

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่น
ที่พูดในจังหวัดน่าน

Lexical and Phonological Variation and Change in Tai Dialects
Spoken in Nan Province

โดย

พินรัตน์ อัครวัฒนากุล

กุมภาพันธ์ 2555

สัญญาเลขที่ MRG5080413

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่น
ที่พูดในจังหวัดน่าน

Lexical and Phonological Variation and Change in Tai Dialects
Spoken in Nan Province

ผู้วิจัย

พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล สาขาวิชาภาษาศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ
มหาวิทยาลัยพายัพ

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกอ. และสกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน” (Lexical and Phonological Variation and Change in Tai Dialects Spoken in Nan Province) ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททุนพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่ ประจำปี 2550-2552 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สัญญารับทุนเลขที่ MRG5080413 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้รับทุนสำหรับดำเนินโครงการวิจัยนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กรุณาเป็นนักวิจัยที่ปรึกษาให้กับผู้วิจัยระหว่างดำเนินโครงการวิจัยนี้ และได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นในโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” (Linguistic Diversity in Nan Province: A Foundation for Tourism Development) ซึ่งสนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2550 มีศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำเป็นหัวหน้าโครงการ การมีโอกาสเก็บข้อมูลคำศัพท์เพื่อจัดทำศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านในครั้งนั้นทำให้ผู้วิจัยเห็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยในหลายประเด็น และเป็นส่วนหนึ่งของที่มาของโครงการวิจัยนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบุคคลและหน่วยงานต่อไปนี้ที่มีส่วนช่วยให้โครงการวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ผู้บอกภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลอันมีคุณค่ายิ่งต่อโครงการวิจัยนี้ รวมทั้งชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดเก็บข้อมูลในอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ได้แก่ หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม หมู่บ้านหนองบัว หมู่บ้านหนองม่วง และหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา รวมทั้งหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว และหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสาที่ให้การต้อนรับผู้วิจัยด้วยความมีน้ำใจและเป็นมิตรระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัย

กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่กรุณาประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กับผู้วิจัยระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่กรุณาอนุเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้าน ตำบล และประชากรอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโครงการวิจัยนี้

นางสาวญาณิษฐ์ สวนะคุณานนท์ นิสิตระดับปริญญาเอก ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกรุณาให้ความช่วยเหลือในการออกแบบและจัดทำแผ่นงานในโปรแกรม Microsoft Excel 2007 รวมทั้งช่วยเขียนสคริปต์ในโปรแกรม PRAAT ซึ่งช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลทางเสียง โดยเฉพาะข้อมูลวรรณยุกต์ในโครงการวิจัยนี้มีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ดร.ปรานค์ เทียงบุรณธรรม อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพกรุณาช่วยตรวจทานบทความภาษาอังกฤษอันเป็นผลผลิตหนึ่งของโครงการวิจัย รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งระหว่างที่ผู้วิจัยเขียนรายงานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณอาจารย์อาร์เธอร์ คูเปอร์ (Arthur Cooper) หัวหน้าสาขาวิชาฯ ที่เข้าใจและใส่ใจในเรื่องภาระงานของผู้วิจัยและช่วยคิด ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับภาระงานสอนตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยดำเนินโครงการวิจัยนี้ เพื่อให้ผู้วิจัยได้มีเวลาในการทำวิจัยมากขึ้น

อาจารย์มาร์โจรี โดตี้ (Marjorie Doty) และอาจารย์ลินดา มาร์คอฟสกี (Linda Markowski) อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพ กรุณาช่วยตรวจทานบทความภาษาอังกฤษและให้คำแนะนำด้านการเขียนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำเสนอบทความเพื่อการตีพิมพ์และการนำเสนอบทความในการประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติของผู้วิจัย และระหว่างที่อาจารย์มาร์โจรี โดตี้เป็นรักษาการหัวหน้าสาขาวิชาฯ ได้กรุณาจำกัดภาระงานอื่น ๆ ของผู้วิจัยเพื่อให้ผู้วิจัยมีเวลาในการดำเนินโครงการวิจัยจนแล้วเสร็จ และขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพทุกท่านที่เป็นเพื่อนร่วมงานที่มีน้ำใจและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

ขอขอบพระคุณแม่และขอบคุณพี่น้องทุกคนของผู้วิจัยที่เข้าใจและเป็นกำลังใจสำหรับผู้วิจัยเสมอมา จนกระทั่งโครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

บทคัดย่อภาษาไทย

งานวิจัยนี้มีจุดหมายที่จะศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ลื้อ ขิ่น พวน และลาวในจังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ รวมทั้งเปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา และวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นในอนาคต นอกจากปัจจัยด้านอายุของผู้พูดแล้ว งานวิจัยนี้ยังได้นำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบในการวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาด้วย

ในด้านคำศัพท์ ผลการวิจัยพบว่า ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ในแง่ของการใช้คำศัพท์ ผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะ ได้แก่ (1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 (6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 และ (7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ในแง่ของรูปแบบการใช้คำศัพท์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำศัพท์รวม 6 รูปแบบ ได้แก่ (1) ใช้เฉพาะ “คำเดิม” (2) ใช้เฉพาะ “คำกลาย” (3) ใช้เฉพาะ “คำยืม” (4) ใช้เฉพาะ “คำใหม่” (5) ใช้ “คำอื่น ๆ” ที่นอกเหนือรูปแบบที่ 1-4 และ (6) ใช้คำบางประเภทในรูปแบบที่ 1-4 ร่วมกัน ปัจจัยที่มีผลต่อการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นจำแนกได้ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะการสัมผัสภาษา ผลการศึกษาการแปรของคำศัพท์ทำให้นักวิจัยเห็นว่า ภาษาไทยถิ่นที่มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้มากที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว รองลงมาคือ ภาษาพวน และภาษาขิ่น ส่วนภาษาคำเมืองและภาษาลื้อมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์เช่นเดียวกันแต่อาจเกิดขึ้นช้ากว่า ในด้านเสียง ผลการวิจัยพบว่า ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ปรากฏบางหน่วยเสียง โดยเฉพาะเสียงพยัญชนะและสระที่ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ผลการศึกษาการแปรทางเสียงทำให้นักวิจัยเห็นว่า อาจมีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะและสระ ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยภายนอก ส่วนการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์อาจเกิดขึ้นเนื่องจากทั้งปัจจัยภายในและจากปัจจัยภายนอก

ในด้านการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า นอกเหนือจากการใช้ภาษาไทยถิ่นเป็นภาษาที่ 1 แล้ว ผู้พูดภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่ยังใช้ภาษาอื่น ๆ ด้วยโดยเฉพาะภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาที่ 1 พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ภาษาที่ 1 มากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาขิ่น ผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาลาว และผู้พูดภาษาพวน ตามลำดับ ในแง่ของการใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาขิ่น ผู้พูดภาษาพวน และผู้พูดภาษาลาว ผลการวิจัยสรุปว่า ผู้พูดภาษาพวนใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาลาว และผู้พูดภาษาขิ่น ตามลำดับ ส่วนผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมืองและเป็นภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นอีก 4 ภาษาสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาคำเมือง ผู้พูดภาษาขิ่น และผู้พูดภาษาพวน ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า สถานการณ์การใช้ภาษาเป็นข้อมูลที่ใช้สนับสนุนการสันนิษฐานการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้ ดังผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาลื้อ ภาษาขิ่น ภาษาพวน และภาษาลาวซึ่งผู้พูดใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 นั้นต่างก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองอย่างชัดเจน

คำสำคัญ

การแปรทางศัพท์ การแปรทางเสียง การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ การเปลี่ยนแปลงทางเสียง การใช้ภาษา ภาษาไทยถิ่น ภาษาคำเมือง/ภาษายวน ภาษาลื้อ ภาษาขิ่น ภาษาพวน ภาษาลาว

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

This research aims to study lexical and phonological variation and change in five Tai dialects, i.e. Kam Mueang, Lue, Khün, Phuan and Lao, spoken in Nan province by three different age-groups of speakers. The comparison of phonological and lexical variation and change among the five Tai dialects is included. The hypotheses on phonological and lexical change in these dialects in the future are proposed. Besides age-groups, the domains of language use are used as factors in analyzing phonological and lexical variation and change as well.

Lexical variation is found in all dialects and all three age-groups of speakers. Concerning lexical use, 7 types of lexical use are found, i.e. (1) lexical items used only by the 1st age-group, (2) lexical items used only by the 2nd age-group, (3) lexical items used only by the 3rd age-group, (4) lexical items used by the 1st and the 2nd age-groups, (5) lexical items used by the 2nd and the 3rd age-groups, (6) lexical items used by the 1st and the 3rd age-groups, and (7) lexical items used all three age-groups. In terms of patterns of lexical use, the speakers of the five Tai dialects use lexical items in six patterns, i.e. (1) only “old lexical items” are used, (2) only “adapted lexical items” are used, (3) only “loanwords” are used, (4) only “new lexical items” are used, (5) only “other lexical items” besides those 1–4 patterns are used, and (6) some patterns in 1–4 are used together. Factors of lexical variation in all five Tai dialects can be classified into two main groups, i.e. an internal factor and an external factor, particularly language contact. The research findings lead to a hypothesis that lexical change will tend to occur in each Tai dialect in the near future, starting with Lao, followed by Phuan, and then Khün, while in Kam Mueang and Lue, the progress of lexical change appears to be slower. In terms of **phonological variation**, the findings show that in all five Tai dialects there are variations in some consonants, vowels, and tones, especially in segments that are non-cognate with Standard Thai or the other dialects in the study. It can be hypothesized that the change of some consonants, vowel, and tones may occur in all five Tai dialects in the near future. Consonant and vowel change may mostly be induced by an external factor while tone change may occur due to the two factors.

As for **the domains of language use**, the findings show that apart from their own first language, most speakers of all five Tai dialects use other dialects/languages, especially Kam Mueang and Standard Thai. From comparing the first language use, it can be concluded that Kam Mueang speakers use their first language more than the speakers of Khün, Lue, Lao, and Phuan in decreasing order of use. Concerning the use of Kam Mueang as the second language of the speakers of Lue, Khün, Phuan, and Lao, the findings show that Phuan speakers use Kam Mueang more than the speakers of Lue, Lao, and Khün in decreasing order of use. As for the use of Standard Thai as the second language of Kam Mueang speakers and the third language of the speakers of the other four Tai dialects, it is found that Lao speakers use Standard Thai more than the speakers of Lue, Kam Mueang, Khün, and Phuan in decreasing order of use. The findings in this research show that domains of language use can be used to support the hypotheses of lexical and phonological variation and change in the five Tai dialects. It is demonstrated that the lexical and phonological variation and change in all five Tai dialects have been influenced by Standard Thai; and those in Lue, Khün, Phuan, and Lao, in which the speakers use Kam Mueang as the second language, have been obviously influenced by Kam Mueang.

Keywords

lexical variation, phonological variation, lexical change, phonological change, language use, Tai dialects, Kam Mueang/Nyuan, Lue, Khün, Phuan, Lao

สรุปโครงการ
(Executive Summary)

สรุปโครงการ (Executive Summary)

ทุนพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นที่พูดใน
จังหวัดน่าน

(ภาษาอังกฤษ) Lexical and Phonological Variation and Change in Tai Dialects
Spoken in Nan Province

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จังหวัดน่านเป็นตัวอย่างที่ดีตัวอย่างหนึ่งของบริเวณที่มีความหลากหลายของภาษา มีกลุ่มคนที่พูดภาษาแตกต่างกันอาศัยอยู่ปะปนกัน ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านหลายภาษาเป็นภาษาตระกูลไท ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หรือภาษาไทยถิ่นเหนือ/ภาษายวน ซึ่งต่อไปนี้จะใช้คำว่า “ภาษาคำเมือง”) (ภาษากลางของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดน่าน) ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว นอกจากนี้ยังมีภาษาตระกูลมอญ-เขมร ได้แก่ ภาษาขมุ มัล ไพร มลาบรี ภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน ได้แก่ ภาษาม้ง (แม้ว) และภาษาเมี่ยน (เย้า) และภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ได้แก่ ภาษาจีนแคะ และภาษาอิมปี่หรือภาษาก้อ¹ เมื่อมีผู้พูดภาษาแตกต่างกันอาศัยอยู่ปะปนกัน และเกิดการสัมผัสภาษา (language contact) มีแนวโน้มว่า ภาษาที่มีผู้พูดจำนวนมากกว่ามักจะมีอิทธิพลต่อภาษาที่มีจำนวนผู้พูดน้อยกว่า ภาษาคำเมือง/ยวน หรือภาษาไทยถิ่นเหนือของจังหวัดน่าน จัดเป็นภาษากลางที่คนต่างกลุ่ม ต่างภาษาใช้ในการพูดติดต่อกัน นอกจากนั้นยังมีการใช้ภาษาไทยกลางในกลุ่มเด็ก หรือกลุ่มวัยรุ่นที่มีชีวิตอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ มีโอกาสได้สัมผัสกับความเจริญทางเทคโนโลยีอันทันสมัย การพูดภาษาถิ่นซึ่งเป็นภาษาแม่จึงจำกัดอยู่เฉพาะในครอบครัว ญาติเพื่อน หรือกับบุคคลที่ใกล้ชิดเท่านั้น

ระหว่างที่ผู้วิจัยรับทุนนักวิจัยหลังปริญญาเอกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (1 พฤศจิกายน 2547-30 มิถุนายน 2549) ได้มีโอกาสเป็นผู้ช่วยวิจัยในโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” ภาระงานหนึ่งที่ได้รับมอบหมาย คือ การเดินทางเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวในจังหวัดน่าน เพื่อทำศัพทานุกรม ระหว่างการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า แม้แต่ผู้สูงอายุที่น่าจะเป็นกลุ่มที่ยังเก็บรักษาภาษาดั้งเดิมของตนไว้อยู่บ้าง บางคนก็มีความสับสนเกี่ยวกับคำศัพท์และลักษณะทางเสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ในภาษาของตนเอง เช่น ผู้พูดภาษาพวนใช้คำศัพท์ภาษาคำเมืองปนกับภาษาพวน และมีบางกรณีที่ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่า คำศัพท์บางคำในภาษาพวนใช้คำว่าอะไร หรือกรณีของผู้พูดภาษาขึ้นใช้คำศัพท์ และมีลักษณะทางภาษาบางประการ

¹ ข้อมูลจากโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” (Linguistic Diversity in Nan Province: A Foundation for Tourism Development) สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (2547-2550) มีศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ เป็นหัวหน้าโครงการ

คล้ายภาษาคำเมืองปนกับภาษาลื้อซึ่งเป็นภาษาไทถิ่นหนึ่งที่พูดโดยผู้คนจำนวนมากในจังหวัดน่าน อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำศัพทานุกรมในครั้งนั้น ได้เก็บรวบรวมข้อมูล เฉพาะคำศัพท์จำนวนภาษาละ 2,452 คำ ประกอบกับคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์อีกภาษาละ 180 คำเท่านั้น ไม่ได้เก็บข้อมูลเพื่อทดสอบเสียงพยัญชนะและเสียงสระ จำนวนผู้ให้ข้อมูลมีภาษาละ 1-3 คน และเลือกเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังใช้ภาษานั้น ๆ พูดในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ได้ข้อมูลคำศัพท์ที่ถูกต้องเที่ยงตรงของภาษานั้นจริง ๆ การที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นการแปรและการเปลี่ยนแปลงบางประการทางคำศัพท์ เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาต่าง ๆ นั้นเป็นผลพลอยได้จากการเก็บข้อมูล คำศัพท์ดังกล่าว ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปเพื่อให้ได้คำอธิบายหรือข้อสรุปที่ชัดเจนว่า ใน ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่พูดโดยผู้พูดต่างรุ่นอายุกันมีการแปรทางศัพท์และทางเสียงเกิดขึ้นหรือไม่ ลักษณะของการแปรมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร การแปรที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสันนิษฐาน เกี่ยวกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และทางเสียงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นในอนาคตได้หรือไม่ อย่างไร

นอกจาก**ปัจจัยด้านอายุ**ของผู้พูดแล้ว งานวิจัยนี้ยังจะนำ**ปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษา**มา พิจารณาประกอบด้วยว่า ในสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้พูดภาษาแต่ละกลุ่มใช้ภาษาใดในการสื่อสารกัน เช่น ภาษาที่ใช้พูดกับคนในครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสนิทสนมกัน ภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ มากขึ้น เช่น การติดต่อกับทางราชการ หรือภาษาที่ใช้พูดกับคนต่างถิ่น เป็นต้น การใช้ภาษาใน สถานการณ์ที่แตกต่างกันดังกล่าวอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงของ ภาษาไทถิ่นต่าง ๆ

การศึกษาวินิจฉัยเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาคำ เมือง ภาษาลื้อ ภาษาชิน ภาษาพวน และภาษาลาวที่พูดในจังหวัดน่าน โดยศึกษาทั้งการแปรและการ เปลี่ยนแปลงในแง่ของคำศัพท์ และลักษณะทางเสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และศึกษา จากคนรุ่นอายุต่างกัน 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และ รุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี เป็นการศึกษาภาษาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อสะท้อนให้เห็น ภาพการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และอาจจะช่วยให้สามารถสันนิษฐานลักษณะทางภาษา ในอดีตได้ด้วย นอกจากนี้การนำปัจจัยเรื่องสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาด้วยยังจะช่วยให้ เห็นภาพการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยศึกษาการแปรและการ เปลี่ยนแปลงของภาษา ดังนี้

- 1) **จำนวนภาษาที่จะศึกษา:** งานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมามักเน้นศึกษาเฉพาะภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือเปรียบเทียบภาษาถิ่นเดียวกันที่พูดในบริเวณต่างกัน แต่งานวิจัยนี้ศึกษาภาษาไทถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาชิน ภาษาพวน และภาษาลาว
- 2) **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลง:** งานวิจัยที่ผ่านมามักศึกษาการแปร และการเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยพิจารณาปัจจัยเรื่องอายุ เพศ หรือถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่งานวิจัยนี้จะพิจารณาปัจจัยเรื่องอายุ และนำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบด้วย

- 3) ระดับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา: งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักเน้นศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น เช่น ศึกษาเฉพาะการแปรและการเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์ หรือศึกษาเฉพาะการแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะบางเสียง สระบางเสียง หรือศึกษาเฉพาะการแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ แต่งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาทั้งในระดับคำศัพท์ และระดับเสียงซึ่งครอบคลุมทั้งเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

ผลการวิจัยนี้ นอกจากจะใช้เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่พูดในบริเวณที่มีความหลากหลายของภาษาแล้ว ยังจะทำให้มีฐานข้อมูลสำหรับใช้เป็นแนวทางในการปรับหรือสร้างแบบเรียนสำหรับสอนภาษาถิ่นสำหรับกลุ่มชนต่าง ๆ ด้วย ประโยชน์ทางอ้อมประการหนึ่งที่จะได้จากงานวิจัยนี้ ได้แก่ การช่วยปลูกจิตสำนึกสำหรับคนรุ่นใหม่ให้รู้สึกภูมิใจในภาษาถิ่นของตน ซึ่งจะนำไปสู่ความพยายามในการอนุรักษ์ภาษาให้คงอยู่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 วิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว
- 2.2 เปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวในจังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยนำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบด้วย
- 2.3 วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเสนอแนวทางในการประยุกต์ผลการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์ภาษาพื้นเมือง/ภาษาท้องถิ่น

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามระดับอายุของผู้พูด การสัมผัสภาษา ภาษาตระกูลไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ดั้งเดิม และการจำแนกกลุ่มย่อย) รวมทั้งข้อมูลทั่วไปและลักษณะทางภาษาของภาษาไทถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว

3.2 เตรียมเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ชุดใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) รายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์ 2) รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ และ 3) รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ การสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้จึงมีจุดเริ่มต้นจากการเลือกคำศัพท์จากรายการคำ 2,452 คำของโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” แล้วจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับลักษณะที่ต้องการทดสอบ รวมทั้งได้ปรับหรือเพิ่มจำนวนคำในบางหมวดหมู่ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้โดยเลือกคำจากงานที่เคยมีผู้เสนอไว้มาประกอบ

การสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้มีแหล่งข้อมูลสรุปได้ดังนี้ (1) ศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน (ธีระพันธ์ ล.ทองคำและคณะ, 2550) (2) พจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลียงถนอม, 2532) (3) พจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) (4) พจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) และ (5) พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) จากการรวบรวมและจัดหมวดหมู่คำศัพท์โดยใช้แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าว สามารถสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ได้ 3 ชุดใหญ่ ๆ ในเครื่องมือแต่ละชุดประกอบด้วยเครื่องมือชุดย่อยต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น มีจำนวนคำรวมทั้งสิ้น 800 คำ ประกอบด้วยรายการคำ 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 250 คำ ชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ มีคำศัพท์จำนวน 550 คำ

3.2.2 รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ มีจำนวนคำรวมทั้งสิ้น 1,024 คำ โดยคำศัพท์ที่นำมาทดสอบเสียงพยัญชนะและสระเป็นคำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะและสระที่เป็นลักษณะที่มีมาแต่เดิม ไม่ใช่ลักษณะที่เกิดใหม่ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ดังนั้นนอกจากจะใช้เกณฑ์คัดเลือกคำศัพท์โดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและพจนานุกรมฉบับต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยยังใช้เกณฑ์ด้านเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทยดั้งเดิม (Proto-Tai) ที่นักภาษาศาสตร์ไทเปรียบเทียบเคยสืบสร้างไว้มาเป็นแนวทางในการคัดเลือกคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้ด้วย

3.2.3 เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ต้องการเที่ยงตรงเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ งานวิจัยนี้ได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว และการเก็บวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่องเพื่อใช้ยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลทั้งสองรูปแบบมีดังนี้

1) เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว เนื่องจากในงานวิจัยนี้วิเคราะห์วรรณยุกต์ทั้งด้วยการฟังและการใช้โปรแกรมสำหรับวิเคราะห์คลื่นเสียง (PRAAT) จึงกำหนดรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลแยกเป็น 2 ชุด มีจำนวนคำรวมทั้งสิ้น 240 คำ ประกอบด้วย รายการคำชุดที่ 1 ซึ่งดัดแปลงจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1972) ซึ่งเหมาะสำหรับวิเคราะห์ด้วยการฟัง รวมคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ชุดที่ 1 ทั้งสิ้น 140 คำ รายการคำชุดที่ 2 เป็นรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set) ซึ่งเป็นชุดคำที่มีเสียงพยัญชนะและสระเหมือนหรือคล้ายคลึงกันมากที่สุด จึงเหมาะสำหรับการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางกลศาสตร์ มีคำทดสอบจำนวน 20 คำ ผู้บอกภาษาออกเสียงคำละ 5 ครั้ง รวมคำทดสอบในรายการคำชุดที่ 2 ทั้งสิ้น 100 คำ

2) ข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่อง งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่องด้วยการให้ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องอย่างอิสระเป็นเวลา 5 นาที หรือใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาก่อนการเก็บข้อมูลจากรายการคำที่กำหนด

3.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว โดยแบ่งผู้พูดแต่ละภาษาออกเป็น 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี เก็บข้อมูลรุ่นอายุละ 5 คน ดังนั้นจึงมีผู้บอกภาษาภาษาละ 15 คน รวมผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ทั้งสิ้น 75 คน จุดเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ (1) ภาษาคำเมือง หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน (2) ภาษาลื้อ หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน (3) ภาษาจีน หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน (4) ภาษาพวน หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน และ (5) ภาษาลาว หมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองเพิ่มเติมจากผู้พูดรุ่นสูงอายุจำนวน 1 คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลโหล่นน่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และตรวจสอบข้อมูลจากผู้บอกภาษาคนอื่น ๆ อีกจำนวน 5 คน โดยงานวิจัยนี้ได้ใช้ข้อมูลภาษาคำเมือง (หมู่บ้านห้วยเม่น) เป็นข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการอธิบายเกี่ยวกับระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) การเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือแต่ละชนิดมีวิธีการดังนี้

1) การเก็บข้อมูลด้วยรายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น จังหวัดน่าน ใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือถามคำถามให้ผู้บอกภาษาตอบ โดยใช้รูปภาพ ของจริง หรือแสดงท่าทางประกอบ

2) การเก็บข้อมูลรายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ ใช้วิธีการเดียวกันกับการเก็บข้อมูลด้วยรายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น จังหวัดน่าน

3) การเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ เนื่องจากในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากทั้งคำพูดเดี่ยวและคำพูดต่อเนื่อง จึงมีวิธีการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ดังนี้

3.1) การเก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากคำพูดเดี่ยว รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้มี 2 ชุด รายการคำชุดที่ 1 ดัดแปลงจากรายการคำของเกดนี (Gedney, 1972) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ นั่นคือ ถามคำถาม หรือให้ผู้บอกภาษาดูรูปภาพหรือของจริงแล้วออกเสียงคำที่ต้องการ ส่วนรายการคำชุดที่ 2 ซึ่งเป็นรายการคำชุดเทียบเสียงคล้ายที่ต้องวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์ จึงเก็บข้อมูลด้วยการให้มีเพียงเสียงของผู้บอกภาษาในการบันทึกเสียงเท่านั้น ผู้วิจัยเพียงแค่แสดงสัญญาณประจำคำหรือให้ดูรูปภาพหรือของจริงตามที่ได้ชักชวนให้ผู้บอกภาษาเข้าใจก่อนการเก็บข้อมูล ตัวอย่างเช่น หากเห็นผู้วิจัยชี้ที่ขา ผู้บอกภาษาก็จะออกเสียงคำว่า “ขา” หากชี้ภาพ “ข้าว” ก็จะมีเสียงว่า “ข้าว” เป็นต้น ในเครื่องมือบันทึกเสียงจึงมีเพียงเสียงผู้วิจัยพูดหมายเลขคำ และเสียงผู้บอกภาษาออกเสียงคำทดสอบในภาษาของผู้บอกภาษาเท่านั้น จะไม่มีเสียงผู้วิจัยถามคำถาม หรือเสียงการพูดโต้ตอบระหว่างที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาเหมือนการเก็บข้อมูลด้วยรายการคำชุดที่ 1

3.2) การเก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากคำพูดต่อเนื่อง หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากคำพูดเดี่ยวแล้ว ผู้วิจัยจึงจะให้ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องอย่างอิสระเป็นเวลา 5 นาที โดยอาจมีการสัมภาษณ์หรือสอบถามแทรกบ้าง ในกรณีที่ผู้บอกภาษาไม่สามารถเล่าเรื่องได้อย่างต่อเนื่อง ในงานวิจัยนี้ได้ใช้ข้อมูลส่วนที่เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้บอกภาษาเป็นข้อมูลต่อเนื่องที่ใช้ยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว

การบันทึกเสียง ระหว่างการเก็บข้อมูลด้วยรายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์ และรายการสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ ได้บันทึกเสียงโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงแบบดิจิทัล Sony IC Recorder ICD-MX20

3.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น จันทวนัน ใช้วิธีการเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ทั้งคำศัพท์ที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน กรณีที่พบว่า ภาษาไทยถิ่นใดมีคำศัพท์คำใดเหมือนกัน ก็จะตรวจสอบว่า ความเหมือนดังกล่าวนี้เป็นความเหมือนที่มีมาแต่เดิม หรือเป็นความเหมือนที่เกิดจากการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยถิ่นอื่นมาใช้ เกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบดังกล่าวจะใช้วิธีการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ เท่าที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ หรือกรณีที่พบว่า ภาษาไทยถิ่นใดมีคำศัพท์คำใดที่ตามความเป็นจริงแล้ว ควรเหมือนกัน แต่กลับใช้คำศัพท์แตกต่างกัน ก็จะตรวจสอบความแตกต่างด้วยการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นเช่นเดียวกัน

3.4.2 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทยถิ่น จันทวนัน ใช้วิธีการเช่นเดียวกับการเปรียบเทียบคำศัพท์ กล่าวคือ จะเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา กรณีที่พบว่า ภาษาไทยถิ่นใดมีเสียงพยัญชนะและสระที่กำหนดในรายการคำเหมือนกัน ก็จะตรวจสอบว่า ความเหมือนดังกล่าวนี้เป็นความเหมือนที่มีมาแต่เดิม หรือเป็นความเหมือนที่เกิดจากการยืมเสียงพยัญชนะหรือสระจากภาษาไทยถิ่นอื่นมาใช้ การตรวจสอบดังกล่าวจะใช้เกณฑ์เดียวกันกับการวิเคราะห์การเปรียบเทียบคำศัพท์ นั่นคือ ใช้วิธีการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ เท่าที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ หรือกรณีที่พบว่า ภาษาไทยถิ่นใดมีเสียงพยัญชนะหรือเสียงสระที่ตามความเป็นจริงแล้ว ควรเหมือนกัน แต่กลับใช้แตกต่างกัน ก็จะตรวจสอบความแตกต่างด้วยการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังจะใช้เกณฑ์ลักษณะทางเสียงในภาษาไทยดั้งเดิมที่เคยมีนักภาษาศาสตร์ไทยเปรียบเทียบเคยสืบสร้างไว้มาเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบให้เห็นว่า เสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้มีการแปรหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

3.4.3 การวิเคราะห์วรรณยุกต์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ด้วยการฟัง และตรวจสอบความถูกต้องของการฟังด้วยการใช้โปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง นั่นคือ ฟังว่าในภาษาของผู้บอกภาษาแต่ละคนมีการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์แบบใด มีวรรณยุกต์กี่หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงใดบ้าง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีสัญลักษณ์เป็นอย่างไร หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม PRAAT (Version 4.4.19) เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์สัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ และใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2007 ช่วยในการแปลงผลให้เป็นกราฟเส้น การเสนอผลใช้วิธีแสดงระบบวรรณยุกต์ด้วยกล่องวรรณยุกต์ตามแนวคิดของเก็ดนีย์ (Gedney, 1972)

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลวรรณยุกต์ว่ามีการแปรหรือการเปลี่ยนแปลงหรือไม่นั้น จะใช้วิธีการพิจารณา คือ หากผู้บอกภาษาออกเสียงคำ ๆ ใดด้วยวรรณยุกต์มากกว่า 1 เสียงและหาก ผู้วิจัยตรวจสอบซ้ำแล้วพบว่า เป็นการออกเสียงที่สม่ำเสมอ ไม่ใช่เป็นความผิดพลาดหรือความบังเอิญ ก็จะตัดสินให้วรรณยุกต์นั้น ๆ มีการแปร

4. การดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี (2 กรกฎาคม 2550 ถึง 1 กรกฎาคม 2552) แต่เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินการวิจัยโดยเฉพาะการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำให้ผู้วิจัยจำเป็นต้องขอขยายเวลาในการดำเนินโครงการเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งดำเนินโครงการแล้วเสร็จในเดือนกุมภาพันธ์ 2555 การดำเนินการตลอดระยะของโครงการวิจัยสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

ปีที่ 1 (2550- 2551)	เดือน	การดำเนินงานวิจัยและกิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย ไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
ช่วงที่ 1 (2550)	1 (ก.ค.)	ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
	2 (ส.ค.)	
	3 (ก.ย.)	ออกแบบรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลชุดต่าง ๆ
	4 (ต.ค.)	
	5 (พ.ย.)	ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขรายการคำสำหรับเก็บข้อมูล
	6 (ธ.ค.)	
ช่วงที่ 2 (2551)	7 (ม.ค.)	- เตรียมเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล ซึ่งได้แก่ แบบสอบถามที่แบ่งเป็น 4 ตอนใหญ่ ๆ ดังนี้ - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา - ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษา - ตอนที่ 3 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูล ได้แก่ 3.1 รายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์ 3.2 รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ 3.3 รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์
		- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 1 (ภาษาลื้อ) - ปรับแก้ไขรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลครั้งสุดท้ายด้วยการเพิ่มรายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระมากขึ้น จากเดิมมีจำนวนคำทั้งหมด 635 คำ เพิ่มเป็น 1,024 คำเพื่อให้ได้ผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (เนื่องจากเมื่อทดลองใช้รายการคำเก็บข้อมูลชุดเดิมเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาลื้อแล้วพบว่า มีการแปรของเสียงพยัญชนะและสระไม่สอดคล้องกับที่ผู้วิจัยเคยตั้งข้อสังเกตไว้ จึงได้ทดลองเพิ่มจำนวนคำและใช้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาคนเดิมและได้ข้อสรุปว่า หากเพิ่มรายการคำในรายการคำจะเห็นภาพการแปรที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น)

ปีที่ 1 (2550-2551)	เดือน	การดำเนินงานวิจัยและกิจกรรมพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
	8 (ก.พ.)	- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 2 (ภาษาลื้อ) - จัดระบบข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลื้อด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007
	9 (มี.ค.)	- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 3 (ภาษาลื้อ) - จัดระบบข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลื้อด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 (ต่อ)
	10 (เม.ย.)	- จัดระบบข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลื้อด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 (ต่อ) - ตัดเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาลื้อด้วยโปรแกรม Audacity
	11 (พ.ค.)	- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 4 (ภาษาพวน) - จัดระบบข้อมูลคำศัพท์ในภาษาพวนด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007
	12 (มิ.ย.)	- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 5 (ภาษาพวน) - จัดระบบข้อมูลคำศัพท์ในภาษาพวนด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 (ต่อ)

ปีที่ 2 (2551-2552)	เดือน	การดำเนินงานวิจัยและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
ช่วงที่ 1 (2551)	1 (ก.ค.)	- ตัดเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาพวนด้วยโปรแกรม Audacity - กิจกรรมพิเศษ: เข้าร่วมประชุมระดับนานาชาติเรื่อง National Language Policy: Language Diversity for Language Unity จัดโดยราชบัณฑิตยสถาน ณ โรงแรมเดอะทวินทาวเวอร์ กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 4-5 กรกฎาคม 2551
	2 (ส.ค.)	ตัดเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาพวนด้วยโปรแกรม Audacity (ต่อ)
	3 (ก.ย.)	วิเคราะห์ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระในภาษาพวน
	4 (ต.ค.)	วิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์บางส่วนในภาษาลื้อและภาษาพวนด้วยโปรแกรม PRAAT
	5 (พ.ย.)	- เขียนร่างบทความภาษาอังกฤษเรื่องที่ 1: “Phonological Variation in Phuan” - จัดระบบข้อมูลคำศัพท์และเสียงในภาษาลื้อและภาษาพวนในโปรแกรม Microsoft Excel 2007 (ต่อ)

ปีที่ 2 (2551-2552)	เดือน	การดำเนินงานวิจัยและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
	6 (ธ.ค.)	- เขียนร่างบทความภาษาอังกฤษเรื่องที่ 1 (ต่อ) - วิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลื้อและภาษาพวน
ช่วงที่ 2 (2552)	7 (ม.ค.)	- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 6 (ภาษาพวน, ภาษาจีน) - จัดระบบข้อมูลคำศัพท์ในภาษาจีนด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007
	8 (ก.พ.)	- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 7 (ภาษาจีน) - จัดระบบข้อมูลคำศัพท์ในภาษาจีนด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 (ต่อ)
	9 (มี.ค.)	- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 8 (ภาษาจีน) - จัดระบบข้อมูลคำศัพท์ในภาษาจีนด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 (ต่อ) - ตัดเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาจีนด้วยโปรแกรม Audacity
	10 (เม.ย.)	ตัดเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาจีนด้วยโปรแกรม Audacity (ต่อ)
	11 (พ.ค.)	- วิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลื้อและภาษาพวน (ต่อ) - กิจกรรมพิเศษ: เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Contact-Induced Phonological Variation in Phuan” ในการประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติ The 19th Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistics Society (SEALS XIX) จัดโดย University of Social Science and Humanities, Vietnam National University – Ho Chi Minh City, Vietnam ระหว่างวันที่ 28-29 พฤษภาคม 2552
	12 (มิ.ย.)	- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 9 (ภาษาจีน, ภาษาคำเมือง) - วิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์และเสียงในภาษาจีน
ปีที่ 3 (2552-2553)	เดือน	การดำเนินงานวิจัยและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
ช่วงที่ 1 (2552)	1 (ก.ค.)	- เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 10 (ภาษาคำเมือง, ภาษาลาว) - จัดระบบข้อมูลภาษาคำเมืองและภาษาลาวในโปรแกรม Microsoft Excel 2007 - ตัดเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองและภาษาลาวด้วยโปรแกรม Audacity
	2 (ส.ค.)	จัดระบบข้อมูลภาษาคำเมืองและภาษาลาวในโปรแกรม Microsoft

ปีที่ 3 (2552-2553)	เดือน	การดำเนินงานวิจัยและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
	3 (ก.ย.)	Excel 2007 (ต่อ) ▪ ตัดเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองและภาษาลาวด้วยโปรแกรม Audacity (ต่อ)
	4 (ต.ค.)	▪ วิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์และเสียงในภาษาจีน (ต่อ) ▪ เขียนร่างบทความภาษาอังกฤษเรื่องที่ 2 เรื่อง “Contact-Induced Vowel Variation: A Case Study of the High Short Vowels /i/ and /u/ in Lue and Khün” ▪ กิจกรรมพิเศษ: เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Contact-Induced Phonological and Lexical Variation in Lue, a Tai Language” ในการประชุม “นักวิจัยรุ่นใหม่...พบ...เมธีวิจัยอาวุโส สกว.” ครั้งที่ 9 จัดโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ณ โรงแรมฮอลิเดย์อินน์ รีสอร์ท รีเจนท์ บีช ระหว่างวันที่ 15-17 ตุลาคม 2552
	5 (พ.ย.)	▪ เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 11 (ภาษาลาว, ภาษาคำเมือง (เพิ่มเติม)) ▪ กิจกรรมพิเศษ: เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Linguistic Hybridization: A Case Study of Khün Spoken in Nan Province, a Language Mixture Area in Northern Thailand” ในการประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติ The 42 nd International Conference on Sino-Tibetan Languages and Linguistics จัดโดย Payap University, SIL National, and The Royal Institute. ระหว่างวันที่ 3-4 พฤศจิกายน 2552
	6 (ธ.ค.)	▪ จัดระบบข้อมูลภาษาคำเมืองและภาษาลาวในโปรแกรม Microsoft Excel 2007 (ต่อ) ▪ ตัดเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองและภาษาลาวด้วยโปรแกรม Audacity (ต่อ)
ช่วงที่ 2 (2553)	7 (ม.ค.)	▪ ตัดเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง ลื้อ จีน พวน และลาวด้วยโปรแกรม Audacity (ต่อ)
	8 (ก.พ.)	
	9 (มี.ค.)	▪ จัดระบบข้อมูลในภาษาคำเมือง ลื้อ จีน พวน และลาวในโปรแกรม Microsoft Excel 2007 (ต่อ)
	10 (เม.ย.)	▪ วิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมือง ลื้อ จีน พวน และลาว
	11 (พ.ค.)	
	12 (มิ.ย.)	

ปีที่ 4 (2553-2554)	เดือน	การดำเนินงานวิจัยและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย ไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
ช่วงที่ 1 (2553)	1 (ก.ค.)	- วิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมือง ลื้อ ขิ่น พวน และลาว (ต่อ) - กิจกรรมพิเศษ: เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Tones and Lexical Variation in Lao (Nampua), Spoken in Nan Province, Northern Thailand” ในการประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติ The Third International Conference on Lao Studies จัดโดย The Center for Research on Plurality in the Mekong Region & The Center for Lao Studies, Khon Kaen University at Thani Princess Hotel, Khon Kaen, Thailand ระหว่างวันที่ 14-16 กรกฎาคม 2553
	2 (ส.ค.)	- วิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมือง ลื้อ ขิ่น พวน และลาว (ต่อ) - ปรับแก้ไขบทความภาษาอังกฤษเรื่องที่ 1
	3 (ก.ย.)	ปรับแก้ไขบทความภาษาอังกฤษเรื่องที่ 2
	4 (ต.ค.)	- วิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมือง ลื้อ ขิ่น พวน และลาว (ต่อ) - ส่งบทความภาษาอังกฤษเรื่องที่ 1 เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร MANUSYA
	5 (พ.ย.)	- วิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมือง ลื้อ ขิ่น พวน และลาว (ต่อ) - ปรับแก้ไขบทความภาษาอังกฤษเรื่องที่ 2 (ต่อ)
	6 (ธ.ค.)	- วิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมือง ลื้อ ขิ่น พวน และลาว (ต่อ) - ส่งบทความภาษาอังกฤษเรื่องที่ 2 เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร MANUSYA
ช่วงที่ 2 (2554)	7 (ม.ค.)	- วิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมือง ลื้อ ขิ่น พวน และลาว (ต่อ) - เขียนร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์บทที่ 1-2
	8 (ก.พ.)	- วิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมือง ลื้อ ขิ่น พวน และลาว (ต่อ) - กิจกรรมพิเศษ: เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Patterns of Lexical Variation in Four Southwestern Tai Dialects” ในการประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติ NWAV Asia-Pacific (New Ways of Analyzing Language Variation and Change: Asia-Pacific Region) จัดโดย The University of Delhi, India ระหว่างวันที่ 23-26 กุมภาพันธ์ 2554
	9 (มี.ค.)	วิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมือง ลื้อ ขิ่น พวน และลาว (ต่อ)
	10 (เม.ย.)	เขียนร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์บทที่ 3

ปีที่ 4 (2553-2554)	เดือน	การดำเนินงานวิจัยและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย ไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
	11 (พ.ค.)	▪ เขียนร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์บทที่ 4-5
	12 (มิ.ย.)	

ปีที่ 5 (2554-2555)	เดือน	การดำเนินงานวิจัยและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย ไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ
ช่วงที่ 1 (2554)	1 (ก.ค.)	▪ เขียนร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์บทที่ 6-7
	2 (ส.ค.)	
	3 (ก.ย.)	▪ เขียนร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์บทที่ 8-9
	4 (ต.ค.)	
	5 (พ.ย.)	▪ เขียนร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ส่วนอื่น ๆ
	6 (ธ.ค.)	
ช่วงที่ 2 (2555)	7 (ม.ค.)	▪ ปรับแก้ไขรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
	8 (ก.พ.)	▪ ส่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์และรายงานการเงิน

สารบัญเรื่อง

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สรุปโครงการ (Executive Summary)	จ
สารบัญ.....	ด
สารบัญตาราง	ป
สารบัญภาพ	อ
เนื้อหางานวิจัย	
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 สัญลักษณ์ คำย่อ และคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
2.1 การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา	13
2.2 การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามระดับอายุของผู้พูด	17
2.2.1 การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์.....	19
2.2.2 การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียง	61
2.3 การสัมผัสภาษา	67
2.3.1 กลไกทางภาษาในสถานการณ์การสัมผัสภาษา.....	68
2.3.2 ผลที่เกิดจากการสัมผัสภาษา	71
2.4 ภาษาตระกูลไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้: เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ดั้งเดิม และการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้	75
2.4.1 พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ดั้งเดิม.....	76
2.4.2 การจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้.....	143
2.5 ข้อมูลทั่วไปและลักษณะทางภาษาของภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	161
2.5.1 ภาษาคำเมือง/ไทยถิ่นเหนือ	162

2.5.2 ภาษาลื้อ.....	191
2.5.3 ภาษาจีน/เขิน.....	228
2.5.4 ภาษาพวน	281
2.5.5 ภาษาลาว.....	304
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	341
3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	341
3.1.1 แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา	341
3.1.2 แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษา	341
3.1.3 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลง ทางคำศัพท์และเสียง	342
3.2 การเก็บข้อมูล	346
3.2.1 การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล	346
3.2.2 การคัดเลือกผู้บอกภาษา	347
3.2.3 วิธีการเก็บข้อมูล	348
3.2.4 การบันทึกเสียง	349
3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผล	349
3.3.1 การวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ รวมทั้งการเปรียบเทียบ คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น จังหวัดน่าน	349
3.3.2 การวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะและสระ รวมทั้งการ เปรียบเทียบพยัญชนะและสระในภาษาไทยถิ่น จังหวัดน่าน	349
3.3.3 การวิเคราะห์วรรณยุกต์	350
3.3.4 สถิติที่ใช้ในงานวิจัย	350
บทที่ 4 การแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น	353
4.1 การแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	353
4.1.1 การแปรทางศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1	353
4.1.2 การแปรทางศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2	360
4.2 การแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง	369
4.2.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง	370
4.2.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง	377
4.3 การแปรทางศัพท์ในภาษาลื้อ	392
4.3.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อ	392
4.3.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อ	400
4.4 การแปรทางศัพท์ในภาษาจีน	416
4.4.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาจีน	417

4.4.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาจีน	425
4.5 การแปรทางศัพท์ในภาษาพวน	442
4.5.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาพวน	442
4.5.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาพวน	453
4.6 การแปรทางศัพท์ในภาษาลาว	470
4.6.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาลาว	470
4.6.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลาว	481
4.7 สรุป	500
บทที่ 5 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์และข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง	
ทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น	503
5.1 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	503
5.2 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นของผู้พูด 3 รุ่นอายุ	507
5.2.1 การเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา (สรุปรวม	
รายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)	507
5.2.2 การเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น	
5 ภาษา (สรุปรวมรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)	511
5.3 การสันนิษฐานการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	536
5.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	537
5.3.2 การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก	552
5.4 การสูญของคำศัพท์	594
5.5 สรุป	653
5.5.1 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	654
5.5.2 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นของผู้พูด 3 รุ่นอายุ.....	655
5.5.3 สันนิษฐานการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	658
5.5.4 การสูญของคำศัพท์	658
บทที่ 6 การแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น	661
6.1 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาคำเมือง	665
6.1.1 ระบบเสียงภาษาคำเมือง	665
6.1.2 การแปรทางเสียงในภาษาคำเมือง	668
6.2 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาลื้อ	702
6.2.1 ระบบเสียงภาษาลื้อ	702
6.2.2 การแปรทางเสียงในภาษาลื้อ	709
6.3 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาจีน	736

6.3.1 ระบบเสียงภาษาจีน	736
6.3.2 การแปรทางเสียงในภาษาจีน	739
6.4 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาพวน	768
6.4.1 ระบบเสียงภาษาพวน	768
6.4.2 การแปรทางเสียงในภาษาพวน	772
6.5 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาลาว	820
6.5.1 ระบบเสียงภาษาลาว	820
6.5.2 การแปรทางเสียงในภาษาลาว	825
6.6 สรุป	859
บทที่ 7 การเปรียบเทียบการแปรทางเสียงและข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง	
ทางเสียงในภาษาไทยถิ่น	863
7.1 การเปรียบเทียบการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	863
7.1.1 การเปรียบเทียบการแปรของพยัญชนะ	866
7.1.2 การเปรียบเทียบการแปรของสระ	891
7.1.3 การเปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์	909
7.2 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	912
7.2.1 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ	912
7.2.2 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสระ	925
7.2.3 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์	934
7.3 สรุป	945
7.3.1 ลักษณะร่วมกันของการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	945
7.3.2 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	949
7.3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	951
บทที่ 8 สถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่น	953
8.1 สถานการณ์การใช้ภาษาคำเมือง	955
8.2 สถานการณ์การใช้ภาษาลื้อ	960
8.3 สถานการณ์การใช้ภาษาจีน	966
8.4 สถานการณ์การใช้ภาษาพวน	972
8.5 สถานการณ์การใช้ภาษาลาว	981
8.6 เปรียบเทียบสถานการณ์การใช้ภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	988
8.7 สรุป	996
บทที่ 9 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	999
9.1 สรุปผล	999
9.1.1 การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น	1002

9.1.2 การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น	1009
9.1.3 สถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่น	1019
9.2 อภิปรายผล	1021
9.2.1 การลู่เข้าหากันของภาษา (linguistic convergence)	1021
9.2.2 ความแตกต่างของคำศัพท์: ลักษณะที่มีมาแต่เดิมหรือลักษณะที่เป็นผลจาก การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์	1031
9.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่น: การเปลี่ยนแปลง ที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress):	1039
9.2.4 ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง): ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการผสมภาษา (language mixture)	1040
9.2.5 การสูญเสียของคำศัพท์	1052
9.3 ข้อเสนอแนะ	1054
รายการอ้างอิง	1057
ภาคผนวก	1067
ก. ตัวอย่างแบบสอบถามและรายการคำสำหรับเก็บข้อมูล	1068
ข. ที่ตั้งและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจุดเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่น.....	1209
ค. ข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา	1235
ผลผลิต (output) จากโครงการวิจัย	1247

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ลักษณะการแปรด้านศัพท์ในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่ม	54
2. ลักษณะการแปรด้านความหมายในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่ม	56
3. เสียงพยัญชนะในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่มที่มีการแปร	63
4. เสียงสระในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่มที่มีการแปร	64
5. เสียงวรรณยุกต์ในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่มที่มีการแปร	66
6. พยัญชนะต้นในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมหรือภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 103-105).....	77
7. พยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม ภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ภาษาไทยกลุ่มกลาง ดั้งเดิมและภาษาไทยกลุ่มเหนือดั้งเดิม (ดัดแปลงจาก Sarawit, 1973: 18-19).....	84
8. การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมาเป็น พยัญชนะต้นในภาษาไทยถิ่นปัจจุบัน (ดัดแปลงจาก Sarawit, 1973: 31-34).....	89
9. พยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม (ดัดแปลงจาก Li, 1977: 58).....	93
10. สรุพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม (PT) ภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (PSWT) ภาษาไทยกลุ่มกลางดั้งเดิม (PCT) ภาษาไทยกลุ่มเหนือดั้งเดิม (PNT) และพยัญชนะต้น ในภาษาไทยถิ่นปัจจุบัน	96
11. เปรียบเทียบพยัญชนะในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจากการสืบสร้างของ พิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2008) และงานอื่น ๆ (Li, 1977; Jonsson, 1991; Sarawit, 1973; Brown, 1965) (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2008: 23-25) ...	107
12. เปรียบเทียบพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) และงานอื่น ๆ (Li, 1977; Sarawit, 1973; Ferlus, 1990) (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2009: 288-289)	110
13. เปรียบเทียบพยัญชนะ tautosyllabic clusters ในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของ พิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) และงานอื่น ๆ.....	112
14. เปรียบเทียบพยัญชนะ sesquisyllabic onsets ในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของ พิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) และงานอื่น ๆ (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2009: 291-292)	113
15. สระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมหรือภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 106).....	121
16. สระในภาษาไทยดั้งเดิม (ดัดแปลงจาก Li, 1977: 300-301)	126
17. สระเดี่ยวในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Pittayaporn, 2008)	132
18. สระประสมในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Pittayaporn, 2008)	132

19. เปรียบเทียบสระในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2008) และงานอื่น ๆ (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2008: 25)	133
20. สระเดี่ยวในภาษาไทยดั้งเดิม (Pittayaporn, 2009)	133
21. สระประสมในภาษาไทยดั้งเดิม (Pittayaporn, 2009)	134
22. เปรียบเทียบการปรากฏของสระและพยัญชนะท้ายในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของ พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) แมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และ ฟ่ง กาย ลี (Li, 1977) (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2009: 293-294)	134
23. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525: 9-10).....	180
24. หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525: 20-21)	181
25. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ (ดัดแปลงจากกรรณิการ์ วัฒนเกษม, 2549: 9)	183
26. หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือ (ดัดแปลงจากกรรณิการ์ วัฒนเกษม, 2549: 41)	186
27. เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ แบบ 8 หน่วยเสียง (ดัดแปลงจากจรรยา บุญพันธ์ และคณะ, 2524: คม-ค).....	190
28. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยลื้อ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525: 9-10).....	206
29. หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยลื้อ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525: 20-21).....	206
30. ระบบเสียงพยัญชนะของภาษาไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา (ดัดแปลงจาก ชฎานนท์ แสงศรีจันทร์, 2541: 45)	219
31. หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา (ดัดแปลงจาก ชฎานนท์ แสงศรีจันทร์, 2541: 46)	220
32. เปรียบเทียบพยัญชนะในภาษาลื้อในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา	222
33. เปรียบเทียบสระในภาษาลื้อในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา	224
34. เปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา	225
35. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 5)	244
36. ตัวอย่างการปรากฏของเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 10-16)	244
37. ตัวอย่างการปรากฏของเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 16-17)	246
38. หน่วยเสียงสระในภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 6)	247

39. ตัวอย่างการปรากฏของเสียงสระในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 18-21).....	248
40. ตัวอย่างการปรากฏของเสียงสระในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 18-21)	251
41. ตัวอย่างรูปแบบพยางค์ในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 26-29)	253
42. ตัวอย่างโครงสร้างพยางค์แบบ CV ^{2.5} ในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 28)	254
43. เปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาจีน (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 49).....	264
44. หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีน หมู่บ้านลาเมือง (Lah Murng) (ดัดแปลงจาก Owen, 2003: 5 อ้างถึงใน Owen, 2008: 36).....	266
45. หน่วยเสียงสระในภาษาจีน หมู่บ้านลาเมือง (Lah Murng) (Owen, 2003 อ้างถึงใน Owen, 2008: 37)	267
46. หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีน หมู่บ้านไ้ว (Wan Wo) (ดัดแปลงจาก Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen, 2008: 38).....	268
47. หน่วยเสียงสระในภาษาจีน หมู่บ้านไ้ว (Wan Wo) (ดัดแปลงจาก Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen, 2008: 38)	269
48. เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีน 7 ถิ่น (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 129)	270
49. เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 41)	272
50. เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่น (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 131)	274
51. เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาจีนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 42)	275
52. เปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาจีน 7 ถิ่น (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 131).....	275
53. เปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาจีนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 43)	277
54. เปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่น (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 134)	278
55. เปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนในงานวิจัยที่ผ่านมา (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 45)	280
56. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาพวน (ดัดแปลงจากอุทัยวรรณ ดันหยง, 2526)	289
57. ระบบเสียงสระในภาษาพวน (ดัดแปลงจากอุทัยวรรณ ดันหยง, 2526)	289
58. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวพวน อำเภอปางปาลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (ดัดแปลงจากกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2531: 61)	291

59. ระบบเสียงสระในภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (ดัดแปลงจาก กันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2531: 62)	291
60. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัด ปราจีนบุรี (ดัดแปลงจากจารุวรรณ สุขปิติ, 2532: 40)	294
61. ระบบเสียงสระในภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัด ปราจีนบุรี (ดัดแปลงจากจารุวรรณ สุขปิติ, 2532: 45)	294
62. ภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก (ดัดแปลงจาก ชลลดา สังวาลทรัพย์, 2534: 49)	296
63. ระบบเสียงสระในภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัด นครนายก (ดัดแปลงจากชลลดา สังวาลทรัพย์, 2534: 67)	298
64. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาว ถิ่นเวียงจันทน์ (ดัดแปลงจากวีระพงศ์ มีสถาน, 2543: VIII)	311
65. ระบบเสียงสระในภาษาลาว ถิ่นเวียงจันทน์ (ดัดแปลงจากวีระพงศ์ มีสถาน, 2543: X) ..	311
66. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว (ดัดแปลงจากคิพร ฮาซันนารี, 2543: 22)	313
67. หน่วยเสียงสระในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว (ดัดแปลงจากคิพร ฮาซันนารี, 2543: 28)	314
68. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย (ดัดแปลงจากคิพร ฮาซันนารี, 2543: 42)	317
69. หน่วยเสียงสระในภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย (ดัดแปลงจากคิพร ฮาซันนารี, 2543: 48)	318
70. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว ภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย และภาษาลาวครั้ง ลุ่มน้ำท่าจีน (ดัดแปลงจากคิพร ฮาซันนารี, 2543: 63) ..	322
71. หน่วยเสียงสระในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว ภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย และภาษาลาวครั้ง ลุ่มน้ำท่าจีน (ดัดแปลงจากคิพร ฮาซันนารี, 2543: 75) ..	328
72. พยัญชนะต้นในภาษาลาว (ดัดแปลง Enfield, 2007: 34)	336
73. พยัญชนะท้ายในภาษาลาว (ดัดแปลง Enfield, 2007: 35)	336
74. สระเดี่ยวในภาษาลาว (ดัดแปลง Enfield, 2007: 35)	337
75. ชุดรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลและจำนวนคำ	345
76. จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร	354
77. จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น	355
78. ตัวอย่างการแปรของคำว่า “กระดาน” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา	358
79. ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน	359
80. ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นใดถิ่นหนึ่ง.....	359
81. จำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร	361

82. จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น	362
83. ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน	365
84. ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นใดถิ่นหนึ่ง หรือใช้ในภาษาไทถิ่นบางภาษาและแตกต่างจากภาษาไทถิ่นอื่น	366
85. ตัวอย่างการใช้คำที่มีความหมายว่า “กด” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาเปรียบเทียบกับ พจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้	368
86. จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)	370
87. ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะ	371
88. จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)	374
89. ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะ	375
90. จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูด ภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	378
91. จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูด ภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	380
92. ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	383
93. ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง ที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	386
94. ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมือง ที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	389
95. จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)	393
96. ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะ	394
97. จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)	397
98. ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะ	398
99. จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	401
100. จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	403
101. ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	406
102. ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลื้อ ที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	410

[illegible]

124. จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)	476
125. ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ใน 7 ลักษณะ	477
126. จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	482
127. จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	485
128. ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ ...	489
129. ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่พูด โดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	493
130. ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่พูด โดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	497
131. สรุปรวมจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร	504
132. สรุปรวมจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น	505
133. จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)	508
134. สรุปรวมจำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และ รายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา 3 รุ่นอายุ	512
135. เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละเฉลี่ยของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูด โดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)	523
136. รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาเรียงลำดับตามจำนวนและร้อยละ โดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด	533
137. ตัวอย่างการละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) ในคำศัพท์ ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	539
138. ตัวอย่างการทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	546
139. ตัวอย่างการสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	548
140. ตัวอย่างการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) ในคำศัพท์ ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	549
141. ตัวอย่างการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	551

142. ตัวอย่างการยืมคำศัพท์ (lexical borrowing) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	553
143. ตัวอย่างการปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	557
144. ตัวอย่างการแปรของเสียงสระ (vowel variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	560
145. ตัวอย่างการแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	563
146. ตัวอย่างการสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ..	567
147. ตัวอย่างการแปรทางความหมาย (semantic variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	579
148. ตัวอย่างการแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	588
149. สันนิษฐานขั้นตอนการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำในภาษาไทยถิ่น.....	591
150. ตัวอย่างคำศัพท์ที่อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทยถิ่นในอดีต	596
151. เสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้	662
152. หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาคำเมือง	665
153. หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาคำเมือง	666
154. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	669
155. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูด ภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	670
156. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	671
157. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูด ภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	672
158. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	674
159. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูด ภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	675
160. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	677
161. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูด ภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	678
162. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	680
163. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูด ภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	681

164.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	683
165.	จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูด ภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	684
166.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำของผู้พูดภาษา คำเมือง 3 รุ่นอายุ	686
167.	จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	687
168.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	689
169.	จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ของผู้พูดภาษา คำเมือง 3 รุ่นอายุ	690
170.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ.....	692
171.	จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ ของผู้พูดภาษา คำเมือง 3 รุ่นอายุ	694
172.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ.....	696
173.	จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ของผู้พูดภาษา คำเมือง 3 รุ่นอายุ	696
174.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ของผู้พูดภาษา คำเมือง 3 รุ่นอายุ.....	699
175.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ของผู้พูด ภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	701
176.	หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาลื้อ	702
177.	หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาลื้อ	705
178.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ ..	709
179.	จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูด ภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	710
180.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ ...	712
181.	จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูด ภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	713
182.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ ...	715
183.	จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูด ภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	716
184.	ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ ..	718
185.	จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูด ภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	719

186. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ ..	720
187. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูด ภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	721
188. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	723
189. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	725
190. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	726
191. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	727
192. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ.....	729
193. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	729
194. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ.....	731
195. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	732
196. เปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)	734
197. ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ และวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลางระดับ /33/	735
198. หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาจีน	736
199. หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาจีน	737
200. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ ..	740
201. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูด ภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	741
202. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ ...	743
203. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูด ภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	744
204. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ ..	746
205. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	747
206. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ ..	749
207. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูด ภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	750
208. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ ..	752

209. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูด ภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	752
210. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	754
211. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	756
212. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	757
213. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	758
214. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	759
215. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	760
216. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	762
217. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	763
218. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	766
219. หน่วยเสียงพยัญชนะเดียวในภาษาพวน	768
220. หน่วยเสียงสระเดียวในภาษาพวน	769
221. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	773
222. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	774
223. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	776
224. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	778
225. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	780
226. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	781
227. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	784
228. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	785

229. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	787
230. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	788
231. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	790
232. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	791
233. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	794
234. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	796
235. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	799
236. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	799
237. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	802
238. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	803
239. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	805
240. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə/ ของผู้พูด ภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	807
241. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาพวน	813
242. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ในภาษาพวน	816
243. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ในภาษาพวน	819
244. หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาลาว	821
245. หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาลาว	821
246. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	826
247. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูด ภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	827
248. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	829
249. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูด ภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	831

250. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-, th-, s-/ ของผู้พูด ภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	833
251. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูด ภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	836
252. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูด ภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	837
253. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูด ภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	838
254. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	841
255. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ของผู้พูด ภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	841
256. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /uə/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	845
257. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	846
258. จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	847
259. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ในภาษาลาว	853
260. ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาลาว	858
261. สรุปรูปหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่มีเสียงแปรในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา	864
262. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ ในภาษาไทยถิ่น	867
263. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ และ /th-/ ในภาษาไทยถิ่น	870
264. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ และ /s-/ ในภาษาไทยถิ่น	874
265. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ และ /kh-/ ในภาษาไทยถิ่น	878
266. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมือง	882
267. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาไทยถิ่น	884
268. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ในภาษาพวน	887
269. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/ ในภาษาคำเมือง	888
270. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวน	890
271. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /e:/ ในภาษาไทยถิ่น	892
272. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /o:/ ในภาษาไทยถิ่น	895
273. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ และ /o:/ ในภาษาไทยถิ่น	898
274. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาพวน และ หน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว	902
275. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้อและภาษาจีน	905

276. การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้อและภาษาขึ้น	907
277. เปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น	910
278. เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่น	913
279. เปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาไทยถิ่น	916
280. ลำดับของภาษาไทยถิ่นที่มีการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมคิดเป็นร้อยละเฉลี่ย จากมากที่สุดไปน้อยที่สุด	920
281. เสียงแปรของหน่วยเสียงสระในภาษาไทยถิ่น	925
282. เปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ ในภาษาไทยถิ่น	928
283. ลำดับของภาษาไทยถิ่นที่มีการปรากฏของสระเสียงเดิมคิดเป็นร้อยละเฉลี่ย จากมากที่สุดไปน้อยที่สุด	930
284. เสียงแปรของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น	935
285. ตัวอย่างสถานการณ์ สถานที่ และบุคคล ที่กำหนดในแบบสอบถามสำหรับ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา	953
286. จำนวนผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	955
287. ร้อยละของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	957
288. จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	959
289. จำนวนผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	961
290. ร้อยละของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	962
291. จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	964
292. จำนวนผู้พูดภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	966
293. ร้อยละของผู้พูดภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	968
294. จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	970
295. จำนวนผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	973

296. ร้อยละของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	976
297. จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	979
298. จำนวนผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	982
299. ร้อยละของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	984
300. จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	987
301. เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูด ภาษาไทถิ่น 5 ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ	989
302. คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “กระซิบ” ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา	1022
303. คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “พูด” ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา	1024
304. คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ตา (พ่อของแม่)” ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา	1025
305. คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ปู่” ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา	1026
306. คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ยาย” ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา	1028
307. คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ย่า” ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา	1029
308. ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาคำเมืองจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)	1031
309. ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลื้อจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)	1033
310. ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาขึ้นจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง)	1034
311. ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาพวนจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	1035
312. ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลาวจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)	1036
313. เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขึ้น	1041
314. เปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขึ้น	1044
315. เปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขึ้น	1045

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. สระในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (ดัดแปลงจาก Sarawit, 1973)....	124
2. สระในภาษาไทยดั้งเดิมจากงานของฟิง กวย ลี (ดัดแปลงจาก Li, 1977)	125
3. สระดั้งเดิมของภาษาไทยจากงานของบราวน์ (Brown, 1979)	131
4. สระในภาษาไทยสาขตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจากงานของจอห์นสัน (Jonsson, 1991).....	132
5. พัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมตามเสียงพยัญชนะต้น 2 กลุ่ม	136
6. พัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมสู่ภาษาไทยปัจจุบัน (ดัดแปลงจาก Li, 1977: 28)	137
7. การแยกเสียงวรรณยุกต์ A B C เป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง-ไม่ก้องของเสียง พยัญชนะต้นในภาษาไทยดำและภาษาลูโจว	138
8. พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในลักษณะของการแยกเสียงและรวมเสียงที่มี ความสัมพันธ์กับเสียงพยัญชนะต้น 3 กลุ่มในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่	139
9. พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงทั้งในแนวตั้ง และแนวนอนในภาษาผู้ไท ถิ่นอำเภอมะนัง และอำเภอมะนัง จังหวัดสกลนคร (ดัดแปลงจาก Brown, 1965).....	140
10. การแยกเสียงวรรณยุกต์ D เป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง-ไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้น ในภาษาไทยดำ (Gedney, 1964 อ้างถึงในปราวณี กุลละวณิชย์, 2527: 75)	141
11. การแยกเสียงวรรณยุกต์ D เป็น 4 เสียงตามเงื่อนไขความสั้น-ยาวของเสียงสระใน ภาษาไทยวน/ไทยถิ่นเชียงใหม่ ภาษาไทยถิ่นตากใบ ภาษาไทใหญ่ และภาษาย่อย	141
12. พัฒนาการของวรรณยุกต์ D ในลักษณะการแยกเสียงและรวมเสียงในภาษาไทยลื้อ	142
13. พัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมตามเสียงพยัญชนะต้น 4 กลุ่ม (ดัดแปลงจาก Gedney, 1972)	142
14. แผนภูมิแสดงการจัดกลุ่มภาษาไทยถิ่นตามแนวคิดของฟิง กวย ลี (ดัดแปลงจาก Li, 1960: 958)	145
15. แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของภาษาไทยถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิด ของบราวน์ (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 92).....	147
16. แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้โดยใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลง ทางเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ตามแนวคิดของบราวน์ (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 253)	149
17. แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทยถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของ เชมเบอร์เลน 1972 (ดัดแปลงจาก Chamberlain, 1972: 234)	150

18. แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทสาขาคะวันตักเฉียงใต้ตามแนวคิดของ เชมเบอร์เลน 1975 (ดัดแปลงจาก Chamberlain, 1975: 50).....	151
19. แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ โดยใช้เกณฑ์การแยกเสียง รวมเสียงของวรรณยุกต์ B และ DL และเกณฑ์พัฒนาการของพยัญชนะต้น *ph (ดัดแปลงจาก Chamberlain, 1975: 64)	152
20. แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของเชมเบอร์เลน 1996 (Chamberlain, 1996 unpublished)	153
21. แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของ ฮาร์ทแมน (ดัดแปลงจาก Hartmann, 1980: 86)	156
22. แผนภูมิแสดงการจัดกลุ่มภาษาไทถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่ม P จากงานของโรบินสัน (ดัดแปลงจาก Robinson, 1994: 141).....	157
23. แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่ม P โดยใช้เกณฑ์ เพิ่มเติมในงานของโรบินสัน (ดัดแปลงจาก Robinson, 1994: 146).....	158
24. แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้สาขาเหนือหรือกลุ่ม P (NSWT) (ดัดแปลงจาก Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000).....	159
25. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจาก Hudak, 2008: 24).....	176
26. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ 1650 (1650 Chiang Mai) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 154).....	177
27. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (Chiang Mai) ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 158)	177
28. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงราย (Chiang Rai) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 155)	178
29. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดแพร่และน่าน (Phrae, Nan) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 156)	178
30. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดลำปาง (Lampang) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 157)	179
31. ระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์, และคณะ 2525)	182
32. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ แบบ 6 หน่วยเสียง (ดัดแปลงจากกรรณิการ์ วิมลเกษม, 2549: 46)	187
33. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ แบบ 8 หน่วยเสียง (ดัดแปลงจากกรรณิการ์ วิมลเกษม, 2549: 46)	188
34. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ เชียงใหม่ (ดัดแปลงจากช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ, 2516: 206-208)	190
35. ระบบวรรณยุกต์ภาษาลื้อถิ่นเมืองเชียงรุ่ง (ดัดแปลงจาก Hudak, 2008: 21).....	203

36. ระบบวรรณยุกต์ภาษาลื้อถิ่นเมืองยอง (ดัดแปลงจาก Hudak, 2008: 21).....	205
37. ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยลื้อ (ดัดแปลงจากมีวรรณ ลีรัตน์ และคณะ, 2525)	208
38. ระบบวรรณยุกต์ภาษาลื้อ อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา (ดัดแปลงจากชฎานนท์ แสงศรีจันทร์, 2541: 48)	222
39. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้น (ดัดแปลงจาก Egerød, 1959: 127)	239
40. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 978)	241
41. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้นบ้านเวียง (ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 1022).....	243
42. สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 6).....	249
43. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978).....	250
44. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้น จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจาก Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000: 281).....	251
45. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้น หมู่บ้านลาเมือง (Lah Murng) (ดัดแปลงจาก Owen, 2003 อ้างถึงใน Owen, 2008: 37)	267
46. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้น หมู่บ้านลาเมือง (Lah Murng) (ดัดแปลงจาก Owen, 2004 อ้างถึงใน Owen, 2008: 37)	268
47. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้น หมู่บ้านไ้ว (Wan Wo) (ดัดแปลงจาก Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen 2008: 39)	270
48. รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวน (ดัดแปลงจากอุทัยวรรณ ตันหยง, 2526)	290
49. รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (ดัดแปลงจากกันทิมา วัฒนประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2531: 62)	293
50. ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัด ปราจีนบุรี (ดัดแปลงจากจารุวรรณ สุขปิติ, 2532: 51)	295
51. ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัด นครนายก (ดัดแปลงจากชลลดา สังวาลทรัพย์, 2534: 76)	299
52. เปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ จากงานวิจัยที่ผ่านมา	299
53. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศ สปป.ลาว (ดัดแปลงจากคิพร ฮาชันนารี, 2543: 36).....	316
54. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย (ดัดแปลงจากคิพร ฮาชันนารี, 2543: 56)	320

55. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่ง (ดัดแปลงจากศิพร ฮาชันนารี, 2543: 81-86)	333
56. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวเวียงจันทน์ (ดัดแปลงจาก Osatananda, 1997)	337
57. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวอีสานถิ่นอำเภोजेरญศิลป์ จังหวัดสกลนคร(ดัดแปลงจากพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546: 431)	338
58. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบาง (ดัดแปลงจาก พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546: 425)	339
59. แผนภูมิแสดงร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่มีการแปรและ ไม่มีการแปร	354
60. แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 1 ในภาษาไทยถิ่น 1 และ 2 ภาษา	357
61. แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 1 ในภาษาไทยถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา.....	357
62. แผนภูมิแสดงร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่มีการแปรและ ไม่มีการแปร	361
63. แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 2 ในภาษาไทยถิ่น 1 และ 2 ภาษา	364
64. แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 2 ในภาษาไทยถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา.....	364
65. แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)	371
66. แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)	374
67. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	379
68. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	381
69. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	387
70. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	391
71. แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)	393
72. แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)	397
73. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	402

[illegible]

91. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	483
92. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	486
93. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	495
94. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ	498
95. แผนภูมิแสดงสรุปรวมร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร	504
96. แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)	509
97. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูด ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และ รายการคำชุดที่ 2)	518
98. แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของรูปแบบการแปรทางศัพท์ ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และ รายการคำชุดที่ 2)	530
99. สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)	667
100. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)	667
101. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	670
102. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	673
103. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	675
104. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	679
105. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	682
106. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	684
107. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	688

108. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/	
ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	691
109. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /eo/	
ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	694
110. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/	
ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ	697
111. สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)	706
112. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)	707
113. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/	
ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	711
114. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/	
ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	713
115. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/	
ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	716
116. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/	
ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	719
117. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/	
ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ	722
118. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ	
3 รุ่นอายุ	725
119. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ	
3 รุ่นอายุ	726
120. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ	
3 รุ่นอายุ	727
121. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อ	
3 รุ่นอายุ	730
122. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อ	
3 รุ่นอายุ	732
123. สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)	738
124. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)	739
125. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/	
ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	741
126. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/	
ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	744

127. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	747
128. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	750
129. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	753
130. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	756
131. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	757
132. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	758
133. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	761
134. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ	764
135. สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	771
136. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล).....	771
137. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	774
138. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	779
139. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	782
140. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	785
141. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	788
142. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	791
143. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	796
144. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	800

145. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/	
ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ	803
146. ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับทิศทางการแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ [uə]	
ในภาษาพวน	804
147. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə/ ของผู้พูดภาษาพวน	
3 รุ่นอายุ	807
148. กราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และ เสียงต่ำ-ตก [21]	
ในภาษาพวน	810
149. กราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] และ เสียงต่ำ-ขึ้น [23]	
ในภาษาพวน	815
150. กราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก [31] และ เสียงกลางระดับ	
[33] หรือเสียงกลาง-ตกระดับ [322] ในภาษาพวน	818
151. สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)	824
152. ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)	824
153. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/	
ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	827
154. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/	
ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	831
155. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/	
ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	836
156. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/	
ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	837
157. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/	
ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ	838
158. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ของผู้พูดภาษาลาว	
3 รุ่นอายุ	842
159. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาลาว	
3 รุ่นอายุ	846
160. กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาลาว	
3 รุ่นอายุ	847
161. กราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434]	
และเสียงกลาง-ขึ้น [34] ในภาษาลาว	850
162. กราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงเสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232]	
และเสียงต่ำ-ขึ้น [23] ในภาษาลาว	855

163. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ ในภาษาไทถิ่น	868
164. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /t-/ และ /th-/ ในภาษาไทถิ่น	872
165. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /c-/ และ /s-/ ในภาษาไทถิ่น	876
166. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ และ /kh-/ ในภาษาไทถิ่น	880
167. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมือง	883
168. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาไทถิ่น	885
169. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาพวน	887
170. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/ ในภาษาคำเมือง	889
171. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวน	890
172. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /e:/ ในภาษาไทถิ่น	893
173. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /ə:/ ในภาษาไทถิ่น	896
174. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ และ /o:/ ในภาษาไทถิ่น	900
175. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวนและหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว	903
176. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้อและภาษาขึ้น	905
177. กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้อและภาษาขึ้น	908
178. หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทถิ่นที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต	923
179. หน่วยเสียงสระในภาษาไทถิ่นที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต	932
180. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต	940
181. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของ วรรณยุกต์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)	941

182. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการรวมเสียงของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 5 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)	942
183. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของ วรรณยุกต์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	943
184. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการรวมเสียงของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 3 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	944
185. กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	959
186. กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	964
187. กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	971
188. กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	980
189. กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุ	987
190. กราฟแสดงการเปรียบเทียบร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูด ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา	991
191. ระบบวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)	1049
192. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง)	1050
193. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้น (ดัดแปลงจาก Egerød, 1959: 127)	1050
194. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 978)	1050
195. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้นบ้านเวียง (ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 1022)	1051
196. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978)	1051
197. ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้น จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจาก Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000: 281)	1051

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

จังหวัดน่านเป็นบริเวณที่มีความหลากหลายของภาษา มีกลุ่มชนที่พูดภาษาแตกต่างกันอาศัยอยู่ปะปนกัน ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านหลายภาษาเป็นภาษาตระกูลไท ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือซึ่งมีชื่อเรียกอื่น ๆ อีก ได้แก่ ภาษาคำเมืองหรือภาษายวนซึ่งจัดเป็นภาษากลางของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดน่าน (ต่อไปนี้จะในงานวิจัยนี้จะเรียกว่า “ภาษาคำเมือง”) ภาษาลื้อ ภาษาขึ้นหรือเขิน (ต่อไปนี้จะในงานวิจัยนี้จะเรียกว่า “ภาษาขึ้น”) ภาษาพวน และภาษาลาว นอกจากนี้ยังมีภาษาตระกูลมอญ-เขมร ได้แก่ ภาษาขมุ มัล ไพร มลาบรี ภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน ได้แก่ ภาษาม้ง (แม้ว) และภาษาเมี่ยน (เย้า) และภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ได้แก่ ภาษาจีนแคะ และภาษาอิมปีหรือภาษาก้อ (ข้อมูลจากโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว”)¹ เมื่อมีผู้พูดภาษาแตกต่างกันอาศัยอยู่ปะปนกัน ผู้พูดภาษาต่าง ๆ ส่วนมากเป็นผู้มีภาวะสองภาษา (bilingual) หรือผู้มีภาวะหลายภาษา (multilingual) จึงมีการสัมผัสภาษา (language contact) เกิดขึ้น และมีแนวโน้มว่า ภาษาที่มีผู้พูดจำนวนมากกว่ามักจะมีอิทธิพลต่อภาษาที่มีจำนวนผู้พูดน้อยกว่า ภาษาคำเมืองจัดเป็นภาษากลางที่คนต่างกลุ่มต่างภาษาใช้ในการพูดติดต่อกัน นอกจากนี้นี้ยังมีการใช้ภาษาไทยกลางในกลุ่มเด็ก หรือกลุ่มวัยรุ่นที่มีชีวิตอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ มีโอกาสได้สัมผัสกับความเจริญทางเทคโนโลยีอันทันสมัย การพูดภาษาถิ่นซึ่งเป็นภาษาแม่จึงจำกัดอยู่เฉพาะในครอบครัว ญาติ เพื่อน หรือกับบุคคลที่ใกล้ชิดเท่านั้น (ข้อมูลจากแบบสอบถามโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว”)

ระหว่างที่ผู้วิจัยรับทุนนักวิจัยหลังปริญญาเอกจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (1 พฤศจิกายน 2547–30 มิถุนายน 2549) ได้มีโอกาสเป็นผู้ช่วยวิจัยในโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” ภาระงานหนึ่งที่ได้รับมอบหมาย คือ การเดินทางเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวในจังหวัดน่าน เพื่อจัดทำ “ศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน” (ธีระพันธ์ ล. ทองคำ และคณะ, 2550) ระหว่างการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า แม้แต่ผู้สูงอายุที่น่าจะเป็นกลุ่มที่ยังเก็บรักษาภาษาดั้งเดิมของตนไว้อยู่บ้าง บางคนก็มีความสับสนเกี่ยวกับคำศัพท์และลักษณะทางเสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ในภาษาของตนเอง เช่น ผู้พูดภาษาพวนใช้คำศัพท์ภาษาคำเมืองและปนกับภาษาพวน และมีบางกรณีที่ผู้พูดไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่า คำศัพท์บางคำในภาษาพวนใช้คำว่า

¹ โครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” (Linguistic Diversity in Nan Province: A Foundation for Tourism Development) สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (2547–2550) มีศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นหัวหน้าโครงการ

อะไร หรือกรณีของผู้พูดภาษาขึ้นใช้คำศัพท์ และมีลักษณะทางภาษาบางประการคล้ายภาษาคำเมืองปนกับภาษาลื้อซึ่งเป็นภาษาไทถิ่นหนึ่งที่พูดโดยผู้คนจำนวนมากในจังหวัดน่าน

อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำศัพทานุกรมในครั้งนั้น ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะคำศัพท์จำนวนภาษาละ 2,452 คำ ประกอบกับคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์อีกภาษาละ 180 คำเท่านั้น ไม่ได้เก็บข้อมูลเพื่อทดสอบเสียงพยัญชนะและเสียงสระ จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำหรับจัดทำศัพทานุกรมมีภาษาละ 1-3 คน และเลือกเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังใช้ภาษานั้น ๆ พูดในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ได้ข้อมูลคำศัพท์ที่ถูกต้องเที่ยงตรงของภาษานั้นจริง ๆ การที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นการแปรและการเปลี่ยนแปลงบางประการทางคำศัพท์ เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาต่าง ๆ นั้นเป็นผลพลอยได้จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ดังกล่าว ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปเพื่อให้ได้คำอธิบายหรือข้อสรุปที่ชัดเจนว่า การแปรและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละภาษาอยู่ในระดับใด เช่น ระดับเสียง หรือระดับคำศัพท์ ภาษาที่ผู้พูดต่างรุ่นอายุกันมีการแปรและการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือไม่ ลักษณะการแปรและการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร รวมทั้งการสันนิษฐานเกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

นอกจาก**ปัจจัยด้านอายุ**ของผู้พูดแล้ว งานวิจัยนี้ยังจะนำ**ปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษา** (ในงานวิจัยบางงานใช้คำว่า “แวดวงภาษา” (domains of language use) ในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า “สถานการณ์การใช้ภาษา”) มาพิจารณาประกอบด้วยว่า ในสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้พูดภาษาแต่ละกลุ่มใช้ภาษาใดในการสื่อสารกัน เช่น ภาษาที่ใช้พูดกับคนในครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสนิทสนมกัน ภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการมากขึ้น เช่น การติดต่อกับทางราชการ หรือภาษาที่ใช้พูดกับคนต่างถิ่น เป็นต้น การใช้ภาษาในสถานการณ์ที่แตกต่างกันดังกล่าวอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นต่าง ๆ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวที่พูดในจังหวัดน่าน โดยศึกษาทั้งการแปรและการเปลี่ยนแปลงในแง่ของคำศัพท์ และลักษณะทางเสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และศึกษาจากคนรุ่นอายุต่างกัน ได้แก่ รุ่นอายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุ 15-25 ปี ซึ่งจัดเป็นการศึกษาภาษาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และอาจจะช่วยให้สามารถสันนิษฐานลักษณะทางภาษาในอดีตได้ด้วย นอกจากนี้การนำปัจจัยเรื่องสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาร่วมด้วยยังจะช่วยให้เห็นภาพการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา ดังนี้

- 1) จำนวนภาษาที่ศึกษา งานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมามักเน้นศึกษาเฉพาะภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือเปรียบเทียบภาษาถิ่นเดียวกันที่พูดในบริเวณต่างกัน แต่งานวิจัยนี้ศึกษาภาษาไทถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว

- 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยที่ผ่านมามักศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยพิจารณาปัจจัยเรื่องอายุ เพศ หรือถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่งานวิจัยนี้จะพิจารณาปัจจัยเรื่องอายุ และนำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบด้วย
- 3) ระดับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักเน้นศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น เช่น ศึกษาเฉพาะการแปรด้านคำศัพท์ หรือศึกษาเฉพาะการแปรของเสียงพยัญชนะบางเสียง สระบางเสียง หรือศึกษาเฉพาะการแปรของวรรณยุกต์ แต่งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาทั้งในระดับคำศัพท์ และระดับเสียงซึ่งครอบคลุมทั้งเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

การศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้ นอกจากจะใช้เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่พูดในบริเวณที่มีความหลากหลายของภาษาแล้ว ผลการวิจัยยังใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับเป็นแนวทางในการปรับหรือสร้างแบบเรียนสำหรับสอนภาษาไทยถิ่นสำหรับผู้พูดภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ด้วย ประโยชน์ทางอ้อมประการหนึ่งที่ได้จากงานวิจัยนี้ ได้แก่ การช่วยปลูกจิตสำนึกสำหรับคนรุ่นใหม่ให้รู้สึกภูมิใจในภาษาถิ่นของตน ซึ่งจะนำไปสู่ความพยายามในการอนุรักษ์ภาษาให้คงอยู่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) วิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว
- 2) เปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวในจังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยนำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบด้วย
- 3) วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเสนอแนวทางในการประยุกต์ผลการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์ภาษาพื้นเมือง/ภาษาท้องถิ่น

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาวิจัยและการกำหนดจุดเก็บข้อมูล ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดน่านที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มี 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว งานวิจัยนี้กำหนดจุดเก็บข้อมูลภาษาถิ่นภาษาละ 1 จุด แต่ละจุดมีผู้พูดภาษาถิ่นแต่ละภาษาเป็นชนกลุ่มใหญ่และจุดเก็บข้อมูลเกือบทุกจุดเป็นจุดเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยเคยเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาถิ่นแต่ละภาษาเพื่อจัดทำคำพจนานุกรมในโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” ดังกล่าวในข้างต้น ยกเว้นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองที่กำหนดขึ้นสำหรับเก็บ

ข้อมูลในงานวิจัยนี้ เนื่องจากเป็นจุดเก็บข้อมูลที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับจุดเก็บข้อมูล ภาษาไทถิ่นอื่น ๆ (ยกเว้นภาษาลาว) ดังนั้นจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้จึงมีทั้งสิ้น 5 จุด ได้แก่ ภาษาคำเมืองพูดในหมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอน้ำขุ่น ภาษาลื้อพูดใน หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา ภาษาขึ้นพูดในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่า คา อำเภอท่าวังผา ภาษาพวนพูดในหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา และ ภาษาลาวพูดในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา²

- 2) การกำหนดรุ่นอายุของผู้บอกภาษาและจำนวนผู้บอกภาษา เพื่อให้ได้ข้อมูลคำศัพท์ รวมทั้งข้อมูลทางเสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่เพียงพอ นำเชื่อถือ และแสดงให้เห็นการแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละ ภาษาอย่างชัดเจน งานวิจัยนี้ได้กำหนดรุ่นอายุของผู้บอกภาษา 3 รุ่น ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี และได้ กำหนดจำนวนผู้บอกภาษาเป็นรุ่นอายุละ 5 คน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีผู้บอกภาษารวม ทั้งสิ้น 75 คน (ผู้บอกภาษา 3 รุ่นอายุ X รุ่นอายุละ 5 คน X ภาษาไทถิ่น 5 ภาษา) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่นเป็นข้อมูลเพิ่มเติม และนำมาประกอบคำอธิบายเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้าน ท่าคำสอง โดยเก็บข้อมูลจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 จำนวน 1 คนเป็นหลัก และตรวจสอบ ข้อมูลกับผู้พูดคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านอีก 5 คน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ผลการวิจัยนี้จะป็นหลักฐานหนึ่งทีแสดงให้เห็นการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่ พูดในบริเวณที่มีความหลากหลายของภาษา
- 2) ข้อมูลทางศัพท์และทางเสียงที่ได้จากงานวิจัยนี้ รวมทั้งผลการวิจัยเป็นฐานข้อมูลทีอาจ นำไปประยุกต์ใช้ในการผลิตเอกสารหรือสื่อต่าง ๆ ทีใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทถิ่น ทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว เช่น พจนานุกรม แบบเรียนสำหรับสอนภาษาไทถิ่น หรือหนังสือรวบรวมคำศัพท์ทีกำลังสูญ หายไปจากภาษา เป็นต้น

² เนื่องจากหมู่บ้านน้ำบัวเป็นหมู่บ้านที่มีภาษาลาวเป็นภาษาพูดของชนกลุ่มใหญ่และเป็นหมู่บ้านที่ผู้วิจัยเคยเก็บ ข้อมูลคำศัพท์ภาษาลาวเพื่อจัดทำศัพทานุกรมในโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้ พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” และได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรทางศัพท์และเสียงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลาว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกหมู่บ้านน้ำบัวเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลาวในงานวิจัยนี้ ผู้พูดภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำบัวสามารถพูดภาษา คำเมือง (ถิ่นอำเภอเวียงสา) และภาษาไทยกลางได้ แต่ไม่มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาคำเมืองในหมู่บ้านท่า คำสอง ผู้พูดภาษาลื้อในหมู่บ้านหนองบัว ผู้พูดภาษาขึ้นในหมู่บ้านหนองม่วง และผู้พูดภาษาพวนในหมู่บ้านฝายมูล แต่อย่างใด เนื่องจากหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น และภาษาพวนตั้งอยู่ใน อำเภอท่าวังผาที่อยู่ห่างจากอำเภอเวียงสาประมาณ 22 กิโลเมตร

- 3) การดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้และผลการวิจัยอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยปลูกจิตสำนึกสำหรับคนรุ่นใหม่ให้รู้สึกรักและภูมิใจในภาษาถิ่นของตน ซึ่งจะนำไปสู่ความพยายามในการอนุรักษ์ภาษาให้คงอยู่ และมีการสืบทอดภาษาถิ่นของตนไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไป

1.5 สัญลักษณ์ คำย่อ และคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1) คำจำกัดความ³

การแก้ไขเกินเหตุ (hypercorrection) หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจงใจใช้รูปภาษาที่ตนคิดว่าถูกต้องหรือมีศักดิ์ศรีกว่ารูปภาษาที่ตนใช้เป็นปกติ โดยคิดว่ารูปที่ใช้อยู่ตามปกตินั้นผิดหรือไม่มีศักดิ์ศรี เช่น ออกเสียงคำว่า กลับลาย เป็น “กรับ-กราย” เพราะคิดว่า ตัวควบกล้ำ กล นั้นเป็นรูปที่ไม่ถูกต้องหรือการแทรกเสียงตัว ร เข้าไปในหลายคำที่พูดเพราะคิดว่า คำที่ไม่มี ร นั้นเป็นรูปที่ไม่ถูกต้อง เช่น ออกเสียงคำว่า จริง เป็น “จิง” (ที่ถูกต้องเป็น “จิง”) (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 6)

การใช้ภาษา (language use) หมายถึง พฤติกรรมทางภาษา การแสดงออกทางภาษาหรือการสื่อสารด้วยภาษา นักภาษาศาสตร์สังคมสนใจการใช้ภาษาในแง่ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคม (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 10)

การแทรกแซงภาษา (linguistic interference) หมายถึง ปรากฏการณ์ที่ผู้พูดที่มีภาวะสองภาษาหรือภาวะหลายภาษานำลักษณะใด ๆ ในภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่งซึ่งถือเป็นการการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาเมื่อมีการสัมผัสภาษา ผลที่ตามมาคือ การแปรหรือการเปลี่ยนแปลงของลักษณะใดลักษณะหนึ่งในภาษา การแทรกแซงภาษาอาจเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ เช่น การแทรกแซงทางเสียง (phonic interference) การแทรกแซงทางไวยากรณ์ (grammatical interference) และการแทรกแซงทางคำศัพท์ (lexical interference) (Weinreich, 1953: 1)

การปนภาษา (code mixing/language mixing) หมายถึง การใช้ภาษามากกว่า 1 ภาษา (ส่วนมากจะเป็น 2 ภาษา) ปนกันในแต่ละประโยค เช่น การพูดภาษาไทยปนภาษาอังกฤษ เป็นต้น (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 13)

การประณามว่าเลว (stigma) หมายถึง การกล่าวว่ารูปภาษาบางรูป “เลว” หรือ “ผิด” และไม่ควรเป็นที่ยอมรับในสังคม ตัวอย่างเช่น การไม่ออกเสียงควบกล้ำในคำว่า ความ และ ปรับ ของคนไทยบางกลุ่ม โดยออกเสียงเป็น “ฟาม” และ “ปั๊” ตามลำดับ มักถูกประณามว่า “ไม่ถูกต้อง” หรือ “ไม่ดี” และไม่ควรเป็นที่ยอมรับหรือถือเป็นเยี่ยงอย่าง รูปภาษาที่ถูกประณาม (stigmatized) มักเป็นรูปที่ไม่มีศักดิ์ศรีในสังคม (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 14)

³ คำจำกัดความศัพท์ที่นำมารวบรวมไว้ในที่นี้ส่วนใหญ่มาจากหนังสือทางภาษาศาสตร์สังคมที่เป็นผลงานของศาสตราจารย์ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาศาสตร์สังคม ได้แก่ หนังสือ “คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม” (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532) และหนังสือ “ภาษาศาสตร์สังคม” (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544) ซึ่งล้วนแต่เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาและคำจำกัดความศัพท์ทางภาษาศาสตร์สังคมที่ละเอียดและชัดเจน ในที่นี้มีคำจำกัดความบางส่วนที่ผู้วิจัยดัดแปลง และเพิ่มเติมตัวอย่างที่สอดคล้องกับภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงของภาษา (language change) หมายถึง การที่รูปภาษาในภาษาเดียวกันมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมเมื่อกาลเวลาผ่านไป โดยการเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดได้ทั้งในระดับเสียง ระดับคำ และระดับไวยากรณ์ และอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามธรรมชาติของตัวภาษา หรือที่เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน (internal factor) หรืออาจเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกตัวภาษา (external factor) ได้แก่ การได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เห็นชัดเจน เช่น ในภาษาไทยมีการกลายเสียงของคำว่า “หมาก” เป็นคำว่า “มะ” ซึ่งได้กลายจากคำนามเป็นคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์คือ เป็นหน่วยเติมหน้าศัพท์ เช่น “หมากม่วง” เป็น “มะม่วง” หรือ “หมากพร้าว” เป็น “มะพร้าว” เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของรูปภาษารูปใดรูปหนึ่งที่สามารถสังเกตได้ว่ากำลังคืบหน้าไปเรื่อย ๆ วิลเลียม ลาบอฟ (William Labov) ใช้คำนี้เมื่อเขากล่าวถึงเสียงที่เขาศึกษาในภาษาของคนต่างรุ่นกันในเวลาพร้อมกัน และได้สังเกตเห็นการแปรของเสียงในผู้พูดรุ่นสูงอายุ รุ่นกลาง และรุ่นอายุน้อย เขาเรียกปรากฏการณ์การแปรของเสียงนี้ว่า **การเปลี่ยนแปลงของเสียงที่กำลังดำเนินอยู่** (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 16)

การเปลี่ยนแปลงในเวลาพร้อมกัน (change in apparent time) หมายถึง การแปรในการใช้ภาษาของผู้พูดต่างรุ่นอายุกัน ณ เวลาจุดหนึ่งจุดใด ภาษาของผู้พูดที่มีอายุมากที่สุดสามารถเปรียบได้กับภาษาของอดีต ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุกลาง ๆ ถือได้ว่าเป็นภาษาปัจจุบัน และภาษาของรุ่นอายุน้อยถือได้ว่าเป็นภาษาของอนาคต ดังนั้น การศึกษาการแปรของภาษาในผู้พูดต่างอายุกัน แต่ในเวลาพร้อมกันนั้นสามารถทำให้เราเห็น การเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ เปรียบเสมือนกับว่าเราได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาจริง ๆ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 16)

การแปรของภาษา (linguistic variation/language variation) หมายถึง การที่รูปในภาษาตั้งแต่ 2 รูปขึ้นไปอาจใช้แทนที่กันได้โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยน รูปในภาษาจะเป็นหน่วยด้านใดก็ได้เช่น การแปรด้านเสียง การแปรของคำ หรือการแปรทางไวยากรณ์ การแปรของภาษาอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ อายุ เพศ ถิ่นที่อยู่ สถานการณ์ และกาลเวลา (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 18) ตัวอย่างการแปรของภาษา เช่น ในคำภาษาไทยมาตรฐานที่สะกดด้วยพยัญชนะต้น ร ผู้พูดภาษาลาวอีสานจะออกเสียงเป็น “ฮ” [h] แต่ในปัจจุบันผู้พูดภาษาลาวอีสานมักจะออกเสียง “ฮ” [h] ในคำจำนวนมากเป็น “ล” [l] เช่น ออกเสียงคำว่า *เรียน* [hian⁴¹] เป็น “เลียน” [lian⁴¹] ซึ่งยังมีความหมายว่า “เรียน” เหมือนเดิม หรือออกเสียงคำว่า *ร้าย* [ha:y³¹²] เป็น “ล้าย” [la:y³¹²] และหมายถึง “ร้าย” เหมือนเดิม การแทนที่กันของเสียง [h] และ [l] ในภาษาลาวอีสานโดยไม่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนจัดว่าเป็นการแปรของเสียงพยัญชนะ [h] นั่นเอง

การแปรด้านศัพท์ (lexical variation) หมายถึง การที่คำที่มีความหมายเหมือนกันอาจใช้แทนที่กันได้ เช่น กิน-รับประทาน ผม-ดิฉัน พระจันทร์-เดือน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม แม้ความหมายแก่นของคำในแต่ละคู่จะเหมือนกัน แต่ความหมายทางสังคมของคำแต่ละคู่ต่างกัน การใช้จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมด้วยจึงจะถูกต้อง หรืออาจกล่าวได้ว่า การแปรด้านศัพท์นั้นสัมพันธ์กับบริบททางสังคม (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 19)

การแปรด้านเสียง (phonological variation) หมายถึง การที่เสียงมากกว่าหนึ่งเสียงสามารถใช้แทนที่กันได้โดยไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยน เช่น เสียง [ɔ] และ [ɑ] ในคำว่า *hot* เสียง [ɑ] และ [æ] ในคำว่า *class* ในภาษาอังกฤษ แต่การแปรดังในตัวอย่างนี้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมของผู้พูดคือถิ่นที่เกิดหรืออยู่อาศัย (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 19) ตัวอย่างการแปรด้านเสียงที่เกิดขึ้นตามปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัย เช่น เสียงพยัญชนะ “พ ท ค” ที่ในภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาษาลาวอีสานออกเสียงเป็น [ph, th, kh] ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะออกเสียงเป็น “ป ต ก” [p, t, k] หรือเสียงพยัญชนะ “ช” ที่ภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น [ch] ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะออกเสียงเป็น “จ” [c] และภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาษาลาวอีสานจะออกเสียงเป็น “ซ” [s] เป็นต้น

การยืมภาษา (linguistic borrowing/language borrowing) หมายถึง การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้ จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้หลายระดับตั้งแต่ ระดับเสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก คำทุกประเภท โดยเฉพาะคำหลัก เช่น นาม กริยา และลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น การแสดงพหูพจน์ การก และหน่วยสร้างต่าง ๆ เช่น ประโยคกรรมจาก การยืมภาษาเป็นหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันได้ว่าการสัมผัสภาษาเกิดขึ้นอย่างแน่นนอน (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 98) ตัวอย่างการยืมในระดับเสียง เช่น ผู้พูดภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาษาลาวอีสานมีการยืมเสียงสระ “เอือ” [ie] จากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนเสียงสระ “เอีย” [ia] ในคำศัพท์จำนวนมาก เช่น ออกเสียงคำว่า “เกลือ” [kio²¹] เป็น [kie²¹] ออกเสียงคำว่า “เสือ” [sio²⁴] เป็น [sie²⁴] เป็นต้น

การลู่เข้าหากันของภาษา (linguistic convergence) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของภาษา ซึ่งเกิดขึ้นเพราะการสัมผัสของภาษาตั้งแต่ 2 ภาษาขึ้นไป กระบวนการลู่เข้าหากันของภาษาเกิดขึ้นในผู้พูดสองภาษาหรือผู้พูดหลายภาษา ซึ่งทำให้ภาษาแม่และภาษาอื่น ๆ ที่ตนเรียนรู้ภายหลังยืมลักษณะซึ่งกันและกัน ถ้าเกิดขึ้นกับคนหนุ่มและเป็นระยะเวลานานจะทำให้ภาษาเหล่านั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาตระกูลเดียวกัน ความหมายของ “การลู่เข้าหากันของภาษา” จึงคล้ายกับ “การสัมผัสของภาษา” เพียงแต่การลู่เน้นผลซึ่งอยู่ในรูปของการเปลี่ยนแปลง ส่วนการสัมผัสเน้นกระบวนการ (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 23)

การสลับภาษา (code switching/language switching) หมายถึง การที่ผู้พูดคนใดคนหนึ่งใช้ภาษามากกว่า 1 ภาษา (ส่วนมากจะเป็น 2 ภาษา) สลับกันไปในระดับประโยค เช่น พูดภาษาไทย 2-3 ประโยค แล้วต่อด้วยภาษาอังกฤษ 1 ประโยค แล้วก็กลับมาพูดภาษาไทย 4-5 ประโยค แล้วก็ต่อด้วยภาษาอังกฤษอีก 2-3 ประโยค สลับกันไปมาอย่างไม่รู้ตัว ถ้าใช้ภาษา 2 ภาษา สลับกันในระดับคำเรียกว่า *การปนภาษา* การสลับภาษา อาจหมายถึง การใช้วิธภาษาสลับกันก็ได้ เช่น พูดประโยคภาษาไทยกรุงเทพฯ สลับกับประโยคภาษาสงขลา พูดภาษาเป็นทางการสลับกับภาษาไม่เป็นทางการ เป็นต้น (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 23)

การสัมผัสภาษา (language contact) หมายถึง กระบวนการที่ภาษา 2 ภาษาหรือหลายภาษามีอิทธิพลต่อกัน การสัมผัสภาษามักจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีภาวะสองภาษาหรือภาวะหลายภาษา เนื่องจากในสังคมดังกล่าวมีผู้รู้สองภาษาหรือผู้รู้หลายภาษาที่อาจใช้ภาษา 2 ภาษาหรือหลายภาษา

สลับกันหรือปนกัน ภาษาจึงมีอิทธิพลต่อกันและกัน จุดที่มีการสัมผัสภาษาก็คือในตัวผู้รู้หลายภาษานั้นเอง (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 92) นอกจากนี้เราอาจมองว่า การสัมผัสภาษาในตัวบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับการสัมผัสภาษาในระดับสังคมในแง่ที่ว่า เมื่อสังคมมีภาวะหลายภาษา การมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาต่าง ๆ ก็ย่อมเกิดขึ้นได้ และผลที่ตามมาคือ การเปลี่ยนแปลงของภาษานั้นเอง (ดัดแปลงจาก พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546)

ปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงของภาษา หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา โดยทั่วไปแบ่งเป็น ปัจจัยภายในภาษาและปัจจัยภายนอกภาษา **ปัจจัยภายใน (internal factor)** ได้แก่ กลไกบางอย่างภายในตัวภาษาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะในภาษาไทยโดยมีกลไกการกลมกลืนเสียง (assimilation) เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ในคำว่า “อย่างไร” ที่กลายเป็น “ยังงั” นั้นเสียง “ร” [r] กลายตามเสียง “ง” [ŋ] ที่อยู่ข้างหน้า หรือในคำว่า “อย่างนั้น” เป็น “ยังงั้น” เสียง “น” [n] ก็กลายตามเสียง “ง” [ŋ] ที่มาข้างหน้าเช่นกัน ส่วน**ปัจจัยภายนอก (external factor)** ได้แก่ การได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น มีการยืมเสียงพยัญชนะท้าย [-s] ในคำว่า “แก๊ซ” (gas) “เทนนิส” (tennis) หรือเสียง [-l] ในคำว่า “อี-เมลล์” (e-mail) “ฟุตบอล” (football) จากภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ในภาษาไทย เป็นต้น (ดัดแปลงจาก พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546)

ภาวะหลายภาษา (multilingualism) หมายถึง ภาวะที่คนใดคนหนึ่งมีความรู้หรือสามารถพูดได้มากกว่า 1 ภาษา คนที่มีภาวะหลายภาษาเรียกว่า **คนหลายภาษา** หรือ **ผู้รู้หลายภาษา (multilingual)** ถ้าคนใดมีความรู้หรือพูดได้ 2 ภาษา เรียกว่า **คนสองภาษา** หรือ **ผู้รู้สองภาษา (bilingual)** และอาจกล่าวได้ว่า เขามีภาวะสองภาษา (bilingualism) ส่วนภาวะที่คนใดพูดภาษาถิ่นของภาษาใดภาษาหนึ่งได้หลายภาษาถิ่น เช่น พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นเหนือได้ อาจเรียกว่าเป็น **ภาวะสองภาษาย่อย (bidialectalism)** (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 13)

ภาษากลาง (lingua franca) หมายถึง ภาษาที่ใช้เป็นสื่อกลางเพื่อการสื่อสารในหมู่คนที่มีความรู้ภาษาแม่ต่างกัน เป็นภาษาที่ใช้ในกิจกรรมที่คนต่างชาติต่างภาษาทำร่วมกัน เช่น การค้า การศึกษา การประชุมระหว่างประเทศ และศาสนา เป็นต้น ส่วนใหญ่ ภาษากลางมักเป็นภาษาจากภายนอกที่ต้องเรียนในสถานศึกษา ไม่ใช่ภาษาพื้นเมือง ตัวอย่างเช่น ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสซึ่งใช้เป็นสื่อกลางเมื่อหลายชาติติดต่อหรือมีกิจกรรมร่วมกัน (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 66) สำหรับภาษากลางที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาต่าง ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้พูดภาษาคำเมือง ผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาขิ่น ผู้พูดภาษาพวนใช้ติดต่อสื่อสารกัน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (ถิ่นจังหวัดน่าน) แต่เมื่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง ผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาล้วนใหญ่มักใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษากลาง

ภาษาดั้งเดิม (Proto-language) หมายถึง ภาษาที่มาจากการสืบสร้าง (reconstruction) ด้วยวิธีการทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบซึ่งมีแนวคิดว่า การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ของภาษาหลายภาษาในปัจจุบันที่เชื่อว่าเป็นภาษาตระกูลเดียวกันอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบนั้นจะทำให้สันนิษฐานลักษณะของภาษาดั้งเดิมได้ ตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นปัจจุบัน

จำนวนหนึ่งแล้วสืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมในงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) นักภาษาศาสตร์ไทเปรียบเทียบที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง ในงานดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า วรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมได้พัฒนามาเป็นวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันในรูปแบบต่าง ๆ

ภาษาไทยถิ่น (Tai dialect) หมายถึง ภาษาย่อยในภาษาตระกูลไท-กะไดที่พูดในถิ่นใดถิ่นหนึ่ง มีลักษณะทางภาษาบางประการแตกต่างจากภาษาย่อยของภาษาเดียวกันที่พูดในอีกถิ่นหนึ่ง (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 69) ตัวอย่างเช่น ภาษาลื้อ เป็นภาษาในตระกูลไท-กะได ภาษาลื้อเป็นภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย และทางตอนใต้ของประเทศจีน ภาษาลื้อที่พูดในถิ่นหนึ่ง เช่น จังหวัดน่านอาจมีลักษณะบางประการแตกต่างจากภาษาลื้อที่พูดในจังหวัดพะเยา เป็นต้น ภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มี 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาชิน ภาษาพวน และภาษาลาว

ภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai) หมายถึง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาราชการ ใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน ใช้ในโอกาสที่เป็นทางการต่าง ๆ หรือเป็นภาษาที่ใช้โดยสื่อสารมวลชน ต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ภาษาแม่ (native language/mother tongue) หมายถึง ภาษาที่คนใดคนหนึ่งพูดได้ตั้งแต่เกิด พูดครั้งแรก ส่วนมากมักจะเป็นภาษาของมารดาหรือคนเลี้ยงดูใกล้ชิด บางคนอาจมีภาษาแม่มากกว่าหนึ่ง เช่น ในกรณีที่เด็กถูกแหวดล้อมหรือเลี้ยงดูโดยคนหลายคนที่พูดภาษาต่างกัน เมื่อเด็กเรียนภาษาเหล่านั้นไปพร้อม ๆ กัน โตขึ้นเขาก็จะเป็นผู้ที่มีภาษาแม่หลายภาษา แต่คนส่วนใหญ่จะมีภาษาแม่เพียงหนึ่งภาษา ภาษาที่เขาสามารถใช้อย่างคล่องแคล่วก็คือ ภาษาที่ตนเรียนรู้มาตั้งแต่วัยเด็กนั่นเอง (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 75-76)

รูปแปร (variant) หมายถึง รูปใดรูปหนึ่งที่มีลักษณะหรือส่วนประกอบบางประการที่แตกต่างจากอีกรูปหนึ่ง และยังถือได้ว่า ทั้ง 2 รูปเป็นสมาชิกของสิ่งเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ทั้ง *colour* และ *color* เป็นรูปแปร 2 รูปของการเขียนคำที่แปลว่า “สี” ในภาษาอังกฤษ คำอ่าน “เพ็ด-บุ-รี” และ “เพ็ด-ชะ-บุ-รี” ก็เป็นรูปแปร 2 รูป ของการออกเสียงคำว่า เพชรบุรี รูปแปรในภาษาบางรูปถือว่าเป็นมาตรฐานมากกว่ารูปอื่น ๆ เช่น การออกเสียงคำว่า *ปรับปรุง* มีรูปแปร 3 รูป คือ “ปรับ-ปรุง” “ปลับ-ปลุง” และ “ปั๊ปปุง” รูปแรกถือว่าเป็นมาตรฐาน ส่วนอีก 2 รูปถือว่าไม่มาตรฐาน (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 87-88)

แวดวงการใช้ภาษา (domain of language use) หมายถึง สถานการณ์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งรวมกันเป็น 1 ชุดโดยมีการใช้ภาษา 1 ภาษาหรือ 1 วิธภาษา ซึ่งแตกต่างจากชุดสถานการณ์อื่น ๆ และสมาชิกในชุมชนภาษาสามารถตัดสินได้ว่า การใช้ภาษานั้นหรือวิธภาษานั้นเท่านั้นเป็นการเหมาะสมกับแวดวงนั้น ไม่ใช่ภาษาหรือวิธภาษาอื่น แวดวงการใช้ภาษามักประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ รวมกัน เช่น สถานที่ เรื่องที่พูด และผู้ร่วมสนทนา ตัวอย่างแวดวงการใช้ภาษา ได้แก่ โรงเรียน ครอบครัว สนามเด็กเล่น วัดหรือโบสถ์ วรรณคดี สื่อมวลชน ค่ายทหาร ศาล และรัฐบาล เป็นต้น การวิเคราะห์แวดวงการใช้ภาษาจะเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับทวิภาษณ์ (diglossia) ในชุมชนทวิภาษณ์ ภาษาต่ำจะเป็นภาษาที่ใช้ในแวดวงครอบครัว ในขณะที่ภาษาสูงมักใช้ในแวดวงที่เป็นทางการกว่า เช่น โรงเรียน จะสังเกตได้ว่า แวดวงการใช้ภาษาถูกจำกัดความตามบริบททางสังคม แวดวงหนึ่ง ๆ ถือได้

ว่าเป็นสถาบันทางสังคม การศึกษา แวดวงการใช้ภาษาทำให้เราเข้าใจเรื่องการเลือกภาษาในสังคมได้เป็นอย่างดี (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 101-102) ในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า “สถานการณ์การใช้ภาษา” แทนคำว่า “แวดวงภาษา”

ศักดิ์ศรี (prestige) หมายถึง ภาษาหรือวิธภาษาต่าง ๆ ที่ใช้ในสังคมใดสังคมหนึ่งมีศักดิ์ศรีไม่เท่ากัน ภาษามาตรฐาน (standard language) มักมีศักดิ์ศรีมากกว่าวิธภาษาอื่น ๆ และภาษาประจำชาติมักมีศักดิ์ศรีมากกว่าภาษาเฉพาะกลุ่ม (group language) เช่น ภาษาชนกลุ่มน้อย ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ภาษามาตรฐานมีศักดิ์ศรี คือ การมีบทบาทสำคัญระดับชาติ หรือการเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติ ภาษามาตรฐานเป็นภาษาที่รวมคนในชาติให้เป็นพวกเดียวกันและเป็นเอกลักษณ์ที่แยกชาตินั้นจากชาติอื่น อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาษามาตรฐานมีศักดิ์ศรีก็คือ ภาษามาตรฐานมักถูกใช้โดยกลุ่มคนที่มีอำนาจที่สุดในสังคม ดังนั้น จึงเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า ภาษามาตรฐานเป็นภาษาของพวกชนชั้นยอด (elite) ชนชั้นที่มีอำนาจและศักดิ์ศรีมากที่สุดในสังคม โดยทั่วไป เราอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะต่าง ๆ ของภาษามาตรฐาน เป็นลักษณะแสดงศักดิ์ศรี ผู้ใช้หรือผู้ที่มีลักษณะดังกล่าวในการใช้ภาษาของเขาก็จะมีศักดิ์ศรี เช่น การออกเสียงตัว ร ในภาษาไทยเป็นลักษณะหนึ่งซึ่งแสดงศักดิ์ศรีของผู้พูด (ดัดแปลงจากอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 101-102)

2) สัญลักษณ์

ตัวอักษร A, B, C, DL, DS หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทดั้งเดิม (Proto-Tai) ที่นักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติสืบสร้างไว้ดังนี้

A หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมที่ปรากฏในพยางค์เป็น รูปเขียนในภาษาไทย ปัจจุบัน ไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์กำกับ เช่น คำว่า หู ขา เสือ ปา บาน คา ดาว ควาย มือ เป็นต้น

B หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมที่ปรากฏในพยางค์เป็น รูปเขียนในภาษาไทย ปัจจุบัน มีเครื่องหมายวรรณยุกต์เอกกำกับ เช่น คำว่า ข่า ไก่ ป่า บ่าย ตำน ค่าง ไร่ เป็นต้น

C หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมที่ปรากฏในพยางค์เป็น รูปเขียนในภาษาไทย ปัจจุบัน มีเครื่องหมายวรรณยุกต์โทกำกับ เช่น คำว่า ข้าว เสือ ป่า กล้า ด้าน อ้า ช้าง น้ำ เป็นต้น

DL หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมที่ปรากฏในพยางค์ตาย สระเสียงยาว เช่น คำว่า ขาด หีบ กาก ปาด บอด ดาบ เชือก มอด เป็นต้น

DS หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมที่ปรากฏในพยางค์ตาย สระเสียงสั้น เช่น คำว่า ชัด ผัก บัด กบ อด ดัก มด เล็บ เป็นต้น

เครื่องหมาย - ใช้แสดงการแยกเสียงของวรรณยุกต์ในแนวตั้ง หรือการแยกเสียงที่เกิดขึ้นภายในคอลัมน์ A B C DL DS หากไม่มีเครื่องหมาย - แสดงว่ามีการรวมเสียงวรรณยุกต์หรือไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ เช่น A1-234 หมายถึง วรรณยุกต์คอลัมน์ A มีการรวมเสียงระหว่าง A2 A3

กับ A4 และมีการแยกเสียงระหว่าง A1 กับ A2 หรือ B1234 หมายถึง วรรณยุกต์ในคอลัมน์ B ไม่มีการแยกเสียง นั่นคือ วรรณยุกต์ในคอลัมน์ B เป็นหน่วยเสียงเดียวกันทั้งหมด

เครื่องหมาย = ใช้แสดงการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในแนวนอน หรือระหว่างคอลัมน์ เช่น B=DL หมายถึง วรรณยุกต์คอลัมน์ B มีการรวมเป็นหน่วยเสียงเดียวกันกับวรรณยุกต์คอลัมน์ DL หรือ C1=DL123 หมายถึง วรรณยุกต์ใน C1 เป็นหน่วยเสียงเดียวกันกับวรรณยุกต์ใน DL1 DL2 และ DL3 เป็นต้น

เครื่องหมาย $\neq$ ใช้แสดงการไม่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในแนวนอน หรือการไม่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ต่างคอลัมน์ เช่น C1 $\neq$ DL123 หมายถึง วรรณยุกต์ใน C1 เป็นคนละหน่วยเสียงกับวรรณยุกต์ใน DL1 DL2 และ DL3 หรือ B $\neq$ DL หมายถึง วรรณยุกต์ในคอลัมน์ B และคอลัมน์ DL เป็นคนละหน่วยเสียง เครื่องหมาย $\neq$ นี้ใช้เพื่อแสดงลักษณะที่ตรงกันข้ามกับการรวมเสียง ซึ่งแทนด้วยเครื่องหมาย =

เครื่องหมาย * ใช้กำกับไว้หน้าพยัญชนะ สระ และตัวอักษร A, B, C, DL, DS เพื่อแสดงเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาดั้งเดิมที่สืบสร้างขึ้นมาเช่น *b, *d, *g, *au, *ia, *A, *B, *C, *D เป็นต้น

ตัวเลข 1-5 ที่ใช้แสดงระดับเสียงวรรณยุกต์ เป็นตัวเลขที่ใช้ในการบรรยายสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ที่มีเสียงสูง-ต่ำต่างกันได้แก่ เสียงสูง [5], เสียงกลางค่อนข้างสูง [4], เสียงกลาง [3], เสียงกลางค่อนข้างต่ำ [2], และเสียงต่ำ [1] ในการบรรยายสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์จะใช้ตัวเลข 2-3 ตัว ตัวแรกแสดงระดับเสียงที่เป็นจุดเริ่มต้นของวรรณยุกต์ ตัวเลขตัวสุดท้ายแสดงจุดสุดท้ายของระดับเสียงวรรณยุกต์ ส่วนตัวที่ 2 (ถ้ามี) จะแสดงระดับเสียงในจุดที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับเสียง เช่น [21] หมายถึง วรรณยุกต์เสียงกลางค่อนข้างต่ำ-ตก [534] หมายถึง วรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น หรือ [33] หมายถึง วรรณยุกต์เสียงกลางระดับ เป็นต้น ในงานวิจัยนี้จะใช้ตัวเลข 1-5 ดังกล่าวในการบรรยายสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์แต่เมื่อบรรยายเป็นตัวหนังสือจะใช้คำว่า “เสียงสูง” ที่ครอบคลุมทั้งวรรณยุกต์เสียงกลางค่อนข้างสูง [4] และวรรณยุกต์เสียงสูง [5] และใช้คำว่า “เสียงต่ำ” ครอบคลุมทั้งวรรณยุกต์เสียงกลางค่อนข้างต่ำ [2] และวรรณยุกต์เสียงต่ำ [1] เช่น [42] กับ [52] จะบรรยายว่าเป็น วรรณยุกต์เสียงสูง-ตก หรือ [22] กับ [11] จะบรรยายเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำระดับเหมือนกัน ทั้งนี้เพื่อให้การบรรยายสั้น กระชับ และเข้าใจง่าย

เครื่องหมาย / / ใช้กำกับหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในระดับสัทวิทยา (Phonology) เช่น /p/ หมายถึง หน่วยเสียงพยัญชนะริมฝีปาก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /i/ หมายถึง หน่วยเสียงสระหน้า สูง ปากไม่ห่อ หรือ /33/ หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ เป็นต้น

เครื่องหมาย [] ใช้กำกับเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในระดับสัทศาสตร์ (Phonetics) เช่น [p] หมายถึง เสียงพยัญชนะริมฝีปาก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [i] หมายถึง เสียงสระหน้า สูง ปากไม่ห่อ หรือ [33] หมายถึง เสียงวรรณยุกต์กลางระดับ เป็นต้น นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังใช้เครื่องหมาย [] กำกับเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงในภาษา

ไทถิ่นด้วย เช่น หน่วยเสียงพยัญชนะ /p/ ในภาษาจีนมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [p] และเสียงพยัญชนะ [ph] เป็นต้น

สัทอักษร [--¹] หมายถึง เสียงกักที่เส้นเสียงตอนท้าย (glottal stop) ใช้แสดงไว้ท้ายเสียงวรรณยุกต์เพื่อแสดงว่า วรรณยุกต์ดังกล่าวเป็นวรรณยุกต์ที่มีการกักที่เส้นเสียงตอนท้าย เช่น [31¹] หมายถึง วรรณยุกต์เสียงกลาง-ตกมีการกักที่เส้นเสียงตอนท้าย หรือ [44¹] หมายถึง วรรณยุกต์เสียงสูงระดับ มีการกักที่เส้นเสียงตอนท้าย เป็นต้น

สัญลักษณ์ ~ ใช้แสดง การแปรอิสระ (free variation) ของเสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ในภาษา เช่น ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้น [ph-] ~ [f-] หมายถึง ผู้พูดออกเสียงคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น [ph-] แบบแปรอิสระกับเสียงพยัญชนะ [f-] หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้พูดออกเสียงคำด้วยเสียงพยัญชนะต้นทั้งสองเสียงสลับกันโดยไม่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยน เช่น ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในงานวิจัยนี้บางคนออกเสียงคำว่า “ฟ้า” เป็น [pha:^{42ʔ}] หรือ [fa:^{42ʔ}] เป็นต้น

3) คำย่อ

คำย่อที่ใช้แทนชื่อภาษาไทถิ่นบางภาษาในแผนภูมิแสดงร้อยละของการแปรทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นที่ใช้ในงานวิจัยนี้ มีดังนี้

- ข หมายถึง ภาษาจีน
- ค หมายถึง ภาษาคำเมือง
- พ หมายถึง ภาษาพวน
- ล หมายถึง ภาษาลาว
- (หมายเหตุ: ภาษาลื้อ ใช้คำว่า “ลื้อ”)

คำย่อในการบรรยายเกี่ยวกับวรรณยุกต์ โดยเฉพาะเมื่อนำเสนอวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงในกล่องวรรณยุกต์ (tone box)

- ว.1 หรือวรรณยุกต์ที่ 1 หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1
- ว.2 หรือวรรณยุกต์ที่ 2 หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2
- ว.3 หรือวรรณยุกต์ที่ 3 หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3
- ว.4 หรือวรรณยุกต์ที่ 4 หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4
- ว.5 หรือวรรณยุกต์ที่ 5 หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5
- ว.6 หรือวรรณยุกต์ที่ 6 หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6
- ว.7 หรือวรรณยุกต์ที่ 7 หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 7
- ว.8 หรือวรรณยุกต์ที่ 8 หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 8

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวโดยเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 รุ่นอายุในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมามาตามประเด็นสำคัญใหญ่ ๆ 5 ประเด็น ดังนี้

- 1) การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา
- 2) การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามระดับอายุของผู้พูด
- 3) การสัมผัสภาษา
- 4) ภาษาตระกูลไทและภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้: เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ดั้งเดิม และการจำแนกกลุ่มย่อย
- 5) ข้อมูลทั่วไปและลักษณะทางภาษาของภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว

ในการสรุปเนื้อหาบางประเด็นข้างต้น ในที่นี้ได้ปรับและดัดแปลงจากเนื้อหาที่ผู้วิจัยเคยสรุปไว้ในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว” (พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546) เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกันกับประเด็นที่จะนำมาสรุปไว้ในบทที่ 2 ของงานวิจัยนี้ เนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ มีดังนี้

2.1 การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา

การแปรและเปลี่ยนแปลงของภาษาเป็นลักษณะธรรมชาติที่เกิดขึ้นในภาษาที่ยังมีผู้ใช้พูดในชีวิตประจำวัน ในทางภาษาศาสตร์ การแปรของภาษาโดยมีปัจจัยทางสังคม เช่น เพศ อายุ หรือ สถานการณ์การใช้ภาษาเป็นประเด็นหนึ่งที่นักภาษาศาสตร์สังคม (sociolinguistics) ให้ความสนใจ โดยมุ่งเน้นการศึกษาการแปรที่เกิดขึ้นในภาษาที่พูดกันอยู่ในปัจจุบัน ส่วนการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้น เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของนักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติ (historical and comparative linguistics) ที่มีการศึกษาเปรียบเทียบภาษาที่พูดกันในปัจจุบัน เพื่อสืบสร้าง (reconstruct) ลักษณะของภาษาในอดีตหรือที่เรียกว่า ภาษาดั้งเดิม (proto-language) และนำเสนอให้เห็นการเปลี่ยนแปลงจากภาษาดั้งเดิมสู่ภาษาในปัจจุบัน เนื่องจากงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และทางเสียงในภาษาไทยถิ่น ดังนั้นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในที่นี้ จึงเน้นศึกษาประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานทั้งในแง่ของการแปรของภาษาและการเปลี่ยนแปลงของภาษา และเนื่องจากการศึกษาการแปรของภาษามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาในแง่ที่ว่า การแปรที่เกิดขึ้นในการใช้ภาษาของผู้พูดในปัจจุบัน สามารถสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

ดังนั้นเนื้อหาในหัวข้อที่ 2.1 นี้ จึงจะสรุปภาพรวมทั้งแนวคิดในด้านการแปรของภาษาและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไว้ด้วยกัน ดังนี้

การแปรของภาษา (language variation) หมายถึง การที่รูปในภาษาตั้งแต่ 2 รูปขึ้นไป อาจใช้แทนที่กันได้โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยน รูปในภาษาอาจเป็นหน่วยด้านใดก็ได้ เช่น การออกเสียง คำศัพท์ รูปประโยค (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 18-19) ตัวอย่างการแปรทางเสียง เช่น ผู้พูดภาษาไทยบางคนออกเสียงคำว่า “โรงเรียน” [ro:ŋ³³ rion³³] เป็น “โลงเรียน” [lo:ŋ³³ lion³³] เสียง “ร” [r] และ “ล” [l] ในคำดังกล่าวต่างก็เป็นรูปแปรของเสียงเดียวกัน หรือผู้พูดภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาษาลาวอีสานบางคนออกเสียงคำว่า “เรือ” (เฮีย) [hiə³¹] เป็น [hiə³¹] ซึ่งมีการแปรของทั้งเสียงพยัญชนะ “ฮ” [h] และเสียงสระ “เอีย” [iə] ในด้านคำศัพท์ เช่น ในภาษาไทยคำว่า สุนัข และ หมา ใช้แทนกันได้ หรือในภาษาไทยถิ่นเหนือ คำที่มีความหมายว่า “มะละกอ” บางถิ่นใช้คำว่า “บะก้วยเตด” และบางถิ่นใช้คำว่า “บะเตด” เป็นต้น ในด้านรูปประโยค เช่น ผู้ต้องหาสองคน กับ สองผู้ต้องหา ต่างก็มีความหมายแก่นเหมือนกันหรือประโยค หมากัดเขา กับ เขาถูกหมากัด ต่างก็มีความหมายแก่นเหมือนกัน เป็นต้น

เนื่องจากการแปรในลักษณะข้างต้นเป็นการแปรโดยมีปัจจัยทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การแปรตามถิ่นที่อยู่อาศัย การแปรตามเพศและตามรุ่นอายุของผู้พูดและผู้ฟัง รวมทั้งการแปรตามสถานการณ์การใช้ภาษา การแปรของภาษาที่มีปัจจัยทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องดังกล่าวจึงเป็นที่สนใจของนักภาษาศาสตร์สังคมเป็นอย่างมาก

การแปรของภาษาที่มีปัจจัยทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องจัดเป็นการแปรที่แตกต่างจาก การแปรอิสระ (free variation) หรือการที่รูปภาษา 2 รูปขึ้นไปสามารถใช้แทนกันได้โดยที่ความหมายแก่นไม่เปลี่ยน ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยถิ่นบางภาษามีการแปรอิสระของเสียงพยัญชนะต้น [ph-] กับ [f-] เช่น ในภาษาจีนหรือไทจีนบางถิ่นผู้พูดออกเสียงคำว่า “ไฟ” เป็น [phay³⁵] หรือ [fay³⁵] หรือในภาษาไทยถิ่นใต้บางถิ่น เช่น ถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการแปรอิสระของเสียงพยัญชนะ [j-] กับ [ɲ-] ในคำศัพท์บางคำ เช่น คำว่า “ใหญ่” [jai¹ ~ ɲai¹] คำว่า “หยับ (ขยับ)” [jap² ~ ɲap²] เป็นต้น (จริยา สมนึก, 2545)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงของภาษา (language change) นั้น มีคำจำกัดความโดยสังเขป คือ การที่รูปภาษาในภาษาเดียวกันมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมเมื่อกาลเวลาผ่านไป โดยการเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดได้ทั้งในระดับเสียง ระดับคำ และระดับไวยากรณ์ และอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามธรรมชาติของตัวภาษาหรือที่เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน (internal factor) หรืออาจเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกตัวภาษา (external factor) เช่น การสัมผัสภาษา (language contact) หรือการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น เป็นต้น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาของนักภาษาศาสตร์หลายยุคสมัยสะท้อนให้เห็นความพยายามที่จะพิสูจน์ให้เห็นข้อเท็จจริงที่ว่า ภาษามีการเปลี่ยนแปลง และการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษามักมุ่งเน้นที่จะหาคำอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงภาษาและปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา

ในที่นี้อาจสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายในตัวภาษา (internal factor) และปัจจัยภายนอก (external factor) เช่น การสัมผัสภาษา ซึ่งมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาในลักษณะที่ต่างกันไปสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยภายใน (internal factor) ในที่นี้หมายถึง ปัจจัยภายในตัวภาษาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามแนวคิดของนักภาษาศาสตร์โครงสร้าง (Structuralists) ซึ่งได้กล่าวถึงคุณสมบัติบางประการของภาษาที่อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) **ความสมมาตรในภาษา (symmetry)** ความสมมาตรในภาษาเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับระบบเสียงในภาษา กล่าวคือ โดยทั่วไปในภาษามีแนวโน้มที่จะมีระบบเสียงที่มีความสมมาตร ตัวอย่างเช่น ถ้าในภาษามีเสียงสระหน้า มักจะมีเสียงสระหลังคู่กัน เช่น ภาษาไทยมาตรฐานมีทั้งสระหน้า /i, i:, e, e:, ε, ε:/ และสระหลัง /u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ เป็นต้น ถ้าในภาษามีสระสูง ก็มักจะมีสระต่ำ เช่น ตัวอย่างสระในภาษาไทยมาตรฐานข้างต้นที่มีทั้งสระสูง ได้แก่ /i, i:, u, u:/ และสระต่ำ ได้แก่ /ε, ε:, ɔ, ɔ:/ และสระ /a, a:/ หรือถ้าในภาษามีเสียงพยัญชนะก้อง ก็มักจะมีเสียงพยัญชนะไม่ก้องคู่กัน ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยมาตรฐานมีเสียงพยัญชนะก้อง /b, d/ และเสียงพยัญชนะไม่ก้อง /p, t/ เนื่องจากคุณสมบัติเรื่องความสมมาตรของระบบเสียงดังกล่าว เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในภาษาที่มีผลทำให้เกิดความไม่สมมาตรของระบบเสียง ลักษณะสมมาตรที่เป็นธรรมชาติของภาษาก็จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องซึ่งจะทำให้เกิดผลในลักษณะสมมาตรขึ้นใหม่นั้นเอง

2) **ความประหยัด (economy)** ความประหยัดเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของภาษาที่เกี่ยวข้องกับคำและความหมาย กล่าวคือ โดยทั่วไปในระบบของภาษาจะไม่อนุญาตให้มีรูป 2 รูปที่มีความหมายเหมือนกันทุกประการ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการยืมคำเข้ามาในภาษา และคำนั้นมีความหมายเหมือนกับคำที่มีอยู่แต่เดิม คำที่มีอยู่เดิมหรือคำยืมเข้ามามีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายเกิดขึ้น เพื่อให้ทั้งคำเดิมและคำยืมยังคงอยู่ในภาษาได้ทั้งคู่ ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยมาตรฐาน คำว่า “ตั้ง” เดิมหมายถึง ส่วนที่เป็นจมูกทั้งหมด เมื่อมีคำยืมจากภาษาเขมรคือคำว่า “จุมุก” เข้ามาใช้ในภาษาไทยมาตรฐาน คำว่า “ตั้ง” ซึ่งยังคงปรากฏในภาษาไทยมาตรฐาน แต่มีความหมายแคบลง คือ หมายถึง ส่วนที่เป็นสันจมูกเท่านั้น

3) **ความสะดวกในการออกเสียง (ease articulation) หรือการทำให้ง่ายขึ้น (simplification)** ความสะดวกในการออกเสียงหรือการทำให้ง่ายขึ้นเป็นปัจจัยภายในภาษาประการหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยมาตรฐานมีเสียงควบกล้ำที่มีเสียง “ร” และ “ล” เช่น กร-, คร-, พร-, คล-, ปล- เป็นต้น คนรุ่นใหม่มักออกเสียงเป็นพยัญชนะเดี่ยวเพราะสะดวกกว่า เช่น ออกเสียง “ครัว” เป็น “คัว” ออกเสียง “กลับ” เป็น “กับ” หรือออกเสียง “ประตู” เป็น “ปะตู” หากคนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำ อาจมีความเป็นไปได้ที่เสียงควบกล้ำในภาษาไทยมาตรฐานอาจสูญไปในอนาคต

ปัจจัยภายนอก (external factor) ปัจจัยภายนอกที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษามีดังนี้

1) **การสัมผัสภาษา (language contact)** เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นในตัวผู้มีภาวะสองภาษา (bilingual) หรือเป็นผู้ที่มีความสามารถพูดภาษาได้ 2 ภาษาหรือผู้มีภาวะหลายภาษา (multilingual)

ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถพูดภาษาได้มากกว่า 2 ภาษา ปัจจัยนี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาคือ อาจมีการแทรกแซงของภาษา (linguistic interference) เกิดขึ้นหรือมีการยืมหน่วยทางภาษา (linguistic borrowing) จากภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง ทำให้เกิดหน่วยใหม่ขึ้นในภาษา เช่น มีหน่วยเสียงใหม่ หรือมีคำใหม่เกิดขึ้น เป็นต้น

2) ปัจจัยทางสังคม (social factors) ปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ชาติพันธุ์ ระดับชั้นของผู้พูด ตัวอย่างเช่น รูปภาษาใดที่คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใช้ รูปภาษานั้นอาจสูญหายไป ตัวอย่างเช่น ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานสะกดและออกเสียงเป็น ร ในภาษาลาวอีสานจะการออกเสียง [h] เช่น คำว่า “รับ” [rap⁴⁵] ในภาษาลาวอีสานจะออกเสียงเป็น “ฮับ” [hap³³] หรือคำว่า “โรงเรียน” [ro:ŋ³³ rion³³] ภาษาลาวอีสานจะออกเสียงเป็น “โฮงเฮียน” [ho:ŋ³¹ hion³¹] ปัจจุบันมีเพียงผู้พูดภาษาลาวอีสานรุ่นสูงอายุเท่านั้นที่ยังออกเสียงดังกล่าวอยู่ ส่วนคนรุ่นใหม่หรือวัยรุ่นมักออกเสียงคำดังกล่าวด้วยการใช้เสียงพยัญชนะต้น [l] แทน [h] เช่นออกเสียงเป็น “ลับ” [lap³³] หรือ “โลงเฮียน” [lo:ŋ³¹ lion³¹] เป็นต้น

3) ปัจจัยด้านจิตวิทยาของผู้พูดภาษา ปัจจัยด้านจิตวิทยาของผู้พูดที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษามักเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่มีต่อภาษา โดยเฉพาะการที่ผู้พูดภาษาลิ่นมองว่าเสียงบางเสียงในภาษาของตนอาจไม่เป็นที่ยอมรับของผู้พูดภาษามาตรฐาน จึงพยายามใช้เสียงบางเสียงเพื่อยกระดับชนชั้นของตนเอง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เพื่อให้ทันสมัย หรือเพื่อให้เหมือนกับกลุ่มคนที่ตนนิยมชมชอบ ตัวอย่างเช่น คนไทยสมัยใหม่โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นมักออกเสียงพยัญชนะต้น “ช” [ch] เป็นเสียง [ʃ] ตามภาษาอังกฤษ หรือออกเสียง ร ซึ่งเป็นเสียงลิ้นกระทบ [r] หรือเสียงลิ้นร่ว [r] เป็นเสียงเปิด [ɹ] เหมือนในภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีคำยืมจากภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ในภาษาไทยค่อนข้างมาก และปัจจุบันศิลปินที่มีชื่อเสียงทั้งดาราและนักร้องมักออกเสียงพยัญชนะดังกล่าวเลียนแบบภาษาอังกฤษ และมีอิทธิพลต่อการออกเสียงของกลุ่มวัยรุ่นที่พยายามเลียนแบบการออกเสียงของดาราหรือนักร้อง หากการออกเสียงพยัญชนะตามภาษาอังกฤษปรากฏในการใช้ภาษาของกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ อาจมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะในภาษาไทยได้

4) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ย่อมผลทำให้วัตถุสิ่งของต่าง ๆ ถูกดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หรือเมื่อมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น ก็ย่อมมีคำใหม่เกิดขึ้นเพื่อใช้เรียกสิ่งนั้น ตัวอย่างเช่น การยืมคำภาษาอังกฤษเข้ามาในภาษาไทยเพื่อเรียกสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเจริญทางเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ อีเมล แท็กซี่ คลินิก คอนกรีต ฯลฯ

ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาดังกล่าวข้างต้นเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่งานวิจัยที่ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษามุ่งหาคำอธิบาย ในที่นี้อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคมซึ่งมุ่งเน้นศึกษาการแปรของภาษาและการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติที่มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษามีความแตกต่างกันในแง่ที่ว่า แนวคิดทางภาษาศาสตร์สังคมซึ่งสนใจเกี่ยวกับการแปรของภาษานั้นจะให้ความสำคัญกับลักษณะของภาษาที่ปรากฏในปัจจุบันมากกว่าที่จะย้อนกลับไปมองภาษาในอดีต โดยการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคมจะมุ่งหาคำอธิบายเกี่ยวกับการแปรของภาษาอันมีปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยทางสังคมของผู้พูดเข้ามาเกี่ยวข้องเช่น เพศ อายุ ถิ่นที่อยู่ ชาติพันธุ์ หรือสถานการณ์การใช้

ภาษา โดยมีแนวคิดหลักประการหนึ่งว่า การแปรของภาษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นตัวชี้บ่งได้ว่าในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดขึ้น ส่วนแนวคิดทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัตินั้น จะสนใจในการศึกษาหาคำอธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา โดยมีแนวคิดหลักที่ว่า ลักษณะของภาษาที่ปรากฏในปัจจุบันที่มีความสัมพันธ์กันทางเชื้อสายทำให้สามารถสืบสร้างย้อนไปถึงภาษาดั้งเดิมในอดีตได้ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติให้ความสำคัญกับการหาคำอธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

เนื่องจากงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่น จึงประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาการแปรของภาษาตามแนวของภาษาศาสตร์สังคม นั่นคือ การศึกษาการแปรของทางศัพท์และทางเสียงในภาษาไทยถิ่นโดยกำหนดอายุของผู้พูดเป็นตัวแปร และนำข้อมูลด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาร่วมด้วย นอกจากนี้ยังนำแนวคิดทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติมาประยุกต์ใช้ในกรณีที่มีการเปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา โดยเฉพาะการเปรียบเทียบให้เห็นว่าเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีวิวัฒนาการจากภาษาไทดั้งเดิมอย่างไร และในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันมีการแปรเกิดขึ้นในลักษณะใดบ้าง รวมทั้งการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นในอนาคต

2.2 การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามระดับอายุของผู้พูด

โดยทั่วไปการศึกษาโดยพิจารณาภาษาในช่วงเวลาเดียวหรือในสมัยเดียวแล้วอธิบายลักษณะที่แปรไปในภาษานั้น ๆ ซึ่งเป็นการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคมดังกล่าวในหัวข้อ 2.1 ข้างต้น เรียกว่า การศึกษาภาษาร่วมสมัย (synchronic study) ส่วนการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาซึ่งเป็นจุดเน้นของการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัตินั้นเป็นการเปรียบเทียบภาษาในช่วงเวลาต่างกันแล้วเห็นความแตกต่างกันของภาษาซึ่งเป็นลักษณะของวิวัฒนาการจากภาษาในสมัยที่เก่ากว่ามาสู่ภาษาในสมัยที่ใหม่กว่าเป็นการศึกษาภาษาต่างสมัย (diachronic study) วิธีการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคมโดยกำหนดอายุของผู้พูดเป็นปัจจัยทางสังคมเป็นจุดเน้นของงานวิจัยนี้ เนื้อหาในหัวข้อที่ 2.2 จึงจะสรุปแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาการแปรของภาษาตามระดับอายุของผู้พูดที่แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในภาษา ส่วนหนึ่งของเนื้อหาในที่นี้จะกล่าวถึงตัวอย่างงานวิจัยที่เคยศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามระดับอายุของผู้พูดโดยเน้นงานวิจัยที่เคยศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544: 19) ได้กล่าวถึงแนวคิดด้านการศึกษาการแปรของภาษาในทางภาษาศาสตร์สังคมไว้ว่า การอธิบายเงื่อนไขทางสังคมของการแปรของภาษานับเป็นหัวใจของการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคม ในการวิเคราะห์การแปรของภาษา นักภาษาศาสตร์สังคมพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปร (variable) 2 ประเภท คือ ตัวแปรภาษา (linguistic variable) และ ตัวแปรทางสังคม (social variable) ตัวแปรภาษาหมายถึง รูปภาษาที่ถูกจัดให้เป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ในภาษาศาสตร์สังคม ตัวแปรภาษามักเป็นตัวแปรตาม (dependent variable) ซึ่งแปรตาม

ปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคม ตัวแปรภาษา 1 ตัว มีรูปแบบมากกว่า 1 รูปแปรขึ้นไป⁴ เช่น -ing ในคำว่า walking ออกเสียงได้ 2 แบบ คือ [ɪŋ] และ [ɪn] ทั้ง 2 รูปนี้คือ รูปแปรของตัวแปร (ing) ในภาษาศาสตร์สังคม ผู้วิเคราะห์ส่วนใหญ่มักเขียนตัวแปรภาษาไว้ในเครื่องหมาย () ซึ่งลาบอฟ (Labov, 1972) เป็นผู้นำมาใช้เป็นครั้งแรก เมื่อมีตัวแปรภาษาซึ่งเป็นตัวแปรตามแล้ว นักภาษาศาสตร์สังคมมักกำหนดตัวแปรอีกประเภทหนึ่งซึ่งคาดว่าจะสัมพันธ์กับตัวแปรภาษา ได้แก่ ปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งก็คือคุณสมบัติทางสังคมของผู้พูด เช่น อายุ เพศ ชาติพันธุ์ ฯลฯ และบริบทของการใช้ภาษา เช่น กาลเทศะ เรื่องที่พูด เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ถือเป็น ตัวแปรอิสระ (independent variable) ซึ่งเป็นตัวแปรที่กำหนดสิ่งอื่นให้มีการแปร แต่ตัวเองไม่ถูกกำหนดโดยสิ่งใดในการวิเคราะห์

อายุเป็นตัวแปรทางสังคมหรือคุณสมบัติทางสังคมของผู้พูดประการหนึ่งที่สำคัญที่มีผลต่อการแปรของภาษา งานวิจัยที่ศึกษาการแปรของภาษาในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะระดับเสียงและระดับการใช้คำโดยกำหนดให้อายุเป็นตัวแปรทางสังคม บางงานกำหนดรุ่นอายุของผู้พูดออกเป็น 2 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุมาก และรุ่นอายุน้อย แต่งานวิจัยส่วนใหญ่มักกำหนดผู้พูดออกเป็น 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุมาก รุ่นวัยกลางคน และรุ่นอายุน้อย โดยมีแนวคิดว่าการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุมากเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นการใช้ภาษาในอดีตได้ ส่วนการใช้ภาษาของผู้พูดวัยกลางคนเป็นตัวอย่งการใช้ภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ในขณะที่การใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุน้อยอาจสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของการใช้ภาษาในอนาคตได้

งานวิจัยทางภาษาศาสตร์ในยุคบุกเบิกที่เคยศึกษาวิจัยการแปรของภาษาโดยกำหนดอายุเป็นตัวแปรทางสังคมซึ่งเป็นงานวิจัยที่รู้จักกันแพร่หลายในแวดวงนักวิชาการทางภาษาและภาษาศาสตร์ และเป็นงานวิจัยที่เป็นต้นแบบของการศึกษาการแปรของภาษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคมในงานวิจัยในยุคหลัง ๆ ต่อมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ งานวิจัยของวิลเลียม ลาบอฟ (Labov, 1972) ซึ่งศึกษาการออกเสียง [r] ของคนทำงานในห้างสรรพสินค้า 3 แห่งในกรุงนิวยอร์ก ได้แก่ ห้างแซกส์ (Saks) เป็นห้างที่ราคาสินค้าแพงที่สุด ห้างแมซีส์ (Macy's) เป็นห้างที่อยู่ในระดับกลาง ๆ และห้างเอส. ไคลน์ (S. Klein) เป็นห้างที่ราคาสินค้าค่อนข้างถูก ในการศึกษาดังกล่าว ลาบอฟกำหนดอายุเป็นตัวแปรอิสระและตั้งสมมติฐานไว้ว่า คนที่อายุมากจะออกเสียง [r] น้อยกว่าคนที่อายุน้อย เนื่องจากเสียง [r] เป็นเสียงใหม่ในภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน ลาบอฟวิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกคนในห้างสรรพสินค้าแต่ละแห่งออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับอายุและเว้นแต่ละระดับอายุให้ห่างกัน 5 ปี จำนวนคนแต่ละกลุ่มจะไม่เท่ากัน ผลการศึกษาพบว่า คนแต่ละระดับอายุมีการออกเสียง [r] คิดเป็นจำนวนร้อยละไม่เท่ากัน โดยผลการวิเคราะห์การออกเสียง [r] ในห้างสรรพสินค้าแมซีส์ตรงข้ามกับสมมติฐานนั้นคือ คนอายุมากจะออกเสียง [r] ร้อยละ 39 มากกว่าคนอายุน้อยซึ่งออกเสียง [r] ร้อยละ 21 ส่วนห้างสรรพสินค้าแซกส์และเอส. ไคลน์เป็นไปตามสมมติฐาน นั่นคือ คนอายุมากออกเสียง [r] น้อยกว่าคนอายุน้อย

⁴ มิเรียม เมเยอร์ฮอฟ (Meyerhoff, 2006: 8) ให้คำจำกัดความ “รูปแปร” (variants) ว่า หมายถึง ตัวอย่างรูปภาษาต่าง ๆ ของตัวแปรภาษา (variable) ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ปรากฏจริงในการใช้ภาษา (The actual instantiations of the variable in speech are known as the **variants**.)

ลาบอฟอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทางสรรพสินค้าเมชีส์ครั้งนี้ว่า คนในห้างเมชีส์จัดเป็นตัวแทนของคนชั้นกลางซึ่งลาบอฟได้สัมภาษณ์ทั้งผู้มาซื้อของและพนักงานในห้างเมชีส์เพื่อศึกษาการใช้เสียง [r] ตัวแทนของชนชั้นกลางนี้มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนการออกเสียงตามเสียงวัยรุ่นเพื่อจะได้เลื่อนระดับตัวเองให้ออกเสียงเหมือนสำเนียงที่มีศักดิ์ศรี (prestige) การศึกษาของลาบอฟดังกล่าวนี้เป็นการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคมในรุ่นบุกเบิกที่แสดงให้เห็นการแปรของภาษาโดยมีอายุเป็นปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการแปร

ในด้านของงานวิจัยที่ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และเป็นงานที่ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยกำหนดอายุของผู้พูดเป็นตัวแปรหรือเป็นปัจจัยทางสังคมเท่าที่สืบค้นได้พบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่จัดทำในรูปแบบของวิทยานิพนธ์และเน้นศึกษาวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงในระดับคำศัพท์หรือการใช้คำ และมีงานวิจัยบางส่วนที่ศึกษาวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ในภาษา โดยงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มิได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกันคือสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษามักปรากฏในการใช้ภาษาของผู้พูดที่อายุน้อยในระดับที่มากกว่าผู้พูดที่อายุมาก

ตัวอย่างงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นในระดับต่าง ๆ ระดับคำศัพท์หรือการใช้คำศัพท์ และระดับเสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ โดยกำหนดอายุของผู้พูดเป็นตัวแปรหรือเป็นปัจจัยทางสังคมจะนำเสนอไว้ในหัวข้อต่อไปนี้ โดยจะแยกกล่าวเกี่ยวกับงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในหัวข้อที่ 2.2.1 และงานวิจัยที่ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในหัวข้อที่ 2.2.2

2.2.1 การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์

การการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ตามรุ่นอายุในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักกำหนดอายุของผู้พูดออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอายุมากหรือกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยกลางคน และกลุ่มอายุน้อยหรือกลุ่มเด็ก และมีงานวิจัยบางงานที่กำหนดอายุของผู้พูดออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเด็กเท่านั้น การกำหนดช่วงอายุของผู้พูดแต่ละกลุ่มในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมามีทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย โดยการกำหนดช่วงอายุของผู้พูดกลุ่มอายุมาก ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีหรือ 50 ปีขึ้นไป กลุ่มวัยกลางคน ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 30 ปีขึ้นไปถึง 45 ปีหรือ 50 ปี และกลุ่มอายุน้อย ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปถึง 25 ปีหรือ 30 ปี เป็นต้น

ตัวอย่างงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์การใช้ศัพท์หรือการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ของผู้พูดต่างรุ่นอายุกัน โดยมีงานวิจัยบางงานที่ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และกล่าวถึงการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่ปรากฏในคำศัพท์ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำด้วย วิธีการศึกษาวิเคราะห์และผลการวิจัยของงานวิจัยที่ผ่านมาสรุปลงได้ดังนี้⁵

⁵ ในเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมามีการใช้ชื่อภาษาหรือชื่อกลุ่มชนที่พูดภาษาทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน แม้จะศึกษาวิจัยภาษาเดียวกัน แต่พูดต่างถิ่นกัน เช่น ชื่อภาษายวนหรือภาษาคำเมืองมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ได้แก่ ยวน ไทยวน ไทยวน คำเมือง ไทถิ่นเหนือ หรือในงานวิจัยบางงานอาจใช้ชื่อภาษาว่า “ภาษาล้าน...” หรือ “ภาษาไทถิ่น

กัญญารัตน์ ปันทอง (Panthong, 1979 อ้างถึงใน สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะ ประเสริฐ, 2539: 9) ศึกษาการใช้คำในภาษาไทยถิ่นเหนือถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ของคนสามระดับอายุ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 3 ระดับอายุ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 อายุ 45-60 ปี กลุ่มที่ 2 อายุ 30-45 ปี และกลุ่มที่ 3 อายุ 15-30 ปี ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า จากคำนาม 150 คำ คำกริยา 150 คำ คำกริยามีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าคำนาม คำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันทั้งสามระดับอายุนั้นยังคงมีอยู่ในขณะเดียวกันผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนือนำเอาคำศัพท์อื่น ๆ มาใช้ร่วมกับคำศัพท์เดิมด้วย เช่น คำยืมและคำศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่ ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางเสียงนั้นพบน้อย ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย พบการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความหมายย่ำที่จำนวน 21 คำ โดยงานวิจัยดังกล่าวได้ตั้งข้อสังเกตไว้ดังนี้ 1. คนเชียงใหม่ยืมคำจากภาษาไทยกรุงเทพฯ โดยผ่านสื่อสารมวลชน 2. การศึกษาไม่มีผลต่อความรู้ทางภาษา (competence) ของเจ้าของภาษา 3. แม้ว่าจะใช้คำยืมมากขึ้นแต่คนเชียงใหม่ยังใช้ระบบเสียงภาษาเชียงใหม่แทนที่เสียงต่าง ๆ ในคำยืมภาษาไทยกรุงเทพฯ 4. การเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ จะเห็นได้ชัดจากผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 ที่ใช้ศัพท์เก่าซึ่งรับมาจากรุ่นที่ 1 และยืมคำจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ในกลุ่มผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 คำศัพท์เก่าจะหายไปส่วนหนึ่งและใช้คำที่สร้างใหม่และคำยืมแทนนั้น และ 5. เป็นที่น่าสังเกตว่าอำเภอที่อยู่ห่างจากอำเภอเมือง เช่น อำเภอฮอดและอำเภอมก๋อยจะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำช้ากว่า ทั้งนี้เพราะการคมนาคมและการสื่อสารค่อนข้างลำบาก

ผลการวิจัยของกัญญารัตน์ ปันทองเป็นหลักฐานหนึ่ง que แสดงให้เห็นการแปรและการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในการใช้คำของผู้พูดภาษา 3 ระดับอายุ และแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนือมีการนำคำศัพท์อื่น ๆ มาใช้ร่วมกับคำศัพท์เดิม รวมทั้งยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้ นั่นคือ ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ที่ว่า ผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 2 (อายุ 30-45 ปี) เป็นกลุ่มที่ใช้ศัพท์เก่าที่รับมาจากรุ่นอายุที่ 1 (อายุ 45-60 ปี) และเป็นรุ่นอายุที่มีการยืมคำจากภาษาไทยกรุงเทพฯ เข้ามาใช้ร่วมกับศัพท์เก่าด้วย ส่วนผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-30 ปี) นั้นไม่มีการใช้คำศัพท์เก่าส่วนหนึ่ง แต่ใช้คำที่สร้างใหม่และคำยืมแทนนั้น

นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์ของอุทัยวรรณ ดันหยง (2526) ที่ศึกษาการใช้คำของผู้พูดต่างรุ่นอายุ โดยงานวิจัยดังกล่าวศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำของคนสามระดับอายุ และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงลักษณะของคำ-ความหมายในภาษาพวน ศัพท์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะการใช้คำมีจำนวน 500 คำ ประกอบด้วยคำนามจำนวน 300 คำ คำกริยา 200 คำ ซึ่งจำแนกออกเป็นกลุ่มคำต่าง ๆ 41 กลุ่มคำและเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาเป็นผู้พูดภาษาพวนชาย-หญิง จากอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตำบลน้ำแซบ อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี รวมทั้งสิ้น 63 คน ซึ่งแบ่งออกตามอายุเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 อายุ 50 ปีขึ้นไป กลุ่มที่ 2 อายุ 31-49 ปี และกลุ่มที่ 3 อายุ 15-30 ปี ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปไว้ว่า ลักษณะการใช้คำศัพท์ของคนสามระดับอายุ มี

เหนือถิ่นจังหวัด...” แล้วตามด้วยชื่อจังหวัดที่มีการพูดภาษานั้น ๆ หรือเป็นจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนั้น ๆ เช่น ภาษาถิ่นเชียงใหม่ หรือภาษาไทยถิ่นเหนือถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ในการอ้างอิงชื่อภาษาหรือชื่อกลุ่มชนที่พูดภาษาต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา ในที่นี้จะใช้ชื่อภาษาหรือชื่อกลุ่มชนตามที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยนั้น ๆ

การนำคำศัพท์อื่นมาใช้ร่วมกับคำศัพท์เดิมในภาษาพวน มากกว่าการใช้คำศัพท์เดียวกันเหมือนกันทั้งสามระดับอายุ การเปลี่ยนแปลงทางเสียงของคำที่พบในงานวิจัยดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงชนิดไม่มีข้อจำกัด และพบหน่วยเสียงพยัญชนะต้น พยัญชนะควบกล้ำเพิ่มขึ้น เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ของคำจะใช้เป็นเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์เสียงเดียวกับภาษาไทยกรุงเทพฯมากขึ้น ในด้านการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำปรากฏในกลุ่มผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 มากที่สุดและพบคำศัพท์ที่เลิกใช้ในแต่ละกลุ่มอายุอีกจำนวนหนึ่งโดยที่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 มีโอกาสที่จะเลือกใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์อื่นได้มากที่สุด ซึ่งแสดงว่าผู้พูดภาษาพวนที่มีระดับอายุปานกลางและอายุน้อย มีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำมากโดยได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาของทางราชการ

เนื่องจากภาษาพวนเป็นภาษาไทยถิ่นหนึ่งที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และผลการวิจัยของอุทัยวรรณตันหยง (2526) ได้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทั้งลักษณะทางเสียงของคำและความหมายของคำ ซึ่งน่าสนใจและมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้ ในที่นี้จึงได้นำผลการวิจัยของอุทัยวรรณตันหยงมาสรุปให้เห็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะและความหมายของคำในภาษาพวนดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางเสียง ส่วนใหญ่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงชนิดไม่มีข้อจำกัดหรือปราศจากเงื่อนไขและมีการเปลี่ยนแปลงเสียงที่สำคัญจำแนกตามหน้าที่ได้ดังนี้

1.1 การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้น รวมทั้งสิ้น 6 เสียง และเปลี่ยนจากเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว เป็นเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 เสียง ได้แก่

	เสียง พยัญชนะ ต้นเดิม	เสียง พยัญชนะ ต้นใหม่	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	ความหมาย
1.	[h]	[kh]	heen ³³⁴	kheen ³³⁴	“แขน”
2.	[h]	[l]	ham ³³⁴	lam ³³⁴	“รำ (ข้าว)”
3.	[k]	[t]	kee ³³⁴	tee ³³⁴	“แตง”
4.	[ŋ]	[w]	ŋuua ³³⁴	wuua ³³⁴	“วัว”
5.	[s]	[ch]	saa ³³⁴	chaa ³³⁴	“ชา”
6.	[t]	[k]	toɔŋ ³³⁴	kooŋ ³³⁴	“กรอง”
7.	[kh]	[khw]	maʔ ²² khit ²²	maʔ ²² khwit ²²	“มะขวิด”
8.	[k]	[kw]	kuuat ²²	kwaat ²²	“กวาด”

1.2 การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะท้าย จากพยางค์ที่ประกอบด้วยสระเสียงสั้น มีเสียง [-ʔ] เป็นเสียงพยัญชนะท้าย มาเป็นพยางค์สระเสียงยาว และใช้เสียง [-k] เป็นเสียงพยัญชนะท้ายแทน ตัวอย่างเช่น คำศัพท์ “ปาก” ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 ออกเสียงเป็น [paʔ²²] แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ออกเสียงเป็น [paak²²] หรือคำศัพท์ “เชือก” ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 ออกเสียงเป็น [swaʔ⁴³] แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ออกเสียงเป็น [swuak⁴³] เป็นต้น

1.3 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ คำศัพท์ในภาษาพวนที่เดิมมีเสียงสระต่างจากคำศัพท์ของภาษาไทยกรุงเทพมีการเปลี่ยนแปลงเป็นเสียงสระเสียงเดียวกับเสียงสระของภาษาไทยกรุงเทพ ([o] → [aj], [i] → [e], [ɛ] → [aa], [u] → [u]) งานวิจัยดังกล่าวพบว่า การเปลี่ยนแปลงเสียงสระในลักษณะนี้ปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำ ตัวอย่างเช่น

เสียงสระ และ ภาษาไทยกรุงเทพ	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	ความหมาย
[o] → [aj]	mə ²²	maj ²²	“ใหม่”
[i] → [e]	nip ⁴⁵	nep ⁴⁵	“เย็บ”
[ɛ] → [aa]	sə ³³⁴ leet ²²	sə ³³⁴ laa ²²	“ปลาสด”
[u] → [u]	sə ³³⁴ doot ²²	sə ³³⁴ dun ⁴⁵	“สะดุ้ง”

1.4 การเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ งานวิจัยอุทัยวรรณ ดันหยง (2526) พบว่า คำศัพท์เดิมที่ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงแตกต่างไปจากภาษาไทยกรุงเทพเฉพาะเสียงวรรณยุกต์ ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 จะออกเสียงวรรณยุกต์ ให้คล้ายคลึงกับเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยกรุงเทพ ในบางคำศัพท์ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกรุงเทพ	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3
พี่น้อง	phii ⁴³ nooŋ ⁴³	phii ⁴³ nooŋ ⁴⁵
ภาษาไทยกรุงเทพ	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3
กลุ่มใจ	kum ⁴⁵ cə ³³⁴	kum ^{45/43} caj ³³⁴
เจ็บใจ	cep ⁴⁵ cə ³³⁴	cep ^{45/22} caj ³³⁴

1.5 การเปลี่ยนแปลงชนิดสับเสียง (Metathesis) ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 จะออกเสียงพยัญชนะต้นสับพยางค์กันคือ จากเสียง [k] ไปเป็นเสียง [t] ในพยางค์แรก และจากเสียง [t] ไปเป็นเสียง [k] ในพยางค์ที่ 2 ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกรุงเทพ	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3
ตะกรุด	kə ³³⁴ tut ²²	tə ³³⁴ kut ²²
ตะกร้า	kə ³³⁴ taa ²²	tə ³³⁴ kaa ⁴⁵

2. การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำศัพท์ งานวิจัยดังกล่าวพบการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในกลุ่มผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ชัดเจนที่สุด ตัวอย่างเช่น

2.1 คำศัพท์ที่มีความหมายกว้างออก

1. /kam³³⁴ laj³³⁴/ “กำไล”
2. /haan²³ hiŋ⁴⁴/ “หิ้ง”
3. /mɛɛ⁴³ maj⁴³/ “แม่ร้าง”

2.2 คำศัพท์ที่มีความหมายแคบเข้า

1. /nam⁴⁵ khaw⁴⁴ pun⁴⁵/ “น้ำจากแบ่ง”
2. /saaj²³/ “สาย, กลางวัน”
3. /baan³³⁴/ “บ้าน, หมู่บ้าน”
4. /khwan⁴⁵/ “กระบอง, ค้อน”
5. /mun³³⁴/ “มีน”
6. /nun⁴³/ “นุ่ง”
7. /tam³³⁴/ “ชน, ตำ”

3. การใช้คำศัพท์ใหม่ จากคำศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัยดังกล่าวทั้งหมด 500 คำ ผลการวิจัยของ อุทัยวรรณ ดันหยง (2526) พบว่า ผู้พูดภาษาพวนใช้คำศัพท์ใหม่รวม 7 คำ แบ่งเป็นคำนาม 6 คำ และคำกริยา 1 คำ ซึ่งได้มาจากการนำคำศัพท์มาประสมคำ (Compound Words) และมีข้อที่น่าสนใจว่า ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 จะใช้คำศัพท์ใหม่มากกว่ากลุ่มอื่น แต่ผู้บอกภาษากลุ่มอื่น ๆ ก็เข้าใจและสามารถสื่อสารกันได้ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกรุงเทพ	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
หม้ออลูมิเนียม	moo ⁴⁴ niiam ³³⁴	moo ⁴⁴	moo ⁴⁴
รองเท้าส้นสูง	koop ²² joo ⁴⁵	son ⁴⁴ suun ²³	son ⁴⁴ suun ²³
หัวเราะเยาะ	hoo ²² khwan ²³	hoo ²² khwan ²³	hoo ²² jo ⁴⁵

คำใหม่ข้างต้นเกิดจากการประสมคำสรุปได้ดังนี้

คำว่า “หม้อเนียม” /moo⁴⁴ niiam³³⁴/ ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 ประสมคำโดยการนำคำว่า “หม้อ” /moo⁴⁴/ ประสมกับบางส่วนของคำที่ยืมมาจากศัพท์ในภาษาไทยกรุงเทพคือ “เนียม” /niiam³³⁴/ (หม้ออลูมิเนียม) เพื่อให้ได้ความหมายเฉพาะแทนภาชนะประเภทหม้อที่ทำจากอลูมิเนียม

คำว่า “เกียบย่อง” /koop²² joo⁴⁵/ ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 ประสมคำจากคำศัพท์เดิมที่เรียกรองเท้าว่า “เกียบ” /koop²²/ และศัพท์เดิมคำว่า “สูง” ว่า “ย่อง” /joo⁴⁵/ รวมได้เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายใหม่แทนรองเท้าส้นสูง

คำว่า “โฮเยาะ” /hoo²² jo⁴⁵/ เป็นคำศัพท์ที่เกิดขึ้นใหม่ที่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ใช้แทนศัพท์เดิม /hoo²² khwan²³/ โดยนำเอาศัพท์เดิม “หัวเราะ” /hoo²²/ ประสมกับคำศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาไทยกรุงเทพ “เยาะ” /jo⁴⁵/ ใช้ในความหมายแทนหัวเราะเยาะ โดยงานวิจัยดังกล่าวได้ตั้งข้อสังเกตว่า ศัพท์ /khwan²³/ กำลังหายไป เช่น “นินทา” /waw⁴⁵ khwan²³/ ก็พบว่าเลิกใช้แล้ว (ดูตัวอย่างคำศัพท์ใหม่คำอื่น ๆ ในภาษาพวน มาบปลาเค้าในอุทัยวรรณ ดันหยง, 2526)

4. การยืมคำ (Loan Words) งานวิจัยดังกล่าวพบลักษณะการยืมที่สำคัญ คือ ยืมคำศัพท์จากภาษาไทยกรุงเทพเป็นจำนวนรวม 218 คำ หรือร้อยละ 43.6 ซึ่งเป็นลักษณะการยืมจากภาษากลุ่ม (dialect borrowing) คือ เป็นการยืมจากภาษาของคนต่างกลุ่มกัน แต่จัดว่าเป็นภาษาเดียวกัน (วิไลวรรณ

ชนิษฐานันท์, 2526: 129) ในงานวิจัยดังกล่าววิเคราะห์การยืมคำตามลักษณะความแตกต่างในการใช้คำของคนสามระดับอายุ ดังนี้

4.1 คำศัพท์ที่ยืมจากภาษาต่างประเทศโดยผ่านมาจากภาษาไทยกรุงเทพ (คำยืมจากภาษาอังกฤษและภาษาจีน) ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกรุงเทพ	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
ไฟแช็ค	faj ³³⁴ kep ⁴⁵	faj ³³⁴ chek ⁴⁵	faj ³³⁴ chek ⁴⁵
(น้ำมัน)ก๊าด	kep ⁴⁵	kaat ⁴⁵	kaat ⁴⁵
(เตา)แก๊ส	ket ⁴⁵	keet ⁴⁵	keet ⁴⁵
หม้ออูมเนียม	mo ⁴⁴ niiam ³³⁴	mo ⁴⁴	mo ⁴⁴
แก้อ	to ⁴⁵	to ⁴⁵	to ⁴⁵

4.2 คำศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาไทยกรุงเทพ และคำที่นำมาจากภาษาถิ่นอื่น โดยนำมาใช้ร่วมกันหรือใช้แทนคำศัพท์เดิมในภาษาพวน ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกรุงเทพ	คำศัพท์เดิม	คำยืม
สะพาน	khoo ²³	tə ³³⁴ pha ³³⁴ an ³³⁴ , sə ³³⁴ pha ³³⁴ an ³³⁴
กรรไกรตัดผ้า	miit ⁴³ suuwa ³³⁴	tə ³³⁴ kaj ³³⁴

4.3 การเปลี่ยนแปลงเสียงในคำศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยกรุงเทพ เป็นการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้น 3 เสียง ตัดเสียงพยัญชนะควบกล้ำ เปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ 3 เสียง สรุปได้ดังนี้

เสียง พยัญชนะ ต้นเดิม	เสียง พยัญชนะ ต้นใหม่	ภาษาไทย กรุงเทพ ⁶	ภาษาพวน ปัจจุบัน	คำศัพท์เดิม	ความหมาย
1. [j]	[ŋ]	khə ¹ ja ²	khə ³³⁴ ja ²	khii ⁴⁴ juuwa ⁴³	“ขยะ”
2. [ch]	[s]	choon ⁴	soon ⁴	buuan ²²	“ซ้อน”
3. [r]	[l]	rak ⁴ saa ⁵	lak ⁴⁵ saa ²³	puua ³³⁴ ~ jaa ³³⁴	“รักษา”
4. [kr]	[k]	kroot ²	koot ²²	khiiat ⁴³	“โกรธ”
5. [kl]	[k]	klap ²	kap ²²	lon ³³⁴ pin ⁴⁵	“กลับ”
6. [khr]	[kh]	khrok ⁴	khok ⁴⁵	sooj ³³⁴	“ครก”
7. [phr]	[ph]	phra ⁴	pha ⁴⁵	caw ⁴⁵ huua ²³	“พระ”
8. [phl]	[ph]	phleeŋ ¹	phleeŋ ³³⁴	sə ³³⁴ meeŋ ⁴⁵	“(ขา)เพลง”

⁶ ในที่นี้ใช้ตัวเลข 1-5 กำกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยกรุงเทพตามที่ปรากฏในงานของอุทัยวรรณ ดันหยง (2526)

9.	เสียง วรรณยุกต์ สูง-ตก [43]	เสียง วรรณยุกต์ สูงระดับ ⁷ [44]	soŋ ⁵ saan ⁵	soŋ ²² saan ²³	ʔin ³³⁴ duu ³³⁴ ton ³³⁴	“สงสาร”
10.	เสียง วรรณยุกต์ สูง-ตก [43]	เสียง วรรณยุกต์ สูง-ขึ้น ⁸ [45]	suuam ³	suuam ⁴⁴	than ²² khii ⁴⁴	“สัวม”
11.	เสียง วรรณยุกต์ ต่ำ-ขึ้น [23]	เสียง วรรณยุกต์ ต่ำระดับ ⁹ [22]	daaj ³	daaj ⁴⁵	faaj ⁴⁴	“ด้าย”

4.4 การเปลี่ยนแปลงความหมายของศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยกรุงเทพจะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงความหมายชนิดกว้างออกทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น ในคำศัพท์ “หมอ” /moʔ²³/ ภาษาไทยกรุงเทพใช้เรียกแทนตำแหน่ง “นายแพทย์” แต่ในภาษาพวน นอกจากจะใช้เรียกแทนตำแหน่ง “นายแพทย์” แล้ว ยังใช้เรียกแทนตำแหน่ง “เจ้าหน้าที่อนามัย” ของหน่วยสาธารณสุขอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ “โตะ” /toʔ⁴⁵/ ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาจีน โดยทั่วไปภาษาไทยกรุงเทพใช้ในความหมายว่า เครื่องเรือนชนิดหนึ่งนิยมทำด้วยไม้รูปสี่เหลี่ยมหรือวงกลมใช้เป็นที่เขียนหนังสือ-รับประทานอาหาร วางของ ฯลฯ แต่ในภาษาพวนนอกจากจะมีความหมายเช่นเดียวกับที่กล่าวแล้ว ยังใช้คำศัพท์ /toʔ⁴⁵/ เรียกที่นั่งสำหรับนั่งซึ่งมีพนักอีกด้วย

5. คำศัพท์ที่เลือกใช้ จากคำศัพท์ 500 คำ งานวิจัยดังกล่าวพบคำศัพท์ที่กำลังจะเลิกใช้คือ สังเกตจากการที่ผู้บอกภาษาบางกลุ่ม หรือส่วนใหญ่เลิกใช้คำศัพท์นั้น ๆ รวม 8 คำ โดยในงานวิจัยดังกล่าวจำแนกคำศัพท์ที่เลิกใช้ตามความแตกต่างของการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาพวน ดังนี้

5.1 ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 จะเลิกใช้ แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ยังคงเข้าใจความหมายและใช้บ้างในบางโอกาส กล่าวคือ ผู้บอกภาษาในงานวิจัยดังกล่าวชี้แจงว่า คำศัพท์เหล่านี้ไม่ใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว นอกจากมีผู้ชักถาม จึงจะอธิบายความหมายให้ฟังได้ งานวิจัยดังกล่าวพบคำศัพท์ในกรณีนี้จำนวน 3 คำซึ่งเป็นคำนามทั้งหมด ได้แก่

/naap ²² thaj ³³⁴ /	(หนาบทย)	“อาหารชนิดหนึ่งทำจากถั่วแระ”
/siiaŋ ³³⁴ /	(เซียง)	“คำเรียกผู้ที่ลี้ภัยจากเงร”
/ŋan ³³⁴ huuan ³³⁴ dii ³³⁴ /	(จันเหือนดี)	“การอ่านหนังสือผูกในงานศพ”

⁷ ในคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงเสียดแทรกอโมหะ

⁸ ในคำศัพท์ที่เป็นพยางค์เปิดและมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางหรืออักษรต่ำ มีรูปวรรณยุกต์โท

⁹ เมื่อเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น ปรากฏในพยางค์หน้าของคำประสมที่ยืมจากภาษาไทยกรุงเทพ

5.2 ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 ยังพอเข้าใจความหมายและใช้บ้างในบางโอกาสในหมู่ผู้พูดที่มีระดับอายุใกล้เคียงกัน (ในขณะที่ผู้วิจัยในงานวิจัยดังกล่าวสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาอื่นๆ จะบอกว่าไม่เคยได้ยินคำศัพท์เหล่านี้เลย) งานวิจัยดังกล่าวพบคำศัพท์รวม 5 คำ แยกเป็นคำนาม 2 คำ และคำกริยา 3 คำ ได้แก่

/muu ⁴⁵ tuu ³³⁴ /	(มือตึง)	“วันต่อจากวันมะรืน”
/phuun ⁴⁵ /	(พื้น)	“ความเป็นมา”
/suu ³³⁴ /	(ซู)	“หนุ่มสาวที่ได้เสียกันก่อนแต่งงาน”
/khuun ⁴³ phii ²³ /	(ขึ้นผี)	“เสียผี”
/kam ³³⁴ /	(กำ)	“กำ (นับถือ)”

5.3 ผู้บอกภาษาทั้งสามกลุ่มเลิกใช้คำศัพท์บางคำไปแล้ว แต่จากการที่ผู้วิจัยในงานวิจัยดังกล่าวได้คลุกคลีสนิทสนมกับผู้บอกภาษา พบว่า คำศัพท์บางคำปรากฏอยู่ในภาษิต ฝน หรือวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องสุริวงศ์-การะเกด รวมทั้งคำศัพท์ที่บิดาของผู้บอกภาษาคนหนึ่งในงานวิจัยดังกล่าวได้รวบรวมไว้ ทำให้เห็นการเลิกใช้คำศัพท์บางคำในภาษาพวนมากขึ้น ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกรุงเทพ	คำศัพท์ที่เลิกใช้	คำที่ใช้ในปัจจุบัน
หน้าต่าง	puu ²² iiam ⁴⁵	naa ⁴³ taan ²²
กำนัน	k ^w aan ⁴⁵	kam ³³⁴ nan ³³⁴
ปลาฉลาด	pa ³³⁴ tuu ³³⁴	so ³³⁴ leet ²² , so ³³⁴ laa ²²

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาพวนจากจังหวัดลพบุรีและสิงห์บุรีเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะและความหมายของคำ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับผลกระทบจากภาษาไทยกรุงเทพ ซึ่งเป็นภาษาของทางราชการ และโดยระดับอายุอันเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญร่วมกันประการหนึ่ง

นอกจากงานวิจัยของอุทัยวรรณ ดันหยง (2526) ที่กล่าวมาในข้างต้นแล้ว ยังมีวิทยานิพนธ์ของวนิดา สารพร (2531) ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์โดยแบ่งกลุ่มผู้พูดออกเป็น 3 ระดับอายุเช่นเดียวกัน งานวิจัยดังกล่าวศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำในภาษาไทยพวนที่พูดในตำบลดอนแร่ และตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยใช้คำศัพท์จำนวน 500 คำทดสอบกับผู้บอกภาษาไทยพวนทั้งชายและหญิงจำนวน 15 คน แบ่งเป็น 3 ระดับอายุ คือ ระดับอายุที่ 1 (อายุ 51-70 ปี) ระดับอายุที่ 2 (อายุ 31-50 ปี) และระดับที่ 3 (อายุ 15-30 ปี) ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า ผู้พูดภาษาไทยพวนทั้ง 3 ระดับอายุนำคำที่อื่นมาใช้ร่วมหรือใช้แทนศัพท์ภาษาไทยพวน ร้อยละ 61.4 ศัพท์ภาษาไทยพวนที่ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุเลิกใช้มีร้อยละ 24 ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์ภาษาไทยพวนร่วมกับศัพท์อื่นมากที่สุด ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์ภาษาไทยพวนมากกว่าระดับอายุอื่น ๆ และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพมากที่สุด นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังแสดงให้เห็นด้วยว่า การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเสียงของคำจะเปลี่ยนชนิดไม่มีข้อจำกัดคือ มีเสียงพยัญชนะต้นเพิ่มขึ้น เสียงพยัญชนะควบกล้ำและเสียงวรรณยุกต์บางเสียงหายไป ซึ่งมีแนวโน้มที่จะใกล้เคียงกับระบบเสียงภาษาไทยกรุงเทพมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงลักษณะ

ทางเสียงมักพบในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ส่วนการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 จะมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ผลการวิจัยสรุปว่า ผู้บอกภาษาไทยวนระดับอายุที่ 2 และ 3 มีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำและความหมายของคำมากกว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 เนื่องจากผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาของทางราชการและคนส่วนใหญ่ในจังหวัดราชบุรีใช้กัน

ผลการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ในภาษาไทยวนของวนิดา สารพร (2531) สอดคล้องกับผลการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ในภาษาไทยถิ่นเหนือถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ของกัญญารัตน์ ปันทอง (Panthong, 1979 อ้างถึงในสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539: 9) ในประเด็นที่ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 หรือวัยกลางคน และรุ่นอายุที่ 3 หรือรุ่นอายุน้อย เป็นรุ่นอายุที่มีการแปรและการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ปรากฏมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือผู้สูงอายุ และเป็นรุ่นอายุที่มีการยืมคำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ เข้ามาใช้ร่วมกับคำศัพท์ในภาษาของตน ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เก่ามากกว่า

งานวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์อีกฉบับหนึ่งที่ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำโดยผู้พูดรุ่นอายุต่างกันไว้ค่อนข้างละเอียด และได้นำเสนอผลการวิจัยทั้งในแง่ของการเปลี่ยนแปลงการใช้คำ การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่เกิดขึ้นในคำ และการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ ได้แก่ งานวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำในภาษาไทยโขง (ลาวโขง) ของคน 3 ระดับอายุ คือ กลุ่มที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มที่ 2 อายุ 31-59 ปี และกลุ่มที่ 3 อายุ 15-30 ปี โดยใช้คำศัพท์จำนวน 604 คำทดสอบกับผู้บอกภาษาเพศหญิงที่ใช้ภาษาไทยโขงในชีวิตประจำวันทั้งหมด 18 คนจากหมู่บ้าน 3 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 1, 6 และ 8) ในตำบลบ้านดอน อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยสรุปว่า ลักษณะการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุมีทั้งการใช้ศัพท์เดียวกันทุกระดับอายุและมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ โดยเฉพาะผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้นำศัพท์อื่นเข้ามาใช้ร่วมหรือใช้แทนศัพท์เดิมในภาษาไทยโขงมากขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยในงานวิจัยที่กล่าวในตอนต้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางเสียงพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงชนิดไม่มีข้อจำกัดและไม่เป็นระบบ นอกจากนั้นงานวิจัยดังกล่าวยังพบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะควบกล้ำเพิ่มขึ้น ด้านเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ของคำจะใกล้เคียงหรือใช้เป็นเสียงเดียวกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มากขึ้น เรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ/หรือ 3 มากที่สุด รวมทั้งพบศัพท์ที่กำลังจะหายไปจากการใช้ชีวิตประจำวันอีกจำนวนหนึ่งด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีสาเหตุจากผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาของทางราชการ

เนื่องจากผลการวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) มีหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ โดยเฉพาะการนำเสนอลักษณะการใช้ศัพท์และการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และทางเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาไทยโขงซึ่งจะเป็นแนวทางและเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลในงานวิจัยนี้ ในที่นี้จึงได้นำผลการวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ในประเด็นต่าง ๆ มากล่าวไว้โดยสรุปดังนี้

1. ความแตกต่างของการใช้ศัพท์

การศึกษาการใช้ศัพท์ในงานวิจัยดังกล่าวพบว่า ผู้บอกภาษาทั้งสามกลุ่มยังคงใช้ศัพท์เดียวกันอยู่ร้อยละ 81.29 และมีการใช้ศัพท์แตกต่างกัน¹⁰ ร้อยละ 18.71 และหากพิจารณาจากประเภทของกลุ่มคำจะพบกลุ่มคำ 3 ประเภท คือ กลุ่มคำที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์เลย กลุ่มคำที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์มากที่สุด และกลุ่มคำที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์น้อยที่สุด ในงานวิจัยดังกล่าวได้อธิบายถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ในบางกลุ่มคำดังนี้

กลุ่มคำเครื่องจักสาน/การทอผ้า กลุ่มคำการเพาะปลูก-ล่าสัตว์-เลี้ยงสัตว์เป็นกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับอาชีพหรืองานที่ชาวไทยโซ่งยังทำอยู่ในยามว่างโดยตรง ประกอบกับเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพดังกล่าวยังคงอยู่ควบคู่ไปกับการใช้ศัพท์เรียกเครื่องมือนี้ด้วย ส่วนกลุ่มคำสรรพนาม กลุ่มคำลำดับญาติยังเป็นกลุ่มคำที่ชาวไทยโซ่งยังคงใช้กันอยู่อย่างสม่ำเสมอในชีวิตประจำวัน และกลุ่มคำเกี่ยวกับความสะอาด กลุ่มคำแสดงความเอื้อเฟื้อ กลุ่มคำแสดงความรับรู้ และกลุ่มคำกิริยาส เป็นกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่ชาวไทยโซ่งได้ใช้กันมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงอาจทำให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์หรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากในกลุ่มคำดังกล่าว

ในทางตรงกันข้าม กลุ่มคำประเพณี-วัฒนธรรมและกลุ่มคำการครัวได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์มากที่สุด ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการที่ประเพณี-วัฒนธรรมในภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยโซ่งมากขึ้น ทำให้ประเพณี-วัฒนธรรมดั้งเดิมรวมทั้งวัฒนธรรมในการหุงหาอาหารของชาวไทยโซ่งเริ่มถูกกลืน หรือเปลี่ยนแปลงไปใช้ประเพณี-วัฒนธรรมของภาษาไทยกรุงเทพฯ มากขึ้น ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ โดยมีการใช้ศัพท์ที่เป็นคำยืมจากภาษาไทยกรุงเทพฯ รวมด้วย

จากลักษณะการใช้ศัพท์ต่างกัดังกล่าว อัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ได้จำแนกความแตกต่างของศัพท์ได้ 2 ลักษณะดังนี้

- 1) คำสร้างใหม่ ซึ่งใช้วิธีการประสมคำโดยนำเอาหน่วยคำในภาษาไทยโซ่งตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไปมาประสมกัน หรือโดยนำเอาหน่วยคำในภาษาไทยโซ่งมาประสมกับหน่วยคำที่ยืมมาจากภาษาไทยกรุงเทพฯ
- 2) คำยืม มีการยืมคำจากภาษาไทยกรุงเทพฯ มาใช้โดยมีการปรับเสียงและความหมายให้เข้ากับภาษาไทยโซ่ง เช่น เปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้น ตัดเสียงพยัญชนะควบกล้ำ (ในงานวิจัยดังกล่าวตั้งข้อสังเกตว่า ผู้บอกภาษาบางคนยังคงรักษาเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่เป็นคำยืมอยู่ ยังไม่มีการตัดทิ้งไป) เปลี่ยนแปลงเสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ รวมทั้งเปลี่ยนแปลงความหมายของศัพท์ที่ยืมมาให้ความหมายกว้างออกกว่าเดิมซึ่งพบเพียง

¹⁰ การใช้ศัพท์แตกต่างกันของผู้บอกภาษาทั้งสามกลุ่มในงานวิจัยดังกล่าว หมายถึง ผู้บอกภาษาทั้งสามกลุ่มอายุอาจมีการใช้ศัพท์เดียวกัน ในขณะที่บางกลุ่มมีการใช้ศัพท์อีกศัพท์หนึ่งหรือมากกว่า หรือมีผู้บอกภาษาเพียง 2 กลุ่มอายุใช้ศัพท์เดียวกัน ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มอื่นมีการใช้ศัพท์อื่นอีกศัพท์หนึ่งแทนหรือร่วมด้วย

คำเดียว คือ “โตะ” การยืมคำในภาษาไทยกรุงเทพฯเข้ามาใช้ มีผลทำให้ภาษาไทยโง่งมีเสียงพยัญชนะเพิ่มขึ้นอีก 2 เสียง คือ เสียง [ch] และ [d] ดังตัวอย่างศัพท์ต่อไปนี้¹¹

	ศัพท์เดิม ¹²	ศัพท์ปัจจุบัน ¹³	ความหมาย
1.	pe: ³²	chana? ⁴⁴	“ชนะ”
2.	cam ³²	cham ⁴⁴	“ซ้ำ”
3.	lam ³¹³	dam ³¹³	“(สี)ดำ”
4.	lak ²¹⁴	dak ²¹⁴	“ดัก”
5.	phu: ³² li: ³¹³	phu: ³² di: ³¹³	“(รูป)หล่อ”

ในงานวิจัยดังกล่าวได้นำเสนอผลการวิจัยไว้ว่า เมื่อพิจารณาจำนวนคำยืมจากภาษาไทยกรุงเทพฯซึ่งมีจำนวน 113 คำหรือคิดเป็นร้อยละ 18.71 แล้ว นับว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคน 3 ระดับอายุในภาษาไทยโง่งพอสมควร และหากพิจารณาถึงสาเหตุที่ผู้พูดภาษาไทยโง่งต้องยืมคำจากภาษาไทยกรุงเทพฯมาใช้ อาจสรุปข้อสันนิษฐานได้ 4 ประการด้วยกัน คือ

1) เนื่องจากสภาพการดำรงชีวิตของคนไทยโง่งปัจจุบันยังต้องใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯกับภาษาไทยโง่งในชีวิตประจำวัน เพราะทำเลที่ตั้งของชุมชนไทยโง่งในงานวิจัยดังกล่าวได้มีการพัฒนาไปอย่างมากทั้งในด้านการคมนาคมและการชลประทานซึ่งนับว่ามีผลต่อคนไทยโง่งรุ่นใหม่ ๆ ที่จะได้มีโอกาสก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการศึกษามากขึ้นกว่าในอดีต ดังนั้นเมื่อความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป หรือสังคมเปลี่ยนแปลงไป ภาษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ก็จะเปลี่ยนแปลงและรับอิทธิพลของสิ่งนั้นไปด้วย โดยเฉพาะผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 จะมีการใช้ศัพท์เดิมร่วมกับคำยืมอยู่มาก

2) เนื่องจากความรู้สึกที่ไม่ต้องการแตกต่างไปจากชนส่วนใหญ่ของสังคม ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงและความหมาย โดยเฉพาะในเรื่องของเสียงพยัญชนะควบกล้ำกับ /-l/ ซึ่งเดิมไม่มีเสียงนี้ในภาษาไทยโง่ง แต่คนไทยโง่งในปัจจุบันโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่จะมีการใช้เสียงนี้นอกจากนี้คนรุ่นใหม่มักออกเสียงวรรณยุกต์ไถ่ใกล้เคียงกับภาษาไทยกรุงเทพฯมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่เคยอพยพไปอยู่ที่อื่นเลย

3) เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณี หรือความคิดของสังคมที่เจริญกว่าได้เข้ามามีบทบาท ทำให้ต้องมีการยืมศัพท์มาใช้โดยอาจนำมาใช้ปะปนกับศัพท์เดิม เช่น “งานแต่งงาน” (ภาษาไทยกรุงเทพฯ) ยืมมาใช้เป็น /ɲam³⁴³ tɛŋ²¹⁴/ ใช้ร่วมกับศัพท์เดิม /kin⁴⁴ lɔŋ³¹³/ (ภาษาไทย

¹¹ ตัวอย่างคำศัพท์ในงานวิจัยของอัญชลี บุณยะสิงห์ (2531) ใช้ตัวเลข 1-6 แสดงวรรณยุกต์ที่ 1-6 ในที่นี้ได้ดัดแปลงการนำเสนอตัวอย่างคำศัพท์จากงานดังกล่าว ด้วยการใช้ตัวเลขแสดงระดับของวรรณยุกต์แทนตัวเลข 1-6 โดยยึดตามสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ในภาษาไทยโง่งที่นำเสนอไว้ในงานวิจัยของอัญชลี บุณยะสิงห์ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ในตัวอย่างคำต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

¹² อัญชลี บุณยะสิงห์ (2531) ให้คำจำกัดความคำว่า ศัพท์เดิม หมายถึง ศัพท์ดั้งเดิมในภาษาไทยโง่ง และมักเป็นศัพท์ที่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 ใช้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

¹³ อัญชลี บุณยะสิงห์ (2531) ให้คำจำกัดความคำว่า ศัพท์ปัจจุบัน หมายถึง ศัพท์ที่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 บางคนและ/หรือผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ใช้ต่างออกไป อันเนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพฯ

โซ่ง) “วัด” (ภาษาไทยกรุงเทพ) ยืมมาใช้เป็น /wat⁴⁴/ “โลง(ศพ)” (ภาษาไทยกรุงเทพ) ยืมมาใช้เป็น /lo:ŋ³⁴³/ เป็นต้น

4) เนื่องจากผู้พูดไม่มีโอกาสได้รับการส่งเสริมให้ใช้ภาษาเขียน (อักษรไทยคำหรือไทยโซ่ง) ในหมู่คนไทยโซ่งด้วยกัน จะมีแต่เฉพาะคนมีอายุบางท่านเท่านั้นที่พออ่านออกเขียนได้ คนไทยโซ่งรุ่นใหม่เองก็หาได้ยากมากที่จะมีผู้ที่สนใจภาษาเขียนอย่างจริงจัง อีกทั้งในระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนปัจจุบันก็ใช้ภาษาไทยกรุงเทพ ประกอบกับธรรมชาติของภาษาที่ภาษาพูดย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปได้ง่ายกว่าภาษาเขียน ดังนั้นต่อไป หากไม่มีผู้ใดอ่านเขียนภาษาเขียนได้แล้ว ศัพท์ดั้งเดิมในภาษาไทยโซ่งย่อมได้รับความกระทบกระเทือน ทำให้มีการใช้ศัพท์เดิมน้อยลง และในที่สุดอาจจะถูกภาษาไทยกรุงเทพกลืนหายไป

จากการศึกษาการใช้คำของคนสามระดับอายุ งานวิจัยดังกล่าววิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงลักษณะและความหมายของคำต่าง ๆ จากคำศัพท์ที่ใช้สัมภาษณ์ในงานวิจัยจำนวน 604 คำที่ผู้บอกภาษาไทยโซ่งแต่ละกลุ่มอายุใช้แตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ในแง่ต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

2. การเปลี่ยนแปลงทางเสียง

จากศัพท์ที่ใช้สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุ งานวิจัยดังกล่าวพบว่า มีทั้งการใช้ศัพท์เดียวกันและคนละศัพท์กัน และในศัพท์เดียวกันที่ผู้บอกภาษาแต่ละระดับอายุใช้มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงร่วมด้วย โดยผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงไปใช้เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ตรงกับหรือใกล้เคียงกับภาษาไทยกรุงเทพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่พบในงานวิจัยดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงชนิดไม่มีข้อจำกัดหรือปราศจากเงื่อนไข และยังไม่เป็นระบบ อันเนื่องมาจากภาษาไทยโซ่งนี้กำลังอยู่ในระยะของการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังพบการเปลี่ยนแปลงจำนวนพยางค์ในคำ โดยการเพิ่มและลดหน่วยคำที่อยู่ในตำแหน่งแรกของคำลง มีจำนวน 23 คน เป็นการเพิ่มพยางค์ 12 คน และลดพยางค์ 11 คำ

งานวิจัยดังกล่าวจำแนกการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ ของการออกเสียงของผู้บอกภาษาไทยโซ่งออกเป็น 5 ประการคือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
1. [p] → [ph]	po: ³⁴³ pho: ³² ba:w ²¹⁴ , po: ³² ba:w ²¹⁴	po: ³⁴³ , pho: ³⁴³ pho: ³² ba:w ²¹⁴ , phu: ³² ba:w ²¹⁴ , po: ³² ba:w ²¹⁴	po: ³⁴³ po: ³² ba:w ²¹⁴ (?aj ²¹⁷ ba:w ²¹⁴)	“พอ” “หนุ่มโสด”
2. [t] → [th]	กลุ่มที่ 1 และ 2 te:ŋ ³⁴³	กลุ่มที่ 3 te:ŋ ³⁴³ , the:ŋ ³⁴³	“แทง”	

3.	[k] → [kh]	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
		kw:n ³² , khw:n ³² son ^{21?} kanw:ŋ ⁴⁴ (son ^{21?} tin ⁴⁴)	kw:n ³² son ^{21?} khanw:ŋ ⁴⁴ (son ^{21?} tin ⁴⁴)	kw:n ³² , khw:n ³² (son ^{21?} tin ⁴⁴)	“ค้อน” “สั้นเท้า”
	[kh] → [k]	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3		
		kham ⁴⁴ pha: ³² , kam ⁴⁴ pha: ³²	kam ⁴⁴ pha: ³²	“กำพรว้า”	
4.	[c], [t] → [th]	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3		
		cale: ³⁴³ , tale: ³⁴³	thale: ³⁴³	“ทะเล”	
5.	[d] → [l]	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3		
		din ³² , lin ³²	lin ³²	“ดิน”	
6.	[ʔ] → [p]	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
		ʔo: ⁴⁴ (poŋ ⁴⁴)	ʔo: ⁴⁴ , po: ⁴⁴ (poŋ ⁴⁴)	po: ⁴⁴ (nu:n ³⁴³)	“ตุง, หนุน”
7.	[s] → [t]	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3		
		sake:ŋ ³⁴³	sake:ŋ ³⁴³ , take:ŋ ³⁴³	“ตะแคง”	
8.	[s] → [c]	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3		
		si: ⁴⁴	si: ⁴⁴ , ci: ⁴⁴	“อย่างไร”	
9.	[s] → [ch]	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
		seŋ ⁴⁴ sok ⁴⁴	seŋ ⁴⁴ , seŋ ⁴⁴ sok ⁴⁴ , chok ⁴⁴	seŋ ⁴⁴ , cheŋ ⁴⁴ sok ⁴⁴ , chok ⁴⁴	“แข่ง” “ชก”

10. [s] → [k]	กลุ่มที่ 1 sabɪ:⁴⁴	กลุ่มที่ 2 sabɪ:⁴⁴	กลุ่มที่ 3 sabɪ:⁴⁴, kabɪ:⁴⁴	“สะตือ”
11. [h] → [l]	กลุ่มที่ 1 hɔ:j³² hap⁴⁴ ha:j³²	กลุ่มที่ 2 hɔ:j³², lɔ:j³² hap⁴⁴, lap⁴⁴ ha:j³²	กลุ่มที่ 3 hɔ:j³², lɔ:j³² hap⁴⁴, lap⁴⁴ ha:j³², la:j³²	“ร้อย” “รับ” “ร้าย”
12. [h] → [ŋ]	กลุ่มที่ 1 hɔn³¹³ kaj⁴⁴ he:n³¹³	กลุ่มที่ 2 hɔn³¹³ kaj⁴⁴, ŋɔ:n³¹³ kaj²¹⁴ he:n³¹³, hen³¹³	กลุ่มที่ 3 hɔn³¹³ kaj²¹⁴, ŋɔ:n³¹³ kaj²¹⁴ hen³¹³, ŋen³¹³	“(ดอก)หงอน ไก่” “แหงน”
13. [l] → [d]	กลุ่มที่ 1 lip³¹³, dip³¹³ phu:³² li:³¹³, pɔ:³² li:³¹³, pɔ:³² di:³¹³	กลุ่มที่ 2 และ 3 dip³¹³ phu:³² di:³¹³, pɔ:³² di:³¹³	“ดิบ” “หล่อ”	
[l] → [d]	กลุ่มที่ 1 khan^{21ʔ} laj⁴⁴ to:⁴⁴ lian³¹³ la:w³¹³ leŋ³¹³	กลุ่มที่ 2 khan^{21ʔ} laj⁴⁴, khan^{21ʔ} daj⁴⁴ to:⁴⁴ lian³¹³, ta:⁴⁴ lian³¹³, to:⁴⁴ dian³¹³ la:w³¹³, da:w³¹³ leŋ³¹³, deŋ³¹³, de:ŋ³¹³	กลุ่มที่ 3 khan^{21ʔ} laj⁴⁴, khi:n^{21ʔ} laj⁴⁴, khan^{21ʔ} daj⁴⁴, kada:j⁴⁴ to:⁴⁴ lian³¹³, tua⁴⁴ lian³¹³, ta:⁴⁴ dian³¹³ la:w³¹³, da:w³¹³ le:ŋ³¹³, de:ŋ³¹³	“บันได” “ไล่เดือน” “ดาว” “(สี)แดง”

	กลุ่มที่ 1 lam³¹³ la:²¹⁴	กลุ่มที่ 2 lam³¹³, dam³¹³ la:²¹⁴, da:²¹⁴	กลุ่มที่ 3 lam³¹³, dam³¹³ la:²¹⁴, da:²¹⁴	“(สี่)ดำ” “ดำ”
[l] → [d]	กลุ่มที่ 1 และ 2 lek²¹⁴ no:j³², dek²¹⁴ no:j³² me:³² li:³¹³, me:³² di:³¹³	กลุ่มที่ 3 dek²¹⁴ no:j³² me:³² di:³¹³	“เติก” “สวย”	
[l] → [d]	กลุ่มที่ 1 pa:³² la:p²¹⁴ lam^{21?} lak²¹⁴ (ha:ŋ³²)	กลุ่มที่ 2 pa:³² la:p²¹⁴ lam^{21?} lak²¹⁴ (ha:ŋ³²)	กลุ่มที่ 3 pa:³² la:p²¹⁴, pa:³² da:p²¹⁴ lam^{21?}, dam^{21?} lak²¹⁴, dak²¹⁴ (ha:ŋ³²)	“ดาบ” “ด้าม” “ดัก”
14. [l] → [n]	กลุ่มที่ 1 lom³¹³, nom³¹³	กลุ่มที่ 2 และ 3 nom³¹³	“ดม”	
15. [l] → [n]	กลุ่มที่ 1 wo:²¹⁴	กลุ่มที่ 2 และ 3 wo:²¹⁴, bo:²¹⁴	“โหว”	
16. [ɲ] → [j]	กลุ่มที่ 1 ɲay²¹⁴	กลุ่มที่ 2 และ 3 ɲay²¹⁴, jay²¹⁴	“ใหญ่”	
17. [k] → [kw]	กลุ่มที่ 1 kian²¹⁴	กลุ่มที่ 2 และ 3 kian²¹⁴, kwian²¹⁴	“เกวียน”	

	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
18. [w] → [khw]	wɛ:n ³⁴³ , khwɛ:n ³⁴³	khwɛ:n ³⁴³	“ค้อยยังชั่ว”

	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
19. [khw] → [f]	khwan ³¹³	khwan ³¹³ , fan ³¹³	“ฝัน”

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะท้าย

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
1. [p] → [k]	lot ⁴⁴ tup ⁴⁴ tup ⁴⁴	lot ⁴⁴ tup ⁴⁴ tup ⁴⁴ , lot ⁴⁴ tuk ⁴⁴ tuk ⁴⁴	lot ⁴⁴ tuk ⁴⁴ tuk ⁴⁴	“รถอีแต๋น”
		(lot ⁴⁴ ʔi: ⁴⁴ ten ²¹⁴)	(lot ⁴⁴ ʔi: ⁴⁴ ten ²¹⁴)	
	khup ⁴⁴	khup ⁴⁴ , khuk ⁴⁴	khup ⁴⁴ , khuk ⁴⁴	“คุก (เข้า)”
2. [t] → [ʔ]	กลุ่มที่ 1 to: ⁴⁴ hiat ⁴⁴	กลุ่มที่ 2 to: ⁴⁴ hiat ⁴⁴ , ta: ⁴⁴ hiat ⁴⁴	กลุ่มที่ 3 to: ⁴⁴ hiat ⁴⁴ , ta: ⁴⁴ hiat ⁴⁴ , to: ⁴⁴ hiaʔ ⁴⁴	“ตัวเรือด”
3. [n] → [ŋ]	กลุ่มที่ 1 sin ³¹³ to: ⁴⁴ , siŋ ³¹³ to: ⁴⁴	กลุ่มที่ 2 และ 3 siŋ ³¹³ to: ⁴⁴		“สิงโต”

2.2 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ งานวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระเกิดขึ้นในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 เป็นส่วนใหญ่ และในคำที่มีการเปลี่ยนแปลงมักจะเป็นคำที่ตรงหรือใกล้เคียงกับภาษาไทยกรุงเทพ ซึ่งแต่เดิมออกเสียงสระต่างกัน ผู้บอกภาษากลุ่มดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงเสียงสระไปเป็นเสียงเดียวกับเสียงสระในภาษาไทยกรุงเทพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
1. [i] → [i:]	tin ⁴⁴ , ti:n ⁴⁴	ti:n ⁴⁴	“เท้า”

2.	[ɛ] → [ɛ:]	กลุ่มที่ 1 pɔɿ²¹⁴ kɛn³¹³ bɛɿ²¹⁴	กลุ่มที่ 2 และ 3 pɔɿ²¹⁴ kɛn³¹³, pɔɿ²¹⁴ kɛn³¹³ bɛɿ²¹⁴, bɛɿ²¹⁴	“กำไลข้อมือ” “แบก”
3.	[ɛ:] → [ɛ]	กลุ่มที่ 1 hɛn³¹³	กลุ่มที่ 2 hɛn³¹³, hɛn³¹³	กลุ่มที่ 3 hɛn³¹³, ŋɛn³¹³ “แหงน”
4.	[ɛ:] → [e:]	กลุ่มที่ 1 และ 2 to:⁴⁴ kɛ:^{21?}, ta:⁴⁴ kɛ:^{21?}	กลุ่มที่ 3 to:⁴⁴ kɛ:^{21?}, ta:⁴⁴ kɛ:^{21?}, ta:⁴⁴ kɛ:^{21?}	“จระเข้”
5.	[a] → [i]	กลุ่มที่ 1 และ 2 khan^{21?} laj⁴⁴	กลุ่มที่ 3 khan^{21?} laj⁴⁴, khin^{21?} laj⁴⁴	“บันได”
6.	[a:] → [ə:]	กลุ่มที่ 1 และ 2 ka:j³¹³	กลุ่มที่ 3 ka:j³¹³, kə:j³¹³	“เกย”
7.	[i] → [i:]	กลุ่มที่ 1 kathip^{21?}, thip^{21?}	กลุ่มที่ 2 kathip^{21?}, kathip^{21?}	กลุ่มที่ 3 kathip^{21?}, kathip^{21?} “กระต๊อบ”
8.	[i] → [i]	กลุ่มที่ 1 cin⁴⁴ ca:w³², ciŋ⁴⁴ ca:w³²	กลุ่มที่ 2 cin⁴⁴ ca:w³², cin⁴⁴ ca:w³²	กลุ่มที่ 3 ciŋ⁴⁴ ca:w³² (to:n⁴⁴ ca:w³²) “ตอนเช้า”
9.	[i] → [ə:]	กลุ่มที่ 1 kathip^{21?}	กลุ่มที่ 2 kathip^{21?}	กลุ่มที่ 3 kathip^{21?}, kathə:p^{21?} “กระต๊อบ”
10.	[ə:] → [i:], [i]	กลุ่มที่ 1 nə:ŋ²¹⁴	กลุ่มที่ 2 nə:ŋ²¹⁴, ni:ŋ²¹⁴, niŋ²¹⁴	กลุ่มที่ 3 niŋ²¹⁴, niŋ^{21?} “หนึ่ง”

		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3		
11.	[u] → [u:]	suŋ ³¹³	suŋ ³¹³ , su:ŋ ³¹³	“สูง”	
		กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3		
12.	[u] → [o]	tuk ²¹⁴	tuk ²¹⁴ , tok ²¹⁴	“ตก (ปลา)”	
		กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3		
13.	[o] → [u]	ʔoŋ ^{21?}	ʔoŋ ^{21?} , ʔuŋ ^{21?}	“อุ้ง (มือ)”	
		thoŋ ²¹⁴	thoŋ ²¹⁴ , thuŋ ²¹⁴	“อุ้ง”	
		กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3		
14.	[o:] → [o]	so:m ^{21?} , som ^{21?}	som ^{21?}	“เปรี้ยว”	
		กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3		
15.	[o:] → [a:]	to: ⁴⁴ ŋua ³⁴³	to: ⁴⁴ ŋua ³⁴³ , ta: ⁴⁴ ŋua ³⁴³	“วัว”	
		to: ⁴⁴ liŋ ³⁴³	to: ⁴⁴ liŋ ³⁴³ , ta: ⁴⁴ liŋ ³⁴³	“ลิง”	
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
16.	[o:] → [ua]	to: ⁴⁴ lian ³¹³ , ta: ⁴⁴ lian ³¹³	to: ⁴⁴ lian ³¹³ , to: ⁴⁴ jian ³¹³ , ta: ⁴⁴ jian ³¹³	to: ⁴⁴ jian ³¹³ , ta: ⁴⁴ lian ³¹³ , ta: ⁴⁴ jian ³¹³ , tua ⁴⁴ jian ³¹³	“ปลา ไหล”
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
17.	[o:] → [o:]	bo: ⁴⁴ ko:j ²¹⁴ , bo: ⁴⁴ ko:j ²¹⁴	bo: ⁴⁴ ko:j ²¹⁴	bo: ⁴⁴ ko:j ²¹⁴ , bo: ⁴⁴ ko:j ²¹⁴	“คนไทย”
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
18.	[ia] → [ə:]	mia ⁴⁴ lay ⁴⁴	mia ⁴⁴ lay ⁴⁴ , mə: ⁴⁴ lay ⁴⁴ , mə: ⁴⁴ lai ⁴⁴	mia ⁴⁴ lai ⁴⁴ , mə: ⁴⁴ lay ⁴⁴	“เมื่อไร”

2.3 การเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ ในงานวิจัยดังกล่าวพบการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษาเกือบทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่ 2 และ 3 พบมากที่สุด ลักษณะเสียงวรรณยุกต์ที่เปลี่ยนไปนั้นมีอิทธิพลมาจากภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นสุพรรณบุรี ลักษณะการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ที่พบมีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

2.3.1 เสียงวรรณยุกต์ที่ 2 กลาง-ขึ้น-ตก /343/ ในบางคำจะเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 กลาง-ตก-ขึ้น [313] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
1. ว. 2 [343] →	to: ⁴⁴ kwaɿ ³⁴³	to: ⁴⁴ kwaɿ ³⁴³ ,	“ควาย”
ว. 1 [313]		to: ⁴⁴ kwaɿ ³¹³	
	to: ⁴⁴ meŋ ³⁴³	to: ⁴⁴ meŋ ³⁴³ ,	“แมลง”
		to: ⁴⁴ meŋ ³¹³	
	khia ³⁴³	khia ³⁴³ ,	“ลักษณะนาม
		khia ³¹³	กล้วย (เครือ)”
	kon ³⁴³	kon ³⁴³ ,	“ลักษณะนามคน”
		kon ³¹³	

บางคำมีการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 และพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
ว. 2 [343] →	to:ŋ ³⁴³	to:ŋ ³⁴³ ,	to:ŋ ³⁴³	“ทอง”
ว. 1 [313]		to:ŋ ³¹³		
	si: ³⁴³	si: ³⁴³ ,	si: ³⁴³	“สี่”
		si: ³¹³		

นอกจากนี้ บางคำมีการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวในลักษณะแปรอิสระเฉพาะผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
ว. 2 [343] →	miaŋ ³⁴³	miaŋ ³⁴³ ,	“เมือง”
ว. 1 [313]		miaŋ ³¹³	

2.3.2 เสียงวรรณยุกต์ที่ 3 กลางต่ำ-ตก-ขึ้น /214/ ในบางคำจะเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลางสูง ระดับ /44/ ในผู้บอกภาษากลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

- ก. มีการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 เป็นวรรณยุกต์ที่ 4 ในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 และพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
2. ว. 3 [214] →	phet ²¹⁴ ,	phet ⁴⁴	“เพชร”
ว. 4 [44]	phet ⁴⁴		

- ข. มีการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 เป็นวรรณยุกต์ที่ 4 ในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 และพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 หรือ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
2. ว. 3 [214] →	soɿ ²¹⁴ ,	soɿ ⁴⁴	“หา”
ว. 4 [44]	soɿ ⁴⁴		
	maɿ ²¹⁴	maɿ ²¹⁴ ,	“กระดุมเลื้อ”
		maɿ ⁴⁴	
	juː ²¹⁴	juː ²¹⁴ ,	“อยู่”
		juː ⁴⁴	
	met ²¹⁴	met ²¹⁴ ,	“หมด”
		met ⁴⁴	

- 2.3.3 เสียงวรรณยุกต์ที่ 1 กลาง-ตก-ขึ้น /313/ ในบางคำจะเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลางสูง ระดับ /44/ ในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 และพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษาที่ 1 และ 2 หรือกลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
3. ว. 1 [313] →	kɛːn ³¹³ ,	kɛːn ⁴⁴	“กลืน”
ว. 4 [44]	kɛːn ⁴⁴		
	com ³¹³	com ³¹³ ,	“จม”
		com ⁴⁴	
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
3. ว. 1 [313] →	tianɿ ³¹³	tianɿ ³¹³ ,	“เตี้ย”
ว. 4 [44]		tianɿ ⁴⁴	

- 2.3.4 เสียงวรรณยุกต์ที่ 2 กลาง-ขึ้น-ตก /343/ ในบางคำจะเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลางสูง ระดับ [44] ในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 และพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 หรือกลุ่มที่ 2 และ 3 เท่านั้น ตัวอย่างเช่น

4.	ว. 2 [343] → ว. 4 [44]	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	“มี”
		mi: ³⁴³ , mi: ⁴⁴	mi: ⁴⁴	
		กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	“มา”
		ma: ³⁴³	ma: ³⁴³ , ma: ⁴⁴	
		fiəŋ ³⁴³	fiəŋ ³⁴³ , fiəŋ ⁴⁴	“ฟาง (ข้าว)”

2.3.5 เสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลางสูง ระดับ /44/ ในบางคำจะเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 กลาง-ขึ้น-ตก [343] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

5.	ว. 4 [44] → ว. 2 [343]	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	“ริม”
		him ⁴⁴	him ⁴⁴ , him ³⁴³	
		ke:m ⁴⁴	ke:m ⁴⁴ , ke:m ³⁴³	“ไถล”

2.3.6 เสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลางสูง ระดับ /44/ ในบางคำจะเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 กลาง-ตก-ขึ้น [313] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

6.	ว. 4 [44] → ว. 1 [313]	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	“หลวม”
		luam ⁴⁴	luam ⁴⁴ , luam ³¹³	

2.3.7 เสียงวรรณยุกต์ที่ 1 กลาง-ตก-ขึ้น /313/ ในบางคำจะเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 กลาง-ขึ้น-ตก [343] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

7.	ว. 1 [313] → ว. 2 [343]	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	“ลักษณะนามของ ซ้อน”
		kan ³¹³	kan ³¹³ , kan ³⁴³	

2.3.8 เสียงวรรณยุกต์ที่ 3 กลางต่ำ-ตก-ขึ้น /214/ ในบางคำจะเปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 กลางต่ำ-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [21[?]] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
8. ว. 3 [214] →	khap ²¹⁴	khap ²¹⁴ ,	“ซัป (รถ)”
ว. 5 [21 [?]]		khap ^{21?}	

นอกจากนี้งานวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ยังนำเสนอให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษาไทยโซ่งของผู้พูด 3 ระดับอายุที่จัดเป็นการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ 2 ลักษณะขึ้นไป สรุปได้ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นและสระ

1.1) เสียงพยัญชนะต้น [k] เปลี่ยนเป็นเสียง [c] และเสียงสระ [i] เปลี่ยนเป็นเสียงสระ [i:] ในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 และพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
1. [k] → [c],	khanom ²¹⁴	khanom ²¹⁴	khanom ²¹⁴	“ขนมจีน”
[i] → [i:]	kin ⁴⁴ ,	kin ⁴⁴ ,	cin ⁴⁴ ,	
	nom ²¹⁴ kin ⁴⁴	khanom ²¹⁴	nom ²¹⁴	
		cin ⁴⁴ ,	cin ⁴⁴	
		nom ²¹⁴ cin ⁴⁴		

1.2) เสียงพยัญชนะต้น [h] เปลี่ยนเป็นเสียง [ɣ] และเสียงสระ [ɛ:] เปลี่ยนเป็นเสียงสระ [ɛ] ในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
2. [h] → [ɣ],	he:n ³¹³	ɣen ³¹³	“แหงน”
[ɛ:] → [ɛ]			

2) การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย

เสียงพยัญชนะต้น [kh] เปลี่ยนเป็นเสียง [k] และเสียงพยัญชนะท้าย [n] กร่อนหายไป มีการเน้นหนักในพยางค์ท้ายของคำ ทำให้พยางค์หน้าไม่มีเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
[kh-] → [k-],	khan ^{21?} laj ⁴⁴	khan ^{21?} laj ⁴⁴ ,	khan ^{21?}	“บันได”
[-n] → ∅		khan ^{21?} daj ⁴⁴	laj ⁴⁴ ,	
			khan ^{21?}	
			daj ⁴⁴ ,	
			kadaj ⁴⁴	

3) การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้นและเสียงวรรณยุกต์

เสียงพยัญชนะต้น [c] หรือ [t] เปลี่ยนเป็นเสียง [th] และเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 กลาง-ขึ้น-ตก /343/ เปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลางสูง ระดับ [44] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
[c-], [t] → [th-],	cale: ³⁴³ ,	thale: ³⁴³ ,	“ทะเล”
ว. 2 [343] → ว. 4 [44]	tale: ³⁴³	thale: ⁴⁴	

4) การเปลี่ยนแปลงเสียงสระและเสียงพยัญชนะท้าย

4.1) เสียงสระ [i] เปลี่ยนเป็นเสียง [o:] และมีการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะท้าย [n] เป็น [j] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 (โดยที่กลุ่มที่ 3 ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้) ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	
[i] → [o:],	cin ⁴⁴ ca:w ³²	cin ⁴⁴ ca:w ³² ,	“ตอนเช้า”
[-n] → [-j]		cəj ⁴⁴ ca:w ³²	

4.2) เสียงสระ [o] เปลี่ยนเป็นเสียง [o:] และเสียงพยัญชนะท้าย [ʔ] เปลี่ยนเป็น [k] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
[o] → [o:],	hoʔ ²¹⁴	hoʔ ²¹⁴ ,	“หอก”
[-ʔ] → [-k]		ho:k ²¹⁴	

4.3) เสียงสระ [a] เปลี่ยนเป็นเสียง [a:] และเสียงพยัญชนะท้าย [y] กร่อนหายไปในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 และพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 หรือทั้งกลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
[a] → [a:],	bo: ⁴⁴ phay ²¹⁴	bo: ⁴⁴ phay ²¹⁴ ,	bo: ⁴⁴ pha: ²¹⁴	“ใคร”
[-y] → ∅		bo: ⁴⁴ pha: ²¹⁴		
	mia ⁴⁴ lay ⁴⁴ ,	mia ⁴⁴ lay ⁴⁴ ,	mia ⁴⁴ la: ⁴⁴ ,	“เมื่อไร”
	mo: ⁴⁴ lay ⁴⁴	mo: ⁴⁴ lay ⁴⁴ ,	mo: ⁴⁴ lay ⁴⁴	
		mo: ⁴⁴ la: ⁴⁴		

หรือเกิดในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 เท่านั้น ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
[a] → [a:],	kalay ⁴⁴	kalay ⁴⁴ ,	“ที่ไหน”
[-y] → ∅		kala: ⁴⁴	

5) การเปลี่ยนแปลงเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์

เสียงสระ [i:] เปลี่ยนเป็นเสียง [i] เสียงวรรณยุกต์ที่ 2 กลาง-ขึ้น-ตก /343/ เปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลางสูง ระดับ [44] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 โดยที่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงของเสียงในลักษณะนี้ ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
[i:] → [i],	ci:m ³⁴³	ci:m ³⁴³ ,	ci:m ³⁴³	“ชิม”
ว. 2 [343] →		ci:m ⁴⁴		
ว. 4 [44]				

6) การเปลี่ยนแปลงพยัญชนะท้ายและเสียงวรรณยุกต์

6.1) เสียงพยัญชนะท้าย [p] เปลี่ยนเป็นเสียง [k] และเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลางสูง ระดับ /44/ เปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 กลางต่ำ-ตก-ขึ้น [214] และพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
[-p] → [-k],	khup ⁴⁴	khup ⁴⁴ ,	“คุก (เข้า)”
ว. 4 [44] → ว. 3 [214]		khuk ²¹⁴	

6.2) เสียงพยัญชนะท้าย [y] เปลี่ยนเป็นเสียง [j] และเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 กลางต่ำ-ตก-ขึ้น /214/ เปลี่ยนเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลางสูง ระดับ [44] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
[-y] → [-j],	jay ²¹⁴	jay ²¹⁴ ,	“ไย (แมงมุม)”
ว. 3 [214] → ว. 4 [44]		jaj ⁴⁴	

7) การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้น สระ และพยัญชนะท้าย

เสียงพยัญชนะต้น [ɲ] เปลี่ยนเป็นเสียง [j] เสียงสระ [ɛ] เปลี่ยนเป็น [ɛ:] และเสียงพยัญชนะท้าย [ʔ] เปลี่ยนเป็นเสียง [k] ซึ่งพบในลักษณะแปรอิสระในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ตัวอย่างเช่น

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
[ɲ-] → [j-], [ɛ] → [ɛ:],	ɲɛ ⁴⁴	ɲɛ ⁴⁴ ,	“แยก”
[-ʔ] → [-k]		je:k ⁴⁴	

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางเสียงแล้ว ในงานวิจัยดังกล่าวยังได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงอีกลักษณะหนึ่งที่ปรากฏในภาษาไทยไซ่ง นั่นคือ การเพิ่มหรือลดพยางค์ ซึ่งหมายถึง การที่จำนวนพยางค์ในคำ ๆ หนึ่งมีเพิ่มขึ้นหรือลดลง ลักษณะการเพิ่มหรือลดพยางค์ในภาษาไทยไซ่งมักเกิดขึ้นกับพยางค์แรกของคำในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ลักษณะการเพิ่มหรือลดพยางค์ที่สรุปไว้ในงานวิจัยดังกล่าวมีดังนี้

การเพิ่มพยางค์ พยางค์ที่เพิ่มขึ้นมีทั้งการเกิดขึ้นจากการแทรกของเสียงสระระหว่างเสียงพยัญชนะ และเกิดขึ้นจากการปรากฏของอีกหน่วยคำหนึ่งในตำแหน่งแรกของคำ ตัวอย่างเช่น

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
1. sia ^{21?}	sia ^{21?} , phasia ^{21?}	“เสื่อ”
2. suan ^{21?}	suan ^{21?} , phasuan ^{21?}	“กางเกง”
3. buan ²¹⁴ , kabuan ²¹⁴	kabuan ²¹⁴	“ซอ”
4. muan ²¹⁴ , kamuan ²¹⁴	kamuan ²¹⁴	“ช่องใส่ปลา”
5. ple [?] 214, pale [?] 214	pale [?] 214	“ปลาไร่”
6. klu [?] 214, kalu [?] 214	kalu [?] 214	“กระดุก”
กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3
7. thu: ³¹³	thu: ³¹³ , maj ³² thu: ³¹³	thu: ³¹³ “ตะเกียบ” (takiap ²¹⁴)
8. khwan: ³¹³	khwan: ³¹³ , hua ³¹³ khwan: ³¹³	khwan: ³¹³ “ขวาน”
9. sa:t ²¹⁴	sa:t ²¹⁴ , pha:sa:t ²¹⁴	pha:sa:t ²¹⁴ “เสื่อ”

การลดพยางค์ เป็นกระบวนการที่ตรงกันข้ามกับการเพิ่มพยางค์โดยหน่วยคำข้างหน้าหายไป ทำให้จำนวนพยางค์ในคำนั้นลดลง ตัวอย่างเช่น

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
1. din ⁴⁴ khun ²¹⁴	din ⁴⁴ khun ²¹⁴ , khun ²¹⁴	“ฝุ่น”
2. khaw ^{21?} sali: ³⁴³	khaw ^{21?} sali: ³⁴³ , khaw ^{21?} li: ³⁴³	“ข้าวโพด”
กลุ่มที่ 1 และ 2	กลุ่มที่ 3	
3. ma [?] 214 te: ⁴⁴ mo: ³⁴³ , te: ⁴⁴ mo: ³⁴³ (ma [?] 214 te: ⁴⁴ nam ³²)	te: ⁴⁴ mo: ³⁴³	“แดงโม”
4. na: ^{21?} ke: ⁴⁴ , ke: ⁴⁴	ke: ⁴⁴	“(หน้า) แข้ง”
5. hua ³²³ khaw ²¹⁴	khaw ²¹⁴	“เช่า”
6. pa: ³² la:p ²¹⁴	pa: ³² la:p ²¹⁴ , la:p ²¹⁴	“ดาบ”

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
7. khen ³¹³ soɿ ²¹⁴	khen ³¹³ soɿ ²¹⁴ , khu: ⁴⁴ soɿ ²¹⁴ , soɿ ²¹⁴	khu: ⁴⁴ soɿ ²¹⁴ , soɿ ²¹⁴	“ศอก”
8. bu: ⁴⁴ cek ⁴⁴	bu: ⁴⁴ cek ⁴⁴ , bu: ⁴⁴ cek ²¹⁴	bu: ⁴⁴ cek ⁴⁴ , bu: ⁴⁴ cek ²¹⁴ , cek ²¹⁴	“คนจีน”
9. maɿ ²¹⁴ katho:n ³² (maɿ ²¹⁴ toŋ ^{21?})	satho:n ³² , katho:n ³² (maɿ ²¹⁴ toŋ ^{21?})	maɿ ²¹⁴ katho:n ³² , satho:n ³² , katho:n ³²	“กระท้อน”
10. maɿ ²¹⁴ te:ŋ ⁴⁴ la:j ³⁴³ (maɿ ²¹⁴ te:ŋ ⁴⁴ thaj ⁴⁴)	maɿ ²¹⁴ te:ŋ ⁴⁴ la:j ³⁴³ , te:ŋ ⁴⁴ la:j ³⁴³ (maɿ ²¹⁴ te:ŋ ⁴⁴ thaj ⁴⁴)	te:ŋ ⁴⁴ la:j ³⁴³	“แดงไทย”

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางเสียงของคำ การเพิ่มหรือลดพยางค์แล้ว งานวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ยังนำเสนอให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำที่ปรากฏในภาษาไทยโซ่งโดยสรุปได้ดังนี้

3. การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ

ในงานวิจัยดังกล่าว พบว่าศัพท์ที่ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุใช้เป็นศัพท์เดียวกันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงความหมายไปในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ/หรือ 3 ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ เปลี่ยนแปลงความหมายกว้างออก เปลี่ยนแปลงความหมายแคบเข้า และเปลี่ยนแปลงความหมายย้ายที่ การเปลี่ยนแปลงแต่ละลักษณะสรุปได้ดังนี้

3.1 การเปลี่ยนแปลงความหมายกว้างออก หมายถึง ความหมายของศัพท์ในภาษาไทยโซ่งซึ่งเดิมมีความหมายเฉพาะอย่าง แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 หรือ 3 จะใช้ศัพท์นั้นในความหมายที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากการได้รับเอกลึงของหรือความคิดใหม่ ๆ ในวัฒนธรรมไทยเข้าไปใช้ ตัวอย่างเช่น

กลุ่มที่ 1		กลุ่มที่ 2 และ 3	
1. poɿ ²¹⁴ khen ³¹³	“กำไลเงินที่มีปลายทั้งสองข้างขดเข้าหากัน”	poɿ ²¹⁴ khen ³¹³ , poɿ ²¹⁴ khe:n ³¹³	“กำไลทุกชนิด”
2. boŋ ^{21?} hu: ³¹³ , tom ^{21?} hu: ³¹³ , tum ^{21?} hu: ³¹³	“ต่างหูในสมัยโบราณของไทยโซ่งซึ่งมีก้านใหญ่ ตัวต่างหูมีลักษณะกลมแบน กว้างประมาณ 2 เซนติเมตร”	tom ^{21?} hu: ³¹³ , tam ^{21?} hu: ³¹³ , tum ^{21?} hu: ³¹³	“ต่างหูในสมัยโบราณของไทยโซ่งรวมทั้งต่างหูในสมัยปัจจุบันทุกชนิด”

กลุ่มที่ 1 และ 2			กลุ่มที่ 3			
2.	me: ⁴⁴ ma:j ^{21?}	“หญิงที่สามิตาย”	me: ⁴⁴ ma:j ^{21?}	“หญิงที่สามิตายหรือทิ้งไป”		
3.	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		
	ʔa:w ⁴⁴	“น้องของพ่อที่ผู้ชาย”	ʔa:w ⁴⁴ , ʔa: ⁴⁴	“น้องของพ่อที่เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย”	ʔa:w ⁴⁴	“น้องของพ่อที่เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย”
	me:ŋ ³⁴³ mum ³⁴³	“แมงมุมตัวใหญ่”	me:ŋ ³⁴³ mum ³⁴³	“แมงมุมตัวใหญ่”	me:ŋ ³⁴³ mum ³⁴³	“แมงมุมตัวใหญ่หรือแมงมุมตัวเล็ก” ¹⁴
	khua ³¹³	“สะพานที่สร้างยื่นลงไปบ่อหรือสระน้ำเพื่อใช้ตักน้ำขึ้นมาใช้”	khua ³¹³ , tapham ³¹³	“สะพานที่สร้างยื่นลงไปบ่อหรือสระน้ำเพื่อใช้ตักน้ำขึ้นมาใช้”	tapham ³¹³ , sapham ³¹³	“สะพานใหม่ที่สร้างข้ามแม่น้ำลำคลองหรือสร้างข้ามถนนเท่านั้น เช่น สะพานลอย, สะพานชนิดใดก็ได้” ¹⁵

¹⁴ ผู้บอกภาษาไทยโซ่งกลุ่มที่ 1 ใช้คำว่า /me:ŋ³⁴³ siŋ⁴⁴ sa:w^{21?}/ กลุ่มที่ 2 ใช้คำว่า /me:ŋ³⁴³ siŋ⁴⁴ sa:w^{21?}/ และ /me:ŋ³⁴³ sa:w^{21?}/ กลุ่มที่ 3 ใช้คำว่า /me:ŋ³⁴³ siŋ⁴⁴ sa:w^{21?}/ และ /me:ŋ³⁴³ jasa:w^{21?}/ ในความหมายว่า “แมงมุมตัวเล็ก” และในภาษาไทยโซ่งมีคำว่า /me:ŋ³⁴³ mum³⁴³/ ซึ่งมีความหมายว่า “แมงมุมตัวใหญ่” แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ใช้คำว่า /me:ŋ³⁴³ mum³⁴³/ ในความหมายที่หมายถึง “แมงมุมตัวเล็กหรือแมงมุมตัวใหญ่” ซึ่งตรงกับ ความหมายของ “แมงมุม” ในภาษาไทยกรุงเทพ

¹⁵ อัญชลี บุณยะสิงห์ (2531: 164) ให้คำอธิบายไว้ว่า ศัพท์ /khua³¹³/ และ /tapha:n³¹³/ หรือ /sapha:n³¹³/ ในภาษาไทยโซ่ง (จากการอธิบายของผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 ที่นับได้ว่าเป็นกลุ่มที่อยู่ระหว่างกลุ่มเก่า (กลุ่มที่ 1) และกลุ่มใหม่ (กลุ่มที่ 3) มีความแตกต่างทางความหมาย คือ /khua³¹³/ หมายถึง สะพานที่สร้างขึ้นลงไปบ่อหรือสระน้ำเพื่อใช้ตักน้ำขึ้นมาใช้ ส่วนศัพท์ /tapha:n³¹³/ หรือ /sapha:n³¹³/ หมายถึง สะพานสมัยใหม่ที่สร้างข้ามแม่น้ำลำคลองหรือสร้างข้ามถนนเท่านั้น เช่น สะพานลอย เป็นต้น ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 บางคนใช้ศัพท์ /khua³¹³/ ในความหมายดังกล่าวข้างต้น ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 บางคน และกลุ่มที่ 3 ทั้งหมดใช้ /tapha:n³¹³/ หรือ /sapha:n³¹³/ ในความหมายที่หมายถึง สะพานชนิดใดก็ได้ใน 2 ความหมายดังกล่าว และผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 บางคนในงานวิจัยดังกล่าวไม่รู้จักรว่า /khua³¹³/ คืออะไร บางคนรู้จักแต่ไม่ใช้ศัพท์นั้นแล้ว)

กลุ่มที่ 1		กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3	
sia ^{21?}	“เสื้อชั้นใน	sia ^{21?} son ⁴⁴	“เสื้อยกทรง	sia ^{21?} naj ³⁴³	“เสื้อยกทรง
ko: ³⁴³ ,	แบบเสื้อคอ	nom ³⁴³ ,	(brassiere)”		(brassiere)” ¹⁶
sia ^{21?}	กระเช้าชนิดใส่	sia ^{21?} lat ⁴⁴			
kho: ³⁴³ ,	พอดีตัว”	nom ³⁴³ ,			
sia ^{21?}		sia ^{21?}			
naj ³⁴³		naj ³⁴³ , jok ⁴⁴			
		son ²¹⁴			
ho:ŋ ³⁴³	“โลงใส่ศพ	hi:p ²¹⁴ ,	“หีบหรือภาชนะ	lo:ŋ ³⁴³	“โลงใส่ศพ
	ผู้ตาย”		สำหรับใส่เสื้อผ้า,		ผู้ตาย”
			โลงใส่ศพผู้ตาย” ¹⁷		
		ho:ŋ ³⁴³ ,	“โลงใส่ศพผู้ตาย”		
		lo:ŋ ³⁴³			
haj ³¹³	“ภาชนะรูปร่าง	haj ³¹³ ,	“ภาชนะรูปร่างคล้าย	haj ³¹³	“ภาชนะรูปร่าง
	คล้ายตุ่มหรือ		ตุ่มหรือโอ่งน้ำ มี		คล้ายตุ่มหรือ
	โอ่งน้ำ มีขนาด		ขนาดเล็กมาก ปาก		โอ่งน้ำ มีขนาด
	เล็กมาก ปาก		แคบ มักใช้หมักปลา		เล็กมาก ปาก
	แคบ มักใช้		ร่าหรือ		แคบ มักใช้
	หมักปลาร้า		กระเทียมดอง”		หมักปลาร้า
	หรือ				หรือ
	กระเทียมดอง”				กระเทียมดอง”

¹⁶ การแต่งกายของผู้หญิงไทยโง้งในสมัยก่อน (ในงานวิจัยดังกล่าวยกตัวอย่างจากการเห็นการแต่งกายของผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 บางคน) จะใส่เสื้อชั้นในแบบเสื้อคอกระเช้าชนิดใส่พอดีตัว เรียกเสื้อชนิดนี้ว่า /sia^{21?} ko:³⁴³/ หรือ /sia^{21?} kho:³⁴³/ (ผู้วิจัยในงานวิจัยดังกล่าวเข้าใจว่า /sia^{21?} naj³⁴³/ เป็นคำยืมจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งผู้บอกภาษาเองบอกว่า สมัยก่อนไม่มีคำนี้ใช้เช่นกัน) แต่ต่อมาในช่วงของผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ได้เริ่มมีการใช้ศัพท์ /sia^{21?} naj³⁴³/ ในความหมายที่กว้างขึ้น คือ ยังหมายถึงเสื้อชั้นในอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 เรียกว่า /sia^{21?} son⁴⁴ nom³⁴³/, /sia^{21?} lat⁴⁴ nom³⁴³/ และ /jok⁴⁴ son²¹⁴/ (เสื้อยกทรง (brassiere)) ด้วย ซึ่งผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 บางคนไม่เคยใช้และบางคนไม่รู้จัก

¹⁷ ในงานวิจัยดังกล่าวอธิบายไว้ว่า ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 บางคนอธิบายว่า /ho:ŋ³⁴³/ หรือ /lo:ŋ³⁴³/ ไม่ใช่คำที่มีใช้มาแต่เดิมในภาษาไทยโง้ง เพราะประเพณีศพของไทยโง้งไม่มีการใช้ /lo:ŋ³⁴³/ “โลง” ใส่ศพผู้ตาย จึงเป็นไปได้ว่า เป็นการยืมคำจากภาษาไทยกรุงเทพฯ มาใช้ แต่จากข้อมูลที่งานวิจัยดังกล่าวได้จากการสัมภาษณ์ มีผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 บางคนใช้ศัพท์อีกคำหนึ่งคือ /hi:p²¹⁴/ “หีบ” ร่วมด้วยซึ่งผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 คนเดียวกับข้างต้น อธิบายว่าศัพท์ /hi:p²¹⁴/ ในภาษาไทยโง้งเป็นภาชนะสำหรับใส่เสื้อผ้าเท่านั้น แต่ปัจจุบันผู้บอกภาษาบางคนใช้ศัพท์นี้ในความหมายกว้างออก อันเนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพฯ คือนอกจากจะใช้ใส่เสื้อผ้าแล้วยังใช้ใส่ศพคนตายตามประเพณีของคนไทยทั่ว ๆ ไปอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่ควบคู่กับการใช้ศัพท์ ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ยังไม่ได้รับเอามาใช้แต่อย่างใด

กลุ่มที่ 1

กลุ่มที่ 2

กลุ่มที่ 3

/ɯʔ²¹⁴

“ตม่น้ำที่มีขนาดเล็ก
หรือใหญ่”¹⁸

3.2 การเปลี่ยนแปลงความหมายแคบเข้า หมายถึง ความหมายของศัพท์ในภาษาไทยซึ่ง
ซึ่งมีความหมายรวมหลายอย่าง ต่อมาผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 หรือ 3 ได้ใช้เพียงความหมายเดียว ใน
งานวิจัยดังกล่าวพบศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายแคบเข้าเพียง 1 คำ คือ

กลุ่มที่ 1

กลุ่มที่ 2

กลุ่มที่ 3

buaʔ²¹⁴ ko:³⁴³,

buaʔ²¹⁴ ko:³⁴³,

luʔ⁴⁴ kaliak²¹⁴, “ลูกกระเดือก”

luʔ⁴⁴ kaliak²¹⁴,

luʔ⁴⁴ kaliak²¹⁴,

luk⁴⁴ kaliak²¹⁴,

luk⁴⁴ kaliak²¹⁴

luk⁴⁴ kaliak²¹⁴,

lu:k⁴⁴ kaliak²¹⁴,

lu:k⁴⁴ kaliak²¹⁴

lu:k⁴⁴ kadiak²¹⁴

ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 ที่ใช้คำว่า [buaʔ²¹⁴ ko:³⁴³] ในความหมายที่หมายถึง อวัยวะ
“ลูกกระเดือก” หรือ “หลอดอาหาร” ก็ได้ ส่วนผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 บางคนและผู้บอกภาษา
กลุ่มที่ 3 ทั้งหมดใช้ [buaʔ²¹⁴ ko:³⁴³] ในความหมายที่หมายถึง อวัยวะ “หลอดอาหาร” เท่านั้น ส่วน
“ลูกกระเดือก” นั้นได้มีการใช้คำยืมจากภาษาไทยกรุงเทพ คือ [luʔ⁴⁴ kaliak²¹⁴], [luk⁴⁴ kaliak²¹⁴],
[lu:k⁴⁴ kaliak²¹⁴] หรือ [lu:k⁴⁴ kadiak²¹⁴] มาใช้เรียก จึงกล่าวได้ว่า ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ใช้ศัพท์
[buaʔ²¹⁴ ko:³⁴³] ในความหมายที่แคบกว่าผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 บางคน

3.3 การเปลี่ยนแปลงความหมายย่ำยี้ หมายถึง ความหมายของศัพท์ในภาษาไทยซึ่ง
เดิมมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 หรือ 3 ใช้ศัพท์นั้นในความหมายอีกอย่างหนึ่ง
ตัวอย่างเช่น

กลุ่มที่ 1

กลุ่มที่ 2

กลุ่มที่ 3

1. khwa:n³¹³

khwa:n³¹³,

khwa:n³¹³ “ขวาน”

hua³¹³

khwa:n³¹³

¹⁸ ในภาษาไทยไช่ /haj³¹³/ เป็นภาษนะรูปร่างคล้ายตม่น้ำหรือโอ่งน้ำ (แต่ชาวไช่เรียกตม่น้ำหรือโอ่งน้ำว่า /ɯʔ²¹⁴/) แต่
มีขนาดเล็กมาก ปากโหนกแคบ มักใช้หมักปลาร้าหรือกระเทียมดองเก็บไว้รับประทาน ผู้บอกภาษาทั้ง 3 กลุ่มมีการใช้
ศัพท์ /haj³¹³/ เหมือนกันหมด ส่วน /ɯʔ²¹⁴/ ซึ่งผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 บางคนใช้ร่วมด้วยนั้น หมายถึง ภาษนะใส่น้ำ
ที่เรียกว่า “ตม่น้ำ” หรือ “โอ่งน้ำ” ในภาษาไทยกรุงเทพหรือใช้เรียกภาษนะหมักปลาร้าที่เรียกว่า /ɯʔ²¹⁴/ สรุปแล้วผู้บอก
ภาษากลุ่มที่ 2 ที่ใช้ศัพท์ /ɯʔ²¹⁴/ นั้นจะใช้ /ɯʔ²¹⁴/ ในความหมายที่กว้างออก คือ ไม่ว่าจะเป็น /haj³¹³/ “โหนก”
หรือ /ɯʔ²¹⁴/ “ตม่น้ำที่มีทั้งขนาดเล็กและใหญ่” ก็เรียกว่า /ɯʔ²¹⁴/ ทั้งสิ้น นอกจากนี้ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 บางคน
ยังได้อธิบายถึงความแตกต่างของศัพท์ /ɯʔ²¹⁴/ และ /haj³¹³/ ที่ต่างกันเล็กน้อยว่า /ɯʔ²¹⁴/ นอกจากจะใช้เรียกตม่น้ำ
น้ำที่มีขนาดใหญ่แล้ว ยังใช้เรียกตม่น้ำขนาดเล็กว่า /haj³¹³/ ก็ได้ แต่ต้องมีขนาดของปาก /ɯʔ²¹⁴/ ใหญ่กว่าปากของ
/haj³¹³/

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการใช้ศัพท์คล้ายกัน 2 คำ คือ [khwa:n³¹³] และ [hua³¹³ khwa:n³¹³] โดย [hua³¹³ khwa:n³¹³] เป็นศัพท์ที่ผู้ออกภาษากลุ่มที่ 2 บางคนใช้เพิ่มเข้ามาและใช้ในความหมายเดียวกับ [khwa:n³¹³] แต่มีผู้ออกภาษาในงานวิจัยดังกล่าวอธิบายว่า [hua³¹³ khwa:n³¹³] มีความหมายต่างจาก [khwa:n³¹³] กล่าวคือ [khwa:n³¹³] เป็นอาวุธมีคมชนิดหนึ่ง มีลักษณะเช่นเดียวกับ “ขวาน” ในภาษาไทยกรุงเทพ แต่ [hua³¹³ khwa:n³¹³] เป็นอาวุธอีกชนิดหนึ่งคล้าย [khwa:n³¹³] แต่มีตัวด้ามยาวกว่า ด้านคมของมันสามารถบิดหรือหมุนไปตามทิศทางที่ต้องการได้ ส่วนด้านตรงข้ามคมของมันเป็นไม้ยื่นออกมาคล้ายค้อน ใช้ตอกหรือทุบ และ [hua³¹³ khwa:n³¹³] นี้ นับเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งสำหรับปลูกบ้านในสมัยโบราณของไทยไซ่ง ใช้สำหรับถากไม้ขนาดใหญ่เพื่อนำมาทำเสาเรือน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้ออกภาษากลุ่มที่ 2 บางคนใช้ศัพท์ [hua³¹³ khwa:n³¹³] ในความหมายที่หมายถึงอาวุธเดียวกับ [khwa:n³¹³] ซึ่งที่จริงแล้วเป็นอาวุธคนละอย่างกัน

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2 และ 3	
2. bo: ²¹⁴ pe: ³² , pe: ³² , phe: ³²	pe: ³² , phe: ³²	“แพ้”

จากศัพท์ทั้ง 2 คำ คือ [bo:²¹⁴ pe:³²] และ [pe:³²] หรือ [phe:³²] (ในงานวิจัยดังกล่าววิเคราะห์ให้ [pe:³²] และ [phe:³²] เป็นศัพท์เดียวกัน) มีความหมายในภาษาไทยไซ่งแตกต่างกัน คือ [pe:³²] หมายถึง “ชนะ” ส่วน [bo:²¹⁴ pe:³²] หมายถึง “แพ้ (ไม่ชนะ)”

ในงานวิจัยดังกล่าวระบุว่า มีผู้ออกภาษากลุ่มที่ 1 บางคนเท่านั้นที่ใช้ศัพท์ [bo:²¹⁴ pe:³²] ตรงกับความหมายว่า “แพ้” ที่แท้จริง แต่ผู้ออกภาษากลุ่มที่ 1 บางคน และกลุ่มที่ 2 และ 3 ทั้งหมด ซึ่งมีการใช้ศัพท์ [pe:³²] (ซึ่งศัพท์เดิม [pe:³²] หมายถึง “ชนะ”) หรือ [phe:³²] ในลักษณะแปรอิสระและใช้ในความหมายว่า “แพ้” ปรากฏการณ์เช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในผู้ออกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 รวมทั้งผู้ออกภาษากลุ่มที่ 1 บางคนด้วย การเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นนี้เนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพที่คำว่า “แพ้” มีเสียงใกล้เคียงกับคำว่า [pe:³²] “ชนะ” ในภาษาไทยไซ่ง ทำให้ผู้ออกภาษาทั้งสามกลุ่มเกิดความสับสนในการใช้ศัพท์ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมายได้

4. การใช้คำใหม่

จากจำนวนศัพท์ 604 คำที่ใช้ในงานวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) นอกจากจะพบการเปลี่ยนแปลงทางเสียงและความหมายแล้ว ยังพบการใช้คำใหม่อีกจำนวนหนึ่งอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้มีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกมากขึ้น เมื่อมีวัตถุใหม่ ๆ เข้ามา ก็จำเป็นต้องมีคำใช้เรียกวัตถุนั้น ๆ เพื่อให้สื่อความหมายกันได้เข้าใจ ประกอบกับอิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพ (ภาษาอังกฤษ และภาษาจีนโดยยืมผ่านภาษาไทยกรุงเทพอีกทีหนึ่ง) ที่ชาวไทยไซ่งได้มีการยืมคำเข้ามาใช้ร่วมด้วย วิธีการใช้คำใหม่มี 2 วิธี การสร้างคำ และการยืมคำ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 การสร้างคำ การสร้างคำขึ้นมาใช้ใหม่ในภาษาไทยซึ่งได้มาจากการประสมคำ คือ ประกอบขึ้นด้วยหน่วยคำอิสระตั้งแต่สองหน่วยคำขึ้นไปทั้งสิ้น การสร้างคำในภาษาไทยซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1) การสร้างคำที่เกิดจากการนำเอาหน่วยคำในภาษาไทยซึ่งตั้งแต่สองหน่วยคำขึ้นไปมา ประสมกันเป็นคำใหม่ มีจำนวน 6 คำ ซึ่งเป็นคำนามทั้งหมด ได้แก่ (คำที่ขีดเส้นใต้ คือคำที่งานวิจัย ดังกล่าววิเคราะห์ให้เป็นคำใหม่)

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
1. <u>kiap²¹⁴ ti:n⁴⁴</u>	<u>kiap²¹⁴ ti:n⁴⁴</u> , kiap ²¹⁴ teʔ ²¹⁴ , kiap ²¹⁴ fəŋ ⁴⁴ na:m ³²	<u>kiap²¹⁴ ti:n⁴⁴</u>	“รองเท้าแตะ”
2. <u>faj⁴⁴ poʔ²¹⁴</u>	<u>faj⁴⁴ poʔ²¹⁴</u> , faj ⁴⁴ kom ⁴⁴	<u>faj⁴⁴ poʔ²¹⁴</u>	“หลอดไฟกลม”
3. ɲua ³⁴³ noj ³²	ɲua ³⁴³ noj ³² , <u>luʔ⁴⁴ to:⁴⁴ ɲua³⁴³</u>	ɲua ³⁴³ noj ³² , <u>luʔ⁴⁴ ɲua³⁴³ ɲua³⁴³</u> , lu:k ⁴⁴ ɲua ³⁴³	“ลูกวัว”
4. faj ⁴⁴ ni:⁴⁴ ʔə:n ⁴⁴ , <u>faj⁴⁴ hi:⁴⁴</u>	faj ⁴⁴ ni:⁴⁴ ʔə:n ⁴⁴ , faj ⁴⁴ di:⁴⁴ ʔə:n ⁴⁴ , faj ⁴⁴ ji:⁴⁴ ʔə:n ⁴⁴ , faj ⁴⁴ lo:t ⁴⁴ ʔə:n ⁴⁴ , <u>faj⁴⁴ lo:t⁴⁴ hi:⁴⁴</u> , <u>faj⁴⁴ hi:⁴⁴</u>	faj ⁴⁴ ni:⁴⁴ ʔə:n ⁴⁴ , faj ⁴⁴ di:⁴⁴ ʔə:n ⁴⁴	“หลอดฟลูออเรส เซน”
5. sia ^{21ʔ} ko:⁴⁴, sia ^{21ʔ} kho:⁴⁴, sia ^{21ʔ} naj ³⁴³	<u>sia^{21ʔ} son⁴⁴ nom³⁴³</u> , <u>sia^{21ʔ} lat⁴⁴ nom³⁴³</u> , sia ^{21ʔ} naj ³⁴³ , jok ⁴⁴ son ²¹⁴	sia ^{21ʔ} naj ³⁴³	“เสื้อชั้นใน”
6. sia ²¹⁴	sia ²¹⁴ , <u>pha:⁴⁴ no:n³⁴³</u> , thi:⁴⁴ no:n ³⁴³	thi:⁴⁴ no:n ³⁴³	“ที่นอน”

2) การสร้างคำที่เกิดจากการนำเอาหน่วยคำในภาษาไทยซึ่งประสมกับหน่วยคำที่ยืมจาก ภาษาไทยกรุงเทพหรือภาษาจีน (โดยยืมผ่านภาษาไทยกรุงเทพอีกทีหนึ่ง) มีจำนวน 10 คำ เป็น คำนามทั้งสิ้น ได้แก่

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
1. maʔ ²¹⁴ toŋ ^{21ʔ} , <u>maʔ²¹⁴</u> <u>katho:n³²</u>	maʔ ²¹⁴ toŋ ^{21ʔ} , satho:n ³² , katho:n ³²	<u>maʔ²¹⁴ katho:n³²</u> , satho:n ³² , katho:n ³²	“กระท้อน”

	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
2.	maɿ ²¹⁴ tɛ:ŋ ⁴⁴ laɿ ³⁴³ , <u>maɿ²¹⁴ tɛ:ŋ⁴⁴</u> <u>thaj⁴⁴</u>	maɿ ²¹⁴ tɛ:ŋ ⁴⁴ laɿ ³⁴³ , tɛ:ŋ ⁴⁴ laɿ ³⁴³ , <u>maɿ²¹⁴ tɛ:ŋ⁴⁴</u> <u>thaj⁴⁴</u>	tɛ:ŋ ⁴⁴ laɿ ³⁴³	“แดงไทย”
3.	kiap ²¹⁴ ti:n ⁴⁴	kiap ²¹⁴ ti:n ⁴⁴ , <u>kiap²¹⁴ tɛɿ²¹⁴</u> , <u>kiap²¹⁴ fɔ:ŋ⁴⁴</u> <u>na:m³²</u>	kiap ²¹⁴ ti:n ⁴⁴	“รองเท้า แตะ”
4.	faj ⁴⁴ poɿ ²¹⁴	faj ⁴⁴ poɿ ²¹⁴ , <u>faj⁴⁴ kom⁴⁴</u>	faj ⁴⁴ poɿ ²¹⁴	“หลอดไฟ กลม”
5.	sia ^{21?} kɔ: ³⁴³ , sia ^{21?} khɔ: ³⁴³ , <u>sia^{21?} naj³⁴³</u>	sia ^{21?} son ⁴⁴ nom ³⁴³ , sia ^{21?} lat ⁴⁴ nom ³⁴³ , <u>sia^{21?} naj³⁴³</u> , jok ⁴⁴ son ²¹⁴	<u>sia^{21?} naj³⁴³</u>	“เสื้อชั้นใน”
6.	toɿ ²¹⁴ , toɿ ²¹⁴ nan ^{21?} , taw ^{21?} ɿi: ^{21?}	toɿ ²¹⁴ nan ^{21?} , <u>toɿ²¹⁴ ten^{21?}</u> , taw ^{21?} ɿi: ^{21?} , kaw ^{21?} ɿi: ^{21?}	taw ^{21?} ɿi: ^{21?} , kaw ^{21?} ɿi: ^{21?}	“เก้าอี้”
7.	lot ⁴⁴ tup ⁴⁴ tup ⁴⁴	<u>lot⁴⁴ tup⁴⁴ tup⁴⁴</u> , <u>lot⁴⁴ tuk⁴⁴ tuk⁴⁴</u> , lot ⁴⁴ ɿi: ⁴⁴ ten ²¹⁴	<u>lot⁴⁴ tuk⁴⁴ tuk⁴⁴</u> , lot ⁴⁴ ɿi: ⁴⁴ ten ²¹⁴	“รถอีแต๋น”
8.	bɔ: ²¹⁴ phay ²¹⁴ , phay ²¹⁴	bɔ: ²¹⁴ phay ²¹⁴ , bɔ: ²¹⁴ pha: ²¹⁴ ,	bɔ: ²¹⁴ pha: ²¹⁴ , <u>bɔ:²¹⁴ khai²¹⁴</u> , <u>bɔ:²¹⁴ khai⁴⁴</u>	“ใคร”
9.	poɿ ⁴⁴ kɛ:ŋ ⁴⁴	poɿ ⁴⁴ kɛ:ŋ ⁴⁴ , <u>poɿ⁴⁴ kha:³¹³</u>	poɿ ⁴⁴ kɛ:ŋ ⁴⁴ , <u>poɿ⁴⁴ kha:³¹³</u>	“ใคร”
10.	<u>kiap²¹⁴ son^{21?}</u> <u>su:ŋ³¹³</u>	<u>kiap²¹⁴ son^{21?}</u> <u>su:ŋ³¹³</u>	<u>kiap²¹⁴ son^{21?}</u> su:ŋ ³¹³ , lo:ŋ ⁴⁴ tha:w ³² son ^{21?} su:ŋ ³¹³	“รองเท้าสัน สูง”

4.2 การยืมคำ จากศัพท์ที่ใช้สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาไทยโช่งจำนวน 604 คำ ในงานวิจัยดังกล่าวพบว่า มีการยืมคำเป็นจำนวนทั้งสิ้น 120 คำ หรือร้อยละ 19.87 นอกจากนี้ยังพบว่า ภาษาไทยกรุงเทพซึ่งเป็นภาษาใกล้เคียงและเป็นภาษาที่ใกล้ชิดกับบุคคลภายนอก ได้เข้ามามีอิทธิพล

ต่อการยืมคำในภาษาไทยซึ่งมากที่สุด และพบศัพท์ที่ยืมจากภาษาต่างประเทศโดยผ่านภาษาไทย
กรุงเทพอีกจำนวนหนึ่ง ตัวอย่างคำยืมในภาษาไทยซึ่งมีดังนี้

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	
1. ket ⁴⁴ , ket ⁴⁴	ket ⁴⁴ , ke:t ^{214/44}	ket ²¹⁴ , ke:t ²¹⁴	“(เตา)แกส”
2. kep ²¹⁴	kep ²¹⁴ , ke:p ²¹⁴	kep ²¹⁴ , ke:p ²¹⁴	“(น้ำมัน) ก๊าด”
3. poŋ ^{21?} ki: ²¹⁴	poŋ ^{21?} ki: ²¹⁴ , puŋ ^{21?} ki: ²¹⁴	poŋ ^{21?} ki: ²¹⁴ , boŋ ^{21?} ki: ²¹⁴ , puŋ ^{21?} ki: ²¹⁴	“ปุงกี้”
4. hin ⁴⁴ so: ³¹³	hin ⁴⁴ so: ³¹³ , din ⁴⁴ so: ³¹³	din ⁴⁴ so: ³¹³	“ดินสอ”
5. pha: ^{21?} cet ²¹⁴ na: ^{21?}	pha: ^{21?} cet ²¹⁴ na: ^{21?}	pha: ^{21?} chet ²¹⁴ na: ^{21?}	“ผ้าเช็ดหน้า”

(ดูรายละเอียดเกี่ยวกับคำยืมในภาษาไทยซึ่งในอัญชลี บุรณะสิงห์, 2531)

5. การสูญหายของคำ

จากการศึกษาการใช้ศัพท์จำนวน 604 คำที่ใช้ในงานวิจัยนี้ นอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียง ความหมาย การใช้คำใหม่ และการยืมคำแล้ว งานวิจัยดังกล่าวยังพบว่า มีศัพท์จำนวนหนึ่งที่กำลังจะหายไปจากการใช้ในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยซึ่ง เนื่องจากคำเหล่านั้นไม่ปรากฏในการใช้ของผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ/หรือ 3 อาจเป็นเพราะว่า สิ่งของหรือความคิดนั้นได้หายไปจากสังคม ทำให้โอกาสในการใช้คำนี้หมดไปจากสังคมด้วย (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, 2526: 38 อ้างถึงในอัญชลี บุรณะสิงห์, 2531: 195) ในงานวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) พบศัพท์ที่กำลังจะหายไปหรือไม่ปรากฏในการใช้ของผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ/หรือ 3 จำนวน 3 คำ จำแนกตามความแตกต่างของการใช้คำของคนสามระดับอายุ ดังนี้

- 1) ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ไม่ปรากฏการใช้ แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 ยังคงใช้และเข้าใจความหมายอยู่บ้าง จำนวน 1 คำ คือ

/siaŋ³⁴³/ “คำที่ใช้เรียกผู้ที่ลี้ภัยจากเงร”

- 2) ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ไม่ปรากฏการใช้ แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 ยังคงใช้อยู่จำนวน 2 คำ คือ

/mi:³² mo:n⁴⁴/ “วันต่อจากมะรืนนี้ 2 วัน”

/mi:³² si:n³¹³/ “วันก่อนวานขึ้น 2 วัน”

งานวิจัยดังกล่าวได้สรุปไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงลักษณะและความหมายของคำในภาษาไทยซึ่งเกิดจากทั้งสาเหตุภายในภาษาซึ่งเป็นธรรมชาติของภาษาที่ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และสาเหตุจากภายนอกภาษา คือ การยืมคำ โดยในงานวิจัยดังกล่าวสรุปว่า ภาษาไทยกรุงเทพมีอิทธิพลต่อการ

เปลี่ยนแปลงการใช้คำและความหมายในภาษาไทยโชน่มาก ทั้งนี้เพราะสภาพที่ตั้งของชุมชนผู้พูดภาษาไทยโชนในถิ่นนั้น (หมู่ที่ 1, 6 และ 8 ตำบลบ้านดอน อำเภอดู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี) อยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอนี้ซึ่งเป็นที่มีผู้ใช้ภาษาไทยกรุงเทพอยู่ การคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน และตัวอำเภอค่อนข้างสะดวก ทำให้ผู้คนจากถิ่นอื่น ๆ เข้ามาติดต่อหรือไปมาหาสู่กันง่ายขึ้น อีกทั้งภาษาที่ใช้ติดต่อกับบุคคลภายนอกหรือคนต่างถิ่นจำเป็นต้องสื่อสารด้วยภาษาไทยกรุงเทพอยู่เป็นประจำ โดยผู้พูดภาษาไทยโชนจะใช้ภาษาไทยโชนก็เฉพาะเมื่อพูดกับคนไทยโชนด้วยกันเท่านั้น นอกจากนี้ ทศนคติหรือค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้สึกไม่ยอมให้ตัวเองซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยแตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ก็มีผลทำให้คนไทยโชนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะเรียนรู้ภาษาของตัวเองอย่างลึกซึ้ง โดยงานวิจัยดังกล่าวได้ตั้งข้อสังเกตว่า มีผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 น้อยคนมากที่เข้าใจหรือสนใจวรรณกรรมท้องถิ่นที่เขียนด้วยอักษรไทยโชน หรือสนใจเพลงขับซึ่งมีภาษาค่อนข้างเก่าและฟังเข้าใจยาก จะมีก็แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 บางคนเท่านั้นที่ยังอนุรักษ์ไว้ได้

ในที่นี้จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาวិเคราะห์การใช้คำในภาษาไทยโชนของผู้พูด 3 ระดับอายุในงานของอัญชลี บุณยะสิงห์ (2531) ตามที่กล่าวในข้างต้น เป็นหลักฐานหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นการใช้คำที่แตกต่างกันของผู้พูด 3 ระดับอายุ และผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นด้วยว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการใช้คำ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียง และการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำด้วย

งานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน” ของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) เป็นงานวิจัยอีกงานหนึ่งที่มีการศึกษาวิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาโดยกำหนดอายุของผู้พูดเป็นตัวแปรหรือเป็นปัจจัยทางสังคม และได้นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรของภาษาไว้ค่อนข้างละเอียด งานวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน และวิเคราะห์การแปรลักษณะทางเสียงและความหมายของคำในภาษาลาว เพื่อเป็นแนวทางเปลี่ยนแปลงด้านการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาลาวกลุ่มต่าง ๆ ของลุ่มน้ำท่าจีน ในงานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำของผู้พูดภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีนจากผู้บอกภาษา 3 ระดับอายุ ได้แก่ ระดับอายุที่ 1 อายุตั้งแต่ 55-70 ปี ระดับอายุที่ 2 อายุตั้งแต่ 35-50 ปี และระดับอายุที่ 3 อายุ 15-30 ปี ภาษาลาว 5 กลุ่มที่ศึกษาในงานวิจัยดังกล่าวพูดใน 4 จังหวัดลุ่มน้ำท่าจีน ได้แก่ 1) ชุมชนภาษาลาวโชน ตำบลหนองสองห้อง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร 2) ชุมชนภาษาลาวครั้ง ตำบลศรีสำราญ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 3) ชุมชนภาษาลาวเวียง ตำบลเนินขาม อำเภอดอนคา จังหวัดชัยนาท 4) ชุมชนภาษาลาวใต้ ตำบลดอนข่อย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และ 5) ชุมชนภาษาลาวพน ตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาในงานวิจัยสรุปได้ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ การใช้คำและการแปรของภาษา ในที่นี้จะสรุปเฉพาะผลการวิจัยในด้านการใช้คำ และผลการวิจัยในเรื่องการแปรของภาษา โดยเน้นเฉพาะการแปรด้านศัพท์และการแปรด้านความหมาย ส่วนการแปรด้านเสียงจะสรุปไว้ในหัวข้อที่ 2.2.2

1. การใช้คำ

ในชุมชนภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่มมีการใช้คำที่ 3 ลักษณะคือ 1) ศัพท์ที่ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุใช้เหมือนกัน 2) ศัพท์ที่ผู้บอกภาษาสองระดับอายุต่อเนื่องกันใช้เหมือนกัน และ 3) ศัพท์ที่ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุใช้ต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำและจำนวนคำที่ใช้ในภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่ม ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า ชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีนมีรูปแบบการใช้คำและจำนวนคำที่ใช้แตกต่างกัน กล่าวคือ จากจำนวนคำ 200 คำที่ใช้สอบถามผู้บอกภาษาลาวนั้น ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวเวียง จังหวัดชัยนาทจะใช้ศัพท์เดิมมากที่สุด ส่วนผู้บอกภาษาสามระดับอายุในชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสมุทรสาครจะใช้ศัพท์เดมน้อยที่สุด ส่วนการใช้ศัพท์อื่นเช่น ภาษาไทย กรุงเทพฯ ภาษาไทยถิ่นกลาง หรือการสร้างศัพท์ใหม่แทนศัพท์เดมนั้น ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวใต้ จังหวัดนครปฐม จะใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด ส่วนผู้บอกภาษาสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวเวียงจะใช้ศัพท์อื่นน้อยที่สุด

ในด้านการใช้ศัพท์อื่นนั้น งานวิจัยดังกล่าวพบว่า ในขณะที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์เดมเท่านั้น ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 จะใช้ศัพท์อื่น การใช้คำรูปแบบนี้พบมากที่สุดในชุมชนภาษาลาวครั้ง จังหวัดสุพรรณบุรี และพบน้อยที่สุดในชุมชนภาษาลาวเวียง นอกจากนี้ยังมีการใช้คำที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์อื่นในขณะที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 และ 2 ยังคงใช้ศัพท์เดิม การใช้คำรูปแบบนี้พบมากที่สุดในชุมชนภาษาลาวโซ่ง และพบน้อยที่สุดในชุมชนภาษาลาวเวียง ส่วนการใช้ศัพท์เดมร่วมกับศัพท์อื่นนั้น เริ่มใช้ตั้งแต่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 แล้ว กล่าวคือ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 จะใช้ศัพท์เดมร่วมกับศัพท์อื่น ในขณะที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ใช้ศัพท์อื่น การใช้คำรูปแบบนี้พบมากที่สุดในชุมชนภาษาลาวพวน และพบน้อยที่สุดในชุมชนภาษาลาวครั้งและลาวใต้ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ใช้ศัพท์เดมร่วมกับศัพท์อื่น ในขณะที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์เดิม การใช้คำรูปแบบนี้พบมากที่สุดในชุมชนภาษาลาวพวน และพบน้อยที่สุดในชุมชนภาษาลาวเวียง ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์เดมร่วมกับศัพท์อื่น ในขณะที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 และ 2 ใช้ศัพท์เดิม การใช้คำรูปแบบนี้พบมากที่สุดในชุมชนภาษาลาวพวน และพบน้อยที่สุดในชุมชนภาษาลาวใต้

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการใช้คำอีกประเภทหนึ่งที่ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุใช้ต่างกัน กล่าวคือ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์เดิม ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์เดมร่วมกับศัพท์อื่น และผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์อื่นเท่านั้น การใช้คำรูปแบบนี้พบมากที่สุดในชุมชนภาษาลาวใต้ และพบน้อยที่สุดในชุมชนภาษาลาวเวียง

เมื่อพิจารณาการใช้ศัพท์ของผู้บอกภาษาแต่ละระดับอายุในชุมชนภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่ม ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่าผู้บอกภาษามีการใช้ศัพท์แตกต่างกันตามระดับอายุ ได้แก่ 1) ใช้ศัพท์เดิม 2) ใช้ศัพท์เดมร่วมกับศัพท์อื่น และ 3) ใช้ศัพท์อื่น การใช้ศัพท์แต่ละแบบสรุปได้ดังนี้

1) การใช้ศัพท์เดิม ผู้บอกภาษาในชุมชนลาวทั้ง 5 กลุ่มระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์เดิมมากที่สุด และลดน้อยลงตามลำดับในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 โดยผลการวิจัยสรุปให้เห็นว่า ผู้บอกภาษาลาวเวียงระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์เดิมมากที่สุด ในขณะที่ผู้บอกภาษาลาวใต้ระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์

เดิมน้อยที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ผู้บอกภาษาลาวเวียงระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์เดิมน้อยที่สุด ในขณะที่ผู้บอกภาษาลาวโซ่งระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์เดิมน้อยที่สุด

2) การใช้ศัพท์เดิมนับรวมกับศัพท์อื่น การใช้ศัพท์ร่วมกันดังกล่าวเริ่มมีตั้งแต่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 บ้างแล้ว และมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในกลุ่มผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ผลการวิจัยสรุปให้เห็นว่า ผู้บอกภาษาลาวพวนระดับอายุที่ 1, 2 และ 3 ใช้ศัพท์เดิมนับรวมกับศัพท์อื่นมากที่สุด ในขณะที่ผู้บอกภาษาลาวใต้และลาวครั่งระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์เดิมนับรวมกับศัพท์อื่นน้อยที่สุด

3) การใช้ศัพท์อื่น การใช้ศัพท์อื่นแทนศัพท์เดิมเริ่มมีตั้งแต่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 บ้างแล้ว และมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในกลุ่มผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ส่วนใหญ่จะเป็นศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ มีการสร้างศัพท์ใหม่บ้างเล็กน้อย โดยผลการวิจัยสรุปให้เห็นว่า ผู้บอกภาษาลาวใต้ระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด ในขณะที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ในชุมชนภาษาลาวเวียงใช้ศัพท์อื่นน้อยที่สุด ผู้บอกภาษาลาวโซ่งและลาวครั่งระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด ในขณะที่ผู้บอกภาษาทุกระดับอายุในชุมชนภาษาลาวเวียงใช้ศัพท์อื่นน้อยที่สุด โดยงานวิจัยดังกล่าวได้ตั้งข้อสังเกตว่า ความแตกต่างด้านการใช้คำนี้มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปโดยมีความสัมพันธ์กับระดับอายุของผู้บอกภาษา

2. การแปรผันคำศัพท์ (Lexical variation)

เมื่อเปรียบเทียบการแปรผันคำศัพท์ที่เกิดขึ้นในชุมชนภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่ม งานวิจัยดังกล่าวพบว่า ลักษณะการแปรผันคำศัพท์สรุปได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะการแปรผันคำศัพท์ในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่ม

ลักษณะการแปรผันคำศัพท์	ลาวโซ่ง	ลาวครั่ง	ลาวเวียง	ลาวใต้	ลาวพวน
การละพยางค์	/	/	/	/	/
การเพิ่มพยางค์	-	/	/	/	-
การใช้ศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ	/	/	/	/	/
การใช้ศัพท์สร้างใหม่	/	/	/	/	/

ลักษณะการแปรผันคำศัพท์ที่เกิดขึ้นเหมือนกันในทุกชุมชนภาษา คือ การละพยางค์ การใช้ศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ และการใช้ศัพท์สร้างใหม่ ส่วนการเพิ่มพยางค์จะปรากฏในชุมชนภาษาลาวครั่ง ลาวเวียง และลาวใต้ แต่ไม่พบในชุมชนภาษาลาวโซ่งและลาวพวน ตัวอย่างการแปรผันคำศัพท์ในภาษาลาวแต่ละกลุ่ม มีดังนี้

ก. การใช้รูปแปรของศัพท์เดิม โดยการละบางพยางค์

	ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุ	การแปร	ความหมาย
ภาษาลาวโซ่ง	/ka ³³ buaŋ ³⁴ /	1	[ka ³³ buaŋ ³⁴]	“ซ็อน”
		2, 3	[buaŋ ³⁴]	
ภาษาลาวครั่ง	/pho: ⁴⁴ so:n ³⁵⁴ /	1, 2	[pho: ⁴⁴ so:n ³⁵⁴]	“ตา” (คน)
		3	[so:n ³⁵⁴]	
ภาษาลาวเวียง	/bak ²⁴ thua ³¹ din ³³ /	1, 2	[bak ²⁴ thua ³¹ din ³³]	“ถั่วลิสง”
		3	[thua ³¹ din ³³]	
ภาษาลาวใต้	/khi: ²¹ ham ⁴⁵² /	1, 2	[khi: ²¹ ham ⁴⁵²]	“รำข้าว”
		2, 3	[ham ⁴⁵²]	
ภาษาลาวพวน	/hu: ³³ daŋ ³³ /	1, 2	[hu: ³³ daŋ ³³]	“จุมูก”
		2, 3	[daŋ ³³]	

ข. การใช้รูปแปรของศัพท์เดิม โดยการเพิ่มบางพยางค์

	ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุ	การแปร	ความหมาย
ภาษาลาวครั่ง	/lu:k ³⁵⁴ phaj ³⁵⁴ /	1	[lu:k ³⁵⁴ phaj ³⁵⁴]	“สะไก้”
		2, 3	[lu:k ³⁵⁴ ka ³⁴ phaj ³⁵⁴]	
ภาษาลาวเวียง	/pa: ³³ siam ²⁴ /	1, 2	[pa: ³³ siam ²⁴]	“ปลาเนื้ออ่อน”
		2, 3	[pa: ³³ ka ³¹ siam ²⁴]	
ภาษาลาวใต้	/nok ³³ ɲa:ŋ ⁴⁵² /	1, 2	[nok ³³ ɲa:ŋ ⁴⁵²]	“นกกระยาง”
		2, 3	[nok ³³ ka ³³ ɲa:ŋ ⁴⁵²]	

ค. การใช้ศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ

	ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุ	การแปร	ความหมาย
ภาษาลาวโซ่ง	/me:ŋ ⁴⁵ poŋ ²⁴ piŋ ³⁴ /	1	[me:ŋ ⁴⁵ poŋ ²⁴ piŋ ³⁴]	“แมลงหวี่”
		2, 3	[me:ŋ ⁴⁵ wi: ²⁴]	
ภาษาลาวครั่ง	/ta:p ⁴⁵² /	1, 2	[ta:p ⁴⁵²]	“ปะ (ผ้า)”
		2, 3	[paʔ ⁴³⁴]	
ภาษาลาวเวียง	/ɲam ³⁵⁴ /	1, 2	[ɲam ³⁵⁴]	“เคี้ยว”
		3	[khiaw ⁴⁵²]	
ภาษาลาวใต้	/the: ²⁴ hua ²⁴ /	1	[the: ²⁴ hua ²⁴]	“โกนหัว”
		2, 3	[ko:n ²³² hua ²⁴]	
ภาษาลาวพวน	/fot ⁴⁵² /	1, 2	[fot ⁴⁵²]	“เตี๊อด”
		3	[diat ²²]	

ง. การสร้างศัพท์ใหม่

	ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุ	การแปร	ความหมาย
ภาษาลาวโซ่ง	/him ⁴⁵ sop ³³ /	1, 2	[him ⁴⁵ sop ³³]	“ริมฝีปาก”
		3	[him ⁴⁵ paŋ ²⁴]	
ภาษาลาวครั่ง	/khi: ⁴⁵² fa: ³⁵⁴ /	1	[khi: ⁴⁵² fa: ³⁵⁴]	“เมฆ”
		2, 3	[khi: ⁴⁵² fa: ³⁵⁴] ~ [khi: ⁴⁵² me:k ³⁵⁴]	
ภาษาลาวเวียง	/bi: ³¹ kheŋ ²¹ /	1, 2	[bi: ³¹ kheŋ ²¹]	“น้อง”
		2, 3	[bi: ³¹ noŋ ³¹]	
ภาษาลาวใต้	/bak ²⁴ mi: ²³² /	1, 2	[bak ²⁴ mi: ²³²]	“ขุน”
		2, 3	[bak ²⁴ kha ³³ nun ²⁴]	
ภาษาลาวพวน	/khi: ⁴³ fiaŋ ⁴⁴ /	1, 2, 3	[khi: ⁴³ me:k ⁴⁵²]	“เมฆ”

นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังพบว่า มีศัพท์เดิมหลายคำที่สูญไป ไม่ปรากฏการใช้ในชุมชนภาษาลาว และงานวิจัยดังกล่าวพบว่า มีการใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง 2 ศัพท์คือ ในชุมชนภาษาลาวเวียงและลาวพวนใช้ศัพท์ [pho:³ khun²] “ตา” และ [me:³ khun²] “ยาย”

3. การแปรด้านความหมาย (Semantic variation)

ลักษณะการแปรด้านความหมายที่ปรากฏในชุมชนภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่มในงานวิจัยดังกล่าวแสดงในตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ลักษณะการแปรด้านความหมายในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่ม

ลักษณะการแปรด้านศัพท์	ลาวโซ่ง	ลาวครั่ง	ลาวเวียง	ลาวใต้	ลาวพวน
ความหมายกว้างออก	/	/	/	/	/
ความหมายแคบเข้า	/	/	/	/	/

การแปรด้านความหมายในชุมชนภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่มมี 2 ลักษณะ คือ ความหมายกว้างออกและความหมายแคบเข้า ซึ่งปรากฏในทุกชุมชนภาษา ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การแปรด้านความหมายมีไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากในงานวิจัยดังกล่าวได้กำหนดคำที่ใช้ทดสอบให้มีความหมายชัดเจน เข้าใจตรงกันทุกระดับอายุ ส่วนการแปรด้านความหมายในลักษณะของความหมายแคบเข้านั้นปรากฏมากกว่าความหมายกว้างออก เนื่องจากศัพท์เดิมที่เคยใช้ในความหมายกว้างนั้นจะใช้แคบเข้าในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ใช้ศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่มีความหมายคล้ายคลึงกันแทนความหมายของศัพท์เดิม ในงานวิจัยดังกล่าวจึงคาดว่าการแปรความหมายแคบเข้านี้

เป็นสาเหตุหนึ่งของการสูญเสียศัพท์เดิมที่เกิดขึ้นในอนาคตด้วย ตัวอย่างการแปรด้านความหมายในภาษาลาวแต่ละกลุ่ม มีดังนี้

ก. ความหมายกว้างออก (Widening)

	ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุ	การแปร	ความหมาย
ภาษาลาวโซ่ง	/ce: ³³ /	1	(ใช้กับทุกอย่างยกเว้นข้าว)	“แช่”
		2, 3	(ใช้กับทุกอย่าง)	
ภาษาลาวครั่ง	/ka ³⁴ tut ⁴³⁴ /	1	(เครื่องรางทำด้วยโลหะ)	“ตะกรุด”
		2, 3	(เครื่องรางทำด้วยโลหะหรือผ้า)	
ภาษาลาวเวียง	/ʔi: ³³ kia ³³ /	1	(ค้ำคาวตัวเล็ก)	“ค้ำคาว”
		2, 3	(ค้ำคาว)	
ภาษาลาวใต้	/bo: ³³ pho:ŋ ⁴⁵² /	1, 2	(บ่อน้ำชนิดหนึ่งมีคันโพง)	“บ่อน้ำ”
		3	(บ่อน้ำทุกชนิด)	
ภาษาลาวพวน	/se: ⁴⁵² /	1, 2	(แช่ทุกอย่าง ยกเว้นข้าว)	“แช่”
		2, 3	(แช่ทุกอย่าง)	

ข. ความหมายแคบเข้า (Narrowing)

	ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุ	การแปร	ความหมาย
ภาษาลาวโซ่ง	/khew ³² /	1, 2	(ฟันทุกซี่ในปาก)	“ฟัน”
		3	(ฟันเฉพาะมุมปาก)	
ภาษาลาวครั่ง	/me:ŋ ³⁴ ka ³⁴ bia ³⁵⁴ /	1, 2	(ผีเสื้อ)	“ผีเสื้อ”
		3	(ผีเสื้อตัวเล็ก)	
ภาษาลาวเวียง	/pha: ²¹ haj ⁴⁵² /	1	(ผ้าที่ใช้สำหรับเช็ดทำความสะอาด)	“ผ้าขี้ริ้ว”
		2, 3	(ผ้าที่ใช้เช็ดพื้น)	
ภาษาลาวใต้	/suaj ³³ /	1, 2	(ล้าง)	“ล้าง”
		3	(ล้างหน้า)	
ภาษาลาวพวน	/ɲam ⁴³ /	1, 2	(การเคี้ยวของบุคคลโดยทั่วไป)	“เคี้ยว”
		3	(การเคี้ยวของเด็ก)	

งานวิจัยของกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2539) แสดงให้เห็นว่า ระดับอายุเป็นปัจจัยทางสังคมประการหนึ่งที่มีผลต่อการใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุ ในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้รับอิทธิพลของภาษาไทย กรุงเทพฯ มากกว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 อิทธิพลดังกล่าวได้ผ่านสื่อมวลชน การศึกษา ตลอดจนการพบปะคนต่างถิ่น ดังนั้นการใช้ภาษาของผู้บอกภาษาทั้งสองระดับอายุจึงมีโอกาสนับได้มากกว่า

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ชุมชนภาษาลาวในปัจจุบันกลายเป็นชุมชนหลายภาษา เนื่องจากผู้พูดภาษาลาวส่วนใหญ่ พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ และ/หรือภาษาลาว มีผลทำให้การใช้ภาษาเกิดการแปร โดยระดับอายุเป็นตัวแปรอิสระ (independent variable) และภาษาเป็นตัวแปรตาม (dependent variable) ในงานวิจัยดังกล่าวจึงคาดว่า ในอนาคตชุมชนภาษาลาวในกลุ่มน้ำท่าจีน จะใช้ศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ติดต่อกับสื่อสารกับคนในชุมชนและคนต่างถิ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายลาวในเขตลุ่มน้ำท่าจีนควรดำเนินการอย่างรอบคอบ เพื่อให้บุคคลทุกระดับอายุเกิดความพึงพอใจยอมรับทั้งการอนุรักษ์และพัฒนา

นอกจากงานวิจัยที่กล่าวมาในข้างต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ของ ชญานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ที่ศึกษาวิเคราะห์การใช้คำของคนต่างระดับอายุกัน งานวิจัยดังกล่าว มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำของคนไทลื้อที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาสามระดับอายุโดยใช้คำศัพท์จำนวน 800 คำ ประกอบด้วยคำนาม 500 คำ คำกริยา 200 คำ คำวิเศษณ์ 85 คำ รวมทั้งคำสรรพนามและแสดงคำถาม 15 คำนำไปสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาไทยไทลื้อจำนวน 75 คน ใน 25 หมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับอายุ คือ ระดับอายุที่ 1 อายุ 56-70 ปี จำนวน 25 คน ระดับอายุที่ 2 อายุ 36-50 ปี จำนวน 25 คน ระดับอายุที่ 3 อายุ 16-30 ปี จำนวน 25 คน ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์ของคนไทลื้อสามระดับอายุ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) คำศัพท์ที่ผู้บอกภาษาสามระดับอายุใช้เหมือนกัน คิดเป็นร้อยละ 52.25 2) คำศัพท์ที่ผู้บอกภาษาสามระดับอายุใช้แตกต่างกัน คิดเป็นร้อยละ 11.37 และ 3) คำศัพท์ที่ผู้บอกภาษาสองระดับอายุใช้เหมือนกัน คิดเป็นร้อยละ 36.37 โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ คำศัพท์ที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 และ 2 ใช้เหมือนกัน ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้คำศัพท์แตกต่างออกไป คิดเป็นร้อยละ 17.25 คำศัพท์ที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ใช้เหมือนกัน ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์แตกต่างออกไป คิดเป็นร้อยละ 17 และคำศัพท์ที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 และ 3 ใช้เหมือนกัน ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้คำศัพท์แตกต่างออกไป คิดเป็นร้อยละ 2.12

เมื่อพิจารณาการใช้คำของผู้บอกภาษาในระดับอายุที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ต่อเนื่องกับระดับอายุที่ 1 และ 3 งานวิจัยดังกล่าวพบว่า ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้คำศัพท์ในอัตราที่ใกล้เคียงกับทั้งสองระดับอายุมาก โดยใช้คำศัพท์ต่างกันเพียง 2 คำ แสดงว่า ระดับอายุที่ 2 เป็นกลุ่มคนที่เป็นตัวเชื่อมโยงการใช้คำของคนทั้งสองระดับอายุได้เป็นอย่างดี สามารถใช้คำได้มากและหลากหลาย โดยติดต่อกับสื่อสารกับทั้งสองระดับอายุได้สะดวกและเข้าใจง่าย เมื่อจะสื่อสารกับคนระดับอายุที่ 1 ยังคงใช้คำที่เหมือนกันและเข้าใจกันได้ และเมื่อติดต่อกับคนระดับอายุที่ 3 ก็สามารถใช้คำที่เหมือนกันและสื่อสารกันรู้เรื่องและเข้าใจ ดังนั้นงานวิจัยดังกล่าวจึงสรุปว่า ปัจจุบันนี้คนไทลื้อทั้งสามระดับอายุที่อำเภอเชียงคำ ยังคงใช้คำศัพท์ที่เหมือนกันเป็นจำนวนมากในชีวิตประจำวัน

นอกจากการศึกษาวิจัยการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแล้ว ยังมีงานวิจัยในรูปแบบวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาวิเคราะห์การแปรในภาษาไทยถิ่น ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของสายัณ สวมทอง (2544) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเปรียบเทียบการแปรคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นของคนสามระดับ

อายุในตำบลควนธานี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยศึกษาทั้งการแปรด้านเสียงและการแปรด้านคำศัพท์ งานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่มีระดับอายุต่างกันแยกเป็น 3 ระดับอายุ ได้แก่ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 อายุระหว่าง 55 ปีขึ้นไป ผู้บอกภาษาอายุระดับที่ 2 อายุระหว่าง 35-50 ปี และผู้บอกภาษาอายุระดับที่ 3 มีอายุระหว่าง 15-30 ปี ในแต่ละหมู่บ้านมีผู้บอกภาษาระดับอายุละ 1 คน จำนวนผู้บอกภาษาที่ใช้เป็นหลักในการสอบถามข้อมูลในงานวิจัยดังกล่าวมีหมู่บ้านละ 6 คน (ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละระดับอายุ) รวมจำนวนผู้บอกภาษาทั้งสิ้น 18 คน

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การแปรด้านเสียงปรากฏเสียงแปรที่เกิดขึ้นในระดับอายุเดียวกันและเสียงแปรที่เกิดในระดับอายุต่างกันทั้งเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะประสม พยัญชนะท้ายพยางค์ สระเดี่ยว และสระประสม เมื่อเปรียบเทียบการแปรด้านเสียงระหว่างกลุ่มผู้พูดสามระดับอายุ ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า มีการแปรเสียงประเภทต่างๆ ในกลุ่มผู้พูดระดับอายุที่ 2 มากที่สุด รองลงไปที่กลุ่มผู้พูดระดับอายุที่ 1 ส่วนกลุ่มผู้พูดระดับอายุที่ 3 มีการแปรเสียงเกิดขึ้นน้อยที่สุด ส่วนการแปรด้านคำศัพท์ ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า มีการแปรของโครงสร้างคำศัพท์ และการแปรด้านคำศัพท์ที่เกิดจากอิทธิพลภายนอก การแปรระบบโครงสร้างคำศัพท์ มีทั้งการแปรระบบโครงสร้างของคำศัพท์บางส่วน ซึ่งจำแนกเป็นการแปรส่วนหน้าคำศัพท์ การแปรส่วนกลางคำศัพท์ และการแปรส่วนหลังคำศัพท์และการแปรระบบโครงสร้างคำศัพท์ทุกส่วน นอกจากนี้ยังปรากฏการแปรคำศัพท์ที่เกิดจากอิทธิพลภาษาไทยมาตรฐานและการแปรคำศัพท์ที่เกิดจากอิทธิพลภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษามลายู ภาษาเขมร ภาษาจีนและภาษาอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบการแปรระบบโครงสร้างของคำศัพท์บางส่วน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า มีการแปรส่วนหลังคำศัพท์มากที่สุด รองลงมาคือ การแปรส่วนหน้าคำศัพท์ ส่วนการแปรส่วนหลังคำศัพท์เกิดขึ้นน้อยที่สุด และเป็นไปในทำนองเดียวกันทั้ง 3 กลุ่มระดับอายุ การแปรคำศัพท์ทุกส่วนเกิดกับผู้พูดระดับอายุที่ 3 มากที่สุด รองลงไปที่ระดับอายุที่ 1 และระดับอายุที่ 2 ตามลำดับ การแปรที่เกิดจากอิทธิพลภายนอก ปรากฏว่า การแปรคำศัพท์ที่เกิดภาษาไทยมาตรฐานมีมากที่สุดในทุกกลุ่มระดับอายุ ส่วนการแปรคำศัพท์ที่เกิดจากอิทธิพลภาษาต่างประเทศมีเป็นจำนวนน้อยทุกกลุ่ม ระดับอายุ

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของรังสิตา สุวรรณมุสิก (2547) ที่ศึกษาการแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้อำเภอเกาะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานีของผู้พูดสามระดับอายุ โดยศึกษาการแปรของคำศัพท์ใน 2 ด้าน ได้แก่ การแปรด้านเสียงและการแปรด้านคำศัพท์ งานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจุดเก็บข้อมูล 7 ตำบล ตำบลละ 1 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 7 หมู่บ้าน หน่วยอรรถที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีจำนวน 200 หน่วยอรรถ ผู้บอกภาษาแบ่งออกเป็นสามระดับอายุ ได้แก่ ระดับอายุที่ 1 มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ระดับอายุที่ 2 มีอายุตั้งแต่ 35-45 ปี และระดับอายุที่ 3 มีอายุตั้งแต่ 15-25 ปี ซึ่งมีจำนวนผู้บอกภาษาระดับอายุละ 21 คน รวมจำนวนผู้บอกภาษาทั้งสิ้น 63 คน ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า มีหน่วยอรรถที่มีการแปรด้านเสียง จำนวน 71 หน่วยอรรถ หน่วยอรรถที่มีการแปรด้านคำศัพท์ จำนวน 168 หน่วยอรรถ และหน่วยอรรถที่ไม่มีการแปรในลักษณะใด ๆ 17 หน่วยอรรถ ผลการวิเคราะห์การแปรด้านเสียงในงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า มีการแปรระหว่างเสียงพยัญชนะต้น การแปรระหว่างเสียงพยัญชนะท้าย การแปรระหว่างเสียงสระเดี่ยวกับเสียงสระเดี่ยว การแปร

ระหว่างเสียงสระเดียวกับเสียงสระประสมและการแปรระหว่างเสียงสระประสมกับเสียงสระประสม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเสียงแปรที่ปรากฏระหว่างผู้บอกภาษาทั้ง 3 ระดับอายุ ผลการวิจัยดังกล่าว พบว่าจำนวนหน่วยยรรยงที่มีเสียงแปรระหว่างผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 และระดับอายุที่ 2 มีมากที่สุด จำนวน 81 หน่วยยรรยง ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 มีการแปรเสียงกับผู้บอกภาษาระดับอายุอื่นใน อัตราความถี่ที่รองลงมา คือมีจำนวน 69 หน่วยยรรยงนอกจากนี้ยังปรากฏแนวโน้มการใช้เสียงแปรใน 4 ลักษณะ ได้แก่ เสียงแปรของคำศัพท์ที่มีแนวโน้มเล็กใช้ จำนวน 7 หน่วยยรรยง เสียงแปรของ คำศัพท์ที่มีแนวโน้มของการใช้สูงขึ้น จำนวน 35 หน่วยยรรยง เสียงแปรของคำศัพท์ที่มีแนวโน้มของการ ใช้ลดลง จำนวน 59 หน่วยยรรยง และเสียงแปรของคำศัพท์ที่มีแนวโน้มของการใช้ไม่แน่นอน จำนวน 27 หน่วยยรรยง

สำหรับการแปรด้านคำศัพท์ ผลการวิจัยของรังสิตา สุวรรณมุสิก (2547) แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการแปรคำศัพท์ที่เกิดจากอิทธิพลของภาษาอื่น ๆ หรือภาษาถิ่นอื่น ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษามลายู ภาษาจีน ภาษาเขมรและภาษาไทย มาตรฐาน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการแปรคำศัพท์ระหว่างผู้บอกภาษาทั้ง 3 ระดับอายุ ผลการวิจัย ดังกล่าวพบว่า จำนวนหน่วยยรรยงที่มีการแปรคำศัพท์ระหว่างผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และระดับอายุที่ 3 มีมากที่สุด จำนวน 190 หน่วยยรรยง ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 มีการแปรคำศัพท์กับระดับอายุอื่น ในอัตราความถี่ที่รองลงมา คือมีจำนวน 183 หน่วยยรรยง เมื่อเปรียบเทียบการแปรคำศัพท์ที่เกิดจาก อิทธิพลภาษาอื่น ๆ ปรากฏว่า ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมาก ที่สุด รองลงมาได้แก่ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 สำหรับ ผู้บอกภาษาที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศมากที่สุด ได้แก่ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 รองลงมา ได้แก่ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 และน้อยที่สุดได้แก่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 นอกจากนี้ผลการวิจัย ดังกล่าวยังแสดงให้เห็นแนวโน้มการใช้รูปแปรด้านคำศัพท์ใน 4 ลักษณะ ได้แก่ รูปแปรของคำศัพท์ที่มี แนวโน้มเล็กใช้จำนวน 20 หน่วยยรรยง รูปแปรของคำศัพท์ที่มีแนวโน้มของการใช้สูงขึ้นจำนวน 163 หน่วยยรรยง รูปแปรของคำศัพท์ที่มีแนวโน้มของการใช้ลดลง จำนวน 146 หน่วยยรรยง และรูปแปรของ คำศัพท์ที่มีแนวโน้มของการใช้ไม่แน่นอน จำนวน 52 หน่วยยรรยง

นอกจากงานวิจัยที่กล่าวมาในตอนต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยในระยะต่อมาที่ศึกษาการแปรและ/ หรือการเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นโดยกำหนดอายุของผู้พูดเป็นตัวแปรหรือเป็นปัจจัย ทางสังคมออกเป็น 3 ระดับอายุ และเน้นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์ของผู้พูดและมี ผลการวิจัยในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น งานวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงการใช้ คำศัพท์ภาษาญ้อของชาวบ้านท่าซอนยาง ตำบลท่าซอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” ของศรินยา จิตบรรจง และดุษฎี กองสมบัติ (2551) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำของคนสาม ระดับอายุในภาษาญ้อบ้านท่าซอนยาง ตำบลท่าซอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้คำที่ภาษาญ้อใช้รูปศัพท์ต่างกับภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาญ้อ จำนวน 38 คำ ทดสอบกับผู้บอกภาษาทั้งชายและหญิง 18 คน แบ่งเป็น 3 ระดับอายุคือ ระดับอายุที่ 1 ระหว่าง 55 – 65 ปี ระดับอายุที่ 2 ระหว่าง 35 – 45 ปี และระดับอายุที่ 3 ระหว่าง 15 – 25 ปี ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านเสียงของคำเป็นการเปลี่ยนแปลงชนิดไม่มี

ข้อจำกัด พบการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์พบ การเปลี่ยนแปลงโดยการใช้รูปแปรของศัพท์เดิม และการใช้ศัพท์อื่น ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้าน ความหมายไม่พบ ในด้านการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทย งานวิจัยดังกล่าวพบว่า คำที่คน สามระดับอายุใช้เหมือนกันคือใช้ศัพท์เดิมมีครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 50 ศัพท์เดิมที่ผู้บอกภาษาเล็กใช้มี ร้อยละ 18.42 ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 มีแนวโน้มที่จะนำศัพท์อื่นมาใช้แทนศัพท์เดิมมากที่สุด คือ ร้อยละ 47.37 ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์เดิมน้อยที่สุด คือร้อยละ 18.42 ใช้ศัพท์เดิม รวมกับศัพท์อื่นมากที่สุด คือ ร้อยละ 47.37 และใช้ศัพท์อื่นน้อยกว่าผู้บอกภาษาอีกสองระดับอายุ คือ ร้อยละ 34.42 ในขณะที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์เดิมเท่ากับผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 คือ ร้อยละ 21.05 ใช้ศัพท์เดิมร่วมกับศัพท์อื่นเป็นลำดับที่ 2 คือ ร้อยละ 42.11

ผลการวิจัยของศรินยา จิตบรรจง และดุษฎี กองสมบัติ (2551) เป็นอีกหลักฐานหนึ่งที่ แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดระดับอายุที่ 3 มีแนวโน้มที่จะใช้ศัพท์อื่นแทนศัพท์เดิมมากกว่าผู้พูดระดับอายุที่ 1 และระดับอายุที่ 2 แต่การวิจัยในช่วงต้นมีผลการวิจัยบางประการที่แตกต่างจากผลการวิจัยอื่น ๆ ใน ช่วงต้น กล่าวคือ ในงานวิจัยดังกล่าวพบว่าผู้พูดภาษาญ้อระดับอายุที่ 1 กับผู้พูดภาษาญ้อระดับที่ 3 ใช้ ศัพท์เดิมเท่ากัน และผู้พูดระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์เดิมน้อยที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวแตกต่างจาก ผลการวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมาในแง่ที่ว่า ผู้พูดระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์เดิมน้อยกว่าผู้พูดระดับอายุที่ 3 ที่ใน งานวิจัยอื่น ๆ พบว่า เป็นระดับอายุที่มีแนวโน้มที่จะใช้ศัพท์เดิมน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับผู้พูดระดับอายุ ที่ 1 และระดับอายุที่ 2 ในที่นี้อาจสันนิษฐานได้ว่า การกำหนดจำนวนคำ 38 คำที่ใช้ทดสอบการใช้ คำศัพท์ของผู้พูดภาษาญ้อในงานวิจัยดังกล่าว อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อผลการวิจัยบางส่วนที่ แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา หากจำนวนคำทดสอบเพิ่มมากขึ้น ผลการวิจัยอาจแตกต่าง ออกไปอีกเป็นได้

2.2.2 การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียง

งานวิจัยที่ศึกษาการแปรทางเสียงในภาษาในตระกูลไท-กะไดโดยกำหนดอายุของผู้พูดเป็นตัว แปรส่วนใหญ่มักเน้นศึกษาการแปรของเสียงพยัญชนะ และมีงานวิจัยเพียงบางส่วนที่ศึกษาการแปร ของเสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ ตัวอย่างงานวิจัยที่ศึกษาการแปรทางเสียง รวมทั้งงานวิจัยที่ศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางเสียงโดยกำหนดอายุของผู้พูดเป็นตัวแปรหรือปัจจัยทางสังคมมีรายละเอียดดังนี้

วิทยานิพนธ์ของรัชณี เสนีย์ศรีสันต์ (2526) ศึกษาเกี่ยวกับเสียงและระบบเสียงของภาษาลาว พวนของผู้พูดต่างอายุกันที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาบปลาเค้า (หมู่ 1, 2, 3, 4) ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรี โดยเน้นเรื่องความแตกต่างของเสียงวรรณยุกต์ พยัญชนะ สระ ในงานวิจัยดังกล่าวแบ่งประชากรออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มที่ 2 อายุ 44-59 ปี กลุ่มที่ 3 อายุ 30-44 ปี และกลุ่มที่ 4 อายุ 15-29 ปี ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้จากการ สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่คัดเลือกจาก ผู้พูดภาษา 4 กลุ่ม กลุ่มอายุรวมทั้งสิ้น 31 คน ซึ่งเป็นผู้บอก ภาษาเพศหญิง 16 คน เพศชาย 15 คน ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ระบบภาษาลาวพวนที่พูด โดยคนต่างอายุกันมีระบบเสียงเหมือนกัน โดยมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง หน่วยเสียง พยัญชนะ 20 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงสระ 18 หน่วยเสียง แต่มีสัทลักษณะของเสียงบางเสียง

ต่างกัน ซึ่งเสียงเหล่านี้อยู่ในระยะแปรเปลี่ยนโดยอิทธิพลของภาษารอบข้าง คือ ภาษาไทยเพชรบุรี และภาษาไทยกรุงเทพฯ

เมื่อเปรียบเทียบการออกเสียงวรรณยุกต์ พยัญชนะ และสระของผู้พูดภาษาลาวพวน 4 กลุ่ม อายุแล้ว งานวิจัยดังกล่าวพบว่าเสียงวรรณยุกต์ในกล่อง DS123 มีแนวโน้มจะเปลี่ยนไปใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยเพชรบุรี และเสียงวรรณยุกต์ในกล่อง DS4 มีแนวโน้มจะเปลี่ยนไปใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ทำให้เกิดเสียงวรรณยุกต์ใหม่ในภาษาลาวพวน 3 เสียง นอกจากนี้ยังมีการรวมเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ตายเสียงยาว (DL) กับพยางค์ตายเสียงสั้น (DS) ในแถว 123 ของผู้พูดภาษากลุ่มอายุ 30-44 ปี สำหรับเสียงพยัญชนะและสระบางเสียงในภาษาลาวพวนมาปลาเค้ามี่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปเป็นแบบภาษาไทยเช่นเดียวกับเสียงวรรณยุกต์ การแปรเปลี่ยนนี้เกิดขึ้นกับการออกเสียงพยัญชนะ และสระในคำบางคำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพยัญชนะต้นของคำเหล่านั้นเป็นเสียง [h-, n-, s-, kw-] ส่วนเสียงสระมีการแปรเปลี่ยนระหว่าง [ɛ:u] กับ [iau] และ [ɛ:u] กับ [ɛ:u]

งานวิจัยดังกล่าวพบว่า อัตราการแปรเปลี่ยนของเสียงวรรณยุกต์ พยัญชนะ สระ ในข้างต้น แตกต่างกันไปตามกลุ่มอายุของผู้พูดภาษา คือผู้พูดภาษาลาวพวนกลุ่มอายุมากโดยเฉพาะกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ยังคงออกเสียงภาษาลาวพวนเดิมในอัตราสูง ส่วนผู้พูดภาษาลาวพวนกลุ่มอายุน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม 15-29 ปี ออกเสียงแบบภาษาไทยมาก ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมา ในตอนต้นที่พบว่า ผู้พูดภาษากลุ่มสูงอายุมักเป็นกลุ่มที่ยังคงลักษณะเดิมของภาษาไว้ ในขณะที่กลุ่มวัยกลางคนและกลุ่มอายุน้อยมักมีการแปรและการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางภาษามากกว่า

วิทยานิพนธ์อีกฉบับหนึ่งที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเสียงโดยศึกษาจากผู้พูดต่างรุ่นอายุกัน คือ วิทยานิพนธ์ของเพ็ญพร ตันวัฒนานนท์ (2525) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นกักลิธิล (unaspirated stops) ในภาษาถิ่นเชียงใหม่โดยเก็บข้อมูลในชุมชน 2 ชุมชน คือ ชุมชนเมืองในเขตตำบลช้างม้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ และชุมชนชนบทในเขตตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยดังกล่าวแบ่งผู้บอกภาษาในแต่ละชุมชนออกเป็น 2 ระดับอายุ ได้แก่ กลุ่มเด็ก (อายุ 15-17 ปี) และกลุ่มคนสูงอายุ (อายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเสียงพยัญชนะต้นกักลิธิล /p, t, c, k/ ในภาษาถิ่นเชียงใหม่ที่พัฒนามาจากเสียงพยัญชนะไม่ก้อง *p, *t, *c, *k ในภาษาไทดั้งเดิมหรือในภาษาไทยมาตรฐานใช้อักษร <ป ต จ ก> นั้น ภาษาถิ่นเชียงใหม่ปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องการออกเสียง แต่เสียงพยัญชนะต้นกักลิธิล /p, t, c, k/ ที่พัฒนามาจากเสียงก้อง *b, *d, *j, *g ในภาษาไทดั้งเดิมหรือในภาษาไทยมาตรฐานใช้อักษร <พ ท ช ค> นั้น กำลังมีการเปลี่ยนแปลงโดยผู้พูดมีการออกเสียงเป็นเสียงกักธนิต (aspirated stops) [ph, th, ch, kh] เพิ่มขึ้นด้วย อัตราการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นเหล่านี้แตกต่างกันไป โดยเสียง /t/ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และเสียง /c/ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้นกับตัวแปรทางสังคม 4 ตัวแปรคือ เพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย และอิทธิพลภายนอก โดยผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรเพศไม่มีสหสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางภาษา ส่วนตัวแปรอายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย และอิทธิพลภายนอกมี

สหสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้คือ เด็กมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าคนสูงอายุ คนที่อยู่อาศัยในชุมชนเมืองมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าคนที่อาศัยในชนบทและคนที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกมากมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าคนที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกน้อยหรือไม่ได้รับเลย เมื่อพิจารณาเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอายุ จะเห็นได้ว่างานวิจัยของเพ็ญพร ตันวัฒนานนท์ (2525) สนับสนุนแนวคิดที่ว่า การเปลี่ยนแปลงของภาษาของผู้พูดที่อายุน้อยมีมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของภาษาของผู้พูดที่อายุมาก

งานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน” ของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ที่นอกจากจะศึกษาการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีนดังสรุปไว้ในหัวข้อ 2.2.1 แล้ว ยังวิเคราะห์การแปรลักษณะทางเสียงและความหมายของคำในภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีนด้วย ผลการวิจัยในแง่ของการแปรด้านเสียงสรุปได้ดังนี้

การแปรด้านเสียง การแปรด้านเสียงที่เกิดขึ้นในชุมชนภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่มมีทั้งเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ สรุปได้ดังนี้

1. การแปรเสียงพยัญชนะ เสียงพยัญชนะที่แปรไปมีทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เสียงแปรที่เกิดขึ้นมีทั้งที่เกิดขึ้นทุกชุมชนภาษาและเสียงแปรที่เกิดบางชุมชนภาษา ดังสรุปในตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เสียงพยัญชนะในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่มที่มีการแปร

เสียงที่มีการแปร	เสียงแปร									
	ลาวโซ่ง		ลาวครั่ง		ลาวเวียง		ลาวใต้		ลาวพวน	
	พ.ต้น	พ.ท้าย	พ.ต้น	พ.ท้าย	พ.ต้น	พ.ท้าย	พ.ต้น	พ.ท้าย	พ.ต้น	พ.ท้าย
/p/	p f	p m								p m
/t/	t k									
/k/			k t	k ʔ					k t	
/k/			k c		k c				k c	
/k/			k kh							
/s/									s k	
/ʔ/		ʔ k								ʔ k
/kh/					kh ph		kh ph			

เสียงที่มี การแปร	เสียงแปร									
	ลาวโซ่ง		ลาวครั่ง		ลาวเวียง		ลาวใต้		ลาวพวน	
	พ.ต้น	พ.ท้าย	พ.ต้น	พ.ท้าย	พ.ต้น	พ.ท้าย	พ.ต้น	พ.ท้าย	พ.ต้น	พ.ท้าย
/kh/									kh khw	
/kw/	kw f									
/b/	b d						b d			
/c/	c ch		c ch		c ch					
/s/	s ch						s ch		s ch	
/h/									h kh	
/h/	h l		h l		h l		h l		h l	
/m/	m l		m l						m l	
/m/			m w		m w				m w	
/n/				n ŋ		n ŋ		n ŋ		
/ɲ/	ɲ j		ɲ j		ɲ j		ɲ j		ɲ j	
/l/									l ʔ	
/j/									j ʔ	

2. การแปรเสียงสระ เสียงสระที่แปรไปมีทั้งสระเดี่ยวและสระประสม เสียงแปรที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชนภาษา มีลักษณะที่เหมือนและต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 เสียงสระในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่มที่มีการแปร

เสียงที่มี การแปร	เสียงแปร				
	ลาวโซ่ง	ลาวครั่ง	ลาวเวียง	ลาวใต้	ลาวพวน
/ɛ/				ɛ ɛː	
/i/					ɨ i

เสียงที่มี การแปร	เสียงแปร				
	ลาวโซ่ง	ลาวครั่ง	ลาวเวียง	ลาวใต้	ลาวพวน
/i/		i ia			
/a/					a ว:
/a/	a o				
/ə/		o		o	ə o
/ə/	i	i	i		ə i
/ə:/					ə: aj
/u/	u o	u o		u o	u o
/o/			o a:		
/o/			o: ว:		
/o:/	o: ua				o: ua
/v:/		ว: ua		ว: ua	
/ia/				ia ia	
/ai/	(ai) (aw) (aj) (ə:)				
/ua/	ua o:	ua o:			ua o:
/ua/					ua a:

3. การแปรเสียงวรรณยุกต์ เสียงวรรณยุกต์ที่แปรไปส่วนใหญ่มีลักษณะทางสัทศาสตร์ คล้ายคลึงกับภาษาไทยกรุงเทพฯ งานวิจัยดังกล่าวพบการแปรเสียงวรรณยุกต์ไม่มากนัก ดังแสดงใน ตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 เสียงวรรณยุกต์ในชุมชนภาษาลาว 5 กลุ่มที่มีการแปร

เสียงที่มี การแปร	เสียงแปร				
	ลาวโซ่ง	ลาวครั่ง	ลาวเวียง	ลาวใต้	ลาวพวน
/24/			24 21	24 21	
/34/	34 24				
/354/		354 452			
/354/			354 33		
/43/					43 452
/44/		44 452			
/45/	45 33				
/452/					452 44
/452/				452 33	

งานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า เสียงวรรณยุกต์ที่แปรในแต่ละชุมชนภาษาเกิดขึ้นกระจัดกระจายไม่มีระบบ พบการแปรเสียงวรรณยุกต์ที่เกิดขึ้นใน 2 ชุมชนภาษาคือ ชุมชนภาษาลาวเวียงและลาวใต้ ที่เสียงวรรณยุกต์ต่ำขึ้น /24/ แปรเป็นเสียงวรรณยุกต์ต่ำตก [21] เสียงวรรณยุกต์ในชุมชนภาษาลาวทุกกลุ่ม มีการแปรเสียงให้คล้ายคลึงกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ทั้ง 5 หน่วยเสียงที่มีคือ 1. เสียงวรรณยุกต์ต่ำตก /21/ 2. เสียงวรรณยุกต์ต่ำขึ้น /24/ 3. เสียงวรรณยุกต์กลางระดับ /33/ 4. เสียงวรรณยุกต์สูงระดับ /44/ และ 5. เสียงวรรณยุกต์สูงขึ้นตก /452/ (ดูรายละเอียดในสุวัทนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539)

เมื่อพิจารณาในแง่ของปัจจัยที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และทางเสียง อาจกล่าวได้ว่า งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่า การสัมผัสภาษา (language contact) หรือ

การได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นเป็นปัจจัยภายนอกที่มีบทบาทสำคัญต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงภาษา และเนื่องจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ล้วนแต่เป็นภาษาไทถิ่นที่พูดในบริเวณที่มีความหลากหลายของภาษา โดยผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่เป็นจุดเก็บข้อมูลสามารถพูดได้มากกว่า 1 ภาษา จึงมีความเป็นไปได้ที่การสัมผัสภาษาอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และทางเสียงในภาษาไทถิ่นโดยเฉพาะในแง่ของปัจจัยที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงและได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการสัมผัสภาษามาสรุปไว้ในหัวข้อที่ 2.3 ต่อไปนี้

2.3 การสัมผัสภาษา

โดยทั่วไปการสัมผัสภาษามักจะเกิดขึ้นเมื่อภาษา 2 ภาษาหรือมากกว่า 2 ภาษาถูกใช้สลับกันหรือปะปนกันในการพูดของผู้มีภาวะสองภาษา (bilingual) หรือผู้มีภาวะหลายภาษา (multilingual) เมื่อมีการสัมผัสภาษาเกิดขึ้นในระดับตัวบุคคลก็อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคมได้ด้วย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ภาวะสองภาษา (bilingualism) หรือภาวะหลายภาษา (multilingualism) ปรากฏได้ใน 2 ระดับ ได้แก่ ระบบตัวบุคคล (individual bilingualism/ multilingualism) ซึ่งพบเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับผู้พูดภาษาแทบทุกชาติ ทุกภาษา และระดับกลุ่มคนหรือระดับสังคม (collective or social bilingualism/multilingualism)

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544: 92) ให้คำจำกัดความ “การสัมผัสภาษา” ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ภาษา 2 ภาษาหรือหลายภาษามีอิทธิพลต่อกัน การสัมผัสภาษามักจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีภาวะสองภาษาหรือภาวะหลายภาษา เนื่องจากในสังคมดังกล่าวมีผู้รู้สองภาษาหรือผู้รู้หลายภาษาที่อาจใช้ภาษา 2 ภาษาหรือหลายภาษาสลับกันหรือปนกัน ภาษาจึงมีอิทธิพลต่อกันและกัน จุดที่มีการสัมผัสภาษาก็คือในตัวผู้รู้หลายภาษานั้นเอง

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นบริเวณหนึ่งที่มีภาวะสองภาษาหรือหลายภาษาและมีการสัมผัสภาษาเกิดขึ้นอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างที่ปรากฏในงานของแมทธิซอฟ (Matisoff, 1983) ที่นำเสนอให้เห็นภาวะหลายภาษาในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งจัดเป็นหนึ่งในดินแดนที่มีความหลากหลายและซับซ้อนของภาษา เนื่องจากมีภาษาถิ่นย่อยในตระกูลต่าง ๆ พูดอยู่ในบริเวณนี้เป็นต้นว่า ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต เช่น ภาษาจีนถิ่นต่าง ๆ ภาษาตระกูลไท-กะได เช่น ภาษาไทย ภาษาลาว หรือไทถิ่นต่าง ๆ ได้แก่ ไทดำ ไทแดง ไทขาว ลื้อ ขึ้น พวน ฯลฯ ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกหรืออโมญ-เขมร เช่น ภาษามอญ เขมร เวียดนาม ฯลฯ ภาษาตระกูลออสโตรเนเซียน เช่น ภาษามาลาย์ และภาษาชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลม้ง-เมี่ยนหรือแม้ว-เย้า เช่น ภาษาม้ง/แม้ว ภาษาเมี่ยน/เย้า เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสัมผัสภาษาอาจกล่าวได้ว่า งานส่วนใหญ่มักกล่าวถึงการสัมผัสภาษาภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะสองภาษาหรือหลายภาษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคม ตัวอย่างเช่น งานของไวน์ไรค์ (Weinreich, 1953) ซึ่งเป็นงานในยุคบุกเบิกที่ศึกษาเกี่ยวกับ

กลไกและกระบวนการทางภาษาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการสัมผัสภาษาและเป็นการที่เป็นแนวทางในการศึกษา กลไกหรือกระบวนการทางภาษาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการสัมผัสภาษาในงานวิจัยในยุคต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาที่มีการตีพิมพ์ในรูปแบบของหนังสือหรือบทความ ได้แก่ งานของโทเมสันและค็อฟแมน (Thomason and Kaufman, 1988) แบเทินส์ (Baetens, 1982) ทรัดกิลล์ (Trudgill, 1986) ฮ็อฟมันน์ (Hoffmann, 1991) แซลมอนส์ (Salmons, 1992) เอ็ดเวิร์ดส์ (Edwards, 1994) ซิลวา-คอร์วาลาน (Silva-Corvalan, 1994) พอลส์ตัน (Paulston, 1994) โทเมสัน (Thomason, 2001) และวินฟอร์ด (Winford, 2003) เป็นต้น

การอธิบายเกี่ยวกับกลไกหรือกระบวนการทางภาษาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการสัมผัสภาษา ผลของการสัมผัสภาษาหรือความสำคัญของการสัมผัสภาษาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงภาษาล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่งานที่ศึกษาเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาต่างก็ให้ความสำคัญ ในที่นี้จะสรุปภาพรวมของกลไกหรือกระบวนการทางภาษา และผลของการสัมผัสภาษาดังต่อไปนี้

2.3.1 กลไกทางภาษาในสถานการณ์การสัมผัสภาษา

กลไกสำคัญที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษาหรือเมื่อผู้พูดที่มีภาวะสองภาษาหรือหลายภาษาใช้ภาษาสลับกันหรือปะปนกัน ได้แก่ การแทรกแซงภาษา (linguistic interference) การยืม (borrowing) การสลับภาษา (code-switching) หรือการปนภาษา (code-mixing) รวมทั้งการสร้างคำขึ้นใหม่ (individual creation) กลไกทางภาษาเหล่านี้ล้วนแต่มีบทบาทสำคัญในสถานการณ์การสัมผัสภาษาดังนี้

1) การแทรกแซงภาษา (linguistic interference) เป็นกลไกทางภาษาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการสัมผัสภาษา นั่นคือ การที่ผู้พูดภาษานำลักษณะของภาษาหนึ่งไปใช้ในการพูดอีกภาษาหนึ่ง ทำให้เกิดการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาที่อยู่ในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษา ส่วนใหญ่มักจะเป็นการนำลักษณะของภาษาแม่ไปใช้ในภาษาที่สอง หรือภาษาอื่น ๆ ที่ผู้พูดเรียนรู้ในภายหลัง กลไกดังกล่าวนี้สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษาได้

การแทรกแซงภาษาสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายขอบเขตของภาษา ได้แก่ การแทรกแซงทางเสียง (phonic interference) การแทรกแซงทางไวยากรณ์ (grammatical interference) และการแทรกแซงทางคำศัพท์ (lexical interference) (Weinreich, 1953: 1) โดยทั่วไปการแทรกแซงภาษามักจะเริ่มต้นที่การแทรกแซงทางเสียงและไวยากรณ์ หรือรวมเรื่องของหน่วยคำด้วย ส่วนการแทรกแซงในระดับคำนั้นมักจะเกิดขึ้นในภายหลัง (Thomason and Kaufman, 1988: 39)

การแทรกแซงทางเสียงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ของการสัมผัสภาษาที่มีผู้กล่าวถึงค่อนข้างมาก ได้แก่ การแทนเสียง (sound substitution) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อผู้ที่มีภาวะสองภาษาใช้หน่วยเสียงในภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแม่ของตนแทนหน่วยเสียงที่คล้ายคลึงกันในภาษาที่สอง เกิดเป็นการออกเสียงแบบ “สำเนียงต่างประเทศ” ตัวอย่างเช่น ผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ และสามารถพูดภาษาอังกฤษได้บางคนอาจออกเสียงคำว่า “go” [gou] ในภาษาอังกฤษเป็น [ko:] นั่นคือ การใช้พยัญชนะต้นเสียงกักไม่ก้อง [k] แทนเสียงพยัญชนะต้นเสียงกักก้อง [g] และออกเสียงสระเดี่ยว [o:] แทนเสียงสระประสม [ou] เนื่องจากทั้งเสียงพยัญชนะ [g] และเสียงสระ [ou] ไม่มีในภาษาไทย และ

เสียงพยัญชนะในภาษาไทยที่ใกล้เคียงกับเสียงพยัญชนะ [g] คือเสียง [k] ส่วนเสียงสระในภาษาไทยที่ใกล้เคียงกับเสียงสระ [ou] คือ เสียงสระ [o:] เมื่อผู้พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ได้ยินการออกเสียงของผู้พูดภาษาไทยในลักษณะดังกล่าว อาจบอกว่าเป็นการออกเสียงด้วย “สำเนียงต่างประเทศ” หรือการออกเสียงภาษาอังกฤษแบบมี “สำเนียง” ภาษาไทยปนนั่นเอง

2) การยืม (borrowing) เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษานั้นคือ การที่ผู้พูดนำลักษณะจากภาษาอื่น ๆ หรือภาษาที่ 2 เข้ามาใช้ในภาษาแม่ และอาจมีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของลักษณะบางประการในภาษาแม่ โดยทั่วไปในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษาสิ่งที่ถูกยืมเป็นอันดับแรกมักจะอยู่ในระดับคำ และเมื่อมีการสัมผัสภาษาในระดับที่สูงมากก็จะมีกรยืมในระดับโครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างทางเสียง หน่วยเสียง โครงสร้างทางไวยากรณ์ หรือการยืมระดับหน่วยคำ (Thomason and Kaufman, 1988: 37)

การยืมลักษณะทางภาษาจากภาษาอื่นเข้ามาใช้ในภาษาแม่โดยเฉพาะการยืมในระดับคำที่ปรากฏค่อนข้างมากนั้น สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขึ้นในภาษาแม่ของผู้พูดได้ โดยเฉพาะการทำให้เกิดหน่วยเสียงใหม่ขึ้นในภาษา ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยมีคำยืมจากภาษาอังกฤษเป็นจำนวนมาก และมีหลายคำที่มีเสียงพยัญชนะท้ายที่ไม่มีในภาษาไทย เช่น เสียง [-l] ในคำว่า ฟุตบอล (football) อีเมลล์ (e-mail) ค็อกเทล (cocktail) ฯลฯ เสียง [-f] ในคำว่า กอล์ฟ (golf) กราฟ (graph) ยีราฟ (giraffe) ฯลฯ หรือเสียง [-s] ในคำว่า แก๊ส (gas) เทนนิส (tennis) คลาส (class) ฯลฯ

ในขณะที่ผู้พูดภาษาไทยบางคนออกเสียงพยัญชนะท้าย [-l] ในคำยืมภาษาอังกฤษด้วยเสียง [-n] หรือ [-w] ซึ่งเป็นเสียงที่มีในภาษาไทย เช่น ออกเสียงคำว่า ฟุตบอล เป็น “ฟุด-บอน” [fut⁴⁵ bɔ:n³³] หรือออกเสียงคำว่า อีเมลล์ เป็น “อี-เมว” [ʔi:³³ me:w³³] หรือในคำยืมภาษาอังกฤษที่มีเสียงพยัญชนะท้าย [-f] ผู้พูดภาษาไทยบางคนอาจออกเสียงเป็นเสียง [-p] เช่น ออกเสียง คำว่า กราฟ เป็น “กร้าบ” [kra:p⁴⁵] และออกเสียงพยัญชนะท้าย [-s] ในคำยืมภาษาอังกฤษด้วยเสียง [-t] เช่น ออกเสียง คำว่า แก๊ส เป็น “แก๊ด” [ke:t⁴⁵] แต่มีผู้พูดภาษาไทยบางคน โดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้และสามารถพูดภาษาอังกฤษได้อาจออกเสียงพยัญชนะท้ายทั้ง 3 เสียง คือ [-l, -f, -s] ตามภาษาอังกฤษ เช่น ออกเสียงคำว่า ฟุตบอล กราฟ และ แก๊ส เป็น [fut⁴⁵ bɔ:l³³] [kra:f⁴⁵] และ [ke:s⁴⁵] ตามลำดับ หากผู้พูดภาษาไทยนิยมออกเสียงพยัญชนะท้ายดังกล่าวตามที่ปรากฏในภาษาอังกฤษมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็อาจมีผลทำให้เกิดหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย [-l, -f, -s] ขึ้นในภาษาไทยได้

เมื่อมีการสัมผัสภาษาในระดับที่มากขึ้น และมีระยะเวลายาวนานมากก็อาจมีการยืมในระดับไวยากรณ์ ซึ่งอาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบไวยากรณ์ของภาษาแม่ได้

3) การสลับภาษา (code-switching/language switching) และการปนภาษา (code-mixing/language mixing) อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 29) ให้คำจำกัดความ การสลับภาษา ว่า หมายถึง การที่ผู้พูดคนใดคนหนึ่งใช้ภาษามากกว่า 1 ภาษา (ส่วนมากจะเป็น 2 ภาษา) สลับกันไปในระดับประโยค เช่น พูดภาษาไทย 2-3 ประโยค แล้วต่อยด้วยภาษาอังกฤษ 1 ประโยค แล้วกลับมาพูดภาษาไทยอีกสลับกันไปอย่างไม่รู้ตัว การสลับภาษาอาจหมายถึง การใช้วิธภาษาสลับกันก็ได้ เช่น

พูดประโยคภาษาไทยกรุงเทพฯสลับกับประโยคภาษาสงขลา พูดเป็นทางการสลับกับภาษาไม่เป็นทางการ เป็นต้น หากมีการใช้ภาษา 2 ภาษาสลับกันในระดับคำจะเรียกว่า การปนภาษา

การสลับภาษาและการปนภาษามักเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษาของผู้ที่มีภาวะสองภาษาหรือหลายภาษาซึ่งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการหรือรู้สึกอยากที่จะเน้นในสิ่งที่พูด เช่น การที่ผู้พูดพบว่าในภาษาที่สองหรือภาษาอื่น ๆ มีคำหรือประโยคที่สามารถสื่อความได้ชัดเจนซึ่งในภาษาแม่ของตนไม่มี หรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการสนทนาหรือความคุ้นเคยกับผู้ร่วมสนทนา ตัวอย่างของการสลับภาษาและการปนภาษา เช่น คนไทยที่มีความรู้ภาษาอังกฤษ พูดภาษาไทยปนกับภาษาอังกฤษ หรือคนไทยที่มีภาษาแม่เป็นภาษาไทยถิ่นใต้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ (คำเมือง) ไทยถิ่นใต้ (ปักษ์ใต้) หรือไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ (ลาวอีสาน) ใช้ภาษาถิ่นของตนปนกับภาษาไทยกลาง เมื่อคู่สนทนาเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกัน เป็นต้น

4) การสร้างคำขึ้นใหม่ (individual creation) เป็นกลไกทางภาษากลไกหนึ่งที่ฮ็อฟมัน (Hoffmann, 1991: 103) เสนอขึ้นมา ซึ่งเป็นกลไกที่มักเกิดขึ้นในภาษาของเด็กที่มีภาวะสองภาษาที่มีการนำคำจากภาษาหนึ่งมารวมกับคำในอีกภาษาหนึ่งเกิดคำใหม่ขึ้นในภาษา โดยฮ็อฟมันกล่าวว่า การเกิดคำใหม่ขึ้นด้วยกลไกนี้ไม่ใช่ผลจากการแทรกแซงภาษาหรือการยืมแต่อย่างใด ตัวอย่างการสร้างคำขึ้นใหม่ที่ฮ็อฟมันยกตัวอย่างไว้ ได้แก่ การพูดคำภาษาอังกฤษ ‘knackberries’ (หมายถึง ‘snowberries’ ซึ่งเกิดจากการรวมคำดังกล่าวกับคำในภาษาเยอรมันคือ ‘Knallerbsen’) หรือคำภาษาเยอรมัน ‘hinterwärts’ (หมายถึง ‘rückwärts’ ซึ่งถูกเทียบกับคำในภาษาอังกฤษคือ ‘backwards’)

ในแง่ของปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดกลไกทางภาษาในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษา จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสัมผัสภาษา ทำให้สรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเกิดกลไกทางภาษาที่กล่าวในข้างต้นมีดังนี้

- 1) ปัจจัยภายในตัวภาษา (linguistic factors) เช่น ลักษณะทางเสียง หรือโครงสร้างทางไวยากรณ์ในภาษาที่สองหรือภาษาอื่น ๆ ที่ผู้ที่มีภาวะสองภาษาสามารถพูดได้ซึ่งอาจมีลักษณะเอื้อต่อการมีอิทธิพลต่อภาษาแม่ของผู้พูด เช่น หากในภาษาที่สองมีโครงสร้างทางเสียงหรือโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่มีลักษณะซับซ้อนน้อยกว่าหรือง่ายกว่า หรือมีคำที่ใช้สื่อความได้ชัดเจนกว่า ผู้พูดก็อาจนำลักษณะที่ง่ายกว่าเข้าไปใช้ในภาษาแม่
- 2) ปัจจัยทางสังคม (social factors) เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผลต่อการเกิดกลไกทางภาษาในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษา ตัวอย่างเช่น ระยะเวลาที่มีการสัมผัสภาษาซึ่งจะมีผลต่อระดับความเข้มข้นของการสัมผัสภาษา (intensity of contact) เช่น หากมีการสัมผัสภาษาเกิดขึ้นในระยะเวลาที่ไม่นาน ก็อาจจะมีการยืมเกิดขึ้นเพียงในระดับคำ แต่หากการสัมผัสภาษามีระดับความเข้มข้นมากขึ้นก็อาจมีการยืมในระดับโครงสร้างทางเสียงหรือไวยากรณ์
- 3) ทักษะของผู้พูดที่มีต่อภาษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเกิดกลไกต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษาของผู้มีภาวะสองภาษาหรือหลายภาษา โดยเฉพาะเรื่อง

ของความมีศักดิ์ศรี (prestige) กล่าวคือ หากลักษณะใดในภาษาที่ถูกมองว่าเป็นลักษณะที่ใช้แล้วดูมีศักดิ์ศรีก็จะถูกยืมเข้ามาใช้ในภาษาแม่

2.3.2 ผลที่เกิดจากการสัมผัสภาษา

กลไกหรือกระบวนการทางภาษาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการสัมผัสภาษาไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงภาษา การยืม การสลับภาษาหรือการปนภาษา รวมทั้งการสร้างคำขึ้นใหม่ดังกล่าวในข้างต้นนั้น ล้วนแต่เป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ ดังที่โทมสันและค็อฟแมน (Thomason and Kaufman, 1988) ได้กล่าวถึง ระดับความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา เช่น เมื่อมีการสัมผัสภาษาในระดับธรรมดา อาจมีการยืมเพียงเล็กน้อย โดยเฉพาะการยืมในระดับคำ ในกรณีที่มีการสัมผัสภาษาในระดับที่เข้มข้น มีการยืมคำในระดับที่มากขึ้น อาจมีผลต่อการยืมทางโครงสร้าง ทั้งโครงสร้างทางเสียงและโครงสร้างทางไวยากรณ์

กรณีที่มีการสัมผัสภาษาขึ้นในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง และชุมชนนั้น ๆ ไม่สามารถธำรงภาษาของตนไว้ได้ อาจมีการนำภาษาอื่น ๆ มาใช้แทนภาษาเดิมของตน ปรากฏการณ์ดังกล่าวเรียกว่า การเปลี่ยนภาษา (language shift) และหากมีการเลิกใช้ภาษาเดิมอย่างถาวร ก็จะทำให้เกิดการตายหรือการสูญของภาษา (language death) ขึ้นในที่สุด หรืออาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภาษา (language change) ซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเสียง โครงสร้างของคำ วากยสัมพันธ์ ไวยากรณ์ ความหมายและคำ โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงในระดับคำจะเกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด รองลงมาคือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเสียง โครงสร้างของคำ และไวยากรณ์มักจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอันดับสุดท้าย (McMahon, 1994)

นอกจากนี้การสัมผัสภาษายังมีผลทำให้เกิดภาษาที่ใช้เฉพาะกลุ่ม เรียกว่า ภาษาพิดจิน (pidgin) ซึ่งเกิดขึ้นจากการผสมภาษาเมื่อผู้พูดภาษาต่าง ๆ มีการติดต่อกันในสถานการณ์ที่มีความต้องการเร่งด่วนที่จะติดต่อสื่อสารกันเช่น อาจใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าขาย คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาพิดจินค่อนข้างจำกัด และมีไวยากรณ์ในภาษาที่เรียบง่าย เมื่อภาษาพิดจินมีการพัฒนาไปเป็นภาษาแม่ของชุมชนใดชุมชนหนึ่งก็จะมีฐานะเป็นภาษาครีโอล (creole) ที่มีคำจำนวนมากขึ้นและระบบไวยากรณ์ที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น ในบริเวณแคริบเบียนมีภาษาครีโอลที่พัฒนามาจากภาษาพิดจินที่เคยใช้พูดในการเพาะปลูกของชนชั้นทาส หรือในตอนเหนือของออสเตรเลียก็มีภาษาครีโอลของชาวอะบอริจินที่ถูกใช้แทนภาษาท้องถิ่นของตน และยังคงใช้กันอยู่ในปัจจุบัน (Crowley, 1992: 262)

เนื่องจากงานวิจัยนี้ศึกษาวิจัยภาษาไทยถิ่นที่พูดในบริเวณที่มีความหลากหลายของภาษา จึงสันนิษฐานได้ว่า การสัมผัสภาษาอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงทั้งทางศัพท์และทางเสียงในภาษาไทยถิ่น เพื่อให้เห็นตัวอย่างการศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษาเท่าที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของภาษาจากการตั้งข้อสังเกตของผู้วิจัย ในที่นี้ได้แสดงตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของภาษาระดับต่าง ๆ เช่น ระดับคำ ระดับเสียง และระดับไวยากรณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการสัมผัสภาษา โดยเน้นกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยถิ่นและภาษาต่าง ๆ ที่พูดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงในระดับคำ การเปลี่ยนแปลงในระดับคำที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษาส่วนใหญ่ มักเกิดขึ้นเมื่อมีผู้พูดที่มีภาวะสองภาษาหรือหลายภาษา มีการยืมคำจากภาษาหนึ่งเข้ามาใช้ในอีกภาษาหนึ่ง ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในระดับคำที่เกิดขึ้นในภาษา ได้แก่ การมีคำใหม่เกิดขึ้นในภาษา คำเก่าที่เคยใช้อาจมีความหมายแคบลง หรือมีผู้ใช้น้อยลง จนเกิดการสูญไปจากภาษาในที่สุด ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงในระดับคำเมื่อมีการสัมผัสภาษา เช่น ในปัจจุบันคนอีสานที่พูดภาษาลาวหรือภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาแม่สามารถพูดภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้คล่อง จึงมีการยืมคำจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ไปใช้เพื่อให้สามารถสื่อสารกับคนอื่นได้รู้เรื่อง หรือมีการยืมคำบางคำใช้แทนคำเดิมที่เห็นว่าฟังแล้วไม่สุภาพหรือพูดแล้วน่าอาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำยืมจากภาษาไทยกรุงเทพฯ		คำเดิมในภาษาไทยถิ่นอีสาน
ปลาร้า	แทน	ปลาแดก
รองเท้าน	แทน	เกิบ
กางเกง	แทน	สั่ง
ซ้อน	แทน	บ่วง
กอละมัง	แทน	ชามอ่าง
ตุ๊กแก	แทน	ก๊ับแก๊
จิ้งเหลน	แทน	ซี้โก่
บ้าน	แทน	เรือน (ภาษาไทยถิ่นอีสานออกเสียงเป็น “เฮียน”)

ฯลฯ

หากมีคำยืมจากภาษาไทยกรุงเทพฯ เข้าไปในใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานมากขึ้น และมีการใช้คำเดิมน้อยลง โดยใช้จำกัดเฉพาะผู้พูดรุ่นสูงอายุ ส่วนผู้พูดที่อายุน้อยหรือกลุ่มวัยรุ่นใช้คำยืมภาษาไทยกรุงเทพฯ มากขึ้นเรื่อย ๆ อาจมีความเป็นไปได้ที่ คำศัพท์บางคำในภาษาไทยถิ่นอีสานจะเกิดการสูญหายไปจากภาษา

2) การเปลี่ยนแปลงทางเสียง การเปลี่ยนแปลงทางเสียงในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษามักเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการยืมคำเข้ามาใช้ในภาษาเป็นจำนวนมาก เช่น กรณีของการยืมคำภาษาไทยกรุงเทพฯ มาใช้ในภาษาไทยถิ่นอีสานในข้างต้น หากมีการใช้คำยืมต่อไปเรื่อย ๆ ในคนรุ่นหลัง และมีคำยืมในภาษาไทยถิ่นอีสานเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็เป็นไปได้ที่ระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นอีสานอาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เช่น อาจมีการใช้หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /l-/ แทน /h-/ หรือใช้หน่วยเสียงสระ /iə/ แทน /io/ เช่น คำว่า ‘เรือ’ ออกเสียงเป็น “เลื่อ” [liə⁴²] แทนคำว่า [hiə⁴²] เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจากงานวิจัยของวิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (Khanittanan, 1973) ซึ่งศึกษาอิทธิพลของภาษาไทยที่มีต่อภาษาลาว 5 ภาษา ได้แก่ ลาวพวน ลาววน ลาวเวียง ลาวเงี้ยว และลาว-ลาว โดยอธิบายถึงระบบเสียงของภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นที่พูดในจังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นธรรมชาติตลอดจนขอบเขตของภาษาไทยที่มีอิทธิพลต่อภาษาลาวเหล่านี้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นอิทธิพลของภาษาไทยที่มีต่อภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นทั้งด้านเสียง

(phonological influences) ด้านหน่วยคำ (morphological influences) และการยืมคำศัพท์ (lexical borrowing) และความแตกต่างในเรื่องคำศัพท์ (lexical differences)

งานวิจัยที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่ชัดเจนอีกตัวอย่างหนึ่ง คือ งานวิจัยของ ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (L-Thongkum, 1997) ซึ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงวรรณยุกต์ในภาษาเมียน-เ้าที่ผู้พูดสามารถพูดภาษาไทยถิ่นกลางได้ โดยภาษาเมียน-เ้าที่ศึกษาในงานวิจัยดังกล่าวพูดอยู่ในหมู่บ้านห้วยแม่ซ้าย ตำบลดอยยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างเจริญ คนในหมู่บ้านพูดภาษาเมียน-เ้าเป็นภาษาแม่ และพูดภาษาไทยถิ่นกลางได้โดยเฉพาะคนรุ่นอายุน้อยที่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อมีการสัมผัสภาษาเข้ากับภาษาไทยกลางในการพูดของคนเมียน-เ้ารุ่นอายุน้อย (อายุต่ำกว่า 25 ปี) คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบวรรณยุกต์ซึ่งเดิมภาษาเมียน-เ้ามีระบบ 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ กลายเป็นระบบที่มี 5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์เหมือนภาษาไทย เมื่อเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาเมียน-เ้าที่พูดโดยคนรุ่นอายุมาก (มากกว่า 25 ปี) กับคนรุ่นอายุน้อย (อายุต่ำกว่า 25 ปี) จะเห็นการเปลี่ยนแปลงของระบบวรรณยุกต์ที่มี 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ไปเป็นระบบที่มี 5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาเมียน-เ้าดังนี้

คนรุ่นอายุมากกว่า 25 ปี			คนรุ่นอายุต่ำกว่า 25 ปี		
*A	*B	*C	*A	*B	*C
กลุ่มวรรณยุกต์เสียงสูง	33	453	34	กลุ่มวรรณยุกต์เสียงสูง	33 45 34
⇒					
กลุ่มวรรณยุกต์เสียงต่ำ	31	232	21	กลุ่มวรรณยุกต์เสียงต่ำ	31 34 21
6 วรรณยุกต์			5 วรรณยุกต์		

งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิดการสัมผัสภาษาในตัวผู้พูดที่มีภาวะสองภาษาหรือหลายภาษา (คนเมียน-เ้าบางคนพูดได้ทั้งภาษาเมียน-เ้า ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นเหนือ) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภาษาเมียน-เ้า และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ในระดับโครงสร้างทางเสียงในภาษาอันเป็นผลของการสัมผัสกับภาษาไทยถิ่นกลางนั่นเอง

3) การเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์มักจะเกิดขึ้นเมื่อมีการสัมผัสภาษาที่เกิดขึ้นเป็นระยะ โดยการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ที่เกิดขึ้นมักอยู่ในลักษณะของการมีอิทธิพลต่อกันในเรื่องโครงสร้างทางภาษา เช่น โครงสร้างวลี หรือประโยค ทำให้ระบบไวยากรณ์ของภาษาที่เป็นฝ่ายยืมได้รับผลกระทบ และเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในที่สุด ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ในภาษากะเหรี่ยงซึ่งเป็นภาษาในตระกูลทิเบต-พม่าที่มีผู้พูดกระจายอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 200,000 คน เนื่องจากภาษากะเหรี่ยงมีการสัมผัสภาษากับภาษามอญ (ตระกูลมอญ-เขมร) และภาษาไทยเป็นเวลานาน จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ขึ้น นั่นคือภาษากะเหรี่ยงซึ่งเคยมีโครงสร้างประโยคแบบ ประธาน-กรรม-กริยา (SOV) ได้รับอิทธิพลของโครงสร้างประโยคแบบ ประธาน-กริยา-กรรม (SVO) จากภาษามอญซึ่งพูดในบริเวณเดียวกัน (Matisoff, 1983: 67)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงในระดับคำ ระดับเสียง และระดับไวยากรณ์แล้ว ผลที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการสัมผัสภาษา ได้แก่ กระบวนการลู่เข้าหากันของภาษา (convergence) หรือการที่ภาษา 2 ภาษาหรือหลายภาษาที่มาสัมผัสกันมีการยืมลักษณะทางภาษาซึ่งกันและกัน ทำให้ภาษาต่าง ๆ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ผลกระทบของการลู่เข้าหากันของภาษามักเกิดขึ้นกับระบบไวยากรณ์และระบบหน่วยคำในภาษา นอกจากนี้การลู่เข้าหากันของภาษายังเป็นกระบวนการที่ทุกภาษาที่เกี่ยวข้องต่างมีอิทธิพลต่อกันและกัน (mutual) ไม่ได้มีลักษณะของการมีอิทธิพลแบบทิศทางเดียว (unidirectional) เหมือนในการยืมที่ภาษาหนึ่งมีอิทธิพลต่อภาษาหนึ่ง ดังนั้นในสถานการณ์ที่มีการลู่เข้าหากันของภาษา จึงมักจะบ่งชี้ให้เห็นไม่ได้อย่างชัดเจนว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษานั้นเป็นลักษณะที่มาจากแหล่งภาษาใด กระบวนการลู่เข้าหากันของภาษาอาจเกิดขึ้นในบริเวณที่เรียกว่า เขตที่มีการลู่เข้าหากันของภาษา (convergence area) เขตภาษา (linguistic area) หรือ Sprachbund ซึ่งเป็นบริเวณที่มีภาษาต่าง ๆ ที่มาจากตระกูลภาษามากกว่า 1 ตระกูลมาสัมผัสกัน และมีลักษณะทางภาษาต่าง ๆ ร่วมกัน (Emeneau, 1956: 16 อ้างถึงใน McMahon, 1994: 213) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่ความแตกต่างทางเชื้อสายของภาษาถูกแทนที่ด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางเชื้อสายของภาษาประเภทต่าง ๆ (Lehiste, 1988: 59)

จากการศึกษาลักษณะต่าง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงภาษาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการสัมผัสภาษา อาจกล่าวได้ว่า ระดับความเข้มข้นและระยะเวลาของการสัมผัสภาษาเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อลักษณะการเปลี่ยนแปลงภาษา แมทธิซอฟ (Matisoff, 1996) ได้นำเสนอตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของภาษาเมื่อมีการสัมผัสภาษาในระดับต่าง ๆ ตามที่โทมสันและค็อฟแมน (Thomason and Kaufman, 1988) สรุปได้ดังนี้¹⁹

การสัมผัสภาษาในระดับเข้มข้นเล็กน้อย และมีการยืมทางโครงสร้างไม่มาก เมื่อมีการสัมผัสภาษาในระดับเข้มข้นไม่มาก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษา ได้แก่ การยืมคำทั้งคำพื้นฐานและคำไวยากรณ์ รวมทั้งอาจมีการยืมทางโครงสร้างด้วย เช่น ลักษณะทางเสียง ไวยากรณ์ และการยืมทางความหมายซึ่งเกิดขึ้นในระดับเล็กน้อย ตัวอย่างการสัมผัสภาษาที่อยู่ในระดับนี้ ได้แก่ ภาษาไทใหญ่ → ลำหู่, จีน → ลำหู่, ไท → เวียดนาม, ไท → ขมุ, ไทย ↔ มาเลย์ เป็นต้น

การสัมผัสภาษาในระดับเข้มข้นมากขึ้น และมีการยืมทางโครงสร้าง เมื่อมีการสัมผัสภาษาในระดับที่เข้มข้นมากขึ้นก็จะมี การยืมในระดับคำ ทั้งคำพื้นฐานและคำไวยากรณ์ รวมทั้งมีการยืมในระดับโครงสร้างซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภาษา เช่น มีหน่วยเสียงใหม่ หรือมีการแปรของหน่วยเสียงเดิมเกิดขึ้นในภาษา หรืออาจมีการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างคำในภาษาด้วย ตัวอย่างการสัมผัสภาษาที่อยู่ในระดับนี้ ได้แก่ มอญ → พม่า และมาเลย์ → อัสสัม เป็นต้น

¹⁹ ในบทความของแมทธิซอฟ (Matisoff, 1996) ใช้ลูกศรแสดงการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษา ลูกศรแต่ละแบบมีความหมายดังนี้ ลูกศรแบบ → แสดงว่าภาษาหนึ่งมีอิทธิพลต่ออีกภาษาหนึ่ง เช่น ไท → เวียดนาม หมายถึง ภาษาไทมีอิทธิพลต่อภาษาเวียดนาม และลูกศรแบบ ↔ แสดงการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาหนึ่งกับอีกภาษาหนึ่ง เช่น ไทย ↔ มาเลย์ หมายถึง ภาษาไทยกับภาษามาเลย์มีอิทธิพลต่อกันและกัน

การสัมผัสภาษาในระดับที่มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยผลักดัน และมีการยืมทางโครงสร้างในระดับปานกลาง การเปลี่ยนแปลงของภาษาเมื่อมีการสัมผัสภาษาในระดับนี้ ได้แก่ โครงสร้างที่สำคัญในภาษาอาจมีการเปลี่ยนแปลง เช่น โครงสร้างประโยคที่มีการเรียงลำดับประธาน-กริยา-กรรมที่เปลี่ยนไปตามภาษาที่ถุกยืมมา หรือโครงสร้างพยางค์เปลี่ยนไปเมื่อมีการนำหน่วยเสียงใหม่เข้ามาใช้ในภาษา ตัวอย่างการสัมผัสภาษาที่อยู่ในระดับนี้ ได้แก่ ไทย ↔ เขมร เป็นต้น

การสัมผัสภาษาในระดับที่มีการผลักดันทางวัฒนธรรมที่สูงมาก และมีการยืมทางโครงสร้างในระดับมาก เมื่อมีการสัมผัสภาษาในระดับที่มีการผลักดันทางวัฒนธรรมที่สูงมาก อาจมีผลกระทบต่อโครงสร้างต่าง ๆ ในภาษาทั้งโครงสร้างทางเสียง ทางไวยากรณ์ในภาษา เช่น การเปลี่ยนแปลงการเรียงลำดับคำในประโยค การเปลี่ยนแปลงการออกเสียงบางหน่วยเสียงในภาษา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างคำเมื่อมีการนำหน่วยคำใหม่เข้ามาใช้ในภาษา ตัวอย่างการสัมผัสภาษาที่อยู่ในระดับนี้ ได้แก่ มอญ-ไทย → กะเหรี่ยง, จีน → เวียดนาม, อินโด-อารยัน → มุนดา, จีน → ไป่, ไท ↔ จีน และจีน → ม้ง-เมี่ยน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เป็นผลจากการสัมผัสภาษาตามที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ทำให้สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของภาษาอาจเกิดขึ้นเพียงในระดับคำเท่านั้น แต่บางกรณีการเปลี่ยนแปลงอาจครอบคลุมถึงระบบเสียงและระบบไวยากรณ์ในภาษา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความคล้ายคลึงกันทางโครงสร้างของภาษา ตลอดจนระยะเวลาและระดับความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาดังที่กล่าวมาในข้างต้น

2.4 ภาษาตระกูลไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้: เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ดั้งเดิม และการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้

เนื่องจากภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ จัดเป็นภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ในที่นี้จึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาษาตระกูลไท โดยเฉพาะภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ โดยเน้นศึกษาความรู้เกี่ยวกับ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทดั้งเดิม (Proto-Tai) และภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Proto-Southwestern Tai) เนื่องจากความรู้ในเรื่องดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในด้านการวิเคราะห์และตีความการแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเกี่ยวกับการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ เนื่องจากแนวคิดและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้จะเป็นประโยชน์ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ซึ่งความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันหรือห่างกันของภาษาจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ภาษาใดมีลักษณะทางภาษาใกล้เคียงกับภาษาใดบ้าง และความใกล้เคียงหรือแตกต่างกันของลักษณะต่าง ๆ ทางภาษานับเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษา

ในที่นี้จะแยกกล่าวเกี่ยวกับแนวคิดและความรู้เกี่ยวกับเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมไว้ในหัวข้อที่ 2.4.1 และการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ในหัวข้อที่ 2.4.2 ต่อไปนี้

2.4.1 พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

ภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่พูดในบริเวณต่าง ๆ ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในประเทศไทย (ตัวอย่างเช่น ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง ไทยถิ่นเหนือ/คำเมือง ไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ/ไทยถิ่นอีสาน/ลาวอีสาน ไทยถิ่นใต้/ปักษ์ใต้ รวมทั้งภาษาไทถิ่นต่าง ๆ เช่น ลื้อ ชิ่น พวน ลาว ญ้อ ผู้ไท ไทดำ เป็นต้น) ประเทศลาว (ตัวอย่างเช่น ภาษาลาว ลื้อ พวน ผู้ไท ไทดำ ไทแดง ไทขาว เป็นต้น) ประเทศเวียดนาม (ตัวอย่างเช่น ภาษาไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทnung เป็นต้น) ประเทศเมียนมาร์ (ตัวอย่างเช่น ภาษาลื้อ ชิ่น ไทใหญ่/ขาน ไทคำตี้ เป็นต้น) ประเทศกัมพูชา (ตัวอย่างเช่น ภาษาลาว เป็นต้น) และในบริเวณต่าง ๆ โดยเฉพาะทางตอนใต้ของประเทศจีน (ตัวอย่างเช่น ภาษาลื้อ จ้วง ไทเหนือ เป็นต้น)

นักภาษาศาสตร์ภาษาไทยเปรียบเทียบ (Comparative Tai) ในยุคบุกเบิกที่สืบสร้างพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม โดยใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative Linguistics) ได้แก่ เจ. มาร์วิน บราวน์ (J. Marvin Brown) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบภาษาถิ่น 60 ภาษาของภาษาต่าง ๆ 7 ภาษาที่จัดเป็นภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern Tai Groups) ตามการจำแนกของฟัง กวย ลี (Li, 1959) และนำเสนอผลการสืบสร้างในหนังสือเรื่อง “From Ancient Thai to Modern Dialects” (Brown, 1965) นักภาษาศาสตร์ภาษาไทยเปรียบเทียบอีกท่านหนึ่งที่มีผลงานเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในวงการภาษาศาสตร์ภาษาไทยเปรียบเทียบ ได้แก่ ศาสตราจารย์ ฟัง กวย ลี (Fang Kuei Li) ซึ่งสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมและนำเสนอผลการสืบสร้างไว้อย่างละเอียดในหนังสือ “A Handbook of Comparative Tai” (Li, 1977) ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นแนวทางในการสืบสร้างพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม รวมทั้งภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นของนักภาษาศาสตร์ในยุคต่อมา เช่น วิลเลียม เจ. เก็ดนีย์ (William J. Gedney) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นและนำเสนอเครื่องมือสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นที่เรียกว่า “กล่องวรรณยุกต์” (tone box) ในบทความเรื่อง “A checklist for determining tones in Tai dialects” (Gedney, 1972) แมรี สารวิทย์ (Mary Sarawit) สืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิมและนำเสนอผลการสืบสร้างในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง “The Proto-Tai Vowel System” (Sarawit, 1973) พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayawat Pittayaporn) นำเสนอผลการสืบสร้างภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้และนำเสนอผลในบทความเรื่อง “Proto-Southwestern Tai: A New Reconstruction” (Pittayaporn, 2008) และสืบสร้างระบบเสียงในภาษาไทยดั้งเดิมในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง “The Phonology of Proto-Tai” (Pittayaporn, 2009) เป็นต้น

ในที่นี้จะสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมและภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจากงานที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ข้างต้นโดยแยกกล่าวเป็นเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ดั้งเดิมในหัวข้อที่ 2.4.1.1–2.4.1.3 ตามลำดับ

2.4.1.1 พยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมและภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

ฟิง กวย ลี (Li, 1959) แบ่งภาษาไทยออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern Tai Group) ซึ่งส่วนใหญ่พูดอยู่ในบริเวณต่าง ๆ ของประเทศไทย ลาว พม่า เวียดนาม ตอนเหนือ จีนตอนใต้ และอินเดีย ได้แก่ ภาษาไทย ลาว ไทดำ ชาน ลื้อ ไทขาว อาหม เป็นต้น ภาษาไทยกลุ่มกลาง (Central Tai Group) ซึ่งส่วนใหญ่พูดในเวียดนามตอนเหนือและจีนตอนใต้ ได้แก่ ภาษาไต ไท่ หล่ง ลุงเจา เทียนเป่า ยุงซุน เป็นต้น และภาษาไทยกลุ่มเหนือ (Northern Tai Group) ซึ่งส่วนใหญ่พูดในตอนใต้ของประเทศจีน ได้แก่ ภาษาหวู่หมิง เซียนเจียง เซเฮง ลิงยูน ชีหลิน เทียนเจา ไป๋อ้าย เป็นต้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการจำแนกกลุ่มย่อยภาษาตระกูลไทในหัวข้อ 2.4.2)

ในหนังสือของบราวน์ (Brown, 1965) เรื่อง “*From Ancient Thai to Modern Dialects*” (Brown, 1965) ได้นำเสนอผลการศึกษารเปรียบเทียบภาษาถิ่น 60 ภาษาของภาษาต่าง ๆ 7 ภาษาที่จัดเป็นภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern Tai Groups) ตามการจำแนกของฟิง กวย ลี (Li, 1959) ได้แก่ ภาษาชาน (Shan) ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai) ภาษาพวน (Phuan) ภาษาไทยกลาง (Central Thai) ภาษาผู้ไท (Phu Thai) ภาษาลาว (Lao) และภาษาไทยถิ่นใต้ (Southern Thai) หลักฐานที่บราวน์นำมาใช้ในการเปรียบเทียบภาษาไทถิ่นมี 3 ประการ ได้แก่ ระบบเขียนในภาษาไทยมาตรฐาน การเปลี่ยนแปลงรูปของการยืม (ภาษาสันสกฤต → ภาษาไทยมาตรฐาน) และการเปรียบเทียบภาษาถิ่นในปัจจุบัน บราวน์เรียกภาษาที่สืบสร้างจากข้อมูลภาษาถิ่นจำนวน 60 ภาษาว่า “Ancient Thai” ในการอ้างอิงงานของบราวน์ ในที่นี้จะใช้คำภาษาไทยเรียก “Ancient Thai” ว่า “ภาษาไทยโบราณ” ผลการสืบสร้างเสียงพยัญชนะในภาษาไทยโบราณและตัวอย่างเสียงพยัญชนะในภาษาถิ่นปัจจุบันจากงานของบราวน์สรุปได้ดังตารางที่ 6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6 พยัญชนะต้นในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมหรือภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 103–105)

ไทยโบราณ (Ancient Thai)	ตัวเขียนในภาษาไทยมาตรฐาน และตัวอย่างคำ	สันสกฤต	ภาษาถิ่นในปัจจุบัน									
			ชุมพร	สงขลา	ตากใบ (นราธิวาส)	อุททอง (สุพรรณบุรี)	กรุงเทพฯ	เชียงราย		ชาน (เชียงราย)	ธวัชบุรี (ร้อยเอ็ด)	
b	พ (พอ)	b	ph	ph	ph	ph	ph	p	ph	p	ph	
d	ท (ทาง)	d	th	th	th	th	th	t	th	th	th	
j	ช (ชาย)	j	ch	ch	ch	ch	ch	c	s	c	s	ch
g	ค (เค็ม)	g	kh	kh	kh	kh	kh	k	kh	k	kh	
g ^w	คว (ควาย)		fw	fw	khw	khw	f	khw		kh	kh	
								kh				

ไทยโบราณ (Ancient Thai)	ตัวเขียนในภาษาไทยมาตรฐาน และตัวอย่างคำ	สันสกฤต	ภาษาล้านนาในปัจจุบัน							
			ซุมพร	สงขลา	ตากใบ (นราธิวาส)	อุททอง (สุพรรณบุรี)	กรุงเทพฯ	เชียงใหม่	ชาน (เชียงใหม่)	ธวัชบุรี (ร้อยเอ็ด)
br	พร (พริก)	br	phr	phl	phr	phr	ph	ph	ph	ph
dr	ทร (ทราย)	dr	s	s	s	s	s	s	s	s
gr	คร (เครา)	gr	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh
bl	พล (พลู)		phl	phl	phl	phl	ph	(ph) (p)	p	ph
gl	คล (กลาน)		kh	kh	kh	kh	kh	(kh) (k)	(kh) (k)	kh
v	ฟ (ฟ้าง)		fw	fw	f	f	f	f	ph	f
z	ซ (ซ้าย)		s	s	s	s	s	s	s	s
y	ค (คีน)		kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh
m	ม (มา)	m	m	m	m	m	m	m	m	m
n	น (นอน)	n	n	n	n	n	n	n	n	n
ญ	ย (ยาว)	y	j	j	j	j	j	ญ j	j	ญ j
ง	ง (เงิน)		ง	ห	ง	ง	ง	ง	ง	ง
w	ว (วัน)	v	w	w	w	v	v	v	v	v
l	ล (ลีม)	l	l	l	l	l	l	l	l	l
r	ร (เรือ)	r	r	l	r	r	l	h l	h	h l
?	อ (เอา)	Ø	?	?	?	?	?	?	?	?
p	ป (ปี)	p	p	p	p	p	p	p	p	p
t	ต (ตา)	t	t	t	t	t	t	t	t	t
c	จ (เจ็ด)	c	c	c	c	c	c	c	c	c
k	ก (กิน)	k	k	k	k	k	k	k	k	k
kw	กว (กวาง)	kw	kw	kw	kw	kw	f	kw k	k	k
pr	ปร (ปรับ)	pr	pr	pl	pr	pr	p	p	-	p
tr	ตร (ตรา)	tr	(tr) (kr)	†	tr	tr	k	k	k	(t) (k)
kr	กร (กรณ)	kr	kr	(†) (kl)	kr	kr	kr	k	k	(t) (k)
pl	ปล (ปลอม)		pl	pl	pl	pl	p	p	p	p
kl	กล (เกลื่อ)		kl	kl	kl	kl	k	k	k	k

ไทยโบราณ (Ancient Thai)	ตัวเขียนในภาษาไทยมาตรฐาน และตัวอย่างคำ	สันสกฤต	ภาษาถิ่นในปัจจุบัน							
			ชุมพร	สงขลา	ตากใบ (นราธิวาส)	อุททอง (สุพรรณบุรี)	กรุงเทพฯ	เชียงราย	ชาน (เชียงใหม่)	ราชบุรี (ร้อยเอ็ด)
ʔm	บ (บิน)	p	b	b	b	b	b	b	v	b
ʔn	ด (ดำ)	t	d	d	d	d	d	d	l	d
ʔk	อ (อิม)		j	j	j	j	j	j	j	j
h	ห (หัว)	h	h	h	h	h	h	h	h	h
ph	ผ (ผม)	ph	ph	ph	ph	ph	ph	ph	ph	ph
th	ถ (ถาม)	th	th	th	th	th	th	th	th	th
ch	จ (ฉาย)	ch	ch	ch	ch	ch	ch	s	-	s ch
kh	ข (ข้าว)	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh
khw	ชว (ขวัญ)		fw	fw	khw	khw	f	khw kh	kh	kh
phl	ผล (ผลาญ)		phl	phl	phl	phl	ph	ph	-	ph
khl	ชล (โขลง)		khl	khl	khl	khl	kh	-	-	kh
f	ฝ (ฝน)		fw	fw	f	f	f	f	ph	f
s	ส (สอง)	s	s	s	s	s	s	s	s	s
x	ช (ขาย)		kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh	kh
hm	หม (หมา)		m	m	m	m	m	m	m	m
hn	หน (หนู)		n	n	n	n	n	n	n	n
hñ	หญ (หญ้า)		j	ñ	ñ	j	j	ñ j	j	ñ j
hŋ	หง (เหือก)		ŋ	h̃	ŋ	ŋ	ŋ	ŋ	ŋ	ŋ
hw	หว (หวี)		w	w	w	v	v	v	v	v
hl	หล (หลั่ง)		l	l	l	l	l	l	l	l
hr	หร (เหริญ)		r	l	r	r	l	l	-	l

บราวน์ (Brown, 1965: 136-139) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นในภาษาไทยโบราณเป็นพยัญชนะต้นในภาษาถิ่นปัจจุบันที่น่าสนใจหลายประเด็น สรุปได้ดังนี้

- 1) การเปลี่ยนแปลงลักษณะการปิดกั้นลมในการออกเสียงพยัญชนะ บราวน์เรียกการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในลักษณะดังกล่าวว่า “changes in pressure components” การเปลี่ยนแปลงพยัญชนะลักษณะนี้มีดังนี้

- 1.1) เสียง R > P: /ʔm-, ʔn-/ > /b, d/ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะเสียงก้องกังวาน (บราวน์ใช้สัญลักษณ์ R ซึ่งหมายถึง พยัญชนะที่ไม่มีการปิดกั้นลมเวลาออกเสียง หรือมีเล็กน้อย (sonorants)) ได้แก่ /ʔm-, ʔn-/ เป็นพยัญชนะที่เมื่อออกเสียง มีการ

ปิดกั้นลมออก (บราวน์ใช้สัญลักษณ์ P ซึ่งหมายถึง พยัญชนะที่มีการปิดกั้นลมเวลาออกเสียง (obstruents)) ได้แก่ พยัญชนะกัก ก้อง /b, d/ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในภาษาถิ่นทุกภาษาที่บราวน์ศึกษา ยกเว้น ภาษาชาน บราวน์ (Brown, 1965: 136) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นการเปลี่ยนแปลง 2 ขั้นตอนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นั่นคือ $R > P$ และ $q > v$ (บราวน์ใช้สัญลักษณ์ q แทนเสียงพยัญชนะที่มีเสียงกักที่เส้นเสียง และสัญลักษณ์ v แทนพยัญชนะเสียงก้อง) บราวน์กล่าวว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงของ $R > P$ เกิดขึ้นก่อน $q > v$ จะมีผลทำให้พยัญชนะ /^hm-, ^hn-/ ในภาษาถิ่นปัจจุบันมีการรวมเสียงกับพยัญชนะ /p, t/ และหากการเปลี่ยนแปลงแบบ $q > v$ เกิดขึ้นก่อน ก็จะทำให้พยัญชนะ /^hm-, ^hn-/ รวมเสียงกับ /m-, n-/

- 1.2) $N > U$: /m-, n-/ $>$ /b, d/ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะนาสิก /m-, n-/ เป็นพยัญชนะกัก ก้อง /b, d/ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏเริ่มแรกในภาษาถิ่นควนขนุน (สงขลา) ซึ่งเป็นภาษาไทยถิ่นใต้ บราวน์กล่าวว่า หากการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นลักษณะนี้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ พยัญชนะนาสิกจะเกิดการสูญไปเนื่องจากพยัญชนะ /^hn-/ เปลี่ยนแปลงเป็นพยัญชนะ /j-/ และพยัญชนะ /^hq-/ เปลี่ยนแปลงเป็น /h-/

2) การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของการออกเสียงพยัญชนะ บราวน์เรียกการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในลักษณะนี้ว่า “changes in position components” และกล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในลักษณะดังกล่าวไม่ค่อยปรากฏในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันนัก และพบในภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นใต้เท่านั้น การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในลักษณะนี้มีดังนี้

- 2.1) $B > Q$: /f-/ $>$ /fw-/ ในภาษาไทยถิ่นใต้ บราวน์กล่าวว่า ในความเป็นจริงแล้ว พยัญชนะเสียงเสียดแทรก /f-/ มีการกลายเป็นพยัญชนะกักเสียดแทรก [^kfw-] และอาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็น /khw-/ ดังนั้นจึงมักมีการกล่าวกันว่า ในภาษาไทยถิ่นใต้ เสียงพยัญชนะ /f-/ มีการเปลี่ยนแปลงเป็น /khw-/ และพยัญชนะ /khw-/ เปลี่ยนแปลงเป็น /f-/
- 2.2) $Q > B$: /kw-, khw-/ $>$ /f-/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ บราวน์กล่าวว่า ผู้พูดบางคนจะออกเสียงพยัญชนะ /kw-/ เป็นเสียง /k-/ แทนเสียง /f-/ ในขณะที่ผู้พูดภาษาไทยมาตรฐานที่ได้รับการศึกษามักออกเสียงพยัญชนะ /kw-/ และ /khw-/
- 2.3) $D > J$: /thr-/ $>$ /s-/ บราวน์กล่าวว่า ในภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai) มีพยัญชนะต้น /dr-/ ซึ่งเปลี่ยนแปลงเป็นพยัญชนะ /thr-/ ในภาษาถิ่นทุกภาษาที่บราวน์ศึกษา ยกเว้นภาษาไทยถิ่นใต้
- 2.4) $J > D$: /s-/ $>$ /sr-/ การเปลี่ยนแปลงลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้บางภาษา ในความเป็นจริงแล้ว พยัญชนะเสียงเสียดแทรกมีการกลายเป็น

พยัญชนะกักเสียดแทรก [ʼsr-] และอาจมีการกลายเป็นพยัญชนะ /thr-/ บราวน์นำเสนอไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ /thr-/ และ /s-/ เป็นพยัญชนะ /sr-/ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เทียบเคียงได้กับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ /khw-/ และ /f-/ เป็นพยัญชนะ /fw-/ ดังที่กล่าวในหัวข้อ 2.1 ข้างต้น

2.5) D > G: /tr-/ > /kl-/ > /k-/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ บราวน์กล่าวว่าพยัญชนะ /tr-/ ไม่ปรากฏในภาษาถิ่นปัจจุบันแต่อย่างใด และเสียงพยัญชนะดังกล่าวจัดเป็นเสียงพยัญชนะที่ยืมจากภาษาอื่น

2.6) Q > G: /kw-, khw-/ > /k-, kh-/ ในภาษาลาว และในภาษาถิ่นที่พูดในจังหวัดเชียงราย

3) การเปลี่ยนแปลงลักษณะการออกเสียงพยัญชนะเป็นเสียงสูง บราวน์เรียกการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในลักษณะนี้ว่า “changes in height components” และกล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะลักษณะดังกล่าวปรากฏทั่วไปในภาษาถิ่นปัจจุบัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1) K > Y: /ʼm-, ʼn-/ > /w-, l-/ ปรากฏในภาษาชาน
/ʼt-/ > /j-/ (และเปลี่ยนแปลงเป็น /j-/) ปรากฏในภาษาถิ่นปัจจุบันทุกภาษาที่บราวน์ศึกษา

/t-/ > /j-/ ปรากฏในภาษาชาน ภาษาไทยกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้

/ch-/ > /s-/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาลาว

/khw-/ > /fw-/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้

/kw-, khw-/ > /f-/ ปรากฏในภาษาไทยกรุงเทพฯ

3.2) K > Z: /ŋ-/ > /h-/ > /h-/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้บางถิ่น เช่น ในภาษาถิ่นสงขลาและภาษาถิ่นกระบี่ ยังคงใช้พยัญชนะ /h-/ ในทางสัทศาสตร์ /huʼ/ และ /hʉʼ/ ออกเสียงเป็น [huʼ] และ [hʉʼ] บราวน์กล่าวว่า สระนาสิกในภาษาไทยถิ่นใต้ทั้งสองภาษาดังกล่าวปรากฏหลังพยัญชนะ [h]

3.3) Kr, Kl > K: /Cr-, Cl-/ > /C-/ ปรากฏในภาษาถิ่นปัจจุบันส่วนใหญ่²⁰

3.4) Kr > Y: /thr-/ > /s-/ หรือ /sr-/ ปรากฏในภาษาถิ่นปัจจุบันทุกภาษา

3.5) Y1 > Y2: /r-/ > /l-/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นใต้บางภาษา บราวน์ได้รวมการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ /phr-, pr-, khr-, kr-/ เป็น /phl-, pl-, khl-, kl-/ ในภาษาไทยถิ่นสงขลาและภาษาไทยกรุงเทพฯ ในยุคต้นไว้ในกรณีนี้ด้วย

²⁰ บราวน์ใช้สัญลักษณ์ “Cr” และ “Cl” ครอบคลุมพยัญชนะ /phr-, pr-, khr-, kr-, tr-/ และ /phl-, pl-, khl-, kl-/ และกล่าวว่า ผลการสืบสร้างดังกล่าวยังไม่แน่นอน และการใช้สัญลักษณ์ “Cr” และ “Cl” ไม่ได้มีจุดประสงค์ที่จะแสดงนัยว่า บราวน์วิเคราะห์พยัญชนะเสียงต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นพยัญชนะควบกล้ำ (cluster)

3.6) Y > K: /y-/ > /g-/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นสุโขทัยซึ่งบรรณิกกล่าวว่า เป็นภาษาต้นกำเนิดของภาษาไทยถิ่นใต้

/x-/ > /kh-/ ปรากฏในภาษาถิ่นปัจจุบันทุกภาษา อย่างไรก็ตาม บรรณิกกล่าวว่า อาจเป็นไปได้ที่ในภาษาไทยถิ่นเหนือมีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ /kh-/ > /x-/ นั่นคือ มีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะกักเป็นพยัญชนะเสียงเสียดแทรก

3.7) Y > Z: /r-/ > /hr-/ > /h-/ ปรากฏในภาษาชาน ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาลาว การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้เทียบเคียงได้กับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ /r-/ > /l-/ ที่กล่าวถึงในตอนต้น บรรณิกกล่าวว่า มีคำที่แสดงให้เห็นว่า พยัญชนะ /r-/ และ /l-/ เป็นคนละหน่วยเสียงกันเป็นจำนวนมากกว่า ในขณะที่พยัญชนะ /r-/ และ /h-/ ปรากฏแบบสลับหลักอย่างสมบูรณ์ (complete complementary distribution)

4) การเปลี่ยนแปลงลักษณะการออกเสียงที่เส้นเสียง บรรณิกกล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในกรณีนี้ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะลักษณะดังกล่าวนี้ มีดังนี้

4.1 h > v: พยัญชนะเสียงก้องกังวาน (sonorants) /hm-, hn-, hñ-, hŋ-, hw-, hl-/ มีการเปลี่ยนแปลงเป็นพยัญชนะ /m-, n-, ñ-, ŋ-, w-, l-/ บรรณิกกล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ปรากฏในภาษาถิ่นปัจจุบันทุกภาษา

4.2 v > h: Y, Kr และ Q ซึ่งเป็นพยัญชนะที่มีการปิดกั้นของเสียง (obstruents) มีการเปลี่ยนแปลงปรากฏในภาษาถิ่นทุกภาษาที่บรรณิกศึกษา นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ /br-, dr-, gr-, gw-, v-, z-, ɣ-/ > /phr-, thr-, khr-, khw-, f-, s-, x-/ พยัญชนะที่มีการปิดกั้นของเส้นเสียง (obstruents) K เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในภาษาลาว ภาษาไทยกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้ นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ /b-, d-, j-, g-/ > /ph-, th-, ch-, kh-/

4.3 v > q: พยัญชนะที่มีการปิดกั้นของเส้นเสียง (obstruents) K ในภาษาชานและภาษาไทยถิ่นเหนือมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ /b-, d-, j-, g-/ > /p-, t-, c-, k-/

4.4 q > v: พยัญชนะเสียงก้องกังวาน (sonorants) ในภาษาถิ่นทุกภาษาที่บรรณิกศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ ในภาษาชานมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ K > Y: /ʔm-, ʔn-, ʔñ-/ > /w-, l-, j-/ ในขณะที่ภาษาถิ่นภาษาอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะเสียงก้องกังวานเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ R > P: /ʔm-, ʔn-/ > /b-, d-/

นอกจากนี้บรรณิก (Brown, 1965: 141) ยังกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะท้ายไว้ด้วย ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะท้ายจากภาษาไทยโบราณสู่ภาษาไทยถิ่นปัจจุบันมีเพียง 2 กรณี และปรากฏในภาษาถิ่นเพียงภาษาเท่านั้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อคำเพียงบางคำ การเปลี่ยนแปลง 2 กรณีดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงด้านความสูง

1.1) K > Z: /-ŋ/ > /-Ø/ การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ปรากฏในภาษาพวนและภาษาไทยถิ่นใต้สาขาไชยา (สุราษฎร์ธานี) เมื่อปรากฏร่วมกับเสียงท้าย -q (บรรพณกล่าวว่า การวิเคราะห์แต่เดิมคือ /-k/ > /-ʔ/ เมื่อปรากฏตามหลังสระยาว)

1.2) Z > I: /i, y, u/ > /ei, oy, ou/ การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ปรากฏในภาษาถิ่นตะกั่วป่า (พังงา) และภาษาถิ่นภูเก็ต

2) การเปลี่ยนแปลงด้านตำแหน่งของการออกเสียง

/ay/ > /ai/ การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ปรากฏในภาษาถิ่นปัจจุบันทุกภาษา ยกเว้นภาษาชาน

นอกจากงานของบรรพณแล้ว ยังมีงานของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) ที่นำเสนอการสืบสร้างพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิม โดยงานวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิม แต่ก็ได้นำเสนอการสืบสร้างพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิม รวมทั้งภาษาไทยดั้งเดิมทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มกลาง และกลุ่มเหนือด้วย ข้อมูลภาษาไทถิ่นที่นำมาใช้ในการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมในงานวิจัยดังกล่าวมีทั้งสิ้น 115 ภาษา และภาษาไทถิ่นที่งานวิจัยดังกล่าวเลือกมาเสนอไว้มีทั้งสิ้น 60 ภาษาซึ่งพูดอยู่ในประเทศไทย และประเทศใกล้เคียงต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ภาษาไทย (Siamese) ภาษาชาน (Shan) ซึ่งพูดในประเทศพม่า ภาษาลื้อ (Lü) พูดในสิบสองปันนาซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของยูนนาน ภาษาลาว (Lao) พูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและในประเทศลาว รวมทั้งภาษาไทยดำและภาษาไทยขาวที่พูดทางตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนามเหนือ ภาษาต่าง ๆ ดังกล่าวจัดเป็นภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามการจำแนกกลุ่มภาษาตระกูลไทของฟิง กวย ลี (Li, 1960) ส่วนข้อมูลภาษาไทกลุ่มกลางนั้น ในงานของแมรี สารวิทย์ใช้ข้อมูลภาษาถิ่นของภาษาไท้ (Tho) และภาษานุง (Nung) ซึ่งพูดในบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนามเหนือ และในทางตอนใต้ของกวางสี ประเทศจีน ได้แก่ ภาษานุง (Nung) ภาษานุงตะวันตก (Western Nung) ภาษาลุงโจว (Lung Chow) ภาษาเลปิง (Lei Ping) และภาษาลุงหมิง (Lung Ming) สำหรับข้อมูลภาษาไทกลุ่มเหนือ นั้น งานของแมรี สารวิทย์ใช้ข้อมูลภาษาไทถิ่นที่พูดในกวางสี ไกวโจวตอนใต้ ยูนนาน ตะวันออก และทางเหนือสุดของเวียดนามเหนือ ภาษาไทถิ่นที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ดังกล่าวและแมรี สารวิทย์นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิม ได้แก่ ภาษาปุยอี้ (Puyi) ภาษาไย (Yay) ภาษาโป๊อ้าย (Poai) ภาษาแซก (Saek) ภาษาจ้วง (Chuang) และภาษาหวู่หมิง (Wuming)

ในแง่ของพยัญชนะต้น แมรี สารวิทย์สืบสร้างให้ภาษาไทยดั้งเดิมมีทั้งพยัญชนะต้นเดี่ยว และพยัญชนะต้นควบกล้ำสองเสียงหรือสามเสียง โดยพยัญชนะเสียงที่สองของพยัญชนะต้นควบกล้ำสองเสียงนั้นประกอบด้วยพยัญชนะเหลว (r, l) หรือพยัญชนะเสียงเลื่อน (w, y) ส่วนพยัญชนะเสียงที่

สองของพยัญชนะควบกล้ำสามเสียงนั้น ได้แก่ พยัญชนะเหลว (r, l) และพยัญชนะเสียงที่สาม ได้แก่ พยัญชนะเสียงเลื่อน (w, y)

แม้ว่า สารวิทย์สืบสร้างพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิม 4 หมวดดังนี้

- 1) พยัญชนะประเภทเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (voiceless friction sounds) ได้แก่ พยัญชนะกัก ไม่ก้อง ฟันลม (voiceless aspirated stops) เช่น *ph- พยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง (voiceless fricatives) เช่น *f- พยัญชนะนาสิก ไม่ก้อง (voiceless nasals) เช่น *m̥- พยัญชนะเหลว ไม่ก้อง (voiceless liquids) เช่น *l̥- พยัญชนะเสียงเลื่อน ไม่ก้อง (voiceless glides) เช่น *w-
- 2) พยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่ฟันลม (voiceless unaspirated stops) เช่น *p-
- 3) พยัญชนะกักที่เส้นเสียง (glottal stop) *ʔ- และพยัญชนะที่มีการกักที่เส้นเสียงในตอนต้น (preglottalized consonants) เช่น *ʔb-
- 4) พยัญชนะเสียงก้อง เช่น *b-

แม้ว่า สารวิทย์นำเสนอผลการสืบสร้างพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มกลางดั้งเดิม และภาษาไทกลุ่มเหนือดั้งเดิม ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 พยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มกลางดั้งเดิม และภาษาไทกลุ่มเหนือดั้งเดิม (ดัดแปลงจาก Sarawit, 1973: 18-19)

ภาษาไทย ดั้งเดิม (Proto- Tai)	ตัวอย่างคำ	ความหมาย	ภาษาไทกลุ่ม ตะวันตกเฉียง ใต้ดั้งเดิม (Proto- Southwestern Tai/PSWT)	ภาษาไทกลุ่ม กลางดั้งเดิม (Proto-Central Tai/PCT)	ภาษาไทกลุ่ม เหนือดั้งเดิม (Proto- Northern Tai/PNT)
หมวดที่ 1					
*ph- *th- *ch- *kh-	*pha: B1 *thian B1 *chi:k DL2 *khia A1 (PSWT, PCT) A4 (PNT)	“ผ่า” “(ป่า)เถื่อน” “ฉีก” “มะเขือ”	*ph- *th- *ch- *kh-	*ph- *th- *ch- *kh-	*ph- *th- *ch- ²¹ *kh-

²¹ แม้จะ สารวิทย์ (Sarawit, 1973: 93) กล่าวว่า การสืบสร้างพยัญชนะต้น *ch- ในภาษาไทยดั้งเดิมยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน เนื่องจากข้อมูลคำศัพท์ส่วนใหญ่ที่ใช้เป็นหลักฐานในการสืบสร้างพยัญชนะต้น *ch- เป็นคำร่วมเชื้อสายกับภาษาจีน เช่น คำว่า “ฉีก” *chi:k DL1 เป็นต้น นอกจากนี้เสียงสระในคำดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับเสียงสระในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมและภาษาไทกลุ่มเหนือดั้งเดิมซึ่งใช้สระ *i: และภาษาไทกลุ่มกลางดั้งเดิมซึ่งใช้สระ *ia

ภาษาไท ดั้งเดิม (Proto-Tai)	ตัวอย่างคำ	ความหมาย	ภาษาไทกลุ่ม ตะวันตกเฉียง ใต้ดั้งเดิม (Proto-Southwestern Tai/PSWT)	ภาษาไทกลุ่ม กลางดั้งเดิม (Proto-Central Tai/PCT)	ภาษาไทกลุ่ม เหนือดั้งเดิม (Proto-Northern Tai/PNT)
*m-	*ma: A1	“หมา”	*m-	*m-	*m-
*n-	*na: C1	“หน้า”	*n-	*n-	*n-
*ñ-	*ñuŋ C1	“ยุ่ง” (หยิ่ง)	*ñ-	*ñ-	*ñ-
*ɲ-	*ɲa:y B1	“เหน้อย”	*ɲ-	*ɲ-	*ɲ-
*f-	*fa: A1	“ฝา”	*f-	— (*ph-)	*f-
*s-	*sa:w A1	“สาว”	*s-	*s-	*s-
*xh-	*xha: B1	“ราก (น.)”	*xh-	— (*kh-)	— (*h-)
*w-	*wa:n A1	“หวาน”	*w-	*w-	*w-
*h-	*hun B1	“หุ่น”	*h-	*h-	*h-
*l-	*la:y A1	“หลาย”	*l-	*l-	*l-
*r-	*ria:y A1	“หาย”	— (*h-)	— (*h-)	*r-
*sw-	*swa:ŋ A1	“สูง”	— (*s-)	— (*s-)	— (*s-)
*swy-	*swya:n A1	“สวน”	— (*s-)	— (*s-)	— (*s-)
*phr- หรือ	*phro:m A1	“พอม”	— (*ph-)	*phr-	*phr-
*phl-					
*thl-	*thla: C1	“รอ(ท่า)” (ถ้ำ)	— (*th-)	*thl-	*thl-
*thr-	*thrin A1	“หิน”	— (*h-)	*thr-	— (*r-)
*thlw-	*thlway A1	“ไถ”	— (*th-)	— (*th-)	*thlw-
*thrw-	*thrwam A1	“หาม”	— (*h-)	— (*thr-)	— (*rw-)
*khl-	*khlo:ŋ C1	“ข้อง(ใส่ปลา)”	*khl-	*khl-	*khl-
*khr-	*khray B1	“ไข่”	— (*khl-)	— (*khl-)	*khr-
*khw-	*khwa:n A1	“หวาน”	*khw-	*khw-	— (*w-)
*khlw-	*khlwa:n A1	“แมงมุม”	— (*khw-)	*khlw-	*khlw-
*xhw-	*xhwe:n A1	“แขวน”	*xhw-	— (*khw-)	— (*w-)
*xhr-	*xhra A1	“หา”	— (*h-)	— (*khl-)	— (*r-)
*xhrw-	*xhrwia:y C1	“ลำธารน้ำจาก ภูเขา”	— (*h-)	— (*khl-)	— (*rw-)

ภาษาไท ดั้งเดิม (Proto- Tai)	ตัวอย่างคำ	ความหมาย	ภาษาไทกลุ่ม ตะวันตกเฉียง ใต้ดั้งเดิม (Proto- Southwestern Tai/PSWT)	ภาษาไทกลุ่ม กลางดั้งเดิม (Proto-Central Tai/PCT)	ภาษาไทกลุ่ม เหนือดั้งเดิม (Proto- Northern Tai/PNT)
*ꠘw- *thw- *ꠘw- *ꠘw- *ꠘrw-	*ꠘwia A1, B1 *ꠘwi: A1 *thwia B1 *ꠘwia:y A1 *ꠘway B1 *ꠘrwet DS1	“รางวัล” “หิว” “ถั่ว” “หมี” “(เปื้อน)หน้า” “เห็ด”	— — (*ꠘw-) — (*th-) — (*ꠘw-) — (*ꠘw-) — (*h-)	— — (*ꠘw-) — (*th-) — (*ꠘw-) — (*ꠘw-) *ꠘw-	*ꠘw- — (*ꠘw-) — (ดู *dw-) — (*ꠘw-) *ꠘw- *ꠘrw-
หมวดที่ 2					
*p- *t- *c- *k- *x- *pl- *pr- *tl- *tr- *tlw- *kl- *kr- *klw- *xw- *kw- *ky- *tw-	*pi: A2 *ti:n A2 *cu:p DL2 *kom C2 *xa: C1 *pla: A2 *pre:k DL2 *ti:n B2 *trak DS2 *tlwet DS2 *kli:p DL2 *kron A2, B2 *klway A2 *klwia A2 *xwa A2 *kwait DL2 *kyan A2 *twia A2	“ปี” “ตีน” “จูบ” “ก้ม” “ฆ่า” “ปลา” “แตก” “ตีน” “ตีก(แดน)” “ผายลม” “กลีบ” “กรง” “ไกล” “เกลือ” “ขา” “กวาด” “กิน” “ตัว (ลักษณะนาม ใช้สำหรับสัตว์)”	*p- *t- *c- *k- — (*xh-) *pl- — (*t-) — (*t-) — (*t-) — (*t-) *kl- *kr- — (*kl-) — (*kw-) — (*xh-) *kw- — (*k-) — (*t-)	*p- *t- *c- *k- — (*kh-) *pl- *pr- — (*t-) — (*thr-) — (*t-) *kl- — (*kl-) — (*kw-) — (*kh-) *kw- — (*k-) — (*t-)	*p- *t- *c- *k- *x- *pl- *pr- — (*ꠘw-) — (*ꠘw-) — (*ꠘw-) *kl- — (*ꠘw-) *klw- *xw- *kw- — (*k-) — (ดู *dw-)

ภาษาไท ดั้งเดิม (Proto- Tai)	ตัวอย่างคำ	ความหมาย	ภาษาไทกลุ่ม ตะวันตกเฉียง ใต้ดั้งเดิม (Proto- Southwestern Tai/PSWT)	ภาษาไทกลุ่ม กลางดั้งเดิม (Proto-Central Tai/PCT)	ภาษาไทกลุ่ม เหนือดั้งเดิม (Proto- Northern Tai/PNT)
หมวดที่ 3					
*ɭb- *ɭd- *ɭy- *ɭ- *ɭbl- *ɭbw- *ɭdl- *ɭdr- *ɭblw- *ɭw- *ɭdy-	*ɭba:w B3 *ɭda: B3 *ɭyap DL3 *ɭim A3 *ɭbli: A3 *ɭbwa:ŋ A3 *ɭdlip DS3 *ɭdra:w A3 *ɭblwa: A3 *ɭwan A3 *ɭdyin A3	“บ่าว” “ดำ” “เหยียบ” “อึม” “ถุงน้ำดี” “บาง” “ดิบ” “ดาว” “สะดือ” “หนาม” “ยืน”	*ɭb- *ɭd- *ɭy- *ɭ- *ɭbl- _ (*ɭb-) _ (*ɭd-) _ (*ɭd-) _ (*ɭbl-) _ (*ɭ-) _ (*ɭy-)	*ɭb- *ɭd- *ɭy- *ɭ- *ɭbl- _ (*ɭb-) _ (*ɭd-) _ (*ɭd-) _ (*ɭbl-) _ (*ɭ-) _ (*ɭy-)	*ɭb- *ɭd- *ɭy- *ɭ- *ɭbl- *ɭbw- *ɭdl- *ɭdr- _ (*ɭbl-) *ɭw- _ (*ɭd-)
หมวดที่ 4					
*b- *d- *j- *g- *m- *n- *ñ- *ŋ- *y- *w- *l- *r- *v- *z- *ɣ-	*bi: B4 *da:y A4 *jim A4 *gu: B4 *ma: C4 *na: A4 *ñuŋ A4 *ŋa:y B4 *ya: B4 *wa: A4 *li:ŋ A4 *rə:n A4 *vu: A4 *zi: C4 *ye:p DL4	“พี่” “ยาย” “ชิม” “คู่” “ม้า” “นา” “ยุ่ง” “ง่าย” “ย่า” “วา” “ลิง” “เรือน (บ้าน)” “ลอย” “ซื่อ” “แคบ”	*b- *d- *j- *g- *m- *n- *ñ- *ŋ- *y- *w- *l- *r- *v- *z- *ɣ-	*b- *d- *j- *g- *m- *n- *ñ- *ŋ- *y- _ (*v-) *l- *r- *v- *z- *ɣ-	*b- *d- *j- *g- *m- *n- *ñ- *ŋ- *y- _ (*v-) *l- *r- *v- *z- *ɣ-

ภาษาไท ดั้งเดิม (Proto- Tai)	ตัวอย่างคำ	ความหมาย	ภาษาไทกลุ่ม ตะวันตกเฉียง ใต้ดั้งเดิม (Proto- Southwestern Tai/PSWT)	ภาษาไทกลุ่ม กลางดั้งเดิม (Proto-Central Tai/PCT)	ภาษาไทกลุ่ม เหนือดั้งเดิม (Proto- Northern Tai/PNT)
*bl-	*bla:t DL4	“พลาดลัม”	*bl-	*bl-	*bl-
*br-	*bra:k DL4	“พราก”	*br-	_(*bl-)	_(*bl-)
*dw-	*dwia B4	“ถั่ว”	— (ดู *thw-)	— (ดู *thw-)	*dw-
*gl-	*gla:n A4	“กลาน”	*gl-	*gl-	*gl-
*gr-	*grok DS4	“ครก”	*gr-	_(*gl-)	*gr-
*gw-	*gwi:a:y B4 *gwi: B4	“ชู้” “คุกเข้า”	_(*khw-) —	_(*khw- *gw-	_(*g-) *gw-
*yw-	*ywa:y A4	“ควาย”	*yw-	_(*v-)	*yw-
*yl-	*ylo:n A4	“โยก, โคลงเคลง”	_(*gl-)	_(*r-)	—
*yr-	*yra:m A4	“คราม”	_(*gr-)	_(*gl-)	*yr-
*vl-	*vlaw B4	“ขี้เถ้า”	_(*d-)	*vl-	(*d-)
*vr-	*vra: C4	“(มีด)พริ้ว”	_(*br-)	_(*bl-)	*vr-
*ɲw-	*ɲwa: A4	“เมื่อนาน”	*ɲw-	*ɲw-	*ɲw-
*ml-	*mle:ɲ A4	“แมลง”	*ml-	*ml-	*ml-
*nr-	*nram C4	“น้ำ”	_(*n-)	_(*n-)	*nr-
*rw-	*rwi:a:k DL4	“อาเจียน”	_(*r-)	_(*r-)	*rw-
*lw-	*lwak DL, DS4	“ลูก”	_(*l-)	_(*l-)	_(*l-)
*ɲr-	*ɲra: A4	“งา”	_(*ɲ-)	_(*ɲ-)	*ɲr-
*ñw-	*ñwan A4	“แมลงวัน”	_(*ɲw-)	_(*v-)	_(*ñ-)
*rwy-	*rwy:a:ɲ A4	“รวงข้าว”	_(*r-)	_(*r-)	_(*r-)
*ɲy-	*ɲyɔ:w B4	“ปัสสาวะ”	_(*ɲ, n, y-)	_(*n, ñ-)	_(*ñ-)
*ɲyw-	*ɲywa:w A4	“กึ่งตัวเล็ก”	_(*ɲ-)	_(*ñ-)	*ñw-
*jw-	*jwo: B4	“ชื้อ”	_(*j-)	_(*j-)	_(*j-)
*zw-	*zwo: B4	“ตรง”	_(*z-)	_(*z-)	_(*z-)
*dl-	*dloŋ A4	“ลง”	_(*l-)	_(*l-)	dl-
*dr-	*driat DL4	“เรือด”	_(*r-)	_(*l-)	_(*r-)
*drw-	*drwia A4	“เรือ”	_(*r-)	_(*l-)	_(*rw-)

นอกจากนี้แมรี สารวิทย์ยังได้แสดงการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะจากภาษาไทดั้งเดิมมาสู่ภาษาไทถิ่นปัจจุบัน โดยในที่นี้จะนำเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะจากภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมาแสดงไว้เท่านั้น (ดูรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มกลางดั้งเดิม และกลุ่มเหนือดั้งเดิมใน Sarawit (1973)) ตารางที่ 8 ต่อไปนี้แสดงการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมาเป็นพยัญชนะต้นในภาษาไทถิ่นปัจจุบัน

ตารางที่ 8 การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมาเป็นพยัญชนะต้นในภาษาไทถิ่นปัจจุบัน (ดัดแปลงจาก Sarawit, 1973: 31-34)

ภาษาไทกลุ่ม ตะวันตกเฉียง ใต้ดั้งเดิม (Proto- Southwestern Tai/PSWT)	ภาษาไทย (Siamese)	ภาษาไทขาว (White Tai)	ภาษาไทดำ (Black Tai)	ภาษาชาน (Shan)	ภาษาลื้อ (Lü)	ภาษาลาว (Lao)
*ph-	ph-	ph-	f-	ph-	ph-	ph-
*th-	th-	th-	th-	th-	th-	th-
*ch-	ch-	c-	c-	ช-	s-	—
*kh-	kh-	kh-	kh-	kh-	kh-	kh-
*m-	m-	m-	m-	m-	m-	m-
*n-	n-	n-	n-	n-	n-	n-
*ñ-	y-	ญ-	ญ-	y-	y-	ญ-
*ŋ-	ŋ-	h-	h-	ŋ-, h-	ŋ-, h-	h-
*f-	f-	f-	f-	ph-	f-	f-
*s-	s-	s-	s-	ซ-	s-	s-
*xh-	kh-	x-	kh-	kh-	kh-	kh-
*w-	w-	v-	v-	w-	v-	w-
*h-	h-	h-	h-	h-	h-	h-
*l-	l-	l-	l-	l-	l-	l-
*khl-	kh-	ch-	s-	kh-	kh-	kh-
*khw-	khw-	khw-	khw-	khw-	kw-	khw- khwa > khua khwa:
*xhw-	khw-	xw-, x-	khw-	khw-, kh-	khw-, kh-	kh-, khw- khwa > khua khwa:

ภาษาไทกลุ่ม ตะวันตกเฉียง ใต้ดั้งเดิม (Proto- Southwestern Tai/PSWT)	ภาษาไทย (Siamese)	ภาษาไทขาว (White Tai)	ภาษาไทดำ (Black Tai)	ภาษาชาน (Shan)	ภาษาลื้อ (Lü)	ภาษาลาว (Lao)
*p-	p-	p-	p-	p-	p-	p-
*t-	t-	t-	t-	t-	t-	t-
*c-	c-	c-	c-	s-	c-	c-
*k-	k-	k-	k-	k-	k-	k-
*pl-	pl-	p-	p-	p-	p-	p-
*kl-	kl-	k-	k-	k-	k-	k-
*kr-	kl-, kr-	k-	k-	k-	k-	k-
*kw-	kw-	kw-	kw-	kw-	kw-	kw- kwa > kua kwa:
*ʔb-	b-	b-	b-	m-	b-	b-
*ʔd-	d-	d-	d-	n-	d-	d-
*ʔy-	y-	y-	y-	y-	y-	y-
*ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-
*ʔbl-	d-	b-	b-	l-, m-	d-, b-	d-, b-
*b-	ph-	p-	p-	p-	p-	ph-
*d-	th-	t-	t-	t-	t-	th-
*j-	ch-	c-	c-	s-	c-	s-
*g-	kh-	k-	k-	k-	k-	kh-
*m-	m-	m-	m-	m-	m-	m-
*n-	n-	n-	n-	n-	n-	n-
*ñ-	y-	ñ-	ñ-	y-	ñ-	ñ-
*ŋ-	ŋ-	ŋ-	ŋ-	ŋ-	ŋ-	ŋ-
*y-	y-	y-	y-	y-	y-	ñ-
*w-	w-	v-	v-	w-	v-	w-
*l-	l-	l-	l-	l-	l-	l-
*r-	r-	h-	h-	h-	h-	h-
*v-	f-	f-	f-	ph-	f-	f-
*z-	s-	s-	s-	š-	s-	s-

ภาษาไทกลุ่ม ตะวันตกเฉียง ใต้ดั้งเดิม (Proto- Southwestern Tai/PSWT)	ภาษาไทย (Siamese)	ภาษาไทขาว (White Tai)	ภาษาไทดำ (Black Tai)	ภาษาชาน (Shan)	ภาษาลื้อ (Lü)	ภาษาลาว (Lao)
*ɣ-	kh-	x-	k-	kh-	kh-	kh-
*bl-	phl-	ph-, p-	p-, p-l-	p-	p-	p-
*br-	phr-	p-	p-, ph-	ph-	ph-, p-	ph-
*gl-	khl-	c-	c-	k-	k-	kh-
*gr-	khr-	c-	c-	kh-	kh-	kh-
*ɣw-	khw-, kh-	xw-, x-	kw-, k-	kw-, k-	kw-, k-	kh-, khw- khwa > khua khwa:
*ɲw-	ɲ-, w-	ɲ-, ɲw-	ɲ-, ɲw-	ɲ-, w-	ɲ-, w-	ɲ-, w-
*ml-	m-, l-	m-, l-	m-, l-	m-	m-	m-, l-

แม้ว่า สารวิทย์กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมเป็นพยัญชนะต้นในภาษาไทถิ่นบางภาษาที่น่าสนใจหลายประเด็น ตัวอย่างเช่น เสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม *ʔbl- เปลี่ยนแปลงเป็นเสียง l- ในภาษาชาน (Shan) และเป็นเสียง d- ในภาษาลาวและภาษาลื้อ ในคำศัพท์คำว่า “ตอง” *ʔblo:ŋ A3 ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ในภาษาชานจะใช้เสียงพยัญชนะต้น m- ส่วนภาษาลาวและภาษาลื้อใช้เสียงพยัญชนะต้น b-

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและแม้ว่า สารวิทย์กล่าวถึงไว้ คือ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นเสียงควบกล้ำ ตัวอย่างเช่น พยัญชนะต้น *bl- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมีการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทถิ่นปัจจุบัน 2 รูปแบบ เช่น คำว่า “พลาด” *bla:t DL4 ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ในภาษาไทดำใช้คำว่า pa la:t ในขณะที่ภาษาไทขาวใช้เสียงพยัญชนะต้น ph- ส่วนพยัญชนะต้น *br- มีการเปลี่ยนแปลงเป็นเสียงพยัญชนะ p- ในภาษาลื้อ เช่น คำว่า “มะพร้าว” *bra:w C4 ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ในภาษาลื้อจะใช้เสียงพยัญชนะต้น p- ทั้ง ๆ ที่ภาษาลื้อมักจะใช้เสียงพยัญชนะต้น *ph- กรณีนี้แม้ว่า สารวิทย์กล่าวว่า คำว่า “มะพร้าว” อาจเป็นคำยืม

นอกจากการสืบสร้างพยัญชนะต้นแล้ว แม้จะ สารวิทย์ยังได้สืบสร้างพยัญชนะท้ายในภาษาไทดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มกลางดั้งเดิม และภาษาไทกลุ่มเหนือดั้งเดิม โดยแม้ว่า สารวิทย์สืบสร้างให้ภาษาไทดั้งเดิม รวมทั้งภาษาไทดั้งเดิมทั้ง 3 กลุ่มมีพยัญชนะท้ายชุดเดียวกัน ดังนี้

*-m	*sa:m A1	“สาม”
*-n	*ʔba:n C3	“หมู่บ้าน”
*-ŋ	*kla:ŋ A2	“กลาง”
*-p	*thra:p DL1	“หาบ”
*-t	*ʔbat DL3	“ขาด (น.)”
*-k	*pa:k DL2	“ปาก”
*-w	*sa:w A1	“สาว”
*-y	*ma:y C1	“หม้าย”
*-ɣ	*ʔbaɣ A3	“ใบ(ไม้)”

การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะท้ายที่เกิดขึ้นในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้มีดังนี้
 พยัญชนะท้ายในภาษาไทยดั้งเดิมที่มีการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันที่น่าสนใจ ได้แก่
 พยัญชนะท้าย *-k และ *-ɣ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะท้าย *-k

*-k > ʔ/สระยาว____

ตัวอย่างเช่น ภาษาไทยดั้งเดิม “ปาก” *pa:k DL2 > ภาษาไทย pa:ʔ DL2

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ปรากฏในภาษาไทยขาว ไทดำ และมีภาษาอื่น ๆ อีกตามที่
 บราวน์ (Brown, 1965 อ้างถึงใน Sarawit, 1973: 66) ระบุไว้ คือ ภาษาพวน และภาษาไชยา ซึ่ง
 เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ภาษาหนึ่ง

- การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะท้าย *-ɣ

*-ɣ > y

ตัวอย่างเช่น ภาษาไทยดั้งเดิม “ใบ(ไม้)” *ʔbaɣ A3 > ภาษาไทย bay A3

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ปรากฏในภาษาไทย ภาษาอีสาน และภาษาลาว (แต่ภาษาลาว
 หลวงพระบางยังคงเสียงพยัญชนะท้าย -ɣ ไว้) รวมทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะดังกล่าวใน
 ภาษาถิ่นต่าง ๆ ที่บราวน์ (Brown, 1965 อ้างถึงใน Sarawit, 1973: 66) ศึกษาไว้ ยกเว้น ภาษา
 ขานที่ยังคงเสียงพยัญชนะท้ายดังกล่าวไว้อยู่ (ดูการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะท้ายในภาษา
 ไทยถิ่นปัจจุบันกลุ่มกลางและกลุ่มเหนือใน Sarawit (1973))

นอกจากการสืบสร้างพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิม รวมทั้งภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai)
 ในงานของบราวน์ (Brown, 1965) และแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมี
 งานของฟิง กวย ลีซึ่งเป็นอีกงานหนึ่งในยุคบุกเบิกที่สืบสร้างเสียงในภาษาไทยดั้งเดิม และภาษาไทย
 ดั้งเดิมทั้ง 3 กลุ่ม ในงานดังกล่าว ฟิง กวย ลี (Li, 1977) ได้เลือกภาษาถิ่นที่เป็นตัวแทนของภาษา
 ไทยแต่ละกลุ่มข้างต้นมาเปรียบเทียบเพื่อสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิม โดยมีเกณฑ์ในการเลือกภาษาคือ
 ภาษาถิ่นแต่ละภาษาต้องมีข้อมูลคำศัพท์มากพอ รวมทั้งเป็นข้อมูลได้รับการบันทึกและวิเคราะห์

อย่างถูกต้องแม่นยำ โดยภาษาไทถิ่นที่ฟัง กวย ลีใช้เปรียบเทียบเพื่อสืบสร้างภาษาไทดั้งเดิม ได้แก่ ภาษาไทย (Siamese) หรือภาษาไทยกรุงเทพ (Bangkok Thai) เป็นตัวแทนภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ภาษาลุงเจา (Lungchow) เป็นตัวแทนภาษาไทกลุ่มกลาง และภาษาโป๋อ้าย (Po-ai) เป็นตัวแทนภาษาไทกลุ่มเหนือ

ผลการสืบสร้างภาษาไทดั้งเดิมของฟัง กวย ลีแสดงให้เห็นว่า พยัญชนะต้นในภาษาไทดั้งเดิม มีทั้งพยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะควบกล้ำ พยัญชนะต้นเดี่ยวแบ่งเป็น 6 กลุ่มตามฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง ได้แก่ 1) ริมฝีปาก (labials) 2) ฟัน (dentals) 3) เสียงเสียดแทรกอู่อุสม (sibilants) 4) เพดานอ่อน (velars) 5) กล้องเสียง (laryngeals) และ 6) เสียงเหลว (liquids) และเสียงกึ่งสระ (semivowels) พยัญชนะ 4 กลุ่มแรกแบ่งเป็นพยัญชนะเสียงกัก (stops) พยัญชนะเสียงนาสิก (nasals) และพยัญชนะเสียงเสียดแทรก (fricatives) พยัญชนะเสียงกักมี 4 ประเภท ได้แก่ 1) พยัญชนะกักไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (voiceless unaspirated stops) 2) พยัญชนะกักไม่ก้อง-พ่นลม (voiceless aspirated stops) 3) พยัญชนะกัก มีเสียงกักที่เส้นเสียง (glottalized/preglottalized stops) และ 4) พยัญชนะกักก้อง (voiced stops) ส่วนพยัญชนะนาสิก พยัญชนะเสียงเสียดแทรก และพยัญชนะเหลวแต่ละกลุ่มประกอบด้วยพยัญชนะ 2 ประเภทเท่านั้น ได้แก่ พยัญชนะเสียงก้อง และพยัญชนะเสียงไม่ก้อง นอกจากนี้ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ยังเสนอไว้ด้วยว่า พยัญชนะเสียงกึ่งสระ (semivowels) *j- และ *w- อาจมีเสียงกักที่เส้นเสียง (preglottalized) ด้วย พยัญชนะต้นในภาษาไทดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟัง กวย ลีแสดงในตารางที่ 9 ต่อไปนี้

ตารางที่ 9 พยัญชนะต้นในภาษาไทดั้งเดิม (ดัดแปลงจาก Li, 1977: 58)

	ริมฝีปาก (Labials)	ฟัน (Dentals)	เสียงเสียด แทรกอู่อุสม (Sibilants) ²²	เพดาน อ่อน (Velars)	กล้องเสียง (Laryngeals)	เสียงเหลว (Liquids) และ เสียงกึ่งสระ (Semivowels)
เสียงกัก (Stops)						
ไม่พ่นลม (Unaspirated)	*p-	*t-	*ç-	*k-		
พ่นลม (Aspirated)	*ph-	*th-	*çh-	*kh-		

²² ในงานของฟัง กวย ลีเรียกพยัญชนะ *ç, *çh, *j เป็นพยัญชนะเสียงเสียดแทรกอู่อุสม (sibilants) ซึ่งในภาษาไทยปัจจุบันเป็นเสียงกักเสียดแทรก (affricates) คือ *tç และ *tç^h หรือในบางงานอาจวิเคราะห์ให้เป็นเสียงกัก (stops) ได้แก่ *c และ *ch ตามลำดับ ส่วนสัทอักษรที่ใช้แสดงพยัญชนะเสียงนาสิก ัก ในงานของฟัง กวย ลี ในงานอื่น ๆ ในระยะหลังต่อมามากใช้สัทอักษร ฅ และในเอกสารและงานวิจัยในปัจจุบันมักใช้สัทอักษร ɲ แทนพยัญชนะเสียงนาสิกดังกล่าว

	ริมฝีปาก (Labials)	ฟัน (Dentals)	เสียงเสียด แทรกอุสุ่ม (Sibilants) ²²	เพดาน อ่อน (Velars)	กล่องเสียง (Laryngeals)	เสียงเหลว (Liquids) และ เสียงกึ่งสระ (Semivowels)
เส้นเสียง (Glottalized)	*ʔb-	*ʔd-			*ʔ-	
ก้อง (Voiced)	*b-	*d-	*j-	*g-		
<u>เสียงนาสิก</u> (Nasals)						
ก้อง (Voiced)	*m-	*n-	*ŋ-	*ŋ-		
ไม่ก้อง (Voiceless)	*hm-	*hn-	*hŋ-	*hŋ-		
<u>เสียงเหลว</u> (Liquids)						
ก้อง (Voiced)		*l-				
ไม่ก้อง (Voiceless)		*hl-				
ก้อง (Voiced)		*r-				
ไม่ก้อง (Voiceless)		*hr-				
<u>เสียงเสียด</u> (Fricatives)						
ไม่ก้อง (Voiceless)	*f-		*s-	*x-	*h-	
ก้อง (Voiced)	*v-		*z-	*ɣ-		
<u>เสียงกึ่งสระ</u> (Semivowels)						
ก้อง (Voiced)	*w-		*j-			
ไม่ก้อง (Voiceless)	*hw-					
เส้นเสียง (Glottalized)	*ʔw- ?		*ʔj-			

ส่วนเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยดั้งเดิมนั้น พัง กวย ลี (Li, 1977: 58) สืบสร้างไว้ 6 เสียง ดังนี้

<u>เสียงนาสิก</u> (Nasals)	*-m	*-n	*-ŋ
<u>เสียงกัก</u> (Stops)	*-p	*-t	*-k

นอกจากพยัญชนะเดี่ยวแล้ว พัง กวย ลี ยังสืบสร้างพยัญชนะควบกล้ำไว้หลายเสียง โดยพยัญชนะควบกล้ำทุกเสียงในภาษาไทยดั้งเดิมปรากฏเป็นพยัญชนะต้นเท่านั้น พยัญชนะตัวแรกอาจเป็นเสียงกัก เสียงนาสิก หรือเสียงเสียดแทรก และพยัญชนะตัวที่สองอาจเป็นพยัญชนะเสียงเหลว (liquids) ได้แก่ *-l- หรือ *-r- หรือพยัญชนะเสียงกึ่งสระ (semivowel) *-w- พยัญชนะต้นควบกล้ำตามการสืบสร้างของพัง กวย ลี มีดังนี้

*pl-	*tl-	*kl-
*pr-	*tr-	*kr-
		*kw-
*phl/r-	*thl-	*khl-
	*thr-	*khr-
		*khw-
*bl-	*dl-	*gl-
*br-	*dr-	*gr-
		*gw-
*ʔbl/r-	*ʔdl/r-	
*ml/r-	*nl/r-	*ŋl/r-
		*xr-
		*xw-
		*yw-

นอกจากพยัญชนะควบกล้ำในข้างต้น พัง กวย ลี ยังสืบสร้างพยัญชนะต้นควบกล้ำอื่น ๆ อีก ตัวอย่างเช่น *mw-, *fr-, *vr- และ *vl- เป็นต้น²³

พยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิม (Proto-Tai/PT) ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Proto-Southwestern Tai/PSWT) ภาษาไทกลุ่มกลางดั้งเดิม (Proto-Central Tai/PCT) และภาษาไทกลุ่มเหนือดั้งเดิม (Proto-Northern Tai/PNT) ทั้งพยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะควบกล้ำจากการสืบสร้างของพัง กวย ลี รวมทั้งพยัญชนะต้นในภาษาไทยถิ่น 3 ภาษาที่เป็นตัวแทนของภาษาไทย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (ภาษาไทย) กลุ่มกลาง (ภาษาลุงเงา) และกลุ่มเหนือ (ภาษาป้ออ้าย) ที่มีวิวัฒนาการมาจากพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมสรุปได้ดังตารางที่ 10

²³ พัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างพยัญชนะต้นควบกล้ำ *fr-, *vr- และ *vl- และกล่าวว่ายังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน เนื่องจากข้อมูลในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ มีน้อยมาก

ในที่นี้ได้นำตัวอย่างคำจำนวนหนึ่งในภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ภาษามาแสดงไว้ด้วย (ดูรายละเอียดและตัวอย่างคำอื่น ๆ ใน Li (1977)) โดยแต่ละตัวอย่างมีวรรณยุกต์กำกับให้เห็นอย่างชัดเจน (ดูวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมในหัวข้อที่ 2.4.1.3)

ตารางที่ 10 สรุปพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม (PT) ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (PSWT) ภาษาไทกลุ่มกลางดั้งเดิม (PCT) ภาษาไทกลุ่มเหนือดั้งเดิม (PNT) และพยัญชนะต้นในภาษาไทยถิ่นปัจจุบัน

พยัญชนะดั้งเดิม				พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT	ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุงเจา	ป้ออ้าย
1. *p-	*p-	*p-	*p-	“ไป” “ป่า” “ปาก”	A1 C1 DL1	p- pai paa paak	p- Pai paa paak	p- pai paa paak
2. *ph-	*ph-	*ph-	*p-	“พัน (ก.)” “แผ่น” “(เพศ)ผู้”	A1 B1 C1	ph- phan pheen phuu	ph- phan pheen phuu	p- pan peen puu (C2)
3. *b-	*b-	*b-	*b-	“พี (อ้วน)” “พาย(แพ)” “พ้อ”	A2 B2 B2	ph- phii phaai phoo	p- pii paai poo	p- pii paai poo
4. *ʔb-	*ʔb-	*ʔb-	*ʔb-	“บ้า” “บ้าน” “บาก”	B1 C1 DL1	b- baa baan baak	b- baa baan baak	m- maa maan mak
5. *m-	*m-	*m-	*m-	“มา” “แม่” “มูก”	A2 B2 DL2	m- maa mee muuk	m- maa mee muk (DS2)	m- maa mee muk (DS2)
6. *mw-	*m-	*m-	*mw-	“มี” “ไม้”	A2 C2	m- mi ²⁴ mai	m- mi mai?	f-, m- fiŋ mai

²⁴ ฟัง กวย ลีใช้สัทอักษร i แทนสระกลางสูง ไม่ห่อปาก ในที่นี้ใช้สัทอักษร i แทนสัทอักษร i ดังกล่าว

พยัญชนะดั้งเดิม					พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT		ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุ่มเจ้า	ไป๋อ้าย
					“หมาก (ลักษณะนามของมีด ฯลฯ)”	DL2	-	maak	faak
7.	*hm-	*hm-	*hm-	*hm-	“หมา” “หม้าย” “หมอก”	A1 C1 DL1	m- maa maai mook	m- maa maai mook	m- maa maai mook
8.	*f-	*f-	*ph-	*f-	“ฟา” “ฟน” “ฟ้าย”	A1 A1 C1	f- faa fon faai	ph- phaa phin phaai	f- faa hin faai (B1)
9.	*v-	*v-	*v-	*v-	“ไฟ” “ฟีน” “ฟาด”	A2 A2 DL2	f- fai fin faat	f- fai fin faat	f- fii fin faat
10.	*w-	*w-	*w-	*w-	“พัต (ก.)” “ว่าง” “วิต”	A2 B2 DS2	w- wii waan wit	v- vii vaan -	v-, p- pii vaan (B1) vit
11.	*hw-	*hw-	*hw-	*hw-	“หวาย” “หวาน” “หว่าน”	A1 A1 B1	w- waai waan waan	v- vaai vaan vaan	v-, f- vaai vaan faan
12.	*pl-	*pl-	*pl-	*pl-	“ปลา” “เปล้า” “ปลุก”	A1 B1 DS1	pl- plaa plau pluk	pj-, p- pjaa pjau pjuk	pj-, p- pjaa pjuu pjok
13.	*pr-	*t-	*phr-	*pr-	“แตน” “ตาก”	A1 DL1	t- teen taak	phj-, ph- pheen phjaak	t- tin (A2) taak

พยัญชนะดั้งเดิม				พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT	ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุงเจา	ไป๋อ้าย
				“ตอก (น.)”	DL1	took	phjook	tuk (DS1)
14.	*phl/r-	*phl/r-	*phl- *pl/r- (?)			ph-	phj-, ph-	pj-, p-
				“ผอม”	A1	phoom	phjoom	pjoom
				“เดิน”	C1	phaai	phjaai	pjaai
				“เผือก”	DL1	phiak	phiik	piik
15.	*bl-	*bl-	*bl-			phl-	pj-	pj-
				“พลู”	A2	phluu	-	-
				“ป็น”		-	meen (B1) ?	peen (A2)
				“พลาด”	DL2	phlaat	phjaat	pjaat
16.	*br-	*br-	*br-			phr-	pj-	pj-, č-
				“พราง”	A2	phraaŋ	pjaaŋ	pjaaŋ
				“(กำ)พริ้ว”	C2	kam-phraa	pjaaʔ	čaa
				“พราก”	DL2	phraak	pjaak	pjaak
17.	*ʔbl/r-	*ʔbl/r-	*ʔbl/r-			d-	b-, bj-, d-	n-
				“ตาย (หญ้า)”	A1	daai	bjaai	naai
				“ดี (น.)”	A1	dii	dii	nii
				“พระจันทร์”	A1	dian	biiŋ	niŋ
18.	*ml/r-	*ml/r-	*ml/r-			l-, m-, ma-l	l-, m-, mj-	n-, mj-
				“เส้น”	A2	len	min	nan
				“(น้ำ)ลาย”	A2	laai	laai	naai
				“แมลง”	A2	meen, ma-leen	meen	neen
				“ลั่น”	DL2	-	mjaak	mjaak
19.	*fr-	*ph- (?)	*ph- (?)			ph-	ph-	š-
				“ผูก”	DL1	phuuk	phuk (DS1)	šuk (DS1)

พยัญชนะดั้งเดิม				พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT	ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุ่มเจ้า	ไป๋อ้าย
20.	*vr-	*br-	*br-	*j-		phr-	pj-	ř-
					“อาหารมื่อเย็น”	A2 phrau	pjau	řau
					“พริ้ว”	C2 phraa	pjaa?	řaa
					“พริ้งนี้”	DL2 phruk	pjuk (DS2)	řook (DL2)
21.	*vl-	*d-	*bl-	*d-		th-	pj-	t-
					“เถ้า”	B2 thau	pjau	tau
22.	*t-	*t-	*t-	*t-		t-	t-	t-
					“ตา (พ่อของแม่)”	A1 taa	taa	taa
					“ต่ำ”	B1 tam	tam	tam, tem
					“ตก”	DS1 tok	tuk	tɔk
23.	*th-	*th-	*th-	*t-		th-	th-	t-
					“แถว”	A1 theɛu	teeu (A2)	teeu (A2)
					“ถ่าน”	B1 thaان	thaan	taan
					“(ราคา)ถูก, ถูก(ต้อง)”	DS1 thuuk	thuk (DS1)	tik (DS2)
24.	*d-	*d-	*d-	*d-		th-	t-	t-
					“ทา”	A2 thaa	taa	taa, twaa
					“ที่”	B2 thii	tii	tii
					“โสด, เดี่ยว”	DL2 thɔɔk	took	took
25.	*ʔd-	*ʔd-	*ʔd-	*ʔd-		d-	d-	n-
					“ดำ”	B1 daa	daa	naa
					“ได้”	C1 dai	dai	nai
					“ตึก”	DS1 dɨk	dak	nak
26.	*n-	*n-	*n-	*n-		n-	n-	n-
					“นา”	A2 naa	naa	naa
					“น้ำ”	C2 nii	nai (C1) nai? (C2)	nooi B2
					“เล็ก, น้อย”	C2 nɔɔi	nooi?	nooi B2

พยัญชนะดั้งเดิม				พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT	ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุ่มเจา	ไป๋อ้าย
27.	*hn-	*hn-	*hn-	*hn-		n-	n-	n-
				“หนา”	A1	naa	naa	naa
				“หนั”	C1	naa	naa	naa
				“หนวก”	DL1	nuak	nuuk	nuk (DS1)
28.	*tl-	*t-	*t-	*hr-		t-	t-	l-
				“เต็ม”	A1	tem	tim	lim
				“(ใบ)ตอง”	A1	toong	toong	loong
				“ตด”	DS1	tot	-	tot
29.	*tr-	*t-	*thr-	*tr-		t-	h-	t-
				“ตา (อวัยวะ)”	A1	taa	taa	taa
				“ตาย”	A1	taai	haai	taai
				“ตักแตน”	DS1	tak	-	tak (-teen)
30.	*thl-	*th-	*thl-	*thl- (?)		th-	th-	ř-
				“ไถ(นา)”	A1	thai	thai	thai
				“ถาม”	A1	thaam	thaam	řaam
				“ถุง”	A1	thung	thung	řung
31.	*thr-	*hr-	*thr-	*hr-		h-	h-, th-, t-	l-, h-
				“หาม”	A1	haam	haam	leem
				“เห็น”	A1	hen	han	han
				“หัก”	DS1	hak	tak, thak	lak
32.	*dl-	*l-	*l-	*r- (ยกเว้น ภาษา แสก) ²⁵		l-	l-, n-	l-
				“ลาย”	A2	laai	laai	laai
				“ลง”	A2	long	nung	long
				“เล็บ”	DS2	lep	lip	lit

²⁵ ภาษาแสก (Haudricourt 1963a, 1963b; Gedney, 1970 อ้างถึงใน Li, 1977: 58) เป็นภาษาไทยถิ่นภาษาหนึ่งในกลุ่มเหนือ พูดยาวตอนเหนือของประเทศไทยและในประเทศลาว

พยัญชนะดั้งเดิม				พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT	ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุ่มเจ้า	ป้ออ้าย
33.	*dr-	*r-	*l-	*r-		r-	l-	l-
				“เรือ”	A2	ria	lii	luu
				“มะรืนนี้”	A2	ma-riin	lii	lii
				“ราก(ไม้)”	DL2	raak	laak	laak
34.	*ɣdl/r-	*ɣd-	*ɣd-	*ɣdr- (?)		d-	d-	n-, l-
				“ดำ(นา)”	A1	dam	dam	nam
				“บันได”	A1	ban-dai	dai	lai, lwai
				“ดิบ”	DS1	dip	dip	nip
35.	*nl/r-	*n-	*n-	*nr-		n-	n-	l-
				“น้ำ”	C2	nam	nam?	lam
				“นอก”	DL2	nowk	nook	look
				“นก”	DS2	nok	nuk	lok
36.	*l-	*l-	*l-	*l-		l-	l-	l-
				“ล้าม”	B2	laam	laam	laam
				“ลีน”	C2	lin	lin?	lin
				“ลูก”	DL2	luuk	luk (DS2)	lik (DS2)
37.	*hl-	*hl-	*hl-	*hl-		l-	l-	l-
				“หลาย”	A1	laai	laai	laai
				“เหล้า”	C1	lau	lau	lau
				“หลับ”	DS1	lap	lap	lap
38.	*r-	*r-	*r-	*r-		r-	ɬ-, l-	l-
				“เรา”	A2	rau	lau (?)	lau
				“ไร่”	B2	rai	ɬai	lii
				“รับ”	DS2	rap	ɬap	lap, lop
39.	*hr-	*hr-	*hr-	*hr-		h-	h-	l-
				“เห่า”	B1	hau	hau	lau (B1), vau (B2)
				“ห้อง”	C1	hooŋ	-	looŋ
				“เห็ด”	DS1	het	vit (DS2) ?	lat, let

พยัญชนะดั้งเดิม				พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT	ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุงเจา	ไป๋อ้าย
40.	*s-	*s-	*s-	*s-		s-	ɬ-	l-, ɬ-, ʃ-
				“ใส (น้ำ)”	A1	sai	ɬai	ɬai
				“ไส้”	C1	sai	ɬai	ɬai
				“ลิป”	DS1	sip	ɬip	ʃip (DS2)
41.	*z-	*z-	*z-	*z-		s-	ɬ-	s-, ɬ-
				“ทราย”	A2	saai	ɬaai	ɬaai
				“ซื่อ”	C2	sii	ɬii?	sii
				“ซึก”	DS2	sak	ɬak	ɬak
42.	*ɕ-	*ɕ-	*ɕ-	*ɕ-		ɕ-	ɕ-	ɬ-, ʃ-
				“ใจ”	A1	ɕai	ɕai	ʃii
				“เจ้า(นาย)”	C1	ɕau	ɕau	ɬuu
				“จับ”	DS1	ɕap	ɕap	ʃap (DS2) ?
43.	*ɕh-	*ɕh-	*ɕh-	*ɕh- (?)		ɕh-	ʃ-	ʃ-, ɬ-
				“ฉาง(ข้าว)”	A1	ɕhaaŋ	ʃaaŋ	ʃaaŋ
				“ฉีก”	DL1	ɕhiik	ʃiik	ɬik
				“(ไม้)ฉาก”	DL1	ɕhaak	-	-
44.	*ɕj-	*ɕj-	*ɕj-	*ɕj-		ɕh-	ɕ-	ʃ-
				“ชา (น.)”	A2	ɕhaa	ɕaa	ʃaa
				“ช้าง”	C2	ɕhaaŋ	ɕaa	ʃaa
				“เชื้อก”	DL2	ɕhiak	ɕhiik	ʃaak
45.	*h-	*h-	*h-	*h-		j-	j-	j-
				“ย่า”	B2	jam	jam	jam
				“ยอด”	DL2	joot	joot	joot
				“เย็บ”	DS2	jep	jap	jip
46.	*hñ-	*hñ-	*hñ-	*hñ-		j-	j-	j-
				“หย้า”	C1	jaa	jaa	jii (C1), jaa (A1)
				“ยุง”	C1	jun	jun	jun
				“หยาบ”	DL1	jaap	jaap	jiip
47.	*j-	*j-	*j-	*j-		j-	j-	j-
				“ยา (ก.)”	A2	jaa	jaa	jii

พยัญชนะดั้งเดิม				พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT	ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุ่มเจา	โป๋อ้าย
				“ยก”	A2	jɔɔ	joo	joo (A1)
				“ข้าง(ก้าว)”	B2	jaaŋ	jaŋ? (C2) ?	-
48.	*ɲj-	*ɲj-	*ɲj-			j-	j-	j-
				“ยา (น.)”	A1	jaa	jaa	jii
				“อยู่”	B1	juu	juu	juu
				“อยาก (หิว)”	DL1	jaak	jaak	jiik
49.	*k-	*k-	*k-			k-	k-	k-, č-
				“เก่า”	C1	kau	kau	kuu
				“แก่”	B1	kɛɛ	kee	čee
				“กอด”	DL1	kɔɔt	koot	koot
50.	*kh-	*kh-	*kh-			kh-	kh-	k-, č-
				“ขา”	A1	khaa	khaa	kaa
				“แขน”	A1	khɛɛn	kheen	čeen
				“ขาด”	DL1	khaat	khaat	kaat
51.	*g-	*g-	*g-			kh-	k-	k-, č-
				“คู”	B2	khuu	kuu	kuu
				“เค็ม”	A2	khem	kim	čɛɛm (?)
				“แคบ”	DL2	khɛɛp	keep	kɛp (DS2)
52.	*ŋ-	*ŋ-	*ŋ-			ŋ-	ŋ-	ŋ-
				“เงา”	A2	ŋau	ŋau	ŋau
				“งู”	A2	ŋuu	ŋuu	ŋiɪ
				“เงือก”	DL2	ŋiak	ŋiɪk	ŋiɪk
53.	*hŋ-	*hŋ-	*hŋ-			ŋ-, h-	h-	h-, ŋ-, j-
				“(เดือน) หาย”	A1	ŋaai	haai	haai
				“(อี่)เห็น”	A1	(?ii-) hen	hin	jɛn
				“เหงือก”	DL1	ŋiak	hiik	ŋiɪk

พยัญชนะดั้งเดิม				พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT	ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุ่มเจา	ไป๋อ้าย
54.	*x-	*kh-	*kh-	*x-		kh-	kh-	h-
				“เซียง”	A1	khiaŋ	khiin	heen
				“ข้าม”	C1	khaam	khaam	haam
				“ขวบ”	DL1	khuap	khuup	hoop
55.	*y-	*y-	*y-	*y-		kh-	k-	h-
				“(หญ่า)คา”	A2	khaa	kaa	haa
				“คาง”	A2	khaaŋ	kaaŋ	haaŋ
				“คำ”	B2	kham	kam	ham
56.	*kl-	*kl-	*kl-	*kl-		kl-	kj-, k-	č-
				“กลาง”	A1	klaaŋ	kjaaŋ	čaaŋ
				“(ตัน)กล้า”	C1	klaa	kjaa	čaa
				“กล้วย”	C1	kluai	kuui	čooi
57.	*kr-	*kr-	*khr-	*hr- (?)		kr-, kl-	khj-, k-, h-	l-, č-
				“ตะแกรง”	A1	ta-kreŋ	khjiŋ	laŋ
				“ไถล”	C1	klai	khjai	čai
				“เกลบ”	DL1	kleep	keep	leep (DL2)
58.	*khl-	*khl-	*khl-	*kl-		kh-	kh-, khj-, h-	č-
				“แข็ง”	A1	kheŋ	kheen	čeen
				“แมงมุม”	A1	-	(khjaaŋ C1-) khjaau (A1)	(čom B1-) čaaau (A1)
				“ไข”	C1	khai	hai	čai
59.	*khr-	*khr-	*khr-, *xr-	*kr-, *hr-		kh-	khj-, kh-, h-	č-, l-, t-
				“(ลูก)ข้าง”	B1	khaaŋ	haaŋ	čaaŋ
				“ไข”	B1	khai	khjai	čai
				“(นก)เขา”	A1	khau	-	lau
				“ตะขาบ”	DS1	ča-khep	čii-khip	tip

พยัญชนะดั้งเดิม					พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT		ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุ่มเจ้า	ไป๋อ้าย
60.	*gl-	*gl-	*gl-	*gl-	“คลาน” “คล่อง” “คลับ (คล้าย)”	A2 C2 DS2	khlaan khloong khlap	kjaan kjoong -	č-, k- luun (?) - čap
61.	*gr-	*gr-	*gr-	*gr-	“(เกียจ) คร้าน” “ครึ่ง” “คราม”	C2 B2 A2	khraan khring khraam	kjaan? - khjaam	č-, ř- - čaŋ (B1) ? šaam
62.	*ŋl/r-	*ŋ-	*ŋ-	*ŋl/r-	“(เม็ด)งา” “(เป็น)เงา”	A2 A2	ŋaa ŋau	ŋaa -	ŋ- ŋaa lau (?)
63.	*xr-	*xr-	*xr-	*hr-	“หา” “ห้วย” “หน(ทาง)”	A1 C1 A1	haa huai hon	haa huui, vuui -	l-, v-, h- laa vii hon
64.	*kw-	*kw-	*kw-	*kw-	“(มาก) กว่า” “กว้าง” “กวาด”	B1 C1 DL1	kwaa kwaan kwaat	kwaa kwaan kweet (?)	kw- kwaa kwaan (B1) kwaat, kweet (?)
65.	*khw-	*khw-	*khw-	*kw-	“(กว้าง) ขวาง” “ขวา”	B1 A1	khwaan khwaa	khwaan (B1) taa	kw-, t- kwaan (B1) kwaa (A2)
66.	*gw-	*gw-	*gw-	*gw-	“(หมุน) คั่ว” “คว่ำ”	C2 C2	khwaan khwaa	kwaan (A2) -	kw- kwaan -

พยัญชนะดั้งเดิม				พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันและตัวอย่างคำ				
PT	PSWT	PCT	PNT	ความหมาย	วรรณยุกต์	ไทย	ลุงเจา	ไป๋อ้าย
				“พิการ”	A2	-	-	kwēe
67.	*ɲw-	*ɲw-	*ɲw-	*ɲw-		w-, ɲ-	v-	ɲ-
				“วัน”	A2	wan	van	ɲon
				“เมื่อวาน”	A2	waan	vaa	-
				“วู้”	A2	ɲua, wua	-	-
68.	*xw-	*khw-	*khw-	*hw-		khw-	khw-, kh-	v-, h-
				“ขวัญ”	A1	khwan	khwan	hɔn
				“คว่า”	C1	khwam	khum	hɔm
				“ชวาน”	A1	khwaan	-	vaan
69.	*ɣw-	*ɣw-	*ɣw-	*ɣw-		khw-, kh-	v-	v-, h-
				“ควาย”	A2	khwaai	vaai	vaai
				“ควั่น”	A2	khwan	van	hɔn
				“(ถ้อย) ความ”	A2	khwaam	vaam	-
70.	*ʔ-	*ʔ-	*ʔ-	*ʔ-		ʔ-	ʔ-	ʔ-
				“อ้า”	C1	ʔaa	ʔaa	ʔaa
				“โอ”	A1	ʔai	ʔai	ʔai
				“ออก”	DL1	ʔook	ʔook	ʔook
71.	*h-	*h-	*h-	*h-		h-	h-	h-
				“ห้ำ”	C1	haa	haa	haa
				“ให้”	C1	hai	hi	hai
				“(ต่าง) หาก”	DL1	haak	haak	haak

เมื่อเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะในภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai) ตามการสืบสร้างของ บราวน์ และเสียงพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมของฟัง กวย ลี จะเห็นได้ว่า เสียงพยัญชนะดั้งเดิมที่ บราวน์สืบสร้างไว้ส่วนใหญ่เหมือนเสียงพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยฟัง กวย ลี แต่มี พยัญชนะบางเสียงที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น พยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลีสืบสร้างไว้ ได้แก่ *ʔb-, *ʔd-, *ʔj-, *č-, *čh- บราวน์สืบสร้างเป็นพยัญชนะ *ʔm-, *ʔn-, *ʔñ-, *c-, *ch- ตามลำดับ ส่วนพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมที่บราวน์ไม่ได้สืบสร้างไว้ แต่ฟัง กวย ลีสืบสร้างไว้ส่วนใหญ่

เป็นพยัญชนะต้นควบกล้ำ ได้แก่ *ɲw-, *xw-, *ɣw-, *mw-, *ʔbl/r-, *ml/r-, *fr-(?), *vl-(?), *vr-(?), *tl-, *thl-, *thr-, *ʔdl/r-, *dl-, *nl/r-, *khr-, *ɲl/r- และ *xr- เป็นต้น

นอกจากการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมยุคบุกเบิกดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีงานที่สืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมล่าสุด ได้แก่ งานของพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2008, 2009) ผลการวิจัยของพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ แสดงให้เห็นผลการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมที่แตกต่างจากงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาหลายประเด็นสรุปได้ดังนี้

พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2008) ได้นำเสนอผลการสืบสร้างภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม โดยใช้ข้อมูลจากภาษาไทยถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้รวมทั้งสิ้น 28 ภาษาในการเปรียบเทียบเพื่อสืบสร้างพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ดั้งเดิม ในงานวิจัยดังกล่าว พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ได้แสดงผลการสืบสร้างพยัญชนะในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้เปรียบเทียบกับงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาดังแสดงในตารางที่ 11 ต่อไปนี้

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบพยัญชนะในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2008) และงานอื่น ๆ (Li, 1977; Jonsson, 1991; Sarawit, 1973; Brown, 1965) (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2008: 23–25)

Pittayaporn (2008)	Li (1977)	Jonsson (1991)	Sarawit (1973)	Brown (1965)
*p-	*p-	*p-	*p-	*p-
*p ^h -	*p ^h -	*p ^h -	*p ^h -	*p ^h -
	*p ^h l/r-	*p ^h l/r-	*p ^h r-	
				*p ^h l-
*b-	*b-	*b-	*b-	*b-
*ʔb-	*ʔb-	*ʔb-	*ʔb-	*ʔm-
*m-	*m-	*m-	*m-	*m-
* ^h m-	* ^h m-	* ^h m-	* ^h m-	* ^h m-
*f-	*f-	*f-	*f-	*f-
*v-	*v-	*v-	*v-	*v-
*w-	*w-	*w-	*w-	*w-
* ^h w-	* ^h w-	* ^h w-	* ^h w-	* ^h w-
				*pr-
*pl-	*pl-	*pl-	*pl-	*pl-
*bl-	*bl-	*bl-	*bl-	*bl-
*br-	*br-	*br-	*br-	*br-
*ʔbl-	*ʔbl/r-	*ʔbl-	*ʔbl-	

Pittayaporn (2008)	Li (1977)	Jonsson (1991)	Sarawit (1973)	Brown (1965)
*ml-	*ml/r-	*ml/r-	*ml-	
*t-	*t-	*t-	*t-	*t-
*t ^h -	*t ^h -	*t ^h -	*t ^h -	*t ^h -
*d-	*d-	*d-	*d-	*d-
* [?] d-	* [?] d-	* [?] d-	* [?] d-	* [?] n-
*n-	*n-	*n-	*n-	*n-
* ^h n-	* ^h n-	* ^h n-	* ^h n-	* ^h n-
* ^h r-	* ^h r-	* ^h r-	* ^h r-	
*xr-	*xr-	*xr-	*xr-	
				* ^h r-
*r-	*r-	*r-	*r-	*r-
*l-	*l-	*l-	*l-	*l-
* ^h l-	* ^h l-	* ^h l-	* ^h l-	* ^h l-
*s-	*s-	*s-	*s-	*s-
*z-	*z-	*z-	*z-	*z-
*c-	*c-	*c-	*c-	*c-
	*c ^h -	*j ^h -	*c ^h -	*c ^h -
*j-	*j-	*j-	*j-	*j-
*n-	*n-	*n-	*n-	*n-
*j-	*j-	*j-	*j-	*j-
* [?] j-	* [?] j-	* [?] j-	* [?] j-	* [?] n-
*k ^h -	*k ^h -	*k ^h -	*k ^h -	*k ^h -
*x-		*x-	*x-	*x-
*q-				
*χ-				
*g-	*g-	*g-	*g-	*g-
*γ-	*γ-	*γ-	*γ-	*γ-
*η-	*η-	*η-	*η-	*η-
* ^h η-	* ^h η-	* ^h η-	* ^h η-	* ^h η-
				*tr-
				*dr-

Pittayaporn (2008)	Li (1977)	Jonsson (1991)	Sarawit (1973)	Brown (1965)
*kl-	*kl-	*kl-	*kl-	*kl-
	*kr-	*kr-	*kr-	*kr-
*k ^h l-	*k ^h l-	*k ^h r-	*k ^h r-	
*k ^h r-	*k ^h r-			
				*k ^h l-
*gl-	*gl-	*gl-	*gl-	*gl-
*gr-	*gr-	*gr-	*gr-	*gr-
*kw-	*kw-	*kw-	*kw-	*kw-
* ^h w-	* ^h w-	* ^h w-	* ^h w-	* ^h w-
*gw-	*gw-	*gw-	*gw-	*gw-
*ɣw-	*ɣw-	*ɣw-	*ɣw-	
* ^h w-	* ^h w-	* ^h w-	* ^h w-	* ^h w-
*ŋw-	*ŋw-	*ŋw-	*ŋw-	
*k ^h w-	*k ^h w-	*k ^h w-	*k ^h w-	*k ^h w-
*ʔ-	*ʔ-	*ʔ-	*ʔ-	*ʔ-
*h-	*h-	*h-	*h-	*h-

นอกเหนือจากผลงานวิจัยข้างต้น ในปี 2009 พิตยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ได้สืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมและนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง “*The Phonology of Proto-Tai*” (Pittayaporn, 2009) ในงานวิจัยดังกล่าวมีการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมโดยใช้ข้อมูลจากทั้งที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองและข้อมูลจากเอกสารที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ โดยมีข้อมูลที่ครอบคลุมภาษาไทถิ่นทั้งในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มกลาง และกลุ่มเหนือที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทย ลาว มาเลเซีย เมียนมาร์ อินเดียตะวันออกเฉียงเหนือ ยูนนาน กวางสี และกุยโจ ส่วนข้อมูลจากเอกสารที่เคยมีผู้นำเสนอไว้และงานวิจัยดังกล่าวนำมาพิจารณาด้วย ได้แก่ รายการคำของ วิลเลียม เจ. เกตนียที่ไม่มีการตีพิมพ์ (Gedney, n.d.) และปัจจุบันเป็นตอนหนึ่งในหนังสือ “*William J. Gedney’s Comparative Tai Source Book*” ที่รวบรวมโดย Hudak (2008) นอกจากนี้ยังมีงานเกี่ยวกับภาษาจ้วงถิ่นต่าง ๆ ที่พูดในกวางสีและยูนนาน (Zhang et al., 1999) งานเกี่ยวกับภาษาปู้ยถิ่นต่าง ๆ (Chinese Academy of Sciences, 1956)

นอกจากภาษาไทถิ่นแล้ว ในงานของพิตยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ยังนำข้อมูลภาษากระไดถิ่นต่าง ๆ (Kra-Dai languages) และภาษาจากตระกูลอื่น ๆ มาพิจารณาเป็นหลักฐานเพิ่มเติมในการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมด้วย ได้แก่ ภาษาลักเกียที่นำเสนอไว้โดย L-Thongkum (1992), Liu (1999) และ Pittayaporn (2008a) ภาษาออสโตรเนเซียนดั้งเดิม (Proto-Austronesian) โดย Wolff (รอตีพิมพ์)

ภาษาจีนยุคกลางตอนปลาย (Late Middle Chinese) โดย Pulleyblank (1991) ภาษาจีนยุคกลาง (ตอนต้น) ((Early) Middle Chinese) โดย Schuessler (2009) ภาษาจีนฮั่นยุคปลายต่อมา (Later Han Chinese) โดย Schuessler (2007, 2009) และภาษาจีนเก่า (Old Chinese) โดย Schuessler (2007, 2009) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการนำข้อมูลภาษาอื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาตระกูลไทมาพิจารณาด้วยดังกล่าว แต่งานวิจัยของพิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ เน้นการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมโดยใช้ข้อมูลจากภาษาไทถิ่นเท่านั้น ส่วนข้อมูลของภาษาอื่น ๆ ดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ใช้ช่วยยืนยันการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิม

ในงานวิจัยดังกล่าวมีข้อมูลภาษาไทถิ่นที่ใช้รวมทั้งสิ้น 68 ภาษา (ดูรายละเอียดใน Pittayaporn, 2009) แต่ในการนำเสนอผลการวิจัย พิตยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) ได้เลือกภาษาไทย (Siamese) ภาษาลุงโจว (Lungchow) และภาษาไย (Yay) เป็นตัวแทนภาษาไทถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มกลาง และกลุ่มเหนือตามลำดับ เนื่องจากภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษาดังกล่าวมีข้อมูลคำศัพท์ค่อนข้างสมบูรณ์ และยังนำไปเปรียบเทียบกับงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) ได้ง่ายด้วย เนื่องจากฟิง กวย ลีใช้ภาษาไทย และภาษาลุงโจวเป็นตัวแทนภาษาไทถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ และกลุ่มกลางเช่นเดียวกัน และถึงแม้ฟิง กวย ลีจะใช้ภาษาโป๋อ้ายเป็นตัวแทนภาษาไทถิ่นกลุ่มเหนือ แต่พิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์กล่าวว่าภาษาไยที่ตนเลือกนั้นมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับภาษาโป๋อ้าย จึงจะนำมาเปรียบเทียบกับงานของฟิง กวย ลีได้

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาษาไทดั้งเดิมเป็นภาษาประเภทที่มีคำที่ประกอบด้วย พยางค์เต็ม 1 พยางค์และพยางค์รองอีก 1 พยางค์ หรือที่เรียกว่า “sesquisyllables” พิตยาวัฒน์ พิตยาภรณ์นำเสนอการเปรียบเทียบพยางค์ในภาษาไทดั้งเดิมเปรียบเทียบกับ การสืบสร้างภาษาไทดั้งเดิมของฟิง กวย ลี (Li, 1977) และงานอื่น ๆ ได้แก่ การสืบสร้างภาษาไทดั้งเดิมของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และเฟอร์ลุส (Ferlus, 1990) ดังตารางที่ 12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบพยางค์ในภาษาไทดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) และงานอื่น ๆ (Li, 1977; Sarawit, 1973; Ferlus, 1990) (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2009: 288–289)

	Pittayaporn (2009)	Li (1977)	Sarawit (1973)	Ferlus (1990)
1.	*p-	*p-	*p-	*p-
2.	*t-	*t-	*t-	*t-
3.	*c-	*tɕ-	*c-	*c-
4.	*k-	*k-	*k-, *kj-	*k-
5.	*q-	*k ^h -	*k ^h -	*ʷk-
6.	*ʔ-	*ʔ-	*ʔ-	*ʔ-
7.	*b-	*ʔb-	*ʔb-	*b-
8.	*d-	*ʔd-	*ʔd-	*d-

	Pittayaporn (2009)	Li (1977)	Sarawit (1973)	Ferlus (1990)
9.	*ʔj-	*ʔj-	*ʔj-	*ʔj-
10.	*b-	*b-	*b-	*b-
11.	*d-	*d-	*d-	*d-
12.	*j-	*j-	*j-, *jw-	*j-
13.	*g-	*g-	*g-	*g-
14.	*G-	*ɣ-	*ɣ-	*g-/ɣ-
15.	*s-	*s-	*s-	*s-
16.	(*ɕ-)	*tɕ-	*c-	*c-
17.	*x-	*x-	*x-	*x-
18.	*χ-	*x-	*x-	*ɰx-
19.	*h-	*h-	*h-	*h-
20.	*z-	*z-	*z-, *zw-	*z-
21.	(*ɖ-)	*dɖ-	*j-	
22.	*ɣ-	*ɣ-	*ɣ-	*ɣ-
23.	* ^h m-	* ^h m-	* ^h m-	* ^h m-, *C.m-
24.	* ^h n-	* ^h n-	* ^h n-	* ^h n-
25.	* ^h ɲ-	* ^h ɲ-	* ^h ɲ-	* ^h ɲ-
26.	(* ^h ŋ-)	* ^h ŋ-	* ^h ŋ-	* ^h ŋ-
27.	*m-	*m-	*m-	*m-
28.	*n-	*n-	*n-	*n-
29.	*ɲ-	*ɲ-	*ɲ-, *ŋj-	*ɲ-
30.	*ŋ-	*ŋ-	*ŋ-	
31.	* ^h w-	*f-	*f-	*f-
32.	* ^h r-	* ^h r-	* ^h r-	* ^h r-
33.	* ^h l-	* ^h l-	* ^h l-	* ^h l-
34.	*w-	*v-	*v-	*v-
35.	*r-	*r-	*r-	*r-
36.	*l-	*l-	*l-, *lw-	*l-

สำหรับกรณีของพยัญชนะควบกล้ำนั้น พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์สืบสร้างให้ภาษาไทยดั้งเดิมมีพยัญชนะต้นควบกล้ำที่ประกอบด้วยพยัญชนะเสียงเดียวปรากฏในคนละพยางค์กันหรือที่เรียกว่า “sesquisyllabic clusters” แตกต่างจากในงานของฟิง กวย ลีที่สืบสร้างให้พยัญชนะต้นควบกล้ำประกอบด้วยพยัญชนะเสียงเดียว 2 เสียงหรือมากกว่า 2 เสียงปรากฏในพยางค์เดียวกันหรือที่เรียกว่า “tautosyllabic clusters” ตัวอย่างเช่น พยัญชนะ *p.t- ในงานของพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์เทียบเคียงได้กับพยัญชนะ *tr- ในงานของฟิง กวย ลี

พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์นำเสนอการเปรียบเทียบพยัญชนะ “tautosyllabic clusters” ในภาษาไทยดั้งเดิมเปรียบเทียบกับงานอื่น ๆ ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบพยัญชนะ tautosyllabic clusters ในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) และงานอื่น ๆ (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2009: 290-291)

	Pittayaporn (2009)	Li (1977)	Sarawit (1973)	Ferlus (1990)
1.	*pr-	*p ^h l/r-	*p ^h l/r-	*p ^h r-
2.	*tr-	*t ^h r-	*t ^h r-	*t ^h r-
3.	*cr-	*t ^h l-	*t ^h l-	*c ^h r-
4.	*kr-	*x ^h r-	*x ^h r-	*x ^h r-
5.	*qr-	*k ^h l-	*k ^h l-	*k ^h r-
6.	*br-	*br-	*br-	*br-
7.	*gr-	*gr-	*gr-	*gr-
8.	*pl-	*pl-	*pl-	*pl-
9.	*kl-	*kl-	*kl-	*kl-
10.	*ɬl-	*ʔbl/r-	*ʔbl-	*ɬl-
11.	*gl-	*gl-	*gl-	*ɣl-
12.	*pw-	*pu-	*p-	*p-
13.	*bw-	*b-	*b-	*b-
14.	*mw-	*mw-	*mw-	
15.	* ^h mw-	* ^h mw-	* ^h mw-	
16.	*kw-	*kw-	*kw-	*kw-
17.	*xw-	*xw-	*xw-	*xw-
18.	*ɣw-	*ɣw-	*ɣw-	*ɣw-
19.	*ŋw-	*ŋw-	*ŋw-	*ŋw-

	Pittayaporn (2009)	Li (1977)	Sarawit (1973)	Ferlus (1990)
20.	*qW-	*xW-	*xW-	*xW-
21.	*GW-	*yW-	*y ^h W-	*yW-
22.	*sW-	*S-	*swj-	
23.	*rW-	*r-, rW-	*rW-, *rwj-	
24.	*tW-	*t-		
25.	*nW-		*nW	
26.	* ^h rW-	* ^h r-	* ^h rW-, * ^h rwj-	
27.	* ^h lW-	* ^h l-	* ^h lW-	
28.	*krW-	*k ^h rW-	*k ^h lW-	*k ^h rW-
29.	*klW-	*kl-	*klW-	
30.	*qrW-	*x ^r -	*x ^h rW-	
31.	*trW-	*t ^h r-	*t ^h rW-	
32.	*crW-	*t ^h l-	*t ^h lW-	

สำหรับพยัญชนะต้น “sesquisyllabic onsets” ในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พินยาภรณ์เปรียบเทียบกับงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) และงานอื่น ๆ แสดงในตารางที่ 14 ต่อไปนี้

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบพยัญชนะ sesquisyllabic onsets ในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พินยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) และงานอื่น ๆ (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2009: 291-292)

	Pittayaporn (2009)	Li (1977)	Sarawit (1973)	Ferlus (1990)
1.	*p.t-	*tr-	*tr-	*p.t-
2.	*k.t-	*tl-	*tl-	*k.t-
3.	*p.q-	*x-	*xW-	
4.	*q.p-	*X-	*X-	
5.	*q.t-	*tr-	*tr-	
6.	*C _o .b-	*b-	* [?] bw-	*b- (< * [?] v-)
7.	*C _o .d-	* [?] dl/r-	* [?] dl-	*d- (< * [?] r-)
8.	*C _o .j-	* [?] j-		

	Pittayaporn (2009)	Li (1977)	Sarawit (1973)	Ferlus (1990)
9.	*Ç.t-	*t ^h -	*t ^h -	*n ^h t-
10.	*Ç.c-	*s-	*s-	
11.	*Ç.k-	*k ^h -	*k ^h -	*ŋ ^h x-
12.	*Ç.q-	*k ^h -	*k ^h -	*ŋ ^h k-
13.	*k.r-	*k ^h l-	*k ^h l-, *x ^h rw-	*k ^h r-
14.	*p.r-	*pr-	*pr-	*p.t-
15.	*t.r-	*t ^h r-		
16.	*c.r-	*t ^h l-	*t ^h l-	*c ^h r-
17.	*q.w-	*h ^h w-	*h ^h w-	*h ^h w-
18.	*m.l-	*ml/r-	*ml-	*ml-
19.	*Ç.r-	*dr-	*dr-	*r/l-
20.	*Ç.l-	*dl-	*dl-	*l/r-
21.	*t.n-	* [?] dl/r-	* [?] dr-	*d [?] (< * [?] l-)
22.	*Ç.n-	*nl/r-	*nr-	*C.n-
23.	*g.r-	*yr-	*yr-	*yr-
24.	*q.s-	*kr-	*kr-	
25.	*m.p-	*p-	*p-	*m ^h pl-
26.	*s.c-	*s-		
27.	*z.j-	*z-		
28.	*r.t-	*t ^h r-		
29.	*t.h-	*t ^h r-		
30.	*n.m-	*n-		
31.	*gm̥.r-	*br-		*br-
32.	*jm̥.r-	*vr-	*vr-	*mr-
33.	*c.pl-	*pl		

เมื่อเปรียบเทียบผลการสืบสร้างภาษาไทยดั้งเดิมของพิทยาวัฒน์ พินยาภรณ์และงานอื่น ๆ ในข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผลการสืบสร้างพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมของพิทยาวัฒน์ พินยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) ค่อนข้างแตกต่างจากงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) ตัวอย่างเช่น ฟิง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างพยัญชนะกัก ริมฝีปาก (labial stops) ทั้งหมด 4 เสียง ได้แก่ *p, *ph, *ʔb

และ *b แต่พิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) สืบสร้างพยัญชนะกัก ริมฝีปาก 3 เสียง ได้แก่ *p, *ɸ และ *b

ในแง่ของฐานกรณ์ในการออกเสียง (places of articulation) พิตยาวัฒน์ พิตยาภรณ์สืบสร้างให้มีทั้งพยัญชนะริมฝีปาก (labials) ปุ่มเหงือก (alveolar) เพดานแข็ง (palatal) เพดานอ่อน (velar) เส้นเสียง (glottal) และลิ้นไก่ (uvular) ซึ่งแตกต่างจากฟิง กวย ลี (Li, 1977) ตัวอย่างเช่น ฟิง กวย ลีสืบสร้างให้มีพยัญชนะกักเสียงเดียว 4 เสียง ได้แก่ *p, *t, *k และ *ʔ และพยัญชนะเสียงควบกล้ำ 1 เสียง คือ *tɕ แต่พิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์สืบสร้างพยัญชนะกัก ไม่ก้องทั้งหมด 6 เสียง ได้แก่ *p, *t, *c, *k, *q และ *ʔ

เมื่อพิจารณาในแง่ของลักษณะของการออกเสียง (manners of articulation) ผลการวิจัยของ พิตยาวัฒน์ พิตยาภรณ์สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ เฉพาะกรณีของการสืบสร้างให้มีพยัญชนะกัก (stops) พยัญชนะเสียดแทรก (fricatives) พยัญชนะนาสิก (nasals) พยัญชนะเหลว (liquids) และ พยัญชนะเสียงเลื่อน (glides) แต่มีความแตกต่างจากงานอื่น ๆ 3 ประการ ประการแรก คือ พิตยาวัฒน์ พิตยาภรณ์สืบสร้างพยัญชนะเสียงกัก *c และ *j แทนเสียงพยัญชนะกักเสียดแทรก เพดานแข็ง (palatal affricates) ประการที่สอง ในงานของพิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ไม่ได้สืบสร้างให้ภาษาไทดั้งเดิม มีพยัญชนะเสียดแทรก ริมฝีปาก (labial fricatives) *v และ *f แต่มีพยัญชนะเสียดแทรก ลิ้นไก่ (uvular fricative) *ɣ รวมทั้งพยัญชนะเสียดแทรก เพดานแข็ง (palatal fricatives) *ɕ และ *ʑ ด้วย และประการที่สาม คือ ภาษาไทดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ไม่มีพยัญชนะเสียงเลื่อน เพดานแข็ง (palatal glide) *j แต่มีพยัญชนะเสียงเลื่อน มีเสียงกักที่เส้นเสียง *ʔ ซึ่งจัดอยู่ในหมวดของพยัญชนะที่มีการกักที่เส้นเสียง ไม่ได้อยู่ในหมวดของเสียงก้องกังวาน (sonorants) นอกจากนี้พิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ยังสืบสร้างให้ภาษาไทดั้งเดิมมีเสียงพยัญชนะ *w- และ *hw- ที่ไม่มีความสอดคล้องกับเสียงพยัญชนะ *w- และ *hw- ในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา (ดูรายละเอียดใน Pittayaporn, 2009)

นอกจากพยัญชนะต้นดังกล่าวในข้างต้นแล้ว งานดังกล่าวยังสืบสร้างพยัญชนะท้ายในภาษาไทดั้งเดิมด้วย ดังต่อไปนี้

	ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน
เสียงกัก	*-p	*-t	*-c	*-k
เสียงนาสิก	*-m	*-n	(*-ɲ)	*-ŋ
เสียงเหลว		*-l		
เสียงเลื่อน	*-w	*-j		

เมื่อเปรียบเทียบผลการสืบสร้างพยัญชนะท้ายของพิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์กับงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า พยัญชนะท้ายในภาษาไทดั้งเดิมที่พิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์สืบสร้างไว้ส่วนใหญ่เหมือน การสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟิง กวย ลี (Li, 1977) แต่ที่แตกต่างกันคือ พิตยาวัฒน์ พิตยาภรณ์สืบสร้างให้ภาษาไทดั้งเดิมมีพยัญชนะท้ายเสียงเพดานแข็ง *-c และ (*-ɲ)

พยัญชนะท้ายเสียงเหลว *-l และสืบสร้างให้พยัญชนะเสียงเลื่อน *-w และ *-j เป็นพยัญชนะท้ายด้วย ในขณะที่แม่รู้ สารวิทย์สืบสร้างให้ภาษาไทยดั้งเดิมมีพยัญชนะท้าย 9 เสียง ได้แก่ *-p, *-t, *-k, *-m, *-n, *-ŋ, *-w, *-y และ *-ɣ และพัง กวย สืบสร้างพยัญชนะท้ายในภาษาไทยดั้งเดิมไว้ 6 เสียง ได้แก่ *-p, *-t, *-k, *-m, *-n และ *-ŋ

เมื่อก้าวถึงการสืบสร้างพยัญชนะดั้งเดิม อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญและมีความเกี่ยวข้องกัน คือ การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบัน เพื่อให้เห็นตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นพยัญชนะต้นในภาษาไทยถิ่นปัจจุบัน ในที่นี้ได้นำตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นพยัญชนะต้นในภาษาไทยปัจจุบันตามทีคุชฎีพร ชำนิโรตคานต์ (2526: 182-188) ได้สรุปไว้ค่อนข้างชัดเจนมาแสดงไว้ดังนี้

ก. พยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นพยัญชนะเดี่ยวหรือพยัญชนะประสม (ในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า “พยัญชนะควบกล้ำ”) ในภาษาไทยปัจจุบันยังคงเป็นพยัญชนะเดี่ยวหรือพยัญชนะประสมตามเดิม แต่มีการเปลี่ยนแปลงในแง่อื่น ๆ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงในแง่ของสภาวะช่องเส้นเสียง (ก้อง – ไม่ก้อง)

1.1) เสียงพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง เปลี่ยนเป็นพยัญชนะเสียงก้องในภาษาไทยปัจจุบัน โดยไม่เปลี่ยนฐานที่เกิดเสียงหรือประเภทของเสียง

*hm- [m̥-]	→	m-	*ʔb-	→	b-
*hn- [n̥-]	→	n-	*ʔd-	→	d-
*hŋ- [ŋ̥-]	→	ŋ-	*ʔj-	→	j-
*hl- [l̥-]	→	l-			
*hw- [w̥-]	→	w-			

1.2) เสียงพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง เปลี่ยนเป็นพยัญชนะเสียงก้องในภาษาไทยปัจจุบัน โดยไม่เปลี่ยนฐานที่เกิดเสียง แต่เปลี่ยนประเภทของเสียง

*hñ- [ɲ̥-]	→	j-

1.3) เสียงพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงก้อง เปลี่ยนเป็นพยัญชนะเสียง ไม่ก้องในภาษาไทยปัจจุบัน โดยไม่เปลี่ยนฐานที่เกิดเสียงหรือประเภทของเสียง

*b-	→	ph-	*bl-	→	phl-
*d-	→	th-	*br-	→	phr-
*j-	→	čh-	*gl-	→	khl-
*g-	→	kh-	*gr-	→	khrr-
*v-	→	f-	*gw-	→	khw-
*z-	→	s-			

1.4) เสียงพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงก้อง เปลี่ยนเป็นพยัญชนะเสียง ไม่ก้องในภาษาไทยปัจจุบัน โดยไม่เปลี่ยนฐานที่เกิดเสียง แต่เปลี่ยนประเภทของเสียง

*y- → kh-

*yw- → khw-

2) การเปลี่ยนแปลงในแง่ประเภทของเสียง

2.1) เสียงพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมเปลี่ยนเป็นเสียงประเภทอื่นในภาษาไทยปัจจุบัน โดยไม่เปลี่ยนฐานที่เกิดเสียงและไม่เปลี่ยนสภาวะช่องเส้นเสียง ได้แก่

เสียงนาสิก (เพดานแข็ง ก้อง) เปลี่ยนเป็นเสียงกึ่งสระ (เพดานแข็ง ก้อง)

*ñ- → j-

เสียงเสียดแทรก (เพดานอ่อน ไม่ก้อง) เปลี่ยนเป็นเสียงกัก (เพดานอ่อน ไม่ก้อง)

*x- → kh-

*xw- → khw-

เสียงกระทบ (พยัญชนะตัวที่สองของพยัญชนะประสม) อาจจะเปลี่ยนเป็นเสียงข้างลิ้น

*kr- → kl-

2.2) เสียงพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมเปลี่ยนเป็นเสียงประเภทอื่นในภาษาไทยปัจจุบัน โดยฐานที่เกิดเสียงเปลี่ยนไป แต่ไม่เปลี่ยนสภาวะช่องเส้นเสียง

เสียงนาสิก (เพดานอ่อน ไม่ก้อง) เปลี่ยนเป็นเสียงเสียดแทรกที่ช่องเส้นเสียง (ไม่ก้อง)

*hŋ- [ŋ-] → h-

เสียงกระทบที่ปุ่มเหงือก (ไม่ก้อง) เปลี่ยนเป็นเสียงเสียดแทรกที่ช่องเส้นเสียง (ไม่ก้อง)

*hr- [r-] → h-

ข. พยัญชนะประสมในภาษาไทยดั้งเดิม เปลี่ยนเป็นพยัญชนะเดี่ยวในภาษาไทยปัจจุบัน โดยมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1) พยัญชนะตัวที่หนึ่งหรือพยัญชนะตัวที่สองเกิดการสูญไป

*dl- → l-

*khl- → kh-

*dr- → r-

*khr- → kh-

*phl/r- → ph-

*nl/r- → n-

*tl- → t-

*ŋl/r- → ŋ-

*tr- → t-

*ʔdl/r- → d-

*thl- → th-

2) พยัญชนะประสมหรือพยัญชนะห่อริมฝีปาก แยกเป็นพยัญชนะเดี่ยว 2 เสียง

*ml- → m- และ l-

*ɲw- → ɲ- และ w-

3) พยัญชนะประสมเปลี่ยนเป็นพยัญชนะเดี่ยวเสียงอื่น

*pr- → t-

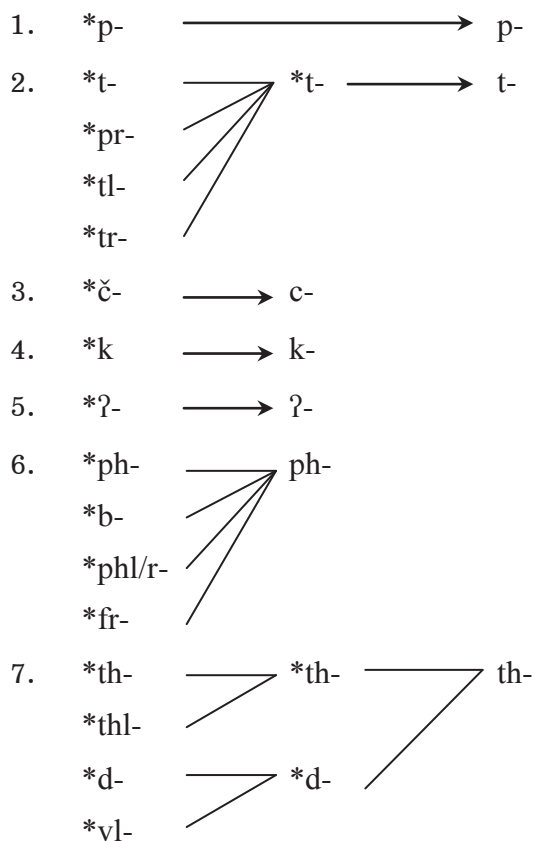
*thr- → h-

*xr- → h-

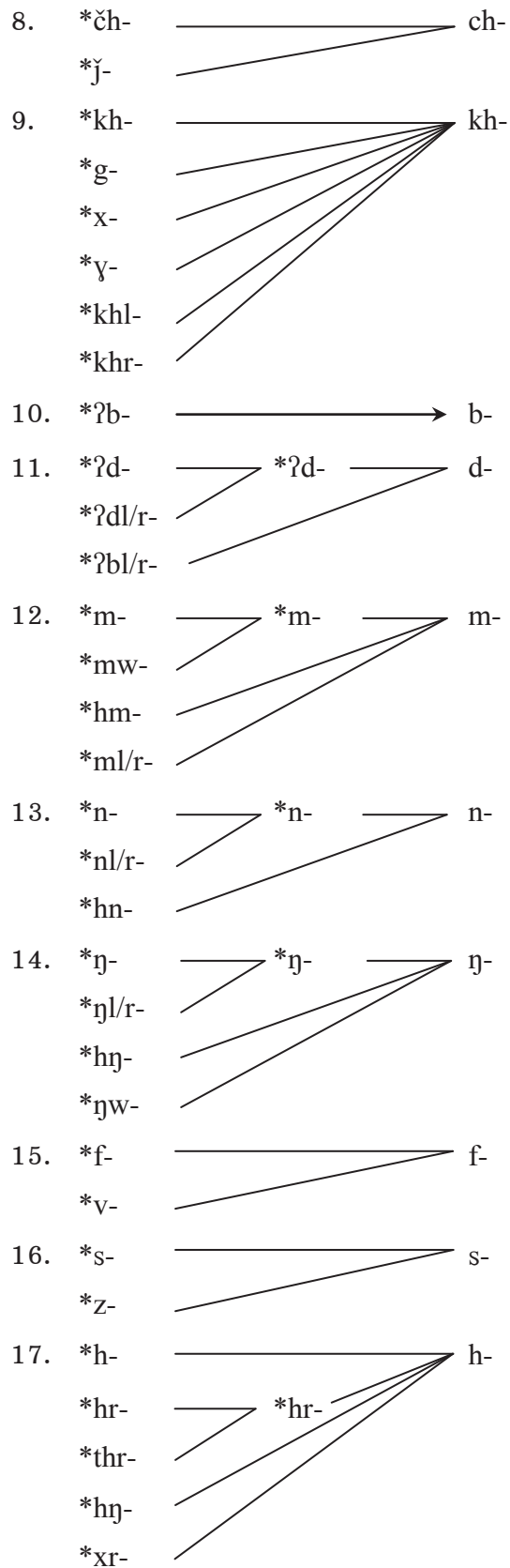
*ʔbl/r- → d-

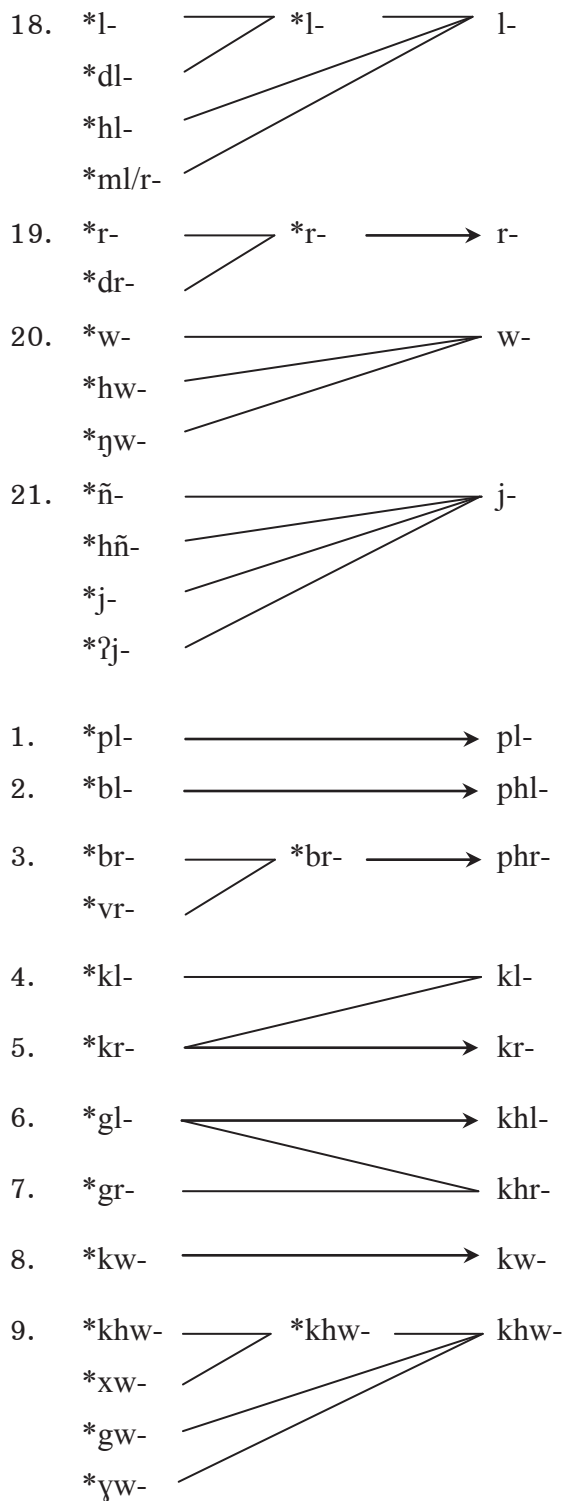
*ʔdl/r- → n-

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการซ้ำเสียงพยัญชนะ และทำให้พยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิม คือ พยัญชนะเดี่ยว 38 เสียง พยัญชนะประสม 28 แบบ รวมทั้งพยัญชนะห่อริมฝีปาก (หรือพยัญชนะประสมเสียง w) 7 เสียง เปลี่ยนเป็นพยัญชนะเดี่ยว 21 เสียง และพยัญชนะประสม 9 แบบ ในภาษาไทยปัจจุบัน ดังนี้²⁶

²⁶ พยัญชนะที่มีเครื่องหมาย * ในแถวแรก คือ พยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิม ส่วนพยัญชนะที่มีเครื่องหมาย * ในแถวกลาง คือ พยัญชนะในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

2.4.1.2 สระในภาษาไทยดั้งเดิมและภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ในงานต่าง ๆ สืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิมไว้ทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน บางงานสืบสร้างให้สระในภาษาไทยดั้งเดิมประกอบด้วยสระสั้นและสระยาว ในที่นี้กล่าวถึงสระในภาษาไทยดั้งเดิม รวมทั้งภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจากที่

เคยมีผู้สืบสร้างไว้ ได้แก่ บราวน์ (Brown, 1965) แมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) ฟัง กวย ลี (Li, 1977) และพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2008, 2009) ตามลำดับ ดังนี้

บราวน์ (Brown, 1965) นำเสนอผลการสืบสร้างสระในภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai) รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นสระในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 15 ต่อไปนี้

ตารางที่ 15 สระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมหรือภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 106)

ไทย โบราณ (Ancient Thai)	สันสกฤต	ภาษาถิ่นปัจจุบัน								
		สงขลา 74		พระนคร (กรุงเทพฯ) 14	เชียงราย 6		ชาน (เชียงราย) 4	ธวัชบุรี (ร้อยเอ็ด) 34	ผู้ไท (สกลนคร) 16	
i'	i'	i'		i	i	i	i'	i	i'	
		e'	i'	i'						
y'		y'		y'	y'	y	y'		y'	
		ə'	y'							
u'	u'	u'		u	u	u	u'	u	u'	
		o'	u'	u'	u'					
ia		ia		ia	e'	e	ia		e'	
					ia					
ya		ya		ya	ə'	ə	ia	ya	ə'	
					ya					
ua		ua		ua	o'	o	ua		o'	
					ua					
e'	e'	e'		e'	e'	e	e'		e'	
ə'		ə'		ə'	ə'	ə	ə'		ə'	
o'		o'		o'	o'	o	o'		o'	
æ'		æ'		æ	æ	æ	æ'	æ	æ'	
				æ'	æ'					
ɔ'		ɔ'		ɔ	ɔ	ɔ	ɔ'	ɔ	ɔ'	
				ɔ'	ɔ'					
a'	a'	a'		a'	a'	a'	ua		a'	
							a'			
i	i	i		i	i	i	i		i	
y		y		y	ə	y	y	ə	y	y
					y			y		

ไทยโบราณ (Ancient Thai)	สันสกฤต	ภาษาถิ่นปัจจุบัน					
		สงขลา 74	พระนคร (กรุงเทพฯ) 14	เชียงใหม่ 6	ชาน (เชียงใหม่) 4	ราชบุรี (ร้อยเอ็ด) 34	ผู้ไท (สกลนคร) 16
u		u	u	u	u	u	u
e		e	e	e	e	e	e
		æ					
o		o	o	o	y	o	o
a	a	o	o	o	o	o	o
		ว					
a	a	a'	a	ua	a	ua	a
		a		a		a	

บรรณานุกรมกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสระจากภาษาไทยโบราณ (Ancient Thai) เป็นสระในภาษาถิ่นปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงความสูงของสระ (Changes in Height Components)

1.1) การ I > E: /i', y', u'/ > /e', o', o'/ การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้ซึ่งปรากฏพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะท้าย -v, -q หรือ -c

/y/ > /o/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นเหนือ เมื่อสระดังกล่าวปรากฏโดยมีพยัญชนะท้าย /-ŋ/

1.2) IA > E: /ia, ya, ua/ > /e', o', o'/ ปรากฏในภาษาชานและภาษาผู้ไท นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสระในลักษณะดังกล่าวยังปรากฏในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ ลำปาง และเชียงราย แต่ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าว สระเหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อปรากฏกับพยัญชนะท้าย -I นั่นคือ /iau, yai, uai/ > /e'u, o'i, o'i/ ส่วนในภาษาไทยถิ่นน่าน มีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะ /yai/ > /o'i/ เท่านั้น

1.3) E > Æ: /e, o/ > /æ, ɔ/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้เมื่อปรากฏร่วมกับพยัญชนะท้าย -v, -c หรือ -k

1.4) A > IA: /a, a'/ > /ua/ ปรากฏในภาษาลาวเมื่อปรากฏร่วมกับพยัญชนะต้น /kw-/ หรือ /khw-/

/a/ > /ua/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่เมื่อปรากฏร่วมกับพยัญชนะต้น /kw-/ หรือ /khw-/ และปรากฏร่วมกับพยัญชนะท้าย /-m/, /-n/ หรือ /-ŋ/ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สระดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อปรากฏกับพยัญชนะท้ายทุกเสียงยกเว้น /-i/

1.5) I > EI: /i/, y/, u/ > /ei, oy, ou/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นตะกั่วป่า (จังหวัดพังงา) และภาษาไทยถิ่นภูเก็ตเมื่อปรากฏเมื่อไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย (หรือ Ø/) และปรากฏร่วมกับ /-w/

2) การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของสระ (Changes in Position Components)

การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของสระมีเพียงกรณีเดียวคือ /ya/ > /ia/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นน่านและภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ของภาษาลาว ในภาษาไทยถิ่นน่าน การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ไม่ปรากฏกับเสียงท้าย /-i/ แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงคือ /yai/ > /ai/

3) การเปลี่ยนแปลงความยาวของสระ (Changes in Length Components)

บรรณิกกล่าวว่า ทั้งในภาษาไทยโบราณและภาษาไทยกรุงเทพฯ ปัจจุบันมีเพียงสระ /a/ เท่านั้นที่มีความแตกต่างของเสียงสั้น-ยาว นั่นคือ /a, a'/ ส่วนสระอื่น ๆ นั้นมีการปรากฏแบบสับหลักระหว่างสระสั้นและสระยาวโดยมีวรรณยุกต์เป็นเงื่อนไขที่กำหนด บรรณิกสร้างให้สระในภาษาไทยโบราณมีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวของสระ /a, e, o, i, u/ และอยู่ระหว่างการพัฒนาความสั้นยาวของสระ /y/ ส่วนความสั้นยาวของสระ /æ, ɔ/ นั้นพัฒนาขึ้นในระยะต่อมาในภาษาถิ่นสาขาย่อยสุโขทัยและเชียงแสนตามการจำแนกของบรรณิก แต่มีการพัฒนาในทิศทางที่แตกต่างจากสระต่าง ๆ ข้างต้น และปัจจุบันสระทั้ง 2 เสียงในภาษาลาวก็เริ่มมีความแตกต่างของความสั้นยาวโดยผ่านคำยืมภาษาไทยกรุงเทพฯ นอกจากนี้บรรณิกยังกล่าวถึงกรณีของสระ /ə/ ที่ทำคำอธิบายเรื่องความสั้นยาวค่อนข้างยากเนื่องจากเป็นสระที่มีหลักฐานการปรากฏค่อนข้างน้อย ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยโบราณมีคำเพียงคำเดียวที่มีสระ /ə/ นั่นคือ คำว่า “เงิน” /ŋen-0/ และทั้งในภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นใต้ก็มีเพียงคำนี้เท่านั้น ส่วนภาษาลาวและภาษาไทยถิ่นเหนือมีการพัฒนาของคำที่สระ /ə/ เพิ่มเติมอีกสองสามคำซึ่งมีการพัฒนาของสระ /ə/ จาก /yŋ/ นอกจากนี้บรรณิกยังกล่าวถึงสระสั้น /ua/ ในภาษาลาวที่มาจากการเปลี่ยนแปลงของสระ /a/ (/a/ > /ua/) แต่เป็นสระที่ปรากฏกับวรรณยุกต์เพียง 4 เสียงเท่านั้น ส่วนสระสั้น /ia, ya/ นั้นยังเป็นสระที่เป็นคำถามอยู่ และบรรณิกกล่าวว่า สระทั้งสองเสียงดังกล่าวอาจปรากฏเฉพาะในคำประเภทคำอุทานเท่านั้น

บรรณิกอธิบายเกี่ยวกับวิวัฒนาการของความสั้นยาวของสระไว้ว่า ความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวดูเหมือนจะเกิดขึ้นกับสระทุกเสียง แต่ขณะนี้ดูเหมือนจะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงข้าม ในความเป็นจริงแล้ว ความแตกต่างของความสั้นยาวของสระ /æ, ɔ/ ที่พัฒนาขึ้นในภาษาไทยสาขาย่อยเชียงแสนนั้นเกิดขึ้นจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีวรรณยุกต์เป็นเงื่อนไข ทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษาถิ่นสาขาย่อยเชียงแสนตามที่บรรณิกนำเสนอไว้ คือ การเปลี่ยนแปลงของ $s > 1$ ในวรรณยุกต์ 0 การเปลี่ยนแปลงของ $1 > s$ ในวรรณยุกต์ 1 และ 2 รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของ $s > 1$ หรือ $1 > s$ ขึ้นอยู่กับเสียงท้าย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นใต้มีทิศทางตรงกันข้าม นั่นคือ $(0) 1 > s$ และ $(1, 2) s > 1$ ส่วนความยาวที่ปรากฏเมื่อมีวรรณยุกต์ 3 และ 4 นั้นมักปรากฏในลักษณะการแจกแจงแบบสับหลัก (complementary distribution) บรรณิกกล่าวว่า ภาษาขานเป็นภาษาที่มีความแตกต่างของความสั้นยาวของสระทุกเสียงยกเว้นสระ /a, a'/ และภาษาไทยถิ่นเชียงรายก็ดูเหมือนจะมีความเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงต่อไปนี้

- 3.1) s > l: /ai, au/ > /a'i, a'u/ การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้เมื่อปรากฏร่วมกับ -v หรือ -c ตัวอย่างเช่น สระในภาษาไทยถิ่นภูเก็ตมีเสียงยาวเมื่อปรากฏในตำแหน่งดังกล่าว
- 3.2) l > s: /i, u/ > /i, u/ การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ปรากฏในภาษากลุ่มเขียงแสนเมื่อปรากฏร่วมกับ -v หรือ -c และเมื่อปรากฏกับเสียงท้ายทุกเสียงยกเว้น /Ø/ นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงของสระ /i:/ > /i/ เมื่อตามด้วยเสียงท้าย /-ŋ/ และ -w
/æ, ɔ/ > /æ, ɔ/ การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ปรากฏในภาษากลุ่มเขียงแสนเมื่อปรากฏร่วมกับ -v และเมื่อปรากฏกับเสียงท้ายทุกเสียงยกเว้น /Ø/ นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของสระดังกล่าวเมื่อปรากฏกับเสียงท้ายบางเสียง (เสียงท้ายดังกล่าวแตกต่างกันไปตามภาษาถิ่นแต่ละภาษา) เมื่อตามด้วยเสียงท้าย -c ด้วย

นอกจากงานของบราวน์แล้ว ยังมีงานของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) ที่ได้สืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิมทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มกลาง และกลุ่มเหนือแล้วได้เสนอภาพรวมของสระในภาษาไทยดั้งเดิมไว้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาษาไทยดั้งเดิม

*i	*i:	*i	*i:	*u	*u:
*e	*e:	*ə	*ə:	*o	*o:
		*a	*a:		
*ia	*ia:	*ia	*ia:	*ua	*ua:
(*eu	*eu:)			(*oi	*oi:)

ภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

*i	*i:	*i	*i:	*u	*u:
*e				*o	
*ɛ:		*a	*a:	*ɔ:	
	*ia	*ia		*ua	

ภาษาไทยกลุ่มกลางดั้งเดิม

*i	*i:	*i	*i:	*u	*u:
*e	*e:			*o	*o:
		*a	*a:		
	*ia	*ia		*ua	

ภาษาไทยกลุ่มเหนือดั้งเดิม

*i	*i:	*i	*i:	*u	*u:
*e:		*ə		*o:	
*ɛ		*a	*a:	*ɔ	
	*ia	*ia		*ua	

ภาพที่ 1 สระในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (ดัดแปลงจาก Sarawit, 1973)

แมรี สารวิทย์อธิบายเกี่ยวกับการปรากฏของสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวในภาษาไทยดั้งเดิมไว้ว่า สระเดี่ยวเสียงยาวนั้นจะปรากฏในพยางค์เปิดหรือพยางค์ปิดก็ได้ ส่วนสระเดี่ยวเสียงสั้นจะ

ปรากฏเฉพาะพยางค์ปิดเท่านั้น สำหรับกรณีของสระประสมนั้น หากเป็นสระประสมเสียงยาวจะปรากฏได้ทั้งในพยางค์เปิดและพยางค์ปิด ส่วนสระประสมเสียงสั้นจะปรากฏในพยางค์ปิดเท่านั้น²⁷

นอกจากนี้ยังมีงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) ที่ได้สืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิมซึ่งแตกต่างจากที่แมรี สารวิทย์สืบสร้างไว้ในข้างต้น กล่าวคือ ฟิง กวย ลีสืบสร้างให้ภาษาไทยดั้งเดิมมีเพียงสระเสียงสั้นเท่านั้น ดังแสดงในภาพที่ 2

สระในภาษาไทยดั้งเดิม

1. สระเดี่ยว

*i	*ɨ	*u
*e	*ɔ	*o
*ɛ	*a	*ɔ

2. สระประสมสองส่วน

*əi	*ei	*ɛi	*ai	*ɔi		
*əɨ	*eɨ/ɛɨ	*oɨ				
*əu	*eu	*ɛu	*au	*ou	*iu	*iəu ²⁸
*ɦi (?) ²⁹						

3. สระประสมสามส่วน³⁰

*iau	*iou (?)	*uai	*uoi (?)

ภาพที่ 2 สระในภาษาไทยดั้งเดิมจากงานของฟิง กวย ลี (ดัดแปลงจาก Li, 1977)³¹

จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า ฟิง กวย ลีสืบสร้างให้ภาษาไทยดั้งเดิมมีทั้งสระเดี่ยว สระประสม 2 ส่วน และสระประสม 3 ส่วน และได้อธิบายเกี่ยวกับการปรากฏของสระในภาษาไทยดั้งเดิมไว้ว่า สระทุก

²⁷ สระประสม 4 เสียงสุดท้ายในภาษาไทยดั้งเดิมที่อยู่ในวงเล็บในภาพที่ 1 เป็นเสียงสระที่แมรี สารวิทย์กล่าวไว้ว่า ไม่ค่อยแน่ใจนักว่าสระประสม 4 เสียงดังกล่าวเป็นสระของภาษาไทยดั้งเดิมหรือไม่ เพราะเป็นสระที่ปรากฏเฉพาะหน้าพยัญชนะเสียงนาสิกเท่านั้น

²⁸ ลี (Li, 1977: 291) สืบสร้างสระ *iou ไว้ในหมวดเดียวกันกับสระประสมสองส่วน และให้คำอธิบายไว้ว่า ในภาษาไทย (Siamese) และภาษาลุงโจว (Lungchow) สระ i ที่ปรากฏในสระประสมสามส่วน *iou จะถูกละไป เหลือเพียงสระ oun ซึ่งจะเกิดการรวมเสียงกับสระในภาษาไทยดั้งเดิม *ou และเปลี่ยนแปลงเป็นสระ au ในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันทั้งสองภาษา ในขณะที่ภาษาไป๋อ้ายจะใช้สระ uu

²⁹ ลี (Li, 1977: 293) กล่าวถึงสระ *hi ไว้ว่า มีค่าน้อย 1 คำที่เป็นหลักฐานสำหรับการสืบสร้างสระ *hi ในภาษาไทยดั้งเดิม ได้แก่ คำว่า “ลูกเขย” ในภาษาไทยใช้คำว่า khəi A1 ภาษาลุงโจวใช้คำว่า khii A1 และภาษาไป๋อ้ายใช้คำว่า kii A1

³⁰ หากวิเคราะห์ให้สระ -u เป็น -w และ -i เป็น -y เสียงสระประสม 3 ส่วนเหล่านี้จะเป็นเพียงสระประสม 2 ส่วน คือ *iaw *iow *uay *uoy *jay *uoy *jow

³¹ ลี (Li, 1977) ใช้สัทอักษร i แทนสระกลาง สูง i และในที่นี้ใช้สัทอักษร i แทน i ในงานของฟิง กวย ลี

เสียงยกเว้น สระกลาง *e, *ə, *o สามารถปรากฏได้ทั้งในพยางค์ปิดและพยางค์เปิด เมื่อเกิดในพยางค์เปิดสระจะยืดยาวออก ส่วนสระสูง *i, *i, *u ซึ่งปรากฏในพยางค์ปิดส่วนใหญ่จะคงเสียงเดิมไว้ในภาษาไทยปัจจุบัน แต่ถ้าปรากฏในพยางค์เปิดในภาษาไทยปัจจุบันที่มีสระยาว เสียงเหล่านี้จะกลายเป็นเสียงยาว *i:, *i:, *u: เป็นคู่ตรงข้ามกับสระสูงเสียงสั้นในพยางค์ปิด สำหรับกรณีของสระต่ำ *e, *a, *o นั้นจะปรากฏทั้งในพยางค์เปิดและพยางค์ปิด และจะเป็นสระเสียงยาวเสมอในพยางค์ กวย ลีได้เสนอไว้ว่า สระ *e และ *o จะปรากฏในภาษาปัจจุบันในรูปของสระเสียงยาว ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบคำที่มีสระ e กับ e: และ o กับ o: ที่ปรากฏในภาษาปัจจุบันจะเห็นว่า สระ e: และ o: ปรากฏในคำจำนวนมาก แต่คำที่มีสระ e และ o นั้นมีจำนวนน้อยมากและส่วนใหญ่ปรากฏในคำที่เป็นคำยืมจากภาษาอื่น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สระ *e และ *o อาจมาจากคำยืมหรืออาจกลายเสียงมาจากสระเสียงอื่น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ในงานของ พงศ์ กวย ลี ไม่ได้วิเคราะห์ให้ความสัมพันธ์-ยาวของเสียงสระมีความสำคัญในระดับหน่วยเสียงในภาษาไทยดั้งเดิมซึ่งแตกต่างจากงานของแมรี สารวิทย์ (1973) ที่สืบสร้างให้ภาษาไทยดั้งเดิมมีทั้งสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว (ดูภาพที่ 1)

พงศ์ กวย ลี (Li, 1977: 300-301) นำเสนอภาพรวมของสระในภาษาไทยดั้งเดิม (PT) ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (PSWT) ภาษาไทกลุ่มกลางดั้งเดิม (PCT) และภาษาไทกลุ่มเหนือดั้งเดิม (PNT) ดังแสดงในตารางที่ 16 ต่อไปนี้ ในที่นี้ได้นำสระที่ พงศ์ กวย ลี (Li, 1977) สันนิษฐานว่าเป็นสระในภาษาไทยดั้งเดิม และภาษาไทยดั้งเดิมทั้ง 3 กลุ่มนอกเหนือจากที่แสดงในภาพที่ 2 มาแสดงไว้ด้วย และเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นสระในภาษาไทยปัจจุบันได้นำตัวอย่างสระในภาษาไทยปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงจากสระในภาษาไทยดั้งเดิมมาแสดงในตารางที่ 16 ด้วย

ตารางที่ 16 สระในภาษาไทยดั้งเดิม (ดัดแปลงจาก Li, 1977: 300-301)

	PT	PSWT	PCT	PNT	วรรณ ยุกต์	ไทย	ลุ่มโจว	ไป๋ฮ่าย	ความหมาย
1.	*i	*i	*i	*i	A2	liŋ	liŋ	liŋ	“ลิง”
2.	*i	*ii	*ii	*ii	A1	pii	pii	pii	“ปี่”
3.	*i	*i	*i	*i, *a	C1	khin	khin	hin	“ขึ้น”
4.	*i	*ii	*ii	*ii	A1	thii	thii	tii A2	“ถือน”
5.	*u	*u	*u	*u	C1	ʔum	ʔum	ʔum	“อุ้ม”
6.	*u	*uu	*uu	*uu	B2	khuu	kuu	kuu	“คู”
7.	*e	*e, *o	*e, *o	*e, *a	DS1 A1 A1	klet khom pen	kit khum pin A2	čet ham A2 pan A2	“เกล็ด” “ขม” “เป็น”
8.	*ə	*a	*a	*a	A1	pan	pan	pan	“(แบ่ง) ปัน”
9.	*o	*o	*o	*o	A2	loŋ	nuŋ	loŋ	“ลง”

	PT	PSWT	PCT	PNT	วรรณ ยุกต์	ไทย	ลุงโจว	โป๊อ้าย	ความหมาย
10.	*ε	*εε	*εε	*εε	B2	mεε	mee	mee	“แม่”
11.	*a	*aa	*aa	*aa	A1	maa	maa	maa	“หมา”
12.	*ɔ	*ɔɔ	*ɔɔ	*ɔɔ	B2	phɔɔ	poo	poo	“พ่อ”
13.	*iə	*ii	*ii → *i	*ii → *i	A2	khiim	kim	čim	“คิม”
14.	*iə	*iɦ	*iɦ → *i	*iɦ → *i	A2	khiɦn	kin	ɦin	“กลางคิ่น”
15.	*uə	*uu	*uu → *u	*uu → *u	DL1	phuuk	phuk DS1	šuk DS2	“ผูก”
16.	*ie	*iə ~ ia	*iə ~ ia	*iə ~ ia	A2	lia	lii	lii	“เลีย”
17.	*ie	*iə ~ ia	*iə ~ ia	*iə ~ ia	B1	bia	bɦ	mɦ	“เปื้อ”
18.	*ue	*uə ~ ua	*uə ~ ua	*uə ~ ua	B2	rua	ɦuu	luu	“รู่”
19.	*iε	*ε → *εε	*ε → *εε	*ii → *i	A1	dεeŋ	dεeŋ	niŋ	“แดง”
20.	*ia	*iə → ia	*iə → ia	*aa	DL2	čɦiak	čɦik	šaak	“เชือก”
21.	*ua	*uə → ua	*uə → ua	*ɔɔ	DL1	khuap	khuup	hoop	“ขวบ”
22.	*io	*iə ~ ia	*iə ~ ia	*uə	A2	ria	liɦ	luu	“เรือ”
23.	*uo	*uu	*uu, *u	*ɔɔ	C2	ruu	ɦuu?	loo	“ลู่”
24.	*iə	*ɔɔ	*ɔɔ	*iɦ → *i	A2	nɔɔn	noon	nɦn	“นอน”
25.	*uə	*ɔɔ	*ɔɔ	*uu → *u	DL1	tɔɔk	phjook	tuk DS1	“ตอก (น.)”
26.	*ui	*uə ~ ua	*uə ~ ua	*iə ~ ia	A2	ruaŋ	ɦuaŋ	liɦŋ	“รวง(ข้าว, ข้าวโพด ฯลฯ)”
27.	*iu	*iɦ	*uu → *u	*uu → *u	A2	liɦm	lum	lum	“ลีม”
28.	*iɦ	*uu	*uu, *u	*iɦ → *i, *iə ~ ia	DL2	luuk	luk DS2	lik DS2	“ลูก”
29.	*iε	*e	*e	*i	A1	khem	kɦim	čim	“เข็ม”
30.	*io	*u	*u	*o	DS1	pluk	pjuk	pjɔk	“ปลุก”
31.	*iε	*εε	*εε (?)	*iə ~ ia	A1	tεeŋ	—	tiɦŋ	“แดง”

	PT	PSWT	PCT	PNT	วรรณ ยุกต์	ไทย	ลุงโจว	โป๊อ้าย	ความหมาย
32.	*i̯a	*aa	*aa	*iə ~ ia	A2	faaŋ	faaŋ	fiŋŋ	“ฟาง”
33.	*i̯ɔ	*ɔɔ	(?)	*iə ~ ia (?)	DL1	pɔɔt	pɪt (?) DS1	pɪt DS1	“ปอด”
34.	*w/uo	*a	*a	*o	A2	khwan	van	hɔn	“ควั่น”
35.	*uo	*o	*o	*u	A2	lom	lum	lum	“ลม”
36.	*ua	*aa	*aa	*uə ~ ua	DL2	raak	ʔaak	luuk	“อาเจียน”
37.	*uɔ	*ɔɔ	*ɔɔ	*uə ~ ua	C2	nɔɔŋ	nooŋ?	nuuŋ	“น้อง”
38.	*uɪ	*o	*i	*i, *o	A1	fon	phin	hin	“ฝน”
39.	*əi	*ai	*ai	*ai	A1	mai	mai	mai	“ไหม”
40.	*ei	*ii	*ii	*ai	C1	khii	khii	hai C2	“อุจจาระ”
41.	*ɛi	*ai	*ai	*ii	B2	rai	ʔai	lii	“ไร่”
42.	*ai	*aai	*aai	*aai	C1	faai	phaai	faai B1	“ฝ้าย”
43.	*ɔi	*ɔɔi	*ɔɔi	*ɔɔi	C1	ʔɔɔi	ʔooi	ʔooi	“อ้อย”
44.	*əi	*ai	*ai	*ai	A1	bai	baɪ	mai	“ใบ(ไม้)”
45.	*ei/ɛi	*ai	*ai	*hi	B2	čhai	čhi (?)	šhi	“ไช้”
46.	*oi	*ai	*ai	*ɔɔ	B1	mai	maɪ	moo	“ไหม่”
47.	*əu	*au	*au	*au	B1	kau	kau	kau	“เกา”
48.	*eu	*uu	*uu	*au	A1	puu	puu	pau	“ปู”
49.	*ou	*au	*au	*ɔɔ	B1	khau	khau	hoo	“เช่า”
50.	*au	*aaɯ	*aaɯ	*aaɯ	A1	ʔaaɯ	ʔaaɯ B1	ʔaaɯ	“น้องชาย ของพ่อ”
51.	*ɛu	*ɛɛu	*ɛɛu	*ɛɛu	A2	mɛɛu	mɛɛu B1 (?)	mɛɛu (?)	“แมว”
52.	*iu	*iu	*iiu	*iiu	C1	hiu	thiiu	liiu	“หิ้ว”
53.	*hi	*əi	*hi	*hi	A1	khəi	khhi	khi	“ลูกเขย”
54.	*ui	*ii	*ii	*uui, *hi	A1	mii	mii	muui	“หมี”
55.	*i̯ai	*aai	*aai	*iəi ~ iai	C2	saaɪ	ʔaaɪ?	ʔhi	“ซ้าย”
56.	*uoi	*ɔɔi	*ɔɔi	*ii	A2	rɔɔi	³² —	lii, lwii	“รอย”

³² ฟิง กาย ลี (Li, 1977: 288) ไม่มีตัวอย่างคำในภาษาลุงโจว แต่ได้กล่าวถึงตัวอย่างคำที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นกลุ่มกลางภาษาอื่น เช่น ภาษานุงใช้คำว่า loi A2 และภาษาไทใช้คำว่า rɔɔi A2

	PT	PSWT	PCT	PNT	วรรณ ยุกต์	ไทย	ลุงโจว	โป๊อ้าย	ความหมาย
57.	*iəu	*au	*au	*uu	C1	kau	kau	kuu	“เก้า”
58.	*iau	*iau	*ɛɛu	*ɛɛu	A1	diau	deeu B1	neeu	“เตี้ยว”
59.	*iəu	*iau	*iiu	*iiu	A1	kliau	kiiu	čiiu	“เกลียว”
60.	*uai	*uai	*uui	*วui	C1	kluai	kuui	čooi	“กล้วย”
61.	*uəi	*uai	*uui	*ii	C1	huai	huui, vuui	vii	“ห้วย”

ปราณี กุลละวณิชย์ (2527: 84–87) ตั้งข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับระบบเสียงสระดั้งเดิมจากงานของแมรี สารวิทย์ และฟัง กวย ลีไว้อย่างชัดเจนและน่าสนใจ สรุปได้ดังนี้

ก. ความสั้น-ยาวของเสียงสระดั้งเดิม

แมรี สารวิทย์สืบสร้างสระสั้น และสระยาวคู่กัน ทั้งในสระเดี่ยวและสระประสม แต่ฟัง กวย ลีไม่ได้สืบสร้างความสั้น-ยาวของเสียงสระให้มีความสำคัญในระดับหน่วยเสียงในภาษาไทยดั้งเดิม ดังนั้นในการสืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิม ฟัง กวย ลีจึงสืบสร้างเฉพาะสระเดี่ยวเสียงสั้น และให้คำอธิบายไว้ว่า สระเสียงสั้นนั้นเกิดในพยางค์ปิด แต่สระสูง และสระต่ำนั้น อาจเกิดในพยางค์เปิดได้ด้วย หากเกิดในพยางค์เปิด สระก็จะมีเสียงยาวโดยอัตโนมัติ สระต่ำมีลักษณะพิเศษที่ทำให้แตกต่างจากสระสูงออกไปอีกในแง่ที่ว่า แม้ว่าจะปรากฏในพยางค์ปิด แต่สระต่ำก็จะมีเสียงยาวเสมอ ส่วนสระกลางนั้นปรากฏเฉพาะในพยางค์ปิด การที่ฟัง กวย ลีสามารถให้คำอธิบายเกี่ยวกับการปรากฏของสระเสียงยาวได้ดังกล่าวนี้ จึงไม่ได้สืบสร้างให้เสียงสั้น-ยาวของสระในภาษาไทยดั้งเดิมมีความสำคัญในระดับหน่วยเสียง และเมื่ออธิบายเกี่ยวกับเสียงสระยาวในภาษาไทยปัจจุบันซึ่งเป็นภาษาลูกนั้น หากปรากฏในพยางค์เปิด ลีให้คำอธิบายว่า จะมีการยืดยาวเสียงสระ (สระในพยางค์ปิดจะไม่มีเสียงยืดยาว) และเมื่ออยู่ในพยางค์ปิด ก็อธิบายว่า สืบมาจากสระประสมในภาษาไทยดั้งเดิม

ปราณี กุลละวณิชย์ (2527: 85) กล่าวว่า การสืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิมของแมรี สารวิทย์และฟัง กวย ลีมีความแตกต่างกัน นับเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากแสดงให้เห็นความเชื่อในเรื่องลักษณะของเสียงสระในภาษาดั้งเดิมที่แตกต่างกันเป็นคนละแบบ

ข. สระกลางและสระต่ำ

เมื่อเปรียบเทียบการสืบสร้างสระเดี่ยวกลาง และสระต่ำของแมรี สารวิทย์และการสืบสร้างของฟัง กวย ลีจะเห็นความแตกต่างดังนี้

สระกลาง	*e *e:	*ə *ə:	*o *o:	*e	*ə	*o
สระต่ำ		*a *a:		*ɛ	*a	*ə

แมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973)

ฟัง กวย ลี (Li, 1977)

(ดัดแปลงจากปราณี กุลละวณิชย์ 2527: 85)

จากผลการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ และฟัง กวย ลีในข้างต้นจะเห็นได้ว่า แมรี สารวิทย์ ไม่ได้สืบสร้างสระหน้าต่ำ *e และสระหลังต่ำ *o แต่ฟัง กวย ลีสืบสร้างทั้งสระ *e และสระ *o และกล่าวถึงความจริงที่ว่าในภาษาไทยปัจจุบัน แม้ในภาษาที่มีหน่วยเสียง e-e: และสระ e-e: ก็ตาม คำที่มีเสียง e: และสระ e มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับคำที่สระ e และ e: นอกจากนี้ยังไม่ค่อยมีคำร่วมเชื้อสายมากนักและมักเป็นคำยืมหรือคำที่แสดงว่าสระมีการเปลี่ยนแปลงสืบเนื่องกันหลายทอด ลักษณะของข้อมูลในภาษาไทยปัจจุบันตามที่อธิบายไว้อนุญาตให้มีการตีความระบบสระในภาษาไทยดั้งเดิมได้แตกต่างกัน กล่าวคือ อาจตีความสระ e: ที่ปรากฏในภาษาลูก ๆ ปัจจุบันเป็นสระ *e: ในการกำหนดสระ *o: ก็ทำเช่นเดียวกัน ในงานของแมรี สารวิทย์ก็ตีความเช่นเดียวกันนี้ และการตีความในลักษณะดังกล่าว ทำให้ระบบสระในภาษาไทยดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ค่อนข้างมีความสมดุสย ส่วนการสืบสร้างของฟัง กวย ลีที่ไม่ได้กำหนดความสั้น-ยาวของสระในภาษาไทยดั้งเดิมนั้น ความแตกต่างของสระ e ≠ e: o ≠ o: ก็อาจกำหนดเป็นความแตกต่างในเรื่องคุณสมบัติของสระได้ คือ e ≠ e o ≠ o โดยฟัง กวย ลีอธิบายว่า e และ o จะเกิดในพยางค์ปิดเสมอ ดังนั้นจึงมีเสียงสั้นเสมอ รวมทั้งในภาษาไทยปัจจุบันด้วย สำหรับสระ e และ o นั้นเกิดได้ทั้งในพยางค์เปิดและพยางค์ปิด หากเกิดในพยางค์เปิดไม่มีเสียงพยัญชนะท้าย เสียงสระก็เป็นเสียงยาว ดังนั้นจึงอาจอธิบายความแตกต่างของการสืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิมของแมรี สารวิทย์และฟัง กวย ลีว่าเป็นเรื่องการตีความชั้นหน่วยเสียงเท่านั้น³³

ค. สระประสม

เมื่อเปรียบเทียบสระประสมในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ และการสืบสร้างของฟัง กวย ลีจะเห็นว่า สระ *ia *ia *ua ของแมรี สารวิทย์นั้นเทียบได้กับสระ *ie *ie *ue ของฟัง กวย ลีกล่าวคือ แม้ว่าฟัง กวย ลีจะสืบสร้างสระ *eu ที่มีความแตกต่างจากสระ *eu ของแมรี สารวิทย์ แต่เมื่อพิจารณาคำร่วมเชื้อสายแล้ว จะตรงกับที่ฟัง กวย ลีสืบสร้างเป็นสระ *uo *uo หรือสระอื่น ๆ ในขณะที่แมรี สารวิทย์สืบสร้างสระประสมเท่าที่กล่าวมานี้ ฟัง กวย ลีได้กำหนดสระประสม 2 ส่วนขึ้นอีกจำนวนมาก สระประสมเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงเป็นสระยาวในพยางค์ปิดในภาษาไทยปัจจุบันส่วนใหญ่ เช่น สระ *uo ในคำว่า *muək ซึ่งกลายเป็นสระ uu ในคำว่า /mũuk/ “มูก” ในภาษาไทยปัจจุบัน เป็นต้น

ง. สระกลาง-กลาง และสระต่ำ-กลาง

สระ *o ที่ฟัง กวย ลีสืบสร้างไว้นั้น เมื่อพิจารณาคำร่วมเชื้อสายในภาษาไทยปัจจุบัน จะเห็นว่า สระในคำร่วมเชื้อสายส่วนใหญ่เป็นสระ a ในขณะที่สระ *a จะเป็นสระ a: ในภาษาไทยปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบสระ *o ของฟัง กวย ลีกับสระ *o ของแมรี สารวิทย์จะเห็นว่าไม่ตรงกัน กล่าวคือ สระ *o ของแมรี สารวิทย์อาจตรงกับสระ *a หรือสระ *a' ของฟัง กวย ลี และสระ *o: ของแมรี สารวิทย์อาจเทียบได้กับสระ *a ของฟัง กวย ลีในบางครั้ง แต่ส่วนใหญ่แล้วก็เทียบได้กับสระประสมอื่น ๆ ของ

³³ ปราณี กุลละวณิช (2527: 86) ตั้งข้อสังเกตว่า หากเทียบคำร่วมเชื้อสายซึ่งมีเสียงสระที่สืบมาจากสระ *e: จากการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์กับคำร่วมเชื้อสายที่สืบจากสระ *e ของฟัง กวย ลีจะเห็นว่า ส่วนใหญ่เป็นคำกลุ่มเดียวกัน และกรณีของสระ *o: (Sarawit, 1973) และสระ *o (Li, 1977) ก็มีลักษณะในทำนองเดียวกัน

ฟัง กวย ลี เช่น สระ *ia ตัวอย่างเช่น สระในคำว่า “เชือก” แมรี สารวิทย์อธิบายว่าสืบสร้างมาจากสระ *a: แต่ฟัง กวย ลีสืบสร้างมาจากสระ *ia

ปราณี กุลละวณิช (2527: 87) กล่าวสรุปไว้ว่า ระบบสระในภาษาไทยดั้งเดิมของแมรี สารวิทย์และของฟัง กวย ลีนั้น นอกจากจะต่างกันในเรื่องความสั้นยาวของสระแล้ว ยังแตกต่างกันมากในเรื่องการกำหนดสระประสม นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างเรื่องการสืบสร้างสระกลางมากกว่าการสืบสร้างสระสูง

งานของบราวน์ (Brown, 1979) เป็นอีกงานหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับความสั้น-ยาวของเสียงสระในภาษาไทยและได้สืบสร้างให้ภาษาไทยมีระบบสระดั้งเดิม 3 ระบบคือ ระบบสระเดี่ยวเสียงสั้น ระบบสระเดี่ยวเสียงยาว และระบบสระประสม ดังแสดงในภาพที่ 3

สระดั้งเดิมของภาษาไทย

1. สระเดี่ยวเสียงสั้น	2. สระเดี่ยวเสียงยาว	3. สระประสม
*i *i *u	*i: *i: *u:	*ia *ia *ua
*e *o	*e: *o:	*ea *oa
*a	*a:	(*a:) ³⁴

ภาพที่ 3 สระดั้งเดิมของภาษาไทยจากงานของบราวน์ (Brown, 1979)

บราวน์อธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาไทยไว้ว่า สระเสียงยาว e: และ o: เป็นสระที่เปลี่ยนแปลงมาจากสระประสม *ea และ *oa ตามลำดับ ส่วนสระเสียงสั้น e และ o นั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงเสียงของสระเสียงยาว e: และ o: บราวน์สันนิษฐานว่า มีปัจจัย 3 ประการที่ทำให้สระในภาษาไทยเกิดความแตกต่างในเรื่องความสั้น-ยาวได้แก่ การยืมคำ (borrowing) การสร้างคำใหม่ (new formation) และการเปลี่ยนแปลงความสั้น-ยาวของเสียงสระเอง (crossover)

อีกงานหนึ่งที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสั้น-ยาวของเสียงสระในภาษาไทยคืองานของพุทธชาติ ธัญยานนท์ (2536) ซึ่งได้ศึกษาความต่างด้านความสั้น-ยาวของสระกลาง e, o และสระต่ำ ε และ ɔ ในภาษาไทย ในงานดังกล่าวพุทธชาติ ธัญยานนท์ได้ข้อสรุปว่า ความแตกต่างด้านความสั้น-ยาวของสระ e, o, ε, ɔ ปรากฏในภาษาไทยในระยะเวลาที่ต่างกันคือ ความแตกต่างด้านความสั้น-ยาวของสระ o จะปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนความแตกต่างด้านความสั้น-ยาวของสระอื่น ๆ คือ e, ε, ɔ นั้นจะปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง และปัจจัยที่ทำให้เกิดความสั้น-ยาวของเสียงสระดังกล่าวคือ สระ e, o มาจากการยืมคำจากภาษาบาลี-สันสกฤต และสระ ε, ɔ มาจากการสร้างคำใหม่ในภาษาไทยโดยการเทียบแบบกับคำยืมภาษาเขมร

³⁴ บราวน์ (Brown, 1965) สืบสร้างให้สระ *a: อยู่ในกลุ่มสระเสียงยาว และกลุ่มสระประสม เนื่องจากสระ *a: มีบทบาทสำคัญในการอธิบายเรื่องความสั้น-ยาวของเสียงสระทุกเสียงที่มีพัฒนาการมาจากสระประสม *ia *ia *ua

นอกจากนี้ยังมีงานของแนนนา แอล จอนสัน (Jonsson, 1991) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบเสียงต่าง ๆ ในภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมและได้สืบสร้างพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ขึ้นมา ในงานดังกล่าวจอนสันได้สืบสร้างสระในภาษาไทดั้งเดิม สาขาตะวันตกเฉียงใต้ไว้ดังภาพที่ 4

สระในภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม				
สระเดี่ยว	*i	*i̥	*u	
	*æ	*a	*a:	*ɔ
สระประสม	*ia	*iḁ	*ua	

ภาพที่ 4 สระในภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจากงานของจอนสัน (Jonsson, 1991)

ในงานดังกล่าวจอนสันไม่ได้สืบสร้างสระกลาง *e, *ɔ, *o และให้เหตุผลว่า ถึงแม้สระกลางทั้งสามเสียงดังกล่าวจะยังปรากฏในภาษาปัจจุบัน แต่ก็มีหลักฐานไม่เพียงพอที่จะสืบสร้างให้มีสระดังกล่าวในภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

นอกจากการสืบสร้างสระในงานต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว ยังมีงานของพิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2008) ที่นำเสนอการสืบสร้างสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ไว้ ดังแสดงในตารางที่ 17 และตารางที่ 18 ต่อไปนี้

ตารางที่ 17 สระเดี่ยวในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Pittayaporn, 2008)

	หน้า	หลัง	
	ไม่ห่อปาก	ไม่ห่อปาก	ห่อปาก
สูง	*i, *i:	*u, *u:	*u, *u:
กลาง	*e	*ɤ	*o
ต่ำ	*ɛ:	*a, *a:	*ɔ:

ตารางที่ 18 สระประสมในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Pittayaporn, 2008)

ลง	*ie	*ue	*uo
ขึ้น		*au	

พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2008) นำเสนอการเปรียบเทียบสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมกับงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) แนนนา จอนสัน (Jonsson, 1991) แมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และบราวน์ (Brown, 1965) ดังแสดงในตารางที่ 19 ต่อไปนี้

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบสระในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2008) และงานอื่น ๆ (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2008: 25)

Pittayaporn (2008)	Li (1977)	Jonsson (1991)	Sarawit (1973)	Brown (1965)
*i	*i	*i	*i	*i
*i:	*i:		*i:	*i:
*u	*u	*u	*u	*u
*u:	*u:		*u:	*u:
*ɤ	*ɯ	*ɯ	*ɯ	*ɯ
*ɯ				
*ɯ:	*ɯ:		*ɯ:	*ɯ:
				*ɤ
*e	*e	*e	*e	*e
*o	*o	*o	*o	*o
				*e:
				*o:
*ɛ:	*ɛ:	*ɛ	*ɛ:	*ɛ
*ɔ:	*ɔ:	*ɔ	*ɔ:	*ɔ
*a	*a	*a	*a	*a
*a:	*a:	*a:	*a:	*a:
*iə	*iə	*iə	*iə	*iə
*ɯə	*ɯə	*ɯə	*ɯə	*ɯə
*uə	*uə	*uə	*uə	*uə
*au	*au	*au	*au	*au

นอกจากนี้พิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) ยังได้สืบสร้างสระในภาษาไทยดั้งเดิมไว้อย่างเป็นระบบ โดยสืบสร้างให้ภาษาไทยดั้งเดิมมีสระเดี่ยว 7 เสียงซึ่งมีทั้งสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว และสระประสม 5 เสียง ดังแสดงในตารางที่ 20 และ 21 ต่อไปนี้

ตารางที่ 20 สระเดี่ยวในภาษาไทยดั้งเดิม (Pittayaporn, 2009)

	หน้า	หลัง	
	ไม่ห่อปาก	ไม่ห่อปาก	ห่อปาก
สูง	*i, *i:	*ɯ, *ɯ:	*u, *u:
กลาง	*e, *e:	*ɤ, *ɤ:	*o, *o:
ต่ำ		*a, *a:	

ตารางที่ 21 สระประสมในภาษาไทยดั้งเดิม (Pittayaporn, 2009)

	หน้า	หลัง	
	ไม่ห่อปาก	ไม่ห่อปาก	ห่อปาก
ขึ้น	*iə	*uə	*uə
ตก		*ɤu *au	

จากตารางที่ 20 และ 21 ข้างต้นจะเห็นว่า สระเดี่ยวในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พทยาภรณ์มีระบบเหมือนสระในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และแตกต่างจากสระในภาษาไทยดั้งเดิมในงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) โดยเฉพาะกรณีของสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว สำหรับสระประสมนั้น (ดูตารางที่ 21) พทยาวัฒน์ พทยาภรณ์สืบสร้างให้ภาษาไทยดั้งเดิมมีสระประสมที่มีการเลื่อนขึ้น (rising diphthongs) และสระประสมที่มีการเลื่อนลง (falling diphthongs) โดยสระประสมทั้งสองชุดไม่มีความแตกต่างในเรื่องความสั้น-ยาว

พิทยาวัฒน์ พทยาภรณ์ได้เปรียบเทียบการปรากฏของสระและพยัญชนะท้ายในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของตนเอง กับการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟิง กวย ลี (Li, 1977) ดังแสดงในตารางที่ 22 ต่อไปนี้

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบการปรากฏของสระและพยัญชนะท้ายในภาษาไทยดั้งเดิมจากการสืบสร้างของพิทยาวัฒน์ พทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) แมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟิง กวย ลี (Li, 1977) (ดัดแปลงจาก Pittayaporn, 2009: 293-294)

	Pittayaporn (2009)	Li (1977)	Sarawit (1973)
1.	*-i:ʔ	*-i:ʔ	*-i:ʔ
2.	*-iC	*-iC	*-iC
3.	*-i:C	*-iəC	*-i:C
4.	*-u:ʔ	*-uʔ, *-uɤʔ	*-u:ʔ
5.	*-uɤC	*-wun, *uum, *-uɤ, *-ej, *-ew	*-uɤC, *-oim, *-ɤɤ, *-ɤw, *-ɤj
6.	*-u:C	*-uən, *-uun, *-wom, *-uut, *-uɤk	*-u:C, *-waC
7.	*-u:ʔ	*-uʔ	*-u:ʔ
8.	*-uC	*-uC, *-ouk	*-uC
9.	*-u:C	*-uəC	*-u:C, *-eu:k, *-eu:ʔ
10.	*-e:ʔ	*-ɛʔ	*-e:ʔ
11.	*-eC	*-eC, *-jeC	*-eC, *ei:, *-ɤn

	Pittayaporn (2009)	Li (1977)	Sarawit (1973)
12.	*-e:C	*-εC	*-e:C
13.	*-ɤ:#	*-u#	*-wo:
14.	*-ɤC	*-oC, *-εj, *-eu/-εu, *-jɤw	*-ɤC, *-oC, *-ia:j, *-ia:w, *-ɤ:w
15.	*-ɤ:C	*-uaC, *-ou#	*-ɤ:C, *-ua:C, *-ua:u, *ua:#
16.	*-o:#	*-ɔ#	*-o:#
17.	*-oC	*-oC, *-woC, *-ow	*-ok, *-oŋ, *-oit, *-oi:C, *-euC
18.	*-a:#	*-a#	*-a:#
19.	*-aC	*-ɤC	*-aC
20.	*-a:C	*-aC	*-a:C
21.	*-iə	*-ie, *-iaw, *-iaj	*-ia
22.	*-uaə	*-ue, *-uaj, *-uu	*-ua, *-ua:C, *-ua:C
23.	*-uə	*-ue, *-uaj	*-ua
24.	*-au	*-ɤu	*-au

จากตารางที่ 22 จะเห็นได้ว่า ทั้งแม่ริ สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และพิทยาวัฒน์ พทยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) สืบสร้างให้ภาษาไทดั้งเดิมมีสระเสียงสั้น และสระเสียงยาวซึ่งแตกต่างจากพยางค์ ลี (Li, 1977) ที่สืบสร้างเฉพาะสระเสียงสั้นเท่านั้น นอกจากนี้พิทยาวัฒน์ พทยาภรณ์ยังสืบสร้างพยัญชนะท้ายที่แตกต่างจากพยางค์ ลี 3 เสียง ได้แก่ *-l, *-c และ *-ŋ ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น

2.4.1.3 วรรณยุกต์ในภาษาไทดั้งเดิมและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

เนื่องจากการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ ในที่นี้จึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาที่เคยสืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทดั้งเดิมและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์และตีความการแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ งานที่สืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทดั้งเดิม รวมทั้งภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมสรุปได้ดังนี้³⁵

นักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติที่สืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทดั้งเดิมได้เสนอแนวคิดไว้ว่า พัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทดั้งเดิมนั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเภทของพยางค์คือ พยางค์เป็น และพยางค์ตาย และมีความเกี่ยวข้องกับเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์นั้นคือ พยัญชนะต้นที่เป็นเสียงไม่ก้อง (voiceless) และเสียงก้อง (voiced) นักภาษาศาสตร์ไทเปรียบเทียบ

³⁵ เนื้อหาบางตอนในหัวข้อ 2.4.1.3 ดัดแปลงมาจากเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณยุกต์ในภาษาไทดั้งเดิมและพัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทปัจจุบันที่เคยสรุปไว้ในพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาในงานวิจัยนี้ จึงได้นำมาสรุปไว้ในที่นี้อีก

ในยุคแรก ๆ ได้แก่ อังเดร โอตริคูร์ต (Haudricourt, 1954 อ้างถึงในปราณี กุลละวณิชย์, 2527: 54) และฟิง กวย ลี (Li, 1962, 1966) จึงได้สืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมไว้ 4 เสียงคือ วรรณยุกต์ *A *B *C และ *D โดยวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A *B และ *C ปรากฏในพยางค์เป็น ส่วน วรรณยุกต์ *D ปรากฏในพยางค์ตาย ดังแสดงในภาพที่ 5

วรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม พยัญชนะต้น	*A	*B	*C	*D
1. พยัญชนะเสียงไม่ก้อง *p-, *t-, *k-	A1	B1	C1	D1
2. พยัญชนะเสียงก้อง *b-, *d-, *g-	A2	B2	C2	D2

พยางค์เป็น
พยางค์ตาย

ภาพที่ 5 พัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมตามเสียงพยัญชนะต้น 2 กลุ่ม

นอกจากพัฒนาการที่สัมพันธ์กับพยัญชนะต้นแล้ว วรรณยุกต์ D ในภาษาไทยปัจจุบันบางภาษายังมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับความสั้นยาวของสระในพยางค์อีกด้วย ดังนั้นในการสืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม นักภาษาศาสตร์ภาษาไทยเปรียบเทียบจึงมักสืบสร้างวรรณยุกต์ *D แยกจากวรรณยุกต์ *A *B *C และหากในภาษาไหน ๆ มีความสั้นยาวของเสียงสระเข้ามาเกี่ยวข้องกับวรรณยุกต์ในพยางค์ตาย วรรณยุกต์ D ก็จะประกอบด้วยวรรณยุกต์ D ที่ปรากฏในพยางค์ตายมีสระเสียงยาว (D-long หรือ DL) และวรรณยุกต์ D ที่ปรากฏในพยางค์ตายมีสระเสียงสั้น (D-short หรือ DS)

วิธีการที่นักภาษาศาสตร์ไทยเปรียบเทียบใช้ในการสืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมคือ การนำคำร่วมเชื้อสาย (cognates) ในภาษาไทยปัจจุบันหลายภาษามาเปรียบเทียบกันเพื่อหาเสียงปฏิกภาค (sound correspondence) ของเสียงวรรณยุกต์ ในงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) ได้เปรียบเทียบภาษาไทถิ่นปัจจุบันที่เลือกมาเป็นตัวแทนของภาษาไทย 3 กลุ่มได้แก่ ภาษาไทยกรุงเทพ (Siamese) ภาษา Lungchow และภาษาโป๋อ้าย (Po-ai) ซึ่งเป็นตัวแทนของภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ สาขา กลาง และสาขาเหนือตามลำดับดังกล่าวมาแล้วในตอนต้นเกี่ยวกับพยัญชนะในภาษาไทยดั้งเดิมและจะได้นำมาสรุปไว้อีกครั้งในที่นี้

ฟิง กวย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างให้เสียงพยัญชนะต้นในกลุ่มที่ 1 ในภาษาไทยดั้งเดิม ประกอบด้วย พยัญชนะเสียงกักไม่ก้องไม่พ่นลม (voiceless unaspirated stop) พยัญชนะเสียงกักไม่ก้องพ่นลม (voiceless aspirated stop) พยัญชนะเสียงไม่ก้อง (voiceless continuant) ซึ่งประกอบด้วย พยัญชนะเสียงเสียดแทรก (fricative) พยัญชนะเสียงนาสิก (nasal) และพยัญชนะเสียงเหลว (liquid) ตัวอย่างเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมในกลุ่มที่ 1 นี้ได้แก่ *p-, *t-, *k-, *ph-, *th-, *kh-, *f-, *s-, *h-, *hm-, *hn-, *hɣ-, *hl-, *hr- เป็นต้น ส่วนพยัญชนะต้นกลุ่มที่ 2 นั้นฟิง กวย ลีสืบสร้างให้เป็น พยัญชนะเสียงก้อง (voiced initial) ในภาษาไทยดั้งเดิม แต่ในภาษาไทยปัจจุบันพยัญชนะต้นเสียงก้อง บางกลุ่ม ได้แก่ พยัญชนะเสียงกักก้อง (voiced stops) และพยัญชนะเสียงเสียดแทรกก้อง (voiced

fricatives) ได้กลายเป็นพยัญชนะเสียงไม่ก้องแล้ว ตัวอย่างพยัญชนะต้นดั้งเดิมในกลุ่มที่ 2 นี้ ได้แก่ *b-, *d-, *j-, *g-, *z-, *m-, *n-, *ŋ-, *l-, *r-, *w- เป็นต้น³⁶

ฟิง กวย ลี (Li, 1962, 1966) ได้สืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมและใช้ชื่อเรียกเป็นวรรณยุกต์ *A *B *C *D ซึ่งวรรณยุกต์ทุกเสียงมีความสัมพันธ์กับพยัญชนะต้นแต่ละกลุ่มดังกล่าวข้างต้น ในการสืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม ฟิง กวย ลี (Li, 1962, 1966) ใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ โดยใช้ข้อมูลจากภาษาไทยปัจจุบัน 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกรุงเทพ ภาษาลูกโจว และภาษาไป๋อ้ายเป็นตัวแทนของภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มกลาง และกลุ่มเหนือตามลำดับ ภาพที่ 6 ต่อไปนี้แสดงพัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมสู่ภาษาปัจจุบัน

ภาษาไทยดั้งเดิม	ไทยกรุงเทพ	ลูกโจว	ไป๋อ้าย
A { 1 2	กลางระดับ [33] หรือ ขึ้น [24]	กลางระดับ [33]	ขึ้น [24] หรือ ตก [31]
	กลางระดับ [33]	กลาง-ตก [31]	สูงระดับ [55]
B { 1 2	ต่ำระดับ [22]	สูงระดับ [55]	ต่ำระดับ [22]
	ตก [41]	ต่ำระดับ [11]	ตก [31]
C { 1 2	ตก [41]	ขึ้น [24]	กลาง-สูง ระดับ [44]
	สูง [453] หรือ [55]	ต่ำ-ตก [21]	กลางระดับ [33]
D { 1 2	{ L S	{ ต่ำระดับ [22] ตก [41]	{ สูงระดับ [55] สูงระดับ [55] หรือ กลาง-สูง ระดับ [44] ตก [31]
	{ L S	{ สูง [55]	{ กลางตก [31] กลาง-สูง ระดับ [44]

ภาพที่ 6 พัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมสู่ภาษาปัจจุบัน (ดัดแปลงจาก Li, 1977: 28)

³⁶ จากหลักฐานการเขียนที่ปรากฏในภาษาไทยปัจจุบันบางภาษา เช่น ภาษาไทยกลางมีคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเหมือนกัน เสียงวรรณยุกต์เหมือนกันแต่เขียนด้วยตัวอักษรที่เป็นพยัญชนะต้นต่างกัน เช่น “ฆ่า” [khaa⁴²] และ “ข้าว” [khaa⁴²] ซึ่ง “ฆ” เป็นอักษรต่ำ แต่ “ข” เป็นอักษรสูง ฟิง กวย ลี (Li, 1977) จึงสืบสร้างให้ในภาษาไทยดั้งเดิมมีพยัญชนะต้นเสียงก้องซึ่งมีพัฒนาการต่อมาเป็นพยัญชนะในกลุ่มของอักษรต่ำในภาษาไทยกลาง ภาษาไทสาขากลางบางภาษา เช่น ภาษาไท (Tho) ยังเก็บรักษาพยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงก้อง *b-, *d-, *j, *g- ไว้

วรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบันมีพัฒนาการ 2 ลักษณะคือ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการแยกเสียงวรรณยุกต์ (tone split) และการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการรวมเสียงวรรณยุกต์ (tone coalescence หรือ tone merger) จึงทำให้ภาษาไทยปัจจุบันถูกจำแนกออกเป็นภาษาไทถิ่นย่อยต่าง ๆ โดยใช้ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์และจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกันเป็นเกณฑ์ในการจำแนก

โดยทั่วไปในการสืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม นักภาษาศาสตร์ไทยเปรียบเทียบกับจะเสนอการสืบสร้างวรรณยุกต์ในพยางค์เป็นคือ *A *B *C แยกจากวรรณยุกต์ *D ในพยางค์ตาย เนื่องจากวรรณยุกต์ *D นั้นนอกจากจะมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับสัทลักษณะของเสียงพยัญชนะต้นแล้ว พัฒนาการของวรรณยุกต์ *D ในภาษาไทยปัจจุบันบางภาษายังสัมพันธ์กับความสั้น-ยาวของเสียงสระด้วย เพื่อให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทยปัจจุบันที่ชัดเจน ในที่นี้จะกล่าวถึงพัฒนาการของวรรณยุกต์ *A *B *C แยกจากพัฒนาการของวรรณยุกต์ *D ดังนี้

1) พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ *A *B *C ในภาษาไทยปัจจุบัน

ภาษาไทถิ่นในปัจจุบันมีพัฒนาการของวรรณยุกต์จากภาษาไทยดั้งเดิมทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน บางภาษามีการแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A *B *C ออกเป็น 2 วรรณยุกต์ตามเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม 2 กลุ่มดังกล่าวสรุปไว้ในข้างต้น ดังนี้

1. พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง เช่น *ph-, *th-, *kh-, *hm-, *hn-, *f-, *s-, *p-, *t-, *k-, *ʔb-, *ʔd-, *ʔy-, *ʔ-
2. พยัญชนะต้นเสียงก้อง เช่น *b-, *d-, *g-, *m-, *n-, *ŋ-, *w-, *y-, *l-, *r-

ตัวอย่างการบรรยายลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์เป็น 2 เสียงในงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) คือ *A1-*A2 *B1-*B2 และ *C1-*C2 ภาษาที่มีลักษณะการแยกเสียงวรรณยุกต์ตามเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม 2 กลุ่มดังกล่าว ได้แก่ ภาษาไทดำ ไทขาว ไทลื้อ (ภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้) ภาษาลุงโจว ภาษาไท (ภาษาไทสาขากลาง) และภาษาหวู่หมิง (ภาษาไทสาขาเหนือ) ลักษณะการแยกเสียงเป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง-ไม่ก้องของพยัญชนะต้นที่ปรากฏในภาษาไทยปัจจุบันแสดงไว้ในภาพที่ 7

วรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบัน พยัญชนะต้น	A	B	C
1. พยัญชนะเสียงไม่ก้อง *p-, *t-, *k- ฯลฯ	A1	B1	C1
2. พยัญชนะเสียงก้อง *b-, *d-, *g- ฯลฯ	A2	B2	C2

ภาษาไทดำ, ภาษาลุงโจว

ภาพที่ 7 การแยกเสียงวรรณยุกต์ A B C เป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง-ไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทดำและภาษาลุงโจว

การแยกวรรณยุกต์ออกเป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง-ไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้น ดังกล่าวเป็นลักษณะที่ปรากฏในภาษาที่มีวรรณยุกต์แทบทุกภาษา เช่น ภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ในตระกูลไท ภาษาเวียดนามในตระกูลภาษามอญ-เขมร ภาษาเข้าในตระกูลมอญ-เขมร เป็นต้น บราวน์ (Brown, 1965) เรียกลักษณะดังกล่าวว่าเป็นลักษณะการแยกวรรณยุกต์ครั้งใหญ่ (The Great Tone Split) และจากการศึกษาทางกลศาสตร์อันเกี่ยวกับอิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้นที่มีผลต่อระดับเสียงสูงต่ำของสระในพยางค์นั้น มีข้อสรุปว่า หากพยัญชนะต้นเป็นเสียงก้องจะมีผลทำให้สระที่ตามมามีระดับเสียงต่ำหรือมีวรรณยุกต์เป็นเสียงต่ำ และพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงไม่ก้องจะทำให้สระมีระดับเสียงสูงหรือมีวรรณยุกต์เป็นเสียงสูงนั่นเอง

ถึงแม้ลักษณะการแยกวรรณยุกต์ออกเป็น 2 เสียงตามความก้อง-ไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้นจะเป็นลักษณะที่ปรากฏในภาษาที่มีวรรณยุกต์ส่วนใหญ่ แต่ในภาษาหลายภาษามีพัฒนาการของวรรณยุกต์ที่ซับซ้อนมากขึ้น ตัวอย่างเช่น มีภาษาไทยบางภาษามีพัฒนาการของวรรณยุกต์ที่สัมพันธ์กับพยัญชนะต้นที่แยกออกเป็นกลุ่มย่อยอีก คือ พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องแยกย่อยออกเป็น 2 กลุ่มตามสัทลักษณะของพยัญชนะเสียงพ่นลม (aspirated) และพยัญชนะเสียงไม่พ่นลม (unaspirated) ดังนั้นจึงมีพยัญชนะต้นรวม 3 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับเสียงวรรณยุกต์ในภาษา ได้แก่

1. พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องแยกย่อยเป็น

1.1 พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องที่ไม่มีการกักที่เส้นเสียง เช่น *ph-, *th-, *kh-, *hm-, *hn-, *f-, *s-, *p-, *t-, *k-

1.2 พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องที่มีการกักที่เส้นเสียง เช่น *ʔb-, *ʔd-, *ʔy-, *ʔ-

2. พยัญชนะต้นเสียงก้อง เช่น *b-, *m-, *n-, *ŋ-, *w-, *y-, *l-, *r-

หากพยัญชนะต้นทั้งสามกลุ่มข้างต้นสัมพันธ์กับเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A *B และ *C อย่างสมบูรณ์ก็จะทำให้มีการแยกวรรณยุกต์ดั้งเดิมจาก 3 เสียงเป็น 9 เสียง แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่มีภาษาใดที่มีวรรณยุกต์ในพยางค์เป็นมากถึง 9 เสียงเนื่องจากการรวมเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้นนั่นเอง พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ที่สัมพันธ์กับเสียงพยัญชนะต้น 3 กลุ่มและลักษณะของพัฒนาการทั้งในรูปแบบของการแยกวรรณยุกต์และการรวมเสียงปรากฏในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ (หรือคำเมือง/ไทวน) ดังแสดงในภาพที่ 8

วรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบัน		A	B	C
พยัญชนะต้น				
1. พยัญชนะเสียงไม่ก้อง	1.1 เสียงไม่ก้องไม่มีการกักที่เส้นเสียง เช่น *ph-, *th-, *kh-, *hm-, *hn-, *f-, *s-, *p-, *t-, *k-	1	3	5
	1.2 พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องมีเสียงกักที่เส้นเสียง เช่น *ʔb-, *ʔd-, *ʔy-, *ʔ-	2		
2. พยัญชนะเสียงก้อง	2. เสียงก้อง เสียงเสียดแทรกก้อง เสียงนาสิกก้อง เสียงเหลวและเสียงอัมสระก้อง เช่น *b-, *m-, *n-, *ŋ-, *w-, *y-, *l-, *r-		4	6

ภาพที่ 8 พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในลักษณะของการแยกวรรณยุกต์และการรวมเสียงที่มีความสัมพันธ์กับเสียงพยัญชนะต้น 3 กลุ่มในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่

ในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่มีการพัฒนาของวรรณยุกต์ที่แสดงให้เห็นว่ามีการแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมแถว A ออกเป็น 3 เสียง (A1.1, A1.2, A2) แต่ต่อมามีการรวมเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้นทำให้วรรณยุกต์แถว A ในภาษาไทยวนลดลงเหลือ 2 เสียงคือ A1.1-A1.2=A2 ส่วนวรรณยุกต์อื่น ๆ ก็แยกเป็น 2 เสียงคือ B1-B2 และ C1-C2 เป็นต้น

นอกจากพัฒนาการในรูปแบบการรวมเสียงในแนวตั้งหรือภายในแถววรรณยุกต์แล้ววรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบันยังมีลักษณะของการรวมเสียงในแนวนอนหรือการรวมเสียงระหว่างแถววรรณยุกต์ปรากฏให้เห็นค่อนข้างมาก พัฒนาการในลักษณะการรวมเสียงดังกล่าวอาจจะมีผลทำให้จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลดจำนวนลง ตัวอย่างเช่น ภาษาผู้ไท ถิ่นอำเภอเมืองและอำเภอนานนิง จัหวัดสกลนคร (Brown, 1965) มีการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ทั้งแนวตั้งและแนวนอนคือ วรรณยุกต์ดั้งเดิม *A *B *C แยกเป็น 2 เสียง (A1.1=A1.2, A2/B1.1=B1.2, B2/C1.1=C1.2, C2) นอกจากนี้ยังมีการรวมเสียงในแนวนอนระหว่างวรรณยุกต์ A และ B แบบ A2=B1.1/B1.2 ด้วย ดังแสดงในภาพที่ 9

วรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบัน		A	B	C
พยัญชนะต้น				
1. พยัญชนะเสียงไม่ก้อง	1.1 เสียงไม่ก้องไม่มีการกักที่เส้นเสียง เช่น *ph-, *th-, *kh-, *hm-, *hn-, *f-, *s-, *p-, *t-, *k-	1	2	4
	1.2 พยัญชนะต้นเสียงไม่ก้องมีเสียงกักที่เส้นเสียง เช่น *ʔb-, *ʔd-, *ʔy-, *ʔ-			
2. พยัญชนะเสียงก้อง	2. เสียงกักก้อง เสียงเสียดแทรกก้อง เสียงนาสิกก้อง เสียงเหลวและเสียงอัสสระก้อง เช่น *b-, *m-, *n-, *ŋ-, *w-, *y-, *l-, *r-	2	3	5

ภาพที่ 9 พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงทั้งในแนวตั้งและแนวนอนในภาษาผู้ไท ถิ่นอำเภอเมือง และอำเภอนานนิง จัหวัดสกลนคร (ดัดแปลงจาก Brown, 1965)

2) พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ *D ในภาษาไทยปัจจุบัน

ในการสืบสร้างวรรณยุกต์ *D ที่ปรากฏในพยางค์ตายนั้น ฟัง กวย ลีสืบสร้างโดยใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ วรรณยุกต์ที่ปรากฏในพยางค์ตายในภาษาไทยดั้งเดิม คือ วรรณยุกต์ *D นั้นต่อมามีพัฒนาการแยกเป็น 2 เสียงคือ *D1 และ *D2 ตามกลุ่มของพยัญชนะต้น 2 กลุ่มและในภาษาไทยปัจจุบันวรรณยุกต์ *D ก็มีการพัฒนาด้วยการแยกเสียงอีกตามความสั้นยาวของเสียงสระในพยางค์เป็นวรรณยุกต์ *DL1 *DL2 *DS1 *DS2

เนื่องจากในภาษาไทยปัจจุบันหลายภาษามีพัฒนาการของวรรณยุกต์ D ที่ไม่มีความสั้น-ยาวของเสียงสระเข้ามาเกี่ยวข้อง ในขณะที่วรรณยุกต์ D ในภาษาไทยปัจจุบันบางภาษามีพัฒนาการที่ซับซ้อนขึ้น แต่โดยมากแล้วพัฒนาการของวรรณยุกต์ D มักมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของวรรณยุกต์ A B C ในพยางค์เป็น เมื่อพิจารณาภาษาไทยปัจจุบันบางภาษามีการแยกเสียงวรรณยุกต์ D ออกเป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง-ไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้นเท่านั้น เช่น ภาษาไทดำ มี

วรรณยุกต์เพียง 2 เสียงที่มีพัฒนาการมาจากวรรณยุกต์ D คือ วรรณยุกต์ D1 และ D2 ดังแสดงในภาพที่ 10

วรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบัน พยัญชนะต้น	D
1. พยัญชนะเสียงไม่ก้อง *p-, *t-, *k- ฯลฯ	1
2. พยัญชนะเสียงก้อง *b-, *d-, *g- ฯลฯ	2

ภาพที่ 10 การแยกเสียงวรรณยุกต์ D เป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง-ไม่ก้องของเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดำ (Gedney, 1964 อ้างถึงในปราณี กุลละวณิชย์, 2527: 75)

นอกจากนี้ยังมีบางภาษาที่วรรณยุกต์ D แยกเป็น 4 เสียงได้แก่ วรรณยุกต์ D ที่ปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงยาว 2 เสียง (DL1, DL2) และวรรณยุกต์ D ที่ปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงสั้นอีก 2 เสียง (DS1, DS) การแยกเสียงดังกล่าวมีเงื่อนไขความสั้น-ยาวของเสียงสระเข้ามามีอิทธิพลด้วย ตัวอย่างภาษาที่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ตายเป็นแบบ DL1-DL2 และ DS1-DS2 ได้แก่ ภาษาไทยวน/ไทยถิ่นเชียงใหม่ ไทยถิ่นตากใบ ไทใหญ่ และย้อย (Gedney, 1964 อ้างถึงในปราณี กุลละวณิชย์, 2527: 75) ตัวอย่างพัฒนาการของวรรณยุกต์ D ที่มีการแยกเสียงเป็น 4 เสียงโดยมีความสั้น-ยาวของเสียงสระเป็นเงื่อนไขแสดงไว้ในภาพที่ 11

วรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบัน พยัญชนะต้น	DL	DS
1. พยัญชนะเสียงไม่ก้อง *p-, *t-, *k- ฯลฯ	1	1
2. พยัญชนะเสียงก้อง *b-, *d-, *g- ฯลฯ	2	2

ภาพที่ 11 การแยกเสียงวรรณยุกต์ D เป็น 4 เสียงตามเงื่อนไขความสั้น-ยาวของเสียงสระในภาษาไทยวน/ไทยถิ่นเชียงใหม่ ภาษาไทยถิ่นตากใบ ภาษาไทใหญ่ และภาษาย้อย

นอกจากนี้ยังมีภาษาไทยบางภาษาที่ถึงแม้จะมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ D เป็น 4 เสียงตามเงื่อนไขความสั้น-ยาวของเสียงสระ แต่ก็มีการพัฒนาการต่อไปอีกขั้นหนึ่ง คือ การรวมเสียงวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงทำให้มีวรรณยุกต์เหลือเพียง 2 หรือ 3 เสียง ตัวอย่างเช่น ภาษาลื้อ (Li, 1964 อ้างถึงในปราณี กุลละวณิชย์, 2527: 75) วรรณยุกต์ DS2 รวมเสียงกับวรรณยุกต์ DL2 ทำให้เหลือวรรณยุกต์เพียง 3 เสียงคือ DL1, DS1, DL2=DS2 หรือ ภาษาไทแดง (Gedney, 1964 อ้างถึงในปราณี กุลละวณิชย์, 2527: 75) วรรณยุกต์ DL1 รวมเสียงกับวรรณยุกต์ DS1 และ DS2 ทำให้เหลือวรรณยุกต์

เพียง 2 เสียงคือ DL1=DS1=DS2 และ DL2 เป็นต้น ตัวอย่างพัฒนาการของวรรณยุกต์ D ในรูปแบบที่มีการแยกเสียงและรวมเสียงแสดงไว้ในภาพที่ 12

วรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบัน พยัญชนะต้น	DL	DS
1. พยัญชนะเสียงไม่ก้อง *p-, *t-, *k- ฯลฯ	1	3
2. พยัญชนะเสียงก้อง *b-, *d-, *g- ฯลฯ	2	

ภาพที่ 12 พัฒนาการของวรรณยุกต์ D ในลักษณะการแยกเสียงและรวมเสียงในภาษาไทย

พัฒนาการของวรรณยุกต์ไม่ว่าจะเป็นวรรณยุกต์ A B C ในพยางค์เป็น และวรรณยุกต์ D ในพยางค์ตายในภาษาไทยปัจจุบันบางภาษามีความซับซ้อนแตกต่างกัน นอกจากการแยกเสียงวรรณยุกต์ออกเป็น 2 หรือ 3 เสียงตามเสียงพยัญชนะต้น 2 หรือ 3 กลุ่มดังกล่าวมาแล้วนั้น ยังมีภาษาไทยถิ่นปัจจุบันหลายภาษาที่มีพัฒนาการของวรรณยุกต์ซับซ้อนยิ่งขึ้นซึ่งเป็นการแยกเสียงตามการแยกย่อยของเสียงพยัญชนะต้นที่อาจมากกว่า 2 หรือ 3 กลุ่มในแต่ละภาษา ดังนั้นเกดนี (Gedney, 1972) จึงได้เสนอการแบ่งกลุ่มย่อยของเสียงพยัญชนะต้นออกเป็น 4 กลุ่มเพื่อให้ครอบคลุมการแยกเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันที่มีพัฒนาการซับซ้อนดังกล่าว ภาพพัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับเสียงพยัญชนะต้น 4 กลุ่มแสดงไว้ในภาพที่ 13

วรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม พยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม		*A	*B	*C	*DL	*DS
พยัญชนะเสียงไม่ก้อง	1. เสียงกักไม่ก้องพ่นลม เสียงเสียดแทรกไม่ก้อง เสียงนาสิกไม่ก้อง เสียงเหลวและเสียงอัมสระไม่ก้อง เช่น *ph-, *s-, *hm-, *hl-, *hw- ฯลฯ	1	5	9	13	17
	2. เสียงกักไม่ก้องไม่พ่นลม เช่น *p-, *t-, *k- ฯลฯ	2	6	10	14	18
	3. เสียงที่มีการกักที่เส้นเสียง เช่น *ʔb-, *ʔd-, *ʔ- ฯลฯ	3	7	11	15	19
พยัญชนะเสียงก้อง	4. เสียงกักก้อง เสียงเสียดแทรกก้อง เสียงนาสิกก้อง เสียงเหลวและเสียงอัมสระก้อง เช่น *b-, *z-, *m-, *l-, *r-, *w- ฯลฯ	4	8	12	16	20

พยางค์เป็น

พยางค์ตาย

ภาพที่ 13 พัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมตามเสียงพยัญชนะต้น 4 กลุ่ม (ดัดแปลงจาก Gedney, 1972)

พัฒนาการของวรรณยุกต์ที่แยกเสียงตามพยัญชนะต้น 4 กลุ่ม ได้แก่ A1, A2, A3, A4, B1, B2, B3, B4, C1, C2, C3, C4, DL1, DL2, DL3, DL4, DS1, DS2, DS3, DS4 หากในภาษามีการแยกเสียงวรรณยุกต์ตามเสียงพยัญชนะต้นทั้ง 4 กลุ่มอย่างสมบูรณ์ก็จะทำให้มีวรรณยุกต์มากถึง 20 หน่วยเสียง แต่ในความเป็นจริง ไม่มีภาษาใดที่มีวรรณยุกต์จำนวนมากขนาดนั้น เนื่องจากการรวมเสียงวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงเกิดขึ้นนั่นเอง แนวคิดในการแบ่งกลุ่มพยัญชนะต้นออกเป็น 4 กลุ่มในงานของเกดนี (Gedney, 1972) ดังแสดงในภาพที่ 13 นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นในระยะต่อมา เครื่องมือนี้นี้เรียกว่า “กล่องวรรณยุกต์” (tone box) ซึ่งในงานวิจัยนี้ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์และเสนอผลเกี่ยวกับระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาด้วย

งานวิจัยล่าสุดที่สืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม ได้แก่ งานของพิทยาวัฒน์ พิตยาภรณ์ (Pittayaporn, 2009) ซึ่งสืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมคล้ายการสืบสร้างในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมานี้ในแง่ของจำนวนของหมวดหมู่วรรณยุกต์ นั่นคือ การสืบสร้างให้มีวรรณยุกต์ 4 หมวด ได้แก่ วรรณยุกต์ *A *B *C และ *D แต่แตกต่างจากงานของฟิง กวย ลี และงานอื่น ๆ ในแง่ที่ว่าวรรณยุกต์ทั้ง 4 หมวดมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะการสืบสร้างให้วรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมมีระดับเสียงสูงต่ำ (pitch) คุณสมบัตินี้ของเสียง (voice quality) และความยาวของเสียงสระ (vowel duration) กล่าวคือ พิตยาวัฒน์ พิตยาภรณ์สืบสร้างวรรณยุกต์ *A ในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นวรรณยุกต์กลางระดับ วรรณยุกต์ *B เป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น มีเสียงต่ำลึก (creaky) และปรากฏกับสระเสียงยาว วรรณยุกต์ *C เป็นวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้ายและปรากฏกับสระเสียงสั้น ส่วนวรรณยุกต์ *D เป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น ปรากฏในพยางค์ตายเท่านั้น (ดูรายละเอียดใน Pittayaporn, 2009)

2.4.2 การจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไทและภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้

ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่างภาษาเป็นเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์และตีความการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษาได้ กล่าวคือ หากภาษาที่มีลักษณะทางภาษา เช่น คำศัพท์ และลักษณะทางเสียงคล้ายคลึงกัน แนวโน้มที่ภาษา นั้น ๆ จะยืมคำศัพท์หรือลักษณะทางเสียงจากอีกภาษาหนึ่งอาจมีน้อยกว่าภาษาที่มีคำศัพท์และลักษณะทางภาษาแตกต่างกันมาก

งานวิจัยนี้ศึกษาภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง (ถิ่นจังหวัดน่าน) ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวซึ่งล้วนแต่เป็นภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ แต่หากจำแนกกลุ่มย่อยโดยใช้เกณฑ์พยัญชนะต้นตามที่เชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1975) จำแนกไว้ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขึ้นจัดอยู่ในกลุ่มย่อยเดียวกัน ซึ่งเชมเบอร์เลนเรียกว่า กลุ่ม P ส่วนภาษาพวน และภาษาลาวจัดอยู่ในกลุ่ม PH (ดูรายละเอียดใน Chamberlain, 1975) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการจำแนกกลุ่มย่อยภาษาตระกูลไทและภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้จะช่วยเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ในแง่ของการทำให้เห็นความเป็นมาของการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษา และความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันของภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ดังนั้นในที่นี้จึงนำเสนอเกี่ยวกับการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาไทยและภาษาไทย

กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้มาสรุปไว้ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ในหัวข้อนี้ดัดแปลงมาจากเนื้อหาเกี่ยวกับการจำแนกกลุ่มย่อยภาษาไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ที่ผู้วิจัยเคยสรุปไว้ในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว” (พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546) และเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้จึงได้นำมาสรุปไว้อีกครั้ง ดังนี้

นักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบมีแนวคิดที่ว่าภาษาตระกูลเดียวกันต้องมีความสัมพันธ์กันทางเชื้อสาย (genetic relationship) ดังนั้นจึงมีวิธีการจัดกลุ่มตระกูลภาษาและศึกษาพัฒนาการของภาษาด้วยการสืบสร้างภาษาดั้งเดิม (Proto-language) ขึ้นมาจากภาษาลูก ๆ ที่พูดอยู่ในปัจจุบันดังกล่าวมาแล้ว ในหัวข้อ 2.4.1 เกณฑ์ทั่วไปที่นักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบใช้ในการจัดกลุ่มของภาษาตระกูลเดียวกันมี 2 เกณฑ์ใหญ่ ๆ คือ การใช้ความแตกต่างในเรื่องคำศัพท์พื้นฐาน และการเปรียบเทียบความแตกต่างและคล้ายคลึงกันในเรื่องการกลายเสียง

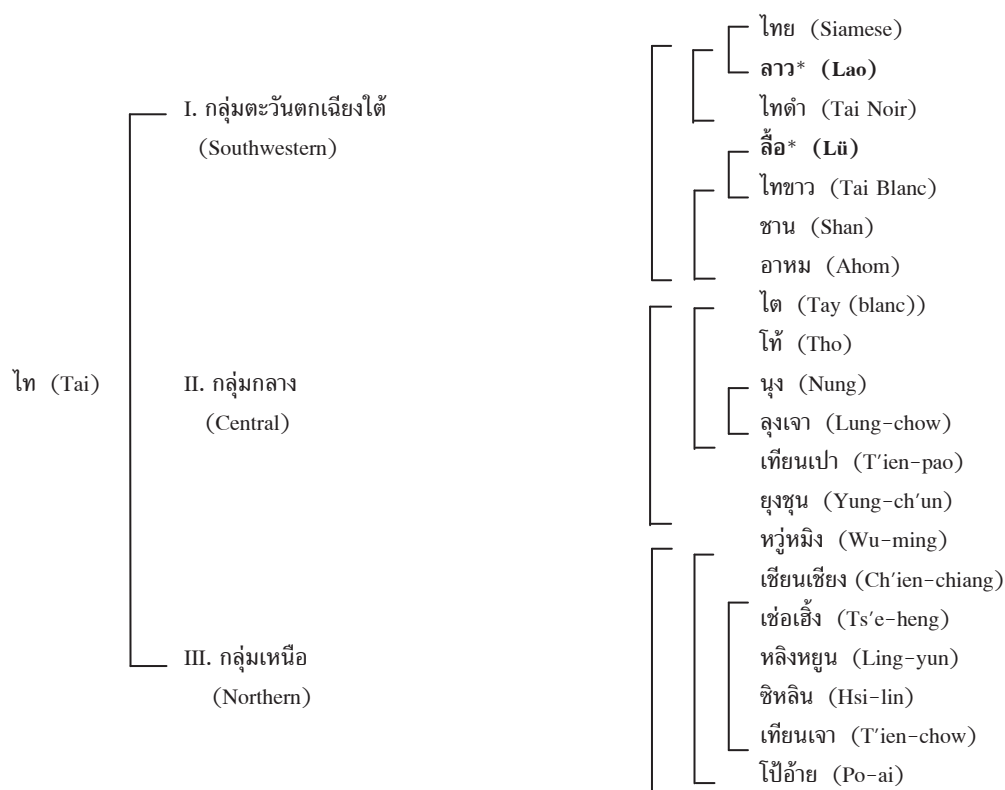
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้สรุปได้ว่า ในการจัดกลุ่มภาษาตระกูลไทนั้น นักภาษาศาสตร์ไทเปรียบเทียบใช้ทั้งการกลายเสียงและการใช้คำศัพท์พื้นฐานร่วมกันมาเป็นเกณฑ์ โดยเฉพาะการใช้เกณฑ์การกลายเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ในที่นี้จะกล่าวถึงการจัดกลุ่มภาษาตระกูลไท โดยเน้นการจัดกลุ่มย่อยของภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ด้วยเกณฑ์ที่สำคัญ 3 แบบ ได้แก่ การใช้เกณฑ์การกลายเสียงของพยัญชนะต้นดั้งเดิม การใช้เกณฑ์คำศัพท์และเสียงในคำศัพท์ และการใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ประกอบกันตามแบบของฟัง กวย ลี (Li, 1960) ก่อนที่จะเน้นให้เห็นการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ จะกล่าวถึงแนวคิดในการจัดกลุ่มภาษาตระกูลไทในงานต่าง ๆ ที่ผ่านมา เพื่อให้เห็นภาพรวมว่าของการจัดกลุ่มภาษาตระกูลไททั้งที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดกลุ่มที่แตกต่างกันนั่นเอง

2.4.2.1 การจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไท: การใช้เกณฑ์คำศัพท์ ลักษณะทางเสียงของคำศัพท์ และพัฒนาการของเสียง

ฟัง กวย ลี (Li, 1960) ได้เสนอการจัดกลุ่มภาษาไทโดยใช้เกณฑ์ 3 ประการ ได้แก่ 1) หลักการกระจายคำศัพท์ แนวคิดพื้นฐานคือ ภาษาที่ใกล้ชิดกันทางเชื้อสายและควรจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันควรมีการใช้คำศัพท์คล้ายกันหรือร่วมกันอยู่ 2) หลักการกระจายลักษณะทางเสียงที่มีลักษณะพิเศษบางประการที่มีปรากฏในคำศัพท์ ฟัง กวย ลีได้นำคำศัพท์กลุ่มที่ปรากฏในทุกภาษามาพิจารณาร่วมกับคำศัพท์กลุ่มที่ปรากฏเฉพาะในภาษา 2 กลุ่ม รวมทั้งคำศัพท์ที่พบเฉพาะในภาษากลุ่มเดียว และได้ศึกษาลักษณะทางเสียงที่ปรากฏในคำศัพท์ ได้แก่ ลักษณะการกลายเสียงของพยัญชนะต้น *ph- > p- ทำให้แยกภาษาไทกลุ่มเหนือออกจากภาษาไทกลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งมีลักษณะการกลายเสียงของ *ph- > ph- และลักษณะการกลายเสียงของ *b- > p- ในภาษาไทกลุ่มกลางแยกจากภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งมีลักษณะการกลายเสียงของ *p- > p- ลักษณะการกลายเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวนี้ทำให้แยกภาษาไทออกเป็น 3 กลุ่มซึ่งสนับสนุนการแยกกลุ่มด้วยการใช้คำศัพท์เป็นเกณฑ์ และเกณฑ์ที่ 3) ลักษณะของพัฒนาการทางเสียงที่พบเฉพาะในภาษาไทบางกลุ่ม ลักษณะดังกล่าว ได้แก่ การนำการกลายเสียงของพยัญชนะประสม *pr- ที่ปรากฏต้นคำมาเป็นเกณฑ์

ยืนยันให้เห็นว่า ภาษาไทกลุ่มเหนือและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้แสดงการกลายเสียง คือ *pr- > t- ขณะที่ในภาษาไทกลุ่มกลางมีลักษณะการกลายเสียงต่อไปอีกขั้นหนึ่ง คือ *pr- > th- แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทกลุ่มกลางเป็นกลุ่มที่แยกต่างหาก ไม่ได้เป็นกลุ่มที่เชื่อมระหว่างกลุ่มเหนือและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้แต่อย่างใด

จากการใช้หลักการกระจายคำศัพท์ ลักษณะทางเสียง และลักษณะพัฒนาการทางเสียงใน คำศัพท์ ฟัง กวย ลี ได้เสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทถิ่นในแต่ละกลุ่มดังภาพที่ 14

ภาพที่ 14 แผนภูมิแสดงการจัดกลุ่มภาษาไทถิ่นตามแนวคิดของฟัง กวย ลี (ดัดแปลงจาก Li, 1960: 958)³⁷

การใช้ทั้งคำศัพท์และเสียงในคำศัพท์เป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มภาษาไทตามที่ฟัง กวย ลีเสนอไว้ข้างต้นแสดงให้เห็นการแยกกลุ่มของภาษาไทออกเป็น 3 กลุ่มได้ชัดเจนและยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทถิ่นย่อยต่าง ๆ ว่าภาษาใดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาใด เมื่อพิจารณาเฉพาะภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ จะเห็นว่า การจัดกลุ่มของภาษาตระกูลของฟัง กวย ลี โดยเฉพาะกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้นั้น ฟัง กวย ลี ได้รวมภาษาลาวและภาษาลื้อไว้ด้วย โดยภาษาลาวมีความใกล้ชิดกับภาษาไทย และอยู่คนละกลุ่มย่อยกับภาษาลื้อ อย่างไรก็ตามในงานของฟัง กวย ลีไม่ได้

³⁷ ในแผนภูมิต่าง ๆ ที่แสดงการการจัดกลุ่มภาษาไทและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ในเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาที่อ้างถึงในที่นี้ ได้กำกับเครื่องหมาย * ไว้ท้ายชื่อภาษาไทถิ่นที่มีชื่อเดียวกันกับภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ได้แก่ ภาษาคำเมือง/ไทยถิ่นเหนือ/ยวน/ไทยวน ภาษาลื้อ/ไทลื้อ ภาษาซัน/ไทซัน ภาษาพวน และภาษาลาว เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้อยู่ในกลุ่มย่อยใด และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันหรือไม่อย่างไร

กล่าวไว้ชัดเจนว่าได้ใช้เกณฑ์ใดในการแยกกลุ่มย่อยของภาษาไทยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันดังกล่าว
ปราชญ์ กุลละวณิช (2527: 24) สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นการใช้เกณฑ์ในเรื่องความคล้ายคลึงกันของ
คำศัพท์

การแบ่งกลุ่มภาษาไทยที่ฟัง กวย ลีเสนอไว้ในข้างต้นนับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ
การศึกษาการแบ่งกลุ่มภาษาไทยในระยะต่อมา และดูเหมือนแนวคิดที่แบ่งกลุ่มภาษาไทยออกเป็น 3
กลุ่มดังกล่าวจะยังเป็นที่ยอมรับกันอยู่จนถึงปัจจุบันนี้

อย่างไรก็ตาม การจัดกลุ่มภาษาไทยถิ่นโดยใช้เกณฑ์คำศัพท์ และลักษณะทางเสียงในคำศัพท์ที่
ฟัง กวย ลีเสนอไว้นั้นอาจใช้แบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นได้ในระดับหนึ่ง แต่หากมีการใช้เกณฑ์อื่นมาพิจารณา
เพิ่มเติม ผลการแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นอาจแตกต่างออกไปและละเอียดชัดเจนกว่าก็เป็นได้ ตัวอย่างเช่น
วิลเลียม เจ. เกตนิย์ (Gedney, 1989) ไม่เห็นด้วยกับการแบ่งภาษาตระกูลไทออกเป็น 3 กลุ่มของ
ฟัง กวย ลี โดยเกตนิย์แสดงความเห็นว่าภาษาไทยกลุ่มกลาง (Central Tai) และกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้
(Southwestern Tai) น่าจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน แยกจากภาษาไทยกลุ่มเหนือ (Northern Tai) เกตนิย์ที่
เกตนิย์ได้ใช้ในการพิจารณาแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่น ได้แก่ พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งเกตนิย์ได้พบ
จากข้อมูลภาษาว่า ภาษาไทยถิ่นกลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้มีพัฒนาการของวรรณยุกต์ดั้งเดิม
*C คล้ายคลึงกัน เช่น ในภาษาไทยกลาง และไทขาว (Gedney, 1989)

อย่างไรก็ตามเกตนิย์ไม่ได้แสดงการจัดแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นออกมาอย่างชัดเจน แต่สิ่งที่
เกตนิย์ได้ศึกษาและจัดว่าเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการจัดแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไทของนักภาษาศาสตร์ในระยะ
ต่อมา คือ เกตนิย์ได้แบ่งเสียงพยัญชนะต้นของภาษาไทยดั้งเดิมออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่

- 1) พยัญชนะต้นเสียงกักไม่ก้องพ่นลม เสียงเสียดแทรกไม่ก้อง เสียงนาสิกไม่ก้อง
เสียงเหลวและเสียงอัมสระไม่ก้อง (voiceless aspirated stops, voiceless fricatives,
voiceless nasals, voiceless liquids, voiceless semi-vowels) ได้แก่ *ph-, *s-,
*hm-, *hl-, *hw- ฯลฯ
- 2) พยัญชนะต้นเสียงกักไม่ก้องไม่พ่นลม (voiceless unaspirated stops) ได้แก่ *p-,
*t-, *k- ฯลฯ
- 3) พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสี้ยนเสียง (glottal stop, glottalized initials) ได้แก่ *ʔb-, *ʔ- ฯลฯ
- 4) พยัญชนะต้นเสียงก้อง เสียงเสียดแทรกก้อง เสียงนาสิกก้อง เสียงเหลวและเสียงอัม
สระก้อง (voiced stops, voiced fricatives, voiced nasals, voiced liquids, voiced
semi-vowels) ได้แก่ *b-, *z-, *m-, *l-, *w- ฯลฯ

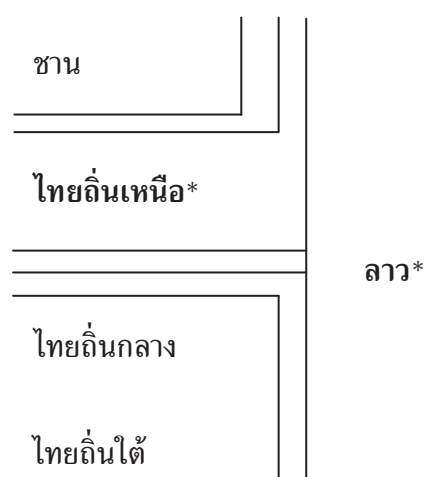
เกตนิย์ได้อาศัยหลักการที่พยัญชนะต้นดังกล่าวมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ใน
ภาษาไทยปัจจุบันมาสร้างแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ซึ่งจัดเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ศึกษาภาษาและ
นักภาษาศาสตร์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นหนึ่งกับภาษาถิ่นอีกถิ่นหนึ่งได้ ซึ่งช่วยให้การ
แบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ในเวลาต่อมาทำได้ง่ายขึ้น การใช้ลักษณะของพัฒนาการของเสียง
พยัญชนะและเสียงวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มภาษาไทยถิ่นปรากฏค่อนข้างชัดเจนในงานที่
ศึกษาภาษาไทยเปรียบเทียบในระยะต่อมา โดยในที่นี้จะนำเฉพาะการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทยกลุ่ม
ตะวันตกเฉียงใต้มาสรุปไว้ดังนี้

2.4.2.2 การแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ : การใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

การใช้พัฒนาการของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ปรากฏในงานที่ศึกษาภาษาไทเปรียบเทียบในระยะหลัง ได้แก่ งานของบราวน์ (Brown, 1965) เชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1972, 1975, 1996 (unpublished)) และฮาร์ทแมน (Hartmann, 1980) ในแต่ละงานดังกล่าวได้เสนอการจัดกลุ่มย่อยของภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ ด้วยการใช้ลักษณะของพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ดังนี้

1) การแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของ เจ มาร์วิน บราวน์ (Brown, 1965) บราวน์ได้นำภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ที่ฟัง กวย ลี (Li, 1960) จัดแบ่งไว้มาเสนอให้เห็นความสัมพันธ์ของภาษาไทถิ่นที่เป็นภาษาหลักแต่ละภาษาในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ โดยบราวน์ได้ศึกษาภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ในประเทศไทยทั้งหมด 66 ภาษาแล้วจัดกลุ่มภาษาเหล่านี้ออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ 1. ภาษาชาน (Shan) พูดในจังหวัดเชียงราย (บราวน์กล่าวว่าผู้พูดภาษานี้อพยพมาจากเชียงตุง) 2. ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai) พูดในบริเวณต่าง ๆ ในภาคเหนือของไทย 3. ภาษาพวน (Phuan) พูดในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดลพบุรี 4. ภาษาไทยถิ่นกลาง (Central Thai) พูดในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย 5. ภาษาผู้ไท (Phu Thai) พูดในจังหวัดสกลนครและนครพนม 6. ภาษาลาว (Lao) พูดบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและสปป.ลาว และ 7. ภาษาไทยถิ่นใต้ (Southern Thai) พูดในภาคใต้ของไทย

บราวน์จัดภาษาทั้ง 7 กลุ่มข้างต้นเป็น 5 กลุ่มตามเกณฑ์ความยากง่ายในการใช้ภาษาติดต่อสื่อสารเข้าใจกันได้ การจัดกลุ่มดังกล่าวแสดงความใกล้ชิดกันทางภูมิศาสตร์ระหว่างภาษาต่าง ๆ ด้วย ภาพที่ 15 ต่อไปนี้แสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทถิ่นทั้ง 5 กลุ่มหลักตามแนวคิดของบราวน์

ภาพที่ 15 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของภาษาไทถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของบราวน์ (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 92)

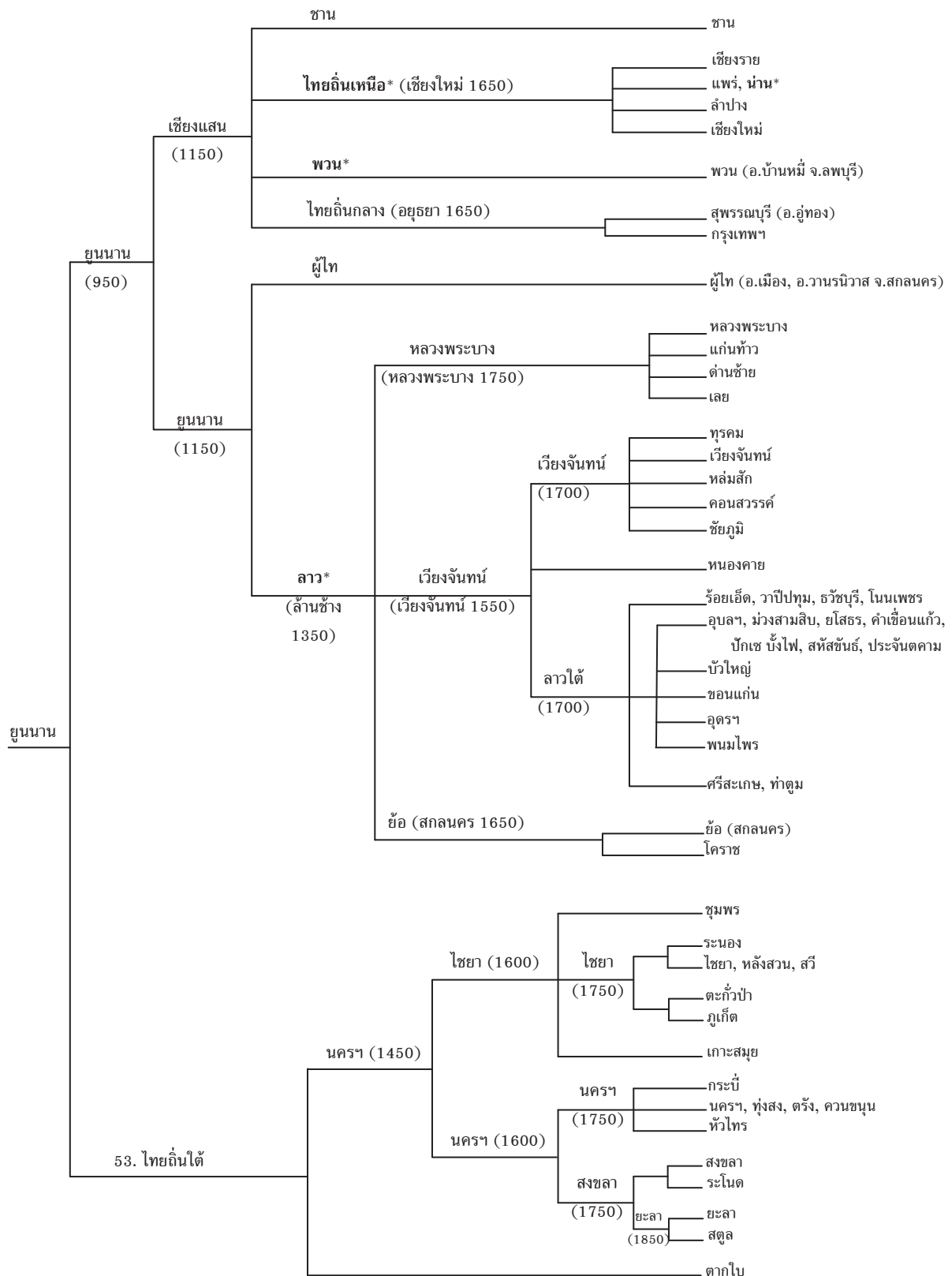
ในแผนภูมิข้างต้น เส้นที่ลากแบ่งในแผนภูมิเป็นเส้นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทถิ่นต่าง ๆ บราวน์ (Brown, 1965: 92) อธิบายว่า หากมีจำนวนเส้นระหว่างภาษาน้อย แสดงว่าภาษานั้น ๆ สามารถใช้ติดต่อกันและเข้าใจกันได้ง่าย เช่น ภาษาไทยถิ่นกลางห่างจากภาษาชนามากที่สุด และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาไทยถิ่นใต้มากที่สุด ส่วนภาษาไทยถิ่นเหนือมีความสัมพันธ์กับภาษาลาวมากกว่าภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ ลักษณะการแบ่งกลุ่มภาษาโดยอาศัยความยากง่ายในการใช้ภาษาติดต่อกันเข้าใจดังกล่าวแตกต่างจากการแบ่งภาษาโดยใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทางเสียงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ซึ่งบราวน์ได้นำเสนอไว้ด้วยดังแสดงในภาพที่ 16

ภาพที่ 16 แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ที่พูดในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- 1) กลุ่มชน ไทยถิ่นเหนือ พวน ไทยถิ่นกลาง
- 2) กลุ่มผู้ไทและลาว
- 3) กลุ่มไทยถิ่นใต้

หากพิจารณาเฉพาะภาษาไทถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จะเห็นว่า ภาษาไทยถิ่นเหนืออยู่ในกลุ่มย่อยเดียวกันกับภาษาพวน ซึ่งอยู่คนละกลุ่มย่อยกับภาษาลาว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แผนภูมิในภาพที่ 16 แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือกับภาษาพวนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากกว่ากับภาษาลาว

นอกจากนี้แผนภูมิดังกล่าวยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่าภาษาลาว ซึ่งแตกต่างจากการแบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของบราวน์ในภาพที่ 15 ที่แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นเหนือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาลาวมากกว่า

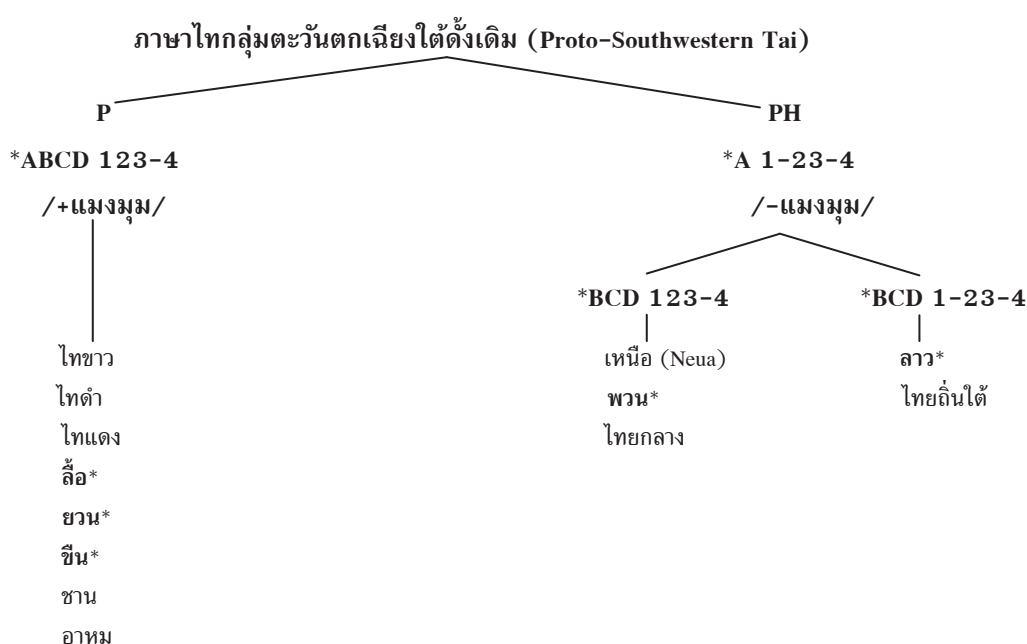

ภาพที่ 16 แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้โดยใช้เกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทางเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ตามแนวคิดของบราวน์ (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 253)

2) การแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของเจมส์ อาร์ แชมเบอร์เลน (Chamberlain 1972, 1975, 1996 (unpublished)) แชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1972) ได้ศึกษาการแบ่งกลุ่มภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้โดยใช้หลักเกณฑ์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมต่อจากเก็ดนีย์ที่กล่าวมาในข้างต้น (ดูหัวข้อ 2.4.1) แชมเบอร์เลนได้แบ่งภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้โดยอาศัยเกณฑ์สำคัญ 3 ประการได้แก่

- 1) พัฒนาการของเสียงพยัญชนะต้น *ph เป็นเสียงกักไม่พ่นลม (P) และเสียงกักพ่นลม (PH)
- 2) พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *ABCD
- 3) การใช้คำศัพท์ (เช่น แมงมุม น้ำค้างแข็ง น้ำส้ม ห้อง คัน ฯลฯ)³⁸

เมื่อใช้เกณฑ์ในข้างต้น แชมเบอร์เลนได้แบ่งภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ได้ตั้งแผนภูมิในภาพที่ 17

ภาพที่ 17 แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของแชมเบอร์เลน 1972 (ดัดแปลงจาก Chamberlain, 1972: 234)

หากพิจารณาเฉพาะภาษาไทถิ่นที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ จะเห็นว่า การแยกกลุ่มย่อยของภาษาไทถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของแชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1975) ตั้งแผนภูมิในภาพที่ 17 แสดงให้เห็นว่า ภาษาลื้อ ภาษายวน และภาษาชินอยู่กลุ่มย่อยเดียวกันคือกลุ่ม P และมีพัฒนาการของวรรณยุกต์แบบ *ABCD 123-4 และมีการใช้คำศัพท์จัดอยู่ในกลุ่ม /+ แมงมุม/ แตกต่างจากภาษาพวนและภาษาลาวที่อยู่ในกลุ่มย่อย PH และมีพัฒนาการของวรรณยุกต์แบบ *A 1-23-4 และมีการใช้คำศัพท์จัดอยู่ในกลุ่ม /- แมงมุม/ นอกจากนี้แชมเบอร์เลนยังแบ่งกลุ่มย่อยของภาษากลุ่ม PH ออกเป็น 2 กลุ่มโดยใช้เกณฑ์พัฒนาการของวรรณยุกต์ *BCD ทำ

³⁸ ในการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ แชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1972) พบว่า คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวพบในกลุ่มย่อย P ซึ่งแสดงด้วยสัญลักษณ์ /+ แมงมุม/ แต่ไม่พบในกลุ่มย่อย PH และแสดงด้วยสัญลักษณ์ /- แมงมุม/

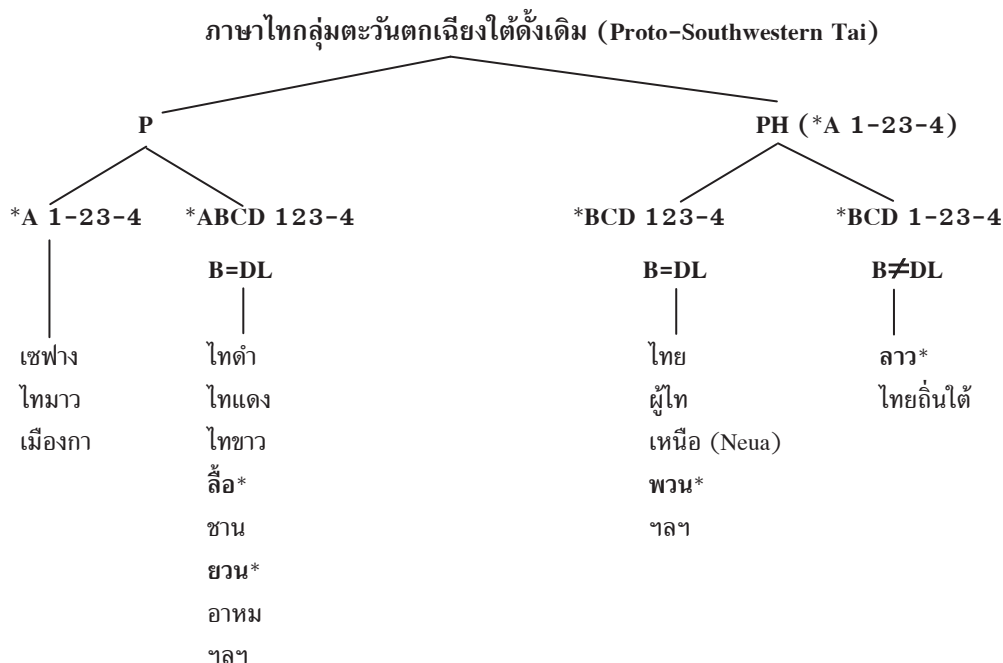
ให้ภาษาพวนและภาษาลาวอยู่คนละกลุ่มย่อย นั่นคือ ภาษาพวนอยู่กลุ่มย่อย *BCD 123-4 ส่วนภาษาลาวอยู่กลุ่มย่อย *BCD 1-23-4

จากการแบ่งกลุ่มย่อยภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของเชมเบอร์เลนดังแสดงในภาพที่ 17 อาจตีความได้ว่า ภาษาลื้อ ภาษายวน และภาษาจีนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ในขณะที่ภาษาพวนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาลาว นอกจากนี้แผนภูมิในภาพที่ 17 ยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ภาษาพวนกับภาษาไทยกลางอยู่กลุ่มย่อยเดียวกัน จึงอาจตีความได้ด้วยว่า ภาษาพวนกับภาษาไทยกลางมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากกว่ากับภาษาลาว

นอกจากการแบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้โดยใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะต้น *ph พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *ABCD และการใช้คำศัพท์ (เช่น แมงมุม น้ำค้างแข็ง น้ำส้ม ห้อง คัน ฯลฯ) ดังกล่าวแล้ว เชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1975) ยังได้เสนอผลการแบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ โดยใช้เกณฑ์ทางเสียงเท่านั้น ได้แก่

- 1) พัฒนาการของเสียงพยัญชนะดั้งเดิมที่เป็นเสียงกักก้องที่กลายมาเป็นเสียงกักไม่พ่นลม (P) กับเสียงกักพ่นลม (PH)
- 2) ลักษณะพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A
- 3) ลักษณะพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *BCD
- 4) ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ดั้งเดิม B และ DL

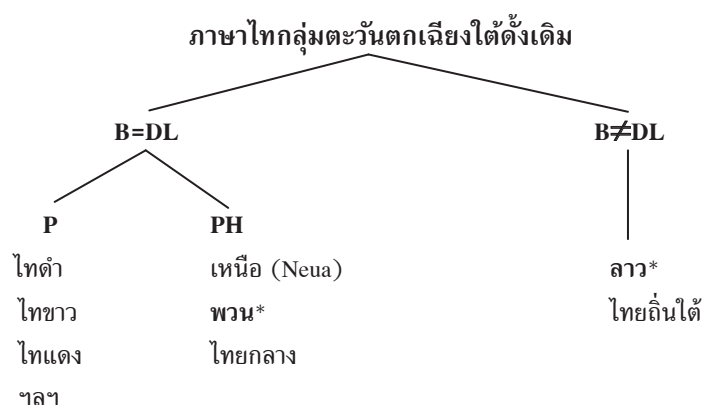
เชมเบอร์เลนได้เสนอแผนภูมิการจัดกลุ่มภาษาไทยสาขาตะวันตกเฉียงใต้ตามเกณฑ์ข้างต้นดังแสดงในภาพที่ 18

ภาพที่ 18 แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทยสาขาตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของเชมเบอร์เลน (ดัดแปลงจาก Chamberlain, 1975: 50)

ถึงแม้การแบ่งกลุ่มของภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของแชมเบอร์เลนจะไม่ได้เสนอให้เห็นชัดเจนว่า ภาษาใดสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากกว่าภาษาใด ซึ่งในงานของฟิง กวย ลีเสนอไว้ค่อนข้างชัดเจน (ดูหัวข้อ 2.4.1) แต่การจัดกลุ่มตั้งแผนภูมิในภาพที่ 18 สอดคล้องกับแผนภูมิในภาพที่ 17 ในแง่ที่ว่า ภาษาลื้อและภาษายวนอยู่กลุ่ม P เหมือนกัน และอยู่ในกลุ่มย่อยเดียวกัน คือ กลุ่มย่อยที่มีพัฒนาการของวรรณยุกต์แบบ *ABCD 123-4 และ B=DL ในขณะที่ภาษาพวนและภาษาลาวซึ่งอยู่ในกลุ่มย่อย PH ที่มีพัฒนาการของวรรณยุกต์แบบ *A 1-23-4 แต่ภาษาพวนและภาษาลาวอยู่คนละกลุ่มย่อยตามเกณฑ์พัฒนาการของวรรณยุกต์ BCD นั่นคือ ภาษาพวนอยู่ในกลุ่มที่มีพัฒนาการของวรรณยุกต์แบบ *BCD 123-4 และ B=DL ส่วนภาษาลาวอยู่ในกลุ่มที่มีพัฒนาการของวรรณยุกต์แบบ *BCD 1-23-4 และ B≠DL การจำแนกกลุ่มย่อยภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้โดยนำเกณฑ์การรวมเสียงแยกเสียงของวรรณยุกต์ในแถว B และ DL มาพิจารณาด้วยนี้ ทำให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ภาษาลื้อและภาษายวน (ซึ่งน่าจะรวมภาษาจีนด้วย แต่แชมเบอร์เลนไม่ได้แสดงไว้ในแผนภูมิข้างต้น) รวมทั้งภาษาพวนมีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ B กับ DL (B=DL) ในขณะที่ภาษาลาวไม่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ B และ DL (B≠DL) แต่อย่างใด

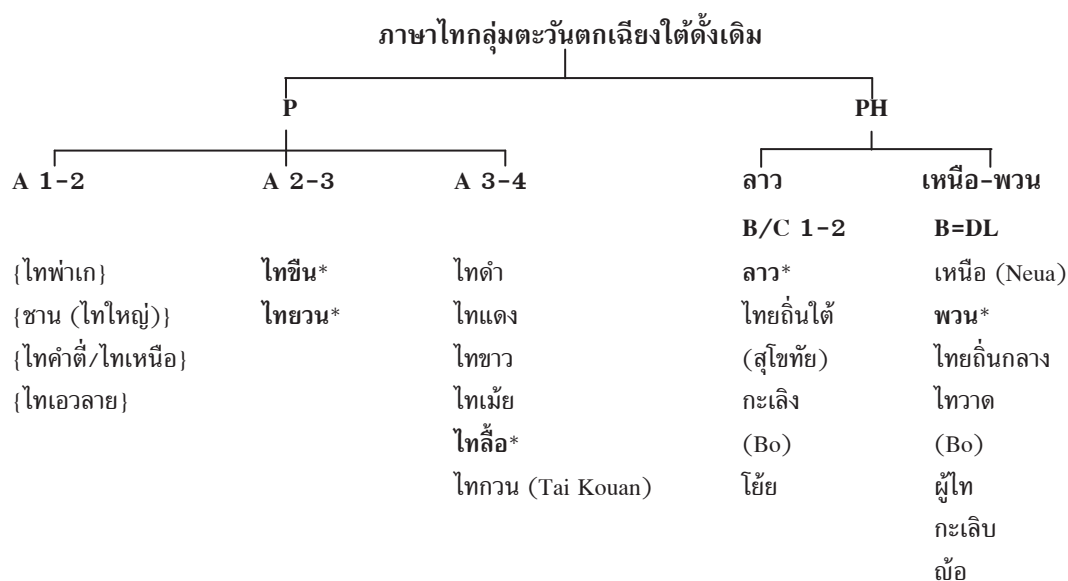
แชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1975) กล่าวถึงการแบ่งกลุ่มโดยใช้เกณฑ์การกลายเสียงไว้ว่า แต่ละเกณฑ์ที่เขาใช้ในการจัดกลุ่มภาษาไทมีลำดับก่อนหลัง และดูเหมือนเขาจะแบ่งกลุ่มภาษาไทยตามเกณฑ์ที่ 1-4 ตามลำดับ แต่การลำดับเกณฑ์ในงานของแชมเบอร์เลนนั้นยังไม่มี ความชัดเจน หากมีการเปลี่ยนแปลงลำดับของเกณฑ์ที่ใช้ก็จะมีผลคือ การแบ่งกลุ่มภาษามีได้หลายแบบ แชมเบอร์เลนได้ยกตัวอย่างว่า หากนำเกณฑ์ที่ 4 คือ ลักษณะการรวมเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม B กับ DL เป็นเกณฑ์แรก ก็จะได้การแบ่งกลุ่มที่แตกต่างออกไปจากแผนภูมิในภาพที่ 17 และ 18 แชมเบอร์เลนนำเสนอการแบ่งกลุ่มภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ โดยใช้เกณฑ์การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ B และ DL และเกณฑ์พัฒนาการของพยัญชนะต้น *ph ดังแสดงในภาพที่ 19 ต่อไปนี้

ภาพที่ 19 แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ โดยใช้เกณฑ์การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ B และ DL และเกณฑ์พัฒนาการของพยัญชนะต้น *ph (ดัดแปลงจาก Chamberlain, 1975: 64)

ต่อมาแชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1996 unpublished) ได้ศึกษาการกระจายของภาษาไทยถิ่น โดยเฉพาะบางภาษาที่พูดบริเวณต่าง ๆ ในประเทศจีนและเวียดนาม โดยยังคงใช้เกณฑ์เสียง

พยัญชนะต้นกักก้องดั้งเดิมที่กลายเสียงเป็นเสียงกักพ่นลม (PH) และไม่พ่นลม (P) ประกอบกับเกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในการจัดแบ่งกลุ่มภาษาดังกล่าว แล้วเสนอแผนภูมิการแบ่งกลุ่มภาษาไทถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ได้ดังภาพที่ 20³⁹

ภาพที่ 20 แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของเชมเบอร์เลน 1996 (Chamberlain, 1996 unpublished)

ถึงแม้เชมเบอร์เลนจะไม่ได้กล่าวไว้ชัดเจนเกี่ยวกับการเรียงลำดับของเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มภาษาไท แต่ดูเหมือนเชมเบอร์เลนจะพยายามเสนอการเรียงลำดับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มภาษาไทคือ

- 1) ลักษณะการกลายเสียงของพยัญชนะกักก้องดั้งเดิมเป็นเสียง P และ PH
- 2) ลักษณะของพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A
- 3) ลักษณะของพัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม *B/C
- 4) ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ B กับ DL

เมื่อพิจารณาภาษาไทถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จะเห็นได้ว่า แผนภูมิในภาพที่ 20 แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทขึ้น ภาษาไทยยวน และภาษาไทลื้ออยู่ในกลุ่มย่อย P เดียวกัน แต่ภาษาไทขึ้นและภาษาไทยยวนอยู่กลุ่มย่อยที่มีพัฒนาการของวรรณยุกต์แบบ A 2-3 ส่วนภาษาไทลื้ออยู่กลุ่มย่อย A 3-4 ดังนั้นจึงอาจตีความได้ว่า ภาษาไทขึ้นกับภาษาไทยยวนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันและมีลักษณะทางภาษาใกล้เคียงกันมากกว่ากับภาษาไทลื้อ นอกจากนี้การจัดกลุ่มของเชมเบอร์เลนข้างต้นยังแสดงให้เห็นว่า ภาษาลาวและภาษาพวนซึ่งอยู่กลุ่ม PH เหมือนกัน แต่อยู่กลุ่มย่อยต่างกัน นั่นคือ ภาษาลาวอยู่กลุ่มย่อยที่มีพัฒนาการของวรรณยุกต์แบบ B/C 1-2 ส่วนภาษาพวนอยู่กลุ่มย่อยที่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ B กับ DL (B=DL)

³⁹ เชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1996 unpublished) ไม่ได้อธิบายว่าเหตุใดชื่อภาษาในกลุ่มย่อย A 1-2 จึงมีเครื่องหมาย { }

หากพิจารณาภาพรวมของการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของเซมเบอร์เลน ดังกล่าวในช่วงต้นจะเห็นว่า หากใช้พัฒนาการของพยัญชนะต้น *ph เป็นเกณฑ์ จะมีผลคือ ทำให้ภาษายวน/ไทยวน (หรือภาษาไทยถิ่นเหนือ/คำเมือง) ภาษาลื้อ/ไทลื้อ และภาษาชิน/ไทชินอยู่กลุ่มย่อย P เหมือนกัน และเมื่อใช้พัฒนาการของวรรณยุกต์ A เป็นเกณฑ์ ผลการแบ่งกลุ่มแสดงให้เห็นว่าภาษายวนและภาษาชินอยู่กลุ่มย่อยเดียวกัน (A 2-3) และภาษาลื้ออยู่อีกกลุ่มย่อยหนึ่ง (A 3-4) ส่วนภาษาลาวและภาษาพวนนั้นอยู่กลุ่มย่อย PH โดยภาษาพวนมีพัฒนาการของวรรณยุกต์แตกต่างจากภาษาลาวคือ มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ B กับ DL (B=DL) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ภาษาลาวและภาษาพวนจะอยู่กลุ่มย่อยเดียวกันและมีลักษณะทางภาษาคลายคลึงกัน แต่ภาษาไทถิ่นทั้งสองภาษาดังกล่าวมีความแตกต่างกันในเรื่องวรรณยุกต์ ดังจะเห็นได้จากการแบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของเซมเบอร์เลนที่กล่าวมาแล้ว

3) การแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของจอห์น เอฟ. ฮาร์ทแมน (Hartmann, 1980) ฮาร์ทแมนสนใจที่จะศึกษาการแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้เนื่องจากการศึกษางานที่เคยมีผู้เสนอไว้และเห็นว่าการแบ่งกลุ่มภาษาไทยังมีความคลุมเครือในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากลุ่มย่อยต่าง ๆ โดยเฉพาะภาษาไทยถิ่นกลาง ไทยถิ่นเหนือ ไทยถิ่นอีสาน-ลาว และไทยถิ่นใต้ ซึ่งฮาร์ทแมนกล่าวว่า ในงานที่ผ่านมายังมีความเห็นในเรื่องการจัดกลุ่มให้ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่างกัน เช่น

แมรี ฮาส (Haas, 1958):	ไทยถิ่นกลาง-ไทยถิ่นใต้/ไทยถิ่นเหนือ
ฟิง กวย ลี (Li, 1977):	ไทยถิ่นกลาง-ลาว
บราวน์ (Brown, 1965):	ไทยถิ่นกลาง-ไทยถิ่นใต้ (ตามเกณฑ์การใช้ภาษา เข้าใจกัน) ไทยถิ่นกลาง-ไทยถิ่นเหนือ (ตามเกณฑ์ความ สัมพันธ์ทางเชื้อสาย)

เซมเบอร์เลน (Chamberlain, 1975): ลาว-ไทยถิ่นใต้, ไทยถิ่นกลาง-ผู้ไท ฯลฯ

ดังนั้นฮาร์ทแมนจึงต้องการศึกษาการแบ่งภาษากลุ่มดังกล่าวเพื่อดูว่าภาษาใดสัมพันธ์ ใกล้ชิดกับภาษาใด ในงานของฮาร์ทแมนได้นำลักษณะการกลายเสียงของพยัญชนะต้นและสระมาเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มภาษาได้แก่

- 1) การกลายเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงก้องเป็นเสียงไม่ก้อง (*vd > vl) ซึ่งมีผลทำให้เกิดการแยกเสียงของวรรณยุกต์ดั้งเดิมในภาษาไทถิ่นในรูปแบบที่ต่างกัน
- 2) ลักษณะการกลายเสียงของพยัญชนะต้นเสียงก้องที่เป็นเสียงไม่ก้องต่อเนื่องไปอีกเป็นเสียงไม่ก้องพ่นลม (*vd > vl > aspirates)
- 3) ลักษณะการกลายเสียงของเสียงสระเป็นเสียงสระยาว (vowel lengthening)

จากการใช้เกณฑ์ในช่วงต้น ฮาร์ทแมนแบ่งภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ออกเป็น 3 กลุ่มย่อย

ดังนี้

กลุ่มย่อยที่ 1 สาขาตะวันตกเฉียงใต้ตอนบน (Upper Southwestern Tai) ได้แก่ กลุ่มภาษาที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามเกณฑ์ที่ 2 และ 3 และเป็นภาษาที่มีลักษณะการกลายเสียงตามเกณฑ์ที่ 1 คือมีการกลายเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมก้องเป็นเสียงไม่ก้อง (*b > p, *d > t) ภาษาไทถิ่นที่อยู่ในกลุ่มย่อยนี้ส่วนใหญ่พูดกันทางตอนใต้ของจีน ในเขตตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าไปจนถึงทางเหนือสุดของลาวและเวียดนาม ตัวอย่างเช่น ภาษาไทเหนือ (ไทเต๋อคง) ชาน (ไทหลวง/ไทใหญ่) ลื้อ (เมืองเชียงรุ้ง) ลื้อ (เชียงตุง) ไทขาว ไทดำ และไทแดง

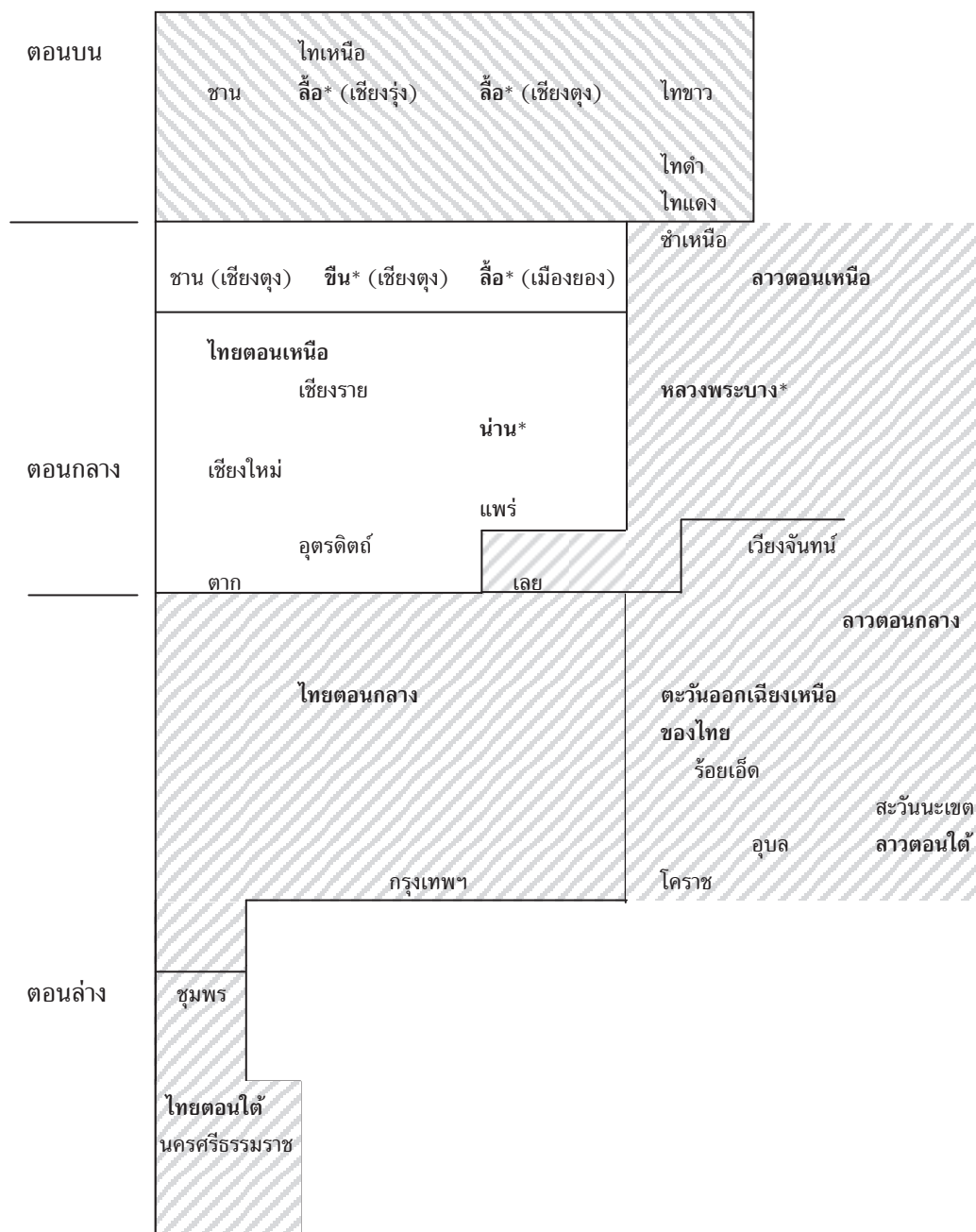
กลุ่มย่อยที่ 2 สาขาตะวันตกเฉียงใต้ตอนกลาง (Middle Southwestern Tai) ได้แก่ กลุ่มภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเกณฑ์ที่ 1 และเกณฑ์ที่ 3 แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามเกณฑ์ที่ 2 นั่นคือในภาษาไทยกลุ่มย่อยนี้มีการกลายเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมก้องเป็นเสียงไม่ก้อง (*b > p, *d > t) เหมือนภาษากลุ่มที่ 1 แต่ต่างกันตรงที่ภาษากลุ่มนี้มีความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระ ตัวอย่างเช่น ภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ที่พูดในประเทศพม่าและตอนเหนือของประเทศไทย ได้แก่ ภาษาไทใหญ่ (เชียงตุง) ชิน (เชียงตุง) ลื้อ (เมืองยอง) ภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ และตาก

กลุ่มย่อยที่ 3 สาขาตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่าง (Lower Southwestern Tai) ได้แก่ กลุ่มที่มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงตามเกณฑ์ที่ 2 และ 3 จึงมีลักษณะของการกลายเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงก้องเป็นเสียงไม่ก้องพ่นลม (*b > ph, *d > th) และมีความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระ ตัวอย่างเช่น ภาษาที่พูดในตอนกลางและตอนใต้ของประเทศไทย และในประเทศสปป.ลาว ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ ภาษาไทยถิ่นใต้ (ชุมพร นครศรีธรรมราช) ภาษาไทยถิ่นอีสาน (ร้อยเอ็ด อุบล โคราข) และภาษาลาว (ข้าเหนือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ สะหวันนะเขต) เป็นต้น

ความสัมพันธ์ของภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ทั้ง 3 กลุ่มย่อยตามการจัดกลุ่มของฮาร์ตแมนในข้างต้นแสดงในภาพที่ 21

การแบ่งภาษาไทยสาขาตะวันตกเฉียงใต้ที่ฮาร์ตแมนเสนอไว้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของภาษาไทถิ่นที่พูดในบริเวณต่าง ๆ และการนำเสนอแผนภูมิตามแบบของฮาร์ตแมนทำให้เห็นภาพชัดเจนว่าภาษาไทถิ่นใดพูดอยู่ในบริเวณใดและภาษาใดมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมากกว่าภาษาใด ตัวอย่างเช่น ภาษาชิน (เชียงตุง) กับภาษาลื้อ (เมืองยอง) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน และภาษาไทถิ่นทั้งสองภาษามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาในกลุ่มที่ฮาร์ตแมนเรียกว่า “ภาษาไทยตอนเหนือ” ซึ่งภาษาไทยถิ่นเหนือหรือภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดน่านก็รวมอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย

สำหรับกรณีของภาษาลาว แผนภูมิของฮาร์ตแมนแสดงให้เห็นว่า ภาษากลุ่ม “ลาวตอนเหนือ” ซึ่งประกอบด้วยภาษาลาวถิ่นข้าเหนือ ลาวหลวงพระบาง และภาษาลาวถิ่นเลยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันกับภาษา “ไทยตอนเหนือ” นอกจากนี้จะเห็นว่าการแบ่งกลุ่มภาษาไทยตามแนวคิดของฮาร์ตแมนสอดคล้องกับที่เคยมีผู้เสนอไว้ กล่าวคือ มีการแบ่งภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ออกเป็น 3 กลุ่มย่อย เพียงแต่มีการเรียกชื่อกลุ่มย่อยต่างกัน และงานของฮาร์ตแมนมีความชัดเจนตรงที่สามารถแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทในแต่ละกลุ่มย่อยที่พูดอยู่ในบริเวณต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นอีกงานหนึ่งที่มีผู้กล่าวถึงในการศึกษาการแบ่งกลุ่มภาษาไทถิ่นในระยะต่อมา

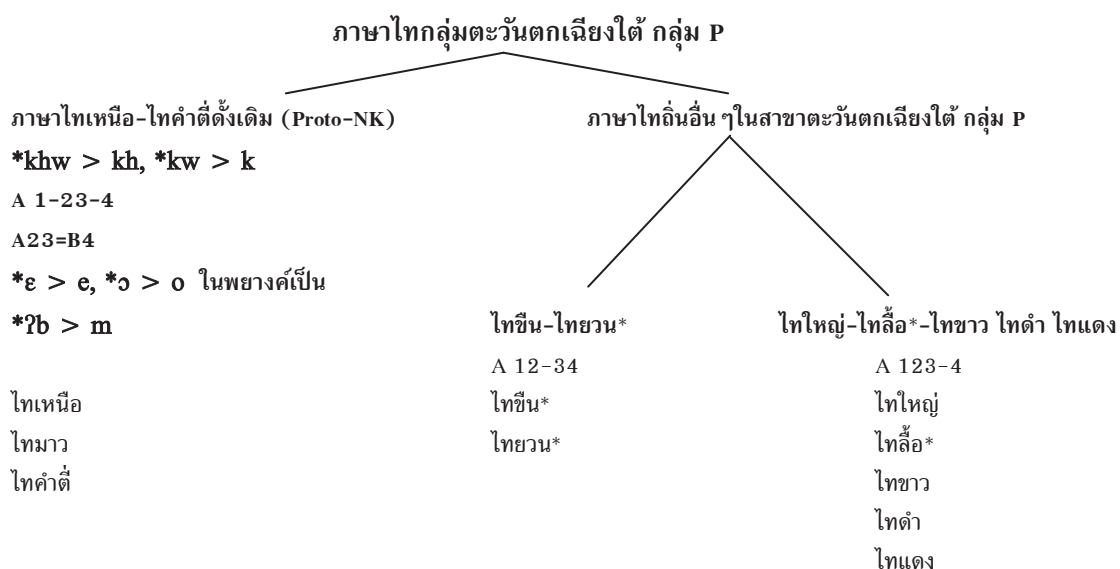

ภาพที่ 21 แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของฮาร์ตแมน (ดัดแปลงจาก Hartmann, 1980: 86)

4) การจัดแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้จากงานของเอ็ดเวิร์ด โรบินสัน (Robinson, 1994) โรบินสันใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบศึกษารายการคำจากภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่ม P เพื่อหาเกณฑ์ในการจัดกลุ่มภาษาดังกล่าวโดยอาศัยเกณฑ์การปฏิบัติของเสียงบางประการในการจำแนกภาษา ข้อมูลภาษาในงานของโรบินสันครอบคลุมภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ที่ฟัง กวย ลี (Li, 1960) เคยจัดกลุ่มไว้ และเลือกศึกษาเฉพาะภาษาไทที่เซมเบอร์เลน (Chamberlain 1972, 1975) จัดไว้ในกลุ่ม P รวมภาษาที่ศึกษา 10 ภาษาซึ่งมาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

กัน ได้แก่ 1. ไทมาว (Tai Mao) (เก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษาที่อยู่ในกรุงเทพฯ) 2. ไทคำตี้ (Tai Khamti) (Harris, 1976 และ Weidert, 1977) 3. ไทลื้อ (Tai Lü) (Yu Tsui Nung, 1979 และ Williams, 1986) 4. ไทเหนือ (Tai Nüa) (Yu Tsui Nung, 1979 และ Gedney, 1976) 5. ไทใหญ่ (Tai Yai) (Poo-Israkij, 1985) 6. ไทยวน (Tai Yuan) (Rungruengsri, 1991 และ Bunphan, 1980) 7. ไทซิ่น (Tai Khün) (Petsuk, 1978) 8. ไทดำ (Black Tai) (Fippinger, 1989 และ Gedney, 1964) 9. ไทขาว (White Tai) (Donaldson, 1961, 1963 และ Gedney, 1964) และ 10. ไทแดง (Red Tai) (Gedney, 1964)

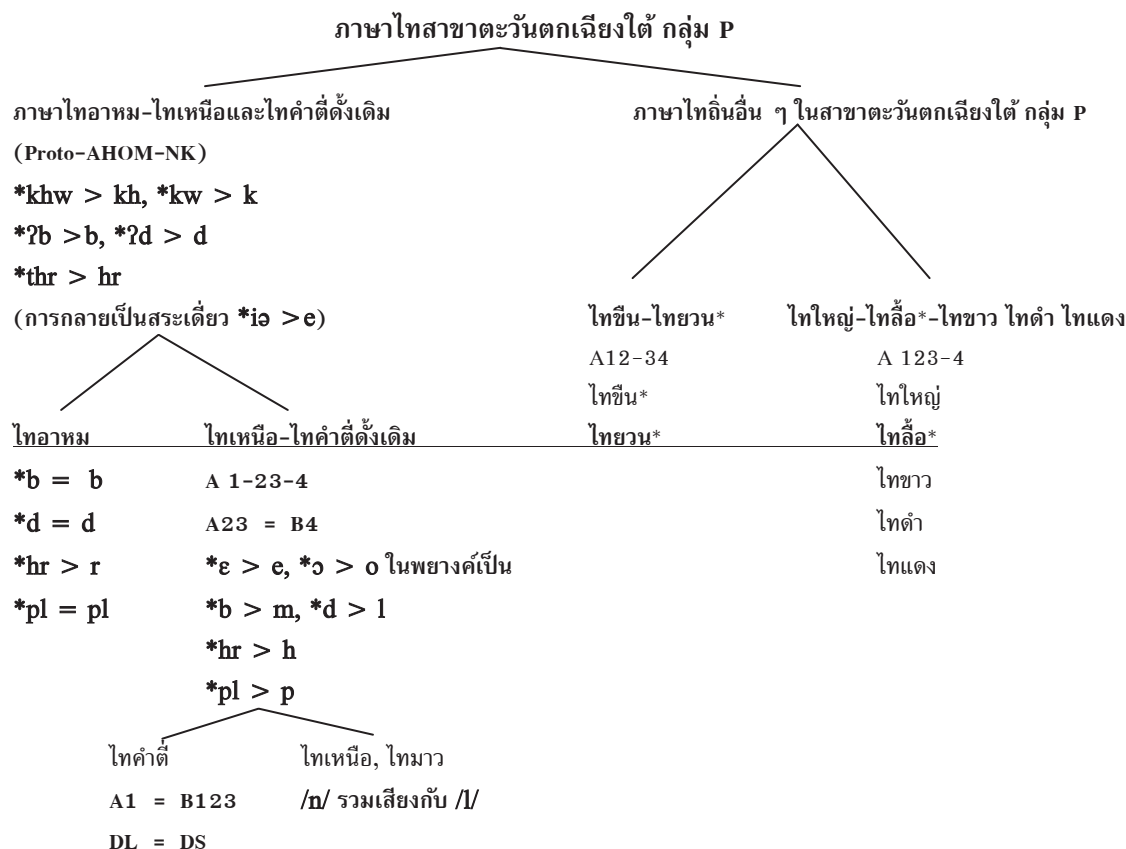
ในงานดังกล่าวได้จัดกลุ่มภาษาไทมาว ไทเหนือ และไทคำตี้ไว้ด้วยกัน โดยใช้ลักษณะทางเสียง 5 ประการที่ภาษาไทอื่นต่าง ๆ เหล่านี้มีร่วมกัน ได้แก่ 1. $*kw > k$, $*khw > kh$ 2. $*A > A\ 1-23-4$ 3. $*A\ *B : A23=B4$ 4. $*\epsilon > e$, $*\omega > o$ และ 5. $*ʔb > m$ เมื่อใช้เกณฑ์ในข้างต้นแบ่งกลุ่มภาษาไทอื่นต่าง ๆ จะได้แผนภูมิต่างแสดงในภาพที่ 22

ภาพที่ 22 แผนภูมิแสดงการจัดกลุ่มภาษาไทในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่ม P จากงานของโรบินสัน (ดัดแปลงจาก Robinson, 1994: 141)

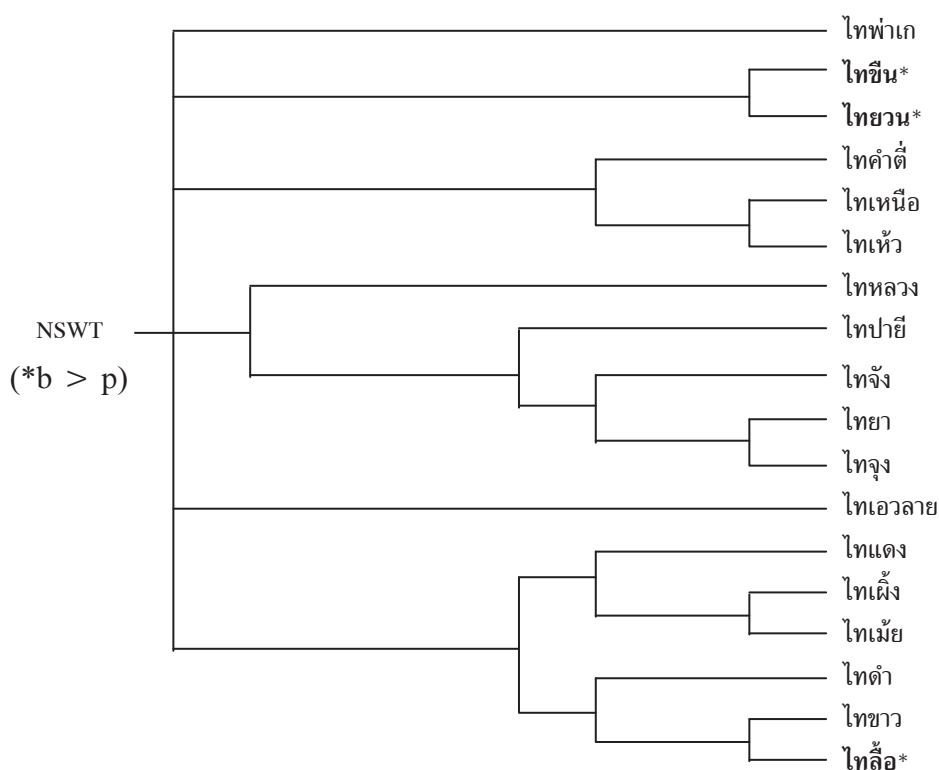
ในการแบ่งกลุ่มภาษาไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่ม P ด้วยเกณฑ์การกลายเสียงของพยัญชนะต้น เสียงวรรณยุกต์ ประกอบกับเสียงสระในงานของโรบินสันนับเป็นการใช้เกณฑ์ที่ค่อนข้างหลากหลายซึ่งทำให้เห็นภาพการแยกกลุ่มของภาษาไทกลุ่ม P ได้ชัดเจนมากขึ้น เมื่อพิจารณาเฉพาะภาษาไทอื่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ จะเห็นว่า โรบินสันจัดให้ภาษาไทซิ่นและภาษาไทยวนอยู่กลุ่มย่อยเดียวกัน คือ กลุ่มที่มีลักษณะการแยกเสียงของวรรณยุกต์คอลิมน์ A แบบ A 12-34 ส่วนภาษาไทลื้อนั้นอยู่กลุ่มที่มีลักษณะการแยกเสียงของวรรณยุกต์คอลิมน์ A แบบ A 123-4 การแบ่งกลุ่มดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ดังกล่าวในข้างต้น เช่น งานของเชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1996 unpublished) ที่จัดให้ภาษาไทซิ่นและภาษาไทยวนอยู่กลุ่มย่อยที่มีพัฒนาการของวรรณยุกต์แบบ A 2-3 ส่วนภาษาไทลื้ออยู่กลุ่มย่อย A 3-4

นอกจากการจัดกลุ่มดังกล่าวแล้ว โรบินสันยังได้นำภาษาไทอาหม (Tai Ahom) เข้ามาจัดกลุ่มร่วมกับภาษาไทอื่น ๆ และสรุปเกณฑ์เพิ่มเติมในการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่ม P ได้ดังภาพที่ 23

Daeng A และ B/Red Tai), ไทเม้ย (Tai Moei), ไทเผ้ง (Tai Phoeng), ไทเหนือ (Tai Nuea), ไทเห่ว (Tai Heu), ไทจ้ง (Tai Tsang), ไทจุง (Tai Tsung), ไทยา (Tai Ya), ไทเอวลาย (Tai Eulai/Tai Kha) และไทปายี (Tai Payi/Pa Di ในภาษาเวียดนาม)

สำหรับอีก 2 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่ม PH (*b > ph) นั้น งานดังกล่าวศึกษาเฉพาะภาษาพวน (Phuan) และภาษาผู้ไท (Phu Tai) เนื่องจากมีผู้ศึกษาไว้ค่อนข้างมากแล้ว และบริเวณที่พูดภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้กลุ่ม PH นี้เป็นบริเวณที่เข้าถึงได้ง่ายกว่าบริเวณที่พูดภาษาไทกลุ่ม P ในงานดังกล่าวได้แบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ สาขาเหนือ (North Southwestern Tai/NSWT) หรือกลุ่ม P ซึ่งรวมภาษาพ่าเก (Phake) และภาษาคำตี้ (Khamti) จากงานของบรรจบ พันธุเมธา (Bandhumedha, 1987 อ้างถึงใน Kullavanijaya and L-Thongkum, 1998) และงานของอัลฟองส์ ไวเดิร์ต (Alfons Weidert, 1977 อ้างถึงใน Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000) แล้วได้แบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ สาขาเหนือออกเป็น 6 กลุ่มย่อยตามเกณฑ์ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ ได้แก่ 1. ไทพ่าเก 2. ไทยวน ไทชิน 3. ไทคำตี้ ไทเหนือ ไทเห่ว 4. ไทหลวง ไทปายี ไทจ้ง ไทจุง ไทยา 5. ไทเอวลาย และ 6. ไทดำ ไทขาว ไทลื้อ ไทแดง ไทเม้ย ไทเผ้ง แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากลุ่มย่อยต่าง ๆ ข้างต้นแสดงไว้ในภาพที่ 24 ต่อไปนี้

ภาพที่ 24 แผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้สาขาเหนือหรือกลุ่ม P (NSWT) (ดัดแปลงจาก Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000)

จากการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้สาขาเหนือหรือกลุ่ม P ในงานของปราณี กุลละวณิชย์ และธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000) จะเห็นได้ว่า ภาษาไทขึ้นและภาษาไทวนอยู่กลุ่มเดียวกันเพราะมีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ที่เป็นรูปแบบร่วมกันอยู่ (A12-34, B123-4, C123-4) แต่ภาษาไทถิ่น 2 ภาษาแยกเป็นคนละภาษาได้ด้วยลักษณะที่แตกต่างกันบางประการ คือ ในภาษาไทขึ้นมีลักษณะการรวมเสียงของวรรณยุกต์ระหว่าง C123 กับ DL4 นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ภาษาไทลื้ออยู่กลุ่มย่อยเดียวกันกับภาษาไทขาว ภาษาไทดำ รวมทั้งภาษาไทเผิงและภาษาไทเม้ย เนื่องจากมีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์รูปแบบร่วมกัน (A123-4, B123-4, C123-4)

นอกจากการใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มภาษาแล้ว งานดังกล่าวยังนำเสนอให้เห็นว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสระประสมเป็นเกณฑ์ที่ใช้แยกภาษาไทแดง ไทดำ ไทขาว และไทลื้อออกเป็นคนละภาษาถิ่น ได้แก่

ไทแดง	*ie	*ue	*uo	*au	>	ie	ue	uo	u
ไทดำ	*ie	*ue	*uo	*au	>	ie	ue	uo	au
ไทขาว	*ie	*ue	*uo	*au	>	e	u	o	au
ไทลื้อ	*ie	*ue	*uo	*au	>	e	u	o	ai

นอกจากการใช้วรรณยุกต์และสระประสมเป็นเกณฑ์แล้ว งานดังกล่าวยังนำเสนอให้เห็นการใช้การเปลี่ยนแปลงของสระเดี่ยวและการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นในการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ด้วย (ดูรายละเอียดใน Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000)

จากการศึกษาการจัดกลุ่มภาษาไทตามแนวคิดและวิธีการทางภาษาศาสตร์ภาษาไทเปรียบเทียบในข้างต้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า งานที่เสนอการจัดแบ่งกลุ่มภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักจะใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในการจัดแบ่งกลุ่มภาษานอกจากนี้ยังมีการเกณฑ์ทางพัฒนาการของเสียงพยัญชนะต้น และพัฒนาการของเสียงสระด้วย การใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ดังกล่าวประกอบกันจะทำให้แบ่งภาษาออกเป็นกลุ่มย่อยได้และสามารถแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันระหว่างภาษาด้วย การศึกษาการจัดกลุ่มภาษาตระกูลไท โดยเฉพาะภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ในเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาในข้างต้นเป็นข้อมูลพื้นฐานที่มีประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์และตีความการแปรและการเปลี่ยนแปลงทั้งทางศัพท์และทางเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยเฉพาะการอธิบายเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยนำความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันและลักษณะทางภาษาที่ใกล้เคียงกันระหว่างภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามาพิจารณาร่วมด้วยดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น

2.5 ข้อมูลทั่วไปและลักษณะทางภาษาของภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา เช่น ประวัติการอพยพของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา และบริเวณที่มีการพูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา รวมทั้งลักษณะทางภาษาของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์สำหรับการออกแบบเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเฉพาะส่วนที่เป็นรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์และข้อมูลทางเสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะสระ และวรรณยุกต์ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และตีความเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และทางเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางภาษาของภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทำให้สรุปได้ว่า เอกสารและงานวิจัยส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และบทความ ในการสืบค้นและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยเน้นศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ซึ่งในเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ อาจใช้ชื่อเรียกภาษาแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ภาษาคำเมือง มีชื่อเรียกต่าง ๆ เท่าที่พบในเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา ได้แก่

- ภาษาคำเมือง มีชื่อเรียกต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ไทยถิ่นเหนือ ยวน ไทยวน และไทยยวน หรือในงานวิจัยบางงานอาจใช้ชื่ออื่นที่พูด เช่น ชื่อจังหวัดตามด้วยชื่อภาษา ตัวอย่างเช่น ภาษาถิ่นเชียงใหม่ ภาษาถิ่นเชียงราย ภาษาถิ่นลำปาง เป็นต้น
- ภาษาลื้อ มีชื่อเรียกต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาลื้อ และไทลื้อ
- ภาษาชิน มีชื่อเรียกต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาชิน ไทชิน เขิน และไทเขิน
- ภาษาพวน มีชื่อเรียกต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาพวน ลาวพวน ไทพวน และไทยพวน
- ภาษาลาว มีชื่อเรียกตามชื่อถิ่นที่พูดหรือตามชื่อกลุ่มภาษาลาว ได้แก่ ภาษาลาวหลวง พระบาง ภาษาลาวเวียงจันทน์ เป็นต้น

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและลักษณะทางภาษาของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในที่นี้จะครอบคลุมภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาตามชื่อเรียกต่าง ๆ ในข้างต้น และในการอ้างถึงภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในหัวข้อที่ 2.5 นี้จะใช้ชื่อเรียกภาษาและชื่อเรียกกลุ่มชนที่พูดภาษาตามที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยแต่ละงาน และเนื่องจากงานวิจัยนี้เน้นการศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และทางเสียง ดังนั้นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางภาษาของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในที่นี้จะเน้นศึกษาลักษณะทางภาษาในแง่ของคำศัพท์และระบบเสียง ได้แก่ พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และลักษณะทางเสียงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทั่วไปและลักษณะทางภาษาของภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาชิน ภาษาพวน และภาษาลาวตามที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา แยกกล่าวในหัวข้อที่ 2.5.1–2.5.5 ตามลำดับดังนี้

2.5.1 ภาษาคำเมือง/ไทยถิ่นเหนือ

2.5.1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาษาคำเมือง/ไทยถิ่นเหนือ

กรณีการ วิมลเกษม (2549) กล่าวถึงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาษาคำเมืองหรือภาษาไทยถิ่นเหนือ (ในงานของกรณีการใช้ชื่อภาษาว่า “ภาษาไทยถิ่นเหนือ”) ไว้ค่อนข้างละเอียดและชัดเจน สรุปได้ดังนี้ ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลไท (Tai) ใช้พูดกันในชีวิตประจำวันเหมือนเป็นภาษามาตรฐานของท้องถิ่นใน 8 จังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนือในชุมชนอื่น ๆ อีก เช่น ที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี ตำบลบ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี และที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของคนเหล่านั้นอพยพมาจากภาคเหนือนั่นเอง

ผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนือมีชื่อเรียกภาษาและชื่อกลุ่มชนแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในหนังสือเรื่อง “ไทย” ที่เรียบเรียงโดย (วิลเลียม คลิฟตัน ต๊อดด์, 2505: 156-160 แปลโดยหลวงนิเพทย์นิติสรรค์) เรียกชื่อของคนไทยที่อยู่ทางภาคเหนือว่า “ยวน” หรือ “ไทยยวน” และเรียกภาษาที่พูดว่า “ภาษาไทยยวน” ปัจจุบันคนไทยยวนที่อพยพไปอยู่ในต่างถิ่นยังคงใช้ชื่อนี้อยู่ เช่น คนไทยยวนที่อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรีเรียกตนเองว่า “ยวน” (เสน่ห์ ชาวขมิ้น, 2531) แต่สำหรับคนไทยในภาคเหนือปัจจุบันนี้เรียกตนเองว่า “คนเมือง” และเรียกภาษาของตนว่า “คำเมือง” หรือออกเสียงว่า “ก้าเมือง” [kam³⁵ miəŋ³⁵] นอกจากนี้ยังมีคำเรียกภาษาว่า “ภาษาล้านนา” และ “ภาษาถิ่นพายัพ” ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยบางงานด้วย

ในหนังสือเรื่อง “30 ชาติในเชียงราย” บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 12-13) ใช้ชื่อเรียกผู้พูดภาษาคำเมืองหรือภาษาไทยถิ่นเหนือว่า “ชาวเหนือ” และกล่าวถึงทัศนคติเกี่ยวกับคำเรียกชื่อกลุ่มชนของ “คนเมือง” หรือผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนือไว้ค่อนข้างน่าสนใจสรุปพอสังเขปดังนี้ ชาวเหนือเป็นคนไทยแท้ ไม่มีเลือดชาติอื่นปะปน เพราะชาวไทยใหญ่และลื้อที่อพยพเข้ามาอยู่ร่วมกันนั้นคือคนไทยเรา ชาวเหนือทุกคนต่างคิดว่าตนเป็นคนไทยแท้และไม่พอใจที่มีผู้เรียกเขาเป็น “ลาว” ชาวเหนือเรียกตนเองว่า “คนเมือง” ซึ่งหมายถึง ผู้ถึงแล้วซึ่งความเจริญ ไม่ใช่คนป่าเถื่อน⁴⁰ “ลาว” ในทัศนะของชาวเหนือหมายถึง คนไทยที่อยู่ในเขตอินโดจีน หลวงพระบาง เวียงจันทน์ เช่นเดียวกับชาวอีสานก็มีความรู้สึกเช่นนั้น

กรณีการ วิมลเกษม (2549) สรุปเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของคนไทยยวนไว้ว่า คนไทยยวนมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ร่วมสมัยกับคนไทยในภาคกลาง กล่าวคือ บรรพชนคนไทยยวนได้ตั้งมั่นสร้างบ้านแปลงเมืองเป็นอาณาจักรใหญ่อำนาจจักรหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในเวลาต่อมาในชื่อว่า “อาณาจักรล้านนาไทย” อาณาจักรนี้มีพระเจ้ามังรายเป็นปฐมกษัตริย์ พระองค์สร้างเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีในปี พ.ศ. 1839 ด้วยเหตุนี้นักประวัติศาสตร์จึงกำหนดให้ปี พ.ศ. 1839 เป็นปีเริ่มต้นของอาณาจักร อาณาจักรล้านนาไทยมีอาณาเขตกว้างขวางครอบคลุมบริเวณ 8 จังหวัดดังกล่าวข้างต้น

⁴⁰ วิลเลียม เอ. สمولลี่ (Smalley, 1994: 71) ใช้คำภาษาอังกฤษเรียกชื่อภาษาคำเมืองว่า Kammuang /kammian/ และมีความหมายเป็นภาษาอังกฤษว่า “language of the city/political center/state”

และมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม มีภาษาและตัวอักษรของตนเองใช้ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์มังรายเป็นเวลานานถึง 263 ปี นับแต่ปี พ.ศ. 1893 จนถึงปี พ.ศ. 2101 อันเป็นปีที่เสียเอกราชให้แก่พม่า และจากนั้นมาอีกร่วม 200 ปี จึงพ้นจากอำนาจพม่า แต่ก็ยังคงเป็นประเทศราชอยู่ คือ เป็นประเทศราชของกรุงรัตนโกสินทร์เรื่อยมาจนถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมหัวเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาไทยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย และต่อมาในปี พ.ศ. 2476 ทางรัฐบาลได้ประกาศให้เมืองต่าง ๆ มีฐานะเป็นจังหวัดขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย

เมื่อเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาไทยรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยแล้ว ภาษาไทยกลางซึ่งเป็นภาษามาตรฐานของประเทศก็แพร่กระจายไปยังทุกจังหวัดในภาคเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้แพร่ไปกับการศึกษาภาคบังคับ ที่ทำให้ครูและนักเรียนต้องใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการเรียนการสอนในโรงเรียน อีกทั้งยังเผยแพร่ไปกับสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ทำให้ภาษาไทยและอักษรไทยมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของประชาชน จนต้องเลิกอ่านเขียนอักษรพื้นเมือง (อักษรธรรมล้านนา) ของตนเองไปในที่สุด ส่วนภาษาพูดนั้นก็รับคำศัพท์ของภาษาไทยมาตรฐานไปใช้พูดจากันมากขึ้น เพียงแต่เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ให้เป็นภาษาไทยถิ่นเหนือเท่านั้น ซึ่งก็มีส่วนให้เลิกใช้คำศัพท์ดั้งเดิมของตนเองได้ เช่น คำว่า “กางเกง” ภาษาไทยถิ่นเหนือใช้คำว่า “เตี๋ยว” [tia:w³] เด็กรุ่นใหม่ในภาคเหนือจะใช้คำว่า “กางเกง” [ka:ŋ¹ ke:ŋ¹] แทน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภาษาที่ประชาชนในภาคเหนือใช้กันทุกวันนี้ก็ยังคงลักษณะของภาษาไทยถิ่นเหนืออยู่อย่างเด่นชัด ทั้งในด้านระบบเสียงและคำศัพท์ต่าง ๆ (กรรณิการ์ วิมลเกษม, 2549: 8)

2.5.1.2 ลักษณะทางภาษาของภาษาคำเมือง/ไทยถิ่นเหนือ

2.5.1.2 ก. ลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาคำเมือง/ไทยถิ่นเหนือ

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547) กล่าวถึงการใช้คำในภาษาคำเมืองหรือที่บุญช่วยเรียกว่า “ภาษาของชาวเหนือ” ไว้ที่น่าสนใจ และเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในแง่ที่แสดงให้เห็นตัวอย่างการใช้คำประเภทต่าง ๆ ในภาษาคำเมืองในอดีต (และยังคงมีการใช้คำต่าง ๆ ดังกล่าวอยู่ในปัจจุบัน) เนื่องจากหนังสือเรื่อง “30 ชาติในเชียงราย” ของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ตีพิมพ์ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2493 หรือเมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้ว ข้อมูลทางด้านภาษาที่บรรยายไว้ในหนังสือเล่มดังกล่าวเป็นข้อมูลจากการสังเกตจากการใช้ภาษาจริง ๆ ของผู้ภาษาคำเมือง จึงเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ และผู้วิจัยได้นำมาสรุปไว้ในที่นี้

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 13) กล่าวถึงลักษณะของคำในภาษาคำเมืองเปรียบเทียบกับภาษาไทยกลางไว้ว่า คำบางคำผิดเพี้ยนไปจากภาษาไทยกลาง เช่นคำว่า “อะไร” ชาวเหนือว่า “อะหยัง” “ท่าอะไร” ว่า “เฮียะอะหยัง” คำว่า “ไปดูเขาชกมวย” ชาวเหนือว่า “ไปผ่อเป็นตุ้ลูกกุย” บางคำเป็นคำยืมภาษาพม่า เช่น คำว่า “สล่า” แปลว่า “อาจารย์ นายช่าง” “ตาแป” แปลว่า “ลูกศิษย์” ฯลฯ บุญช่วยอธิบายไว้ว่า ในภาษาคำเมืองมีคำยืมภาษาพม่าใช้อยู่ด้วย เนื่องจากความเกี่ยวพันกัน

ในทางประวัติศาสตร์มาแต่เดิม สมัยหลัง ๆ ประมาณ 40 ปีมานี้⁴¹ ชาวเหนือเคยไปติดต่อกับค้าขายกับพม่าและญวนนานอยู่เสมอ ภาษาชาวเหนือ ถ้าพูดซ้ำ ๆ แล้วจะฟังเข้าใจได้ดี ถ้าฟังภาษาของชาวเหนือออก ก็อาจฟังภาษาชาวลื้อ ไตหย่า ไทยใหญ่ หลวงพระบาง และชาวอีสานรู้เรื่องด้วยเช่นกัน เพราะเพี้ยนกันไปเพียงเล็กน้อย คำแทนชื่อมักใช้คำว่า “ข้า” หรือ “เฮา” แปลว่า “ฉันหรือเรา” “เฮา” ใช้สำหรับกันเองหรือใช้พูดกับผู้ที่ต่ำกว่า แปลว่า “กู” เมื่อสืบกว่าปีมานี้ยังนิยมใช้เป็นสรรพนามแทนตัวที่สุภาพเป็นกันเอง และผู้มีความสนิทสนม แต่ไม่ใช่แก่ผู้อาวุโสกว่าหรือบุคคลที่เคารพนับถือ มักใช้กับคนที่เสมอกันหรือต่ำกว่า คำว่า “คิง” ซึ่งใช้สำหรับผู้ต่ำกว่าหรือเป็นกันเอง แปลว่า “เจ้า เอ็ง มึง” คำสุภาพใช้คำว่า “อ้าย” แปลว่า “ฉัน” หรือ “ท่าน” ได้ทั้งสองอย่าง แต่ใช้เฉพาะผู้ชาย ความหมายที่แท้จริงของคำว่า “อ้าย” นั้นหมายถึง “พี่” หรือ “พี่ชาย” แต่ถ้าใช้กับผู้ที่มีอาวุโสกว่า เป็นคำแทนนามของตนซึ่งหมายถึง ตนเป็นบุตรหลานหัวปีหรืออะไรทำนองนี้ แต่บางครั้งผู้เป็นบิดามารดาเรียกบุตรชายว่า “อ้าย” เช่น ภาคกลางเรียกบุตรชายคนแรกว่า “ใหญ่” “ข้าเจ้า” ใช้เฉพาะหญิง แปลว่า “ดิฉัน” คำว่า “เจ้า” ถ้าใช้เป็นคำรับแปลว่า “ค่ะ” นิยมเป็นคำสุภาพใช้กับผู้ที่มีตนนับถือ

นอกจากการใช้คำสรรพนามต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 21) ยังกล่าวถึงการใช้คำสรรพนามซึ่งเป็นคำเรียกเครือญาติไว้ด้วยว่า ชาวเหนือใช้คำสรรพนามเรียกเด็กชายว่า “ไอ” เด็กหญิงเรียกว่า “อี” เช่น บุตรชายคนแรกเกิดมาเรียกว่า “ไออ้าย” พอโตขึ้นใช้คำว่า “บ่า” แทน “ไอ” เป็น “บ่าอ้าย” ส่วนคำเรียกน้องชายคือคำว่า “ไอน้อย” หรือ “บ่าน้อย” ชื่อจริงมีต่างหาก แต่ชื่อแรกเกิดนี้เป็นชื่อที่บิดามารดาเรียกเฉพาะ สำหรับเด็กหญิงใช้คำว่า “อี” นำหน้า เช่น “ไอน้อย” หรือเรียกตามรูปร่างลักษณะหน้าตาของเด็ก ลูกหญิง ลูกชายคนสุดท้องเรียกว่า “อีหล้า” “ไอหล้า” เป็นคำที่ผู้สูงอายุในเครือญาติใช้เรียก คำที่น้องสาวเรียกพี่ชายคือ “ป้ออ้าย” เรียกพี่สะใภ้ว่า “ป้อญิง” หรือ “ป้อป้อ” พี่เขยเรียก “ป้อจาย” ปู่ ย่า เรียกว่า “ป้อเผ่า แม่อ้อย” พ่อแม่ว่า “อ้อป้อ อ้อแม่” ถ้าเป็นลูกหญิงคนมั่งมีหรือผู้เป็นใหญ่ในเมือง เรียกว่า “อ๋นาย” เช่น “อ๋นายบัวตอง” คำเรียกพระภิกษุสงฆ์คือคำว่า “ตุ้เจ้า” เป็นต้น

นอกจากนี้บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 16) ยังกล่าวถึงตัวอักษรในภาษาคำเมืองหรือภาษาไทยถิ่นเหนือไว้ว่า ตัวอักษรที่ชาวเหนือใช้ เป็นตัวอักษรพื้นเมืองแบบอักษรขอมหรืออักษรก่อนที่พ่อขุนรามคำแหงจะดัดแปลงมาใช้เป็นอักษรไทยปัจจุบันซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกันกับอักษรไทยปัจจุบันมาก เมื่อ 20 ปีก่อนบรรดาลูกศิษย์วัดพระภิกษุสามเณรในภาคเหนือต้องเรียนอักษรพื้นเมือง เพราะพระปริยัติธรรมที่อยู่ในใบลานเป็นอักษรพื้นเมืองเหนือ ปัจจุบันได้เลิกการเรียนอักษรเดิมไปนิยมเรียนอักษรไทยกลาง ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายเพราะจะสาบสูญไปในอนาคต

ส่วนงานทางภาษาและภาษาศาสตร์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นเหนือไว้ค่อนข้างละเอียด ได้แก่ งานของกรรณิการ์ วัฒนเกษม (2549) โดยในที่นี้จะสรุปเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับโครงสร้างพยางค์และประเด็นเกี่ยวกับการประกอบคำหรือการสร้างคำ ดังนี้

⁴¹ หากนับจากปี พ.ศ. 2493 ที่หนังสือเรื่อง “30 ชาติในเชียงใหม่” ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรก ระยะเวลา 40 ปีที่บุญช่วย ศรีสวัสดิ์กล่าวถึง ในปัจจุบันก็จะประมาณเกือบ 100 ปี

โครงสร้างพยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ

กรณีการ วิมลเกษม (2549) นำเสนอเกี่ยวกับโครงสร้างพยางค์ของคำพยางค์เดียวในภาษาไทยถิ่นเหนือว่ามี 5 โครงสร้าง ดังนี้

1. โครงสร้างที่ 1 C(C)VV^T โครงสร้างนี้ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีสระเสียงยาวหรือสระประสม มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 1-6 ตัวอย่างเช่น

คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/ti: ²⁴ /	“ตี”
/ɲu: ³³ /	“งู”
/ba: ²¹ /	“ป่า”
/k ^h wi: ⁴² /	“คลี่”
/su:a ^{42?} /	“เสือ”
/k ^h wa: ⁴⁵⁴ /	“ควา”

2. โครงสร้างที่ 2 C(C)VVN^T โครงสร้างนี้ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีสระเสียงยาวหรือสระประสม และเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกหรือกึ่งสระ มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 1-6 ตัวอย่างเช่น

คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/k ^h wa:ŋ ²⁴ /	“ขวาง”
/hu:an ³³ /	“เรือน”
/ʔwa:y ²¹ /	“กลับ”
/la:m ⁴² /	“ล้าม”
/k ^h i:aw ^{42?} /	“พิน, เขี้ยว”
/ho:n ⁴⁵⁴ /	“ร้อน”

3. โครงสร้างที่ 3 C(C)VN^T โครงสร้างนี้ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีสระเสียงสั้น และเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกหรือกึ่งสระ มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 1-6 ตัวอย่างเช่น

คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/koŋ ²⁴ /	“หนังสือ”
/bin ³³ /	“บิน”
/k ^h uy ²¹ /	“ขลุ่ย”
/nim ⁴² /	“นึ่ง”

คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/san ^{42?} /	“สั้น”
/niw ⁴⁵⁴ /	“นิ้ว”

4. โครงสร้างที่ 4 C(C)VVS^T โครงสร้างนี้ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีสระเสียงยาวหรือสระประสม และเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 3-4 ตัวอย่างเช่น

คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/su:ak ²¹ /	“ดู”
/fa:k ²¹ /	“ฝาก”
/k ^h ɔ:p ²¹ /	“ชอบ”
/mɔ:p ⁴² /	“มอบ”
/lu:k ⁴² /	“ลูก”
/lwat ⁴² /	“ลาด”

5. โครงสร้างที่ 5 C(C)VS^T โครงสร้างนี้ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีสระเสียงสั้นและเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 7-8 ตัวอย่างเช่น

คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/piɿ ³⁴ /	“อาการที่เป็นลม”
/kwak ³⁴ /	“ก๊วก”
/mot ³⁴ /	“หมด”
/weɿ ⁴⁵ /	“แวะ”
/wat ⁴⁵ /	“วัด”
/hop ⁴⁵ /	“รบ”

การประกอบคำหรือการสร้างคำในภาษาไทยถิ่นเหนือ

การประกอบคำขึ้นใช้ในภาษาไทยถิ่นเหนือ มีวิธีการเช่นเดียวกับการประกอบคำในภาษาไทยมาตรฐาน คือ การรวมหน่วยคำและการซ้ำหน่วยคำ ดังนี้

การรวมหน่วยคำ การรวมหน่วยคำในภาษาไทยถิ่นเหนือทำได้ 2 ลักษณะคือ

1. คำพยาน หรือคำประสาน (Complex Words) เป็นการนำหน่วยคำไม่อิสระรวมกับหน่วยคำไม่อิสระหรือหน่วยคำอิสระ

1.1 คำผานประเภทหน่วยคำไม่อิสระ + หน่วยคำไม่อิสระ คำประเภทนี้เป็นคำวิเศษณ์ที่ใช้ขยายคำนาม คำวิเศษณ์ด้วยกัน หรือคำกริยา แยกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1.1 คำผานสองพยางค์

คำผาน	ความหมายหรือการใช้
/kok ³⁴ dok ³⁴ /	“กระดกขึ้น”
/co: ^{42?} wo: ^{42?} /	“ลักษณะที่ลึกและแคบ เช่น บ่อน้ำ”
/sr: ⁴² lr: ⁴² /	“อาการตกตะลึง”
/suk ⁴⁵ su: ⁴² /	“เขย่าหรือสั่น”
/t ^h ot ³⁴ t ^h et ³⁴ /	“กระเถิบ, เขยิบ”
/ɿwɯŋ ⁴² ɯwɯŋ ⁴² /	“ลักษณะของที่นูนใหญ่”

1.1.2 คำผานสี่พยางค์

คำผาน	ความหมายหรือการใช้
/k ^h a ³³ luuk ⁴⁵ tuuk ⁴⁵ tak ⁴⁵ /	“พรวดพราด, ผลุนผลัน”
/k ^h a ³³ le: ³³ k ^h a ³³ ce: ³³ /	“กระจัดกระจาย, ระส่ำระสาย”
/ca ³³ lot ³⁴ ca ³³ le:t ³⁴ /	“หน้าตาหมดจด”
/pat ⁴⁵ son ^{42?} pat ⁴⁵ seŋ ^{42?} /	“เดินโซเซ”
/sa ³³ lum ⁴⁵⁴ ɿum ⁴⁵⁴ ɿim ⁴⁵⁴ /	“เวลาพลบค่ำ”
/ɿa ³³ lik ³⁴ cik ³⁴ cɔk ³⁴ /	“ของกระจุกกระจิก, เล็ก ๆ น้อย ๆ”

1.2 คำผานประเภทหน่วยคำไม่อิสระ + หน่วยคำอิสระ

คำผาน	ความหมายหรือการใช้
/ca:w ³³ ba:n ^{42?} /	“ชาวบ้าน”
/ca:ŋ ⁴² so: ²¹ /	“ช่างซอ (คนขับซอ)”
/ca:ŋ ⁴² lek ³⁴ /	“ช่างเหล็ก”
/ca:ŋ ⁴² pu:n ²⁴ /	“ช่างปูน”
/ca:ŋ ⁴² k ^h u:an ⁴² /	“ช่างเครื่อง”
/ca:ŋ ⁴² ɯxn ³³ /	“ช่างทำเครื่องเงิน”

2. คำประสม (Compound Words) เป็นการนำหน่วยคำอิสระรวมกับหน่วยคำอิสระจำแนกตามความหมายของหน่วยคำที่นำมารวมกันได้ 2 ชนิด คือ

2.1 คำประสม เป็นการนำหน่วยคำอิสระที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเกิดเป็นคำใหม่ อาจมีความหมายใหม่หรือมีคำความหมายเดิมก็ได้ เช่น

คำประสม	ความหมายหรือการใช้
/kap ³⁴ fay ³³ /	“ไม้ขีดไฟ”
/k ^h aw ^{42?} ɲa:y ³³ /	“ข้าวเข้า”
/na:m ⁴⁵⁴ k ^h u? ⁴⁵ /	“ถึงตักน้ำ”
/pɔ: ⁴² ʔuy ⁴⁵⁴ /	“ปู่, ตา”
/sa:y ²⁴ ha:ŋ ⁴⁵⁴ /	“เข็มขัด”
/ʔɛp ³⁴ ma:k ²¹ /	“เขียนหมาก”

2.2 คำซ้อน เป็นการนำหน่วยคำอิสระที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน ทำนองเดียวกัน หรือความหมายตรงกันข้าม ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกันเกิดเป็นคำใหม่ที่มีความหมายใกล้เคียงคำเดิมหรือเกิดความหมายใหม่หรือมีความหมายกว้างออกก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.2.1 คำซ้อนสองพยางค์

คำประสม	ความหมายหรือการใช้
/kit ²¹ kap ⁴⁵ /	“คับแคบ”
/ɲa:w ⁴² sɔ? ⁴⁵ /	“โง่”
/tɔ:p ²¹ sa:y ^{42?} /	“ตอบแทน”
/fu: ⁴² ʔu: ^{42?} /	“พุดคุย”
/wi:ak ⁴² ka:n ²⁴ /	“กิจการ, การงาน”
/hɔ:ŋ ⁴⁵⁴ pa:w ²¹ /	“ปาวร้อง”

2.2.2 คำซ้อนสี่พยางค์ คำซ้อนสี่พยางค์ในภาษาไทยถิ่นเหนือมี 7 ลักษณะดังนี้

2.2.2.1 คำซ้อนสี่พยางค์ที่สองคำแรกกับสองคำหลังมีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกัน ตัวอย่างเช่น

คำซ้อน	ความหมายหรือการใช้
/k ^h way ²¹ k ^h wa:ŋ ^{42?} k ^h wit ³⁴ k ^h wa:ŋ ²⁴ /	“ระเกะระกะ”
/cam ^{42?} ci? ³⁴ hi? ⁴⁵ wa: ⁴² /	“ช่างค่อนแคะ, ช่างว่า”
/pik ⁴⁵ ɲwa:y ⁴⁵⁴ ʔwa:y ²¹ k ^h u:n ³³ /	“กลับคืน”
/ʔɛ:w ²¹ pa: ²¹ la: ⁴² t ^h u:an ²¹ /	“เที่ยวป่า”

2.2.2.2 คำซ้อนสี่พยางค์ที่มีคำที่ 1 และ 3 เป็นคำเดียวกัน คำที่ 2 และคำที่ 4 มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน คำซ้อนลักษณะนี้จะสร้างขึ้นจากคำซ้อนสองพยางค์โดยการแทรกคำใหม่ 1 คำไว้ในพยางค์ที่ 1 และ 3 เพื่อให้เกิดความคล้องจองกันและคำที่นำมาเติมนั้นจะทำให้ความหมายของคำซ้อนเปลี่ยนไป เกิดเป็นคำศัพท์ใหม่ขึ้นมาใช้ในภาษา ตัวอย่างเช่น

คำซ้อน	ความหมายหรือการใช้
/kam ²⁴ we:n ³³ / /tu:a ²⁴ kam ²⁴ tu:a ²⁴ we:n ³³ /	“ตัวกรรมตัวเวร”
กรรมเวร	
/ka:t ²¹ li: ³³ / /pay ³³ ka:t ²¹ pay ³³ li: ³³ /	“ไปตลาด”
ตลาด	
/soʔ ⁴⁵ ha: ²⁴ / /pay ³³ soʔ ⁴⁵ pay ³³ ha: ²⁴ /	“ไปเสาะหา”
เสาะหา	
/te: ⁴⁵⁴ wa: ⁴² / /ŋa:m ³³ te: ⁴⁵⁴ ŋa:m ³³ wa: ⁴² /	“สวยมาก ๆ, จริง ๆ, มากมาย, สวยจริง ๆ”
เกินขนาด	

2.2.2.3 คำซ้อนสี่พยางค์ที่มีความหมายเฉพาะ 2 พยางค์หน้า ส่วน 2 พยางค์หลังนั้นเสริมสร้อยคำเข้ามาเป็นการซ้อนเพื่อเสียงซึ่งจะมีทั้งแบบที่คำที่ 2 กับ 3 สัมผัสกัน และคำที่ 1 และ 3 เป็นคำเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

คำซ้อน	ความหมายหรือการใช้
/ka:ŋ ²⁴ pa: ²¹ ŋa: ⁴² may ⁴⁵⁴ /	“กลางปากกลางดง”
/p ^h ak ³⁴ may ⁴⁵⁴ say ⁴⁵⁴ k ^h u:a ³³ /	“ฝึกต่าง ๆ”
/ma ³³ ho:y ²¹ no:y ³³ ca: ³³ /	“ไร้สาระ, ไม่ได้เรื่อง”
/sa ³³ tok ⁴⁵ sa ³³ ŋa:n ⁴⁵⁴ /	“ตึง, กระซาก, กระตุก”

2.2.2.4 คำซ้อนสี่พยางค์ที่มีคำที่ 2 และ 4 เป็นคำเดียวกัน คำซ้อนลักษณะนี้พบค่อนข้างน้อย ตัวอย่างเช่น

คำซ้อน	ความหมายหรือการใช้
/pi: ⁴² kan ²⁴ no:ŋ ⁴⁵⁴ kan ²⁴ /	“พี่น้องกัน”
/po: ⁴² kan ²⁴ lu:k ⁴² kan ²⁴ /	“พ่อลูกกัน”
/p ^h it ³⁴ kan ²⁴ t ^h i:ŋ ²⁴ kan ²⁴ /	“ทะเลาะกัน”
/ŋu: ^{42ʔ} kan ²⁴ ca: ²⁴ kan ²⁴ /	“พูดจากัน”

2.2.2.5 คำซ้อนสี่พยางค์ที่ความหมายอยู่ที่คำที่ 1 และ 3 ซึ่งเป็นคำเดียวกัน คำที่ 2 และ 4 เป็นคำที่เสริมเข้ามาเพื่อซ้อนเสียง แต่ทำให้ความหมายของคำหนักแน่นขึ้น ตัวอย่างเช่น

คำซ้อน	ความหมายหรือการใช้
/kɔːŋ ²⁴ koː ^{42?} kɔːŋ ²⁴ koːt ²¹ /	“กองใหญ่โต, มากมาย”
/tʰɔːŋ ²⁴ kɛŋ ³⁴ tʰɔːŋ ²⁴ kɛn ²¹ /	“ละเอียดลึกซึ้ง, รุนแรง”
/pen ²⁴ caŋ ³⁴ pen ²⁴ naŋ ⁴⁵ /	“เป็นเรื่องเป็นราวดี”
/fuŋ ⁴⁵⁴ fiː ⁴² fuŋ ⁴⁵⁴ faːy ³³ /	“กระจัดกระจายเต็มไปหมด”

2.2.2.6 คำซ้อนสี่พยางค์ที่ความหมายอยู่ที่ 2 คำหลัง ตัวอย่างเช่น

คำซ้อน	ความหมายหรือการใช้
/taːk ²¹ ŋuːak ²¹ taːk ²¹ ŋaːy ²⁴ /	“ล้มคว่ำคะมำหาย”
/fɔːn ⁴⁵⁴ ɿɛŋ ³⁴ fɔːn ⁴⁵⁴ ɿɛn ²¹ /	“ร่ำเอนตัวไปมา”
/men ²⁴ buŋ ⁴⁵ men ²⁴ buŋ ⁴⁵⁴ /	“เหม็นตลบไปหมด”
/ham ⁴² hiŋ ⁴⁵ ham ⁴² hay ³³ /	“พร่ำรำพัน”

2.2.2.7 คำซ้อนสี่พยางค์ที่เกิดจากการรวมกลุ่มคำประเภทเดียวกัน

คำซ้อน	ความหมายหรือการใช้
/kʰaw ^{42?} toːk ²¹ doːk ²¹ may ^{42?} /	“ข้าวตอกและดอกไม้ม”
/kʰuːaŋ ⁴² nuŋ ⁴² kʰuːa ³³ bay ³³ /	“เครื่องนุ่งห่ม”
/luːk ⁴² som ^{42?} kʰɔːŋ ²⁴ waːn ²⁴ /	“ผลไม้ต่าง ๆ”
/moː ^{42?} kʰaw ^{42?} taw ²⁴ fay ³³ /	“ของใช้ที่อยู่ในครัว”

การซ้ำหน่วยคำ การซ้ำหน่วยคำเป็นวิธีการสร้างคำโดยการออกเสียงคำนั้น ๆ ซ้ำ 2 ครั้ง เรียกว่า คำซ้ำ (Reduplication) คำที่เกิดใหม่อาจมีความหมายหนักขึ้นหรือเบาลงหรือความหมายเปลี่ยนไปก็ได้ คำซ้ำในภาษาไทยถิ่นเหนือตามแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คำซ้ำ 2 คำหรือ 2 พยางค์ และคำซ้ำ 4 คำหรือ 4 พยางค์ ตัวอย่างเช่น

1. คำซ้ำ 2 พยางค์

คำบอกรส	ความหมาย
/kem ³³ kem ³³ /	“เค็ม ๆ”
/caːŋ ²⁴ caːŋ ²⁴ /	“จืด ๆ”
/pʰet ³⁴ pʰet ³⁴ /	“เผ็ด ๆ”
/som ^{42?} som ^{42?} /	“เปรี้ยว ๆ”

คำบอกสี	ความหมาย
/k ^h a:w ²⁴ k ^h a:w ²⁴ /	“ขาว ๆ”
/dam ³³ dam ³³ /	“ดำ ๆ”
/mon ²¹ mon ²¹ /	“ตื้น ๆ”
/ʔa:m ³³ ʔa:m ³³ /	“ชมพู ๆ”
คำบอกขนาดหรือลักษณะ	ความหมาย
/ŋa:m ³³ ŋa:m ³³ /	“งาม ๆ สวย ๆ”
/ŋay ²¹ ŋay ²¹ /	“ใหญ่ ๆ”
/p ^h ɔ:m ²⁴ p ^h ɔ:m ²⁴ /	“ผอม ๆ”
/le:p ⁴² le:p ⁴² /	“บาง ๆ”
คำบอกสัมผัสหรือความรู้สึก	ความหมาย
/k ^h ɛ:ŋ ²⁴ k ^h ɛ:ŋ ²⁴ /	“แข็ง ๆ”
/ca: ³³ ca: ³³ /	“สาก ๆ”
/nim ²¹ nim ²¹ /	“นิ่ม ๆ”
/hɔ:n ⁴⁵⁴ hɔ:n ⁴⁵⁴ /	“ร้อน ๆ”
คำบอกกริยาอาการ	ความหมาย
/caʔ ⁴⁵ caʔ ⁴⁵ /	“ตัวสั่นด้วยความตกใจ”
/sot ³⁴ sot ³⁴ /	“เดินพลุกพล่านไปหมด”
/ca: ⁴⁵⁴ ca: ⁴⁵⁴ /	“ช้า ๆ”
/wo:y ³³ wo:y ³³ /	“เร็ว ๆ”
คำถาม (เมื่อซ้ำแล้ว ไม่ใช่คำที่เป็นคำถาม)	ความหมาย
/p ^h ay ²⁴ p ^h ay ²⁴ /	“ใคร ๆ”
/ʔa ³³ ŋaŋ ²⁴ ʔa ³³ ŋaŋ ²⁴ /	“อะไร ๆ”
/nay ²⁴ nay ²⁴ /	“ไหน ๆ”
/ca ³³ day ³³ ca ³³ day ³³ /	“อย่างไร ๆ”
คำบอกเวลา	ความหมาย
/k ^h wa:y ²⁴ k ^h wa:y ²⁴ /	“สาย ๆ”
/caw ⁴⁵⁴ caw ⁴⁵⁴ /	“เช้า ๆ”
/ti:ŋ ⁴² ti:ŋ ⁴² /	“เที่ยง ๆ”
/le:ŋ ³³ le:ŋ ³³ /	“เย็น ๆ”

คำบอกกำหนด	ความหมาย
/kay ²⁴ kay ²⁴ /	“ไกล ๆ”
/kay ^{42?} kay ^{42?} /	“ใกล้ ๆ”
/tik ³⁴ tik ³⁴ /	“เพิ่มอีก, เรื่อย ๆ”
/man ^{42?} man ^{42?} /	“แน่น ๆ”

2. คำซ้ำ 4 พยางค์

คำซ้ำ	ความหมาย
/kay ⁴² kay ⁴² ke:n ³³ ke:n ³³ /	“เบื่อหน่าย”
/k ^h ut ²¹ k ^h ut ²¹ nat ⁴² nat ⁴² /	“ซัก, ดึงไม่ขึ้นสักที”
/cep ³⁴ cep ³⁴ ke:n ³³ ke:n ³³ /	“เจ็บ ๆ เสียด ๆ”
/tu:p ⁴² tu:p ⁴² no:n ³³ no:n ³³ /	“แสดงความโกรธด้วยการกระพือเท้า”
/bin ²¹ bin ²¹ ba:ŋ ^{42?} ba:ŋ ^{42?} /	“แว่ ๆ แหว่ง ๆ”
/no:y ⁴² no:y ⁴² nam ³³ nam ³³ /	“สิ่งของเล็กน้อยไม่มีราคา”
/wit ⁴⁵ wit ⁴⁵ ten ^{42?} ten ^{42?} /	“กระโดดโลดเต้น”
/saw ^{42?} saw ^{42?} ma:n ⁴⁵⁴ ma:n ⁴⁵⁴ /	“เฉา, เหี่ยว ๆ เฉา ๆ”

2.5.1.2 ข. ลักษณะทางเสียงในภาษาคำเมือง/ไทยถิ่นเหนือ

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 13) กล่าวถึง การใช้ภาษาและลักษณะของภาษาคำเมืองจากการสังเกตสำเนียงทั่วไปและอธิบายไว้ชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยไม่ต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางภาษาศาสตร์มาใช้ในการตีความมากนัก ในแง่ของลักษณะทางเสียง บุญช่วย ศรีสวัสดิ์อธิบายไว้ว่า ภาษาของชาวไทยเหนือเป็นภาษาของไทโบราณที่สังเกตได้จากสำเนียงการใช้ตัว “ป” แทนตัว “พ” ตัว “จ” แทนตัว “ช” ตัว “ฮ” แทนตัว “ร” เช่น “พี่” เป็น “ปี้” “พ่อ” เป็น “ป้อ” “เพื่อน” เป็น “เปื้อน” “ช้าง” เป็น “จ้าง” “ซื้อ” เป็น “จื้อ” “ช่วย” เป็น “จ้วย” “ซัง” เป็น “จัง” “เรือ” เป็น “เฮือ” “เรือน” เป็น “เฮือน” “รัก” เป็น “ฮัก” “รู้” เป็น “ฮู้” ฯลฯ บางคำมีสำเนียงเสียงไม่จัตวา เช่น “กัน” เป็น “กั้น” “ดี” เป็น “ตี้” “ตาย” เป็น “ต้าย” บางคำเป็นเสียงไม้โท เช่น “แท้” เป็น “แต้” เป็นต้น

ส่วนเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาภาษาคำเมืองหรือภาษาไทยถิ่นเหนือโดยนำแนวคิดและทฤษฎีทางภาษาศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของวิทยานิพนธ์และงานวิจัย สรุปลงข้อสังเกตได้ดังนี้

วิลเลียม เจ. เกตนิย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 2008) เรียกภาษาคำเมืองหรือภาษาไทยถิ่นเหนือที่ตนเก็บข้อมูลในจังหวัดเชียงใหม่ว่า “ภาษาไทถิ่นเชียงใหม่” (The Tai dialect of Chiangmai) ในงานวิจัยของเกตนิย์ไม่ได้ระบุแหล่งที่มาของข้อมูลว่าเป็นภาษาไทถิ่นเชียงใหม่ที่พูดในบริเวณใด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นเชียงใหม่ของเกตนิย์อยู่ในระยะเวลาที่

ใกล้เคียงกับการเก็บข้อมูลในงานวิจัยของเขาเมื่อปี 1964 (รวบรวมไว้ใน Hudak, 1997) เมื่อโทมัส จอห์น ฮูดัก (Hudak, 2008) นำมารวบรวมไว้จึงมีการเพิ่มเติมข้อมูลวรรณยุกต์ไว้ด้วย ข้อมูลทางเสียงของภาษาไทถิ่นเชียงใหม่ตามการศึกษาวิจัยของเก็นนีย์ สรุปลงข้อสังเกตได้ดังนี้

ระบบเสียง

ภาษาไทถิ่นเชียงใหม่มีโครงสร้างพยางค์ที่ประกอบด้วย พยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวหรือสระประสม อาจมีหรือไม่มีพยัญชนะท้าย และมีวรรณยุกต์ เช่นเดียวกับโครงสร้างพยางค์ของภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาไทถิ่นเชียงใหม่มีดังนี้

พยัญชนะ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทถิ่นเชียงใหม่ ประกอบด้วย พยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง และพยัญชนะต้นควบกล้ำ 3 หน่วยเสียง ดังนี้

พยัญชนะต้นเดี่ยว

- พยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops): /p-, t-, c-, k-, ʔ-/ ตัวอย่างเช่น

/pii ⁴¹ /	“พี”	/kɛɛ ²² /	“แก”
/tuu ^{53ʔ} /	“ตู”	/ʔuu ²² /	“เปลเด็ก”
/cii ^{454ʔ} /	“ชี”		

- พยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม (Voiceless aspirated stops): /ph-, th-, kh-/ ตัวอย่างเช่น

/phua ¹⁴ /	“สามี่”
/thii ²² /	“ถี่”
/khii ²² /	“ชี่”

- พยัญชนะเสียงกัก ก้อง (Voiced stops): /b-, d-/ ตัวอย่างเช่น

/baa ²² /	“ป่า”
/dwa ⁴⁴ /	“เดือย(ไก)”

- พยัญชนะเสียงนาสิก (Nasals): /m-, n-, ɲ-/ ตัวอย่างเช่น

/mɯu ^{454ʔ} /	“การเลี้ยวกลับ”	/ɲwa ²² /	“เหยื่อ(ตกปลา)”
/naw ⁴¹ /	“เนา”	/ɲua ⁴⁴ /	“วัว”

- พยัญชนะเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless spirants): /f-, s-, h-/ ตัวอย่างเช่น

/fi ¹⁴ /	“ฟี”
/siaŋ ¹⁴ /	“เสียง”
/huu ^{53ʔ} /	“ให้”

- พยัญชนะเสียงก้องกังวาน (Sonorants): /l-, w-, y-/ ตัวอย่างเช่น

/lɔt ²² /	“หลอด”
/waan ¹⁴ /	“หวาน”
/yaa ⁴⁴ /	“ยา”

พยัญชนะต้นควบกล้ำ พยัญชนะต้นควบกล้ำที่มีเสียงพยัญชนะ [w]: /kw-, khw-, ʔw-/
ตัวอย่างเช่น

/kwaan ^{53ʔ} /	“กว้าง”
/khwaan ⁴¹ /	“ขว้าง”
/ʔwaay ⁴⁴ /	“ไอ(น้ำ)”

สำหรับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาคำเมืองเชียงใหม่มี 7 หน่วยเสียง ดังนี้

- พยัญชนะเสียงนาสิก (Nasals): /-m, -n, -ŋ/ ตัวอย่างเช่น

/ʔim ²² /	“อิม”
/khun ^{53ʔ} /	“ฮึ้น”
/kiŋ ²² /	“กิ้ง”

- พยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง (Voiceless stops): /-p, -t, -k, -ʔ/ ตัวอย่างเช่น

/dip ¹⁴ /	“ดิบ”
/cet ¹⁴ /	“เจ็ด”
/piik ²² /	“ปีก”
/peʔ ⁴⁵⁴ /	“แพะ”

สระ ภาษาไทถิ่นเชียงใหม่ที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ประกอบด้วยสระเดี่ยวและสระประสม
ดังนี้

สระเดี่ยว เก็ดนีย์วิเคราะห์ให้ภาษาไทถิ่นเชียงใหม่มีหน่วยเสียงสระ 9 หน่วยเสียง ซึ่งมีความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระ (ดังนั้นจึงมีหน่วยเสียงสระทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง ได้แก่ สระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง) เมื่อปรากฏท้ายพยางค์สระทุกหน่วยเสียงจะมีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นสระเสียงยาว และในงานของเก็ดนีย์นำเสนอการถ่ายถอดเสียงสระเสียงยาวด้วยการใช้สัทอักษรซ้ำกัน 2 ตัว ตัวอย่างการปรากฏของเสียงสระในภาษาไทถิ่น จังหวัดเชียงใหม่มีดังนี้

สระสูง (High vowels): /i, u, ʉ/ ตัวอย่างเช่น

/bit ¹⁴ /	“บิต”
/cuu ⁴¹ /	“ชื้อ”
/khun ²² /	“ฮึ้น”

สระกลาง (Mid vowels): /e, ɤ, o/ ตัวอย่างเช่น

/pen ¹⁴ /	“เป็น”
/dɤk ¹⁴ /	“ดึก”
/ʔot ¹⁴ /	“ทน, อดทน”

สระต่ำ (Low vowels): /ɛ, a, ɔ/ ตัวอย่างเช่น

/teɛŋ ¹⁴ /	“แตงกวา”
/caɑŋ ^{454?} /	“ช้าง”
/nɔɔk ⁴¹ /	“นอก”

สระประสม ในภาษาไทถิ่นเชียงใหม่มิหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ua, ua/ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/siam ¹⁴ /	“เสียม”
/cuak ⁴¹ /	“เชือก”
/nuat ²² /	“เครา”

นอกจากนี้เก็นนียังวิเคราะห์ให้มีสระประสมเสียงอื่น ๆ ที่เกิดจากการประสมระหว่างเสียงสระกับเสียงพยัญชนะท้าย /-w, -y/ ด้วย ตัวอย่างเช่น

สระประสมที่มีเสียงท้ายเป็น [-w]: /iw, iaw, ew, ɛɛw, aw, aaw/ ตัวอย่างเช่น

/siw ¹⁴ /	“สิว”	/ʔɛɛw ⁴⁴ /	“เอว”
/khiaw ¹⁴ /	“เขี้ยว”	/ʔaw ⁴⁴ /	“เอา”
/pew ¹⁴ /	“เปลว(ไฟ)”	/naaw ¹⁴ /	“หนาว”

สระประสมที่มีเสียงท้ายเป็น [-y]: /uay, uay, ɤy, ay, aay, ɔy, ɔɔy/ ตัวอย่างเช่น

/puay ¹⁴ /	“เปลือย”	/taay ¹⁴ /	“ตาย”
/cuay ⁴¹ /	“ช่วย”	/pɔy ²² /	“ปล่อย”
/kɤy ⁴⁴ /	“คุ่นเคย”	/lɔɔy ⁴⁴ /	“ลอย”
/ʔay ⁴⁴ /	“ไอ (ก.)”		

วรรณยุกต์ ในพยางค์เป็นหรือพยางค์ที่ลงท้ายด้วยสระ หรือมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกึ่งสระ หรือเสียงนาสิกในภาษาไทถิ่นเชียงใหม่มิหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ระดับเสียงของแต่ละวรรณยุกต์มีดังนี้ (ดัดแปลงจาก Hudak, 2008: 24)

วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น (low-rising) /14/ เช่น /pii¹⁴/ “ปี”

วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลางค่อนข้างสูงระดับ (mid-high) /44/ เช่น /pii⁴⁴/ “อ้วน”

วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลางค่อนข้างต่ำระดับ (mid-low) /22/ เช่น /sii²²/ “สี่”

วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงตก (falling) /41/ เช่น /pii⁴¹/ “พี”

วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูง-ตก (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) (high-falling

(glottalized)) /53[?]/ เช่น /khi^{53?}/ “อุจจาระ”

วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ขึ้น-ตก (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /454¹/ เช่น
/ci⁴⁵⁴/ “ชี้”

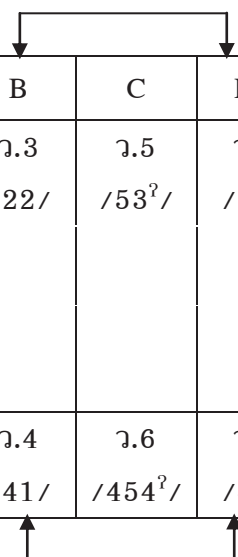
พยางค์ตายหรือพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกัก /-p, -t-, -k/ มีสระเสียงสั้นในภาษาไทถิ่นเชียงใหม่วรรณยุกต์ที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์คล้ายวรรณยุกต์ที่ 2 และวรรณยุกต์ที่ 6 ที่ปรากฏในพยางค์เป็น ตัวอย่างเช่น

/hap¹⁴/ “ปิด” /sak⁴⁵⁴/ “ซัก”

ส่วนพยางค์ตายที่มีสระเสียงยาวมีวรรณยุกต์ที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์คล้ายวรรณยุกต์ที่ 3 และวรรณยุกต์ที่ 4 ที่ปรากฏในพยางค์เป็น ตัวอย่างเช่น

/ʔaap²²/ “อาบ(น้ำ)” /luak⁴¹/ “เลือก”

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นเชียงใหม่แสดงในภาพที่ 25 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /14/	ว. 3 /22/	ว. 5 /53 [?] /	ว. 3 /22/	ว. 2 /44/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 /44/	ว. 4 /41/	ว. 6 /454 [?] /	ว. 4 /41/	ว. 6 /454/
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)					

ภาพที่ 25 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจาก Hudak, 2008: 24)

นอกจากงานของเกดนี้ยี่ข้างต้นแล้ว ยังมีงานของเจ. มาร์วิน บราวน์ (Brown, 1965) ที่ศึกษาวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่น (และไทยถิ่น) โดยรวมภาษาไทถิ่นเหนือไว้ด้วย บราวน์ศึกษาระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นเหนือ 5 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงราย แพร่ น่าน ลำปาง และเชียงใหม่ ระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นเหนือทั้ง 5 ถิ่นจากงานของบราวน์เป็นระบบที่มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงและสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นเหนือทั้ง 5 ถิ่นแสดงในภาพที่ 26-30 ต่อไปนี้⁴²

⁴² บราวน์ (Brown, 1965) นำเสนอระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทถิ่นและภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ โดยใช้กล่องวรรณยุกต์ (tone box) แสดงรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียง และใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ (tone sticks) แสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์ ในงานวิจัยนี้ได้เพิ่มตัวเลขแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์กำกับไว้ด้วย เพื่อให้เห็นสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงในภาษาไทถิ่นและไทยถิ่นที่นำมาอ้างอิงอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /113/	ว.3 /22/	ว.5 /443 ² /	ว.3 /22/	ว.2 /34/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)	└┐	└┐	└┐	└┐	└┐
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 /442, 334/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	└┐	ว.4 /31/ └┐	ว.6 /554 ¹ / └┐	ว.4 /31/ └┐	ว.6 /55/ └┐

ภาพที่ 26 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ 1650 (1650 Chiang Mai) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 154)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /113/	ว.3 /221/	ว.5 /443 ² /	ว.3 /221/	ว.6 /34/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)	└┐	└┐	└┐	└┐	└┐
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 /332/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	└┐	ว.4 /41/ └┐	ว.6 /453 ² / └┐	ว.4 /41/ └┐	ว.5 /55/ └┐

ภาพที่ 27 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (Chiang Mai) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 158)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /113/	ว.3 /332/	ว.5 /443 ² /	ว.3 /332/	ว.2 /34/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)	└┐	└┐	└┐	└┐	└┐
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 /334/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	└┐	ว.4 /31/ └┐	ว.6 /554 ² / └┐	ว.4 /31/ └┐	ว.3 /33/ └┐

ภาพที่ 28 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงราย (Chiang Rai) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 155)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /113/	ว.3 /33/	ว.5 /44 ² /	ว.3 /33/	ว.5 /44/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)	└┐	└┐	└┐	└┐	└┐
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 /334/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	└┐	ว.4 /31/ └┐	ว.6 /551 ² / └┐	ว.4 /31/ └┐	ว.6 /55/ └┐

ภาพที่ 29 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดแพร่และน่าน (Phrae, Nan) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 156)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /113/	ว.3 /33/	ว.5 /443 ² /	ว.3 /33/	ว.2 /34/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)	└	└	└	└	└
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสียดเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 /334/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	└	ว.4 /31/ └	ว.6 /551 ² / └	ว.4 /31/ └	ว.5 /55/ └

ภาพที่ 30 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดลำปาง (Lampang) (ดัดแปลงจาก Brown, 1965: 157)

จะเห็นว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือทั้ง 5 ถิ่นมีรูปแบบของการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ที่เป็นลักษณะเด่นเหมือนกันคือ วรรณยุกต์คอลลัมน์ A แยกเสียงแบบ A12-34 นอกจากนี้ยังมีการรวมเสียงของวรรณยุกต์คอลลัมน์ B กับ DL แบบ B123=DL123 และ B4=DL4 ซึ่งสอดคล้องกับระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ในงานของเกตุนี้ยที่กล่าวถึงข้างต้น (ดูภาพที่ 25) ในแง่ของสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ วรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือทั้ง 5 ถิ่นที่ศึกษาในงานของบราวน์ส่วนใหญ่มีสัญลักษณ์เหมือนกัน ยกเว้น วรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่ที่เป็นวรรณยุกต์กลางระดับ-ตก /332/⁴³ (ดูภาพที่ 27) ในขณะที่ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงราย แพร่และน่าน รวมทั้งลำปางมีวรรณยุกต์ที่ 2 เป็นเสียงกลางระดับ-ขึ้น /334/ (ดูภาพที่ 28-30)

หากพิจารณาเฉพาะระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดน่านซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จะเห็นว่า ระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดน่านที่บราวน์นำเสนอไว้มี 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์เช่นเดียวกับภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่พูดในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ และลำปาง (บราวน์วิเคราะห์ให้ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดน่านและจังหวัดแพร่มีระบบวรรณยุกต์ระบบเดียวกัน) วรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงและการปรากฏของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดน่านตามที่บราวน์นำเสนอไว้มีดังนี้⁴⁴

⁴³ บราวน์ (Brown, 1965: 154) วิเคราะห์ให้วรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ดั้งเดิม (บราวน์ใช้ชื่อว่า “1650 Chiang Mai”) มีสัญลักษณ์ 2 แบบ คือ สูงระดับ-ตก /442/ และกลางระดับ-ขึ้น /334/

⁴⁴ ในระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยเหนือ จังหวัดแพร่และน่านในงานของบราวน์ (Brown, 1965: 156) บราวน์ใช้เครื่องหมายแสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ที่ปรากฏในช่อง DS123 และ DS4 ค่อนข้างใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ทั้งวรรณยุกต์ใน DS123 และ DS4 ดูคล้ายเป็นวรรณยุกต์สูงระดับ /44/ เหมือนกัน แต่ในกล่องวรรณยุกต์ที่ บราวน์ใช้แสดงการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์นั้นมีการแยกเสียงของวรรณยุกต์ DS123 กับ DS4 ด้วย ในที่นี้จึงสันนิษฐานให้วรรณยุกต์ใน DS123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 5 และวรรณยุกต์ใน DS4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 6

- วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำระดับ-ขึ้น /113/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A12
 วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลางระดับ-ขึ้น /334/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A34
 วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลางระดับ /33/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง B123 และ DL123
 วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง B4 และ DL4
 วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูงระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /44²/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง C123 และ DS123
 วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูงระดับ-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /551²/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง C123 และ DS4

อีกงานหนึ่งที่นำเสนอระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือไว้ค่อนข้างละเอียด ได้แก่ งานของ มีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ (2525) ซึ่งจัดทำ “พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ไทยลื้อ ไทยดำ” และได้นำเสนอระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ไว้ด้วย สรุปพอสังเขปได้ดังนี้

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่

ระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ระบบพยัญชนะ ประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะควบกล้ำ ดังนี้

พยัญชนะ ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่มีทั้งพยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะควบกล้ำแยกกล่าวได้ดังนี้

พยัญชนะเดี่ยว (single consonants) มีทั้งสิ้น 20 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 23 ต่อไปนี้

ตารางที่ 23 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525: 9-10)

ฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก (Bilabial)	ริมฝีปาก- ฟันบน (Labiodental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	เพดาน แข็ง (Palatal)	เพดาน อ่อน (Velar)	เส้นเสียง (Glottal)
เสียงกัก (Stops)						
ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (voiceless unaspirated)	p		t	c	k	ʔ
ไม่ก้อง-พ่นลม (voiceless aspirated)	ph		th		kh	
ก้อง (voiced)	b		d			
เสียงเสียดแทรก (Fricatives)		f	s			h
เสียงนาสิก (Nasals)	m		n	ɲ	ŋ	
เสียงข้างลิ้น (Lateral)			l			
เสียงกึ่งสระ (Semi-vowels)	w			y		

พยัญชนะควบกล้ำ (consonant clusters) มี 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-/

สระ ระบบสระในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่มีทั้งสระเดี่ยวและสระประสม ดังนี้

เสียงสระเดี่ยว (single vowels) มีทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525: 20-21)

ส่วนของลิ้น ระดับลิ้น	หน้า		กลาง		หลัง	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
สูง	i	i:	ɪ	ɪ:	u	u:
กลางค่อนข้างสูง	e	e:	ə	ə:	o	o:
กลางค่อนข้างต่ำ	ɛ	ɛ:			ɔ	ɔ:
ต่ำ			a	a:		

เสียงสระประสม (Diphthongs) มี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ia, ua/

วรรณยุกต์ มีวรรณ สิริวัฒน์และคณะ (2525) วิเคราะห์ให้ภาษาไทยถิ่น จังหวัดเชียงใหม่มีวรรณยุกต์ 7 เสียง ได้แก่⁴⁵

วรรณยุกต์ที่ 1 กลาง-ตก-ขึ้น /323/ ตัวอย่างเช่น

/kin³²³/ “กิน” /kha:³²³/ “ชา”

วรรณยุกต์ที่ 2 กลางระดับ /33/ ตัวอย่างเช่น

/de:ŋ³³/ “แดง” /ma:³³/ “มา”

วรรณยุกต์ที่ 3 ต่ำ-ตก /21/ ตัวอย่างเช่น

/ba:²¹/ “ป่า” /pe:t²¹/ “แปด”

วรรณยุกต์ที่ 4 กลาง-ขึ้น-ตก /343/ ตัวอย่างเช่น

/hoŋ³⁴³/ “ร้อง” /hak³⁴³/ “ราก”

⁴⁵ ใน “พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ไทยลื้อ ไทยดำ” ของมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ (2525) ไม่ได้ใช้ตัวเลขแสดงระดับเสียงของวรรณยุกต์ แต่ระบุชื่อเรียกวรรณยุกต์และกำกับด้วยอักษรย่อภาษาอังกฤษ เช่น วรรณยุกต์ต่ำตก (LL) กลางระดับ (ML) กลาง ลงและขึ้น (MFR) เป็นต้น ในงานวิจัยนี้ ดัดแปลงการนำเสนอระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่จากพจนานุกรมฉบับดังกล่าวด้วยการใช้ตัวเลขแสดงระดับเสียงวรรณยุกต์แทนอักษรย่อภาษาอังกฤษ เช่น วรรณยุกต์ต่ำ-ตก /21/ กลางระดับ /33/ กลาง ลงและขึ้น /323/ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพการเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาและในงานวิจัยนี้ได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังปรับคำเรียกชื่อวรรณยุกต์ในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวด้วย เช่น วรรณยุกต์ “กลาง ลงและขึ้น” ปรับเป็น “กลาง-ตก-ขึ้น” วรรณยุกต์ “กลาง ขึ้นและลง” ปรับเป็น “กลาง-ขึ้น-ตก” เป็นต้น

วรรณยุกต์ที่ 5 สูง-ขึ้น-ตก /454/ ตัวอย่างเช่น

/tom⁴⁵⁴/ “ต้ม” /ha:⁴⁵⁴/ “ห้า”

วรรณยุกต์ที่ 6 สูง-ขึ้น /45/ ปรากฏในคำตาย หรือสูงระดับ /44/ ปรากฏในคำเป็น ตัวอย่างเช่น

/hak⁴⁴/ “รัก” /cak⁴⁴/ “ซัก”

/ca:⁴⁵/ “ช้า”

วรรณยุกต์ที่ 7 สูง-ตก-ขึ้น /434/ ตัวอย่างเช่น

/khat⁴³⁴/ “ขัด” /pet⁴³⁴/ “เปิด”

มีวรรณ สิริวัฒน์และคณะ (2525: 30) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า วรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่คล้ายคลึงกับภาษาไทยกรุงเทพฯ แต่มีวรรณยุกต์ที่ 5 สูง-ขึ้น-ตก /454/ และวรรณยุกต์ที่ 7 สูง-ตก-ขึ้น /434/ เพิ่มขึ้นมา แต่เมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้วยังมีวรรณยุกต์ที่ 6 สูง-ขึ้น /45/ หรือสูงระดับ /44/ ที่ต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ด้วย เนื่องจากภาษาไทยกรุงเทพฯ มีวรรณยุกต์สูง-ขึ้นเท่านั้น แต่ภาษาไทยถิ่นจังหวัดเชียงใหม่มีวรรณยุกต์เสียงสูงระดับเป็นเสียงย่อยของวรรณยุกต์สูง-ขึ้น

ระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ที่นำเสนอในงานของมีวรรณ สิริวัฒน์และคณะ (2525) แสดงในภาพที่ 31 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /323/	ว.3 /21/	ว.5 /454/	ว.3 /21/	ว.7 /434/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสียนเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 /33/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /343/	ว.6 /45/	ว.4 /343/	ว.5 /44/

ภาพที่ 31 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์และคณะ, 2525)

จากภาพที่ 31 ข้างต้น จะเห็นว่า มีวรรณ สิริวัฒน์และคณะวิเคราะห์ให้วรรณยุกต์ที่ปรากฏในคำในช่อง DS123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 7 ซึ่งต่างจากเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 2008) และบราวน์ (Brown, 1965) ที่วิเคราะห์ให้วรรณยุกต์ใน DS123 เป็นหน่วยเสียงย่อยของวรรณยุกต์ที่ปรากฏในพยางค์เป็น ซึ่งมีผลทำให้ระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง (ดูภาพที่ 25-30)

ระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ที่มีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ (2525) นำเสนอไว้สอดคล้องกับระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือที่นำเสนอไว้ในหนังสือเรื่อง “ภาษาไทยถิ่นเหนือ” ของกรรณิการ์ วัฒนเกษม (2549) ซึ่งนำเสนอระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือไว้ค่อนข้างละเอียด แต่ไม่ได้ระบุไว้ว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือที่พูดในจังหวัดใด หรือบริเวณใดของภาคเหนือของประเทศไทย ระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นเหนือตามการนำเสนอของกรรณิการ์ วัฒนเกษม สรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ

พยัญชนะ ภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 20 หน่วยเสียง ดังตารางที่ 25 ต่อไปนี้

ตารางที่ 25 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นเหนือ (ดัดแปลงจากกรรณิการ์ วัฒนเกษม, 2549: 9)

ฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก (Bilabial)	ริมฝีปาก- ฟันบน (Labiodental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	เพดาน แข็ง (Palatal)	เพดาน อ่อน (Velar)	เส้นเสียง (Glottal)
เสียงกัก (Stops)						
ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (voiceless unaspirated)	p		t	c	k	ʔ
ไม่ก้อง-พ่นลม (voiceless aspirated)	p ^h		t ^h		k ^h	
ก้อง (voiced)	b		d			
เสียงเสียดแทรก (Fricatives)		f	s			h
เสียงนาสิก (Nasals)	m		n	ɲ (ɲ)	ŋ	
เสียงข้างลิ้น (Lateral)			l			
เสียงกึ่งสระ (Semi-vowels)	w			y (j)		

พยัญชนะทั้ง 20 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นคำหรือพยางค์ได้ทั้งหมด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน่วยเสียง	คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/p-/	/pay ²⁴ /	“ไป”
/p ^h -/	/p ^h i: ²⁴ /	“ผี”
/b-/	/bo:k ²¹ /	“บอก”
/t-/	/ti: ²⁴ /	“ดี”
/t ^h -/	/t ^h ua:y ^{42?} /	“ถั่ว”
/d-/	/da:w ³³ /	“ดาว”
/c-/	/ca:ŋ ²⁴ /	“จิต”
/k-/	/kin ²⁴ /	“กิน”
/k ^h -/	/k ^h an ²⁴ /	“ขันน้ำ”
/ʔ-/	/ʔa:p ²¹ /	“อาบ”

หน่วยเสียง	คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/f-/	/fay ³³ /	“ไฟ”
/s-/	/si: ²⁴ /	“สี”
/h-/	/ha:y ⁴⁵⁴ /	“ร้าย, ชน”
/m-/	/ma: ⁴⁵⁴ /	“ม้า”
/n-/	/na:m ⁴⁵⁴ /	“น้ำ”
/ɲ-/	/ɲok ⁴⁵⁴ /	“ยก”
/ŋ-/	/ŋa: ³³ /	“งา”
/l-/	/la:y ⁴² /	“โกหก, หลอก”
/w-/	/we:n ⁴² /	“กระจก”
/y-/	/ya: ³³ /	“ยา”

พยัญชนะต้นควบกล้ำ ภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่ทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้นคำหรือพยางค์ มีเฉพาะที่ควบกับหน่วยเสียง /w/ เพียง 1 หน่วยเสียงเท่านั้น หน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ควบกับหน่วยเสียง /w/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือมีทั้งสิ้น 10 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียง /ʔ, k, k^h, c, t, ɲ, n, s, l, y/ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

	หน่วยเสียง	คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
1.	/ʔw-/	/ʔwa:y ²¹ /	“หัน, หันกลับ, เบน, เลี้ยว”
2.	/kw-/	/kwak ³⁴ / /kwa:ŋ ²¹ / /kwe:n ²¹ /	“กวก” “ด้วงปีกแข่งชนิดหนึ่ง” “ชำนาญ, เก่ง”
3.	/k ^h w-/	/k ^h wak ³⁴ / /k ^h wan ²⁴ / /k ^h wa:y ²⁴ / /k ^h we:n ³³ /	“ควัก, แคะ” “ขวัญ” “สาย” “ดีขึ้น”
4.	/cw-/	/cwa: ^{42ʔ} / /cwa:t ⁴² / /cwa:p ⁴² /	“หยิบ, จับ, คั่ว” “โฉบเฉี่ยว, เฉียดเข้าไปใกล้” “สูบ, จับ, เอาไว้ในปาก”
5.	/tw-/	/twa:y ³³ /	“ทำนาย” (ปัจจุบันออกเสียงเป็น “ทาย”)
6.	/ɲw-/	/ɲwa:y ⁴⁵⁴ /	“กลับ, หันกลับ”
7.	/ɲw-/	/ɲwa: ³³ / /ɲwa: ⁴² / /ɲwa:m ⁴² /	“ซึ่ม” “จุ่ม, สับสน” “ขยี้ม”

หน่วยเสียง	คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
	/ɲwa:y ⁴⁵⁴ /	“ยิ้ม, ยิ้มแย้ม”
8. /sw-/	/swa:ŋ ⁴⁵⁴ /	“ยาวมาก, ยาวเรียว”
	/swa:t ⁴² /	“เฉียดไป”
	/swa:n ⁴² /	“ชาน”
	/swaʔ ³⁴ /	“ปล่อย, สละ, วาง”
	/swa:y ²¹ /	“เขย่า”
9. /lw-/	/lwaʔ ⁴⁵ /	“ละว้า (ชื่อชนเผ่าหนึ่ง)”
	/lwa:t ⁴² /	“ลาด”
	/lwa:n ⁴² /	“เปื่อยมาก”
10. /yw-/	/ywa:t ⁴² /	“หยด, หยดยลงมา”

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำที่นำเสนอไว้ข้างต้นสอดคล้องกับงานของช่อนกลิ่น พิเศษ สกลกิจ (2516) ที่นำเสนอไว้ว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่มีพยัญชนะต้นควบกล้ำ 10 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-, cw-, ɲw-, tw-, lw-, yw-, sw-, ʔw-/ อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 2008) จะเห็นว่าพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทยถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ที่เก็ดนีย์นำเสนอไว้มีเพียง 3 หน่วยเสียงเท่านั้น ได้แก่ /kw-, khw-, ʔw-/ และแตกต่างจากงานของมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ (2525) ที่กล่าวถึงเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทยถิ่น จังหวัดเชียงใหม่เพียง 2 หน่วยเสียง คือ /kw-, khw-/

พยัญชนะท้าย ภาษาไทยถิ่นเหนือที่นำเสนอไว้ในงานของกรรณิการ์ วิมลเกษม (2549) มีหน่วยเสียงพยัญชนะที่เกิดท้ายคำหรือพยางค์ทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -m, -n, -ŋ, -w, -y, -ʔ/ มีตัวอย่างคำดังนี้

หน่วยเสียง	คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/-p/	/be:p ²¹ /	“แบบ”
/-t/	/su:at ⁴² /	“สวด”
/-k/	/tok ³⁴ /	“ตก”
/-m/	/som ^{42ʔ} /	“ส้ม”
/-n/	/k ^h i:an ²⁴ /	“เขียน”
/-ŋ/	/woŋ ³³ /	“วง”
/-w/	/ke:w ^{42ʔ} /	“แก้ว”
/-y/	/lɤ:y ³³ /	“เลย”
/-ʔ/	/tiʔ ³⁴ /	“ดี”

สระ ภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงสระแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หน่วยเสียงสระเดี่ยว และหน่วยเสียงสระประสม ดังนี้

สระเดี่ยว สระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือตามการนำเสนอของกรรณิการ์ วัฒนเกษม (2549) มีทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง แยกเป็นสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวอย่างละ 9 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่นเหนือ (ดัดแปลงจากกรรณิการ์ วัฒนเกษม, 2549: 41)

ระดับลิ้น ส่วนของลิ้น	หน้า		กลาง		หลัง	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
สูง	i	i:	u	u:	u	u:
กลางค่อนข้างสูง	e	e:	ɤ	ɤ:	o	o:
กลางค่อนข้างต่ำ	ɛ	ɛ:			ɔ	ɔ:
ต่ำ			a	a:		

ตัวอย่างคำในภาษาไทยถิ่นเหนือที่ประสมด้วยสระเดี่ยวมีดังนี้

หน่วยเสียง	คำภาษาไทย ถิ่นเหนือ	ความหมาย	หน่วยเสียง	คำภาษาไทย ถิ่นเหนือ	ความหมาย
/i/	/siŋ ³⁴ /	“สอย”	/o/	/som ^{42?} /	“เปรี้ยว”
/i:/	/di: ³³ /	“ดี”	/o:/	/tok ³⁴ to: ³³ /	“ตุ๊กแก”
/u/	/luuk ⁴⁵ /	“ลือก”	/ɛ/	/seŋ ³⁴ /	“ถาง”
/u:/	/hu: ^{42?} /	“ให้”	/ɛ:/	/me: ⁴² /	“แม่”
/u/	/suk ³⁴ /	“สุก”	/ɔ/	/moŋ ³⁴ /	“เหมาะ”
/u:/	/pu: ³³ /	“พลู”	/ɔ:/	/ʔo:k ²¹ /	“ออก”
/e/	/teŋ ³⁴ /	“เตะ”	/a/	/kap ³⁴ /	“กับ”
/e:/	/le:m ⁴² /	“เล่ม”	/a:/	/sa:n ²⁴ /	“สาน”
/ɤ/	/pɤŋ ³⁴ /	“ขี้โคลน”			
/ɤ:/	/kɤ:ŋ ²¹ /	“ครึ่ง”			

สระประสม หน่วยเสียงสระประสมมี 6 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวอย่างละ 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia/, /i:a/, /ua/, /u:a/, /ua/, /u:a/ (ในงานของช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ (2516) กล่าวถึงสระประสมในภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่เพียง 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ia, ua/)

ตัวอย่างคำในภาษาไทยถิ่นเหนือที่ประสมด้วยสระประสม มีดังนี้

หน่วยเสียง	คำภาษาไทยถิ่นเหนือ	ความหมาย
/ia/	/piaʔ ³⁴ /	“เปียก”
/i:a/	/si:a ²⁴ /	“เสียด”
/ua/	/k ^h uaʔ ⁴⁵ k ^h uaʔ ⁴⁵ /	(คำที่มักใช้ประกอบคำอื่นเพื่อแสดงถึงความเข้มอย่างหน้าแดงหรือความสง่า)” ⁴⁶
/u:a/	/mu:a ³³ /	“กลับ, ไป”
/ua/	/p ^h uaʔ ⁴⁵ /	“ผุ, ร่วนหรือยุ่ย”
/u:a/	/p ^h u:a ²⁴ /	“ผิว”

วรรณยุกต์ กรรณิการ์ วิลเกษม (2549) นำเสนอระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือไว้ 2 แบบ ได้แก่ แบบที่มี 6 หน่วยเสียง และแบบที่มี 8 หน่วยเสียง ดังแสดงในภาพที่ 32 และ 33

อักษร	A	B	C	DL	DS
1. สูง	ว. 1 ต่ำ-ขึ้น	ว.3 ต่ำ-ตก	ว.5 สูง-ตก	ว.3 ต่ำ-ตก	ว. 1 ต่ำ-ขึ้น
2. กลาง ไม่ก้อง	/24/	/21/	เส้นเสียงปิด /42 [?] /	/21/	/24/
3. กลาง ก้อง	ว. 2 กลาง-ระดับ				
4. ต่ำ	/33/	ว.4 สูง-ตก /42/	ว.6 สูง-ขึ้น-ตก /454/	ว.4 สูง-ตก /42/	ว.6 สูง-ขึ้น-ตก /454/

ภาพที่ 32 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ แบบ 6 หน่วยเสียง (ดัดแปลงจากกรรณิการ์ วิลเกษม, 2549: 46)

จากภาพที่ 32 จะเห็นได้ว่า ระบบวรรณยุกต์แบบที่มี 6 หน่วยเสียงนั้น จะมีเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏเฉพาะกับคำเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ระดับ /33/ และวรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูง-ตก เส้นเสียงปิด /42[?]/ ส่วนวรรณยุกต์ที่ปรากฏทั้งกับคำเป็นและคำตายมี 4 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ-ตก /21/ วรรณยุกต์ที่ 4

⁴⁶ กรรณิการ์ วิลเกษม (2549) นำตัวอย่างมาจาก “พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง” ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 ของอุดม รุ่งเรืองศรี (2547 อ้างถึงใน กรรณิการ์ วิลเกษม, 2549: 42)

เสียงสูง-ตก /42/ และวรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ขึ้น-ตก /454/ การปรากฏของวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงสรุปได้ดังนี้

เสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏเฉพาะในคำเป็น

คำเป็น	หน่วยเสียงวรรณยุกต์
ช่อง A3, A4	วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ระดับ /33/
ช่อง C1, C2, C3	วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูง-ตก เส้นเสียงปิด /42 ¹ /

เสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏเฉพาะทั้งในคำเป็นและคำตาย

คำเป็น	คำตาย	หน่วยเสียงวรรณยุกต์
ช่อง A1, A2	เสียงสั้นช่อง DS1, DS2, DS3	วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /24/
ช่อง C4	เสียงสั้นช่อง DS4	วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ขึ้น-ตก /454/
ช่อง B1, B2, B3	เสียงยาวช่อง DL1, DL2, DL3	วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ-ตก /21/
ช่อง B4	เสียงยาวช่อง DL4	วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงสูง-ตก /42/

หมายเหตุ: คำในช่อง C4 ซึ่งมีเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 (เสียงสูง-ขึ้น-ตก) นั้นในภาษาไทยถิ่นเหนือที่พูดในจังหวัดอื่น ๆ เช่น แพร่ น่าน จะออกเสียงเป็นวรรณยุกต์ที่ 4 (เสียงสูง-ตก) เช่น “ซื้อ” เป็น “ซื้อ” [su:⁴] “เลี้ยง” เป็น “เลี้ยง” [li:an⁴] “น้ำ” เป็น “น้ำ” [na:⁴] เป็นต้น

อักษร	A	B	C	DL	DS
1. สูง	ว. 1 ต่ำ-ขึ้น	ว.3 ต่ำ-ตก	ว.5 สูง-ตก	ว.3 ต่ำ-ตก	ว. 7 กลาง-ขึ้น
2. กลาง ไม่ก้อง	/24/	/21/	เส้นเสียงปิด /42 ¹ /	/21/	/34/
3. กลาง ก้อง	ว. 2 กลาง-ระดับ				
4. ต่ำ	/33/	ว.4 สูง-ตก /42/	ว.6 สูง-ขึ้น-ตก /454/	ว.4 สูง-ตก /42/	ว.8 สูง-ขึ้น /45/

ภาพที่ 33 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ แบบ 8 หน่วยเสียง (ดัดแปลงจากกรรณิการ์ วัฒนเกษม, 2549: 46)

ภาพที่ 33 แสดงให้เห็นว่า ระบบวรรณยุกต์แบบที่มี 8 หน่วยเสียงจะมีเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏเฉพาะกับคำเป็น 4 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ วรรณยุกต์ที่ 2 เสียง

กลาง-ระดับ /33/ วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูง-ตก เส้นเสียงปิด /42¹/ และวรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ขึ้น-ตก /454/ ส่วนวรรณยุกต์ที่ปรากฏทั้งกับคำเป็นและคำตายมี 2 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ-ตก /21/ และวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงสูง-ตก /42/ การปรากฏของวรรณยุกต์ทั้ง 8 หน่วยเสียงสรุปได้ดังนี้

เสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏเฉพาะในคำเป็น

คำเป็น	หน่วยเสียงวรรณยุกต์
ช่อง A1, A2	วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /24/
ช่อง A3, A4	วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ระดับ /33/
ช่อง C1, C2, C3	วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูง-ตก เส้นเสียงปิด /42 ¹ /
ช่อง C4	วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ขึ้น-ตก /454/

เสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏทั้งในคำเป็นและคำตาย

คำเป็น	คำตาย	หน่วยเสียงวรรณยุกต์
ช่อง B1, B2, B3	เสียงยาวช่อง DL1, DL2, DL3	วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ-ตก /21/
ช่อง B4	เสียงยาวช่อง DL4	วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงสูง-ตก /42/

เสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏเฉพาะในคำตาย

คำตายสระเสียงสั้น	หน่วยเสียงวรรณยุกต์
ช่อง DS1, DS2, DS3	วรรณยุกต์ที่ 7 เสียงกลาง-ขึ้น /34/
ช่อง DS4	วรรณยุกต์ที่ 8 เสียงสูง-ขึ้น /45/

เมื่อเปรียบเทียบหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในแบบที่วิเคราะห์ให้มี 6 หน่วยเสียงและแบบที่มี 8 หน่วยเสียง จะเห็นความแตกต่างเฉพาะคำตายสระเสียงสั้นในช่อง DS1-DS4 ดังนี้

เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือทั้ง 2 แบบ

คำตาย	แบบ 6 หน่วยเสียง	แบบ 8 หน่วยเสียง
ช่อง DS1, DS2, DS3	วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /24/	วรรณยุกต์ที่ 7 เสียงกลาง-ขึ้น /34/
ช่อง DS4	วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ขึ้น-ตก /454/	วรรณยุกต์ที่ 8 เสียงสูง-ขึ้น /45/

นอกจากงานของกรรณิการ์ วิมลเกษม ยังมีงานที่นำเสนอระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือแบบที่มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง และแบบที่มีวรรณยุกต์ 8 หน่วยเสียงด้วย ตัวอย่างเช่น

ช่อนกลืน พิเศษสกลกิจ (2516) ศึกษาวิจัยภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่และนำเสนอว่า ภาษาไทยถิ่นเชียงใหม่มีเสียงวรรณยุกต์ 6 เสียงเทียบได้กับวรรณยุกต์ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ดังนี้

1. เสียงวรรณยุกต์จัตวา คล้ายเสียงจัตวาในภาษาไทยกรุงเทพฯ แต่สูงกว่า
2. เสียงวรรณยุกต์สามัญ ซึ่งตรงกับเสียงวรรณยุกต์สามัญในภาษาไทยกรุงเทพฯ
3. เสียงวรรณยุกต์เอก ซึ่งยาวกว่าเสียงเอกในภาษาไทยกรุงเทพฯ มีจุดเริ่มต้นจากเสียงสามัญแล้วขึ้นไปเสียงเอก
4. เสียงวรรณยุกต์โท ใกล้เคียงเสียงวรรณยุกต์โทในภาษาไทยกรุงเทพฯ
5. เสียงวรรณยุกต์ตรีเพี้ยน เป็นเสียงประสมระหว่างเสียงตรีกับโท
6. เสียงวรรณยุกต์ตรี ซึ่งตรงกับเสียงวรรณยุกต์ตรีในภาษาไทยกรุงเทพฯ

ภาพที่ 34 ต่อไปนี้แสดงลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาไทย ถิ่นเชียงใหม่ตามที่ช่อนกลืน พิเศษสกลกิจ (2516) นำเสนอไว้

อักษร	A	B	C	DL	DS
1. สูง	ว. 1 จัตวา	ว.3 เอก	ว.5 ตรีเพี้ยน (ตรี + โท)	ว.3 เอก	ว. 1 จัตวา
2. กลาง ไม่ก้อง					
3. กลาง ก้อง	ว. 2 สามัญ	ว.4 โท	ว.6 ตรี	ว.4 โท	ว.6 ตรี
4. ต่ำ					

ภาพที่ 34 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนือ เชียงใหม่ (ดัดแปลงจากช่อนกลืน พิเศษสกลกิจ, 2516: 206-208)

ส่วนระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือที่มีวรรณยุกต์ 8 หน่วยเสียง ได้แก่ ระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ที่นำเสนอโดยจรรยา บุญพันธ์ และคณะ (2524) ดังแสดงในตารางที่ 27 ต่อไปนี้

ตารางที่ 27 เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ แบบ 8 หน่วยเสียง (ดัดแปลงจากจรรยา บุญพันธ์ และคณะ, 2524: ๓๓-๓๔)

เสียงวรรณยุกต์	ลักษณะการออกเสียง		เกิดกับคำ
เสียงที่ 1 (เสียงจัตวา)	ต่ำ-ขึ้น	↗	คำเป็น ช่อง A1, A2
เสียงที่ 2 (เสียงสามัญ)	กลาง-ระดับ	—	คำเป็น ช่อง A3, A4

เสียงวรรณยุกต์	ลักษณะการออกเสียง		เกิดกับคำ
เสียงที่ 3 (เสียงเอก)	ต่ำ-ตก	└	คำเป็น ช่อง B1, B2, B3 คำตาย ช่อง DL1, DL2, DL3
เสียงที่ 4 (เสียงโท)	สูง-ตก	┘	คำเป็น ช่อง B4 คำตาย ช่อง DL4
เสียงที่ 5 (เสียงโทเหนือ)	สูง-ตก และเส้นเสียงปิด	┘ _?	คำเป็น ช่อง C1, C2, C3
เสียงที่ 6 (เสียงตรี)	สูง-ขึ้น-ตก	┐	คำเป็น ช่อง C4
เสียงที่ 7 (คล้ายจัตวา)	กลาง-ขึ้น	┘	คำตาย ช่อง DS1, DS2, DS3
เสียงที่ 8 (คล้ายตรี)	สูง-ขึ้น	┐	คำตาย ช่อง DS4

2.5.2 ภาษาลื้อ

2.5.2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาษาลื้อ

ภาษาลื้อหรือไทลื้อ⁴⁷ เป็นภาษาไทถิ่นหนึ่งที่อยู่ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ภาษาลื้อพูดในบริเวณต่าง ๆ ของเวียดนามตอนเหนือ มณฑลยูนนานตอนใต้ของจีน ทางตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า และทางตอนเหนือของประเทศไทยซึ่งมีผู้พูดภาษาลื้ออาศัยอยู่ทั่วไปในจังหวัดต่าง ๆ เช่น เชียงใหม่ พะเยา เชียงราย และน่าน

คุณหญิงสุริยา รัตนกุล (2548: 75) กล่าวถึงบริเวณที่มีการพูดภาษาลื้อไว้ว่า (ในงานดังกล่าวเรียกชื่อภาษาว่า “ไทลื้อ”) ภาษาไทลื้อมีพูดกันมากที่สุดในทางตอนใต้ของมณฑลยูนนานในประเทศจีน ในบริเวณที่มีชื่อว่า อาณาจักรสิบสองปันนาซึ่งมีเมืองหลวงชื่อ เมืองเชียงรุ้ง คุณหญิงสุริยา รัตนกุล (2548: 75) กล่าวถึงวิลเลียม คลิฟตัน ดอดด์ (William Clifton Dodd) ซึ่งเป็นผู้สอนศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์และเคยเดินทางไปสอนศาสนาในสิบสองปันนาในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2452 ไว้ว่า ดอดด์เคยบันทึกเกี่ยวกับชื่อจังหวัดต่าง ๆ 28 จังหวัดในสิบสองปันนา ได้แก่ จังหวัดที่อยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขง 15 จังหวัด อยู่ฝั่งตะวันออก 13 จังหวัด และอยู่ในดินแดนลาวอีก 2 จังหวัด มีชนชาติลื้ออยู่ทั้ง 30 จังหวัด และกล่าวว่าในแคว้นเชียงตุงในประเทศพม่าก็มีลื้ออยู่หลายจังหวัดเช่นกัน เช่น ยอง (Yawng) ลูเอีย (Lüie) ยู (Yü) เลน (Len) และอื่น ๆ (ดอดด์, 2511: 30 อ้างถึงในคุณหญิงสุริยา รัตนกุล, 2548: 75) ชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ตรงกับชื่อเมืองที่ปรากฏในเอกสารอื่น ๆ จึงอาจสรุปได้ว่าไทลื้อมีอยู่ในเมืองต่าง ๆ ของประเทศพม่า ได้แก่ เมืองยอง เมืองลูเอีย เมืองยู เมืองเลน และเมืองอื่น ๆ ที่ดอดด์ไม่ได้ระบุชื่อไว้

⁴⁷ ในเอกสารภาษาอังกฤษสะกดชื่อเรียกภาษาลื้อหรือไทลื้อหลายแบบ เช่น Lü, Tai Lü, Lue หรือ Tai Lue

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์บันทึกเกี่ยวกับอาณาจักรสิบสองปันนาและไทลื้อ (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ใช้ชื่อเรียกว่า “ไทลื้อ”) ในหนังสือ “ไทยสิบสองปันนา เล่ม ๑” (พิมพ์ครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2497) สรุปพอสังเขปได้ว่า แคว้นสิบสองปันนาเป็นแคว้นที่อยู่สุดแผ่นดินตอนใต้ของมณฑลยูนนาน เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชนชาติไทที่เรียกตนเองว่า “ไตลื้อ” ซึ่งอาศัยอยู่ในหลายสิบหัวเมือง ส่วนทางเหนือแคว้นสิบสองปันนาขึ้นไปนั้นมีหมู่บ้านของชนชาติไทที่เรียกตนเองด้วยชื่อต่าง ๆ ได้แก่ ไตบ่อ ไตชาย ไตหย่า ไตเหิน ไตลาย ไตน้ำ ฯลฯ เมื่อจุลศักราช 1168 (หรือ พ.ศ. 2249) แคว้นสิบสองปันนาเคยอ่อนน้อมต่อกรุงเทพฯ โดยพระราชวงศ์คำพันเมืองเชียงใหม่ พระยาอุปราชหมูลำเมืองลำปาง เกณฑ์กองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปางยกไปตีเมืองเชียงรุ่ง ได้รับพุงกับพลเมืองพม่าและไทลื้อหลายครั้ง เจ้าเมืองเชียงรุ่งกับท้าวพระยาสิบสองปันนายอมอ่อนน้อมขอขึ้นอยู่ภายในพระราชอาณาจักรไทย เมื่อปี พ.ศ. 2399 ไทยได้ยกไปกวาดต้อนเอาครอบครัวไทลื้อเมืองพง เมืองหยวน เมืองล่า สิบสองปันนาเข้ามาไว้ในเขตนครน่านประมาณพันเศษคน ให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองเชียงม่วน เมืองเชียงคำ ปัจจุบันนี้มีคนไทลื้ออยู่ในจังหวัดเชียงรายด้วย⁴⁸

วิลเลียม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 2008) ยกตัวอย่างบริเวณที่มีผู้พูดภาษา “ลื้อ” (Lue) หรือ “ไตลื้อ” (Tai Lue) ไว้ดังนี้

- 1) เชียงรุ่ง (Chieng Hung) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของสิบสองปันนา และบริเวณต่าง ๆ ทางตอนใต้ของยูนนาน
- 2) เมืองยอง (Muong Yong) และบริเวณใกล้เคียงซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศพม่า
- 3) จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ เชียงใหม่ และเชียงราย
- 4) เมืองสิง (Muong Sing) และหลวงพระบางในประเทศลาว
- 5) เมืองบินลื้อ (Binh Lue) ทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศเวียดนาม

นอกจากนี้เก็ดนีย์ยังอธิบายเกี่ยวกับชื่อเรียกภาษาหรือชื่อเรียกกลุ่มชน “ลื้อ” [luw⁶] ว่าเป็นชื่อที่ไม่มีที่มาชัดเจน มีหลายแหล่งที่ระบุว่า คำว่า “ลื้อ” มีความเกี่ยวข้องกับคำว่า “เหนือ” (north) (ภาษาลื้อออกเสียงเป็น [nɤw¹] และภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น [nuw⁵]) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวนี้ดูเหมือนจะเป็นไปไม่ได้เนื่องจากทั้งเสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ในคำว่า “เหนือ” ต่างก็ไม่มีความสัมพันธ์กับคำว่า “ลื้อ” แต่อย่างใด เก็ดนีย์จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “ลื้อ” อาจจะเป็นคำที่ใช้แสดงถึงการผสมผสานกันทั้งทางการเมือง วัฒนธรรม และภาษาก็เป็นได้ เมืองหลวงของภาษาลื้อซึ่งมีชื่อว่า เมือง “เชียงรุ่ง” [ceŋ⁴ huŋ⁵] นั้นมีความหมายว่า “เมืองแห่งรุ่งอรุณ” (‘city of the dawn’) อย่างไรก็ตาม เก็ดนีย์ไม่ได้ให้คำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับชื่อ “สิบสองปันนา” ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการพูดภาษาลื้อ ขณะที่คำว่า “สิบสอง” หมายถึง จำนวนเลข 12 (‘twelve’) และ

⁴⁸ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 27) กล่าวถึงคำเรียกชื่อกลุ่มชนไว้ว่า คนไทในสิบสองปันนาเรียกคนไทยภาคกลางว่า “กะหลอม” เรียกชาวเชียงใหม่หรือชาวมณฑลภาคพายัพว่า “ย่น” หรือ “ยวน” เช่น “ย่นเจงใหม่” (คนยวนเชียงใหม่) “ย่นละกอน” (คนยวนลำปาง -- คำว่า “ละกอน” เป็นชื่อเก่าของเมืองลำปาง)

“ปันนา” หมายถึง “ประเภทของหน่วยการปกครอง” (‘a type of administrative unit’) แต่ไม่มีรายการเกี่ยวกับประเภทของหน่วยการปกครองทั้ง 12 หน่วยปรากฏให้ชัดเจนในแหล่งข้อมูลใด ๆ

จากข้อมูลในหนังสือเรื่อง “ไทลื้อ อัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ไท” ซึ่งจัดทำโดยโครงการพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติและชาติพันธุ์ล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2551) ได้สรุปเกี่ยวกับบริเวณต่าง ๆ ในจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทยที่มีผู้พูดภาษาลื้ออาศัยอยู่ในปัจจุบันมีดังนี้

1. จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้พูดภาษาลื้ออยู่ที่บ้านเมืองหลวง ตำบลหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด เป็นชาวลื้อที่อพยพเข้ามาเป็นรุ่นแรก ๆ ราวพุทธศตวรรษที่ 18 ในสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน ส่วนคนลื้อที่อพยพเข้มารุ่นหลัง ๆ อยู่ที่บ้านแม่สาบ อำเภอสะเมิง อำเภอสันกำแพง และอำเภอสันทราย

2. จังหวัดลำพูน เป็นจังหวัดที่มีผู้พูดภาษาลื้ออาศัยอยู่มากที่สุด ที่รู้จักกันดีคือ ชาวลื้อจากเมืองยองที่เรียกติดปากว่า ชาวยอง นั่นเอง ส่วนใหญ่ตั้งหมู่บ้านอยู่ในเขตอำเภอเมือง (มีคนลื้ออยู่ใน 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลป่าสัก บ้านแป้น บ้านกลาง มะเขือแจ้ อุโมงค์ เหมืองง่า บ้านธิ ริมปิง เหมืองจี้ ตันธง ประตูป่า ห้วยยาบ และเวียงยอง) อำเภอป่าซาง (มีคนลื้ออยู่ใน 11 ตำบล ได้แก่ ตำบลปากบ่อง ป่าซาง แม่แรง ม่วงน้อย บ้านเรือน มะกอก น้ำดิบ ท่าตุ้ม หนองยอง หนองล่อง และเจดีย์) อำเภอบ้านโฮ้ง (มีคนลื้ออยู่ใน 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านโฮ้ง เหล่ายาว และศรีเตี้ย) อำเภอแม่ทา (มีคนลื้ออยู่ใน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลทาปลาดุก ทากาศ ท่าทุ่งหลวง และทาขุนเงิน) อำเภอลี้ (มีคนลื้ออยู่ใน 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลลี้ และแม่ตื่น) และกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง (มีคนลื้ออยู่ใน 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลตะเคียนปม)

3. จังหวัดเชียงราย มีผู้พูดภาษาลื้อที่บ้านห้วยเม็ง บ้านท่าข้าม และบ้านศรีดอนชัย ในเขตอำเภอเชียงของ และบ้านสันบุญเรือง อำเภอแม่สาย บ้านโป่งแดง ตำบลห้วยทรายขาว และบ้านกล้วยแม่แก้ว ตำบลมะเค็ด อำเภอพาน

4. จังหวัดพะเยา มีผู้พูดภาษาลื้ออาศัยอยู่จำนวนมากที่อำเภอเชียงคำ (มีคนลื้ออยู่ในตำบลหย่วน ได้แก่ บ้านหย่วน บ้านธาตุ บ้านแดนเมือง และบ้านมาง ในตำบลเชียงบาน ได้แก่ บ้านเชียงบาน บ้านแพด บ้านเวด บ้านทุ่งหมอก และบ้านเชียงคาน ในตำบลฝายกวาง ได้แก่ บ้านหนองลื้อ ในตำบลภูซาง ได้แก่ บ้านหนองเลา บ้านห้วยโป และในตำบลสบง ได้แก่ บ้านสบง) อำเภอเชียงม่วน (มีคนลื้ออยู่ที่บ้านท่าฟ้าเหนือ และบ้านท่าฟ้าใต้) และอำเภอปง

5. จังหวัดน่าน มีหมู่บ้านคนลื้ออยู่ทั่วไปในเขตอำเภอเมือง (ตำบลทุ่งพงษ์) อำเภอท่าวังผา (ตำบลศรีภูมิ ตำบลสบบยม ตำบลจอมพระ ตำบลแสงทอง ได้แก่ บ้านแสะ บ้านฮวก ตำบลป่าคา ได้แก่ บ้านต้นฮาง และบ้านหนองบัว) อำเภอปัว (ตำบลปัว ได้แก่ บ้านร้องแง บ้านมอน บ้านดอกแก้ว บ้านดัด บ้านซอน ตำบลศิลาแลง ได้แก่ บ้านต้นตึก บ้านดอนไชย บ้านศาลา บ้านหัวน้ำ ตำบลศิลาเพชร ได้แก่ บ้านนาคำ บ้านป่าตอง บ้านดอนมูล บ้านดอนแก้ว และบ้านทุ่งรัตนนา) อำเภอเชียงกลาง (ตำบลยอด ได้แก่ บ้านปางล้าน บ้านผาลิงห์ บ้านผาลัก และบ้านยอด) อำเภอทุ่งช้าง (ตำบลงอบ ได้แก่ บ้านงอบเหนือ บ้านงอบใต้ ตำบลหอน ได้แก่ บ้านห้วยโก้น บ้านห้วยสะแกง บ้านเมืองเงิน ตำบลแพะ ได้แก่ บ้านห้วยเตย และบ้านสะหลี) กิ่งอำเภอทุ่งหลวง และกิ่งอำเภอแม่จริม

6. จังหวัดแพร่ มีคนลื้ออาศัยอยู่ที่ตำบลบ้านดิน อำเภอเมือง และอำเภอสองเม่น

7. จังหวัดลำปาง มีหมู่บ้านคนลื้อที่ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมืองลำปาง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกล้วยหลวง บ้านกล้วยแพะ บ้านกล้วยฝาย บ้านกล้วยกลาง และบ้านกล้วยม่วง ส่วนที่ตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ มี 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่ปุง และบ้านฮ้องห้า ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับตำบลกล้วยแพะ

2.5.2.2 ลักษณะทางภาษาของภาษาลื้อ

2.5.2.2 ก. ลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาลื้อ

ในหนังสือ “30 ชาติในเชียงราย” บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547 พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2497) ยกตัวอย่างคำและการใช้คำในภาษาลื้อที่พูดในถิ่นต่าง ๆ ไว้ค่อนข้างน่าสนใจ และเป็นประโยชน์ที่สะท้อนให้เห็นการใช้คำของคนลื้อในอดีต ตัวอย่างเช่น ในภาษา “ลื้อแจ้” หรือ “ไตแจ้” ซึ่งเดิมอยู่เมืองหลวงภูคา ต้นลำแม่น้ำทา ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองสิงห์เหนือเมืองหลวงพระบาง บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 83) กล่าวว่าคน “ลื้อแจ้” อพยพเข้ามาอยู่ในหลายตำบลในเขตไทยซึ่งขึ้นกับอำเภอเชียงรายได้ของจังหวัดเชียงราย คือ บ้านปอ ตำบลปอ บ้านท่าข้าม ตำบลม่วงยาย บ้านพร้าว กุด ตำบลศรี

“ลื้อแจ้” เรียกตนเองว่า “ลื้อแท้” มีสำเนียงภาษาพูดปานกลางไม่ช้าไม่เร็ว คล้ายชาวเหนือ (หรือผู้พูดภาษาไทยถิ่นเหนือ) แต่ละประโยคมักลงท้ายด้วยคำว่า “แอ” เช่น “ไปไหนแอ” ภาษา “ลื้อแจ้” คล้ายภาษาชาวเหนือ ชื่อคน ชื่อสิ่งของเรียกคล้ายกัน มีแตกต่างกันบ้าง เช่น “ทิด” เรียกว่า “หนาน” ตัวหนังสือใช้ตัวพื้นเมืองแบบชาวเหนือ ชื่อสิ่งของ เช่น รองเท้า ว่า “ซ็อก” ถุงเท้า เรียก “ถุงแข้ง” ไม้ขีดไฟ เรียก “กับไฟโซ้” กระจองตักน้ำ เรียก “หม้อแขก” กางเกงชั้นใน เรียก “เตี่ยวซอน” ยาสูบ เรียก “ยาแซน” ข้าวโพด เรียก “ข้าวดวง” แดงโม เรียก “มะแตงน้ำ” ตัวอย่างประโยคในภาษา “ลื้อแจ้” เช่น ไปเยี่ยมบ้านศพ พูดว่า “ไปแอ่วเฮินฮ้าย” เด็กคนนี้ซุกซนเหลือเกิน พูดว่า “บ้านี้ด้านไบ่ด้านงาว” ไม่รู้จะหาอะไรมารับประทาน พูดว่า “เอาฮี้ฮี้มากินมือนี้ฮ้า” กลัวผีเหลือเกิน พูดว่า “จัดย่านพีแต่ ๆ แหละ” เป็นต้น

“ลื้อน้ำอู” หรือ “ไตน้ำอู” ซึ่งเป็นภาษาลื้ออีกถิ่นหนึ่งที่เดิมผู้พูดตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณพื้นที่ราบบนฝั่งแม่น้ำอู ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองหลวงพระบาง ใกล้เคียงกับหมู่บ้าน “ชาวลาว” หรือ “ไตหลวงพระบาง” ปัจจุบันก็ยังมีกระจายอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนที่อพยพมาอยู่ในเขตไทยนั้นมีเป็นจำนวนน้อย คือ อยู่ที่บ้านท่าข้าม ตำบลม่วงยาย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย “ลื้อน้ำอู” พูดภาษาที่มีสำเนียงผิดเพี้ยนจากภาษาไทยกลางเป็นบางคำ แต่อาจเข้าใจกันได้ “ลื้อน้ำอู” พูดเสียงยาวคล้ายคนยานครางพูด มีคำว่า “หว่า” ท้ายประโยคเสมอ เช่นประโยคว่า รับประทานอาหารกันเถอะ ภาษา “ลื้อน้ำอู” จะพูดว่า “มำกั้นเข้ากันหว่า” ประโยคว่า ไปไหน จะพูดว่า “ไปไน่หว่า” เป็นต้น (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2547: 97)

นอกจากนี้บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ยังกล่าวถึง “ลื้อเชียงรุ่ง” ซึ่งหมายถึง คนลื้อที่อาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณเขตเมืองเชียงรุ่ง⁴⁹ ในอาณาเขตมณฑลยูนนานทางตอนใต้ของประเทศจีน และได้อพยพเข้า

⁴⁹ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 101) อธิบายเกี่ยวกับชื่อเรียกเมือง “เชียงรุ่ง” ไว้ว่า เชียงรุ่งเป็นเมืองหนึ่งซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งขวาแม่น้ำโขง ชาวเมืองเรียกว่า “เจียงฮู่” จีนเรียก “กิวลู่เกียง”

สู่เขตไทยเมื่อพ.ศ. 2492 และอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ บ้านริมฝั่งแม่น้ำสาย อำเภอแม่สาย จังหวัด เชียงราย ประมาณ 20 หลังคาเรือน

ภาษาลื้อเชียงรุ่งมีสำเนียงแปร่งและเพี้ยนจากสำเนียงภาษาลื้อทางอำเภอเชียงคำบ้างเป็นบาง คำ เช่น คำว่า “พลู” ชาวลื้อเชียงรุ่งว่า “โป” คำว่า “เคี้ยวหมาก” ว่า “อมโบ” คำว่า “ข้าวเหนียว” ว่า “ข้าวโหน” “ข้าวเจ้า” เป็น “ข้าวฮาน” “เนื้อ” ว่า “เนื้อ” “วัว” ว่า “โฮ” “ควาย” ว่า “กาย” เป็นต้น ชื่อคนลื้อ โดยมากไม่มีนามสกุล มักซ้ำกันแต่ใช้เรียกขนาดรูปร่างของคนนั้น ๆ ต่อท้าย หรือบางทีเอา ชื่อบิดาและหมู่บ้านตำบลนั้นเป็นนามสกุล ชื่อผู้หญิงคนธรรมดาสามัญใช้คำว่า “อี่” นำหน้านาม เช่น อี่แก้ว อี่เปง อี่จัน ฯลฯ จะเป็นสาวหรือเด็กเรียก “อี่” ทั้งนี้ ถ้าโตขึ้นมีลูกหลานผู้อายุอ่อนเรียก ผู้อาวุโสกว่าว่า น้ำ ป้า อา แม่หลวง พ่อหลวง พ่อเฒ่า ปู่ ย่า ฯลฯ แต่คนมีอายุมากเรียกผู้หญิงที่มีอายุ ต่ำกว่าว่า “อี่” ถึงแม้คนอื่นจะเรียกว่า น้ำ ป้า อา ก็ตาม คำว่า “นาง” ใช้กับเจ้านายที่เป็นญาติสนิทกับ เจ้าฟ้า พระยา จา และล้าม (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2547: 107)

“ลื้อห้วยเม็ง” หมายถึง คนลื้อที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านห้วยเม็ง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เดิมคนลื้อกลุ่มนี้อยู่แขวงเมืองอุ เขตสิบสองปันนา ดินแดนฮ่อ (ยูนนาน) ต่อมาจึง อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เพราะการรุกรานของฮ่อ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 119) กล่าวถึง ภาษา “ลื้อห้วยเม็ง” ไว้ว่า เป็นภาษาอย่างเดียวกับภาษาไทยภาคพายัพ (หรือภาษาไทยถิ่นเหนือ) แต่ มีสำเนียงเพี้ยนไปบ้าง เช่น คำนำหน้าชื่อผู้ชายมีผิดเพี้ยนกันเล็กน้อย กล่าวคือ ถ้าบวชเป็นพระ เมื่อสึก ออกมาแล้วเรียก “หนาน” เป็นคำนำหน้าชื่อ เช่น หนานจันท์ หนานแก้ว เป็นต้น ถ้าเป็นสามเณรเมื่อ สึกออกมาแล้วเรียก “ใหม่” เป็นคำนำหน้าชื่อ เช่น ใหม่ทา ใหม่พรหม เป็นต้น

“ลื้อเชียงคำ” ได้แก่ คนลื้อที่อาศัยอยู่ในอำเภอเชียงคำซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของ จังหวัดเชียงราย อำเภอเชียงคำจัดเป็นแหล่งที่อยู่ของชาวลื้อหลายหัวเมือง ซึ่งอพยพมาจากเมืองพง เมืองหยวน เมืองมาง เมืองยั้ง เมืองเงิน เมืองเชียงคาน ฯลฯ ในเขตมณฑลยูนนานตอนใต้ และอินโด จีนทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือโดยตั้งหมู่บ้านเป็นหมู่ ๆ ใช้ชื่อเมืองที่อยู่เดิมตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน เช่น บ้านหยวน บ้านมาง บ้านเชียงคาน บ้านล้า ฯลฯ ภาษาลื้อเชียงคำมีผิดเพี้ยนจากภาษาไทยกลาง เล็กน้อย เช่น หม้อแกว ว่า “หม้อแค” บุหรี ว่า “เบรี” วัว ว่า “โฮ” น้ำพริก ว่า “น้ำแจว” ยุงข้าว ว่า “เล่าข้าว” ผ้าขาวม้า ว่า “ผ้าโหะ” ไปไหนมา ว่า “ไปไหนป็อก” เมื่อสาย ว่า “เมื่องาย” ฯลฯ (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2547: 127-128)

นอกจากนี้บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547: 299) ยังได้กล่าวถึงคำศัพท์และความหมายในภาษาลื้อ ที่ใช้ไม่ตรงกับภาษาไทยกลางด้วย เช่น ฟิน ว่า “หลัว” คิด ว่า “กิด” หวง ว่า “ซาง” เสนียด ว่า “คืด” เดิน ว่า “เตียว” ชน ว่า “ต้อ” พระสงฆ์ ว่า “ตุ้เจ้า” กระต่อม ว่า “ตูบ” ปิด ว่า “ตืด” บรรทุก ว่า “ตาง” ป่า ว่า “เถิน” ทัพพี ว่า “ปาก” กาย ว่า “คิง” อีก ว่า “ปอสอง”, ให้ ว่า “ปั้น” หรือ “หื้อ” ดู ว่า “ผ่อ” ยิง ว่า “ยื่อ” กระโดด ว่า “โยด” ฯลฯ บางคำที่ภาษาไทยกลางมีเสียงควบกล้ำ เช่น คำว่า ตลาด ไกล ไกล กลัว ในภาษาไทยลื้อจะไม่มีเสียงควบกล้ำ เช่น ตลาด เป็น “กาด” ไกล เป็น “ไก” กลัว เป็น “ไก” กลัว เป็น “โก” ฯลฯ

ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทยเมื่อเปรียบเทียบกับคำศัพท์ในภาษาไทยมาตรฐานซึ่งคัดเลือกมาจากศัพทานุกรม “ศัพท์ไท 6 ภาษา” (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) มีดังนี้⁵⁰

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
kra-cok ²¹	ven ³³	“กระจก”
kluay ^{42?}	koi ¹³	“กล้วย”
kha-yan ²⁴	xak ⁵⁵	“ขยัน”
ca:n ³³ , cha:m ³³	pha:n ¹¹ , va:n ³⁵ pha:n ¹¹	“จาน, ชาม”
cha-lat ²¹	lak ⁵⁵	“ฉลาด”
thu: ^{42?}	puk ⁵⁵	“ท่อ”
phrik ⁴⁵	ma:k ³⁵ phik ³³	“พริก”
muŋ ^{45?}	sut ⁵⁵	“มุ้ง”
ma-le:ŋ ³³ wan ³³	meŋ ⁵¹ mun ⁵¹	“แมลงวัน”
(wan ³³) phruŋ ^{42?} ni: ^{45?}	van ⁵¹ phuk ³³ , mu: ¹¹ phuk ³³	“วันพรุ่งนี้”

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาไทยลื้อเท่าที่สืบค้นได้พบว่า นอกเหนือจากงานที่เคยกล่าวถึงคำศัพท์และการใช้คำในภาษาไทยลื้อดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ซึ่งจัดทำโดยนิภา อัมพรพรรดี (2529) ที่ศึกษาลักษณะของภาษาไทยลื้อ ที่ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านซึ่งเป็นภาษาไทยถิ่นเดียวกันกับที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ (ในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวใช้ชื่อเรียกภาษาว่า “ไทลื้อ” ดังนั้นในการอ้างอิงชื่อภาษาในเนื้อหาส่วนนี้จึงจะใช้คำว่า “ไทลื้อ”) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะทางคำศัพท์ในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวมาสรุปไว้ดังนี้

นิภา อัมพรพรรดี (2529) ได้ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะโดยทั่วไปของภาษาไทยลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ซึ่งประกอบด้วยระบบเสียง (ระบบพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และลักษณะพยางค์) ระบบคำ (ลักษณะคำและหมวดคำต่าง ๆ) ระบบไวยากรณ์ (ชนิดของวลี โครงสร้างของวลี การเรียงคำ รูปประโยค และชนิดของประโยค) รวมทั้งได้กล่าวถึงความแตกต่างทางด้านเสียงระหว่างภาษาไทยลื้อกับภาษาไทยมาตรฐานด้วย ในเนื้อหาส่วนนี้จะกล่าวสรุปเกี่ยวกับระบบคำเท่านั้น

⁵⁰ ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทยมาตรฐานที่นำมาเปรียบเทียบกับคำศัพท์ภาษาไทยลื้อในศัพทานุกรม “ศัพท์ไท 6 ภาษา” ของปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ (2527) มาจากการคัดเลือกของผู้วิจัยเอง ส่วนข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยลื้อที่นำมาจากศัพทานุกรมนั้น ในที่นี้ได้ปรับการนำเสนอวรรณยุกต์ของคำศัพท์ด้วยการใช้ตัวเลขแสดงระดับเสียงของวรรณยุกต์ตามที่ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ (2527: 3) นำเสนอไว้ในตอนต้นของศัพทานุกรม เพื่อให้เห็นภาพการเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ระบบคำในภาษาไทย

หน่วยคำในภาษาไทยมี 2 ชนิด คือ หน่วยคำอิสระ และหน่วยคำผูกพัน ลักษณะคำในภาษาไทยที่พบมาก คือ หน่วยคำอิสระที่มีหน่วยคำเดียว ซึ่งเป็นภาษาคำโดด (Isolating Language) นอกจากนี้มีคำหลายหน่วยคำ ได้แก่ คำประสมและคำพยาน

การสร้างคำ ภาษาไทยมีวิธีสร้างคำใหม่ 3 ชนิด ได้แก่ คำประสม คำซ้ำ และคำซ้อน การสร้างคำใหม่แต่ละชนิดสรุปได้ดังนี้

1) คำประสม ประกอบขึ้นด้วยหน่วยคำอิสระตั้งแต่สองหน่วยขึ้นไป เช่น

pa:l fa:3	“ตะพานน้ำ”	sa:j1 khe:n1	“สร้อยข้อมือ”
ci:n3 pi:ŋ6	“เนื้อมะพร้าว”	ju:5 dr:n1	“อยู่ไฟ”
no:n2 kin1	“นอนกิน”	ko:j6 sum6	“กล้วยหักมุก”
kop1 kin1 dr:n1	“จันทร์คราส”	bo:l hot4 nam3	“บัวรดน้ำ”

2) คำซ้ำ ในภาษาไทยมีคำซ้ำเพื่อแสดงความหมาย แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

2.1) คำซ้ำแสดงความหมายเป็นพหูพจน์ เช่น phx:n4 phx:n4 “เพื่อน” (เพื่อนหลายคน)

2.2) คำซ้ำแสดงความหมายเบาลง เช่น ba:ŋ1 ba:ŋ1 “บาง ๆ” (บางเล็กน้อย)

2.3) คำซ้ำแสดงความหมายเน้นหนัก เช่น ce:ŋ1 ce:ŋ6 “สว่างมาก”

ลักษณะการซ้ำ คำซ้ำในภาษาไทยมีการซ้ำคำ 3 วิธี คือ การซ้ำหมดทั้งคำ เช่น lu:k4 lu:k4 “ลูก ๆ” การซ้ำบางส่วนโดยการเปลี่ยนแปลงวรรณยุกต์ต่างไปจากคำเดิม เช่น ɲa:w1 ɲa:w2 “ยาวมาก” และการซ้ำคำ 2 คู่ เป็นการแสดงกริยาอาการที่เกิดขึ้นสลับไปมา เช่น naŋ4 naŋ4 no:n2 no:n2 “นั่ง ๆ นอน ๆ”

3) คำซ้อน ภาษาไทยมีคำซ้อน 2 ชนิด คือ คำซ้อน 2 คน และคำซ้อนคำคู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำซ้อน 2 คำ เช่น

haj4 na:2	“ไร่นา”
nuŋ4 hum5	“นุ่งห่ม”
du:6 da:n6	“ตื้อดื้อ”

คำซ้อนคำคู่ เช่น

kha3 muk4 kha3 mun2	“คลิ้นไส้”
to:l po:4 to:l me:4	“คู่รัก”
ba?1 lin4 tin5 to:n5	“ชั้นเล็กชั้นน้อย”
ba?1 la:k4 ka:k5 ke:k5	“สกปรก”

2. หน่วยเสียงพยัญชนะต้นประสม มี 2 หน่วยเสียง คือ /khw, kw/
3. หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย มี 9 หน่วยเสียง คือ /k, t, p, ŋ, n, m, y, w, ʔ/

หน่วยเสียงสระ มีเฉพาะหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ /i, ii, i, ii, u, uu, e, ee, o, oo, o, oo, ε, εε, a, aa, ɔ, ɔɔ/ ส่วนหน่วยเสียงสระประสมไม่มีใช้ในภาษาไทยลื้อ ภาษาไทยลื้อจะใช้สระเดี่ยวแทนสระประสม เช่น เมีย-เม, เตือน-เดิน, ผัว-โผ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ มีทั้งหมด 5 เสียง คือ สามัญเพี้ยน เอกเพี้ยน โทเพี้ยน ตรีเพี้ยน และจัตวาเพี้ยน และมีข้อสังเกตดังนี้ คือ

1. ภาษาไทยกลางที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและอักษรสูง เมื่อเป็นคำเป็น เสียงสามัญ ภาษาไทยลื้อจะออกเสียงเป็นเสียงสามัญเพี้ยน
2. ภาษาไทยกลางที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและอักษรสูง หรือนำด้วยอักษรสูง เมื่อเป็นเสียงเอก ภาษาไทยลื้อจะออกเสียงเป็นเสียงจัตวาเพี้ยน เช่น ลี เป็น ลี ไหม เป็น ไหม
3. ภาษาไทยกลางที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและอักษรสูง หรือนำด้วยอักษรสูง เมื่อเป็นคำตายเสียงสั้นและเป็นเสียงเอก ภาษาไทยลื้อจะออกเสียงเป็นเสียงตรีเพี้ยน เช่น จะ เป็น จัะ สุข เป็น ชุก
4. ภาษาไทยกลางที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง อักษรต่ำ และอักษรสูง เมื่อเป็น เสียงโท ภาษาไทยลื้อจะออกเสียงเป็นเสียงเอกเพี้ยน เช่น ได้ เป็น ไ้ ข้าว เป็น ข่าว พื เป็น ปื
5. ภาษาไทยกลางที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ คำเป็น เสียงสามัญ ภาษาไทยลื้อจะออกเสียงเป็นเสียงโทเพี้ยน เช่น นา เป็น น่า มี เป็น มี

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งเก็บข้อมูลภาษาลื้อเป็นเวลาประมาณ 15 ปี และวิเคราะห์ข้อมูลในปี 1969 หลังจากนั้นโทมัส จอห์น ฮูดัก (Thomas John Hudak) จึงนำผลการวิเคราะห์มาตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1996 ข้อมูลภาษาลื้อของเก็ดนีย์เป็นภาษาลื้อที่พูดในเชียงรุ่ง (Chieng Hung – LCH) และเมืองยอง (Muong Yong – LMY) ลักษณะทางเสียงในภาษาลื้อทั้งสองถิ่นจากการศึกษาของเก็ดนีย์ สรุปได้ดังนี้

พยัญชนะในภาษาลื้อเชียงรุ่งและลื้อเมืองยอง

ภาษาลื้อที่พูดในเชียงรุ่ง (Chieng Hung – LCH) และเมืองยอง (Muong Yong – LMY) มีระบบพยัญชนะเหมือนกัน นั่นคือ มีทั้งพยัญชนะต้นเดี่ยวและพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระเดี่ยวและสระประสม โดยในโครงสร้างพยางค์อาจมีหรือไม่มีพยัญชนะท้าย

นอกจากนี้ในภาษาลื้อทั้งสองถิ่นมักมีการแปรของเสียงพยัญชนะ [h] และ [r] โดยพยัญชนะ [h] ปรากฏในภาษาพูด เช่น [hum³³] “ร่ม” และพยัญชนะ [r] ปรากฏในภาษาเขียน เช่น [rum³³] นอกจากนี้เก็ดนีย์ยังได้บันทึกไว้ด้วยว่า มีรูปแปร [l] ปรากฏในภาษาเขียน เช่น [lum³³] ตัวอย่างการปรากฏของพยัญชนะในภาษาลื้อถิ่นเมืองเชียงรุ่งและภาษาลื้อถิ่นเมืองยอง มีดังนี้

- พยัญชนะกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops) ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ/ มีตัวอย่างคำศัพท์ดังนี้ /pii³³/ “พี”, /taan²¹/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /taan³⁴²/ (ถิ่นเมืองยอง) “ทาง”, /caay²¹/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /caay³⁴²/ (ถิ่นเมืองยอง) “ผู้ชาย”, /kin⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /kin⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “กิน” และ /ʔum^{11ʔ}/ “อุม”

- พยัญชนะกัก ไม่ก้อง-พ่นลม (Voiceless aspirated stops) ได้แก่ /ph, th/ (ปรากฏทั้งในภาษาลื้อถิ่นเชียงรุ่งและภาษาลื้อถิ่นเมืองยอง) และ /ch/ (ปรากฏเฉพาะในภาษาลื้อถิ่นเมืองยอง) มีตัวอย่างคำศัพท์ดังนี้ /phoo⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /phoo⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “สามี่”, /thaw^{11ʔ}/ “แก”, /suʔ⁴⁵ chit⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “ปี้”

- พยัญชนะกัก ก้อง (Voiced stops) ได้แก่ /b, d/ มีตัวอย่างคำศัพท์เช่น /baat¹²/ “เท้า” และ /dam^{11ʔ}/ “ด้าม”

- พยัญชนะนาสิก (Nasals) ได้แก่ /m, n, ŋ/ (ปรากฏทั้งในภาษาลื้อถิ่นเชียงรุ่งและภาษาลื้อถิ่นเมืองยอง) และ [ɲ] (ปรากฏเฉพาะในภาษาลื้อถิ่นเมืองยอง และปรากฏเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะ /ŋ/ เมื่อปรากฏหน้าเสียงสระ [i] และ [ɛ]) มีตัวอย่างคำศัพท์ดังนี้ /moo^{11ʔ}/ “หม้อ”, /naa^{11ʔ}/ “หน้า”, [ɲen³⁴²] (ถิ่นเมืองยอง) “ทำให้ติดกันแน่น”, /ŋaay⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง) และ /ŋaay⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “หงาย”

- พยัญชนะเสียงเสียดแทรกอสุ่ม ไม่ก้อง (Voiceless spirants) ได้แก่ /f, s, x⁵¹, h/ มีตัวอย่างคำศัพท์ดังนี้ /faa^{31ʔ}/ “ฟ้า”, /sew²¹/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /sew³⁴²/ (ถิ่นเมืองยอง) “คม, แหลม (sharp)”, /xay¹²/ “ไซ” และ /hɣɣ¹²/ “เห่”

- พยัญชนะเสียงก้องกังวาน (Sonorants) ได้แก่ /l, r, v, y/ มีตัวอย่างคำศัพท์ดังนี้ /luuk³³/ “ลูก”, /raak³³/ “ราก”, /vay^{31ʔ}/ “ไว” และ /yɣɣ¹²/ “เหี่ยว(ใส่เบ็ด)”

ในงานดังกล่าวเกิตนีย้จัดกลุ่มพยัญชนะเสียดแทรก (spirant/fricative) [v] ไว้กับพยัญชนะสันร้ว (sonorants) เนื่องจากพยัญชนะดังกล่าวมีความก้องและมีเสียงเสียดแทรกในระดับต่ำ นอกจากนี้เสียงพยัญชนะ [v] และ [w] ยังปรากฏแบบสับหลักด้วย (complementary distribution) โดยพยัญชนะ [v] ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นและพยัญชนะ [w] ปรากฏตามพยัญชนะอื่น ๆ

นอกจากนี้งานของเกิตนีย้ยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ภาษาลื้อมีพยัญชนะต้นควบกล้ำซึ่งตามด้วยพยัญชนะ [r] หรือ [w] และในภาษาลื้อไม่มีการปรากฏในพยัญชนะควบกล้ำในตำแหน่งท้ายพยางค์

⁵¹ มีประเด็นเกี่ยวกับพยัญชนะในภาษาลื้อทั้ง 2 ถิ่นดังกล่าวที่น่าสนใจ คือ เกิตนีย้ไม่พบว่าพยัญชนะ [x] และ [kh] เป็นคนละหน่วยเสียงกัน แต่พยัญชนะทั้งสองเสียงปรากฏแบบแปรอิสระ (free variation) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากงานของฟิง กวย ลี (Li, 1964) ที่พบว่า พยัญชนะ /x/ และ /kh/ ในภาษาลื้อที่พูดในเชียงตุง (Cheng Tung) ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของสิบสองปันนาเป็นคนละหน่วยเสียงกัน ต่อมา เกิตนีย้จึงพบข้อเท็จจริงว่า ภาษาลื้อถิ่นดังกล่าวพูดอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงและต่อเนื่องกับบริเวณที่พูดภาษาไทขาวในประเทศเวียดนามซึ่งมีพยัญชนะทั้งสองหน่วยเสียงดังกล่าว

- พยัญชนะควบกล้ำที่ปรากฏร่วมกับพยัญชนะ [r] ได้แก่ /tr-, thr-/ ตัวอย่างเช่น /traa⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /traa⁵⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “ตรา (brand)”, /thr²¹/ (ถิ่นเชียงรุ่ง) และ /thri³⁴²/ (ถิ่นเมืองยอง) “ทหาร”

- พยัญชนะควบกล้ำที่ปรากฏร่วมกับพยัญชนะ [w] ได้แก่ /kw-, xw-/ (ปรากฏทั้งในภาษาลื้อถิ่นเชียงรุ่งและภาษาลื้อถิ่นเมืองยอง) และ /tw-, thw-/ (ปรากฏเฉพาะในภาษาลื้อถิ่นเมืองยอง) ตัวอย่างเช่น /kwaan⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /kwaan⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “หวาน”, /twip³³/ (ถิ่นเมืองยอง) “ทวีป”, /thwaay⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “ถวายเป็น”, /xwaay²¹/ (ถิ่นเชียงรุ่ง) และ /xwaay³⁴²/ (ถิ่นเมืองยอง) “ควาย”

นอกจากนี้ข้อมูลของเก็ดนียังบันทึกไว้ด้วยว่า ในภาษาลื้อเมืองยองมีเสียงพยัญชนะควบกล้ำ [xl-] เช่น [xluk³³] (ถิ่นเมืองยอง) “เสียงกระตุกเวลานเวลาเคลื่อนไหวช้า ๆ”

สำหรับพยัญชนะท้ายในภาษาลื้อนั้น เก็ดนีนำเสนอไว้ว่า ภาษาลื้อมีพยัญชนะท้าย 7 หน่วยเสียง ได้แก่ พยัญชนะนาสิก /-m, -n, -ŋ/ และพยัญชนะกัก ไม่ก้อง /-p, -t, -k, -ʔ/ (เก็ดนีวิเคราะห์ให้พยัญชนะท้าย /-w, -y/ เป็นส่วนหนึ่งของสระประสม) ตัวอย่างการปรากฏของพยัญชนะท้ายในภาษาลื้อ มีดังนี้

- พยัญชนะท้ายเสียงนาสิก ได้แก่ /-m, -n, -ŋ/ ตัวอย่างเช่น /nam^{31ʔ}/ “น้ำ”, /non²¹/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /non³⁴²/ (ถิ่นเมืองยอง) “นอน”, /mɔŋ²¹/ (ถิ่นเชียงรุ่ง) และ /mɔŋ³⁴²/ (ถิ่นเมืองยอง) “ฆ้อง”

- พยัญชนะท้ายเสียงกัก ไม่ก้อง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ/ ตัวอย่างเช่น /baap¹²/ “บาป”, /het³³/ “ท่า”, /paak¹²/ “ปาก”, /neʔ⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง) และ /neʔ⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “ฟัง, เอน”

สระในภาษาลื้อเชียงรุ่งและลื้อเมืองยอง

สระเดี่ยว ภาษาลื้อทั้งสองถิ่นมีสระเดี่ยว 9 หน่วยเสียงซึ่งประกอบด้วยสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว เมื่อสระทุกหน่วยเสียงปรากฏท้ายพยางค์จะมีเสียงยาว ในงานของเก็ดนี แสดงสระเสียงยาวด้วยการใช้สัทอักษรแสดงเสียงสระซ้ำกัน 2 ตัวอักษร สระในภาษาลื้อทั้ง 2 ถิ่นมีดังนี้

- สระสูง (High): /i-ii, u-uu/ ตัวอย่างเช่น

/min⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /min⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “เหม็น” /lii¹²/ “หรี”

/thuŋ⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /thuŋ⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “ถึง” /mɯu³³/ “มีด”

/hum¹²/ “ห่ม”

/puu²¹/ (ถิ่นเชียงรุ่ง),

/puu³⁴²/ (ถิ่นเมืองยอง) “พลู”

- สระกลาง (Mid): /e-ee, ɤ-ɤɤ, o-oo/ ตัวอย่างเช่น

/xew⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /xew⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “เขียว”

/veek³³/ “งาน (work)”

/lɤm⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /lɤm⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “(งู)

/lɤɤ³³/ “เลื้อย (ก.)”

เหลือม”

/mon³³/ “สนุก (ม่วน)”

/mook¹²/ “หมวก”

สระต่ำ (Low): /ɛ-ɛɛ, a-aa, ɔ-ɔɔ/ ตัวอย่างเช่น

/nen^{11?}/ “แน่น, แข็ง”

/heɛ³³/ “แร่”

/san^{11?}/ “สั้น”

/naaw⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /naaw⁴⁵/

(ถิ่นเมืองยอง) “หนาว”

/hɔŋ^{31?}/ “เรียว”

/took¹²/ “ตอก (น.)”

สระประสม เกิดนิยวิเคราะห์ให้สระประสมประกอบด้วยสระ 1 เสียงและมีเสียงท้ายคือ [-w] และ [-y] สระประสมในภาษาลื้อทั้งสองถิ่น มีดังนี้

- สระประสมที่มีเสียงท้ายเป็นเสียง [-w] : /iw, ew, ɛw, aw, aaw/ ตัวอย่างเช่น

/ɤew¹²/ “ธุระ”

/sew⁵⁵/ (ถิ่นเชียงรุ่ง), /sew⁴⁵/ (ถิ่นเมืองยอง) “กลิ้งเหม็น”

/law^{11?}/ “เหล้า”

/faaw^{31?}/ “รีบ”

- สระประสมที่มีเสียงท้ายเป็นเสียง [-y] : /uy, ɤy, oy, ay, aay, ɔy/ ตัวอย่างเช่น

/tuy^{11?}/ “อ้วน”

/nɤy¹²/ “เหนื่อย”

/koy^{11?}/ “กลัว”

/pay^{31?}/ “ตัก”

/ɤaay¹²/ “ตักช้อน”

/hɔy^{31?}/ “รื้อย (ก.)”

วรรณยุกต์ในภาษาลื้อเชียงรุ่งและลื้อเมืองยอง

เก็ดนียนำเสนอไว้ว่าภาษาลื้อเชียงรุ่งและภาษาลื้อเมืองยองมีความแตกต่างกันในเรื่องของวรรณยุกต์สรุปได้ดังนี้⁵²

⁵² สูดัก (Hudak, 1996) นำเสนอระบบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อเชียงรุ่งและลื้อเมืองยองจากการวิเคราะห์ของเก็ดนียด้วยการใช้ตัวเลข 1 ตัวกำกับไว้ท้ายคำ ตัวอย่างเช่น วรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงสูงระดับ /55/ เช่น /haa¹/ “หา” ในงานวิจัยนี้ได้ปรับการนำเสนอวรรณยุกต์ในงานของเก็ดนียด้วยการใช้ตัวเลขแสดงระดับเสียงกำกับไว้ท้ายคำ เช่น

ภาษาลื้อเชียงรุ่ง ในพยางค์เปิดซึ่งลงท้ายด้วยเสียงสระ เสียงกึ่งสระ (semivowel) หรือเสียงพยัญชนะนาสิก จะมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่

1. เสียงสูงระดับ (high level) /55/ เช่น คำว่า /haa⁵⁵/ “หา”
2. เสียงต่ำ-ตก (low-falling) /21/ เช่น คำว่า /haa²¹/ “รา”
3. เสียงต่ำ-ขึ้น (low-rising) /12/ เช่น คำว่า /haa¹²/ “ห้า (ฝน)”
4. เสียงกลางระดับ (mid level) /33/ เช่น คำว่า /haa³³/ “ฮ่า (โรค)” (ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดเป็น “ห้า”)
5. เสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย (low level, glottalized) /11[?]/ เช่น คำว่า /haa^{11?}/ “ห้า”
6. เสียงตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย (falling, glottalized) /31[?]/ เช่น คำว่า /haa^{31?}/ “ปลา(ร้าง)”

ส่วนพยางค์ตาย (checked syllables) ซึ่งได้แก่ พยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียง [-p, -t, -k] มีสระเสียงสั้นนั้นมีเสียงวรรณยุกต์คล้ายวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 5 ที่ปรากฏในพยางค์เปิด เช่น คำว่า [sip⁵⁵] “สิบ” [mot³³] “มด” เป็นต้น สำหรับพยางค์ตายที่มีสระเสียงยาวจะมีเสียงวรรณยุกต์คล้ายวรรณยุกต์ที่ 3 และวรรณยุกต์ที่ 4 เช่น คำว่า [ʔaap¹²] “อาบ (น้ำ)” [faak³³] “ฟาก (ไม้ไผ่)” เป็นต้น

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อถิ่นเชียงรุ่งแสดงในภาพที่ 35 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /55/	ว.3 /12/	ว.5 /11 [?] /	ว.3 /12/	ว.1 /55/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว.2 /21/	ว.4 /33/	ว.6 /31 [?] /	ว.4 /33/	

ภาพที่ 35 ระบบวรรณยุกต์ภาษาลื้อถิ่นเมืองเชียงรุ่ง (ดัดแปลงจาก Hudak, 2008: 21)

/haa⁵⁵/ “หา” หรือกรณีที่เป็นเสียงวรรณยุกต์ที่มีเสียงกักที่เส้นเสียงปรากฏร่วมด้วย ในงานวิจัยนี้จะแสดงวรรณยุกต์ดังกล่าวด้วยสัญลักษณ์ [?] ไว้ท้ายเสียงวรรณยุกต์ เช่น วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /11[?]/ เช่น /haa^{11?}/ “ห้า” ทั้งนี้เพื่อให้การถ่ายทอดเสียงด้วยสัญลักษณ์เป็นระบบเดียวกันกับงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ยังได้ปรับลำดับของวรรณยุกต์ให้สอดคล้องกับระบบที่ใช้ในงานวิจัยนี้โดยเรียงลำดับวรรณยุกต์ที่ 1-6 ตามลำดับของวรรณยุกต์ที่ปรากฏในกล่องวรรณยุกต์แถวที่ 1-4 ในคอลัมน์ A B C DL และ DS ซึ่งจะทำให้เห็นภาพการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมากับงานวิจัยนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาษาลือเมืองยอง มีวรรณยุกต์แตกต่างจากภาษาลือถิ่นเชียงรุ่งเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
วรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาลือถิ่นเมืองยอง มีดังนี้

1. เสียงสูง-ขึ้น (high-rising) /45/ เช่น คำว่า /haa⁴⁵/ “หา”
2. เสียงกลาง มีเสียงขึ้นและตกเล็กน้อย (mid, with slight rise and fall) /342/ เช่น คำว่า /haa³⁴²/ “รา”
3. เสียงต่ำ-ขึ้น (low-rising) /12/ เช่น คำว่า /haa¹²/ “ท่า (ฝน)”
4. เสียงกลางระดับ (mid level) /33/ เช่น คำว่า /haa³³/ “ฮา (โรค)” (ในภาษาไทย
มาตรฐานสะกดเป็น “หา”)
5. เสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย (low level, glottalized) /11[?]/ เช่น คำ
ว่า /haa^{11?}/ “ฮา”
6. เสียงตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย (falling, glottalized) /31[?]/ เช่น คำว่า
/haa^{31?}/ “ปลา(ร้า)”

พยางค์ตายสระเสียงสั้นในภาษาลือถิ่นเมืองยองมีเสียงวรรณยุกต์คล้ายวรรณยุกต์ที่ 1 และ
วรรณยุกต์ที่ 4 ที่ปรากฏในพยางค์เปิดเช่นเดียวกับภาษาลือถิ่นเชียงรุ่ง เช่น คำว่า [dip⁴⁵] “ดิบ”
[fok³³] “ฟก” เป็นต้น ส่วนพยางค์ตายที่มีสระเสียงยาวนั้นมีเสียงวรรณยุกต์คล้ายวรรณยุกต์ที่ 3 และ
วรรณยุกต์ที่ 4 เช่น คำว่า [duuk¹²] “กระดุก” [heet³³] “แรด” เป็นต้น

พยางค์ตายสระเสียงสั้นที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักที่เส้นเสียง (glottal stop) ทั้งใน
ภาษาลือถิ่นเชียงรุ่งและภาษาลือถิ่นเมืองยอง มักมีการละเสียงพยัญชนะท้ายและมีผลทำให้เกิดการลด
รูปของสระและวรรณยุกต์กลายเป็นวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลางระดับ /33/ ตัวอย่างเช่น คำว่า “ประตู”
[paɿ^{55/45} tuu^{55/45}] อาจออกเสียงเป็น [pa-tuu^{55/45}] พยัญชนะแกนพยางค์ [ɲ] อาจปรากฏโดยมี
หรือไม่มีวรรณยุกต์ เช่น [ɲ¹²] หรือ [ɲ] “ลักษณะนามของผลไม้”

นอกจากนี้เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996: xxii) ยังตั้งข้อสังเกตไว้อีกว่า ภาษา
ลือเมืองยองมีปรากฏการณ์ “วรรณยุกต์สนธิ” (tone sandhi) เกิดขึ้นเมื่อวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงมี
การเปลี่ยนแปลงของระดับเสียงเมื่อปรากฏกับวรรณยุกต์หน่วยเสียงอื่น ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิด
ขึ้นกับวรรณยุกต์ที่ 2 ที่เปลี่ยนเป็นวรรณยุกต์ที่ 4 เมื่อปรากฏตามวรรณยุกต์ที่ 5 ตัวอย่างเช่น “ราคา
แพง” [kaa³³ peŋ³⁴²] ออกเสียงเป็น [kaa³³ peŋ³³]

รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลือถิ่นเมืองยองคล้ายคลึงกับภาษาลือ
ถิ่นเชียงรุ่ง ยกเว้นรูปแบบการแยกเสียงของวรรณยุกต์คอล์มันน์ A ซึ่งภาษาลือถิ่นเชียงรุ่งมีการแยก
เสียงแบบ A123-4 ในขณะที่ภาษาลือถิ่นเมืองยองมีการแยกเสียงแบบ A12-34 ดังแสดงในภาพที่

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /45/	ว.3 /12/	ว.5 /11 [?] /	ว.3 /12/	ว.1 /45/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว.2 /342/	ว.4 /33/	ว.6 /31 [?] /	ว.4 /33/	

ภาพที่ 36 ระบบวรรณยุกต์ภาษาลื้อถิ่นเมืองยอง (ดัดแปลงจาก Hudak, 2008: 21)

นอกจากงานของเก๋ต๋นี่ย่แล้ว ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาลักษณะทางเสียงของภาษาลื้อ ตัวอย่างเช่น ใน “พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ไทยลื้อ ไทยดำ” ซึ่งจัดทำโดยมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ (2525) ได้นำเสนอระบบเสียงในภาษาไทยลื้อไว้ค่อนข้างละเอียด งานดังกล่าวเก็บข้อมูลภาษาไทยลื้อจากผู้บอกภาษาจำนวน 4 คน ผู้บอกภาษา 2 คนอาศัยอยู่ที่ศูนย์รับผู้อพยพชาวลาว อ.เชียงคำ จ.พะเยา ได้แก่ คนที่ 1 เพศชาย อายุ 55 ปีอพยพจากบ้านห้วยเหลา เมืองคอบ แขวงไชยบุรี มาอยู่ในอ.เชียงคำ จ.พะเยาเป็นเวลา 2 ปีเศษ คนที่ 2 เพศชาย อายุ 22 ปี อพยพจากที่เดียวกันกับคนที่ 1 เคยอยู่ศูนย์อพยพที่เชียงของ 2 ปี และมาอยู่ที่อำเภอเชียงคำได้ 2 ปี ส่วนผู้บอกภาษาอีก 2 คนอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพชาวลาวบ้านน้ำยาว อ.บัว จ.น่าน ได้แก่ คนที่ 1 เพศชาย อายุ 52 ปี อพยพจากเมืองเชียงลุ่ม แขวงไชยบุรี อยู่ที่ศูนย์อพยพมาแล้วเป็นเวลา 3 ปีเศษ และคนที่ 2 เพศชาย อายุ 30 ปี อพยพจากเมืองสิงห์อน แขวงไชยบุรี ระบบเสียงในภาษาไทยลื้อจากงานของมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ (2525) นำเสนอไว้ มีดังนี้

ระบบเสียงภาษาไทยลื้อ

พยัญชนะเดี่ยว (single consonants) หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาไทยลื้อแสดงในตารางที่ 28 ต่อไปนี้

ตารางที่ 28 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยลื้อ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525: 9-10)

ฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก (Bilabial)	ริมฝีปาก- ฟันบน (Labiodental)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	เพดาน แข็ง (Palatal)	เพดาน อ่อน (Velar)	เส้นเสียง (Glottal)
เสียงกัก (Stops)						
ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (voiceless unaspirated)	p		t	c	k	ʔ
ไม่ก้อง-พ่นลม (voiceless aspirated)	ph		th		kh	
ก้อง (voiced)	b		d			
เสียงเสียดแทรก (Fricatives)		f	s		x	h
เสียงนาสิก (Nasals)	m		n		ŋ	
เสียงข้างลิ้น (Lateral)			l			
เสียงกึ่งสระ (Semi-vowels)	w			y		

พยัญชนะต้นควบกล้ำ (consonant clusters): /kw-, xw-/

สระเดี่ยว (single vowels) สระเดี่ยวในภาษาไทยลื้อแสดงในตารางที่ 29 ต่อไปนี้

ตารางที่ 29 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยลื้อ (ดัดแปลงจากมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525: 20-21)

ส่วนของลิ้น ระดับลิ้น	หน้า		กลาง		หลัง	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
สูง	i	i:	ɨ	ɨ:	u	u:
กลางค่อนข้างสูง	e	e:	ə	ə:	o	o:
กลางค่อนข้างต่ำ	ɛ	ɛ:			ɔ	ɔ:
ต่ำ			a	a:		

หมายเหตุ: ในภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นจังหวัดเชียงใหม่มีเสียงสระประสม (Diphthongs): /ia, ɨa, ua/ แต่ในภาษาไทยลื้อจะมีหน่วยเสียงสระ /e หรือ ɛ:, ɔ:, o:/ ตามลำดับ ในคำเป็นที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก ภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ใช้เสียงสระ /e/ และ /o/ แต่ภาษาไทยลื้อจะใช้สระ /i/ และ /u/ ตามลำดับ (แต่มีคำศัพท์บางคำที่ภาษาไทยลื้อใช้เสียงสระ /o/ แทน /u/)

ตัวอย่างเช่น⁵³

⁵³ ในที่นี้ดัดแปลงการนำเสนอเสียงวรรณยุกต์ในตัวอย่างคำศัพท์จากงานของมีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ (2525) โดยใช้ตัวเลขแสดงระดับเสียงวรรณยุกต์แทนตัวเลขแสดงลำดับที่ของวรรณยุกต์

ภาษาไทยกรุงเทพ	ภาษาไทยถิ่น จังหวัดเชียงใหม่	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
/pen ³³ /	/pen ³²³ /	/pen ⁴⁴ /	“เป็น”
/tem ³³ /	/tem ³²³ /	/tim ⁴⁴ /	“เต็ม”
/kon ³⁴³ /	/kon ⁴⁵⁴ /	/kun ²¹³ /	“กิน”
/koŋ ³³ /	/koŋ ³²³ /	/kuŋ ⁴⁴ /	“กง”

วรรณยุกต์ มีวรรณ ลีรวัฒน์ และคณะ (2525) วิเคราะห์ให้ภาษาไทยลื้อมีวรรณยุกต์ 7 เสียง ได้แก่⁵⁴

- วรรณยุกต์ที่ 1 สูงระดับ /44/ ตัวอย่างเช่น
/ma:⁴⁴/ “หมา” /xa:⁴⁴/ “ขา”
- วรรณยุกต์ที่ 2 ต่ำระดับ /22/ ตัวอย่างเช่น
/ma:²²/ “มา” /waŋ²²/ “วาง”
- วรรณยุกต์ที่ 3 กลาง-ตก-ขึ้น /323/ ตัวอย่างเช่น
/pa:³²³/ “ป่า” /xa:³²³/ “ข้า”
- วรรณยุกต์ที่ 4 กลางระดับ /33/ ตัวอย่างเช่น
/me:³³/ “แม่” /hoŋ³³/ “ร้อง”
- วรรณยุกต์ที่ 5 ต่ำ-ตก-ขึ้น /212/ ตัวอย่างเช่น
/ba:n²¹²/ “บ้าน” /kaw²¹²/ “แก้”
- วรรณยุกต์ที่ 6 กลาง-ขึ้น-ตก /343/ ตัวอย่างเช่น
/ma:³⁴³/ “ม้า” /ca:ŋ³⁴³/ “ช้าง”
- วรรณยุกต์ที่ 7 สูง-ตก-ขึ้น /434/ ตัวอย่างเช่น
/xat⁴³⁴/ “ขัด” /phak⁴³⁴/ “ผัก”

นอกจากนี้มีวรรณ ลีรวัฒน์ และคณะ (2525: 30) ยังกล่าวถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ตามบริบทที่ปรากฏหรือ “Tone Assimilation” (ในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) เรียกว่า “วรรณยุกต์สนธิ” (tone sandhi)) ดังนี้

- วรรณยุกต์ต่ำหรือกลางระดับที่ตามหลังวรรณยุกต์สูงระดับหรือสูง-ตก-ขึ้น จะกลายเป็นวรรณยุกต์สูงระดับ ตัวอย่างเช่น

⁵⁴ ในงานของมีวรรณ ลีรวัฒน์ และคณะ (2525) ไม่ได้ใช้ตัวเลขแสดงระดับเสียงของวรรณยุกต์ แต่ระบุชื่อเรียกวรรณยุกต์และกำกับด้วยอักษรย่อภาษาอังกฤษ เช่น วรรณยุกต์ต่ำระดับ (LL) ต่ำ ลงและขึ้น (LFR) สูงระดับ (HL) เป็นต้น ในงานวิจัยนี้ดัดแปลงการนำเสนอระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยลื้อจากพจนานุกรมฉบับดังกล่าวด้วยการใช้ตัวเลขแสดงระดับเสียงวรรณยุกต์แทนอักษรย่อภาษาอังกฤษ และปรับชื่อเรียกวรรณยุกต์ให้สอดคล้องกับระบบเดียวกันที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เช่น วรรณยุกต์ต่ำระดับ /22/ ต่ำ ลงและขึ้น ปรับเป็น ต่ำ-ตก-ขึ้น /212/ กลาง ลงและขึ้น ปรับเป็น กลาง-ตก-ขึ้น /323/ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพการเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาและในงานวิจัยนี้ได้ชัดเจนขึ้น

“ลิบ” + “มื่อ”
 /sip⁴³⁴/ /mi:²²/ → [sip⁴³⁴ mi:⁴⁴]

- วรรณยุกต์ต่ำ-ตก-ขึ้น ในพยางค์ที่ไม่เน้นจะกลายเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก ตัวอย่างเช่น “หมื่อ”

/mo:²¹²/ → [mo:²¹]

(หมายเหตุ: เสียงวรรณยุกต์ในคำว่า [mo:²¹] เป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก ไม่ใช่วรรณยุกต์ที่ 1 หรือต่ำระดับ)

ดังนั้นในงานดังกล่าวจึงวิเคราะห์ให้วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ตก-ขึ้น /212/ มี 2 เสียงย่อย (allotones) คือ เสียงต่ำ-ตก-ขึ้น [212] และต่ำ-ตก [21] ซึ่งมีการปรากฏในบริบทที่ต่างกัดังกล่าวข้างต้น

ภาพที่ 37 ต่อไปนี้แสดงรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาไทยลือจากการวิเคราะห์ในงานของมีวรรณ ลีรวัฒน์ และคณะ (2525)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /44/	ว.3 /323/	ว.5 /212/	ว.3 /323/	ว.7 /434/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว. 2 /22/	ว.4 /33/	ว.6 /343/	ว.4 /33/	ว.3 /33/

ภาพที่ 37 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยลือ (ดัดแปลงจากมีวรรณ ลีรวัฒน์ และคณะ, 2525)

เมื่อเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยลือนำเสนอไว้ในงานของมีวรรณ ลีรวัฒน์ และคณะ (2525) กับระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยลือเชียงรุ่งและภาษาไทยลือเมืองยองในงานของเก็ดนีย์ที่กล่าวในข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาษาไทยลือนำเสนอไว้ในงานของมีวรรณ ลีรวัฒน์ และคณะ (2525) มีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์เหมือนภาษาไทยลือเชียงรุ่ง โดยเฉพาะรูปแบบการแยกเสียงของวรรณยุกต์คอลัมน์ A แบบ A123-4 ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยลือเมืองยองที่มีการแยกเสียงแบบ A12-34

ปราณี กุลละวณิช และคณะ (2527) ได้จัดทำศัพทานุกรมรวบรวมคำศัพท์จากภาษาไทย 6 ภาษา ได้แก่ ภาษาลือ ภาษาเตอหง ภาษาตัง ภาษาสุย และภาษาหลี โดยคำศัพท์ภาษาไทยลือในศัพทานุกรมฉบับดังกล่าวเป็นคำศัพท์ภาษาไทยลือที่พูดอยู่ในสิบสองปันนาซึ่งเป็นเขตปกครองตนเองเขตหนึ่ง

ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้ที่พูดภาษาลื้อในงานดังกล่าวเรียกตนเองว่า “ไตลื้อ” และมีอยู่ประมาณ สองแสนกว่าคน ในงานดังกล่าวได้นำเสนอระบบเสียงในภาษาลื้อไว้ด้วย สรุปได้ดังนี้

ระบบพยัญชนะ ภาษาลื้อมีพยัญชนะ 21 หน่วยเสียง ดังนี้

p	t	k	ʔ
ph	th		
b	d		
	f	s	x
	v		h
	ts		
m	n	ŋ	
		kw	
		xw	
	l	j	

ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ (2527) ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับพยัญชนะในภาษาลื้อ คือ พยัญชนะ /l/ จะเกิดได้เฉพาะต้นพยางค์ แต่ไม่เกิดท้ายพยางค์ นอกจากนี้พยัญชนะ /ʔ/ จะเกิดทุกครั้ง ที่ไม่มีพยัญชนะอื่นเกิดหน้าสระ ดังนั้นในคำศัพท์ทุกคำที่มีพยัญชนะ /ʔ/ ในศัพทานุกรมฉบับดังกล่าว จึงไม่เขียน /ʔ/ ในต้นคำ เช่น คำว่า คำว่า /ʔat/ จะเขียนเป็น /at/ เป็นต้น

ระบบสระ

ภาษาลื้อมีสระเดี่ยว 9 หน่วยเสียง ดังนี้

i	u	u
e	ɤ	o
ɛ	a	ɔ

มีสระประสม 13 หน่วยเสียง ดังนี้

ai	ai	ui	oi	ɔi	ui	xi
au	au				xu	iu eu eu

สระเดี่ยวยกเว้น /a/ ไม่แสดงความสั้นยาว และโดยทั่วไปจะออกเสียงยาว อย่างไรก็ตาม มีบาง คำ ซึ่งมีเป็นจำนวนน้อย แสดงความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระ ตัวอย่างเช่น (ในงาน ดังกล่าวแสดงตัวอย่างคำเหล่านี้โดยไม่ได้แสดงวรรณยุกต์ของแต่ละคำไว้ด้วย)

toŋ	“ตู”	to:ŋ	“ทองเหลือง”
het	“บีบให้แน่น”	he:t	“แรด”
luk	“ลูก”	lu:k	“ลูก”
lɤk	“ลืก”	lɤ:k	“เลือก”

สำหรับสระ /a/ นั้นแสดงความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระในพยางค์ปิดและเมื่ออยู่ในสระประสม เช่น

tam ¹	“ตำ”	ta:m ¹	“ตาม”
pau ⁵	“เป่า”	pa:u ⁵	“ปาวร้อง”

ระบบวรรณยุกต์

ภาษาลื้อที่สิบสองปันนามีเสียงวรรณยุกต์ 6 เสียงในพยางค์เป็น และ 3 เสียงในพยางค์ตาย ในศัพทานุกรมของปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ (2527) ใช้เลข 1-6 กำกับไว้ที่ไหล่ขวาของพยางค์เป็น และเลข 7-9 ของพยางค์ตาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลำดับวรรณยุกต์	ระดับเสียงวรรณยุกต์ ⁵⁵	ตัวอย่างคำ
1.	55	xa ¹ “ชา”
2.	51	xa ² “คา”
3.	13	xa ³ “ฆ่า”
4.	11	xa ⁴ “พูดให้ร้าย”
5.	35	xa ⁵ “แต่งงาน-หญิง”
6.	33	xa ⁶ “กิ้งไม้”
7.	55	xa ⁷ “ซัดกลอน, ปัก”
8.	33	xa ⁸ “ติดอ่าง”
9.	35	xa ⁹ “ขาด”

ในงานดังกล่าวได้สรุปไว้ว่า ภาษาลื้อมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง เนื่องจากเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ตายลำดับที่ 7, 8, 9 นั้นซ้ำกับเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์เป็นลำดับที่ 1, 6, 5 ตามลำดับ

นอกจากงานต่าง ๆ ในช่วงต้นแล้ว ยังมีวิทยานิพนธ์ของนันทรียา ลำเจียกเทศ (Lamchiagdase, 1984) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์ระบบเสียงในภาษาลื้อที่พูดในตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง งานวิจัยดังกล่าวต้องการศึกษาด้วยว่าภาษาลื้อที่พูดในจังหวัดลำปางเป็นภาษาลื้อหรือภาษายอง ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงในภาษาลื้อในงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

⁵⁵ ในศัพทานุกรมของปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ (2527) แสดงระดับเสียงวรรณยุกต์ด้วยตัวเลข และใช้เครื่องหมาย – คั่นระหว่างตัวเลข เช่น วรรณยุกต์ที่ 1-9 มีระดับเสียงดังนี้ 5-5, 5-1, 1-3, 1-1, 3-5, 3-3, 5-5, 3-3, 3-5 ในการอ้างอิงข้อมูลวรรณยุกต์จากงานดังกล่าว ในที่นี้จะปรับการแสดงระดับเสียงของวรรณยุกต์ด้วยการใช้ตัวเลขเท่านั้น และไม่มีเครื่องหมาย – คั่น ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนกับการใช้เครื่องหมาย – ที่แสดงถึงการแยกเสียงของวรรณยุกต์ เช่น A1-234 หรือ B123-4 ซึ่งเป็นระบบที่ใช้ในงานวิจัยนี้

- หน่วยเสียงพยัญชนะต้น ภาษาลื้อที่พูดในตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปางมี หน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, m, n, ɲ, ɳ, l, f, s, h, w, j/

- หน่วยเสียงพยัญชนะประสม มี 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw, khw/

- หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย มี 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ɳ, -w, -j/

ส่วนหน่วยเสียงสระนั้น มีเฉพาะสระเดี่ยวซึ่งประกอบด้วยสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว ดังนี้

- หน่วยเสียงสระเดี่ยว มี 18 หน่วยเสียง เป็นหน่วยเสียงสระสั้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, e, ɛ, ɨ, ə, a, u, o, ɔ/ มีหน่วยเสียงสระยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i:, e:, ɛ:, ɨ:, ə:, a:, u:, o:, ɔ:/

นันทริยา ลำเจียกเทศวิเคราะห์ให้ภาษาลื้อที่พูดในตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง-สูง-ตก วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลาง-ตก วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงสูง-ตก วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูง-ขึ้น และ วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงกลาง-ต่ำ-ตก

โครงสร้างพยางค์ในภาษาลื้อมี 3 รูปแบบ ได้แก่

1. พยางค์เปิด (Open Syllable) มีโครงสร้างพยางค์คือ C(C)V:^{T1-6}

2. พยางค์ปิด (Closed Syllable) แบ่งโครงสร้างพยางค์ได้ 2 แบบ คือ

2.1 พยางค์เป็น (Smooth Syllable) มีโครงสร้างพยางค์ คือ C(C)V(:)N^{T1-6}

2.2 พยางค์ตาย (Checked Syllable) มีโครงสร้างพยางค์ คือ C(C)V(:)S^{T2, 5, 6}

3. พยางค์นาสิก (Nasal Syllable) มีโครงสร้างพยางค์ คือ M^T

ลักษณะของพยางค์เหล่านี้จะมีหน้าที่ในระบบคำ ซึ่งโครงสร้างระบบคำ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

ก. คำพยางค์เดี่ยว (Nuclear Syllable)

ข. คำหลายพยางค์ (Peripheral Syllable)

นอกจากนี้นันทริยา ลำเจียกเทศยังได้เปรียบเทียบความเหมือนกัน และความแตกต่างกัน ทางด้านเสียงวรรณยุกต์ระหว่างภาษาลื้อที่เมืองเชียงตุงในยูนนาน และที่บ้านหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา กับภาษาของที่บ้านฉางข้าวน้อยใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และที่บ้านดอนไชย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ แสดงให้เห็นว่า ภาษาลื้อที่ ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปางเหมือนภาษาของ ซึ่งเป็นภาษาลื้อถิ่นหนึ่งที่พูดในจังหวัด ลำพูน จังหวัดแพร่ (บางถิ่น) และจังหวัดน่าน

นอกจากวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวแล้ว ยังมีวิทยานิพนธ์ของพรสวรรค์ พลอยแก้ว (Ploykaew, 1985) ที่ศึกษาลักษณะด้านเสียงในภาษาลื้อ โดยเก็บข้อมูลจากภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้าน สันมะแฟน ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะภาษา ลื้อ บ้านสันมะแฟนมี 19 หน่วยเสียง คือ /p, ph, b, t, th, d, c, k, ʔ, kx, ɸ, ɕ, h, m, n, ɳ, w, l, j/ เสียงพยัญชนะเหล่านี้เป็นพยัญชนะต้นได้ทุกเสียง มีพยัญชนะต้นคู่ (พยัญชนะประสม) 2 หน่วยเสียง คือ /kw-, khw-/ และมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ɳ, -

w, -j/ มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง เป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, u, e, ɤ, o, æ, a, ɔ/ มีหน่วยเสียงสระยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i:, u:, e:, ɤ:, o:, æ:, a:, ɔ:/ และสระประสม 1 เสียง คือ /ix/ มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง-ต่ำ-ขึ้น วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงสูง-ระดับ วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลาง-ระดับ วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ต่ำ-ระดับ วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงต่ำ-ระดับ และวรรณยุกต์ที่ 6 เสียงกลาง-ต่ำ-ตก

นอกจากนี้พรสวรรค์ พลอยแก้ว (Ploykaew, 1985) ยังได้จัดความสัมพันธ์ระหว่างภาษาลื้อที่บ้านสันมะแพนกับภาษาถิ่นตระกูลไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้อื่น ๆ โดยใช้กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ วิลเลียม เจ. เกตตีส์ ทำการทดสอบการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ ถิ่นเมืองวะ และถิ่นเมืองยอง (ซึ่งผู้พูดอพยพมาจากประเทศพม่า แต่ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่บ้านสันมะแพน อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย) รวมทั้งอาศัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ งานวิจัยของฮาร์ทแมน (Hartmann, 1976 อ้างถึงใน Ploykaew, 1985) ซึ่งเปรียบเทียบรูปแบบการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ระหว่างภาษาตระกูลไทสาขาตะวันตกเฉียงใต้ แล้วแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มบน (The Upper Southwestern Group) กลุ่มล่าง (The Lower Southwestern Group) ซึ่งสรุปได้ว่า ภาษาลื้อที่บ้านสันมะแพน (ถิ่นเมืองวะ) น่าจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาชาน (ตอนเหนือ) ภาษาลื้อเชียงรุ่ง ภาษาลื้อเชียงตุง ภาษาไทขาว ภาษาไทดำ ภาษาไทแดง (ซึ่งฮาร์ทแมนจัดไว้ในกลุ่มเหนือ) ส่วนภาษาลื้อที่บ้านสันมะแพน (ถิ่นเมืองยอง) น่าจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาไทยเหนือ ภาษาน่าน ภาษาแพร่ (ซึ่งฮาร์ทแมนจัดไว้ในกลุ่มกลาง)

นอกจากนี้ยังมีงานของเสรี เวโรทา (1975) ที่นำเสนอผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในภาษาลื้อในรูปของบทความเรื่อง “เสียงวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ” ในงานดังกล่าวเสรี เวโรทา ได้ศึกษาเกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยลื้อ ตำบลห้วยน อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา โดยเป็นผู้ให้ข้อมูล (informant) เอง ศึกษาโดยใช้เครื่องบันทึกภาพของคลื่นเสียง (spectrograph) ซึ่งสามารถบอกลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ในรูปของความถี่ได้ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ (Tonemes หรือ Phonemic Tones) ในภาษาลื้อมี 6 หน่วยเสียงคือ

1. วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูงคงที่หรือสูงระดับ เช่น [ha:1] “คันหา”
2. วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น เช่น [ha:2] “การแบ่งแยกจำนวนฝนที่ตก”
3. วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ มีการบีบตัวของช่องคอหอย และตามด้วยเสียงขึ้น เช่น [ha:5] “ห้า”
4. วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงสูงตกหรือสูงลง เช่น [ha:4] “รา”
5. วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลางคงที่ หรือกลางระดับ เช่น [ha:5] “อหิวาตกโรค”
6. วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงต่ำและมีเสียงลดลงเล็กน้อย เช่น [ha:6] “ปลาข้าว”

เสียงวรรณยุกต์ย่อย (Allotones) หรือ (Phonetic Tones) มี 3 เสียงคือ

7. วรรณยุกต์ที่ 7 เสียงสูงพิเศษ มีกฎการเปลี่ยนเสียง (Phonological Rule) ดังนี้
วรรณยุกต์ที่ 1 → วรรณยุกต์ที่ 4 / ____ ตัวสะกดเสียงหยุด (Final Stop)
เช่น [kep7] “เก็บ”

8. วรรณยุกต์ที่ 8 เสียงสูงพิเศษ-ขึ้น มีกฎการเปลี่ยนเสียง ดังนี้

$$\text{วรรณยุกต์ที่ 4} \rightarrow \text{วรรณยุกต์ที่ 8} \quad / \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{วรรณยุกต์ที่ 1} \\ \text{วรรณยุกต์ที่ 2} \\ \text{วรรณยุกต์ที่ 3} \end{array} \right\} \text{ -----}$$

เช่น [m2 tæ:n8] “พุทรา”

9. วรรณยุกต์ที่ 9 เสียงสูงพิเศษ-ตก หรือสูงพิเศษ-ลง มีกฎการเปลี่ยนเสียง ดังนี้

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{วรรณยุกต์ที่ 4} \\ \text{วรรณยุกต์ที่ 6} \end{array} \right\} \rightarrow \text{วรรณยุกต์ที่ 9} \text{ เมื่อมีการกล่าวนั้น}$$

เช่น [na:9] เป็นคำบอกภาษา

เสียงวรรณยุกต์พิเศษของพยางค์ m [m] คือ

1. วรรณยุกต์พิเศษ 1 เสียงสูง มีกฎการเกิดดังนี้

$$\text{วรรณยุกต์พิเศษ 1 เกิดขึ้นหน้า} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{วรรณยุกต์ที่ 2} \\ \text{วรรณยุกต์ที่ 3} \\ \text{วรรณยุกต์ที่ 4} \\ \text{วรรณยุกต์ที่ 5} \end{array} \right\} \quad \text{เท่านั้น}$$

เช่น [m1 pɔ:5] “พ่อ” และ [m1 mæ:5] “แม่”

2. วรรณยุกต์พิเศษ 2 ครั้งแรกของเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น (วรรณยุกต์ที่ 2) มีกฎการเกิดดังนี้

วรรณยุกต์พิเศษ 2 เกิดหน้าวรรณยุกต์ที่ 4 เท่านั้น

(วรรณยุกต์ที่ 4 → วรรณยุกต์ที่ 8)

เช่น [m2 ma:8] “ไม่มา”

3. วรรณยุกต์พิเศษ 6 ครั้งแรกของเสียงวรรณยุกต์ต่ำ (วรรณยุกต์ที่ 6) มีกฎการเกิดดังนี้

$$\text{วรรณยุกต์พิเศษ 6 เกิดหน้า} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{วรรณยุกต์ที่ 1} \\ \text{วรรณยุกต์ที่ 4} \end{array} \right\} \quad \text{และคำว่า [na:6] “น้ำ”}$$

เช่น [m6 han6] “ไม่เห็น” และ [m6 na:6] “น้ำผู้ชาย”

งานวิจัยอีกงานหนึ่งที่นำเสนอลักษณะทางเสียงในภาษาลื้อ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ของนิภา อัมพรพรัตน์ (2529) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์ลักษณะโดยทั่วไปของภาษาไทยลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา โดยเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษา 3 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 2 คน

ในงานวิจัยดังกล่าวได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ระบบเสียงในภาษาลื้อ ซึ่งประกอบด้วยระบบพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และลักษณะพยางค์ รวมทั้งได้กล่าวถึงความแตกต่างทางด้านเสียงระหว่างภาษาลื้อกับภาษาไทยมาตรฐานด้วย ผลการวิจัยเฉพาะที่เกี่ยวกับด้านเสียง สรุปได้ดังนี้

ระบบเสียง ระบบเสียงของภาษาลื้อประกอบด้วย

หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาลื้อมีหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวทั้งหมด 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, m, n, ɲ⁵⁶, ŋ, f, s, h, w, l, j/ ตำแหน่งพยัญชนะในภาษาลื้อมีดังนี้

พยัญชนะต้น ประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง สามารถเป็นพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำ มีเพียง 2 หน่วยเสียง คือ /kw/ และ /khw/

พยัญชนะท้าย พยัญชนะท้ายในภาษาลื้อมี 9 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/

หน่วยเสียงสระ ในภาษาลื้อมีเฉพาะหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, a, a:, u, u:, ɤ, ɤ:, o, o:, ɔ, ɔ:/

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ในภาษาลื้อมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ดังนี้

เสียงวรรณยุกต์ที่ 1	เสียงสูง-ระดับ
เสียงวรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น-ตก
เสียงวรรณยุกต์ที่ 3	เสียงกลาง-ระดับ
เสียงวรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ระดับ-ตก
เสียงวรรณยุกต์ที่ 5	เสียงกลาง-ขึ้น-ระดับ
เสียงวรรณยุกต์ที่ 6	เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก

นอกจากนี้ในภาษาลื้อยังมีลักษณะของวรรณยุกต์สนธิ (Tone Sandhi) 3 ลักษณะ ดังนี้

1. T6 → T3 / ____ T2, T5 เช่น
 /khw:6 mur:2/ → /khw:3 mur:2/ “ข้อมือ”
 /ʔa:6 pa:k5/ → /ʔa:3 pa:k5/ “อาปาก”
2. T2 → T8 / T1, T5 ____ เช่น
 /taw1 faj2/ → /taw1 faj8/ “เตาไฟ”
 /he:5 me:w2/ → /he:5 me:w8/ “ແ່ນนางแมว”

⁵⁶ ในงานของนิภา พรพรัตน์ (2529) ใช้สัทอักษร ฅ แทนเสียงพยัญชนะนาสิก เพดานแข็ง ɲ ในการอ้างถึงผลการวิจัยของนิภา พรพรัตน์ ในงานวิจัยนี้จะปรับใช้สัทอักษร ɲ แทน ฅ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน และเพื่อให้เป็นระบบเดียวกันกับการใช้สัทอักษรในงานวิจัยนี้

/hin1 sum6/ → /hin5 sum6/ “สารส้ม”

1. C(C)V: ^T	เช่น	pe:3 “ชนะ” khwa:1 “ขวา”	da:5 “จักจั่น”
2. C(C)VN ^T	เช่น	sam3 “ซ้ำ” kwaŋ1 “ละเมอ”	pan5 “ปิด (ผ้า)”
3. C(C)V:N ^T	เช่น	ɲo:m1 “ผอม” khwe:n1 “แขวน”	mu:n4 “ลื่น” khwa:j2 “ควาย”
4. C(C)VS ^T	เช่น	ɲip1 “หยิบ” khwit1 “ขวิด”	phap4 “พับ” khwat1 “ชวน”
5. C(C)V:S ^T	เช่น	ka:p1 “คาบ” khwa:k5 “ขวาก”	ɲo:t5 “(น้ำ)หยด” kwa:t5 “กวาด”

1. พยางค์ M เกิดจากคำว่า /ʔum1/ ใช้หน้าหน้าชื่อผลไม้ เช่น
/m pa:w3/ “มะพร้าว”
2. พยางค์ M เกิดจากคำว่า /mɤ:4/ ใช้หน้าหน้าคำบอกเวลา เช่น
/m leŋ2/ “ตอนเย็น”

ความแตกต่างทางด้านเสียง ประกอบด้วย ความแตกต่างของเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ดังนี้⁵⁷

เสียงสามัญ	ไม่ปรากฏเครื่องหมายใด ๆ เช่น	pi:	ปี
เสียงเอก	แสดงด้วยเครื่องหมาย à เช่น	pì:	ปี้
เสียงโท	แสดงด้วยเครื่องหมาย â เช่น	khî:	ชี
เสียงตรี	แสดงด้วยเครื่องหมาย á เช่น	thá:	ท้า
เสียงจัตวา	แสดงด้วยเครื่องหมาย ă เช่น	mă:	หมา

1. ความแตกต่างของเสียงพยัญชนะ

1.1 จำนวนพยัญชนะที่มีไม่เท่ากัน

1.2 ภาษาไทลื้อมีเสียงพยัญชนะควบกล้ำใช้น้อยมาก เพียง 2 หน่วยเสียงซึ่งเรียกได้ว่าเกือบจะไม่มีพยัญชนะควบกล้ำใช้ เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยมาตรฐานแล้ว จะพบว่า คำที่ภาษาไทยมาตรฐานใช้เสียงพยัญชนะควบกล้ำ ภาษาไทลื้อจะตัดเสียงควบกล้ำออกหรือเปลี่ยนเสียงเป็นพยัญชนะอื่นที่ไม่มีเสียงควบกล้ำ เช่น

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทลื้อ	ความหมาย
pl̩a:	pa:l	“ปลา”
kh̩la:n	kha:n2	“คลาน”

1.3 ใช้เสียงพยัญชนะต้นต่างกัน เช่น

	ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทลื้อ	ความหมาย
r → h, l	rák	hak4	“รัก”
	róŋ	hɔ:ŋ3	“ร้อง”
	rót	lot4	“รด”
	rô:k	lô:k4	“โรค”
th → t	thá:	ta:3	“ทำ”
	thô:t	to:t4	“โทษ”
	thúp	tup4	“ทุบ”
	tha:n	ta:n2	“ทาน”
ch → c	cha:w	ca:w2	“ชาว”
	chû:	cw:4	“ซื้อ”
	chan	can2	“ช้าง”
ch → s	cha:	sa:2	“(ใบ)ชา”
kh → k	khon	kun2	“คน”
	kham	kam2	“คำ (คำพูด)”
	khâ:p	ka:p4	“คาบ”
	kháp	kap4	“คับ”
tr → k	tra:	ka:l	“ตรา”
ŋ → h	ŋu̯a:	hɜ:5	“เหงื่อ”
	ŋu̯a:k	hɜ:k5	“เหงือก”
	ŋò:k	hɔ:k5	“หงอก”
	ŋw̃:n	hɔ:n1	“หงอน”

	ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
ph → p	phât	pa:t4	“พาด”
	pháj	paj3	“(สะ)ไก้”
	phe:	pe:2	“แพ”
	phî:	pi:4	“พี่”
	phô:	pw:4	“พ่อ”
d → t	dûa:j	to:j	“ด้วย”

2. ความแตกต่างของเสียงสระ

2.1 จำนวนสระมีใช้ไม่เท่ากัน

2.2 มีการออกเสียงสระต่างกัน เช่น

	ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทยลื้อ	ความหมาย
ia: → e:	khîa:w	khe:w1	“เขี้ยว”
	dia:w	de:w1	“เดี้ยว”
	bîa:w	be:w6	“เบี้ยว”
	mia:	me:2	“เมีย”
ua: → o:	thûa:j	tho:j6	“ถั่ว”
	kûa:j	ko:j6	“กล้วย”
	chûa:j	cho:j6	“ช่วย”
i → i:	hîn	hi:n1	“หิน”
	lín	li:n3	“ลื่น”
	níw	ni:w3	“นิ้ว”
e → i	khêm	khim1	“เข็ม”
	lên	lin4	“เล่น”
	pen	pin1	“เป็น”
e → a	hěn	han1	“เห็น”
ɛ: → i	lǎ:m	lim1	“แหลม”
a → ɔ:	khwâm	khɔ:m4	“คว่ำ”
a: → a	khâ:w	khaw6	“ข้าว”
u → ʏ	dùk	dʏk1	“ตึก”
o → u	kôm	kum6	“กุ่ม”
	poŋ	pun1	“ปลง”
	sôn	sun6	“สัน”
	tôm	tum6	“ตุ่ม”

3. ความแตกต่างเรื่องวรรณยุกต์ ภาษาไทลื้อมีเสียงวรรณยุกต์ที่ใช้ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน 4 เสียง คือ เสียงวรรณยุกต์ที่ 1 สูง-ระดับ เสียงวรรณยุกต์ที่ 3 กลาง-ระดับ เสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลาง-ระดับ-ตก เสียงวรรณยุกต์ที่ 6 ต่ำ-ขึ้น-ตก แต่มีลักษณะการใช้เสียงวรรณยุกต์ที่ต่างกัน ดังนี้

3.1 เสียงวรรณยุกต์ที่ 1 สูง-ระดับ ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานเป็นคำเป็น เขียนด้วยอักษรกลางไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ ในภาษาไทลื้อจะออกเสียงเหมือนเสียงวรรณยุกต์ตรีในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทลื้อ	ความหมาย
กิน	กิน	“กิน”

3.2 เสียงวรรณยุกต์ที่ 3 กลาง-ระดับ ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานเป็นคำเป็น เขียนด้วยอักษรต่ำ มีวรรณยุกต์โทกำกับ ในภาษาไทลื้อจะออกเสียงเหมือนเสียงวรรณยุกต์สามัญในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทลื้อ	ความหมาย
ข้าง	จาง	“ข้าง”

3.3 เสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลาง-ระดับ-ตก ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานเป็นคำเป็นและคำตาย เขียนด้วยอักษรต่ำ มีวรรณยุกต์เอกกำกับ หรือที่ตัวสะกดทั้งสระเสียงสั้นและสระเสียงยาว ในภาษาไทลื้อจะออกเสียงเหมือนเสียงวรรณยุกต์โทในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทลื้อ	ความหมาย
พ่อ	ป้อ	“พ่อ”

3.4 เสียงวรรณยุกต์ที่ 6 ต่ำ-ขึ้น-ตก ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานเป็นคำเป็น เขียนด้วยอักษรสูง มีวรรณยุกต์โทกำกับ ในภาษาไทลื้อจะออกเสียงเหมือนเสียงวรรณยุกต์จัตวาในภาษาไทยมาตรฐาน

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาไทลื้อ	ความหมาย
ข้า, ฆ่า	ชา	“ข้า, ฆ่า”

นอกจากงานวิจัยในข้างต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ที่น่าสนใจโดย ชญานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิเคราะห์การใช้คำของคนไทลื้อสามระดับอายุ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และได้ศึกษาและวิเคราะห์ระบบเสียงในภาษาไทลื้อด้วยงานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลคำศัพท์ทั้งหมดจำนวน 800 คำ จากผู้บอกภาษาจำนวน 75 คน และได้สรุประบบเสียงของภาษาไทลื้อที่พูดในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาซึ่งประกอบด้วย หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาไทลื้อมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง คือ /p, t, c, k, ʔ, p^h, t^h, c^h, k^h, b, d, m, n, ŋ, f, s, h, w, l, j/ พยัญชนะทั้ง 20 หน่วยเสียงสามารถปรากฏใน

ตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด แต่มีพยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ พยัญชนะควบกล้ำมี 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw, kʰw/ ในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า จากการศึกษาเรื่องการใช้คำศัพท์ของคนไทลื้อในอำเภอเชียงคำ พบว่า มีผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ประมาณ 3 คนที่นำเอาเสียงควบกล้ำของภาษาคำเมืองมาใช้ คือ เสียงควบกล้ำ /sw/ ในคำว่า [swaʔ⁷] แปลว่า “ปล่อยมือ” ในขณะที่ระดับอายุที่ 1 และ 2 ใช้คำว่า [saʔ⁷] โดยชฎานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) แสดงความเห็นว่ กรณีดังกล่าวเป็นความเปลี่ยนแปลงเฉพาะบุคคลเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะความเคยชินในการพูดภาษาคำเมืองของผู้บอกภาษา

ระบบเสียงพยัญชนะของภาษาไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาแสดงในตารางที่ 30

ตารางที่ 30 ระบบเสียงพยัญชนะของภาษาไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา (ดัดแปลงจากชฎานนท์ แสงศรีจันทร์, 2541: 45)

ประเภทของเสียง	ฐานกรณ์ ลักษณะ ของเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก- ฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้นเสียง
กัก หรือ ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง	p p ^h b		t t ^h d		k k ^h	ʔ
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม				c c ^h		
นาสิก	ก้อง	m		n		ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			j		

หน่วยเสียงสระ ในภาษาไทลื้อมีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง คือ /i, i:, e, e:, ɛ, ɛ:, u, u:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ ส่วนสระประสมนั้น ไม่มีในภาษาไทลื้อ แต่ในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ในปัจจุบันมีผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 อยู่ไม่กี่คนที่ออกเสียงสระประสม คือ เสียง /ua/ ซึ่งคำศัพท์ที่พบในการศึกษาวิจัยครั้งนั้นมีเพียง 3 คำเท่านั้น คือ [luak⁷] “ฉลาด” [luan⁴] “และ, เปื่อย” [juam⁴] “ขยำ, ปีบ, นวด” และในงานดังกล่าวได้สันนิษฐานไว้ว่า การออกเสียงทั้ง 3 คำข้างต้นนี้เป็นการนำระบบเสียงของภาษาไทยล้านนาหรือภาษาคำเมืองมาใช้ เนื่องจากในภาษาไทยล้านนาหรือภาษาคำเมืองจะออกเสียงเป็น [luak⁷] [luan⁴] และ [juam⁴] ในขณะที่ภาษาไทลื้อจะออกเสียงเป็น [lak⁷] [lan⁴] และ [jam⁴] ตามลำดับ ดังนั้นจึงน่าจะเป็นเพราะความคุ้นเคยของเฉพาะบุคคลที่เคยใช้พูดกับชาวไทยล้านนา เพราะมีคนไทลื้อจำนวนน้อยมากที่ออกเสียงสระประสมนี้ ทั้งที่มีคำศัพท์อีกมากที่มีสระประสมอยู่ด้วย แต่ในงานวิจัยดังกล่าวผู้บอกภาษาคนเดียวที่ก็ไม่ได้ออกเสียงสระประสมเลยนอกจากคำศัพท์ 3 คำดังกล่าว

หน่วยเสียงสระในภาษาไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาแสดงในตารางที่ 31 ต่อไปนี้

ตารางที่ 31 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยถิ่น อำเภอยะลา จังหวัดยะลา (ดัดแปลงจากชฎานนท์ แสงศรีจันทร์, 2541: 46)

ระดับลิ้น ส่วนของลิ้น ลักษณะของริมฝีปาก	ส่วนหน้า		ส่วนกลาง		ส่วนหลัง	
	ไม่ห่อ		ไม่ห่อ		ห่อ	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
สูง	i	i:	u	u:	u	u:
กึ่งสูง	e	e:	o	o:	o	o:
กึ่งต่ำ	ɛ	ɛ:			ɔ	ɔ:
ต่ำ			a	a:		

ระบบวรรณยุกต์ ในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวไม่ได้เน้นเรื่องวรรณยุกต์และมีคำอธิบายไว้ว่า เนื่องจากคนไทลื้อในอำเภอยะลามารจากหลายเมือง เช่น เมืองมาง เมืองหยวน เมืองพง เมืองล้า และได้กระจายกันอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้ง 25 หมู่บ้าน สำเนียงหรือเสียงที่พูดออกมาจะแตกต่างกันอยู่ไม่มากนัก ซึ่งเมื่อพูดคุยกันแล้วก็สามารถจะรู้ได้ว่า ใครเป็นลื้อบ้านใด ถึงแม้คำศัพท์ที่ใช้จะมีความแตกต่างกันในเรื่องเสียงวรรณยุกต์อยู่บ้าง เช่น คำว่า “ล้าไย” คนไทลื้อจากบ้านเชียงบานจะออกเสียงพยางค์แรกในระดับเสียงกลาง-ขึ้น-ระดับ เป็น [lam³ jai²] ในขณะที่คนไทลื้อจากบ้านแวนจะออกเสียงพยางค์แรกในระดับเสียงสูงพิเศษ-ระดับ เป็น [lam⁸ jai²] หรือคำว่า “ตา” คนไทลื้อบ้านธาตุบ้านมาง ฯลฯ จะออกเสียงระดับเสียงสูง-ระดับ เป็น [ta:¹] ส่วนคนไทลื้อบ้านล้า บ้านแวน ฯลฯ จะออกเสียงในระดับเสียงกลาง-ระดับ เป็น [ta:¹] (ในวิทยานิพนธ์ของชฎานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) จัดเสียงสูง-ระดับ และกลาง-ระดับรวมเข้าด้วยกัน) นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังให้ข้อมูลไว้ด้วยว่า ถึงแม้ความแตกต่างเรื่องวรรณยุกต์จะเป็นความแตกต่างระหว่างหมู่บ้าน แต่ผู้ออกภาษาในแต่ละระดับอายุยังคงรักษาระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทลื้อไว้ได้ ถึงแม้จะมีการนำเอาคำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ มาใช้แต่ก็ไม่ได้นำเอาระบบเสียงวรรณยุกต์มาใช้ด้วย

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทลื้อ อำเภอยะลา จังหวัดยะลาที่ชฎานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ศึกษาและสรุปไว้มี 7 หน่วยเสียง และเสียงวรรณยุกต์พิเศษ (วรรณยุกต์สนธิ) อีก 2 เสียง ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เป็นเสียงสูง-ระดับ หรือกลาง-ระดับ	(คล้ายเสียงสามัญ)
วรรณยุกต์ที่ 2	เป็นเสียงกลาง-ขึ้น-ตก	
วรรณยุกต์ที่ 3	เป็นเสียงกลาง-ขึ้น-ระดับ	(คล้ายเสียงตรี)
วรรณยุกต์ที่ 4	เป็นเสียงกลาง-ระดับ-ตก	(คล้ายเสียงสามัญ)
วรรณยุกต์ที่ 5	เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น-ตก	(คล้ายเสียงจัตวา)
วรรณยุกต์ที่ 6	เป็นเสียงต่ำ-ตก	(คล้ายเสียงเอก)
วรรณยุกต์ที่ 7	เป็นเสียงสูง-ระดับ-หยุดในลำคอ	(คล้ายเสียงตรี)

วรรณยุกต์พิเศษ หรือวรรณยุกต์สนธิ คือ การที่เสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนไปอันเนื่องจากอิทธิพลของเสียงวรรณยุกต์ข้างเคียง ซึ่งวรรณยุกต์สนธิในภาษาไทยนี้เป็นลักษณะเฉพาะของชาวไทลื้อกลุ่มเชื้อสายเมืองล้า เช่น บ้านล้า บ้านแวน บ้านกัวชมพู โดยจะออกเสียงสูงกว่าชาวไทลื้อกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มเมืองพง กลุ่มเมืองหย่วน กลุ่มเมืองมาง แต่การออกเสียงที่ไม่เหมือนกันนี้จะเกิดกับคำศัพท์ที่มีสองพยางค์ขึ้นไป สำหรับคำศัพท์ที่ออกเสียงพิเศษนี้ไม่อาจจะระบุได้ชัดเจนว่าเป็นคำประเภทใดหรือในสภาพแวดล้อมของคำเช่นใดที่ควรออกเสียงเช่นนี้ และไม่ใช้ทุกคำเสมอไป และเรื่องวรรณยุกต์พิเศษนี้จะเกี่ยวกับเรื่องของวลี การเรียงคำในประโยค ซึ่งไม่ได้อยู่ในขอบเขตของวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าว

ตัวอย่างการปรากฏของวรรณยุกต์พิเศษในภาษาลื้อ อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา มีดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 8 เป็นเสียงสูงพิเศษ-ระดับ จะปรากฏตามหลังเสียงวรรณยุกต์ที่ 1, 5, 7 และอยู่หน้าเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 (ไม่ใช่ทุกคำ) เช่น

กลุ่มเมืองล้า	กลุ่มอื่น ๆ	ความหมาย
[ma ¹ ten ⁸]	[ma ¹ ten ³]	“พุทรา”
[ma ¹ na:w ⁸]	[ma ¹ na:w ³]	“มะนาว”
[t ^h aw ⁵ cai:j ⁸]	[t ^h aw ⁵ cai:j ³]	“ตา”
[t ^h aw ⁵ jin ⁸]	[t ^h aw ⁵ jin ³]	“ยาย”
[het ⁷ fə:n ⁸]	[het ⁷ fə:n ³]	“เห็ดฟาง”
[lam ⁸ jai ²]	[lam ³ jai ²]	“ลำไย”

วรรณยุกต์ที่ 9 เป็นเสียงสูงพิเศษ-ขึ้น จะปรากฏตามหลังเสียงวรรณยุกต์ที่ 1, 3, 5 (ไม่ใช่ทุกคำ) เช่น

กลุ่มเมืองล้า	กลุ่มอื่น ๆ	ความหมาย
[ma ¹ ciw ⁹]	[ma ¹ ciw ⁴]	“มะกรูด”
[ʔi ¹ me: ⁹]	[ʔi ¹ me: ⁴]	“แม่”
[ʔi ¹ po: ⁹]	[ʔi ¹ po: ⁴]	“พ่อ”
[pa: ³ he:w ⁹]	[pa: ³ he:w ⁴]	“ป่าสุสาน”
[t ^h aw ⁵ ja: ⁹]	[t ^h aw ⁵ ja: ⁴]	“ย่า”
[lam ⁸ jai ²]	[lam ³ jai ²]	“ลำไย”

รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยาแสดงในภาพที่ 38 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1	ว.3	ว.5	ว.3	ว. 7
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสี้ยนเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว. 2	ว.4	ว.6	ว.4	

ภาพที่ 38 ระบบวรรณยุกต์ภาษาลื้อ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพะเยา (ดัดแปลงจากชฎานนท์ แสงศรีจันทร์, 2541: 48)

เมื่อเปรียบเทียบระบบเสียงในภาษาลื้อที่งานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมานำเสนอไว้ จะเห็นได้ว่าภาษาลื้อที่พูดในถิ่นต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีระบบเสียงคล้ายคลึงกัน ทั้งระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ และมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ตารางที่ 32-34 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่นำเสนอไว้ในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา

ตารางที่ 32 เปรียบเทียบพยัญชนะในภาษาลื้อในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา

ไทยลื้อ (ชานู รอดเหตุ ภัย, 2517)	ลื้อเชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ลื้อเมือง ยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ไทยลื้อ (มีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525)	ลื้อ สิบสอง ปันนา (ปราณี กุล ละวณิชย์ และคณะ, 2527)	ลื้อ ต.กล้วยแพะ อ.เมือง จ. ลำปาง (Lamchiagdase, 1984)	ลื้อ ม.สัน มะแฟน ต. ท่าก้อ อ.แม่ สรวย จ. เชียงราย (Ploykaew, 1985)	ไทลื้อ ม.หนองบัว ต.ป่าคา อ.ท่า วังผา จ.น่าน (นิภา อัมพร พรรคดี, 2529)	ไทลื้อ อ.เชียงคำ จ.พะเยา (ชฎานนท์ แสงศรี จันทร์, 2541)
พยัญชนะต้นเดี่ยว								
p-	p-	p-	p-	p-	p-	p-	p-	p-
t-	t-	t-	t-	t-	t-	t-	t-	t-
c-	c-	c-	c-	-	c-	c-	c-	c-
k-	k-	k-	k-	k-	k-	k-	k-	k-
ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-	ʔ-
ph-	ph-	ph-	ph-	ph-	ph-	ph-	ph-	p ^h -
th-	th-	th-	th-	th-	th-	th-	th-	t ^h -
kh-	-	-	kh-	-	kh-	-	kh-	k ^h -
ch-	-	ch-	-	-	-	-	-	c ^h -
b-	b-	b-	b-	b-	b-	b-	b-	b-
d-	d-	d-	d-	d-	d-	d-	d-	d-
m-	m-	m-	m-	m-	m-	m-	m-	m-
n-	n-	n-	n-	n-	n-	n-	n-	n-

ไทยลื้อ (ชานาญ รอดเหตุ ภัย, 2517)	ลื้อเซียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ลื้อเมือง ยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ไทยลื้อ (มีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525)	ลื้อ สิบสอง ปันนา (ปราณี กุล ละวณิชย์ และคณะ, 2527)	ลื้อ ต.กล้วยแพะ อ.เมือง จ. ลำปาง (Lamchiagdase, 1984)	ลื้อ ม.สัน มะแฟน ต. ท่าก้อ อ.แม่ สรวย จ. เชียงราย (Ploykaew, 1985)	ไทลื้อ ม.หนองบัว ต.ป่าคา อ.ท่า วังผา จ.น่าน (นิภา อัมพร พรรคิ์, 2529)	ไทลื้อ อ.เชียงคำ จ.พะเยา (ชฎานนท์ แสงศรี จันทร์, 2541)
η-	η-	η-	η-	η-	η-	η-	η-	η-
ɲ-	-	ɲ- (เป็นเสียง ย่อยของ η-)	-	-	ɲ-	-	ɲ-	-
f-	f-	f-	f-	f-	f-	ϕ-	f-	f-
-	-	-	-	v-	-	-	-	-
s-	s-	s-	s-	s-	s-	ɕ-	s-	s-
-	x-	x-	x-	x-	-	k̄x	-	-
h-	h-	h-	h-	h-	h-	h-	h-	h-
-	-	-	-	ts-	-	-	-	-
l-	l-	l-	l-	l-	-	l-	l-	l-
r-	r-	r-	-	-	-	-	-	-
w-	v-	v-	w-	-	w-	w-	w-	w-
y-	y-	y-	y-	j-	j-	j-	j-	j-
พยัญชนะต้นควบกล้ำ								
-	xw-	xw-	xw-	xw-	-	-	-	-
khw-	-	-	-	-	khw-	khw-	khw-	k ^h w-
kw-	kw-	kw-	kw-	kw-	kw-	kw-	kw-	kw-
-	-	tw-	-	-	-	-	-	-
-	-	thw-	-	-	-	-	-	-
-	tr-	tr-	-	-	-	-	-	-
-	thr-	thr-	-	-	-	-	-	-
-	-	xl-	-	-	-	-	-	-
พยัญชนะท้าย								
-p	-p	-p	งาน ดังกล่าว ไม่ได้ นำเสนอ เกี่ยวกับ พยัญชนะ ท้าย	งานดังกล่าว ไม่ได้ นำเสนอ เกี่ยวกับ พยัญชนะ ท้าย	-p	-p	-p	-p
-t	-t	-t			-t	-t	-t	-t
-k	-k	-k			-k	-k	-k	-k
-ʔ	-ʔ	-ʔ			-ʔ	-ʔ	-ʔ	-ʔ
-m	-m	-m			-m	-m	-m	-m
-n	-n	-n			-n	-n	-n	-n
-ŋ	-ŋ	-ŋ			-ŋ	-ŋ	-ŋ	-ŋ
-w	-w	-w			-w	-w	-w	-w
-y	-y	-y			-j	-j	-j	-j

ตารางที่ 33 เปรียบเทียบสระในภาษาลื้อในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา

ไทยลื้อ (ชำนาญ รอดเหตุ ภัย, 2517)	ลื้อเชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ลื้อเมืองยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ไทยลื้อ (มีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525)	ลื้อ สิบสอง ปันนา (ปราณี กุล ละวณิชย์ และคณะ, 2527)	ลื้อ ต.กล้วย แพะ อ.เมือง จ.ลำปาง (นันทริยา ลำเจียก เทศ, 2527)	ลื้อ ม.สัน มะแฟน ต.ท่า ก้อ อ.แม่สรวย จ.เชียงราย (Ploykaew, 1985)	ไทลื้อ ม.หนองบัว ต. ป่าคา อ.ท่าวัง ผา จ.น่าน (นิภา อัมพร พรดี, 2529)	ไทลื้อ อ.เชียงคำ จ. พะเยา (ชญา นนท์ แสงศรี จันทร์, 2541)
สระเดี่ยว								
i	i	i	i	i	i	i	i	i
ii	ii	ii	i:	-	i:	i:	i:	i:
ɨ	ɯ	ɯ	ɨ	ɯ	ɨ	ɯ	ɯ	ɯ
hi	ɯɯ	ɯɯ	ɨ:	-	ɨ:	ɯ:	ɯ:	ɯ:
u	u	u	u	u	u	u	u	u
uu	uu	uu	u:	-	u:	u:	u:	u:
e	e	e	e	e	e	e	e	e
ee	ee	ee	e:	-	e:	e:	e:	e:
ə	ɤ	ɤ	ə	ɤ	ə	ɤ	ɤ	ə
əə	ɤɤ	ɤɤ	ə:	-	ə:	ɤ:	ɤ:	ə:
o	o	o	o	o	o	o	o	o
oo	oo	oo	o:	-	o:	o:	o:	o:
ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	æ	ɛ	ɛ
ɛɛ	ɛɛ	ɛɛ	ɛ:	-	ɛ:	æ:	ɛ:	ɛ:
a	a	a	a	a	a	a	a	a
aa	aa	aa	a:	-	a:	a:	a:	a:
ɔ	ɔ	ɔ	ɔ	ɔ	ɔ	ɔ	ɔ	ɔ
ɔɔ	ɔɔ	ɔɔ	ɔ:	-	ɔ:	ɔ:	ɔ:	ɔ:
สระประสม								
-	-	-	-	-	-	iɤ	-	-
-	iw	iw	-	iu	-	-	-	-
-	ew	ew	-	eu	-	-	-	-
-	ɛw	ɛw	-	ɛu	-	-	-	-
-	aw	aw	-	au	-	-	-	-
-	aaw	aaw	-	a:u	-	-	-	-
-	-	-	-	ɤu	-	-	-	-
-	uy	uy	-	ui	-	-	-	-
-	ɤy	ɤy	-	ɤi	-	-	-	-
-	oy	oy	-	oi	-	-	-	-
-	ay	ay	-	ai	-	-	-	-
-	aay	aay	-	a:i	-	-	-	-
-	ɔy	ɔy	-	ɔi	-	-	-	-
-	-	-	-	uui	-	-	-	-

ตารางที่ 34 เปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา

	ไทย ลื้อ (ชานาญ รอด เหตุภัย, 2517)	ลื้อเชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ลื้อเมือง ยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ไทยลื้อ (มีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525)	ลื้อ สิบสอง ปันนา (ปราณี กุลละ วณิชย์ และคณะ, 2527)	ลื้อ ต.กล้วย แพะ อ.เมือง จ.ลำปาง (Lamchi agdase, 1984)	ลื้อ ม.สัน มะแฟน ต.ท่าก้อ อ.แม่ สรวย จ.เชียงใหม่ ราย (Ploykaew, 1985)	ลื้อ (เสรี เวโรหา, 1975)	ไทลื้อ ม.หนองบัว ต.ป่าคา อ. ท่าวังผา จ.น่าน (นิภา อัมพร พรรคดี, 2529)	ไทลื้อ อ.เชียงคำ จ.พะเยา (ชญา นนท์ แสงศรี จันทร์, 2541)
1.		เสียงสูง- ระดับ /55/ เช่น /haa ⁵⁵ / “หา”	เสียงสูง- ขึ้น /45/ เช่น /haa ⁴⁵ / “หา”	สูงระดับ /44/ เช่น /xa: ⁴⁴ / “ชา”	สูงระดับ /55/ เช่น /xa ⁵⁵ / “ชา, /xa ⁵⁵ / “ซัดกลอน, ปัก”	1. กลาง- สูง-ตก 2. ต่ำ 3. กลาง- ตก 4. สูง-ตก 5. สูง-ขึ้น 6. กลาง- ต่ำ-ตก	1. กลาง- ต่ำ-ขึ้น 2. สูง-ระดับ 3. กลาง- ระดับ 4. กลาง- ต่ำ-ระดับ 5. ต่ำ-ระดับ 6. กลาง- ต่ำ-ตก	สูงคงที่ หรือสูง ระดับ เช่น [ha:1] “คันทา”	สูง-ระดับ /44/ /ho: ⁴⁴ / “หั่ว”	สูง- ระดับ หรือ กลาง- ระดับ
2.	จัตวา เพี้ยน (ไทย กลาง: เสียง เอก) เช่น ลี เป็น ลี ใหม่ เป็น ใหม่	เสียงต่ำ- ขึ้น (low- rising) /12/ เช่น คำว่า /haa ¹² / “หา (ฝน)”	เสียงต่ำ- ขึ้น (low- rising) /12/ เช่น คำว่า /haa ¹² / “หา (ฝน)”	กลาง- ตก-ขึ้น /323/ /xa: ³²³ / “ชา”				กลาง-ขึ้น เช่น [ha:2] “การ แบ่งแยก จำนวนฝน ที่ตก”	กลาง-ขึ้น- ระดับ /344/ เช่น /fa: ³⁴⁴ / “ฝ่า”	กลาง- ขึ้น- ระดับ
3.	เอก เพี้ยน (ไทย กลาง: เสียงโท) เช่น ได้ เป็น ได้ ข้าว เป็น ข้าว พี่ เป็น พี่	เสียงต่ำ ระดับ มี เสียงกักที่ เส้นเสียง (low level, glottalized) /11 [?] / เช่น คำว่า /haa ^{11?} / / “ห่า”	เสียงต่ำ ระดับ มี เสียงกักที่ เส้นเสียง (low level, glottalize d) /11 [?] / เช่น คำว่า /haa ^{11?} / / “ห่า”	ต่ำ-ตก- ขึ้น /212/ /kaw ²¹² / / “เก้า”				ต่ำ มีการ บีบตัวของ ช่องคอ หอย และ ตามด้วย เสียงขึ้น เช่น [ha:5] “ห่า”	ต่ำ-ขึ้น- ตก /232/ เช่น /pa: ²³² / “ป้า”	ต่ำ-ขึ้น- ตก
4.	โทเพี้ยน (ไทย กลาง: เสียง สามัญ) เช่น นา เป็น นำ มี เป็น มี	เสียงต่ำ- ตก (low- falling) /21/ เช่น คำว่า /haa ²¹ / “รา”	เสียงกลาง มีเสียงขึ้น และตก เล็กน้อย (mid, with slight rise and fall) /342/ เช่น คำว่า /haa ³⁴² / “รา”	ต่ำระดับ /22/ /ma: ²² / “มา”	สูง-ตก /51/ เช่น /xa ⁵¹ / “คา”			เสียงสูงตก หรือสูงลง เช่น [ha:4] “รา”	กลาง-ขึ้น- ตก /343/ เช่น /me: ³⁴³ / “เมีย”	กลาง- ขึ้น-ตก

	ไทย ลื้อ (ชานาญ รอด เหตุภัย, 2517)	ลื้อเซียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ลื้อเมือง ยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ไทยลื้อ (มีวรรณ ลิรวัดน์ และคณะ, 2525)	ลื้อ ลิบสอง ปันนา (ปราณี กุลละ วนิชย์ และคณะ, 2527)	ลื้อ ด.กล้วย แพะ อ.เมือง จ.ลำปาง (Lamchi agdase, 1984)	ลื้อ ม.สัน มะแฟน ด.ท่าก้อ อ.แม่ สรวย จ.เชียงใหม่ ราย (Ploykaew, 1985)	ลื้อ (เสรี เวโรทา, 1975)	ไทลื้อ ม.หนองบัว ด.ป่าคา อ. ท่าวังผา จ.น่าน (นิภา อัมพร พรัตน์, 2529)	ไทลื้อ อ.เชียงคำ จ.พะเยา (ชญา นนท์ แสงศรี จันทร์, 2541)
5.	สามัญ เพี้ยน (ไทย กลาง: เสียง สามัญ)	เสียงกลาง ระดับ (mid level) /33/ เช่น คำว่า /haa ³³ / “ฮ่า (โรค) epidemic”	เสียงกลาง ระดับ (mid level) /33/ เช่น คำว่า /haa ³³ / “ฮ่า (โรค) epidemic”	กลาง ระดับ /33/ /me: ³³ / “แม่”	ต่ำ-ขึ้น /13/ เช่น /xa ¹³ / “ฆ่า”			เสียงกลาง คงที่ หรือ กลาง ระดับ เช่น [ha:5] “อหิวา ตกโรค”	กลาง- ระดับ-ตก /332/ เช่น /po: ³³² / “พ่อ”	กลาง- ระดับ- ตก
6.		เสียงตก มี เสียงกักที่ เส้นเสียง (falling, glottalized) /31 [?] / เช่น คำว่า /haa ^{31?} / / “ปลา (ร้า)”	เสียงตก มี เสียงกักที่ เส้นเสียง (falling, glottalize d) /31 [?] / เช่น คำว่า /haa ^{31?} / / “ปลา (ร้า)”	กลาง- ขึ้น-ตก /343/ /ma: ³⁴³ / “ม้า”				ต่ำและมี เสียงลดลง เล็กน้อย เช่น [ha:6] “ปลาร้า”	กลาง- ระดับ /33/ เช่น /ma: ³³ / “ม้า”	ต่ำ-ตก
7.	ตรีเพี้ยน (ไทย กลาง: เสียง เอก) เช่น จะ เป็น จ๊ะ สุข เป็น ซุก			สูง-ตก- ขึ้น /434/ /xat ⁴³⁴ / “ซัด”						สูง- ระดับ- หยุดใน ลำคอ
8.					ต่ำระดับ /11/ เช่น /xa ¹¹ / “พูดให้ร้าย”					
9.					กลาง-ขึ้น /35/ เช่น /xa ³⁵ / “แต่งงาน- หญิง”, /xa ³⁵ / “ขาด”					

	ไทย ลื้อ (ชานาญ รอด เหตุภัย, 2517)	ลื้อเชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ลื้อเมือง ยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ไทยลื้อ (มีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ, 2525)	ลื้อ สิบสอง ปันนา (ปราณี กุลละ วนิชย์ และคณะ, 2527)	ลื้อ ต.กล้วย แพะ อ.เมือง จ.ลำปาง (Lamchi agdase, 1984)	ลื้อ ม.สัน มะแฟน ต.ท่าก่อ อ.แม่ สรวย จ.เชียงใหม่ ราย (Ploykaew, 1985)	ลื้อ (เสรี เวโรทา, 1975)	ไทลื้อ ม.หนองบัว ต.ป่าคา อ. ท่าวังผา จ.น่าน (นิภา อัมพร พรดี, 2529)	ไทลื้อ อ.เชียงคำ จ.พะเยา (ชญา นนท์ แสงศรี จันทร์, 2541)
10.					กลางระดับ /33/ เช่น /xa ³³ / “กั้งไม้”, /xa ³³ / “ติดอ่าง”					

จากตารางที่ 32-34 จะเห็นได้ว่า ลักษณะทางเสียงในภาษาลื้อที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ตามที่นำเสนอไว้ในงานวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มีการใช้พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์คล้ายคลึงกัน ความแตกต่างของระบบเสียงในภาษาลื้อถิ่นต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นความแตกต่างของพยัญชนะควบกล้ำ สระประสม และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเปรียบเทียบลักษณะทางเสียงในภาษาลื้อถิ่นต่าง ๆ แสดงให้เห็นการแปรทางเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาลื้อซึ่งอาจนับเป็นการแปรตามถิ่นที่พูดนั่นเอง

ตัวอย่างงานที่ศึกษาการแปรของลักษณะทางภาษาในภาษาลื้อที่น่าสนใจ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของกวิน วิลเลียมส์ (Williams, 1986) ซึ่งวิเคราะห์การแปรทางภาษาของภาษาลื้อที่พูดในจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้แก่ พะเยา เชียงราย ลำปาง และลำพูน รวมทั้งที่พูดในท้องถิ่นต่าง ๆ 3 ท้องถิ่นในสิบสองปันนา โดยพิจารณาปัจจัยทางด้านถิ่นที่อยู่อาศัย อายุ และการสัมผัสกับภาษาอื่น ๆ ที่พูดในภาคเหนือของประเทศไทย พม่า และทางตอนใต้ของจีน โดยได้นำข้อมูลภาษายอมมาศึกษาวิจัยด้วย งานวิจัยดังกล่าวศึกษาการแปรทางสัทวิทยาโดยใช้สถิติ (phonostatistics) ซึ่งประกอบด้วย การวัดค่าความต่างของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบด้านคำศัพท์โดยใช้สถิติ (lexicostatistics) ด้วยการวัดความคล้ายคลึงกันของคำศัพท์ จากการศึกษาด้านคำศัพท์ งานวิจัยดังกล่าวได้ข้อสรุปว่า ภาษาลื้อที่พูดในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาเป็นภาษาลื้อถิ่นที่ยังคงลักษณะดั้งเดิมในภาษาไว้มากกว่าภาษาลื้อที่พูดในจังหวัดลำปางและลำพูน และการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นสูงอายวยังคงลักษณะเดิมในภาษามากกว่าผู้พูดรุ่นอายุน้อย นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังสรุปไว้ด้วยว่า วรรณยุกต์ในภาษาลื้อและภาษายองที่พูดในประเทศไทยเกิดการลู่เข้าหา (convergence) วรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน (ดูรายละเอียดใน Williams, 1986)

นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของชนิษฐา ไจมน (Chaimano, 2009) ซึ่งวิเคราะห์และเปรียบเทียบการแปรเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลื้อที่ใช้พูดใน 7 จังหวัดในภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา รวม 45 หมู่บ้าน โดยงานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษาหมู่บ้านละ 3 คน รวมมีผู้ออกภาษาทั้งสิ้น 135 คน เครื่องมือ

ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ ได้แก่ รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เกตนิย์ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาษาลื้อสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีระบบวรรณยุกต์แบบ 5 หน่วยเสียง และกลุ่มที่มีระบบวรรณยุกต์แบบ 6 หน่วยเสียง (ภาษาลื้อ หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านซึ่งเป็นภาษาลื้อถิ่นเดียวกันกับที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ เป็นภาษาลื้ออีกถิ่นหนึ่งที่ศึกษาในงานวิจัยของชนิษฐา ไจมนิและจัดอยู่ในกลุ่มที่มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง)

นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังสรุปไว้ว่า ภาษาลื้อมีระบบวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน 9 แบบ เมื่อจำแนกภาษาลื้อตามลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A สามารถแบ่งภาษาถิ่นลื้อออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-2-3-4 กลุ่มที่ 2 แบบ A1-23-4 กลุ่มที่ 3 แบบ A1-234 กลุ่มที่ 4 แบบ A12-34 และกลุ่มที่ 5 แบบ A123-4 โดยระบบวรรณยุกต์กลุ่มที่ 3 คือ แบบ A1-234 เป็นกลุ่มที่มีการพูดกระจายมากที่สุดในหลายจังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และน่าน และมีระบบวรรณยุกต์บางแบบที่พูดเฉพาะในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่เท่านั้น นอกจากนี้ในงานวิจัยดังกล่าวยังได้นำเสนอการจัดกลุ่มภาษาลื้อโดยใช้รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงและสัทลักษณะของวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ (ดูรายละเอียดใน Chaimano, 2009)

2.5.3 ภาษาจีน/เขิน

2.5.3.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาษาจีน/เขิน

ภาษาจีน เป็นภาษาตระกูลไต สาขาตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งมีภาษาอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ ภาษาไทใหญ่ (ขาน) ไทดำ ลาว ไทย ฯลฯ ผู้พูดภาษาจีนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมืองเชียงตุง รัฐขาน ประเทศพม่าซึ่งเป็นบริเวณที่ชนกลุ่มใหญ่พูดภาษาขานและภาษาอื่น ๆ นอกจากนี้ภาษาจีนยังพูดในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือของประเทศไทยด้วย เช่น ในบางหมู่บ้านในจังหวัดเชียงราย มีผู้พูดภาษาจีนอพยพจากเมืองเชียงตุงและจากหมู่บ้านต่าง ๆ ในประเทศพม่า นอกจากนี้จากยังมีผู้พูดภาษาจีนในบริเวณต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น หมู่บ้านต้นแหน้อย หมู่บ้านป่าสัก หมู่บ้านต้นเก็ด และหมู่บ้านทุ่งเสี้ยว ในอำเภอสันป่าตอง ซึ่งผู้พูดภาษาจีนในบริเวณดังกล่าวมีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากเชียงตุงเช่นเดียวกันและอพยพมาก่อนกลุ่มที่อยู่ในจังหวัดเชียงราย (Petsuk, 1978)

ชื่อภาษาและชื่อเรียกตนเองของผู้พูดภาษาจีนตามที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ มีการใช้ชื่อแตกต่างกัน ดังที่วิลเลียม คลิฟตัน ดอดด์ (Dodd, 1996: 200) เรียกว่า “ซิ่น” (Kün) และอธิบายไว้ว่า ภาษาจีนและภาษาไทลื้อ (Tai Lü) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันทั้งทางเชื้อชาติและทางภูมิศาสตร์ของถิ่นที่ตั้งถิ่นฐาน ชื่อของทั้งสองกลุ่มชนจึงมักถูกใช้ควบคู่กันเป็น “ซิ่นและลื้อ” (The Kün and Lü) นอกจากนี้ในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ก็เรียกว่า “ซิ่น” และสรุปเกี่ยวกับชื่อภาษาและชื่อเรียกตนเองไว้ว่า ผู้พูดภาษาจีนเรียกตนเองว่า “ซิ่น” (Khün) และแบ่งภาษาของตนเองออกเป็น 3 ถิ่น ได้แก่ เวียงซิ่น (Weng Khün) ซึ่งหมายถึง “ซิ่นในเมือง” (Khün in town) ซิ่นเมืองลุง (Khün Muang Lung) และซิ่นกลางเมือง (Khün Kang Muang) คุณหญิงสุริยา รัตนกุล (2548: 65) เรียกชื่อภาษาจีนว่า “ไทเขิน” (Tai Khuon) และได้สรุปเกี่ยวกับชื่อเรียกภาษาและชื่อเรียกตนเองของผู้พูดภาษาจีนไว้ว่า ชื่อภาษาไทเขิน (Tai Khuon) มีอีกชื่อหนึ่งว่า “ไทซิ่น” (Tai

Khün) ซึ่งเป็นชื่อที่เรียกตามการออกเสียงของผู้พูดภาษา นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกว่า “เขิน” ใช้ในเอกสารต่าง ๆ ด้วย เช่น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 13 พ.ศ. 2516: 213) และพ.ศ. 2525 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2526: 154) ในหนังสือ “30 ชาติในเชียงตุง” ของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2493: 109-114) และในหนังสือเรื่อง “กาเลหม่านไตในรัฐชาน” ของดร.บรรจบ พันธุเมธา (2526: 70-76) เป็นต้น

คุณหญิงสุริยา รัตนกุล (2548: 66-67) กล่าวถึงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาษาไทเขิน (“ไทเขิน” เป็นชื่อเรียกที่คุณหญิงสุริยา รัตนกุลใช้ในหนังสือเรื่อง “นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์: ภาษาตระกูลไท”) ไว้ว่า ภาษาไทเขินเป็นภาษาในกลุ่มไทฉานภาษาหนึ่งที่ใช้พูดกันในแคว้นเชียงตุง (Chieng Tung) ในประเทศพม่า (คนพม่าเรียกว่า “เก็งตุง” (Keng Tung)) ไทเขินมีประมุข คือ เจ้าฟ้าเชียงตุง ความจริงในแคว้นเชียงตุงมีคนพูดภาษาไทฉาน (Tai Shan) อยู่เป็นจำนวนมาก แต่ภาษาไทเขินเป็นภาษาของชนชั้นปกครอง คือ เป็นภาษาที่ใช้พูดกันในราชวงศ์ของเจ้าฟ้าเชียงตุง ดังนั้นจึงได้รับการสนับสนุนให้สอนภาษาไทเขินในโรงเรียนและใช้ในการปกครอง แต่ในการทำนี้ภาษาไทเขินก็ต้องแข่งขันกับภาษาพม่าซึ่งเป็นภาษาราชการของรัฐบาลกลางในประเทศพม่า และแข่งกับภาษาไทฉานซึ่งเป็นภาษาพูดของคนเชื้อสายไทส่วนใหญ่ในรัฐชาน และแข่งกับภาษาอังกฤษซึ่งเคยเป็นภาษาราชการของประเทศพม่ามาตั้งแต่เมื่อสมัยที่อังกฤษเข้ามาปกครองประเทศพม่าและคนชั้นสูงผู้มีการศึกษาในเชียงตุงก็ยังใช้ภาษาอังกฤษอยู่ องค์เจ้าฟ้าเชียงตุงเองก็รับสั่งภาษาอังกฤษได้ดี ภาษาไทเขินจึงอยู่ในฐานะเป็นภาษาหนึ่งในแคว้นเชียงตุงที่กำลังแข่งกับภาษาอื่น ๆ อยู่ ในอันที่จะได้รับการสนับสนุนเต็มที่ให้ใช้ในทางการปกครอง และในขณะนี้ก็ยังไม่มีภาษาใดแพ้ภาษาใดชนะ

สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ในขณะนี้ในแคว้นเชียงตุงมีคนพูดได้หลายภาษาเป็นจำนวนมาก และในหนังสือราชการก็ต้องใช้ภาษาพม่าซึ่งเป็นภาษาราชการที่รัฐบาลกลางใช้ แต่ในขณะเดียวกันก็ใช้ภาษาไทเขินด้วย เพราะภาษาไทเขินเป็นภาษาที่มีตัวหนังสือใช้และได้รับการสนับสนุนให้มีการตีพิมพ์หนังสือภาษาไทเขินออกมาเป็นอันมาก ในวัดต่าง ๆ ในแคว้นเชียงตุงจะมีการสอนภาษาไทเขิน และหนังสือตำราคัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่เขียนเป็นภาษาไทเขิน ภาษาไทเขินเป็นภาษาที่กำลังได้รับการสนับสนุนให้พัฒนางคำศัพท์ขึ้นมาให้พอใช้ตามความต้องการของคนในโลกยุคปัจจุบัน ศาสตราจารย์ชอเรน เอเกอร์รอด (Egerod 1957: 123 อ้างถึงในคุณหญิงสุริยา รัตนกุล, 2548: 67) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในการบัญญัติคำศัพท์ใหม่ ๆ ขึ้นใช้ นักปราชญ์ผู้ทำหน้าที่พัฒนาภาษาไทเขินนิยมขอยืมคำศัพท์จากภาษาไทยกรุงเทพฯมากกว่าจะขอยืมคำศัพท์มาจากภาษาพม่า หรือภาษาไทฉาน หรือภาษาอังกฤษ และยังมีการสอนภาษาไทยกรุงเทพฯในวัดต่าง ๆ ในเชียงตุงด้วย

2.5.3.2 ลักษณะทางภาษาของภาษาชิน/เขิน

2.5.3.2 ก. ลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาชิน/เขิน

ภาษาชินมีลักษณะทางภาษาล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทลื้อในสิบสองปันนา ยูนนาน ประเทศจีน ระบบการเขียนของภาษาชินเป็นระบบเดียวกันกับภาษาลื้อและแตกต่างจากระบบการเขียนของภาษาไทยถิ่นเหนือ (หรือภาษาไทยวน) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในอดีตมีการสอนภาษาชินที่โรงเรียน โดยพระภิกษุเป็นผู้เตรียมหนังสือภาษาชินสำหรับใช้สอน ภาษาชินที่ใช้สอนโรงเรียนได้รับ

อิทธิพลจากภาษาไทยกลาง ส่วนภาษาพูดได้รับอิทธิพลส่วนหนึ่งจากภาษาไทใหญ่ (ชาน) ภาษาลื้อ ภาษามัว และภาษาอื่น ๆ (Egerød, 1959: 124)

เท่าที่สืบค้นเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมาที่ศึกษาเกี่ยวกับภาษาจีนพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาวิจัยภาษาจีนในแง่ของลักษณะทางเสียง โดยเฉพาะระบบเสียงในภาษาจีน ได้แก่ ระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ และมีงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) เท่านั้นที่นอกจากจะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางเสียงแล้ว ยังศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบคำด้วย ดังนั้นเนื้อหาสรุปเกี่ยวกับลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาจีนในที่นี้จึงจะกล่าวสรุปจากงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) เท่านั้น

วิทยานิพนธ์ของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของภาษาจีนกลางเมือง (Khün Kang Muang) ที่พูดในหมู่บ้านกาดไต (Kat Htai) ซึ่งอยู่ห่างเมืองเชียงตุงประเทศพม่าไปทางตอนใต้ประมาณ 5 กิโลเมตร โดยเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษาชาวชนที่พักอยู่ในประเทศไทยระหว่างเดือนกันยายน 2520 ถึงเดือนพฤษภาคม 2521 วิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวนำเสนอเกี่ยวกับระบบคำ ได้แก่ คำประสม คำซ้ำ และหน่วยคำไม่อิสระบางหน่วยคำ รวมทั้งได้กล่าวถึงลักษณะบางประการในด้านความหมายด้วยการเปรียบเทียบความหมายของคำในภาษาจีนกับคำในภาษาไทยกลางที่สัมพันธ์กัน สรุปได้ดังนี้

ระบบคำ

ภาษาจีนมีระบบการสร้างคำ 3 แบบ ได้แก่ การประสมหน่วยคำอิสระ (free forms/free morphemes) เข้าด้วยกัน การซ้ำคำทั้งคำหรือซ้ำบางส่วนของคำ และการประสมหน่วยคำอิสระ อิสระ (free forms/free morphemes) และหน่วยคำผูกพัน อิสระ (bound forms/bound morphemes) เข้าด้วยกัน คำที่เกิดจากการสร้างคำทั้ง 3 แบบสรุปได้ดังนี้

1. คำประสม (Compound Words) ภาษาจีนที่ศึกษาในงานของราศี เพชรสุขมีคำประสม 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ คำนามประสม และคำกริยาประสม ตัวอย่างคำประสมทั้ง 2 ประเภท มีดังนี้

1.1 คำนามประสม (compound nouns) จำแนกตามส่วนประกอบของคำได้ 6 ชนิด ดังนี้

1)	นาม	+	นาม	
	/ta ¹⁵ /	+	/tin ¹⁵ /	“ตาดุ่ม”
	‘ตา’		‘ติน (=เท้า)’	
	/cək ²¹ /	+	/lek ⁴⁵ /	“โซ่”
	‘เชือก’		‘เหล็ก’	
2)	นาม	+	กริยา	
	/pha: ^{32?} /	+	/kan ^{32?} /	“ผ้าม่าน”
	‘ผ้า’		‘กั้น, ปิด’	
	/luk ²¹ /	+	/kep ⁴⁵ /	“ลูกเลี้ยง”

	‘ลูก’		‘เก็บ’	
3)	นาม	+	ลักษณนาม	
	/cɔŋ ^{51?} /	+	/si ^{32?} /	“ล้อม”
	‘ซ้อน’		‘ลักษณนามของชั้นบันได’	
4)	นาม	+	คำบอกจำนวน	
	/ho ¹⁵ /	+	/sip ⁴⁵ /	“ผู้ช่วยนายอำเภอ”
	‘หั่ว’		‘สิบ’	
	/ho ¹⁵ /	+	/hoj ^{51?} /	“นายอำเภอ”
	‘หั่ว’		‘ร้อย’	
5)	นาม	+	กริยา	+
	/tho ²¹ /	+	/kin ¹⁵ /	+
	‘ถั่ว’		‘กิน’	
	/maj ^{51?} /	+	/se: ²¹ /	+
	‘ไม้’		‘แคะ’	
				+/khew ^{32?} /
				‘เขียว (= พัน)’
				“ไม้จิ้มฟัน”
6)	กริยา	+	นาม	
	/kaw ^{32?} /	+	/phom ¹⁵ /	“ผมเกล้า”
	‘เกล้า (ผม)’		‘ผม’	
	/khen ²³ /	+	/ho ¹⁵ /	“ผ้าสำหรับพันรอบศีรษะ”
	‘พัน (รอบศีรษะ)’		‘หั่ว’	

1.2 คำกริยาประสม (compound verbs) จำแนกตามส่วนประกอบของคำได้ 3 ชนิด ดังนี้

1)	กริยา	+	กริยา	
	/li ²³ /	+	/caŋ ²³ /	“นำเกลียด”
	‘ดี’		‘ซัง’	
	/paj ^{51?} /	+	/toj ²³ /	“เฝ้าดู, เลี้ยง (สัตว์)”
	‘รอ’		‘ดู’	
2)	กริยา	+	นาม	
	/tew ²³ /	+	/taŋ ²³ /	“เดินทาง”
	‘เดิน’		‘ทาง’	
	/ʔɔm ²³ /	+	/sɔp ⁴⁵ /	“ท่องจำ”

	‘อม’		‘ปาก’	
3)	นาม	+	กริยา	
	/to:ŋ ^{51?} /	+	/jaɯ ²¹ /	“ตั้งครรรค์”
	‘ท้อง’		‘ใหญ่’	
	/caj ¹⁵ /	+	/lam ²³ /	“โกรธ”
	‘ใจ’		‘ดำ’	

2. คำซ้ำ (Reduplicated Words) คำซ้ำในภาษาจีนมีทั้งที่เกิดจากการซ้ำบางส่วนของคำและการซ้ำคำทั้งคำ ราศี เพชรสุขวิเคราะห์ให้การซ้ำทั้งคำเป็นคำประสมชนิดหนึ่งและได้กล่าวถึงความหมายของคำซ้ำไว้ว่า การซ้ำคำมักมีผลต่อความหมายของคำด้วย ตัวอย่างคำซ้ำในภาษาจีนมีดังนี้

1) การซ้ำคำที่มีการเน้นความหมายของคำหลัก การซ้ำคำประเภทนี้เป็นการซ้ำคำกริยาวิเศษณ์ (adverbs) และกริยาบางคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำหลัก		คำซ้ำ	
/li ²³ /	“ดี”	/li ²³ li ²³ /	“ดีมาก”
/ka:ŋ ^{32?} /	“กว้าง”	/ka:ŋ ^{32?} ka:ŋ ^{32?} /	“กว้างมาก”
/jaw ^{51?} /	“เสร็จ”	/jaw ^{51?} jaw ^{51?} /	“เสร็จจริง ๆ”

2) การซ้ำคำที่ความหมายของคำหลักอ่อนลง การซ้ำคำประเภทนี้เป็นการซ้ำคำคุณศัพท์ (adjectives) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำหลัก		คำซ้ำ	
/lam ²³ /	“ดำ”	/lam ²³ lam ²³ /	“ดำ ๆ (ค่อนข้างดำ)”
/kha:w ¹⁵ /	“ขาว”	/kha:w ¹⁵ kha:w ¹⁵ /	“ขาว ๆ (ค่อนข้างขาว)”
/loŋ ¹⁵ /	“เหลือง”	/loŋ ¹⁵ loŋ ¹⁵ /	“เหลือง ๆ (ค่อนข้างเหลือง)”

3) การซ้ำคำที่ทำให้คำหลักมีความหมายโดยประมาณ การซ้ำคำประเภทนี้เป็นการซ้ำคำบุพบท (prepositions) บางคำและคำบอกเวลา (time-words) บางคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำหลัก		คำซ้ำ	
/ka:ŋ ¹⁵ /	“กลาง”	/ka:ŋ ¹⁵ ka:ŋ ¹⁵ /	“กลาง ๆ (ประมาณตรงกลาง ๆ)”
/cam ¹⁵ /	“ใกล้”	/cam ¹⁵ cam ¹⁵ /	“ใกล้ ๆ (บริเวณที่อยู่ใกล้ ๆ)”
/lu:k ⁴⁵ /	“ดีก”	/lu:k ⁴⁵ lu:k ⁴⁵ /	“ดีก ๆ (เวลาประมาณตอนดีก ๆ)”

4) การซ้ำคำที่ทำให้คำหลักมีความหมายมากขึ้น การซ้ำคำประเภทนี้เป็นการซ้ำคำบอกจำนวน (numerals) และคำสรรพนาม (pronouns) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำหลัก		คำซ้ำ	
/heŋ ¹⁵ /	“หนึ่งพัน”	/heŋ ¹⁵ heŋ ¹⁵ /	“หลายพัน”
/phaj ¹⁵ /	“ใคร (คนใดคนหนึ่ง)”	/phaj ¹⁵ phaj ¹⁵ /	“ใคร ๆ (หลายคน)”
/naj ¹⁵ /	“ไหน (ที่ใดที่หนึ่ง)”	/naj ¹⁵ naj ¹⁵ /	“ไหน ๆ (หลายที่)”

5) การซ้ำคำที่ทำให้คำหลักมีความหมายแยกออกจากกัน การซ้ำคำประเภทนี้เป็นการซ้ำคำลักษณะนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำหลัก		คำซ้ำ	
/pɔt ⁴⁵ /	“ส่วน”	/pɔt ⁴⁵ pɔt ⁴⁵ /	“ส่วน ๆ (แต่ละส่วนที่แยกจากกัน)”
/mu ²¹ /	“หมู่ (กลุ่ม)”	/mu ²¹ mu ²¹ /	“หมู่ ๆ (แต่ละหมู่ที่แยกจากกัน)”

3. หน่วยคำผูกพัน (Bound Morphemes) /ʔi²³/ ([ʔi⁴⁵]), /ma:k²¹/, /khi^{32ʔ}/, /nam^{51ʔ}/ และ /khaw¹⁵/ ราตี เพชรสุข (Petsuk, 1978: 65) อธิบายไว้ว่า ในภาษาจีนมีหน่วยคำผูกพัน (bound morphemes) ค่อนข้างน้อย และได้กล่าวถึงหน่วยคำผูกพันในภาษาจีนไว้ดังนี้

3.1 /ʔi⁴⁵/ ([ʔi⁴⁵]) เป็นหน่วยคำที่ใช้เติมหน้าคำนาม ในภาษาจีนใช้หน่วยคำ /ʔi⁴⁵/ ([ʔi⁴⁵]) 3 แบบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ใช้หน้าชื่อผู้หญิงเมื่อใช้เป็นคำเรียกหรือเมื่อกล่าวถึงผู้หญิงที่มีอายุเท่ากันหรือต่ำกว่า

/ʔi ²³ ʔa:m ²³ ke:w ^{32ʔ} /	“แก้ว (ชื่อคน)”
/ʔi ²³ ʔɔj ^{32ʔ} /	“เอื้อย (ชื่อคน)”
/ʔi ²³ se:ŋ ¹⁵ la: ^{32ʔ} /	“แสง (ชื่อคน)”

2) ใช้หน้าคำเรียกญาติแสดงความสุภาพ

/ʔi ²³ pɔ: ²¹ /	“พ่อ”
/ʔi ²³ me: ²¹ /	“แม่”
/ʔi ²³ luŋ ²³ /	“ลุง”

3) ใช้หน้าชื่อสัตว์เล็กบางชนิด

/ʔi ²³ ʔuŋ ²¹ /	“อึ่ง”
/ʔi ²³ co:n ^{32ʔ} /	“กระรอก”
/ʔi ²³ wo:k ²¹ /	“ลิง”

3.2 /ma:k²¹/ เป็นหน่วยคำที่ใช้เติมหน้าคำนาม ในภาษาจีนใช้หน่วยคำ /ma:k²¹/ 2 แบบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ใช้หน้าชื่อเรียกผลไม้

/ma:k ²¹ pa:w ^{51ʔ} /	“มะพร้าว”

/ma:k ²¹ ʔo ²³ /	“ส้มโอ”
/ma:k ²¹ phe:ŋ ²³ /	“ฟักทอง”

2) ใช้หน้าหน้าชื่อเรียกสิ่งของที่มีลักษณะกลม

/ma:k ²¹ se:ŋ ¹⁵ /	“หลอดไฟ”
/ma:k ²¹ to:m ²¹ /	“กระดุม”
/ma:k ²¹ ke:w ²³ /	“ไต (ของสัตว์)”
/ma:k ²¹ ka: ²³ /	“ล้อ (น.)”

3.3 /khi^{32ʔ}/ เป็นหน่วยคำที่ใช้เติมหน้าคำนามและคำกริยาบางคำ ทำให้คำนามและคำกริยากลายเป็นคำคุณศัพท์และอกรรมกริยาที่ทำหน้าที่คุณศัพท์ (intransitive adjectival verbs) และมีความหมายว่า “ซึ่งมีลักษณะ(หรือบุคลิกลักษณะ)...” (‘having a consistent characteristic of’) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/pet ⁵¹ /	“โกหก”	/khi ^{32ʔ} pet ⁵¹ /	“ซื่อวด, โกหก”
/ca: ^{51ʔ} /	“โกรธ”	/khi ^{32ʔ} ca: ^{51ʔ} /	“น่ารังเกียจ, โกรธง่าย”
/ʔu ^{32ʔ} /	“พูด”	/khi ^{32ʔ} ʔu ^{32ʔ} /	“ช่างพูด”

3.4 /nam^{51ʔ}/ เป็นหน่วยคำที่ใช้เติมหน้าคำกริยาบางคำ ทำให้คำกริยากลายเป็นคำนามดังตัวอย่างต่อไปนี้

/jo:n ^{51ʔ} /	“มีกำไร”	/nam ^{51ʔ} jo:n ^{51ʔ} /	“กำไร”
/mja:t ²¹ /	“มีกำไร”	/nam ^{51ʔ} mja:t ²¹ /	“กำไร”
/let ⁴⁵ /	“ฉลาด”	/nam ^{51ʔ} let ⁴⁵ /	“ความฉลาด”

3.5 /khaw¹⁵/ เป็นหน่วยคำที่ใช้เติมหลัง (suffix) ใช้เติมหลังคำสรรพนามบางคำ ทำให้คำสรรพนามมีความเป็นพหูพจน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/caw ^{32ʔ} khaw ¹⁵ /	“คุณ”
/ta:n ²¹ khaw ¹⁵ /	“คุณ, พวกเขา (ใช้สำหรับพระภิกษุเท่านั้น)”
/kha: ^{32ʔ} khaw ¹⁵ /	“พวกเรา”
/ʔu ⁴⁵ khaw ¹⁵ /	“พวกเรา (เป็นคำที่เด็ก ๆ ใช้)”

นอกจากผลการวิจัยเกี่ยวกับระบบคำหรือการสร้างคำแล้ว ในงานของราศี เพชรสุขยังนำเสนอการเปรียบเทียบความหมายของคำในภาษาจีนกับภาษาไทยด้วย สรุปพอสังเขปได้ดังนี้

ความหมายของคำในภาษาจีนเปรียบเทียบกับภาษาไทย

คำในภาษาจีนแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามการเปรียบเทียบกับคำในภาษาไทย ดังนี้⁵⁸

⁵⁸ ในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) แสดงตัวอย่างคำในภาษาไทยและกำกับวรรณยุกต์ของแต่ละคำด้วยหมายเลข 1-5 แต่ไม่ได้ระบุสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ที่ 1-5 ว่ามีระดับเสียงใดบ้าง เพื่อให้การเปรียบเทียบคำและ

1. คำในภาษาจีนมีมากกว่า 1 ความหมาย ความหมายหนึ่งเหมือนคำในภาษาไทย และมีความหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับคำในภาษาไทย แต่คำในภาษาไทยไม่มีความหมายดังกล่าว ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ความหมายของคำ	ภาษาจีน	ความหมายของคำ
/pak ²¹ /	“ปัก (ลงไปโนดิน)”	/pak ⁴⁵ /	1. “ปัก (ลงไปโนดิน)” เช่น /ʔaw ²³ maj ^{51ʔ} pak ⁴⁵ waj ^{51ʔ} / “ปักเสาลงดิน” 2. “ปัก, ทิ่ม, แทะ, แหย่” เช่น นามปัก เข็มทิ่ม ฯลฯ (ในภาษาไทยใช้คำว่า “ตำ”) เช่น /na:m ¹⁵ pak ⁴⁵ mu ²³ / “นวมตำมือ” 3. “จิ้ม (เหมือนใช้ส้อมจิ้ม)” (ในภาษาไทยใช้คำว่า “จิ้ม”) เช่น /ʔaw ²³ maj ^{51ʔ} ma: ²³ pak ⁴⁵ kin ¹⁵ / “ใช้ไม้จิ้มกิน”
/pha: ³³ /	“พา (ใช้กับคน)”	/pha: ³³ /	1. “พา (ใช้กับคน)” เช่น /pa: ²³ luk ²¹ ʔo:n ²¹ paj ²³ hoŋ ²³ hen ²³ / “พาลูกโรงเรียน” 2. “พกพาสิ่งของ” เช่น (ในภาษาไทยใช้คำว่า “พก”) เช่น /pa: ²³ ko:ŋ ^{32ʔ} / “พกปืน”
/ca:n ³³ /	“ जान ”	/ca:n ¹⁵ /	1. “ जान ” เช่น /ca:n ¹⁵ khaw ^{32ʔ} / “ जानข้าว ” 2. “ ซาม ” เช่น /ca:n ¹⁵ ke:ŋ ¹⁵ /

ความหมายของคำในตัวอย่างที่นำมาเสนอในที่นี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ดัดแปลงการนำเสนอตัวอย่างคำในงานของราศี เพชรสุขโดยเพิ่มเติมตัวเลขแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาไทย ดังนี้ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ หรือเสียงจัตวา (ปรากฏในคำในช่อง A1 เช่นคำว่า “ซา” “หู่” “สอง” ฯลฯ) วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลางระดับ /33/ หรือเสียงสามัญ (ปรากฏในคำในช่อง A234 เช่นคำว่า “ปา” “ดาว” “คา” ฯลฯ) วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ-ตก /21/ หรือเสียงเอก (ปรากฏในคำในช่อง B123 เช่นคำว่า “ไซ” “ป้า” “ดำ” ฯลฯ ในช่อง DL123 เช่น คำว่า “ขาด” “ปัก” “บอด” ฯลฯ และในช่อง DS123 เช่น คำว่า “สุก” “ปัก” “ดิบ” ฯลฯ) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงสูง-ตก (เมื่อปรากฏในคำเป็นมีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /42ʔ/ หรือเสียงโท (ปรากฏในคำในช่อง B4 เช่นคำว่า “คำ” “แม่” “ไร่” ฯลฯ ในช่อง C123 เช่นคำว่า “ข้าว” “ป้า” “บ้าน” ฯลฯ และในช่อง DL4 เช่น คำว่า “คาด” “นอก” “ลูก” ฯลฯ) และวรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูง-ขึ้น-ตก (เมื่อปรากฏในคำเป็นมีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /453ʔ/ หรือเสียงตรี (ปรากฏในคำในช่อง C4 เช่นคำว่า “คำ” “ไม้” “น้ำ” ฯลฯ และในช่อง DS4 เช่น คำว่า “นก” “มด” “เล็บ” ฯลฯ)

ภาษาไทย	ความหมายของคำ	ภาษาจีน	ความหมายของคำ
			“ซามแกง”
			3. “ถั่ว” เช่น /ca:n ¹⁵ la: ^{51?} / “ถั่ว น้ำชา”
/wa:n ²⁴ /	“หวาน”	/wa:n ¹⁵ /	1. “หวาน” เช่น /ma:k ²¹ ʔo ²³ ni ^{51?} wa:n ¹⁵ / “ส้มโหวาน” 2. “รสชาติดี, อร่อย” เช่น /khaw ^{32?} sen ^{32?} ni ^{51?} wa:n ¹⁵ te: ^{51?} te: ^{51?} / “ถ้วยดีวอร่อย” 3. “ถั่ว” เช่น /ca:n ¹⁵ la: ^{51?} / “ถั่ว น้ำชา”

(ดูตัวอย่างคำและความหมายของคำอื่น ๆ ใน Petsuk, 1978: 77–91)

2. คำในภาษาจีนมีความหมายเดียว และเป็นความหมายที่คล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องกับคำในภาษาไทย ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ความหมายของคำ	ภาษาจีน	ความหมายของคำ
/teŋ ²¹ /	“แต่ง”	/teŋ ²¹ /	“สร้าง” เช่น /teŋ ²¹ hən ²³ / “สร้าง บ้าน”
/ci: ^{42?} /	“จี้”	/ci: ^{32?} /	“ต้อย (ฝั่งต้อย)” เช่น /phuŋ ^{32?} ci: ^{32?} man ²³ / “ฝั่งต้อยเขา”
/phraʔ ⁴⁵³ /	“พระ”	/phaʔ ⁵¹ /	“เณร” เช่น /phaʔ ⁵¹ ton ¹⁵ ni ^{51?} ʔa ²³ sa:k ²¹ sip ⁴⁵ pi ¹⁵ / “เณรรูปนี้ อายุสิบปี”
/luj ³³ /	“เดิน, ลุย (โคลนหรือน้ำ)”	/luj ²³ /	“ว่ายน้ำ” เช่น /luj ²³ nam ^{51?} / “ว่ายน้ำ”

(ดูตัวอย่างคำและความหมายของคำอื่น ๆ ใน Petsuk, 1978: 91–99)

3. ภาษาจีนและภาษาไทยใช้คำแตกต่างกัน แต่มีความหมายเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

ความหมายของคำ	ภาษาไทย	ภาษาจีน
“อ้วน”	/ʔuan ^{42?} /, /ʔuan ^{42?} phi: ³³ /	/pi ²³ / เช่น /khon ²³ pi ²³ kin ¹⁵ nam ¹⁵ / “คนอ้วนกินมาก”
“ขาด”	/kha:t ²¹ /	/put ⁴⁵ / เช่น /pha: ^{32?} put ⁴⁵ / “ผ้าขาด”

“สั้น”	/san ^{42?} /	/pot ⁴⁵ /
		เช่น /khem ¹⁵ pot ⁴⁵ /
		“แขนสั้น”
“ทอด”	/thot ⁴² /	/cun ¹⁵ /
		เช่น /khaj ²¹ cun ¹⁵ /
		“ไข่ทอด”

(ดูตัวอย่างคำและความหมายของคำอื่น ๆ ใน Petsuk, 1978: 99–104)

2.5.3.2 ข. ลักษณะทางเสียงในภาษาชิน/เขิน

ซอเรน เอเกอร์รูด (Egerød, 1959: 123) ศึกษาแบบเสียงและตัวเขียนในภาษาชิน (Khün) แต่ไม่ได้ระบุว่าเป็นภาษาชินที่พูดในบริเวณใดหรือถิ่นใด ระบุเพียงว่างานวิจัยของเขาเริ่มดำเนินการเมื่อเขาอยู่ในเชียงตุงในปี 1957 ระบบเสียงในภาษาชินตามการศึกษาของเอเกอร์รูดสรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงในภาษาชิน

พยัญชนะ ภาษาชินมีทั้งพยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะควบกล้ำ ดังนี้

พยัญชนะเดี่ยว เอเกอร์รูดนำเสนอหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาชินไว้ 20 หน่วยเสียง และได้วิเคราะห์ให้พยัญชนะบางหน่วยเสียงมีลักษณะทางสัทศาสตร์ ดังนี้

/ph/	/th/	/kh/	
/p/	/t/	/k/	/ʔ/
	/c/ [tʰ]		
/b/ [ʔb]	/d/ [ʔd]		
/f/	/s/		/h/
/m/	/n/	/ŋ/	
	/r/		
	/l/		
/w/		/j/	

ในระบบพยัญชนะข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เอเกอร์รูด (Egerød, 1959) วิเคราะห์ให้พยัญชนะต้นบางหน่วยเสียงมีลักษณะทางสัทศาสตร์ คือ /b/ [ʔb], /d/ [ʔd], /c/ [tʰ] อีกประเด็นที่น่าสนใจคือ เอเกอร์รูดวิเคราะห์หน่วยเสียงพยัญชนะ /c/ ให้เป็นพยัญชนะเสียงปุ่มเหงือก (alveolar) ไม่ใช่พยัญชนะเสียงเพดานแข็ง (palatal) และให้คำอธิบายไว้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะดังกล่าวมีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นเสียงกักเสียดแทรก [tʰ] ซึ่งบางครั้งผู้พูดออกเสียงโดยใช้เพดานแข็ง (palatalized) โดยเฉพาะเมื่อเสียงดังกล่าวปรากฏหน้าสระ /i, ii/ หรือ /e, ee/ นอกจากนี้ในภาษาชินยังมีการปรากฏแบบแปรอิสระ (free variation) ของพยัญชนะนาสิก ได้แก่ /m/ [m] ~ [m̥], /n/ [n] ~ [n̥], /ŋ/ [ŋ] ~ [ŋ̥]

ส่วนพยัญชนะท้ายนั้น เอการิอดวิเคราะห์ให้ภาษาจีนมีพยัญชนะที่ปรากฏในตำแหน่งท้าย พยางค์ ได้แก่ /-b, -d, -g, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

พยัญชนะต้นควบกล้ำ ภาษาจีนที่ศึกษาในงานดังกล่าวมีพยัญชนะต้นควบกล้ำซึ่งเกิดจากการ ประสมของพยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะตัวที่สอง คือ /-j-, -w-, -r-/ ได้แก่ /phj-, mj-, kj-, khj-, tw-, thw-, kw-, khw-, sw-, tr-, thr-, sr-/ เอการิอดยกตัวอย่างไว้ว่า พยัญชนะต้นควบกล้ำที่มี พยัญชนะเสียงที่สองเป็นเสียง /-j-/ ปรากฏในคำยืมภาษาพม่า-ชาน (Burmese-Shan) เช่น คำว่า /mjóo/ “ชนิด” และปรากฏในการออกเสียงคำแบบเร็ว เช่น คำว่า /phâjāad/ > /phjāad/ “โรค” เป็นต้น

สระ เอการิอดวิเคราะห์ให้ภาษาจีนสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง แต่ไม่มีสระประสม ดังนี้

i, ii	y [i], yy	u, uu
e, ee	ə, əə	o, oo
ɛ, ɛɛ	a, aa	ɔ, ɔɔ

(ข้อสังเกต: สัทอักษร y อาจเทียบเท่าได้กับสัทอักษร u อักษร i ในเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ)

เอการิอด (Egerød, 1959: 125) ระบุไว้ว่า สระเสียงสั้น /e, ɔ, o/ ปรากฏกับพยัญชนะท้าย /-ʔ/ เท่านั้น และในภาษาจีนมักมีความสับสนระหว่างสระเสียงสั้นกับสระเสียงยาว (ทั้งในภาษาเขียน และภาษาพูด) เช่น /i/ กับ /ii/, /y/ กับ /yy/ และ /u/ กับ /uu/ เนื่องจากอิทธิพลจากภาษาชาน (Shan) นอกจากนี้ เอการิอดยังอธิบายไว้ด้วยว่า สระ /ɛɛ/ ในภาษาจีน บางครั้งออกเสียงเป็นสระ [æɛ] เหมือนในภาษาชาน

เอการิอดเปรียบเทียบสระในภาษาจีนกับภาษาไทย (Siamese) ไว้ว่า ในภาษาไทยใช้สระ /e/ และสระ /o/ ส่วนภาษาจีนจะใช้สระ /ɛ/ และสระ /ɔ/ ตามลำดับ ยกเว้นเมื่อปรากฏหน้าพยัญชนะ /ʔ/ ในภาษาจีนจะใช้สระ /e/ และสระ /o/ ในภาษาไทยใช้สระประสม /ia/ /ya/ (หรือ /ia/ หรือ /ua/) และ /ua/ ในภาษาจีนจะใช้สระ /ee/ /əə/ และ /oo/ ตามลำดับ

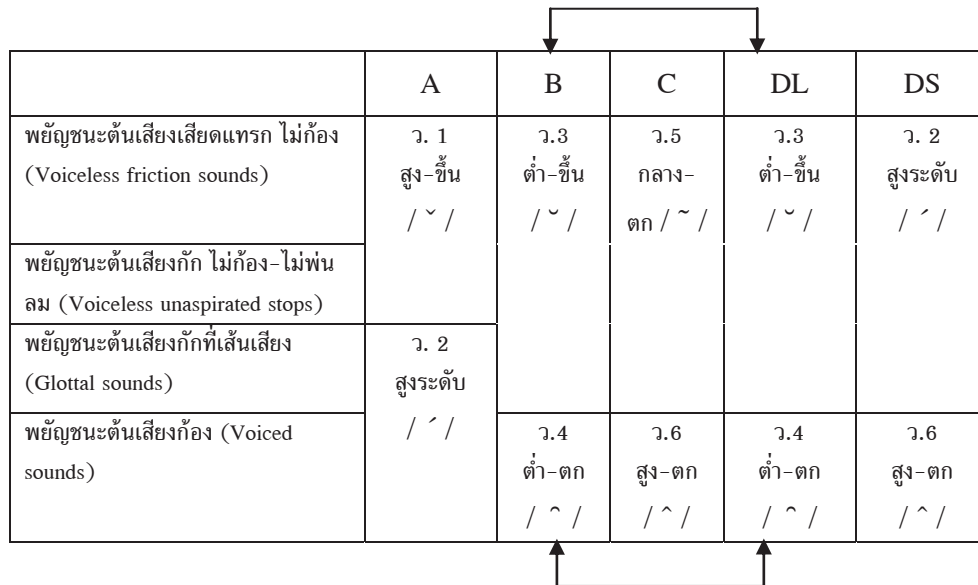
วรรณยุกต์ ภาษาจีนมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง เอการิอดแสดงวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียง ด้วยเครื่องหมายแสดงวรรณยุกต์ ดังนี้ (ดัดแปลงลำดับของวรรณยุกต์จาก Egerød, 1959: 124)

- วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ขึ้น / ˥ / ปรากฏในคำในช่อง A12
- วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงสูงระดับ / ˨˨˩ / (เมื่อปรากฏเดี่ยว ๆ และเมื่อปรากฏโดยไม่มี วรรณยุกต์ตามหลัง มักมีเสียงตกเล็กน้อยในตอนปลาย) ปรากฏ ในคำในช่อง A23 และ DS123
- วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ มีเสียงขึ้นเล็กน้อย / ˨˩˥ / ปรากฏในคำในช่อง B123 และ DL123
- วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงต่ำ-ตก / ˨˩˨˩ / ปรากฏในคำในช่อง B4 และ DL4
- วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลาง มีเสียงตกเล็กน้อย / ˨˩˨˩˥ / (เมื่อปรากฏเดี่ยว ๆ และเมื่อ

ปรากฏโดยไม่มีวรรณยุกต์อื่นตามหลัง จะตามด้วยเสียงกักที่เส้นเสียง (glottal stop) ในตอนท้าย) ปรากฏในคำในช่อง C123

วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ตก / ˥ / ปรากฏในคำในช่อง C4 และ DS4

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาขึ้นแสดงในภาพที่ 39

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 สูง-ขึ้น / ˥ /	ว.3 ต่ำ-ขึ้น / ˥ /	ว.5 กลาง- ตก / ˥ /	ว.3 ต่ำ-ขึ้น / ˥ /	ว. 2 สูงระดับ / ˥ /
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 สูงระดับ / ˥ /				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 ต่ำ-ตก / ˥ /	ว.6 สูง-ตก / ˥ /	ว.4 ต่ำ-ตก / ˥ /	ว.6 สูง-ตก / ˥ /

ภาพที่ 39 ระบบวรรณยุกต์ภาษาขึ้น (ดัดแปลงจาก Egerød, 1959: 127)

นอกจากนี้ยังมีงานของวิลเลียม เจ. เกดนี (Gedney, 1994 ใน Hudak, 1994) ซึ่งเก็บข้อมูลภาษาขึ้น 2 ถิ่น ได้แก่ ภาษาขึ้นกลางเมือง (Klang Muong Khuen) และภาษาขึ้นบ้านเวียง (Baan Veng Khuen) ในปี 1964 และได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในปี 1994 ผลการวิจัยของเกดนีแสดงให้เห็นว่า ระบบเสียงของภาษาขึ้นทั้ง 2 ถิ่นมีความคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงในภาษาขึ้นกลางเมือง (Klang Muong Khuen)

เกดนี (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) เก็บข้อมูลภาษาขึ้นจากผู้บอกภาษาขึ้นซึ่งเกิดในเชียงตุงจำนวน 1 คน พูดภาษาขึ้นกลางเมือง (Klang Muong Khuen) เรียกชื่อภาษาของตนเองว่า ขึ้น (khun¹) เกดนีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายนถึง 1 ธันวาคม 1964 (หรือ พ.ศ.2507) และนำเสนอระบบเสียงในภาษาขึ้นกลางเมืองสรุปได้ดังนี้

พยัญชนะต้นเดี่ยว ภาษาขึ้นมีพยัญชนะต้นเดี่ยวดังนี้

- พยัญชนะกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops) ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ/ ตัวอย่างเช่น /poo²²/ “พ่อ”, /taa³⁵/ “ตา (อวัยวะ)”, /caan³⁵/ “จาน”, /kaan³⁵/ “กลาง” และ /ʔew⁴⁴/ “เอว”
- พยัญชนะกัก ไม่ก้อง-พ่นลม (Voiceless aspirated stops) ได้แก่ /ph, th, kh/ ตัวอย่างเช่น /phaa¹²/ “ผ่า”, /thoo¹²/ “ถั่ว” และ /khaa³⁵/ “ชา”

- พยัญชนะกัก ก้อง (Voiced stops) ได้แก่ /b, d/ ตัวอย่างเช่น /baa¹²/ “ป่า” และ /din⁴⁴/ “ดิน”
- พยัญชนะนาสิก ก้อง (Voiced nasals) ได้แก่ /m, n, ŋ/ ตัวอย่างเช่น /mat⁴⁴/ “หมัด” /naŋ³⁵/ “หนัง” และ /ŋɤk¹²/ “เหวี่ยง”
- พยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless spirants) ได้แก่ /f, h, s/ ตัวอย่างเช่น /faŋ⁴⁴/ “ฟ้าง”, /hɤn⁴⁴/ “(บ้าน)เรือน” และ /sip⁴⁴/ “สิป”
- พยัญชนะก้องกึ่งวาน ก้อง (Voiced sonorants) ได้แก่ /v, l, y/ ตัวอย่างเช่น /van⁴⁴/ “วัน”, /lin^{51?}/ “ลีน” และ /yaa^{33?}/ “หย้า”

ในภาษาขึ้นกลางเมือง (Klang Muong Khuen) ที่ศึกษาในงานของเก็นนีย์มีพยัญชนะบางเสียงปรากฏแบบแปรอิสระ (free variation) ได้แก่ [f] ~ [ɸ], [v] ~ [β]

พยัญชนะท้ายในภาษาขึ้นกลางเมือง (Klang Muong Khuen) ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/ ตัวอย่างเช่น /khop⁴⁴/ “ขบ(กัด)”, /vat⁴⁴/ “หวัด”, /lek⁴⁴/ “เหล็ก”, /sa-ʔɤ⁴⁴/ “สะอึก”, /nam^{51?}/ “น้ำ”, /son³⁵/ “สวน”, /khovŋ³⁵/ “ของ”, /siw³⁵/ “สิว” และ /may³⁵/ “ไหม”

สระ

เก็นนีย์ไม่ได้วิเคราะห์ระบบสระในภาษาขึ้นกลางเมือง แต่ได้นำเสนอข้อมูลสระในระดับสัทศาสตร์ และนำเสนอไว้ว่าในภาษาขึ้นกลางเมืองมีสระดังนี้

- สระสูง (High vowels) ได้แก่ [i, u, ʊ] ตัวอย่างเช่น [sii³⁵] “สี”, [kũn³⁵] “กลืน” และ [cũm³⁵] “ยอด”
- สระกลาง (Mid vowels) ได้แก่ [e, ɤ, o] ตัวอย่างเช่น [lee⁴⁴] “เลีย”, [sɤɤ^{33?}] “เสื่อ” และ [koy^{33?}] “กล้วย”
- สระต่ำ (Low vowels) ได้แก่ [ɛ, a, ɔ] ตัวอย่างเช่น [kem^{33?}] “แก้ม”, [haa^{33?}] “ห้า” และ [nok⁵¹] “นก”

ส่วนสระประสม (diphthongs) นั้น เก็นนีย์วิเคราะห์ให้เป็นสระที่เกิดจากการประสมระหว่างสระเดี่ยวและเสียงพยัญชนะ [w, y] ตัวอย่างเช่น [kay³⁵] “ไกล” และ [kaw^{33?}] “เกล้าผม (น.)”

วรรณยุกต์

ภาษาขึ้นกลางเมืองมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่

วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงขึ้น /35/ เช่น /nay³⁵/ “โนน”

วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงสูงระดับ /44/ เช่น /nay⁴⁴/ “โน”

วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ-ขึ้น /12/ เช่น /kay¹²/ “ไก”

วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงต่ำระดับ /22/ เช่น /hay²²/ “ไร”

วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลางระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /33?/ เช่น /khay^{33?}/ “ไ้ย”

วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /51?/ เช่น /may^{51?}/ “ไม”
(ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 978)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาขึ้นกลางเมือง แสดงในภาพที่ 40

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /35/	ว. 3 /12/	ว. 5 /33 [?] /	ว. 3 /12/	ว. 2 /44/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 /44/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว. 4 /22/	ว. 6 /51 [?] /	ว. 4 /22/	ว. 6 /51/

ภาพที่ 40 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 978)

ระบบเสียงในภาษาจีนบ้านเวียง (Baan Veng Khuen)

เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) เก็บข้อมูลภาษาจีนจากผู้บอกภาษาจีนจำนวน 1 คนจากหมู่บ้านบ้านเวียง (Baan Veng Khuen) ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองเชียงตุง ประเทศพม่าไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 5 ไมล์ ผู้บอกภาษาค้นดังกล่าวเรียกชื่อภาษาของตนเองว่า ชิ่น (khun¹) เช่นเดียวกับผู้บอกภาษาจีนกลางเมือง (Klang Muong Khuen) ดังกล่าวในข้างต้น เก็ดนีย์เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 1-2 ธันวาคม 1964 (หรือ พ.ศ. 2507) ระบบเสียงในภาษาจีนกลางเมือง สรุปได้ดังนี้

พยัญชนะต้นเดี่ยว ภาษาจีนบ้านเวียงมีพยัญชนะต้นเดี่ยวเหมือนในภาษาจีนกลางเมืองดังนี้

- พยัญชนะกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops) ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ/ ตัวอย่างเช่น /paak¹²/ “ปาก”, /taa³⁵/ “ตา (อวัยวะ)”, /cay³⁵/ “ใจ”, /kaw¹²/ “เก่า” และ /ʔaw⁴⁴/ “เอา”
- พยัญชนะกัก ไม่ก้อง-พ่นลม (Voiceless aspirated stops) ได้แก่ /ph, th, kh/ ตัวอย่างเช่น /phaay⁴⁴/ “พาย”, /thaam³⁵/ “ถาม” และ /kham⁴⁴/ “ทอง”
- พยัญชนะกัก ก้อง (Voiced stops) ได้แก่ /b, d/ ตัวอย่างเช่น /baa¹²/ “ป่า” และ /daaw⁴⁴/ “ดาว”
- พยัญชนะนาสิก ก้อง (Voiced nasals) ได้แก่ /m, n, ŋ/ ตัวอย่างเช่น /maa³⁵/ “หมา” /niw^{51?}/ “นุ่น” และ /ŋaay²²/ “ง่าย”
- พยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless spirants) ได้แก่ /f, h, s/ ตัวอย่างเช่น /fay⁴⁴/ “ไฟ”, /haan¹²/ “ห่าน” และ /say¹²/ “ใส่”
- พยัญชนะก้องกังวาน ก้อง (Voiced sonorants) ได้แก่ /v, l, y/ ตัวอย่างเช่น /vii³⁵/ “หวี (น.)”, /laan^{51?}/ “ล้าน (เงิน)” และ /yaak²²/ “ยาก”

ในภาษาขึ้นบ้านเวียงมีพยัญชนะต้น [f] แปรอิสระกับ [ɸ] ([f] ~ [ɸ]) เช่นเดียวกับภาษาขึ้นกลางเมือง แต่แตกต่างกันตรงที่ภาษาขึ้นกลางเมืองมีการแปรอิสระของพยัญชนะ [v] ~ [β] แต่ภาษาขึ้นบ้านเวียงไม่มี

พยัญชนะท้ายในภาษาขึ้นบ้านเวียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -m, -n, -ŋ, -w, -y/ ตัวอย่างเช่น /cep⁴⁴/ “เจ็บ”, /miit⁵¹/ “มีด”, /luuk⁵¹/ “ลูก”, /tham³³/ “ถ้ำ”, /khan³⁵/ “ขัน (ก.)”, /dooŋ⁴⁴/ “ดอง”, /haw⁴⁴/ “เรา” และ /may⁵¹/ “ไม้”

ในที่นี้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า เกิดนิยรรวมพยัญชนะท้าย /-ɾ/ ไว้ในภาษาขึ้นกลางเมืองด้วย แต่ในภาษาขึ้นบ้านเวียง ไม่มีพยัญชนะท้ายดังกล่าว

สระ

เกิดนิยไม่ได้วิเคราะห์ระบบสระในภาษาขึ้นบ้านเวียง เช่นเดียวกับที่ไม่ได้วิเคราะห์ระบบสระในภาษาขึ้นกลางเมือง แต่ได้นำเสนอข้อมูลสระในระดับสัทศาสตร์ และนำเสนอไว้ว่าในภาษาขึ้นบ้านเวียงมีสระดังนี้

- สระสูง (High vowels) ได้แก่ [i, u, ʊ] ตัวอย่างเช่น [khii¹²] “ชี้”, [muu] “มือ” และ [huu³⁵] “หู”

- สระกลาง (Mid vowels) ได้แก่ [e, ɤ, o] ตัวอย่างเช่น [khee¹²] “เขีย”, [kɤɤy⁴⁴] “เคย” และ [khoo³⁵] “สะพาน”

- สระต่ำ (Low vowels) ได้แก่ [ɛ, a, ɔ] ตัวอย่างเช่น [mɛɛ²²] “แม่”, [naŋ²²] “นั่ง” และ [noy⁵¹] “(เล็ก)น้อย”

ส่วนสระประสม (diphthongs) นั้น เกิดนิยวิเคราะห์ให้เป็นสระที่เกิดจากการประสมระหว่างสระเดี่ยวและเสียงพยัญชนะ [w, y] เช่นเดียวกับในภาษาขึ้นกลางเมือง ตัวอย่างเช่น [kaw³³] “เก่า” และ [nay⁴⁴] “ใน”

วรรณยุกต์

ภาษาขึ้นบ้านเวียงมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงซึ่งมีสัทลักษณะเหมือนวรรณยุกต์ในภาษาขึ้นบ้านเวียงทุกหน่วยเสียง ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงขึ้น /35/ เช่น /paa³⁵/ “ปลา”

วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงสูงระดับ /44/ เช่น /maa⁴⁴/ “มา”

วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ-ขึ้น /12/ เช่น /paa¹²/ “ป่า”

วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงต่ำระดับ /22/ เช่น /kaa²²/ “ค่า (ราคา)”

วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลางระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /33[?]/ เช่น /paa³³/ “ป่า”

วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /51[?]/ เช่น /maa⁵¹/ “ม้า”

(ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 1021)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาขึ้นบ้านเวียงเหมือนในภาษาขึ้นกลางเมือง ดังแสดงในภาพที่ 41

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 /35/	ว. 3 /12/	ว. 5 /33 ³ /	ว. 3 /12/	ว. 2 /44/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว. 2 /44/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว. 4 /22/	ว. 6 /51 ¹ /	ว. 4 /22/	ว. 6 /51/

ภาพที่ 41 ระบบวรรณยุกต์ภาษาซิ่นบ้านเวียง (ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 1022)

นอกจากงานของเอการีอด (Egerod, 1959) และเก็ดนีย์ (Gedney, 1994) แล้ว ยังมี วิทยานิพนธ์ของราตี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ซึ่งศึกษาลักษณะทั่วไปของภาษาซิ่น โดยงานดังกล่าว ศึกษาภาษาซิ่นกลางเมือง (Khün Kang Muang) ที่พูดในหมู่บ้านกาดใต้ (Kat Htai) ซึ่งอยู่ห่างเมือง เชียงตุง ประเทศพม่าไปทางตอนใต้ประมาณ 5 กิโลเมตร โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาซิ่นที่พัก อยู่ในประเทศไทยระหว่างเดือนกันยายน 2520 ถึงเดือนพฤษภาคม 2521 วิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าว นำเสนอเกี่ยวกับลักษณะทางสัทศาสตร์ และการกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ รวมทั้งโครงสร้างพยางค์ในภาษาซิ่น มีการเปรียบเทียบหน่วยเสียงของภาษาไทยกลางและภาษาซิ่น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงระบบคำ ได้แก่ คำประสม คำซ้ำ และหน่วยคำไม่อิสระบางหน่วยคำ รวมทั้งได้ กล่าวถึงโครงสร้างประโยคแบบง่าย และกล่าวถึงลักษณะบางประการในด้านความหมายด้วยการ เปรียบเทียบความหมายของคำในภาษาซิ่นกับคำในภาษาไทยกลางที่สัมพันธ์กัน

ในงานของราตี เพชรสุขเก็บข้อมูลคำศัพท์ประมาณ 2,000 คำ และประโยคประมาณ 100 ประโยค ด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา และสังเกตภาษาพูดแบบธรรมชาติระหว่างเดือนกันยายน 2520 ถึงเดือนพฤษภาคม 2521 โดยเก็บข้อมูลทั้งในกรุงเทพฯ และในเชียงราย ผลการวิจัยเกี่ยวกับ ระบบเสียงในภาษาซิ่นสรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงภาษาซิ่นกลางเมือง (Kang Muang)

ระบบเสียงของภาษาซิ่นกลางเมืองที่ศึกษาในงานของราตี เพชรสุข (Petsuk, 1978) มีหน่วย เสียงพยัญชนะ 16 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 8 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ 12 หน่วย เสียง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง

พยัญชนะเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 16 หน่วยเสียงในภาษาซิ่นกลางเมืองแสดงใน ตารางที่ 35 ต่อไปนี้

ตารางที่ 35 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 5)

ฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก (Bilabial)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	เพดาน แข็ง (Palatal)	เพดาน อ่อน (Velar)	เส้นเสียง (Glottal)
เสียงกัก (Stops) ไม่พ่นลม (unaspirated) พ่นลม (aspirated)	p ph	t th	c	k kh	ʔ
เสียงนาสิก (Nasals)	m	n		ŋ	
เสียงข้างลิ้น (Lateral)		l			
เสียงเสียดแทรก (Fricatives)		s			h
เสียงกึ่งสระ (Semi-vowels)	w		j		

พยัญชนะที่มีการปรากฏแบบแปรอิสระ (free variation) ในตำแหน่งต้นพยางค์:

[p^h] ~ [f], [d] ~ [l], [l] ~ [r], [s] ~ [tɕ^h], [w] ~ [b]

พยัญชนะที่มีเสียงแปร (variant): /k^h/ → [k^h] ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น

[x] เป็นเสียงแปรของพยัญชนะ /k^h/ มักปรากฏหน้าสระ [a] และ [a:] แต่บางครั้งปรากฏหน้าสระกลางและหลังด้วย

พยัญชนะท้ายมี 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

ตัวอย่างการปรากฏของเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาจีนกลางเมืองแสดงในตารางที่ 36

ตารางที่ 36 ตัวอย่างการปรากฏของเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 10-16)

หน่วยเสียง	การปรากฏระดับสัทวิทยา	การปรากฏระดับสัทศาสตร์	ความหมาย	หมายเหตุ
/p/	/pa: ¹ /	[pa: ¹⁵]	“ปลา”	ปรากฏทั้งตำแหน่งต้นพยางค์และท้ายพยางค์ ในตำแหน่งท้ายพยางค์จะเป็นเสียงไม่ปล่อยลม (unreleased) [p ^ˀ]
	/tap ² /	[tap ^{ˀ 45}]	“ดับ”	
/t/	/tin ¹ /	[tin ¹⁵]	“เท้า”	ปรากฏทั้งตำแหน่งต้นพยางค์และท้ายพยางค์ ในตำแหน่งท้ายพยางค์จะเป็นเสียงไม่ปล่อยลม (unreleased) [t ^ˀ]
	/put ² /	[put ^{ˀ 45}]	“ขาด”	
/c/	/cuk ² /	[tɕuk ^{ˀ 45}]	“ยื่น”	ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น
/k/	/kin ¹ /	[kin ¹⁵]	“กิน, ต้ม”	ปรากฏทั้งตำแหน่งต้นพยางค์และท้ายพยางค์ ในตำแหน่งท้ายพยางค์จะเป็นเสียงไม่ปล่อยลม (unreleased) [k ^ˀ]
	/pɔ:k ³ /	[pɔ:k ^{ˀ 21}]	“ปลอก”	
/ʔ/	/ʔaj ² /	[ʔai ²³]	“ไอ (ก.)”	ปรากฏทั้งตำแหน่งต้นพยางค์และท้ายพยางค์ เมื่อเสียง [ʔ] ปรากฏในตำแหน่ง
	/peʔ ² /	[peʔ ⁴⁵]	“เปียก”	

หน่วยเสียง	การปรากฏระดับสัทวิทยา	การปรากฏระดับสัทศาสตร์	ความหมาย	หมายเหตุ
				ท้ายพยางค์ เสียงสระมักเป็นสระเสียงสั้น
/ph/	/phak ² /	[p ^h ak [˦] 45]	“ผัก”	[p ^h] และ [f] ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น ในการออกเสียงแบบธรรมชาติ พยัญชนะทั้ง 2 เสียงจะปรากฏแบบแปรอิสระ (free variation)
	/phak ² /	[p ^h ak [˦] 45] ~ [fak [˦] 45]	“ผัก”	
/th/	/tho ³ /	[t ^h o: ²¹]	“ถั่ว”	ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น
/kh/	/khi ³ /	[k ^h i: ²¹]	“ชี้”	เสียงพยัญชนะ [k ^h] ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น เสียงพยัญชนะ [x] เป็นเสียงแปรของเสียงพยัญชนะ [k ^h] มักปรากฏหน้าสระ [a] และ [a:] และมีบางครั้งที่ปรากฏหน้าสระกลางและสระหลัง
	/kha: ¹ /	[xa: ¹⁵]	“ชา”	
/m/	/mi ¹ /	[mi: ¹⁵]	“หมี่”	เสียงพยัญชนะ [m] ปรากฏทั้งในตำแหน่งต้นพยางค์และท้ายพยางค์ เสียงพยัญชนะแกนพยางค์ (syllabic consonant) [m̩] ปรากฏเป็นรูปแปรของหน่วยคำแสดงการปฏิเสธ /waw ³ /
	/khum ¹ /	[k ^h um ¹⁵]	“หลุม”	
	/ʔəm ² ma: ² /	[m̩ ⁴⁵ ma: ⁴⁵]	“ไม่มา”	
/n/	/niw ⁴ /	[niu ³²]	“นิ้ว”	เสียงพยัญชนะ [n] ปรากฏทั้งในตำแหน่งต้นพยางค์และท้ายพยางค์
	/tha:n ³ /	[t ^h a:n ²¹]	“ถ่าน”	
/ŋ/	/ŋa: ² /	[ŋa: ²³]	“งา”	เสียงพยัญชนะ [ŋ] ปรากฏทั้งในตำแหน่งต้นพยางค์และท้ายพยางค์
	/nuŋ ³ /	[nuŋ ²¹]	“หนึ่ง”	
/l/	/lam ² /	[lam ²³]	“ลำ (ลักษณะนามของรถและเรือ)”	เสียงพยัญชนะ [l], [d], [r] ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น ในการออกเสียงแบบธรรมชาติ เสียงพยัญชนะ [d] กับ [l] จะแปรแบบอิสระ (free variation) เสียงพยัญชนะ [r] มักปรากฏในคำยืมภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในการออกเสียงแบบธรรมชาติ เสียงพยัญชนะ [l] กับ [r] จะแปรแบบอิสระ
	/lam ² /	[lam ²³] ~ [dam ²³]	“ดำ”	
	/lot ⁵ thip ³ /	[lot [˦] 21 t ^h i:p [˦] 21] ~ [rot [˦] 21 t ^h i:p [˦] 21]	“จักรยาน (คำยืมจากภาษาไทย)”	
/s/	/sik ³ /	[si:k [˦] 21]	“ลักษณะนามของฟัน”	เสียงพยัญชนะ [s] และ [tɕ ^h] ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น ในการออกเสียงแบบธรรมชาติ พยัญชนะทั้งสองเสียงจะปรากฏแบบแปรแบบอิสระ (free variation)
	/sik ³ /	[si:k [˦] 21] ~ [tɕ ^h i:k [˦] 21]	“ฉีก”	
/h/	/hoŋ ² /	[ho:ŋ ²³]	“รวง (ข้าว)”	เสียงพยัญชนะ [h] ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น
/w/	/wi ¹ /	[wi: ¹⁵]	“หวี (น.,	เสียงพยัญชนะ [w] ปรากฏทั้งในตำแหน่ง

หน่วยเสียง	การปรากฏระดับสัทวิทยา	การปรากฏระดับสัทศาสตร์	ความหมาย	หมายเหตุ
			ก.)”	ต้นพยางค์และท้ายพยางค์ โดยในตำแหน่งท้ายพยางค์เสียง [w] จะปรากฏหลังเสียงสระ [i, e, ɛ:, a, a:] ส่วนเสียงพยัญชนะ [b] ปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น ในการออกเสียงแบบธรรมชาติ เสียงพยัญชนะ [b] กับ [w] จะแปรแบบอิสระ (free variation)
	/win ² /	[win ²³] ~ [bin ²³]	“บิน”	
	/hew ¹ /	[he:u ¹⁵]	“เหว”	
/j/	/jak ³ /	[jak ^{˦ 21}]	“อยาก”	เสียงพยัญชนะ [j] ปรากฏทั้งในตำแหน่งต้นพยางค์และท้ายพยางค์ โดยในตำแหน่งท้ายพยางค์เสียง [j] จะปรากฏหลังเสียงสระ [ə, a, a:, ɔ:, o, u] ⁵⁹
	/haj ³ /	[hai ²¹]	“ไร่”	

พยัญชนะควบกล้ำ

tw-	kw-
	khw-
sw-	
pj-	kj-
phj-	
mj-	

มีพยัญชนะควบกล้ำเพียง 2 หน่วยเสียงเท่านั้นที่ปรากฏในคำศัพท์เดิมในภาษาจีน ได้แก่ หน่วยเสียง /kw/ และ /khw/ ส่วนหน่วยเสียงอื่น ๆ ส่วนใหญ่ปรากฏในคำยืมภาษาพม่า

ตัวอย่างการปรากฏของเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษาจีนกลางเมืองแสดงในตารางที่ 37 ต่อไปนี้

ตารางที่ 37 ตัวอย่างการปรากฏของเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 16-17)⁶⁰

/kw/	/kwan ¹ / หรือ /kan ¹ /	“ขวัญ”
	/kwaj ¹ / หรือ /kaj ¹ /	“ไกว”
	/kwa: ¹ / หรือ /ka: ¹ /	“ขวา”
	/kwa:ŋ ¹ /	“กวาง”

⁵⁹ ในงานของราศี เพชรศุขวิเคราะห์ให้การปรากฏของ /j/ กับสระในระดับสัทวิทยา ได้แก่ /əj, aj, a:j, ɔ:j, oj, uj/ ในระดับสัทศาสตร์สระเหล่านี้ราศี เพชรศุขวิเคราะห์ให้เป็น [ə:i, ai, a:i, ɔ:i/ɔi, o:i, ui/ ตามลำดับ

⁶⁰ คำที่เป็นคำยืมภาษาพม่าจะกำกับด้วยเครื่องหมาย ** ไว้ด้านหลังคำ

/khw/	/khwa:k ³ / หรือ /kha:k ³ /	“ขวกหนาม, ขยายให้กว้างขึ้น”
	/khwa:j ² / หรือ /kha:j ² /**	“คำเรียกหน่วยเงินในภาษาพม่า”
/tw/	/twa:n ² /	“ทวารหนัก”
	/twa:k ³ / หรือ /ta:k ³ /**	“ค่านวณ”
	/twa:j ² / หรือ /ta:j ² /	“ท่าย, ทำนาย”
/sw/	/swa: ¹ mi ² / หรือ /sa: ¹ mi ² /	“ตำแหน่งของพระสงฆ์ในศาสนาพุทธ”
/pj/	/pjan ² ca ² na ⁵ /	“พยัญชนะ” (คำยืมภาษาบาลี-สันสกฤต)
	/pjaŋ ⁵ /**	“แสดง”
	/pjɔ: ³ /**	“ตกลงขบขัน, มีความสุข”
/kj/	/kjaŋ ⁵ /**	“ฉลาด”
	/kjo:ŋ ² /**	“โรงเรียน”
/phj/	/phja: ¹ /	“ศีระ, สมอง” (คำยืมภาษาบาลี)
	/phja:t ³ /	“โรค” (คำยืมภาษาบาลี)
	/phjɔ: ³ /**	“ซง (ซา, กาแฟ)”
/mj/	/mjat ³ /**	“ได้รับ, ได้กำไร, ได้ประโยชน์”
	/mjɔk ⁵ /**	“คุณ”

สระ

ภาษาขึ้นกลางเมืองมีสระ 12 หน่วยเสียงดังแสดงในตารางที่ 38 ต่อไปนี้

ตารางที่ 38 หน่วยเสียงสระในภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 6)

	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i	u	u
กลาง	e	ə	o
ต่ำ	ɛ, ɛ:	a, a:	ɔ, ɔ:

ราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978: 21) อธิบายเกี่ยวกับการปรากฏของหน่วยเสียงสระไว้ว่า สระทุกหน่วยเสียงปรากฏหน้าพยัญชนะท้าย /-p, -t, -k, -m, -n, -ŋ/ มีเพียงสระเสียงสั้น (ยกเว้น /u/) ที่ปรากฏหน้าพยัญชนะท้าย /-ŋ/ และมีเพียงสระกลางและสระหลัง /ə, a, a:, ɔ:, o, u/ ที่ปรากฏหน้าพยัญชนะท้าย /-j/ และมีเพียงสระหน้าและสระกลาง /i, e, ɛ:, a, a:/ ที่ปรากฏหน้าพยัญชนะท้าย /-w/ ตัวอย่างการปรากฏของเสียงสระในภาษาขึ้นกลางเมืองแสดงในตารางที่ 39

ตารางที่ 39 ตัวอย่างการปรากฏของเสียงสระในภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 18-21)

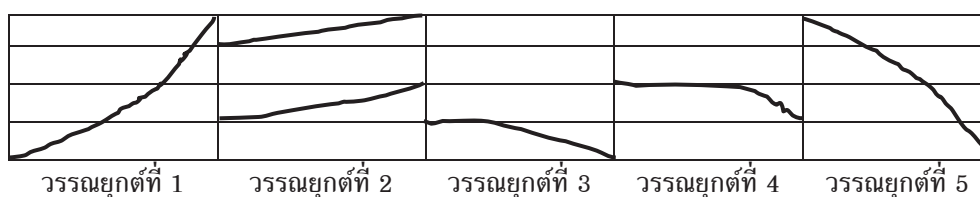
หน่วยเสียง	การปรากฏระดับสัทวิทยา	การปรากฏระดับสัทศาสตร์	ความหมาย	หมายเหตุ
/i/	/phit ² /	[p ^h it [˦] 45]	“ผิด”	เสียงสระ [i] ปรากฏในพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักซึ่งมีวรรณยุกต์ที่ 2 และวรรณยุกต์ที่ 5 และปรากฏในพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกและเสียงกึ่งสระ
	/phik ⁵ /	[p ^h ik [˦] 51]	“พริก”	
	/kiŋ ³ /	[kiŋ ²¹]	“กึ่ง”	
	/ʔi ² /	[ʔi: ²³]	“ผลึก”	
/u/	/huut ² /	[huut [˦] 45]	“ซู”	เสียงสระ [u] ปรากฏในพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักซึ่งมีวรรณยุกต์ที่ 2 และวรรณยุกต์ที่ 5 และปรากฏในพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกและเสียงกึ่งสระ
	/wuut ⁵ /	[wuut [˦] 51]	“ขว้าง, ปา”	
	/muun ³ /	[muun ²¹]	“หมื่น (จำนวน)”	
	/muu ² /	[muu: ²³]	“มือ”	
/u/	/khut ² /	[khut [˦] 45]	“ชุด”	เสียงสระ [u] ปรากฏในพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักซึ่งมีวรรณยุกต์ที่ 2 และวรรณยุกต์ที่ 5 และปรากฏในพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกและเสียงกึ่งสระ
	/khup ⁵ /	[khup [˦] 51]	“คุกเข้า”	
	/mun ³ /	[mun ²¹]	“ผง”	
	/mu ¹ /	[mu: ¹⁵]	“หมู”	
/e/	/peʔ ² /	[peʔ ⁴⁵]	“เปียก”	เสียงสระ [e] ปรากฏหน้าเสียง [ʔ] ส่วนเสียงสระ [e:] ปรากฏที่อื่น ๆ
	/sep ³ /	[se:p [˦] 21]	“เสียบ”	
	/sem ¹ /	[se:m ¹⁵]	“เสียม”	
	/ce ¹ /	[tɕe: ¹⁵]	“มุ่ม”	
/ə/	/pəʔ ² /	[pəʔ ⁴⁵]	“และ, เต็มไปด้วยโคลน”	เสียงสระ [ə] ปรากฏหน้าเสียง [ʔ] ส่วนเสียงสระ [ə:] ปรากฏที่อื่น ๆ
	/pək ³ /	[pək [˦] 21]	“เปลือก (ไม้)”	
	/cən ² /	[tɕən ²³]	“ลาดเอียง”	
	/sə ¹ /	[sə: ¹⁵]	“เสือ”	
/o/	/coʔ ⁵ /	[tɕoʔ ⁵¹]	“ละเหลว (ใช้กับอุจจาระของสัตว์ปีก)”	เสียงสระ [o] ปรากฏหน้าเสียง [ʔ] ส่วนเสียงสระ [o:] ปรากฏที่อื่น ๆ
	/khop ³ /	[k ^h o:p [˦] 21]	“พลิก”	
	/con ¹ /	[tɕo:n ¹⁵]	“(โจร)ปล้น”	
	/kho ¹ /	[k ^h o: ¹⁵]	“สะพาน”	
/ɛ/	/tɛŋ ¹ /	[tɛŋ ¹⁵]	“วางทับ”	หน่วยเสียงสระ /ɛ/ มีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็น [ɛɛ]
	/sen ¹ /	[sɛn ¹⁵]	“บินหนี”	
/ɛ:/	/tɛ:ŋ ¹ /	[tɛ:ŋ ¹⁵]	“แดงกว่า”	หน่วยเสียงสระ /ɛ:/ มีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็น [ɛɛ:]
	/sɛ:n ¹ /	[sɛ:n ¹⁵]	“แสน (จำนวน)”	

หน่วยเสียง	การปรากฏระดับสัทวิทยา	การปรากฏระดับสัทศาสตร์	ความหมาย	หมายเหตุ
/a/	/khaŋ ¹ /	[k ^h aŋ ¹⁵]	“ขัง(คุก)”	–
	/paŋ ³ /	[paŋ ²¹]	“ปัน”	
/a:/	/kha:ŋ ¹ /	[k ^h a:ŋ ¹⁵]	“หึ่ง, หวง”	–
	/pa:n ³ /	[pa:n ²¹]	“ปาน”	
/o/	/moŋ ² /	[moŋ ²³]	“กลม”	–
	/khon ² /	[k ^h on ²³]	“คน (น.)”	
/o:/	/mo:n ² /	[mo:n ²³]	“ไขแดง”	–
	/kho:n ² /	[k ^h o:n ²³]	“โยก, เอนไปมา (คลอน)”	

นอกจากนี้ราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978: 21) ยังตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่า สระที่ปรากฏในพยางค์ โดยเฉพาะพยางค์เปิด (open syllables) ที่มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 และ 5 นั้นมักจะมีเสียงสั้นกว่าสระที่ปรากฏในพยางค์ปิดที่มีเสียงวรรณยุกต์อื่น ๆ และสระ /i, u, ɯ/ ที่ปรากฏในพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 3 และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักมักจะเสียงสั้นกว่าเมื่อสระดังกล่าวปรากฏในพยางค์เปิด

วรรณยุกต์

ภาษาขึ้นกลางเมืองที่ศึกษาในงานของราศี เพชรสุขมีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีสัทลักษณะดังแสดงในภาพที่ 42

ภาพที่ 42 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาขึ้นกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 6)

วรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงในภาษาขึ้นกลางเมือง สรุปได้ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1 ต่ำ ขึ้น (Low rising) [15]

วรรณยุกต์ที่ 2 ต่ำ กลาง ขึ้นเล็กน้อย หรือ สูง กลาง ขึ้นเล็กน้อย (Low mid slightly rising or high mid slightly rising) [23/45]

วรรณยุกต์ที่ 3 ต่ำ กลาง ตก (Low mid falling) [21]

วรรณยุกต์ที่ 4 ต่ำ ตกเล็กน้อย มีเสียงกักที่เส้นเสียง (Mid slightly falling with glottal constriction) [32]

วรรณยุกต์ที่ 5 สูง ตก (บางครั้งมีเสียงกักที่เส้นเสียง) (High falling (sometimes with glottal constriction) [51/51']

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาขึ้นกลางเมือง แสดงในภาพที่ 43

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1 [15]	ว.3 [21]	ว.4 [32 [?]]	ว.3 [21]	ว.2 [45]
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสียดเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว. 2 [23]		ว.5 [51 [?]]		ว.5 [51]

ภาพที่ 43 ระบบวรรณยุกต์ภาษาชนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978)⁶¹

หากเปรียบเทียบกับระบบวรรณยุกต์ในภาษาจีนที่นำเสนอไว้โดยเอการ็อด (Egerød, 1959) และเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) จะเห็นได้ว่า ภาษาจีนมีลักษณะการแยกเสียงของวรรณยุกต์ในคำที่ปรากฏในคอลัมน์ B และ DL เป็นแบบ B1234 และ DL1234 และวรรณยุกต์ในทั้งสองคอลัมน์รวมเสียงกัน (B1234=DL1234) รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงในภาษาจีนตามการศึกษาวิจัยของราศี เพชรสุขแตกต่างจากภาษาจีนที่นำเสนอไว้ในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) และเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) ที่แสดงให้เห็นว่าภาษาจีนมีการแยกเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ B และ DL แบบ B123-4 และ DL123-4 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการรวมเสียงวรรณยุกต์ในคอลัมน์ B และ DL แบบ B123 = DL123 และ B4 = DL4

ภาษาจีนที่ศึกษาในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) และเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) และราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ในช่วงต้นมีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์บางประการแตกต่างจากภาษาจีนที่ศึกษาในงานของปราณี กุลละวณิช และธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000) ซึ่งศึกษาภาษาไทถิ่น 88 ภาษาที่พูดในจีน เวียดนาม ลาว และไทย โดยเน้นที่การศึกษาวรรณยุกต์เพื่อใช้เป็นเกณฑ์จำแนกกลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไท สาขาตะวันตกเฉียงใต้ ในงานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลภาษาจีนที่พูดในเชียงใหม่และวิเคราะห์ภาษาจีนมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนที่พูดในเชียงใหม่ แสดงในภาพที่ 44

⁶¹ ในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ไม่ได้แสดงระบบวรรณยุกต์โดยใช้กล่องวรรณยุกต์ ในที่นี้ดัดแปลงการนำเสนอระบบวรรณยุกต์ในงานดังกล่าวด้วยการเพิ่มกล่องวรรณยุกต์แสดงรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ตามผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ที่งานดังกล่าวนำเสนอไว้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1	ว.3	ว.5		
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสี้ยนเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว. 2	ว.4	ว.6	ว.5	

ภาพที่ 44 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีน จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจาก Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000: 281)⁶²

งานวิจัยดังกล่าวได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการรวมเสียงของวรรณยุกต์ใน B123 กับ DL4 ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ค่อนข้างแปลก และเป็นที่น่าสนใจว่า ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในภาษาจีนจังหวัดเชียงใหม่ในงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ไม่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ B และ DL ($B \neq DL$) ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ที่แตกต่างจากงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา

ตารางที่ 40 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างการปรากฏของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาจีนกลางเมืองจากการศึกษาวิจัยของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978)

ตารางที่ 40 ตัวอย่างการปรากฏของเสียงสระในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 18-21)

วรรณยุกต์	การปรากฏระดับสัทวิทยา	การปรากฏระดับสัทศาสตร์	ความหมาย	หมายเหตุ
/1/	/ta: ¹ /	[ta: ¹⁵]	“ตา”	-
	/ta:j ¹ /	[ta:i ¹⁵]	“ตาย”	
	/pɔm ¹ /	[pɔm ¹⁵]	“ปม”	
/2/	/ʔa: ² /	[ʔa: ²³]	“อา (น้องสาวของพ่อ)”	เสียงวรรณยุกต์ [23] ปรากฏในพยางค์เป็นเท่านั้น ส่วนเสียงวรรณยุกต์ [45] ปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงนั้น และพยางค์เป็นที่อยู่หน้าพยางค์ที่มีลักษณะต่อไปนี้
	/ʔa:w ² /	[ʔa:u ²³]	“อาว (น้องชายของพ่อ)”	
	/kim ² /	[ki:m ²³]	“คิม”	
	/kit ² /	[kit ⁴⁵]	“ขวิด”	

⁶² ในงานของปราณี กุลละวณิช และธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000) ไม่ได้แสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงและไม่ได้ศึกษาวรรณยุกต์ใน DL123 และคอลัมน์ DS ทั้งหมด ในภาพที่ 44 จึงแรเงาส่วนดังกล่าวด้วยสีเทา

วรรณ ยุกต์	การปรากฏ ระดับสัทวิทยา	การปรากฏระดับ สัทศาสตร์	ความหมาย	หมายเหตุ
	/ma: ¹ naj ² /	[ma: ¹⁵ nai ⁴⁵]	“หมาโน”	- พยางค์เป็นที่มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 1
	/cak ² khaj ² /	[tɕak [˧] ˧˥ xai ⁴⁵]	“ตะไคว้”	- พยางค์ตายที่มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 2
	/ʔəm ²² ma: ² /	[m̥ ⁴⁵ ma: ⁴⁵]	“ไม่มา”	- พยางค์ที่มีเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 - พยัญชนะแทนพยางค์ [m̥ ⁴⁵] “ไม่”
/3/	/khi: ³ /	[k ^h i: ²¹]	“ชี้”	-
	/taw ³ /	[tau ²¹]	“เต้า”	
	/ca:ŋ ³ /	[tɕa:ŋ ²¹]	“ข้าง”	
	/ka:t ³ /	[ka:t [˧] ˧˥]	“ตลาด”	
/4/	/na: ⁴ /	[na: ^{32?}]	“หน้า”	วรรณยุกต์ที่ 4 มีเสียงกักที่เส้นเสียงใน ตอนท้าย □
	/khew ⁴ /	[k ^h e:u ^{32?}]	“พิน (น.)”	
	/ca:ŋ ⁴ /	[tɕa:ŋ ^{32?}]	“ข้าง”	
/5/	/la: ⁵ /	[la: ⁵¹]	“ซา (น.)”	บางครั้งวรรณยุกต์ที่ 5 มีเสียงกักที่เส้น เสียงในตอนท้าย □
	/law ⁵ /	[lau ⁵¹]	“เล้าไก่”	
	/la:n ⁵ /	[la:n ⁵¹]	“ล้าน (จำนวน)”	
	/pit ⁵ /	[pit [˧] ˧˥]	“เตะ, พิษ”	

ราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978: 26) อธิบายเกี่ยวกับการปรากฏของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาจีน ดังนี้ วรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงปรากฏในพยางค์เป็น วรรณยุกต์ที่ 2 และวรรณยุกต์ที่ 5 ปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงสั้น และวรรณยุกต์ที่ 3 ปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงยาว

รูปแบบพยางค์ในภาษาจีน

คำในภาษาจีนกลางเมืองส่วนใหญ่เป็นคำพยางค์เดียว คำที่มีสองหรือสามพยางค์ส่วนใหญ่มักเป็นคำยืมจากภาษาพม่า บาลี สันสกฤต และอังกฤษ

พยางค์ในภาษาจีนกลางเมืองมีส่วนประกอบ ได้แก่ พยัญชนะต้นซึ่งอาจเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบกล้ำ สระสั้นหรือสระยาว วรรณยุกต์ และอาจมีหรือไม่มีพยัญชนะท้าย รูปแบบของพยางค์ในภาษาจีนมี 6 รูปแบบ ตัวอย่างรูปแบบพยางค์ในภาษาจีนกลางเมืองแสดงในตารางที่ 41 (คำที่กำกับด้วยเครื่องหมาย ** ไว้ท้ายคำเป็นคำยืมภาษาพม่า)

ตารางที่ 41 ตัวอย่างรูปแบบพยางค์ในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 26–29)

รูปแบบที่	โครงสร้างพยางค์	ตัวอย่าง	ความหมาย
1.	CV ₁ ¹⁻⁵	/phi ¹ /	“ผี”
		/me ² /	“เมีย”
		/ki ³ /	“กี้ (น.)”
		/ʔu ⁴ /	“พูด”
		/ho ⁵ /	“รู้”
2.	C(C)VN ¹⁻⁵	/kwan ¹ / หรือ /kan ¹ /	“ขวัญ”
		/huŋ ¹ /	“นาน”
		/ʔaj ² /	“ไอ (ก.)”
		/tew ³ /	“กางเกง”
		/niw ⁴ /	“นิ้ว”
		/min ⁵ /	“ฝังมิม”
3.	C(C)VS ^{2, 3, 5}		
	3.1 CV ₁ S ^{2, 3, 5}	/peʔ ² /	“เปียก”
		/tuʔ ³ /	“พยาธิตัวติด”
		/pit ⁵ /	“เตะ”
	3.2 C(C)V ₂ S ^{2, 5}	/pjaʔ ⁵ /**	“แสดง”
		/tap ² /	“ตัม”
		/pɔk ⁵ /	“พก (ผ้า) (น.)”
4.	C(C)V: ¹⁻⁵	/phja: ¹ /**	“ศิระษะ, สมอง”
		/phja: ² /**	“หน่วยเงินตราของพม่า”
		/kja: ³ sa:n ³ /**	“เส้นหมื่นชนิดหนึ่ง”
		/pa: ¹ /	“ปลา”
		/pe: ² /	“แพ”
		/pɔ: ³ /	“พ่อ”
		/pa: ⁴ /	“ป่า”
		/pe: ⁵ /	“ชนะ”
5.	C(C)V:N ¹⁻⁵	/kwa:n ¹ /	“ขวาน”
		/kjo:ŋ ² /**	“โรงเรียน”
		/pja:n ³ /**	“1 (เวลา 1 นาฬิกา)”
		/kwa:ŋ ⁴ / หรือ /kwa:ŋ ⁴ /	“กว้าง”
		/ka:j ¹ /	“ผ่าน”
		/ca:m ² /	“ลอง”
		/wa:w ³ /	“โสด”

รูปแบบที่	โครงสร้างพยางค์	ตัวอย่าง	ความหมาย
		/tɛ:m ⁴ /	“เขียน”
		/tɛ:ŋ ⁵ /	“แท้ง”
6.	C(C)V:S ³	/khwa:k ³ / หรือ /kha:k ³ /	“ขวก(หนาม), ขยายให้กว้างออก”
		/tɛ:k ³ /	“หัก (ก.)”

ราศี เพชรสุข (Petsuk 1978: 28) อธิบายเกี่ยวกับคำที่มีสองหรือสามพยางค์ไว้ว่า ในคำที่มีสองหรือสามพยางค์ พยางค์ที่ไม่ได้รับการเน้นเสียงหนัก (unstressed syllable) จะมีโครงสร้างพยางค์ที่แตกต่างออกไปจากตัวอย่างโครงสร้างพยางค์ที่แสดงในข้างต้น โดยโครงสร้างของพยางค์ที่ไม่ได้รับการเน้นเสียงหนัก คือ CV^{2,5} สรรค์เป็นสระ /a/ วรรณยุกต์ที่ปรากฏในโครงสร้างพยางค์ดังกล่าว คือ เสียงย่อนของวรรณยุกต์ที่ 2 ได้แก่ วรรณยุกต์ [23] และ [45] ดังตัวอย่างในตารางที่ 42 ต่อไปนี้

ตารางที่ 42 ตัวอย่างโครงสร้างพยางค์แบบ CV^{2,5} ในภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 28)

โครงสร้างพยางค์	ระดับสัทวิทยา	ระดับสัทศาสตร์	ความหมาย
CV ^{2,5}	/si ² lik ⁵ /	[si ⁴⁵ lik ⁵¹]	“บุหรี” (คำยืมภาษาอังกฤษ)
	/pa ² tu ¹ /	[pa ⁴⁵ tu ¹⁵]	“ประตู”
	/ʔak ² kha ² laʔ ⁵ /	[ʔak ^{˧˥} xa ⁴⁵ laʔ ⁵¹]	“ตัวอักษร”
	/sa ² ʔun ⁴ /	[sa ²³ ʔun ³²]	“สะอื้น”
	/sa ² ʔaʔ ⁵ /	[sa ⁴⁵ ʔaʔ ⁵¹]	“ปีที่ 7 ในรอบ 12 ปี”
	/pha ⁵ mit ³³ /	[p ^h a ⁵¹ mit ^{˧˥} 21]	“มีด”

นอกจากผลการวิจัยในแง่ของระบบเสียงดังกล่าวในข้างต้นแล้ว ในงานของราศี เพชรสุขยังได้แสดงการเปรียบเทียบระบบเสียงในภาษาจีนกับภาษาไทยด้วย สรุปได้ดังนี้

1. พยัญชนะในภาษาไทยและภาษาจีน

1.1 พยัญชนะต้นเดี่ยว

- พยัญชนะต้นในภาษาไทยที่เป็นอักษรต่ำ ได้แก่ /ph-, th-, ch-/ เป็นเสียงปฏิกาด (consonant correspondences) กับพยัญชนะในภาษาจีน คือ /p-, t-, c-/ ตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้⁶³

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/phi: ^{42ʔ} /	/pi: ²¹ /	“ผี”
/thian ³³ /	/ten ²³ /	“เทียน”
/chuwak ⁴² /	/cək ²¹ /	“เชือก”

⁶³ ดูเชิงอรรถที่ 58

อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/phiŋ ³³ /	/ʔiŋ ²³ /	“ฟัง”
/thaw ^{42ʔ} /	/thaw ^{32ʔ} /	“(แก่)เฒ่า”
/cho:n ^{453ʔ} /	/so:n ^{32ʔ} /	“ซ็อน (ก.)”

- พยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /k-/ ในภาษาจีน ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/khu: ^{42ʔ} /	/ku: ²¹ /	“คู”
/kha:n ³³ /	/ka:n ²³ /	“(ไม้)คาน”

นอกจากนี้พยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาไทยยังเป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /kh-/ ในภาษาจีนด้วย ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/kham ³³ /	/kham ²³ /	“ทอง”
/khw:k ²¹ /	/khw:k ²¹ /	“คอก (ใช้สำหรับวัว ควาย ฯลฯ)”

อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/khem ³³ /	/cem ²³ /	“เค็ม”

- พยัญชนะต้น /b-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /w-/ (ออกเสียงเป็น [w] หรือ [b]) ในภาษาจีน ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/bin ³³ /	/win ²³ / ([win ²³] หรือ [bin ²³])	“บิน”
/be:k ²¹ /	/we:k ²¹ / ([wɛ:k ²¹] หรือ [bɛ:k ²¹])	“แบก”

- พยัญชนะต้น /d-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /l-/ (ออกเสียงเป็น [l-] หรือ [d-]) ในภาษาจีน ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/dip ²¹ /	/lip ⁴⁵ / ([lip ⁴⁵] หรือ [dip ⁴⁵])	“ดิบ”
/di: ³³ /	/li: ²³ / ([li: ²³] หรือ [di: ²³])	“ดี”

- พยัญชนะต้น /r-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /h-/ ในภาษาจีน ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/ruŋ ^{453?} /	/huŋ ^{51?} /	“รู้”
/rak ⁴⁵³ /	/hak ⁵¹ /	“รัก”

อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/rɔj ^{453?} /	/sɔj ^{51?} /	“ร้อย (ก.)”
/rɔ: ³³ /	/ʔɔ ²¹ /	“เรือ”

- พยัญชนะต้น /f-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปรัภาคกับพยัญชนะ /ph-/ (ออกเสียงเป็น [ph-] หรือ [f-]) ในภาษาจีน ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/faj ³³ /	/phaj ²³ / ([p ^h aj ²³] หรือ [fai ²³])	“ไฟ”
/fat ²¹ /	/phat ⁴⁵ / ([p ^h at ⁴⁵] หรือ [fat ⁴⁵])	“ผิด (พัดเอาแกลบข้าวออก)”

- พยัญชนะต้น /p-, t-, c-, k-, ʔ-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปรัภาคกับพยัญชนะ /p-, t-, c-, k-, ʔ-/ ในภาษาจีนตามลำดับ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/piŋ ^{42?} /	/piŋ ^{32?} /	“ปิ้ง”
/tɛ:n ³³ /	/tɛ:n ¹⁵ /	“แต่น”
/cu:ŋ ³³ /	/cuŋ ¹⁵ /	“จุง”
/kep ²¹ /	/kep ⁴⁵ /	“เก็บ”
/ʔim ²¹ /	/ʔim ²¹ /	“อิม”

อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/tak ⁴⁵³ ka ³³ tɛ:n ³³ /	/cak ⁴⁵ tɛ:n ¹⁵ /	“ตักแต่น”
/kɔ:n ²¹ /	/ʔɔ:n ²³ /	“ก่อน”

- พยัญชนะต้น /ph-, th-, ch-, kh-/ ซึ่งเป็นอักษรสูงในภาษาไทยเป็นเสียงปรัภาคกับพยัญชนะ /ph-, th-, s- ([s-] หรือ [tɕ^h-]), kh-/ ในภาษาจีนตามลำดับ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/phuŋ ^{42?} /	/phuŋ ^{32?} /	“ผึ้ง”
/tham ^{42?} /	/tham ^{32?} /	“ถ้ำ”
/chiŋ ²¹ /	/siŋ ²¹ / ([siŋ ²¹] หรือ [tɕ ^h iŋ ²¹])	“ฉิ่ง”
/khiŋ ²⁴ /	/khiŋ ¹⁵ /	“ชิง”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/phu: ^{42?} /	/pu: ^{51?} /	“(ตัว)ผู้”
/phin ²⁴ /	/hin ¹⁵ /	“ผิง (ไฟ)”
/pho:m ²⁴ /	/jo:m ¹⁵ /	“พอม”
/khi: ^{42?} <u>thaw</u> ^{42?} /	/khi: ^{42?} <u>taw</u> ²¹ /	“ชี้เท้า”

- พยัญชนะต้น /m-, n-, ŋ-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับพยัญชนะ /m-, n-, ŋ-/ ในภาษาจีนตามลำดับ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/mi: ²⁴ /	/mi ¹⁵ /	“มี”
/nuŋ ²¹ /	/nuŋ ²¹ /	“หนึ่ง”
/ŋwak ²¹ /	/ŋək ²¹ /	“เหวี่ยง”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/mo:t ⁴² /	/wo:t ²¹ / ([wo:t ¹ 21] หรือ [bo:t ¹ 21])	“(ไฟ)มอด”
/nan ^{42?} /	/han ^{32?} /	“นั่น”
/ŋua ²¹ /	/hə ²¹ /	“เหวี่ยง”
/ŋo:n ²⁴ /	/ho:n ¹⁵ /	“หงอน (ไก่)”

- พยัญชนะต้น /s-, h-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับพยัญชนะ /s-, h-/ ในภาษาจีนตามลำดับ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/siam ²⁴ /	/sem ¹⁵ /	“เสียม”
/hua ²⁴ /	/ho ¹⁵ /	“หัว”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/saj ³³ /	/haj ²³ /	“ไทร”
/hiw ^{42?} /	/tiw ^{32?} /	“หิ้ว”
/hon ²⁴ tha:ŋ ³³ /	/khon ¹⁵ ta:ŋ ²³ /	“ทาง”

- พยัญชนะต้น /l-, w-, j-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับพยัญชนะ /l-, w-, j-/ ในภาษาจีนตามลำดับ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/luat ⁴² /	/lət ²¹ /	“เลือด”
/wat ²¹ /	/wat ⁴⁵ /	“หวัด”
/ja: ³³ /	/ja: ²³ /	“ยา”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/lu:m ³³ /	/mum ²³ /	“ลืม(ตา)”
/lu:n ^{42?} /	/mun ²¹ /	“ลื่น”
/fa: ^{453?} lɛ:p ⁴² /	/pha: ^{51?} mɛ:p ²¹ /	“ฟ้าแลบ”
/ja:j ^{453?} /	/kha:j ^{51?} /	“ย้าย”

1.2 พยัญชนะต้นควบกล้ำ

ราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978: 37) อธิบายไว้ว่า ภาษาจีนกับภาษาไทยมีพยัญชนะต้นควบกล้ำที่เป็นเสียงปฏิภาคกันค่อนข้างน้อย มีคำในภาษาไทยจำนวนมากที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงควบกล้ำแต่ไม่ได้เป็นคำร่วมเชื้อสาย (cognates) กับคำในภาษาจีน ดังนั้นจึงทำให้ข้อมูลสำหรับเปรียบเทียบพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาจีนกับภาษาไทยมีไม่เพียงพอ และรูปแบบของเสียงปฏิภาคจึงไม่ชัดเจนนัก ตัวอย่างพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาจีนมีดังนี้

- พยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทย /pl-, pr-, phl-, phr-/ เป็นเสียงปฏิภาคกับพยัญชนะ /p-, p-, ph-, ph-/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/pliŋ ³³ /	/piŋ ¹⁵ /	“ปลิง”
/pra ³³ tu: ³³ /	/pa ²³ tu: ¹⁵ /	“ประตู”
/phleŋ ³³ /	/pheŋ ²³ /	“เพลง”
/phrik ⁴⁵³ /	/phik ⁵¹ /	“พริก”

- พยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทย /kl-, kr-, khl-, khr-, khw-/ เป็นเสียงปฏิภาคกับพยัญชนะ /k-, k-, kh-, kh-, kh-/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/kliŋ ^{42?} /	/kiŋ ^{32?} /	“กลิ้ง”
/kra:j ³³ /	/ka:j ¹⁵ /	“กราย (ผ่าน)”
/khlo:n ³³ /	/kho:n ²³ /	“(ลื่น)คลอน”
/khra:p ⁴² /	/kha:p ²¹ /	“คราบ”
/khwa:m ^{42?} /	/khom ^{32?} /	“คว่ำ”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/klw:n ³³ /	/ʔwɔn ¹⁵ /	“กลืน”
/khrwa ³³ /	/hə ²³ /	“เครือ(กล้วย)”

- พยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทย /phl-, khl-/ เป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /p-, k-/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/phlu: ³³ /	/pu: ²³ /	“พลู”
/khlam ³³ /	/kam ²³ /	“คลำ”

- พยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทย /kl-, kr-/ เป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /kh-/ ในภาษาจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/kli:p ²¹ /	/khip ²¹ /	“กลีบ”
/kron ³³ /	/khon ¹⁵ /	“กรน”

- พยัญชนะต้นควบกล้ำ /kw-, khw-/ ในภาษาไทย เป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /kw-/ หรือ /k-/ ในภาษาจีน และเสียงพยัญชนะ /khw-/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /khw-/ หรือ /kh-/ ในภาษาจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/kwaj ³³ /	/kwaj ¹⁵ / หรือ /kaj ¹⁵ /	“ไกว”
/kwa:ŋ ^{42ʔ} /	/kwa:ŋ ^{32ʔ} / หรือ /ka:ŋ ^{32ʔ} /	“กว้าง”
/khwa:k ²¹ /	/khwa:k ²¹ / หรือ /kha:k ²¹ /	“ชวาก(หนาม)”

- พยัญชนะต้นควบกล้ำ /khw-/ ในภาษาไทย เป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /kw-/ หรือ /k-/ ในภาษาจีน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/khwa: ²⁴ /	/kwa: ¹⁵ / หรือ /ka: ¹⁵ /	“ขวา(มือ)”
/khwan ³³ /	/kwan ²³ / หรือ /kan ²³ /	“ควั่น”

- พยัญชนะต้นควบกล้ำ /tr-/ ในภาษาไทย เป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /k-/ ในภาษาจีน ในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk 1978: 40) แสดงเพียงตัวอย่างเดียวเท่านั้น คือ

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/truat ²¹ /	/kot ²¹ /	“ตรวจ”

1.3 พยัญชนะท้าย

- พยัญชนะท้าย /-p, -t, -k, -ŋ/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /-p, -t, -k, -ŋ/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/tap ²¹ /	/tap ⁴⁵ /	“ต๊ับ”
/pɔ:t ²¹ /	/pɔ:t ²¹ /	“ปอด”
/ʔok ²¹ /	/ʔok ⁴⁵ /	“อก”
/pɛŋ ²¹ /	/pɛŋ ⁴⁵ /	“แปะ”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/lwap ²¹ /	/lək ²¹ /	“ตัวเหลือบ”
/klak ²¹ /	/kap ⁴⁵ /	“กลัก”
/sa ³³ ʔuk ²¹ /	/sa ³³ ʔɔŋ ⁴⁵ /	“สะอึก”
/pheŋ ⁴⁵³ /	/pe: ^{51?} /	“แพะ”

- พยัญชนะท้าย /-m, -n, -ŋ, -w, -j/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิกากับพยัญชนะ /-m, -n, -ŋ, -w, -j/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/tham ^{42?} /	/tham ^{32?} /	“ถ้ำ”
/tha:n ²¹ /	/tha:n ²¹ /	“ถ่าน”
/nuwŋ ²¹ /	/nuwŋ ²¹ /	“หนึ่ง”
/ple:w ³³ /	/pe:w ¹⁵ /	“เปลวไฟ”
/ŋa:j ^{42?} /	/ŋa:j ²¹ /	“ง่าย”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/lwu:m ³³ ta: ³³ /	/mwun ²³ ta: ¹⁵ /	“ลืมนตา”
/so:n ^{42?} /	/sɔŋ ²¹ /	“ซอน”
/phen ³³ /	/peŋ ²³ /	“(เดือน)เพ็ญ”
/mwa ^{42?} wa:n ³³ /	/mə ²¹ wa: ²³ /	“เมืกวาน”
/duwaj ³³ /	/lə ²³ /	“เดือยไก่”
/lwaj ^{42?} /	/lə ²¹ /	“เลื้อย (ก.)”

2. สระในภาษาไทยและภาษาจีน

- สระ /i:, u:, ʊ:/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับสระ /i ([i] หรือ [i:]), u ([u] หรือ [u:]), u ([u] หรือ [u:])/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/thi:p ²¹ /	/thip ²¹ / ([thi:p [˥] 21])	“ถีบ(จักรยาน)”
/ju:m ³³ /	/jum ²³ / ([jum ²³])	“ยิ้ม”
/ɲu: ³³ /	/ɲu ²³ / ([ɲu: ²³])	“จู”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/khru:t ⁴² /	/khu:t ²¹ / ([k ^h u:t [˥] 21])	“ครูด”

- สระ /e, ə, o/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับสระ /ɛ, ɐ หรือ u, ɔ/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/men ²⁴ /	/men ¹⁵ /	“เหม็น”
/ɲən ³³ /	/ɲən ²³ / (หรือ /ɲun ²³ /)	“เงิน”
/khom ²⁴ /	/khom ¹⁵ /	“خم”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/jep ⁴⁵³ /	/jip ⁴⁵ /	“เย็บ”
/hen ²⁴ /	/han ¹⁵ /	“เห็น”
/thon ³³ /	/tun ²³ /	“ธงกระดาษขนาดเล็ก”
/kra ³³ don ^{42?} /	/lon ^{32?} /	“กระดัง”

- สระ /e:, ə:, o:/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับสระ /e ([e:]), ə ([ə:]), o ([o:])/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/herw ²⁴ /	/hew ¹⁵ / ([he:u ¹⁵])	“เหว”
/kə:t ²¹ /	/kat ²¹ / ([kə:t [˥] 21])	“เกิด”
/co:n ³³ /	/con ¹⁵ / ([co:n ¹⁵])	“โจร”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/ʔe:w ³³ /	/ʔe:w ²³ /	“เอว”
/le:n ²⁴ /	/le:n ¹⁵ /	“เหลน”

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/pə:t ²¹ /	/pwt ²¹ / ([pwt: ²¹])	“เปิด (เช่น เปิดหนังสือ)”
/ŋo: ^{42?} /	/ŋo: ^{32?} / ([ŋo: ^{32?}]),	“โจ่ง”
	/ŋa:w ²¹ /	
/mo: ^{42?} /	/mɔ ²¹ /	“ม่”

- สระ /ε, ɔ/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับสระ /ε:, ɔ:/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/tʰeŋ ^{42?} /	/tɛ:ŋ ²¹ /	“แท่ง (เช่น ทองคำแท่ง)”
/pʰeŋ ⁴⁵³ /	/pɛ: ^{51?} /	“แพะ”
/ŋɔj ^{42?} /	/ŋɔ:j ²¹ /	“ง่อย”
/sɔŋ ²¹ ha: ²⁴ /	/sɔ: ^{51?} ha: ¹⁵ /	“เสาะหา”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/pɛŋ ²¹ /	/pɛŋ ⁴⁵ /	“แปะ”
/wɛŋ ²¹ /	/wɛŋ ²¹ /	“แห้ว”
/kɔŋ ²¹ / “เกาะ (ก.)”	/kɔŋ ⁴⁵ /	“แขวน (เช่น แขวนร่ม)”

- สระ /ia, ua, ua/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับสระ /e [e:], ɔ [ɔ:], o [o:] ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/mia ³³ /	/me ²³ / ([me: ²³])	“เมีย”
/nuwa ²⁴ /	/nɔ ¹⁵ / ([ne: ¹⁵])	“เหนื่อ”
/pluak ²¹ /	/pok ²¹ / ([po:k ²¹])	“ปลวก”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/suat ²¹ /	/sut ²¹ / ([su:t ²¹])	“สวดมนต์”
/luam ²⁴ /	/lom ¹⁵ /	“หลวม”
/chuaŋ ^{42?} /	/cɔj ²¹ /	“ช่วย”

- สระ /i, u, u/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับสระ /i, u, u/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/niw ^{453?} /	/niw ^{51?} /	“นิ้ว”
/phwŋ ^{42?} /	/phwŋ ^{32?} /	“ผึ้ง”
/huŋ ²⁴ /	/huŋ ¹⁵ /	“หุง (ข้าว)”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/khit ⁴⁵³ /	/kwit ⁵¹ /	“คิด”
/sa ³³ ʔuk ²¹ /	/sa ⁴⁵ ʔoʔ ⁴⁵ /	“สะอึก”
/thun ³³ /	/tuŋ ²³ /	“ทุน”
/ʔut ²¹ /	/ʔut ⁴⁵ /	“อุด”
/khuj ²⁴ /	/khoj ¹⁵ / ([k ^h o:i ¹⁵])	“ชุย (มด)”
/thuŋ ^{42?} /	/toŋ ²¹ /	“ทุ้ง”
/ʔuŋ ^{42?} /	/ʔoŋ ^{32?} /	“อุ้ง (มือ, เท้า)”
/buŋ ^{42?} /	/woŋ ^{32?} /	“ตัวบุงชนิดที่มีขน”

– สระ /ɛ:, a, a:, ɔ:/ ในภาษาไทยเป็นเสียงปฏิภาคกับสระ /ɛ:, a, a:, ɔ:/ ในภาษาจีนตามลำดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/pe:t ²¹ /	/pe:t ²¹ /	“แปด”
/paw ²¹ /	/paw ²¹ /	“เป่า”
/ma:k ²¹ /	/ma:k ²¹ /	“ผลหมาก”
/pɔ: ³³ /	/pɔ: ³³ /	“ป่อ”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น

ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
/re:w ^{453?} /	/hew ^{51?} / ([he:u ^{51?}])	“แฉ่ว”
/rat ⁴⁵³ /	/hut ⁵¹ /	“รัด”
/khwa:m ^{42?} /	/khom ^{32?} /	“คว่ำ”
/cap ²¹ /	/jep ⁵¹ / (หรือ /jap ⁵¹ /)	“อุด”
/fa:ŋ ³³ /	/phəŋ ²³ / ([p ^h ə:ŋ ²³])	“ฟาง”
/ba:k ²¹ /	/wak ⁴⁵ /	“บาก (ก.)”
/kha:w ^{42?} /	/khaw ^{32?} /	“ข้าว”
/kha:w ³³ /	/khe:w ²³ /	“ควา”
/so:n ^{42?} /	/soŋ ²¹ / ([so:ŋ ²¹])	“ซ่อน”

3. วรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาจีน

ราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978: 49) แสดงการเปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาจีน ดังแสดงในตารางที่ 43

ตารางที่ 43 เปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาจีน (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 49)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ไทย /24/ จีน /15/	ไทย /21/ จีน /21/	ไทย /42 [?] / จีน /32 [?] /	ไทย /21/ จีน /21/	ไทย /21/ จีน /45/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)	ไทย /33/ จีน /15/	ไทย /21/ จีน /21/	ไทย /42 [?] / จีน /32 [?] /	ไทย /21/ จีน /21/	ไทย /21/ จีน /45/
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ไทย /33/ จีน /23/	ไทย /21/ จีน /21/	ไทย /42 [?] / จีน /32 [?] /	ไทย /21/ จีน /21/	ไทย /21/ จีน /45/
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ไทย /33/ จีน /23/	ไทย /42 [?] / จีน /21/	ไทย /453 [?] / จีน /51 [?] /	ไทย /42/ จีน /21/	ไทย /453/ จีน /51/

ตัวอย่างคำในภาษาไทยและภาษาจีนที่มีวรรณยุกต์เป็นเสียงปฏิภาคกันมีดังนี้ (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978: 49-54)⁶⁴

	ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
A1	/kha: ²⁴ /	/kha: ¹⁵ /	“ชา”
A2	/ta: ³³ /	/ta: ¹⁵ /	“ตา”
A3	/de:ŋ ³³ /	/le:ŋ ²³ /	“แดง”
A4	/mi: ³³ /	/mi: ²³ /	“มี”
B1	/kha: ²¹ /	/kha: ²¹ /	“ข้า”
B2	/pa:n ²¹ /	/pa:n ²¹ /	“ปาน”
B3	/ʔim ²¹ /	/ʔim ²¹ /	“อิม”
B4	/ja: ^{42?} /	/ja: ²¹ /	“ย่า”
C1	/tham ^{42?} /	/tham ^{32?} /	“ถ้ำ”
C2	/piŋ ^{42?} /	/piŋ ^{32?} /	“ปิ้ง”
C3	/ʔa: ^{42?} /	/ʔa: ^{32?} /	“อ้า (ปาก)”
C4	/ma: ^{453?} /	/ma: ^{51?} /	“ม้า”

⁶⁴ ตัวอย่างคำที่แสดงการเปรียบเทียบเสียงปฏิภาคของวรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาจีนในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978: 49-54) ใช้ตัวเลข 1-5 แสดงวรรณยุกต์ที่ 1-5 เท่านั้น เช่น คำว่า /ta:¹/ “ตา” และ /ja:³/ “ย่า” ในภาษาไทยและภาษาจีนมีวรรณยุกต์ที่ 1 และ 3 ตามลำดับ แต่ไม่ได้ระบุว่วรรณยุกต์ที่ 1 และ 3 ในภาษาไทยและภาษาจีนมีลักษณะอย่างไร ดังนั้นเพื่อให้การเปรียบเทียบวรรณยุกต์มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในที่นี้จึงได้ดัดแปลงการแสดงผลตัวอย่างคำโดยใช้ตัวเลขแสดงลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนแทนตัวเลข 1-5 ดังกล่าว (ดูคำอธิบายเกี่ยวกับวรรณยุกต์ในภาษาไทยในเชิงอรรถที่ 58)

	ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
DL1	/hɔ:k ²¹ /	/hɔ:k ²¹ /	“หอก”
DL2	/ta:k ²¹ /	/ta:k ²¹ /	“ตาก”
DL3	/ʔa:p ²¹ /	/ʔa:p ²¹ /	“อาบ”
DL4	/ja:k ⁴² /	/ja:p ²¹ /	“ยาก”
DS1	/mat ²¹ /	/mat ⁴⁵ /	“หมัด”
DS2	/tap ²¹ /	/tap ⁴⁵ /	“ต๊ับ”
DS3	/ʔok ²¹ /	/ʔok ⁴⁵ /	“อก”
DS4	/lep ⁴⁵³ /	/lep ⁵¹ /	“เล็บ”

มีตัวอย่างบางคำที่ไม่สอดคล้องกับตัวอย่างข้างต้น เช่น⁶⁵

	ภาษาไทย	ภาษาจีน	ความหมาย
A1	/jin ²⁴ / (A1) [หญิง]	/jin ²³ / (A4) [หญิง]	“ผู้หญิง”
A2	/paj ³³ / (A2) [ไป]	/paj ²³ / (A4) [ไป ?]	“ไป”
A4	/rə: ³³ / (A3) [เรือ]	/ʔə ²¹ / (B3) [เอ่อ]	“เรือ”
B4	/men ^{42?} / (C1) [เหม็น]	/men ^{32?} / (C1) [เหม็น]	“เหม็น”
C1	/khi: ^{42?} <u>thaw</u> ^{42?} / (B4) [ชี้เท้า]	/khi ^{32?} <u>taw</u> ²¹ / (B4) [ชี้เท้า]	“ชี้เท้า”
C4	/thaŋ ^{453?} / (C4) [ทั้ง]	/taŋ ²³ / (A4) [ทั้ง]	“ทั้ง”
	/cho:n ^{453?} / (C4) [ซ้อน]	/so:n ^{32?} / (C1) [ซ้อน]	“ซ้อน (ก.)”
DL1	/hut ²¹ / (DL1) [หุด]	/hut ⁴⁵ / (DS1) [หุด]	“หุด”
DL3	/ba:k ²¹ / (DL3) [บาก]	/wak ⁴⁵ / (DS1) [หวัक]	“บาก”
DS1	/lut ²¹ / (DS1) [หลุด]	/lot ⁵¹ / (DS4) [ลือด]	“หลุด”
DS2	/cap ²¹ / (DS2) [จับ]	/jep ⁵¹ /, /jap ⁵¹ / (DS4) [ยับ]	“จับ”
DS4	/thu:p ⁴⁵³ / (DS4) [ทืบ]	/tup ⁴⁵ / (DS2) [ตีบ]	“ทืบ”

จากการเปรียบเทียบเสียงปฏิภาคของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาจีนในข้างต้น ราตี เพชรสุข (Petsuk, 1978: 54) สรุปไว้ว่า เสียงปฏิภาคในภาษาไทยและภาษาจีนมี

⁶⁵ ในการแสดงตัวอย่างคำในภาษาไทยและภาษาจีนที่มีเสียงปฏิภาคของวรรณยุกต์ไม่สอดคล้องกับระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาจีน ในที่นี้ได้เพิ่มเติมการสันนิษฐานรูปสะกดคำเป็นภาษาไทยกำกับด้วยเครื่องหมาย [] ตามเสียงวรรณยุกต์ของแต่ละคำที่นำเสนอไว้ในงานของราตี เพชรสุข (Petsuk, 1978) เช่น คำว่า “เหม็น” หากพิจารณาตามรูปสะกดคำว่า “เหม็น” คำดังกล่าวควรอยู่ในช่อง B4 แต่วรรณยุกต์ของคำว่า “เหม็น” ทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนเป็นวรรณยุกต์ C1 คือ ในภาษาไทยใช้คำว่า /men^{42?}/ และในภาษาจีนใช้คำว่า /men^{32?}/ ดังนั้นรูปสะกดจึงควรเป็น [เหม็น] เป็นต้น

ความเป็นระบบและสม่ำเสมอ (ข้อยกเว้นส่วนใหญ่เป็นกรณีของพยัญชนะต้นควบกล้ำดังกล่าวในข้างต้น) ตัวอย่างที่ราศี เพชรศุขนำมาแสดงทำให้เห็นเสียงปฏิภาคของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยและภาษาจีนค่อนข้างชัดเจน แม้จะมีข้อยกเว้นเพียงบางกรณีก็ตาม

นอกจากงานวิจัยต่าง ๆ ในข้างต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยของโรเบิร์ต วิน โอเวน (Owen, 2003, 2004, 2008) ที่ศึกษาระบบเสียงในภาษาจีนไว้ ตัวอย่างเช่น ในงานของโอเวน (Owen, 2003 อ้างถึงใน Owen, 2008) ศึกษาภาษาจีน ที่พูดในหมู่บ้านลามือ (Lah Murg) ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณหมู่บ้านกาดเตา (Kat Taw) ห่างจากเชียงตุงไปทางตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 12 ไมล์ ผลการวิจัยพบว่า ภาษาจีนหมู่บ้านลามือมีพยัญชนะต้น 19 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 44

ตารางที่ 44 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีน หมู่บ้านลามือ (Lah Murg) (ดัดแปลงจาก Owen, 2003: 5 อ้างถึงใน Owen, 2008: 36)

ฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก (Bilabial)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	เพดาน แข็ง (Palatal)	เพดาน อ่อน (Velar)	เส้นเสียง (Glottal)
เสียงกัก (Stops)	p ^h p b	t ^h t d		k ^h k	ʔ
เสียงกักเสียดแทรก (Affricates)		tʃ ⁶⁶			
เสียงเสียดแทรก (Fricatives)	f	s			h
เสียงนาสิก (Nasals)	m	n		ŋ	
เสียงเปิดข้างลิ้น (Lateral approximant)		l			
เสียงเปิด (Approximant)	w		j		

ภาษาจีน หมู่บ้านลามือที่ศึกษาในงานของโอเวน (Owen, 2003 อ้างถึงใน Owen, 2008) มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเหมือนภาษาจีนกลางเมืองและภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 979) และภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรศุข (Petsuk, 1978) ดังนี้ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

ระบบสระ

หน่วยเสียงสระในภาษาจีน หมู่บ้านลามือมีหน่วยเสียงสระ 12 หน่วยเสียง โดยมีเพียงสระต่ำเท่านั้นที่มีแตกต่างกันในเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระ หน่วยเสียงสระในภาษาจีน หมู่บ้านลามือแสดงในตารางที่ 45

⁶⁶ โอเวน (Owen, 2003 อ้างถึงใน Owen, 2008: 36) วิเคราะห์ให้หน่วยเสียงพยัญชนะ /c/ มีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นเสียงกักเสียดแทรก [tʃ]

ตารางที่ 45 หน่วยเสียงสระในภาษาจีน หมู่บ้านลาเมือง (Lah Murg) (Owen, 2003 อ้างถึงใน Owen, 2008: 37)

	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i	u	u
กลาง	e	ɤ	o
ต่ำ	ɛ, ɛ:	a, a:	ɔ, ɔ:

วรรณยุกต์

ภาษาจีน หมู่บ้านลาเมืองมีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีน หมู่บ้านลาเมืองเหมือนภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ดังแสดงในภาพที่ 45

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1	ว.3	ว.4	ว.3	ว.2
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว. 2		ว.5		ว.5

ภาพที่ 45 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีน หมู่บ้านลาเมือง (ดัดแปลงจาก Owen, 2003 อ้างถึงใน Owen, 2008: 37)⁶⁷

นอกจากนี้โอเวน (Owen, 2004a อ้างถึงใน Owen, 2008) ยังวิเคราะห์วรรณยุกต์ในภาษาจีน หมู่บ้านลาเมือง (Lah Murg) ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้พูดสูงอายุ 1 คน ผลการวิจัยพบว่า ภาษาจีนหมู่บ้านลาเมืองมีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ดังแสดงในภาพที่ 46

⁶⁷ ในงานของโอเวน (Owen, 2003 อ้างถึงใน Owen, 2008) ไม่ได้แสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงไว้ด้วย

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.2
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว. 2	ว.4	ว.6	ว.4	ว.6

ภาพที่ 46 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีน หมู่บ้านลาเมือง (Lah Murng) (ดัดแปลงจาก Owen, 2004a อ้างถึงใน Owen, 2008: 37)⁶⁸

โอเวนตั้งข้อสังเกตว่า ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในงานวิจัยในปี 2004a นี้แตกต่างจากการวิเคราะห์เมื่อปี 2003 ที่กล่าวถึงในข้างต้นที่แสดงให้เห็นว่า วรรณยุกต์คอลัมน์ B ไม่มีการแยกเสียง (B1234) แต่ผลการวิเคราะห์ในปี 2004a วรรณยุกต์คอลัมน์ B มีการแยกเสียง (B123-4) โดยโอเวน (Owen, 2004a อ้างถึงใน Owen, 2008) ได้อภิปรายผลการวิเคราะห์ไว้ว่า อายุของผู้บอกภาษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความแตกต่างของระบบวรรณยุกต์ดังกล่าว กล่าวคือ งานวิจัยในปี 2004a เก็บข้อมูลจากผู้พูดรุ่นสูงอายุซึ่งมีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์คอลัมน์ B เป็นแบบ B123-4 ส่วนงานวิจัยในปี 2003 เก็บข้อมูลจากผู้พูดที่อายุน้อยกว่าจึงไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในคอลัมน์ B (B1234) ในกรณีนี้โอเวนได้ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ว่า วรรณยุกต์ของผู้พูดรุ่นอายุน้อยนั้นเกิดการรวมเสียงของวรรณยุกต์ B123 กับ B4 เกิดขึ้น

นอกจากนี้โอเวน (Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen, 2008) ยังศึกษาวิจัยภาษาจีน หมู่บ้านโว (Wan Wo) ตั้งอยู่ห่างจากเมืองเซียงตุงไปทางทิศตะวันออกประมาณ 7 ไมล์ ซึ่งอยู่ในบริเวณหมู่บ้านเมืองล้ง (Murng Lang) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ภาษาจีน หมู่บ้านโว (Wan Wo) มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 46

ตารางที่ 46 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีน หมู่บ้านโว (Wan Wo) (ดัดแปลงจาก Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen, 2008: 38)

ฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก (Bilabial)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	เพดาน แข็ง (Palatal)	เพดาน อ่อน (Velar)	เส้นเสียง (Glottal)
เสียงกัก (Stops)	p ^h p b	t ^h t d		k ^h k	ʔ

⁶⁸ ในงานของโอเวน (Owen, 2004a อ้างถึงใน Owen, 2008) ไม่ได้แสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงไว้ด้วย

ฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก (Bilabial)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	เพดาน แข็ง (Palatal)	เพดาน อ่อน (Velar)	เส้นเสียง (Glottal)
เสียงกักเสียดแทรก (Affricates)		c ⁶⁹			
เสียงเสียดแทรก (Fricatives)	f	s			h
เสียงนาสิก (Nasals)	m	n		ŋ	
เสียงร้ว (Trill)		r			
เสียงเปิดข้างลิ้น (Lateral approximant)		l			
เสียงเปิด (Approximant)	w		j		

ภาษาจีน หมู่บ้านโว้ว (Wan Wo) ที่ศึกษาในงานของโอเวน (Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen, 2008) มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/ เหมือนภาษาจีนกลาง เมืองและภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) และภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978)

ระบบสระ

หน่วยเสียงสระในภาษาจีน หมู่บ้านโว้ว (Wan Wo) มีหน่วยเสียงสระ 11 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 47

ตารางที่ 47 หน่วยเสียงสระในภาษาจีน หมู่บ้านโว้ว (Wan Wo) (ดัดแปลงจาก Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen, 2008: 38)

	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	i	u	u
กลาง	e	ɤ	o
ต่ำ	ɛ	a, a:	ɔ, ɔ:

ระบบสระที่แสดงในตารางที่ 47 แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระในภาษาจีน หมู่บ้านโว้ว (Wan Wo) ปรากฏเฉพาะสระกลาง ต่ำ /a, a:/ และสระหลัง ต่ำ /ɔ, ɔ:/ เท่านั้น

ภาพที่ 47 ต่อไปนี้แสดงระบบวรรณยุกต์ในภาษาจีน หมู่บ้านโว้ว (Wan Wo)

⁶⁹ โอเวน (Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen, 2008: 38) วิเคราะห์ให้หน่วยเสียงพยัญชนะ /c/ มีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นเสียงกักเสียดแทรก [ts]

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.2
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสียนเสียง (Glottal sounds)	ว. 2	ว.4	ว.6	ว.4	ว.6
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)					

ภาพที่ 47 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีน หมู่บ้านโว (Wan Wo) (ดัดแปลงจาก Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen, 2008: 39)⁷⁰

นอกจากงานวิจัยในข้างต้นแล้ว โอเวน (Owen, 2008) ยังนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับภาษาจีนเป็นวิทยานิพนธ์ซึ่งแสดงผลการประเมินเกี่ยวกับการพัฒนาภาษาจีนใน 3 ประเด็น ได้แก่ การใช้ภาษา ความสามารถในการอ่านและเขียน และการแปรทางเสียง ในงานดังกล่าว โอเวนได้ศึกษาระบบเสียงของภาษาจีนที่พูดอยู่ใน 7 หมู่บ้านในเมืองเซียงตุง ประเทศพม่า ได้แก่ ยางลอ (Yang Lorch) ป่าจาม (Pa Jahm) บ้านจอน (Wan Jorhn) ยางไกว (Yang Kway) บ้านใจ (Wan Jay) บ้านกาง (Wan Kahng) เมืองเจม (Murg Jem) และได้แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะจากภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นดังแสดงในตารางที่ 48

ตารางที่ 48 เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีน 7 ถิ่น (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 129)⁷¹

หน่วยเสียงพยัญชนะ		ยางลอ (Yang Lorch)	ป่าจาม (Pa Jahm)	บ้านจอน (Wan Jorhn)	ยางไกว (Yang Kway)	บ้านใจ (Wan Jay)	บ้านกาง (Wan Kahng)	เมืองเจม (Murg Jem)
ริมฝีปาก (Bilabial)	p ^h	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	p	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

⁷⁰ ในงานของโอเวน (Owen, 2004b อ้างถึงใน Owen, 2008) ไม่ได้แสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงไว้ด้วย

⁷¹ ในงานของโอเวน Owen (2008) ใช้เครื่องหมาย ✓ แสดงให้เห็นว่า มีการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีนถิ่นนั้น ๆ ส่วนเครื่องหมาย X หมายถึง ไม่มีหลักฐานแสดงให้เห็นการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีนถิ่นนั้น ๆ เครื่องหมาย ✓? หมายถึง ไม่มีหลักฐานที่สรุปได้แน่ชัด แต่มีหลักฐานมากกว่า 50% ที่แสดงให้เห็นว่ามีหน่วยเสียงพยัญชนะนั้น ๆ ปรากฏในภาษาจีน และในทางตรงข้ามเครื่องหมาย X? หมายถึง ไม่มีหลักฐานสรุปได้แน่ชัด แต่มีหลักฐานมากกว่า 50% ที่แสดงให้เห็นว่า ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะนั้น ๆ ปรากฏในภาษาจีน ในกรณีที่หลักฐาน 50% แสดงให้เห็นว่ามีหน่วยเสียงพยัญชนะปรากฏ และอีก 50% แสดงให้เห็นว่าไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะปรากฏ ในงานดังกล่าวใช้แสดงด้วยเครื่องหมาย ?

หน่วยเสียงพยัญชนะ		ยางลอ (Yang Lorh)	ปาจาม (Pa Jahm)	บ้านจอน (Wan Jorhn)	ยางไกว (Yang Kway)	บ้านใจ (Wan Jay)	บ้านกาง (Wan Kahng)	เมืองเจม (Murng Jem)
	b	?	?	X?	✓	✓	✓?	X?
	f	X	X	✓?	✓	✓	X	X?
	m	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	w	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ปุ่มเหงือก (Alveolar)	t ^h	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	t	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	d	X	✓?	X	✓?	✓?	X?	X?
	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	n	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	r	X	X	X	X	X	X	X
	l	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
หลังปุ่มเหงือก (Post-alveolar)	c	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เพดานแข็ง (Palatal)	j	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เพดานอ่อน (Velar)	k ^h	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	k	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ŋ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เส้นเสียง (Glottal)	ʔ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	h	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
รวม	✓	16	16	16	18	18	16	16
	✓?	0	1	1	1	1	1	0
	?	1	1	0	0	0	0	0
	X?	0	0	1	0	0	1	3
	X	3	2	2	1	1	2	1
เสียงควบกล้ำ เพดานอ่อน	kw	X	X?	X?	✓?	✓	✓?	✓

จากการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นข้างต้น โอเวนสรุปว่า ภาษาจีนถิ่นยางไกว (Yang Kway) และบ้านใจ (Wan Jay) มีระบบพยัญชนะคล้ายคลึงกันซึ่งสอดคล้องกับตำแหน่งที่ตั้งของทั้งสองหมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน ในภาษาจีนทั้งสองถิ่นนี้มีหน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 18 หน่วยเสียง ในขณะที่ภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ มี 16 หน่วยเสียง ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) ที่เสนอไว้ว่า ภาษาจีนกลางเมืองและภาษาจีนบ้านเวียงมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 19 หน่วยเสียง นอกจากนี้ทั้งภาษาจีนถิ่น ยางไกว (Yang Kway) และ

บ้านใจ (Wan Jay) ยังมีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ /kw/ ด้วย อย่างไรก็ตามในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่น ไม่ปรากฏว่ามีหน่วยเสียงพยัญชนะ /r/ แต่อย่างใด

โอเวนตั้งข้อสังเกตว่า จากการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าภาษาจีนถิ่นยางล่อ (Yang Loh) ไม่มีหน่วยเสียงปรากฏหลายหน่วยเสียงซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่โอเวนได้รับการรายงานว่ามี การเปลี่ยนภาษา (language shift) ของภาษาจีนเกิดขึ้นในหมู่บ้านดังกล่าว นอกจากนี้โอเวนยังตั้งข้อสังเกตอีกว่า ภาษาจีนถิ่นปาจาม (Pa Jahm) และบ้านจอน (Wan Jorhn) ก็เป็นอีก 2 ถิ่นที่แสดงให้เห็นการไม่ปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะหลายหน่วยเสียง แต่ไม่มีข้อมูลรายงานว่ามี การเปลี่ยนภาษาเกิดขึ้นในหมู่บ้านทั้งสองหมู่บ้านดังกล่าว

ตารางที่ 49 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีนจากงานที่เคยมี ผู้ศึกษาไว้และงานของโอเวน (Owen, 2003, 2004b, 2008)

ตารางที่ 49 เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 41)⁷²

หน่วยเสียงพยัญชนะ		จีน เซียงตุง (?) (Egerød, 1959)	จีน กลางเมือง, จีน บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	จีน กลาง เมือง (Petsuk, 1978)	จีน ลา เมือง (Owen, 2003)	จีน บ้าน ไ้ว (Owen, 2004b)	จีน 7 ถิ่นใน เซียงตุง (Owen, 2008)
ริมฝีปาก (Bilabial)	p ^h	✓	✓	[p ^h] หรือ [f]	✓	✓	✓
	p	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	b	[ʔb]	✓	X	✓	✓	✓(2), ✓?(1), ?(2), X?(2)
	f	[ϕ]	[f] หรือ [ϕ]	X	✓	✓	✓(2), ✓?(1), X?(1), X(3)
	v	X	[v] หรือ [β]	X	X	X	⁷³ -
	w	✓	X	[w] หรือ [b]	✓	✓	✓
	m	[m] หรือ [m̥]	✓	✓	✓	✓	✓
ปุ่มเหงือก (Alveolar)	t ^h	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	t	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	d	[ʔd]	✓	X	✓	✓	✓?(3),

⁷² ตารางเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ดัดแปลงจากงานของโอเวน (Owen, 2008: 41) โดยได้เพิ่มสรุปผลการวิจัยของโอเวน (Owen, 2008) ไว้ในคอลัมน์สุดท้ายเพื่อให้เห็นภาพรวมของการปรากฏและไม่ปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีนถิ่นต่าง ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา

⁷³ เครื่องหมาย - แสดงให้เห็นว่า ในงานของโอเวน (Owen, 2008) ไม่ได้รวมหน่วยเสียงพยัญชนะ /v/ ไว้ด้วย

หน่วยเสียงพยัญชนะ		ขึ้น เซียงตุง (?) (Egerød, 1959)	ขึ้น กลางเมือง, ขึ้น บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	ขึ้น กลาง เมือง (Petsuk, 1978)	ขึ้น ลา เมือง (Owen, 2003)	ขึ้น บ้าน ไ้ว (Owen, 2004b)	ขึ้น 7 ถิ่นใน เซียงตุง (Owen, 2008)
							X?(2), X(2)
	s	✓	✓	[s] หรือ [tɕ ^h]	✓	✓	✓
	n	[n] หรือ [ŋ]	✓	✓	✓	✓	✓
	r	✓	X	X	X	X	X
	l	✓	✓	[l], [d] หรือ [ɾ]	✓	✓	✓
หลังปุ่ม เหงือก (Post- alveolar)	c	[ts] หรือ [tɕ]	✓	[tɕ]	[tɕ]	[ts]	✓
เพดานแข็ง (Palatal)	j	✓	✓ (y)	✓	✓	✓	✓
เพดานอ่อน (Velar)	k ^h	✓	✓	[k ^h] หรือ [x]	✓	[k ^h] หรือ [x]	✓
	k	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ŋ	[ŋ] หรือ [ŋ̚]	✓	✓	✓	✓	✓
เส้นเสียง (Glottal)	ʔ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	h	✓	✓	✓	✓	✓	✓
รวม		20	19	16	19	20	✓(16-18), ✓? (0-1), ?(0-1), X?(0-3), X(1-3)

ตารางที่ 50 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นที่โอเวน (Owen, 2008) นำเสนอไว้

ตารางที่ 50 เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่น (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 131)

หน่วยเสียงพยัญชนะ		ยางลอ (Yang Lorh)	ปาจาม (Pa Jahm)	บ้านจอน (Wan Jorhn)	ยางไกว (Yang Kway)	บ้านใจ (Wan Jay)	บ้านกาง (Wan Kahng)	เมืองเจม (Murg Jem)
ริมฝีปาก (Bilabial)	p	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	m	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	w	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ปุ่มเหงือก (Alveolar)	t	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	n	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เพดานแข็ง (Palatal)	j	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เพดานอ่อน (Velar)	k	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ŋ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เส้นเสียง (Glottal)	ʔ	✓	✓	✓?	✓	✓	✓?	✓
รวม		9	9	9	9	9	9	9

เมื่อพิจารณาการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเหมือนกัน แต่หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่ไม่ค่อยมีหลักฐานปรากฏชัดเจนนักคือ เสียงกักที่เส้นเสียง /ʔ/

ตารางที่ 51 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาจีนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้และงานของโอเวน (Owen, 2003, 2004b, 2008)⁷⁴

⁷⁴ ตารางเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาจีนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ดัดแปลงจากโอเวน (Owen, 2008: 41) โดยได้เพิ่มสรุปผลการวิจัยจากวิทยานิพนธ์ของโอเวน (Owen, 2008) ไว้ในคอลัมน์สุดท้ายเพื่อให้เห็นภาพรวมของการปรากฏและไม่ปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาจีนถิ่นต่าง ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยที่ผ่านมา

ตารางที่ 51 เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาจีนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 42)

หน่วยเสียงพยัญชนะ		ขึ้น เชียงตุง (?) (Egerod 1959)	ขึ้น กลางเมือง, ขึ้น บ้านเวียง (Gedney [1964] 1994)	ขึ้น กลาง เมือง (Rasi 1978)	ขึ้น ลา เมือง (Owen 2003)	ขึ้น บ้าน โว (Owen 2004b)	ขึ้น 7 ถิ่นใน เชียงตุง (Owen 2008) ⁷⁵
ริมฝีปาก (Bilabial)	p	X	✓	✓	✓	✓	✓
	b	✓	X	X	X	X	-
	m	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	w	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ปุ่มเหงือก (Alveolar)	t	X	✓	✓	✓	✓	✓
	d	✓	X	X	X	X	-
	n	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เพดานแข็ง (Palatal)	j	✓	✓ (y)	✓	✓	✓	✓
เพดานอ่อน (Velar)	k	X	✓	✓	✓	✓	✓
	g	✓	X	X	X	X	-
	ŋ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
เส้นเสียง (Glottal)	ʔ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
รวม		9	9	9	9	9	9

ตารางที่ 52 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นที่ศึกษาในงานของโอเวน (Owen, 2008)

ตารางที่ 52 เปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาจีน 7 ถิ่น (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 131)

หน่วย เสียงสระ	ยางลอ (Yang Lorh)	ปาจาม (Pa Jahm)	บ้านจอน (Wan Jorhn)	ยางไกว (Yang Kway)	บ้านใจ (Wan Jay)	บ้านกาง (Wan Kahng)	เมืองเจม (Murg Jem)
i	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
i:	X	X	X	X	X	X	X
u	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
u:	X	X	X	X	X	X	X
u	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

⁷⁵ เครื่องหมาย - แสดงให้เห็นว่า ในงานของโอเวน (Owen, 2008) ไม่ได้รวมหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายนั้น ๆ ไว้ด้วย ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะเสียงกัก ก้อง /b, d, g/

หน่วย เสียงสระ	ยางลอ (Yang Lorh)	ป่าจาม (Pa Jahm)	บ้านจอน (Wan Jorhn)	ยางไกว (Yang Kway)	บ้านใจ (Wan Jay)	บ้านกาง (Wan Kahng)	เมืองเจม (Murng Jem)
u:	X	X	X	X	X	X	X
e	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
e:	✓?	X	✓?	X	X	✓?	✓?
ɤ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ɤ:	X	X	X	X	X	X	X
o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
o:	✓?	X	✓?	X	X	✓?	✓?
ɛ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ɛ:	✓?	✓?	✓?	✓?	✓?	✓?	✓?
a	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
a:	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ɔ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ɔ:	✓?	✓	✓?	✓?	✓?	✓?	✓?
✓	10	11	10	10	10	10	10
รวม ✓?	4	1	4	2	2	4	4
X	4	6	4	6	6	4	4

จากการเปรียบเทียบการปรากฏของหน่วยเสียงสระในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่น โอเวน (Owen, 2008) สรุปได้ว่า สระสูงไม่มีความต่างในเรื่องความสั้นยาวในระดับสัทวิทยา ส่วนหน่วยเสียงสระกลาง /ɤ/ นั้นมีหลักฐานปรากฏชัดเจนว่า ภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นไม่มีความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาวของหน่วยเสียงสระเสียงสั้น /ɤ/ ซึ่งในทางสัทศาสตร์มักเป็นสระยาว [ɤ:] แต่กรณีของความสั้นยาวของหน่วยเสียงสระ /e/ และ /o/ ในภาษาจีนแต่ละถิ่นมีความแตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับเสียงสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจะเห็นได้ว่า ภาษาจีนถิ่นยางลอ (Yang Lorh) บ้านจอน (Wan Jorhn) บ้านกาง (Wan Kahng) และเมืองเจม (Murng Jem) ล้วนแต่มีหน่วยเสียงสระ /e/ ซึ่งสอดคล้องกับเสียงสระ *e ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม แต่ในภาษาจีนถิ่นป่าจาม (Pa Jahm) ยางไกว (Yang Kway) และบ้านใจ (Wan Jay) มีหน่วยเสียงสระ /ɛ/ นอกจากนี้ภาษาจีนทั้ง 3 ถิ่นดังกล่าวยังไม่มีสระเสียงสั้นของเสียงสระ [e:] ด้วย เมื่อพิจารณากรณีของเสียงสระ *o ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม จะเห็นได้ว่า ภาษาจีนถิ่นป่าจาม (Pa Jahm) ยางไกว (Yang Kway) และบ้านใจ (Wan Jay) มีหน่วยเสียงสระ /ɔ/ ในขณะที่ภาษาจีนถิ่นยางลอ (Yang Lorh) บ้านจอน (Wan Jorhn) บ้านกาง (Wan Kahng) และเมืองเจม (Murng Jem) มีหน่วยเสียงสระ /o/ ภาษาจีนถิ่นป่าจาม (Pa Jahm) ยางไกว (Yang Kway) และบ้านใจ (Wan Jay) ไม่มีเสียงสระสั้น [o]

ตารางที่ 53 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาชินจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้และจากงานของโอเวน (Owen, 2003, 2004b, 2008)

ตารางที่ 53 เปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาชินจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 43)⁷⁶

หน่วยเสียงสระ		ชิน เซียงตุง (?) (Egerød, 1959)	ชิน กลางเมือง, ชิน บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	ชิน กลาง เมือง (Petsuk, 1978)	ชิน ลา เมือง (Owen, 2003)	ชิน บ้าน ไว (Owen, 2004b)	ชิน 7 ถิ่น ในเซียงตุง (Owen, 2008) ⁷⁷
สระหน้า ไม่ห่อ ปาก (Front, unrounded)	i	/i/ /ii/	[i] [ii]	/i/ → [i] [ii]	[i] [ii]	[i] [ii]	/i/ /i:/
	e	/e/ /ee/	[e] [ee]	/e/ → [e] [ee]	[e] [ee]	[e] [ee]	/e/ /e:/ ✓?(4), X(3)
	ɛ	/ɛ/ /εε/	[ɛ] [εε]	/ɛ/ /εε/	/ɛ/ /εε/	/ɛ/ /εε/	/ɛ/ /ε:/ ✓?(7)
สระกลาง ไม่ห่อ ปาก หรือ สระ หลัง ไม่ห่อปาก (Central, unrounded/ Back unrounded)	i หรือ u	/i/ /ii/	[u] [uu]	/u/ → [u] [uu]	[u] [uu]	[u] [uu]	/u/
	ə หรือ ɤ	/ə/ /əə/	[ɤ] [ɤɤ]	/ə/ → [ə] [əə]	[ɤ] [ɤɤ]	[ɤ] [ɤɤ]	/ɤ/
	a	/a/ /aa/	[a] [aa]	/a/ /aa/	/a/ /aa/	/a/ /aa/	/a/
สระหลัง ห่อ ปาก (Back, rounded)	u	/u/ /uu/	[u] [uu]	/u/ → [u] [uu]	[u] [uu]	[u] [uu]	/u/
	o	/o/	[o]	/o/ →	[o]	[o]	/o/

⁷⁶ ตารางเปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาชินจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ดัดแปลงจากงานของโอเวน (Owen, 2008: 43) โดยได้เพิ่มสรุปผลการวิจัยของโอเวน (Owen, 2008) ไว้ในคอลัมน์สุดท้ายเพื่อให้เห็นภาพรวมของการปรากฏและไม่ปรากฏของหน่วยเสียงสระในภาษาชินถิ่นต่าง ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยที่ผ่านมา

⁷⁷ เครื่องหมาย ✓ หมายถึง ในงานของโอเวน (Owen, 2008) มีหลักฐานชัดเจนว่าในภาษาชินมีหน่วยเสียงสระนั้น ๆ ปรากฏอยู่ เครื่องหมาย ✓? หมายถึง ไม่มีหลักฐานที่สรุปได้แน่ชัด แต่มีหลักฐานมากกว่า 50% ที่แสดงให้เห็นว่ามีหน่วยเสียงพยัญชนะนั้น ๆ ปรากฏในภาษาชิน เครื่องหมาย X? หมายถึง ไม่มีหลักฐานสรุปได้แน่ชัด แต่มีหลักฐานมากกว่า 50% ที่แสดงให้เห็นว่า ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะนั้น ๆ ปรากฏในภาษาชิน และเครื่องหมาย X หมายถึง ไม่มีหลักฐานแสดงให้เห็นการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาชินถิ่นนั้น ๆ ส่วนตัวเลขในวงเล็บท้ายเครื่องหมายต่าง ๆ แสดงจำนวนของภาษาชินถิ่นต่าง ๆ ที่มีหรือไม่มีหน่วยเสียงสระนั้น ๆ

หน่วยเสียงสระ		ขึ้น เสียงตุง (?) (Egerød, 1959)	ขึ้น กลางเมือง, ขึ้น บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	ขึ้น กลาง เมือง (Petsuk, 1978)	ขึ้น ลา เมือง (Owen, 2003)	ขึ้น บ้าน ไว้ (Owen, 2004b)	ขึ้น 7 ถิ่น ในเชียงตุง (Owen, 2008) ⁷⁷
		/oo/	[oo]	[o] [oo]	[oo]	[oo]	/o:/ ✓?(4), X(3)
	อ	/v/ /vv/	[v] [vv]	/v/ /vv/	/v/ /vv/	/v/ /vv/	/v/ /v:/ ✓(1), ✓?(6)

นอกจากผลการวิจัยเกี่ยวกับพยัญชนะต้น พยัญชนะท้าย และสระในข้างต้นแล้ว โอเวน (Owen, 2008) ยังนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาขึ้นทั้ง 7 ถิ่นไว้ด้วย ดังแสดงในตารางที่ 54 ต่อไปนี้

ตารางที่ 54 เปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาขึ้นทั้ง 7 ถิ่น (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 134)⁷⁸

หน่วย เสียงสระ	ยางลอ (Yang Lorh)	ป่าจาม (Pa Jahm)	บ้านจอน (Wan Jorhn)	ยางไกว (Yang Kway)	บ้านใจ (Wan Jay)	บ้านกาง (Wan Kahng)	เมืองเจม (Murng Jem)
A1	1	1	1	1	1	1	1
A2							
A3	2	2	2	2	2	2	2
A4							
B1	3	3	3	3	3	3	3
B2							
B3							
B4							
C1	4	4	4	4	4	4	4
C2							
C3							
C4	5	5	5	5	5	5	5
DL1	3	3	3	3	3	3	3
DL2							
DL3							
DL4							

⁷⁸ เส้นหนาที่บแสดงการแยกตัวของเสียงวรรณยุกต์ ส่วนเส้นประแสดงรูปแบบการแยกเสียงที่ไม่มีหลักฐานแน่ชัด

หน่วย เสียงสระ	ยางลอ (Yang Lorh)	ปาจาม (Pa Jahm)	บ้านจอน (Wan Jorhn)	ยางไกว (Yang Kway)	บ้านใจ (Wan Jay)	บ้านกาง (Wan Kahng)	เมืองเจม (Murng Jem)
DS1	2	2	2	2	2	2	2
DS2							
DS3							
DS4	5	5	5	5	5	5	5

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่น งานของโอเวน (Owen, 2008) แสดงให้เห็นว่า ภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นมีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์เหมือนกัน แต่มีภาษาจีนถิ่นเมืองเจม (Murng Jem) เท่านั้นที่มีรูปแบบการแยกเสียงของคอลัมน์ A ไม่ชัดเจน ซึ่งโอเวนแสดงด้วยเส้นประและนำเสนอไว้ว่า ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจนว่า ภาษาจีนถิ่นเมืองเจม (Murng Jem) มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ A12 กับ A34 หรือไม่ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าภาษาจีนถิ่นดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาษาชาน (Shan) ซึ่งมีการแยกเสียงวรรณยุกต์แบบ A123-4 นอกจากนี้โอเวนยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ผู้พูดภาษาชานที่เป็นล่ามในระหว่างการสำรวจได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มาจากเมืองเจม (Murng Jem) พูดคล้ายภาษาชาน เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลที่มาจากหมู่บ้านยางลอ (Yang Lorh)

ตารางที่ 55 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนในงานวิจัยที่ผ่านมาและงานของโอเวน (Owen, 2003, 2004a, 2004b, 2008)

ตารางที่ 55 เปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนในงานวิจัยที่ผ่านมา (ดัดแปลงจาก Owen, 2008: 45)⁷⁹

หน่วยเสียงสระ	ขึ้นเสียงตุง (?) (Egerød, 1959)	ขึ้น กลางเมือง, ขึ้น บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978)	ขึ้น ลาเมือง (Owen, 2003)	ขึ้น บ้านลาเมือง (Owen, 2004a)	ขึ้น บ้านไ้ว (Owen, 2004b)	ขึ้น จ.เชียงใหม่ (Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000) ⁸⁰	ขึ้น 7 ถิ่นในเชียงตุง (Owen, 2008) ⁸¹
A1	1	1	1	1	1	1	1	1
A2								?
A3	2	2	2	2	2	2	2	2
A4								
B1								
B2	3	3	3	3	3	3	3	3
B3								
B4	4	4			4	4	4	
C1								
C2	5	5	4	4	5	5	5	4
C3								
C4	6	6	5	5	6	6	6	5
DL1								
DL2	3	3	3	3	3	3	–	3
DL3								
DL4	4	4			4	4	5	
DS1								
DS2	2	2	2	2	2	2	–	2
DS3								
DS4	6	6	5	5	6	6	–	5

⁷⁹ เส้นหนาที่บ่งแสดงการแยกตัวของเสียงวรรณยุกต์ ส่วนเส้นประแสดงรูปแบบการแยกเสียงที่ไม่มีหลักฐานแน่ชัด

⁸⁰ ในงานของปราณี กุลละวณิชย์ และธีระพันธ์ ล.ทองคำ (Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000) ไม่ได้ศึกษาวรรณยุกต์ใน DL123 และ DS1234 ไว้ด้วย ในที่นี้จึงใช้เครื่องหมาย – แสดงในตารางที่ 55

⁸¹ โอเวน (Owen, 2008) นำเสนอให้เห็นว่า ภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นมีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์เหมือนกัน แต่มีภาษาจีนถิ่นเมืองเจม (Murng Jem) เท่านั้นที่มีรูปแบบการแยกเสียงของคอลัมน์ A ไม่ชัดเจน ซึ่งโอเวนแสดงด้วยเส้นประ (ดูตารางที่ 54) และนำเสนอไว้ว่า ไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจนว่า ภาษาจีนถิ่นเมืองเจม (Murng Jem) มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ A12 กับ A34 หรือไม่ ในตารางที่ 55 จะใช้เส้นที่บ่งแสดงการแยกเสียงของวรรณยุกต์คอลัมน์ A ในงานของโอเวน (Owen, 2008) เนื่องจากมีภาษาจีน 6 ถิ่นที่มีรูปแบบการแยกเสียงแบบ A12-34 และมีภาษาจีนเพียง 1 ถิ่นที่มีรูปแบบการแยกเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A ไม่ชัดเจน โดยในตารางที่ 55 กำกับกับความไม่ชัดเจนดังกล่าวด้วยเครื่องหมาย ?

จากการเปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนถิ่นต่าง ๆ ในงานวิจัยที่ผ่านมา จะเห็นว่าภาษาจีนทั้ง 7 ถิ่นที่ศึกษาในงานของโอเวน (Owen, 2008) ไม่มีการแยกเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ B (B1234) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) และโอเวน (Owen, 2003) แต่แตกต่างจากผลการวิจัยของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) และโอเวน (Owen, 2004a, 2004b)

2.5.4 ภาษาพวน

2.5.4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาษาพวน

โพธิ์ แคมล่ำเจียก (2537) กล่าวถึงประวัติการอพยพของคนพวน เข้ามาอยู่ในประเทศไทยไว้ในหนังสือ “ตำนานไทยพวน” ไว้ค่อนข้างละเอียด สรุปพอสังเขปได้ดังนี้⁸²

คนไทยพวนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย สืบลูกหลานเหลนกันต่อมาตราบนานเท่าทุกวันนี้มีอยู่กันเป็นจำนวนมาก และมีอยู่ในหลายภาค หลายจังหวัด อาจสันนิษฐานได้ว่า คนไทยพวนเริ่มอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและตอนกลาง จากรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5

ถิ่นเดิมของชาวไทยพวน ตามแผนที่ซึ่งฝรั่งเศสเขียนไว้ในปี พ.ศ. 2483 ซึ่งเป็นแผนที่การปกครองแคว้นลาวนั้น ประเทศลาวแบ่งการปกครองออกเป็น 10 จังหวัดใหญ่ ๆ ได้แก่ 1. จำปาศักดิ์ (ศาลากลางตั้งอยู่ที่เมืองปากเซ) 2. คำม่วน (ศาลากลางตั้งอยู่ที่เมืองท่าแขก) 3. หัวพัน (ศาลากลางตั้งอยู่ที่เมืองจำปาศักดิ์) 4. สาระวัน 5. สุวรรณเขต 6. ตรังนิน (ศาลากลางตั้งอยู่ที่เมืองเชียงขวาง) 7. นครเวียงจันทน์ 8. นครหลวงพระบาง 9. แม่โขงเหนือ (ศาลากลางตั้งอยู่ที่บ้านห้วยทราย) และ 10. พงศาสิ (จังหวัดทหารบกที่ 5)

จังหวัดตรังนิน ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้ตามภาษาพวน (หรือเวียดนาม) เดิมมีชื่อเรียกว่า แขวงเมืองพวน ซึ่งมีเชียงขวางเป็นเมืองหลวง แผนที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมืองพวนเชียงขวางตั้งอยู่ระหว่างเมืองต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อ หัวพัน (จำปาศักดิ์) และนครหลวงพระบาง ทิศตะวันออก ติดต่อ คำม่วน และญวนกลาง ทิศใต้ ติดต่อ นครเวียงจันทน์ และทิศตะวันตก ติดต่อ นครหลวงพระบาง

ในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 9 (อ้างถึงในโพธิ์ แคมล่ำเจียก, 2537: 34) เกี่ยวกับเรื่องราว “แคว้นแคว้นสิบสองปันนา แยกกันเป็นหลายเมือง ต่างมีเจ้านายปกครอง แต่อยู่ในญาดิววงศ์เดียวกัน เจ้าเมืองเชียงรุ่งเป็นหัวหน้า” มีคำอธิบายพระนิพนธ์ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพมีความบางตอนที่เกี่ยวกับเรื่องราวของไทยพวนดังนี้

“...กล่าวกันมาว่า แรกที่ชนชาติไทยจะอพยพลงมาสยามประเทศแต่ดึกดำบรรพ์มาตั้งอยู่ที่แคว้นสิบสองจุไทยนี้ก่อน คำว่า สิบสองจุไทยว่าตรงกับ สิบสองเจ้าไทย เพราะแต่เดิมไทยที่ตั้งอยู่ในแคว้นนั้น อยู่แยกกันเป็นสิบสองอาณาเขต แม้ทุกวันนี้พลเมืองที่อยู่ในที่นั้นก็ เป็นไทย โดยมาก เรียกกันว่า “ผู้ไทย” เขตแดนท้องที่ที่พวกผู้ไทยอยู่ในแคว้นนั้น

⁸² ในหนังสือ “ตำนานไทยพวน” ของโพธิ์ แคมล่ำเจียก (2537) เรียกชื่อผู้พูดภาษาพวนและชื่อภาษาว่า “ไทยพวน” ในการอ้างอิงข้อมูลจากหนังสือเล่มดังกล่าว ในที่นี้จะเรียกชื่อภาษาว่า “ไทยพวน” ตามที่ปรากฏในหนังสือ

กว้างขวาง ข้างเหนือไปจนถึงมณฑลฮุนหนำแดนจีน ข้างตะวันออกถึงมณฑลตังเกี๋ยแดนญวน ข้างตะวันตกต่อแดนไทยสิบสองปันนา ซึ่งขึ้นพม่าที่กล่าวมาแล้ว ข้างใต้ต่อกับกรุงศรีสัตนาคนหุต ซึ่งไทยพวกนี้เองได้ลงมาตั้งขึ้น เมื่อกรุงศรีสัตนาคนหุตมีอำนาจ จึงได้รวบรวมแคว้นสิบสองจุไทยซึ่งเป็นพวกเดิมของตนไว้ในอาณาจักร ต่อมาเมื่ออำนาจกรุงศรีสัตนาคนหุตอ่อนลง ตั้งแต่เสียเมืองแก่พม่าครั้งพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองเป็นต้นมา อำนาจการปกครองหัวเมืองที่ห่างไกลก็มีน้อยลงโดยลำดับ ที่หล้ามาเมื่อกรุงศรีสัตนาคนหุตแยกกันออกเป็น 2 อาณาเขต คือ หลวงพระบาง และ เวียงจันทน์ หัวเมืองผู้ไทยก็แยกกันออกไป ที่อยู่ข้างฝ่ายตะวันออก เรียกว่า เมืองพวน มีเมืองเชียงขวาง เป็นต้น ไปขึ้นแก่เจ้านครเวียงจันทน์ หัวเมืองข้างฝ่ายเหนือ รวมทั้งเมืองไลและเมืองแฉ่งขึ้นกับเจ้านครหลวงพระบาง ที่เป็นเมืองใกล้ ๆ เจ้าหลวงพระบางตั้งท้าวพระยาไปเป็นหัวพันปกครองเรียกส่วนนี้ว่า เมืองหัวพันห้าทั้งหก⁸³ เมืองที่อยู่ห่างออกไป คงเรียกว่า สิบสองจุไทย ให้ปกครองกันเองเป็นทำนองประเทศราช เมืองไลและเมืองแฉ่งอยู่ในพวกหลังนี้

หัวเมืองของจีนซึ่งต่อแดนสิบสองจุไทยข้างฝ่ายเหนือก็ดี หัวเมืองของญวนซึ่งต่อแดนเมืองพวนข้างฝ่ายตะวันออกก็ดี แต่เดิมมาการปกครองชายแดนก็หละหลวม กำหนดแต่ว่าเขตแดนถึงเพียงนั้น ๆ แต่การภายในแล้วแต่พวกที่อยู่ในนั้นจะปกครองกันอย่างไร...หัวเมืองที่พวกผู้ไทยอยู่ทั้งในแดนจีน แดนญวน และในแคว้นสิบสองจุไทยและเมืองพวนจึงคล้าย ๆ กับแผ่นดินกลางมาช้านาน เมืองใดที่อยู่ใกล้ข้างไหนก็ขึ้นข้างนั้น ที่อยู่ห่างก็ขึ้นสองฝ่ายสามฝ่าย แล้วแต่อำนาจข้างไหนมาถึงตัวเมื่อใด ก็ยอมอ่อนน้อมต่ออำนาจนั้น พออย่าให้เบียดเบียน...”

อย่างไรก็ดี เขตพื้นที่หรือบริเวณเมืองเชียงขวางที่คนไทยพวนอยู่นั้น ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานีของไทย มีพวกญวนอพยพหลบหนีภัยอันตราย เข้ามาอยู่ในแขวงนี้ ผู้คนพลเมืองจึงปะปนกันหลายชาติหลายภาษา

บังอร ปิยะพันธุ์ (2541: 40-42) ได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และสรุปเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของคนพวนไว้ในหนังสือ “ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์” ดังนี้ (ในการอ้างอิงชื่อกลุ่มชนและชื่อภาษา “พวน” ในที่นี้จะใช้คำว่า “ลาวพวน” ตามที่ปรากฏในหนังสือของบังอร ปิยะพันธุ์)

ชนชาวลาวพวนได้ย้ายถิ่นมาจากเมืองพวน 2 ครั้ง ครั้งแรกกวาดต้อนเข้ามาใน พ.ศ. 2325 สาเหตุที่กวาดต้อนเข้ามาเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสนับสนุนให้เมืองเวียงจันทน์เป็นศูนย์กลางในการควบคุมหัวเมืองลาวทั้งหลาย โดยเฉพาะหัวเมืองลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง การควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยรวมไปถึงการรวบรวมผู้คนและเครื่องราชบรรณาการมาถวายด้วย เจ้านันทเสนได้กระทำดีต่อกรุงเทพฯ เพราะต้องการได้ครัวลาวเวียงจันทน์ซึ่งถูกกวาดต้อนไปไว้เมือง

⁸³ โพธิ์ แคมลำเจียก (2537: 36) อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ เมืองหัวพันห้าทั้งหกไว้ว่า เมืองที่เรียกว่า หัวพันห้าทั้งหก เคยขึ้นกับเมืองไทยคราวหนึ่ง ชาวพื้นเมืองเรียกพวกตนว่า เมืองหัวเมือง 1 เมืองชำเหนือ 1 เมืองชำใต้ 1 เมืองซ้อน 1 เมืองโสย 1 เมืองเหยียบ 1 เมืองสบแอต 1 และเมืองเชียงค้อ 1 ทั้งหมดนี้ ตั้งอยู่ข้างเหนือของเมืองหลวงพระบาง

สระบุรีสมัยกรุงธนบุรีหลายหมื่นคนกลับมาไว้ที่เมืองเวียงจันทน์ตามเดิม เพราะการสูญเสียประชากรย่อมมีผลต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของเมืองเวียงจันทน์ เจ้านันทเสนจึงใช้วิธีนุ่มนวลและสันติโดยพยายามสร้างความดีความชอบ เช่นในปี พ.ศ. 2325 ได้ให้ขุนนางลาวไปเกลี้ยกล่อมหัวเมืองลาวที่อยู่ไกลออกไปจนเกือบติดชายแดนเวียดนาม มีผลให้เมืองพวน เมืองคำเกิด เมืองละคร มาสวามิภักดิ์ และได้นำบรรณาธิการของหัวเมืองเหล่านี้ พร้อมทั้งครัวลาวพวนมาถวาย

เมืองพวนเป็นเมืองที่อยู่ใกล้เขตแดนเวียดนาม เวียดนามมักจะอ้างว่า เมืองพวนเคยส่งบรรณาธิการให้เวียดนามมาก่อน เวียดนามจึงควรมีอำนาจเหนือเมืองนี้ แต่ทางเวียงจันทน์พยายามเกลี้ยกล่อมให้ขึ้นต่อเวียงจันทน์ ดังนั้นเมื่อใดเมืองพวนเอาใจออกห่าง เมืองเวียงจันทน์ก็ต้องยกทัพไปปราบ เช่น เมื่อพ.ศ. 2335 เจ้านันทเสนได้ยกทัพไปตีเมืองพวน แล้วเลยไปตีเมืองแกลง ได้กวาดต้อนครัวลาวพวนและลาวทรงดำมาถวายที่กรุงเทพฯ อีกครั้งหนึ่ง จำนวนรวมกันประมาณ 4,000 เศษ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ โปรดให้ครัวลาวพวนตั้งหลักแหล่งอยู่ที่กรุงเทพฯ บริเวณที่ปัจจุบันเป็นที่ตั้งโรงพยาบาลนครเฉลิมกรุง เรียกถนนบริเวณนั้นว่า “ถนนบ้านลาว” มีศาลาโรงธรรมเรียกว่า “ศาลาบ้านลาว” หลังจากนั้นไม่ปรากฏว่ามีการกวาดต้อนครัวลาวพวนมากรุงเทพฯ อีก เพราะในพ.ศ. 2337 เจ้าเมืองพวนได้ส่งเครื่องราชบรรณาธิการมาสวามิภักดิ์ ถึงกระนั้นก็ตาม เมืองพวนก็ยังคงเป็นปัญหาสำหรับราชสำนักไทยกับเวียดนามอยู่ ดังที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงมีพระราชสาส์นถึงเวียดนาม แจ้งให้ทราบว่า เมืองเวียงจันทน์ เมืองพวน เมืองคำเกิด เมืองละคร ที่เคยขึ้นแก่เวียดนามมาก่อน บัดนี้มาขึ้นกับกรุงเทพฯ แล้ว เมื่อเจ้าเมืองเวียงจันทน์องค์เก่าถึงแก่พิราลัย กรุงเทพฯ ได้ตั้งเจ้านันทเสนให้ครองเมืองเวียงจันทน์ เมื่อเมืองเวียงจันทน์กับเมืองพวนเกิดกรณีพิพาท เจ้าเมืองเวียงจันทน์ยกทัพไปตีเมืองพวน ปรากฏว่ากองทัพเวียดนามเมืองเงอาน ได้ยกมารบกับเมืองเวียงจันทน์ ทางกรุงเทพฯ อยากทราบเหตุผลจึงยกทัพขึ้นไปแต่ไม่ทัน ทัพเวียดนามกลับไปแล้ว ต้องตามไปถึงเมืองพวน ครั้นจะตามไปก็เกรงว่าจะล่วงเกินชั้นทสี่มำกัน แสดงว่าเมืองพวนนั้นเป็นเมืองใกล้เขตแดนเวียดนามมากจนกลายเป็นดินแดนของการช่วงชิงอิทธิพลกันอยู่ ราชสำนักไทยจึงมีนโยบายนำประชาชนของเมืองนี้เข้ามาอยู่กรุงเทพฯ เพื่อให้พ้นจากการรุกรานของเวียดนามหรือมิให้เป็นกำลังของเวียดนามต่อไป

โพธิ์ แชมลำเจียก (2537: 21-24) สรุปเกี่ยวกับบริเวณต่าง ๆ ในประเทศไทยที่มีคนพวนอาศัยอยู่ในปัจจุบัน ดังนี้

- ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดลพบุรี (ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ และอำเภอโคกสำโรง) สิงห์บุรี (มีเฉพาะในอำเภอบรมบุรี) สุพรรณบุรี (มีในอำเภอบางปลาม้า) สระบุรี (ได้แก่ อำเภอหนองโดน อำเภอดอนพุด อำเภอวิหารแดง) อุทัยธานี (อำเภอทัพทัน) และกาญจนบุรี (อำเภอพนมทวน)

- ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดแพร่ (อำเภอเมือง ได้แก่ บ้านทุ่งโฮ้งเหนือและทุ่งโฮ้งใต้) พิชณุโลก (บ้านเข็ก อำเภอวังทอง) อุตรดิตถ์ (อำเภอเมือง) พิจิตร (ได้แก่ อำเภอบางมูลนากและอำเภอตะพานหิน) สุโขทัย (ได้แก่ อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอสวรรคโลก และอำเภอลานหอย) และนครสวรรค์ (ได้แก่ อำเภอท่าตะโก อำเภอตาคลี และอำเภอตากฟ้า)⁸⁴

⁸⁴ โพธิ์ แชมลำเจียก (2537: 22-23) ไม่ได้กล่าวถึงคนพวนในจังหวัดน่านไว้แต่อย่างใด

- ภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดนครนายก (ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอปากพลี และอำเภอบ้านนา) ปราจีนบุรี (ได้แก่ อำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอโคกปีบ) และฉะเชิงเทรา (ได้แก่ อำเภอพนมสารคาม)

- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี (อำเภอหนองหาน)
(ดูรายละเอียดชื่อหมู่บ้านในแต่ละจังหวัดที่มีผู้พูดภาษาพวนอาศัยอยู่ในโพธิ์ แชมลำเจียก, 2537: 21-24)

โพธิ์ แชมลำเจียก (2537: 36) กล่าวถึงคำเรียกชื่อเมืองและชื่อภาษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาพวนไว้ด้วย สรุปได้ดังนี้ เมืองสิบสองจุไทยนั้นมีชื่อคู่กับดินแดนที่ติดต่อกับพม่า เรียกว่า สิบสองปันนา อย่างไรก็ตาม ภาคกลางที่ติดต่อกับดินแดนของจีน ยังคงเรียกว่า สิบสองจุไทย ภาคตะวันออกที่ติดต่อกับแดนญวน เรียกว่า เมืองพวน พวกไทยที่เป็นชาวเมืองในท้องที่ 3 ภาคนั้นก็ได้อีกต่าง ๆ กัน คือชื่อที่เรียกเฉพาะในหมู่ของตนเอง เช่น พวกชาวสิบสองปันนา ได้ชื่อว่า “ลื้อ” พวกชาวสิบสองจุไทย ได้ชื่อว่า “ผู้ไทย” ส่วนพวกชาวเมืองพวน ได้ชื่อว่า “ลาวพวน” แต่พูดภาษาไทยถือตัวว่าเป็นคนไทยด้วยกันทั้ง 3 พวก คำว่า “ลาวพวน” พอมายู่ในแดนไทยปัจจุบันจึงเรียกพวกตนว่า “ไทยพวน” สืบมา นอกจากนี้โพธิ์ แชมลำเจียก (2537: 45) ยังอธิบายเกี่ยวกับคำเรียกชื่อ “พวน” ไว้ว่า บางทีจะได้ยินว่า “คนพวน” “ชาวพวน” ช่วงที่อยู่แผ่นดินลาว ฝ่ายไทยเรียกว่า “ลาวพวน” พออพยพมาอยู่แผ่นดินไทย ในหมู่คนพวนด้วยกัน มักจะเรียกกันเองว่า “ไทยพวน” อันที่จริงคนพวนเองไม่เคยเรียกพวกตนว่า “ลาว” เลย ที่ยืนยันได้เช่นนี้เนื่องจาก สรรพนามแทนคนที่หักทลายกัน เช่นเห็นคนแปลกหน้าไปมาหาสู่ในหมู่บ้าน จะมีการหักทลายถามไถ่พวกเดียวกันว่า “เพิ่นเป็นไทบ้านเลอ” ซึ่งหมายความว่า เขาเป็นคนบ้านไหน นอกจากนี้ยังมีคำที่ติดปากเสมอ ๆ เช่น ไทโต (คนเรา) ไทเพิ่น (คนเขา) หรือไม่ก็พูดว่า ไทเขา ไทเฮา ไทบ้านเพิ่น ไทบ้านโต

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาพวน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านฝ่ายมูล ตำบลปากคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาพวนในงานวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับที่โพธิ์ แชมลำเจียกอธิบายไว้ กล่าวคือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาพวนในงานวิจัยนี้ ทำให้สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนในหมู่บ้านฝ่ายมูลส่วนใหญ่มักเรียกชื่อตนเองและชื่อภาษาว่า “พวน” “ลาวพวน” หรือ “ลาว” และมีเพียงบางคนที่ใช้นั้นที่เรียกว่า “ไทยพวน” ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นการใช้ตามชื่อที่ทางราชการใช้เรียกเมื่อมีการจัดงานเทศกาลหรืองานประเพณีวัฒนธรรมของคนพวน ส่วนผู้พูดภาษาอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน ได้แก่ ผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขิ่น มักเรียกผู้พูดภาษาพวนว่า “ลาว”

2.5.4.2 ลักษณะทางภาษาของภาษาพวน

2.5.4.2 ก. ลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาพวน

จากการสืบค้นเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาษาพวนสรุปได้ว่า งานส่วนใหญ่ศึกษาภาษาพวนในแง่ของลักษณะทางเสียง และมีเพียงบางงานเท่านั้นที่ศึกษาลักษณะทั่วไปของภาษาพวน ซึ่งรวมทั้งการศึกษาด้านคำและด้านเสียง งานวิจัยที่ศึกษาลักษณะทางภาษาของภาษาพวนมักอยู่ใน

รูปแบบของวิทยานิพนธ์ ในที่นี้จะกล่าวสรุปเกี่ยวกับลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาลาวพวนเท่าที่สืบค้นได้จากเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา ดังนี้

จารุวรรณ สุขปิติ (2532) ศึกษาลักษณะของภาษาลาวพวนที่พูดในตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรีและนำเสนอผลการวิจัยเป็นวิทยานิพนธ์ งานวิจัยดังกล่าวโดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาจำนวน 3 คน ผลของการวิจัยแสดงให้เห็นถึงลักษณะต่างๆของภาษาลาวพวนที่ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ในด้านคำศัพท์ การสร้างคำและการจำแนกคำในภาษาลาวพวน สรุปได้ดังนี้

ระบบคำ

ในภาษาลาวพวนมีลักษณะพยางค์ 3 ชนิด คือ คำพยางค์เดียว คำสองพยางค์ และคำหลายพยางค์ โครงสร้างพยางค์แต่ละชนิดมีลักษณะสรุปได้ดังนี้

1. โครงสร้างของคำพยางค์เดียว ในภาษาลาวพวนมี 5 แบบ คือ

1.	C(C)V ^{T1-4}	/ta: ⁴⁴ /	“ตา”
2.	C(C)V ^{T1-4}	/k ^h on ²⁴ /	“ชน”
3.	C(C)V ^{T2, 6}	/dip ⁴⁴ /	“ดิบ”
4.	C(C)V ^{T1-4}	/na:w ²⁴ /	“หนาว”
5.	C(C)V ^{T5, 6}	/fui:t ³¹ /	“ผีต”

2. โครงสร้างของคำสองพยางค์ ในภาษาลาวพวนมี 2 ชนิด คือ

2.1 คำสองพยางค์แท้ ในภาษาลาวพวน พยางค์แรกของคำจะประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงสระสั้น และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ส่วนพยางค์หลังจะมีลักษณะโครงสร้างเหมือนคำพยางค์เดียวแบบใดแบบหนึ่งใน 5 แบบข้างต้น น้ำหนักของคำพยางค์แรกจะเบาหรือสั้นกว่าพยางค์หลัง ตัวอย่างเช่น

/ta⁴⁴ ɲen⁴⁴/ “ดวงอาทิตย์”

2.2 คำสองพยางค์เทียม ในภาษาลาวพวนมีคำที่มีโครงสร้างในแต่ละพยางค์เหมือนกับคำพยางค์เดียวแบบใดแบบหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

/hum³⁵ k^haw³⁵/ “ดงข้าว”
หุม ข้าว

3. โครงสร้างของคำสองพยางค์ขึ้นไป ในภาษาลาวพวนมีโครงสร้างเป็นแบบคำพยางค์เดียวหรือคำสองพยางค์แบบใดแบบหนึ่งเรียงต่อ ๆ ตัวอย่างเช่น

/sa:y²⁴ mat⁴¹ k^hɛ:n²⁴/ “กำไลมือ (ทอง)”
สาย มัด แขน

ลักษณะคำ

ลักษณะคำในภาษาลาวพวนที่ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรีแบ่งเป็นหน่วยคำ และคำ ดังนี้

1. หน่วยคำ ในภาษาลาวพวนแบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่
 - 1.1 หน่วยคำอิสระ คือ หน่วยคำที่ปรากฏตามลำพังได้
 - 1.2 หน่วยคำผูกพัน คือ หน่วยคำที่ปรากฏตามลำพังไม่ได้ ต้องปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่น ๆ เสมอ
2. คำ ในภาษาลาวพวนมี 2 ชนิด คือ
 - 2.1 คำหน่วยคำเดี่ยว คือ คำที่สามารถปรากฏตามลำพังได้และมีความหมายอยู่ในตัวไม่ว่าจะปรากฏ ณ ที่ใดหรือตำแหน่งใด ส่วนใหญ่จะเป็นคำพยางค์เดียว
 - 2.2 คำหลายหน่วยคำ คือ คำที่เกิดจากการนำหน่วยคำอิสระมาประสมกัน (คำประสม) หรือหน่วยคำอิสระประสมกับหน่วยคำผูกพัน หรือหน่วยคำผูกพันกับหน่วยคำผูกพัน (คำประสาน)

การสร้างคำ

การสร้างคำในภาษาลาวพวนมี 4 ชนิด คือ

1. คำประสม คือ คำที่ประกอบหน่วยคำอิสระมาประสมกันตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไป เช่น

/kam⁴⁴ lu:k⁴¹/ “คลอดลูก”
กำ ลูก

2. คำซ้อน คือ การนำคำเดี่ยว ๆ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายหรือเสียงคล้ายกันมาซ้อนกัน เช่น

/sua³³ sat³¹/ “เสื่อสาด”
เสื่อ สาด

3. คำซ้ำ คือ คำเดียวกันนำมากล่าว 2 ครั้ง เพื่อสื่อความหมายในลักษณะต่าง ๆ เช่น

/do:n⁴⁴ do:n⁴⁴/ “นาน ๆ”
นาน นาน

4. คำประสาน คือ คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำผูกพัน หรือหน่วยคำผูกพันกับหน่วยคำผูกพัน เช่น

/sa:w⁴⁴ na:⁴⁴/ “ชานา”
ชา นา

นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์ของชลดา สักวาลทรัพย์ (2534) ที่ศึกษาลักษณะของภาษาลาวพวนที่พูดในตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกโดยเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษาจำนวน 3

คนเช่นเดียวกับงานวิจัยในข้างต้น ผลของการวิจัยในด้านคำศัพท์แสดงให้เห็นการสร้างคำและการจำแนกคำที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของจาวรวรรณ สุขปิติ (2532) ที่กล่าวมาในตอนต้น ดังนี้

ระบบคำ

ในภาษาลาวพวนมีลักษณะพยางค์ 3 ชนิด คือ คำพยางค์เดียว คำสองพยางค์ และคำหลายพยางค์ โครงสร้างพยางค์แต่ละชนิดมีลักษณะสรุปได้ดังนี้

1. โครงสร้างของคำพยางค์เดียว ในภาษาลาวพวนมี 5 แบบ คือ

1.	CVV ^{T1-6}	/pa: ^{44?} /	“ป่า”	/pha: ^{44?} /	“ผ้า”
2.	CVN ^{T1-6}	/kaw ¹¹ /	“เก่า”	/khay ^{44?} /	“ไข”
3.	CVS ^{T2, 4}	/mat ⁴⁴ /	“มัด”	/dap ¹¹ /	“ดับ”
4.	C(C)VVN ^{T1-6}	/kha:y ⁴² /	“ค่าย”	/khwa:y ³³ /	“ควาย”
5.	CVVS ^{T2, 3}	/mua? ¹¹ /	“หมวก”	/khe:p ⁴² /	“แคบ”

2. โครงสร้างของคำสองพยางค์ ในภาษาลาวพวนมี 2 แบบ คือ

2.3 คำสองพยางค์แท้ ในภาษาลาวพวน พยางค์แรกของคำจะประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงสระสั้น และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ (CV^{T1}) พยางค์แรกจะออกเสียงเบากว่าพยางค์หลัง ส่วนพยางค์หลังจะมีลักษณะโครงสร้างเหมือนคำพยางค์เดียวแบบใดแบบหนึ่งใน 5 แบบข้างต้น ตัวอย่างเช่น

/ta³³ ko:n³³/ “ตะกอน” /ka³³ ta:¹¹/ “ตะกร้า”

2.4 คำสองพยางค์เทียม ในภาษาลาวพวนมีโครงสร้างแบบคำพยางค์เดียว 2 คำเรียงกัน โดยพยางค์แรกและพยางค์หลังมีลักษณะเหมือนคำพยางค์เดียวแบบใดแบบหนึ่ง พยางค์แต่ละพยางค์จะมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ ตัวอย่างเช่น

/khi:^{44?} tua?¹¹/ “โกหก” /ho:m²⁴ ho:¹¹/ “สระแห่น”

3. โครงสร้างของคำหลายพยางค์ คำหลายพยางค์ในภาษาลาวพวนมักเป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ คือ คำจำพวกคำประสม ดังนั้น คำหลายพยางค์ในภาษาลาวพวนจึงมีลักษณะโครงสร้างเช่นเดียวกับโครงสร้างของคำพยางค์เดียวหรือโครงสร้างของคำสองพยางค์แบบใดแบบหนึ่งเรียงต่อ ๆ กัน ส่วนมากมีจำนวนพยางค์ระหว่าง 3-5 พยางค์ แต่ที่พบมากที่สุด ในภาษาลาวพวน คือ คำ 3 พยางค์ ตัวอย่างเช่น

/kop¹¹ kin³³ dian³³/ “จันทรคราส”
 กบ กิน เดือน
 /ma?¹¹ phet¹¹ no:y⁴⁴/ “พริกขี้หนู”
 มะ เผ็ด น้อย

ลักษณะคำ

ลักษณะคำในภาษาลาวพวนแบ่งเป็นหน่วยคำ และคำ ดังนี้

1. หน่วยคำ ในภาษาลาวพวนแบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่

1.1 หน่วยคำอิสระ คือ หน่วยคำที่ปรากฏตามลำพังได้

1.2 หน่วยคำผูกพัน คือ หน่วยคำที่ปรากฏตามลำพังไม่ได้ ต้องปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่น ๆ เสมอ

2. คำ ในภาษาลาวพวนมี 2 ชนิด คือ

2.1 หน่วยคำเดี่ยว คือ คำที่สามารถปรากฏตามลำพังได้และสื่อความหมายได้อย่างอิสระไม่ว่าจะปรากฏ ณ ที่ใด ส่วนใหญ่จะเป็นคำพยางค์เดียว เช่น คำเรียกเครือญาติ คำกริยา ชื่อพืช สัตว์ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

/luŋ³³/ “ลุง” /ba:n⁴⁴/ “บ้าน”

2.2 คำหลายหน่วยคำ คือ คำที่เกิดจากการนำหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำอิสระมาประสมกัน (คำประสม) หรือหน่วยคำอิสระประสมกับหน่วยคำผูกพัน (คำประสาน) ตัวอย่างเช่น

/khuən ³³ fay ³³ /	“คว้นไฟ”
คว้น ไฟ	
/phu: ^{44?} no:y ⁴⁴ /	“ผู้น้อย”
ผู้ น้อย	

การสร้างคำ

การสร้างคำในภาษาลาวพวนมี 3 ชนิด คือ

1. คำประสม คือ คำที่ประกอบหน่วยคำอิสระมาประสมกันตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไป เช่น

/khi: ^{44?} tom ³³ /	“ชีโคลน”
ชี ตม	

2. คำซ้อน คือ การนำคำเดี่ยว ๆ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายหรือเสียงใกล้เคียงกันมาซ้อนกัน เช่น

/thuay ^{44?} sam ³³ /	“ถ้วยซาม”
ถ้วย ซาม	

3. คำซ้ำ คือ คำเดียวกันนำมากล่าว 2 ครั้ง เพื่อสื่อความหมายในลักษณะต่าง ๆ เช่น สื่อความหมายเป็นพหูพจน์ แสดงปริมาณ ฯลฯ เช่น

/se:p ⁴² se:p ⁴² /	“อ่อยมาก”
อ่อย อ่อย	
/no:ŋ ⁴⁴ no:ŋ ⁴⁴ /	“น้องหลายคน”
น้อง น้อง	

2.5.4.2 ข. ลักษณะทางเสียงในภาษาพวน

งานวิจัยที่ศึกษาลักษณะทางเสียงในภาษาพวนส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์เช่นเดียวกับงานที่ศึกษาลักษณะทางคำศัพท์ในข้างต้น ลักษณะทางเสียงในภาษาพวนที่นำเสนอไว้ในงานวิจัยต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

อุทัยวรรณ ตันหยง (2526) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาลาวพวน และได้แนะนำเกี่ยวกับระบบเสียงของภาษาพวนที่ใช้พูดกันในกลุ่มที่ 8, 9, 10, 11 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง, ตำบลบ้านกล้วย หินปัก บ้านทราย โพนทอง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 5 ตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภoprหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีไว้ดังนี้

พยัญชนะ ภาษาพวนที่พูดในกลุ่มที่ 8, 9, 10, 11 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง, ตำบลบ้านกล้วย หินปัก บ้านทราย โพนทอง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 5 ตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภoprหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีมีพยัญชนะ 20 หน่วยเสียงดังตารางที่ 56

ตารางที่ 56 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาพวน (ดัดแปลงจากอุทัยวรรณ ตันหยง, 2526)

ลักษณะเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก- ฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	ช่อง ระหว่าง เส้นเสียง
กัก	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง	p ph b		t th d	c	k kh	?
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			j		

สระ สระในภาษาพวนประกอบด้วยหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงสระประสม 6 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระเดี่ยวแสดงในตารางที่ 57 ต่อไปนี้

ตารางที่ 57 ระบบเสียงสระในภาษาพวน (ดัดแปลงจากอุทัยวรรณ ตันหยง, 2526)

ตำแหน่งของลิ้น ระดับลิ้น	ส่วนหน้า	ส่วนกลาง	ส่วนหลัง
สูง	i, ii	ɨ, ɦ	u, uu
ค่อนข้างสูง	e, ee	ə, ɤ	o, oo
ค่อนข้างต่ำ	ɛ, ɛɛ		ɔ, ɔɔ
ต่ำ		a, aa	

สระประสม ในภาษาพวนมีสระประสม 6 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, iia, ua, uua, ua, uua/

วรรณยุกต์ มี 6 หน่วยเสียง ดังนี้

1. เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ ปรากฏในช่อง A1
2. เสียงระดับกลาง-ขึ้น /34/ ปรากฏในช่อง A234
3. เสียงต่ำระดับ /22/ ปรากฏในช่อง B123, DL123
4. เสียงสูง-ตก /43/ ปรากฏในช่อง B4, DL4, DS4
5. เสียงสูงระดับ /44/ ปรากฏในช่อง C1
6. เสียงสูง-ขึ้น /45/ ปรากฏในช่อง C234, DS123

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวนที่ใช้พูดกันในหมู่ที่ 8, 9, 10, 11 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง, ตำบลบ้านกล้วย หินปัก บ้านทราย โพนทอง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 5 ตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีแสดงในภาพที่ 48

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5 /44/	ว.3	ว.6
2	ว.2 /34/	ว.6 /22/	ว.6 /45/		ว.4 /45/
3					
4		ว.4 /43/		ว.4	

ภาพที่ 48 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวน (ดัดแปลงจากอุทัยวรรณ ต้นหยง, 2526)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) ที่นำเสนอเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาพวน โดยงานวิจัยดังกล่าวศึกษาระบบเสียงของภาษาลาวที่พูดบริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนซึ่งมีอาณาเขตอยู่ใน 4 จังหวัดคือ ชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนจึงจัดเป็นเขตภาษา (linguistic area) ที่มีภาษาพูดหลายภาษา นอกจากประชาชนจะใช้ภาษาประจำท้องถิ่นแล้ว ยังใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษามาตรฐานในการติดต่อสื่อสารและที่สำคัญคือ มีผู้ใช้ภาษาลาวในชีวิตประจำวันอยู่หลายกลุ่มด้วย และจากการสำรวจของกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติในปี พ.ศ. 2528 ทำให้ทราบว่า มีชุมชนภาษาลาว (Lao language communities) ในบริเวณดังกล่าวถึง 5 กลุ่ม ได้แก่ ลาวโซ่ง ลาวครั่ง ลาวเวียง ลาวใต้ และลาวพวน⁸⁵ ภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยดังกล่าวเป็นภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาพวนในงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

⁸⁵ ในงานของกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531, 2539) เรียกภาษาพวนว่า ภาษา “ลาวพวน” ในงานวิจัยนี้จะใช้ชื่อเรียกภาษาตามที่ปรากฏในแต่ละงานที่นำมาอ้างอิงถึง

ระบบเสียงภาษาลาวพวน

พยัญชนะ หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง ดังตารางที่ 58 ต่อไปนี้

ตารางที่ 58 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (ดัดแปลงจากกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2531: 61)

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริมฝีปาก ทั้งคู่	ริมฝีปาก- ฟัน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	ช่อง ระหว่าง เส้นเสียง
กัก หรือ ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง	p ph b		t th d		k kh	?
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				c		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			j		

ภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำและมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

สระ หน่วยเสียงสระในภาษาพวนแบ่งเป็นสระเดี่ยวและสระประสม สระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียง สระประสมมี 3 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 59 ต่อไปนี้

ตารางที่ 59 ระบบเสียงสระในภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (ดัดแปลงจากกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2531: 62)

ตำแหน่งของลิ้น ลักษณะของริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า ไม่ห่อริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหลังค่อนกลาง ไม่ห่อริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหลัง ห่อริมฝีปาก
ระดับลิ้น			
สูง	i, i:	ɨ, ɨ:	u, u:
กลางสูง	e, e:	ə, ə:	o, o:
กลางต่ำ	ɛ, ɛ:		ɔ, ɔ:
ต่ำ		a, a:	
สระประสม	ia	ɨa	ua

วรรณยุกต์ ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ดังนี้

1. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น /24/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 แล้วเลื่อนขึ้นไปจนถึงระดับเสียงที่ 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ ซึ่งมีพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง มีลมหรือเสียงเสียดแทรก ตัวอย่างเช่น

/na:²⁴/ “หนา”

/kha:²⁴/ “ชา”

2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ /33/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 โดยตลอด หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ ซึ่งมีพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง ไม่มีลม เสียงคอดหอยกัก หรือคอดหอยกักรวม และเสียงก้อง ตัวอย่างเช่น

/de:ŋ²⁴/ “แดง”

/pi:³³/ “ปี”

/kha:ŋ³³/ “คาง”

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำระดับ /22/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 โดยตลอด หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นที่ใช้รูปวรรณยุกต์เอกและพยางค์ตายสระเสียงยาว ซึ่งมีพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้องมีลม หรือเสียงเสียดแทรก เสียงไม่ก้อง ไม่มีลม เสียงคอดหอยกัก หรือคอดหอยกักรวม เช่น

/siw²²/ “ลิว”

/kaj²²/ “ไก”

/ba:w²²/ “บาว”

/moʔ²²/ [moʔ²²] “หมอก”

/de:t²²/ [de:t²²] “แดด”

/piʔ²²/ [piʔ²²] “ปีก”

4. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ขึ้น-ตก /452/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 4 แล้วเลื่อนขึ้นไปจนถึงระดับเสียงที่ 5 และตกลงมายังระดับเสียงที่ 2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นที่ใช้รูปวรรณยุกต์เอกและพยางค์ตาย ซึ่งมีพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงก้อง ตัวอย่างเช่น

/haj⁴⁵²/ “ไ้”

/mat⁴⁵²/ [mat⁴⁵²] “หมัด”

/liat⁴⁵²/ [liat⁴⁵²] “เลือด”

5. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก /43/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 4 และตกลงมายังระดับเสียงที่ 3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นที่ใช้รูปวรรณยุกต์โท ซึ่งมีพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง มีลม หรือเสียงเสียดแทรก ตัวอย่างเช่น

/ha:⁴³/ “ห้า”
/mo:⁴³/ “หม้อ”

6. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ /44/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 4 โดยตลอด หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นที่ใช้รูปวรรณยุกต์โท ซึ่งมีพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงไม่ก้อง ไม่มีลม เสียงคอดหอยกักหรือคอดหอยกักร่วม ตัวอย่างเช่น

/ka:⁴⁴/ “ข้าวกล้า”
/phak⁴⁴/ [phak^ˀ 44] “ผัก”
/kop⁴⁴/ [kop^ˀ 44] “กบ”
/ʔək⁴⁴/ [ʔək^ˀ 44] “อก”

รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แสดงในภาพที่ 49

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /24/	ว.3 /22/	ว.5 /43/	ว.3 /22/	ว.6 /44/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)	ว.2 /33/		ว.6 /44/		
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)					
		ว.4 /452/		ว.4 /452/	

ภาพที่ 49 รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (ดัดแปลงจากกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2531: 62)

นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์ของจารุวรรณ สุขปิติ (2532) ที่นอกจากจะนำเสนอลักษณะทางคำศัพท์ดังกล่าวในตอนต้นแล้ว ยังนำเสนอเกี่ยวกับลักษณะทางเสียงในภาษาพวนด้วย งานวิจัยดังกล่าวศึกษาลักษณะของภาษาลาวพวนที่พูดในตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาจำนวน 3 คน ผลของการวิจัยในด้านเสียงในภาษาพวนสรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงในภาษาลาวพวน

พยัญชนะ หน่วยเสียงพยัญชนะของภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรีมี 20 หน่วยเสียงดังแสดงในตารางที่ 60

ตารางที่ 60 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี (ดัดแปลงจากจารุวรรณ สุขปิติ, 2532: 40)

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริมฝีปาก ทั้งสอง	ริมฝีปาก- ฟัน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	ช่องเส้น เสียง
กัก หรือ ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง	p p ^h b		t t ^h d		k k ^h	?
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				c		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			y		

หน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 20 หน่วยเสียงปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ แต่มีหน่วยเสียงที่ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

พยัญชนะต้นควบกล้ำ (ในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวใช้คำว่า “พยัญชนะต้นคู่”) ภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรีมีพยัญชนะต้นควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง คือ /kw-/ และ /k^hw-/ ตัวอย่างเช่น /kwa:ŋ⁴⁴/ “กว้าง” /kwa:t³¹/ “กวาด” /k^hwa:²⁴/ “ขวา” /k^hwa:y⁴⁴/ “ควาย” เป็นต้น

สระ ภาษาลาวพวนที่พูดในตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี มีหน่วยเสียงสระ 2 ประเภท คือ หน่วยเสียงสระเดี่ยวและหน่วยเสียงสระประสม

สระเดี่ยว มี 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง สระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 61

ตารางที่ 61 ระบบเสียงสระในภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี (ดัดแปลงจากจารุวรรณ สุขปิติ, 2532: 45)

ตำแหน่งของลิ้น ลักษณะริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า ริมฝีปากไม่ห่อ	ลิ้นส่วนกลาง ริมฝีปากไม่ห่อ	ลิ้นส่วนหลัง ริมฝีปากห่อ
ระดับลิ้น			
สูง	i, i:	ɯ, ɯ:	u, u:
กลาง	e, e:	ɤ, ɤ:	o, o:
ต่ำ	ɛ, ɛ:	a, a:	ɔ, ɔ:

สระประสม มี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ua, ua/ เหมือนภาษาลาวพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) ที่มีสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ia, ua/ แต่แตกต่างจากงานของอุทัยวรรณ ต้นหยง (2526) ที่นำเสนอไว้ว่า ภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านที่ 8, 9, 10, 11 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง, ตำบลบ้านกล้วย หินปัก บ้านทราย โพนทอง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่หมู่บ้านที่ 3 และหมู่บ้านที่ 5 ตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีมีสระประสม 6 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, iia, ua, uuua, ua, uua/

วรรณยุกต์ ภาษาลาวพวนที่พูดในตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ดังนี้

1. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ต่ำ-ขึ้น /24/ ปรากฏในช่อง A1
2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 สูงระดับ /44/ ปรากฏในช่อง A234, B4, C234, DS123
3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 กลางระดับ /33/ ปรากฏในช่อง B123
4. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 กลาง-ขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง C1
5. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 กลาง-ตก /31/ ปรากฏในช่อง DL123
6. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 สูง-ตก /41/ ปรากฏในช่อง DL4 และ DS4

รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี แสดงในภาพที่ 50 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.4 /35/	ว.5	ว.2
2	ว.2	ว.3 /33/	ว.2	ว.31 /31/	ว.44 /44/
3	ว.44 /44/		ว.44 /44/		
4				ว.41 /41/	ว.6

ภาพที่ 50 ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี (ดัดแปลงจากจารุวรรณ สุขปิติ, 2532: 51)

จากภาพที่ 50 จะเห็นได้ว่า ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรีในงานของจารุวรรณ สุขปิติ (2532) แตกต่างจากลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวนหรือลาวพวนถิ่นต่าง ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมาซึ่งส่วนใหญ่มีรูปแบบการรวมเสียงวรรณยุกต์ระหว่างวรรณยุกต์ในคอลัมน์ B กับ DL แบบ B123=DL123 และ B4=DL4 (ดูภาพที่ 48 และ 49) แต่ในภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรีในงานของจารุวรรณ สุขปิติ (2532) ไม่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ลักษณะดังกล่าวแต่อย่างใด

วิทยานิพนธ์อีกฉบับหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของภาษาพวน และได้นำเสนอลักษณะทางเสียงไว้ด้วย ได้แก่ วิทยานิพนธ์ของชลลดา สังวาลทรัพย์ (2534) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะ

ของภาษาลาวพวนที่พูดในตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาจำนวน 3 คน ผลของการวิจัยในด้านเสียงสรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงในภาษาลาวพวน

พยัญชนะ พยัญชนะในภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มี 20 หน่วยเสียงดังแสดงในตารางที่ 62

ตารางที่ 62 ภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก (ดัดแปลงจากชลลดา สักวาลทรัพย์, 2534: 49)

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริมฝีปาก ทั้งสอง	ริมฝีปาก- ฟัน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	ช่องเส้น เสียง
กัก หรือ ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง	p ph b		t th d		k kh	ʔ
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				c		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			y		

หน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 20 หน่วยเสียงปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ แต่มีหน่วยเสียงที่ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/ ทั้งนี้เมื่อหน่วยเสียงพยัญชนะ /-p, -t, -k/ ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะท้ายจะมีลักษณะทางสัทศาสตร์คือเป็นเสียงไม่ปล่อยลม (unreleased) คือ [-p̚, -t̚, -k̚] ดังนั้นในงานของชลลดา สักวาลทรัพย์ (2534) จึงวิเคราะห์ให้หน่วยเสียงพยัญชนะ /p, t, k/ แต่ละหน่วยเสียงมีเสียงย่อย 2 เสียง ได้แก่ [p]-[p̚], [t]-[t̚], [k]-[k̚] ตามลำดับ

ตัวอย่างการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาลาวพวน มีดังนี้

/p-/	/pa: ³³ /	“ปา”	/pat ¹¹ /	“ปัด”
/t-/	/ta: ³³ /	“ตา”	/tat ¹¹ /	“ตัด”
/k-/	/ka: ³³ /	“กา”	/kat ¹¹ /	“กัด”
/ʔ-/	/ʔa: ³³ /	“อา”	/ʔat ¹¹ /	“อัด”
/ph-/	/pha: ²⁴ /	“ผา”	/phat ¹¹ /	“ผัด”
/th-/	/tha: ³³ /	“ทา”	/that ⁴⁴ /	“ทัด”
/kh-/	/kha: ³³ /	“คา”	/khat ¹¹ /	“ขัด”
/b-/	/ba: ⁴⁴ /	“บ้า”	/bat ¹¹ /	“บัตร์”

/d-/	/da: ¹¹ /	“ด่า”	/dat ¹¹ /	“ดัด”
/c-/	/ca: ¹¹ /	“จ่า”	/cat ¹¹ /	“จัด”
/f-/	/fa: ²⁴ /	“ฟา”	/fat ¹¹ /	“ฟัด”
/s-/	/sa: ³³ /	“ซา”	/sat ¹¹ /	“สัตว์”
/h-/	/ha: ²⁴ /	“หา”	/hat ¹¹ /	“หัด”
/m-/	/ma: ³³ /	“มา”	/mat ¹¹ /	“หมัด”
/n-/	/na: ³³ /	“นา”	/nat ⁴⁴ /	“นัด”
/ɲ-/	/ɲa: ⁴² /	“ย่า”	/ɲat ⁴⁴ /	“ยัด”
/ŋ-/	/ŋa: ³³ /	“งา”	/ŋat ⁴⁴ /	“งัด”
/l-/	/la: ³³ /	“ลา”	/lat ⁴⁴ /	“ลัด”
/w-/	/wa: ³³ /	“วา”	/wat ⁴⁴ /	“วัด”
/y-/	/ya: ³³ /	“ยา”	/yan ¹¹ /	“หยั่ง”

พยัญชนะต้นควบกล้ำ (ในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวใช้คำว่า “พยัญชนะต้นคู่”) พยัญชนะควบกล้ำในภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกมีพยัญชนะต้นควบกล้ำเพียง 1 หน่วยเสียง คือ /khw-/ และพบในคำ ๆ เดียวเท่านั้นคือ คำว่า /khway:³³/ “ควาย” ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวจึงสันนิษฐานว่า หน่วยเสียง /khw-/ เป็นหน่วยเสียงที่ภาษาลาวพวนได้รับอิทธิพลจากภาษาไทย และผู้วิจัยยังได้รับคำยืนยันจากผู้ออกภาษาคนที่ 1 ว่าผู้สูงอายุ (อายุ 70 ปีขึ้นไป) จะออกเสียงคำว่า /khway:³³/ “ควาย” เป็น /khuay:³³/ อยู่ แต่คนรุ่นใหม่ปัจจุบันออกเสียงเป็น /khway:³³/ “ควาย” ทั้งนี้เนื่องจากความไม่สุภาพทางภาษา จึงยืมคำในภาษาไทยมาใช้

ตัวอย่างการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาลาวพวน มีดังนี้

/-p/	/ka:p ¹¹ /	“กาบ”	/kap ¹¹ /	“กัป”
/-t/	/phak ¹¹ ka:t ¹¹ /	“ผักกาด”	/kat ¹¹ /	“กัต”
/-k/	/ka:k ¹¹ /	“กาก”	/kak ¹¹ /	“กัก”
/-ʔ/	/kɛʔ ¹¹ /	“แคะ”	/tɛʔ ¹¹ /	“แตก”
/-m/	/ka:m ⁴⁴ /	“ก้าม”	/kam ³³ /	“ก้า”
/-n/	/ka:n ⁴⁴ /	“ก้าน”	/kan ⁴⁴ /	“กั้น”
/-ŋ/	/ka:ŋ ³³ /	“กาง”	/koŋ ³³ /	“กรง”
/-w/	/ka:w ³³ /	“กาว”	/kaw ³³ /	“เกา”
/-y/	/ka:y ³³ /	“กลาย”	/kay ¹¹ /	“ไก่”

สระ ภาษาลาวพวนที่พูดในตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีหน่วยเสียงสระ 2 ประเภท คือ หน่วยเสียงสระเดี่ยวและหน่วยเสียงสระประสม หน่วยเสียงสระเดี่ยวมี 18 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง สระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 63 ต่อไปนี้

ตารางที่ 63 ระบบเสียงสระในภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก (ดัดแปลงจากชลลดา สังวาลทรัพย์, 2534: 67)

ตำแหน่งของลิ้น ระดับลิ้น	ลิ้นส่วนหน้า	ลิ้นส่วนกลาง	ลิ้นส่วนหลัง
สูง	i, i:	ɨ, ɨ:	u, u:
กลาง	e, e:	ə, ə:	o, o:
ต่ำ	ɛ, ɛ:	a, a:	ɔ, ɔ:

สระประสม มี 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ia, ua/

ตัวอย่างการปรากฏของหน่วยเสียงสระในภาษาลาวพวน มีดังนี้

/i/	/kin ³³ /	“กิน”	/bit ¹¹ /	“บิต”
/i:/	/ci: ¹¹ /	“ย่าง”	/sit ¹¹ /	“ฉีด”
/e/	/hem ²⁴ /	“เข็ม”	/bet ¹¹ /	“เบ็ด”
/e:/	/we:n ⁴⁴ /	“เว้น”	/phe:n ³³ /	“5 โมงเช้า”
/ɛ/	/hew ¹¹ /	“เหี่ยว”	/feɿ ¹¹ /	“แฝก”
/ɛ:/	/khe:n ²⁴ /	“แขน”	/the: ²⁴ /	“โกนผม”
/ɨ/	/khiŋ ²⁴ /	“ชิง”	/sim ³³ /	“ชิม”
/ɨ:/	/si: ⁴² /	“ซื้อ, เหย”	/yɨ:n ³³ /	“ยีน”
/ə/	/phəŋ ⁴² /	“ฟุ้ง”	/lək ⁴⁴ /	“ลือก”
/ə:/	/tə:ŋ ³³ /	“บน”	/hə: ^{44?} /	“ให้”
/a/	/sap ¹¹ /	“ลับ”	/mat ⁴⁴ /	“มัด”
/a:/	/pha: ^{44?} /	“ผ้า”	/kha: ⁴² /	“ค่า”
/u/	/luk ⁴⁴ /	“ลูก”	/muŋ ³³ /	“มุง”
/u:/	/thu: ²⁴ /	“ดู”	/yu: ¹¹ /	“อยู่”
/o/	/kop ¹¹ /	“กบ”	/tom ⁴⁴ /	“ต้ม”
/o:/	/to: ³³ /	“ตัว”	/to:ŋ ¹¹ /	“กรอง”
/ɔ/	/bɔn ¹¹ /	“ที่”	/toɿ ¹¹ /	“ตอก”
/ɔ:/	/ko:n ¹¹ /	“กว่า, ก่อน”	/so:y ⁴² /	“ช่วย”
/ia/	/siaw ¹¹ /	“เพื่อน”	/wiaɿ ⁴⁴ /	“งาน”
/ia/	/dian ³³ /	“เดือน”	/siaɿ ⁴² /	“เชือก”
/ua/	/khuan ²⁴ /	“กวน”	/muaɿ ¹¹ /	“หมวก”

วรรณยุกต์ ภาษาลาวพวนที่พูดในตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ดังนี้

1. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ต่ำ-ขึ้น /24/ ปรากฏในช่อง A1
2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 กลางระดับ /33/ ปรากฏในช่อง A234

- หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 ต่ำระดับ /11/ มี 2 เสียงย่อย คือ ต่ำระดับ และต่ำระดับ-ขึ้น ปรากฏในช่อง B123, DL123 และ DS123
 - หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 สูง-ตก /42/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
 - หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 สูงระดับกักปลายเสียง /44²/ ปรากฏในช่อง C1
 - หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 สูงค่อนข้างกลางระดับ /44/ ปรากฏในช่อง C234 และ DS4
- ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน แสดงในภาพที่ 51

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /24/	ว.3 /11/	ว.5 /44 ² /	ว.3 /11/	
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสียดเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /33/		ว.6 /44/		
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /42/		ว.4 /42/	ว.6 /44/

ภาพที่ 51 ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก (ดัดแปลงจากชลลดา สังวาลทรัพย์, 2534: 76)

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ภาษาพวนที่พูดในถิ่นต่าง ๆ มีระบบพยัญชนะและสระคล้ายคลึงกัน แต่มีระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวนบางถิ่นแตกต่างจากภาษาพวนถิ่นอื่น ๆ ในที่นี้จึงได้แสดงการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวนที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ในประเทศไทยและประเทศลาวตามที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาดังแสดงในภาพที่ 52

1. พวน อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี (ดัดแปลงจาก Brown, 1965)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /224/	ว.3	ว.5	ว.3	ว.2
2	ว.2	ว.22/	ว.44 ² /		ว.33/
3	ว.33/				
4		ว.4 /433/	ว.6 /453 ² /	ว.4	ว.5 /44/

2. ลาวพวน เขียงขวาง (ดัดแปลงจาก Chamberlain, 1971)⁸⁶

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.2
2	(ขึ้น)	(ต่ำระดับ)	(ตก)		
3					
4	ว.2 (กลางระดับ)	ว.4 (ต่ำ-ขึ้น-ตก)	ว.6 (สูง-ตก)	ว.4	ว.3

⁸⁶ ในงานของเชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1971) ไม่ได้แสดงเครื่องหมายแสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ในภาษาลาวพวน เขียงขวางไว้ด้วย

3. พวน จังหวัดสระบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี
(ดัดแปลงจาก Khanittanan, 1973)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5	ว.3	ว.6
2	ว.2	ว.2 /22/	ว.4 ² /42 ² /		ว.4 /44/
3	ว.3 /33/				
4		ว.4 /32/	ว.6 /44 ² /	ว.4	ว.5 /42/

4. พวน ปากแซง (Pak Seng) (ดัดแปลงจาก
Chamberlain, 1975)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /41 ² /	ว.3	ว.4	ว.3	ว.4
2	ว.2	ว.4 /42/			ว.5 /45/
3	ว.3 /33/				
4		ว.4 /45/	ว.6 /21 ² /	ว.4	

5. พวน ต.หนองแสง อ.ปากพลี จ.นครนายก
(ดัดแปลงจาก ทศไนย อารมณสุข, 2521)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5 /44 ² /	ว.3	
2	ว.2	ว.2 /22/	ว.6 /44/		
3	ว.3 /34, 33/				
4		ว.4 /41/		ว.4	ว.6 /44/

6. พวน ต.มาบปลาเค้า อ.ท้ายาง จ.เพชรบุรี
(ดัดแปลงจากรัชนี เสนีย์ศรีสันต์, 2525)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/34/	ว.3	ว.5	ว.3	ว.1
2	ว.2	ว.2 /33/	ว.4 /44, 44 ² /		ว.2 /24, 34/
3	ว.3 /232/				
4		ว.4 /41/		ว.4	ว.5 /44/

7. พวน ต.บางน้ำเชี่ยว อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี
(ดัดแปลงจาก อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5 /44/	ว.3	ว.6
2	ว.2	ว.2 /22/	ว.6		ว.4 /45/
3	ว.3 /34/		ว.4 /45/		
4		ว.4 /43/		ว.4	

8. พวน จ.สุพรรณบุรี (ดัดแปลงจาก ก้นทิมา
วัฒนประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ,
2528)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5 /43/	ว.3	ว.6
2	ว.2	ว.2 /22/	ว.6		ว.4 /22/
3	ว.3 /33/		ว.4 /44/		
4		ว.4 /452/		ว.4	

9. พวน อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์ (ดัดแปลงจาก
วิไลลักษณ์ เดชะ, 2530)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.5	ว.3	ว.6
2	ว.2 /33, 323/	ว.2 /22/	ว.4 ² /45 ² /		ว.3 /33, 323/
3					
4		ว.4 /41/		ว.4	

10. พวน ต.หัวหว้า อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี
(ดัดแปลงจากจารุวรรณ สุขปิติ, 2532)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3	ว.4 /35/	ว.5	ว.2
2	ว.2 /44/	ว.2 /33/	ว.2 /44/	ว.3 /31/	ว.4 /44/
3					
4				ว.6 /41/	

11. พวน ต.หนองแสง อ.ปากพลี จ.นครนายก
(ดัดแปลงจากชลดา สัจจาลทรัพย์, 2534)

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 /24/	ว.3 /11/	ว.5 /44 ² /	ว.3 /11/	
2					
3	ว.2 /33/		ว.6 /44/		
4		ว.4 /42/		ว.4 /42/	ว.6 /44/

ภาพที่ 52 เปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ จากงานวิจัยที่ผ่านมา

หากพิจารณาเฉพาะลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ จากภาพที่ 52 จะเห็นได้ว่า ภาษาพวนที่พูดในถิ่นต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์คอลลัมน์ B กับ DL แบบ B123=DL123 และ B4=DL4 เช่น ภาษาพวน อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี (Brown, 1965) ภาษาลาวพวน เชียงขวาง (Chamberlain, 1971) ภาษาพวน จังหวัดสระบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี (Khanittanan, 1973) ภาษาพวน ต.มาบปลาเค้า อ.ท่าช้าง จ.เพชรบุรี (รัชนิย์ เสนีย์ศรีสันต์, 2525) ภาษาพวน ต.บางน้ำเชี่ยว อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ดันหยง, 2526) ภาษาพวน จ.สุพรรณบุรี (กันทิมา วัฒนะ ประเสริฐและสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2528) ภาษาพวน อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์ (วิไลลักษณ์ เดชะ, 2530) และภาษาพวน ต.หนองแสง อ.ปากพลี จ.นครนายก (ชลดา สัจจาลทรัพย์, 2534) แต่ภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรีในงานของจารุวรรณ สุขปิติ (2532) ไม่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในลักษณะดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีภาษาพวนบางถิ่นที่มีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์แตกต่างจากภาษาพวนถิ่นอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น

- ภาษาพวน ปากแซง (Chamberlain, 1971) มีรูปแบบการรวมเสียงวรรณยุกต์แบบ B123=DL123 และ B4=C123=DL4

- ภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรีในงานของจารุวรรณ สุขปิติ (2532) มีรูปแบบการรวมเสียงวรรณยุกต์แบบ A234=B4=C234

- ภาษาพวน ต.หนองแซง อ.ปากพลี จ.นครนายกในงานของทศไนย อารมณสุข (2521) และในงานของชลดา สักวาลทรัพย์ (2534) มีรูปแบบการรวมเสียงวรรณยุกต์แบบ DL123=DS123

รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ C ซึ่งภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ มีการแยกเสียงรวมเสียงแตกต่างกัน 3 แบบ ดังนี้

- แบบ C1-234 ได้แก่ ภาษาพวน ต.หนองแซง อ.ปากพลี จ.นครนายกในงานของทศไนย อารมณสุข (2521) ภาษาพวน ต.บางน้ำเชี่ยว อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ภาษาพวน จ.สุพรรณบุรี (กันทิมา วัฒนะประเสริฐและสัวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2528) ภาษาลาวพวน ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรีในงานของจารุวรรณ สุขปิติ (2532) และภาษาพวน ต.หนองแซง อ.ปากพลี จ.นครนายกในงานของชลดา สักวาลทรัพย์ (2534)

- แบบ C123-4 ได้แก่ ภาษาพวน อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี (Brown, 1965) ภาษาลาวพวน เชียงขวาง (Chamberlain, 1971) ภาษาพวน จังหวัดสระบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี (Khanittanan, 1973) และภาษาพวน ปากแซง (Pak Seng) (Chamberlain, 1975)

- แบบ C1234 (วรรณยุกต์คอลัมน์ C ไม่มีการแยกเสียง) ได้แก่ ภาษาพวน ต.มาบปลาเค้า อ.ท่าช้าง จ.เพชรบุรี (รัชนิย เสนีย์ศรีสันต์, 2525) และภาษาพวน อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์ (วิไลลักษณ์ เดชะ, 2530)

ความแตกต่างของวรรณยุกต์ในภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ ข้างต้นสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มย่อยของภาษาพวนได้ดังที่ พรเพ็ญ ตันประเสริฐ (Tanprasert, 2003) ได้วิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของระบบเสียงวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นพวนที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ในประเทศไทย และนำผลที่ได้มาใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มและทำแผนที่ภาษาถิ่นพวน งานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลในจุดเก็บข้อมูลที่กระจายอยู่ทางภาคเหนือ ภาษาตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย รวม 33 หมู่บ้าน (19 จังหวัด) เก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษา หมู่บ้านละ 1 คน รวม 33 คน โดยใช้ตารางคำทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เก็ดนีย์ในการเก็บข้อมูล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ภาษาพวนในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง และ 6 หน่วยเสียง ดังนี้

กลุ่มที่ 1 มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ ภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูล (น่าน) หมู่บ้านหลับหมื่นพวน (น่าน) หมู่บ้านทุ่งโง้งใต้ (แพร่) หมู่บ้านบ้านเชียง (อุดรธานี) และหมู่บ้านมาบปลาเค้า (เพชรบุรี)

กลุ่มที่ 2 มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่ ภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านลุ่มข้าว (ลพบุรี) หมู่บ้านโคกกระเทียม (ลพบุรี) หมู่บ้านกล้วย (ลพบุรี) หมู่บ้านกับเกล้า (สระบุรี) หมู่บ้านบางน้ำเขียว (สิงห์บุรี) หมู่บ้านส่องกล้อง (นครนายก) หมู่บ้านเขาดัง (นครนายก) หมู่บ้านคุ่มเขา (นครนายก) หมู่บ้านหัวสา (ปราจีนบุรี) หมู่บ้านโคกبيب (ปราจีนบุรี) หมู่บ้านหนองเค็ด (ฉะเชิงเทรา) หมู่บ้านโพธิ์ท่าควร (สุพรรณบุรี) หมู่บ้านหนองปลาไหลบน (เพชรบุรี) หมู่บ้านหาดสูง (สุโขทัย) หมู่บ้านปากอ้อย (เชียงราย) หมู่บ้านแม่มะ (เชียงราย) หมู่บ้านปากคลองกรวด (เพชรบุรี) หมู่บ้านดงขุย (เพชรบูรณ์) หมู่บ้านป่าแดง (พิจิตร) หมู่บ้านเขาดิน (พิจิตร) หมู่บ้านปากพัง (อุดรดิตถ์) หมู่บ้านยางงาม (อุทัยธานี) หมู่บ้านกลาง (เลย) หมู่บ้านปากหมาก (เลย) หมู่บ้านโขน้อย (อุดรธานี) หมู่บ้านหม้อ (หนองคาย) หมู่บ้านท่ม (หนองคาย) และหมู่บ้านใหม่ (หนองคาย)

หากใช้รูปแบบการรวมตัวและแตกตัวเป็นเกณฑ์ สรุปได้ว่าภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ มีระบบเสียงวรรณยุกต์และลักษณะวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน 8 แบบ สามารถจัดกลุ่มภาษาถิ่นพวนจากการรวมตัวและการแตกตัวของวรรณยุกต์ในช่อง A และ C ได้ 5 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 A1234, C1-234 ได้แก่ ภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูล (น่าน) และหมู่บ้านบ้านเชียง (อุดรธานี)

กลุ่มที่ 2 A1234, C123-4 ได้แก่ ภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านหลับหมื่นพวน (น่าน) หมู่บ้านทุ่งโง้งใต้ (แพร่)

กลุ่มที่ 3 A1-234, C1234 ได้แก่ ภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านมาบปลาเค้า (เพชรบุรี)

กลุ่มที่ 4 AC1-234 ได้แก่ ภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านลุ่มข้าว (ลพบุรี) หมู่บ้านโคกกระเทียม (ลพบุรี) หมู่บ้านกล้วย (ลพบุรี) หมู่บ้านกับเกล้า (สระบุรี) หมู่บ้านบางน้ำเขียว (สิงห์บุรี) หมู่บ้านปากคลองกรวด (เพชรบุรี) หมู่บ้านดงขุย (เพชรบูรณ์) หมู่บ้านส่องกล้อง (นครนายก) หมู่บ้านเขาดัง (นครนายก) หมู่บ้านโพธิ์ท่าควร (สุพรรณบุรี) หมู่บ้านหนองปลาไหลบน (เพชรบุรี) หมู่บ้านยางงาม (อุทัยธานี) หมู่บ้านหัวสา (ปราจีนบุรี) หมู่บ้านโคกبيب (ปราจีนบุรี) หมู่บ้านหนองเค็ด (ฉะเชิงเทรา) หมู่บ้านหาดสูง (สุโขทัย) หมู่บ้านปากอ้อย (เชียงราย) หมู่บ้านแม่มะ (เชียงราย) หมู่บ้านกลาง (เลย) หมู่บ้านปากหมาก (เลย) หมู่บ้านโขน้อย (อุดรธานี) หมู่บ้านหม้อ (หนองคาย) หมู่บ้านท่ม (หนองคาย) และหมู่บ้านใหม่ (หนองคาย)

กลุ่มที่ 5 A1-234, C123-4 ได้แก่ ภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านคุ่มเขา (นครนายก) หมู่บ้านป่าแดง (พิจิตร) หมู่บ้านเขาดิน (พิจิตร) และหมู่บ้านปากพัง (อุดรดิตถ์)

งานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ภาษาถิ่นพวนกลุ่มที่ 4 มีการพูดกระจายมากที่สุด คือ พูดกระจายอยู่บริเวณภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย

2.5.5 ภาษาลาว

2.5.5.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาษาลาว

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับ “ลาว” ผู้วิจัย ได้เคยสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับคำว่า “ลาว” และการอพยพย้ายถิ่นของคนลาวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว” (พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546: 386–390) และเห็นว่าเนื้อหาในงานวิจัยดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จึงได้คัดลอกเนื้อหาบางส่วนมาสรุปไว้ดังนี้

คำว่า “ลาว” เป็นชื่อชนชาติที่อาศัยเป็นส่วนใหญ่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีชื่อเรียกตนเองว่า “ลาว” และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีชื่อเรียกตนเองว่า “ลาว” “ลาวอีสาน” หรือ “ไทยอีสาน” นอกจากนี้ยังมีลาวบางส่วนอาศัยกระจายอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันออกไป เช่น ลาวเวียง ลาวใต้ ลาวภาคกลาง เป็นต้น

ตามหลักฐานทางตำนานและพงศาวดาร ลาวเป็นกลุ่มชนที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำโขง ตั้งแต่เขตเมืองสิงห์ทางตอนใต้ของแคว้นสิบสองปันนามายังแคว้นสิบสองจุไทในเขตลุ่มแม่น้ำดำทางตะวันออกและคลุมลงมาทางใต้ในเขตหัวพันลงมาจนถึงแคว้นตรัน-นินห์ของเวียดนาม การสร้างบ้านแปลงเมืองของคนลาวในระยะแรกนั้นเกิดขึ้นที่เมืองแฉก แคว้นสิบสองจุไท ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า เดียนเบียนฟู อยู่ในเขตประเทศเวียดนาม ต่อมาจึงค่อย ๆ กระจายถิ่นมาตามลุ่มแม่น้ำโขงทางด้านตะวันตกและด้านใต้ เมื่อครั้งเกิดสงครามไทย-ลาวในสมัยที่เจ้าอนุวงศ์เป็นเจ้าผู้ครองนครเวียงจันทน์ ผลกระทบสงครามครั้งใหญ่ดังกล่าวเป็นเหตุให้ประชาชนลาวหลายเผ่าพันธุ์ต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัย บางพวกโยกย้ายไปอยู่ในเขตเวียดนาม และบางพวกก็ย้ายมาอยู่ในประเทศไทย การเข้ามาอยู่ในดินแดนไทยของคนลาว เข้ามาใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการอพยพเข้ามาลี้ภัยตั้งเป็นบ้านเมือง ส่วนใหญ่จะกระจายกันอยู่ตามท้องถื่นต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ส่วนลักษณะที่สอง คือ การถูกกวาดต้อนเข้ามาซึ่งส่วนใหญ่จะถูกนำมาอยู่ในเขตจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางของประเทศไทย (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538)

การอพยพของคนลาวเข้าสู่ประเทศไทยครั้งสำคัญมี 3 ระยะ คือ ระยะแรกในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี คนลาวในหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาสัก ถูกกวาดต้อนมายังกรุงธนบุรี ระยะที่สอง ในสมัยรัชกาลพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในปีพ.ศ. 2334 กองทัพไทยยกไปตีหลวงพระบางและกวาดต้อนผู้คนจากหลวงพระบางเข้าสู่ประเทศไทย และระยะที่สาม สมัยรัชกาลพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว กองทัพไทยโจมตีเมืองเวียงจันทน์ และกวาดต้อนผู้คนจากเวียงจันทน์เข้ามาในประเทศไทยอีก

ปัจจุบันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของคนลาว ทั้งคนลาวอีสานและคนลาวที่อพยพจากสปป.ลาวเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดนในหลายจังหวัด เช่น จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ นอกจากนี้ยังมีคนลาวตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะภาคกลางซึ่งมี “ลาวเวียง” ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเวียงจันทน์ ปัจจุบันตั้งหลักแหล่งในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลาง เช่น นครปฐม และนครสวรรค์ “ลาวใต้” มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเวียงจันทน์ ปัจจุบันอาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์และสุพรรณบุรี เป็น

ต้น ส่วนคนลาวในภาคเหนือของประเทศไทยนั้น จากการสำรวจของผู้วิจัยในปี 2545 ทำให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นว่า มีคนลาวที่อพยพจากสปป.ลาวเข้ามาอยู่ในบางอำเภอของจังหวัดเชียงรายหลายชั่วอายุคนมาแล้ว ได้แก่ อำเภอเชียงของ อำเภอเทิง และอำเภอพาน เป็นต้น (นอกจากนี้ข้อมูลเพิ่มเติมจากโครงการวิจัยเรื่อง “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว”⁸⁷ ยังทำให้ทราบว่า ในจังหวัดน่านมีคนลาวตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านน้ำปั่ว ตำบลน้ำปั่ว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลาวในงานวิจัยนี้)

ในด้านภาษา งานที่นำเสนอการแบ่งกลุ่มภาษาลาวไว้ค่อนข้างชัดเจน ได้แก่ งานของเจ มาร์วิน บราวน์ (Brown, 1965) ซึ่งได้ศึกษาระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ที่พูดในประเทศไทยไว้ถึง 60 ภาษา ซึ่งรวมภาษาลาวถิ่นต่าง ๆ ไว้ด้วย ในงานดังกล่าวบราวน์ได้เสนอการแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (ดูหัวข้อที่ 2.4.2.1) รวมทั้งภาษากลุ่มลาวด้วยการใช้ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ ในงานดังกล่าวบราวน์ไม่เพียงแต่แบ่งกลุ่มภาษาลาวออกเป็นถิ่นย่อยให้เห็นอย่างชัดเจน แต่ยังแสดงการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวถิ่นย่อยต่าง ๆ และสืบสร้างระบบวรรณยุกต์ดั้งเดิมของภาษากลุ่มลาวไว้ด้วย บราวน์แบ่งภาษากลุ่มลาวออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ดังนี้⁸⁸

1) กลุ่มหลวงพระบาง ได้แก่ ภาษาลาวถิ่นหลวงพระบาง แก่นท้าว (เมืองไชยะบุรี ประเทศลาว) ด่านซ้าย (อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย) และเลย (อำเภอเมือง จังหวัดเลย)

2) กลุ่มเวียงจันทน์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่

2.1) กลุ่มภาษาเวียงจันทน์ ได้แก่ ภาษาลาวถิ่นทุรคม (แขวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว)

เวียงจันทน์ หล่มสัก (อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์) คอนสวรรค์ (อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ) และชัยภูมิ (อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ)

2.2) กลุ่มภาษาหนองคาย ได้แก่ ภาษาลาวถิ่นหนองคาย (อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย)

2.3) กลุ่มภาษาลาวใต้ ได้แก่ ภาษาลาวกลุ่มภาษาถิ่นร้อยเอ็ด (อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด) อุบล (อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี) บัวใหญ่ (อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา) ขอนแก่น (อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น) อุดร (อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี) พนมไพร (อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด) ศรีสะเกษ (อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ) และท่าตูม (อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์)

3) กลุ่มย่อย ได้แก่ ภาษาย่อยที่พูดในจังหวัดสกลนครและนครพนม ส่วนใหญ่พูดในบริเวณเดียวกันกับภาษาผู้ไท แต่ภาษาผู้ไทมักจะพูดในบริเวณชนบท ส่วนภาษาย่อยมักพูดในบริเวณชุมชนเมือง

⁸⁷ ดูเชิงอรรถที่ 1

⁸⁸ ในที่นี้ใช้ชื่อภาษาลาวถิ่นย่อยต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในงานของบราวน์ (Brown, 1965) ชื่อสถานที่ในวงเล็บท้ายชื่อภาษา หมายถึงบริเวณที่พูดภาษาลาวแต่ละถิ่นตามที่บราวน์เสนอไว้

2.5.5.2 ลักษณะทางภาษาของภาษาลาว

2.5.5.2 ก. ลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาลาว

เนื่องจากภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นภาษาลาวที่ผู้พูดอพยพมาจากประเทศสปป.ลาวเมื่อนานมาแล้ว⁸⁹ และมีข้อสันนิษฐานว่าเป็นภาษาลาวกลุ่มหลวงพระบาง ดังนั้นในที่นี้จึงเน้นศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาลาวในสปป.ลาว โดยเฉพาะภาษาลาวที่เกี่ยวข้องกับลาวหลวงพระบาง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ศึกษาลักษณะทางภาษามักอยู่ในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ และส่วนใหญ่มักศึกษาในด้านเสียง ส่วนงานที่ศึกษาด้านคำศัพท์นั้นมีค่อนข้างน้อย ในที่นี้จะสรุปลักษณะทางคำศัพท์ในภาษาลาวในงานวิจัยที่ผ่านมาเท่าที่สืบค้นได้ ดังนี้

เอมอร เชาว์สวน (2537) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาลาวในจังหวัดนครปฐมและในแขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยศึกษาภาษาลาวที่พูดในถิ่นต่าง ๆ 5 ถิ่น ในจังหวัดนครปฐมประกอบด้วย ลาวครั้ง ลาวใต้ ลาวเวียง และลาวโซ่ง ในแขวงบ่อแก้ว ได้แก่ ลาวบ่อแก้ว ในงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้สร้างรายการคำซึ่งประกอบด้วยหน่วยย่อยจำนวน 3,669 หน่วยย่อย โดยแบ่งตามกลุ่มความหมาย รวมทั้งสิ้น 16 ประเภทแล้วนำหน่วยย่อยทั้งหมดนี้ไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้ง 5 ถิ่น ถิ่นละ 1 คน ซึ่งได้คัดเลือกไว้โดยควบคุมตัวแปรทางสังคม คืออายุ เพศ การศึกษา และภูมิฐานะ

ผลการวิจัยดังกล่าวนำเสนอไว้ว่าภาษาถิ่นทั้ง 5 ถิ่นมีการใช้ศัพท์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 ใช้ศัพท์เหมือนกันทั้ง 5 ถิ่น ประเภทที่ 2 ใช้ศัพท์แตกต่างกันทุกจุดทั้ง 5 ถิ่น ประเภทที่ 3 คือ ถิ่นใดถิ่นหนึ่งใช้ศัพท์ แตกต่างออกไปจากถิ่นอื่น ๆ เพียงถิ่นเดียว ศัพท์ประเภทที่ทุกถิ่นใช้เหมือนกันพบมากที่สุดมีจำนวน 1,742 หน่วยย่อย คิดเป็นร้อยละ 47.47 ของหน่วยย่อยทั้งหมด ศัพท์ที่ใช้แตกต่างกันทุกจุดซึ่งแตกต่างกันทั้ง 5 ถิ่นนั้นพบเพียงเล็กน้อย ส่วนการใช้ศัพท์ในประเภทที่ 3 คือ ถิ่นใดถิ่นหนึ่งใช้ศัพท์แตกต่างจากถิ่นอื่น ๆ เพียงถิ่นเดียวนั้นพบว่า ภาษาลาวโซ่งใช้ศัพท์แตกต่างจากถิ่นอื่น ๆ ทั้ง 4 ถิ่นมากเป็นอันดับหนึ่ง ภาษาลาวบ่อแก้ว ใช้ศัพท์แตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น ๆ ทั้ง 4 ถิ่นมากเป็นอันดับสอง ส่วนภาษาลาวครั้ง ภาษาลาวใต้และภาษาลาวเวียง แต่ละถิ่นใช้ศัพท์แตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น ๆ ทั้ง 4 ถิ่นในจำนวนที่ใกล้เคียงกันและใช้แตกต่างเพียงเล็กน้อย ความแตกต่างดังกล่าวอาจจะแสดงให้เห็นว่า ภาษาลาวครั้ง ภาษาลาวใต้และภาษาลาวเวียงเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กัน

งานวิจัยดังกล่าวให้คำอธิบายไว้ว่า หากพิจารณาถิ่นที่อพยพมาแต่ครั้งดั้งเดิม กลุ่มชนที่พูดภาษาลาวครั้ง ภาษาลาวใต้และภาษาลาวเวียงอพยพมาจากแถบหลวงพระบาง เวียงจันทน์ หรือในแถบจำปาศักดิ์ ซึ่งเป็นถิ่นที่พูดภาษาใกล้เคียงกัน หรือมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ใกล้ชิดกันหรือถิ่นที่อยู่ปัจจุบันในจังหวัดนครปฐม ลาวครั้ง ลาวใต้ และลาวเวียงก็คบหาสมาคมกันมากกว่าลาวโซ่ง ส่วนกลุ่มลาวโซ่งนั้นมีหลักฐานว่าอพยพมาจากประเทศลาว บริเวณที่อยู่ใกล้จีนและเวียดนาม ซึ่งเป็นไปได้ว่าศัพท์ที่ใช้จะแตกต่างจาก 3 กลุ่มดังกล่าว สำหรับภาษาลาวบ่อแก้วนั้น แม้ว่าเสียงจะ

⁸⁹ ข้อมูลจากประวัติหมู่บ้านน้ำบัวและคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (ดูภาคผนวก ค)

คล้ายคลึงกับภาษาลาวครั้ง แต่การใช้ศัพท์ก็แตกต่างกันไปบ้างทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะลักษณะภูมิประเทศที่อยู่ห่างไกลกันจึงเป็นอิทธิพลหนึ่งที่ทำให้มีการใช้ศัพท์ที่แตกต่างกันไปได้

ผลการวิจัยดังกล่าวนำเสนอไว้ว่า ศัพท์ที่ภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นใช้เหมือนกันมี 3 ลักษณะ คือ⁹⁰

1. ศัพท์ที่เป็นของภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นโดยเฉพาะและไม่ได้ใช้ในภาษาไทยกลาง เช่น หน่วยยรรธ “เปล” ภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นใช้คำว่า ?u:
2. ศัพท์ที่ใช้เหมือนภาษาไทยกลาง เช่น หน่วยยรรธ “สิบ”
3. ศัพท์ที่ใช้เหมือนภาษาไทยกลางศัพท์หนึ่ง อีกศัพท์หนึ่งเป็นศัพท์ที่เป็นของภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นโดยเฉพาะ ได้แก่ หน่วยยรรธ “ควั” ในภาษาไทยกลางใช้ khiw ในภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นใช้ khiw และ khonkhiw (khonkhiw ใช้เฉพาะภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่น ซึ่งหมายถึง “ควั”)

ผลการศึกษาศัพท์ที่ภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นใช้เหมือนกันแสดงให้เห็นว่า นอกจากภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นจะใช้ศัพท์เดียวกัน เช่น หน่วยยรรธ “ป้า” ภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นใช้ pa: เป็นต้น แต่ลักษณะที่ภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นใช้เหมือนกันยังพบว่าเกิดจากการแปรเสียงพยัญชนะ สระ การลดพยางค์หรือเพิ่มพยางค์ การตัดเสียงหรือเพิ่มเสียง ซึ่งการใช้ศัพท์เหมือนกันทั้ง 5 ถิ่น จะพบมากกว่าการใช้ศัพท์แตกต่างกันทั้ง 5 ถิ่น

งานวิจัยดังกล่าวสรุปไว้ว่า ผลการศึกษาวิจัยคำศัพท์ของภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นนั้นสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ของภาษาถิ่นโดยอาศัยคำศัพท์ของเรื่องเดช ปันเขื่อนขันธ์ (2531 อ้างถึงใน เอมอร เขาวนสวน, 2537: 191) ซึ่งได้แบ่งประเภทของคำศัพท์ในภาษาถิ่นตระกูลไทออกเป็น 4 ประเภท แต่ประเภทที่เกี่ยวข้องกับผลการวิจัยดังกล่าวนี้ ได้แก่

1. คำศัพท์ร่วมตระกูล (cognate) เป็นคำศัพท์ที่มีปรากฏอยู่ทั่วไปในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าภาษาถิ่นนั้นจะพูดอยู่ในประเทศหรือต่างประเทศก็ตาม ก็จะมีคำศัพท์ร่วมตระกูลเหล่านี้ปรากฏอยู่เสมอ ซึ่งเมื่อพบคำศัพท์ร่วมตระกูลปรากฏอยู่ในภาษาถิ่นใดแล้วก็สามารถทราบได้ว่าภาษาถิ่นนั้นเป็นภาษาถิ่นตระกูลไทย คำศัพท์ร่วมตระกูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท
 - 1.1 คำศัพท์ร่วมแท้ (common cognate) ได้แก่ คำศัพท์ที่ปรากฏในรูปของคำศัพท์เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันที่สุด โดยเฉพาะมีคำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นเหมือนกันหรือเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน เช่น ในงานวิจัยดังกล่าวพบศัพท์ที่ภาษาลาวทั้ง 5 ถิ่นใช้เหมือนกัน ได้แก่คำว่า แชน ขา หู หนวด บิน เป็ด ไก่ เป็นต้น
 - 1.2 คำศัพท์ร่วมเสียงปฏิภาค (correspondent cognate) ได้แก่ คำศัพท์ที่มีรูปลักษณะต่างกันเพียงจุดใดจุดหนึ่ง หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของศัพท์ เช่น พยัญชนะหรือสระ เป็นต้น แต่สามารถหาหลักเสียงร่วมตระกูลของภาษาได้ว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกันระหว่างภาษาถิ่นตระกูลไทด้วยกัน คำศัพท์ที่มีหน่วยเสียงแตกต่างกันเช่นนี้จะป็นเสียงปฏิภาค (correspondence) ซึ่งกันและกันอย่างมีระบบระหว่างภาษาถิ่นหนึ่งกับ

⁹⁰ ตัวอย่างคำศัพท์ที่นำเสนอไว้ในวิทยานิพนธ์ของเอมอร เขาวนสวน (2537) ใช้สัทอักษร (IPA) ในการถ่ายทอดเสียง แต่ไม่ได้กำกับวรรณยุกต์ของแต่ละคำไว้ด้วย การนำเสนอตัวอย่างในที่นี้จึงใช้รูปแบบการถ่ายทอดเสียงตามที่ปรากฏในงานดังกล่าว

อีกถิ่นหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ภาษาไทถิ่นบางภาษามีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น ph, th, kh, ch และภาษาไทถิ่นบางภาษามีหน่วยเสียง p, t, k, c โดยเฉพาะคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ซึ่งในงานวิจัยดังกล่าวพบว่า ภาษาลาวบ่อแก้ว ลาวครั่ง ลาวใต้ และลาวเวียงออกเสียง ph, th, kh แต่ในภาษาลาวโง้งจะออกเสียงเป็น p, t, k เช่น หน่วยยรรด “พา” ในภาษาลาวบ่อแก้ว ลาวครั่ง ลาวใต้ และลาวเวียงออกเสียงเป็น [pha:] ส่วนภาษาลาวโง้งจะออกเสียงเป็น [pa:]

นอกจากนี้ คำศัพท์ร่วมภูมิภาคยังแบ่งออกเป็นหลายอย่าง เช่น

- 1.2.1 คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นคำต่างกัน ในงานวิจัยดังกล่าวพบคำศัพท์ลักษณะดังกล่าวจำนวนมาก เช่น เสียง d-l, th-t, s-c เป็นต้น เช่นคำว่า day – lay (หน่วยยรรด “ได้”)
- 1.2.2 คำศัพท์ที่ต่างกันเฉพาะสระ ในงานวิจัยดังกล่าวพบอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น say – suay (หน่วยยรรด “สาย”)
- 1.2.3 คำศัพท์ที่มีพยัญชนะท้ายต่างกันหรือมีตัวสะกดต่างกัน จะพบมากในภาษาลาวโง้งซึ่งจะใช้ต่างจากภาษาลาวอีก 4 ถิ่น เช่น คำว่า luk – lu? (โดยเฉพาะคำลงท้ายพยัญชนะ -k ในภาษาลาว 4 ถิ่นในภาษาลาวโง้งจะใช้เสียง -ʔ (ซึ่งตามเฉพาะเสียงสั้นเท่านั้น)
- 1.2.4 คำศัพท์ที่มีพยัญชนะควบกล้ำต่างกัน ซึ่งในงานวิจัยดังกล่าวพบว่าในภาษาลาวโง้งใช้พยัญชนะควบกล้ำ ในภาษาลาวบ่อแก้ว และภาษาลาวเวียงมีใช้อยู่เล็กน้อย สำหรับภาษาลาวครั่งและภาษาลาวไต้หวันไม่ปรากฏพยัญชนะควบกล้ำเลย

2. คำศัพท์เฉพาะถิ่น (Dialect Lexicon) คือ คำศัพท์ที่ปรากฏใช้ในภาษาถิ่นใดถิ่นหนึ่ง แต่ไม่ปรากฏใช้ในอีกถิ่นหนึ่งหรือถิ่นอื่น การได้มาของศัพท์อาจบัญญัติใช้กันมาแต่ดั้งเดิมหรือบัญญัติขึ้นใช้ภายหลังตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างในงานวิจัยดังกล่าวที่พบในภาษาลาวโง้งซึ่งคาดว่าจะเป็นศัพท์เฉพาะถิ่นดั้งเดิม ซึ่งแตกต่างจากภาษาลาวถิ่นอื่น ๆ อีก 4 ถิ่น ได้แก่ คำว่า coŋ (หน่วยยรรด “ขยัน”) ภาษาลาวครั่ง ลาวใต้ และลาวเวียงใช้คำว่า man ภาษาลาวบ่อแก้วใช้คำว่า duman ตัวอย่างของคำศัพท์เฉพาะถิ่นซึ่งคาดว่าบัญญัติขึ้นใช้ภายหลัง ได้แก่ หน่วยยรรด “ขวดเหล้า” ในภาษาลาวบ่อแก้วจะใช้คำว่า ke:w ในภาษาลาวอื่น ๆ จะใช้คำว่า khuat หรือ kuat หน่วยยรรด “นาฬิกา” ภาษาลาวบ่อแก้วใช้คำว่า moŋ ส่วนภาษาลาวอื่น ๆ ใช้ว่า na:lika: หน่วยยรรด “น้ำแข็ง” ภาษาลาวบ่อแก้วใช้ namko:n ภาษาลาวอื่น ๆ ใช้คำว่า namkheŋ

นอกจากงานวิจัยในข้างต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ของศิวพร ฮาชันนารี (2543) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบางที่บ้านปากเสียง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเปรียบเทียบกับระบบเสียงภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลยและ

ภาษาลาวครั้งลุ่มน้ำท่าจีน ในด้านคำศัพท์ งานวิจัยดังกล่าวได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างในเรื่องคำศัพท์ในภาษาลาวทั้ง 3 ถิ่นไว้ว่า คำศัพท์ของภาษาลาวทั้ง 3 ถิ่นดังกล่าวหลายคำมีความแตกต่างกัน คำศัพท์บางคำของภาษาลาวหลวงพระบางเหมือนภาษาลาวด่านซ้าย และมีบางคำที่เหมือนภาษาลาวครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) คำศัพท์ของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้ายเหมือนกัน และแตกต่างจากภาษาลาวครั้ง ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั้ง	ความหมาย
ʔɛ:p ²¹	ʔɛ:p ²¹	ko:ŋ ³⁴	“กล่อง”
sa ²¹⁴ laj ⁵⁵ tu: ³³	sa ²¹⁴ laj ⁵⁵ tu: ³³	ko:m ³³	“กลอน”

2) คำศัพท์ของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั้งเหมือนกัน และแตกต่างจากภาษาลาวด่านซ้าย ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั้ง	ความหมาย
kaw ⁴⁵³	muan ⁵⁵	kaw ⁴⁴	“เกล้า(ผม)”
fot ³⁵	ho:m ⁴³	fot ³⁴	“เดือด”

3) คำศัพท์ของภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้งเหมือนกัน และแตกต่างจากภาษาลาวหลวงพระบาง ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั้ง	ความหมาย
se:w ²¹⁴	pak ²¹⁵	pak ⁴⁵²	“ปัก”
pi:m ⁴⁵³ k ^h ian ²¹⁴	sa ³³ mut ⁵⁵	sa ³³ mut ⁴⁵²	“สมุด”

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าวไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคำศัพท์ในภาษาลาวโดยตรง การเปรียบเทียบคำศัพท์ในภาษาทั้ง 3 ถิ่นดังกล่าวเป็นการตั้งข้อสังเกตเท่านั้น ในงานวิจัยดังกล่าวจึงได้เสนอแนะให้คำศัพท์ในภาษาลาวถิ่นต่างๆ เป็นประเด็นที่ควรมีการศึกษาต่อไป

2.5.5.2 ข. ลักษณะทางเสียงในภาษาลาว

งานวิจัยที่ศึกษาลักษณะทางเสียงในภาษาลาวส่วนใหญ่นำเสนอในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ เช่นเดียวกัน ลักษณะทางเสียงในภาษาลาวในที่นี้ได้แก่ ระบบเสียงซึ่งประกอบด้วยพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่นำเสนอในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา สรุปได้ดังนี้

กาญจนา พันธุ์คำ (2520) ศึกษาลักษณะเฉพาะด้านเสียงของภาษาลาวในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบภาษาลาวที่คนไทยเชื้อสายลาวใช้พูดในชีวิตประจำวันซึ่งแบ่งเป็นภาษาย่อย 4 ภาษาคือ ภาษาลาวโซ่ง ลาวครั้ง ลาวใต้ และลาวเวียง เปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างด้านลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ เสียงพยัญชนะ และเสียงสระของภาษาย่อยทั้ง 4 ภาษาแล้วนำไปเปรียบเทียบกับภาษาไทยมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะทางด้านเสียงของภาษาย่อย 4 ภาษามีทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน กล่าวคือ ลักษณะของเสียงวรรณยุกต์

ในภาษาลาวใต้จะคล้ายคลึงกับภาษาลาวเวียง ทั้งสองภาษานี้จะแตกต่างจากเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาวโซ่งและลาวครั่ง ส่วนจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาวโซ่ง ลาวใต้ และลาวเวียงมี 6 หน่วยเสียงเท่ากัน แต่ภาษาลาวครั่งมี 5 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวครั่ง ลาวใต้ และลาวเวียงมี 20 หน่วยเสียง ไม่มีเสียงพยัญชนะควบกล้ำ แต่ภาษาลาวโซ่งมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 19 หน่วยเสียง เสียงพยัญชนะควบกล้ำ 3 หน่วยเสียง เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยมาตรฐานพบว่า ลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน ส่วนลักษณะของเสียงพยัญชนะและเสียงสระคล้ายกัน

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) ที่ศึกษาระบบเสียงในภาษาลาว 5 กลุ่ม ได้แก่ ลาวโซ่ง ลาวครั่ง ลาวเวียง ลาวใต้ และลาวพวนที่พูดในพื้นที่ 4 จังหวัดของกลุ่มน้ำท่าจีนเพื่อศึกษาระบบเสียงและเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่ม ในงานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลภาษาลาวที่พูดกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ คือ ภาษาลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร ภาษาลาวครั่งและลาวเวียง จังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และนครปฐม ภาษาลาวใต้ จังหวัดชัยนาทและนครปฐม ภาษาลาวพวน จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้คำศัพท์เพื่อทดสอบระบบเสียงจากผู้ออกภาษาลาวแต่ละกลุ่มซึ่งมีอายุระหว่าง 50-75 ปี

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่มต่างก็มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ กล่าวคือ ภาษาลาวโซ่งมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ใกล้เคียงกับภาษาไทยดำ ภาษาลาวครั่งมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ใกล้เคียงกับภาษาลาวกลุ่มหลวงพระบาง ภาษาลาวเวียงและภาษาลาวใต้มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ใกล้เคียงกับภาษาลาวกลุ่มเวียงจันทน์ ภาษาลาวพวน จังหวัดสุพรรณบุรีมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ใกล้เคียงกับภาษาลาวพวน อำเภอรพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และอำเภอบ้านหมี่ อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี งานวิจัยดังกล่าวคาดว่าคงเป็นคนลาวกลุ่มเดียวกันที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งกระจายในเขตลุ่มน้ำท่าจีน นอกจากนั้นลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาวกลุ่มเดียวกันแต่พูดคนละจังหวัดก็ต่างกันด้วย กันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ชุมชนลาวที่มีสระประสมเอื้อ /ia/ มักเป็นชุมชนลาวที่มีการคมนาคมค่อนข้างสะดวกและใกล้กรุงเทพมหานคร ส่วนชุมชนลาวที่ไม่มีสระประสมเอื้อ /ia/ จะใช้สระประสมเอื้อ /ia/ แทนนั้น มักเป็นชุมชนลาวที่มีความเจริญน้อยกว่า การคมนาคมไม่สะดวก และอยู่ไกลกรุงเทพมหานคร

สำหรับระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวที่พูดในประเทศสปป.ลาว มีงานของวีระพงศ์ มีสถาน (2543) ซึ่งได้นำเสนอเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาลาวถิ่นเวียงจันทน์ไว้ใน “พจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary)” สรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงภาษาลาวถิ่นเวียงจันทน์

พยัญชนะ ภาษาลาวถิ่นเวียงจันทน์มีพยัญชนะ 20 หน่วยเสียงดังแสดงในตารางที่ 64

ตารางที่ 64 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาว ถิ่นเวียงจันทน์ (ดัดแปลงจากวีระพงศ์ มีสถาน, 2543: VIII)

ลักษณะ ของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริม ฝีปาก ทั้งสอง	ริม ฝีปาก ล่าง- ฟันบน	ปุ่ม เหงือก	ปุ่ม เหงือก- เพดาน แข็ง	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	คอ หอย
กัก	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง	p ph b		t th d			k kh	ʔ
กึ่งเสียด แทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				c			
เสียด แทรก	ไม่ก้อง		f	s				h
นาสิก	ก้อง	m		n		ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l				
กึ่งสระ	ก้อง	w				y		

สระ ภาษาลาวถิ่นเวียงจันทน์มีสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง และสระประสม 6 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 65

ตารางที่ 65 ระบบเสียงสระในภาษาลาว ถิ่นเวียงจันทน์ (ดัดแปลงจากวีระพงศ์ มีสถาน, 2543: X)

สระเดี่ยว						
ตำแหน่งของลิ้น ระดับลิ้น	หน้า		กลางค่อนข้างหลัง		หลัง	
	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว	สั้น	ยาว
สูง	i	i:	ɨ	ɨ:	u	u:
กลาง	e	e:	ə	ə:	o	o:
ต่ำ	ɛ	ɛ:	a	a:	ɔ	ɔ:
สระประสม						
	ia	i:a	ɨa	ɨ:a	ua	u:a

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ภาษาลาวถิ่นเวียงจันทน์มีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ได้แก่

1. วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ กลางต่ำขึ้น (Mid Low Rising Tone) ต้นเสียงเริ่มในระดับกลาง แล้วลดระดับลงเล็กน้อยก่อนจะสูงขึ้นในช่วงท้ายเสียง (ใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์จัตวาในภาษาไทย) เช่น คำว่า ผี ขา ผม ปลา ดี เกา เบา ไต เป็นต้น

2. วรณยุกต์เปลี่ยนระดับ กลางสูงขึ้น (Mid High Rising Tone) ต้นเสียงเริ่มในระดับกลาง แล้วสับัดสูงขึ้นในช่วงท้ายเสียง เช่น คำว่า มี นา ทา ครู เป็นต้น
3. วรณยุกต์คงระดับกลาง (Mid Tone) ต้นเสียงเริ่มในระดับกลางและคงระดับไปจนสิ้นเสียง เช่น คำว่า ข่า ผ่า ป่า เต่า บ่า ดำ พ่อ แม่ เป็นต้น
4. วรณยุกต์เปลี่ยนระดับ ต่ำตก (Low Falling tone) ต้นเสียงเริ่มในระดับค่อนข้างต่ำแล้ว ลดลงอีกในช่วงท้ายเสียง (ใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์เอกในภาษาไทย) ตัวอย่างเช่น คำว่า ผ้า ห้า ขาด ถูก บีบ บาด/บาตร เป็นต้น
5. วรณยุกต์เปลี่ยนระดับ กลางขึ้นตก (Mid Falling tone) ต้นเสียงเริ่มในระดับกลาง แล้ว สูงขึ้นเล็กน้อยก่อนที่เสียงจะตกในช่วงท้าย (ใกล้เคียงกับเสียงวรรณยุกต์โทในภาษาไทย) ตัวอย่างเช่น คำว่า ป้า ตู๊ ม้า เค้า ธาตุ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของคิพร ฮาชันนารี (2543) ที่ศึกษาระบบเสียงในภาษาลาว โดยศึกษา ระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบางที่บ้านปากเสียง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เปรียบเทียบกับระบบเสียงภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลยและภาษาลาวครั้งลุ่มน้ำทำจิ้น ผลการวิจัย พบว่า ระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วยหน่วยเสียง พยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ 21 หน่วยเสียง เป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง หน่วยเสียง วรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ระบบเสียงภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ ต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ 21 หน่วยเสียง เป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง

เมื่อเปรียบเทียบระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย และ ภาษาลาวครั้ง ลุ่มน้ำทำจิ้น ผลการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่า ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่าน ซ้าย และภาษาลาวครั้ง ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวมีจำนวนเท่ากันคือ 20 หน่วยเสียง ปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระมีจำนวนเท่ากันคือ 21 หน่วยเสียงเป็นหน่วย เสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง และมีจำนวนหน่วยเสียง วรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงเท่ากัน

คิพร ฮาชันนารีอธิบายไว้ว่า ลักษณะการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีความแตกต่าง กันเล็กน้อย คือการแตกตัวของหน่วยวรรณยุกต์ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้ายและภาษา ลาวครั้งเหมือนกันในทุกช่องยกเว้นการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A ที่ภาษาลาวหลวง พระบางและภาษาลาวครั้งเป็นแบบ A1-234 แต่การแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A ของ ภาษาลาวด่านซ้ายเป็นแบบ A1-23-4 อีกประการหนึ่งถึงแม้การแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ใน ช่อง DL ของภาษาลาวทั้ง 3 อันจะเหมือนกันคือ แตกตัวเป็น DL 123-4 แต่หน่วยเสียงวรรณยุกต์ใน ช่อง DL4 จากภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั้งเป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 ในขณะที่หน่วย เสียงวรรณยุกต์ช่อง DL4 ของภาษาลาวด่านซ้ายเป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3

ผลการวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาลาวทั้ง 3 ถิ่นจากวิทยานิพนธ์ของคิพร ฮาชันนารี (2543) สรุปได้ดังนี้

ระบบเสียงภาษาลาวหลวงพระบาง

พยัญชนะ ภาษาลาวหลวงพระบางที่พูดในบ้านปากเสียง แขวงหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ดังแสดงในตารางที่ 66 ต่อไปนี้

ตารางที่ 66 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว (ดัดแปลงจากคิพร ฮาชันนารี, 2543: 22)

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริม ฝีปาก ทั้งสอง	ริม ฝีปาก- ฟัน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	คอ หอย
กัก	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง	p p ^h b		t t ^h d		k k ^h	ʔ
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				c		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			j		

หน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 20 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด ได้แก่ /p-, t-, k-, ʔ-, p^h-, t^h-, k^h-, b-, d-, c-, f-, s-, h-, m-, n-, ɲ-, ŋ-, l-, w-, j-/ เป็นพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

สระ ภาษาลาวหลวงพระบางที่พูดในบ้านปากเสียง แขวงหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ /i, i:, e, e:, ε, ε:, ɨ, ɨ:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และมีสระประสม 3 หน่วยเสียงคือ /ia, ia, ua/

หน่วยเสียงสระในภาษาลาวหลวงพระบาง แสดงในตารางที่ 67 ต่อไปนี้

ตารางที่ 67 หน่วยเสียงสระในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว (ดัดแปลงจากคิ๊วพร ฮาซัน นารี, 2543: 28)

ตำแหน่งของลิ้นและ ลักษณะของริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า ไม่ห่อริมฝีปาก	ลิ้นส่วนกลาง ไม่ห่อริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหลัง ห่อริมฝีปาก
ระดับลิ้น			
สูง	i, i:	ɨ, ɨ:	u, u:
กลางสูง	e, e:	ə, ə:	o, o:
กลางต่ำ	ɛ, ɛ:		ɔ, ɔ:
ต่ำ		a, a:	
สระประสม	ia	ia	ua

วรรณยุกต์ วรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาวมี 5 หน่วยเสียงดังนี้

1. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 มี 2 เสียงย่อย คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [214] เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 ตกลงมายังระดับเสียงที่ 1 แล้วเลื่อนขึ้นไประดับเสียงที่ 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์เทียบกับการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/siw²¹⁴/ “สิว” /k^{hi}ŋ²¹⁴/ “ซิง”

นอกจากนี้หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ยังปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงสั้นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงและอักษรกลางในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 ตกลงมายังระดับเสียงที่ 1 แล้วเลื่อนขึ้นไประดับเสียงที่ 5 [215] ตัวอย่างเช่น

/kep²¹⁵/ “เก็บ” /k^hut²¹⁵/ “ชุด”

2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ /33/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นถึงจุดจบอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 โดยตลอด หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและอักษรต่ำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่าง

/da:w³³/ “ดาว” /lom³³/ “ลม”

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 มี 2 เสียงย่อย คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ [55] เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นถึงจุดจบอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 5 โดยตลอด หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรกลางและอักษรต่ำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/ke:⁵⁵/ “แก๋” /k^ha:⁵⁵/ “ข้า”

นอกจากนี้หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 ยังปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงสั้นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 แล้วเลื่อนขึ้นไประดับเสียงที่ 5 [35] ตัวอย่างเช่น

/lap³⁵/ “ลับ” /nok³⁵/ “นก”

4. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก /21/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 แล้วตกลงมายังระดับเสียงที่ 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/huaj²¹/ “ห่วย” /sɔm²¹/ “มะลิ”

นอกจากนี้หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 ยังปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงยาวซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงและอักษรกลางในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/sa:k²¹/ “สาก” /de:t²¹/ “แดด”

5. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก /453/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 4 เลื่อนขึ้นไประดับเสียงที่ 5 แล้วตกลงมายังระดับเสียงที่ 3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและอักษรต่ำ มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/din⁴⁵³/ “ดิน” /ma:⁴⁵³/ “ม้า”

นอกจากนี้หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 ยังปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงยาวซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/ja:k⁴⁵³/ “ยาก” /k^hi:p⁴⁵³/ “คืบ”

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว แสดงในภาพที่ 53 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /214/	ว.3 /55/	ว.4 /21/		ว.1 /215/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)	ว.2 /33/		ว.5 /453/		
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสียดเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)					ว.3 /35/

ภาพที่ 53 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว
(ดัดแปลงจากศิวัพร ฮาชันนารี, 2543: 36)

โครงสร้างพยางค์

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของภาษาลาวหลวงพระบาง มีโครงสร้างพยางค์แบ่งเป็น 5 ลักษณะ
ดังนี้

1. โครงสร้างพยางค์แบบ CV^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียง
พยัญชนะต้นเดี่ยว สระเสียงสั้น มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างของ
พยางค์ที่ไม่เน้น ตัวอย่างเช่น

/ka³³ du:k²¹/ “กระดุก” /ka³³ bot²¹⁴/ “แก้ง”

2. โครงสร้างพยางค์แบบ CVV^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียง
พยัญชนะเดี่ยว มีสระเป็นเสียงสระเดี่ยวเสียงยาวหรือสระประสม มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์
ได้ทุกหน่วยเสียง ตัวอย่างเช่น

/ka:³³/ “กา”
/sia⁵⁵/ “เชื้อ”
/k^hai:²¹⁴/ “ชา”

3. โครงสร้างพยางค์แบบ CV(V)N^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียง
พยัญชนะเดี่ยว มีสระเสียงสั้น เสียงยาว หรือสระประสม มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็น
พยัญชนะนาสิกหรือพยัญชนะกึ่งสระ มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ได้ทุกหน่วยเสียง
ตัวอย่างเช่น

/dom³³/ “ดม”
/kaw⁵⁵/ “เก่า”
/ba:ŋ³³/ “บาง”

4. โครงสร้างพยางค์แบบ CV^S หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว สระเสียงสั้น และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกัก มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 และ 3 ตัวอย่างเช่น

/kep ²¹⁵ /	“เก็บ”
/suk ²¹⁵ /	“สุข”
/mat ³⁵ /	“ผูก”

5. โครงสร้างพยางค์แบบ CVVS^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว สระเสียงยาว หรือสระประสม และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกัก มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 และ 5 ตัวอย่างเช่น

/ʔɛ:p ²¹ /	“กล่อง”
/nuak ²¹ /	“หนวก”
/mit ⁴⁵³ /	“มีด”

โครงสร้างคำหลายพยางค์ในภาษาลาวหลวงพระบาง เกิดจากการนำโครงสร้างของคำพยางค์เดียวดังกล่าวข้างต้นมารวมกัน โดยโครงสร้างพยางค์แบบที่ 1 CV^T เป็นพยางค์ที่ไม่เน้นของคำประสม ในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวแสดงตัวอย่างข้อมูลคำ 2-4 พยางค์ เช่น

/ka ³³ tɔ:m ³³ sia ²¹ /	“กระดุม”
/ta ³³ wen ³³ /	“พระอาทิตย์”
/p ^h a ³³ jat ⁴⁵³ t ^h ɔ:k ⁴⁵³ t ^h ɔ:ŋ ⁴⁵³ /	“โรคห่า”

ระบบเสียงภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย

พยัญชนะ ภาษาลาวด่านซ้ายซึ่งพูดที่หมู่บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ดังแสดงในตารางที่ 68 ต่อไปนี้

ตารางที่ 68 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย (ดัดแปลงจากคิพร ฮาชันนารี, 2543: 42)

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริม ฝีปาก ทั้งสอง	ริม ฝีปาก- ฟัน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	คอ หอย
กัก หรือ ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง	p p ^h b		t t ^h d		k k ^h	ʔ
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				c		

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริม ฝีปาก ทั้งสอง	ริม ฝีปาก- ฟัน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	คอ หอย
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			j		

หน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 20 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด คือ /p-, t-, k-, ʔ-, p^h-, t^h-, k^h-, b-, d-, c-, f-, s-, h-, m-, n-, ɲ-, ŋ-, l-, w-, j-/ เป็นพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ɲ, -w, -j/

สระ ภาษาลาวด้านซ้ายซึ่งพูดที่บ้านแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ /i, i:, e, e:, ε, ε:, ɛ, ɛ:, ɔ, ɔ:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และมีสระประสม 3 หน่วยเสียงคือ /ia, ia, ua/ หน่วยเสียงสระในภาษาลาวด้านซ้ายแสดงในตารางที่ 69 ต่อไปนี้

ตารางที่ 69 หน่วยเสียงสระในภาษาลาวด้านซ้าย จังหวัดเลย (ดัดแปลงจากศิวพร ฮาชันนารี, 2543: 48)

ตำแหน่งของลิ้นและ ลักษณะของริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า ไม่ห่อริมฝีปาก	ลิ้นส่วนกลาง ไม่ห่อริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหลัง ห่อริมฝีปาก
ระดับลิ้น			
สูง	i, i:	ɪ, ɪ:	u, u:
กลางสูง	e, e:	ə, ə:	o, o:
กลางต่ำ	ε, ε:		ɔ, ɔ:
ต่ำ		a, a:	
สระประสม	ia	ia	ua

วรรณยุกต์ ภาษาลาวด้านซ้าย จังหวัดเลยมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงดังนี้

1. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 มี 2 เสียงย่อย คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [214] เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 ตกลงมายังระดับเสียงที่ 1 แล้วเลื่อนขึ้นไประดับเสียงที่ 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์เทียบกับการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/sa:w²¹⁴/ “สาว”

นอกจากนี้หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ยังปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงสั้นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงและอักษรกลางในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 ตกลงมายังระดับเสียงที่ 1 แล้วเลื่อนขึ้นไประดับเสียงที่ 5 [215] ตัวอย่างเช่น

/top²¹⁵/ “ตบ” /sip²¹⁵/ “สิบ”

2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ /33/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นถึงจุดจบอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 โดยตลอด หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่าง

/ta:³³/ “ตา” /ʔaj³³/ “ไอ”

3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 มี 2 เสียงย่อย คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ [55] เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นถึงจุดจบอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 5 โดยตลอด หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรกลางและอักษรต่ำที่มีรูปวรรณยุกต์เอกในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน และพยางค์เป็นในการเขียนภาษาไทยมาตรฐานซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ไม่มีรูปวรรณยุกต์ ตัวอย่างเช่น

/ja:n⁵⁵/ “เกรง”

/ti:n⁵⁵/ “ตื่น”

/la:j⁵⁵/ “ลาย”

นอกจากนี้หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 ยังปรากฏในพยางค์ตายซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน มีสระเสียงสั้นและเสียงยาว เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 3 แล้วเลื่อนขึ้นไประดับเสียงที่ 5 [35] ตัวอย่างเช่น

/mit³⁵/ “มิด” /ha:k³⁵/ “ราก”

4. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก /21/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 2 แล้วตกลงมายังระดับเสียงที่ 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/saj²¹/ “ไส้” /he:ŋ²¹/ “แห้ง”

นอกจากนี้หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 ยังปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงยาวซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงและอักษรกลางในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/be:k²¹/ “แบก” /sa:k²¹/ “สาก”

5. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก /43/ เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มีจุดเริ่มต้นของเสียงอยู่ประมาณระดับเสียงที่ 4 แล้วตกลงมายังระดับเสียงที่ 3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ปรากฏในพยางค์เป็นซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและอักษรต่ำ มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับในการเขียนคำภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น

/lin⁴³/ “ล้น” /pa:⁴³/ “ป่า”

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย แสดงในภาพที่ 54 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /214/	ว.3 /55/	ว.4 /21/		ว.1 /215/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)	ว.2 /33/		ว.5 /43/		
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)				ว.3 /35/	

ภาพที่ 54 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย (ดัดแปลงจากตีพิมพ์ ฮาชันนารี, 2543: 56)

ข้อสังเกต: ในงานของตีพิมพ์ ฮาชันนารี ภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลยมีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A กับ B แบบ A4=B1234 และมีวรรณยุกต์ใน DL4 และ DS4 เป็นหน่วยเสียงย่อย และนอกจากนี้วรรณยุกต์ใน C234 ยังเป็นหน่วยเสียงเดียวกับวรรณยุกต์ใน DL4 ซึ่งแตกต่างจากภาษาลาวหลวงพระบางที่กล่าวข้างต้นที่วรรณยุกต์ใน A4 เป็นหน่วยเสียงเดียวกับวรรณยุกต์ใน B1234 และวรรณยุกต์ใน C234 กับ DL4 เป็นหน่วยเสียงเดียวกัน

โครงสร้างพยางค์

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ของภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย มีโครงสร้างพยางค์แบ่งเป็น 5 ลักษณะเช่นเดียวกับภาษาลาวหลวงพระบาง ดังนี้

1. โครงสร้างพยางค์แบบ CV^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว สระเสียงสั้น มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างของพยางค์ที่ไม่เน้น ตัวอย่างเช่น

/ku³³ la:p²¹/ “กุหลาบ” /ka³³ ta:⁴³/ “ตะกร้า”

2. โครงสร้างพยางค์แบบ CVV^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว มีสระเป็นเสียงสระเดี่ยวเสียงยาวหรือสระประสม มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ได้ทุกหน่วยเสียง ตัวอย่างเช่น

/mi: ⁵⁵ /	“มี”
/tu: ⁴³ /	“ตู้”
/kia ³³ /	“เกลือ”

3. โครงสร้างพยางค์แบบ CV(V)N^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว มีสระเสียงสั้น เสียงยาว หรือสระประสม มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิกหรือพยัญชนะกึ่งสระ มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ได้ทุกหน่วยเสียง ตัวอย่างเช่น

/sa:m ³³ /	“ซาม”
/kaw ⁴³ /	“เก้า”
/tʰian ⁵⁵ /	“เที่ยง”

4. โครงสร้างพยางค์แบบ CVS^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว สระเสียงสั้น และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกัก มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 และ 3 ตัวอย่างเช่น

/ʔot ²¹⁵ /	“อด”
/lak ³⁵ /	“ลัก”
/sip ²¹⁵ /	“ลิป”

5. โครงสร้างพยางค์แบบ CVVS^T หมายถึง โครงสร้างพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยว สระเสียงยาว หรือสระประสม และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกัก มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 และ 4 ตัวอย่างเช่น

/luak ³⁵ /	“ลวก”
/di:t ²¹ /	“ดีด”
/piak ²¹ /	“เปียก”

โครงสร้างคำหลายพยางค์ในภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลยเกิดจากการนำโครงสร้างของคำพยางค์เดี่ยวดังกล่าวข้างต้นมารวมกัน โดยโครงสร้างพยางค์แบบที่ 1 CV^T เป็นพยางค์ที่ไม่เน้นของคำประสม ในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวแสดงตัวอย่างข้อมูลคำ 2 พยางค์และ 3 พยางค์ เช่น

/ka ³³ bo:j ³³ /	“กระบาย”
/sa ³³ laj ⁵⁵ tu: ³³ /	“กลอน”
/bak ²¹⁵ ka ³³ tʰan ⁵⁵ /	“พุทรา”

นอกจากการศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้ายแล้ว ในงานวิจัยดังกล่าวยังได้เปรียบเทียบระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้งที่ศึกษาในงานวิจัยเรื่อง “ระบบเสียงภาษาลาวของกลุ่มน้ำท่าจีน” ของกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) ซึ่งศึกษาภาษาลาวครั้งที่จังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และนครปฐม

ผลการเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้งที่ในงานวิจัยของศิวพร ฮาชันนารี (2543) สรุปได้ดังนี้

เปรียบเทียบพยัญชนะ ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้งที่ มีหน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 20 หน่วยเสียงเท่ากัน ดังแสดงในตารางที่ 70 ต่อไปนี้

ตารางที่ 70 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว ภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย และภาษาลาวครั้งที่ กลุ่มน้ำท่าจีน (ดัดแปลงจากศิวพร ฮาชันนารี, 2543: 63)

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริม ฝีปาก ทั้งสอง	ริม ฝีปาก- ฟัน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	คอ หอย
กัก หรือ ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม ไม่ก้อง มีลม ก้อง	p p ^h b		t t ^h d		k k ^h	ʔ
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				c		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			j		

จากตารางที่ 70 จะเห็นได้ว่า ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้งที่ มีจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 20 หน่วยเสียงเท่ากัน สามารถปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ทั้ง 20 หน่วยเสียง คือ /p-, t-, k-, ʔ-, p^h-, t^h-, k^h-, b-, d-, c-, f-, s-, h-, m-, n-, ɲ-, ŋ-, l-, w-, j-/ และเป็นพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ɲ, -w, -j/

เปรียบเทียบพยัญชนะต้น ในงานวิจัยของศิวพร ฮาชันนารี (2543) ได้แสดงการเปรียบเทียบพยัญชนะต้นของคำในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้งที่ แล้วจัดลักษณะของพยัญชนะต้นได้ดังนี้

1. เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้งที่ปรากฏเป็นเสียงเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

	ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
/p-/:	p- pok ²¹⁴ piw ³³	p- pok ²¹⁵ piw ³³	p- pok ⁴⁵² piw ³³	“ปก” “ปลิว”
/t-/:	t- ti:n ³³ tu: ⁴⁵³	t- ti:n ³³ tu: ⁴³	t- ti:n ³³ tu: ³⁵	“เท้า” “ตู้”
/k-/:	k- kɔ:n ⁵⁵ kianɲ ⁴⁵³	k- kɔ:n ⁵⁵ kianɲ ⁴³	k- kɔ:n ³⁴ kianɲ ³⁵	“ก่อน” “เกลี้ยง”
/ʔ-/:	ʔ- ʔot ²¹⁵ ʔɛ:w ³³	ʔ- ʔot ²¹⁵ ʔɛ:w ³³	ʔ- ʔot ⁴⁵² ʔɛ:w ³³	“อด” “เวย”
/p ^h -/:	p ^h - p ^h ua ²¹⁴ p ^h iak ²¹	p ^h - p ^h ua ²¹⁴ p ^h iak ²¹	p ^h - p ^h ua ⁴⁵² p ^h iak ⁴⁴	“ผัว” “เผือก”
/t ^h -/:	t ^h - t ^h uaj ²¹ t ^h ɛ:ɲ ³³	t ^h - t ^h uaj ²¹ t ^h ɛ:ɲ ⁵⁵	t ^h - t ^h uaj ⁴⁴ t ^h ɛ:ɲ ³³	“ถั่ว” “แทง”
/k ^h -/:	k ^h - k ^h op ²¹⁵ k ^h iat ²¹	k ^h - k ^h op ²¹⁵ k ^h iat ⁵⁵	k ^h - k ^h op ⁴⁵² k ^h iat ³⁵	“ขบ” “โกรธ”
/b-/:	b- bat ²¹ baj ⁵⁵	b- bat ²¹ baj ⁵⁵	b- bat ⁴⁴ baj ³⁴	“บาด” “บาย”
/d-/:	d- dom ³³ di:t ²¹	d- dom ³³ di:t ²¹	d- dom ³³ di:t ⁴⁴	“ดม” “ติด”
/c-/:	c- cɔ:n ³³ p ^h ɔ:n ³³	c- cɔ:n ³³ p ^h ɔ:n ⁵⁵	c- cɔ:n ³³ p ^h ɔ:n ³³	“พ้องพอน”
/f-/:	f- fon ²¹⁴ fu: ³³	f- fon ²¹⁴ fu: ⁵⁵	f- fon ⁴⁵² fu: ³³	“ฝน” “ฟู”

	ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
/s-/:	s-	s-	s-	
	set ²¹⁵	set ²¹⁵	set ³⁴	“เซ็ด”
	suaj ²¹⁴	suaj ²¹⁴	suaj ⁴⁵²	“สาย(เวลา)”
/h-/:	h-	h-	h-	
	hom ⁵⁵	hom ⁵⁵	hom ³⁴	“ห่ม”
	ha:k ⁴⁵³	ha:k ³⁵	ha:k ³⁵	“ราก”
/m-/:	m-	m-	m-	
	man ³³	man ⁵⁵	man ³³	“มัน”
	muan ⁵⁵	muan ⁵⁵	muan ³⁴	“ไผ่เพราะ”
/n-/:	n-	n-	n-	
	nok ³⁵	nok ³⁵	nok ³⁴	“นับ”
	nom ³³	nom ⁵⁵	nom ³³	“นม”
/ɲ-/:	ɲ-	ɲ-	ɲ-	
	ɲa:p ²¹	ɲa:p ²¹	ɲa:p ⁴⁴	“หยาบ”
	ɲa: ⁵⁵	ɲa: ⁵⁵	ɲa: ³⁴	“ย่า”
/ŋ-/:	ŋ-	ŋ-	ŋ-	
	ŋua ³³	ŋua ³³	ŋua ³³	“วู้”
	ŋw:k ²¹	ŋw:k ²¹	ŋw:k ⁴⁴	“หงอก”
/l-/:	l-	l-	l-	
	lin ⁴⁵³	lin ⁴³	lin ³⁵	“ลื่น”
	le:k ⁴⁵³	le:k ³⁵	le:k ³⁵	“แลก”
/w-/:	w-	w-	w-	
	wat ²¹⁵	wat ²¹⁵	wat ⁴⁵²	“หวัด”
	we:n ⁵⁵	we:n ⁵⁵	we:n ³⁴	“กระจก”
/j-/:	j-	j-	j-	
	jen ³³	jen ⁵⁵	jen ³³	“เย็น”
	ja:k ²¹	ja:k ²¹	ja:k ⁴⁴	“อยาก”

ตัวอย่างคำศัพท์ในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่งมีหน่วยเสียงตรงกันทั้งพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง คือ /p-, t-, k-, ʔ-, p^h-, t^h-, k^h-, b-, d-, c-, f-, s-, h-, m-, n-, ɲ-, ŋ-, l-, w-, j-/

นอกจากเสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏเป็นเสียงเดียวกันทั้ง 3 ถิ่นแล้ว ยังพบความสัมพันธ์ของเสียงปฏิภาคที่สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย โดยในงานของศิวพร ฮาชันนารี (2543) นำเสนอตัวอย่างเสียงปฏิภาคกลุ่มย่อยดังนี้

2. เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้ายเป็นเสียงเดียวกัน และแตกต่างจากภาษาลาวครั่ง มีดังนี้

2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h/ ในภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้ายแต่ในภาษาลาวครั่ง เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ŋ/ ในงานวิจัยของศิพร ฮาชันนารี (2543) พบตัวอย่างข้อมูลจำนวน 2 คำ คือ

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
hia ⁵⁵	hia ⁵⁵	ŋia ³⁴	“เห้ง”
hiak ⁴⁵³	hiak ⁵⁵	ŋiak ⁴⁴	“เห้งอก”

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คำที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้าย เป็น h- และภาษาลาวครั่งเป็น ŋ- นั้น สัมพันธ์กับรูปเขียนพยัญชนะต้น หง ในภาษาไทยและสัมพันธ์กับหน่วยเสียงภาษาไทยดั้งเดิม *hŋ แทนเสียงพยัญชนะนาสิกเพดานอ่อน ไม่ก้องที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างไว้

2.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /ŋ/ แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวครั่งเป็น /j/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
ŋiŋ ³³	ŋiŋ ⁵⁵	jiŋ ³³	“ยิง”

2.3 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /b/ แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวครั่งเป็น /h/ ได้แก่

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
bua ³³ la ³³ p ^h a: ³³	bua ³³ la ⁵⁵ p ^h a: ⁵⁵	hua ⁴⁵² la ³³ p ^h a: ³³	“โหระพา”

3. เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั่งเป็นเสียงเดียวกัน และแตกต่างจากภาษาลาวด่านซ้าย

3.1 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั่งเป็น /s/ แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /c/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
si: ²¹	ci: ⁴³	si: ³⁵	“สู้”

3.2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั่งเป็น /ŋ/ แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /j/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
ŋiaw ⁵⁵	jiaw ⁵⁵	ŋiaw ³⁴	“ปัสสาวะ”

3.3 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั่งเป็น /m/ แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /b/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
men ⁵⁵	ben ⁵⁵	men ³⁴	“เม่น”

3.4 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั่งเป็น /j/ แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /h/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
jak ⁴⁵³	hak ⁵⁵	jak ³⁵	“ยาก”

3.5 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั่งเป็น /n/ แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /m/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
nuat ²¹	muat ²¹	nuat ⁴⁴	“หนวด”

3.6 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั่งเป็น /n/ แต่หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /d/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
nep ³⁵	dep ²¹⁴	nep ⁴⁵²	“เหน็บ”

4. เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวด่านซ้ายและภาษาลาวครั่งเป็น /p^h/ สัมพันธ์กับเสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางเป็น /b/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
beɿ ²¹⁵	p ^h ɛɿ ³⁵	p ^h ɛɿ ³⁴	“แพะ”

5. หน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาลาวหลวงพระบางเป็น /m/ แต่ในภาษาลาวครั่งเป็น /b/ ส่วนในภาษาลาวด่านซ้ายเป็นได้ทั้ง /m/ และ /b/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
mak ³⁵ mi: ⁵⁵	bak ²¹⁵ mi: ³⁵	bak ⁴⁵² mi: ³⁴	“ขมุน”
mak ³⁵ mo: ³³	mak ³⁵ mo: ³³	bak ⁴⁵² mo: ³³	“แดงโม”
mak ³⁵ si: ²¹⁴ da: ³³	mak ³⁵ si: ²¹⁴ da: ³³	bak ⁴⁵² si: ⁴⁵² da: ³³	“ฝรั่ง”
ma ⁵⁵ hu:t ²¹	ma ⁵⁵ hu:t ²¹	bak ⁴⁵² k ^h u:t ⁴⁴	“มะกรูด”

ศิวพร ฮาชันนารี (2543: 71) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า กลุ่มคำดังกล่าวเป็นหมวดคำผักและผลไม้ทั้งสิ้น และได้สรุปไว้ว่า หมวดคำผักและผลไม้ของภาษาลาวหลวงพระบางจะใช้คำนำหน้าว่า /mak⁵⁵/ ภาษาลาวครั่งใช้คำนำหน้าว่า /bak⁴⁵²/ ส่วนภาษาลาวด่านซ้ายจะใช้ทั้งคำว่า /bak²¹⁵/, /mak⁵⁵/ และการลดพยางค์ (ศิวพร ฮาชันนารีไม่ได้กล่าวถึงการลดพยางค์ในภาษาลาวหลวงพระบาง

แต่จากตัวอย่างที่นำเสนอในวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าว การลดพยางค์ปรากฏในภาษาลาวหลวงพระบาง ด้วย เช่นคำว่า “มะกรูด” เป็นต้น)

เปรียบเทียบเสียงพยัญชนะท้าย

ในงานวิจัยดังกล่าวได้แสดงการเปรียบเทียบพยัญชนะท้ายของคำในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่ง แล้วจัดลักษณะของพยัญชนะท้ายได้ดังนี้

- เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่ง ปรากฏเป็นเสียงเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

	ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
/-p/:	-p	-p	-p	
	nap ³⁵	nap ³⁵	nap ³⁴	“นับ”
	bi:p ²¹	bi:p ²¹	bi:p ⁴⁴	“بيب”
/-t/:	-t	-t	-t	
	tat ²¹⁵	tat ²¹⁵	tat ⁴⁵²	“ตัด”
	di:t ²¹	di:t ²¹	di:t ⁴⁴	“ดีด”
/-k/:	-k	-k	-k	
	hak ²¹⁵	hak ²¹⁵	hak ⁴⁵²	“หัก”
	juak ²¹	juak ²¹	juak ⁴⁴	“หยวก”
/-ʔ/:	-ʔ	-ʔ	-ʔ	
	bɛʔ ²¹⁵	p ^h ɛʔ ³⁵	p ^h ɛʔ ³⁴	“แพะ”
/-m/:	-m	-m	-m	
	tom ⁴⁵³	tom ⁴³	tom ³⁵	“ต้ม”
	ha:m ²¹⁴	ha:m ²¹⁴	ha:m ⁴⁵²	“หาม”
/-n/:	-n	-n	-n	
	din ³³	din ³³	din ³³	“ดิน”
	lon ⁵⁵	lon ⁵⁵	lon ³⁴	“หล่น”
/-ŋ/:	-ŋ	-ŋ	-ŋ	
	luŋ ³³	luŋ ⁵⁵	luŋ ³³	“ลุง”
	faŋ ²¹⁴	faŋ ²¹⁴	faŋ ⁴⁵²	“ฝั่ง”
/-w/:	-w	-w	-w	
	maw ³³	maw ⁵⁵	maw ³³	“เมา”
	ha:w ²¹⁴	ha:w ²¹⁴	ha:w ⁴⁵²	“หา”
/-j/:	-j	-j	-j	
	saj ⁴⁵³	saj ⁵⁵	saj ³⁵	“ไซ้”
	ʔaj ⁴⁵³	ʔaj ⁵⁵	ʔaj ³⁵	“พี่ชาย”

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่งมีการใช้หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายตรงกันทั้ง 9 หน่วยเสียง คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -j/

นอกจากเสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่ปรากฏเป็นเสียงเดียวกันทั้ง 3 ถิ่นแล้วยังมีลักษณะเสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่ภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้ายเป็นเสียงเดียวกันแต่แตกต่างจากภาษาลาวครั่ง ดังนี้

- หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายของภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /ʔ/ แต่หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายของภาษาลาวครั่งเป็น /k/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
k ^h uʔ ⁴⁵³	k ^h uʔ ³⁵	k ^h uk ³⁴	“คุก(เข้า)”

เปรียบเทียบหน่วยเสียงสระ

หน่วยเสียงสระของภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่งมีจำนวน 21 หน่วยเสียงเท่ากัน ประกอบด้วยสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, ɨ, ɨ:, ɔ, ɔ:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และมีสระประสม 3 หน่วยเสียงคือ /ia, ia, ua/ ดังแสดงในตารางที่ 71

ตารางที่ 71 หน่วยเสียงสระในภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว ภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย และภาษาลาวครั่ง ลุ่มน้ำท่าจีน (ดัดแปลงจากคิพร ฮาชันนารี, 2543: 75)

ตำแหน่งของลิ้นและ ลักษณะของริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า ไม่ห่อริมฝีปาก	ลิ้นส่วนกลาง ไม่ห่อริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหลัง ห่อริมฝีปาก
ระดับลิ้น			
สูง	i, i:	ɨ, ɨ:	u, u:
กลางสูง	e, e:	ɔ, ɔ:	o, o:
กลางต่ำ	ε, ε:		ɔ, ɔ:
ต่ำ		a, a:	
สระประสม	ia	ia	ua

คิพร ฮาชันนารี (2543) ได้แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่ง แล้วจัดลักษณะของหน่วยเสียงสระได้ดังนี้

- หน่วยเสียงสระในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่ง มีจำนวนหน่วยเสียงสระ 21 หน่วยเสียงเท่ากัน แบ่งเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

	ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
/i/	him ²¹⁴	him ²¹⁴	him ⁴⁵²	“ริม”
	sip ²¹⁵	sip ²¹⁵	sip ⁴⁵²	“ลิป”
/i:/	mi: ³³	mi: ³³	mi: ³³	“มี”
	di:t ²¹	di:t ²¹	di:t ⁴⁴	“ดีด”
/e/	kep ²¹⁵	kep ²¹⁵	kep ⁴⁵²	“เก็บ”
	jen ³³	jen ³³	jen ³³	“เย็น”
/e:/	he:w ²¹⁴	he:w ²¹⁴	he:w ⁴⁵²	“เหว”
	k ^h e:ŋ ⁵⁵	k ^h e:ŋ ⁵⁵	k ^h e:ŋ ³⁴	“แข่ง”
/ɛ/	k ^h ɛw ³³	k ^h ɛw ⁵⁵	k ^h ɛw ⁴⁴	“ฟัน”
	bɛɿ ²¹⁵	p ^h ɛɿ ⁵⁵	p ^h ɛɿ ³⁴	“แพะ”
/ɛ:/	wɛ:n ⁵⁵	wɛ:n ⁵⁵	wɛ:n ³⁴	“กระจก”
	dɛ:t ²¹	dɛ:t ²¹	dɛ:t ³⁵	“แดด”
/i/	k ^h i:n ²¹	k ^h i:n ²¹	k ^h i:n ⁴⁴	“ขึ้น”
	nɪŋ ⁵⁵	nɪŋ ⁵⁵	nɪŋ ³⁴	“นั่ง”
/i:/	k ^h i:p ⁴⁵³	k ^h i:p ⁵⁵	k ^h i:p ³⁵	“คืบ”
	sɪ: ⁴⁵³	sɪ: ⁴³	sɪ: ³⁵	“ซื้อ”
/ə/	lək ³⁵	lək ³⁵	lək ³⁴	“ล็ก”
	ŋən ³³	ŋən ⁵⁵	ŋən ³³	“เงิน”
/ə:/	kə:n ³³	kə:n ³³	kə:n ³³	“เกิน”
	ləj ³³	ləj ⁵⁵	ləj ³³	“เลย”
/a/	dam ³³	dam ³³	dam ³³	“ดำ”
	nap ³⁵	nap ³⁵	nap ³⁴	“นับ”
/a:/	ha:m ²¹⁴	ha:m ²¹⁴	ha:m ⁴⁵²	“หาม”
	ja:k ²¹	ja:k ²¹	ja:k ⁴⁴	“อยาก”
/u/	suk ²¹⁵	suk ²¹⁵	suk ⁴⁵²	“สุก”
	k ^h um ³³	k ^h um ⁵⁵	k ^h um ³³	“คุม”
/u:/	hu: ⁴⁵³	hu: ⁴³	hu: ³⁵	“รู้”
	k ^h u:t ²¹⁵	k ^h u:t ²¹⁵	k ^h u:t ⁴⁵²	“ชุด”
/o/	k ^h ok ³⁵	k ^h ok ³⁵	k ^h ok ³⁴	“ครก”
	top ²¹⁵	top ²¹⁵	top ⁴⁵²	“ตบ”
/o:/	so: ⁵⁵	so: ⁵⁵	so: ³⁴	“โซ่”
	to: ³³	to: ³³	to: ³³	“ตัว”
/ɔ/	k ^h ɔŋ ²¹	k ^h ɔŋ ²¹	k ^h ɔŋ ⁴⁴	“ข้อง”
/ɔ:/	bo:t ²¹	bo:t ²¹	bo:t ⁴⁴	“บอด”

	ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
/ia/	po:k ²¹	po:k ²¹	po:k ⁴⁴	“ปก”
	mia ³³	mia ³³	mia ³³	“เมีย”
	siam ²¹⁴	siam ²¹⁴	siam ⁴⁵²	“เสียม”
/ia/	kia ³³	kia ³³	kia ³³	“เกลือ”
	dian ³³	dian ³³	dian ³³	“เดือน”
/ua/	muən ⁵⁵	muən ⁵⁵	muən ³⁴	“ไผะ”
	luək ⁴⁵³	luək ⁴³	luək ³⁵	“ลาว”

นอกจากเสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงสระที่ปรากฏเป็นเสียงเดียวกันในภาษาลาวทั้ง 3 ถิ่นแล้ว ในงานวิจัยดังกล่าวยังแสดงความสัมพันธ์ของเสียงปฏิภาคที่สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย แต่มีตัวอย่างจำนวนจำกัด ดังนี้

2. เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงสระภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวด่านซ้ายเป็นเสียงเดียวกัน แต่แตกต่างจากภาษาลาวครั่ง

2.1 หน่วยเสียงสระของภาษาลาวหลวงพระบาง และภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /ua/ แต่หน่วยเสียงสระของภาษาลาวครั่งเป็น /o/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
suaj ²¹	suaj ²¹	so:j ³³	“ช่วย”

2.2 หน่วยเสียงสระของภาษาลาวหลวงพระบาง และภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /i/ แต่หน่วยเสียงสระของภาษาลาวครั่งเป็น /o:/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
ti:m ³³	ti:m ³³	to:m ³³	“เต็ม”

2.3 หน่วยเสียงสระของภาษาลาวหลวงพระบาง และภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /u/ แต่หน่วยเสียงสระของภาษาลาวครั่งเป็น /o/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
buŋ ⁴⁵³	buŋ ⁴³	me:ŋ ³³ boŋ ³⁵	“บุง”

2.4 หน่วยเสียงสระของภาษาลาวหลวงพระบาง และภาษาลาวด่านซ้ายเป็น /ia/ แต่หน่วยเสียงสระของภาษาลาวครั่งเป็น /a:/ ตัวอย่าง

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
k ^h i: ²¹ fiə ⁴⁵³	k ^h i: ²¹ fiə ⁴³	k ^h i: ³³ fiə ³⁵	“เมฆ”

3. หน่วยเสียงสระของภาษาลาวหลวงพระบาง และภาษาลาวครั่งเป็นหน่วยเสียงสระ /iə/ แต่ในภาษาลาวด่านซ้ายเป็นหน่วยเสียงสระ /o:/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
piəj ⁵⁵	po:j ³³	piəj ³³	“เปลือย”
ʔiəj ⁴⁵³	ʔo:j ⁴³	ʔiəj ³⁵	“พี่สาว”

4. เสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงสระภาษาลาวด่านซ้ายและภาษาลาวครั่งเป็นเสียงเดียวกัน และแตกต่างจากภาษาลาวหลวงพระบาง

4.1 หน่วยเสียงสระของภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่งเป็น /i/ แต่หน่วยเสียงสระของภาษาลาวหลวงพระบางเป็น /o/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
pa: ³³ mək ⁵⁵	pa: ³³ mik ⁵⁵	pa: ³³ mik ³⁴	“ปลาหมึก”

4.2 หน่วยเสียงสระของภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่งเป็น /e:/ แต่หน่วยเสียงสระของภาษาลาวหลวงพระบางเป็น /ia/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
ɲian ²¹⁴	ɲe:n ²¹⁴	ɲe:n ⁴⁵²	“ແພງ”

4.3 หน่วยเสียงสระ /a/ ซึ่งตามด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ /j/ ในภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่ง แต่หน่วยเสียงสระในภาษาลาวหลวงพระบางเป็นหน่วยเสียง /o:/ ตามด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ /w/ ตัวอย่างเช่น

ลาวหลวงพระบาง	ลาวด่านซ้าย	ลาวครั่ง	ความหมาย
sə:w ⁵⁵	saj ⁵⁵	saj ³⁴	“ใส่”
ɲə:w ⁵⁵	ɲaj ⁵⁵	ɲaj ³⁴	“ใหญ่”
mə:w ⁵⁵	maj ⁵⁵	maj ³⁴	“ใหม่”
no:w ⁴⁵³ p ^h ə:w ⁴⁵³	no:ɲ ⁴³ p ^h aj ⁴³	no:ɲ ³⁵ p ^h aj ³⁵	“น้องสะใภ้”

ศิวพร ฮาชันนารี (2543: 80) นำเสนอในงานวิจัยดังกล่าวว่า คำในตัวอย่างข้างต้นเป็นคำที่มีหน่วยเสียงสระ /a/ ตามด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ /j/ ในภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่ง มีเสียงปฏิภาคกับหน่วยเสียงสระ /o:/ ตามด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ /w/ ในภาษาลาวหลวงพระบางและสัมพันธ์กับคำที่มีรูปสระ ใ- ในภาษาไทย แต่เนื่องจากในงานวิจัยดังกล่าวมีตัวอย่างคำศัพท์ 1 หรือ 2 ตัวอย่างเท่านั้นที่แสดงให้เห็นเสียงปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย และหน่วยเสียงสระ จึงยังไม่อาจสรุปได้ว่าความแตกต่างของเสียงปฏิภาคข้างต้นเป็นความแตกต่างที่อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นอื่นที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันหรือไม่ ประเด็นดังกล่าวจึงยังต้องมีการศึกษาต่อไป

เปรียบเทียบหน่วยเสียงวรรณยุกต์

ในวิทยานิพนธ์ของศิวพร ฮาชันนารี (2543) ได้เปรียบเทียบหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่ง โดยเลือกภาษาลาวครั่ง จังหวัดชัยนาท ในงานวิจัยของกันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2531) มาเปรียบเทียบ เนื่องจากในงานวิจัยดังกล่าวแนะนำให้เห็นว่า ภาษาลาวในกลุ่มน้ำท่าจีนมีระบบเสียงเหมือนกันทั้ง 3 ถิ่น ต่างกันเพียงลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์เท่านั้น

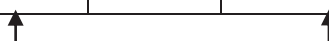
ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั่งมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์จำนวน 5 หน่วยเสียงเท่ากัน ดังแสดงในภาพที่ 55 ต่อไปนี้

- ภาษาลาวหลวงพระบาง ประเทศสปป.ลาว

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /214/	ว.3 /55/	ว.4 /21/		ว.1 /215/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)	ว.2 /33/		ว.5 /453/		
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)					ว.3 /35/

- ภาษาลาวด่านซ้าย จังหวัดเลย

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /214/	ว.3 /55/	ว.4 /21/		ว.1 /215/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)	ว.2 /33/		ว.5 /43/		
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)				ว.3 /35/	

- ภาษาลาวครั้ง จังหวัดชัยนาท

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /452/	ว.3 /34/	ว.4 /44/		ว.1 /452/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)	ว.2 /33/		ว.5 /35/		
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)					ว.3 /34/

ภาพที่ 55 เปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้ง (ดัดแปลงจากคิวนพร ฮาชันนารี, 2543: 81-86)

คิวนพร ฮาชันนารี (2543: 89) สรุปการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้ง ดังนี้

- วรรณยุกต์ที่ 1 ปรากฏร่วมกันใน A1, DS1, DS2 และ DS3
- วรรณยุกต์ที่ 2 ปรากฏร่วมกันใน A2 และ A3
- วรรณยุกต์ที่ 3 ปรากฏร่วมกันใน B1, B2, B3, B4 และ DS4
- วรรณยุกต์ที่ 4 ปรากฏร่วมกันใน C1, DL1, DL2 และ DL3
- วรรณยุกต์ที่ 5 ปรากฏร่วมกันใน C2, C3 และ C4

ส่วนวรรณยุกต์ใน A4 ในภาษาลาวด่านซ้ายเป็นวรรณยุกต์ที่ 3 แต่ A4 ในภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั้งเป็นวรรณยุกต์ที่ 2 และ DL4 ในภาษาลาวด่านซ้ายเป็นวรรณยุกต์ที่ 3 แต่ภาษาลาวหลวงพระบางและภาษาลาวครั้งเป็นวรรณยุกต์ที่ 5

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบางกับภาษาลาวครั้งใกล้เคียงกัน แสดงว่าเป็นกลุ่มภาษาเดียวกัน ส่วนการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในช่อง A ของภาษาลาวด่านซ้ายนั้นรูปแบบเหมือนกับกลุ่มภาษาลาวเวียงจันทน์ (Brown, 1965) คือ การแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-23-4 ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาอีสานในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย แต่ทั้งนี้ยังมีลักษณะพิเศษร่วมกันของกลุ่มภาษาลาว คือ มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ระหว่าง C1 กับ C2 ส่วนวรรณยุกต์ในแถว B นั้น ภาษาลาวหลวงพระบาง ภาษาลาวด่านซ้าย และภาษาลาวครั้งไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ นั่นคือ B1, B2, B3 และ B4 มีเสียงวรรณยุกต์เดียวกันหมดตรงกับลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวถิ่นต่าง ๆ ในงานของบราวน์ (Brown, 1965)

การเปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาลาว 3 ถิ่นข้างต้นแสดงให้เห็นความแตกต่างของลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวแต่ละถิ่น ความแตกต่างดังกล่าวอาจเป็นความแตกต่างที่มีอยู่แต่เดิม หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์อัน

เนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ดังที่วิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว” (พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546) ที่ผู้วิจัยเคยนำเสนอให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวกลุ่มต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

งานวิจัยดังกล่าวศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษากลุ่มลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของวรรณยุกต์ในภาษากลุ่ม “ลาวแท้” และกลุ่ม “ลาวกลาย” เพื่อจำแนกกลุ่มย่อย รวมทั้งเปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษากลุ่ม “ลาวแท้” และกลุ่ม “ลาวกลาย” กับวรรณยุกต์ในภาษาอื่น ๆ ที่พูดอยู่รอบข้าง และสืบสร้างวรรณยุกต์ของภาษาลาวดั้งเดิมเพื่อนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยดังกล่าวเก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากภาษากลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ภาษาลาวที่พูดในฐานะภาษาของชนกลุ่มใหญ่ 2) ภาษาลาวที่พูดในฐานะภาษาของชนกลุ่มน้อย และ 3) ภาษาของชนกลุ่มอื่น ๆ ที่พูดอยู่รอบข้างภาษาลาว โดยภาษาลาวที่จะศึกษานั้นประกอบด้วยภาษาลาวอีสานทั้งที่พูดในภาคอีสานและภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ภาษาลาวที่ผู้พูดอพยพจากสปป.ลาวเข้ามาอยู่ในภาคอีสานและภาคอื่น ๆ ภาษาลาวที่พูดบริเวณชายแดนไทย-ลาว ได้แก่ ชายแดนอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และชายแดนช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้งภาษาลาวที่พูดในสปป.ลาว ได้แก่ ภาษาลาวบ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว จุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้รวมทั้งสิ้นมี 25 จุดกระจายตามบริเวณต่าง ๆ ในภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกของประเทศไทย รวมผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ทั้งสิ้น 238 คน เป็นผู้พูดภาษาลาวจำนวน 161 คน ประกอบด้วย ผู้พูดภาษาลาวที่อพยพจากสปป.ลาว (หลวงพระบาง เวียงจันทน์ จำปาสัก ไชยะบุรี สะหวันนะเขต) ภาษาลาวอีสานถิ่นต่าง ๆ (เลย หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู ขอนแก่น ชัยภูมิ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ สกลนคร ยโสธร อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และนครราชสีมา) ภาษาลาวถิ่นอื่น ๆ (ลาวด่าน/ลาวซั้ง/ลาวคั้ง ลาวนอก/ลาวพม่า ลาวภาคกลาง ลาวอุดรติดถ้ ลาวเวียง) ภาษาลาวที่พูดในสปป.ลาว (บ่อแก้ว หลวงน้ำทา อุดมไซ) ส่วนผู้บอกภาษาที่เป็นชนกลุ่มอื่น ๆ นั้นมีจำนวน 77 คนประกอบด้วย ผู้พูดภาษากะเลิง โย้ย ผู้ไท ส่วย/ส่วยลาว/ส่วยอีสาน พวน ญ้อ เมือง/คำเมือง/ยวน/ไทยวน ลื้อ/ไทลื้อ และไทยกลาง

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์สามารถจำแนกภาษาลาวออกเป็น 4 กลุ่มย่อยได้แก่ ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 2 ภาษาลาวกลาย และภาษาลาวเทียม ภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่มีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงแบบ B1234 C1=DL123/C234=DL4 (“บันไดลาว”) และ B≠DL ส่วนภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 2 มีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงคล้ายคลึงกับภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 แต่มีการแปรของวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงเกิดขึ้น ในขณะที่ภาษาลาวกลายก็มีวรรณยุกต์คล้ายคลึงกับภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 เช่นกัน แต่มีลักษณะอื่นเพิ่มเข้ามา แต่ภาษาลาวเทียมนั้นไม่ใช่ภาษากลุ่มลาว เนื่องจากเป็นภาษากลุ่มที่ลักษณะทางภาษาและชื่อเรียกกลุ่มชนไม่สอดคล้องกันซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าภาษานั้น ๆ เป็นภาษากลุ่มลาว ภาษาลาวเทียมแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ภาษาลาวเทียมกลุ่มที่ 1 ได้แก่ ภาษาที่ผู้พูดเรียกตนเองหรือถูกผู้อื่นเรียกว่า “ลาว” แต่มีวรรณยุกต์ที่แตกต่างจากภาษาลาวโดยสิ้นเชิง ส่วนภาษาลาวเทียมกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยภาษาที่มีลักษณะของวรรณยุกต์คล้ายคลึงกับภาษากลุ่มลาว แต่

มีชื่อเรียกกลุ่มชนด้วยชื่ออื่น เช่น ภาษาส่วย/ส่วยลาว/ส่วยอีสาน ภาษาญ้อ ภาษาโย้ย และภาษากะเลิง สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ภาษาเหล่านี้มีลักษณะของวรรณยุกต์คล้ายคลึงกับภาษาลาว คือ การแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่เกิดจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาลาวนั่นเอง

ในการสืบสร้างวรรณยุกต์ในภาษาลาวดั้งเดิม งานวิจัยดังกล่าวได้ใช้วรรณยุกต์ในภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 เป็นข้อมูลในการสืบสร้าง ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า วรรณยุกต์ในภาษาลาวดั้งเดิมมีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงในแนวตั้ง คือ *A1-23-4 *B1234 *C1-234 *D123-4 นอกจากนี้ งานวิจัยดังกล่าวยังได้สืบสร้างให้ภาษาลาวดั้งเดิมไม่มีการรวมเสียงวรรณยุกต์ C กับ DL แบบ $C1=DL123/C234=DL4$ เนื่องจากมีข้อมูลวรรณยุกต์จากภาษาลาวแท้กลุ่มที่ 1 ที่เป็นหลักฐานยืนยันได้ชัดเจนว่า ภาษาลาวดั้งเดิมมีวรรณยุกต์ *C เป็นเสียงตก มีเสียงกักที่เส้นเสียง ส่วนวรรณยุกต์ *D เป็นเสียงตก ไม่มีเสียงกักที่เส้นเสียง ในงานวิจัยนี้จึงได้สืบสร้างให้ภาษาลาวดั้งเดิมไม่มีการรวมเสียงวรรณยุกต์แบบ $C1=DL123/C234=DL4$ และได้สันนิษฐานว่า การรวมเสียงวรรณยุกต์แถว C กับแถว DL ดังกล่าวนี้น่าจะเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นภายหลังในภาษาลาวปัจจุบัน เช่นเดียวกับการแยกเสียงวรรณยุกต์ *D โดยมีความสั้น-ยาวของเสียงสระเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นวรรณยุกต์ DL และวรรณยุกต์ DS ที่สันนิษฐานให้เป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นในภายหลังเช่นเดียวกัน

นอกจากการสืบสร้างลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์แล้ว ในงานวิจัยดังกล่าวได้สืบสร้างสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาลาวด้วย ภาษาลาวดั้งเดิมมีวรรณยุกต์จำนวน 8 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงขึ้นที่ 1 [R_1] ปรากฏในช่อง *A1 วรรณยุกต์ที่ 2 เป็นเสียงขึ้นที่ 2 [R_2] ปรากฏในช่อง *A23 วรรณยุกต์ที่ 3 เป็นเสียงขึ้นที่ 3 [R_3] ปรากฏในช่อง *A4 วรรณยุกต์ที่ 4 เป็นเสียงระดับ [L'] ปรากฏในช่อง *B1234 วรรณยุกต์ที่ 5 เป็นเสียงตกที่ 1 มีเสียงกักที่เส้นเสียง [$F_1^?$] ปรากฏในช่อง *C1 วรรณยุกต์ที่ 6 เป็นเสียงตกที่ 2 มีเสียงกักที่เส้นเสียง [$F_2^?$] วรรณยุกต์ที่ 7 เป็นเสียงตก ไม่มีเสียงกักที่เส้นเสียง [F_3] และวรรณยุกต์ที่ 8 เป็นเสียงตก ไม่มีเสียงกักที่เส้นเสียง [F_4] วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงต่างก็มีพัฒนาการมาสู่ภาษาลาวปัจจุบันในลักษณะที่แตกต่างกันไป โดยมีข้อสังเกตว่า ในภาษาลาวปัจจุบันได้เก็บรักษาสัทลักษณะของวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงของภาษาลาวดั้งเดิมไว้อยู่ โดยเฉพาะวรรณยุกต์เสียงขึ้นในช่อง *A1 วรรณยุกต์เสียงระดับใน *B1234 ส่วนวรรณยุกต์ในช่อง *C1 และ *C234 นั้นเมื่อพัฒนาสู่ภาษาลาวปัจจุบันก็ยังคงสัทลักษณะเป็นเสียงตกไว้ แต่สัทลักษณะของเสียงกักที่เส้นเสียงได้สูญไปในภาษาลาวปัจจุบันบางถิ่น สำหรับกรณีของวรรณยุกต์ *D นั้นเมื่อแยกเสียงเป็นวรรณยุกต์ DL และ DS ในภาษาลาวปัจจุบัน วรรณยุกต์ในช่อง DL123 และ DL4 ก็ยังคงเป็นวรรณยุกต์เสียงตกเหมือนภาษาลาวดั้งเดิม ในขณะที่วรรณยุกต์ในช่อง DS123 และ DS4 เป็นหน่วยเสียงย่อยของวรรณยุกต์ช่อง A1(23) และช่อง B1234 ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาลาว งานวิจัยดังกล่าวอธิบายไว้ว่า ภาษากลุ่ม “ลาวกลาย” เป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก คือ การสัมผัสภาษาหรือการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายในด้วยแต่ก็ไม่ได้มีบทบาทสำคัญมากเท่าใดนัก ปัจจัยภายในที่อาจเกี่ยวข้องกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาลาว ได้แก่ การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tonal simplification) โดยเฉพาะการออกเสียงวรรณยุกต์ที่ต้องอาศัยพลังในการเปล่งเสียง

มาก (more effort) หรือเป็นวรรณยุกต์ที่มีลักษณะพิเศษ (marked tone) ให้กลายเป็นวรรณยุกต์ที่ไม่ต้องอาศัยพลังในการเปล่งเสียงมาก (less effort) หรือวรรณยุกต์ที่ไม่มีลักษณะพิเศษ (unmarked tone) เช่น การออกเสียงวรรณยุกต์ที่มีสัทลักษณะเป็นเสียงขึ้น-ตก ให้เป็นวรรณยุกต์เสียงขึ้น หรือวรรณยุกต์เสียงตก-ขึ้นเป็นวรรณยุกต์เสียงตก รวมทั้งการออกเสียงวรรณยุกต์ที่มีระดับเสียงสูงให้มีระดับเสียงต่ำลง เช่น การออกเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ เป็นวรรณยุกต์เสียงกลางระดับ เป็นต้น

นอกจากงานวิจัยต่าง ๆ ในข้างต้น ยังมีงานของเอน. เจ. เอ็นฟิลด์ (Enfield, 2007) ซึ่งนำเสนอระบบเสียงในภาษาลาวไว้ในหนังสือเรื่อง “A Grammar of Lao” สรุปได้ดังนี้

พยัญชนะต้น ภาษาลาวมีพยัญชนะต้นดังแสดงในตารางที่ 72

ตารางที่ 72 พยัญชนะต้นในภาษาลาว (ดัดแปลง Enfield, 2007: 34)

		ริมฝีปาก (Labial)	ปุ่มเหงือก (Alveolar)	เพดาน แข็ง (Palatal)	เพดาน อ่อน (Velar)	เส้นเสียง (Glottal)
กัก (Stops)	ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated)	p-	t-	c-	k-	ʔ-
	ไม่ก้อง-พ่นลม (Voiceless aspirated)	p ^h -	t ^h -		k ^h -	
	ก้อง (Voiced)	b-	d -			
เสียดแทรก (Fricatives)		f-	s-			h-
นาสิก (Nasals)		m-	n-	ɲ-	ŋ-	
ข้างลิ้น (Laterals)			l-			
เสียงเลื่อน (Glides)		v-		j-		

พยัญชนะท้าย ภาษาลาวมีพยัญชนะท้ายดังแสดงในตารางที่ 73

ตารางที่ 73 พยัญชนะท้ายในภาษาลาว (ดัดแปลง Enfield, 2007: 35)

		ริมฝีปาก (Labial)	โพรงปาก (Coronal)	เพดาน อ่อน (Velar)	เส้นเสียง (Glottal)
กัก (Stops)	ไม่ก้อง ปรากฏในพยางค์ตาย (Voiceless checked)	-p	-t	k-	-ʔ
นาสิก (Nasals)		-m	-n	-ŋ	
เสียงเลื่อน (Glides)		-w	-j		

สระ

สระเดี่ยว ภาษาลาวมีสระเดี่ยวดังแสดงในตารางที่ 74

ตารางที่ 74 สระเดี่ยวในภาษาลาว (ดัดแปลง Enfield, 2007: 35)

	ไม่ห่อปาก			ห่อปาก
	หน้า	กลาง	หลัง	
สูง	i, i:		u, u:	u, u:
กลาง	e, e:	ə, ə:		o, o:
ต่ำ	ɛ, ɛ:	a, a:		ɔ, ɔ:

สระประสม: ia, ua, uua (เอ็นฟิลด์ระบุในหมายเหตุว่า ภาษาลาวถิ่นเหนือ (Northern varieties) มีสระประสม au ด้วย)

วรรณยุกต์ เอ็นฟิลด์ (Enfield, 2007: 35–36) นำเสนอระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาว โดยอ้างอิงจากระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวเวียงจันทน์ในงานของวริษา โอสานันท์ (Osatananda, 1997) วรรณยุกต์ในภาษาลาวเวียงจันทน์มี 5 หน่วยเสียง ดังนี้⁹¹

- วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น (low rising) ตัวอย่างเช่น khaa1 “ชา” kaa1 “กา”
- วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงสูง-ขึ้น (high rising) ตัวอย่างเช่น khaa2 “คา” khat2 “ขัด”
- วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลางระดับ (mid level) ตัวอย่างเช่น khaa3 “ข้า” khat3 “คัด”
- วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงต่ำ-ตก (low falling) ตัวอย่างเช่น khaa4 “ข้า” khaat4 “ขาด”
- วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูง-ตก (high falling) ตัวอย่างเช่น khaa5 “ค้า” khaat5 “ขาด”

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวถิ่นเวียงจันทน์ แสดงในภาพที่ 56 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /ต่ำ-ขึ้น/	ว.3 /กลางระดับ/	ว.4 /ต่ำ-ตก/		ว.2 /สูง-ขึ้น/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)			ว.5 /สูง-ตก/		
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว.2 /สูง-ขึ้น/				ว.3 /กลางระดับ/

ภาพที่ 56 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวเวียงจันทน์ (ดัดแปลงจาก Osatananda, 1997)

⁹¹ ลำดับวรรณยุกต์ 1–5 ที่นำเสนอในที่นี้ดัดแปลงจากที่นำเสนอในหนังสือของเอ็นฟิลด์ (Enfield, 2007: 35–36) โดยยึดตามลำดับที่ปรากฏในกล่องวรรณยุกต์ (tone box) ที่แสดงการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาพที่ 56

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวถิ่นเวียงจันทน์มีลักษณะเด่น เช่นเดียวกับภาษาลาวถิ่นอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา โดยเฉพาะการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ B แบบ B1234 นั่นคือ วรรณยุกต์ในคอลัมน์ B ไม่มีการแยกเสียง นอกจากนี้ยังมีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ C และ DL แบบ C1=DL123 และ C234=DL4 ซึ่งเป็นลักษณะเด่นอีกประการของภาษาลาว

ส่วนลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงที่อาจใช้แยกภาษาลาวถิ่นต่างๆ ออกจากกัน ได้แก่ การแยกเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A ซึ่งในภาษาลาวถิ่นเวียงจันทน์แยกเสียงแบบ A123-4 แต่ภาษาลาวอีสานหรือไทยถิ่นอีสานบางถิ่นที่จัดอยู่ในกลุ่มลาวเวียงจันทน์ เช่น ภาษาลาวอีสานที่พูดในบ้านหนองฮาง ตำบลธาตุ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธรมีการแยกเสียงแบบ A1-23-4 ในขณะที่ภาษาลาวหลวงพระบางมีการแยกเสียงแบบ A1-234 (พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546)

ภาพที่ 57 และ 58 ต่อไปนี้แสดงลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวอีสานถิ่นอำเภोजेरูศิลป์ จังหวัดสกลนครและภาษาลาวหลวงพระบางที่พูดในบ้านปากอิงใต้ ตำบลศรีดอนไชย อำเภอยางทอง จังหวัดเชียงรายที่ผู้วิจัยเคยนำเสนอไว้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	 ฎ.1 /24/		 ฎ.4 /22 ² /		
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)	 ฎ.2 /21/	 ฎ.3 /33/	 ฎ.5 /41 ² /	 ฎ.4 /22/	 ฎ.1 /34/
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เสียดเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	 ฎ.2 /453/			 ฎ.5 /41/	 ฎ.3 /33/

ภาพที่ 57 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวอีสานถิ่นอำเภोजेरูศิลป์ จังหวัดสกลนคร(ดัดแปลงจากพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546: 431)⁹²

⁹² ภาษาลาวอีสาน ถิ่นอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีซึ่งผู้วิจัยพูดเป็นภาษาแม่มีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงเหมือนภาษาลาวอีสานถิ่นอำเภोजेरูศิลป์ จังหวัดสกลนครทุกประการ แต่ที่แตกต่างกันคือ วรรณยุกต์ที่ 3 (A4) ในภาษาลาวอีสาน ถิ่นอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีมีเป็นเสียงกลาง-ตก /31/ และวรรณยุกต์ที่ 1 ที่ปรากฏใน DS123 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /24/ เช่นเดียวกับวรรณยุกต์ใน A1

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /523/		ว.4 /42/		
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)	ว.2 /223/	ว.3 /31/	ว.5 /232/		ว.2 /22/
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)					ว.3 /32/

ภาพที่ 58 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวหลวงพระบาง (ดัดแปลงจาก
พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546: 425)

เมื่อพิจารณารูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวถิ่นต่าง ๆ ข้างต้น จะ
เห็นว่า การรวมเสียงของวรรณยุกต์แบบ C1=DL123 และ C234=DL4 ปรากฏในภาษาลาวทุกถิ่น
และมีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A เท่านั้นที่ใช้ระบุความต่างของภาษา
ลาวถิ่นต่าง ๆ ได้ และในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์การแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์
A นี้เองช่วยในการตัดสินว่า ภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
เป็นภาษาลาวกลุ่มใด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในโครงการวิจัยนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่แบ่งเป็น 3 ตอนใหญ่ ๆ ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษา ตอนที่ 3 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอนย่อย ได้แก่ รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะและสระ และรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ เนื้อหาของแบบสอบถามแต่ละตอนสรุปพอสังเขปได้ดังนี้⁹³

3.1.1 แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา

เนื่องจากโครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ตีความข้อมูล นอกจากนี้การเริ่มต้นเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษายังเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยและผู้บอกภาษาได้เป็นอย่างดี และยังเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลคำพูดต่อเนื่องจากผู้บอกภาษาอีกด้วย เนื่องจากระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขอให้ผู้บอกภาษาใช้ภาษาพูดของตนเองในการให้ข้อมูลหรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเอง

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาที่จะใช้ประกอบในการวิเคราะห์ตีความข้อมูลในโครงการวิจัยนี้ ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ ภูมิลำเนาเกิด ประวัติการย้ายที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน อาชีพ การศึกษา ภาษา/ภาษาถิ่นที่สามารถพูดได้ ภูมิลำเนาเกิดของบิดา-มารดา ภาษา/ภาษาถิ่นที่บิดา-มารดาสามารถพูดได้ ที่อยู่ปัจจุบันของบิดา-มารดา ภูมิลำเนาของคู่สมรส และภาษา/ภาษาถิ่นที่คู่สมรสสามารถพูดได้ และข้อมูลอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ตีความข้อมูล เช่น ประวัติหมู่บ้าน ประวัติการอพยพย้ายถิ่นของประชากรในหมู่บ้าน ภาษาอื่น ๆ ที่พูดภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

3.1.2 แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษา

เนื่องจากสถานการณ์การใช้ภาษาหรือแวดวงการใช้ภาษา (domains of language use) เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่ผู้พูดภาษามีโอกาสใช้ภาษาแม่ (mother-tongue) หรือภาษาแรกของตนในชีวิตประจำวันหรือในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอย่อมมีแนวโน้มที่ภาษาแม่หรือภาษาแรกนั้น ๆ จะยังคงลักษณะดั้งเดิมไว้มากกว่าหรือมีการแปรและการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าภาษาที่ผู้พูดมีโอกาสใช้น้อยหรือแทบไม่มีโอกาสใช้เลย

⁹³ ดูตัวอย่างแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลในโครงการวิจัยนี้ในภาคผนวก ก

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ทัศนคติเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา และบรรจุไว้ในตอนที่ 2 ในแบบสอบถามของโครงการวิจัย โดยแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้พูดใช้ภาษา ตัวอย่างเช่น ภาษาที่ใช้พูดกับสมาชิกในครอบครัว (คู่สมรส บุตร-ธิดา พี่น้อง ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ) ภาษาที่ใช้พูดกับญาติ เพื่อน/คนสนิท ครู-อาจารย์ กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า บุคคลจากหน่วยงานราชการ (ครู-อาจารย์ แพทย์-พยาบาล กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่อบต.) ภาษาที่ใช้พูดในสถานที่หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น โรงเรียน วัด ตลาด ร้านค้า โรงพยาบาล ที่ทำงาน หน่วยงานราชการ (ไปรษณีย์ ที่ทำการอบต. ฯลฯ) ที่ประชุมหมู่บ้าน ภาษาที่ใช้ในการประกาศหรือกระจายข่าวในหมู่บ้าน รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาของผู้คนในหมู่บ้าน เป็นต้นว่า ภาษาที่คนต่างรุ่นอายุใช้พูดกัน เช่น รุ่นสูงอายุพูดกับคนรุ่นเดียวกัน หรือพูดกับคนวัยกลางคนและวัยรุ่น หรือภาษาที่วัยกลางคนใช้พูดกับรุ่นสูงอายุ หรือกับคนวัยเดียวกันและวัยรุ่น ภาษาที่กลุ่มวัยรุ่นใช้พูดกับวัยรุ่นด้วยกันหรือใช้พูดกับคนรุ่นสูงอายุและวัยกลางคน รวมทั้งภาษาที่พ่อแม่ในยุคปัจจุบันมักสอนให้ลูกหลานพูดเป็นภาษาแรก เป็นต้น

3.1.3 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียง

รายการคำที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นแบ่งออกเป็น 3 ชุดใหญ่ ๆ ได้แก่

- 1) รายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์
- 2) รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ และ
- 3) รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์

การสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้มีจุดเริ่มต้นจากการเลือกคำศัพท์จากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์เพื่อจัดทำศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านของโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” ซึ่งมีคำจำนวน 2,452 คำ แล้วจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับลักษณะที่ต้องการทดสอบ รวมทั้งได้ปรับและเพิ่มจำนวนคำในบางหมวดหมู่ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้โดยเลือกคำจากเอกสารและงานวิจัยที่เคยมีผู้เสนอไว้มาประกอบ

การสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้มีแหล่งข้อมูลโดยสรุปดังนี้

1) ศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน โครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” โดยศาสตราจารย์ ดร. วีระพันธ์ เหลืองทองคำ และคณะ (2547-2550)

2) พจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532)

3) พจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่, 2550)

4) พจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543)

5) พจนานุกรม ลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543)

จากการรวบรวมและจัดหมวดหมู่คำศัพท์โดยใช้แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าว สามารถสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ได้ 3 ชุดใหญ่ ๆ ในเครื่องมือแต่ละชุดประกอบด้วยเครื่องมือชุดย่อยต่าง ๆ ดังนี้⁹⁴

3.1.3.1 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์

ในงานวิจัยนี้ได้กำหนดรายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์เป็น 2 ชุด ได้แก่⁹⁵

- ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 250 คำ
- ชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ จำนวน 550 คำ

เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาเลือกคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ได้แก่ การเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่จะศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านของโครงการวิจัย “ความหลากหลายทางภาษาในจังหวัดน่าน: ความรู้พื้นฐานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว” หากเห็นว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีคำศัพท์คำใดใช้เหมือนกัน จะบรรจุคำศัพท์ดังกล่าวไว้ในรายการคำชุดที่ 1 ส่วนคำศัพท์ใดที่แต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ จะบรรจุไว้ในรายการคำชุดที่ 2 นอกจากนี้ยังใช้พจนานุกรมภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ดังกล่าวข้างต้นมาพิจารณาประกอบเพื่อเลือกคำศัพท์เพิ่มเติมในรายการคำทั้ง 2 ชุด และเพื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่า คำศัพท์ในรายการชุดที่ 1 เป็นคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้เหมือนกัน และคำศัพท์ในรายการชุดที่ 2 เป็นคำที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกันหรือมีบางภาษาที่ใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่นจริง

3.1.3.2 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียง

ก. รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ

ในรายการคำสำหรับทดสอบการแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทถิ่น มีจำนวนคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระแต่ละเสียงไม่ต่ำกว่า 30 คำ โดยมีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มคำในภายหลัง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ระหว่างเก็บข้อมูล คำศัพท์ที่จะนำมาทดสอบเสียงพยัญชนะและสระต้องเป็นคำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะและสระที่เป็นลักษณะที่มีมาแต่เดิม ไม่ใช่ลักษณะที่เกิดขึ้นใหม่ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ดังนั้นนอกจากจะใช้เกณฑ์คัดเลือกคำศัพท์โดยอาศัยข้อมูลจากพจนานุกรมภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ผู้วิจัยยังใช้เกณฑ์ด้านเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทดั้งเดิม (Proto-Tai) และภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Proto-Southwestern Tai) ที่

⁹⁴ กรณีที่มีปัญหาในการเก็บข้อมูลบางคำ ได้มีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มจำนวนคำในแต่ละรายการคำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

⁹⁵ ดูรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาคผนวก ก

นักภาษาศาสตร์ไทยเปรียบเทียบเคยสืบสร้างไว้มาเป็นแนวทางในการคัดเลือกคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้ด้วย⁹⁶

ข. รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์

เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องเที่ยงตรงเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ งานวิจัยนี้ได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว และการเก็บวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่อง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลทั้งสองรูปแบบมีดังนี้

1) ข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว เนื่องจากในงานวิจัยนี้จะวิเคราะห์วรรณยุกต์ทั้งด้วยการฟัง และการใช้โปรแกรม PRAAT สำหรับวิเคราะห์คลื่นเสียง จึงได้กำหนดรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ชุด ได้แก่

- รายการคำชุดที่ 1 เป็นรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เกตนี (Gedney, 1972) ซึ่งเหมาะสำหรับวิเคราะห์ด้วยการฟัง รวมคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ชุดที่ 1 ทั้งสิ้น 140 คำ
- รายการคำชุดที่ 2 เป็นรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set) ซึ่งเป็นชุดคำที่มีเสียงพยัญชนะและสระเหมือนหรือคล้ายคลึงกันมากที่สุด จึงเหมาะสำหรับการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางกลศาสตร์ เนื่องจากไม่มีอิทธิพลของพยัญชนะต้นและสระที่ต่างกันเข้ามามีบทบาทต่อค่าความถี่มูลฐาน (F_0) ของคำ⁹⁷

2) ข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่อง ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่องเพื่อใช้ยืนยันข้อมูลคำพูดเดี่ยว ด้วยการให้ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องอย่างอิสระความยาวประมาณ 3-5 นาที ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลวรรณยุกต์ที่มาจากภาษาพูดที่เป็นธรรมชาติ และเป็นภาษาที่ผู้บอกภาษาใช้พูดจริง ๆ ในชีวิตประจำวัน ในกรณีที่ผู้บอกภาษาไม่สามารถเล่าเรื่องได้หรือเล่าได้ไม่ต่อเนื่อง ในงานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา และผู้บอกภาษาเล่าข้อมูลเกี่ยวกับตนเองก่อนการเก็บข้อมูลรายการคำ การนำเสนอผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ได้จากการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยวเป็นหลัก และข้อมูลจากคำพูดต่อเนื่องเป็นข้อมูลที่ใช้เพื่อยืนยันผลจากการวิเคราะห์คำพูดเดี่ยวเท่านั้น

โดยสรุปรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทั้งทางคำศัพท์และทางเสียงในภาษาไทยถิ่นที่ใช้ในโครงการวิจัยนี้แยกเป็นชุด และแต่ละชุดมีจำนวนคำโดยสรุปดังตารางที่ 75

⁹⁶ ดูรายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระในภาคผนวก ก

⁹⁷ ดูรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาคผนวก ก

ตารางที่ 75 ชุดรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลและจำนวนคำ⁹⁸

ชุดที่	รายการคำ	จำนวนคำ
1. รายการคำสำหรับทดสอบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์		(รวม 800 คำ)
1.1	รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน	250
1.2	รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นภาษาต่าง ๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ	550
2. รายการคำสำหรับทดสอบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียง		
2.1 พยัญชนะและสระ		(รวม 1,024 คำ)
2.1.1	[ph-, th-, ch-, kh-] : [p-, t-, c-, k-] และ [s-] : [ch-]	(รวม 272 คำ)
	2.1.1ก [ph-] : [p-]	52
	2.1.1ข [th-] : [t-]	72
	2.1.1ค [ch-] : [c-], [ch-] : [s-]	73
	2.1.1ง [kh-] : [k-]	75
2.1.2	[kh-] : [h-]	73
2.1.3	[h-] : [r-] : [l-]	89
2.1.4	[kw-, khw-, sw-, ɲw-, ɲw-, tw-, thw-, cw-, ʔw-, lw-, yw-]	108
2.1.5	[iə, iə, uə] : [ə, e, o:] และ [iə] : [iə]	(รวม 326 คำ)
	2.1.5ก [iə] : [ə:] และ [iə] : [iə]	100
	2.1.5ข [iə] : [e:]	106
	2.1.5ค [uə] : [o:]	120
2.1.6	[ay] : [aə]	28
2.1.7	[e, o] : [i, u]	(รวม 128 คำ)
	2.1.7ก [e] : [i]	36
	2.1.7ข [o] : [u]	92
3. วรรณยุกต์		(รวม 240 คำ)
3.1	รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1972)	140
3.2	รายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set)	100

⁹⁸ ชุดรายการคำที่แสดงในตารางที่ 75 ใช้เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา เนื่องจากผู้วิจัยออกแบบรายการคำด้วยการนำคำจากแต่ละชุดมาผสมกันทั้งหมด เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งทางศัพท์และเสียงทั้งหมดในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล มีข้อมูลพยัญชนะและสระบางชุดที่ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์เฉพาะในบางภาษาเท่านั้น เนื่องจากพยัญชนะและสระชุดนั้น ๆ ปรากฏเฉพาะในภาษาไทถิ่นบางภาษา ตัวอย่างเช่น รายการคำชุดที่ 2.1.2 [kh-] : [h-] วิเคราะห์เฉพาะในภาษาพวน ชุดที่ 2.1.4 [kw-, khw-, sw-, ɲw-, ɲw-, tw-, thw-, cw-, ʔw-, lw-, yw-] วิเคราะห์เฉพาะในภาษาคำเมือง ชุดที่ 2.1.6 [ay] : [aə] วิเคราะห์เฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาว และชุดที่ 2.1.7 [e, o] : [i, u] วิเคราะห์เฉพาะในภาษาลื้อและภาษาจีน เป็นต้น

หลังจากที่ออกแบบรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้งทางคำศัพท์และเสียงในข้างต้น ผู้วิจัยได้จัดระบบการเรียงลำดับคำลงในแบบสอบถามที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูล โดยเฉพาะรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรทางเสียงพยัญชนะและสระนั้นได้เรียงลำดับคำตั้งแต่ลำดับที่ 1-1,024 โดยใช้วิธีคละคำทดสอบจากแต่ละชุดปะปนกัน โดยไม่แยกเป็นหมวดหมู่เสียงพยัญชนะและสระ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บอกภาษาสามารถคาดเดาได้ว่า ผู้วิจัยกำลังเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะหรือสระใด เช่นเดียวกับรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ โดยเฉพาะชุดคำเทียบเสียงคล้าย (analogous set) ซึ่งประกอบด้วยคำทดสอบจำนวน 20 คำ ได้แก่ ขา ปา บาน คา ข่า ป่า บ่า คำ ข้าว ป้า บ้า คำ ขาด ปาด บาด คัด ชัด บัด บัตร คัด (หรือ คับ)⁹⁹ โดยให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำละ 5 ครั้ง รวมคำทดสอบทั้งสิ้น 100 คำ ผู้วิจัยได้คละคำทดสอบทั้ง 100 คำดังกล่าวโดยใช้วิธีสุ่มเลือกเพื่อจัดลำดับคำลงในรายการคำสำหรับทดสอบวรรณยุกต์ ซึ่งจะทำให้ผู้บอกภาษาไม่สามารถคาดเดาได้ว่า ผู้วิจัยกำลังเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ใด ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลวรรณยุกต์ที่เที่ยงตรงและน่าเชื่อถือมากที่สุด¹⁰⁰

3.2 การเก็บข้อมูล

3.2.1 การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล

จุดเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ 1) ภาษาคำเมือง หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริมอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน¹⁰¹ 2) ภาษาลื้อ หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 3) ภาษาชิน หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 4) ภาษาพวน หมู่บ้าน

⁹⁹ รายการคำชุดเทียบเสียงคล้ายที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรับเปลี่ยนมาจากรายการคำชุดเทียบเสียง “คา” และ “กา” จากงานวิจัยทางวิทยาภาษาถิ่นและการแปรของวรรณยุกต์ที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ ได้แก่ Tingsabadh (1980), ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภักดิ์ (2533), ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภักดิ์ และคณะ (2534), จรรยา นวลจันทร์แสง (2535), ปันชนิตย์ บัณฑิตกุล (2536), ตารณี ฤกษ์ขณะพันธุ์ (2538) และพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ระหว่างการเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นบางภาษาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องเปลี่ยนใช้คำอื่นแทนคำบางคำ เช่น ในการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ภาษาลาว จำเป็นต้องใช้คำว่า “คับ” (เช่น เลือคับ) แทนคำว่า “คัด” (เช่น “คัดไทย” หรือ “คัดเลือก”) เนื่องจากผู้บอกภาษาลาวแทบทุกคนออกเสียงคำว่า “คัด” ด้วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยมาตรฐาน ผู้วิจัยจึงบันทึกข้อมูลไว้ว่า คำว่า “คัด” อาจไม่ใช่คำดั้งเดิมในภาษาลาว แต่เป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน จึงได้ใช้คำว่า “คับ” ในการเก็บข้อมูลแทน เป็นต้น

¹⁰⁰ ดูรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในภาคผนวก ก

¹⁰¹ เดิมผู้วิจัยกำหนดจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองหรือภาษาชนวนไว้ที่หมู่บ้านห้วยแก้ว ตำบลน้ำปั่ว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ผู้วิจัยเคยได้ยินข้อมูลว่าหมู่บ้านดังกล่าวมีชนกลุ่มใหญ่เป็นผู้พูดภาษาคำเมือง อย่างไรก็ตาม ระหว่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามภาษาลื้อในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ก็ได้ยินข้อมูลจากคนลื้อในหมู่บ้านหนองบัว รวมทั้งผู้คนหมู่บ้านอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียงเอ่ยถึงผู้พูดภาษาคำเมืองที่เป็นชนกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างจากหมู่บ้านหนองบัวเท่าใดนัก เนื่องจากเวลาที่ค่อนข้างจำกัดในการเก็บข้อมูลภาคสนามในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาและเพื่อความสะดวกในการเดินทางเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงเปลี่ยนจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองเป็นภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสองแทน

ฝ่ายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และ 5) ภาษาลาว หมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน¹⁰² การเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือแต่ละชนิดมีวิธีการดังนี้

3.2.2 การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ในการเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ผู้วิจัยคัดเลือกผู้บอกภาษาโดยใช้เกณฑ์หลัก ๆ ดังนี้

1) ภาษาพูด ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาเป็นภาษาแม่ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว โดยผู้บอกภาษาอาจพูดได้เพียงภาษาไทถิ่นภาษานั้น ๆ ภาษาเดียว หรือพูดภาษาอื่น ๆ ได้ด้วย ตัวอย่างเช่น ผู้บอกภาษาคำเมืองส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้ และผู้บอกภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวส่วนใหญ่สามารถพูดได้ทั้งภาษาแม่ของตน ภาษาคำเมือง และภาษาไทยมาตรฐาน

2) อายุ งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษา ภาษาละ 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี โดยเก็บข้อมูลรุ่นอายุละ 5 คน ดังนั้นจึงมีผู้บอกภาษาภาษาละ 15 คน รวมผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ทั้งสิ้น 75 คน นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองเพิ่มเติมจากผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นสูงอายุจำนวน 1 คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลโหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และตรวจสอบข้อมูลกับผู้พูดคนอื่น ๆ อีกจำนวน 5 คน

ในกรณีที่ปัญหาในการหาผู้บอกภาษาแต่ละรุ่นอายุ จะเลือกเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่มีอายุมากกว่าหรือต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไม่เกิน 5 ปี แต่หากมีข้อจำกัดและมีความจำเป็นจริง ๆ ที่ทำให้หาผู้บอกภาษาไม่ได้ตามเกณฑ์อายุที่กำหนด เช่น กรณีที่มีเพียงผู้ที่อายุต่ำกว่าหรือมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเกิน 5 ปีเท่านั้นที่พร้อมจะให้ข้อมูลได้ ผู้วิจัยจะพิจารณาลักษณะการใช้ภาษาของผู้บอกภาษาเป็นเกณฑ์ประกอบการคัดเลือกผู้บอกภาษา ตัวอย่างเช่น กรณีที่มีปัญหาในการหาผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 2 ซึ่งเป็นวัยทำงาน และมักไม่มีเวลาสำหรับให้ข้อมูลได้ ผู้วิจัยอาจเลือกผู้บอกภาษาที่อายุต่ำกว่า 35 ปี หรือเกิน 50 ปี หากผู้บอกภาษาอายุต่ำกว่า 35 ปี จะพิจารณาลักษณะการใช้ภาษาของผู้บอกภาษาคนนั้น ๆ ว่าใช้ภาษาใกล้เคียงกับผู้ที่อยู่รุ่นอายุที่ 2 หรือรุ่นอายุที่ 3 แต่หากผู้บอกภาษามีอายุเกิน 50 ปี ก็จะพิจารณาว่าผู้บอกภาษาคนนั้น ๆ ใช้ภาษาในลักษณะเดียวกับผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 2 หรือรุ่นอายุที่ 1 และหากพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วเห็นว่า ผู้บอกภาษามีลักษณะการใช้ภาษาใกล้เคียงกับผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 2 ก็จะเลือกเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาคนนั้น ๆ

3) เพศ ผู้บอกภาษาอาจเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย ในงานวิจัยนี้ไม่ได้จำกัดเพศของผู้บอกภาษา เนื่องจากจากประสบการณ์การเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ส่วนใหญ่ผู้ชายมักออกไปทำงานนอกบ้าน หรือมีโอกาสเดินทางออกนอกหมู่บ้านมากกว่า ในขณะที่ผู้หญิงมักจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้าน การเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาเพศชายจึงเป็นไปได้ยากกว่าการเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาเพศหญิง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาทั้งเพศหญิงและเพศชาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์และบริเวณที่เป็นจุดเก็บข้อมูล

¹⁰² ดูข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลในภาคผนวก ข

4) **คุณสมบัติทั่วไป** ผู้บอกภาษาทุกคนต้องมีคุณสมบัติทั่วไปคือ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีอวัยวะในการออกเสียงอยู่ในสภาพครบสมบูรณ์ เสียงชัดเจนดีสม่ำเสมอ ไม่ช้าอย่า มีไหวพริบ และเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ เนื่องจากหากผู้บอกภาษาขาดคุณสมบัติทั่วไปข้อใดข้อหนึ่ง อาจมีผลทำให้การเก็บข้อมูลดำเนินการได้ไม่ราบรื่นและข้อมูลอาจคลาดเคลื่อนได้

3.2.3 วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขิ่น ภาษาพวน และภาษาลาว โดยแบ่งผู้พูดแต่ละภาษาออกเป็น 3 รุ่นอายุดังกล่าวข้างต้น การเก็บข้อมูลด้วยรายการคำที่กำหนดแต่ละชุด (ดูหัวข้อ 3.1.3) มีวิธีการดังนี้

1) **การเก็บข้อมูลด้วยรายการคำสำหรับทดสอบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์** ใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือถามคำถามให้ผู้บอกภาษาตอบหรือออกเสียงคำที่มีความหมายตามที่กำหนดในรายการคำ เช่น คำถามสำหรับคำที่มีความหมายว่า “ตะพานน้ำ” คือ “สัตว์ชนิดหนึ่งคล้ายเต่า แต่ตัวใหญ่กว่าเต่า เรียกว่าอะไร” หรือผู้วิจัยอาจบอกความหมายของคำและให้ผู้บอกภาษาบอกว่าในภาษาของตนเรียกสิ่ง ๆ นั้นว่าอะไร เช่น “คำว่า “พุทรา” ภาษา...เรียกว่าอะไร” หรือ “คำว่า “จักรยาน” ภาษา...เรียกว่าอะไร” เป็นต้น นอกจากนี้ระหว่างการเก็บข้อมูล มีบางกรณีที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้รูปภาพ ของจริง หรือแสดงท่าทางประกอบเพื่อให้ได้ข้อมูลคำตามที่ต้องการ

2) **การเก็บข้อมูลด้วยรายการคำสำหรับทดสอบการแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะและสระ** ใช้วิธีการเดียวกันกับการเก็บข้อมูลด้วยรายการคำสำหรับทดสอบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ แต่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงที่สุด ผู้วิจัยต้องพยายามถามคำถามโดยอธิบายความหมายของคำเท่านั้นและต้องไม่ออกเสียงคำที่ต้องการให้ผู้บอกภาษาได้ยิน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บอกภาษาออกเสียงเลียนแบบผู้วิจัย ซึ่งอาจมีผลทำให้ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระคลาดเคลื่อนได้

3) **การเก็บข้อมูลวรรณยุกต์** ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากคำพูดเดี่ยวเป็นหลัก และเก็บข้อมูลคำพูดต่อเนื่องเพื่อใช้ยืนยันผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว วิธีการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์มีดังนี้

3.1) **การเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว** รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้มี 2 ชุด รายการคำชุดที่ 1 ซึ่งดัดแปลงจากรายการคำของเกดนี (Gedney, 1972) นั้นเหมาะสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการฟังเพื่อดูลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ การเก็บข้อมูลรายการคำชุดที่ 1 จึงใช้วิธีการสัมภาษณ์ นั่นคือ ถามคำถาม หรือให้ผู้บอกภาษาดูรูปภาพหรือของจริงแล้วออกเสียงคำที่ต้องการ ส่วนการเก็บข้อมูลรายการคำชุดที่ 2 ซึ่งเป็นรายการคำชุดเทียบเสียงคล้ายที่ต้องวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์ นั่นคือ ต้องบันทึกเสียงลงในโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียงเพื่อไม่ให้มีเสียงอื่น ๆ อันจะมีอุปสรรคต่อการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์ จึงจำเป็นต้องมีวิธีการเก็บข้อมูลด้วยการให้มีเพียงเสียงของผู้บอกภาษาในการบันทึกเสียงเท่านั้น ในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการเดียวกับที่ผู้วิจัยเคยใช้เก็บข้อมูลวรรณยุกต์สำหรับวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว” (พนรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546) เนื่องจากเห็นว่าเป็นวิธีที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางกลศาสตร์

กล่าวคือ ผู้วิจัยเพียงแต่แสดงสัญญาณประจำคำหรือให้ผู้บอกภาษาดูรูปภาพหรือของจริงตามที่ได้ชักชวนให้ผู้บอกภาษาเข้าใจก่อนการเก็บข้อมูล ตัวอย่างเช่น หากเห็นผู้วิจัยชี้ที่ขา ผู้บอกภาษาก็จะออกเสียงคำว่า “ขา” หากชี้ภาพ “ขา” ก็จะมีเสียงว่า “ขา” หรือหากผู้วิจัยทำท่าเอามือปิดปาก ผู้บอกภาษาก็จะออกเสียงคำว่า “ปาก” เป็นต้น ดังนั้นในเครื่องมือบันทึกเสียงจึงมีเพียงเสียงผู้วิจัยพูดหมายเลขคำ และเสียงผู้บอกภาษาออกเสียงคำทดสอบในภาษาของผู้บอกภาษาเท่านั้น จะไม่มีเสียงผู้วิจัยถามคำถาม หรือเสียงการพูดโต้ตอบระหว่างที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาเหมือนการเก็บข้อมูลด้วยรายการคำชุดที่ 1

3.2) การเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่อง หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากคำพูดเดี่ยวแล้ว ผู้วิจัยจึงให้ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องอย่างอิสระเป็นเวลาประมาณ 3-5 นาที โดยอาจมีการสัมภาษณ์หรือสอบถามแทรกบ้าง ในกรณีที่ผู้บอกภาษาไม่สามารถเล่าเรื่องได้อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาก่อนการสัมภาษณ์ข้อมูลจากรายการคำเนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเอง จึงจัดเป็นข้อมูลคำพูดต่อเนื่องที่ใช้ยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์จากคำพูดเดี่ยวได้ด้วย

3.2.4 การบันทึกเสียง ในการบันทึกเสียงระหว่างการเก็บข้อมูลด้วยรายการคำแต่ละชุด ในงานวิจัยนี้ใช้เครื่องบันทึกเสียงแบบดิจิทัล Sony IC Recorder ICD-MX20 โดยจะบันทึกไฟล์เสียงในรูปแบบของ .wav ไฟล์ ข้อมูลคำศัพท์และข้อมูลทางเสียงโดยเฉพาะเสียงพยัญชนะและสระจะใช้สำหรับตรวจทานความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูลที่ถ่ายถอดเสียงไว้ในแบบสอบถามระหว่างการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ส่วนข้อมูลวรรณยุกต์จะใช้โปรแกรม Audacity 1.3.5 (Unicode)¹⁰³ ในการตัดแยกเป็นไฟล์ของแต่ละคำ เพื่อความสะดวกในการนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผล

3.3.1 การวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ รวมทั้งการเปรียบเทียบคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น จันทวนาน ใช้วิธีการเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ทั้งคำศัพท์ที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน กรณีที่พบว่า ภาษาไทยถิ่นภาษาใดมีคำศัพท์คำใดเหมือนกัน ก็จะตรวจสอบว่า ความเหมือนดังกล่าวนี้เป็นความเหมือนที่มีมาแต่เดิม หรือเป็นความเหมือนที่เกิดจากการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่นมาใช้ เกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบดังกล่าวจะใช้วิธีการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้เท่าที่สามารถสืบค้นได้ หรือกรณีที่พบว่า ภาษาไทยถิ่นภาษาใดมีคำศัพท์คำใดที่ตามความเป็นจริงแล้ว ควรเหมือนกัน แต่กลับใช้คำศัพท์แตกต่างกัน ก็จะตรวจสอบความแตกต่างดังกล่าวด้วยการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นเช่นเดียวกัน

3.3.2 การวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะและสระ รวมทั้งการเปรียบเทียบพยัญชนะและสระในภาษาไทยถิ่น จันทวนาน ใช้วิธีการเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ กล่าวคือ จะเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา กรณีที่พบว่า ภาษาไทยถิ่นภาษาใดมีเสียงพยัญชนะและสระที่กำหนดในรายการคำเหมือนกัน ก็จะตรวจสอบว่า

¹⁰³ Audacity 1.3.5 (Unicode) เป็นโปรแกรมที่ใช้บันทึกเสียงและตัดแยกเสียงที่เป็นคำพูดต่อเนื่องแยกเป็นไฟล์ของแต่ละคำได้ สามารถดาวน์โหลดได้ฟรีจากเว็บไซต์ <http://audacity.sourceforge.net/>

ความเหมือนดังกล่าวเป็นความเหมือนที่มีมาแต่เดิม หรือเป็นความเหมือนที่เกิดจากการยืมเสียงพยัญชนะหรือสระจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่นมาใช้ การตรวจสอบดังกล่าวจะใช้เกณฑ์เดียวกันกับการวิเคราะห์การเปรียบเทียบคำศัพท์ นั่นคือ ใช้วิธีการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ เท่าที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ หรือกรณีที่พบว่า ภาษาไทถิ่นใดมีเสียงพยัญชนะหรือเสียงสระที่ตามความเป็นจริงแล้ว ควรเหมือนกัน แต่กลับใช้แตกต่างกัน ก็จะตรวจสอบความแตกต่างดังกล่าวด้วยการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังใช้เกณฑ์ลักษณะทางเสียงในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่เคยมีนักภาษาศาสตร์ภาษาไทยเปรียบเทียบเคยสืบสร้างไว้มาเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบให้เห็นว่า เสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้มีการแปรหรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร โดยในงานวิจัยนี้ยึดเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977) และแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) เป็นหลักในการเปรียบเทียบ

3.3.3 การวิเคราะห์วรรณยุกต์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ด้วยการฟัง และตรวจสอบความถูกต้องของการฟังด้วยการใช้โปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง นั่นคือ ฟังว่าในภาษาของผู้บอกภาษาแต่ละคนมีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์แบบใด มีวรรณยุกต์กี่หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงใดบ้าง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์มีสัทลักษณะเป็นอย่างไร หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม PRAAT (Version 4.4.19) ซึ่งออกแบบโดย Pauls Boersma and David Weenink, Institute of Phonetic Sciences, University of Amsterdam, The Netherlands (1992–2006) เพื่อยืนยันผลการวิเคราะห์ด้วยการฟัง และเพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ และใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2007 ช่วยในการคำนวณการปรับค่าระยะเวลาของคำให้เท่ากัน (normalization) และช่วยในการแปลงผลให้เป็นกราฟเส้น¹⁰⁴

การเสนอผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ ใช้วิธีแสดงระบบวรรณยุกต์ด้วยกล่องวรรณยุกต์ตามแนวคิดของเกดนี (Gedney, 1972) โดยกล่องวรรณยุกต์จะแสดงลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ และเสนอสัทลักษณะของวรรณยุกต์โดยใช้ค่าความถี่มูลฐานเฉลี่ยของคำที่ผ่านการปรับให้มีค่าพิสัยระดับเสียง 5 ระดับและดัดแปลงให้เป็นเครื่องหมายแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์ (tone stick) ลงในกล่องวรรณยุกต์ สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลวรรณยุกต์ว่ามีการแปรหรือการเปลี่ยนแปลงหรือไม่นั้น จะมีวิธีการพิจารณาคือ หากผู้บอกภาษาออกเสียงคำ ๆ ใดด้วยวรรณยุกต์มากกว่า 1 เสียงและหากผู้วิจัยตรวจสอบซ้ำแล้วพบว่า เป็นการออกเสียงที่สม่ำเสมอ ไม่ใช่เป็นความผิดพลาดหรือความบังเอิญ ก็จะตัดสินให้วรรณยุกต์นั้น ๆ มีการแปร หลังจากนั้นจึงตรวจสอบการแปรของวรรณยุกต์ดังกล่าวว่าเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอก โดยพิจารณาข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาอื่น ๆ ที่พูดอยู่รอบข้างด้วย

3.3.4 สถิติที่ใช้ในงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลการแปรทางศัพท์จากรายการคำทั้ง 2 ชุด รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้จะใช้วิธีวิเคราะห์หาความถี่และค่าร้อยละของการแปรแต่ละรูปแบบ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2007 ช่วยในการคำนวณ หากผลลัพธ์

¹⁰⁴ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการปรับค่าระยะเวลาของคำให้เท่ากัน (normalization) และการแปลงผลให้เป็นกราฟเส้นที่มีค่าพิสัยระดับเสียง 5 ระดับใน Tingsabadh (1980) และพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)

คำร้อยละที่ได้มีจุดทศนิยมเกิน 1 หลัก จะตัดให้เหลือเพียง 1 หลักเท่านั้น ส่วนผลลัพธ์ที่เป็นความถี่หรือจำนวนของคำศัพท์จะแสดงผลเป็นจำนวนเต็ม โดยไม่มีจุดทศนิยม

ตัวอย่างเช่น

ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 2 มีจำนวนคำทั้งสิ้น 550 คำ หากพิจารณาเฉพาะการใช้คำเดิมของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุใช้เฉพาะคำเดิมมีจำนวนดังนี้

- รุ่นอายุที่ 1 ใช้เฉพาะคำเดิมจำนวน 136 คำ
- รุ่นอายุที่ 2 ใช้เฉพาะคำเดิมจำนวน 121 คำ
- รุ่นอายุที่ 3 ใช้เฉพาะคำเดิม 79 คำ

สูตรสำหรับคำนวณหาร้อยละของการใช้เฉพาะคำเดิมของแต่ละรุ่นอายุคือ

$$\text{คำร้อยละของการใช้เฉพาะคำเดิม} = \frac{\text{จำนวนคำเดิมที่ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุใช้} \times 100}{\text{จำนวนคำทั้งหมดในรายการคำ}}$$

เมื่อกำหนดสูตรดังกล่าวตามขั้นตอนในโปรแกรม Microsoft Excel 2007 ได้ผลลัพธ์คำร้อยละของการใช้เฉพาะคำเดิมของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{รุ่นอายุที่ 1: } & \frac{136 \times 100}{550} = 24.7272727272727\% \\ \text{รุ่นอายุที่ 2: } & \frac{121 \times 100}{550} = 22\% \\ \text{รุ่นอายุที่ 3: } & \frac{79 \times 100}{550} = 14.3636363636364\% \end{aligned}$$

หลังจากนั้นจึงคำนวณหาจำนวนคำเดิมและร้อยละของคำเดิมโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้สูตรการคำนวณดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ค่าเฉลี่ยของการใช้เฉพาะคำเดิม} &= \frac{\text{จำนวนคำเดิมที่ใช้โดยผู้พูดแต่ละรุ่นอายุรวมกัน}}{\text{จำนวน 3 รุ่นอายุ}} \\ \text{คำร้อยละเฉลี่ยของการใช้เฉพาะคำเดิม} &= \frac{\text{คำร้อยละของการใช้เฉพาะคำเดิมรวมกัน}}{\text{จำนวน 3 รุ่นอายุ}} \end{aligned}$$

ตัวอย่างเช่น

$$\begin{aligned} \text{ค่าเฉลี่ยของการใช้เฉพาะคำเดิมของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ} &= \frac{136 + 121 + 79}{3} \\ &= 112 \\ \text{คำร้อยละเฉลี่ยของการใช้เฉพาะคำเดิม} &= \frac{24.7 + 22 + 14.4}{3} \\ &= 20.3636363636364\% \end{aligned}$$

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า มีบางกรณีที่ผลลัพธ์คำร้อยละมีตัวเลขหลังจุดทศนิยมหลายหลัก เนื่องจากการวิเคราะห์การแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงในงานวิจัยนี้จำแนกเป็นการวิเคราะห์หลายแง่มุม (ดูรายละเอียดของผลการวิเคราะห์แต่ละแง่มุมในการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4-7) และมีการนำเสนอผลการวิจัยด้วยการแสดงทั้งค่าความถี่และคำร้อยละ ดังนั้นเพื่อให้การนำเสนอผลการวิจัยมีความกระชับ เข้าใจง่าย ในงานวิจัยนี้จึงตัดให้ตัวเลขหลังจุดทศนิยมเหลือเพียง 1 หลักเท่านั้นซึ่งสามารถทำได้โดยอัตโนมัติในโปรแกรม Microsoft Excel 2007 ส่วนผลลัพธ์ที่เป็นความถี่หรือจำนวนของคำศัพท์จะแสดงผลเป็นจำนวนเต็ม โดยไม่มีจุดทศนิยม

ตัวอย่างการนำเสนอผลความถี่หรือจำนวนคำและคำร้อยละของการใช้คำเดิมของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุในข้างต้น จึงสรุปได้ดังนี้

รุ่นอายุที่ 1 ใช้เฉพาะคำเดิมจำนวน 136 คำหรือคิดเป็น 24.7%

รุ่นอายุที่ 2 ใช้เฉพาะคำเดิมจำนวน 121 คำหรือคิดเป็น 22.0%

รุ่นอายุที่ 3 ใช้เฉพาะคำเดิมจำนวน 79 คำหรือคิดเป็น 14.4%

ค่าเฉลี่ยของการใช้เฉพาะคำเดิมของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ คิดเป็น 112 คำ หรือ 20.4%

หมายเหตุ (1): ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลในข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ในแง่มุมเดียวเท่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลการแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงในแง่มุมอื่น ๆ ได้กล่าวไว้ในเนื้อหาของการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4-7 อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยนี้จะมีการวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรทางศัพท์และทางเสียงในแง่มุมอื่น ๆ ที่แตกต่างจากแง่มุมที่แสดงเป็นตัวอย่าง แต่สถิติที่ใช้เป็นหลักในการคำนวณ คือ การวิเคราะห์หาความถี่และคำร้อยละดังกล่าวในข้างต้น

หมายเหตุ (2): ในการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้จะไม่ใช้วิธีการคำนวณหาความถี่และคำร้อยละเช่นเดียวกับการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ การแปรของเสียงพยัญชนะและการแปรของเสียงสระ เนื่องจากจำนวนคำที่ใช้สำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์มีจำนวนจำกัด และตัวอย่างที่แสดงการแปรของวรรณยุกต์บางส่วนนำมาจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ หากนำมารวมกันและคำนวณออกมาเป็นคำร้อยละอาจทำให้เกิดผลที่คลาดเคลื่อนได้ ในการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ จึงใช้วิธีนำเสนอให้เห็นการใช้วรรณยุกต์ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละรุ่นอายุในภาพรวมว่ามีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ใดบ้างที่มีการแปร วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีการแปรในลักษณะใด และการแปรของวรรณยุกต์มีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น

บทที่ 4

การแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น

ในการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง (ถิ่นจังหวัดน่าน) หรือภาษายวน¹⁰⁵ ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์จำนวน 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 250 คำ และชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือภาษาไทยถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ จำนวน 550 คำ¹⁰⁶ การเก็บข้อมูลด้วยรายการคำที่กำหนดไว้ในชุดที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ให้เห็นว่า คำศัพท์ชุดที่ 1 ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่คาดว่าภาษาถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกันนั้นจะมีการแปรหรือไม่ การแปรมีรูปแบบอย่างไรบ้าง และภาษาถิ่นทั้ง 5 ภาษายังใช้คำศัพท์เหล่านั้นร่วมกันหรือไม่ ส่วนการเก็บข้อมูลรายการคำชุดที่ 2 นั้นเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่า คำศัพท์ที่คาดว่า ภาษาถิ่นต่าง ๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือภาษาถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาถิ่นภาษาอื่น ๆ นั้นจะมีการแปรหรือไม่ และการแปรมีรูปแบบอย่างไรบ้าง คำศัพท์เหล่านั้นยังคงใช้ในภาษาถิ่นบางภาษา หรือภาษาถิ่นทั้ง 5 ภาษายังคงใช้คำเหล่านี้แตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้การเก็บข้อมูลด้วยรายการคำศัพท์ทั้ง 2 ชุดยังมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร มีการแปรทางคำศัพท์เกิดขึ้นในการพูดของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุหรือไม่ และการแปรดังกล่าวนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาถิ่นแต่ละภาษาได้หรือไม่ อย่างไร

ในที่นี้จะนำเสนอภาพรวมของการแปรของคำศัพท์ในภาษาถิ่นทั้ง 5 ภาษา จากการวิเคราะห์รายการคำศัพท์ทั้ง 2 ชุดในหัวข้อ 4.1 และนำเสนอเกี่ยวกับการแปรทางศัพท์และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาถิ่นแต่ละภาษาในหัวข้อ 4.2–4.6 ดังนี้

4.1 การแปรทางศัพท์ในภาษาถิ่น 5 ภาษา

4.1.1 การแปรทางศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ซึ่งเป็นรายการคำศัพท์ที่คาดว่าภาษาถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้เหมือนกัน ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 250 คำนั้นพบว่า คำส่วนใหญ่ในภาษาถิ่น

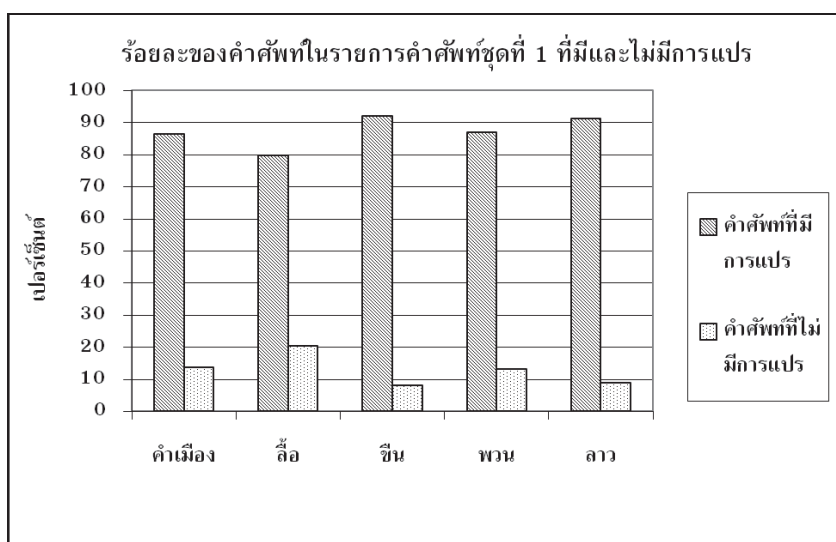
¹⁰⁵ ในงานวิจัยนี้จะเรียกภาษายวนหรือภาษาคำเมือง (ถิ่นจังหวัดน่าน) ว่า “ภาษาคำเมือง” เนื่องจากผู้พูดส่วนใหญ่เรียกภาษาของตนเองว่า “ภาษาคำเมือง” ส่วนคำว่า “ยวน” นั้นเป็นคำที่ผู้พูดภาษาถิ่นภาษาอื่น เช่น ภาษาลาว ใช้เรียกภาษาคำเมืองหรือภาษาที่พูดโดย “คนเมือง” แต่เป็นคำที่แม้ว่าผู้พูดภาษาคำเมืองในงานวิจัยนี้จะรู้จัก แต่ก็ไม่ได้ใช้เรียกชื่อภาษาของตนเองแต่อย่างใด

¹⁰⁶ ดูเกณฑ์ในการเลือกคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และ 2 ในบทที่ 3 หัวข้อ 3.1.3 และดูรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาคผนวก ก

ทั้ง 5 ภาษา มีการแปร และการแปรปรากฏในการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่มีการแปรและไม่มีการแปรแสดงในตารางที่ 76 และภาพที่ 59 ต่อไปนี้

ตารางที่ 76 จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

ภาษา	คำศัพท์ที่มีการแปร		คำศัพท์ที่ไม่มีการแปร	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
คำเมือง	216	86.4	34	13.6
ลื้อ	199	79.6	51	20.4
จีน	230	92.0	20	8.0
พวน	217	86.8	33	13.2
ลาว	228	91.2	22	8.8

ภาพที่ 59 แผนภูมิแสดงร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

ตารางที่ 76 และภาพที่ 59 แสดงให้เห็นว่า จากคำศัพท์ทั้งสิ้น 250 ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 มีคำศัพท์มากกว่า 50% ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ละภาษามีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรเรียงตามลำดับมากไปหาน้อย คือ ภาษาจีน ภาษาลาว ภาษาพวน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ทั้ง 250 คำในแต่ละภาษา เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นการใช้คำศัพท์ในแต่ละภาษาดังตารางที่ 77

ตารางที่ 77 จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น

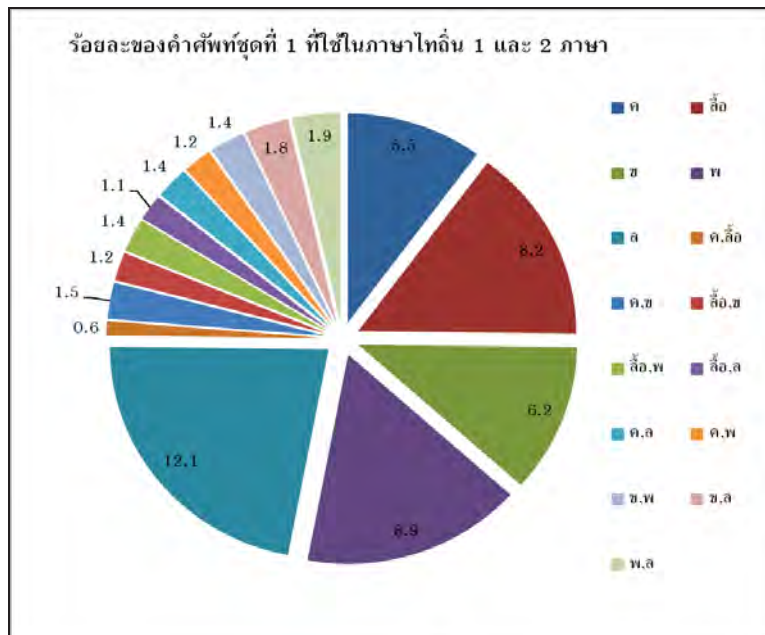
จำนวนและร้อยละ การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น เพียง 1 ภาษา		
คำเมือง	65	5.5
ลื้อ	97	8.2
ซิ่น	74	6.2
พวน	105	8.9
ลาว	143	12.1
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 2 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ	7	0.6
คำเมือง, ซิ่น	18	1.5
ลื้อ, ซิ่น	14	1.2
ลื้อ, พวน	17	1.4
ลื้อ, ลาว	13	1.1
คำเมือง, ลาว	16	1.4
คำเมือง, พวน	14	1.2
ซิ่น, พวน	17	1.4
ซิ่น, ลาว	21	1.8
พวน, ลาว	23	1.9
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ, ซิ่น	7	0.6
คำเมือง, ลื้อ, พวน	5	0.4
คำเมือง, ลื้อ, ลาว	5	0.4
คำเมือง, ซิ่น, พวน	11	0.9
คำเมือง, ซิ่น, ลาว	21	1.8
คำเมือง, พวน, ลาว	16	1.4
ลื้อ, ซิ่น, พวน	6	0.5

จำนวนและร้อยละ การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
ลื้อ, ขึ้น, ลาว	11	0.9
ลื้อ, พวน, ลาว	3	0.2
ขึ้น, พวน, ลาว	13	1.1
คำเมือง, ลื้อ, ขึ้น, พวน	21	1.8
คำเมือง, ลื้อ, ขึ้น, ลาว	12	1.0
คำเมือง, ขึ้น, พวน, ลาว	21	1.8
ลื้อ, ขึ้น, พวน, ลาว	16	1.3
คำเมือง, ลื้อ, พวน, ลาว	8	0.7
ทั้ง 5 ภาษา	365	30.8
รวม	1,185	100

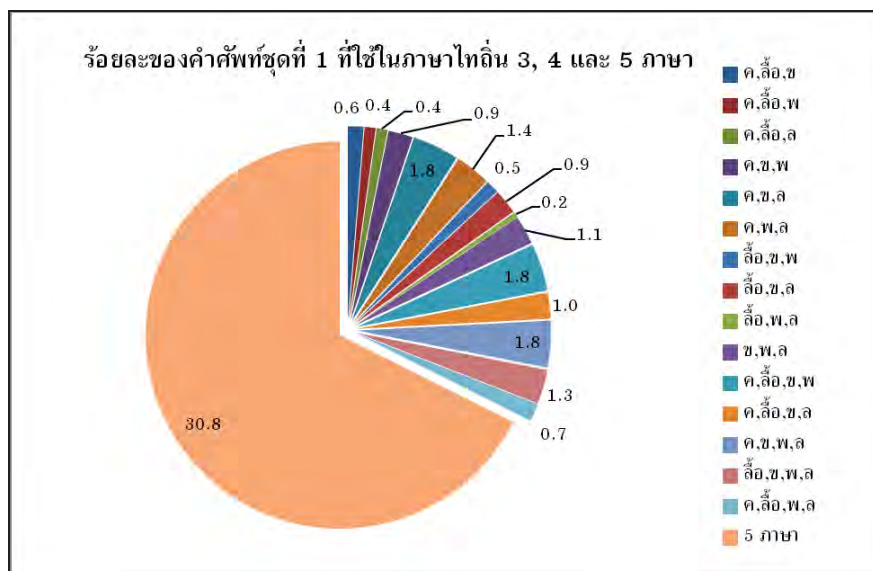
จากตารางที่ 77 จะเห็นได้ว่า เมื่อรวมทั้งคำศัพท์จำนวนทั้งหมด 250 คำ กับคำที่เป็นรูปแปรของคำศัพท์ต่าง ๆ ในรายการคำทำให้ได้จำนวนคำศัพท์ทั้งสิ้น 1,185 คำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำศัพท์ที่นับเป็นรูปแปรของคำศัพท์จำนวน 250 คำในรายการคำมีจำนวนทั้งสิ้น 935 คำซึ่งนับเป็นจำนวนค่อนข้างมาก แสดงให้เห็นว่า แม้แต่คำศัพท์ชุดที่ 1 ซึ่งคาดว่าจะป็นชุดคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน แต่กลับมีการแปรปรากฎค่อนข้างมาก

แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 แสดงในภาพที่ 60 และ 61 ต่อไปนี้¹⁰⁷

¹⁰⁷ อักษรย่อที่ใช้ในภาพที่ 60 และ 61 ใช้แสดงชื่อภาษาถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ค = ภาษาคำเมือง ข = ภาษาขึ้น พ = ภาษาพวน และ ล = ภาษาลาว ส่วนภาษาลื้อใช้คำว่า “ลื้อ” แทน

ภาพที่ 60 แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 1 ในภาษาไทถิ่น 1 และ 2 ภาษา

ภาพที่ 61 แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 1 ในภาษาไทถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา

ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 หัวข้อ 3.1.3 ว่า ในการเลือกคำศัพท์เพื่อบรรจุในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกคำศัพท์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ พจนานุกรมและงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ และได้ข้อสันนิษฐานว่า ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีแนวโน้มที่จะใช้คำศัพท์ทั้ง 250 คำร่วมกัน นั่นคือ คิดเป็น 100% อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 พบว่า มีคำศัพท์เพียง 30.8% เท่านั้นที่ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวมีมากที่สุด คือ 12.1% ซึ่งมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวน (8.9%) ภาษาลื้อ (8.2%) ภาษาขี้น (6.2%) และภาษาคำเมือง (5.5%) ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 2-4 ภาษานั้นมีเพียง 0.1%-1.9% เท่านั้น

ตารางที่ 79 และ 80 แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นใดถิ่นหนึ่ง ตัวอย่างที่นำมาแสดงบางคำเป็นคำศัพท์หลัก และบางคำเป็นคำศัพท์ที่เป็นรูปแปรของคำศัพท์หลัก กรณีที่คำศัพท์บางคำมีรูปแปรมากกว่า 1 รูปแปร ในที่นี้จะนำเฉพาะบางรูปแปรเท่านั้นมาแสดงเป็นตัวอย่าง เช่น คำที่ 6 “กระดาน” ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีคำศัพท์ที่เป็นคำหลักและคำที่เป็นรูปแปรดังตารางที่ 78 ต่อไปนี้

ตารางที่ 78 ตัวอย่างการแปรของคำว่า “กระดาน” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา

คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
	pen ^{213?}		pen ^{41?}	
pen ^{44?}	pen ^{213?}	pen ^{44?}	pen ^{41?}	pen ^{35?}
			pen ^{33?}	
	may ^{22?} pen ^{213?}	may ^{41?} pen ^{44?}	may ^{41?} pen ^{41?}	may ^{35?} pen ^{35?}
				may ^{35?} pen ^{35?}
			may ^{41?} pen ^{33?}	
			pen ^{41?} may ^{41?}	
			may ^{41?} phen ²²	
			pen ^{41?} phin ^{41?}	
				may ^{35?} pin ^{35?}
				may ^{35?} phin ^{35?}
ka-da:n ³⁵		ka-da:n ³⁵		ka-da:n ²³²
		ka-da:n ³⁵ phin ^{41?}		
		may ^{41?} ka-da:n ³⁵	may ^{41?} ka-da:n ³⁵	may ^{35?} ka-da:n ²³²
				may ^{35?} ka-da:n ²³²
		may ^{41?} pu: ²³ pin ^{41?}		
				may ^{35?} ?at ³⁵

ตารางที่ 79 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน¹⁰⁸

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
6. กระดาน	pe:n ^{44?}	pe:n ^{213?}	pe:n ^{44?}	pe:n ^{41?}	pe:n ^{35?}
11. กระต๊อบ	tu:p ²²	tu:p ²⁴	tu:p ²²	tu:p ²²	tu:p ⁴⁴
19. กระรอก	hɔ:k ³¹	hɔ:k ³³	hɔ:k ³¹	hɔ:k ³¹	hɔ:k ³⁵
57. ข้าวเย็น	khaw ^{44?} le:ŋ ³⁵	khaw ^{213?} le:ŋ ³¹	khaw ^{44?} le:ŋ ³⁵	khaw ^{33?} le:ŋ ³⁵	khaw ^{44?} le:ŋ ²³²
84. ด่วน	kut ³⁵	kut ³⁵	kut ³⁵	kut ³⁵	kut ³⁵
94. ตะกั่ว	ci:n ³⁵	ci:n ³¹	ci:n ³⁵	si:n ³⁵	si:n ²³²
128. ปลาแร่	ha: ^{41?} , pa: ²³ ha: ^{41?}	ha: ^{22?} , pa: ³⁵ ha: ^{22?}	ha: ^{41?} , pa: ²³ ha: ^{41?}	ha: ^{41?} , pa: ³⁵ ha: ^{41?}	ha: ^{35?} , pa: ²³² ha: ^{35?}
142. ผ่าน	ka:y ²³	ka:y ³⁵	ka:y ²³	ka:y ³⁵	ka:y ²³²
220. สาหร่าย (น้ำนิ่ง)	taw ³⁵	taw ³¹	taw ³⁵	thaw ³⁵	thaw ²³²
223. สิ่งของ	khuə ³⁵ , khu:ŋ ²³	kho: ³¹ , khu:ŋ ³⁵	kho: ³⁵ , khu:ŋ ²³	khuə ³⁵ , khu:ŋ ²³	khuə ²³² , khu:ŋ ⁴³⁴

ตารางที่ 80 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นใดถิ่นหนึ่ง

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
9. กระต๊อ	khu: ³⁵ ho:y ²³	khu: ³¹ ho:y ³⁵ , ba-tɔm²⁴ khu:³¹	khu: ³⁵ ho:y ²³	khu: ³⁵ ho:y ²³	khu: ²³² ho:y ⁴³⁴
18. กระเพาะ	ka-phoŋ ⁴⁴	ka-phoŋ ³³	ka-phoŋ ⁴⁴	ka-phoŋ ²² , khi:^{33?} phon³¹	ka-phoŋ ³³
53. ขยับ	khot ³⁵	khot ³⁵	khot ³⁵	khot ³⁵	khot ³⁵ , thəp³⁵
63. คบ (น.)	may ^{41?} khe: ³¹	may ^{22?} khe: ³³ , may^{22?} khe:³³ fay³¹	may ^{41?} khe: ³¹	may ^{41?} khwe: ³¹	may ^{35?} khe: ³³
65. คลุม	pok ³⁵ , ka-lum³⁵	pok ³⁵	pok ³⁵	pok ³⁵	pok ³⁵

¹⁰⁸ ตัวเลขที่กำกับหน้าความหมายของคำศัพท์แต่ละคำแสดงลำดับของคำในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูล

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
102. ตืด (ตัว~)	khi: ^{44?} ti:k ²²	khi: ^{213?} ti:k ²⁴	khi: ^{44?} ti:k ²²	khi: ^{33?} ti: ²² , to: ³⁵ tho:ŋ ^{41?}	khi: ^{44?} ti:k ⁴⁴ , khi: ^{44?} ka- ti:k ⁴⁴ , me:³³ tho:ŋ^{35?}
103. ตูด	hu: ³⁵ khi: ^{44?} , tu:t ²²	hu: ³¹ khi: ^{213?}	hu: ³⁵ khi: ^{44?} , tu:t ²²	hu: ³⁵ khi: ^{33?} , tu:t ²²	hu: ²³² khi: ^{44?} , tu:t ⁴⁴ , dak⁴⁴
105. ถ้อง	taŋ ³¹	taŋ ³³	taŋ ³¹ , sap³⁵ so:k³³	thaŋ ³¹	thaŋ ³³
122. บ่น	com ³³	cum ²⁴ , com ²⁴	cum ³³ , com ³³ , com³³ sem³¹, sem³¹ com³³	com ²²	com ³³
152. พาน	khan ²³ , pha:n ³⁵ khan²³ phan³⁵	khan ³⁵ , pha:n ³¹	khan ²³ , pha:n ³⁵	khan ²³ , pha:n ³⁵	khan ⁴³⁴ , pha:n ²³²

จากตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงในตารางที่ 79 และ 80 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า รูปแปรของคำศัพท์บางคำที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นบางภาษาเกิดจากการประสมคำที่มีอยู่แต่เดิมในภาษาและเกิดเป็นคำใหม่ขึ้น เช่น คำที่ 152 “พาน” ในภาษาคำเมือง มีคำศัพท์เดิมคือ [khan²³] ซึ่งผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนยังใช้คำศัพท์เดิม ในขณะที่ผู้พูดบางคนใช้คำที่เกิดจากการประสมระหว่างคำศัพท์เดิมคือ [khan²³] กับคำยืมภาษาไทยกลางคือ [pha:n³⁵] ได้คำใหม่คือ [khan²³ pha:n³⁵] เป็นต้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในหัวข้อ 4.2–4.5)

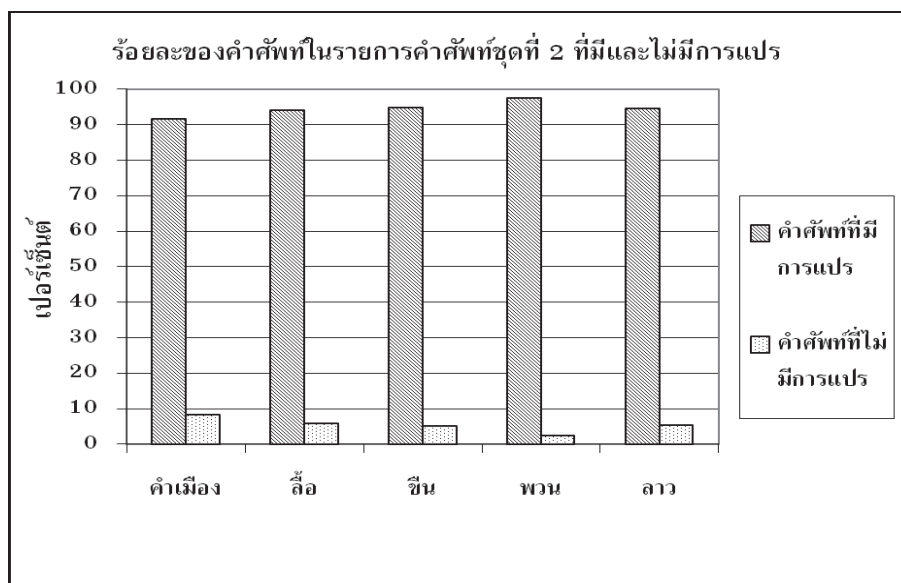
4.1.2 การแปรทางศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2

การคัดเลือกคำศัพท์เพื่อใช้บรรจุในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 จำนวนรวมทั้งสิ้น 550 คำนั้นได้ใช้เกณฑ์คือ เป็นคำศัพท์ที่ได้จากการที่ผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าจากงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา รวมทั้งพจนานุกรมภาษาไทถิ่นเท่าที่เคยมีผู้รวบรวมไว้และพบว่า มีคำศัพท์บางคำที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นคำศัพท์ที่สามารถใช้แยกภาษาไทถิ่นภาษาหนึ่งออกจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์บางคำมีเพียงภาษาไทถิ่นบางภาษาที่ใช้ร่วมกันและแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ พบปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ คำส่วนใหญ่ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา มีการแปร และการแปรปรากฏในการใช้คำของผู้พูดภาษาต่าง ๆ ทั้ง 3 รุ่นอายุ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีการแปรและไม่มีการแปรแสดงในตารางที่ 81 และภาพที่ 62 ต่อไปนี้

ตารางที่ 81 จำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

จำนวน คำศัพท์ ภาษา	คำศัพท์ที่มีการแปร		คำศัพท์ที่ไม่มีการแปร	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
คำเมือง	504	91.6	46	8.4
ลื้อ	518	94.2	32	5.8
ซิ่น	522	94.9	28	5.1
พวน	536	97.5	14	2.5
ลาว	520	94.5	30	5.5

ภาพที่ 62 แผนภูมิแสดงร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

จากคำศัพท์จำนวนทั้งสิ้น 550 ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 มีคำศัพท์มากกว่า 90% ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการแปรเกิดขึ้น ภาษาที่มีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรมากที่สุดคือ ภาษาพวน (97.5%) ในขณะที่ภาษาซิ่น ภาษาลาว และภาษาลื้อมีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรใกล้เคียงกัน คือ 94.9% 94.5% และ 94.2% ตามลำดับ ส่วนภาษาคำเมืองมีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรน้อยที่สุดคือ 91.6% ซึ่งนับว่าเป็นร้อยละของการแปรที่ค่อนข้างมากเช่นเดียวกับภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ

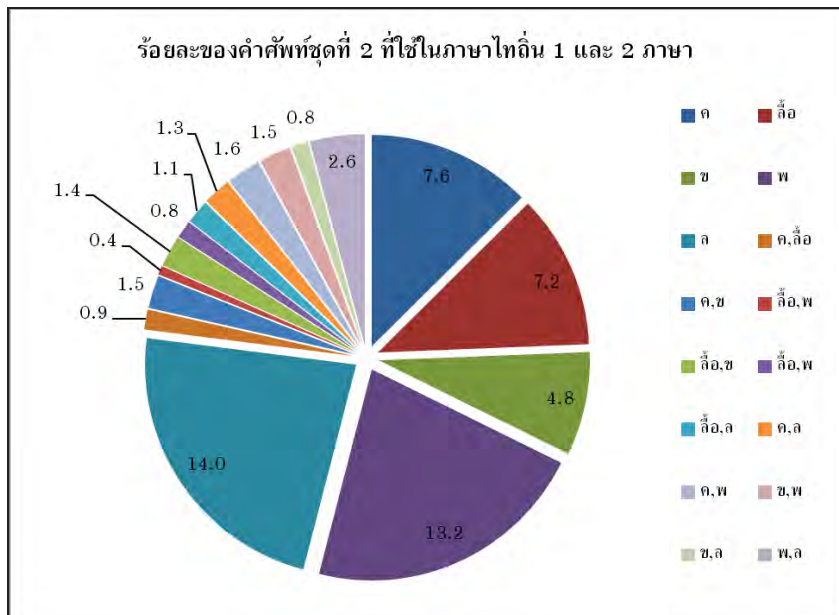
เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ทั้ง 550 คำในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา เพื่อดูว่า คำศัพท์แต่ละคำที่คัดเลือกมาสามารถใช้แยกภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งออกจากภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ได้หรือไม่ คำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกันมีร้อยละเท่าใด หรือมีคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นบางภาษาใช้ร่วมกันและแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละเท่าใด ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นการใช้คำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ดังตารางที่ 82

ตารางที่ 82 จำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น

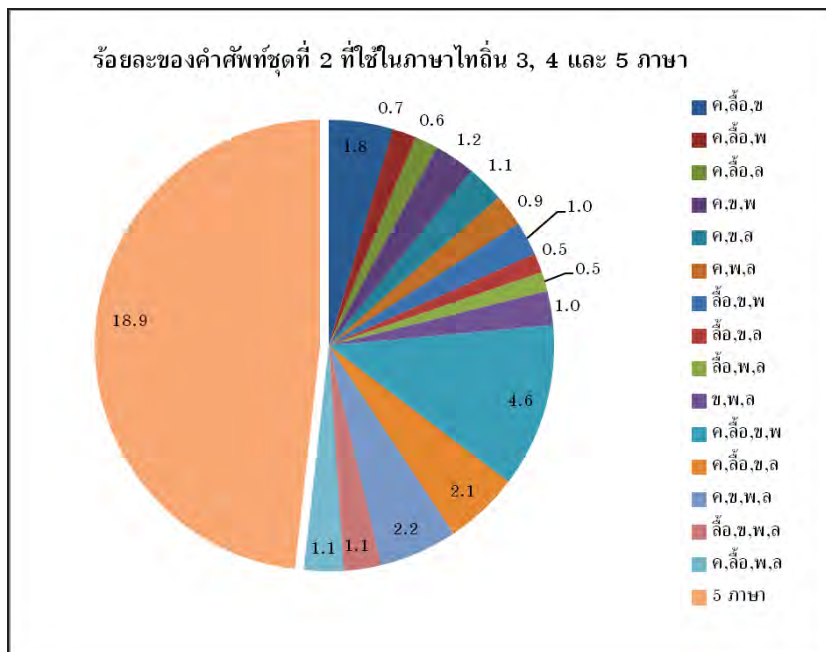
จำนวนและร้อยละ การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น เพียง 1 ภาษา		
คำเมือง	297	7.6
ลื้อ	279	7.2
ขีน	187	4.8
พวน	514	13.2
ลาว	543	14.0
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 2 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ	36	0.9
คำเมือง, ขีน	59	1.5
ลื้อ, ขีน	56	1.4
ลื้อ, พวน	48	1.2
ลื้อ, ลาว	43	1.1
คำเมือง, ลาว	51	1.3
คำเมือง, พวน	62	1.6
ขีน, พวน	58	1.5
ขีน, ลาว	31	0.8
พวน, ลาว	99	2.6
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ, ขีน	70	1.8
คำเมือง, ลื้อ, พวน	26	0.7
คำเมือง, ลื้อ, ลาว	25	0.6

จำนวนและร้อยละ การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำเมือง, ขึ้น, พวน	45	1.2
คำเมือง, ขึ้น, ลาว	41	1.1
คำเมือง, พวน, ลาว	35	0.9
ลื้อ, ขึ้น, พวน	37	1.0
ลื้อ, ขึ้น, ลาว	21	0.5
ลื้อ, พวน, ลาว	21	0.5
ขึ้น, พวน, ลาว	37	1.0
คำเมือง, ลื้อ, ขึ้น, พวน	179	4.6
คำเมือง, ลื้อ, ขึ้น, ลาว	84	2.1
คำเมือง, ขึ้น, พวน, ลาว	85	2.2
ลื้อ, ขึ้น, พวน, ลาว	41	1.1
คำเมือง, ลื้อ, พวน, ลาว	43	1.1
ทั้ง 5 ภาษา	733	18.9
รวม	3,886	100

เมื่อรวมทั้งคำศัพท์จำนวนทั้งหมด 550 คำ กับคำที่เป็นรูปแปรของคำศัพท์ต่าง ๆ ในรายการคำทำให้ได้จำนวนคำศัพท์ทั้งสิ้น 3,886 คำ นั้นหมายความว่า คำศัพท์ที่นับเป็นรูปแปรของคำศัพท์จำนวน 550 คำในรายการคำมีจำนวนมากถึง 3,336 คำ หรือประมาณ 6 เท่าของคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ เพื่อให้เห็นสัดส่วนของร้อยละในการใช้คำศัพท์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้แสดงแผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ไว้ในภาพที่ 63 และ 64 ต่อไปนี้

ภาพที่ 63 แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่น 1 และ 2 ภาษา

ภาพที่ 64 แผนภูมิแสดงร้อยละของการใช้คำศัพท์ชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละการใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ดังที่แสดงในภาพที่ 63 และ 64 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์เพียง 18.9% ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่ร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวและภาษาพวนมีความใกล้เคียงกัน คือ 14.0% และ 13.2% ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาคำเมือง (7.6%) ภาษาลื้อ (7.2%) และภาษาขึ้น (4.8%) ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่น 2-4 ภาษานั้นมีเพียง 0.5%-4.6% เท่านั้น

ในที่นี้ได้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นบางภาษาและแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่นในตารางที่ 83 และ 84 โดยตัวอย่างที่นำมาแสดงบางคำเป็นคำศัพท์หลัก และบางคำเป็นคำศัพท์ที่เป็นรูปแปรของคำศัพท์หลัก และบางคำเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน กรณีที่คำศัพท์บางคำมีรูปแปรมากกว่า 1 รูปแปร ในที่นี้จะนำเฉพาะบางรูปแปรเท่านั้นมาแสดงเป็นตัวอย่าง (ดูตารางที่ 78) เช่นเดียวกับที่แสดงไว้ในตารางที่ 79 และ 80 ข้างต้น

ตารางที่ 83 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1. กต	tek ³⁵ , kot ³⁵	tek ³⁵ , kot ³⁵	tek ³⁵ , kot ³⁵	tek ³⁵ , kot ³⁵	tek ³⁵ , kot ³⁵
6. กระจกเงา	wen ³¹ , we:n ³¹	wen ³³ , we:n ³³	wen ³¹ , we:n ³¹	wen ³¹ , we:n ³¹	wen ³³ , we:n ³³
13. กระดอง	ໄວ:ŋ ³⁵ , ka-dɔ:ŋ ³⁵	ໄວ:ŋ ³⁵ , ka-dɔ:ŋ ³⁵	ໄວ:ŋ ³⁵ , ka-dɔ:ŋ ³⁵	ໄວ:ŋ ³⁵ , ka-dɔ:ŋ ³⁵	ໄວ:ŋ ²³² , ka-dɔ:ŋ ²³²
50. เกลียด	caŋ ³⁵	caŋ ³¹	caŋ ³⁵	saŋ ³⁵	saŋ ²³² , caŋ ²³²
59. โกง (หลัง ~)	kɔŋ ²²	kɔŋ ²⁴	kɔŋ ²²	kɔŋ ²²	kɔŋ ³³
81. ช่าย	neŋ ³¹ , ne:ŋ ³¹	neŋ ³³ , ne:ŋ ³³	neŋ ³¹ , ne:ŋ ³³	neŋ ³¹ , ne:ŋ ³¹	neŋ ³³ , ne:ŋ ³³
82. ข้าวเช่า	khaw ^{44?} ŋa:y ³⁵ , khaw ^{44?} caw ^{41?}	khaw ^{213?} ŋa:y ³¹ , khaw ^{213?} caw ^{22?}	khaw ^{44?} ŋa:y ³⁵ , khaw ^{44?} caw ^{41?}	khaw ^{33?} ŋa:y ³⁵ , khaw ^{33?} saw ^{41?}	khaw ^{44?} ŋa:y ²³² , khaw ^{44?} saw ^{35?}
167. ชอบ	mak ⁴⁴	mak ³³	mak ⁴⁴	mak ²²	mak ³³
429. ลิง	wɔ:k ³¹ , liŋ ³⁵	wɔ:k ³³ , liŋ ³¹	wɔ:k ³¹ , liŋ ³⁵	wɔ:k ³¹ , liŋ ³⁵	wɔ:k ³⁵ , liŋ ²³²
460. ส้มตำ	tam ²³ som ^{44?}	tam ³⁵ sum ^{213?} , tam ³⁵ som ^{213?}	tam ²³ sum ^{44?} , tam ²³ som ^{44?}	tam ³⁵ som ^{33?}	tam ²³² som ^{44?}

ตารางที่ 84 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นใดถิ่นหนึ่ง หรือใช้ในภาษาไทยถิ่นบางภาษาและแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
5. กระจก (~ตุ้)	ke:w ^{44?}	ke:w ^{213?}	ke:w ^{44?}	ke:w ^{33?}	ke:w ^{35?} , ke:w ^{35?} ka- cok ³⁵
11. กระซิบ	sa:p ²² , so:p ²² se:p ²²	sa:p ³³ , so:p ³³ sep ³³	sap ²² se:p ²² , so:p ²² se:p ²²	sa:p ³³ , so:p ²² se:p ²² , sim ³¹	sa:p ⁴⁴
14. กระตัง	ho:k ³¹	ho:k ³³	ho:k ³¹ , ma-ho:k ³¹	ho:k ³¹	ho:k ³⁵ , khik ³³ , mak ³⁵ khik ³⁵
18. กระถิน	phak ³⁵ la? ³⁵ ton ^{44?}	phak ³⁵ la? ³⁵	phak ³⁵ kan ²² sin ²³	phak ³⁵ kham ³⁵ tay ^{41?}	phak ³⁵ ka- thin ³⁴ , phak ³⁵ naw ³³
28. กลัวย น้ำว่า	kuoy ^{44?} โงญ ²² , ko:y ^{44?} โงญ ²² , kuoy ^{44?} nam ^{41?} wa: ^{41?} , ko:y ^{44?} nam ^{41?} wa: ^{41?}	ko:y ^{213?} โงญ ²⁴ , ko:y ^{213?} ใญ ²⁴ tiญ ²⁴ , ko:y ^{213?} nam ^{22?} wa: ^{22?}	ko:y ^{44?} โงญ ²² , ko:y ^{44?} nam ^{41?} wa: ^{41?}	kuoy ^{41?} โงญ ²² , ko:y ^{41?} โงญ ²² , kuoy ^{41?} nam ^{41?} wa: ^{41?} , ko:y ^{41?} nam ^{41?} wa: ^{41?}	kuoy ^{35?} โงญ ³³ , ko:y ^{35?} โงญ ³³ , koy ^{35?} nam ^{35?} wa: ^{35?}
35. กลีบ (~ลัม)	li:p ²² , khi:p ³³ , ki:p ²²	khi:p ²⁴ , ki:p ²⁴ , se: ^{213?}	li:p ²² , li: ²² , ki:p ²²	li:p ²² , ki:p ²²	ki:p ⁴⁴ , ɲim ²³²
41. กั๊บ (~ข้าว)	kam ³⁵ kin ²³ , kap ³⁵ khaw ^{44?} , khua ³⁵ khaw ^{44?}	kam ³¹ kin ³⁵ , kap ³⁵ khaw ^{213?}	kam ³⁵ kin ²³ , kap ³⁵ khaw ^{44?}	kham ³⁵ kin ³⁵ , kap ³⁵ khaw ^{33?}	kap ³⁵ khaw ^{44?} , khwa:m ²³² kin ²³² , ɲiəญ ³³ kin ²³²
43. กางเกง	tew ²² , te:w ²²	tew ²⁴ , te:w ²⁴	tew ²² , te:w ²²	te:w ²² , soญ ^{33?} , soญ ^{33?}	soญ ^{44?} , so:ญ ^{44?}

คำศัพท์	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
148. จาน	cam ²³	cam ³⁵ , phen ³¹	cam ²³	cam ²³ , ben ³⁵	cam ²³²
193. ด้าย	fa:y ^{44?} , fa:y ^{44?} may ²³ nip ³⁵ , may ²³ lo: ^{41?}	fa:y ^{213?} , fa:y ^{213?} may ³⁵ yip ³⁵	fa:y ^{44?}	fa:y ^{33?} , fa:y ^{33?} may ²³ nip ³⁵	fa:y ^{44?} , khaw ²³² may ⁴³⁴ nip ³⁵

เมื่อพิจารณาตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงในตารางที่ 83 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า แม้คำศัพท์หลักจะมีรูปแปร เช่น มีการแปรของเสียงสระสั้นและสระยาวดังในคำที่ 6 และ 81 หรือมีการแปรของเสียงสระ [u] และ [o] ในคำที่ 460 แต่หากพิจารณาในภาพรวมจะยังเห็นการใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวร่วมกันระหว่างภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ในขณะที่ตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงไว้ในตารางที่ 84 บางคำจะสามารถใช้แยกภาษาไทถิ่นบางภาษาออกจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้ เช่น คำที่ 11 “กระซิบ” มีเพียงภาษาพวนเท่านั้นที่ใช้คำว่า /sim³¹/ คำที่ 18 “กระดิน” มีเพียงภาษาจีนเท่านั้นที่ใช้คำว่า /phak³⁵ kan²² sin²³/ คำที่ 28 “กล้วยน้ำว้า” มีเพียงภาษาลื้อเท่านั้นที่มีการใช้คำว่า /ko:y^{213?} iŋ²⁴ tɛŋ²⁴/ คำที่ 193 “ด้าย” พบการใช้คำว่า /may²³ lo:^{41?}/ เฉพาะในภาษาคำเมือง หรือคำที่ 43 “กางเกง” พบคำว่า /soŋ^{33?}/ หรือ /so:ŋ^{33?}/ ในภาษาพวน และคำว่า /soŋ^{44?}/ หรือ /so:ŋ^{44?}/ ในภาษาลาวเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีคำศัพท์บางคำที่สามารถใช้แยกภาษาไทถิ่นภาษาหนึ่งจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ หรือมีคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นบางภาษาและแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้น แต่จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 พบว่า มีบางกรณีที่คุณพูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษานำคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในภาษาของตน และใช้ควบคู่ไปกับคำศัพท์เดิม

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้กับพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ พบว่า มีคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นบางภาษาที่ใช้แตกต่างจากคำศัพท์ที่ระบุไว้ในพจนานุกรมนับต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น คำที่ 1 “กด” (ดูตารางที่ 83) ที่ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ทั้งคำว่า /tek³⁵/ และคำว่า /kot³⁵/ เมื่อเปรียบเทียบกับพจนานุกรมเท่าที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ พบว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้คำที่มีความหมายว่า “กด” แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 85

ตารางที่ 85 ตัวอย่างการใช้คำที่มีความหมายว่า “กด” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาเปรียบเทียบกับพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้¹⁰⁹

คำเมือง เชียงใหม่	คำเมือง (ม.ท่าคำ สอง จ.น่าน)	ลื้อเมืองยอง (Y) และ เชียงรุ่ง (H)	ลื้อ (ม. หนองบัว จ.น่าน)	ซิ่นกลาง เมือง	ซิ่น (ม.หนอง ม่วง จ. น่าน)	พวน	พวน (ม.ฝาย มูล จ. น่าน)	ลาว (สปป. ลาว)	ลาว (ม. น้ำ ปู้ จ.น่าน)
tek ²⁴	tek ³⁵	tek ^{45/55}	tek ³⁵	tek ^{23/45}	tek ³⁵	-	tek ³⁵	-	tek ³⁵
-	-	-	-	-	-	เห่ก	-	nēk, nék	mek ³³
-	kot ³⁵	(kot ^{45/55} = 1. ‘to write, note’ YH, 2. ‘to gather together’ H)	kot ³⁵	-	kot ³⁵	-	kot ³⁵	kót	kot ³⁵
cam ^{44?}	cam ^{44?}	-	-	-	-	-	cam ^{33?}	-	cam ^{35?}
-	-	-	-	-	-	-	-	-	ci: ^{35?}
neŋ ²⁴	-	-	-	-	-	เห่ยง	-	-	-
-	-	-	-	nen ^{51/51?}	-	-	-	-	-
								tè:	
								k ^h ōm	
								ŋân	

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “กด” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาซิ่น ภาษาพวน และภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้กับในพจนานุกรมและเอกสารที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ดังแสดงในตารางที่ 85 จะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์บางคำในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ไม่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ตัวอย่างเช่น ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ไม่มีคำว่า /neŋ²⁴/ ดังที่ปรากฏในภาษาคำเมืองเชียงใหม่ ในภาษาซิ่นเมืองยองและเชียงรุ่งมีคำว่า /nen^{51/51?}/ ซึ่งไม่ปรากฏใน

¹⁰⁹ พจนานุกรมและเอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่อ้างถึงในตารางที่ 85 มีดังนี้ คำศัพท์ภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่มาจากพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ภาษาลื้อเมืองยองและเชียงรุ่ง โดยวิลเลียม เจ. เกดนี (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ภาษาซิ่นกลางเมือง (Kang Muang Khuen) ในวิทยานิพนธ์ของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ภาษาพวนจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน รวบรวมโดยรววิทย์ เลี้ยงถนอม (2532) และภาษาลาว ดัดแปลงจากพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ โดยคณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2543) ข้อมูลคำศัพท์ที่นำมาจากพจนานุกรมบางฉบับมีทั้งที่เขียนด้วยอักษรไทย อักษรลาวซึ่งในนี้ได้ดัดแปลงให้เป็นอักษรไทย และข้อมูลที่ถ่ายถอดเสียงด้วยสัทอักษรสากล (IPA)

ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในภาษาพวนจากพจนานุกรมภาษาพวนมีคำว่า “เหน็ก” และ “เหนียง” ซึ่งไม่พบในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และในภาษาลาว สปป.ลาวมีคำว่า /tè:/ /kʰõm/ และ /pân/ ซึ่งไม่พบในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นในงานวิจัยนี้ แต่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ตัวอย่างเช่น คำว่า /kot³⁵/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ไม่ปรากฏในพจนานุกรมแต่อย่างใด ส่วนคำว่า /kot³⁵/ ที่ใช้ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) นั้นมีความหมายแตกต่างจากคำว่า /kot^{45/55}/ ในภาษาลื้อเมืองยองและเชียงรุ่ง ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า /kot³⁵/ ที่ใช้ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนในงานวิจัยนี้เป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และไม่น่าจะเป็นคำยืมจากภาษาลาวเนื่องจากหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาถิ่น 4 ภาษาดังกล่าวอยู่ในอำเภอท่าวังผา ส่วนหมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลาวอยู่ในอำเภอเวียงสาซึ่งมีระยะทางห่างจากกันประมาณ 22 กิโลเมตรและจากการสอบถามผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้และผู้คนในหมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่าผู้คนในหมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาถิ่น 4 ภาษาในอำเภอท่าวังผาและผู้คนในหมู่บ้านน้ำบัว อำเภอเวียงสาแทบจะไม่เคยติดต่อไปมาหาสู่กันเลย

นอกจากนี้ยังมีคำว่า /cam^{33ʔ}/ ในภาษาพวน และคำว่า /cam^{35ʔ}/ ในภาษาลาวที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาพวนและภาษาลาว แต่ปรากฏทั้งในพจนานุกรมภาษาคำเมืองเชียงใหม่และในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) จึงเป็นที่แน่นอนว่า คำศัพท์ดังกล่าวเป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีคำว่า /ci:^{35ʔ}/ ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แต่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาลาวหรือภาษาอื่น ๆ รวมทั้งไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ด้วย จึงเป็นไปได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำบัวใช้คำว่า /ci:^{35ʔ}/ ในความหมายที่กว้างขึ้นคือ นอกจากจะหมายถึง “จี้” แล้วยังมีความหมายว่า “กด” ด้วย

รายละเอียดเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ในผู้พูด 3 รุ่นอายุ รูปแบบการแปรทางคำศัพท์ รวมทั้งแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาจะนำเสนอในหัวข้อ 4.2–4.5 ต่อไปนี้

4.2 การแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีจำนวนคำ 250 คำ และชุดที่ 2 มีจำนวนคำ 550 คำดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ในที่นี้จะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง โดยจะแยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดดังนี้

4.2.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า การใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมืองแบ่งได้ 7 ลักษณะดังนี้

- 1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1
- 2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2
- 3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3
- 4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และ 2
- 5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2 และ 3
- 6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และ 3
- 7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.2.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง

ในรายการคำชุดที่ 1 มีคำศัพท์หลักตามที่กำหนดไว้ในรายการคำทั้งสิ้น 250 คำดังที่กล่าวในตอนต้น อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีก 503 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก โดยคำอื่น ๆ ดังกล่าว ได้แก่ คำที่มาจากการแปรของคำศัพท์หลัก คำยืมคำใหม่ และคำที่ผู้พูดใช้เฉพาะบุคคล เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าว จึงทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากการเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 753 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 503 คำ)

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.2.1 แสดงไว้ในตารางที่ 86 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 65 ต่อไปนี้

ตารางที่ 86 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

รุ่นอายุ จำนวน และร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่น อายุที่ 1)	2 (รุ่น อายุที่ 2)	3 (รุ่น อายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุ ที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
จำนวนคำศัพท์	61	54	215	43	64	26	290	753
ร้อยละ	8.1	7.2	28.6	5.7	8.5	3.4	38.5	100

ภาพที่ 65 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 753 คำจะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 290 คำ หรือ 38.5% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากถึง 215 คำ หรือ 28.6% มากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ประมาณ 3-4 เท่า นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 87 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 87 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
14. กระเทียม	hɔ:m ²³ tiəm ³⁵	hɔ:m ²³ tiəm ³⁵	hɔ:m ²³ tiəm ³⁵	7
	-	hɔ:m ²³ kha:w ²³	hɔ:m ²³ kha:w ²³	5
	-	-	tiəm ³⁵	3
	-	-	hɔ:m ²³	3
	-	-	ka-thiəm ³⁵	3

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
17. กระพ้อ (~ปัก)	top ³⁵	top ³⁵	-	4
	ti: ²³	ti: ²³	-	4
	phap ⁴⁴	-	phap ⁴⁴	6
	-	sary ²²	-	2
	-	-	ka-phi: ³⁵	3
27. กลางวัน	ma-wan ³⁵	ma-wan ³⁵	ma-wan ³⁵	7
	-	-	kaŋ ²³ wan ³⁵	3
30. กะลา	ko:ŋ ^{44?}	ko:ŋ ^{44?}	ko:ŋ ^{44?}	7
	-	kok ³⁵	-	2
	-	ka-la: ³⁵	ka-la: ³⁵	5
33. กา (~ต้มน้ำ)	ka: ²³	ka: ²³	ka: ²³	7
	-	ka: ²³ tom ^{44?} nam ^{41?}	ka: ²³ tom ^{44?} nam ^{41?}	5
	-	ka: ²³ nam ^{41?}	-	2
35. ก้าว	bart ²²	-	-	1
	-	ka:w ^{44?}	ka:w ^{44?}	5
53. ขยับ	khot ³⁵	khot ³⁵	khot ³⁵	7
	khary ^{41?}	-	-	1
	-	-	kha-yap ³⁵	3
64. ครึ่ง	tiə ³¹	tiə ³¹	tiə ³¹	7
	-	kam ³⁵	kam ³⁵	5
	khaŋ ^{41?}	-	khaŋ ^{41?}	6
65. คลุม	pok ³⁵	pok ³⁵	pok ³⁵	7
	-	khum ³⁵	khum ³⁵	5
	-	ka-lum ³⁵	-	2
88. เดือนที่หนึ่ง	diəŋ ³⁵ kiəŋ ²³	-	-	1
	-	-	diəŋ ³⁵ lək ³¹	3
	-	-	diəŋ ³⁵ niŋ ³³	3
	-	diəŋ ³⁵ mak ⁴⁴ ka-la: ³⁵	diəŋ ³⁵ mak ⁴⁴ ka-la: ³⁵	5
	-	diəŋ ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la: ³⁵	diəŋ ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la: ³⁵	5

จากตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงไว้ในตารางที่ 87 จะเห็นได้ว่า มีบางกรณีที่ผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุใช้คำศัพท์คำใดคำหนึ่งอย่างชัดเจน โดยไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 35 “ก้าว” ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำว่า /ba:t²²/ เพียงคำเดียว เช่นเดียวกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 ที่ใช้คำศัพท์เพียงคำเดียว แต่แตกต่างจากรุ่นอายุที่ 1 คือ คำว่า /ka:w^{44?}/ ซึ่งในที่นี้จัดให้เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับคำที่ใช้ในภาษาคำเมืองเชียงใหม่ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) พบว่าในภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้คำว่า /ba:t²¹/ เช่นเดียวกับภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูดรุ่นสูงอายุในงานวิจัยนี้ แต่ไม่พบคำว่า /ka:w^{44?}/ ในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวแต่อย่างใด

ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ คือ ส่วนใหญ่ผู้พูดจะใช้ทั้งคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ดังจะเห็นได้จากจำนวนคำที่เพิ่มขึ้นในรายการคำชุดที่ 1 มีมากถึง 503 คำหรือประมาณ 2 เท่าของคำศัพท์หลัก ในที่นี้สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักส่วนใหญ่มักเป็นคำที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์หลัก เป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน รวมทั้งยังมีคำที่เกิดจากการแปรของคำยืมด้วย

ตัวอย่างเช่น คำที่ 33 “กา (~ตมน้ำ)” ในที่นี้ผู้วิจัยวิเคราะห์คำว่า /ka:²³/ ให้เป็นคำศัพท์หลัก โดยเปรียบเทียบกับคำว่า /ka:²⁴/ ที่ปรากฏในภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ และคำว่า /ka:²³/ เป็นผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากคำว่า /ka:²³/ แล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 ใช้คำว่า /ka:²³ tom^{44?} nam^{41?}/ ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานด้วย นอกจากนี้ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ยังใช้คำว่า /ka:²³ nam^{41?}/ ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้คำดังกล่าวมาจากการละพยางค์ที่ 2 ในคำว่า /ka:²³ tom^{44?} nam^{41?}/ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ไม่พบการใช้คำว่า /mo:^{44?} ka:²⁴/ ซึ่งใช้ในภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.2.2)

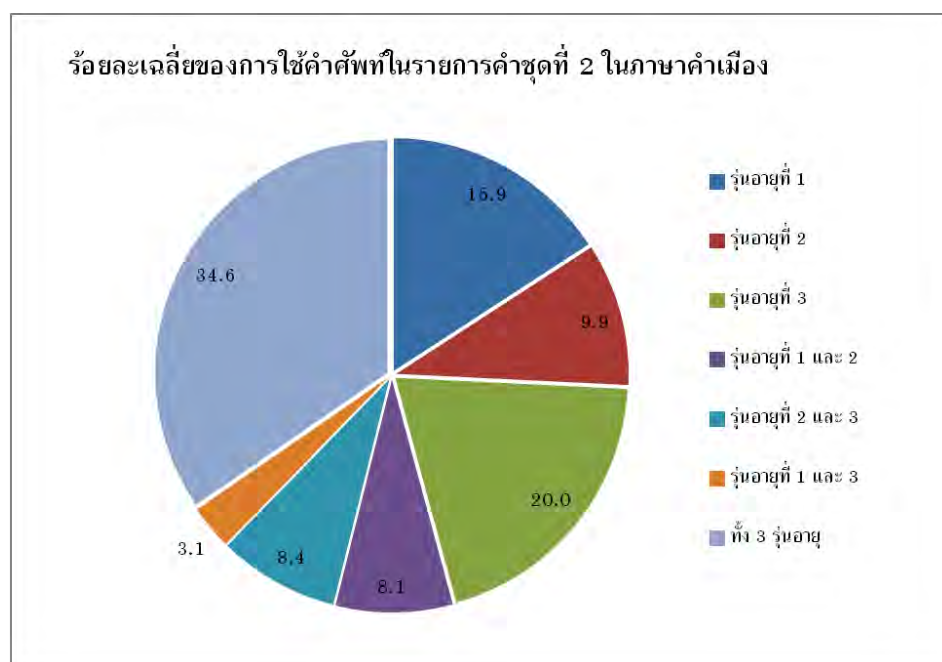
4.2.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมือง

ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์หลักตามที่กำหนดไว้ในรายการคำทั้งสิ้น 550 คำ แต่หลังจากเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักอีก 1,997 คำ นั่นคือ มากกว่าคำศัพท์หลักประมาณ 3 เท่า โดยคำอื่น ๆ ดังกล่าวนี้อาจมีมาเช่นเดียวกับคำอื่น ๆ ที่พบในการเก็บข้อมูลรายการคำชุดที่ 1 ได้แก่ คำที่มาจากการแปรของคำศัพท์หลัก คำยืม คำใหม่ และคำที่ผู้พูดใช้เฉพาะบุคคล เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 2,447 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 1,997 คำ)

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.2.1 แสดงไว้ในตารางที่ 88 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 66 ต่อไปนี้

ตารางที่ 88 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ จำนวน และร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่น อายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุ ที่ 2)	3 (รุ่นอายุ ที่ 3)	4 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุ ที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
จำนวนคำศัพท์	388	243	490	199	206	74	847	2,447
ร้อยละ	15.9	9.9	20.0	8.1	8.4	3.1	34.6	100

ภาพที่ 66 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 2,447 คำ พบลักษณะการใช้คำศัพท์เช่นเดียวกับรายการคำชุดที่ 1 ดังนี้ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 847 คำ หรือ 34.6% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุ พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากถึง 490 คำ หรือ 20% ในขณะที่คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 มีจำนวน 388 คำหรือ 15.9% ซึ่งนับว่าใกล้เคียงกับจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีจำนวนและร้อยละน้อยที่สุด คือ พบเพียง 243 คำหรือ 9.9% เท่านั้น

ส่วนจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุนั้น พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (8.4%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (3.1%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 89 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 89 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ใน 7 ลักษณะ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
4. กรอง	kwɛŋ ²³	kwɛŋ ²³	kwɛŋ ²³	7
	kwɛŋ ³⁵	kwɛŋ ³⁵	kwɛŋ ³⁵	7
	-	tha-lwɛŋ ²³	-	2
39. กะพริบ	phap ⁴⁴	phap ⁴⁴	-	4
	-	ka-hip ⁴⁴	ka-hip ⁴⁴	5
50. เกลี่ยด	caŋ ³⁵	caŋ ³⁵	caŋ ³⁵	7
70. ช่วน	ɲa:t ³¹	ɲa:t ³¹	ɲa:t ³¹	7
	khu:t ²²	-	-	1
	-	-	khuən ²²	3
84. ข้าวโพด	khaw ^{44?} po:t ³¹	khaw ^{44?} po:t ³¹	khaw ^{44?} po:t ³¹	7
	khaw ^{44?} pho:t ³¹	-	-	1
	khaw ^{44?} sa: ²³ li: ³⁵	khaw ^{44?} sa: ²³ li: ³⁵	-	4
	khaw ^{44?} sa-li: ³⁵	khaw ^{44?} sa-li: ³⁵	-	4
101. ไข่	khay ^{44?}	khay ^{44?}	khay ^{44?}	7
	mə:y ³¹	mə:y ³¹	-	4
	-	bo: ³³ sa-ba:y ³⁵	-	2
149. จำ	cam ²³	cam ²³	cam ²³	7
	ci: ²²	ci: ²²	-	4
225. ใต้ (~โต๊ะ)	pi:n ^{41?}	pi:n ^{41?}	pi:n ^{41?}	7
	lum ³¹	-	lum ³¹	6
	-	-	tay ^{44?}	3
	-	-	ta:y ^{44?}	3

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
246. ทองคำ	tho:ŋ ³⁵	tho:ŋ ³⁵	tho:ŋ ³⁵	7
	tho:ŋ ³⁵ kham ³⁵	tho:ŋ ³⁵ kham ³⁵	tho:ŋ ³⁵ kham ³⁵	7
	kham ³⁵	-	kham ³⁵	6
361. ฟูก	sa: ²³ li: ³⁵	sa: ²³ li: ³⁵	-	4
	sa-li: ³⁵	sa-li: ³⁵	sa-li: ³⁵	7
	pha: ^{44?} siə ²²	pha: ^{44?} siə ²²	pha: ^{44?} siə ²²	7
	-	sa-li: ³⁵ ti: ³¹ no:n ³⁵	-	2
	-	pha: ^{44?} siə ³³ ti: ³¹ no:n ³⁵	-	2
	-	ti: ³¹ no:n ³⁵	ti: ³¹ no:n ³⁵	5
	-	-	fu:k ³¹	3

ตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงไว้ในตารางที่ 89 แสดงให้เห็นว่า มีกรณีที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว เช่น คำที่ 50 “เกลียด” ใช้คำว่า /caŋ³⁵/ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า การใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียวเช่นกรณีดังกล่าวพบไม่มากนักในภาษาคำเมือง เนื่องจากการแปรของคำศัพท์มีค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการใช้คำศัพท์บางกรณีที่มีทั้งการใช้คำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ร่วมด้วย โดยเฉพาะคำที่แปรจากคำศัพท์หลัก และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น คำที่ 361 “ฟูก” มีการแปรของคำศัพท์ค่อนข้างมาก กล่าวคือ หากเปรียบเทียบกับภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) จะเห็นว่าในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวมีคำที่หมายถึง “ฟูก” ทั้งหมด 5 คำ ได้แก่ /fu:k⁴²/, /sia²¹/, /sa³³ li:³³/, /sa³³ li:³³ ti:⁴² no:n³³/ และ /ti:⁴² no:n³³/ ซึ่งมีเพียงคำว่า /sia²¹/ เท่านั้นที่ไม่พบในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ในพจนานุกรมภาษาล้านนาระบุไว้ด้วยว่า คำว่า /sia²¹/ (เสื่อ) เป็นคำโบราณ หมายถึง “ฟูก – ที่นอนยัดนุ่น ปัจจุบันใช้ เสื่อ” (น.531) และระบุไว้ว่า คำว่า /fu:k⁴²/ (ฟูก) หมายถึง “ที่นอนใหญ่ที่ยัดด้วยนุ่น” เป็นคำยืม และในภาษาล้านนาใช้คำว่า “เสื่อ” หรือ “ที่นอน” ในภาษาไทยพวนเรียกฟูกหรือที่นอนว่า “เสื่อ” (น.370) จากข้อมูลที่ระบุในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวประกอบกับการพิจารณาการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ ในงานวิจัยนี้จึงกำหนดให้คำศัพท์หลักที่หมายถึง “ฟูก” คือ คำว่า /sa:²³ li:³⁵/ มีรูปแปรคือคำว่า /sa-li:³⁵/ ซึ่งเกิดจากการลดพยางค์หน้าของคำศัพท์หลัก ส่วนคำว่า /pha:^{44?} siə²²/ นั้นสันนิษฐานว่าเป็นคำยืม เนื่องจากในงานวิจัยนี้พบว่า คำดังกล่าวมีใช้ทั้งในภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนซึ่งหมู่บ้านที่พูดภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าวมีระยะทางไม่ไกลจากหมู่บ้าน

ทำคำสองที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง โดยเฉพาะหมู่บ้านหนองบัวที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อ และหมู่บ้านฝายมูลที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาพวน (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.2.2)

4.2.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง

การศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในงานวิจัยนี้แยกออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ คือ การศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์ ในการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์จะพิจารณาว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้าง มีการใช้คำศัพท์เดิม หรือมีการใช้คำยืม คำศัพท์ใหม่ หรือคำอื่น ๆ หรือไม่ และการแปรของคำศัพท์มีรูปแบบใดบ้าง

จากการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีลักษณะร่วมกันในการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

- ใช้คำศัพท์เดิมเท่านั้น ในที่นี้เรียกคำศัพท์เดิมว่า “คำเดิม”
- ใช้คำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม ในที่นี้เรียกว่า “คำกลาย”
- ใช้คำยืมเท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ในที่นี้เรียกว่า “คำยืม”
- ใช้คำใหม่ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ในที่นี้เรียกคำที่มีลักษณะดังกล่าวว่า “คำใหม่”
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา โดยอาจเป็นคำที่สร้างขึ้นจากวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ แต่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นให้ข้อมูลคำ ๆ นั้น และยืนยันว่าใช้คำ ๆ นั้นด้วย ในที่นี้จะเรียกคำในลักษณะดังกล่าวว่า “คำอื่น ๆ”
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง พบว่า ภาษาคำเมืองมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.2.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง

4.2.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง

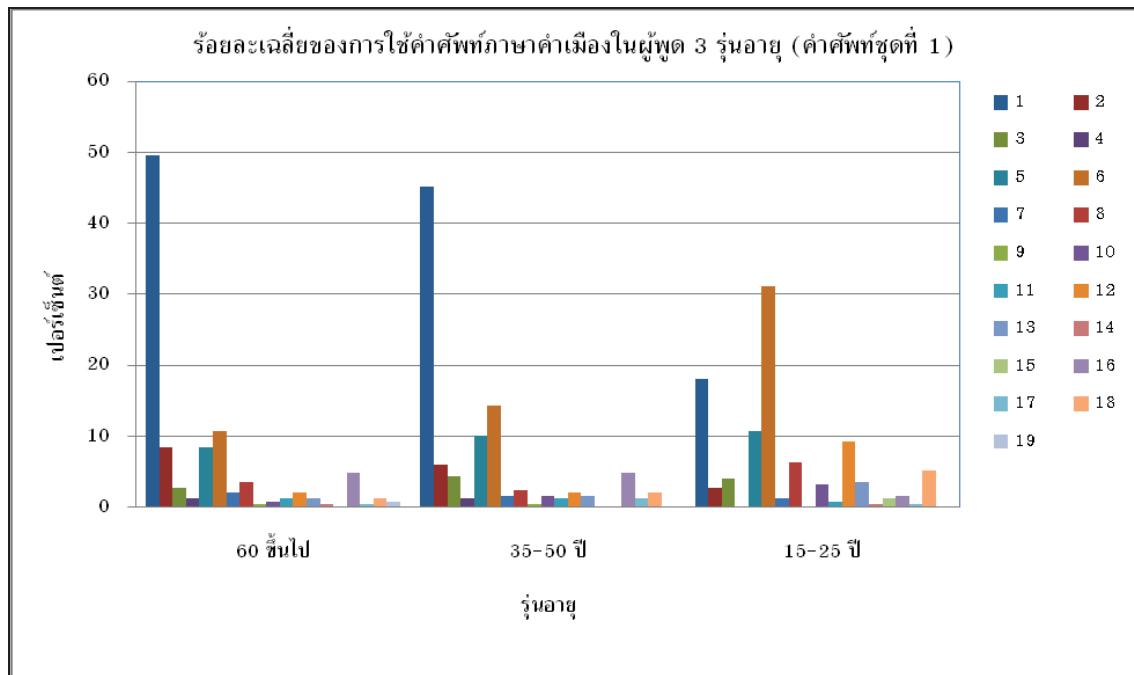
ผลการศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาคำเมืองที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 19 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของ

คำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 90 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 67

ตารางที่ 90 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ¹¹⁰

รูปแบบการใช้คำศัพท์ \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	124	49.6	113	45.2	45	18.0	94	37.6
2. คำกลาย	21	8.4	15	6.0	7	2.8	14	5.7
3. คำยืม	7	2.8	11	4.4	10	4.0	9	3.7
4. คำใหม่	3	1.2	3	1.2	0	0.0	2	0.8
5. คำเดิม, คำกลาย	21	8.4	25	10.0	27	10.8	24	9.7
6. คำเดิม, คำยืม	27	10.8	36	14.4	78	31.2	47	18.8
7. คำเดิม, คำใหม่	5	2.0	4	1.6	3	1.2	4	1.6
8. คำกลาย, คำยืม	9	3.6	6	2.4	16	6.4	10	4.1
9. คำกลาย, คำใหม่	1	0.4	1	0.4	0	0.0	1	0.3
10. คำยืม, คำใหม่	2	0.8	4	1.6	8	3.2	5	1.9
11. คำกลาย, คำอื่นๆ	3	1.2	3	1.2	2	0.8	3	1.1
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	5	2.0	5	2.0	23	9.2	11	4.4
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	3	1.2	4	1.6	9	3.6	5	2.1
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	1	0.4	0	0.0	1	0.4	1	0.3
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	0	0.0	0	0.0	3	1.2	1	0.4
16. คำเดิม, คำอื่นๆ	12	4.8	12	4.8	4	1.6	9	3.7
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่นๆ	1	0.4	3	1.2	1	0.4	2	0.7
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่นๆ	3	1.2	5	2.0	13	5.2	7	2.8
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	2	0.8	0	0.0	0	0.0	1	0.3
รวม	250	100	250	100	250	100	250	100

¹¹⁰ ในตารางที่แสดงจำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาต่าง ๆ ที่นำเสนอในงานวิจัยนี้จะรายงานส่วนที่เป็นการใช้ “คำเดิม” และการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ที่มีร้อยละโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 10 ขึ้นไป เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้างที่มีร้อยละโดยเฉลี่ยมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ

ภาพที่ 67 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมืองจากรายการคำชุดที่ 1 จะเห็นภาพรวมได้อย่างชัดเจนว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏมากที่สุดคือคิดเป็น 37.6% รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) พบโดยเฉลี่ย 18.8% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ พบค่อนข้างน้อย โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.3%-9.7%

จากการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ 3 รูปแบบข้างต้นในรุ่นอายุต่าง ๆ พบว่า รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และ 2 มากเกือบ 3 เท่า และในทางกลับกันรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 7 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) มากที่สุด และมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 2-3 เท่า

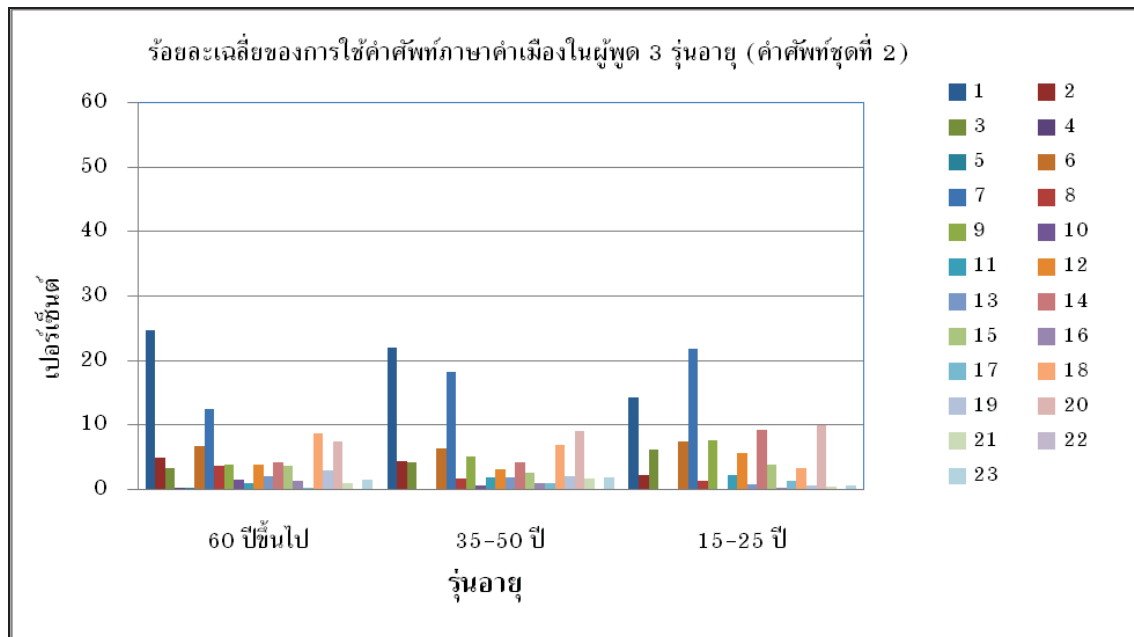
4.2.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมือง

จากการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 23 รูปแบบซึ่งมากกว่ารูปแบบการใช้คำศัพท์ที่สรุปจากรายการคำชุดที่ 1 เนื่องจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์ประเภท “คำอื่น ๆ” ทั้งเฉพาะการใช้คำอื่น ๆ เท่านั้น และใช้คำอื่น ๆ ร่วมกับคำบางประเภท เช่น คำเดิม และคำกลาย เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 91 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 68 ต่อไปนี้

ตารางที่ 91 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รูปแบบการใช้คำศัพท์	รุ่นอายุ 60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	136	24.7	121	22.0	79	14.4	112	20.4
2. คำกลาย	27	4.9	24	4.4	12	2.2	21	3.8
3. คำยืม	18	3.3	23	4.2	34	6.2	25	4.5
4. คำใหม่	2	0.4	1	0.2	0	0.0	1	0.2
5. คำอื่นๆ	2	0.4	0	0.0	0	0.0	1	0.1
6. คำเดิม, คำกลาย	37	6.7	35	6.4	41	7.4	38	6.9
7. คำเดิม, คำยืม	69	12.5	100	18.2	120	21.8	96	17.5
8. คำเดิม, คำใหม่	20	3.6	9	1.6	7	1.3	12	2.2
9. คำกลาย, คำยืม	21	3.8	28	5.1	42	7.6	31	5.5
10. คำกลาย, คำใหม่	8	1.5	4	0.7	1	0.2	4	0.8
11. คำยืม, คำใหม่	6	1.1	10	1.8	12	2.2	9	1.7
12. คำยืม, คำอื่นๆ	21	3.8	17	3.1	31	5.6	23	4.2
13. คำกลาย, คำอื่นๆ	11	2.0	10	1.8	5	0.9	9	1.6
14. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	23	4.2	23	4.2	51	9.3	32	5.9
15. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	20	3.6	14	2.5	21	3.8	18	3.3
16. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	7	1.3	6	1.1	2	0.4	5	0.9
17. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	2	0.4	6	1.1	7	1.3	5	0.9
18. คำเดิม, คำอื่นๆ	48	8.7	38	6.9	18	3.3	35	6.3
19. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่นๆ	16	2.9	11	2.0	4	0.7	10	1.9
20. คำเดิม, คำยืม, คำอื่นๆ	41	7.4	50	9.1	55	10.0	49	8.8
21. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่นๆ	6	1.1	9	1.6	3	0.5	6	1.1
22. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่นๆ	1	0.2	1	0.2	1	0.2	1	0.2
23. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	8	1.5	10	1.8	4	0.7	7	1.3
รวม	550	100	550	100	550	100	550	100

ภาพที่ 68 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 กับรายการคำชุดที่ 2 จะเห็นได้ชัดเลยว่า ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์จากทั้ง 2 รายการคำสอดคล้องกัน กล่าวคือ โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ พบว่ามีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้คำเดิม) มากที่สุด (20.4%) รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 7 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ซึ่งพบ 17.5% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ นั้นพบโดยเฉลี่ยระหว่าง 0.1%-8.8%

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ระหว่าง 3 รุ่นอายุพบว่า รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เฉพาะคำเดิมน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และ 2 มากเกือบ 3 เท่า และในทางกลับกันรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 7 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) มากที่สุด และใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 แต่มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 2 เท่า

ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ เมื่อเปรียบเทียบร้อยละของการใช้เฉพาะคำเดิมนั้นคือ การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 ระหว่างรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 จะเห็นได้ว่า การใช้เฉพาะคำเดิมในรายการคำชุดที่ 1 มีร้อยละที่สูงกว่าการใช้คำเดิมในรายการคำชุดที่ 2 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 เป็นคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน และมีคำศัพท์จำนวนมากที่ใช้ในภาษาไทยมาตรฐานด้วย ดังนั้นการยืมคำจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่นหรือจากภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้ในคำเดิมนั้นปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 จึงปรากฏค่อนข้างน้อย

4.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ พบว่า สามารถจัดรูปแบบการแปรของคำศัพท์จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการแปร

ได้แก่ ปัจจัยภายใน ในที่นี้หมายถึง การแปรที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงคำให้ง่ายขึ้น (simplification) และปัจจัยภายนอก ในที่นี้หมายถึง การแปรของภาษาอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาในบทที่ 2 หัวข้อ 2.3)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมืองที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกสรุปโดยภาพรวมได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงในตารางที่ 92 ต่อไปนี้¹¹¹

¹¹¹ มีคำศัพท์หลายคำในภาษาคำเมืองที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ในตารางที่ 92 จะแสดงเฉพาะตัวอย่างคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์บางคำไม่ปรากฏในข้อมูลภาษาคำเมืองในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในพจนานุกรม ในตารางที่ 92 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ พจนานุกรมภาษาล้านนา (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) และพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550)

ตารางที่ 92 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มี ผลต่อ การแปร	รูปแบบการแปรของ คำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹²	คำที่มีการแปร
การแปร อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	“กระท้อน” /ma:k ²² to:ŋ ^{44?} / (พจนานุกรมภาษาล้านนาภาคเหนือ: /ma:k ²¹ to:ŋ ^{44?} /)	/mak ³⁵ to:ŋ ^{44?} / (a: → a)
		“กระทง (เล็ก)” /ʔo:ŋ ^{44?} / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /ʔo:ŋ ^{44?} /)	/ʔo:ŋ ^{44?} / (o: → o)
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	“พร้อมกัน” /phuəm ³¹ kan ²³ / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /phuam ⁴² kan ²⁴ /)	/pham ³¹ kan ²³ / (uə → a)
		“เพิ่ม” /tiəm ³³ / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: tiam ²¹)	/tə:m ³³ / (ie → ə:)
	การออกเสียงวรรณยุกต์ ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	“ล่ำม” /la:m ³¹ / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: la:m ⁴²)	/la:m ³³ / (31 → 33)
		“หา” /soʔ ³⁵ ha: ²³ / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /soʔ ⁴⁵ ha: ²⁴ /)	/soʔ ³³ ha: ²³ / (35 → 33)
	การออกเสียงพยัญชนะ ควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“กลอน” /swe: ³¹ / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /swe: ⁴² /)	/se: ³¹ / (sw- → s-)
		“เขย่า” /swa:y ²² / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /swa:j ²¹ /)	/sa:y ²² / (sw- → s-)
	การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“กระดุม” /ma:k ²² tom ²² / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /ma:k ²¹ tom ²¹ /)	/ma-tom ²² / (ma:k ²² → ma-)

¹¹² การสันนิษฐานว่าคำศัพท์ใดเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง ใช้วิธีการพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 คือ อายุ 60 ปีขึ้นไป หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง จะสันนิษฐานเกี่ยวกับคำศัพท์เดิมโดยใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏใน พจนานุกรมภาษาคำเมืองที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ โดยในที่นี้ใช้ข้อมูลคำจากพจนานุกรมภาษาล้านนาภาคเหนือ (ศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) และพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้พบว่ามียหลาย กรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในพจนานุกรมแต่ไม่ปรากฏในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ความแตกต่างกันดังกล่าว อาจเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาถิ่นภาษาเดียวกัน แต่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้หรือแม้กระทั่งที่ปรากฏในพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹²	คำที่มีการแปร
		“ขนม” /khaw ^{44?} nom ²³ /	/nom ²³ / (khaw ^{44?} → ∅)
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	“ก้ามปู (พืช)” /sam ²³ sa: ²³ /	/cham ²³ cha: ²³ / (s- → ch-)
		“จิก” /sap ³⁵ /	/sak ³⁵ / (-p → -k)
	การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	“ตกลปลา” /com ²² bet ³⁵ /	/cɔ:m ²² bet ³⁵ / (ɔ → ɔ:)
		“หนวกหู” /mi:n ²³ hu: ²³ / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: mi:n ²⁴ hu: ²⁴)	/miɔn ²³ hu: ²³ / (i → iɔ)
	การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	“กลอง” /kɔ:ŋ ²³ /	/kɔ:ŋ ³⁵ / (23 → 35)
		“ก้ามปู (พืช)” /sam ²³ sa: ²³ /	/sam ^{44?} sa: ²³ / (23 → 44?)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“ตะเข็บ (~เสื้อ)” /du:k ²² /	/du:k ²² / (คำเมือง) /ta-khep ³⁵ / (ไทยมาตรฐาน)
		“ตะกั่ว” /ci:n ³⁵ /	/ci:n ³⁵ / (คำเมือง) /ta-kuɔ ³³ / (ไทยมาตรฐาน)
	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	“ตะพาบ” /pa: ²³ fa: ²³ /	/ta-pha:p ³¹ na:m ^{41?} /
		“ตำลึง” /phak ³⁵ khe:p ³¹ /	/tam ²³ liŋ ³⁵ /
	คำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword)	“กระพือ (~ปีก)” /pi: ²² / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /pi: ³³ /)	/phap ⁴⁴ /
		“กระถิน” /ka-thin ²³ / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /ka ³³ thin ²⁴ /)	/phak ³⁵ la: ³⁵ ton ^{44?} /
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“ไขแมลงวัน” /khay ²² kha:ŋ ²³ / (พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ: /khaj ²¹ kha:ŋ ²⁴ /; พจนานุกรมภาษาล้านนา: /khaj ²¹ kha:ŋ ²⁴ /)	/khay ²² me:ŋ ³⁵ wan ³⁵ / (คำเมือง: /khay ³³ / + ไทยมาตรฐาน: /me:ŋ ³⁵ wan ³⁵ / (← ma-le:ŋ ³³ wan ³³))
		“ซัง (~ข้าว)” /tɔ: ²³ fiəŋ ³⁵ / (พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ: /tɔ: ²⁴ fiəŋ ²⁴ /; พจนานุกรมภาษาล้านนา 2550: /tɔ: ²⁴ fiəŋ ³³ /)	/tɔ: ²³ khaw ^{44?} / (คำเมือง: /tɔ: ²³ / + ไทยมาตรฐาน: /khaw ^{44?} / (← kha:w ^{42?}))

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹²	คำที่มีการแปร
	การแปรทางความหมาย (semantic variation)	“อาชาย” /ʔaː ³⁵ / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /naː ⁴⁵ / น้องของแม่ หรือผู้มีวัยอ่อนกว่าแม่)	/naː ^{41ʔ} / (ความหมายเดิม: น้องของแม่ ความหมายปัจจุบัน: น้องของแม่หรือน้องของพ่อ)
		“กระตอง” /ʔoːŋ ³⁵ / (พจนานุกรมภาษาล้านนา: /ʔoːŋ ^{44ʔ} /, /ʔoːŋ ³³ / (อง น. กระตอง – ส่วนแข็งที่หุ้มสัตว์บางชนิด เช่น ปูหรือเต่า อ้อง กี่ว่า)	/ʔoːŋ ³⁵ / (ความหมายเดิม: กระตองของปูหรือเต่า ความหมายปัจจุบัน: กระตองของปู) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คือ /ka-doːŋ ³⁵ / ใช้ในความหมายว่า “กระตองเต่า”

รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวในหัวข้อ 4.2.2.2.1 และ 4.2.2.2.2 ต่อไปนี้

4.2.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง

เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 พบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การสันลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาอื่น การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการกลายความหมาย

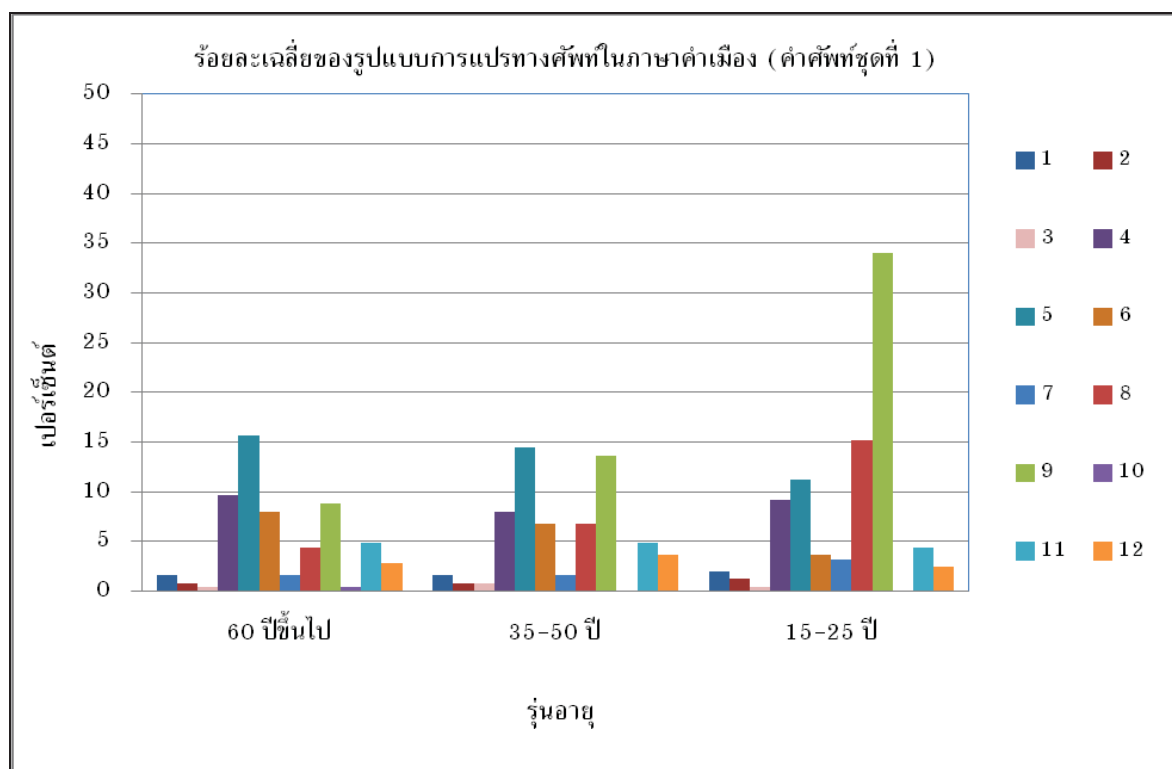
อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 1 นี้ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่ง คือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่ไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีบางกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งเสียงพยัญชนะ (รูปแบบที่ 5) และการแปรของเสียงสระ (รูปแบบที่ 6) หรือคำศัพท์ 1 คำอาจมีทั้งการละหรือการลดพยางค์ (รูปแบบที่ 4) และมีการออกเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่เหลือให้ง่ายขึ้นด้วย (รูปแบบที่ 3) เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงไว้ในตารางที่ 93 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 69 ในที่นี้ได้นำจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุยังใช้คำศัพท์เดิมอยู่มากน้อยต่างกันเพียงใด และมีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่มีการแปรแต่ละรูปแบบหรือไม่ เพียงใด

ตารางที่ 93 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำพูดที่ 1 ในภาษาคำเมืองที่พูด
โดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบ การแปรของ คำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	171	68.4	166	66.4	154	61.6	164	65.5
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	4	1.6	4	1.6	5	2.0	4	1.7
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	2	0.8	2	0.8	3	1.2	2	0.9
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	1	0.4	2	0.8	1	0.4	1	0.5
	4. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	24	9.6	20	8.0	23	9.2	22	8.9
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	5. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	39	15.6	36	14.4	28	11.2	34	13.7
	6. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	20	8.0	17	6.8	9	3.6	15	6.1
	7. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	4	1.6	4	1.6	8	3.2	5	2.1
	8. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	11	4.4	17	6.8	38	15.2	22	8.8
	9. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	22	8.8	34	13.6	85	34.0	47	18.8

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบ การแปรของ คำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย
	10. คำยืมภาษาอื่น (Lue loanword)	1	0.4	0	0	0	0	0	0.1
	11. การสร้าง คำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	12	4.8	12	4.8	11	4.4	12	4.7
	12. การแปรทาง ความหมาย (semantic variation)	7	2.8	9	3.6	6	2.4	7	2.9
	13. อื่น ๆ (คำศัพท์ ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	5	2	9	3.6	7	2.8	7	2.8

ภาพที่ 69 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

จากตารางที่ 93 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ เกิดขึ้นที่ใช้โดยผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละสูงที่สุด (68.4%) ซึ่งใกล้เคียงกับร้อยละของคำศัพท์เดิมที่ใช้

โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (66.4%) และคำศัพท์เดิมที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีร้อยละน้อยที่สุด (61.6%) เมื่อเฉลี่ยการใช้คำศัพท์เดิมที่พบในรายการคำชุดที่ 1 ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสรุปได้ว่า มีการใช้คำศัพท์เดิมที่อยู่ในรายการคำที่ 1 โดยเฉลี่ย 65.5%

เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ พบว่า รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด คือ รูปแบบที่ 9 นั่นคือ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยที่สรุปจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 18.8% และไม่น่าแปลกใจที่ผลการวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 1 ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังมีการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 5 ซึ่งได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะปรากฏในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ 13.7% และเป็นที่น่าสนใจว่า ผู้พูดรุ่นสูงอายุใช้คำศัพท์ที่มีการแปรในรูปแบบนี้มากที่สุด (15.6%) และใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (14.4%) ส่วนรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำศัพท์ที่มีการแปรรูปแบบนี้น้อยที่สุด (11.2%)

การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 8 นั่นคือ การปนกันของคำศัพท์ ในที่นี้หมายถึงการที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกัน ตารางที่ 93 และภาพที่ 69 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันมากที่สุด (15.2%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (6.8%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.4%) ตามลำดับ

ส่วนการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น มีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–8.9% เท่านั้น

4.2.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมือง

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมืองของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 13 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ แตกต่างจากผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 คือ มีรูปแบบการแปรเพิ่มขึ้นมา 1 รูปแบบที่เป็นการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาลื้อ การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมาย

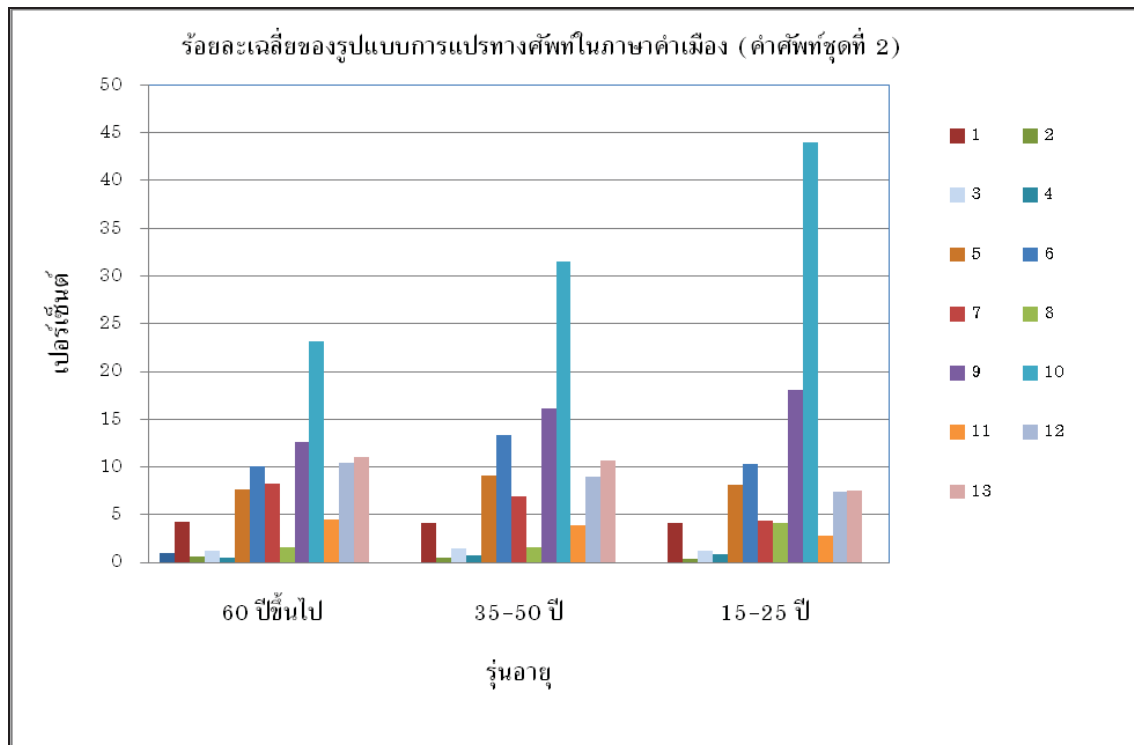
ในการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาคำเมืองในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีรูปแบบการแปรทั้งการทำให้เสียงสระมีรูปอ่อนลง และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น หรือมีบางกรณีที่ผู้พูดใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาลื้อ และใช้คำที่คล้ายคลึงคำศัพท์เดิม แต่มีการแปรเกิดขึ้น เช่น การออกเสียงสระให้สั้นลง เป็นต้น

ตารางที่ 94 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ รวมทั้งแสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไปด้วย ส่วนภาพที่ 70 เป็นแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2

ตารางที่ 94 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	330	60.0	321	58.4	296	53.8	316	57.4
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	23	4.2	22	4.0	22	4.0	22	4.1
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	3	0.5	3	0.5	2	0.4	3	0.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	7	1.3	8	1.5	7	1.3	7	1.3
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	3	0.5	4	0.7	4	0.7	4	0.7
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	42	7.6	50	9.1	45	8.2	46	8.3

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	55	10.0	74	13.5	56	10.2	62	11.2
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	45	8.2	38	6.9	24	4.4	36	6.5
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	9	1.6	8	1.5	22	4.0	13	2.4
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	69	12.5	89	16.2	99	18.0	86	15.6
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	127	23.1	173	31.5	242	44.0	181	32.9
	11. คำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword)	25	4.5	21	3.8	15	2.7	20	3.7
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	58	10.5	49	8.9	40	7.3	49	8.9
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	52	9.5	59	10.7	41	7.5	51	9.2
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	75	13.6	75	13.6	60	10.9	70	12.7

ภาพที่ 70 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ตารางที่ 94 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 มีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสูงถึง 57.4% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 เพียง 8.1% เท่านั้น ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (60.0%) ใกล้เคียงกับร้อยละของคำศัพท์เดิมที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (58.4%) และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (53.8%) ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 2 จึงสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ดังกล่าวในข้างต้น

จากการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้จากรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด คือ รูปแบบที่ 10 ได้แก่ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 32.9% ซึ่งมากกว่าค่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการยืมคำภาษาไทยมาตรฐานในรายการคำชุดที่ 1 (18.8%) เกือบ 2 เท่า เมื่อพิจารณาการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาคำเมืองพบว่า รุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละมากที่สุด (44.0%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (31.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (23.1%) ตามลำดับ (ดูตารางที่ 94 และภาพที่ 70)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีร้อยละสูงรองจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 9 นั่นคือ การปนกันของคำศัพท์หรือการที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกัน รูปแบบการแปรดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 คิดเป็น 15.6% ซึ่ง

มากกว่ารายการคำชุดที่ 1 (8.8%) เกือบ 2 เท่าเช่นเดียวกับการยืมคำภาษาไทยมาตรฐานดังกล่าวข้างต้น

รูปแบบการแปรที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งที่พบในข้อมูลรายการคำชุดที่ 2 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 6 นั่นคือ การแปรของเสียงพยัญชนะ พบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ 11.2% น้อยกว่าที่พบในรายการคำชุดที่ 1 (13.7%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะมากที่สุดคือ 13.5% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (10.2%) ซึ่งแตกต่างจากรุ่นอายุที่ 1 (10.0%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ซึ่งพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นสูงอายุมีการแปรของเสียงพยัญชนะมากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

4.3 การแปรทางศัพท์ในภาษาลื้อ

ภาษาลื้อที่เก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้เป็นภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านท่าคำสองของผู้พูดภาษาคำเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร การเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาลื้อจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี ใช้วิธีเดียวกันกับการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาคำเมือง โดยใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีจำนวนคำ 250 คำ และชุดที่ 2 มีจำนวนคำ 550 คำ

ผลการวิจัยพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ และลักษณะการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อคล้ายคลึงกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ในที่นี้จะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อ โดยแยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดดังนี้

4.3.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า การใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อแบ่งได้ 7 ลักษณะเช่นเดียวกับลักษณะการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมืองดังนี้

- 1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1
- 2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 2
- 3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3
- 4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 และ 2
- 5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 2 และ 3
- 6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 และ 3
- 7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

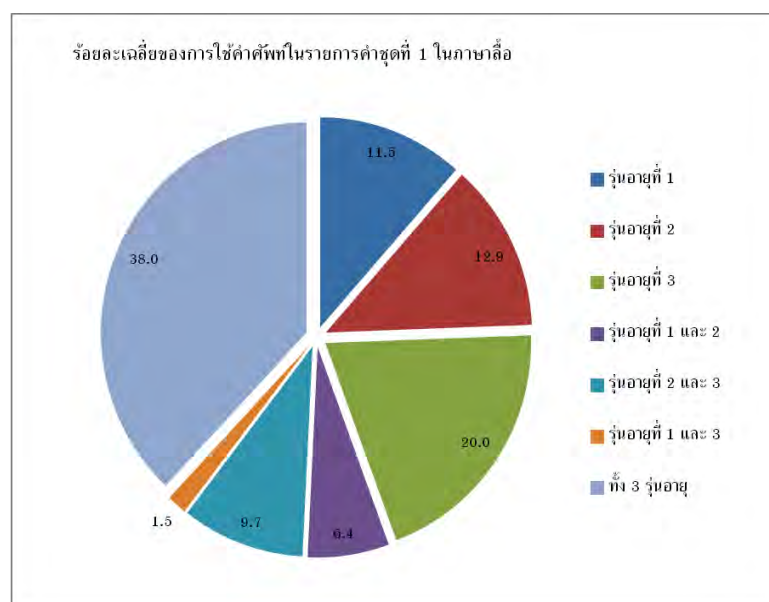
4.3.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลื้อ

จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จากผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 250 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีก 516 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักซึ่งนับว่าใกล้เคียงกับจำนวนคำอื่น ๆ ที่ปรากฏในข้อมูลภาษาคำเมือง เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักแล้ว ทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 766 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 516 คำ)

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.3.1 แสดงไว้ในตารางที่ 95 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 71

ตารางที่ 95 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

รุ่นอายุ จำนวน และร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่น อายุที่ 1)	2 (รุ่น อายุที่ 2)	3 (รุ่น อายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุ ที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
จำนวนคำศัพท์	88	99	153	49	74	12	291	766
ร้อยละ	11.5	12.9	20.0	6.4	9.7	1.5	38.0	100

ภาพที่ 71 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 766 คำจะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 291 คำ หรือคิดเป็น 38.0% ซึ่งแตกต่างคำศัพท์ภาษาคำเมืองที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุเพียง 0.5% เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุ พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุด คือ 153 คำ หรือ 20% ซึ่งมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ประมาณ 2 เท่า เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุดเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง

ตารางที่ 96 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 95 ข้างต้น กรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 96 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
4. กระชาย	ka-sa:y ³¹	ka-sa:y ³¹	-	4
	ka-cha:y ³¹	ka-cha:y ³¹	ka-cha:y ³¹	7
9. กระเดือก	kho: ³¹ ho:y ³⁵	kho: ³¹ ho:y ³⁵	kho: ³¹ ho:y ³⁵	7
	ba-tom ²⁴ kho: ³¹	-	-	1
	-	ka-də:k ²⁴	ka-də:k ²⁴	5
	-	ka-diək ²⁴ kho: ³¹	-	2
	-	-	lu:k ³³ ka-də:k ²⁴	3
21. กล้วยไม้	də:k ²⁴ ใอ่ญ ^{213?}	də:k ²⁴ ใอ่ญ ^{213?}	də:k ²⁴ ใอ่ญ ^{213?}	7
	ใอ่ญ ^{213?}	-	-	1
	-	ko:y ^{213?} may ^{22?}	ko:y ^{213?} may ^{22?}	5
40. เกาะ	cap ³⁵	cap ³⁵	cap ³⁵	7
	-	cap ³³	cap ³³	5
	-	-	ko ³⁵	3
64. ครึ่ง	tə: ³³	tə: ³³	tə: ³³	7
	-	-	kam ³¹	3
68. เียบ	dak ³⁵	dak ³⁵	dak ³⁵	7
	-	ŋe:p ³³	-	2

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
98. ตะปู	lek ³⁵ cam ³¹	lek ³⁵ cam ³¹	lek ³⁵ cam ³¹	7
125. ใบบัวบก	phak ³⁵ no:k ²⁴	phak ³⁵ no:k ²⁴	phak ³⁵ no:k ²⁴	7
	-	-	bay ³⁵ bo: ³⁵ bok ³⁵	3
164. ไผ่เรียว	may ^{22?} se: ^{213?}	may ^{22?} se: ^{213?}	may ^{22?} se: ^{213?}	7
	se: ^{213?}	-	se: ^{213?}	6
217. สะอึก	sa-?o? ³⁵	sa-?o? ³⁵	sa-?o? ³⁵	7
	-	-	?o? ³⁵	3
	-	sa-?ik ³⁵	sa-?ik ³⁵	5
224. สุริยุปราคา	kop ³⁵ kin ³⁵ ta- wan ³¹	kop ³⁵ kin ³⁵ ta- wan ³¹	kop ³⁵ kin ³⁵ ta- wan ³¹	7
	-	ta-wan ³¹ ka:ŋ ³⁵ co:ŋ ²¹³	-	2
	-	-	su-li-yu? ³³ pa- la: ³¹ kha: ³¹	3
231. หนด (ผักตำลึง)	mi: ³¹	mi: ³¹	mi: ³¹	7
	no:t ²⁴	-	no:t ²⁴	6
	-	yay ³¹	yay ³¹	5
236. หิว	ya:k ²⁴	ya:k ²⁴	ya:k ²⁴	7
	-	khay ³³ ya:k ²⁴	-	2
	-	-	hiw ³⁵	3

เมื่อพิจารณาตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงไว้ในตารางที่ 96 จะเห็นได้ว่า มีตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาสื่อทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์เพียงคำเดียว โดยไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 98 “ตะปู” ผู้พูดภาษาสื่อทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /lek³⁵ cam³¹/ เหมือนกัน และใช้คำดังกล่าวเพียงคำเดียวเท่านั้น

ส่วนตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาสื่อใช้ทั้งคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก โดยเฉพาะคำยืมจากภาษาอื่นนั้น ได้แก่ คำที่ 9 “กระตือรือร้น” ในที่นี้วิเคราะห์ให้คำว่า /kho:³¹ ho:y³⁵/ เป็นคำศัพท์หลักเนื่องจากเป็นคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เหมือนกัน และมีข้อมูลจากรายการคำภาษาสื่อเมืองยองและเชียงรุ่ง ประเทศพม่าที่รวบรวมโดยวิลเลียม เจ. เกตนิย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งมีคำว่า /xoo²¹ hooy¹¹/ ที่ใช้ในความหมายว่า “ลูกกระตือรือร้น (Adam’s apple)” รวบรวมไว้ด้วย

อย่างไรก็ตาม นอกจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุจะใช้คำศัพท์หลักคือคำว่า /kho:³¹ ho:y³⁵/ แล้ว ยังมีการใช้คำอื่น ๆ อีกด้วยเช่น ผู้พูดรุ่นที่ 2 และ 3 ใช้คำว่า /ka-do:k²⁴/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทย

มาตรฐานแต่มีการปรับเสียงสระในพยางค์ที่ 2 ตามระบบเสียงสระในภาษาลื้อ (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาลื้อในบทที่ 6 หัวข้อ 6.2) และมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ใช้โดยผู้พูดเพียงรุ่นอายุเดียวเท่านั้น ได้แก่ คำว่า /ba-tom²⁴ kho:³¹/ /ka-diək²⁴ kho:³¹/ และ /lu:k³³ ka-dək²⁴/ ซึ่งใช้เฉพาะในรุ่นอายุที่ 1 รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

ประเด็นที่น่าสนใจในที่นี้คือ คำว่า /ba-tom²⁴ kho:³¹/ ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 นั้นไม่พบในรายการคำของทั้งภาษาลื้อเมืองยองและภาษาลื้อเชียงรุ่งที่เกิดขึ้นรวบรวมไว้ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) และไม่พบในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แต่อย่างใด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำดังกล่าวเป็นคำที่ผู้พูดสร้างคำขึ้นมาใช้เองโดยการประสมคำว่า /ba-tom²⁴/ กับคำว่า /kho:³¹/ คำว่า /ba-tom²⁴/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีความหมายว่า “กระตุม” และผู้วิจัยสันนิษฐานว่า อาจหมายความรวมถึงสิ่งที่มีลักษณะกลม หรือมีลักษณะเป็นลูกหรือเป็นก้อนด้วย ส่วนคำว่า /kho:³¹/ น่าจะมาจากพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมคือ /kho:³¹ ho:y³⁵/ ดังนั้นคำว่า /ba-tom²⁴ kho:³¹/ ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 ในงานวิจัยนี้จึงอาจจัดเป็นคำศัพท์ใหม่ก็เป็นได้ เช่นเดียวกับคำว่า /ka-diək²⁴ kho:³¹/ ที่ใช้เฉพาะในผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ก็อาจนับเป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมคำว่า /ka-diək²⁴/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน กับคำว่า /kho:³¹/ ที่เป็นส่วนหนึ่งของคำศัพท์เดิม ส่วนคำว่า /lu:k³³ ka-dək²⁴/ ที่ใช้เฉพาะในรุ่นอายุที่ 3 นั้นจัดเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานได้อย่างชัดเจน (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาลื้อในหัวข้อ 4.3.2.2)

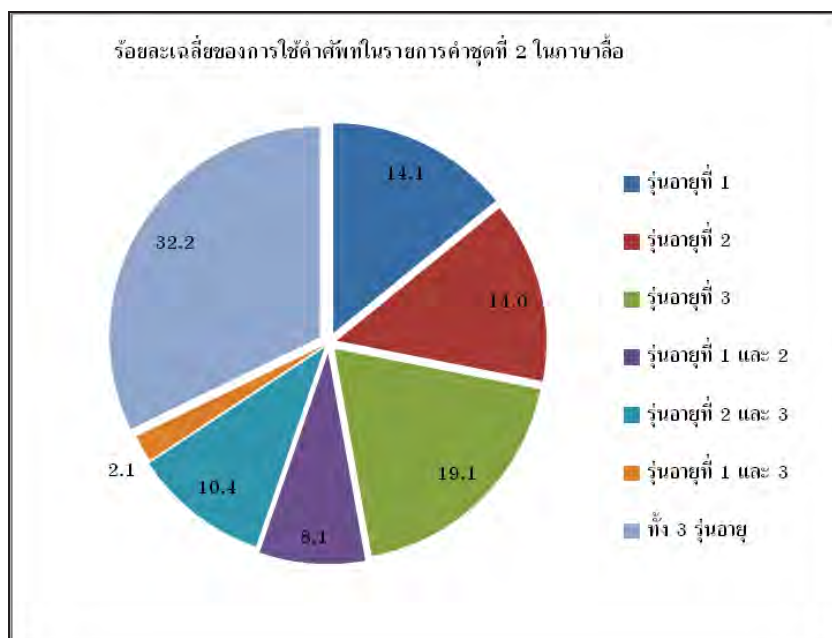
4.3.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลื้อ

จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จากผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 550 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ เช่น คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมจากภาษาคำเมือง และคำใหม่ เป็นต้น คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลื้อมากถึง 1,814 คำซึ่งมากกว่าคำศัพท์หลักประมาณ 3 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาคำเมือง จะเห็นได้ว่าคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาคำเมืองและในภาษาลื้อค่อนข้างใกล้เคียงกัน (ดูหัวข้อ 4.2.1.2)

เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลื้อทำให้ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 2,364 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 1,814 คำ) จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.3.1 แสดงไว้ในตารางที่ 97 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 72 ต่อไปนี้

ตารางที่ 97 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาสื่อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ จำนวน และร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาสื่อในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่น อายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุ ที่ 2)	3 (รุ่นอายุ ที่ 3)	4 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุ ที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
จำนวนคำศัพท์	334	330	451	192	247	49	761	2,364
ร้อยละ	14.1	14.0	19.1	8.1	10.4	2.1	32.2	100

ภาพที่ 72 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาสื่อ 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาสื่อที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 2,364 คำ พบลักษณะการใช้คำศัพท์เช่นเดียวกับรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดถึง 761 คำ หรือคิดเป็น 32.2% และเมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งเท่านั้น พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดคือ 451 คำ (19.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีจำนวนและร้อยละใกล้เคียงกันมาก คือ 334 คำ (14.1%) และ 330 คำ (14%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุ ตารางที่ 97 และภาพที่ 72 แสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ 2 รุ่นอายุมีลักษณะคล้ายกับการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (10.4%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (2.1%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 98 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 98 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
32. กลับ (~บ้าน)	mə: ³¹	mə: ³¹	mə: ³¹	7
	pik ³³	pik ³³	pik ³³	7
	-	pay ³⁵	pay ³⁵	5
	-	-	kap ³⁵	3
34. กลัว	ya:n ^{213?}	ya:n ^{213?}	ya:n ^{213?}	7
	-	-	ko: ³⁵	3
55. แก้ง	khwi: ³¹	khwi: ³¹	-	4
	khuy ³¹	khuy ³¹	khuy ³¹	7
	-	keŋ ^{213?}	keŋ ^{213?}	5
	-	cu? ³⁵	-	2
61. โจน	khu:t ²⁴	khu:t ²⁴	khu:t ²⁴	7
	-	ko:n ³⁵	ko:n ³⁵	5
	-	-	lo:n ^{22?} (v.) (~phum ³⁵)	3
87. ชืโกหก	khi: ^{213?} cu? ³⁵	khi: ^{213?} cu? ³⁵	khi: ^{213?} cu? ³⁵	7
96. เขย่า	say ²⁴	say ²⁴	say ²⁴	7
	saw ³⁵	-	-	1
	kha-yaw ²⁴	kha-yaw ²⁴	kha-yaw ²⁴	7
	-	-	ka-yaw ²⁴	3

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
148. จาน	phen ³¹	-	-	1
	ca:n ³⁵	ca:n ³⁵	ca:n ³⁵	7
149. จำ	ci: ²⁴	ci: ²⁴	-	4
	cam ³⁵	cam ³⁵	cam ³⁵	7
167. ชอบ	mak ³³	mak ³³	mak ³³	7
	hum ³⁵	hum ³⁵	hum ³⁵	7
	-	cho:p ³³	cho:p ³³	5
	-	so:p ³³	-	2
252. ทำ	yeʔ ³³	yeʔ ³³	yeʔ ³³	7
	-	tham ³¹	-	2
280. น้ำตก	nam ^{22ʔ} tok ³⁵ ta:t ²⁴	-	-	1
	nam ^{22ʔ} tok ³⁵ ta:t ²⁴ pha: ³⁵	-	-	1
	nam ^{22ʔ} ta:t ²⁴	-	-	1
	ta:t ²⁴	ta:t ²⁴	-	4
	nam ^{22ʔ} tok ³⁵	nam ^{22ʔ} tok ³⁵	nam ^{22ʔ} tok ³⁵	7
395. ยางรัด	naŋ ³⁵ tu: ^{213ʔ}	naŋ ³⁵ tu: ^{213ʔ}	naŋ ³⁵ tu: ^{213ʔ}	7
	naŋ ³⁵ wɔŋ ^{22ʔ}	naŋ ³⁵ wɔŋ ^{22ʔ}	naŋ ³⁵ wɔŋ ^{22ʔ}	7
	ya:ŋ ³⁵ tu: ^{213ʔ}	-	ya:ŋ ³⁵ tu: ^{213ʔ}	6
516. เหนื่อย	mɔ:y ³³	mɔ:y ³³	mɔ:y ³³	7
	mɔ:y ³³	mɔ:y ³³	mɔ:y ³³	7
	ʔit ³⁵	-	ʔit ³⁵	6

จากตัวอย่างการใช้คำศัพท์ลักษณะต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เพียงคำศัพท์หลักเพียงคำเดียว เช่น คำที่ 87 “ชี้โกหก” มีการใช้คำว่า /khi:^{213ʔ} cuʔ³⁵/ เพียงคำเดียวเท่านั้นซึ่งตรงกับคำว่า /xii^{11ʔ} cuʔ⁴⁵/ ในรายการคำภาษาลื้อเมืองยอง และคำว่า /xii^{11ʔ} cuʔ⁵⁵/ ในภาษาลื้อเชียงรุ่งที่เกิดขึ้นรวบรวมไว้ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)

ส่วนตัวอย่างการใช้คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ทั้งคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เช่น คำที่ 280 “น้ำตก” จากข้อมูลภาษาลื้อในที่นี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ให้คำว่า /nam^{22ʔ} tok³⁵ ta:t²⁴/ เป็นคำศัพท์หลักเนื่องจากคำศัพท์ดังกล่าวพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1

แต่ไม่พบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 นอกจากนี้ยังมีหลักฐานจากการใช้คำว่า /nam^{31?} tok⁴⁵ taat¹²/ ในภาษาลือเมืองยองและคำว่า /nam^{31?} tok⁵⁵ taat¹²/ ในภาษาลือเชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) นอกจากนี้ยังพบการใช้คำว่า /nam^{22?} tok³⁵ ta:t²⁴ pha:35/ และ /nam^{22?} ta:t²⁴/ ในการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลือรุ่นอายุที่ 1 ด้วย ในงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ให้คำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวเป็นคำใหม่ กล่าวคือ คำว่า /nam^{22?} tok³⁵ ta:t²⁴ pha:35/ เกิดจากการประสมคำระหว่าง คำศัพท์เดิมคือ /nam^{22?} tok³⁵ ta:t²⁴/ กับคำว่า /pha:35/ “หน้าผา” ส่วนคำว่า /nam^{22?} ta:t²⁴/ นั้น เกิดจากการตัดพยางค์ที่ 2 ของคำศัพท์เดิม นอกจากนี้ยังมีกรณีของการตัดทั้ง 2 พยางค์แรกของ คำศัพท์เดิมเหลือเป็นคำว่า /ta:t²⁴/ ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาลือรุ่นอายุที่ 1 กับรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์เดิม และคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์เดิมดังกล่าวแล้ว ยัง พบผู้พูดภาษาลือทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /nam^{22?} tok³⁵/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานอีกด้วย (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.3.2)

4.3.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลือ

การศึกษาวិเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาลือในที่นี้แยกออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการ ใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลือ 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์

ในการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์จะพิจารณาว่า ผู้พูดภาษาลือ 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์ รูปแบบใดบ้าง มีการใช้คำศัพท์เดิม หรือมีการใช้คำยืม คำศัพท์ใหม่ หรือคำอื่น ๆ หรือไม่ และการ แปรของคำศัพท์มีรูปแบบใดบ้าง ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลือของผู้พูด 3 รุ่น อายุ พบว่า มีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ได้แก่

- ใช้ “คำเดิม” เท่านั้น
- ใช้ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม
- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาคำเมือง
- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของ คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา เช่น คำที่สร้างขึ้นในรูปแบบ ของวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ใน รายการคำ
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำ เดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำ ยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลือ และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ ในภาษาลือ พบว่า ภาษาลือมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ใน รายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

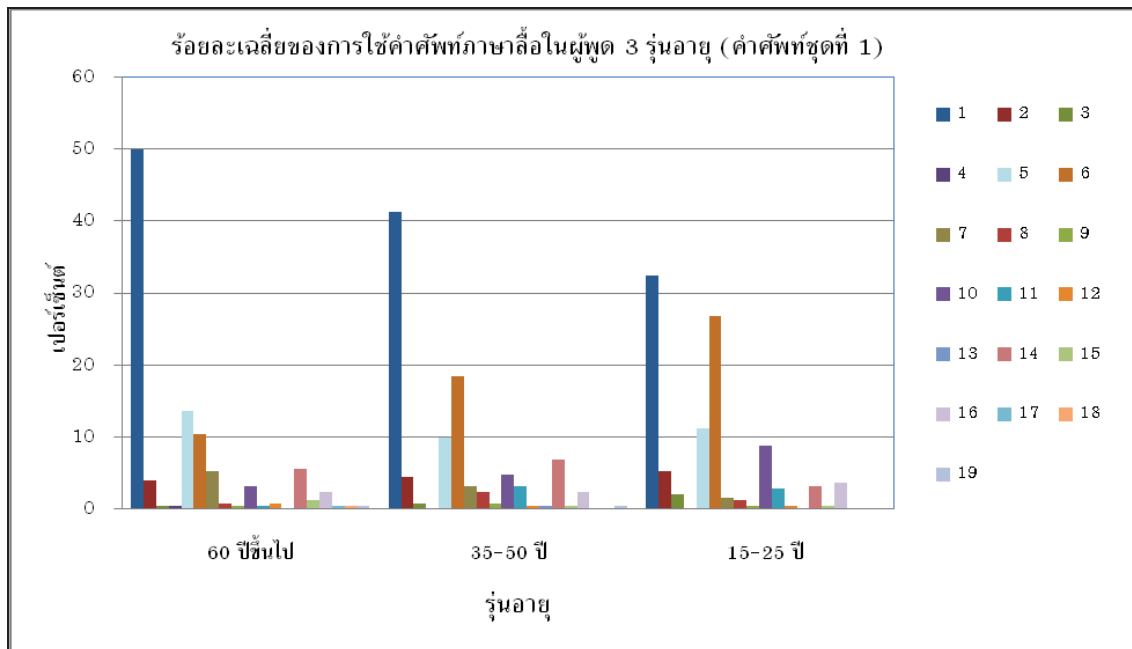
4.3.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อ

4.3.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลื้อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาลื้อที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอนาทอง จังหวัดน่านพบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 19 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 99 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 73

ตารางที่ 99 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รูปแบบการใช้คำศัพท์ \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	125	50.0	103	41.2	81	32.4	103	41.2
2. คำกลาย	10	4.0	11	4.4	13	5.2	12	4.8
3. คำยืม	1	0.4	2	0.8	5	2.0	3	1.2
4. คำใหม่	1	0.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0
5. คำเดิม, คำกลาย	34	13.6	25	10.0	28	11.2	29	11.6
6. คำเดิม, คำยืม	26	10.4	46	18.4	67	26.8	46	18.4
7. คำเดิม, คำใหม่	13	5.2	8	3.2	4	1.6	8	3.2
8. คำกลาย, คำยืม	2	0.8	6	2.4	3	1.2	4	1.6
9. คำกลาย, คำใหม่	1	0.4	2	0.8	1	0.4	1	0.4
10. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	8	3.2	12	4.8	22	8.8	14	5.6
11. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	1	0.4	8	3.2	7	2.8	6	2.4
12. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	2	0.8	1	0.4	1	0.4	1	0.4
13. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	0	0.0	1	0.4	0	0.0	0	0.0
14. คำเดิม, คำอื่น ๆ	14	5.6	17	6.8	8	3.2	13	5.2
15. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	3	1.2	1	0.4	1	0.4	2	0.8
16. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	6	2.4	6	2.4	9	3.6	7	2.8
17. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	1	0.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0
18. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ	1	0.4	0	0.0	0	0.0	0	0.0
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	1	0.4	1	0.4	0	0.0	1	0.4
รวม	250	100	250	100	250	100	250	100

ภาพที่ 73 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาสื่อ 3 รุ่นอายุ

จากการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาสื่อ 3 รุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 99 และภาพที่ 73 จะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) เป็นรูปแบบที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 มากที่สุด นั่นคือ จำนวนคำศัพท์ที่เฉลี่ยทั้ง 3 รุ่นอายุ 103 คำหรือคิดเป็น 41.2% รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 46 คำหรือคิดเป็น 18.4% และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 29 คำหรือ 11.6% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ พบเพียงเล็กน้อยเท่านั้นคือ โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%-5.6%

เมื่อพิจารณาการใช้คำศัพท์ 3 รูปแบบที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ของผู้พูดภาษาสื่อแต่ละรุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาสื่อรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (50%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (41.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (32.4%) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองที่พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และ 3

ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (การใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) นั้นพบมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (26.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (18.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (10.4%) ตามลำดับ ในขณะที่รุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) นั้นพบมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุ 1 (13.6%) มากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (11.2%) และรุ่นอายุที่ 2 (10%) ตามลำดับ

4.3.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาสื่อ

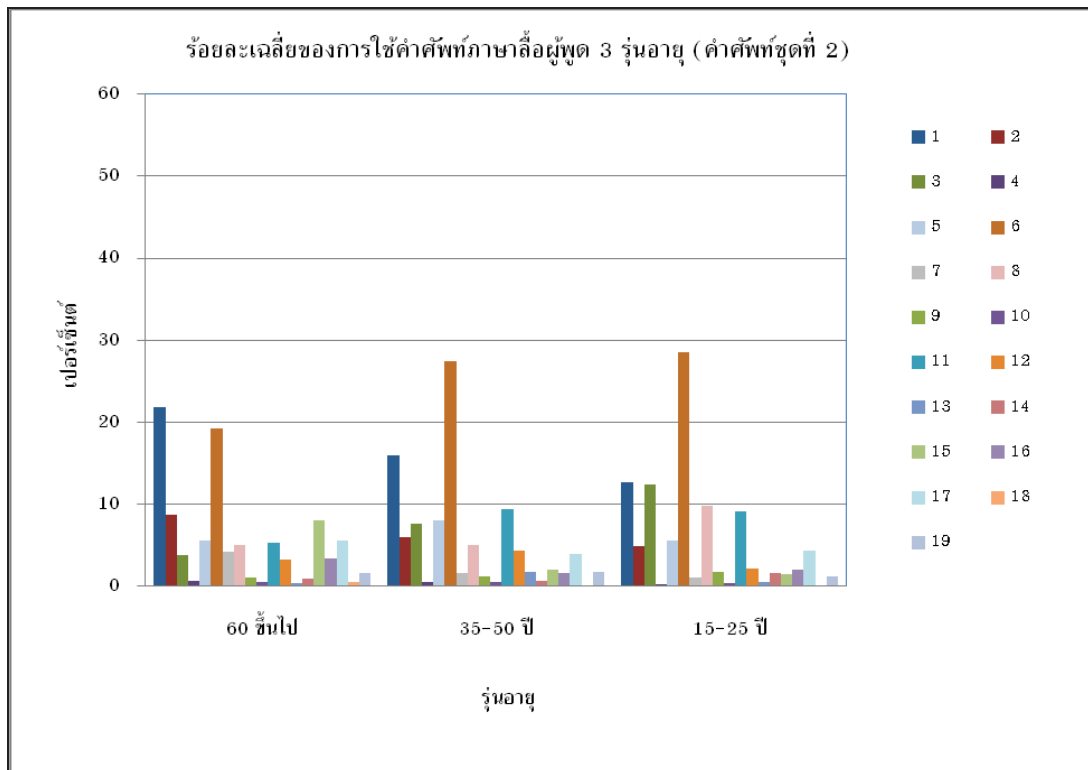
ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีคำศัพท์หลักจำนวน 550 คำในภาษาสื่อจากผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์สรุปได้ 19 รูปแบบเช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์รายการ

คำชุดที่ 1 แต่รายละเอียดเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ประเภทต่าง ๆ เช่น คำเดิม คำกลาย คำยืม คำใหม่ หรือคำอื่น ๆ ในบางรูปแบบแตกต่างจากในรายการคำชุดที่ 1

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 100 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 74

ตารางที่ 100 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาสื่อ 3 รุ่นอายุ

รูปแบบการใช้คำศัพท์	รุ่นอายุ 60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	120	21.8	88	16.0	70	12.7	93	16.8
2. คำกลาย	48	8.7	33	6.0	27	4.9	36	6.5
3. คำยืม	21	3.8	42	7.6	68	12.4	44	7.9
4. คำใหม่	4	0.7	3	0.6	1	0.2	3	0.5
5. คำเดิม, คำกลาย	31	5.6	44	8.0	31	5.6	35	6.4
6. คำเดิม, คำยืม	106	19.3	151	27.5	157	28.5	138	25.1
7. คำเดิม, คำใหม่	23	4.2	9	1.6	6	1.1	13	2.3
8. คำกลาย, คำยืม	28	5.1	28	5.1	54	9.8	37	6.7
9. คำกลาย, คำใหม่	6	1.1	7	1.3	10	1.8	7	1.4
10. คำยืม, คำใหม่	3	0.6	3	0.5	2	0.4	3	0.5
11. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	29	5.3	52	9.5	50	9.1	44	7.9
12. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	18	3.3	24	4.4	12	2.2	18	3.3
13. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	2	0.4	10	1.8	3	0.5	5	0.9
14. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	0.9	4	0.7	9	1.6	6	1.1
15. คำเดิม, คำอื่น ๆ	44	8.0	11	2.0	8	1.5	21	3.8
16. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	19	3.5	9	1.6	11	2.0	13	2.4
17. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	31	5.6	22	4.0	24	4.4	25	4.7
18. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	3	0.5	0	0.0	0	0.0	1	0.2
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	9	1.6	10	1.8	7	1.3	8	1.6
รวม	550	100	550	100	550	100	550	100

ภาพที่ 74 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาสื่อ 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 100 และภาพที่ 74 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ผู้พูดภาษาสื่อมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุดคือคิดเป็น 25.1% รองลงมาคือรูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) คิดเป็น 16.8% ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในช่วงต้น และแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมืองซึ่งพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้เฉพาะคำเดิม (รูปแบบที่ 1) ปรากฏมากกว่าการใช้คำเดิมและคำยืม (ในภาษาคำเมืองจัดเป็นรูปแบบที่ 7) คือ 19.5% และ 17.2% ตามลำดับ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ค่าเฉลี่ยของร้อยละในการใช้คำศัพท์ทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าวในภาษาคำเมืองแตกต่างกันเพียง 2.3% เท่านั้นซึ่งนับว่าเป็นไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก นอกจากนี้จากข้อมูลในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาสื่อยังพบการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง แต่พบเพียงเล็กน้อยคือโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–7.9% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาสื่อแต่ละรุ่นอายุ สามารถสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (21.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (16%) และรุ่นอายุที่ 3 (12.7%) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เฉพาะคำเดิมน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 มากเกือบ 2 เท่า ส่วนผลการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาสื่อรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 มากที่สุด (28.5%) แต่มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (27.5%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในขณะที่รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำเดิมและคำยืมร่วมกันน้อยที่สุดคือ คิดเป็น 19.3%

4.3.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ พบข้อสรุปเช่นเดียวกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ การแปรที่เกิดจากปัจจัยภายใน และการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาลื้อที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปโดยภาพรวมได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตารางที่ 101 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ¹¹³

¹¹³ ในภาษาลื้อมีหลายกรณีที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ตัวอย่างที่นำมาแสดงในตารางที่ 101 เป็นตัวอย่างเฉพาะคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ใดปรากฏในภาษาลื้อที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลภาษาลื้อในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาลื้อในงานวิจัยนี้ใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ ในตารางที่ 101 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ด้วย

ตารางที่ 101 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹⁴	คำที่มีการแปร
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	“ตะกร้อ” /ma:k ²⁴ to: ^{213?} / (ลื้อ เมืองยอง: /maak ¹² to: ^{11?} / หมายเหตุ: ในภาษาลื้อ เชียงรุ่งใช้คำว่า /maak ¹² lum ²¹ /)	/mak ³⁵ to: ^{213?} / (a: → a) ข้อสังเกต: เมื่อมีการแปรของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น มีการแปรของวรรณยุกต์เกิดขึ้นด้วยคือจากวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ แปรเป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/)
		“ผีเสื้อ” /ka:p ²⁴ bo: ^{213?} / (ลื้อ สิบสองปันนา: /ka:p ³⁵ bɔ: ¹³ ; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: /kaap ¹² bɔ: ^{11?} /)	/kap ³⁵ bo: ^{213?} / (a: → a) ข้อสังเกต: เมื่อมีการแปรของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น มีการแปรของวรรณยุกต์เกิดขึ้นด้วยคือจากวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ แปรเป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	“ลับ (~มีด)” /fun ³⁵ / (ลื้อ เมืองยอง: /fun ⁴⁵ /)	/fon ³⁵ / (u → o)
		“ตึง” /khiŋ ³³ /	/kheŋ ³³ / (i → e)
	การออกเสียงวรรณยุกต์ให้สูงขึ้น (tone)	“เอื้อม” /yi: ^{213?} /	/yi: ^{22?} / (213? → 22?)

¹¹⁴ การสันนิษฐานว่าคำศัพท์ใดเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลื้อ งานวิจัยนี้ใช้วิธีเดียวกันกับการสันนิษฐานคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมืองที่กล่าวมาในตอนต้น นั่นคือ การพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยจะใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารหรือรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ ภาษาลื้อ สิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิช และคณะ, 2527) ภาษาลื้อ เมืองยอง และภาษาลื้อ เชียงรุ่งจากการรวบรวมของวิลเลียม เจ. เกดนี (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่ในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ไม่ได้บรรจุคำศัพท์บางคำไว้ด้วย ดังนั้นตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้จึงเป็นคำศัพท์เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีหลายกรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และได้สันนิษฐานว่า ความแตกต่างกันดังกล่าว อาจเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาลื้อถิ่นต่าง ๆ ที่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ หรือแม้แต่ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹⁴	คำที่มีการแปร
	simplification)	“กลางคีน” /mi: ^{22?} khi:n ³¹ / หมายเหตุ: ในภาษาลื้อ สิบสองปันนาใช้คำว่า /ka:ŋ ⁵⁵ xu:n ⁵¹ / และภาษาลื้อ เขียงรุ่งใช้คำว่า /kaaŋ ⁵⁵ xu:n ²¹ /	/mi: ³³ khi:n ³¹ / (22? → 33) หมายเหตุ: ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการใช้คำว่า /ka:ŋ ³⁵ khi:n ³¹ / เช่นเดียวกับในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า /mi: ^{22?} khi:n ³¹ / อาจเป็นคำยืมภาษาคำเมือง และผู้พูดปรับเสียงวรรณยุกต์ให้สูงขึ้นเป็น /mi: ³³ khi:n ³¹ /
	การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“แกล้ง” /khwi: ³¹ / (ลื้อ เมืองยอง: /xi: ³⁴² /; ลื้อ เขียงรุ่ง: /xwii ²¹ /)	/khuy ³¹ / (khw- → khu-)
		“มดตะนอย” /mot ³³ kway ³⁵ ŋo: ³⁵ / (ลื้อ เมืองยอง: /mot ³³ kway ³⁴² hoo ³⁴² /, /mot ³³ ca-luk ³³ /, ลื้อ เขียงรุ่ง: /mot ³³ saam ⁵⁵ hoy ^{31?} bee ^{11?} /)	/mot ³³ khuəy ³⁵ ŋuə ³⁵ / (kw- → khu-)
	การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“ลูกออด” /ʔi: ²⁴ ho:k ³³ / (ลื้อ เมืองยอง: /ʔii ⁴⁵ hok ³³ /, ลื้อ เขียงรุ่ง: /ʔii ⁵⁵ hok ³³ /)	/ʔi-ho:k ³³ / (ʔi: ²⁴ → ʔi-)
		“กระบก” /ma:k ²⁴ mi:n ³³ /	/ma-mi:n ³³ /, /m̩-mi:n ³³ / (ma:k ²⁴ → ma- → m̩-)
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	“เห้ง” /hə: ²⁴ / (ลื้อ สิบสองปันนา: /hɤ: ³⁵ /; ลื้อ เขียงรุ่ง: /hɤ: ¹² /)	/ŋə: ²⁴ / (h- → ŋ-)
		“พัต2 (ลม~)” /pat ³³ / (ลื้อ สิบสองปันนา: /pat ³³ /; ลื้อ เมืองยองและลื้อ เขียงรุ่ง: /pat ³³ /)	/phat ³³ / (p- → ph-)
	การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	“กล้วย” /ko:y ^{213?} / (ลื้อ สิบสองปันนา: /koi ¹³ /; ลื้อ เมืองยองและลื้อ เขียงรุ่ง: /koy ^{11?} /)	/kuəy ^{213?} / (o: → uə)
		“ป่าช้า” /pa: ²⁴ hew ³³ / (ลื้อ เมืองยองและลื้อ เขียงรุ่ง:	/pa: ²⁴ he:w ³³ / (e → e:)

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹⁴	คำที่มีการแปร
		/hew ³³ /, /paa ¹² hew ³³ paa ¹² caa ^{31?} /)	
	การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	“สาระแน” /hɔ:m ³⁵ dɔ:n ²⁴ / (ลื้อ เชียงรุ่ง: /hɔm ⁵⁵ dɔn ¹² /)	/hɔ:m ³⁵ dɔ:n ³⁵ / (dɔ:n ²⁴ → dɔ:n ³⁵ ; 24 > 35)
		“ร้าง” /ha:ŋ ²⁴ / (ลื้อ เมืองยองและลื้อ เชียงรุ่ง: /haaŋ ^{31?} /)	/ha:ŋ ³⁵ /, /ha:ŋ ³³ /, /ha:ŋ ^{22?} / (24 → 35, 33, 22?)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“จันทรูปราคา” /kop ³⁵ kin ³⁵ dɔ:n ³⁵ / (ลื้อ เมืองยอง: /kop ⁴⁵ kin ⁴⁵ dɔ:n ³⁴² /)	/kop ³⁵ kin ³⁵ dɔ:n ³⁵ / (ลื้อ) /can ³⁵ tha-lu ³³ pa-la ³¹ kha ³¹ / (ไทยมาตรฐาน)
		“ตกปลา” /com ²⁴ bet ³⁵ / (ลื้อ เมืองยอง: /com ¹² bet ⁴⁵ /, ลื้อ เชียงรุ่ง: /com ¹² bet ⁵⁵ /)	/com ²⁴ bet ³⁵ / (ลื้อ) /tok ³⁵ bet ³⁵ / (ไทยมาตรฐาน)
	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	“ละลาย” /nay ³³ / (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: /nay ³³ /)	/la-lay ³¹ /
		“ก้าม” /ki:m ³¹ / (ลื้อ เมืองยอง: /kim ³⁴² /, ลื้อ เชียงรุ่ง /kim ²¹ /)	/ka:m ^{213?} /
	คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	“กระซิบ” /sɔp ³³ sep ³³ / (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: /sɔp ³³ sep ³³ /)	/sa:p ³³ /
		“ร้าย” /ha:y ^{22?} / (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: /ha:y ^{31?} /)	/so:k ²⁴ / (ภาษาคำเมืองมีคำว่า /khi: ^{44?} suək ³³ / และ /suək ³³ / เมื่อคำว่า /suək ³³ / เป็นคำยืมในภาษาลื้อ ผู้พูดมีการปรับเสียงสระให้สอดคล้องกับระบบสระของภาษาลื้อเป็นคำว่า /so:k ²⁴ /)
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“ไม้เรียว” /se: ^{213?} /, /khɔ:n ^{213?} se: ^{213?} / (ลื้อ เมืองยองและลื้อ เชียงรุ่ง: /se: ^{11?} /, /xɔn ^{31?} se: ^{11?} /)	/se: ^{213?} / (คำศัพท์เดิม) /may ^{22?} se: ^{213?} / (คำศัพท์ใหม่) (ไทยมาตรฐาน: /ma:y ^{45?} / จากคำว่า /ma:y ^{45?} riw ³³ / + ลื้อ /se: ^{213?} / และมีการปรับเสียงสระและวรรณยุกต์

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹⁴	คำที่มีการแปร
			ในพยางค์แรกตามระบบเสียงในภาษาลื้อเป็นคำว่า /may ^{22?} /)
		“คฺย” /ʔuː ^{213?} /, /foː ³³ / (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: /foː ³³ /, ลื้อ เมืองยอง: /ʔuu ^{11?} /, /ʔuup ¹² /, /ʔuu ^{11?} foː ³³ kan ⁴⁵ /, ลื้อ เชียงรุ่ง: /ʔuup ¹² foː ³³ kan ⁴⁵ /)	/ʔuː ^{213?} /, /foː ³³ / (คำศัพท์เดิม) /ʔuː ^{213?} khuy ³¹ / (คำศัพท์ใหม่) (ลื้อ /ʔuː ^{213?} / + ไทยมาตรฐาน: /khuy ³³ / และมีการปรับเสียงวรรณยุกต์ในคำยืมให้สอดคล้องกับระบบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อเป็นคำว่า /khuy ³¹ /)
	การแปรทางความหมาย (semantic variation)	“โซ้” /cəːk ³³ lek ³⁵ /, /soː ^{213?} / (ลื้อ เมืองยอง: /cɤɤk ³³ lek ⁴⁵ /, /soo ^{11?} / “โซ้”, ลื้อ เชียงรุ่ง: /cɤɤk ³³ lek ⁵⁵ /, /soo ^{31?} / “โซ้”)	/cəːk ³³ lek ³⁵ /, /soː ^{213?} / (ความหมายเดิม: โซ้ (ทั้ง 2 คำ ความหมายเหมือนกัน) ความหมายปัจจุบัน: /cəːk ³³ lek ³⁵ / โซ้ขนาดใหญ่, /soː ^{213?} / โซ้ขนาดเล็ก เช่น โซ้รถ)
		“ม่าน” /phaː ^{213?} kan ^{213?} / (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: /phaa ^{11?} kan ^{11?} / “ม่านประตูหรือหน้าต่าง”)	/phaː ^{213?} kan ^{213?} / (ความหมายเดิม: ม่านประตูหรือหน้าต่าง ความหมายปัจจุบัน: ม่านหรือผ้าที่ใช้กันแบ่งห้องหรือกั้นที่นอนให้แยกเป็นสัดส่วน) (มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คือ /phaː ^{213?} man ^{213?} / ใช้ในความหมายว่า “ม่านหน้าต่าง”)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อแยกกล่าวในหัวข้อ 4.3.2.2.1 และ 4.3.2.2.2 ต่อไปนี้

4.3.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียง

วรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาคำเมือง การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมาย

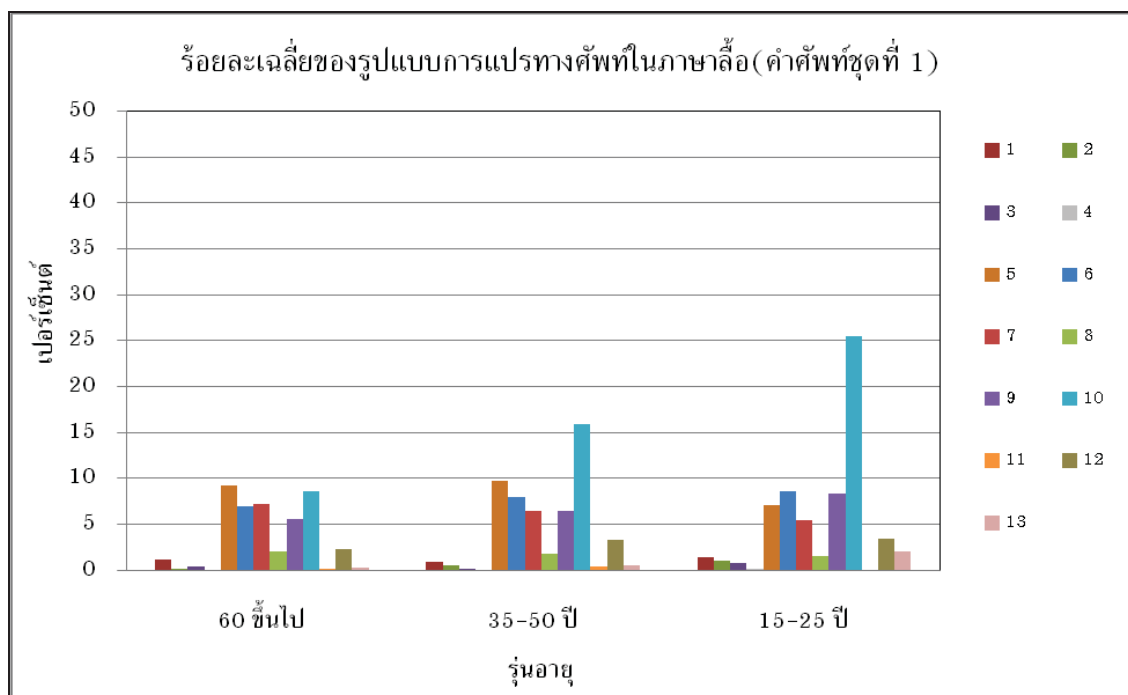
จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาลื้อในรายการคำชุดที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรของคำศัพท์เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง กล่าวคือ มีคำศัพท์จำนวนมากในภาษาลื้อที่ไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งเสียงสระ (รูปแบบที่ 7) และการแปรของเสียงวรรณยุกต์ (รูปแบบที่ 8) เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงไว้ในตารางที่ 102 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 75 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุยังใช้คำศัพท์เดิมอยู่มากน้อยต่างกันเพียงใด และมีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่มีการแปรแต่ละรูปแบบหรือไม่ เพียงใด

ตารางที่ 102 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	206	82.4	189	75.6	173	69.2	189	75.7
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	3	1.2	2	0.8	3	1.2	3	1.1
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	0	0.0	1	0.4	3	1.2	1	0.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	1	0.4	0	0.0	2	0.8	1	0.4
	4. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	23	9.2	24	9.6	18	7.2	22	8.7

ปัจจัย ที่มี ผลต่อ การ แปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปร ของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	5. การแปรของเสียง พยัญชนะ (consonant variation)	17	6.8	20	8.0	21	8.4	20	7.7
	6. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	18	7.2	16	6.4	14	5.6	16	6.4
	7. การแปรของเสียง วรรณยุกต์ (tone variation)	5	2.0	4	1.6	4	1.6	4	1.7
	8. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	14	5.6	16	6.4	21	8.4	17	6.8
	9. คำยืมภาษาไทย มาตรฐาน (Standard Thai loanword)	22	8.8	40	16.0	64	25.6	42	16.8
	10. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	0	0.0	1	0.4	0	0.0	0	0.1
	11. การสร้างคำศัพท์ ใหม่ (lexical innovation)	6	2.4	8	3.2	9	3.6	8	3.1
	12. การแปรทาง ความหมาย (semantic variation)	1	0.4	1	0.4	5	2.0	2	0.9
	13. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้ เฉพาะบุคคล) (individual use)	9	3.6	15	6.0	11	4.4	12	4.7

ภาพที่ 75 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาสื่อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

จากตารางที่ 102 จะเห็นได้ว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ผู้พูดภาษาสื่อใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมหรือคำที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ โดยเฉลี่ยมากถึง 75.7% และรุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (82.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (75.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (69.2%) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาสื่อทั้ง 3 รุ่นอายุ พบผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ซึ่งได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานนั้น มีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยสรุปจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสูงที่สุด คือ 16.8% เมื่อพิจารณาการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาสื่อแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด (25.6%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (16.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.8%) โดยจะเห็นว่า รุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และ 1 มากเกือบ 2 และ 3 เท่าตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 4 ซึ่งได้แก่ การละหรือการลดพยางค์เป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาสื่อเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ข้างต้น ซึ่งพบโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ 8.7% และพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นที่ 1 ใช้การแปรรูปแบบนี้โดยเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ 9.6% และ 9.2% ตามลำดับ ส่วนผู้พูดอายุรุ่นที่ 3 ใช้คำศัพท์ที่มีการแปรรูปแบบดังกล่าวโดยเฉลี่ย 7.2%

ส่วนการแปรในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 4 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 5 คือ การแปรของเสียงพยัญชนะ ซึ่งพบในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 7.7% และพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (8.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.0%) และรุ่นอายุที่ 1

(6.8%) ส่วนการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–6.8% เท่านั้น

4.3.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาสื่อ

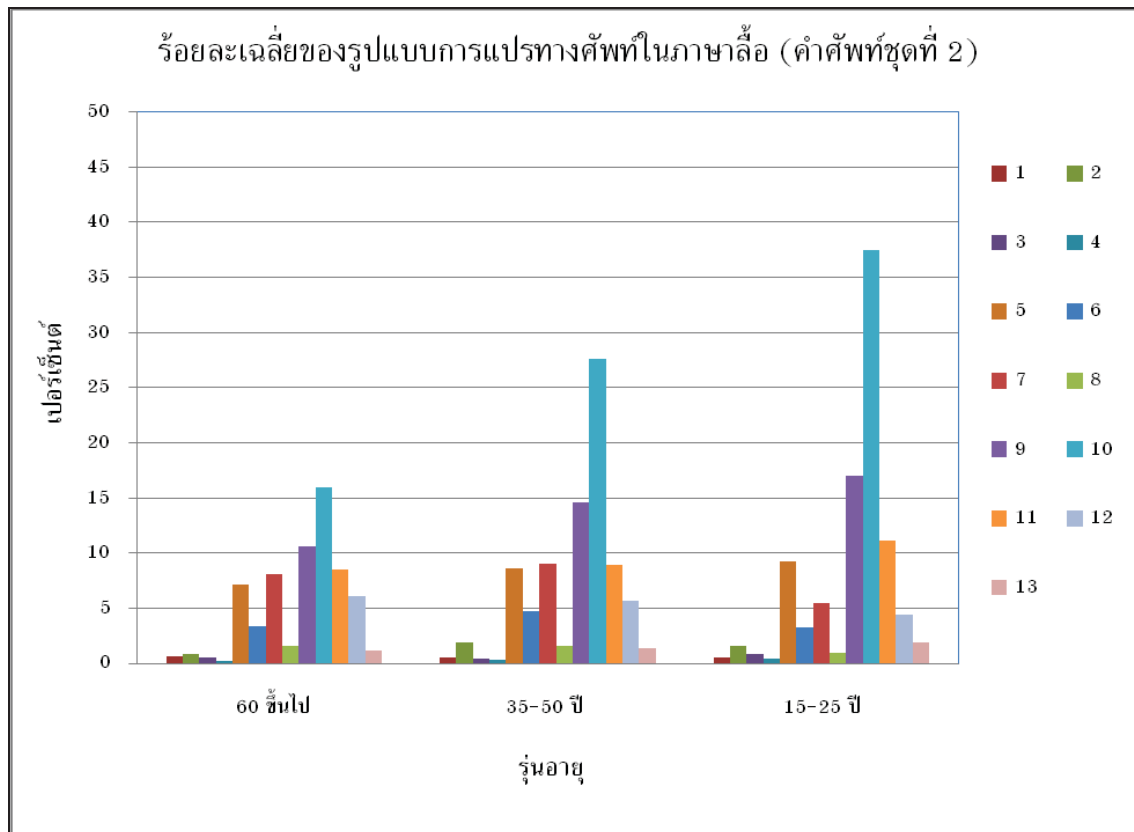
ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาสื่อของผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ และการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นอกจากนี้จากการพิจารณาการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยยังได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการแปรของวรรณยุกต์ เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาสื่อที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงไว้ในตารางที่ 103 ในที่นี้ได้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไว้ด้วย ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2 นั้นแสดงไว้ในภาพที่ 76

ตารางที่ 103 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาสื่อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	361	65.6	346	62.9	306	55.6	338	61.4
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	3	0.5	3	0.5	3	0.5	3	0.5
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.9	10	1.8	9	1.6	8	1.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	3	0.5	3	0.5	5	0.9	4	0.7
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	1	0.2	2	0.4	3	0.5	2	0.4
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	39	7.1	47	8.5	51	9.3	46	8.3

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	19	3.5	26	4.7	18	3.3	21	3.8
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	44	8.0	50	9.1	30	5.5	41	7.5
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	9	1.6	9	1.6	5	0.9	8	1.4
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	58	10.5	80	14.5	94	17.1	77	14.1
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	88	16.0	152	27.6	206	37.5	149	27.0
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	47	8.5	49	8.9	61	11.1	52	9.5
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	34	6.2	31	5.6	24	4.4	30	5.4
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	6	1.1	8	1.5	11	2.0	8	1.5
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	73	13.3	80	14.5	61	11.1	71	13.0

ภาพที่ 76 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ตารางที่ 103 แสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อมีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสูงถึง 61.4% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 14.3% ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (65.6%) ไกล่เคียงกับร้อยละของคำศัพท์เดิมที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (62.9%) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำศัพท์เดิมน้อยที่สุด (55.6%)

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 27.0% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานระหว่างผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ ในที่นี้สรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุด (37.5%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (27.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (16.0%) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 กับที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า คำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 10.2% หรือประมาณเกือบ 2 เท่า

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีร้อยละสูงรองจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 9 นั่นคือ การปนกันของคำศัพท์หรือการใช้ทั้งคำศัพท์เดิม

และคำยืมร่วมกัน รูปแบบการแปรดังกล่าวดังปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 คิดเป็น 14.1% ผู้พูดภาษาลื้อ
รุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืมมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 17.1% รองลงมาคือรุ่น
อายุที่ 2 (14.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (10.5%)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่พบเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9
คือ การแปรรูปแบบที่ 11 ซึ่งได้แก่การใช้คำยืมภาษาคำเมือง พบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ
9.5% โดยผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 11.1%
รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.9%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 1 (8.5%) ในที่นี้เมื่อเปรียบเทียบ
การใช้คำยืมภาษาคำเมืองที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 กับรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลื้อ จะเห็นได้
ชัดเจนว่า การใช้คำยืมภาษาคำเมืองปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ
มากกว่าในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 9.3%

รูปแบบการแปรของคำศัพท์อีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจได้แก่ รูปแบบที่ 5 ได้แก่การละหรือลด
พยางค์ ซึ่งพบเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 8.3% และพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มาก
ที่สุด (9.3%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (7.1%) ตามลำดับ ส่วนการแปร
รูปแบบอื่น ๆ ในรายการคำชุดที่ 2 นั้นพบโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.4%–7.5%

4.4 การแปรทางศัพท์ในภาษาจีน

ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลภาษาจีนที่พูดในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัด
น่าน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านฝายมูลจูดเก็บข้อมูลภาษาพวนประมาณ 9 กิโลเมตร ห่างจากหมู่บ้านท่าคำ
สอง จูดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองประมาณ 12 กิโลเมตร และห่างจากหมู่บ้านหนองบัว จูดเก็บข้อมูล
ภาษาลื้อประมาณ 17 กิโลเมตร จากการเก็บข้อมูลภาษาจีนในหมู่บ้านหนองม่วง ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้
ว่า ผู้พูดภาษาจีนในหมู่บ้านหนองม่วงที่อยู่รุ่นอายุที่ 1 หรือผู้สูงอายุส่วนใหญ่เรียกชื่อภาษาของตนเอง
ว่า “ภาษาเมือง” [mɔ:ŋ³⁵]¹¹⁵ และยืนยันว่าเป็นคนละภาษากับภาษา “เมืองน่าน” [mɔ:ŋ³⁵ na:n³¹]
หรือภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดน่าน ส่วนผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 2 และ 3 หรือผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนและ
วัยรุ่นส่วนใหญ่มักเรียกชื่อภาษาของตนเองว่า “ภาษาจีน” [khi:n²³] “ภาษาไทจีน” [tay³⁵ khi:n²³]
“ภาษาเขิน” [khe:n²³] หรือ “ภาษาไทเขิน” [tay³⁵ khe:n²³]¹¹⁶ และยืนยันชัดเจนเช่นเดียวกับรุ่นอายุ
ที่ 1 ว่า ภาษาพูดของตนกับภาษา “เมืองน่าน” ไม่เหมือนกันหรือเป็นคนละภาษากัน ในงานวิจัยนี้จะ
ใช้ชื่อเรียกภาษาว่า “ภาษาจีน” ซึ่งผู้วิจัยสังเกตว่าคำดังกล่าวเป็นคำที่คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านหนองม่วง
ใช้เรียกภาษาของตน

ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาจีนจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปี
ขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปี โดยใช้วิธีเดียวกันกับการเก็บข้อมูล

¹¹⁵ เสียงสระเอื้อ [ia] ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาจีนออกเสียงเป็นสระเออ [o:] เช่น คำว่า “เมือง” ในภาษาไทย
มาตรฐานออกเสียงเป็น [miao³³] ในภาษาจีนออกเสียงเป็น [mɔ:ŋ³⁵] เป็นต้น

¹¹⁶ ผู้พูดภาษาจีนในหมู่บ้านหนองม่วงส่วนใหญ่ (โดยเฉพาะผู้สูงอายุและวัยกลางคน) มักออกเสียงสระ “อีอ” [i:]
กับสระ “เออ” [o:] ในคำบางคำโดยมีการแปรอิสระ (free variation) เช่น ออกเสียงชื่อเรียกภาษาว่า “จีน”
[khi:n²³] และ “เขิน” [khe:n²³] สลับกันไปมา

คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ประกอบด้วย รายการคำจำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีคำศัพท์จำนวน 250 คำ และชุดที่ 2 มีคำศัพท์จำนวน 550 คำ

ผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาจีนพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุ และลักษณะการแปรคล้ายคลึงกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง และภาษาลื้อที่กล่าวมาในตอนต้น ในที่นี้จะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาจีน โดยแยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดดังนี้

4.4.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาจีน

จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาจีนของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า ผู้พูดภาษาจีนมีการใช้คำศัพท์แบ่งได้ 7 ลักษณะเช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ ดังนี้

- 1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1
- 2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 2
- 3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3
- 4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1 และ 2
- 5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 2 และ 3
- 6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1 และ 3
- 7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

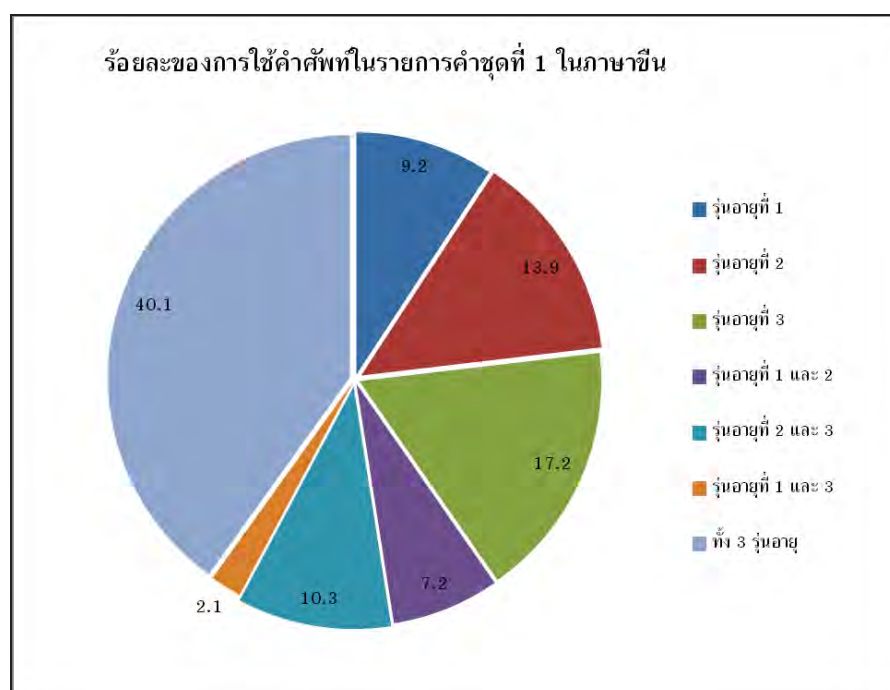
4.4.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาจีน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 250 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีกจำนวน 605 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักแล้ว ทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 855 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 605 คำ)

ตารางที่ 104 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.4.1 และภาพที่ 77 เป็นแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 104 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

รุ่นอายุ จำนวน และร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาจีนในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุ ที่ 1)	2 (รุ่นอายุ ที่ 2)	3 (รุ่นอายุ ที่ 3)	4 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุ ที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
จำนวนคำศัพท์	79	119	147	61	88	18	343	855
ร้อยละ	9.2	13.9	17.2	7.1	10.3	2.2	40.1	100

ภาพที่ 77 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

จากตารางที่ 104 และภาพที่ 77 จะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์ภาษาจีนในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 855 คำนั้น คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 343 คำ หรือคิดเป็น 40.1% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุ พบข้อสรุปเช่นเดียวกับภาษาคำเมืองและภาษาลื้อที่กล่าวมาในตอนต้น กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดคือ 147 คำ หรือคิดเป็น 17.2% รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 ซึ่งพบ 119 คำหรือ 13.9% และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 พบน้อยที่สุดคือ 79 คำหรือ 9.2% ซึ่งน้อยกว่าคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 เกือบ 2 เท่า

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุ พบข้อสรุปเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (10.3%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (7.2%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (2.1%)

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาชินใช้ใน 7 ลักษณะ (ดูตารางที่ 104) แสดงไว้ในตารางที่ 105 ต่อไปนี้ กรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 105 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาชินใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
2. กรอก (น้ำ)	ha:y ²²	ha:y ²²	ha:y ²²	7
	-	ko:k ²²	-	2
4. กระชาย	ka-sa:y ³⁵	ka-sa:y ³⁵	ka-sa:y ³⁵	7
	-	ka-cha:y ³⁵	ka-cha:y ³⁵	5
14. กระเทียม	ho:m ²³	-	-	1
	ho:m ²³ te:m ³⁵	ho:m ²³ te:m ³⁵	ho:m ²³ te:m ³⁵	7
	ho:m ²³ tiom ³⁵	ho:m ²³ tiom ³⁵	ho:m ²³ tiom ³⁵	7
	ho:m ²³ ka-the:m ³⁵	-	-	1
	-	ho:m ²³ kha:w ²³	ho:m ²³ kha:w ²³	5
	-	-	ho:m ²³ mo:ŋ ³⁵	3
	-	ka-thiom ³⁵	ka-thiom ³⁵	5
16. กระเป๋ (~เสื้อ)	thuŋ ²³	thuŋ ²³	thuŋ ²³	7
	-	ka-paw ²³	ka-paw ²³	5
30. กะลา	ko:ŋ ^{44?}	ko:ŋ ^{44?}	ko:ŋ ^{44?}	7
	ko:ŋ ^{44?} ma-pa:w ^{41?}	ko:ŋ ^{44?} ma-pa:w ^{41?}	ko:ŋ ^{44?} ma-pa:w ^{41?}	7
	-	ko:k ²²	-	2
	-	ko:k ³⁵	-	2
	-	-	ka-la: ³⁵	3
40. เกาะ (นก~)	cap ³⁵	cap ³⁵	cap ³⁵	7
	koʔ ³⁵	-	koʔ ³⁵	6

พบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และมีหลักฐานคำว่า /ho¹⁵ ho:m¹⁵/ ปรากฏในภาษาจีน กลางเมือง (Kang Muang Khuen) ในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) อย่างไรก็ตามในภาษาจีนที่พูดในหมู่บ้านหนองม่วงนั้น มีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำว่า /ho:m²³/ จำนวนหลายคำ เช่น ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำว่า /ho:m²³ te:m³⁵/ (“หอมเทียม”) ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาลื้อ เนื่องจากในข้อมูลภาษาลื้อ หมู่บ้านหนองบัวมีคำว่า /ho:m³⁵ te:m³¹/ ปรากฏอยู่ นอกจากนี้ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำว่า /ho:m²³ tiom³⁵/ ซึ่งเป็นไปได้ที่คำยืมภาษาลื้อมีการแปรของเสียงสระในพยางค์ที่ 2 จาก /e:/ เป็น /io/ ตามอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐาน และมีความเป็นไปได้เช่นกันที่คำว่า /ho:m²³ tiom³⁵/ ที่ใช้ในภาษาจีนเป็นคำยืมภาษาคำเมืองเนื่องจากพบว่า ในภาษาคำเมืองมีการใช้คำว่า /ho:m²³ tiom³⁵/ เช่นกัน

นอกจากคำต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังมีการใช้คำอื่น ๆ ที่ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุใช้ในความหมายว่า “กระเทียม” อีกด้วย เช่น คำว่า /ho:m²³ ka-the:m³⁵/ (“หอมกระเทียม”) ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 และในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้คำว่า /ho:m²³ ka-the:m³⁵/ เป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมระหว่างคำว่า /ho:m²³/ ในภาษาลื้อกับคำว่า /kra-thiom³³/ ในภาษาไทยมาตรฐานแต่มีการปรับเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำในพยางค์แรกจาก /kr-/ เป็น /k-/ และมีการปรับเสียงสระและวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 จาก /thiom³³/ เป็น /the:m³⁵/ ตามระบบพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ในภาษาจีน นอกจากนี้ยังมีคำว่า /ka-thiom³⁵/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และคำว่า /ho:m²³ kha:w²³/ (“หอมขาว”) ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ในที่นี้สันนิษฐานว่า คำว่า /ho:m²³ kha:w²³/ เป็นคำยืมภาษาคำเมือง เนื่องจากในงานวิจัยนี้พบคำดังกล่าวในภาษาคำเมือง และในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ก็มีคำว่า /ho:m²⁴ kha:w²⁴/ ปรากฏอยู่ด้วย ส่วนคำว่า /ho:m²³ mo:ŋ³⁵/ (“หอมเมือง”) ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 ในที่นี้สันนิษฐานให้เป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมคำว่า /ho:m²³/ ซึ่งเป็นคำศัพท์เดิมกับคำว่า /mo:ŋ³⁵/ หรือ “เมือง” เป็นต้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาจีนในหัวข้อ 4.4.2.2)

4.4.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาจีน

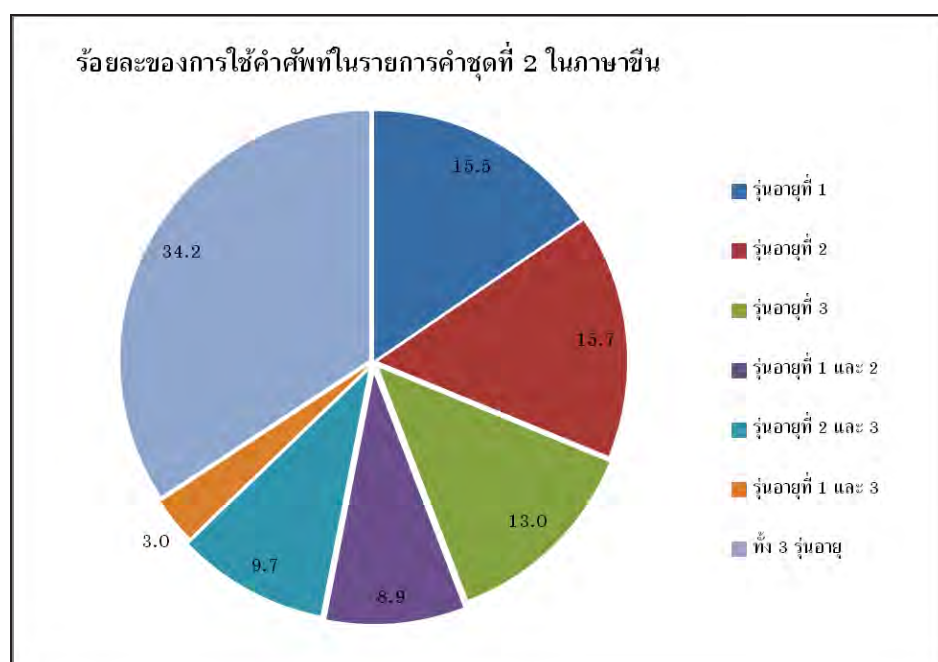
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 550 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์หลักด้วย เช่น คำที่มีการแปรจากคำศัพท์หลัก คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมจากภาษาคำเมือง และคำศัพท์ใหม่ เป็นต้น คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าว ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาจีนมากถึง 1,987 คำซึ่งมากกว่าคำศัพท์หลักเกือบ 4 เท่า แต่เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ จะเห็นได้ว่าคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาจีนมีจำนวนใกล้เคียงกับภาษาลื้อ แต่น้อยกว่าภาษาคำเมือง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมืองมีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในภาษาจีนและภาษาลื้อ

เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาจีนทำให้ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 2,537 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่

นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 1,987 คำ) จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.4.1 แสดงไว้ในตารางที่ 106 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 78 ต่อไปนี้

ตารางที่ 106 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

จำนวน และร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาจีนในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุ ที่ 1)	2 (รุ่นอายุ ที่ 2)	3 (รุ่นอายุ ที่ 3)	4 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุ ที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
จำนวนคำศัพท์	392	399	329	226	247	75	869	2,537
ร้อยละ	15.5	15.7	13.0	8.9	9.7	3.0	34.2	100

ภาพที่ 78 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

จากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาจีนที่แสดงให้เห็นว่า มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 2,537 คำนั้น พบลักษณะการใช้คำศัพท์เช่นเดียวกับรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดถึง 869 คำ หรือคิดเป็น 34.3% อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่ง

เท่านั้น พบว่า ผลการวิเคราะห์แตกต่างจากลักษณะการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อซึ่งพบว่ามีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ตามลำดับ แต่จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาชินกลับพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 2 มีมากที่สุดคือ 399 คำ (15.7%) ค่อนข้างใกล้เคียงกับจำนวนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 คือ 392 คำ (15.5%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นกลับมีจำนวนน้อยที่สุด คือ 329 คำ (13%) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความแตกต่างของจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เฉพาะผู้พูดภาษาชินรุ่นอายุที่ 1 รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แม้คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 จะปรากฏในรายการคำมากที่สุด แต่มากกว่าคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียง 0.2% และมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียง 2.7% เท่านั้น

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาชิน 2 รุ่นอายุ ตารางที่ 106 และภาพที่ 78 แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (9.7%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.9%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (3.0%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุที่พบในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาชินใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 107 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 107 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาชินใช้ใน 7 ลักษณะ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
1. กด	tek ³⁵	tek ³⁵	tek ³⁵	7
	-	kot ³⁵	kot ³⁵	5
28. กลั้วน้ำว่า	ko:y ^{44?} ?oŋ ²²	ko:y ^{44?} ?oŋ ²²	ko:y ^{44?} ?oŋ ²²	7
	ko:y ^{44?} ma-ni: ³⁵ ?oŋ ²²	-	-	1
	ko:y ^{44?} nam ^{41?} wa: ^{41?}	-	ko:y ^{44?} nam ^{41?} wa: ^{41?}	6
32. กลับ (~บ้าน)	mə: ³⁵	mə: ³⁵	mə: ³⁵	7
	pik ⁴⁴	pik ⁴⁴	pik ⁴⁴	7
	-	-	pik ³⁵	3
	pay ²³	pay ²³	-	4
	kap ³⁵	kap ³⁵	-	4

ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
45. ก้าม	ki:m ³⁵	ki:m ³⁵	ki:m ³⁵	7
	-	ka:m ^{44?}	ka:m ^{44?}	5
57. แกว่ง (~ของ)	kway ²³	-	-	1
	kwen ²²	kwen ²²	kwen ²²	7
62. โกหก	cuɿ ³⁵	cuɿ ³⁵	cuɿ ³⁵	7
	ko: ²³ hok ³⁵	-	-	1
66. ขมึ้น	khaw ^{44?} min ^{44?}	khaw ^{44?} min ^{44?}	khaw ^{44?} min ^{44?}	7
	khaw ^{44?} mi:n ^{44?}	khaw ^{44?} mi:n ^{44?}	-	4
	-	-	kha-min ^{44?}	3
80. ขาด	put ³⁵	put ³⁵	put ³⁵	7
157. จุด (~เทียน)	ciɿ ³⁵	ciɿ ³⁵	ciɿ ³⁵	7
	-	cut ³⁵	cut ³⁵	5
193. ด้าย	may ²³ yip ³⁵	may ²³ yip ³⁵	may ²³ yip ³⁵	7
	may ²³ jip ³⁵	may ²³ jip ³⁵	-	4
	-	may ²³ yip ³⁵ pha: ^{44?}	-	2
	da:y ^{44?} may ²³ yip ³⁵ pha: ^{44?}	da:y ^{44?} may ²³ yip ³⁵ pha: ^{44?}	-	4
	fa:y ^{44?}	fa:y ^{44?}	fa:y ^{44?}	7
	-	da:y ^{44?}	da:y ^{44?}	5
201. ตลาด	ka:t ²²	ka:t ²²	ka:t ²²	7
214. ตาตุ่ม	ta: ²³ ti:n ²³	ta: ²³ ti:n ²³	ta: ²³ ti:n ²³	7
	-	ta: ²³ tum ²²	ta: ²³ tum ²²	5
265. นกเขา	nok ⁴⁴ də:y ³⁵	-	-	1
	nok ⁴⁴ khaw ²³	nok ⁴⁴ khaw ²³	nok ⁴⁴ khaw ²³	7
292. บ่อ	nam ^{41?} bo: ²²	nam ^{41?} bo: ²²	nam ^{41?} bo: ²²	7
	-	-	bo: ²² nam ^{41?}	3
	-	-	bo: ²²	3
405. รักแร้	kaw ^{41?} he: ^{41?}	kaw ^{41?} he: ^{41?}	kaw ^{41?} he: ^{41?}	7
	-	kha-le: ^{41?}	-	2
	cak ³⁵ ka-le: ^{41?}	-	cak ³⁵ ka-le: ^{41?}	6

- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาคำเมือง
- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา เช่น คำที่สร้างขึ้นในรูปแบบของวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาจีนพบว่า ภาษาจีนมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.4.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาจีน

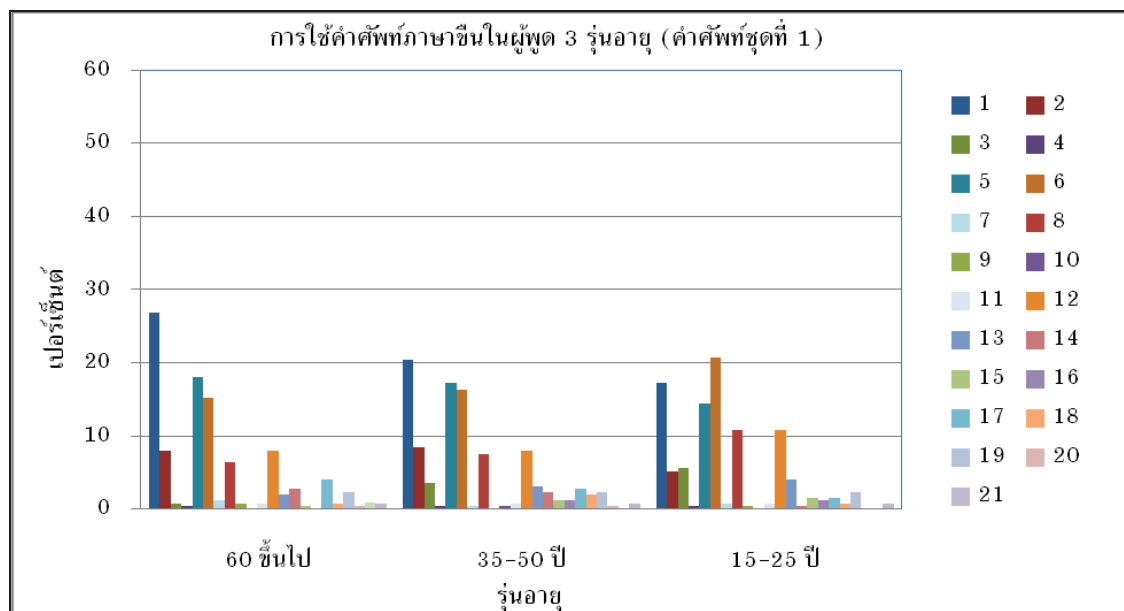
4.4.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาจีน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำของผู้พูดภาษาจีนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านพบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 21 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 108 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 79 ต่อไปนี้

ตารางที่ 108 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	67	26.8	51	20.4	43	17.2	54	21.5
2. คำกลาย	20	8.0	21	8.4	13	5.2	18	7.2
3. คำยืม	2	0.8	9	3.6	14	5.6	8	3.3
4. คำใหม่	1	0.4	1	0.4	1	0.4	1	0.4
5. คำเดิม, คำกลาย	45	18.0	43	17.2	36	14.4	41	16.5
6. คำเดิม, คำยืม	38	15.2	41	16.4	52	20.8	44	17.5
7. คำเดิม, คำใหม่	3	1.2	1	0.4	2	0.8	2	0.8
8. คำกลาย, คำยืม	16	6.4	19	7.6	27	10.8	21	8.3

รูปแบบการใช้คำศัพท์	รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
9. คำกลาย, คำใหม่		2	0.8	0	0.0	1	0.4	1	0.4
10. คำยืม, คำใหม่		0	0.0	1	0.4	0	0.0	0	0.0
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ		2	0.8	2	0.8	2	0.8	2	0.8
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม		20	8.0	20	8.0	27	10.8	22	8.9
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่		5	2.0	8	3.2	10	4.0	8	3.1
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่		7	2.8	6	2.4	1	0.4	5	1.9
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่		1	0.4	3	1.2	4	1.6	3	1.1
16. คำกลาย, คำยืม, คำอื่น ๆ		0	0.0	3	1.2	3	1.2	2	0.8
17. คำเดิม, คำอื่น ๆ		10	4.0	7	2.8	4	1.6	7	2.8
18. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ		2	0.8	5	2.0	2	0.8	3	1.2
19. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ		6	2.4	6	2.4	6	2.4	6	2.4
20. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ		1	0.4	1	0.4	0	0.0	1	0.3
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่		2	0.8	2	0.8	2	0.8	2	0.8
รวม		250	100	250	100	250	100	250	100

ภาพที่ 79 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) เป็นรูปแบบที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 มากที่สุด นั่นคือจำนวนคำศัพท์ที่เฉลี่ยทั้ง 3 รุ่นอายุ 54 คำหรือคิดเป็น 21.5% รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 44 คำหรือคิดเป็น 17.5% และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 41 คำหรือ 16.5% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ปรากฏเพียงเล็กน้อยเท่านั้นคือ โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–8.9%

จากการพิจารณาการใช้คำศัพท์ 3 รูปแบบที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ของผู้พูดภาษาจีน แต่ละรุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (26.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (20.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (17.2%) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อที่พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองและผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และ 3

ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) นั้นพบมากที่สุดข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (20.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (16.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (15.2%) ในขณะที่รุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) พบมากที่สุดข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุ 1 (18%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (17.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (14.4%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ระหว่างภาษาจีนกับภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ เป็นที่น่าสังเกตว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในภาษาจีนปรากฏน้อยกว่าการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อประมาณ 2 เท่า กล่าวคือ ในภาษาลื้อมีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ย 41.2% ภาษาคำเมือง 37.6% และภาษาจีนพบเพียง 21.5% ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ภาษาจีนมีการแปรของคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 มากกว่าภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ

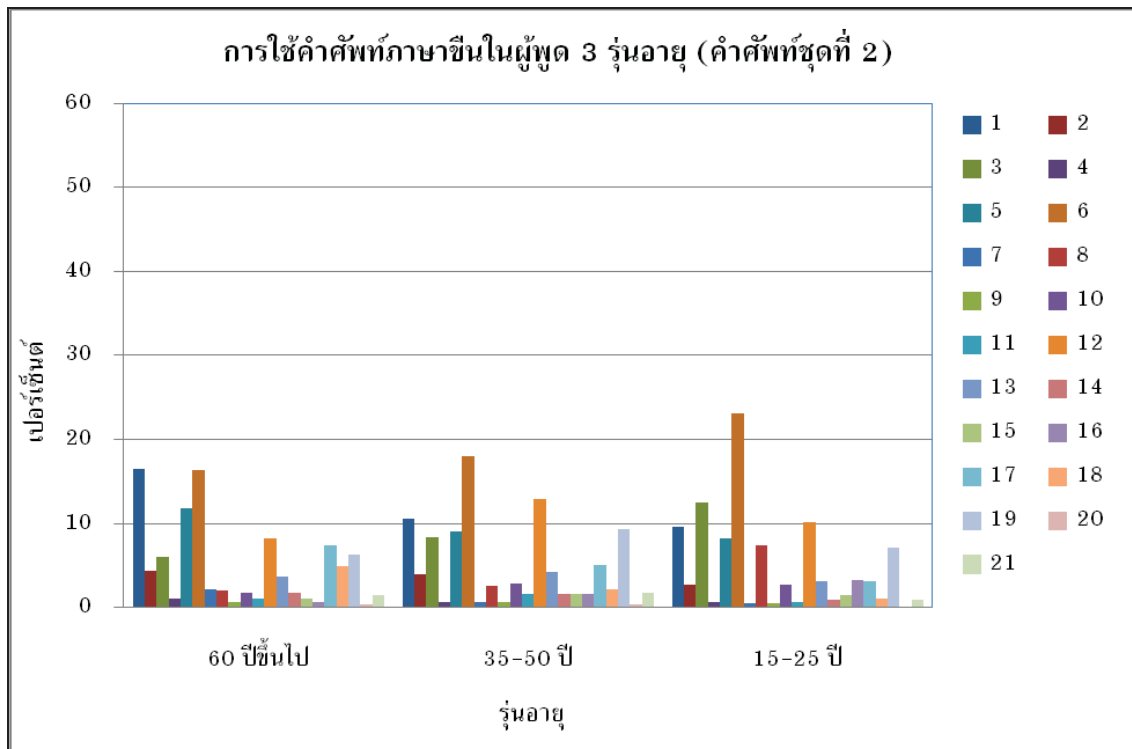
4.4.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาจีน

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีคำศัพท์หลักจำนวน 550 คำในภาษาจีนจากผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์สรุปได้ 21 รูปแบบเช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 และรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ประเภทต่าง ๆ เช่น คำเดิม คำกลาย คำยืม คำใหม่ หรือคำอื่น ๆ เหมือนกับในรายการคำชุดที่ 1

ตารางที่ 109 แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 80 ต่อไปนี้

ตารางที่ 109 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

รูปแบบการใช้คำศัพท์ \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	91	16.5	58	10.6	53	9.6	67	12.2
2. คำกลาย	24	4.4	22	4.0	15	2.7	20	3.7
3. คำยืม	33	6.0	46	8.4	69	12.6	49	8.9
4. คำใหม่	6	1.1	4	0.7	4	0.7	5	0.8
5. คำเดิม, คำกลาย	65	11.8	50	9.1	45	8.2	53	9.7
6. คำเดิม, คำยืม	90	16.4	99	18.0	127	23.1	105	19.2
7. คำเดิม, คำใหม่	12	2.2	4	0.7	3	0.5	6	1.2
8. คำกลาย, คำยืม	11	2.0	14	2.6	41	7.5	22	4.0
9. คำกลาย, คำใหม่	4	0.7	4	0.7	3	0.5	4	0.7
10. คำยืม, คำใหม่	10	1.8	16	2.9	15	2.7	14	2.5
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ	6	1.1	9	1.6	4	0.7	6	1.2
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	45	8.2	71	12.9	56	10.2	57	10.4
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	20	3.6	23	4.2	17	3.1	20	3.6
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	10	1.8	9	1.6	5	0.9	8	1.5
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	6	1.1	9	1.6	8	1.5	8	1.4
16. คำกลาย, คำยืม, คำอื่น ๆ	4	0.7	9	1.6	18	3.3	10	1.9
17. คำเดิม, คำอื่น ๆ	41	7.5	28	5.1	17	3.1	29	5.2
18. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	27	4.9	12	2.2	6	1.1	15	2.7
19. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	35	6.4	51	9.3	39	7.1	42	7.6
20. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	2	0.4	2	0.4	0	0.0	1	0.2
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	8	1.4	10	1.8	5	0.9	8	1.4
รวม	550	100	550	100	550	100	550	100

ภาพที่ 80 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 109 และภาพที่ 80 แสดงให้เห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุดคือคิดเป็น 19.2% รองลงมาคือรูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) คิดเป็น 12.2% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) คิดเป็น 10.4% ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ นั้นปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.2%-9.7% ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำที่ 2 ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ดังจะเห็นได้ว่า การใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 นั้นมีร้อยละโดยเฉลี่ยสูงกว่าการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 2 เกือบ 2 เท่า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาจีนมีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือใช้ร่วมกันระหว่างภาษาไทถิ่นบางภาษา แต่แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะมีการยืมคำศัพท์จากภาษาอื่น ๆ เข้ามาใช้ในภาษาจีน โดยเฉพาะคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมืองซึ่งเป็นภาษาที่ผู้พูดภาษาจีนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนและวัยรุ่นสามารถพูดได้คล่อง

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 109 และภาพที่ 80 ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (16.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (10.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (9.6%) ตามลำดับ ส่วนผลการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) นั้นสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 มากที่สุด (23.1%)

รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (18%) และรุ่นอายุที่ 1 (16.4%) ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) นั้นปรากฏมากที่สุดข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (12.9%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (10.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.2%) ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำยืมร่วมกับคำศัพท์เดิมมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ประมาณ 1-2 เท่า และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำศัพท์เดิม ร่วมกับคำกลาย และคำยืมมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียง 4.7% และมากกว่ารุ่นอายุที่ 3 เพียง 2.7% เท่านั้น

4.4.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาจีน

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ สามารถสรุปได้ว่า การแปรของคำศัพท์ในภาษาจีนสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ การแปรที่เกิดจากปัจจัยภายใน และการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาจีนที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปโดยภาพรวมได้เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาลื้อ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาจีนในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 110 ต่อไปนี้¹¹⁷

¹¹⁷ ปรากฏการณ์การใช้คำศัพท์ที่พบในภาษาจีนมีลักษณะคล้ายกับที่พบในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ กล่าวคือ มีหลายกรณีที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ตัวอย่างที่นำมาแสดงในตารางที่ 110 เป็นตัวอย่างเฉพาะคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ใดปรากฏในภาษาจีนที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏใน

ตารางที่ 110 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาจีนในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹⁸	คำที่มีการแปร
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	“ดั่ง (พูด~)” /he:ŋ ³⁵ / (จีน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /he:ŋ ^{23/45} /)	/heŋ ³⁵ / (ɛ: → ɛ)
		“ขุน” /ma:k ³³ nun ²³ / (จีน กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /maak ¹² nun ³⁵ /)	/mak ³⁵ nun ²³ / (a: → a) ข้อสังเกต: นอกจากจะมีการสั้นลงของเสียงสระแล้ว ยังมีการแปรของวรรณยุกต์จากเสียงสระกลางระดับ /33/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	“กล้วยหักมุก” /ko:y ^{44?} sum ^{44?} /	/ko:y ^{44?} som ^{44?} / (u → o)
		“หลีก” /win ^{41?} / (จีน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /wen ^{51/51?} /)	/wen ^{41?} / (i → e)
	การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	“ซัน” /khun ^{44?} /	/khun ³³ / (44? → 33)
		“ทีไหน” /ti: ³¹ nay ²³ / (จีน กลางเมือง (Petsuk, 1978): /naj ¹⁵ /)	/ti: ³¹ ne: ²² / (23 → 22) ข้อสังเกต: นอกจากจะมีการแปร

ข้อมูลภาษาจีนในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาจีนในงานวิจัยนี้ใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ ในตารางที่ 110 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ด้วย

¹¹⁸ การสันนิษฐานว่าคำศัพท์ใดเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาจีน งานวิจัยนี้ใช้วิธีเดียวกันกับการสันนิษฐานคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ นั่นคือ การพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยจะใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารหรือรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ ภาษาจีน กลางเมือง (Kang Muang Khuen) ในวิทยานิพนธ์ของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ภาษาจีน กลางเมือง (Klang Muong Khuen) และภาษาจีน บ้านเวียง (Baan Veng Khuen) ในรายการคำของวิลเลียม เจ. เกตนิย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak 1996) อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่ในงานอื่น ๆ ไม่ได้บรรจุคำศัพท์บางคำไว้ด้วย ดังนั้นตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้จึงเป็นคำศัพท์เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีหลายกรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาจีนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และได้สันนิษฐานว่า ความแตกต่างกันดังกล่าว อาจเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาจีนถิ่นต่าง ๆ ที่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้หรือแม้แต่ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มี ผลต่อ การแปร	รูปแบบการแปรของ คำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ เดิม ¹¹⁸	คำที่มีการแปร
			ของเสียงวรรณยุกต์แล้วคำว่า /ti: ³¹ nay ²³ / ยังมีการแปรของ เสียงสระในพยางค์ที่ 2 จากเสียง สระ /ay/ เป็นเสียงสระ /e:/ ด้วย
	การออกเสียงพยัญชนะ ควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“ไกว” /kway ²³ / (ขึ้น กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /kway ³⁵ /)	/ko:y ²³ / (kw- → k-)
		“ร้างแก” /khwi: ³⁵ /	/khuy ³⁵ / (khw- → kh-)
	การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“ขนม” /khaw ^{44?} num ²³ /	/kha-num ²³ /
		“ชีโครง” /du:k ³³ khi: ^{44?} kha:ŋ ^{44?} / (ขึ้น กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /luuk ¹² khii ^{33?} khaaŋ ^{33?} /)	/du:k ³³ kha:ŋ ^{44?} /
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียง พยัญชนะ (consonant variation)	“กระชาย” /ka-sa:y ³⁵ /	/ka-cha:y ³⁵ /
		“เดือนที่หนึ่ง” /dɔ:n ³⁵ ce:ŋ ³⁵ / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /ce:ŋ ¹⁵ /)	/dɔ:n ³⁵ ke:ŋ ²³ / (c- → k-)
	การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	“กระบาย” /nam ^{41?} bo:y ³⁵ / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /woj ^{23/45} /, /boj ^{23/45} /)	/nam ^{41?} buo:y ³⁵ / (o: → uə)
		“กล้วยไม้” /dɔ:k ³³ ʔo:ŋ ^{44?} /	/dɔ:k ³³ ʔiəŋ ^{44?} / (ə: → iə)
	การแปรของเสียง วรรณยุกต์ (tone variation)	“ครีบ” /ca-khi: ³⁵ /	/ca-khi: ³¹ / (35 → 31)
		“ขึ้น” /ci:n ^{41?} /	/ci:n ^{44?} /, /ci:n ³¹ / (41 [?] → 44 [?] , 31)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“กระต๊อ” /kho: ³⁵ ho:y ²³ / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /kho: ^{23/45} hoj ¹⁵ /, ขึ้น กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /khoo ⁴⁴ hoy ³⁵ /)	/kho: ³⁵ ho:y ²³ /, /kho: ³⁵ hoy ²³ / (ขึ้น) /ka-diək ³³ / (ไทยมาตรฐาน) /ka-dək ³³ / (ไทยมาตรฐาน แต่มี การปรับเสียงสระในพยางค์ที่ 2 ตามระบบเสียงสระในภาษาจีน)

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹⁸	คำที่มีการแปร
		“คฺย” /ɰu: ^{44?} / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /ɰu ^{32?} /, /ɰup ²¹ /, /ɰup ²¹ ɰu ^{32?} /)	/ɰu: ^{44?} / (ขึ้น) /khuy ³⁵ / (ไทยมาตรฐาน)
	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	“กัด” /khop ³⁵ / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /khop ^{23/45} /; ขึ้น กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /khop ⁴⁴ /)	/kat ³⁵ /
		“เขิน” /yu: ^{41?} / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /ju ^{51/51?} /)	/khen ²³ /
	คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	“ตกปลา” /bet ³⁵ /, /tok ³⁵ bet ³⁵ / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /bet ^{23/45} /, /wet ^{23/45} /; ขึ้น กลาง เมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /bet ⁴⁴ paa ³⁵ /, ขึ้น บ้าน เวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994): /tok ⁴⁴ bet ⁴⁴ /, /tok ⁴⁴ pet ⁴⁴ /)	/com ²² bet ³⁵ /
		“แคบ” /com ^{41?} / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /com ^{51/51?} /)	/kit ²² /
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“ไขขาว” /kəm ^{44?} / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /kəm ^{32?} /)	/kəm ^{44?} khay ²² /, /khay ²² kəm ^{44?} / (ขึ้น: /kəm ^{44?} / + ไทยมาตรฐาน: /khay ²¹ / ในคำว่า /khay ²¹ kha:w ²⁴ / หรือ ไทยมาตรฐาน: /khay ²¹ / ในคำว่า /khay ²¹ kha:w ²⁴ / + ขึ้น: /kəm ^{44?} /)
		“คร้ว (~ไฟ)” /hən ³⁵ phay ³⁵ /, /hən ³⁵ fay ³⁵ / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /hən ^{23/45} phaj ^{23/45} /, /hən ^{23/45} faj ^{23/45} /)	/kho: ³⁵ phay ³⁵ /, /kho: ³⁵ fay ³⁵ / (ไทยมาตรฐาน: /khruə ³³ / + ขึ้น: /phay ³⁵ / หรือ /fay ³⁵ / ใน /kho: ³⁵ phay ³⁵ /, /kho: ³⁵ fay ³⁵ /) หมายเหตุ: มีการปรับเสียง พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ใน

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹¹⁸	คำที่มีการแปร
			คำว่า khruə ³³ เป็น kho: ³⁵ ตามระบบเสียงของภาษาจีน)
	การแปรทางความหมาย (semantic variation)	“โซ่” /cə:k ³¹ lek ³⁵ / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /cək ²¹ lek ^{23/45} /)	/cə:k ³¹ lek ³⁵ / (ความหมายเดิม: โซ่ ความหมายปัจจุบัน: โซ่ขนาดใหญ่) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาไทย มาตรฐานคือ /so: ^{44?} / ใช้ในความหมายว่า “โซ่ขนาดเล็ก” เช่น โซ่รถ
		“เพื่อน” /sew ²² / (ขึ้น กลางเมือง (Petsuk, 1978): /sew ²¹ /, /ko: ^{51/51?} sew ²¹ /, /po: ²¹ sew ²¹ /, /po: ²¹ ko: ^{51/51?} /)	/sew ²² / (ความหมายเดิม: เพื่อน ความหมายปัจจุบัน: เพื่อนสนิท อายุเท่ากัน) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาไทย มาตรฐานคือ /pə:n ³¹ / ใช้ในความหมายว่า “เพื่อนอายุไม่เท่ากัน รู้จักและสนิทกัน” ข้อสังเกต: คำยืมภาษาไทย มาตรฐานมีการปรับเสียงพยัญชนะต้นและเสียงสระจากคำว่า /phian ^{42?} / เป็นคำว่า /pə:n ³¹ / ตามระบบเสียงพยัญชนะและสระในภาษาจีน

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาจีนแยกกล่าวในหัวข้อ 4.4.2.2.1 และ 4.4.2.2.2 ต่อไปนี้

4.4.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาจีน

ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาจีนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบเช่นเดียวกับในภาษาคำเมือง โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ (ไม่พบการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของ

คำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาคำเมือง การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมาย

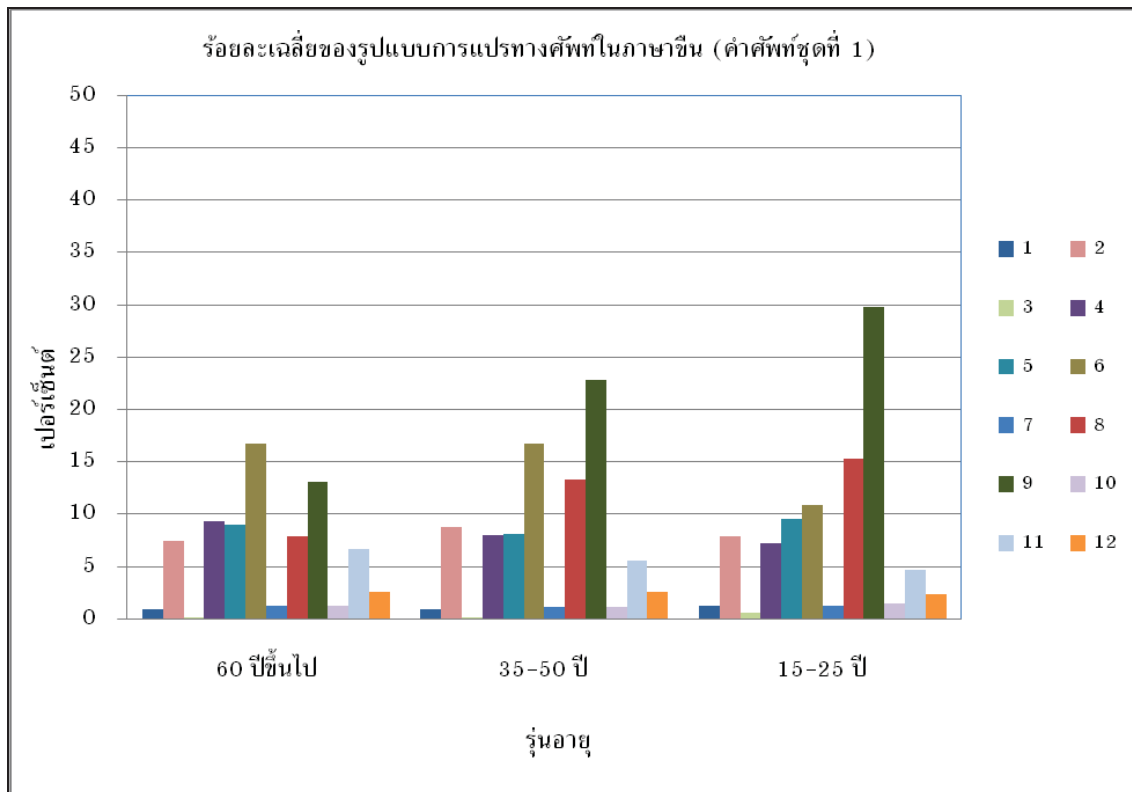
จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาจีนในรายการคำชุดที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรของคำศัพท์เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ กล่าวคือ มีคำศัพท์จำนวนมากในภาษาจีนที่ไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น เป็นต้น

ตารางที่ 111 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ และภาพที่ 81 แสดงแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ในตารางที่ 111 ผู้วิจัยได้นำจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุยังใช้คำศัพท์เดิมอยู่มากน้อยต่างกันเพียงใด และมีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่มีการแปรแต่ละรูปแบบหรือไม่เพียงใด

ตารางที่ 111 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาจีนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	171	68.4	161	64.4	143	57.2	158	63.3
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	2	0.8	2	0.8	3	1.2	2	0.9
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	19	7.6	22	8.8	20	8.0	20	8.1
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	0	0.0	0	0.0	1	0.4	0	0.1
	4. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	23	9.2	20	8.0	18	7.2	20	8.1

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	5. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	22	8.8	20	8.0	24	9.6	22	8.8
	6. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	42	16.8	42	16.8	27	10.8	37	14.8
	7. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	3	1.2	3	1.2	3	1.2	3	1.2
	8. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	20	8.0	33	13.2	38	15.2	30	12.1
	9. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	33	13.2	57	22.8	75	30.0	55	22.0
	10. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	3	1.2	3	1.2	4	1.6	3	1.3
	11. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	17	6.8	14	5.6	12	4.8	14	5.7
	12. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	6	2.4	6	2.4	6	2.4	6	2.4
	13. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	8	3.2	12	4.8	8	3.2	9	3.7

ภาพที่ 81 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาจีนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ตารางที่ 111 แสดงให้เห็นว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ผู้พูดภาษาจีนใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมหรือคำที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ โดยเฉลี่ย 158 คำหรือคิดเป็น 63.3% และรุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (68.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (64.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (57.2%)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ในที่นี้ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานนั้น มีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยสรุปจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุสูงที่สุด คือ 22.0% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานระหว่างผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด (30.0%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (22.8%) และรุ่นอายุที่ 1 (13.2%)

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 6 ซึ่งได้แก่ การแปรของเสียงสระเป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาจีนเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ข้างต้น โดยเฉลี่ยแล้วพบการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 6 ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 14.8% และพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้การแปรรูปแบบนี้โดยเฉลี่ยเท่ากันคือ 16.8% ส่วนผู้พูดอายุรุ่นที่ 3 ใช้คำศัพท์ที่มีการแปรรูปแบบดังกล่าวโดยเฉลี่ย 10.8%

ส่วนการแปรในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 6 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 8 คือ การปนกันของคำศัพท์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงการใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกัน การแปรรูปแบบดังกล่าวพบในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 12.1% และพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่

3 มากที่สุด (15.2%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (13.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.0%) ส่วนการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น มีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–8.8% เท่านั้น

4.4.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาจีน

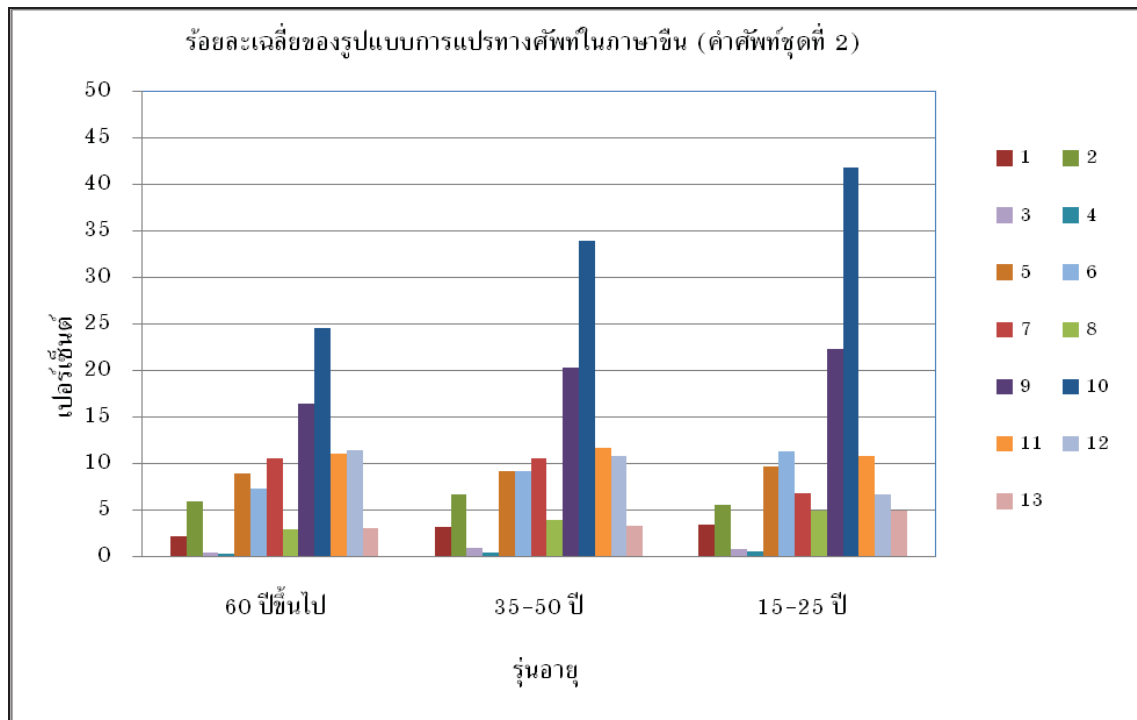
จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาจีนของผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 13 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ แตกต่างจากผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 คือ ในรายการคำชุดที่ 2 นี้มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้นเป็นรูปแบบการแปรของคำศัพท์เพิ่มขึ้นมาอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วนการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษานั้นมี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการแปรของวรรณยุกต์ เป็นต้น

ตารางที่ 112 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาจีนที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ ในที่นี้ได้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไว้ด้วย ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2 นั้นแสดงไว้ในภาพที่ 82

ตารางที่ 112 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาจีนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	353	64.2	318	57.8	281	51.1	317	57.7
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	12	2.2	17	3.1	19	3.5	16	2.9
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	33	6.0	37	6.7	31	5.6	34	6.1
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	2	0.4	5	0.9	5	0.9	4	0.7

ภาพที่ 82 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาจีนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาจีน จะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ มีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คิดเป็น 57.7% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 5.6% ผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (64.2%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (57.8%) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำศัพท์เดิมน้อยที่สุด (51.1%) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 2 ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ดังกล่าวในข้างต้น

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏมากที่สุด 3 ลำดับแรกในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 33.4% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานระหว่างผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุด (41.8%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (34.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (24.5%) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 กับที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า คำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 11.4%

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีร้อยละสูงรองจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 9 นั่นคือ การปนกันของคำศัพท์หรือการใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกัน รูปแบบการแปรดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยคิดเป็น 19.6%

ผู้พูดภาษาชนรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืมมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 22.2% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (20.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (16.4%)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการที่ 2 ที่พบเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 คือการแปรรูปแบบที่ 11 ซึ่งได้แก่การใช้คำยืมภาษาคำเมือง พบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ 11.2% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาคำเมืองของผู้พูดภาษาชนแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผลการเปรียบเทียบแตกต่างจากภาษาลื้อที่พบว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นที่ 3 มีการใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 แต่ในภาษาชนมีปรากฏการณ์การแปรของคำศัพท์แตกต่างออกไปคือผู้พูดภาษาชนรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 11.6% ใกล้เคียงกับการใช้ของรุ่นอายุที่ 1 (11.1%) และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองน้อยที่สุดคือคิดเป็น 10.7% ซึ่งนับว่าไม่แตกต่างจากรุ่นอายุที่ 2 และ 1 เท่าใดนัก เมื่อพิจารณาการแปรรูปแบบอื่น ๆ ในรายการคำชุดที่ 2 นั้นพบว่า การแปรรูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยระหว่าง 0.4%-9.6%

4.5 การแปรทางศัพท์ในภาษาพวน

ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านหนองม่วงจุดเก็บข้อมูลภาษาชนประมาณ 9 กิโลเมตร ห่างจากหมู่บ้านท่าคำสอง จุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร และห่างจากหมู่บ้านหนองบัว จุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อประมาณ 10 กิโลเมตร ข้อมูลคำศัพท์ภาษาพวนในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี โดยใช้วิธีเดียวกันกับการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ประกอบด้วยรายการคำจำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีคำศัพท์จำนวน 250 คำ และชุดที่ 2 มีคำศัพท์จำนวน 550 คำ

ผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาพวนพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุ และลักษณะการแปรคล้ายคลึงกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาชนที่กล่าวมาแล้ว ในที่นี้จะนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาพวน โดยแยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดดังนี้

4.5.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาพวน

ผลการศึกษาวิจัยการใช้คำศัพท์ในภาษาพวนของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า ผู้พูดภาษาพวนมีการใช้คำศัพท์แบ่งได้ 7 ลักษณะเช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาชน ดังนี้

- 1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1
- 2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2
- 3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3
- 4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และ 2
- 5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 และ 3

6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และ 3

7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

4.5.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 250 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีกจำนวน 725 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักแล้ว ทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 975 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 725 คำ)

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะในภาษาพวนดังกล่าวในหัวข้อ 4.5.1 แสดงไว้ในตารางที่ 113 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงไว้ในภาพที่ 83

ตารางที่ 113 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

จำนวน และร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุ ที่ 1)	2 (รุ่น อายุที่ 2)	3 (รุ่น อายุที่ 3)	4 (รุ่น อายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่น อายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่น อายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
จำนวนคำศัพท์	153	94	220	102	78	25	303	975
ร้อยละ	15.7	9.6	22.6	10.5	8.0	2.6	31.0	100

ภาพที่ 83 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวนดังแสดงในตารางที่ 113 และภาพที่ 83 พบว่า การใช้คำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 975 คำนั้น คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 303 คำ หรือคิดเป็น 31.0% ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาซิ่นที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์แต่ละรุ่นอายุของผู้พูดภาษาพวน พบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดคือ 220 คำ หรือคิดเป็น 22.6% รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 ซึ่งพบ 153 คำหรือ 15.7% และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 นั้นพบน้อยที่สุดคือ 94 คำหรือ 9.6% ซึ่งน้อยกว่าคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 และรุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 2 เท่า ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมืองที่พบว่า จำนวนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุด รองลงมาคือจำนวนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ตามลำดับ แต่ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อ และภาษาซิ่นซึ่งพบว่า จำนวนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดเช่นเดียวกัน แต่คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 มีมากที่สุด (10.5%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 (8%) และคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 มีจำนวนน้อยที่สุด (2.6%) ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และ

ภาษาขึ้นในแง่ที่ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีน้อยที่สุด แต่มีผลการวิเคราะห์ส่วนที่ไม่สอดคล้องกันที่ว่า ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขึ้นนั้นมีคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด หรือมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ซึ่งตรงกันข้ามกับผลการวิเคราะห์ในภาษาพวนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 นั้นมีมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3

ตารางที่ 114 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ใน 7 ลักษณะ (ดูตารางที่ 113) กรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 114 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ใน 7 ลักษณะ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
10. กระได	khan ³⁵ day ³⁵	-	-	1
	khan ^{33?} day ³⁵	khan ^{33?} day ³⁵	khan ^{33?} day ³⁵	7
	-	kha-day ³⁵	kha-day ³⁵	5
	-	ban ³⁵ day ³⁵	ban ³⁵ day ³⁵	5
13. กระต๊อบ	-	tham ³¹	-	2
	thi:p ³¹	thi:p ³¹	thi:p ³¹	7
	-	thi:p ²²	-	2
	ka-thi:p ³¹	-	ka-thi:p ³¹	6
	-	de? ²²	-	2
14. กระเทียม	hɔ:m ²³ thiɔm ³⁵	hɔ:m ²³ thiɔm ³⁵	hɔ:m ²³ thiɔm ³⁵	7
	-	hɔ:m ²² thiɔm ³⁵	hɔ:m ²² thiɔm ³⁵	5
	-	-	hɔ:m ²² kha:w ²²	3
	-	-	hɔ:m ²²	3
	ka-thiɔm ³⁵	-	ka-thiɔm ³⁵	6
24. กลิ่น (~เหล้า)	tom ^{41?}	tom ^{41?}	tom ^{41?}	7
	kan ²²	-	kan ²²	6
32. กัด	khop ³⁵	khop ³⁵	khop ³⁵	7
33. กา (~ต้ม น้ำ)	ka: ³⁵	ka: ³⁵	ka: ³⁵	7
	ka: ³⁵ nam ^{41?}	-	-	1
	-	ka: ³⁵ tom ^{41?} nam ^{41?}	-	2
	mɔ: ^{33?} ka: ³⁵	mɔ: ^{33?} ka: ³⁵	-	4
39. เกวียน	lo: ^{41?}	lo: ^{41?}	lo: ^{41?}	7

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
	-	-	kwion ³⁵	3
	-	-	kion ³⁵	3
40. เกาะ (นก~)	cap ³⁵	cap ³⁵	cap ³⁵	7
	-	kw ³⁵	kw ³⁵	5
57. ข้าวเย็น	khaw ^{33?} leŋ ³⁵	khaw ^{33?} leŋ ³⁵	khaw ^{33?} leŋ ³⁵	7
58. ซื้ขโมย	khi: ^{33?} lak ²²	khi: ^{33?} lak ²²	khi: ^{33?} lak ²²	7
	-	khi: ^{33?} cok ³⁵ khi: ^{33?} lak ²²	-	2
	-	-	khi: ^{33?} cok ³⁵	3
	-	-	khi: ^{33?} kha-mo:y ³⁵	3
129. ปลาไหล	yion ²²	-	-	1
	ʔion ²²	ʔion ²²	ʔion ²²	7
	-	-	pa: ³⁵ lay ²³	3
141. ผ่า (~ฟัน)	bo ³⁵	bo ³⁵	bo ³⁵	7
	-	bu ³⁵	-	2
	-	pha: ²²	pha: ²²	5
142. ผ่าน	ka:y ³⁵	ka:y ³⁵	ka:y ³⁵	7
	-	pha:n ²²	-	2
154. พื้สาว	phi: ³¹ ʔə:y ^{41?}	phi: ³¹ ʔə:y ^{41?}	-	4
	pi: ³¹ ʔə:y ^{41?}	pi: ³¹ ʔə:y ^{41?}	pi: ³¹ ʔə:y ^{41?}	7
	-	-	ʔə:y ^{41?}	3
	-	-	pi: ³¹ sa:w ²²	3
162. เมฆ	fiə ^{33?}	fiə ^{33?}	-	4
	-	-	kw:n ^{33?} me:k ³¹	3
	-	-	me:k ³¹	3
163. ไม้กวาด	ɲu: ³⁵	ɲu: ³⁵	ɲu: ³⁵	7
231. หนด (ผักตำลึง)	mi: ³⁵ (~phak ³⁵ khe:p ³¹)	mi: ³⁵ (~phak ³⁵ khe:p ³¹)	-	4
	-	nuət ²² (~phak ³⁵ khe:p ³¹)	nuət ²² (~phak ³⁵ khe:p ³¹)	5
	-	ti:n ³⁵ (~phak ³⁵ khe:p ³¹)	-	2

รุ่นอายุ \ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
	nay ³⁵ (~phak ³⁵ khe:p ²²)	-	-	1
245. อาชาย	ʔa:w ³⁵	ʔa:w ³⁵	ʔa:w ³⁵	7
	-	-	ʔa: ³⁵	3

จากตัวอย่างการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวนที่แสดงในตารางที่ 114 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว ไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 32 “กัด” ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /khop³⁵/ (“ขบ”) หรือคำที่ 163 “ไม้กวาด” ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /nu:³⁵/ (“ญ”) เหมือนกัน และใช้คำดังกล่าวเพียงคำเดียวเท่านั้น

ส่วนคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวนที่ใช้เฉพาะผู้พูดเพียงรุ่นอายุเดียว หรือใช้เฉพาะในผู้พูด 2 รุ่นอายุและจัดว่าเป็นคำศัพท์ที่มีการแปรค่อนข้างหลากหลาย มีตัวอย่างเช่น คำที่ 10 “กระได” มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่ใช้คำว่า /khan³⁵ day³⁵/ (“คันไค”) เหมือนที่ปรากฏในภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีที่ศึกษาในงานของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) ซึ่งใช้คำว่า /khan³⁴ daj³⁴/ ตรงกับข้อมูลในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ที่มีคำว่า “คันไค” รวบรวมไว้ด้วย

อย่างไรก็ตามในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีคำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำว่า /khan³⁵ day³⁵/ ด้วย โดยเฉพาะคำว่า /khan^{33ʔ} day³⁵/ (หรือ “ขันไค”) ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยจะสังเกตเห็นว่า เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์แรกแตกต่างจากคำที่ใช้เฉพาะในผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่กล่าวในตอนต้น นอกจากคำว่า /khan³⁵ day³⁵/ (“คันไค”) และ /khan^{33ʔ} day³⁵/ (“ขันไค”) แล้ว งานวิจัยนี้ยังพบว่า มีคำว่า /kha-day³⁵/ ที่ปรากฏในการใช้ของผู้พูดภาษาพวนเฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ในที่นี้สันนิษฐานว่าคำดังกล่าวเกิดจากการแปรของคำว่า /khan³⁵ day³⁵/ หรือ /khan^{33ʔ} day³⁵/ นั่นคือ มีการลดพยางค์หน้าจาก /khan³⁵/ หรือ /khan^{33ʔ}/ เป็น /kha-/ และเกิดคำว่า /kha-day³⁵/ ซึ่งคล้ายกับคำว่า /ko³⁴ daj³⁴/ ที่ปรากฏในภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) นอกจากนี้ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ยังมีการใช้คำว่า /ban³⁵ day³⁵/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและพบเฉพาะในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาพวนในหัวข้อ 4.5.2)

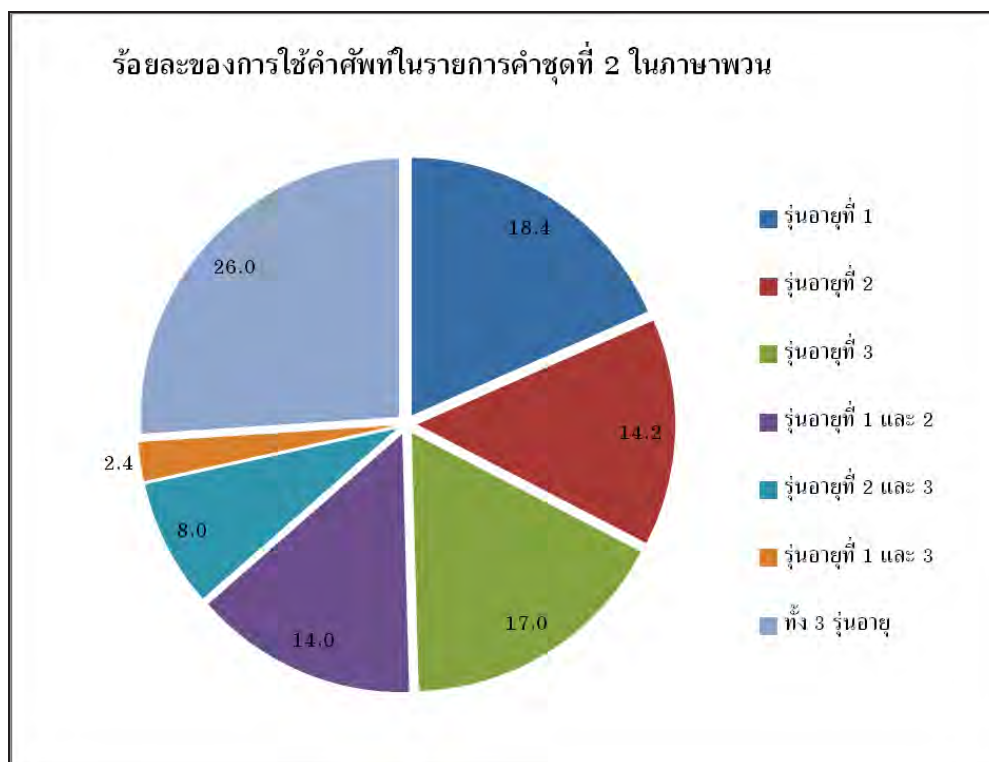
4.5.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 550 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์หลักด้วย เช่น “คำกลาย” หรือในที่นี้หมายถึง คำที่มีการแปรจากคำศัพท์หลัก คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมจากภาษาคำเมือง และคำศัพท์ใหม่ เป็นต้น คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาขึ้นมากถึง 2,523 คำซึ่งมากกว่าคำศัพท์หลักเกือบ 5 เท่า และมากกว่าคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์ในภาษาพวนมีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว

เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวนทำให้ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 3,073 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,523 คำ) จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.5.1 แสดงไว้ในตารางที่ 115 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 84 ต่อไปนี้

ตารางที่ 115 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ จำนวนและร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุที่ 1)	2 (รุ่นอายุที่ 2)	3 (รุ่นอายุที่ 3)	4 (รุ่นอายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	
จำนวนคำศัพท์	565	436	521	429	245	75	802	3,073
ร้อยละ	18.4	14.2	17.0	14.0	8.0	2.4	26.0	100

ภาพที่ 84 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 3,073 คำนั้น พบลักษณะการใช้คำศัพท์สอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดถึง 802 คำ (26.1%) อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่ง พบว่าผลการวิเคราะห์แตกต่างจากลักษณะการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อซึ่งพบว่ามีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ตามลำดับ และยังแตกต่างจากผลการวิเคราะห์ในภาษาขึ้นที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีมากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ แต่จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนพบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีมากที่สุดคือ 565 คำ (18.4%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีจำนวน 521 คำ (17%) และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีน้อยที่สุดคือจำนวน 436 คำ (14.2%)

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาพวน 2 รุ่นอายุ ตารางที่ 115 และภาพที่ 84 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 มีมากที่สุด (14%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 (8%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (2.4%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขึ้น

ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ใน 7 ลักษณะแสดงไว้ในตารางที่ 116 ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 116 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ใน 7 ลักษณะ

ความหมาย \ ร่นอายุ	ร่นอายุที่ 1	ร่นอายุที่ 2	ร่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
11. กระซิบ	sim ³¹	sim ³¹	-	4
	-	so:p ²² se:p ²²	-	2
	-	so:p ³³ se:p ³³	-	2
	sa:p ³³	-	-	1
	ka-sip ²²	ka-sip ²²	ka-sip ²²	7
	-	-	ka-sip ³⁵	3
13. กระดอง	do:ŋ ³⁵	do:ŋ ³⁵	-	4
	-	ka-do:ŋ ³⁵	ka-do:ŋ ³⁵	5
	ʔo:ŋ ³⁵	ʔo:ŋ ³⁵	-	4
	-	ʔo:ŋ ^{33?}	-	2
20. กระทง (เล็ก)	ʔo:ŋ ^{33?}	ʔo:ŋ ^{33?}	ʔo:ŋ ^{33?}	7
	ka-thoŋ ³⁵	-	ka-thoŋ ³⁵	6
34. กลัว	ya:n ^{41?}	ya:n ^{41?}	ya:n ^{41?}	7
35. กลีบ (~ส้ม)	li:p ²²	-	-	1
	ki:p ²²	ki:p ²²	ki:p ²²	7
43. กางเกง	so:ŋ ^{33?}	so:ŋ ^{33?}	-	4
	soŋ ^{33?}	soŋ ^{33?}	-	4
	tiəw ²²	tiəw ²²	tiəw ²²	7
	-	-	te:w ²²	3
	-	ka:ŋ ²² ke:ŋ ²²	-	2
	-	kaŋ ²² ke:ŋ ²²	-	2
65. ขมับ	mi:t ²²	mi:t ²²	mi:t ²²	7
	-	-	kha-map ³⁵	3
96. เขย่า	saw ²²	saw ²²	saw ²²	7
	say ²²	-	say ²²	6
	kha-yaw ²²	kha-yaw ²²	kha-yaw ²²	7
	-	kha-ŋaw ²²	-	2

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
	wa: ³¹	wa: ³¹	wa: ³¹	7
	ʔu: ^{33?}	ʔu: ^{33?}	ʔu: ^{33?}	7
422. ล้อ (~รถ)	wɔŋ ³⁵	wɔŋ ³⁵	wɔŋ ³⁵	7
	-	lo: ^{41?}	lo: ^{41?}	5
	-	wɔŋ ³⁵ lo: ^{41?}	wɔŋ ³⁵ lo: ^{41?}	5

ตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 116 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำในรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เพียงคำศัพท์หลักเพียงคำเดียว โดยไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 34 “กลั้ว” มีการใช้คำว่า /yam^{41?}/ (“ย้าน”) เท่านั้น ซึ่งตรงกับข้อมูลในรายการคำที่รวบรวมไว้ในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา เช่น ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า /jaan⁴⁵/ ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) มีคำว่า “ญ้าน” และในภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) ใช้คำว่า /yam^{41?}/ เป็นต้น

มีตัวอย่างคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในงานวิจัยนี้ แต่ไม่ปรากฏในงานอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ เช่น คำที่ 213 “ตา (พ่อของแม่)” ในภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า /phɔw⁴³ thaw⁴³/ (“พ่อเฒ่า”) และ /phɔw⁴³ naj²²/ (“พ่อใหญ่”) แตกต่างจากภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) ที่ใช้คำว่า /phɔ:⁴⁵² khun³³/ (“พ่อคุณ”) ในขณะที่ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ใช้คำว่า /phɔ:³¹ ɲɔ:²²/ (“พ่อใหญ่” ออกเสียงเป็น “พ่อเหญื่อ”) และ /phɔ:³¹ lo:^{33?}/ (“พ่อโหล้ง”) ในที่นี้วิเคราะห์ให้คำว่า /phɔ:³¹ ɲɔ:²²/ เป็นคำเดียวกันกับคำว่า /phɔw⁴³ naj²²/ ในงานของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) แต่เนื่องจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีลักษณะการออกเสียงสระในคำที่สะกดด้วย “ไ-” ด้วยเสียง [ɔ:] จึงออกเสียงคำว่า “พ่อใหญ่” เป็น [phɔ:³¹ ɲɔ:²²] ส่วนข้อมูลคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “ตา (พ่อของแม่)” ที่ปรากฏในภาษาพวน หมู่บ้านฝายมูล แต่ไม่ปรากฏในงานอื่น ๆ ได้แก่ คำว่า /phɔ:³¹ lo:^{33?}/ (“พ่อโหล้ง”) ในการเก็บข้อมูลคำศัพท์ทั้งในภาษาพวน และในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาลาว ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ไม่มีคำว่า /phɔ:³¹ lo:^{33?}/ ปรากฏในภาษาไทยถิ่นภาษาต่าง ๆ ดังกล่าวแต่อย่างใด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า คำว่า /phɔ:³¹ lo:^{33?}/ เป็นคำศัพท์ใหม่ในภาษาพวนที่เกิดจากการแปลความหมายของคำว่า /phɔ:³¹ ɲɔ:²²/ โดยคำว่า /lo:^{33?}/ อาจเป็นคำเดียวกันกับคำว่า /luɔŋ²³/ (“หลวง”) ที่หมายถึง “ใหญ่” ที่ใช้ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน ซึ่งในภาษาลื้อและภาษา

ขึ้นออกเสียงคำที่สะกดด้วยสระ ัว [uə] เป็นเสียง โ- [o:] ดังนั้นคำว่า /luəŋ²³/ (“หลวง”) ในภาษาลื้อและภาษาจีนจึงออกเสียงเป็น [lo:ŋ²³] และภาษาพวน ฝายมูลอาจยืมคำดังกล่าวไปใช้แทนคำว่า /ɲə:²²/ หรือ “ใหญ่” และมีการปรับเสียงวรรณยุกต์จากเสียงต่ำ-ขึ้น [23] เป็นเสียงกลางระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [33?] กลายเป็นคำว่า /pho:³¹ lo:ŋ^{33?}/ ซึ่งกลายเป็นคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนในหมู่บ้านฝายมูลต่างก็ยืนยันกับผู้วิจัยว่า เป็นคำที่เป็นเอกลักษณ์ของภาษาพวนในหมู่บ้านฝายมูล และเป็นคำที่คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านใช้ ส่วนคำว่า /pho:³¹ ɲə:²²/ นั้นใช้เฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุบางคนเท่านั้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.5.2)

4.5.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาพวน

ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาพวนแยกออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์

การวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่า ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้าง เช่น มีการใช้คำศัพท์เดิมเท่านั้น มีการใช้คำกลายหรือคำที่มีการแปรจากคำศัพท์เดิม มีการใช้คำยืมร่วมกับคำศัพท์เดิม มีการใช้เฉพาะคำศัพท์ใหม่ หรือมีการใช้คำอื่น ๆ หรือไม่ รวมทั้งศึกษาว่าการแปรของคำศัพท์มีรูปแบบใดบ้าง ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาพวนของผู้พูด 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า ในภาษาพวน หมู่บ้านฝายมูลมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนที่กล่าวมาในตอนต้น ได้แก่

- ใช้ “คำเดิม” เท่านั้น
- ใช้ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิมเท่านั้น
- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาคำเมือง
- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วน of คำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา เช่น คำที่สร้างขึ้นในรูปแบบของวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาพวนพบว่า ภาษาพวนมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

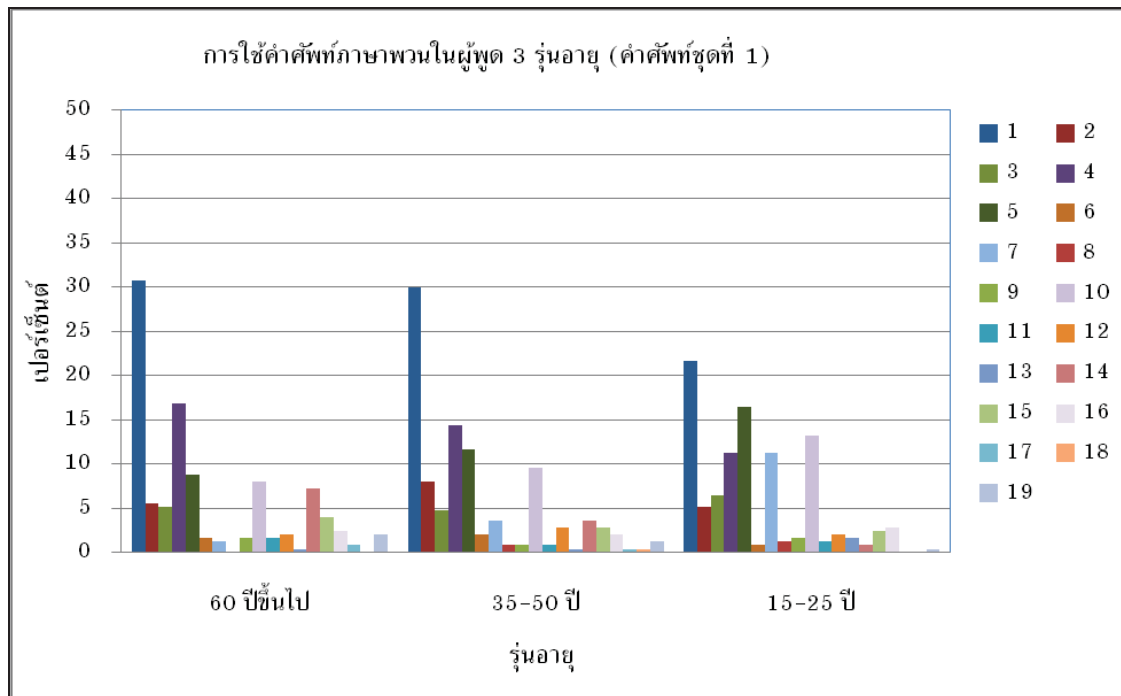
4.5.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาพวน

4.5.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำของผู้พูดภาษาพวนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 19 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 117 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 85

ตารางที่ 117 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

รูปแบบการใช้คำศัพท์ \br/>รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	77	30.8	75	30.0	54	21.6	69	27.6
2. คำกลาย	14	5.6	20	8.0	13	5.2	16	6.3
3. คำยืม	13	5.2	12	4.8	16	6.4	14	5.6
4. คำเดิม, คำกลาย	42	16.8	36	14.4	28	11.2	35	14.0
5. คำเดิม, คำยืม	22	8.8	29	11.6	41	16.4	31	12.4
6. คำเดิม, คำใหม่	4	1.6	5	2.0	2	0.8	4	1.6
7. คำกลาย, คำยืม	3	1.2	9	3.6	28	11.2	13	5.2
8. คำกลาย, คำใหม่	0	0.0	2	0.8	3	1.2	2	0.8
9. คำกลาย, คำอื่น ๆ	4	1.6	2	0.8	4	1.6	3	1.2
10. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	20	8.0	24	9.6	33	13.2	26	10.4
11. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	4	1.6	2	0.8	3	1.2	3	1.2
12. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	5	2.0	7	2.8	5	2.0	6	2.4
13. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	1	0.4	1	0.4	4	1.6	2	0.8
14. คำเดิม, คำอื่น ๆ	18	7.2	9	3.6	2	0.8	9	3.6
15. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	10	4.0	7	2.8	6	2.4	7	2.8
16. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	6	2.4	5	2.0	7	2.8	6	2.4
17. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	2	0.8	1	0.4	0	0.0	1	0.4
18. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ	0	0.0	1	0.4	0	0.0	0	0.1
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	2.0	3	1.2	1	0.4	3	1.2
รวม	250	100	250	100	250	100	250	100

ภาพที่ 85 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) เป็นรูปแบบที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 มากที่สุด นั่นคือ จำนวนคำศัพท์ที่เฉลี่ยทั้ง 3 รุ่นอายุ 69 คำ (27.5%) รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 4 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 35 คำ (14.1%) การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 31 คำ (12.3%) และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 10 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 26 คำ (10.3%) ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%-6.3% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ 4 รูปแบบที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (30.8%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับการใช้คำศัพท์ของรุ่นอายุที่ 2 (30%) ส่วนรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำศัพท์เดิมน้อยที่สุด (21.6%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาขึ้นที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3

สำหรับการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 4 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย) นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (16.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (14.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (11.2%) ตามลำดับ ในขณะที่รุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำยืม) พบมากที่สุดในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุ 3 (16.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (11.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 10 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 (13.2%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (9.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (8%)

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ระหว่างภาษาพวน กับภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนปรากฏน้อยกว่าการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาลื้อและภาษาคำเมือง แต่มากกว่าการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาจีน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนมีการแปรมากกว่าคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลื้อและภาษาคำเมือง แต่น้อยกว่าการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาจีน

4.5.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวน

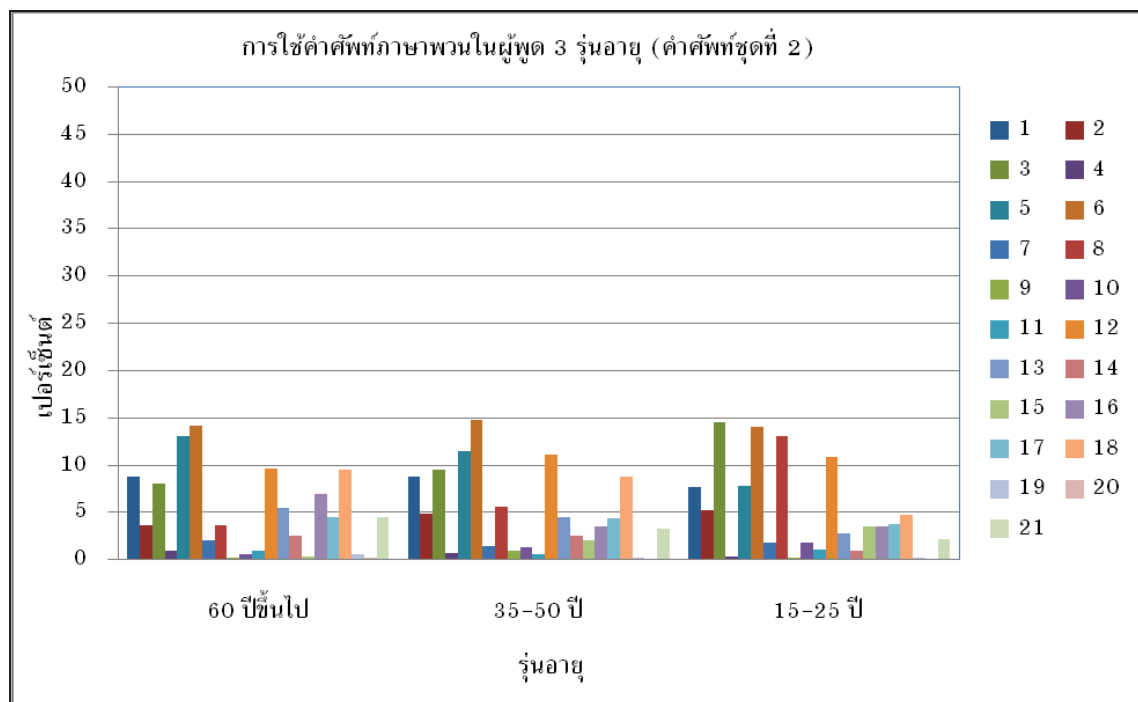
ผลการศึกษาวิจัยการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีคำศัพท์หลักจำนวน 550 คำในภาษาพวนจากผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์สรุปได้ 21 รูปแบบแตกต่างจากผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ที่พบการใช้คำศัพท์ 19 รูปแบบ

ตารางที่ 118 แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 86 ต่อไปนี้

ตารางที่ 118 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

รูปแบบการใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	48	8.7	48	8.7	42	7.6	46	8.4
2. คำกลาย	20	3.6	27	4.9	29	5.3	25	4.6
3. คำยืม	44	8.0	52	9.5	80	14.5	59	10.7
4. คำใหม่	5	1.0	4	0.7	2	0.4	4	0.7
5. คำเดิม, คำกลาย	72	13.1	63	11.5	43	7.8	59	10.8
6. คำเดิม, คำยืม	78	14.2	81	14.7	77	14.0	79	14.4
7. คำเดิม, คำใหม่	11	2.0	8	1.5	10	1.8	10	1.8
8. คำกลาย, คำยืม	20	3.6	31	5.6	72	13.1	41	7.5
9. คำกลาย, คำใหม่	1	0.2	5	0.9	1	0.2	2	0.4
10. คำยืม, คำใหม่	3	0.6	7	1.3	10	1.8	7	1.2
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ	5	0.9	3	0.5	6	1.1	5	0.8
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	53	9.6	61	11.1	60	10.9	58	10.5
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	30	5.5	25	4.5	15	2.7	23	4.2
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	14	2.5	14	2.5	5	0.9	11	2.0
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	2	0.4	11	2.0	19	3.5	11	1.9

รูปแบบการใช้คำศัพท์	รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
16. คำเดิม, คำอื่น ๆ		38	6.9	19	3.5	19	3.5	25	4.6
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ		25	4.5	24	4.4	21	3.8	23	4.2
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ		52	9.5	48	8.7	26	4.7	42	7.6
19. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ		3	0.5	1	0.2	1	0.2	2	0.3
20. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ		1	0.2	0	0.0	0	0.0	0	0.1
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่		25	4.5	18	3.3	12	2.2	18	3.3
รวม		550	100	550	100	550	100	550	100

ภาพที่ 86 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 118 และภาพที่ 86 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุดคือคิดเป็น 14.4% รองลงมาคือรูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) คิดเป็น 10.8% ใกล้เคียงกับรูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ซึ่งปรากฏในข้อมูลภาษาพวนโดยเฉลี่ยคิดเป็น 10.7% และ 10.5% ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในช่วงต้นในแง่ที่ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ในรายการคำชุดที่ 2 นี้ปรากฏโดย

เฉลี่ยเพียง 8.4% เท่านั้นซึ่งน้อยกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ประมาณ 3 เท่า ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรเกิดขึ้นมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนที่พบว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในที่นี้สันนิษฐานว่า สืบเนื่องมาจากคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือใช้ร่วมกันระหว่างภาษาไทถิ่นบางภาษา แต่แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะมีการยืมคำศัพท์จากภาษาอื่น ๆ เข้ามาใช้ในแต่ละภาษา ตัวอย่างเช่น การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานและคำยืมภาษาคำเมืองในภาษาพวนและภาษาจีน การใช้คำยืมภาษาคำเมืองในภาษาลื้อ หรือการใช้คำยืมภาษาลื้อในภาษาคำเมือง เป็นต้น

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีการใช้โดยเฉลี่ยสูงที่สุดทั้ง 4 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ สามารถสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุด (14.7%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 1 (14.2%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 3 (14.0%) ส่วนผลการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) พบว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 มากที่สุด (13.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (11.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (7.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (14.5%) ซึ่งมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (9.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (8%) เกือบ 2 เท่า ในขณะที่การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (11.1%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 3 (10.9%) และรุ่นอายุที่ 1 (9.6%)

4.5.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาพวน

จากผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า การแปรของคำศัพท์ในภาษาพวนจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ การแปรที่เกิดจากปัจจัยภายใน และการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนดังกล่าวมาในตอนต้น

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาพวนที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปโดยภาพรวมได้เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 119 ต่อไปนี้¹¹⁹

¹¹⁹ การใช้คำศัพท์ที่พบในภาษาพวนมีรูปแบบการแปรคล้ายกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน กล่าวคือ มีหลายกรณีที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ตัวอย่างที่นำมาแสดงในตารางที่ 119 เป็นตัวอย่างเฉพาะคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ใดปรากฏในภาษาพวนที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลภาษาพวนในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาพวนในงานวิจัยนี้ใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ ในตารางที่ 119 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ด้วย

ตารางที่ 119 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹²⁰	คำที่มีการแปร
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	“รีน” /hin ^{41?} /	/hin ^{41?} /
		(พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “ฮั่น”)	(i: → i)
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	“ไช้” /me:n ³¹ /	/men ³¹ /
		(พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /meen ⁴³ /; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “แม่น”)	(ε: → ε)
	การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	“มอง” /biŋ ²² /, /miŋ ²² /	/mɔŋ ²² /
		(พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “บั้ง, เบ้ง”)	(i → ə)
		“สงสาร” /ʔin ³⁵ du: ³⁵ ton ³⁵ /	/ʔen ³⁵ du: ³⁵ /
		(พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /ʔin ³⁴ duu ³⁴ ton ³⁴ /, /duu ³⁴ ton ³⁴ /, /soŋ ²² saan ²³ /; พวน สุพรรณบุรี: /soŋ ²⁴ sam ²⁴ /)	(i → e) ข้อสังเกต: นอกจากจะมีการแปรของเสียงสระในพยางค์แรกให้มีรูปอ่อนลงแล้ว คำศัพท์ดังกล่าวยังมีการละพยางค์ที่ 3 ด้วย
		“ขวาน (ใหญ่)” /khwa:n ²³ /	/khwa:n ²² /
		(23 → 22)	
		“เต็ด (~เป็นชิ้นเล็ก)” /say ^{41?} /	/say ³¹ /
			(41? → 31)

¹²⁰ ในการสันนิษฐานเกี่ยวกับคำศัพท์เดิมในภาษาพวน งานวิจัยนี้ใช้วิธีเดียวกันกับการสันนิษฐานคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาชินที่กล่าวมาในตอนต้น นั่นคือ การพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยจะใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารหรือรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในวิทยานิพนธ์ของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) (ในตารางที่ 119 จะเรียกว่า “พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี”) ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีในงานวิจัยของสัวัฒนา เลี่ยมประวัตและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) (ในตารางที่ 119 จะเรียกว่า “พวน สุพรรณบุรี”) และข้อมูลภาษาพวนจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) (ในตารางที่ 119 จะเรียกว่า “พจนานุกรมภาษาไทยพวน”) อย่างไรก็ตาม มีกรณีในงานอื่น ๆ ไม่ได้บรรจุคำศัพท์บางคำไว้ด้วย ดังนั้นตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้จึงเป็นคำศัพท์เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีหลายกรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และได้สันนิษฐานว่า ความแตกต่างกันดังกล่าว อาจเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาพวนถิ่นต่าง ๆ ที่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้หรือแม้แต่ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹²⁰	คำที่มีการแปร
	การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“บ้าน” /kwa:ŋ ^{41?} / (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /kwa:ŋ ⁴⁵ /, /bu:an ⁴³ /)	/kuoŋ ^{41?} / (kw- → k-)
		“แมงกว้าง” /kwa:ŋ ²² /	/kuoŋ ²² / (kw- → k-)
	การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“ขมื่น” /khaw ^{33?} min ^{33?} / (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “เข้ามื่น, เข้าหมื่น, ขมื่น”)	/kha-min ^{33?} / (khaw ^{33?} → kha-)
		“จิ้งหรีด” /ciŋ ^{41?} hit ³¹ / (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “จิ้งหรีด”)	/ci-hit ³¹ / (ciŋ ^{41?} → ci-)
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	“ชน (น.)” /hon ²³ / (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /hon ²³ /, /khon ²³ /; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “หน”)	/khon ²² / (h- → kh-) ข้อสังเกต: นอกจากการแปรของเสียงพยัญชนะต้นแล้ว ยังมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์จากเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ เป็นเสียงต่ำระดับ [22] ด้วย
		“ช้าง” /sa:ŋ ^{41?} /	/ca:ŋ ^{41?} /, /cha:ŋ ^{41?} / (s- → c-, ch-)
	การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	“กล้วย” /kuoŋ ^{41?} / (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /kuuaj ⁴⁵ /)	/ko:ŋ ^{41?} / (41? → 33?)
		“เถิง (เอี่ยม~)” /thaŋ ²³ / (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “เถิง”)	/thiŋ ²³ / (ə → i)
	การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	“กระดาน” /pe:n ^{41?} / (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /pe:n ⁴⁵ /; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “แป้น”)	/pe:n ^{33?} / (41? → 33?)
		“จีด” /ca:ŋ ³⁵ /	/ca:ŋ ²³ / (35 → 23)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“โกรธ” /khiət ³¹ / (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /khiat ⁴³ /, /koot ²² /)	/khiət ³¹ / (พวน) /ko:t ²² / (ไทยมาตรฐาน)
		“ตรง” /si: ³¹ / (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: /suu ⁴³ /)	/si: ³¹ / (พวน) /toŋ ³⁵ / (ไทยมาตรฐาน)
	คำยืมภาษาไทย	“เมฆ” /fiə ^{33?} /	/me:k ³¹ /, /kə:n ^{33?} me:k ³¹ /

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹²⁰	คำที่มีการแปร
	มาตรฐาน (Standard Thai loanword)	(พจนานุกรมภาษาไทยพจน: “เผื่อ, ชี้เผื่อ”; พจน สุพรรณบุรี: /khi: ⁴³ me:k ⁴⁵² /)	
		“ปะ” /ta:p ²² / (พจน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /taap ²² /; พจน สุพรรณบุรี: / ta:p ²² /, /paɪ ⁴⁴ /; พจนานุกรมภาษาไทยพจน: “ตาบ”)	/paɪ ³⁵ /
	คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	“รื้อ” /maan ^{41?} / (พจน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /maan ⁴⁵ /, /luu ⁴⁵ /; พจนานุกรมภาษาไทยพจน: “ม้าง, ฮื้อ”)	/the: ³⁵ / (คำเมือง)
		“ยอ (น.)” /ko-dun ³⁵ / (พจน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /ko ³⁴ dun ⁴⁵ /, /joo ³⁴ /, /joo ³⁴ /; พจนานุกรมภาษาไทยพจน: “กะดึ่ง, ญอ”; พจน สุพรรณบุรี: /ka ³³ dun ⁴⁴ /, /jo: ³³ /)	/cam ³⁵ / (คำเมือง)
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“โคน” /kok ³⁵ / (พจนานุกรมภาษาไทยพจน: “กก”)	/kok ³⁵ kaw ^{41?} / (พจน: /kok ³⁵ / + คำเมือง/ล้อ: /kaw ^{41?} /)
		“แข่ง” /pɔ:y ^{41?} / (พจนานุกรมภาษาไทยพจน: “ป้อย”)	/pɔ:y ^{41?} ce:ŋ ³¹ /, /pɔ:y ^{41?} ceŋ ³¹ / (พจน: /pɔ:y ^{41?} / + ไทยมาตรฐาน: /cheŋ ^{42?} /) ข้อสังเกต: ในภาษาพจนมีการปรับเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่ 2 ในคำศัพท์ใหม่ตามระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาพจน (42? → 31) และมีการปรับเสียงพยัญชนะต้น (ch- → c-) ซึ่งเป็นอิทธิพลของภาษาคำเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹²⁰	คำที่มีการแปร
	การแปรทางความหมาย (semantic variation)	“ปลาร้า” /pa: ³⁵ deŋ ²² / (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /paa ³⁴ deŋ ²² /; พวน สุพรรณบุรี: /pa: ³³ deŋ ⁴⁴ /, /pa: ³³ la: ⁴⁴ /; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: “แตะ, ปาแตะ”)	/pa: ³⁵ deŋ ²² /, /pa: ³⁵ deŋ ²² / (ความหมายเดิม: ปลาร้า ความหมายปัจจุบัน: ปลาร้าที่ทำเอง) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาคำเมือง คือ /pa: ³⁵ ha: ^{41?} / และ /ha: ^{41?} / ใช้ในความหมายว่า “ปลาร้าที่ซื้อจากคนเมืองหรือซื้อจากตลาด”
		“ซ็อน (น.)” /buəŋ ²² / (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: /buəŋ ²² /, /sɔɔn ⁴⁵ /; พวน สุพรรณบุรี: /buəŋ ²² /, /sɔɔn ⁴⁴ /)	/buəŋ ²² / (ความหมายเดิม: ซ็อน ความหมายปัจจุบัน: ซ็อนทำด้วยกะลามะพร้าว) หมายเหตุ: มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คือ /sɔɔn ^{41?} / ซึ่งมีคำแปรอื่น ๆ ได้แก่ /cho:n ^{41?} / และ /co:n ^{41?} / ใช้ในความหมายว่า “ซ็อนทำด้วยเหล็กหรืออะลูมิเนียม”

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนแยกกล่าวในหัวข้อ 4.5.2.2.1 และ 4.5.2.2.2 ต่อไปนี้

4.5.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพวน

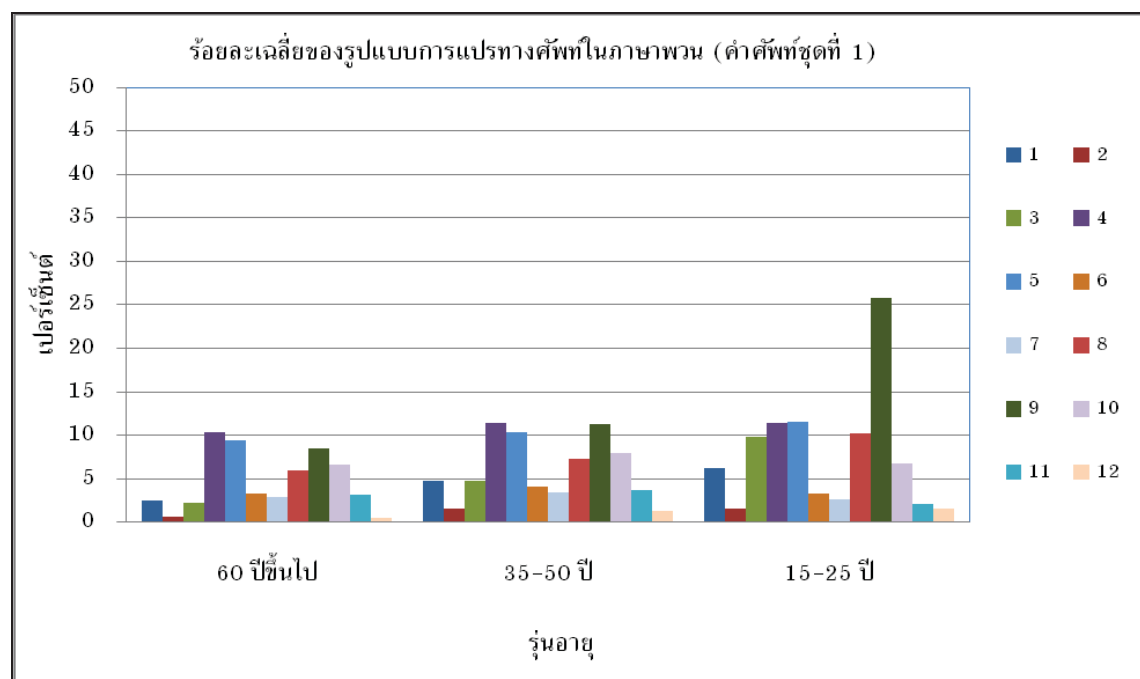
จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้สูงขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ (ไม่มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้สูงขึ้น) ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาคำเมือง การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมาย

ในการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาพวนในรายการคำชุดที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรของคำศัพท์เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาชิน กล่าวคือ มีคำศัพท์จำนวนมากในภาษาพวนที่ไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้สูงขึ้น เป็นต้น

ตารางที่ 120 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

464

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	9. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	21	8.4	28	11.2	65	26.0	38	15.2
	10. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	16	6.4	20	8.0	17	6.8	18	7.1
	11. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	8	3.2	9	3.6	5	2.0	7	2.9
	12. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	1	0.4	3	1.2	4	1.6	3	1.1
	13. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	13	5.2	10	4.0	10	4.0	11	4.4

ภาพที่ 87 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

จากการพิจารณาคำร้อยละโดยเฉลี่ยของการแปรรูปแบบต่าง ๆ ของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาพจนดั่งแสดงในตารางที่ 120 จะเห็นได้ว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ผู้พูดภาษาพจนใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมหรือคำที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ โดยเฉลี่ย 157 คำหรือคิดเป็น 62.8% โดย รุนอายุที่ 1 เป็นรุนอายุที่ใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด (72.4%) รองลงมาคือรุนอายุที่ 2 (65.2%) และรุนอายุที่ 3 (50.8%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาพจนทั้ง 3 รุนอายุสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาซิ่น กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ซึ่งได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานนั้น มีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยสรุปจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุนอายุสูงที่สุด คือ 15.2% โดยผู้พูดรุนอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด (26.0%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุนอายุที่ 2 (11.2%) และรุนอายุที่ 1 (8.4%) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพจนรุนอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุนอายุที่ 2 และรุนอายุที่ 1 มากถึง 2 และ 3 เท่าตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 4 ซึ่งในที่นี้คือ การละหรือการลดพยางค์ เป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาพจนคิดเป็นคำร้อยละโดยเฉลี่ยมากรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ข้างต้น กล่าวคือ โดยเฉลี่ยแล้วพบการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 4 ของผู้พูดทั้ง 3 รุนอายุคิดเป็น 10.9% และพบว่า ผู้พูดรุนอายุที่ 2 และรุนอายุที่ 3 ใช้การแปรรูปแบบนี้โดยเฉลี่ยเท่ากันคือ 11.2% ซึ่งใกล้เคียงกับผู้พูดอายุรุนที่ 1 ที่ใช้คำศัพท์ที่มีการแปรรูปแบบดังกล่าวโดยเฉลี่ย 10.4%

ส่วนการแปรในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 4 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 5 ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะซึ่งปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาพจนทั้ง 3 รุนอายุคิดเป็น 10.5% และพบในการใช้ของผู้พูดรุนอายุที่ 3 มากที่สุด (11.6%) รองลงมาคือรุนอายุที่ 2 (10.4%) และรุนอายุที่ 1 (9.6%) ส่วนการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดภาษาพจนทั้ง 3 รุนอายุนั้น มีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.1%-7.9% เท่านั้น

4.5.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพจน

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพจนของผู้พูด 3 รุนอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 13 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ แตกต่างจากผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 คือ ในรายการคำชุดที่ 2 นี้มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้นเป็นรูปแบบการแปรของคำศัพท์เพิ่มขึ้นมาอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วนการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษานั้นมี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีการแปรทั้งการลดหรือการละพยางค์ การแปรของเสียงพยัญชนะ และการแปรของวรรณยุกต์ เป็นต้น

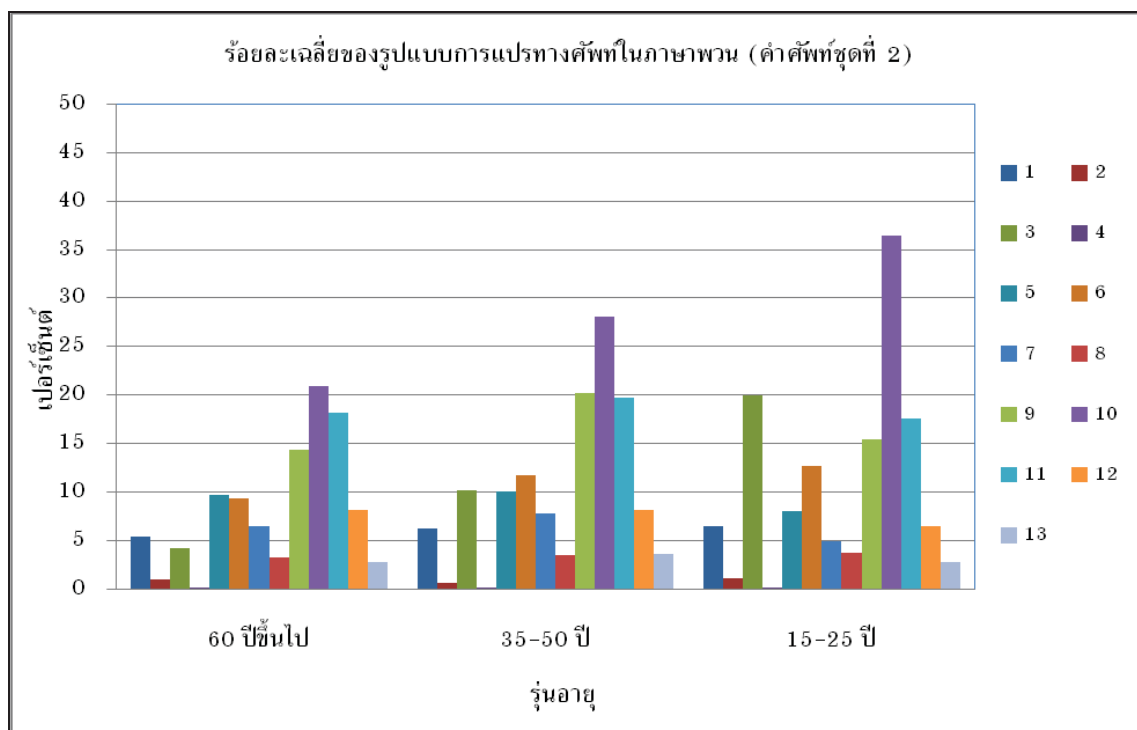
ตารางที่ 121 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพจนที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ ในที่นี้ได้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็น

คำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไปด้วย ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนนั้นแสดงไว้ในภาพที่ 88

ตารางที่ 121 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	326	59.3	294	53.5	212	38.5	277	50.4
การแปรอันเนื่องมาจากการปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	30	5.5	35	6.4	36	6.5	34	6.1
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.9	4	0.7	6	1.1	5	0.9
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	23	4.2	56	10.2	110	20.0	63	11.5
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	0	0.0	1	0.2	1	0.2	1	0.1
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	53	9.6	55	10.0	44	8.0	51	9.2
การแปรอันเนื่องมาจากการปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	52	9.5	65	11.8	70	12.7	62	11.3
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	36	6.5	43	7.8	27	4.9	35	6.4
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	18	3.3	19	3.5	21	3.8	19	3.5
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	79	14.4	111	20.2	85	15.5	92	16.7
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	115	20.9	155	28.2	201	36.5	157	28.5
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	100	18.2	109	19.8	96	17.5	102	18.5

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	รูปแบบการแปรของคำศัพท์								
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	45	8.2	45	8.2	36	6.5	42	7.6
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	16	2.9	20	3.6	15	2.7	17	3.1
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	61	11.1	63	11.5	46	8.4	57	10.3

ภาพที่ 88 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวน แสดงให้เห็นว่า การใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ มีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 50.4% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 12.4% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมระหว่างผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (59.3%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (53.5%) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำศัพท์เดมน้อยที่สุด (38.5%) จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 2 ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น

เมื่อพิจารณาการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 แต่ละรูปแบบ อาจสรุปได้ว่า มีการแปรของคำศัพท์ที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละในการปรากฏมากตั้งแต่ 10% ขึ้นไปรวม 4 รูปแบบ เรียงตามลำดับการปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

รูปแบบการแปรที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คือ 28.5% โดยผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 เป็นรุ่นอายุที่ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุด (36.5%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (28.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (20.9%) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 กับที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า คำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 13.3%

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาพวนที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละของการปรากฏมากรองจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 11 ในที่นี้ได้แก่ คำยืมภาษาคำเมือง ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุคือ 18.5% น้อยกว่าการปรากฏของคำยืมภาษาไทยมาตรฐานประมาณ 10% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาคำเมืองระหว่างผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด (19.8%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 1 (18.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (17.5%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์การใช้คำยืมภาษาคำเมือง (รูปแบบที่ 11) และการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (รูปแบบที่ 10) ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ การใช้คำยืมภาษาคำเมืองปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ และในทางกลับกัน รุ่นอายุที่ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุดคือ รุ่นอายุที่ 3 รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การปนกันของคำศัพท์หรือการที่ผู้พูดภาษาพวนใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันเป็นรูปแบบของการแปรที่ปรากฏเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 11 ข้างต้น กล่าวคือ รูปแบบการแปรดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยคิดเป็น 16.7% โดยผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืมมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 20.2% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (15.5%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 1 ที่มีการใช้คำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันน้อยที่สุด (14.4%)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่พบเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 3 หรือการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น ซึ่งพบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 11.5% โดยการแปรรูปแบบดังกล่าวปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (20.0%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (10.2%) และรุ่นอายุที่ 1 มีการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นน้อยที่สุด (4.2%)

ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 3 ข้างต้นได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 6 หรือการแปรของเสียงพยัญชนะซึ่งปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ค่อนข้างใกล้เคียงกับการแปรรูปแบบที่ 3 ข้างต้น กล่าวคือ พบปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ

คิดเป็น 11.3% โดยพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (12.8%) ซึ่งใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (11.7%) ส่วนรุ่นอายุที่ 1 นั้นมีการแปรของเสียงพยัญชนะในคำศัพท์น้อยที่สุด (9.5%)

เมื่อพิจารณาการแปรรูปแบบอื่น ๆ ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาพวนจะเห็นได้ว่า การแปรรูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.1%–9.2%

4.6 การแปรทางศัพท์ในภาษาลาว

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลแห่งเดียวที่ไม่ได้อยู่ในอำเภอท่าวังผาซึ่งเป็นที่ตั้งของจุดเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้อีก 4 ภาษาได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวน

ข้อมูลคำศัพท์ภาษาลาวในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปี และใช้วิธีเดียวกันกับการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นอื่น ๆ โดยรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ประกอบด้วยรายการคำจำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 มีคำศัพท์จำนวน 250 คำ และชุดที่ 2 มีคำศัพท์จำนวน 550 คำ

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาลาวพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุ และลักษณะการแปรคล้ายคลึงกับการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนดังกล่าวในข้างต้น ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลาว แยกกล่าวตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดได้ดังนี้

4.6.1 การใช้คำศัพท์ในภาษาลาว

จากการศึกษาวิจัยการใช้คำศัพท์ในภาษาลาวของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 พบว่า ผู้พูดภาษาลาวมีการใช้คำศัพท์แบ่งได้ 7 ลักษณะเช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนดังนี้

- 1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1
- 2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2
- 3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3
- 4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 และ 2
- 5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 และ 3
- 6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 และ 3
- 7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุ

การใช้คำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

4.6.1.1 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 250 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ อีกจำนวน 721 คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจาก

คำศัพท์หลักแล้ว ทำให้ข้อมูลในรายการคำชุดที่ 1 ที่ได้จากเก็บข้อมูลผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุจำนวน 15 คน (รุ่นอายุละ 3 คน) มีคำศัพท์รวมทั้งสิ้น 971 คำ (คำศัพท์หลัก 250 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 721 คำ)

ตารางที่ 122 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะดังกล่าวในหัวข้อ 4.6.1 ส่วนแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงไว้ในภาพที่ 89

ตารางที่ 122 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

รุ่นอายุ จำนวน และร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุ ที่ 1)	2 (รุ่น อายุที่ 2)	3 (รุ่น อายุที่ 3)	4 (รุ่น อายุที่ 1 และ 2)	5 (รุ่น อายุที่ 2 และ 3)	6 (รุ่น อายุที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
จำนวนคำศัพท์	150	114	184	84	124	32	283	971
ร้อยละ	15.5	11.7	18.9	8.7	12.8	3.3	29.1	100

ภาพที่ 89 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 1)

จากตารางที่ 122 และภาพที่ 89 จะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 ที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 971 คำนั้น คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดคือ 283 คำ หรือคิดเป็น 29.1% ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุและคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดคือ 184 คำ หรือคิดเป็น 18.9% รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 ซึ่งพบ 150 คำหรือ 15.4% และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 นั้นพบน้อยที่สุดคือ 114 คำหรือ 11.7% ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง และภาษาพวนที่พบว่า จำนวนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นมีมากที่สุด รองลงมาคือจำนวนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ตามลำดับ แต่ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาลื้อ และภาษาจีนซึ่งพบว่า จำนวนคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 3 มีมากที่สุดเช่นเดียวกัน แต่คำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยรุ่นอายุที่ 1

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่ใช้โดยผู้พูด 2 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (12.8%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.7%) และคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 มีจำนวนน้อยที่สุด (3.3%) ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนในแง่ที่ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนที่พบว่ามีคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มากที่สุด แต่ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ของผู้พูด 2 รุ่นอายุในภาษาพวนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 มีมากกว่าคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3

ตารางที่ 123 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ใน 7 ลักษณะ (ดูตารางที่ 122) กรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก ผู้วิจัยจะแสดงตัวอย่างโดยนำคำศัพท์หลักแสดงไว้เป็นอันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 123 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
2. กรอก (น้ำ)	ha:y ³³	ha:y ³³	ha:y ³³	7
	ko:k ⁴⁴	-	ko:k ⁴⁴	6
	-	?aw ³⁵ nam ^{35?} sao ³³ khuot ⁴⁴	-	2

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
8. กระดุก	du:k ⁴⁴	-	-	1
	ka-du:k ⁴⁴	ka-du:k ⁴⁴	ka-du:k ⁴⁴	7
10. กระได	khan ^{44?} day ²³²	khan ^{44?} day ^{232/23}	khan ^{44?} day ²³	7
19. กระรอก	ho:k ³⁵	-	-	1
	ka-lo:k ³⁵	ka-lo:k ³⁵	ka-lo:k ³⁵	7
	-	ka-len ^{232/23}	-	2
	-	-	ki-le:n ²³	3
30. กะลา	poʔ ³⁵	-	-	1
	-	ka-poʔ ³⁵	-	2
	ko:ŋ ^{35?}	ko:ŋ ^{35?}	-	4
	-	ka-la: ^{232/23}	ka-la: ²³	5
	-	-	ka-la: ³¹	3
33. กา (~ตม้น้ำ)	ka: ²³²	ka: ^{232/23}	ka: ²³	7
	ka: ²³² tom ^{35?} nam ^{35?}	ka: ^{232/23} tom ^{35?} nam ^{35?}	-	4
	ka: ²³² nam ^{35?}	-	ka: ²³ nam ^{35?}	6
	-	-	ka: ²³ na:m ^{35?}	3
39. เกรียน	lo: ^{35?}	lo: ^{35?}	lo: ^{35?}	7
	-	-	kwien ²³	3
40. เกาะ (นก~)	cap ³⁵	cap ³⁵	cap ³⁵	7
	-	koʔ ³⁵	koʔ ³⁵	5
64. ครึ่ง	thio ³³	thio ³³	thio ³³	7
	-	-	hiə ³³	3
	khaŋ ^{35?}	khaŋ ^{35?}	-	4
65. คลุม	pok ³⁵	pok ³⁵	pok ³⁵	7
	khum ²³²	khum ^{232/23}	-	4
87. เดิน	ɲa:ŋ ³³	ɲa:ŋ ³³	ɲa:ŋ ³³	7
	-	də:n ^{232/23}	də:n ²³	5
93. ตะกร้อ	mak ³⁵ to: ^{35?}	-	-	1
	-	-	mak ³⁵ ko: ^{35?}	3
	ta-ko: ^{35?}	ta-ko: ^{35?}	ta-ko: ^{35?}	7

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะของการใช้คำศัพท์
94. ตะกั่ว	sin ²³²	sin ^{232/23}	-	4
	ta-kuə ³³	ta-kuə ³³	ta-kuə ³³	7
100. ตำลึง	-	-	tam ²³ liŋ ²³	3
	phak ³⁵ khe:p ³⁵	phak ³⁵ khe:p ³⁵	phak ³⁵ khe:p ³⁵	7
106. ถอด (~เสื้อผ้า)	ke: ^{35?}	ke: ^{35?}	ke: ^{35?}	7
	-	tho:t ⁴⁴	tho:t ⁴⁴	5
127. ปลากทราย	pa: ²³² to:ŋ ²³²	pa: ^{232/23} to:ŋ ²³²	pa: ²³ to:ŋ ²³	7
	-	-	pa: ²³ ka:y ²³	3
128. ปลาร้า	pa: ²³² ha: ^{35?}	pa: ^{232/23} ha: ^{35?}	pa: ²³ ha: ^{35?}	7
	-	-	ha: ^{35?}	3
	-	-	pa: ²³ la: ^{35?}	3
137. เปรี๊ยะ	som ^{44?}	som ^{44?}	som ^{44?}	7
156. แพ้	kha:n ^{35?}	kha:n ^{35?}	kha:n ^{35?}	7
163. ไม้กวาด	ŋu: ²³²	ŋu: ^{232/23}	ŋu: ²³	7
	ŋu: ²³² kwat ⁴⁴	ŋu: ^{232/23} kwat ⁴⁴	-	4
	-	ŋuŋ ^{232/23} kwat ⁴⁴	ŋuŋ ²³ kwat ⁴⁴	5
	-	-	may ^{35?} ŋu: ²³	3
	-	may ^{35?} kwat ⁴⁴	may ^{35?} kwat ⁴⁴	5
	-	-	may ^{35?} ŋu: ²³ kwat ⁴⁴	3
165. ยอ (น.)	cam ²³²	cam ^{232/23}	cam ²³	7
	-	-	yo: ²³	3
	-	ŋo: ^{232/23} cam ^{232/23}	-	2

ตารางที่ 123 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว ไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 137 “เปรี๊ยะ” ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /som^{44?}/ (“ส้ม”) หรือคำที่ 156 “แพ้” ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /kha:n^{35?}/ (“ค่าน”) เหมือนกัน และใช้คำดังกล่าวเพียงคำเดียวเท่านั้น

ส่วนคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่ใช้เฉพาะผู้พูดเพียงรุ่นอายุเดียว หรือใช้เฉพาะในผู้พูด 2 รุ่นอายุและจัดว่าเป็นคำศัพท์ที่มีการแปรค่อนข้างหลากหลาย มีตัวอย่างเช่น คำที่ 30 “กะลา” มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่ใช้คำว่า /po?³⁵/ (“โปะ”) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำว่า /ka-po?³⁵/ (“กะโปะ”) ซึ่งคำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวตรงกับข้อมูลคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมลาว-ไทย-

อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ซึ่งมีคำว่า /pó/ และ /ká-pó/ รวบรวมไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม นอกจากคำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวแล้ว ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ยังมีการใช้คำว่า /ka-la:^{232/} (“กะลา”) ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 นอกจากนี้ในภาษาลาว หมู่บ้านน้ำบัวยังมีการใช้คำว่า /ka-la:^{31/} ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแต่มีการออกเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 แปรวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ เป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก /31/ โดยคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวนี้ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น

นอกจากการใช้คำศัพท์บางคำที่แตกต่างกันในแต่ละรุ่นอายุดังกล่าวแล้ว ยังมีตัวอย่างคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาลาวที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ตัวอย่างเช่น คำที่ 165 “ยอ (น.)” ในพจนานุกรมลว-ไทย (Lao-Thai Dictionary) ซึ่งรวบรวมโดยวีระพงศ์ มีสถาน (2543) มีคำว่า “กะดุ้ง” และ “สะดุ้ง” ซึ่งหมายถึง “ยอ, อุปกรณจับปลา” อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ไม่พบคำศัพท์ทั้ง 2 คำในภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำบัวแต่อย่างใด แต่พบว่าผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /cam^{23/} (“จ่า”) ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า /yo:^{23/} (“ยอ”) ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำว่า /jo:^{232/23/} cam^{232/23/} (“ญอจ่า”) ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมระหว่างคำยืมภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า /yo:^{232/23/} กับคำยืมภาษาคำเมืองคือคำว่า /cam^{232/23/} และมีการปรับเสียงพยัญชนะต้นในพยางค์แรกตามอิทธิพลของภาษาคำเมืองคือจาก /y-/ เป็น /j-/ จึงเกิดคำศัพท์ใหม่คือคำว่า /jo:^{232/23/} cam^{232/23/} นั่นเอง (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในภาษาลาวในหัวข้อ 4.6.2)

4.6.1.2 การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ พบว่า นอกจากคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำจำนวน 550 คำแล้ว ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์หลักด้วย เช่น คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมจากภาษาคำเมือง และคำศัพท์ใหม่ เป็นต้น คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักดังกล่าวปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวมากถึง 2,259 คำซึ่งมากกว่าคำศัพท์หลักประมาณ 4 เท่า อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวกับภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ภาษาพวน (2,523 คำ) ภาษาจีน (1,987 คำ) ภาษาคำเมือง (1,897 คำ) และภาษาลื้อ (1,814 คำ) จะเห็นได้ว่า คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวมีจำนวนน้อยกว่าภาษาพวน แต่มากกว่าภาษาจีน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อตามลำดับ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวมีการแปรน้อยกว่าการใช้คำศัพท์ในภาษาพวน แต่มากกว่าการแปรในภาษาจีน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ ในที่นี้อาจสันนิษฐานได้ว่า สาเหตุที่ภาษาลาวมีการแปรของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ค่อนข้างมาก อาจสืบเนื่องมาจากการที่หมู่บ้านน้ำบัวที่คนลาวอาศัยอยู่นั้นอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับ

หมู่บ้านที่มีผู้พูดภาษาคำเมืองอาศัยอยู่และอยู่ไม่ไกลจากตัวอำเภอเวียงสาซึ่งมีผู้พูดภาษาคำเมืองเป็นภาษาหลักอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ ภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาลาวจึงมีทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานซึ่งผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 สามารถพูดได้คล่องพอ ๆ กับภาษาลาว

เมื่อรวมคำศัพท์หลักและคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวทำให้ในรายการคำชุดที่ 2 มีคำศัพท์รวม 2,809 คำ (คำศัพท์หลัก 550 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,259 คำ) จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ใน 7 ลักษณะ(ดูหัวข้อ 4.6.1) แสดงไว้ในตารางที่ 124 และแผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละของการใช้คำศัพท์แสดงในภาพที่ 90

ตารางที่ 124 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละรุ่นอายุ							รวม
	1 (รุ่นอายุ ที่ 1)	2 (รุ่นอายุ ที่ 2)	3 (รุ่นอายุ ที่ 3)	4 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุ ที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
จำนวนคำศัพท์	542	366	481	238	338	96	748	2,809
ร้อยละ	19.3	13.0	17.1	8.5	12.0	3.5	26.6	100

ภาพที่ 90 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ (จากรายการคำชุดที่ 2)

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่มีจำนวนคำทั้งคำศัพท์หลักและคำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักรวม 2,809 คำนั้น พบลักษณะการใช้คำศัพท์สอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนมากที่สุดถึง 748 คำ (26.6%) เมื่อเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งเท่านั้น พบว่า มีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด คือ 542 คำ (19.3%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 จำนวน 481 คำ (17.1%) และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 ปรากฏน้อยที่สุดคือ 366 คำ (13%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อซึ่งพบว่ามีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ตามลำดับ แต่แตกต่างจากผลการวิเคราะห์ในภาษาจีนที่พบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีมากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ และแตกต่างจากผลการวิเคราะห์ในภาษาพวนพบว่า คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีมากที่สุด รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 3 และรุ่นอายุที่ 2 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาลาว 2 รุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 124 และภาพที่ 90 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 มีมากที่สุด (12%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (8.5%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (3.4%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ข้างต้น และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในผู้พูด 2 รุ่นอายุที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนที่ล้วนแต่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูด 2 รุ่นอายุต่อเนื่องกัน ได้แก่ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีการใช้คำศัพท์ร่วมกันมากกว่าผู้พูด 2 รุ่นอายุที่ไม่ต่อเนื่องกันซึ่งในที่นี้หมายถึง ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ที่มีการใช้คำศัพท์ร่วมกันน้อยที่สุด

ตารางที่ 125 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ใน 7 ลักษณะ (ดูตารางที่ 124) ในกรณีที่มีการใช้คำศัพท์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก คำศัพท์หลักจะอยู่อันดับแรก และคำศัพท์อื่น ๆ อยู่ในลำดับถัดไป

ตารางที่ 125 ตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ใน 7 ลักษณะ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
2. กรง	-	kɔŋ ^{232/23}	kɔŋ ²³	5
	khuəŋ ⁴³⁴	-	-	1
	-	khuəŋ ³⁴	khuəŋ ³⁴	5
	khun ⁴³⁴	khun ⁴³⁴	-	4
25. กระสอบ	ka-sɔ:p ⁴⁴	ka-sɔ:p ⁴⁴	ka-sɔ:p ⁴⁴	7

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
	thay ³³	thay ³³	thay ³³	7
	-	thuŋ ⁴³⁴	-	2
30. กลอน (~ประตู)	lay ²³²	-	-	1
	kwɔ:n ²³²	kwɔ:n ^{232/23}	kwɔ:n ²³	7
33. กลับ (~ปลา)	pin ^{35?}	pin ^{35?}	pin ^{35?}	7
	phik ³³	phik ³³	-	4
	-	kap ³⁵	-	2
34. กลัว	ya:n ^{35?}	ya:n ^{35?}	ya:n ^{35?}	7
43. กางเกง	so:ŋ ^{44?}	so:ŋ ^{44?}	so:ŋ ^{44?}	7
	soŋ ^{44?}	-	soŋ ^{44?}	6
	tiəw ³³	-	-	1
	ka:ŋ ²³² ke:ŋ ²³²	-	-	1
62. โกหก	tuə ³⁵	tuə ³⁵	tuə ³⁵	7
66. ขมึ้น	khaw ^{44?} min ^{44?}	-	-	1
	khi: ^{44?} min ^{44?}	khi: ^{44?} min ^{44?}	khi: ^{44?} min ^{44?}	7
	-	kha-min ^{44?}	kha-min ^{44?}	5
67. ขยัน	du ³⁵	du ³⁵	du ³⁵	7
	man ³³	-	man ³³	6
	-	-	kha-yan ³⁴	3
80. ขาด	kha:t ⁴⁴	kha:t ⁴⁴	kha:t ⁴⁴	7
	-	-	put ³⁵	3
81. ข่าย	da:ŋ ²³²	-	-	1
	-	-	kha:y ³³	3
	ne:ŋ ³³	-	-	1
	-	neŋ ³³	neŋ ³³	5
	ta-kha:y ³³	ta-kha:y ³³	ta-kha:y ³³	7
90. ขี้อาย	khi: ^{44?} li:m ^{44?}	-	-	1
	khi: ^{44?} ?a:y ²³²	khi: ^{44?} ?a:y ^{232/23}	khi: ^{44?} ?a:y ²³	7
	-	khi: ^{44?} miəŋ ^{44?}	-	2
119. ค้างคาว	ciə ²³²	ciə ^{232/23}	ciə ²³	7
	kha:ŋ ^{35?}	kha:ŋ ^{35?}	kha:ŋ ^{35?} kha:w ²³	7

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3	ลักษณะ ของการใช้ คำศัพท์
	kha:w ²³²	kha:w ^{232/23}		
124. คุณ (พี่ช)	khu:n ²³²	khu:n ^{232/23}	khu:n ²³	7
	-	lom ^{232/23} leŋ ^{35?}	-	2
145. จอบ	cok ³⁵	cok ³⁵	cok ³⁵	7
	-	bok ³⁵	-	2
	-	-	co:p ⁴⁴	3
148. จาน	ca:n ²³²	ca:n ^{232/23}	ca:n ²³	7
151. จิ้งจก	ciŋ ³⁵ ciəm ^{35?}	ciŋ ³⁵ ciəm ^{35?}	ciŋ ³⁵ ciəm ^{35?}	7
	-	cak ³⁵ cim ^{35?}	cak ³⁵ cim ^{35?}	5
	-	-	cak ³⁵ ciəm ^{35?}	3
169. ชะพลู	phak ³⁵ ʔi: ³³ lət ³⁵	phak ³⁵ ʔi: ³³ lə:t ³⁵	phak ³⁵ ʔi: ³³ lət ³⁵	7
	phak ³⁵ khe: ²³²	-	-	1
193. ด้าย	khaw ²³² may ⁴³⁴ nip ³⁵	-	-	1
	-	kham ³³ ma: ³⁴ nip ³⁵	-	2
	fa:y ^{44?}	-	fa:y ^{44?}	6
	da:y ^{35?}	da:y ^{35?}	da:y ^{35?}	7
201. ตลาด	ta-la:t ⁴⁴	ta-la:t ⁴⁴	ta-la:t ⁴⁴	7
	ka:t ⁴⁴	ka:t ⁴⁴	ka:t ⁴⁴	7
217. ตึกแก	kap ³⁵ ke: ^{35?}	kap ³⁵ ke: ^{35?}	kap ³⁵ ke: ^{35?}	7
	-	tok ³⁵ to: ^{232/23}	tok ³⁵ to: ²³	5
303. บุป (หม้อ~)	bum ^{35?}	bum ^{35?}	bum ^{35?}	7
	-	bup ³⁵	bup ³⁵	5
	-	bu:p ⁴⁴	-	2
	-	-	be:p ⁴⁴	3
	-	-	ɲup ³³	3

ตารางที่ 125 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำในรายการคำชุดที่ 2 ที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำศัพท์หลักเพียงคำเดียว โดยไม่มีการใช้คำอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น คำที่ 62 “โกหก” มีการใช้คำว่า /tuəŋ³⁵/ (“ตัวะ”) เท่านั้น ซึ่งตรงกับข้อมูลคำศัพท์ภาษาลาวในพจนานุกรมลาว-ไทย-

อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ซึ่งมีคำว่า /túa/ รวบรวมไว้ด้วย นอกจากนี้ยังมีคำที่ 148 “จวน” ที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เพียงคำว่า /cam²³/ คำเดียวและตรงกับในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติซึ่งมีคำว่า /tɕam/ รวบรวมไว้ด้วยเช่นกัน

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งดังแสดงในตารางที่ 125 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์บางคำใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และบางคำใช้เฉพาะรุ่นอายุที่ 2 หรือรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ตัวอย่างเช่น คำที่ 30 “กลอน (~ประตู)” มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้นที่ใช้คำว่า /lay²³²/ (“โล”) และมีคำว่า /ko:m²³²/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุและเป็นคำที่ตรงกับคำว่า /ko:m/ ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ซึ่งในพจนานุกรมฉบับดังกล่าว รวมทั้งฉบับอื่น ๆ เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้ไม่ได้บรรจุคำว่า /lay²³/ ในความหมายว่า “กลอน (~ประตู)” แต่อย่างใด จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาลาวในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำว่า /lay²³²/ ในความหมายว่า “กลอนชนิดเสียบลงบนพื้น” และใช้คำว่า /ko:m²³²/ ในความหมายว่า “กลอนชนิดที่ติดตั้งตรงกลางประตู, กลอนทุกชนิด” ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า /lay²³²/ เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลาวซึ่งใช้เรียกกลอนประตูแบบเดิมที่ติดตั้งไว้ส่วนล่างของประตู ส่วนคำว่า /ko:m²³²/ นั้นเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานซึ่งในภาษาลาวนำมาใช้เรียกกลอนทุกชนิด โดยเฉพาะกลอนชนิดใหม่ที่ใช้ติดตั้งตรงกลางของประตู เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุเดียว เช่น คำที่ 33 “กลับ (~ปลา)” ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า /pi:n³⁵/ (“ปิ่น”) ซึ่งตรงกับคำว่า /pì:n/ ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) นอกจากนี้ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ยังมีการใช้คำว่า /kap³⁵/ ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ส่วนคำว่า /phik³³/ (“พลิก”) ซึ่งเป็นคำศัพท์อีกคำหนึ่งในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ใช้ในความหมายว่า “กลับ (~ปลา)” แต่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้คำว่า /phik³³/ เป็นคำยืมภาษาคำเมือง เนื่องจากเป็นคำที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาลาวหรือในเอกสารอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ แต่มีคำว่า /pik⁴⁵/ ปรากฏในพจนานุกรมภาษาล้านนาซึ่งรวบรวมโดยสถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2550) และปรากฏในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ด้วย

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลาว 2 รุ่นอายุใช้เหมือนกันจากตารางที่ 125 จะเห็นว่า มีคำศัพท์บางคำที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคำใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 และบางคำใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตัวอย่างเช่นคำที่ 2 “กรง” ซึ่งมีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำว่า /khuŋ⁴³⁴/ (“ขูง”) ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมืองคือคำว่า /khong²³/ (“ขง”) แต่มีเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ที่แปรไปตามระบบเสียงสระและระบบ

วรรณยุกต์ในภาษาลาว หลักฐานที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานที่ว่าคำว่า /khuŋ⁴³⁴/ เป็นคำยืมภาษาคำเมือง เนื่องจากในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่, 2550) ได้รวบรวมทั้งคำว่า /khon²⁴/ และคำว่า /khuang²⁴/ ไว้ด้วย ในภาษาคำเมืองที่ศึกษา ในงานวิจัยนี้ไม่มีการใช้คำว่า /khon²³/ แต่มีคำว่า /khuang²³/ ในขณะที่ในข้อมูลภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) มีคำว่า /khuang⁴³⁴/ ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 นอกจากนี้ยังมีคำว่า /khuang³⁴/ ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมืองคือ คำว่า /khuang⁴³⁴/ แต่มีการแปรของวรรณยุกต์จากเสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /34/

ส่วนตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ได้แก่ คำที่ 67 “ขยัน” ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้คำว่า /duŋ³⁵/ (“ดู”) เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) เนื่องจากเป็นคำที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ และสอดคล้องกับคำว่า /dú/ ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) นอกจากนี้ในข้อมูลภาษาลาว หมู่บ้านน้ำปั่ว ยังมีคำว่า /man³³/ (“หมั่น”) ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 และในงานวิจัยนี้จัดให้คำว่า /man³³/ เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลาวด้วย เนื่องจากพบว่า ในพจนานุกรมภาษาล้านนาได้รวบรวมคำว่า /mān/ ไว้เช่นกัน แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 ในหมู่บ้านน้ำปั่วไม่ได้ใช้คำว่า /mān/ แต่อย่างใด นอกจากคำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวแล้ว ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) ยังมีการใช้คำว่า /kha-yan³⁴/ (“ขยัน”) ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้นซึ่งมีการออกเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่ 2 แปรจากเสียงสูง-กลาง-ขึ้น /434/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /34/ เช่นเดียวกับกรณีของคำว่า “กรง” ที่กล่าวถึงในข้างต้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการแปรทางศัพท์ในหัวข้อ 4.6.2)

4.6.2 รูปแบบของการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาลาว

การวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แยกออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ เช่นเดียวกับการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์

การวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่า ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้าง เช่น มีการใช้คำศัพท์เดิมเท่านั้น มีการใช้คำกลายหรือคำที่มีการแปรจากคำศัพท์เดิม มีการใช้คำยืมร่วมกับคำศัพท์เดิม มีการใช้เฉพาะคำศัพท์ใหม่ หรือมีการใช้คำอื่น ๆ หรือไม่ รวมทั้งศึกษาว่าการแปรของคำศัพท์มีรูปแบบใดบ้าง

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลาวของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) มีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนที่กล่าวมาในตอนต้น ได้แก่

- ใช้ “คำเดิม” เท่านั้น
- ใช้ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิมเท่านั้น
- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาคำเมือง

- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นอื่น ๆ
- ใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา เช่น คำที่สร้างขึ้นในรูปแบบของวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปแบบการใช้คำศัพท์และรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาลาวพบว่า ภาษาลาวมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ และมีการแปรของคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แยกกล่าวได้ดังนี้

4.6.2.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาลาว

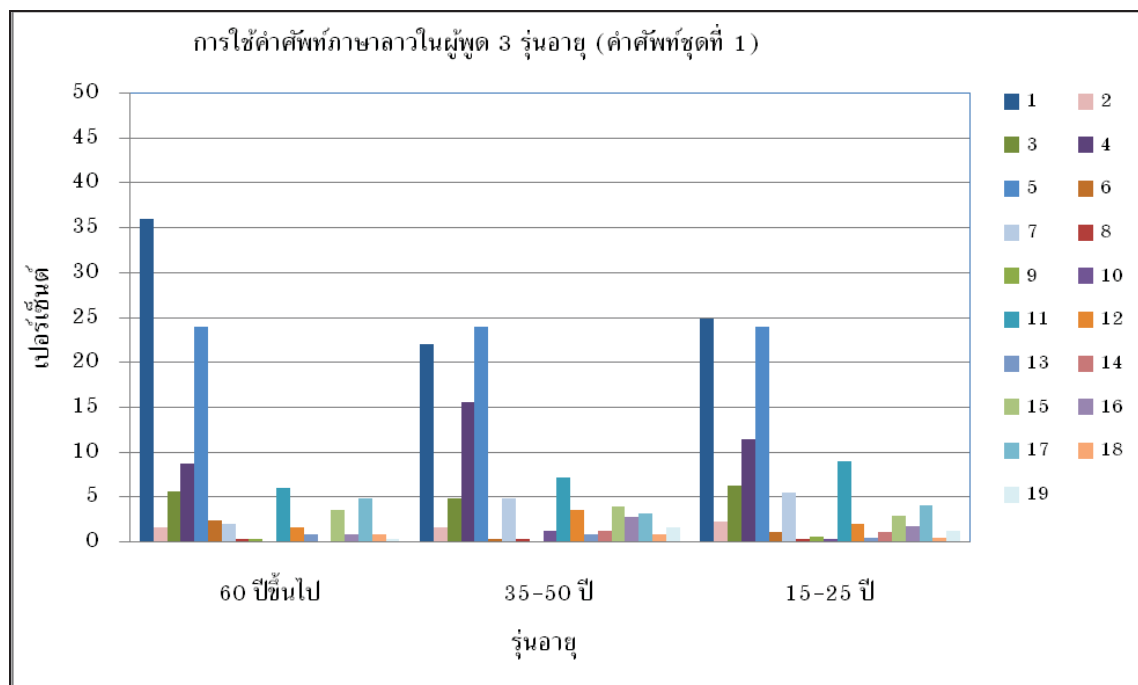
4.6.2.1.1 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำของผู้พูดภาษาลาวที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านพบว่า ผู้พูดภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ 19 รูปแบบ จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์แสดงไว้ในตารางที่ 126 และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดงไว้ในภาพที่ 91 ต่อไปนี้

ตารางที่ 126 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

รูปแบบการใช้คำศัพท์	รุ่นอายุ 60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
1. คำเดิม	90	36.0	55	22.0	42	16.8	62	24.9
2. คำกลาย	4	1.6	4	1.6	9	3.6	6	2.3
3. คำยืม	14	5.6	12	4.8	21	8.4	16	6.3
4. คำเดิม, คำกลาย	22	8.8	39	15.6	25	10.0	29	11.5
5. คำเดิม, คำยืม	60	24.0	60	24.0	60	24.0	60	24.0
6. คำเดิม, คำใหม่	6	2.4	1	0.4	1	0.4	3	1.1
7. คำกลาย, คำยืม	5	2.0	12	4.8	24	9.6	14	5.5
8. คำกลาย, คำใหม่	1	0.4	1	0.4	1	0.4	1	0.4
9. คำกลาย, คำอื่น ๆ	1	0.4	0	0.0	4	1.6	2	0.7

รูปแบบการใช้คำศัพท์	รุ่นอายุ 60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
10. คำยืม, คำใหม่	0	0.0	3	1.2	0	0.0	1	0.4
11. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	15	6.0	18	7.2	34	13.6	22	8.9
12. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	4	1.6	9	3.6	2	0.8	5	2.0
13. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	2	0.8	2	0.8	0	0.0	1	0.5
14. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	0	0.0	3	1.2	5	2.0	3	1.1
15. คำเดิม, คำอื่น ๆ	9	3.6	10	4.0	3	1.2	7	2.9
16. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	2	0.8	7	2.8	4	1.6	4	1.7
17. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	12	4.8	8	3.2	11	4.4	10	4.1
18. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	2	0.8	2	0.8	0	0.0	1	0.5
19. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	1	0.4	4	1.6	4	1.6	3	1.2
รวม	250	100	250	100	250	100	250	100

ภาพที่ 91 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ สามารถสรุปได้ว่า มีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏมากกว่า 10% รวม 3 รูปแบบเรียงตามลำดับที่ปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) เป็นรูปแบบที่ปรากฏมากที่สุด นั่นคือ มีจำนวนคำศัพท์เดิมที่เฉลี่ยทั้ง 3 รุ่นอายุ 62 คำ (24.9%) รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 60 คำ (24%) และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 4 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) มีจำนวนคำศัพท์โดยเฉลี่ย 29 คำ (11.5%) ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.4%–8.9% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ 3 รูปแบบที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ ของผู้พูดภาษาลาว แต่ละรุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) มากที่สุด (36%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (22%) และรุ่นอายุที่ 3 (16.8%) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3

ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 (ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม) ผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้พบว่า คำเดิมและคำยืมที่ปรากฏในการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีจำนวนเท่ากัน คือ 60 คำหรือคิดเป็น 24% ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนที่ล้วนแต่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ตามลำดับ

สำหรับการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 4 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) พบมากที่สุด ข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุ 2 (15.6%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (10%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.8%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำเดิมและคำกลายที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวน กล่าวคือ ในภาษาคำเมืองผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำเดิมร่วมกับคำกลายมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ขณะที่ในภาษาลื้อนั้น ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำเดิมร่วมกับคำกลายมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนภาษาจีนและภาษาพวนนั้นมีผลการวิเคราะห์เหมือนกันคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำเดิมร่วมกับคำกลายมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ระหว่างภาษาลาว กับภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวน สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้วการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวปรากฏน้อยกว่าการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในภาษาลื้อ ภาษาคำเมือง และภาษาพวน แต่มากกว่าการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาจีน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวมีการแปรมากกว่าคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาพวน แต่น้อยกว่าการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาจีน

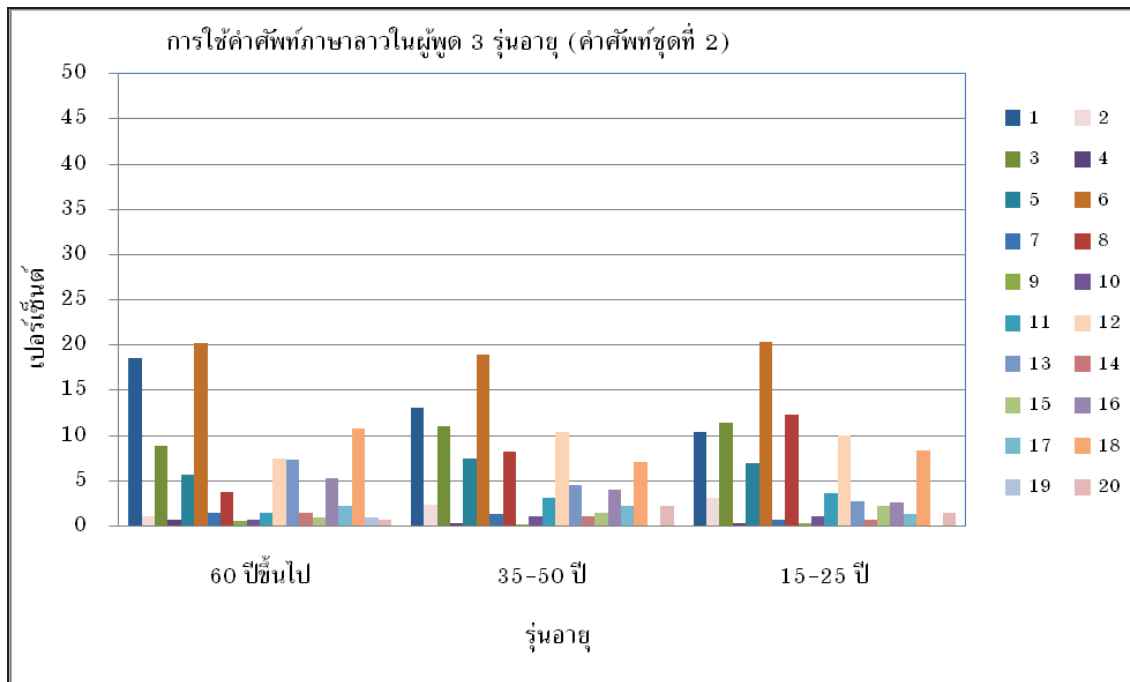
4.6.2.1.2 รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว

จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีคำศัพท์หลักจำนวน 550 คำในภาษาลาวจากผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีการใช้คำศัพท์สรุปได้ 20 รูปแบบแตกต่างจากผลการวิเคราะห์

รายการคำชุดที่ 1 ที่พบการใช้คำศัพท์ 19 รูปแบบ ตารางที่ 127 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และ ร้อยละของคำศัพท์ และแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ แสดง ไว้ในภาพที่ 92

ตารางที่ 127 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

รูปแบบ การใช้คำศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวน คำศัพท์	ร้อย ละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อย ละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อย ละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อย ละ
1. คำเดิม	102	18.5	72	13.1	57	10.4	77	14.0
2. คำกลาย	6	1.1	13	2.4	17	3.0	12	2.2
3. คำยืม	49	8.9	61	11.1	63	11.5	58	10.5
4. คำใหม่	4	0.7	2	0.4	2	0.4	3	0.5
5. คำเดิม, คำกลาย	31	5.6	41	7.5	38	6.9	36	6.6
6. คำเดิม, คำยืม	111	20.2	104	18.9	112	20.4	109	19.8
7. คำเดิม, คำใหม่	8	1.5	7	1.3	4	0.7	6	1.2
8. คำกลาย, คำยืม	21	3.8	45	8.2	68	12.4	45	8.1
9. คำกลาย, คำใหม่	3	0.5	1	0.2	2	0.4	2	0.4
10. คำกลาย, คำอื่น ๆ	4	0.7	6	1.0	6	1.0	5	1.0
11. คำยืม, คำใหม่	8	1.5	17	3.0	20	3.6	15	2.7
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	41	7.5	57	10.4	55	10.0	51	9.3
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	40	7.3	25	4.5	15	2.7	27	4.8
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	8	1.5	6	1.0	4	0.7	6	1.1
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	0.9	8	1.5	12	2.2	8	1.5
16. คำเดิม, คำอื่น ๆ	29	5.3	22	4.0	14	2.5	22	3.9
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	12	2.2	12	2.2	7	1.3	10	1.9
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	59	10.7	39	7.1	46	8.4	48	8.7
19. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	5	0.9	0	0.0	0	0.0	2	0.3
20. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	4	0.7	12	2.2	8	1.5	8	1.5
รวม	550	100	550	100	550	100	550	100

ภาพที่ 92 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุดังแสดงในตารางที่ 127 และภาพที่ 92 จะเห็นได้ว่า รูปแบบการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏมากกว่า 10% เรียงลำดับที่ปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 109 คำหรือคิดเป็น 19.8% รองลงมาคือการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำศัพท์เดิม) มีจำนวนเฉลี่ย 77 คำหรือ 14% และการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) ปรากฏเป็นอันดับที่ 3 มีจำนวนค่าเฉลี่ย 58 คำหรือคิดเป็น 10.5%

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในช่วงต้นในแง่ที่ว่า การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ในรายการคำชุดที่ 2 นี้ปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 14% เท่านั้นซึ่งน้อยกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 เกือบ 2 เท่า นอกจากนี้ในรายการคำชุดที่ 2 ยังมีข้อมูลการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุโดยเฉลี่ย 10.5% ในขณะที่การใช้เฉพาะคำยืมที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีเพียง 6.3% เท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 จะเห็นได้ว่า ในรายการคำชุดที่ 1 มีข้อมูลการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืม (จัดเป็น การใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 5 ในรายการชุดที่ 1) โดยเฉลี่ย 24% มากกว่าในรายการคำชุดที่ 2 ที่พบโดยเฉลี่ย 19.8% น้อยกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 เพียง 4.2% เท่านั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรเกิดขึ้นมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนที่พบว่า การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรมากกว่าการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในที่นี้สันนิษฐานว่า สืบเนื่องมาจากคำศัพท์ที่

อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือใช้ร่วมกันระหว่างภาษาถิ่นบางภาษา แต่แตกต่างจากภาษาถิ่นภาษาอื่น ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะมีการยืมคำศัพท์จากภาษาอื่น ๆ เข้ามาใช้ในแต่ละภาษา ตัวอย่างเช่น ในภาษาพวน ภาษาจีน และภาษาลาวมีการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานและคำยืมภาษาคำเมือง ในภาษาลื้อมีการใช้คำยืมภาษาคำเมือง หรือในภาษาคำเมืองมีการใช้คำยืมภาษาลื้อ เป็นต้น

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่มีการใช้โดยเฉลี่ยสูงที่สุดทั้ง 3 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) มากที่สุด (20.4%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 1 (20.2%) ส่วนรุ่นอายุที่ 2 นั้นใช้คำเดิมร่วมกับคำยิมน้อยที่สุด (18.9%) เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำศัพท์เดิม) ระหว่างผู้พูดแต่ละรุ่นอายุพบว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมมากที่สุด (18.5%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (13.1%) และรุ่นอายุที่ 3 (10.4%) ตามลำดับ ส่วนการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 3 (ใช้เฉพาะคำยืม) นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (11.5%) ซึ่งใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (11.1%) ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 นั้นใช้เฉพาะคำยิมน้อยที่สุด (8.9%)

นอกเหนือจากการใช้คำศัพท์ทั้ง 3 รูปแบบข้างต้นแล้ว ข้อมูลรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวยังแสดงให้เห็นการใช้คำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ด้วยซึ่งมีจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏอยู่ระหว่าง 0.3%–9.3% เท่านั้น

4.6.2.2 การแปรของคำศัพท์ในภาษาลาว

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำที่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ ทำให้สรุปได้ว่า การแปรของคำศัพท์ในภาษาลาวสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ การแปรที่เกิดจากปัจจัยภายใน และการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนดังกล่าวมาในตอนต้น

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาลาวที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปโดยภาพรวมได้เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาถิ่นภาษาอื่น ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีตัวอย่างรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 128 ต่อไปนี้¹²¹

¹²¹ การใช้คำศัพท์ที่พบในภาษาลาวมีรูปแบบการแปรคล้ายกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวน กล่าวคือ มีหลายกรณีที่ผู้พูดใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่มีการแปรเกิดขึ้น แต่ตัวอย่างที่นำมาแสดงในตารางที่ 128 เป็นตัวอย่างเฉพาะคำที่มีการแปรเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ใดปรากฏในภาษาลาวที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลภาษาลาวในงานวิจัยนี้ หรือมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาลาวในงานวิจัยนี้ใช้แตกต่างจากคำที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษาหรือรวบรวมไว้ ในตารางที่ 128 จะแสดงตัวอย่างบางคำที่นำมาจากงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ด้วย

ตารางที่ 128 ตัวอย่างคำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹²²	คำที่มีการแปร
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	“กรอบ” /pho:y ³³ / (พจนานุกรมลาว-ไทย: “ผ้อย”)	/pho:y ³³ / (ว: → ๑)
		“ลูกเห็บ” /ma:k ⁴⁴ hep ³⁵ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /mâ:k hép/)	/mak ³⁵ hep ³⁵ / (a: → a) ข้อสังเกต: นอกจากพยางค์แรก จะมีการแปรของเสียงสระจาก สระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้นแล้ว ยังมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ จากวรรณยุกต์สูงระดับ /44/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ ด้วย
	การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	“เพิ่ม” /ti:m ³³ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /tū:m/, /p ^h ī:m/)	/tə:m ³³ / (i: → ๑:)
		“เรือ” /ʔiə:m ^{35ʔ} / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /ʔūa:m/)	/ʔə:m ^{35ʔ} / (iə → ๑:) หมายเหตุ: การแปรของเสียงสระ ในกรณีนี้อาจเรียกว่า การกลาย จากเสียงสระประสมเป็นสระ

¹²² ในการสันนิษฐานเกี่ยวกับคำศัพท์เดิมในภาษาลาว งานวิจัยนี้ใช้วิธีเดียวกันกับการสันนิษฐานคำศัพท์เดิมในภาษา คำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาลาวที่กล่าวมาในตอนต้น นั่นคือ การพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในกรณีที่ตรวจสอบแล้วพบว่า คำศัพท์ที่ใช้โดย ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดส่วนใหญ่เป็นคำที่เกิดการแปรแล้วโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยจะใช้วิธีเปรียบเทียบ คำศัพท์ ต่าง ๆ ที่พบในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในเอกสารหรือรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ได้แก่ วจานานุกรม พาสาลาว (มหาสิลา วีระวงส์, 2549 ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ในปีพ.ศ.2503) พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) และพจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) กรณีที่ในพจนานุกรมบางฉบับใช้ตัวอักษรลาวและไม่มีข้อมูลคำศัพท์ที่ถ่ายถอดเสียงด้วยสัทอักษรสากล (IPA) ในที่นี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีดัดแปลงการสะกดคำศัพท์ด้วยอักษรลาวให้เป็นอักษรไทย เพื่อให้สามารถ เปรียบเทียบกับข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่ในงานอื่น ๆ ไม่ได้รวบรวมคำศัพท์ บางคำไว้ด้วย ดังนั้นตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้จึงเป็นคำศัพท์เท่าที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นได้ เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีหลายกรณีที่คำศัพท์ปรากฏในรายการคำที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ ปรากฏในภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และได้สันนิษฐานว่า ความแตกต่างกันดังกล่าวอาจเป็นความแตกต่าง ระหว่างภาษาลาวถิ่นต่าง ๆ ที่พูดต่างบริเวณกัน หรืออาจเป็นความแตกต่างที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏ ในงานวิจัยนี้หรือแม้แต่ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹²²	คำที่มีการแปร
			เดี่ยว (monophthongization) ได้ด้วย
	การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	“กระเดือก” /kʰoː ²³² hoːy ⁴³⁴ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /kʰóː hǎːy/)	/kʰoː ²³ hoːy ³⁴ / (232 → 23, 434 → 34)
		“และ” /cɛːn ^{35?} /, /seɿ ³⁵ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /tɕɛːn/, /sé/)	/seɿ ³³ / (35 → 33)
	การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	“ข้าวกลางวัน” /kʰaw ^{44?} swaːy ⁴³⁴ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /kʰâw swǎːy/ “อาหารมื้อที่สามประมาณ 14 น.”)	/ kʰaw ^{44?} saːy ⁴³⁴ / (sw- → s-)
		“ครอบครัว” /ɲwam ²³² / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /ɲwám/, /ɲúam/)	/ɲuəm ²³² /, /ɲam ²³² / (ɲw- → ɲ-)
	การลดหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	“ผีเสื้อ” /mɛːɲ ²³² kam ³³ biə ^{35?} / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /ká-bùəː/; พจนานุกรมลาว-ไทย: “กะเบือ”)	/mɛːɲ ²³² ka-biə ^{35?} / (kam ³³ → ka-)
		“วันพรุ่งนี้” /mɪː ^{35?} ɲɛːn ³³ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /mɛː ɲɛːn/)	/mɪ-ɲɛːn ³³ / (mɪː ^{35?} → mɪ-)
	การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	“กระชาย” /ka-saːy ²³² / (พจนานุกรม พาสาลา: “กะชาย”)
“แทะ” /hɛːn ^{44?} / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /hɛːn/)			/ɲɛːn ^{44?} / (h- → ɲ-)
การแปรของเสียงสระ (vowel variation)		“กล้วย” /kuəy ^{35?} / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /kùəːj/, /mâːk kùəːj/)	/koy ^{35?} /, /koːy ^{35?} / (uə → o, oː)
		“ลูกสะไภ้” /luːk ³⁵ phao ^{35?} / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /lùːk pʰǎj/)	/luːk ³⁵ phay ^{35?} / ¹²³ (aə → ay)

¹²³ ภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำบัวเป็นภาษาลาวในกลุ่มลาวหลวงพระบางซึ่งมีลักษณะการออกเสียงสระที่เป็นลักษณะเด่นอยู่ประการหนึ่งคือ การออกเสียงคำที่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วย “ไ-” เป็นเสียง [aə] ในขณะที่ภาษาลาวถิ่นอื่น ๆ เช่น ภาษาลาวกลุ่มเวียงจันทน์ และภาษาลาวใต้ออกเสียงเป็นสระ [ay] ในที่นี้จึงวิเคราะห์ให้คำว่า /luːk³⁵ phao^{35?}/ เป็นคำศัพท์เดิมสำหรับคำว่า “ลูกสะไภ้” และมีการแปรของเสียงสระเป็น /luːk³⁵ phay^{35?}/ ซึ่งอาจเป็นอิทธิพลของทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹²²	คำที่มีการแปร
	การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	“หลอ” /wo: ^{44?} / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /wô:/)	/wo: ^{35?} / (44? → 35?)
		“พัต2 (ลม~)” /phat ³³ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /p ^h ät /)	/phat ³⁵ / (33 → 35)
	การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	“กระรอก” /ho:k ³⁵ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /hò:k/, /ká-hò:k/)	/ho:k ³⁵ / (ลาว) /ka-lo:k ³⁵ / (ไทยมาตรฐาน)
		“แคบ” /com ^{35?} / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /tɕə:m/, /hó:m/, /k ^h è:p/, /k ^h äp k ^h è:p/)	/com ^{35?} / (ลาว) /khe:p ³⁵ / (ไทยมาตรฐาน) /kit ⁴⁴ / (คำเมือง)
	คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	“กะลา” /ka-po? ³⁵ /, /po? ³⁵ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /ká-pó/, /pó/)	/ka-la: ^{232/23} /
		“กั (เท่าไร่)” /cak ³⁵ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /tɕák/)	/ki: ³³ /
	คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	“ผ่า (~ฟัน)” /pha: ³³ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /p ^h ä:/)	/bo? ³⁵ /
		“รื้อ” /ma:ŋ ^{35?} /, /hi: ^{35?} / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /mà:ŋ/, /hù:/)	/the: ²³ / ข้อสังเกต: ในภาษาคำเมืองใช้คำว่า /te: ³⁵ / เมื่อเป็นคำยืมในภาษาลาว ผู้พูดปรับเสียงพยัญชนะต้นและเสียงวรรณยุกต์ตามระบบเสียงในภาษาลาว
	การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	“ไม้กวาด” /nu: ²³ kwat ⁴⁴ /, /nu: ²³² / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /nú: kwât:/, /fɔ̀j kwât:/)	/may ^{35?} nu: ²³² /, /may ^{35?} nu: ²³² kwat ⁴⁴ / (ไทยมาตรฐาน: /ma:y ^{45?} / ในคำว่า /ma:y ^{45?} kwat ²¹ / + ลาว: /nu: ²³ / หรือ /nu: ²³ kwat ⁴⁴ /) ข้อสังเกต: ในคำศัพท์ใหม่มีการปรับเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์แรกจาก /ma:y ^{45?} / เป็น /may ^{35?} / ตามระบบเสียงสระและวรรณยุกต์ในภาษาลาว

ปัจจัยที่มี ผลต่อการ แปร	รูปแบบการแปรของ คำศัพท์	คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ¹²²	คำที่มีการแปร
		“ไขแดง” /mɔ:n ²³² /, /mɔ:n ²³² khay ³³ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /mɔ:n/, /mɔ:n k ^h āj/)	/mɔ:n ²³² deŋ ³⁵ / (ลาว: /mɔ:n ²³ / + ไทย มาตรฐาน: /deŋ ³³ / ในคำว่า /khay ²¹ deŋ ³³ /) ข้อสังเกต: ในคำศัพท์ใหม่มีการ ปรับเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 จากเสียงกลางระดับ /33/ ใน ภาษาไทยมาตรฐาน เป็นเสียง กลาง-ขึ้น /35/ ตามระบบเสียง วรรณยุกต์ในภาษาลาว
	การแปรทาง ความหมาย (semantic variation)	“สะพาน” /khuo ⁴³⁴ / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /k ^h uā:/, /sá-p ^h á:n/)	/khuo ⁴³⁴ / (ความหมายเดิม: สะพาน ความหมายปัจจุบัน: สะพานไม้ หรือสะพานขนาดเล็ก ทำด้วย ไม้) หมายเหตุ: มีคำว่า /sa-phā:n ²³ / ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และใช้ในความหมายว่า “สะพาน คอนกรีต หรือสะพานขนาดใหญ่ ทำด้วยคอนกรีต”
		“อาหญิง” /ʔa: ²³² / (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: /ʔa:/)	/ʔa: ²³² / (ความหมายเดิม: อาผู้หญิง ความหมายปัจจุบัน: อาผู้หญิง หรืออาผู้ชาย) หมายเหตุ: เดิมคำว่า “อาผู้ชาย” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ใช้ คำว่า /ʔa:w ²³ / ปัจจุบันผู้พูด ภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำบัวใช้ทั้ง คำว่า /ʔa:w ²³ / และ /ʔa: ²³ / ใน ความหมายว่า “อาผู้ชาย”)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวแยก
กล่าวในหัวข้อ 4.6.2.2.1 และ 4.6.2.2.2 ต่อไปนี้

4.6.2.2.1 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาว

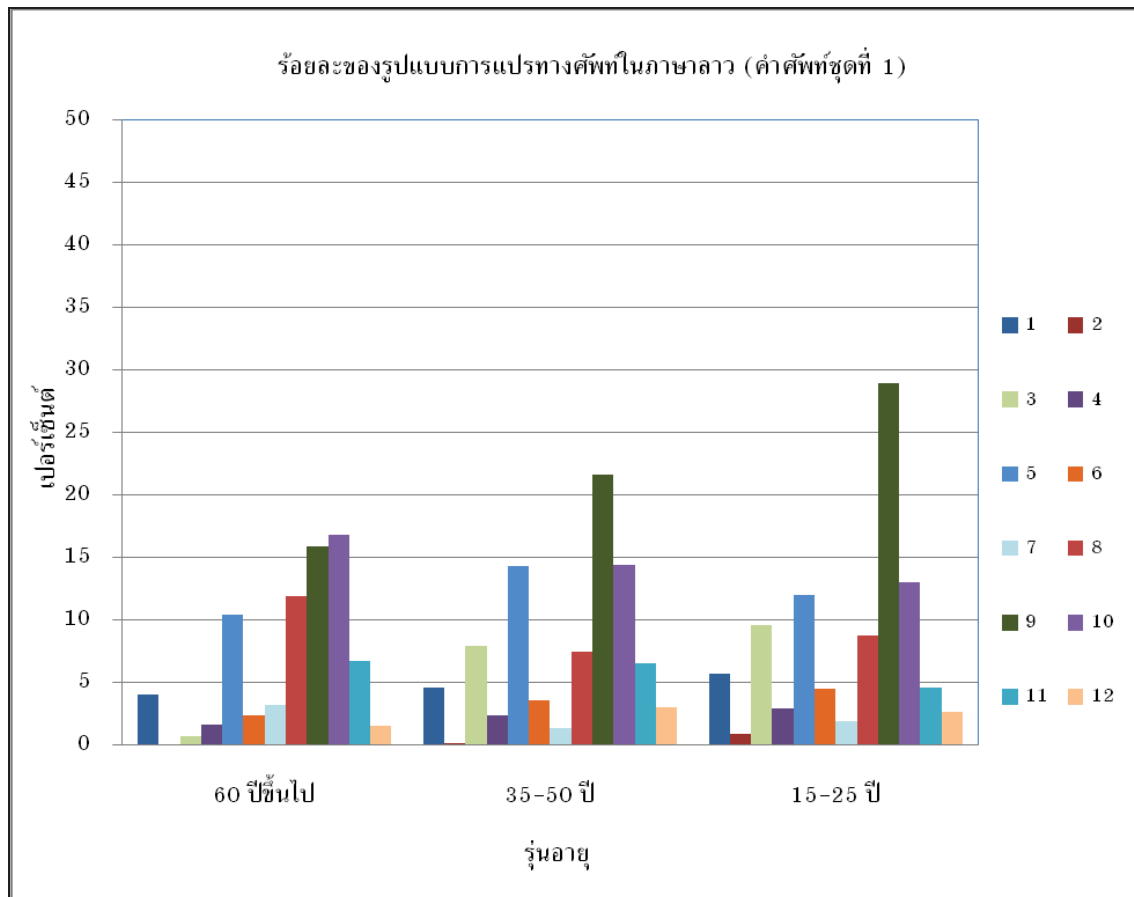
ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 12 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ การทำให้สระมีรูปอ่อนลง การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการละหรือการลดพยางค์ (ไม่มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) ส่วนการแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษามี 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ การแปรของเสียงสระ การแปรของเสียงวรรณยุกต์ การปนกันของคำศัพท์ คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำยืมภาษาคำเมือง การสร้างคำศัพท์ใหม่ และการแปรทางความหมายซึ่งล้วนแต่เป็นรูปแบบที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนที่กล่าวมาในตอนต้น

ในการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ภาษาลาวในรายการคำชุดที่ 1 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปรของคำศัพท์เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวน กล่าวคือ คำศัพท์ส่วนใหญ่ในภาษาลาวไม่ได้มีการแปรเพียงรูปแบบเดียว เช่น มีหลายกรณีที่คำศัพท์ 1 คำมีการแปรทั้งการสั้นลงของเสียงสระ และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น หรือมีทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะและการแปรของเสียงสระ เป็นต้น

ตารางที่ 129 ต่อไปนี้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่มีการแปรแต่ละรูปแบบ นอกจากนี้ในตารางที่ 129 ผู้วิจัยได้นำจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุยังใช้คำศัพท์เดิมอยู่มากน้อยต่างกันเพียงใด และมีการใช้คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่มีการแปรแต่ละรูปแบบหรือไม่ เพียงใด ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ นั้นแสดงไว้ในภาพที่ 93

ตารางที่ 129 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบ การแปร ของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	167	66.8	129	51.6	127	50.8	141	56.4
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	10	4.0	11	4.4	14	5.6	12	4.7
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	0	0.0	0	0.0	2	0.8	1	0.3

ภาพที่ 93 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

จากตารางที่ 129 และภาพที่ 93 จะเห็นได้ว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาวมีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมหรือคำที่ไม่มีการแปรรูปแบบใด ๆ ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุโดยเฉลี่ย 141 คำหรือคิดเป็น 56.4% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุพบข้อสรุปสอดคล้องกับการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนกล่าวคือ การใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมเท่านั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (66.8%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (51.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (50.8%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำศัพท์และค่าร้อยละโดยเฉลี่ยของรูปแบบการแปรของคำศัพท์ทั้ง 12 รูปแบบที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาวดังแสดงในตารางที่ 129 และภาพที่ 93 จะเห็นได้ว่า มีการแปรของคำศัพท์ 3 รูปแบบที่มีร้อยละของการปรากฏตั้งแต่ 10% ขึ้นไป ได้แก่ รูปแบบที่ 9 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) ปรากฏโดยเฉลี่ย 55 คำ (22.1%) ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาคำเมือง) ซึ่งพบในรายการคำชุดที่ 1 โดยเฉลี่ย 37 คำ (14.7%) และรูปแบบที่ 5 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) ปรากฏโดยเฉลี่ย 31 คำ (12.3%)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน

และภาษาพวน กล่าวคือ เมื่อพิจารณาการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) นั้นพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด (28.8%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (21.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (16.0%) ตามลำดับ ในที่นี้จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 1 และ 2 เท่าตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาคำเมือง) เป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาวคิดเป็นคำร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ข้างต้น ผลการเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 10 ระหว่างผู้พูดแต่ละรุ่นอายุพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด (16.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (14.4%) และรุ่นอายุที่ 3 ใช้การแปรรูปแบบที่ 10 โดยเฉลี่ยน้อยที่สุด (12.8%) ซึ่งใกล้เคียงกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ผลการวิจัยในที่นี้แสดงให้เห็นว่า การใช้คำยืมภาษาคำเมืองปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาลาวน้อยกว่าการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน แต่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งตรงข้ามกับการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ตามลำดับ

ส่วนการแปรในอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 10 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 5 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) นั้นพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (14.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (12.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (10.4%)

นอกเหนือจากการแปรของคำศัพท์ 3 รูปแบบข้างต้นแล้ว ยังมีการแปรรูปแบบอื่น ๆ ที่พบในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 ที่พูดโดยผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น แต่มีร้อยละโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.3%-9.5% เท่านั้น

4.6.2.2.2 การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว

ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวของผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า มีรูปแบบการแปรรวม 13 รูปแบบ โดยแยกเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน 5 รูปแบบ แตกต่างจากผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 คือ ในรายการคำชุดที่ 2 นี้มีการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้นเป็นรูปแบบการแปรของคำศัพท์เพิ่มขึ้นมาอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วนการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษานั้นมี 8 รูปแบบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1

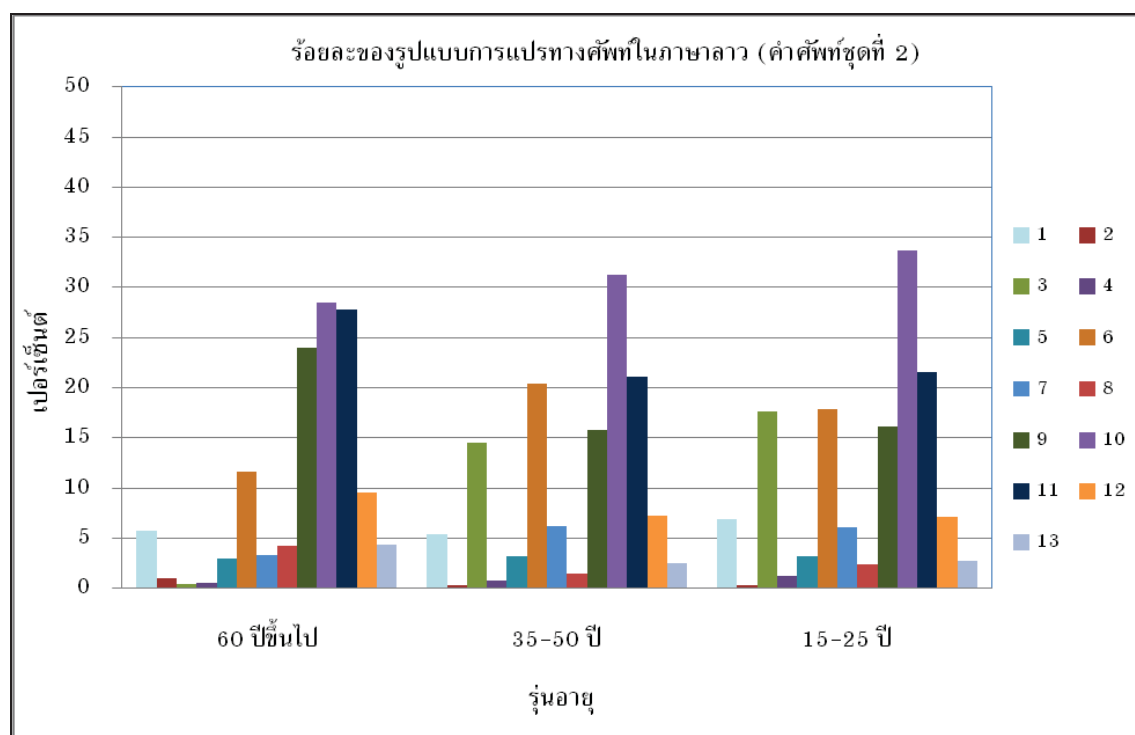
จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 นั่นคือ มีคำศัพท์จำนวนมากที่มีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น คำศัพท์ 1 คำ อาจมีทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ และการแปรของเสียงวรรณยุกต์ เป็นต้น

จำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่มีการแปรแต่ละรูปแบบแสดงไว้ในตารางที่ 130 ในที่นี้ได้แสดงจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ไว้ด้วย ส่วนแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละของการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์รายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวนั้นแสดงไว้ในภาพที่ 94

ตารางที่ 130 ค่าเฉลี่ยของจำนวนและร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	350	63.6	243	44.2	233	42.4	275	50.1
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	32	5.8	30	5.5	38	6.9	33	6.1
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.9	2	0.4	2	0.4	3	0.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	3	0.5	80	14.5	97	17.6	60	10.9
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	3	0.5	4	0.7	7	1.3	5	0.8
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	16	2.9	18	3.3	18	3.3	17	3.2
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	64	11.6	112	20.4	98	17.8	91	16.6
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	18	3.3	34	6.2	33	6.0	28	5.2
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	24	4.4	8	1.5	13	2.4	15	2.7
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	132	24.0	87	15.8	89	16.2	103	18.7
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	157	28.5	172	31.3	185	33.6	171	31.2

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	153	27.8	116	21.1	119	21.6	129	23.5
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	53	9.6	40	7.3	39	7.1	44	8.0
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	24	4.4	14	2.5	15	2.7	18	3.2
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	88	16.0	61	11.1	50	9.1	66	12.1

ภาพที่ 94 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของร้อยละของคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว แสดงให้เห็นว่าการใช้คำศัพท์เดิมหรือคำศัพท์ที่ไม่มีการแปรรูปใด ๆ มีร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้คำของผู้พูดทั้ง 3

รุ่นอายุคิดเป็น 50.1% ซึ่งต่ำกว่าร้อยละโดยเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมระหว่างผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุจะเห็นได้ว่าผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 มีร้อยละของการใช้คำศัพท์เดิมสูงที่สุด (63.6%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (44.2%) ซึ่งใกล้เคียงกับการใช้คำศัพท์เดิมของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (42.4%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เดิมในรายการคำชุดที่ 1 ที่ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์เดิมมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

จากการเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ทั้ง 13 รูปแบบ (ดูตารางที่ 130) อาจสรุปได้ว่า มีการแปรของคำศัพท์ที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละในการปรากฏตั้งแต่ 10% ขึ้นไปรวม 5 รูปแบบ เรียงตามลำดับการปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) เป็นรูปแบบที่ปรากฏมากที่สุดในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาว กล่าวคือ เป็นรูปแบบที่มีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คิดเป็น 31.2% โดยผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3 เป็นรุ่นอายุที่ใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุด (33.6%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (31.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (28.5%) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 กับที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า คำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าที่ปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 คิดเป็น 9.1%

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาลาวที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละของการปรากฏมาจากการยืมคำภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) ซึ่งมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยจากการใช้ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุคือ 23.5% น้อยกว่าการปรากฏของคำยืมภาษาไทยมาตรฐานประมาณ 7.7% เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาคำเมืองระหว่างผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด (27.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (21.6%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับการใช้คำยืมภาษาคำเมืองของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (21.1%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ข้างต้นในแง่ที่ว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากที่สุด แต่ที่แตกต่างกันคือ ในรายการคำชุดที่ 2 ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 แต่มากกว่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในขณะที่รายการคำชุดที่ 1 ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำยืมภาษาคำเมืองมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3

การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การผสมกันของคำศัพท์หรือการที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันเป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 11 ข้างต้น กล่าวคือ การแปรของคำศัพท์รูปแบบที่ 9 นี้ปรากฏในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวโดยเฉลี่ยคิดเป็น 18.7% โดยผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืมมากที่สุดโดยเฉลี่ยคิดเป็น 24.0% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (16.2%) ซึ่งใกล้เคียงกับการใช้คำศัพท์เดิมและคำยืมร่วมกันของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (15.8%)

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ที่พบเป็นอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 9 ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) ซึ่งพบโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุคิดเป็น 16.6% เมื่อเปรียบเทียบการแปรของเสียงพยัญชนะที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาว

ทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า ข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีการแปรของเสียงพยัญชนะปรากฏมากที่สุด (20.4%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (17.8%) และรุ่นอายุที่ 1 (11.6%) ตามลำดับ

ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏอันดับรองจากการแปรรูปแบบที่ 6 ข้างต้น ได้แก่ การแปรรูปแบบที่ 3 หรือการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น ซึ่งปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ คิดเป็น 10.9% โดยพบในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (17.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (14.5%) ส่วนรุ่นอายุที่ 1 นั้นมีออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นน้อยที่สุดคือคิดเป็น 0.5% เท่านั้น

เมื่อพิจารณาการแปรรูปแบบอื่น ๆ ในรายการคำชุดที่ 2 ของภาษาลาวจะเห็นได้ว่า การแปรรูปแบบอื่น ๆ ปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.5%–8.0% เท่านั้น

4.7 สรุป

การศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอนาน้อย) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอนาน้อย) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอนาน้อย) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอนาน้อย) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35–50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15–25 ปี โดยใช้รายการคำศัพท์ 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน (จำนวน 250 คำ) และชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ (จำนวน 550 คำ)

ผลการวิจัยพบว่า ในรายการคำชุดที่ 1 มีคำศัพท์เพียง 30.8% เท่านั้นที่ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวมีมากที่สุด (12.1%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวน (8.9%) ภาษาลื้อ (8.2%) ภาษาจีน (6.2%) และภาษาคำเมือง (5.5%) ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 2–4 ภาษา มีเพียง 0.1%–1.9% เท่านั้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า จากคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ภาษาไทยถิ่นที่มีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรมากที่สุด คือ ภาษาจีน (92.0%) รองลงมาคือ ภาษาลาว (91.2%) ภาษาพวน (86.8%) ภาษาคำเมือง (86.4%) และภาษาลื้อ (79.6%) ตามลำดับ

สำหรับผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 นั้นพบว่า จากคำศัพท์จำนวนทั้งสิ้น 550 ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 มีคำศัพท์เกินกว่า 90% ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการแปรเกิดขึ้น ภาษาที่มีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรมากที่สุดคือ ภาษาพวน (97.5%) รองลงมาคือ ภาษาจีน (94.9%) ภาษาลาว (94.5%) ภาษาลื้อ (94.2%) และภาษาคำเมือง (91.6%) ตามลำดับ

จากการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละของการใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า มีคำศัพท์เพียง 18.9% ที่ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่ร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวและเฉพาะในภาษาพวนมีความใกล้เคียงกัน คือ 14.0% และ 13.2% ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาคำเมือง (7.6%) ภาษาลื้อ

(7.2%) และภาษาจีน (4.8%) ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 2-4 ภาษานั้นมีเพียง 0.5%-3.7% เท่านั้น

เมื่อวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา และการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ

การศึกษาวิจัยการแปรทางคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในงานวิจัยนี้แยกเป็น 2 ส่วน ใหญ่ ๆ ได้แก่ การศึกษาการใช้คำศัพท์และการศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ โดยการศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์แยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 รุ่นอายุและการศึกษารูปแบบการแปรของคำศัพท์

ผลการศึกษาวิจัยการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบข้อสรุปว่า การใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาแบ่งได้ 7 ลักษณะ ได้แก่ (1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 (2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2 (3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 (4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 2 และ 3 (6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และ 3 และ (7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ

การศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ซึ่งแยกเป็น 2 ส่วนดังกล่าวมาแล้ว ได้แก่ การศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์ ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาในผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีลักษณะร่วมกันในการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

- ใช้ “คำเดิม” หรือคำศัพท์เดิมเท่านั้น
- ใช้เฉพาะ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม
- ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น
- ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น
- ใช้ “คำอื่น ๆ” ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา ตัวอย่างเช่น คำที่สร้างขึ้นจากวลี หรือคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ แต่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นให้ข้อมูลคำ ๆ นั้น และยืนยันว่าใช้คำ ๆ นั้นด้วย
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ส่วนผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษานั้น พบว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการแปร ได้แก่ การแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในหรือการแปรที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงคำให้ง่ายขึ้น

(simplification) และการแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายนอก ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การแปรของภาษาอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) และการละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) การแปรของเสียงสระ (vowel variation) การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) การผสมกันของคำศัพท์ (lexical mixture) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword) คำยืมภาษาไทถิ่นภาษาอื่น (เช่น ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำยืมจากภาษาคำเมือง หรือภาษาคำเมืองมีคำยืมจากภาษาลื้อ เป็นต้น) การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) และการแปรทางความหมาย (semantic variation)

จากการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในงานวิจัยนี้ พบข้อสรุปว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา มีการแปรของคำศัพท์ทุกรูปแบบที่กล่าวในข้างต้น นอกจากนี้ยังพบว่า การแปรทุกรูปแบบปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา แต่การแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาแต่ละรุ่นอายุมีความแตกต่างกัน และการแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาก็มีระดับความมากน้อยแตกต่างกันด้วยซึ่งจะได้นำเสนอต่อไปในบทที่ 5

บทที่ 5

การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์และ ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น

การศึกษาวិจัยการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ของจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาชิน (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา) โดยแยกวิเคราะห์ตามรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 250 คำ ชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ จำนวน 550 คำ

การนำเสนอผลการวิจัยการแปรทางคำศัพท์ในบทที่ 4 แบ่งเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ คือ ตอนที่ 1 การแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษานำเสนอในหัวข้อ 4.1 และตอนที่ 2 การแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาชิน ภาษาพวน และภาษาลาวนำเสนอในหัวข้อที่ 4.2-4.6 ตามลำดับ สำหรับเนื้อหาในบทที่ 5 นี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่นำเสนอในบทที่ 4 ทั้ง 2 ตอนดังกล่าวมาสรุปเพื่อให้เห็นภาพรวมของการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อที่ 5.1 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุในหัวข้อ 5.2 รวมทั้งการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อที่ 5.3 โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบข้อสรุปว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ของภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำศัพท์ที่มีการแปรเกิดขึ้นมากกว่า 70% เรียงลำดับภาษาไทยถิ่นที่มีการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาชิน (92.0%) ภาษาลาว (91.2%) ภาษาพวน (86.8%) ภาษาคำเมือง (86.4%) และภาษาลื้อ (79.6%) ส่วนการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน (97.5%) ภาษาชิน (94.9%) ภาษาลาว (94.5%) ภาษาลื้อ (94.2%) และภาษาคำเมือง (91.6%)

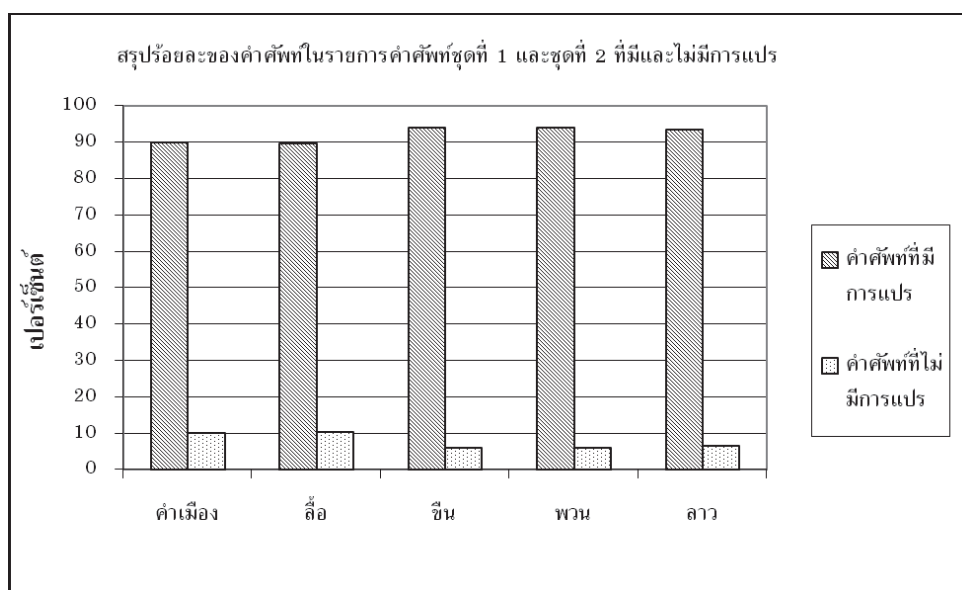
หากพิจารณาในภาพรวม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 มีการแปรปรากฏมากกว่าคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องจากคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 เป็นคำที่ใช้เฉพาะภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นคำศัพท์ที่สามารถใช้แยกภาษาไทยถิ่นภาษาหนึ่งหรือบางภาษาออกจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ในรายการคำชุดที่ 2 ยังมีคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันระหว่างภาษาไทยถิ่นบางภาษา และแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ค่อนข้างมากที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาจะยืมคำจากภาษาไทยถิ่น

อื่นที่พูดอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันเข้ามาใช้ในภาษาของตน เช่น การใช้คำยืมภาษาคำเมืองในภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว หรือการใช้คำยืมภาษาลื้อในภาษาคำเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำยืมภาษาไทยมาตรฐานปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ใช้ในราชการ ใช้สอนในโรงเรียน รวมทั้งใช้ในสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ จึงมีผลให้ผู้พูดภาษาไทถิ่น โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานที่โรงเรียน เกิดการเรียนรู้ภาษาไทยมาตรฐานได้เร็ว และสามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง มีการยืมคำจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ปนหรือใช้แทนคำศัพท์ในภาษาพูดของตนเป็นจำนวนมาก

ภาพรวมของการแปรทางศัพท์โดยรวมคำศัพท์ทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาแสดงในตารางที่ 131 และภาพที่ 95

ตารางที่ 131 สรุปปริมาณจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

ภาษา	จำนวนคำศัพท์		คำศัพท์ที่ไม่มีการแปร	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
คำเมือง	720	90.0	80	10.0
ลื้อ	717	89.6	83	10.4
จีน	752	94.0	48	6.0
พวน	753	94.1	47	5.9
ลาว	748	93.5	52	6.5

ภาพที่ 95 แผนภูมิแสดงผลสรุปปริมาณร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่มีการแปรและไม่มีการแปร

เมื่อเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์โดยสรุปรวมทั้งคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา สามารถสรุปภาพรวมของการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาพวน (94.1%) ภาษาจีน (94%) ภาษาลาว (93.5%) ภาษาคำเมือง (90%) และภาษาลื้อ (89.6%) อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า ร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษานั้นค่อนข้างใกล้เคียงกัน

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์โดยรวมทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในแต่ละภาษา ทำให้เห็นภาพรวมของการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังแสดงในตารางที่ 132

ตารางที่ 132 สรุปรวมจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น

การใช้คำศัพท์ \ จำนวนและร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นเพียง 1 ภาษา		
คำเมือง	362	7.1
ลื้อ	376	7.4
จีน	261	5.2
พวน	619	12.2
ลาว	686	13.5
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 2 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ	43	0.9
คำเมือง, จีน	77	1.5
ลื้อ, จีน	70	1.4
ลื้อ, พวน	65	1.3
ลื้อ, ลาว	56	1.1
คำเมือง, ลาว	67	1.3
คำเมือง, พวน	76	1.5
จีน, พวน	75	1.5
จีน, ลาว	52	1.0
พวน, ลาว	122	2.4
คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา		
คำเมือง, ลื้อ, จีน	77	1.5
คำเมือง, ลื้อ, พวน	31	0.6
คำเมือง, ลื้อ, ลาว	30	0.6

จำนวนและร้อยละ การใช้คำศัพท์	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
คำเมือง, ขึ้น, พวน	56	1.1
คำเมือง, ขึ้น, ลาว	62	1.2
คำเมือง, พวน, ลาว	51	1.0
ลื้อ, ขึ้น, พวน	43	0.9
ลื้อ, ขึ้น, ลาว	32	0.6
ลื้อ, พวน, ลาว	24	0.5
ขึ้น, พวน, ลาว	50	1.0
คำเมือง, ลื้อ, ขึ้น, พวน	200	3.9
คำเมือง, ลื้อ, ขึ้น, ลาว	96	1.9
คำเมือง, ขึ้น, พวน, ลาว	106	2.1
ลื้อ, ขึ้น, พวน, ลาว	57	1.1
คำเมือง, ลื้อ, พวน, ลาว	51	1.0
ทั้ง 5 ภาษา	1,098	21.7
รวม	5,071	100

เมื่อรวมคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ที่มีจำนวนคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 800 คำ (คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ + คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ) กับคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักอีก 4,271 คำ (คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำที่กำหนดในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 935 คำ + ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 3,336 คำ)¹²⁴ ทำให้มีคำศัพท์ในรายการคำทั้ง 2 ชุดรวมทั้งสิ้น 5,071 คำ (คำศัพท์หลักจำนวน 800 คำ + คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักจำนวน 4,271 คำ) และจากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์จากทั้ง 2 รายการคำรวมกันโดยพิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่น 2 ภาษา และคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา พบข้อสรุปว่ามีคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามากที่สุดคือ 1,098 คำหรือคิดเป็น 21.7%

เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งจะเห็นว่า มีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวปรากฏมากที่สุด คือ จำนวน 686 คำ (13.5%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวนจำนวน 619 คำ (12.2%) ภาษาลื้อจำนวน 376 คำ (7.4%) ภาษาคำเมืองจำนวน 362 คำ (7.1%) และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาขึ้นมีจำนวนน้อยที่สุดคือ 261 คำ (5.2%)

¹²⁴ ดูบทที่ 4 หัวข้อ 4.1.1 และ 4.1.2

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่น 2 ภาษาพบว่า คำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาวมีมากที่สุดคือ 122 คำ (2.4%) ส่วนคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่น 3 ภาษานั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีมากที่สุดคือ 77 คำ (1.5%) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดกลุ่มภาษาไทยถิ่นตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern Tai) ของเจมส์ อาร์. เชมเบอร์เลน (Chamberlain 1972, 1975) ที่จัดให้ภาษาคำเมือง (ในบทความของเชมเบอร์เลนใช้คำว่า “Yuan”) ภาษาลื้อ และภาษาจีนอยู่กลุ่มย่อย P และจัดให้ภาษาพวนและภาษาลาวอยู่กลุ่ม PH¹²⁵

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 4 ภาษาจะเห็นได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนปรากฏมากที่สุดคือมีจำนวน 200 คำ (3.9%) ในที่นี้อาจสันนิษฐานได้ว่า การที่ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนพูดอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ในอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จึงมีความเป็นไปได้มากที่จะเกิดการยืมคำศัพท์จากภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง โดยเฉพาะการยืมคำจากภาษาคำเมืองซึ่งเป็นภาษากลาง (lingua franca) ที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้เมื่อติดต่อสื่อสารกับผู้ที่พูดภาษาต่างจากตน รวมทั้งการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานผ่านทางการเรียนการสอนในโรงเรียน หน่วยงานราชการ และสื่อสารมวลชนดังกล่าวในตอนต้น ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษามีคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันมากกว่ากับภาษาลาวซึ่งพูดในบริเวณที่ห่างออกไปคนละอำเภอ

5.2 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นของผู้พูด 3 รุ่นอายุ

5.2.1 การเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา (สรุปรวมรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)

จากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ทำให้สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์แบ่งได้ 7 ลักษณะ ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2-4.6 และได้นำมาสรุปไว้ในที่นี้อีกครั้ง ดังนี้

- 1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1
- 2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2
- 3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3
- 4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2
- 5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3
- 6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3
- 7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ

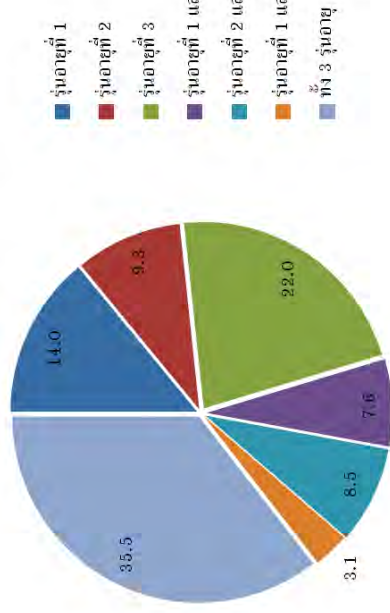
¹²⁵ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.4.2 และดูแผนภูมิแสดงการแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตามแนวคิดของเชมเบอร์เลน (Chamberlain, 1972, 1975) ในภาพที่ 17 และ 18

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาของผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยพิจารณาจากข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และในรายการคำชุดที่ 2 สามารถสรุปจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 133 และภาพที่ 96 (ดูผลการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่แยกตามรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2-4.6)

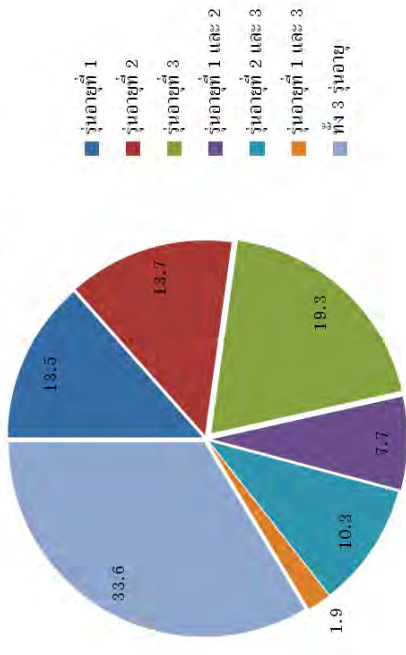
ตารางที่ 133 จำนวนคำศัพท์และร้อยละของการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่น 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

รุ่นอายุ จำนวน และร้อยละ	ลักษณะการใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุต่าง ๆ							รวม
	1 (รุ่นอายุ ที่ 1)	2 (รุ่นอายุ ที่ 2)	3 (รุ่นอายุ ที่ 3)	4 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 2)	5 (รุ่นอายุ ที่ 2 และ 3)	6 (รุ่นอายุ ที่ 1 และ 3)	7 (ทั้ง 3 รุ่น อายุ)	
● ภาษาคำเมือง								
จำนวนคำศัพท์	449	297	705	242	270	100	1,137	3,200
ร้อยละ	14.0	9.3	22.0	7.6	8.5	3.1	35.5	100
● ภาษาลื้อ								
จำนวนคำศัพท์	422	429	604	241	321	61	1,052	3,130
ร้อยละ	13.5	13.7	19.3	7.7	10.3	1.9	33.6	100
● ภาษาขีน								
จำนวนคำศัพท์	471	518	476	287	335	93	1,212	3,392
ร้อยละ	13.9	15.3	14.0	8.5	9.9	2.7	35.7	100
● ภาษาพวน								
จำนวนคำศัพท์	718	530	741	531	323	100	1,105	4,048
ร้อยละ	17.7	13.1	18.3	13.1	8.0	2.5	27.3	100
● ภาษาลาว								
จำนวนคำศัพท์	692	480	665	322	462	128	1,031	3,780
ร้อยละ	18.3	12.7	17.6	8.5	12.2	3.4	27.3	100

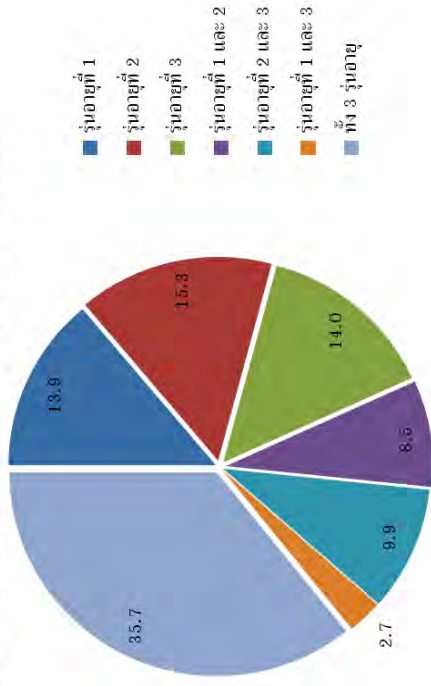
สรุปร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาแม่เมือง

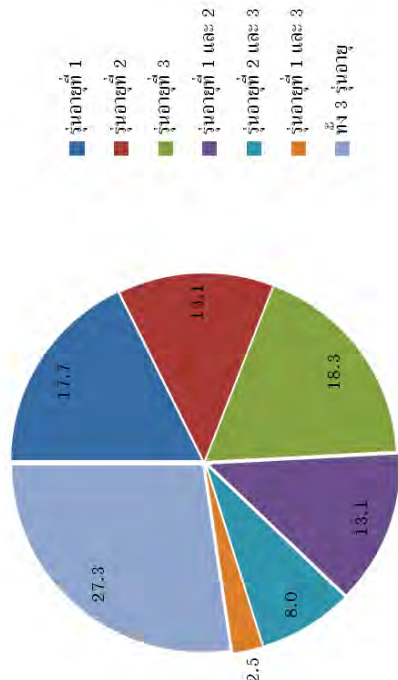
สรุปร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาลื้อ

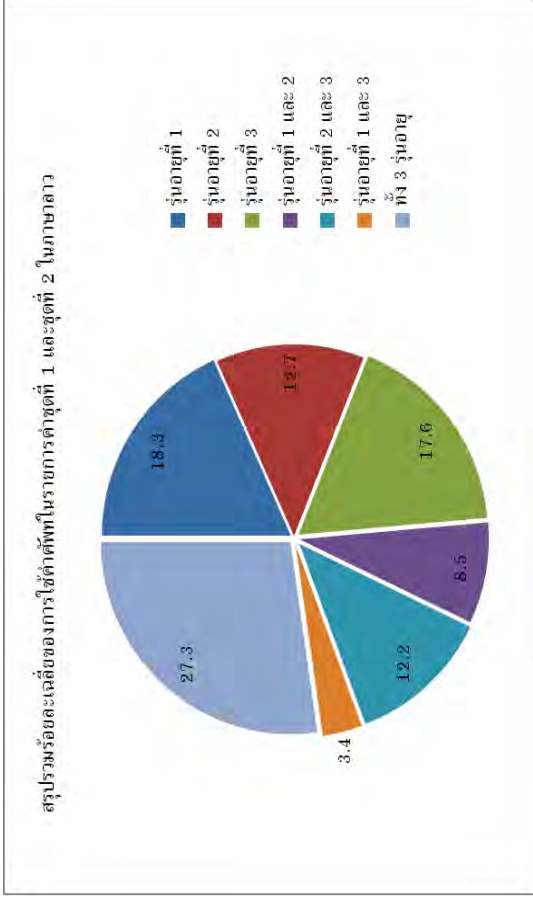

สรุปร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาจีน

สรุปร้อยละเฉลี่ยของการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ในภาษาพวน

ภาพที่ 96 แผนภูมิแสดงสัดส่วนร้อยละการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่น 3 รุ่นอายุ (สรุปผลจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำศัพท์ที่สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ทั้งคำศัพท์หลักที่มีทั้งสิ้น 800 คำ (รายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ + รายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ) และคำศัพท์ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เช่น คำกลายหรือคำที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์หลัก คำยืม และคำอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีจำนวนคำศัพท์เพิ่มขึ้นจากคำศัพท์หลักเป็นจำนวน 4-5 เท่า ในที่นี้สามารถเรียงลำดับภาษาไทถิ่นที่มีจำนวนคำศัพท์เพิ่มขึ้นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

- 1) ภาษาพวน (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 3,248 คำ = 4,048 คำ)
- 2) ภาษาลาว (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,980 คำ = 3,780 คำ)
- 3) ภาษาจีน (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,592 คำ = 3,392 คำ)
- 4) ภาษาคำเมือง (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,400 คำ = 3,200 คำ)
- 5) ภาษาลื้อ (คำศัพท์หลัก 800 คำ + คำที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก 2,330 คำ = 3,130 คำ)

เมื่อพิจารณาจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักโดยรวมทั้งคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษาพวนมีการแปรของคำศัพท์ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาลาว ภาษาจีน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อเป็นภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏน้อยที่สุด

5.2.2 การเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์และการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา (สรุปรวมรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)

5.2.2.1 การเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา (สรุปรวมรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)

จากผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา สรุปภาพรวมได้ว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันดังที่นำเสนอไว้ในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2.2 และนำมาสรุปไว้อีก ดังนี้

- ใช้เฉพาะ “คำเดิม” ซึ่งในที่นี้หมายถึงคำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา
- ใช้เฉพาะ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม เช่น คำที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ หรือคำที่มีการลดหรือการละพยางค์ เป็นต้น
- ใช้เฉพาะ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทถิ่นอื่น เช่น ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ เป็นต้น

- ใช้เฉพาะ “คำใหม่” หรือคำที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษา และบางส่วนของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ
- ใช้เฉพาะ “คำอื่น ๆ” หรือคำที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา โดยอาจเป็นคำที่สร้างขึ้นจากวลี หรือเป็นคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกันกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ แต่ผู้พูดภาษาไทถิ่นให้ข้อมูลคำ ๆ นั้น และยืนยันว่าใช้คำ ๆ นั้นด้วย
- ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมาข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยสรุปรวมข้อมูลคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แสดงในตารางที่ 134 และภาพที่ 97 โดยในตารางที่ 134 ได้แรเงาแถวของรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 10% ขึ้นไปด้วย เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์รูปแบบใดบ้างที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ โดยเน้นให้เห็นเฉพาะรูปแบบที่ปรากฏโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 10% ขึ้นไป (ดูรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2-4.6)

ตารางที่ 134 สรุปรวมจำนวนและร้อยละของรูปแบบการใช้คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา 3 รุ่นอายุ

รูปแบบการใช้ศัพท์	รุ่นอายุ 60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
● ภาษาคำเมือง								
1. คำเดิม	260	32.5	234	29.3	124	15.5	206	25.8
2. คำกลาย	48	6.0	39	4.9	19	2.4	35	4.4
3. คำยืม	25	3.1	34	4.3	44	5.5	34	4.3
4. คำใหม่	5	0.6	4	0.5	0	0.0	3	0.4
5. คำอื่น ๆ	2	0.3	0	0.0	0	0.0	1	0.1
6. คำเดิม, คำกลาย	58	7.3	60	7.5	68	8.5	62	7.7
7. คำเดิม, คำยืม	96	12.0	136	17.0	198	24.8	143	17.9
8. คำเดิม, คำใหม่	25	3.1	13	1.6	10	1.2	16	2.0

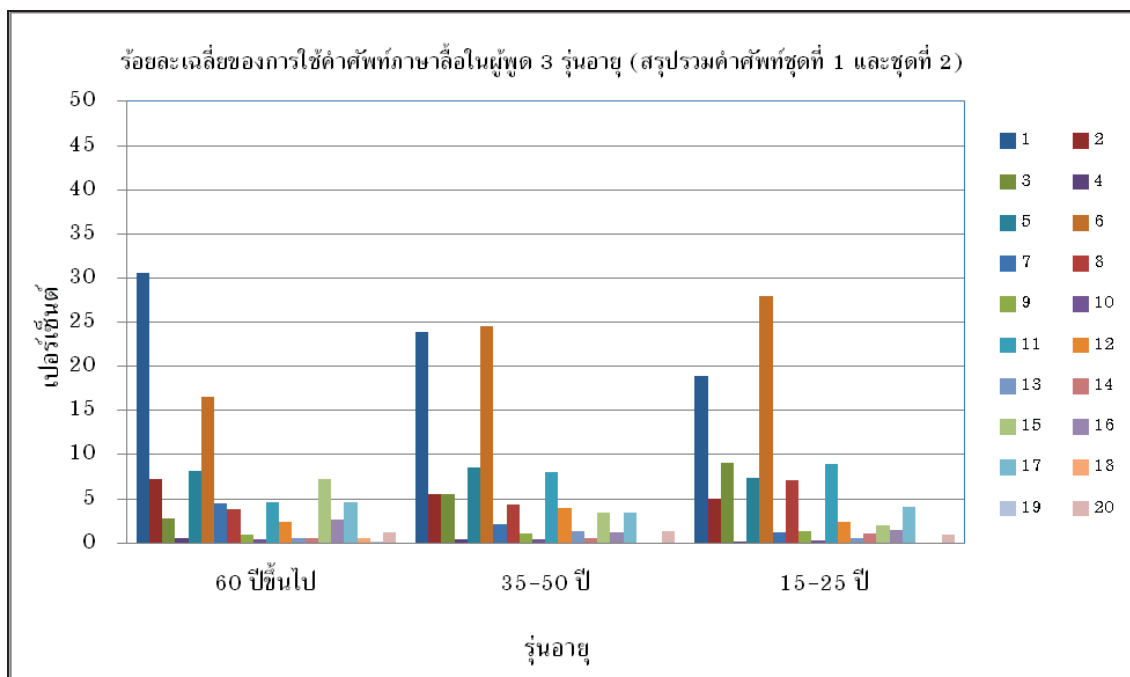
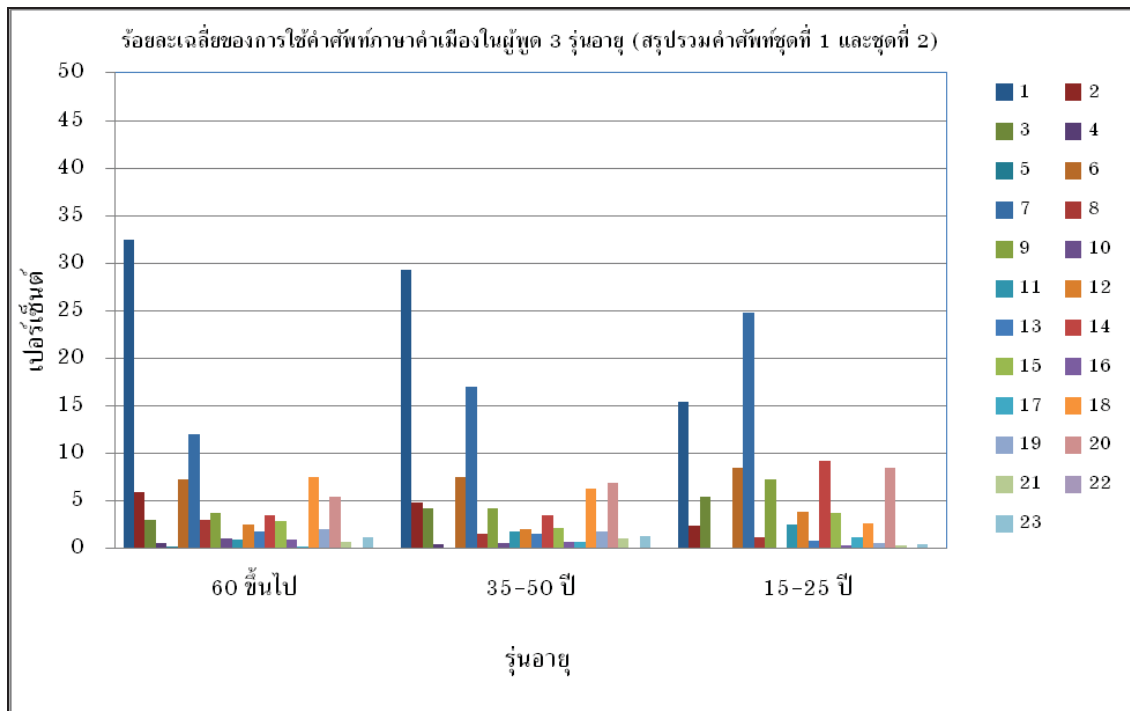
รูปแบบ การใช้ศัพท์	รุ่นอายุ		60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ
9. คำกลาย, คำยืม	30	3.8	34	4.3	58	7.3	41	5.1		
10. คำกลาย, คำใหม่	9	1.1	5	0.6	1	0.1	5	0.6		
11. คำยืม, คำใหม่	8	1.0	14	1.8	20	2.5	14	1.8		
12. คำยืม, คำอื่นๆ	21	2.6	17	2.1	31	3.9	23	2.9		
13. คำกลาย, คำอื่นๆ	14	1.8	13	1.6	7	0.9	11	1.4		
14. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	28	3.5	28	3.5	74	9.2	43	5.4		
15. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	23	2.9	18	2.2	30	3.8	24	3.0		
16. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	8	1.0	6	0.7	3	0.4	6	0.7		
17. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	2	0.3	6	0.7	10	1.2	6	0.7		
18. คำเดิม, คำอื่นๆ	60	7.5	50	6.3	22	2.7	44	5.5		
19. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่นๆ	17	2.1	14	1.8	5	0.6	12	1.5		
20. คำเดิม, คำยืม, คำอื่นๆ	44	5.5	55	6.9	68	8.5	56	7.0		
21. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่นๆ	6	0.7	9	1.1	3	0.4	6	0.7		
22. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่นๆ	1	0.1	1	0.1	1	0.1	1	0.1		
23. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	10	1.2	10	1.3	4	0.5	8	1.0		
รวม	800	100	800	100	800	100	800	100		
● ภาษาลื้อ										
1. คำเดิม	245	30.6	191	23.9	151	18.9	196	24.5		
2. คำกลาย	58	7.3	44	5.5	40	5.0	47	5.9		
3. คำยืม	22	2.8	44	5.5	73	9.1	46	5.8		
4. คำใหม่	5	0.6	3	0.4	1	0.1	3	0.4		
5. คำเดิม, คำกลาย	65	8.1	69	8.6	59	7.4	64	8.0		

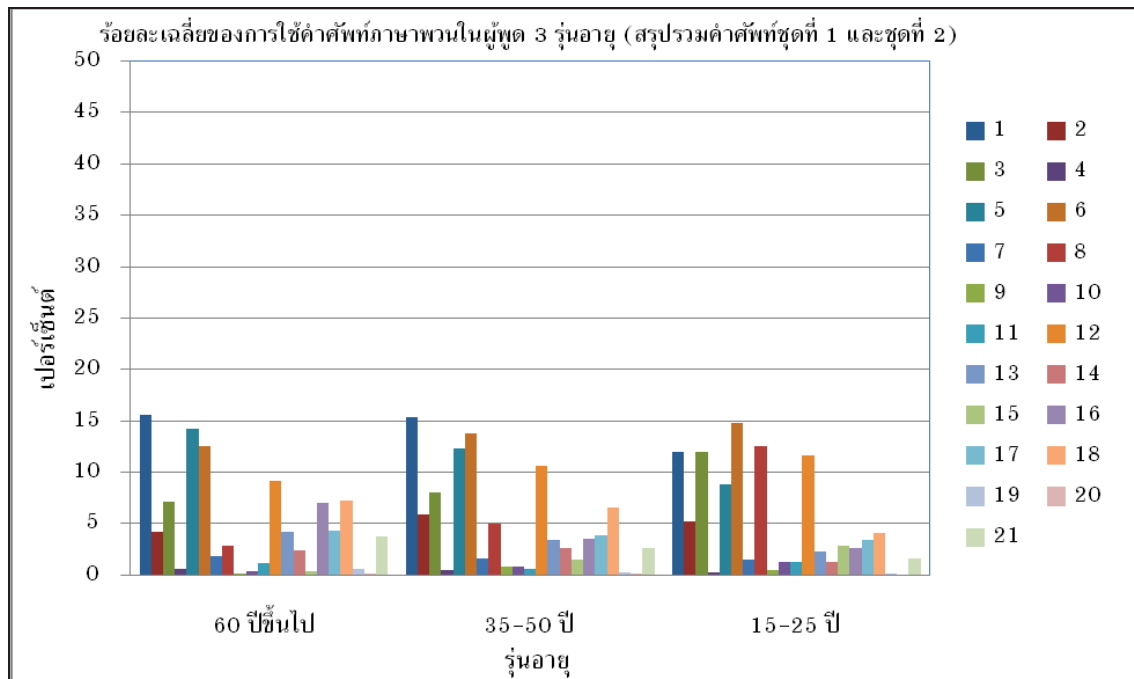
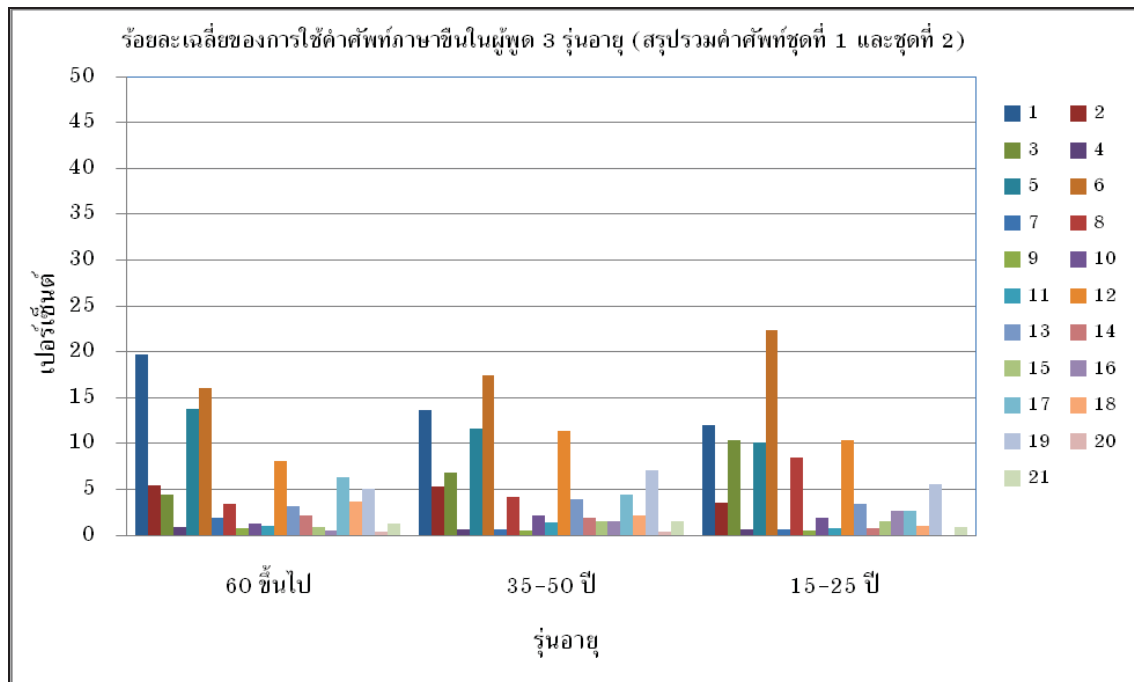
รูปแบบการใช้ศัพท์	รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
6. คำเดิม, คำยืม		132	16.5	197	24.6	224	28.0	184	23.0
7. คำเดิม, คำใหม่		36	4.5	17	2.1	10	1.2	21	2.6
8. คำกลาย, คำยืม		30	3.8	34	4.3	57	7.1	40	5.0
9. คำกลาย, คำใหม่		7	0.9	9	1.1	11	1.4	9	1.1
10. คำยืม, คำใหม่		3	0.4	3	0.4	2	0.3	3	0.3
11. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม		37	4.6	64	8.0	72	9.0	58	7.2
12. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่		19	2.4	32	4.0	19	2.4	23	2.9
13. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่		4	0.5	11	1.4	4	0.5	6	0.8
14. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่		5	0.6	5	0.6	9	1.1	6	0.8
15. คำเดิม, คำอื่น ๆ		58	7.3	28	3.5	16	2.0	34	4.3
16. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ		22	2.7	10	1.2	12	1.5	15	1.8
17. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ		37	4.6	28	3.5	33	4.1	33	4.1
18. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ		4	0.5	0	0.0	0	0.0	1	0.2
19. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ		1	0.1	0	0.0	0	0.0	0	0.0
20. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่		10	1.2	11	1.4	7	0.9	10	1.3
รวม		800	100	800	100	800	100	800	100
● ภาษาจีน									
1. คำเดิม		158	19.8	109	13.6	96	12.0	121	15.1
2. คำกลาย		44	5.5	43	5.4	28	3.5	38	4.8
3. คำยืม		35	4.4	55	6.9	83	10.4	58	7.2
4. คำใหม่		7	0.9	5	0.6	5	0.6	6	0.7
5. คำเดิม, คำกลาย		110	13.8	93	11.6	81	10.1	95	11.8

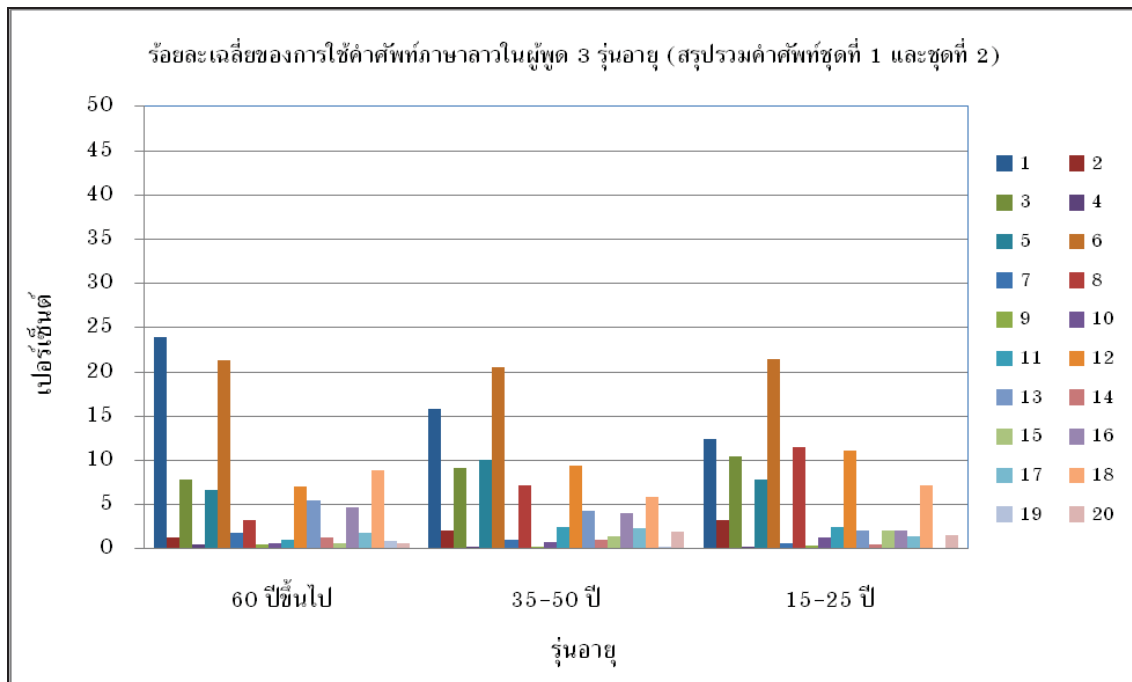
รูปแบบการใช้ศัพท์	รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ	จำนวนคำศัพท์	ร้อยละ
6. คำเดิม, คำยืม		128	16.0	140	17.5	179	22.4	149	18.6
7. คำเดิม, คำใหม่		15	1.9	5	0.6	5	0.6	8	1.0
8. คำกลาย, คำยืม		27	3.4	33	4.1	68	8.5	43	5.3
9. คำกลาย, คำใหม่		6	0.8	4	0.5	4	0.5	5	0.6
10. คำยืม, คำใหม่		10	1.2	17	2.1	15	1.9	14	1.8
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ		8	1.0	11	1.4	6	0.8	8	1.0
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม		65	8.1	91	11.4	83	10.4	80	10.0
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่		25	3.1	31	3.9	27	3.3	28	3.5
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่		17	2.1	15	1.9	6	0.8	12	1.6
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่		7	0.9	12	1.5	12	1.5	10	1.2
16. คำกลาย, คำยืม, คำอื่น ๆ		4	0.5	12	1.5	21	2.6	12	1.5
17. คำเดิม, คำอื่น ๆ		51	6.4	35	4.4	21	2.6	35	4.5
18. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ		29	3.6	17	2.1	8	1.0	18	2.3
19. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ		41	5.0	57	7.1	45	5.6	48	6.0
20. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ		3	0.4	3	0.4	0	0.0	2	0.3
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่		10	1.3	12	1.5	7	0.9	10	1.2
รวม		800	100	800	100	800	100	800	100
● ภาษาพวน									
1. คำเดิม		125	15.6	123	15.4	96	12.0	115	14.3
2. คำกลาย		34	4.3	47	5.9	42	5.3	41	5.1
3. คำยืม		57	7.1	64	8.0	96	12.0	72	9.0
4. คำใหม่		5	0.6	4	0.5	2	0.2	4	0.5

รูปแบบ การใช้ศัพท์	รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ
5. คำเดิม, คำกลาย		114	14.3	99	12.4	71	8.9	95	11.8
6. คำเดิม, คำยืม		100	12.5	110	13.8	118	14.8	109	13.7
7. คำเดิม, คำใหม่		15	1.9	13	1.6	12	1.5	13	1.6
8. คำกลาย, คำยืม		23	2.9	40	5.0	100	12.5	54	6.8
9. คำกลาย, คำใหม่		1	0.1	7	0.9	4	0.5	4	0.5
10. คำยืม, คำใหม่		3	0.4	7	0.9	10	1.2	6	0.8
11. คำกลาย, คำอื่น ๆ		9	1.1	5	0.6	10	1.3	8	1.0
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม		73	9.1	85	10.6	93	11.6	84	10.5
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่		34	4.2	27	3.4	18	2.3	26	3.3
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่		19	2.4	21	2.6	10	1.2	17	2.1
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่		3	0.4	12	1.5	23	2.9	13	1.6
16. คำเดิม, คำอื่น ๆ		56	7.0	28	3.5	21	2.6	35	4.4
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ		35	4.4	31	3.9	27	3.4	31	3.9
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ		58	7.2	53	6.6	33	4.1	48	6.0
19. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ		5	0.6	2	0.2	1	0.1	3	0.3
20. คำกลาย, คำใหม่, คำอื่น ๆ		1	0.1	1	0.1	0	0.0	1	0.1
21. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่		30	3.8	21	2.6	13	1.6	21	2.7
รวม		800	100	800	100	800	100	800	100
● ภาษาลาว									
1. คำเดิม		192	24.0	127	15.9	99	12.4	139	17.4
2. คำกลาย		10	1.2	17	2.1	26	3.3	18	2.2
3. คำยืม		63	7.9	73	9.1	84	10.5	73	9.2

รูปแบบ การใช้ศัพท์	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ	จำนวน คำศัพท์	ร้อยละ
4. คำใหม่	4	0.5	2	0.2	2	0.2	3	0.3
5. คำเดิม, คำกลาย	53	6.6	80	10.0	63	7.9	65	8.2
6. คำเดิม, คำยืม	171	21.4	164	20.5	172	21.5	169	21.1
7. คำเดิม, คำใหม่	14	1.8	8	1.0	5	0.6	9	1.1
8. คำกลาย, คำยืม	26	3.3	57	7.1	92	11.5	58	7.2
9. คำกลาย, คำใหม่	4	0.5	2	0.2	3	0.4	3	0.4
10. คำกลาย, คำอื่น ๆ	5	0.6	6	0.8	10	1.3	7	0.9
11. คำยืม, คำใหม่	8	1.0	20	2.5	20	2.5	16	2.0
12. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม	56	7.0	75	9.4	89	11.1	73	9.2
13. คำเดิม, คำยืม, คำใหม่	44	5.5	34	4.3	17	2.1	32	4.0
14. คำเดิม, คำกลาย, คำใหม่	10	1.2	8	1.0	4	0.5	7	0.9
15. คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	0.6	11	1.4	17	2.1	11	1.4
16. คำเดิม, คำอื่น ๆ	38	4.8	32	4.0	17	2.1	29	3.6
17. คำเดิม, คำกลาย, คำอื่น ๆ	14	1.8	19	2.4	11	1.4	15	1.8
18. คำเดิม, คำยืม, คำอื่น ๆ	71	8.9	47	5.9	57	7.1	59	7.3
19. คำเดิม, คำใหม่, คำอื่น ๆ	7	0.9	2	0.2	0	0.0	3	0.4
20. คำเดิม, คำกลาย, คำยืม, คำใหม่	5	0.6	16	2.0	12	1.5	11	1.4
รวม	800	100	800	100	800	100	800	100

ภาพที่ 97 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของรูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมจากข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ที่เก็บข้อมูลจากผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยเน้นเฉพาะรูปแบบปรากฏตั้งแต่ 10% ขึ้นไปนั้น ตารางที่ 134 และภาพที่ 97 แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทยถิ่นบางภาษามีการใช้คำศัพท์บางรูปแบบปรากฏมากน้อยคล้ายคลึงกัน และแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น สรุปได้ดังนี้

- 1) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมร่วมกับคำยืม ได้แก่ ภาษาคำเมืองซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 25.8% และรูปแบบที่ 7 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.9% และภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 24.5% และรูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 23.0%
- 2) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม ได้แก่ ภาษาลาวซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 21.1% และรูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.4%
- 3) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมและคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาขึ้นซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 18.6% รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 15.1% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.0%

- 4) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาพวนซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 14.3% รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 13.7% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.5%

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวมโดยยึดตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 สรุปได้ว่า รูปแบบการใช้คำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ย 10% ขึ้นไปในภาษาจีนและภาษาพวนมีความหลากหลายมากกว่ารูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาว กล่าวคือ ในภาษาจีนและภาษาพวน มีทั้งการใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำเดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย รวมทั้งการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ในขณะที่ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาวมีเพียงการใช้เฉพาะคำเดิม และการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมเท่านั้น

ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า การที่ภาษาจีนและภาษาพวนได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาไทยมาตรฐาน อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ในภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาดังกล่าวมีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่หลากหลาย ในขณะที่ภาษาคำเมืองเป็นภาษาของคนกลุ่มใหญ่และเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างคนที่พูดภาษาไทถิ่นต่างกันจึงได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานในระดับหนึ่ง เช่นเดียวกับภาษาลื้อที่พูดโดยคนกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้านหนองบัว และเป็นภาษาที่ผู้พูดมีความภูมิใจในภาษาของตน โดยสังเกตได้จากความพยายามในการรณรงค์ให้คนรุ่นใหม่ใช้ภาษาลื้อในการพูดติดต่อสื่อสารกันรวมทั้งการรณรงค์ให้คนในหมู่บ้านอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของคนลื้อไว้อย่างต่อเนื่องล้วนแต่เป็นปัจจัยเสริมให้ภาษาลื้อยังคงลักษณะทางภาษาไว้เป็นอย่างดี แม้จะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานบ้างก็ตาม ส่วนกรณีของภาษาลาวนั้น เนื่องจากเป็นภาษาที่พูดในบริเวณที่มีผู้พูดภาษาลาวเป็นภาษาของคนกลุ่มใหญ่ จึงได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานในระดับหนึ่งเท่านั้น

5.2.2.2 การเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา (สรุปรวมรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2)

ผลการศึกษาการแปรของคำศัพท์โดยสรุปรวมทั้งข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ทำให้สามารถจัดรูปแบบการแปรของคำศัพท์จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการแปร ได้แก่ การแปรของคำศัพท์ที่เกิดเนื่องจากปัจจัยภายใน ในที่นี้หมายถึง การแปรที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงคำให้ง่ายขึ้น และการแปรที่เกิดเนื่องจากปัจจัยภายนอก ในที่นี้หมายถึง การสัมผัสภาษา รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สรุปเป็นภาพรวมไว้ในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2-4.6 และได้นำมาสรุปไว้ในที่นี้อีก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน มีรูปแบบการแปรดังนี้

- การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)
- การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)
- การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)
- การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
- การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) มีรูปแบบการแปรดังนี้

- การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)
- การแปรของเสียงสระ (vowel variation)
- การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)
- การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)
- คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)
- คำยืมภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ โดยเฉพาะภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword) และภาษาลื้อ (Lue loanword)
- การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)
- การแปรทางความหมาย (semantic variation)

ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมจากข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 แสดงในตารางที่ 135 และภาพที่ 98 ในที่นี้แสดงจำนวนและร้อยละเฉลี่ยของคำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ ที่ใช้เฉพาะบุคคลไว้ด้วย เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่าในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมและคำอื่น ๆ มากน้อยต่างกันเพียงใด

ตารางที่ 135 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่มีการแปรรูปแบบต่าง ๆ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปร ของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	● ภาษาคำเมือง								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	501	62.6	487	60.9	450	56.3	479	59.9
การแปรอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	27	3.4	26	3.3	27	3.4	27	3.3
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.6	5	0.6	5	0.6	5	0.6
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	8	1.0	10	1.3	8	1.0	9	1.1
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	3	0.4	4	0.5	4	0.5	4	0.5
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	66	8.3	70	8.8	68	8.5	68	8.5
การแปรอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	94	11.8	110	13.8	84	10.5	96	12.0
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	65	8.1	55	6.9	33	4.1	51	6.4
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	13	1.6	12	1.5	30	3.8	18	2.3
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	80	10.0	106	13.3	137	17.1	108	13.5

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบ การแปร ของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย	จำนวน คำศัพท์ เฉลี่ย	ร้อยละ เฉลี่ย
	10. คำยืมภาษาไทย มาตรฐาน (Standard Thai loanword)	149	18.6	207	25.9	327	40.9	228	28.5
	11. คำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword)	26	3.3	21	2.6	15	1.9	21	2.6
	12. การสร้างคำศัพท์ ใหม่ (lexical innovation)	70	8.8	61	7.6	51	6.4	61	7.6
	13. การแปรทาง ความหมาย (semantic variation)	59	7.4	68	8.5	47	5.9	58	7.3
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	80	10.0	84	10.5	67	8.4	77	9.6
	● ภาษาลื้อ								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	567	70.9	535	66.9	479	59.9	527	65.9
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียง สระ (vowel shortening)	6	0.8	5	0.6	6	0.8	6	0.7
	2. การทำให้สระมีรูป อ่อนลง (vowel weakening)	5	0.6	11	1.4	12	1.5	9	1.2
	3. การออกเสียง วรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	4	0.5	3	0.4	7	0.9	5	0.6
	4. การออกเสียง พยัญชนะควบกล้ำให้ ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	1	0.1	2	0.3	3	0.4	2	0.3
	5. การละหรือการลด พยางค์ (syllable deletion or reduction)	62	7.8	71	8.9	69	8.6	67	8.4

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	36	4.5	46	5.8	39	4.9	40	5.0
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	62	7.8	66	8.3	44	5.5	57	7.2
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	14	1.8	13	1.6	9	1.1	12	1.5
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	72	9.0	96	12.0	115	14.4	94	11.8
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	110	13.8	192	24.0	270	33.8	191	23.8
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	47	5.9	50	6.3	61	7.6	53	6.6
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	40	5.0	39	4.9	33	4.1	37	4.7
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	7	0.9	9	1.1	16	2.0	11	1.3
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	82	10.3	95	11.9	72	9.0	83	10.4

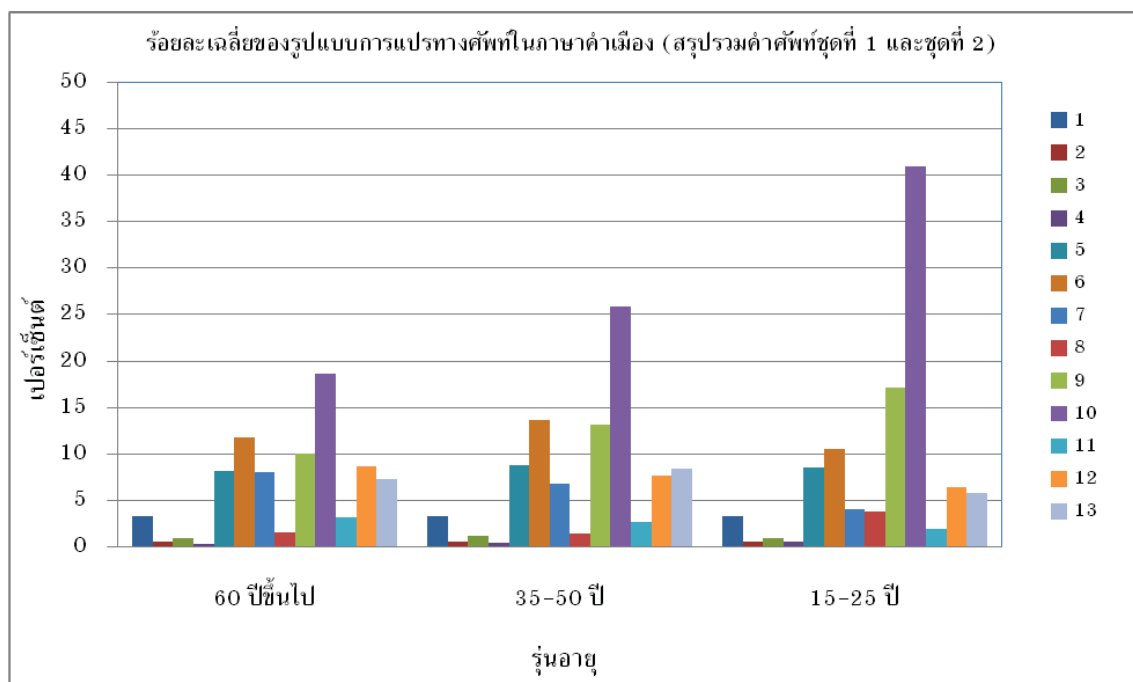
ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	● ภาษาจีน								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	524	65.5	479	59.9	424	53.0	476	59.4
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	14	1.8	19	2.4	22	2.8	19	2.3
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	52	6.5	59	7.4	51	6.4	54	6.8
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	2	0.3	5	0.6	6	0.8	4	0.5
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	1	0.1	2	0.3	3	0.4	2	0.3
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	72	9.0	71	8.9	71	8.9	71	8.9
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	62	7.8	71	8.9	86	10.8	73	9.1
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	100	12.5	100	12.5	64	8.0	88	11.0
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	19	2.4	25	3.1	30	3.8	25	3.1
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	110	13.8	145	18.1	160	20.0	138	17.3
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	168	21.0	244	30.5	305	38.1	239	29.8

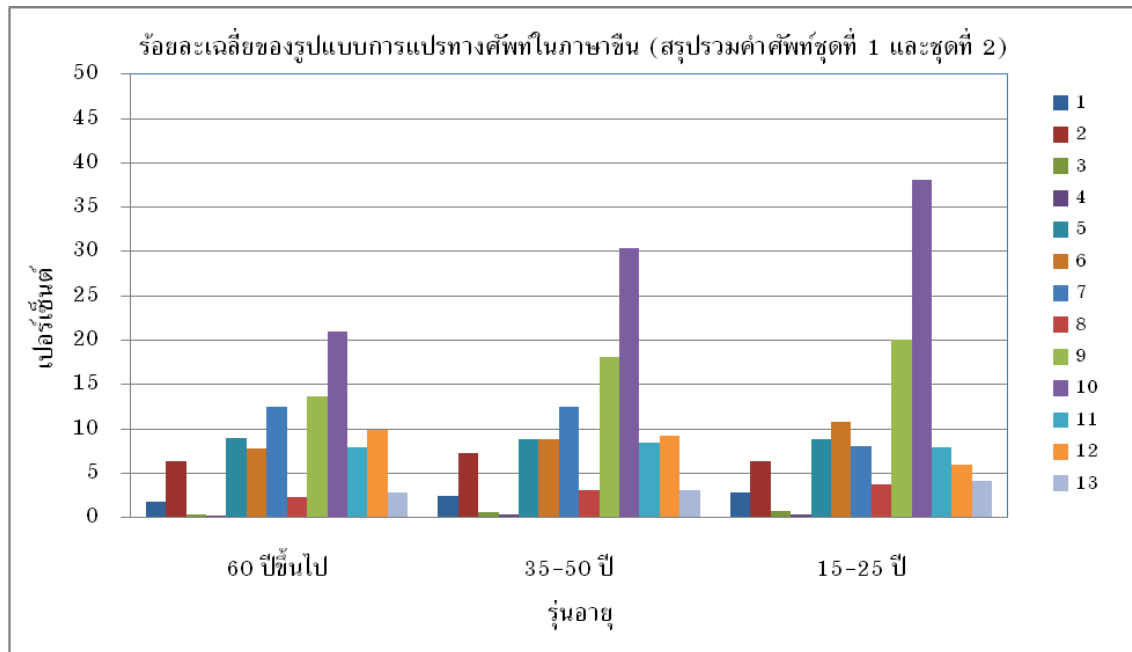
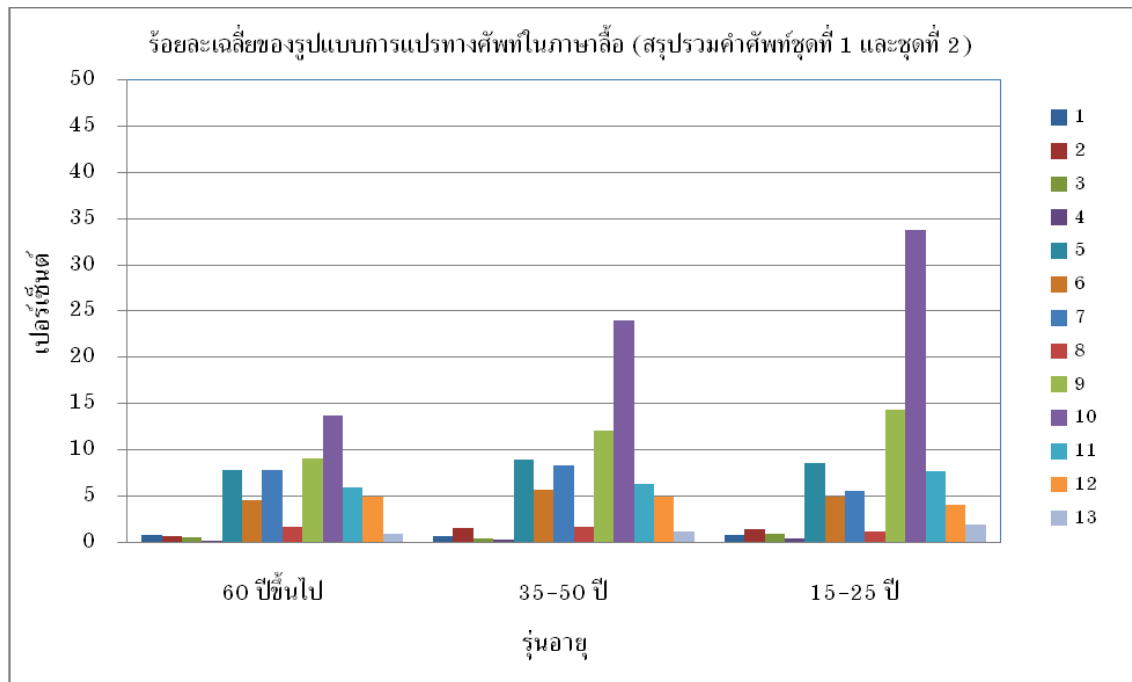
ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	64	8.0	67	8.4	63	7.9	65	8.1
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	80	10.0	74	9.3	48	6.0	67	8.4
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	23	2.9	24	3.0	33	4.1	27	3.3
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	80	10.0	86	10.8	64	8.0	77	9.6
	● ภาษาพวน								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	507	63.4	457	57.1	339	42.4	434	54.3
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	36	4.5	47	5.9	51	6.4	44	5.6
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	7	0.9	8	1.0	10	1.3	8	1.0
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	29	3.6	68	8.5	135	16.9	77	9.7
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	0	0.0	1	0.1	1	0.1	1	0.1
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	79	9.9	83	10.4	72	9.0	79	9.8

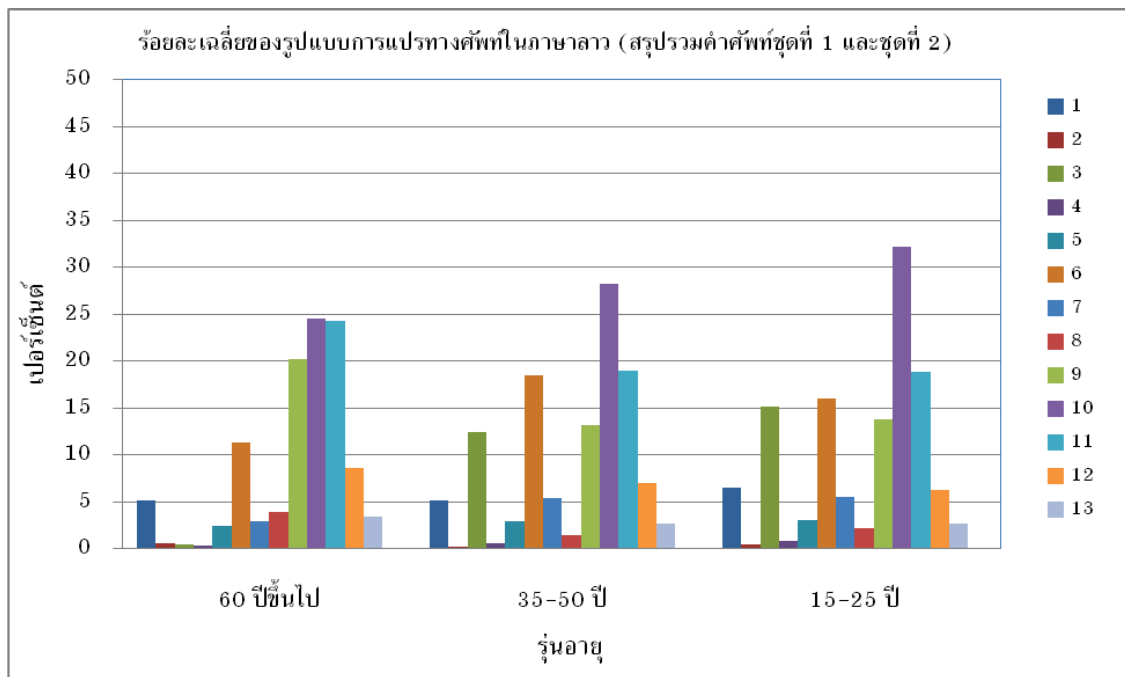
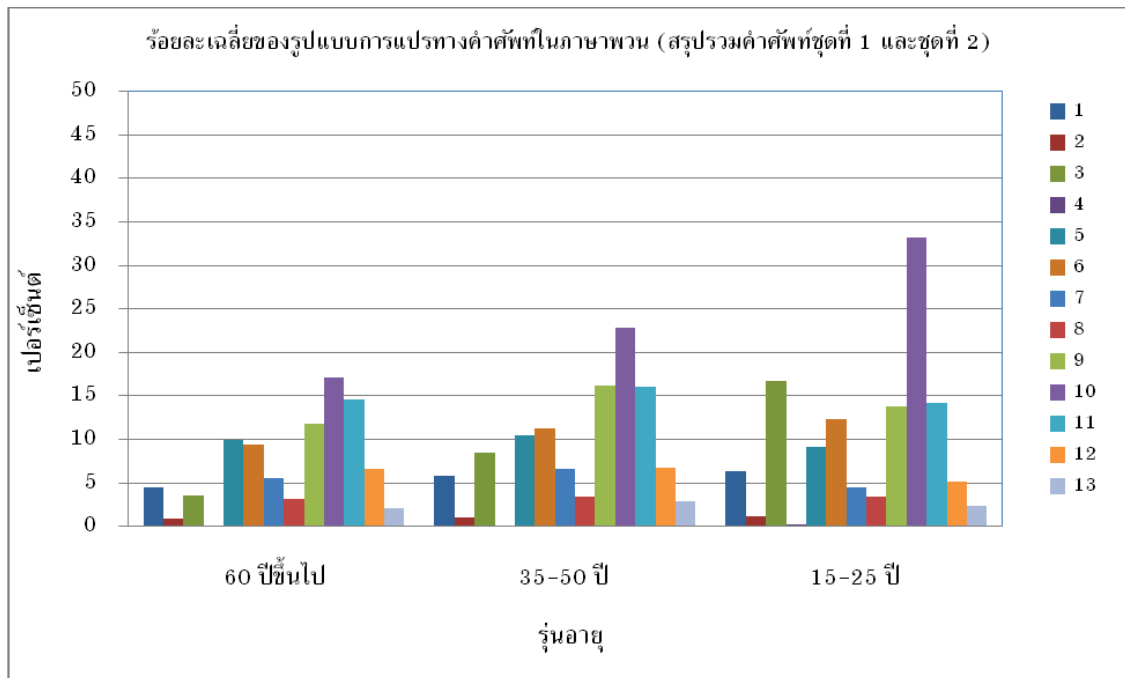
ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	76	9.5	91	11.4	99	12.4	88	11.1
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	44	5.5	53	6.6	35	4.4	44	5.5
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	25	3.1	28	3.5	28	3.5	27	3.4
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	94	11.8	129	16.1	111	13.9	111	13.9
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	136	17.0	183	22.9	266	33.3	195	24.4
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	116	14.5	129	16.1	113	14.1	119	14.9
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	53	6.6	54	6.8	41	5.1	50	6.2
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	17	2.1	23	2.9	19	2.4	20	2.5
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	74	9.3	73	9.1	56	7.0	68	8.5

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ รูปแบบการแปรของคำศัพท์	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	● ภาษาลาว								
	0. คำศัพท์เดิม (old words)	517	64.6	372	46.5	360	45.0	416	52.0
การแปรอันเนื่องมาจากการปัจจัยภายใน	1. การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)	42	5.3	41	5.1	52	6.5	45	5.6
	2. การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)	5	0.6	2	0.3	4	0.5	4	0.5
	3. การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)	5	0.6	100	12.5	121	15.1	75	9.4
	4. การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)	3	0.4	4	0.5	7	0.9	5	0.6
	5. การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)	20	2.5	24	3.0	25	3.1	23	2.9
การแปรอันเนื่องมาจากการปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา)	6. การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation)	90	11.3	148	18.5	128	16.0	122	15.3
	7. การแปรของเสียงสระ (vowel variation)	24	3.0	43	5.4	44	5.5	37	4.6
	8. การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation)	32	4.0	11	1.4	18	2.3	20	2.5
	9. การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)	162	20.3	106	13.3	111	13.9	126	15.8
	10. คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword)	197	24.6	226	28.3	257	32.1	227	28.3

ปัจจัยที่มีผลต่อการแปร	รุ่นอายุ	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย	จำนวนคำศัพท์เฉลี่ย	ร้อยละเฉลี่ย
	รูปแบบการแปรของคำศัพท์								
	11. คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword)	195	24.4	152	19.0	151	18.9	166	20.8
	12. การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)	70	8.8	56	7.0	50	6.3	59	7.3
	13. การแปรทางความหมาย (semantic variation)	28	3.5	21	2.6	22	2.8	24	3.0
	14. อื่น ๆ (คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล) (individual use)	101	12.6	73	9.1	63	7.9	79	9.9

ภาพที่ 98 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของรูปแบบการแปรทางศัพท์ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา 3 รุ่นอายุ (สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมคำศัพท์จากทั้งรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่า 50% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแล้ว สามารถสรุปลำดับภาษาไทถิ่นที่มีการใช้คำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ย 527 คำ (65.9%) รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง 479 คำ (59.9%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับภาษาชินที่มีการใช้คำศัพท์เดิมจำนวนโดยเฉลี่ย 476 คำ (59.4%) ส่วนภาษา

ไทถิ่นที่มีการใช้คำศัพท์เดิมรองลงมาคือ ภาษาพวน 434 คำ (54.3%) และภาษาลาว 417 คำ (52.0%) ตามลำดับ

หากพิจารณาจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของการแปรของคำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ สามารถจัดลำดับรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดดังตารางที่ 136 ต่อไปนี้

ตารางที่ 136 รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาเรียงลำดับตามจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

ภาษาไทถิ่น	รูปแบบการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามการปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2
ภาษาคำเมือง	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 228 คำ (28.5%) 2) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 108 คำ (13.5%) 3) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 96 คำ (12.0%) 4) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 68 คำ (8.5%) 5) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 61 คำ (7.6%) 6) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 58 คำ (7.3%) 7) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 51 คำ (6.4%) 8) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 27 คำ (3.3%) 9) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาลื้อ) 21 คำ (2.6%) 10) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 18 คำ (2.3%) 11) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 9 คำ (1.1%) 12) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 5 คำ (0.6%) 13) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 4 คำ (0.5%)
ภาษาลื้อ	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 191 คำ (23.8%) 2) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 94 คำ (11.8%) 3) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 67 คำ (8.4%) 4) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 57 คำ (7.2%) 5) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) 53 คำ (6.6%) 6) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 40 คำ (5.0%) 7) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 37 คำ (4.7%) 8) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 12 คำ (1.5%) 9) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 11 คำ (1.3%) 10) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 9 คำ (1.2%) 11) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 6 คำ (0.7%) 12) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 5 คำ (0.6%) 13) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 2 คำ (0.3%)

ภาษาไทยถิ่น	รูปแบบการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามการปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2
ภาษาขึ้น	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 239 คำ (29.8%) 2) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 138 คำ (17.3%) 3) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 88 คำ (11.0%) 4) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 73 คำ (9.1%) 5) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 71 คำ (8.9%) 6) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 67 คำ (8.4%) 7) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) 65 คำ (8.1%) 8) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 54 คำ (6.8%) 9) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 27 คำ (3.3%) 10) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 25 คำ (3.1%) 11) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 19 คำ (2.3%) 12) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 4 คำ (0.5%) 13) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 2 คำ (0.3%)
ภาษาพวน	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 195 คำ (24.4%) 2) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) 119 คำ (14.9%) 3) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 111 คำ (13.9%) 4) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 88 คำ (11.1%) 5) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 79 คำ (9.8%) 6) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 77 คำ (9.7%) 7) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 50 คำ (6.2%) 8) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 44 คำ (5.6%) 9) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 44 คำ (5.5%) 10) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 27 คำ (3.4%) 11) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 20 คำ (2.5%) 12) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 8 คำ (1.0%) 13) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 1 คำ (0.1%)
ภาษาลาว	1) รูปแบบที่ 10 (คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน) 227 คำ (28.3%) 2) รูปแบบที่ 11 (คำยืมภาษาคำเมือง) 166 คำ (20.8%) 3) รูปแบบที่ 9 (การปนกันของคำศัพท์) 126 คำ (15.8%) 4) รูปแบบที่ 6 (การแปรของเสียงพยัญชนะ) 122 คำ (15.3%) 5) รูปแบบที่ 3 (การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น) 75 คำ (9.4%) 6) รูปแบบที่ 12 (การสร้างคำศัพท์ใหม่) 59 คำ (7.3%) 7) รูปแบบที่ 1 (การสั้นลงของเสียงสระ) 45 คำ (5.6%)

ภาษาไทยถิ่น	รูปแบบการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามการปรากฏในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2
	8) รูปแบบที่ 7 (การแปรของเสียงสระ) 37 คำ (4.6%) 9) รูปแบบที่ 5 (การละหรือการลดพยางค์) 23 คำ (2.9%) 10) รูปแบบที่ 13 (การแปรทางความหมาย) 24 คำ (3.0%) 11) รูปแบบที่ 8 (การแปรของเสียงวรรณยุกต์) 20 คำ (2.5%) 12) รูปแบบที่ 4 (การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น) 5 คำ (0.6%) 13) รูปแบบที่ 2 (การทำให้สระมีรูปอ่อนลง) 4 คำ (0.5%)

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรของคำศัพท์ทั้ง 13 รูปแบบในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาแล้วจะเห็นว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏตั้งแต่ 9%-10% ขึ้นไปส่วนใหญ่เป็นการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษา และมีการแปรของคำศัพท์บางรูปแบบเท่านั้นที่เกิดจากปัจจัยภายในหรือการออกเสียงให้ง่ายขึ้น การแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

- 1) ภาษาคำเมือง มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.5%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.5%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (12.0%) ตามลำดับ
- 2) ภาษาลื้อ มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 2 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (23.8%) และรูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (11.8%)
- 3) ภาษาขิน มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (29.8%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (17.3%) รูปแบบที่ 7 การแปรของเสียงสระ (11.0%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (9.1%)
- 4) ภาษาพนม มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 6 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (24.4%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (14.9%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.9%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (11.1%) รูปแบบที่ 5 การละหรือการลดพยางค์ (9.8%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.7%)

- 5) ภาษาลาว มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 5 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.3%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (20.8%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (15.8%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (15.3%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.4%) ตามลำดับ

หากพิจารณาในภาพรวม จะเห็นได้ว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมาก คิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปและปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และการปนกันของคำศัพท์ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืม

ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏ 9%-10% ขึ้นไปในภาษาไทยถิ่นบางภาษา ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะซึ่งปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว (ในภาษาลื้อมีการแปรของเสียงพยัญชนะปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 5.0% เท่านั้น)

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาว ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาคำเมือง และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากในภาษาไทยถิ่นเพียง 1 ภาษาเท่านั้น ได้แก่ การแปรของเสียงสระในภาษาจีน และการละหรือการลดพยางค์ในภาษาพวน

หากยึดการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาเป็นเกณฑ์ อาจสรุปได้ว่า ภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว ภาษาพวน ภาษาจีน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ เนื่องจากภาษาลาวมีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมปรากฏน้อยที่สุด และน้อยกว่าภาษาพวน ภาษาจีน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่กล่าวในตอนต้นที่ว่า ภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากยึดตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์โดยรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 800 คำในงานวิจัยนี้ อาจกล่าวได้ว่า ภาษาที่มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้มากที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว รองลงมาคือ ภาษาพวน และภาษาจีน ส่วนภาษาคำเมืองและภาษาลื้อนั้นมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์เช่นเดียวกันแต่การเปลี่ยนแปลงอาจใช้เวลานานกว่าภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว

5.3 การสันนิษฐานการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ และรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ และพบการแปรทางศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาดังที่ได้แยกนำเสนอในบทที่ 4 หัวข้อที่ 4.2-4.6 รวมทั้งได้นำเสนอผลการเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในหัวข้อ 5.1 และ 5.2 ข้างต้น ในที่นี้จะนำเสนอข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นในอนาคต โดยยึดตามการพิจารณารูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันของภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งได้จากผลการวิเคราะห์คำศัพท์ทั้ง

ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้เป็นหลักและเปรียบเทียบกับงานที่เคยมี ผู้ศึกษาวิจัยหรือรวบรวมไว้

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใน อนาคตซึ่งสรุปตามรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยแยกกล่าวตาม การเปลี่ยนแปลงที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดจากปัจจัยภายในและการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดจากปัจจัย ภายนอก มีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรทางคำศัพท์ที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา โดยเฉพาะการ ปรับการออกเสียงให้ง่ายขึ้นในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่ศึกษางานวิจัยนี้ สามารถเรียงลำดับรูปแบบที่ ปรากฏจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) การทำ ให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) การออกเสียง วรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) และการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า การแปรทางคำศัพท์ทั้ง 5 รูปแบบดังกล่าวอาจนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใน อนาคตแยกกล่าวได้ดังนี้

5.3.1.1 การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

การละหรือการลดพยางค์เป็นรูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในตัวภาษา นั่นคือ การออกเสียงพยางค์ให้มีความซับซ้อนน้อยลง ด้วยการลดพยางค์ทั้งพยางค์ (syllable deletion) หรือการลดรูปพยางค์ (syllable reduction) ซึ่งใน ที่นี้หมายถึง การคงลักษณะเพียงบางส่วนของพยางค์ไว้และตัดบางส่วนของพยางค์ออกไป เช่น การละ พยัญชนะท้าย การลดรูปของเสียงสระ เช่น เสียงสระ [i, i:, a, a:] เป็นเสียงสระ [ə] หรือการคงไว้ เพียงพยัญชนะต้นของพยางค์ แต่มีการออกเสียงพยัญชนะที่มีคุณสมบัติเป็นแกนของพยางค์ (syllabic consonant) เป็นต้น

หากเปรียบเทียบกับการแปรของคำศัพท์รูปแบบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน อาจกล่าวได้ว่า การละหรือการลดพยางค์เป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาใน งานวิจัยนี้มากที่สุด และเป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาจะมีการ เปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในรูปแบบของการลดหรือการละพยางค์เกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างคำศัพท์ ต่าง ๆ ทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการละหรือการลด พยางค์แสดงไว้ในตารางที่ 137 โดยคำศัพท์ที่มีการละหรือการลดพยางค์จะแสดงด้วยตัวหนา

ในการแสดงตัวอย่างในตารางที่ 137 ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะคำศัพท์ที่มีรูปแบบการแปรที่ เกี่ยวข้องกับการละหรือการลดพยางค์มาแสดงเท่านั้น เช่น คำว่า “กลางคืน” ในภาษาชิน ผู้พูดใช้ทั้ง คำว่า /miə³¹ khi:n³⁵/, /ma-khi:n³⁵/, /mə:³¹ khi:n³⁵/, /mə-khi:n³⁵/, /mi:³¹ khi:n³⁵/ และ /ka:ŋ²³ khi:n³⁵/ ในที่นี้จะนำเฉพาะคำศัพท์ 5 คำแรกมาแสดงเป็นตัวอย่างและยกเว้นคำสุดท้ายซึ่งไม่ใช่

คำศัพท์หลักและไม่ใช่คำกลายที่เกิดจากการละหรือการลดพยางค์แต่เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน หรือคำว่า “ผีเสื้อ” ในภาษาคำเมือง ผู้พูดใช้ทั้งคำว่า /kam²² bə:^{44?}/ /ka-bə:^{44?}/ และ /phi:²³ siə^{44?}/ ในที่นี้จะนำเฉพาะคำศัพท์ 2 คำแรกมาแสดงเป็นตัวอย่าง ส่วนคำว่า /phi:²³ siə^{44?}/ จะไม่นำมาแสดง เนื่องจากเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับคำว่า /ka:ŋ²³ khin³⁵/ ในภาษาจีน

นอกจากนี้ยังมีกรณีที่มีคำศัพท์บางคำในภาษาไทยถิ่นบางภาษามีการละหรือการลดพยางค์ ในขณะที่คำศัพท์ดังกล่าวในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่นไม่มีการแปรหรือมีการแปรรูปแบบอื่น ในที่นี้ก็จะนำมาแสดงไว้ในตารางที่ 137 ด้วย เพื่อให้เห็นภาพการเปรียบเทียบที่ชัดเจนว่า คำศัพท์แต่ละคำในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีการละหรือการลดพยางค์หรือไม่ อย่างไร และเพื่อให้การเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในตารางที่ 137 ได้แสดงข้อมูลคำศัพท์จากงานที่เคยมีผู้ศึกษาวิจัยหรือรวบรวมไว้เท่าที่สามารถสืบค้นได้มาแสดงประกอบไปด้วย¹²²

¹²² แหล่งข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่นำมาอ้างถึงในตารางที่ 137 มีดังนี้

ภาษาคำเมือง: คำศัพท์ภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่มาจาก “พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ” (ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) และ “พจนานุกรมภาษาล้านนา” (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550)

ภาษาลื้อ: ภาษา “ลื้อ เมืองยอง” และ ภาษา “ลื้อ เชียงรุ่ง” (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ภาษา “ลื้อ สิบสองปันนา” (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527)

ภาษาจีน: ภาษา “จีน กลางเมือง” และ ภาษา “จีน บ้านเวียง” (Gedney, 1964 ใน Hudak 1996) ภาษา “จีน กลางเมือง” (Petsuk, 1978)

ภาษาพวน: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่พูดในตำบลน้ำแซบ อำเภอมหาราชบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในวิทยานิพนธ์ของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) (ในที่นี้จะเรียกว่า “พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี”) ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีในงานวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) (ในที่นี้จะเรียกว่า “พวน สุพรรณบุรี”) และข้อมูลภาษาพวนจาก “พจนานุกรมภาษาไทยพวน” (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) (ในที่นี้จะเรียกว่า “พจนานุกรมภาษาไทยพวน”)

ภาษาลาว: “พจนานุกรม พาสาลา” (มหาสิลา วีระวงส์, 2549 ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ในปีพ.ศ.2503) “พจนานุกรมลว-ไทย-อังกฤษ” (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชา ภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) และ “พจนานุกรมลว-ไทย” (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543)

เพื่อความสิ้นกระชับ ในการอ้างถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในตารางที่ 137 จะใช้เฉพาะชื่อภาษาหรือชื่อเอกสารที่กำกับไว้ ด้วยเครื่องหมาย “ ” และจะไม่อ้างอิงชื่อผู้แต่ง แหล่งที่มา หรือปีที่พิมพ์ ยกเว้น กรณีที่มีภาษาไทยถิ่นชื่อเดียวกัน แต่ศึกษาในงานวิจัยต่างกัน ในที่นี้จะอ้างอิงชื่อผู้แต่งของเอกสารนั้น ๆ ด้วย

ตารางที่ 137 ตัวอย่างการละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา¹²³

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขิ่น	พวน	ลาว
1/12. กระท้อน	mak ³⁵ toŋ ^{44?} , ma-toŋ ^{44?}	mak ²⁴ toŋ ^{213?} , mak ³⁵ toŋ ^{213?} , ma-toŋ ^{213?} , bo ³⁵ toŋ ^{213?} , ba-toŋ ^{213?}	ma-toŋ ^{44?}	ma-toŋ ^{41?}	mak ⁴⁴ toŋ ^{35?} , mak ³⁵ toŋ ^{35?} , mak ³⁵ toŋ ^{35?} , mak ³³ toŋ ^{35?}
1/26. กลางคิ่น	ma-khi:n ³⁵	mi: ^{22?} khi:n ³¹ , mi: ³³ khi:n ³¹ , mə: ³³ khi:n ³¹	miə ³¹ khi:n ³⁵ , mi: ³¹ khi:n ³⁵ , mə: ³¹ khi:n ³⁵ , ma-khi:n ³⁵ , mə-khi:n ³⁵	mi: ^{41?} khi:n ³⁵ , ma-khi:n ³⁵ , ba-khi:n ³⁵	mi: ^{35?} khi:n ^{232/23} , mi: ³³ khi:n ^{232/23}
1/50. ขนม	khaw ^{44?} nom ²³ , kha-nom ²³	khaw ^{213?} num ³⁵ , khaw ^{213?} nom ³⁵ , kha-num ³⁵ , kha-nom ³⁵	khaw ^{44?} num ²³ , khaw ^{44?} nom ²³ , kha-num ²³ , kha-nom ²³	khaw ^{33?} nom ²³ , khaw ^{33?} nom ²² , kha ³⁵ nom ²² , kha-nom ²³ , kha-nom ²²	khaw ^{44?} nom ^{434/34} , kha-nom ^{434/34}
1/83. ชีโครง	du:k ³³ khi: ^{44?} kha:ŋ ^{44?} , khi: ^{44?} kha:ŋ ^{44?}	du:k ²⁴ khi: ^{213?} kha:ŋ ^{213?} , khi: ^{213?} kha:ŋ ^{213?}	du:k ³³ khi: ^{44?} kha:ŋ ^{44?} , du:k ³³ kha:ŋ ^{44?}	du:ʔ ²² khi: ^{33?} kha:ŋ ^{33?} , du:ʔ ²² khi: ^{33?} kha:ŋ ^{33?} , du:ʔ ²² kha:ŋ ^{41?}	du:k ⁴⁴ khi: ^{44?} kha:ŋ ^{44?} , khi: ^{44?} kha:ŋ ^{44?}
1/143. ฝี่เสื่อ	kam ²² bo: ^{44?} , ka-bo: ^{44?}	kam ³⁵ bo: ^{213?} , me:ŋ ³¹ kap ²⁴ bo: ^{213?} , ka:p ²⁴ bo: ^{213?} , kap ³⁵ bo: ^{213?} , me:ŋ ³¹ kam ³⁵ bo: ^{213?}	kam ²² bo: ^{44?}	kam ²² bo: ^{41?} , kam ³⁵ bo: ^{41?} , ka-bo: ^{41?} , me:ŋ ³⁵ kam ²² bo: ^{41?} , me:ŋ ³⁵ kam ³⁵ bo: ^{41?} , me:ŋ ³⁵ ka- bo: ^{41?} , ka-bo: ^{41?}	me:ŋ ^{232/23} kam ^{232/23} bio ^{35?} , me:ŋ ^{232/23} kam ³³ bio ^{35?} , me:ŋ ^{232/23} ka- bio ^{35?} , me:ŋ ^{232/23} ka- bo: ^{35?}

¹²³ ตัวเลขหน้าความหมายของคำตัวแรกแสดงชุดของรายการคำ ส่วนตัวที่ 2 ซึ่งอยู่หลังเครื่องหมาย / แสดงลำดับของคำในรายการคำชุดนั้น ๆ เช่น 1/12. กระท้อน หมายถึง คำว่า “กระท้อน” อยู่ลำดับที่ 12 ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 เป็นต้น

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
2/22. กระบก	mak ³⁵ mi:n ³¹ , ma-mi:n ³¹	ma:k ²⁴ mi:n ³³ , ma:k ²⁴ ma-mi:n ³³ , ma:k ²⁴ ɲ-mi:n ³³ , ma-mi:n ³¹ , ma-mi:n ³³ , ɲ-mi:n ³¹ , ɲ-mi:n ³³ , ba-mi:n ³¹ , ba-mi:n ³³	mak ³⁵ mi:n ³¹ , ma-mi:n ³¹ , ma-mi:n ³¹	ma-mi:n ³¹	ma:k ⁴⁴ mi:n ³³ , ma:k ⁴⁴ ka:m ^{35?} bok ³⁵ , mak ³⁵ kam ^{35?} bok ³⁵ , mak ³⁵ kam ^{232/23} bok ³⁵ , mak ³⁵ kam ³³ bok ³⁵ , ma:k ⁴⁴ kam ^{232/23} bo? ³⁵ , ma:k ⁴⁴ ka-bok ³⁵ , mak ³⁵ ka-bok ³⁵ , ma:k ⁴⁴ ka-po? ³⁵
2/66. ขมิน	khaw ^{44?} mi:n ^{44?} , khaw ^{44?} min ^{44?} , kha-min ^{44?}	khaw ^{213?} mi:n ^{213?} , kha-mi:n ^{213?} , kha-min ^{213?}	khaw ^{44?} mi:n ^{44?} , khaw ^{44?} min ^{44?} , kha-min ^{44?}	khaw ^{33?} mi:n ^{33?} , khaw ^{33?} min ^{33?} , khi: ^{33?} min ^{33?} , kha-min ^{33?}	khaw ^{44?} mi:n ^{44?} , khi: ^{44?} mi:n ^{44?} , kha-min ^{44?}
2/145. จอบ	kho: ²³ bok ³⁵ , kha-bok ³⁵ , ka-bok ³⁵ , kho: ²³ cok ³⁵ , ka-cok ³⁵	kho: ³⁵ bok ³⁵ , kho: ³⁵ cok ³⁵	kho: ²³ bok ³⁵ , kha-bok ³⁵ , kho: ²³ cok ³⁵ , ka-cok ³⁵	kho: ²³ bok ³⁵ , kho: ²² bok ³⁵ , kho: ²³ cok ³⁵ , kha-bok ³⁵ , ka-cok ³⁵	bok ³⁵ , cok ³⁵
2/260. เทำไร	ca-day ³⁵ , taw ³¹ day ³⁵ , taw ³¹ hi: ³⁵	taw ³³ day ³⁵ , taw ³³ hi: ³¹ , taw ³³ nay ³⁵	taw ³¹ day ³⁵ , taw ³¹ de: ³⁵ , taw ³¹ hi: ³⁵	tho: ³¹ lo: ²³ , tho: ³¹ lo: ²² , tho: ³¹ lo: ³⁵ , tha-lo: ²³ , tha-lo: ²² , ha-lo: ²²	thaw ³³ dao ^{232/23} , ho: ³³ dao ^{232/23} , tho: ³³ day ^{232/23} , tho: ³³ dao ^{232/23} , thaw ³³ day ^{232/23}
2/280. น้าตก	nam ^{41?} tok ³⁵ , nam ^{41?} tok ³⁵	nam ^{22?} tok ³⁵ ta:t ²⁴ , nam ^{22?} tok ³⁵ ta:t ²⁴ pha: ³⁵ , nam ^{22?} ta:t ²⁴ , ta:t ²⁴ , nam ^{22?} tok ³⁵	nam ^{41?} tok ³⁵	nam ^{41?} tok ³⁵	nam ^{35?} tok ³⁵

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
	(พจนานุกรม ภาษาล้านนา: na:m ⁴⁵ tok ²⁴ ta:t ²¹)	(ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ่ง: nam ^{31?} tok ^{45/55} taat ¹²)	(ซิ่น กลางเมือง: nam ^{51/51?} tok ^{23/45} (Petsuk, 1978); tok ⁴⁴ taat ¹² (Gedney, 1964 ใน Hudak 1994)	(พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: น้ำโจน)	(พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: tât)
2/304. บุหรี่	baw ^{44?} li: ³⁵ , bo: ²² li: ³⁵ , bu-li: ³⁵ , bu-li: ³³	baw ^{213?} li: ³¹ , bu-li: ²⁴ , bu-li: ³¹	baw ^{44?} li: ³⁵ , bu-li: ³⁵ , bu-li: ³³	baw ^{41?} li: ³⁵ , bu-li: ³⁵ , bu-li: ²² , ba-li: ³⁵	bu-li: ^{232/23} , bu-li: ³³
2/367. มะตูม	ma-pi:n ³⁵	ma-pi:n ³¹ , m-pi:n ³¹ , ba-pi:n ³¹ , ma:k ²⁴ ba-pi:n ³¹ , ma:k ²⁴ m-pi:n ³¹ (ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ่ง: maak ¹² pin ^{342/21} xam ^{342/21} , maak ¹² pin ^{342/21})	ma-pin ³⁵ , ma-pi:n ³⁵	ma-pi:n ³⁵ , ma-tu:m ³⁵ , ba-tu:m ³⁵	ma:k ⁴⁴ tu:m ^{232/23} , mak ³⁵ tu:m ^{232/23}
2/378. เมื่อไร	miə ³¹ day ³⁵ , ma-day ³⁵	mi: ³³ day ³⁵	mə: ³¹ day ³⁵ , ma-day ³⁵ , mə-day ³⁵ , mə: ³¹ de: ³⁵ , mə-de: ³⁵	mi: ^{41?} lə: ²³ , ma-lə: ²³ , ma-lə: ²² , ba-lə: ²²	mi: ^{35?} day ^{232/23} , mi: ^{35?} daə ^{232/23} , mi: ³³ daə ^{232/23}
2/390. ไม่ต้อง	bo: ²² tha: ^{44?} , bo: ²² ta: ^{44?} , bo: ²² təŋ ^{44?} , bo: ²² təŋ ^{44?} , ma-təŋ ^{44?} (พจนานุกรม ภาษาล้านนา: bo: ²¹ tha: ^{44?} , bo: ²¹ təŋ ^{44?})	bo: ²⁴ tha: ^{213?} , ba-tha: ^{213?} , m-tha: ^{213?} , ba-ta: ^{213?} , ba-təŋ ^{213?} , ba-təŋ ^{213?} , m-təŋ ^{213?} (ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ่ง: baw ¹² thaa ^{11?})	bo: ²² tha: ^{44?} , bo: ²² təŋ ^{44?} , bo: ²² təŋ ^{44?}	bo: ²² tha: ^{33?} , ba-tha: ^{33?} , bo: ²² təŋ ^{33?} , bo: ²² təŋ ^{33?} , bo: ²² təŋ ^{41?}	bo: ³³ tha: ^{44?} , bo: ³³ təŋ ^{35?} , bo: ³³ təŋ ^{35?} , ma-təŋ ^{35?} , ʔa-su ³³ , ʔa-suh ³³ , suh ³³

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
2/405. รักแร้	cak³⁵ ka-le:^{41?}, kaw^{41?} he:^{41?}, khi:^{44?} he:^{41?}, ko:^{41?} he:^{41?}, kho:³⁵ he:^{41?} (พจนานุกรม ภาษาล้านนา: ka³³ liŋ^{44?}, ka³³ li:^{44?}, kaw⁴⁵ he:⁴⁵, khi:^{44?} he:⁴⁵, he:⁴⁵)	cak³⁵ ka-le:^{22?}, kaw^{22?} he:^{22?}, kaw^{22?} le:^{22?}, khi:^{213?} he:^{22?}, kha-he:^{22?}, kha-le:^{22?}, ca-he:^{22?} (ลื้อ ลิบสองปันนา: xe⁵⁵ le¹¹; ลื้อ เมือง ยอง: kaw^{31?} hee^{31?}, kaw^{31?} lee^{31?}; ลื้อ เซียงรุ่ง: kaw^{31?} hee^{31?}, kiw¹² hee^{31?}, ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เซียงรุ่ง: kaw^{31?} xee^{31?} lee^{31?})	cak³⁵ ka-le:^{41?}, kaw^{41?} he:^{41?}, kha-le:^{41?} (ซิ่น กลางเมือง: khi^{32?} le:^{51/51?} (Petsuk, 1978); khee^{33?} lee^{51?} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	cak³⁵ ka-le:^{41?}, kha-le:^{41?} ka-le:^{41?} (พวน ลพบุรีและ สิงห์บุรี: cak⁴⁵ ko³⁴ lee⁴⁵, khaa³⁴ lee⁴⁵)	cak³⁵ ka-le:^{35?}, khi:^{44?} he:^{35?}
2/450. วัน พຼ່ງนี้	wan³⁵ phu:k³¹, wan³⁵ phu:k³¹ ni:^{41?} (พจนานุกรม ภาษาล้านนา: phu:k⁴², wan³³ phu:k⁴²)	wan³¹ phuk³³, wan³¹ phu:k³³, wan³¹ phuk³³ ni:^{22?} (ลื้อ ลิบสองปันนา: mu¹¹ phuk³³, van⁵¹ phuk³³; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เซียงรุ่ง: van^{342/21} phuk³³)	wan³⁵ phu:k³¹, wan³⁵ phu:k³¹ ni:^{41?} (ซิ่น กลางเมือง: mo²¹ phuk⁵¹ (Petsuk, 1978); mɔɯ^{51?} phuuk⁵¹ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	mi:^{41?} na:^{33?}, mi:^{41?} ɣi:n²², mi:^{41?} phuk³³, mi-phuk²², m-phuk²², wan³⁵ phuk²², wan³⁵ phu:k³¹ (พวน ลพบุรีและ สิงห์บุรี: wan³⁴ naa⁴⁵; พวน สุพรรณบุรี: mi:⁴⁴ na:³³ (รุ่น สูงอายุและวัย กลางคน), phuŋ⁴⁵² ni:⁴⁴ (วัยกลางคนและ รุ่นอายุน้อย))	mi:^{35?} ɣi:n³³, mi:^{35?} ɣi:n³³ ni:^{35?}, mi-ɣi:n³³ (พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: mɯ: ɣi:n)

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
2/452. วันวาน	wan ³⁵ wa: ³⁵ , ma-wa: ³⁵ , mo-wa: ³⁵	wan ³¹ wa: ³¹ , mi: ^{22?} wa: ³¹ , m-wa: ³¹	wan ³⁵ wa: ³⁵	wan ³⁵ wa: ³⁵ , mi: ^{41?} wa: ³⁵ , mi-wa: ³⁵ , ma-wa: ³⁵ , ba-wa: ³⁵ , ma-wa:n ³⁵	mi: ^{35?} le:ŋ ^{232/23} wan ²³ ni: ^{35?} , mi: ^{35?} le:ŋ ^{232/23} ni: ^{35?} , mi: ^{35?} wan ^{232/23} , mi: ^{35?} wan ^{232/23} ni: ^{35?} , mi: ^{35?} wan ³⁵ ni: ^{35?} , mi-wan ^{232/23} ni: ^{35?} , mi-le:ŋ ^{232/23} wan ^{232/23} ni: ^{35?}
2/540. อะไร	ʔa-ŋaŋ ²³ , ʔa-ŋaŋ ²² , ŋaŋ ²³ , ŋaŋ ²² (พจนานุกรม ภาษาล้านนา: ʔa ³¹ saŋ ²⁴ , naŋ ²⁴ , ŋaŋ ²⁴ , ʔa ³¹ ŋaŋ ²⁴ , ʔa ³¹ haŋ ²⁴ , ʔa ³¹ ŋaŋ ²⁴ ca: ³³ daj ³³)	ʔa-yaŋ ³⁵ , ti-yaŋ ³⁵ , ʔa-ya: ³¹ , yaŋ ³⁵ (yeŋ ³³ ~) (yeŋ ³³ yaŋ ³⁵ ʔa: ³¹ /ŋa: ³¹ > ya: ³¹), ya: ³¹ , sa: ³¹ (ลื้อ สิบสองปันนา: bau ³⁵ saŋ ⁵⁵ ; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: saŋ ^{45/55})	ʔa-yaŋ ²³ , ʔa-ŋaŋ ²³ , yaŋ ²³ , ŋaŋ ²³ (ซิ่น กลางเมือง: ŋi ^{23/45} saŋ ^{23/45} (Petsuk, 1978))	haŋ ³⁵ ŋaŋ ²² , ha-ŋaŋ ²³ , ha-ŋaŋ ²² , phi-ŋaŋ ²³ , ŋaŋ ²³ , ŋaŋ ²² , (พวน ลพบุรีและ สิงห์บุรี: phi: ³⁴ lo: ³⁴ , phi: ³⁴ ; พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: ฟิเลอ, เลอ, เพอ; พวน สุพรรณบุรี: phi: ³³ lo: ³³)	me:n ³³ ŋaŋ ^{434/34} , ma-ŋaŋ ³⁴ , ʔa-ŋaŋ ^{434/34} , ŋaŋ ^{434/34} (พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: ʔan daj, sǎŋ, jǎŋ)

จากตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีการละหรือการลดพยางค์ที่แสดงในตารางที่ 137 สามารถสรุปภาพรวมของลักษณะการละหรือการลดพยางค์ของคำศัพท์อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคตได้ ดังนี้

1) การละพยางค์ทั้งพยางค์ เช่น คำที่ 2/280. “น้ำตก” ในภาษาคำเมืองซึ่งในงานวิจัยนี้ สันนิษฐานว่า มีคำศัพท์เดิมคือ /nam^{41?} tok³⁵ ta:t²²/ โดยมีหลักฐานสนับสนุนจากข้อมูล คำศัพท์ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ที่ระบุคำศัพท์ /na:m⁴⁵ tok²⁴ ta:t²¹/ แต่จากข้อมูลคำศัพท์ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่ปรากฏคำว่า /nam^{41?} tok³⁵ ta:t²²/ และมีเพียงคำว่า /nam^{41?} tok³⁵/ หรือ /na:m^{41?} tok³⁵/ เท่านั้น จึงอาจเป็นได้ว่า คำว่า “น้ำตก” ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการละพยางค์ที่ 3 คือ /ta:t³³/ เช่นเดียวกับภาษาจีน ที่ใช้เฉพาะคำว่า /nam^{41?} tok³⁵/ เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับภาษาจีน กลางเมืองที่ศึกษาในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ซึ่งมีคำว่า /nam^{51/51?} tok^{23/45}/ ไว้ด้วย แต่แตกต่างจากภาษาจีนกลางเมืองที่เกิดนี่ยศึกษาไว้ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) ซึ่งมีคำว่า /tok⁴⁴ taat¹²/ ในขณะที่ข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แสดงให้เห็นชัดเจนว่ายังมีการใช้คำว่า /nam^{22?} tok³⁵ ta:t²⁴/ หรือ /nam^{22?} tok³⁵ ta:t²⁴ pha:³⁵/ แต่ก็มีคำที่กลายจากคำศัพท์เดิม คือ /nam^{22?} ta:t²⁴/ ซึ่ง เกิดจากการละพยางค์ที่ 2 และมีคำว่า /ta:t²⁴/ ที่เกิดจากการละทั้งพยางค์ที่ 1 และพยางค์ ที่ 2 เป็นต้น ส่วนในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) นั้นพบเพียงคำว่า /nam^{41?} tok³⁵/ ซึ่ง แตกต่างจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ที่รวบรวมคำว่า “น้ำโจน” ในความหมายว่า “น้ำตก” แต่ในงานวิจัยนี้ไม่พบคำว่า “น้ำโจน” ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เช่นเดียวกับกรณีของภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำบัวที่ใช้เฉพาะคำว่า /nam^{35?} tok³⁵/ ซึ่งแตกต่างจากในพจนานุกรมภาษาลาว-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชา ภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ที่รวบรวมคำว่า /tâ:t/ ในความหมายว่า “น้ำตก” ไว้ด้วย แต่ในงานวิจัยนี้ไม่พบคำว่า /tâ:t/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แต่อย่างใด

2) การลดพยางค์ที่ 1 ในคำสองพยางค์หรือการลดพยางค์ที่ 2 ในคำสามพยางค์ ตัวอย่างการลดพยางค์ที่ 1 ในคำสองพยางค์ เช่น คำที่ 1/26. “กลางคืน” ในภาษาจีนซึ่ง ในงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ให้คำว่า /miə³¹ khi:n³⁵/ เป็นคำศัพท์เดิม และมีคำกลายคือคำ ว่า /mi:³¹ khi:n³⁵/ และ /mə:³¹ khi:n³⁵/ ที่เกิดจากการแปรของเสียงสระในพยางค์แรก จากสระประสมสองเสียง /iə/ เป็นสระ /i:/ และ /ə:/ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีคำกลายอีก 2 คำได้แก่ /ma-khi:n³⁵/ และ /mə-khi:n³⁵/ ซึ่งเกิดจากการลดพยางค์แรกจาก /miə³¹/ เป็น /ma-/ และ /mə-/ ตามลำดับ หรือตัวอย่างคำที่ 2/145 “จอบ” ในภาษาคำเมืองมี การแปรจากคำศัพท์เดิม /kho:²³ bok³⁵/ เป็น /kha-bok³⁵/ และ /ka-bok³⁵/ หรือ /kho:²³ cok³⁵/ เป็น /ka-cok³⁵/ นั่นคือมีการลดพยางค์แรกคือ /kho:²³/ เป็น /kha-/ หรือ /ka-/ เช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาจีนและภาษาพวน (ดูตารางที่ 137)

ส่วนตัวอย่างของการลดพยางค์ที่ 2 ในคำสามพยางค์ เช่น คำที่ 1/143. “ผีเสื้อ” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ซึ่งในงานวิจัยนี้สันนิษฐานให้คำว่า /me:ŋ^{232/23} kam^{232/23} bio^{35?}/ เป็นคำศัพท์เดิม และมีคำกลาย ได้แก่ /me:ŋ^{232/23} kam³³ bio^{35?}/ ซึ่ง

มีการแปรของวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 ให้อยู่ขึ้นจากเสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ หรือเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ เป็นเสียงกลางระดับ /33/ นอกจากนี้ผู้พูดภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำบ้ายังใช้คำกลายอีก 2 คำ ได้แก่ /me:ŋ^{232/23} ka-bio^{35?}/ และ /me:ŋ^{232/23} ka-bo:^{35?}/ ซึ่งเกิดจากการลดพยางค์ที่ 2 ในคำศัพท์เดิมจาก /kam^{232/23}/ เป็น /ka-/ นั่นเอง

เมื่อพิจารณาตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่มีการละหรือการลดพยางค์ สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า พยางค์ที่ถูกละหรือถูกลดมักเป็นพยางค์ที่ผู้พูดออกเสียงไม่เน้นหนัก ตัวอย่างเช่น คำว่า /ma:k²⁴/ ซึ่งเป็นคำนำหน้าชื่อผลไม้ในภาษาลื้อ เช่น คำที่ 1/12. “กระท้อน” ในภาษาลื้อมีคำศัพท์เดิมคือ /ma:k²⁴ to:ŋ^{213?}/ และมีคำกลายคือ /mak³⁵ to:ŋ^{213?}/ ซึ่งมีการแปรของเสียงสระในพยางค์หน้าให้สั้นลงและมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์จากเสียงต่ำ-ขึ้น /24/ เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ นอกจากนี้ยังมีคำกลายคือ /ma-to:ŋ^{213?}/ ซึ่งมีการละพยางค์แรกจาก /ma:k²⁴/ เป็น /ma-/ นอกจากนี้ยังมีคำกลายที่เกิดจากการแปรของเสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์แรก คือ คำว่า /bo:³⁵ to:ŋ^{213?}/ และคำว่า /ba-to:ŋ^{213?}/ ที่เกิดจากการลดพยางค์ /bo:³⁵/ เป็น /ba-/ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างที่คำว่า /ma:k²⁴/ ในภาษาลื้อเกิดการลดพยางค์เหลือเพียงเสียงพยัญชนะที่มีคุณสมบัติเป็นแกนพยางค์ (syllabic consonant) เช่นคำที่ 2/22 “กระบก” คำศัพท์เดิมในภาษาลื้อคือ /ma:k²⁴ mi:n³³/ และมีคำกลายประเภทที่มีการลดพยางค์แรกเหลือเพียงพยัญชนะที่มีคุณสมบัติเป็นแกนของพยางค์คือ คำว่า /m-mi:n³³/ หรือ /m-mi:n³¹/ เป็นต้น

ในที่นี้อาจสันนิษฐานทิศทางการเปลี่ยนแปลงของพยางค์ /ma:k²⁴/ ในภาษาลื้อ ได้ดังนี้

/ma:k²⁴/ → /mak³⁵/ → /ma-/ → /mɔ-/ → /m-/

5.3.1.2 การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening)

การทำให้สระมีรูปอ่อนลงเป็นการแปรของคำศัพท์รูปแบบหนึ่งที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษา ในงานวิจัยนี้เป็นอันดับ 2 รองจากการละหรือการลดพยางค์ที่กล่าวถึงในตอนต้น การวิเคราะห์ให้คำศัพท์ได้มีการแปรในรูปแบบที่เรียกว่า การทำให้สระมีรูปอ่อนลงในงานวิจัยนี้ ใช้เกณฑ์เรื่องสระเสียงหนัก (strong vowels) และสระเสียงเบา (weak vowels) ที่มีผู้เสนอไว้ว่า สระเสียงหนัก (strong vowels) ได้แก่ /i, e, u/ และสระเสียงเบา (weak vowels) ได้แก่ /ɪ, ɛ, ʊ, ə/ เป็นต้น ซึ่งในการออกเสียงสระเสียงหนักจะใช้พลังมากกว่าสระเสียงเบา (Burquest, 2001)

ตารางที่ 138 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่มีแปรของเสียงสระให้มีรูปอ่อนลง โดยในที่นี้ได้เลือกเฉพาะคำศัพท์ที่มีการออกเสียงคำศัพท์ให้สระมีรูปอ่อนลงมานำเสนอเท่านั้น และตัวอย่างคำกลายที่มีการออกเสียงสระให้มีรูปอ่อนลงในที่นี้แสดงด้วยตัวหนา กรณีที่มีคำศัพท์บางคำมีคำกลายที่เกิดจากการแปรรูปแบบอื่น ๆ ด้วยจะไม่นำมาแสดงไว้ในตารางที่ 138

ตารางที่ 138 ตัวอย่างการทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/1. ก้น	kon ^{44?}	kun ^{213?} , kon ^{213?}	kun ^{44?} , kon ^{44?}	kon ^{41?}	kon ^{35?}
1/47. ขน (น.)	khon ²³	khun ³⁵ , khon ³⁵	khun ²³ , khon ²³	khon ²² , hon ²³ , hon ²²	khon ^{434/34}
1/49. ข้น	khun ^{44?} , khun ³¹ , khon ^{44?} , khon ^{41?}	khun ^{213?} , khon ^{213?}	khun ^{44?} , khun ³³ , khon ^{44?}	khun ^{33?} , khun ²² , khon ^{33?} , hun ^{33?}	khun ^{44?} , khon ^{44?}
1/104. เตี้ย	ten ³¹ , tam ³³	ten ³³ , tem ²⁴ , tam ²⁴	tan ³¹ , tem ³³ , tam ³³	ten ³¹ , tem ²² , tam ²²	ten ³³ , tem ³³ , tam ³³
1/108. ถัด (ก.)	tha-let ³⁵ , tha-let ³⁵ , tha-lot ³⁵ , thet ³⁵	tha-let ³⁵ , tha-let ³⁵ , thot ³⁵ thet ³⁵	tha-let ³⁵ , tha-let ³⁵ , tha-let ³³ , tha-lat ³⁵ , that ³⁵	tha-let ³⁵ , tha-let ³⁵ , kon ^{41?} , thet ³⁵ , thet ³⁵ kon ^{41?} , that ³⁵	tha-let ³⁵ , tha-let ³³ , thet ³⁵ , that ³⁵
1/229. ทนวกหู	min ²³ hu: ²³ , mion ²³ hu: ²³ , mən ²³ hu: ²³ , men ²³ hu: ²³	min ³⁵ hu: ³⁵	min ³⁵ hu: ²³ , min ²³ hu: ²³ , men ²³ hu: ²³	min ²³ hu: ²³ , men ²³ hu: ²³ , men ²² hu: ²²	min ⁴³⁴ hu: ^{434/34} , men ³⁴ hu: ³⁴ , mən ³⁴ hu: ³⁴
2/15. กระเด็น	sa-den ³⁵ , ka-den ³⁵	si? ³⁵ din ³⁵ , si? ³⁵ den ³⁵ , sa-din ³⁵ , sa- den ³⁵ , ka-din ³⁵	sa-din ³⁵ , sa- den ³⁵ , ka-din ³⁵ , ka- den ³⁵	sa-den ³⁵ , ka-den ³⁵	sa-den ^{232/23} , ka-den ^{232/23}
2/197. ตู	pho: ²² , yiəm ^{44?}	pho: ²⁴	pho: ²² , du: ³⁵	biŋ ²² , miŋ ²² , məŋ ²²	bəŋ ²²
2/489. ห่ม	hom ²²	hum ²⁴ , hom ²⁴	hum ²² , hom ²²	hum ²² , hom ²²	hom ³³

ตารางที่ 138 แสดงให้เห็นว่า การทำให้สระในคำศัพท์บางคำมีรูปอ่อนลงที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่เป็นการแปรจากสระ /u/ เป็นสระ /o/ หรือจากสระ /i/ เป็นสระ /e/ และปรากฏมากที่สุดภาษาลื้อและภาษาซิ่น เนื่องจากทั้ง 2 ภาษามีการใช้สระ /u/ และสระ /i/ ในคำที่มี

โครงสร้างเป็นคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) ในขณะที่ภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาวจะใช้สระ /o/ และสระ /e/ ตามลำดับ นอกจากนี้ในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ยังมีการแปรจากสระอื่น ๆ เช่น สระ /a/ เป็นสระ /o/ สระ /e/ เป็น /a/ หรือ /o/ และสระ /i/ เป็น /e/ เป็นต้น

การออกเสียงสระให้มีรูปอ่อนลงซึ่งเป็นการแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ในอนาคตภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา โดยเฉพาะภาษาลื้อและภาษาชินจะมีการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์เกิดขึ้น โดยเฉพาะคำศัพท์ที่เป็นคำพยางค์เป็นลงท้ายด้วยพยัญชนะนาสิก (CVN) จะมีการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ /i/ และ /u/ เป็นเสียงสระ /e/ และ /o/ ตามลำดับเนื่องจากผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาที่อยู่รุ่นอายุที่ 2 และ 3 ล้วนแต่ออกเสียงคำที่มีโครงสร้างพยางค์ดังกล่าวด้วยเสียงสระ /e/ และ /o/ และการใช้เสียงสระ /i/ และ /u/ ปรากฏค่อนข้างน้อยและปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้น จึงมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงที่ในภาษาไทถิ่นทั้งสองภาษาดังกล่าวจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่มีรูปแบบการออกเสียงสระให้มีรูปอ่อนลง โดยเฉพาะการใช้เสียงสระ /e/ และ /o/ แทนเสียง /i/ และ /u/ ในคำพยางค์เป็นลงท้ายด้วยพยัญชนะนาสิก (CVN) ไปโดยปริยาย

5.3.1.3 การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening)

การสั้นลงของเสียงสระเป็นรูปแบบการแปรที่เกิดขึ้นในระดับคำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งนำไปสู่การสันนิษฐานได้ว่า ในอนาคตภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาอาจมีการเปลี่ยนของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน ในที่นี้คือการออกเสียงสระให้สั้นขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สระเสียงยาวเป็นสระที่มีความซับซ้อนมากกว่าสระเสียงสั้น ดังนั้นผู้พูดจึงมีแนวโน้มที่จะออกเสียงคำศัพท์ที่มีสระเสียงยาวด้วยสระเสียงสั้น

การสั้นลงของเสียงสระที่พบในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาปรากฏทั้งในคำพยางค์เดี่ยว และคำที่มีมากกว่า 1 พยางค์ ในกรณีที่เป็นการสันนิษฐานได้ว่า ผู้พูดมักออกเสียงสระให้สั้นลงในพยางค์แรก ส่วนกรณีของคำที่มีมากกว่า 2 พยางค์พบว่า พยางค์ที่ 3 หรือพยางค์ที่ 4 มักมีเสียงสระสั้นลง

ตารางที่ 139 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างการสั้นลงของเสียงสระที่เป็นลักษณะร่วมกันในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ในอนาคต ตัวอย่างที่นำมาแสดงในที่นี้มีเฉพาะตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสั้นลงของเสียงสระเท่านั้น กรณีที่มีคำศัพท์ได้มีการแปรรูปแบบอื่น ๆ จะไม่นำมาแสดงไว้ด้วย เช่น คำที่ 2/238. “ถึง (ไป~)” ในภาษาชินมีการใช้ทั้งคำว่า /phe:w²³/, /phew²³/, /ho:t³¹/ และ /thiŋ²³/ ในที่นี้จะนำเฉพาะคำว่า /phe:w²³/ และ /phew²³/ เท่านั้นมาแสดงเป็นตัวอย่างการสั้นลงของเสียงสระ

ตารางที่ 139 ตัวอย่างการสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/85. ตัง	hɛ:ŋ ³⁵ , hɛŋ ³⁵	hɛ:ŋ ³¹	hɛ:ŋ ³⁵ , hɛŋ ³⁵	hɛ:ŋ ³⁵ , hɛŋ ³⁵	hɛ:ŋ ^{232/23}
1/112. ท้ายทอย	ŋw:n ³¹ , ŋw:n ^{31?} , ŋw:n ³¹	ŋw:n ³³ , ŋw:n ³³	ŋw:n ³¹ , ŋw:n ³¹	ŋw:n ³¹ , ŋw:n ³¹	ŋw:n ³³ , ŋw:n ³³
1/184. รื่น	hi:n ^{41?} , hin ^{41?} , lin ^{41?}	hi:n ^{22?} , hin ^{22?}	hi:n ^{41?} , hin ^{41?}	hi:n ^{41?} , hin ^{41?}	hi:n ^{35?} , hin ^{35?} , lin ^{35?}
1/81. ข่าย	ne:ŋ ³¹ , neŋ ³¹	ne:ŋ ³³ , neŋ ³³	ne:ŋ ³³ , neŋ ³¹	ne:ŋ ³¹ , neŋ ³¹	ne:ŋ ³³ , neŋ ³³
2/130. แดบ	co:m ^{44?} , com ^{44?}	co:m ^{22?}	co:m ^{41?} , com ^{41?}	co:m ^{41?} , com ^{41?} , com ^{33?}	com ^{35?}
2/238. ถึง (ไป~)	phɛ:w ²³ , phew ²³ , thew ²³	phɛ:w ²⁴ , phew ²⁴	phɛ:w ²³ , phew ²³	phɛ:w ²³ , phɛ:w ²² , phew ²³ , phiəw ²³ , phiəw ²²	ho:t ³⁵ , thəŋ ^{434/34} , thing ^{434/34}
2/321. ปิ้ง	pi:ŋ ^{44?} , piŋ ^{44?}	pi:ŋ ^{213?} , piŋ ^{213?}	pi:ŋ ^{44?} , piŋ ^{44?}	piŋ ^{33?}	pi:ŋ ^{35?} , piŋ ^{35?}
2/430. ลิ่น	mi:n ³¹	mi:n ³³	mi:n ³¹ , min ³¹	mi:n ³¹	mi:n ³³ , min ³³
2/521. เทว	he:w ²³ , hew ²³ , hiəw ²³	he:w ³⁵	he:w ²³ , hew ²³ , hiw ²³	he:w ²³ , he:w ²² , hew ²³	he:w ^{434/34} , hew ³⁴
2/549. เอว	ʔɛ:w ³⁵	ʔɛ:w ³⁵ , ʔɛw ³⁵ , ʔɛ:w ³⁵	ʔɛ:w ³⁵ , ʔɛw ³⁵ , ʔɛ:w ³⁵ , ʔɛw ³⁵	ʔɛ:w ³⁵ , ʔiəw ³⁵	ʔɛ:w ^{232/23} , ʔɛw ^{232/23}

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีแนวโน้มที่จะออกเสียงสระในคำศัพท์บางคำที่มีสระเสียงยาว เช่น /i:, e:, ɛ:, ɔ:, ɪ:/ เป็นสระเสียงสั้น /i, e, ɛ, ɔ, ɪ/ ตามลำดับ โดยการแปรจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้นดังกล่าว ปรากฏทั้งในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทุกรัฐอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จึงทำให้สามารถสันนิษฐานได้ว่า ในอนาคต อาจมีการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ที่มีรูปแบบของการสั้นลงของเสียงสระปรากฏมากขึ้น

5.3.1.4 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification)

โดยทั่วไปวรรณยุกต์เลื่อนระดับ (contour tones) เช่น วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ วรรณยุกต์เสียงสูง-ตก /41/ วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ หรือวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ เป็นวรรณยุกต์ที่มีความซับซ้อนมากกว่าวรรณยุกต์ระดับ (level tones) เช่น วรรณยุกต์เสียงต่ำระดับ /22/ วรรณยุกต์เสียงกลางระดับ /33/ หรือวรรณยุกต์เสียงสูงระดับ /44/ เป็นต้น การแปรของเสียงวรรณยุกต์จากวรรณยุกต์ที่มีความซับซ้อนเป็นวรรณยุกต์ที่ง่ายขึ้นเป็นรูปแบบการแปรที่ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นอันดับรองจากการสันลงของเสียงสระที่กล่าวในตอนต้น

คำศัพท์ที่มีการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นที่พบในงานวิจัยนี้ ปรากฏเพียงในภาษาพวนและภาษาลาว ดังตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 140 ซึ่งในที่นี้ได้เลือกเฉพาะคำศัพท์ที่มีการแปรที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นเท่านั้น

ตารางที่ 140 ตัวอย่างการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	ขึ้น	พวน	ลาว
ความหมาย					
1/196. ลับ (~มีด)	fon ²³	fun ³⁵ , fon ³⁵	fun ²³ , fon ²³ , phon ²³	fun ²³ , fon ²³ , fon ²²	fon ⁴³⁴ , fon ³⁴
2/465. สวิง	hiŋ ²³ , sa-wiŋ ²³	hiŋ ³⁵	hiŋ ²³	hi:ŋ ²³ , hiŋ ²²	wi:ŋ ⁴³⁴ , wiŋ ³⁴ , wiŋ ³⁴ , sa-wiŋ ⁴³⁴ , sa-wiŋ ³⁴
2/502. หวี (ก.)	sa:ŋ ²³ , wi: ²³	sa:ŋ ³⁵ , wi: ³⁵	sa:ŋ ²³ , wi: ²³	sa:ŋ ²³ , sa:ŋ ²² , wi: ²³ , wi: ²²	sa:ŋ ⁴³⁴ , sa:ŋ ³⁴ , wi: ⁴³⁴ , wi: ³⁴
2/507. หาย (ของ~)	hiə ^{31?}	he: ³³ , se: ³⁵	he: ³¹	hiə ³¹ , ha:y ²³ , hay ²²	sia ⁴³⁴ , sia ³⁴
2/530. ไท	hay ²³	hay ³⁵	hay ²³	hay ²³ , hay ²²	hay ⁴³⁴ , hay ³⁴
2/514. เห็น (ก.)	han ²³	han ³⁵	han ²³ , hen ²³	hen ²³ , hen ²²	hen ⁴³⁴ , hen ³⁴
1/23. กลอง	kwəŋ ²³ , kwəŋ ³⁵	kwəŋ ³⁵	kwəŋ ²³	kwəŋ ³⁵	kwəŋ ²³² , kwəŋ ²³
1/168. ยุง	ɲuŋ ³⁵	yuŋ ³¹	yuŋ ³⁵ , ɲuŋ ³⁵	ɲuŋ ³⁵	ɲuŋ ²³² , ɲuŋ ²³
1/189. เรือ	hiə ³⁵	hə: ³¹ , lə: ³¹	hə: ³⁵ , lə: ³⁵	hiə ³⁵ , liə ³⁵	hiə ²³² , hiə ²³ , liə ²³² , liə ²³

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/210. วัว	ɲuɔ ³⁵ , wuɔ ³⁵	ɲo: ³¹	ɲo: ³⁵ , ɲuɔ ³⁵	ɲuɔ ³⁵ , ɲo: ³⁵	ɲuɔ ²³² , ɲuɔ ²³ , wuɔ ²³² , wuɔ ²³
2/148. จาน	cam ²³	phen ³¹ , can ³⁵	cam ²³	ben ³⁵ , cam ²³ , cam ²² , cam ³⁵	cam ²³² , cam ²³
2/468. สะพาย	sa-pa:y ³⁵ , sa- pha:y ³⁵	pa:y ³¹ , sa- pa:y ³¹	sa-pa:y ³⁵ , sa- pha:y ³⁵	pha:y ³⁵ , sa- pha:y ³⁵	pha:y ²³² , pha:y ²³ , sa- pha:y ²³² , sa- pha:y ²³

ตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 140 แสดงให้เห็นว่าวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เลื่อนระดับในภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูลมีการแปรเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่มีสัทลักษณะง่ายขึ้นคือเป็นเสียงต่ำ-ตก [21] (หรือผู้บอกภาษาบางคนออกเสียงเป็นเสียงต่ำระดับ [22]) ส่วนในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) นั้นมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ เป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] และการแปรของเสียงวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ เป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งจัดเป็นวรรณยุกต์ที่มีสัทลักษณะที่ซับซ้อนน้อยลงเช่นกัน เนื่องจากการแปรของเสียงวรรณยุกต์ให้มีสัทลักษณะง่ายขึ้นทั้งในภาษาพวนและภาษาลาวดังกล่าวปรากฏส่วนใหญ่ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้งสองภาษาอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ทั้ง 2 หน่วยเสียงดังกล่าวเกิดขึ้นในอนาคต

5.3.1.5 การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)

การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้นเป็นการแปรของคำศัพท์ที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษารูปแบบที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับการแปรรูปแบบอื่น ๆ ทั้ง 4 รูปแบบที่กล่าวมาในตอนต้น การแปรจากเสียงพยัญชนะควบกล้ำในคำศัพท์บางคำเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยวปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาเท่านั้น ดังแสดงในตารางที่ 141 ซึ่งในที่นี้ได้เฉพาะคำกลายที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะควบกล้ำมาแสดงไว้เท่านั้น

ตารางที่ 141 ตัวอย่างการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)
ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขิ่น	พวน	ลาว
1/39. เกวียน	kwien ³⁵	kwe:n ³⁵ , kwe:n ³¹ , kem ³¹	kwe:n ³⁵ , kwien ²³	kwien ³⁵ , kien ³⁵	kwien ^{232/23}
1/46. ไก	kway ²³	kway ³⁵	kway ²³ , kory ²³	kway ³⁵	kway ^{232/23}
2/58. แก้ว (~แขน)	sway ²² , sary ³³ , kway ²³ , kweŋ ²² , kweŋ ²²	say ²⁴ , kway ³⁵ , kweŋ ²⁴	say ²² , kway ²³ , kweŋ ²²	kway ³⁵ , kweŋ ²²	kway ^{232/23} , kweŋ ³³ , kweŋ ³³
2/96. เขย่า	sway ²² , sary ²²	say ²⁴	say ²²	say ²²	ɲək ³⁵ ɲəm ^{35?} , ɲək ³⁵ ɲəm ^{35?} , ɲək ³³ ɲəm ^{35?}
2/105. ครอบ	ŋam ³⁵ , kho:p ³¹ , khuəp ³¹ , pok ³⁵ , pit ³⁵	kho:p ³³ , ko:m ³³ , ko:m ³⁵ , pok ³⁵ , hap ³⁵	kho:p ³¹ , khuəp ³¹ , kho:p ³¹ , ko:m ²³ , pit ³⁵ , tit ³⁵	kho:p ³¹ , khuəp ³¹ , pok ³⁵ , pit ³⁵ , ŋap ³⁵	kho:p ³⁵ , khuəp ³⁵ , ŋam ^{232/23} , ŋwam ^{232/23} , ŋuəm ^{232/23} , pok ³⁵
2/381. แมงกว้าง	kwa:ŋ ²² , kwa:ŋ ²² , me:ŋ ³⁵ , kwa:ŋ ²² , me:ŋ ³⁵ kwa:ŋ ²²	kwa:ŋ ²⁴ , me:ŋ ³¹ kwa:ŋ ²⁴	kwa:ŋ ²² , me:ŋ ³⁵ kwa:ŋ ²²	kwa:ŋ ²² , kwa:ŋ ²² , kuəŋ ²² , me:ŋ ³⁵ kwa:ŋ ²²	kwa:ŋ ³³ , me:ŋ ^{232/23} , kwa:ŋ ³³ , me:ŋ ^{232/23} , kha:m ^{232/23}
2/406. รั้งแก	khwi: ³⁵ , khuy ³⁵	khwi: ³¹ , khuy ³¹ , khuy ³¹	khwi: ³⁵ , khuy ³⁵	khuy ³⁵ , khuy ³⁵	khi: ^{232/23} , khuy ^{232/23}
2/478. สาย	khway ²³ , say ²³ , ca: ^{41?}	khway ³⁵ , la: ^{213?} , ca: ^{22?}	khway ²³ , say ²³ , la: ^{44?} , ca: ^{41?}	khway ²³ , khway ²² , say ²³ , la: ^{33?} , ca: ^{41?}	sway ^{434/34} , sary ^{434/34} , khway ³⁴
2/508. ทาย (~ไข)	hay ²³	hay ³⁵	hay ²³	khwe:n ³⁵ , hay ²³ , hay ²²	swa:ŋ ³³ , sary ³³ , hay ^{434/34} , saw ²³

ตารางที่ 141 แสดงให้เห็นว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำศัพท์บางคำที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะควบกล้ำเป็นพยัญชนะเดี่ยว เช่น การแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /kw-/ เป็นพยัญชนะเดี่ยว /k-/ ในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาจีน (เช่น คำที่ 1/39. “เกวียน” ในภาษาลื้อ และภาษาพวน คำที่ 1/46 “ไกว” ในภาษาจีน และคำที่ 2/381. “แมงกว้าง” ในภาษาพวน) การแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /khw-/ เป็นพยัญชนะเดี่ยว /kh-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน (เช่น คำที่ 2/406. “รังแก”) การแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /sw-/ เป็นพยัญชนะเดี่ยว /s-/ ในภาษาคำเมืองและภาษาลาว (เช่น คำที่ 2/58. แก่ง (~แขน) หรือคำที่ 2/96. “เขย่า” ในภาษาคำเมือง และคำที่ 2/478. “สาย” หรือคำที่ 2/508. “หาย (~ไข้)” ในภาษาลาว) รวมทั้งการแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /ɲw-/ เป็นพยัญชนะเดี่ยว /ɲ-/ ในภาษาลาว (เช่น คำที่ 2/105. “ครอบ”)

การแปรของเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้มีคุณสมบัติง่ายขึ้นคือเป็นพยัญชนะเดี่ยวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะเดี่ยวในอนาคต

5.3.2 การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก

จากการเปรียบเทียบรูปแบบการแปรทางศัพท์ที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษาที่ปรากฏในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่ศึกษานี้ สามารถเรียงลำดับรูปแบบที่ปรากฏจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การยืมคำศัพท์ (lexical borrowing) ได้แก่ คำยืมภาษาไทยมาตรฐานในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา คำยืมภาษาคำเมืองในภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งคำยืมภาษาลื้อในภาษาคำเมือง รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏมากเป็นอันดับสองรองจากการยืมคำศัพท์ได้แก่ การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) การแปรของเสียงสระ (vowel variation) การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) การแปรทางความหมาย (semantic variation) และการแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) ตามลำดับ

การแปรของคำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษาที่สามารถนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาสรุปได้ดังนี้

5.3.2.1 การยืมคำศัพท์ (lexical borrowing)

การยืมคำศัพท์เป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษาที่ปรากฏมากที่สุด ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ คำยืมส่วนใหญ่ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการและเป็นภาษาที่ใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนในโรงเรียน ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาทุกรุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 สามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ยังอยู่ในวัยเรียน ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั้นมีการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานผ่านทางสื่อมวลชน เช่น วิทยุและโทรทัศน์ รวมทั้งจากลูกหลานที่อยู่ในวัยเรียน

นอกจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแล้วยังมีคำยืมภาษาคำเมืองปรากฏเป็นส่วนมากในภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว เนื่องจากภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษาดังกล่าว จึงทำให้ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาสามารถพูดภาษาคำเมืองได้คล่อง และใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาต่างจากตน

นอกจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานและคำยืมภาษาคำเมืองแล้ว งานวิจัยนี้ยังพบคำยืมภาษาลื้อด้วย แต่พบปรากฏเฉพาะในภาษาคำเมืองเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้พูดอยู่ในหมู่บ้านท่าคำสองที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านหนองบัวที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อเพียง 5 กิโลเมตร มีถนนลาดยางเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน ผู้คนทั้ง 2 หมู่บ้านจึงมีการติดต่อไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นไปได้ที่จะมีการยืมคำศัพท์จากภาษาคำเมืองไปใช้ในภาษาลื้อ และมีการยืมคำศัพท์จากภาษาลื้อไปใช้ในภาษาคำเมือง

ตัวอย่างการยืมคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาแสดงในตารางที่ 142 ต่อไปนี้

ตารางที่ 142 ตัวอย่างการยืมคำศัพท์ (lexical borrowing) ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา¹²⁴

ภาษาไทยถิ่น \ ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขึ้น	พวน	ลาว
1/71. จันทรูปราคา	kop ³⁵ kin ²³ diən ³⁵ can ²³ tha- lu ⁴⁴ pa- la: ³⁵ khar: ³⁵ (ST)	kop ³⁵ kin ³⁵ dɔ:n ³⁵ can ³⁵ tha- lu ³³ pa-la: ³¹ khar: ³¹ (ST)	kop ³⁵ kin ²³ dɔ:n ³⁵ , kop ³⁵ kin ²³ diən ³⁵ can ²³ tha- lu ⁴⁴ pa-la: ³⁵ khar: ³⁵ (ST)	kop ³⁵ kin ³⁵ diən ³⁵ can ²³ tha- lu ²² pa-la: ³⁵ kha: ³⁵ (ST)	kop ³⁵ kin ^{232/23} diən ^{232/23} can ^{232/23} tha-lu ³³ pa- la: ^{232/23} kha: ^{232/23} (ST)
1/88. เตือนทีหนึ่ง	diən ³⁵ kiəŋ ²³ , diən ³⁵ niŋ ²² diən ³⁵ le:k ³¹ , diən ³⁵ mak ³³ ka- la: ³⁵ , diən ³⁵ mok ⁴⁴ ka- la: ³⁵ (ST)	dɔ:n ³⁵ ke:ŋ ³⁵ , dɔ:n ³⁵ ce:ŋ ³⁵ , dɔ:n ³⁵ niŋ ³³ dɔ:n ³⁵ le:k ³³ , dɔ:n ³⁵ mak ³³ ka-la: ³¹ (ST)	dɔ:n ³⁵ ke:ŋ ²³ , dɔ:n ³⁵ ce:ŋ ³⁵ , diən ³⁵ niŋ ²² , dɔ:n ³⁵ niŋ ²² , dɔ:n ³⁵ le:k ³¹ , dɔ:n ³⁵ thi: ³¹ niŋ ²² , diən ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la: ³⁵ , dɔ:n ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la: ³⁵ (ST)	diən ³⁵ kiəŋ ²³ , diən ³⁵ kiəŋ ²² , diən ³⁵ niŋ ²² , diən ³⁵ le:k ³¹ , diən ³⁵ le:k ³¹ , diən ³⁵ mak ³⁵ ka-la: ³⁵ , diən ³⁵ mak ³⁵ ka-la: ³⁵ khom ³⁵ , diən ³⁵ mak ³⁵ ka-la: ³⁵ ,	diən ²³ kiəŋ ^{232/23} , diən ^{232/23} niŋ ³³ diən ^{232/23} le:k ³⁵ , diən ^{232/23} thi: ³³ niŋ ³³ , diən ^{232/23} mak ³³ ka- la: ²³ , diən ^{232/23} mok ³³ ka-la: ²³ (ST)

¹²⁴ อักษรย่อภาษาอังกฤษในวงเล็บท้ายคำศัพท์ที่เป็นคำยืมที่แสดงในตารางที่ 142 มีความหมายดังนี้ ST = Standard Thai (ภาษาไทยมาตรฐาน) KM = Kam Mueang (ภาษาคำเมือง) L = Lue (ภาษาลื้อ)

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
				diən ³⁵ mak ³⁵ ka-la: ³⁵ khom ³⁵ , diən ³⁵ mok ³⁵ ka-la: ³⁵ , diən ³⁵ mok ³⁵ ka-la: ³⁵ , diən ³⁵ mok ³⁵ ka-la: ³⁵ khom ³⁵ , mok ³⁵ ka- la: ³⁵ (ST)	
1/157. โพธิ์	sa-li: ²³ pho: ³⁵ (ST)	sa-li: ³⁵ pho: ³¹ (ST)	sa-li: ²³ pho: ³⁵ (ST)	sa-li: ²³ , sa-li: ²² pho: ³⁵ (ST)	sa-li: ^{434/34} pho: ²³ (ST)
1/185. รื้อ	te: ³⁵ li: ^{41?} (ST)	te: ³¹ hi: ^{22?} , li: ^{22?} (ST)	te: ³⁵ li: ^{41?} (ST)	the: ³⁵ (KM) li: ^{41?}	the: ^{232/23} (KM) hi: ^{35?} , li: ^{35?} (ST) ma:ŋ ^{35?}
1/222. ลำลัก	kɛ:n ^{41?} , sa-mak ⁴⁴ , sam ²³ lak ⁴⁴ (ST)	kɛ:n ^{22?} , sa-mak ³³ , sa-mak ³⁵	kɛ:n ^{41?} , sa-mak ⁴⁴ , sam ²³ lak ⁴⁴ (ST)	khe:n ^{41?} , kɛ:n ^{41?} , sa-mak ³⁵ , sam ²³ lak ²² (ST)	khe:n ^{35?} , sa-mak ³³ , sam ³⁴ lak ³³ (ST)
1/226. ไล่เดือน	khi: ^{44?} diən ³⁵ , khi: ^{44?} khu: ^{41?} , say ^{44?} diən ³⁵ (ST)	də:n ³⁵ , khi: ^{213?} də:n ³⁵ , mɛ:ŋ ³¹ khi: ^{213?} də:n ³⁵ , say ^{213?} də:n ³⁵ (ST)	khi: ^{44?} də:n ³⁵ , khi: ^{44?} diən ³⁵ say ^{44?} də:n ³⁵ , say ^{44?} diən ³⁵ (ST)	kan ²² diən ³⁵ , mɛ:ŋ ³⁵ kan ²² diən ³⁵ , ka-diən ³⁵ , ka-diən ³⁵ , ka-diən ²³ , khi: ^{33?} diən ³⁵ , khi: ^{33?} diən ³⁵	ka-diən ^{232/23} , khi: ^{44?} ka-diən ^{232/23} , khi: ^{44?} diən ^{232/23} say ^{44?} diən ²³ (ST)

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
1/234. หย่า	ha:ŋ ^{41?} , lə:k ³¹ , ya: ²² (ST)	ha:ŋ ^{22?} , lə:k ³³ , ya: ²⁴ (ST)	ha:ŋ ^{41?} , ya: ²² (ST)	ha:ŋ ^{41?} , lə:k ³¹ , ya: ²² (ST)	ha:ŋ ^{35?}
2/7. กระจง	kay ^{44?} , ka-coŋ ³⁵ (ST)	kay ^{213?} , ka-coŋ ³⁵ , ka-coŋ ³¹ (ST)	kay ^{44?} , kay ^{41?} , ka-coŋ ³⁵ (ST)	kay ^{41?} , fa:n ³⁵	kay ^{35?} , ka-coŋ ²³ (ST)
2/43. ทางเงง	tew ²² , te:w ²²	tew ²⁴ , te:w ²⁴	tew ²² , te:w ²²	so:ŋ ^{33?} , soŋ ^{33?} , te:w ²² (KM) kaŋ ²² ke:ŋ ²² , ka:ŋ ²² ke:ŋ ²² (ST)	so:ŋ ^{44?} , soŋ ^{44?} , tiəw ³³ (KM) ka:ŋ ^{232/23} ke:ŋ ^{232/23} (ST)
2/123. คุย	fu: ³¹ , ŋu: ^{44?} , khuy ³⁵ (ST)	fo: ³³ , fu: ³³ , ŋu: ^{213?} , ŋu: ^{213?} fu: ³³ , ŋu: ^{213?} , khuy ³¹ (ST)	ŋu: ^{44?} , khuy ³⁵ (ST)	fu: ³¹ , khuy ³⁵ (ST), ŋu: ^{33?} (KM)	waw ^{35?} , ŋu: ^{35?} (KM)
2/169. ชะพฺพ	phak ³⁵ , khe: ³⁵	phak ³⁵ te: ²⁴	phak ³⁵ khe: ³⁵	phak ³⁵ khe: ³⁵ (KM) phak ³⁵ ŋi: ²² lə:t ²²	phak ³⁵ khe: ²³ (KM) phak ³⁵ ŋi: ³³ lə:t ³⁵
2/216. สะเดา	sa-liəm ³⁵ , sa-daw ³⁵ (ST)	sa-le:m ³¹ , sa-daw ³⁵ (ST)	sa-le:m ³⁵ , sa-liəm ³⁵	sa-liəm ³⁵	sa-daw ^{232/23} , sa-liəm ^{232/23} (KM)
2/217. ตู้กแก	tok ³⁵ to: ³⁵	tok ³⁵ to: ³¹	tok ³⁵ to: ²³ , tok ³⁵ to: ³⁵	kap ³⁵ ke: ^{41?} , kep ³⁵ ke: ^{41?} , tok ³⁵ to: ³⁵ , tok ³⁵ to: ³¹ , tok ³⁵ to: ^{41?} (KM)	kap ³⁵ ke: ^{35?} , tok ³⁵ to: ²³ (KM)

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
2/247. ท่องเที่ยว	ɿɛ:w ²² , ɿɛw ²²	ɿɛ:w ²⁴ , ɿɛw ²⁴ , loʔ ³³	ɿɛ:w ²² , ɿɛw ²²	ɿɛ:w ²² , ɿio:w ²² (KM)	thio:w ³³ , the:w ³³ , thew ³³ , he:w ³³ ɿɛw ³³ (KM)
2/305. เปื้อ (~อาหาร)	ka:y ³¹ bio ²² (ST)	ka:y ³³ bo: ²⁴ (ST)	ka:y ³¹ bo: ²² , bio ²² (ST)	ka:y ³¹ bio ²² , bio ²² na:y ²² (ST)	khay ³³ bio ³³ (ST)
2/323. ปู่	po: ³¹ ɿuy ^{41ʔ} , ɿuy ^{41ʔ} pu: ²² (ST)	po: ³³ ɿuy ^{213ʔ} , po: ³³ mo:m ²⁴ , ɿuy ^{213ʔ} po: ³³ pu: ²⁴ pu: ²⁴ , (ST)	po: ³¹ ɿuy ^{44ʔ} , ɿuy ^{44ʔ}	pho: ³¹ ɿo: ²² , pho: ³¹ lo:ɿ ^{33ʔ} , ho: ³¹ lo:ɿ ^{33ʔ} pho: ³¹ pu: ²² (ST)	pu: ³³ pho: ³³ ɿuy ^{35ʔ} , ɿuy ^{35ʔ} (KM)
2/348. พุด	pa:k ²² , ɿu: ^{44ʔ}	pa:k ²⁴ , ɿu: ^{213ʔ}	wa: ³¹ , ɿu: ^{44ʔ}	wa: ³¹ , pa:ɿ ²² , pa:ɿ ²² , ɿu: ^{33ʔ} (KM)	wa: ³³ , pa:k ⁴⁴ , waw ^{35ʔ} ɿu: ^{35ʔ} (KM) หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนบอกว่า /waw ^{35ʔ} / เป็นคำในภาษา ลาวอีสานและบางคนบอก ว่าเป็นคำในภาษาคำเมือง
2/394. ย่า	me: ³¹ ɿuy ^{41ʔ} , ɿuy ^{41ʔ} ɿa: ³¹ (ST)	me: ³³ ɿuy ^{213ʔ} , ɿuy ^{213ʔ} ya: ³³ (ST)	me: ³¹ ɿuy ^{44ʔ} , ɿuy ^{44ʔ}	me: ³¹ lo:ɿ ^{33ʔ} , me: ³¹ ɿo: ²² ya: ³¹ (ST)	me: ³³ ɿuy ^{35ʔ} (KM) (พจนานุกรมลาว-ไทย- อังกฤษ: ɿā:, mē: ɿā:)

ตารางที่ 142 แสดงให้เห็นตัวอย่างของคำยืมที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ในพื้นที่สังเกตได้ว่า ภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาค่อนข้างมาก ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน ดังจะเห็นได้จากการที่มีคำยืมภาษาไทยมาตรฐานใช้ควบคู่ไปกับคำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาค่อนข้างชัดเจน เช่น คำที่ 1/71. “จันทรปราดา” ถึงแม้จะมีคำศัพท์เดิมปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาคือ

คำว่า “กบดินเดือน” แต่ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการยืมคำว่า “จันทรุปราคา” จากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ร่วมด้วย หรือคำที่ 2/43. “กางเกง” ในภาษาพวนและภาษาลาวมีการยืมคำว่า “กางเกง” จากภาษาไทยมาตรฐานใช้ร่วมกับคำศัพท์เดิม นอกจากนี้ยังมีคำยืมภาษาคำเมืองปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษา เช่น คำที่ 2/217. “ตุ๊กแก” ทั้งภาษาพวนและภาษาลาวยืมมีการใช้คำว่า “ตกโต” จากภาษาคำเมือง หรือคำที่ 2/348. “พูด” ทั้งสองภาษามีคำว่า “อู้” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองเช่นกัน

5.3.2.2 การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture)

การปนกันของคำศัพท์ในที่นี้หมายถึง การที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาของตนควบคู่ไปกับคำยืมจากภาษาอื่น ตัวอย่างเช่น ผู้พูดภาษาคำเมือง ใช้ทั้งคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง และคำยืมภาษาลื้อ รวมทั้งคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน หรือการที่ผู้พูดภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวใช้คำศัพท์เดิมในภาษาของตนร่วมกับคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และคำยืมภาษาคำเมือง เป็นต้น ตัวอย่างการปนกันของคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแสดงในตารางที่ 143 ต่อไปนี้

ตารางที่ 143 ตัวอย่างการปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา¹²⁵

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขึ้น	พวน	ลาว
1/2. กรอก (น้ำ)	ha:y ³¹ (KM) kɔ:k ³³ (ST)	ha:y ²⁴ (Lue) kɔ:k ²⁴ (ST)	ha:y ³³ (K) kɔ:k ³³ (ST)	ha:y ³¹ (P) kɔ:k ²² (ST)	ha:y ³³ (Lao) kɔ:k ⁴⁴ (ST)
1/3. กรอบ	phɔ:y ²² (KM) kɔ:p ²² (ST)	phɔ:y ²⁴ , phɔ:y ²⁴ (Lue) kɔ:p ²⁴ (ST)	phɔ:y ²² , phɔ:y ²² (K) kɔ:p ²² (ST)	phɔ:y ²² (P) kɔ:p ²² (ST)	phɔ:y ³³ , phɔ:y ³³ (Lao) kɔ:p ⁴⁴ (ST)
1/9. กระต๊อ	khɔ: ³⁵ hɔ:y ²³ , khɔ: ³⁵ hɔ:y ²³ (KM) ka-diək ²² (ST)	khɔ: ³¹ hɔ:y ³⁵ (Lue) ka-də:k ²⁴ , lu:k ³³ ka-də:k ²⁴ (ST)	khɔ: ³⁵ hɔ:y ²³ , khɔ: ³⁵ hɔ:y ²³ (K) ka-diək ²² , ka-də:k ²² (ST)	khɔ: ³⁵ hɔ:y ²³ , khɔ: ³⁵ hɔ:y ²² , khɔ: ³⁵ hɔ:y ²³ , khɔ: ³⁵ hɔ:y ²² (P) lu:k ³¹ ka-diək ²² , luʔ ²² ka-diək ²² (ST)	khɔ: ²³ hɔ:y ³⁴ , khɔ: ^{232/23} hɔ:y ⁴³⁴ , khɔ: ²³ hɔ:y ³⁴ (Lao) ka-diək ⁴⁴ , lu:k ³⁵ ka-diək ⁴⁴ (ST)

¹²⁵ อักษรย่อภาษาอังกฤษในวงเล็บท้ายคำศัพท์ที่เป็นคำยืมที่แสดงในตารางที่ 143 มีความหมายดังนี้ ST = Standard Thai (ภาษาไทยมาตรฐาน) KM = Kam Mueang (ภาษาคำเมือง), K = Khün (ภาษาขึ้น), P = Phuan (ภาษาพวน)

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
1/11. กระต๊อบ	tu:p ²² , ha:ŋ ^{44?} (KM) ka-tɔp ⁴⁴ , ka-thom ³¹ (ST)	tu:p ²⁴ , ha:ŋ ^{213?} (Lue) ka-tɔp ³⁵ (ST)	tu:p ²² , ha:ŋ ^{44?} (K) ka-tɔp ⁴⁴ , ka-thom ³¹ (ST)	tu:p ²² , ha:ŋ ^{33?} (P) ka-thom ³¹ (ST)	tu:p ⁴⁴ , ha:ŋ ^{44?} (Lao) ka-tɔp ³³ , ka-thom ³³ , ka-thom ^{35?} (ST)
1/14. กระเทียม	hɔ:m ²³ , hɔ:m ²³ kha:w ²³ , hɔ:m ²³ tiəm ³⁵ , tiəm ³⁵ (KM) ka-thiəm ³⁵ (ST)	hɔ:m ³⁵ , ho:35 hɔ:m ³⁵ , hɔ:m ³⁵ kha:w ³⁵ , hɔ:m ³⁵ te:m ³¹ ka-thiəm ³⁵ (ST)	hɔ:m ²³ , hɔ:m ²³ kha:w ²³ , hɔ:m ²³ te:m ³⁵ , hɔ:m ²³ tiəm ³⁵ , hɔ:m ²³ mə:ŋ ³⁵ (K) ka-thiəm ³⁵ , hɔ:m ²³ ka- the:m ³⁵ (ST)	hɔ:m ²² , hɔ:m ²² kha:w ²² , hɔ:m ²³ thiəm ³⁵ , hɔ:m ²² thiəm ³⁵ (P) ka-thiəm ³⁵ (ST)	hɔ:m ^{434/34} , huə ³⁴ hɔ:m ³⁴ , hɔ:m ^{434/34} kha:w ^{434/34} , hɔ:m ^{434/34} thiəm ^{232/23} (Lao) ka-thiəm ²³ (ST)
1/16. กระเป๋ (~เสื้อ)	thoŋ ²³ , thuŋ ²³ (KM) ka-paw ²³ (ST)	thuŋ ³⁵ , huŋ ³⁵ (Lue) ka-paw ³⁵ (ST)	thuŋ ²³ (K) ka-paw ²³ (ST)	thoŋ ²³ , thoŋ ²² , thuŋ ²³ , thuŋ ²² (P) ka-paw ²³ , ka-paw ²² (ST)	thoŋ ^{434/34} , thuŋ ^{434/34} (Lao) ka-paw ²³ , ka-paw ³⁴ (ST)
1/19. กระรอก	hɔ:k ³¹ , mɛ:ŋ ³⁵ hɔ:k ³¹ (KM) ka-lɔ:k ³¹ (ST)	hɔ:k ³³ , ʔi-hɔ:k ³³ , mɛ:ŋ ³¹ hɔ:k ³³ (Lue) ka-lɔ:k ³³ (ST)	hɔ:k ³¹ , mɛ:ŋ ³⁵ hɔ:k ³¹ (K) ka-lɔ:k ³¹ (ST)	hɔ:k ³¹ , mɛ:ŋ ³⁵ hɔ:k ³¹ (P) ka-lɔ:k ³¹ (ST)	hɔ:k ³⁵ (Lao) ka-lɔ:k ³⁵ (ST)
1/39. เกรียน	lɔ:41? (KM)	lɔ:22? (Lue)	lɔ:41? (K)	lɔ:41? (P)	lɔ:35? (Lao)

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	kwien ³⁵ (ST)	kwe:n ³⁵ , kwe:n ³¹ , ke:n ³¹ (ST)	kwe:n ³⁵ , kwien ²³ (ST)	kwien ³⁵ , kien ³⁵ (ST)	kwien ^{232/23} (ST)
1/40. เกาะ	cap ³⁵ (KM) kɔŋ ³⁵ (ST)	cap ³⁵ (Lue) kɔŋ ³⁵ (ST)	cap ³⁵ (K) kɔŋ ³⁵ (ST)	cap ³⁵ (P) kɔŋ ³⁵ (ST)	cap ³⁵ (Lao) kɔŋ ³⁵ (ST)
1/91. ตรง	si: ³¹ (KM) toŋ ³⁵ (ST)	si: ³³ (Lue) toŋ ³¹ (ST)	si: ³¹ (K) toŋ ³⁵ , toŋ ²³ (ST)	si: ³¹ (P) toŋ ³⁵ (ST)	si: ³³ (Lao) toŋ ^{232/23} (ST)
1/195. ละลาย	nay ³¹ (KM) la-la:y ³⁵ (ST)	nay ³³ (Lue) la-la:y ³¹ (ST)	nay ³¹ (K) la-la:y ³⁵ (ST)	nay ³¹ (P) la-la:y ³⁵ (ST)	nay ³³ (KM) la-la:y ^{232/23} (Lao)
1/237. ทิว	tiw ^{44?} (KM) hiw ^{44?} (ST)	tiw ^{213?} , ti:w ^{213?} (Lue) hiw ^{213?} (ST) ti: ³¹ (ST)	tiw ^{44?} (K) hiw ^{44?} (ST), kam ²³ hiw ^{44?} , kam ²³ , cap ³⁵	tiw ^{33?} (P) hiw ^{33?} (ST)	hiw ^{44?} (Lao) tiw ^{35?} , ti:w ^{35?} (KM) kam ^{232/23} (ST)
2/344. พลิก	pin ^{44?} (KM) pik ⁴⁴ (ST)	pin ^{213?} , fi:n ^{22?} (Lue) pik ³³ , phik ³³ (ST)	pin ^{44?} , fi:n ^{41?} (K) kap ³⁵ , pik ⁴⁴ (ST)	pin ^{33?} , pi:n ^{41?} , fi:n ^{41?} , kap ³⁵ (P) pik ²² , phik ²² (ST)	pin ^{35?} , pi:n ^{35?} (Lao) kap ³⁵ , phik ³³ (ST)
2/356. ฟอง (ไข่)	ken ²² , ke:n ²² (KM) lu:k ³¹ , foŋ ³⁵ , bay ³⁵ (ST)	ken ²⁴ , ke:n ²⁴ , no:y ²⁴ , no:y ²⁴ (Lue) bay ³⁵ , foŋ ³¹ , ʔan ³⁵ (ST)	ken ³³ , ke:n ³³ (K) lu:k ³¹ , no:y ³³ , foŋ ³⁵ (ST)	ken ²² , ke:n ²² (KM) nuəy ²² , no:y ²² (P) foŋ ³⁵ (ST)	ken ³³ , ke:n ³³ (KM) nuəy ³³ , noy ³³ (Lao) lu:k ³⁵ , foŋ ^{232/23} (ST)

ตัวอย่างในตารางที่ 143 แสดงให้เห็นว่า การใช้ทั้งคำยืมและคำศัพท์เดิมปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่า คำยืมส่วนใหญ่มาจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งปรากฏในภาษาไทถิ่นทุกภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และมีคำยืมภาษาคำเมืองปรากฏในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว จากการเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า การใช้คำยืมร่วมกับคำศัพท์เดิมปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ แต่ปรากฏมากที่สุด ข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 นอกจากนี้ยังตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์บางกรณีพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มักใช้คำศัพท์เดิมเมื่อพูดกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือรุ่นอายุที่ 2 และใช้คำยืมเมื่อพูดกับคนรุ่นเดียวกัน และมีหลายกรณีที่ความถี่ในการใช้คำยืมมีมากกว่าคำศัพท์เดิม ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า หากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำยืมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดการใช้คำยืมแทนคำศัพท์เดิมไปโดยปริยาย ในอนาคตอาจเกิดการสูญของคำศัพท์ (lexical loss) เป็นจำนวนมากในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา

5.3.2.3 การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ (vowel change)

การแปรของเสียงสระ (lexical variation) เป็นการแปรของคำศัพท์รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษาซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงสระแสดงในตารางที่ 144 เนื่องจากคำศัพท์หลายคำในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการแปรมากกว่า 1 รูปแบบ เช่น มีทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ หรือมีการแปรทางความหมาย การแสดงตัวอย่างในที่นี้ ผู้วิจัยเลือกแสดงเฉพาะตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการแปรที่เกี่ยวข้องกับการแปรของเสียงสระเท่านั้น เช่น คำที่ 1/24. กลั่น (~เหล้า) ในภาษาลื้อใช้ทั้งคำศัพท์เดิมคือ /tum^{213?}/ คำกลายหรือในที่นี้ได้แก่ คำที่มีการแปรของเสียงสระคือ /tom^{213?}/ และมีการใช้คำว่า /kan²⁴/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ในที่นี้จะแสดงตัวอย่างเพียงคำว่า /tum^{213?}/ และคำว่า /tom^{213?}/ ซึ่งเป็นคำที่มีการแปรของเสียงสระเท่านั้น

ตารางที่ 144 ตัวอย่างการแปรของเสียงสระ (vowel variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ขึ้น	พวน	ลาว
1/15. กระบวย	nam ^{41?} buay ³⁵ , nam ^{41?} buay ³⁵ , buay ³⁵ , ka-buay ³⁵	nam ^{22?} bo:y ³⁵	nam ^{41?} bo:y ³⁵ , nam ^{41?} buay ³⁵ , ka-buay ³⁵ (o: → uə)	nam ^{41?} bo:y ³⁵ , nam ^{41?} buay ³⁵ , bo:y ³⁵ , buay ³⁵ (uə → o:)	nam ^{35?} bo:y ^{232/23} , nam ^{35?} boy ^{232/23} , nam ^{35?} buay ^{232/23} , ka-bo:y ^{232/23} , ka-buay ^{232/23} (uə → o:)

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/20. กล้วย	kuəy ^{44?} , ko:y ^{44?} (uə → o:)	kuəy ^{213?} , ko:y ^{213?} (o: → uə)	kuəy ^{44?} , ko:y ^{44?} (o: → uə)	kuəy ^{41?} , ko:y ^{41?} (uə → o:)	kuəy ^{35?} , ko:y ^{35?} , koy ^{35?} (uə → o, o:)
1/24. กลิ่น (~เหล้า)	tom ^{44?}	tum ^{213?} , tom ^{213?} (u → o)	tum ^{44?} , tom ^{44?} (u → o)	tom ^{41?}	tom ^{35?}
1/81. ชั่ง (~ข้าว)	to:²³ fiəŋ³⁵	to:³⁵ fiəŋ³¹	to:²³ fiəŋ³⁵, to:²³ fiəŋ³⁵ (ə: → iə)	to:³⁵ fiəŋ³⁵, to:³⁵ fiəŋ³⁵ (iə → iə)	to:²³²/²³ fiəŋ²³
1/187. รูปภาพ	hu:p³¹, hu:p³¹ pha:p³¹, lu:p³¹	ho:p³³, hu:p³³, lu:p³³ (o: → u:)	ho:p³¹, hu:p³¹, hu:p³¹ tha:y³³, hu:p³¹ pha:p³¹, lu:p³¹, lu:p³¹ pha:p³¹ (o: → u:)	hu:p³¹	hu:p³⁵, hu:p³⁵ tha:y³³, lu:p³⁵, lu:p³⁵ tha:y³³
1/207. เลื่อย (น.)	liə³¹, liəy³¹, liəy³¹?, lə:y³¹ (iə → ə:)	lə:³³, lə:y³³	lə:³¹, lə:y³¹, liə³¹, liəy³¹ (ə: → iə)	liə³¹, liəy³¹, lə:y³¹ (iə → iə, ə:)	liə³³, liəy³³, liəy³⁵?, lə:y³³, ləy³³ (iə → ə, ə:)
1/210. วั	ŋuə³⁵, wuə³⁵	ŋo:³¹	ŋo:³⁵, ŋuə³⁵ (o: → uə)	ŋo:³⁵, ŋuə³⁵ (uə → > o:)	ŋuə²³²/²³, wuə²³²/²³
2/200. เตือด	diət²²	də:t²⁴	də:t²², diət²² (ə: → iə)	diət²², diət²² (iə → iə)	diət⁴⁴

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
2/225. ได้ (~โต๊ะ)	lum ³¹	lum ³³	lum ³¹ , lom ³¹ (u → o)	lum ³¹ , pha:k ²² lum ³¹	tao ^{35?} , tay ^{35?} , koŋ ^{35?} , koŋ ^{35?}
2/359. พัน (น.)	khe:w ^{44?} , khe:w ^{44?} , khiəw ^{44?} (ie → e, e:)	khe:w ^{213?}	khe:w ^{44?} , khe:w ^{44?} , khiəw ^{44?} (e: → e, ie)	he:w ^{33?} , hiəw ^{33?} (e: → ie)	khe:w ^{44?} , khe:w ^{44?} , khiəw ^{44?} , khe:w ^{44?} (e → e:, e, ie)
2/379. เมื่อ	mə:y ³¹ , mə:y ^{31?} , miəy ³¹ , miəy ^{31?} , nə:y ²² (ie → ə:)	mə:y ³³ , mə:y ³³ , moy ³³	mə:y ³¹ , miəy ³¹ (ə: → ie)	mə:y ³¹ , miəy ³¹ , nə:y ²² , ʔit ³⁵ , ʔit ³⁵ nə:y ²² (ie → ie, ə:)	miəy ³³ , mə:y ³³ , moy ³³ (ie → ə, ə:)

การแปรของเสียงสระที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ใช้เสียงสระแตกต่างจากภาษาอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น ในพยางค์ที่มีโครงสร้างแบบ CVN หรือพยางค์เป็นลงท้ายด้วยพยัญชนะเสียงนาสิก ได้แก่ /-m, -n, -ŋ/ ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาวใช้สระ /o/ ในขณะที่ภาษาลื้อและภาษาซิ่นใช้สระ /u/ เช่นคำที่ 1/24. “กลั่น (~เหล้า)” ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาวใช้คำว่า /tom^{44?}/ /tom^{41?}/ และ /tom^{35?}/ ตามลำดับ ส่วนภาษาลื้อใช้คำว่า /tum^{213?}/ และภาษาซิ่นใช้คำว่า /tum^{44?}/ อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้พบว่า ทั้งภาษาลื้อและภาษาซิ่นมีการแปรของสระเกิดขึ้นในคำศัพท์ดังกล่าว คือ ภาษาลื้อมีการใช้คำว่า /tom^{213?}/ และภาษาซิ่นใช้คำว่า /tom^{44?}/ ร่วมกับคำศัพท์เดิม

นอกจากนี้ยังมีการใช้สระ /uo/ ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว ในขณะที่ภาษาลื้อและภาษาซิ่นใช้สระ /o:/ เช่นคำที่ 1/210 “วู้” ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาวใช้คำว่า /ŋuo³⁵/ /ŋuo³⁵/ และ /ŋuo^{232/23}/ ตามลำดับ ในขณะที่ภาษาลื้อใช้คำว่า /ŋo:³¹/ ส่วนภาษาซิ่นใช้คำว่า /ŋo:³⁵/ จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในงานวิจัยนี้พบว่า ในภาษาซิ่นมีการแปรของเสียงสระในคำศัพท์ดังกล่าวจากเสียงสระ /o:/ เป็น /uo/ คือมีการใช้คำว่า /ŋuo³⁵/ ด้วย นอกจากนี้ยังมีการแปรของเสียงสระในคำศัพท์ดังกล่าวในภาษาพวน คือมีการใช้คำว่า /ŋo:³⁵/ นั่นคือการแปรจากเสียงสระ /uo/ เป็น /o:/ นั่นเอง

ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เห็นการแปรของเสียงสระทั้ง 2 กรณีข้างต้นเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก คือ การได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน จึงสันนิษฐานได้ว่า

การแปรของเสียงสระในลักษณะดังกล่าวอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 144 ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ได้ในอนาคต (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการแปรของเสียงสระในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในบทที่ 5)

5.3.2.4 การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ (consonant change)

การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาส่วนใหญ่ปรากฏกับพยัญชนะที่อยู่ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกันหรือแตกต่างจากภาษาไทถิ่นบางภาษา รวมทั้งแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างการแปรของเสียงพยัญชนะในคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา และอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในภาษาไทถิ่นในอนาคตแสดงในตารางที่ 145 ในที่นี้มีบางกรณีที่ได้นำตัวอย่างคำในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาเท่าที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า เสียงพยัญชนะในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เหมือนหรือแตกต่างจากภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร¹²⁶

ตารางที่ 145 ตัวอย่างการแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/4. กระชาย	ka-sa:y ³⁵ , ka-cha:y ³⁵ (s- → ch-)	ka-sa:y ³¹ , ka-cha:y ³¹ (s- → ch-)	ka-sa:y ³⁵ , ka-cha:y ³⁵ (s- → ch-)	ka-sa:y ³⁵ , ka-cha:y ³⁵ (s- → ch-)	ka-sa:y ^{232/23} , ka-cha:y ^{232/23} (s- → ch-)
1/47. ขน (น.)	khon ²³	khun ³⁵ , khon ³⁵	khun ²³ , khon ²³	hon ²³ , hon ²² , khon ²² (h- → kh-)	khon ^{434/34}
1/80. ช้าง	ca:ŋ ^{41?}	ca:ŋ ^{22?}	ca:ŋ ^{41?}	sa:ŋ ^{41?} , ca:ŋ ^{41?} , cha:ŋ ^{41?} (s- → c-, ch-)	sa:ŋ ^{35?} , cha:ŋ ^{35?} (s- → ch-)
1/110. ถูก (ราคา~)	thu:k ²²	thu:k ²⁴	thu:k ²²	thu:ʔ ²² , thu:ʔ ²² , thi:ʔ ²² , thu:k ²² (-ʔ → -k)	thi:k ⁴⁴ , thu:k ⁴⁴

¹²⁶ ดูรายการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในเชิงอรรถที่ 122

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/151. พัด2 (ลม~)	pat ⁴⁴ , phat ⁴⁴ (p- → ph-)	pat ³³ , phat ³³ (p- → ph-)	pat ⁴⁴ , phat ⁴⁴ (p- → ph-)	pat ²² , phat ²² , phat ³⁵ (ph- → p-)	pat ³³ , phat ³³ , phat ³⁵ (ph- → p-)
1/182. รว	ha:w ³⁵ , la:w ³⁵ (h- → l-)	ha:w ³¹ , la:w ³¹ (h- → l-)	ha:w ³⁵ , may ^{41?} ha:w ³⁵	ha:w ³⁵ , may ^{41?} ha:w ³⁵	ha:w ^{232/23} , la:w ^{232/23} (h- → l-)
1/191. แรด	he:t ³¹ , le:t ³¹ , let ³¹ (h- → l-)	he:t ³³ , le:t ³³ , let ³³ (h- → l-)	he:t ³¹ , le:t ³¹ , let ³¹ (h- → l-)	he:t ³¹ , le:t ³¹ , let ³¹ (h- → l-)	le:t ³⁵ , le:t ³⁵ , let ³³ (h- → l-)
1/227. ทองก	ɲo:k ²²	ho:k ²⁴ , ɲo:k ²⁴ , kha:w ³⁵ (h- → ɲ-)	ɲo:k ²² , kha:w ²³	ho:ɲ ²² , ho:ɲ ²² , ho:k ²² , ɲo:k ²² , ɲo:ɲ ²² , (h- → ɲ-)	ɲo:k ⁴⁴ , kha:w ³⁴
1/228. ทองน	ho:n ²³ , ɲo:n ²³ , ɲon ²³ (h- → ɲ-)	ho:n ³⁵ , ɲo:n ³⁵ (h- → ɲ-)	ho:n ²³ , ɲo:n ²³ (h- → ɲ-)	ho:n ²³ , ho:n ²² , ɲo:n ²³ , ɲo:n ²² (h- → ɲ-)	ho:n ^{434/34} , ɲo:n ³⁴ (h- → ɲ-)
1/233. หมาผู้	ma-ɲiəŋ ²³ , ma-yiəŋ ²³ , ma: ²³ mui ³¹ , ma: ²³ mui ^{31?} (ɲ- → y-)	ma: ³⁵ yəŋ ³⁵ , ma:k ²⁴ ma: ³⁵ yəŋ ³⁵ , mak ³⁵ ma: ³⁵ yəŋ ³⁵ , ma:k ²⁴ maŋ ²⁴ yəŋ ³⁵ , ya: ^{213?} ma: ³⁵ yəŋ ³⁵ , ma:k ²⁴ ya: ^{213?} ma: ³⁵ yəŋ ³⁵ , ya: ^{213?} ma: ³⁵ mui ^{22?} ,	ma-yiəŋ ²³ , ma-yəŋ ²³ , ma-ɲiəŋ ²³ , ma-ɲəŋ ²³ , ma: ²³ mui ³¹ (y- → ɲ-)	ma: ²² niəŋ ²³ , ma-niəŋ ²² , ma-niəŋ ²³ , ma: ²² mui ³¹ , ma: ²³ mui ^{41?} , ma-mui ³¹ , ma-mo:y ^{33?}	ma:k ⁴⁴ ɲiəŋ ³⁴ , mak ³⁵ ma- ɲiəŋ ⁴³⁴ , ma:k ⁴⁴ ma- ɲiəŋ ³⁴ , ma:k ⁴⁴ mui ³³ ɲiəŋ ³⁴ , ma:k ⁴⁴ ma: ³⁴ mui ^{35?} , mak ³⁵ mui ^{35?}

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
		ma: ³⁵ mu: ³³ , ma: ³⁵ mu: ^{22?} , ma: ³⁵ mu: ³³			
1/240. เหงือก	ŋiək ²² (พจนานุกรม ภาษาล้านนา: ŋiak ²¹)	hək ²⁴ , ŋək ²⁴ (h- → ŋ-) (ภาษาลื้อ เมือง ยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: ŋɔrk ¹²)	ŋək ²² , ŋiək ²² (ซิ่นกลางเมือง: ŋək ²¹ (Petsuk, 1978); ŋɔrk ¹² (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994); ซิ่นบ้าน เวียง: ŋɔrk ¹² (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	ŋiək ²² , ŋiək ²² , ŋiəŋ ²² , hiəŋ ²² (h- → ŋ-) (พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: เหงือะ)	ŋiək ⁴⁴ , hiək ⁴⁴ (h- → ŋ-) (พจนานุกรม ลาว-ไทย: เหงือก, เหือก)
1/249. เอื่อม	yi: ^{44?} , ŋi: ^{44?} , ŋiəm ^{44?} (ŋ- → y-)	yi: ^{213?} , yi: ^{22?} , yi:n ³³	yi: ^{44?} , ŋi: ^{41?} , yi:n ³¹ , ŋi:n ³¹ (y- → ŋ-)	yi: ^{41?}	yi: ^{35?} , ŋi: ^{35?} (ŋ- → y-)
2/216. เที้ยว (~ไป ~มา)	tew ³⁵ , tiəw ³⁵ , thiəw ³⁵ (t- → th-)	te:w ³¹	tew ³⁵ , te:w ³⁵	thiəw ³⁵	thiəw ^{232/23}
2/282. น้ำพุ	nam ^{41?} , puŋ ⁴⁴ , nam ^{41?} puŋ ⁴⁴	nam ^{22?} puŋ ³³ , nam ^{22?} phuŋ ³³ , nam ^{22?} puŋ ³³ (p- → ph-)	nam ^{41?} puŋ ⁴⁴ , nam ^{41?} phuŋ ⁴⁴ (p- → ph-)	nam ^{41?} puŋ ²² , nam ^{41?} phuŋ ²² , nam ^{41?} phuŋ ³⁵ (ph- → p-)	nam ^{35?} phuŋ ³³ , nam ^{35?} pun ^{35?}

ตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงในตารางที่ 145 แสดงให้เห็นการแปรของเสียงพยัญชนะที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยเฉพาะเสียงพยัญชนะที่ภาษาไทยถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ตัวอย่างเช่น ภาษาพวนและภาษาลาวมีการแปรของพยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ph-] กับเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [p-] ในคำศัพท์บางคำ เช่น คำที่ 1/151. “พัด2 (ลม~)” ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้การแปรของเสียงพยัญชนะดังกล่าวเป็นการแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองเนื่องจากทั้งผู้พูดภาษาพวนและภาษาลาวสามารถพูดภาษาคำเมืองได้คล่อง จึงเป็นไปได้ที่จะออกเสียงคำศัพท์ที่ในภาษาของตนใช้เสียงพยัญชนะต้นแตกต่างจากภาษาคำเมือง โดยนำเสียงพยัญชนะต้นจากภาษาคำเมืองมาใช้ในภาษาของตน

นอกจากนี้ยังพบการแปรในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนซึ่งมีการแปรของพยัญชนะต้น [p-] กับ [ph-] และในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นการแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากทั้งผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนสามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง การออกเสียงคำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะต้น [p-] เช่น ในคำที่ 1/151. “พัด2 (ลม~)” และคำที่ 2/282. “น้ำพุ” จึงได้รับอิทธิพลของเสียงพยัญชนะต้น [ph-] จากภาษาไทยมาตรฐาน การแปรของเสียงพยัญชนะในลักษณะดังกล่าวปรากฏกับเสียงพยัญชนะต้น [t-] ซึ่งมีการแปรกับเสียง [th-] ซึ่งเป็นอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกัน เช่น ในคำที่ 2/216. เทียว (~ไป ~มา) ในภาษาคำเมือง เป็นต้น

นอกจากการแปรของเสียงพยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลมกับพยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลมแล้ว ยังมีการแปรของเสียงพยัญชนะเสียงเสียดแทรก [s-] ในภาษาพวนและภาษาลาวที่มีการแปรกับเสียงกักไม่พ่นลม [c-] ซึ่งเป็นอิทธิพลจากภาษาคำเมือง และเสียงกักพ่นลม [ch-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น การแปรของเสียงพยัญชนะ [s-] ในคำที่ 1/4. “กระชาย” และคำที่ 1/80. “ช้าง” เป็นต้น

ส่วนการแปรของเสียงพยัญชนะต้นอื่น ๆ ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ [ŋ-] กับเสียงพยัญชนะ [y-] ในภาษาคำเมือง ภาษาจีน และภาษาลาว การแปรของเสียงพยัญชนะ [h-] กับ [ŋ-] ที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา การแปรของเสียงพยัญชนะ [h-] กับเสียงพยัญชนะ [l-] ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาเช่นเดียวกัน รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] กับ [-k] ที่ปรากฏในภาษาพวน

เมื่อพิจารณาการแปรของเสียงพยัญชนะที่ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต อาจมีการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์โดยมีรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะต้นเข้ามาเกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นล้วนแต่สามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานในชีวิตประจำวัน จึงมีแนวโน้มที่จะปรับการออกเสียงคำศัพท์ในภาษาของตนให้ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานมากขึ้นด้วย

5.3.2.5 การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation)

การสร้างคำศัพท์ใหม่เป็นการแปรทางคำศัพท์อีกรูปแบบหนึ่งที่น่าไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้อีกในอนาคต ตัวอย่างคำศัพท์ใหม่ที่สันนิษฐานว่า เกิดจากการประสมระหว่างบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษากับบางส่วนของคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแสดงในตารางที่ 146 ในที่นี้ได้้นำคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมหรืองานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้เท่าที่สืบค้นได้มาแสดงไว้ด้วย¹²⁷

ตารางที่ 146 ตัวอย่างการสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) ในคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา¹²⁸

ภาษาถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/89. ตกปลา	com ²² bet ³⁵ , co:m ²² bet ³⁵ (KM) tok ³⁵ pa: ²³ (ST), com ²² pa: ²³ com ²² pa: ²³ (< com ²² bet ³⁵ (KM) + tok ²¹ pla: ³³ (ST))	com ²⁴ bet ³⁵ (Lue), tok ³⁵ bet ³⁵ tok ³⁵ bet ³⁵ (< tok ²¹ pla: ³³ (ST) + com ³³ bet ³⁵ (Lue))	com ²² bet ³⁵ , co:m ²² bet ³⁵ , com ²² pa: ²³ com ²² pa: ²³ (< com ²² bet ³⁵ (K) + tok ²¹ pla: ³³ (ST))	com ²² bet ³⁵ , co:m ²² bet ³⁵	com ³³ bet ³⁵ , com ³³ pa: ²³ (KM) tok ³⁵ bet ³⁵ (Lao)
1/145. ผู้หญิง	me: ³¹ niŋ ³⁵ , mu: ³¹ niŋ ³⁵ , mu: ²² niŋ ³⁵ mu: ³¹ niŋ ³⁵ , mu: ²² niŋ ³⁵ (< phu: ^{42?} yiŋ ²⁴ (ST) + me: ³¹ niŋ ³⁵ (KM))	me: ³³ yiŋ ³¹ , mu: ³³ yiŋ ³¹ mu: ³³ yiŋ ³¹ (< phu: ^{42?} yiŋ ²⁴ (ST) + me: ³³ yiŋ ³¹ (Lue))	me: ³¹ yiŋ ³⁵ , me: ³¹ niŋ ³⁵ , mu: ²² niŋ ³⁵ , pu: ³¹ yiŋ ²³ mu: ²² niŋ ³⁵ (< phu: ^{42?} yiŋ ²⁴ (ST) + me: ³¹ yiŋ ³⁵ (K))	me: ³¹ niŋ ³⁵ , me-niŋ ³⁵ , mu: ²² niŋ ³⁵ , ma-niŋ ³⁵ mu: ²² niŋ ³⁵ (< phu: ^{42?} yiŋ ²⁴ (ST) + me: ³¹ niŋ ³⁵ (P))	me: ³³ niŋ ^{232/23} , phu: ^{44?} yiŋ ³⁴

¹²⁷ ดูรายการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในเชิงอรรถที่ 122

¹²⁸ อักษรย่อภาษาอังกฤษในวงเล็บท้ายคำศัพท์ที่เป็นคำยืมที่แสดงในตารางที่ 143 มีความหมายดังนี้ ST = Standard Thai (ภาษาไทยมาตรฐาน) KM = Kam Mueang (ภาษาคำเมือง), K = Khün (ภาษาซิ่น), P = Phuan (ภาษาพวน)

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/150. พัด (ก., น.)	pat ⁴⁴ (v.), phat ⁴⁴ , wi: ³⁵ (n., v.)	pat ³³ (v.), phat ³³ (n.), pat³³ wi:³¹ (v.), wi: ³¹ (n., v.) pat³³ wi:³¹ (< phat ⁴⁵ (ST) + wi: ³¹ (Lue))	pat ⁴⁴ (v.), pat⁴⁴ wi:³⁵ (v.), pat⁴⁴ wi:³⁵ (n.), phat⁴⁴ wi:³⁵ (v.), wi:⁴⁴ pat³³, wi:⁴⁴ (n.), wi:³⁵ (n., v.) pat³³ wi:³⁵ (n.), phat³³ wi:³⁵ (v.), wi:³³ pat³³ (< phat ⁴⁵ (ST) + wi: ³⁵ (Lue))	pat ²² (v.), phat ²² , wi: ³⁵ (n., v.)	phat ³³ , bay ^{232/23} phat ³³ , wi: ^{232/23}
1/163. ไม้กวาด	nu: ³⁵ , may^{41?} nu:³⁵, nu:³⁵ kwat³³, nu: ³⁵ kwat ³³ hiən ³⁵ , may ^{41?} kwat ²² , ma:y ^{41?} kwat ²² may^{41?} nu:³⁵, nu:³⁵ kwat²² (< ma:y ^{45?} kwat ²¹ (ST) + nu: ³⁵ (KM))	yu: ³¹	yu: ³⁵ , nu: ³⁵ , may^{41?} yu:³⁵, yu:³⁵ kwat²², nu:³⁵ kwat²² may^{41?} yu:³⁵, yu:³⁵ kwat²², nu:³⁵ kwat²² (< ma:y ^{45?} kwat ²¹ (ST) + yu: ³⁵ (K))	nu: ³⁵	nu: ^{232/23} , nu:^{232/23} kwat⁴⁴, nu:²³ kwat⁴⁴, may^{35?} nu:²³, may^{35?} nu:²³ kwat⁴⁴, may ^{35?} kwat ⁴⁴ nu:^{232/23} kwat⁴⁴, nu:²³ kwat⁴⁴, may^{35?} nu:²³, may^{35?} nu:²³ kwat⁴⁴ (< ma:y ^{45?} kwat ²¹ (ST) + nu: ²³ (Lao))

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/165. ยอ (น.)	cam ²³	cam ³⁵	cam ²³	cam ³⁵ (พวน ลพบุรี และ สิงห์บุรี: ko ³⁴ dun ⁴⁵ ; พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: กะตุง; พวน สุพรรณบุรี: ka ³³ dun ⁴⁴)	cam ^{232/23} , yo: ²³ , ɲo: ²³ cam ²³ ɲo: ²³ cam ²³ (< yo: ³³ (ST) + cam ²³ (KM)) (พจนานุกรม ลาว-ไทย: กะตุง, สะตุง)
1/176. รอ	tha: ^{44?} , lo: ³⁵ , lo: ³⁵ tha: ^{44?} , kho: ³⁵ , cuk ³⁵ lo: ³⁵ , cuk ³⁵ tha: ^{44?} , diŋ ^{44?} tha: ^{44?} lo: ³⁵ tha: ^{44?} (< lo: ³³ (ST) + tha: ^{44?} (KM))	tha: ^{213?} , lo: ³¹ , ko: ³¹ , ko: ³¹ ha: ³⁵ , cuk ³⁵ tha: ^{213?}	tha: ^{44?} , lo: ³⁵ , lo: ³⁵ tha: ^{44?} , cuk ³⁵ tha: ^{44?} , diŋ ^{44?} tha: ^{44?} , diŋ ^{44?} lo: ³⁵ lo: ³⁵ tha: ^{44?} (< lo: ³³ (ST) + tha: ^{44?} (K))	tha: ^{33?} , lo: ³⁵ , lo: ³⁵ tha: ^{33?} , kho: ³⁵ , kho: ³⁵ ha: ²³ lo: ³⁵ tha: ^{44?} (< lo: ³³ (ST) + tha: ^{33?} (P))	tha: ^{44?} , lo: ²³ , kho: ²³ , ɲo: ²³
1/201. ลูกชิด	mak ³⁵ ta:w ²³ , ma-ta:w ²³ , lu:k ³¹ ta:w ²³ , lu:k ³¹ chit ³³ lu:k ³¹ ta:w ²³ (< lu:k ⁴² chit ⁴⁵ (ST) + mak ³⁵ ta:w ²³ (KM))	mak ³⁵ ta:w ³⁵ , ma-ta:w ³⁵ , ba-ta:w ³⁵ , lu:k ³³ ta:w ³⁵ lu:k ³³ ta:w ³⁵ (< lu:k ⁴² chit ⁴⁵ (ST) + mak ³⁵ ta:w ³⁵ (Lue))	mak ³⁵ ta:w ²³ , ma-ta:w ²³ , lu:k ³¹ chit ³³	ma-ta:w ²³ , ma-ta:w ²² , ma-ta:w ³⁵ , lu: ²² ta:w ²² lu: ²² ta:w ²² (< lu:k ⁴² chit ⁴⁵ (ST) + ma- ta:w ²³ (P))	mak ⁴⁴ ta:w ^{232/23} , mak ³⁵ ta:w ^{232/23} , lu:k ³⁵ mak ³⁵ ta:w ^{232/23} , lu:k ³⁵ ta:w ²³ , lu:k ³⁵ chit ³³ , lu:k ³⁵ chip ³³ , lu:k ³⁵ sit ³³ lu:k ³⁵ mak ³⁵ ta:w ^{232/23} ,

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรม ภาษาล้านนา: ta:w ²⁴)	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: taaw ^{45/55} (in koo ^{45/55} taaw ^{45/55} 'wild tree similar to coconut, with an edible young shoot in the crown'))			lu:k ³⁵ ta:w ²³ (< lu:k ⁴² chit ⁴⁵ (ST) + ma:k ⁴⁴ ta:w ²³ (Lao)) (พจนานุกรม ลาว-ไทย: หมาก ตาว)
2/5. กระจัก (~ตุ๋)	ke:w ^{44?} , ka-cok ³⁵	ke:w ^{213?} , ka-cok ³⁵	ke:w ^{44?} , ka-cok ³⁵	ke:w ^{41?} , ke:w ^{33?} , kiəw ^{41?} , ka-cok ³⁵	ke:w ^{35?} , ka-cok ³⁵ , ka-cok³⁵ ke:w^{35?} , ke:w^{35?} ka- cok³⁵ ka-cok³⁵ ke:w^{35?} , ke:w^{35?} ka- cok³⁵ (< kra-cok ²¹ (ST) + ke:w ^{35?} (Lao))
2/76. ขอบ	him ³⁵ , khe:m ³⁵ , kho:p ²² , lim³⁵ kho:p²² lim³⁵ kho:p³³ (< him ³⁵ (KM) + kho:p ²¹ (ST))	him ³¹ , khe:m ³¹ , kho:p ²⁴	him ³⁵ , kho:p ²² , him³⁵ kho:p²² , le:m ³¹ him³⁵ kho:p³³ (< him ³⁵ (K) + kho:p ²¹ (ST))	him ³⁵ , hi:m ³⁵ , kho:p ²² , him³⁵ kho:p²² hi:m³⁵ kho:p²² (< him ³⁵ , hi:m ³⁵ (P) + kho:p ²¹ (ST))	khe:m ^{232/23} (M), kho:p ⁴⁴

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
	(พจนานุกรม ภาษาล้านนา: khe:p ²¹ (แบบ [แบบ] น. รีม ขอบ ด้านข้าง แถบ เส้นยาวเป็น ทาง ก. ขริบ แต่ง ริมอย่างริมขอบ ลื้อ), him ³³ (ริม [อิม] น. รีม – ชายขอบ ว. ไกล เกือบจะ จวน จะ))	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: him ^{342/21} (‘rim, edge, boundary, beside’), ลื้อ เชียงรุ้ง xem ²¹ (‘edge’, e.g. xem ²¹ hɿɿ ²¹ ‘edges of boat, top of sides’), ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: xɔɔp ¹² (‘edge, border’), (e.g. xɔɔp ¹² phaɿ ³³ caw ^{11?} ‘to cover, enframe a Buddha’)	(ซิ่น กลางเมือง (Petsuk, 1978): him ^{23/45} (‘edge, bank (of water – course)’), khu:p ²¹)	(พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: เขาะ (น. รีม, ข้าง ริม (อีสานว่า ชอก))	(พจนานุกรมลว- ไทย: hí:m (edge, rim แคม, ริม), k ^h í:m (edge, rim แคม, รีม), k ^h é:m (edge, rim แคม, รีม), k ^h ɔ̌:p (ขอบ rim, frame = กรอบ, ขอบ), k ^h ɔ̌:p (ขอบ rim, frame = กรอบ, ขอบ))
2/106. ครัว (~ไฟ)	khuə ³⁵ , khuə ³⁵ fay ³⁵ , ti: ³¹ naɿ ⁴⁴ kin ²³ khuə ³⁵ fay ³⁵ (< khruə ³³ (ST) + ho:ŋ ³⁵ fay ³⁵ , hiən ³⁵ fay ³⁵ (KM))	hə:n ³¹ kho: ³¹ , kho: ³¹ , kho: ³¹ fay ³¹ kho: ³¹ fay ³¹ (< khruə ³³ (ST) + hə:n ³¹ fay ³¹ (K))	ho:ŋ ³⁵ fay ³⁵ , hoŋ ^{44?} fay ³⁵ , kho: ³⁵ , khuə ³⁵ fay ³⁵ , kho: ³⁵ fay ³⁵ , kho: ³⁵ phay ³⁵ khuə ³⁵ fay ³⁵ , kho: ³⁵ fay ³⁵ , kho: ³⁵ phay ³⁵ (< khruə ³³ (ST) + ho:ŋ ³⁵ fay ³⁵ , hiən ³⁵ fay ³⁵ (K))	loŋ ³⁵ khuə ³⁵ , khuə ³⁵ , khuə ³⁵ fay ³⁵ khuə ³⁵ fay ³⁵ (< khruə ³³ (ST) + hə:n ³¹ fay ³¹ (P))	hoŋ ^{44?} taw ^{232/23} fay ^{232/23} , hiən ^{232/23} , khuə ^{232/23} , khuə ²³ , khuə ^{232/23} fay ^{232/23} , hoŋ ^{44?} kap ³⁵ khaw ^{44?} , moŋ ^{44?} het ³³ kin ²³ khuə ^{232/23} fay ^{232/23} (< hiən ²³ khuə ²³ (ST) + ho:ŋ ³⁵

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
	(พจนานุกรม ภาษาล้านนา: ho:ŋ ³³ faj ³³ (โรงไฟ [โฮงไฟ] น. คริว ที่ปรุง อาหาร เตาไฟ เรือนไฟ กี่ว่า), ho:ŋ ³³ ha:ŋ ^{44?} (โรงห้าง [โฮง ห้าง] น. โรงครัว - โรงเรือนซึ่งใช้ เป็นที่ประกอบ อาหาร))	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: hɿn ^{342/21} xoo ^{342/21})		(พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: คั่ว (น. ครอบครว, ที่ สำหรับหุงต้ม))	fay ³⁵ , hion ³⁵ fay ³⁵ (KM)) (พจนานุกรมลาว- ไทย: hún:a:n k ^h ú:a: (เสียน คั่ว kitchen เรือน ครัว))
2/121. คิดถึง	ka-təŋ ³⁵ ha: ²³ , kit ⁴⁴ ha: ²³ , kit ⁴⁴ təŋ ³⁵ , kit ⁴⁴ təŋ ³⁵ ha: ²³ , khit ⁴⁴ thiŋ ²³ , təŋ ³⁵ ha: ²³ , ŋom ³¹ ha: ²³ , ŋom ^{31?} ha: ²³ , ŋom ³¹ ha: ²³ , ʔa: ³⁵ lay ³⁵ ha: ²³ (พจนานุกรม ภาษาล้านนา: kit ⁴⁵ ho:t ⁴² (คึดรอด [กึดฮอด] ก. คิดถึง ระลึกถึง), kit ⁴⁵ tho:ŋ ²⁴ (คึดเถิง [กึดเถิง] ก. คิดถึง), kit ⁴⁵ təŋ ³³ ha: ²⁴ (คึดเหิงหา	kit ³³ ho:t ³³ , kit ³³ ha: ³⁵ , kit ³³ thiŋ ³⁵ , kit ³³ tiŋ ³⁵ , kit ³³ tiŋ ³¹ , kit ³³ tiŋ ³⁵ ha: ³⁵ , kit ³³ tiŋ ³¹ ha: ³⁵ , khit ³³ thiŋ ³⁵ , tiŋ ³⁵ ha: ³⁵ , ŋom ³³ ha: ³⁵ , ŋom ³³ ha: ³⁵ , ko:ŋ ³¹ ha: ³⁵	ka-tiŋ ³⁵ ha: ²³ , kha-tiŋ ³⁵ ha: ²³ , kit ⁴⁴ ha: ²³ , kit ⁴⁴ thiŋ ²³ , kit ⁴⁴ təŋ ³⁵ , kit ⁴⁴ təŋ ³⁵ ha: ²³ , kit ⁴⁴ tiŋ ³⁵ ha: ²³ , khit ⁴⁴ thiŋ ²³ , khit ⁴⁴ thiŋ ²³ , khit ⁴⁴ thiŋ ²³ ha: ²³ , təŋ ³⁵ ha: ²³ , tiŋ ³⁵ ha: ²³ , ŋom ³¹ ha: ²³ , ŋom ³¹ ha: ²³ , ko:ŋ ³⁵ ha: ²³ , ʔa: ³⁵ lay ³⁵ ha: ²³ khit ⁴⁴ thiŋ ²³ ha: ²³ (< khit ⁴⁵ thiŋ ²⁴ (ST)	khit ²² ha: ²³ , khit ²² ha: ²² , khit ²² ha: ²² , khit ²² hu: ^{41?} , khit ²² hu: ^{41?} ha: ²³ , khit ²² hu: ^{41?} ha: ²² , khit ²² thiŋ ²³ , khit ²² thiŋ ²² , khit ²² thiŋ ²² , ŋom ³¹ ha: ²² , ŋom ³¹ ha: ²³ , ŋom ³¹ ha: ²² (พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: คึดฮอด (ก. คิดถึง, คำนึงถึง); พวน สุพรรณบุรี: khit ⁴⁴ ho:t ⁴⁵² (ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ), khit ⁴⁴ thiŋ ²⁴ (ผู้พูดวัยกลางคน และรุ่นอายุน้อย)	khit ³³ ho:t ³⁵ , khit ³³ ho:t ³⁵ ha: ⁴³⁴ , khit ³³ ho:t ³⁵ , khit ³³ ho:t ³⁵ ha: ⁴³⁴ , khit ³³ ho:t ³⁵ ha: ³⁴ khit ³³ ho:t ³⁵ ha: ⁴³⁴ , khit ³³ ho:t ³⁵ ha: ⁴³⁴ , khit ³³ ho:t ³⁵ ha: ³⁴ (< khit ³³ / khit ³³ ho:t ³⁵ (Lao) + kit ⁴⁴ təŋ ³⁵ ha: ²³ (KM)) (พจนานุกรมลาว- ไทย: k ^h ā níŋ, k ^h ā núŋ, k ^h ām núŋ (คำนึง think of,

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	[กึดเตงหา] ก. คิดถึง ระลึกถึง ใคร่เทงหา ก็ว่า), khaj ⁴² toŋ ³³ ha: ²⁴ (ใคร่เทง หา [ไก่อเตงหา] ก. คิดถึง ระลึกถึง))		+ kit ⁴⁴ tiŋ ³⁵ /toŋ ³⁵ ha: ²³ (K)) (จีน กลางเมือง (Petsuk, 1978): kwt ⁵¹ thuŋ ¹⁵ ('to miss, think of') (kwt ⁵¹ khuŋ ²¹ 'to call in mind, to think of'))		miss), wāŋ wō:n (คิดถึง, คะนึงถึง, อารมณ์ miss, think of, long for))
2/193. ด้าย	fa:y ^{44?} , fa:y ^{44?} may ²³ nip ³⁵ , may ²³ lo: ^{41?} , may ²³ nip ³⁵ , da:y ^{44?}	fa:y ^{213?} , fa:y ^{213?} may ³⁵ yip ³⁵ , may ³⁵ yip ³⁵ , da:y ^{213?}	fa:y ^{44?} , may ²³ yip ³⁵ , may ²³ nip ³⁵ , may ²³ yip ³⁵ pha: ^{44?} , da:y ^{44?} may ²³ yip ³⁵ pha: ^{44?} , da:y ^{44?} da:y ^{44?} may ²³ yip ³⁵ pha: ^{44?} (< da:y ^{42?} (yep ⁴⁵ pha: ^{42?}) (ST) + may ²³ yip ³⁵ , may ²³ nip ³⁵ (K))	fa:y ^{33?} , fa:y ^{33?} may ²³ nip ²² , fa:y ^{33?} may ²³ nip ³⁵ , fa:y ^{33?} may ²² nip ³⁵ , fa:y ^{33?} nip ³⁵ khuə ³⁵ , may ²³ nip ³⁵ , may ²³ nip ²² , may ²² nip ³⁵ , da:y ^{33?} may ²² nip ³⁵ , da:y ^{33?} da:y ^{33?} may ²² nip ³⁵ (< da:y ^{42?} (ST) + fa:y ^{33?} may ²³ nip ²² (P))	fa:y ^{44?} (รุ่นอายุ ที่ 3 ใช้ใน ความหมายว่า ฝ่ายผูกข้อมือ), khaw ²³ may ⁴³⁴ nip ³⁵ , kham ³³ ma: ³⁴ nip ³⁵ (รุ่นอายุที่ 2), da:y ^{35?}

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
2/279. น้ำค้าง	มว:k²², มว:k²² มอ:y²³, nam^{41?} มอ:y²³, nam^{41?} มว:k²², nam^{41?} มว:k²² nam^{41?} มอ:y²³, nam^{41?} kha:ŋ^{41?} nam^{41?} มอ:y²³, nam^{41?} มว:k²², nam^{41?} มว:k²² nam^{41?} มอ:y²³ (< nam^{45?} kha:ŋ^{45?} (ST) + มว:k²² มอ:y²³ (KM))	มว:k²⁴, มว:k²⁴ มอ:y³⁵, มว:k²⁴ มอ:y³⁵ kha:ŋ^{22?}, nam^{22?} มอ:y³⁵, nam^{22?} มว:k²⁴, nam^{22?} มว:k²⁴ มอ:y³⁵, nam^{22?} มว:k²⁴ kha:ŋ^{22?} มว:k²⁴ มอ:y³⁵ kha:ŋ^{22?}, nam^{22?} มอ:y³⁵, nam^{22?} มว:k²⁴, nam^{22?} มว:k²⁴ มอ:y³⁵, nam^{22?} มว:k²⁴ kha:ŋ^{22?} (< nam^{45?} kha:ŋ^{45?} (ST) + มว:k²⁴ มอ:y³⁵ (Lue))	มว:k²² มอ:y²³, nam^{41?} มอ:y²³, nam^{41?} มว:k²², nam^{41?} มว:k²² kha:ŋ^{41?}, nam^{41?} มว:k²² nam^{41?} มอ:y²³, มว:k²² nam^{41?} kha:ŋ^{41?}, nam^{41?} kha:ŋ^{41?} nam^{41?} มอ:y²³, nam^{41?} มว:k²², nam^{41?} มว:k²² kha:ŋ^{41?}, nam^{41?} มว:k²² nam^{41?} มอ:y²³, มว:k²² nam^{41?} kha:ŋ^{41?} (< nam^{45?} kha:ŋ^{45?} (ST) + มว:k²² มอ:y²³ (K))	มว:ŋ²², nam^{41?} มอ:y²³, nam^{41?} มว:ŋ²², nam^{41?} มว:ŋ²², nam^{41?} kha:ŋ^{41?}	มว:k⁴⁴, nam^{35?} มว:k⁴⁴, nam^{35?} มว:k⁴⁴ kha:ŋ^{35?}, nam^{35?} kha:ŋ^{35?} nam^{35?} มว:k⁴⁴ kha:ŋ^{35?} (< nam^{35?} kha:ŋ^{35?} (Lao) + มว:k³³ มอ:y²³ (KM))
2/365. มะกรูด	ma-kiw³¹, ma-kiw^{31?}, ma-kut²²	mak³⁵ ciw³¹, ma-ci:w³¹, ma-ciw³¹, ma-ciw³³, m-ciw³¹, mak³⁵ kiw³¹,	ma-kiw³¹, ma-kut²²	ma-kiw³¹, ma-ki:w³¹, ma-kut²²	ma:k⁴⁴ kut⁴⁴, mak³⁵ kut⁴⁴, ma:k⁴⁴ kut⁴⁴ kiw³³, mak³⁵ kut⁴⁴ kiw³³,

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
		ma-kiw ³¹ , ba-ci ^w ³¹ , ba-ci ^w ³³ , ci ^w ³¹ , ba-ku:t ²⁴			mak ³⁵ kut ⁴⁴ ki:w ³³ ma:k ⁴⁴ kut ⁴⁴ kiw ³³ , mak ³⁵ kut ⁴⁴ kiw ³³ , mak ³⁵ kut ⁴⁴ ki:w ³³ (< ma:k ⁴⁴ kut ⁴⁴ (Lao) + ma-kiw ³¹ (KM)
2/536. อยาก	khay ³¹ , khay ²² , khay ²³ , ya:k ²² , khay ³¹ ya:k ²² , khay ²² ya:k ²² , khay ²³ ya:k ²² khay ³¹ ya:k ²² , khay ²² ya:k ²² , khay ²³ ya:k ²² (< khay ³¹ (KM) + ya:k ²¹ (ST))	khay ³³ , ya:k ²⁴ , khay ³³ ya:k ²⁴ khay ³³ ya:k ²⁴ (< khay ³³ (Lue) + ya:k ²¹ (ST))	khay ³¹ , khay ²² , khay ³⁵ , ya:k ²² , khay ³¹ ya:k ²² , khay ³³ ya:k ²² khay ³¹ ya:k ²² , khay ²² ya:k ²² (< khay ³¹ (K) + ya:k ²¹ (ST))	ya:ŋ ²² , yaŋ ²²	ya:k ⁴⁴

จากตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 146 แสดงให้เห็นว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีวิธีการสร้างคำศัพท์ใหม่ซึ่งทำให้สันนิษฐานได้ว่า ในอนาคตอาจมีคำศัพท์ใหม่เกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามากขึ้น และในที่นี้สามารถสรุปวิธีการสร้างคำศัพท์ใหม่ได้ดังนี้

1) การสร้างคำศัพท์ด้วยการประสมพยางค์โดยพยางค์หนึ่งในคำศัพท์เดิมกับพยางค์ใดพยางค์หนึ่งในคำยืม ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/89. “ตกปลา” ในภาษาคำเมืองและภาษาซิ่นมีการสร้างคำศัพท์ใหม่ขึ้นซึ่งสันนิษฐานว่า เกิดจากการนำพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมได้แก่ คำว่า /com²² bet³⁵/ (“จ่อมเบ็ด”) ประสมกับพยางค์ที่สองของคำยืมภาษาไทยมาตรฐานคือ คำว่า /tok²¹ pla:³³/

(“ตกปลา”) ได้คำศัพท์ใหม่คือ คำว่า /com²² pa:²³/ (“จ่อมปลา”) ซึ่งมีการปรับเสียงพยัญชนะต้น และวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ 2 ตามระบบเสียงของภาษาคำเมืองและภาษาจีน

2) การสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการนำคำศัพท์เดิมประสมกับคำยืม ตัวอย่างเช่น คำที่ 2/76. “ขอบ” ในภาษาจีนมีการนำคำศัพท์เดิมคือคำว่า /him³⁵/ (“ริม”) ประสมกับคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า /kho:p²¹/ (“ขอบ”) เกิดคำศัพท์ใหม่คือ คำว่า /him³⁵ kho:p²²/ (“ริมขอบ”) ซึ่งเป็นกรณีเดียวกับที่ปรากฏในภาษาพวนที่มีการใช้คำศัพท์ใหม่คือ /hi:m³⁵ kho:p²²/ หรือในภาษาคำเมืองที่มีคำว่า /lim³⁵ kho:p²²/ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการประสมของคำศัพท์เดิมและคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกัน แต่มีการแปรของเสียงพยัญชนะต้นจากเสียง [h-] เป็น [l-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั่นเอง

3) การสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการนำเสียงสระจากคำยืมมาใช้ในคำศัพท์เดิม ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/145 “ผู้หญิง” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนมีคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ใหม่เกิดขึ้นได้แก่ คำว่า /mu:³¹ niŋ³⁵/ (“มู่หญิง”) และคำว่า /mu:²² niŋ³⁵/ (“หมู่หญิง”) ในภาษาคำเมือง คำว่า /mu:³³ yiŋ³¹/ ในภาษาลื้อ คำว่า /mu:²² niŋ³⁵/ ในภาษาจีน และคำว่า /mu:²² niŋ³⁵/ ในภาษาพวน ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษาดังกล่าวเกิดขึ้นจากการประสมกับคำว่า /phu:^{42?} yiŋ²⁴/ (“ผู้หญิง”) ในภาษาไทยมาตรฐาน แต่เป็นการประสมแบบการนำเฉพาะเสียงสระ [u:] ในพยางค์แรกคือ /phu:^{42?}/ ไปใช้แทนเสียงสระ [e:] ในพยางค์แรกของคำว่า /me:³¹ niŋ³⁵/ (“แม่หญิง”) ในภาษาคำเมือง คำว่า /me:³³ yiŋ³¹/ ในภาษาลื้อ คำว่า /me:³¹ yiŋ³⁵/ ในภาษาจีน และคำว่า /me:³¹ niŋ³⁵/ ในภาษาพวน

4) การสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการประสมคำจากคำยืมภาษาอื่น และมีการใช้คำศัพท์ใหม่แทนคำศัพท์เดิมโดยสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/165. “ยอ (น.)” ในภาษาลาวมีการใช้คำว่า /ɲo:²³ cam²³/ (“ญอจ่า”) ซึ่งสันนิษฐานว่า เกิดจากการประสมระหว่างคำว่า /yo:³³/ (“ยอ”) ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน กับคำว่า /cam²³/ (“จ่า”) ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาคำเมือง และมีการปรับเสียงพยัญชนะต้นจาก [y-] เป็น [ɲ-] ตามระบบเสียงของภาษาลาว และจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในงานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดภาษาลาวใช้คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ยอ (น.)” จำนวน 3 คำ ได้แก่ คำว่า /cam²³/ ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาคำเมือง คำว่า /yo:²³/ ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และคำว่า /ɲo:²³ cam²³/ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมือง เนื่องจากคำศัพท์ทั้ง 3 คำดังกล่าวแตกต่างจากพจนานุกรมลาว-ไทยซึ่งมีคำว่า “กะดุ้ง” (วิระพงศ์ มีสถาน, 2543: 5) และคำว่า “สะดุ้ง” (วิระพงศ์ มีสถาน, 2543: 99) ในความหมายว่า “ยอ (น.)” และสอดคล้องกับคำในภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาลาวอีสานที่ผู้วิจัยพูดเป็นภาษาแม่ซึ่งใช้คำว่า “สะดุ้ง” ในความหมายว่า “ยอ (น.)” เช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาการสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวในภาพรวม สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า กรณีที่ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมเป็นคำที่มีพยางค์เดียว ผู้พูดอาจสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการนำคำศัพท์เดิมประสมกับคำยืมแล้วเกิดเป็นคำศัพท์ใหม่ และผู้พูดภาษาไทถิ่นภาษานั้น ๆ ก็ยังคงใช้คำศัพท์เดิม ตัวอย่างเช่นคำที่ 2/536. “อยาก” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีการใช้คำ

ว่า “ไคร่อยาก” (ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงเป็น [khay^{31/22/23} ya:k²²] ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [khay³³ ya:k²⁴] และผู้พูดภาษาขึ้นออกเสียงเป็น [khay^{31/22} ya:k²²]) ซึ่งสันนิษฐานว่าเกิดจากการประสมของคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมคือ คำว่า “ไคร่” (ผู้พูดภาษาคำเมืองและภาษาขึ้นออกเสียงเป็น [khay³¹] ส่วนผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [khay³³]) กับคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “อยาก” [ya:k²¹] แต่ก็มีการใช้คำที่สร้างใหม่ร่วมด้วย ตัวอย่างการสร้างคำศัพท์ใหม่ที่อยู่ในกรณีเดียวกันนี้ ได้แก่ คำที่ 1/150. “พัด (ก., น.)” คำที่ 1/176. “รอ” และคำที่ 2/76. “ชอบ” ส่วนคำที่ 1/165. “ยอ (น.)” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีการสร้างคำศัพท์ใหม่กรณีเดียวกันนี้ แต่ที่แตกต่างจากตัวอย่างคำศัพท์ใหม่ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น คือ ผู้พูดภาษาลาวใช้คำศัพท์ใหม่ร่วมกับคำยืมจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน และไม่ใช้คำศัพท์เดิมแล้วดังที่กล่าวมาในตอนต้น (ดูตารางที่ 146)

กรณีที่ในคำศัพท์เดิมและคำยืมเป็นคำที่มีมากกว่า 1 พยางค์ ผู้พูดมักนำพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของคำศัพท์เดิมประสมกับพยางค์ใดพยางค์หนึ่งของคำยืม โดยพยางค์ที่ผู้พูดเลือกมาประสมกันนั้นมักเป็นพยางค์ที่เด่นหรือได้รับการเน้นหนัก เช่น คำที่ 1/201 “ลูกชิด” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม คือ คำว่า “หมากต้าว” (ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงว่า [mak³⁵ ta:w²³] หรือ [ma-ta:w²³] ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [mak³⁵ ta:w³⁵] [ma-ta:w³⁵] หรือ [ba-ta:w³⁵] ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [ma-ta:w^{23/22/35}] และผู้พูดภาษาลาวออกเสียงเป็น [mak⁴⁴ ta:w^{232/23}] หรือ [mak³⁵ ta:w^{232/23}]) และมีคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “ลูกชิด” [lu:k⁴² chit⁴⁵] ส่วนคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ใหม่ที่เกิดจากการประสมระหว่างพยางค์ 1 พยางค์ในคำศัพท์เดิมกับพยางค์ 1 พยางค์ในคำยืม ได้แก่ คำว่า [lu:k³¹ ta:w²³] ในภาษาคำเมือง คำว่า [lu:k³³ ta:w³⁵] ในภาษาลื้อ คำว่า [lu?²² ta:w²²] ในภาษาพวน และคำว่า [lu:k³⁵ ta:w²³] หรือ [lu:k³⁵ mak³⁵ ta:w^{232/23}] ในภาษาลาว

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษาดังกล่าวออกเสียงคำว่า “หมาก” ซึ่งเป็นพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมโดยไม่เน้นเสียง ดังจะเห็นได้จากการที่เสียงสระในพยางค์ดังกล่าวสั้นลง ([mak⁴⁴] → [mak³⁵]) หรือมีการกร่อนของพยางค์เกิดขึ้น ([mak⁴⁴] → [ma-]) ในการสร้างคำศัพท์ใหม่ ผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษาจึงเลือกพยางค์แรกในคำยืมคือคำว่า “ลูก” [lu:k³¹] มาใช้แทนพยางค์แรกในคำศัพท์เดิมและเกิดเป็นคำศัพท์ใหม่ขึ้น นอกจากนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า ในภาษาลาวมีการสร้างคำศัพท์ใหม่สำหรับคำว่า “ลูกชิด” ทั้งด้วยวิธีการดังกล่าว (เกิดคำศัพท์ใหม่คือคำว่า [lu:k³⁵ ta:w²³]) และวิธีการนำพยางค์แรกของคำยืมมาประสมกับคำศัพท์เดิมทั้งหมด แต่ผู้พูดออกเสียงพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมที่กลายเป็นพยางค์ที่สองในคำศัพท์ใหม่ด้วยเสียงสระที่สั้นลง (เกิดคำศัพท์ใหม่คือ คำว่า [lu:k³⁵ mak³⁵ ta:w^{232/23}]) ตัวอย่างคำศัพท์ใหม่คำอื่น ๆ ที่สร้างขึ้นด้วยวิธีการนำพยางค์ที่เด่นในคำศัพท์เดิมประสมกับพยางค์ที่เด่นในคำยืม ได้แก่ คำที่ 1/89 “ตกปลา” คำที่ 2/5 “กระจก (~ตุ้)” คำที่ 2/279 “น้ำค้าง” และคำที่ 2/365 “มะกรูด” เป็นต้น

การสร้างคำศัพท์ใหม่ดังกล่าวในข้างต้นนำไปสู่ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต โดยเฉพาะการสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยวิธีการ

ประสมพยางค์ใดพยางค์หนึ่งในคำศัพท์เดิมกับพยางค์ใดพยางค์หนึ่งในคำยืมซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่า อาจเป็นรูปแบบของการสร้างคำศัพท์ใหม่ที่ปรากฏมากที่สุดในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต

5.3.2.6 การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic shift)

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ในงานวิจัยนี้พบว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายเดิม เช่น มีความหมายกว้างออกหรือแคบเข้า หรือมีความหมายเปลี่ยนไปในทางลบ เป็นต้น กรณีในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายในที่นี้คือ พิจารณาความหมายของคำศัพท์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา โดยเฉพาะคำที่ผู้บอกภาษาระบุว่า ในอดีตเคยใช้คำ ๆ นั้นในความหมายหนึ่ง แต่ในปัจจุบันใช้ในความหมายหนึ่ง หรือกรณีที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่น โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 2 และ 3 ระบุนำมาใช้คำในความหมายหนึ่งซึ่งแตกต่างจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 การเปรียบเทียบความหมายของคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 ใช้แตกต่างจากผู้พูดรุ่นสูงอายุ หรือคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้แตกต่างจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำ ๆ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงของความหมายเกิดขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพิจารณาความหมายของคำเท่าที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ด้วย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจว่า คำ ๆ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงความหมายหรือไม่ อย่างไร

ตัวอย่างการแปรทางความหมาย (semantic variation) ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่นำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic change) อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้ในอนาคต แสดงในตารางที่ 147 ในกรณีที่มิคำใดในภาษาไทยถิ่นมีการใช้ทั้งคำศัพท์เดิมและคำยืมปนกัน ในที่นี้ได้ใช้อักษรภาษาอังกฤษเป็นชื่อย่อภาษาที่สันนิษฐานว่าเป็นที่มาของคำยืมไว้ด้วย¹²⁹

¹²⁹ อักษรย่อภาษาอังกฤษในวงเล็บท้ายคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมมีความหมายดังนี้ ST = Standard Thai (ภาษาไทยมาตรฐาน) KM = Kam Mueang (ภาษาคำเมือง), K = Khün (ภาษาขิ่น), P = Phuan (ภาษาพวน)

ตารางที่ 147 ตัวอย่างการแปรทางความหมาย (semantic variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/103. ตูด	hu: ³⁵ khi: ^{44?} (KM), tu:t ²² (ST) hu: ³⁵ khi: ^{44?} (ปัจจุบันถือว่าเป็น คำไม่สุภาพ)	hu: ³¹ khi: ^{213?}	hu: ³⁵ khi: ^{44?} (K), tu:t ²² (ST) hu: ³⁵ khi: ^{44?} (ปัจจุบันถือว่าเป็น คำไม่ สุภาพ)	hu: ³⁵ khi: ^{33?} (P), tu:t ²² (ST) hu: ³⁵ khi: ^{33?} (ปัจจุบันถือว่าเป็น คำไม่ สุภาพ)	hu: ^{232/23} khi: ^{44?} (Lao), da:k ⁴⁴ (Lao) tu:t ⁴⁴ (ST), hu: ^{232/23} khi: ^{44?} (ปัจจุบันถือว่าเป็น คำไม่ สุภาพ)
1/147. พยาธิ	khi: ^{44?} ti:k ²² , ti:k ²² , tuə ²³ ti:k ²² (KM), pha-ɲa:t ³¹ , pha-ya:t ³¹ , pha-ɲa:t ³¹ tuə ²³ ti:k ²² (ST) khi: ^{44?} ti:k ²² (ปัจจุบันถือว่าเป็น คำไม่สุภาพ)	khi: ^{213?} ti:k ²⁴ , ti:k ²⁴ , to: ³⁵ ti:k ²⁴ (Lue), pha-ya:t ³³ (ST) khi: ^{213?} ti:k ²⁴ (ปัจจุบันถือว่าเป็น คำไม่ สุภาพ)	khi: ^{44?} ti:k ²² , ti:k ²² , tuə ²³ ti:k ²² (K), pha-ya:t ³¹ (ST) khi: ^{44?} ti:k ²² (ปัจจุบันถือว่าเป็น คำไม่ สุภาพ)	khi: ^{33?} ti:ɲ ²² , ka-ti:ɲ ²² , ka-ti:ɲ ²² , ka-ti:k ²² , kan ²² ti:ɲ ²² , khi: ^{33?} ti:ɲ ²² , ti:k ²² , ti:ɲ ²² , ti:ɲ ²² , to: ³⁵ tho:ɲ ^{41?} (P), pha-ɲa:t ³¹ , pha-ya:t ³¹ (ST) khi: ^{33?} ti:ɲ ²² , khi: ^{33?} ti:ɲ ²² (ปัจจุบันถือว่าเป็น คำไม่ สุภาพ)	khi: ^{44?} ti:k ⁴⁴ , khi: ^{44?} ka- ti:k ⁴⁴ , khi: ^{44?} ka- ti:t ⁴⁴ , tuə ²³ ti:k ⁴⁴ , me: ³³ tho:ɲ ^{35?} (Lao), pha-ɲa:t ³⁵ , pha-ya:t ³⁵ (ST) khi: ^{44?} ti:k ⁴⁴ , khi: ^{44?} ka- ti:k ⁴⁴ , khi: ^{44?} ka- ti:t ⁴⁴ (ปัจจุบัน ถือว่าเป็นคำไม่ สุภาพ)

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
1/174. ร่ม (กาง~)	ꨀꨣꨣ^{44?}, ꨀꨣꨣ^{44?} (KM), hom³¹, hom^{31?}, lom³¹ (ST) ꨀꨣꨣ^{44?}, ꨀꨣꨣ^{44?} (ความหมายเดิม: ร่ม (ทุกชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ร่มที่ทำ ด้วยกระดาษ)	ꨀꨣꨣ^{213?} (Lue), hum³³, hom³³ (ST) ꨀꨣꨣ^{213?} (ความหมาย เดิม: ร่ม (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ร่มที่ ทำด้วย กระดาษ)	ꨀꨣꨣ^{44?}, ꨀꨣꨣ^{44?} (K), hum³¹, hom³¹, lom³¹ (ST) ꨀꨣꨣ^{44?}, ꨀꨣꨣ^{44?} (ความหมาย เดิม: ร่ม (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ร่มที่ ทำด้วย กระดาษ)	ꨀꨣꨣ^{41?} (P), hom³¹ (ST) ꨀꨣꨣ^{41?} (ความหมาย เดิม: ร่ม (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ร่มที่ ทำด้วย กระดาษ)	ꨀꨣꨣ^{35?}, ꨀꨣꨣ^{35?}, hom³³, lom³³ ꨀꨣꨣ^{35?}, ꨀꨣꨣ^{35?} (ความหมาย เดิม: ร่ม (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ร่มที่ ทำด้วย กระดาษ)
1/223. สิ่งของ	khuə³⁵, khouꨣ²³ khuə³⁵ (ความหมายเดิม: สิ่งของ(ทุกชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: เสื้อผ้า)	kho:ⁿ³¹, khouꨣ³⁵ kho:ⁿ³¹ (ความหมาย เดิม: สิ่งของ (ทุกชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: เสื้อผ้า)	kho:ⁿ³⁵, khuə³⁵, khouꨣ²³ (K), siŋ³³ kho:ⁿ²³, khaw^{44?} khouꨣ²³ (ST) kho:ⁿ³⁵, khuə³⁵ (ความหมาย เดิม: สิ่งของ (ทุกชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: เสื้อผ้า)	khuə³⁵, khouꨣ²³, khouꨣ²² khuə³⁵ (ความหมาย เดิม: สิ่งของ (ทุกชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: เสื้อผ้า)	khuə^{232/23}, khouꨣ^{434/34}, siŋ³³ khouꨣ⁴³⁴, khaw^{44?} khouꨣ⁴³⁴, pɰəŋ³³ khuə^{232/23} (ความหมาย เดิม: สิ่งของ (ทุกชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: เสื้อผ้า)

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/245. อาชาย	na:^{41?} (ใช้เรียกทั้งน้องพ่อและน้องแม่), ɲa:³⁵ (ไม่ค่อยใช้คำนี้) ɲa:³⁵ (ความหมายเดิม: น้องสาวของพ่อ ความหมาย ปัจจุบัน: น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ) หมายเหตุ: คำว่า /na:^{41?}/ มีความหมายเดิมว่า “น้องสาวของแม่” ความหมายปัจจุบัน คือ “น้องของแม่หรือน้องของพ่อ”	ɲa:w³⁵, ɲa:³⁵ ɲa:³⁵ (ความหมายเดิม: น้องสาวของพ่อ ความหมาย ปัจจุบัน: น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ)	ɲa:w³⁵, ɲa:³⁵, na:^{41?} ɲa:³⁵ (ความหมายเดิม: น้องสาวของพ่อ ความหมาย ปัจจุบัน: น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ) หมายเหตุ: คำว่า /na:^{41?}/ มีความหมายเดิมว่า “น้องสาวของแม่” ความหมายปัจจุบัน คือ “น้องของแม่หรือน้องของพ่อ”	ɲa:w³⁵, ɲa:³⁵ ɲa:³⁵ (ความหมายเดิม: น้องสาวของพ่อ ความหมาย ปัจจุบัน: น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ)	ɲa:w^{232/23}, ɲa:^{232/23} ɲa:^{232/23} (ความหมายเดิม: น้องสาวของพ่อ ความหมาย ปัจจุบัน: น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ)
2/13. กระดอง	ɲo:ŋ³⁵, ka-do:ŋ³⁵ ɲo:ŋ³⁵ (ความหมายเดิม: กระดองเต่า, กระดองปู ความหมาย ปัจจุบัน: กระดองปู)	ɲo:ŋ³⁵, ka-do:ŋ³⁵ ɲo:ŋ³⁵ (ความหมายเดิม: กระดองเต่า, กระดองปู ความหมาย ปัจจุบัน: กระดองปู)	ɲo:ŋ³⁵, ka-do:ŋ³⁵, do:ŋ³⁵ ɲo:ŋ³⁵ (ความหมายเดิม: กระดองเต่า, กระดองปู ความหมาย ปัจจุบัน: กระดองปู)	ɲo:ŋ³⁵, ka-do:ŋ³⁵, do:ŋ³⁵ ɲo:ŋ³⁵ (ความหมายเดิม: กระดองเต่า, กระดองปู ความหมาย ปัจจุบัน: กระดองปู)	ɲo:ŋ^{232/23}, ka-do:ŋ^{232/23} ɲo:ŋ^{232/23} (ความหมายเดิม: กระดองเต่า, กระดองปู ความหมาย ปัจจุบัน: กระดองปู)

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
2/188. โซ้	ciək ³¹ lek ³⁵ , so: ^{44?} ciək ³¹ lek ³⁵ (ความหมายเดิม: โซ้ (ทุกชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: โซ้ขนาดใหญ่)	cək ³³ lek ³⁵ (โซ้ขนาดใหญ่), so: ^{213?} (~lot ³³) (โล้ = โซ้ เช่น โซ้รถ)	cək ³¹ lek ³⁵ , so: ^{44?} cək ³¹ lek ³⁵ (ความหมาย เดิม: โซ้ (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: โซ้ ขนาดใหญ่)	sioŋ ²² lek ³⁵ , so: ^{33?} sioŋ ²² lek ³⁵ (ความหมาย เดิม: โซ้ (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: โซ้ ขนาดใหญ่)	sioŋ ³⁵ lek ³⁵ (โซ้ใหญ่), so: ^{44?} sioŋ ³⁵ lek ³⁵ (ความหมาย เดิม: โซ้ (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: โซ้ ขนาดใหญ่)
2/352. เพื่อน	sew ²² (เกิดปี เดียวกัน), se:w ²² , sioŋ ²² , piən ³¹ (~kan ²³) (เพื่อนที่อายุ เท่ากันหรือไม่ เท่ากัน และสนิท กัน), piən ³¹ sew ²² (เป็นทั้ง เพื่อนและเสี่ยว) sew ²² , se:w ²² , sioŋ ²² (ความหมายเดิม: เพื่อน ความหมาย ปัจจุบัน: เพื่อนที่ เกิดปีเดียวกัน)	se:w ²⁴ (เพื่อน สนิท อายุ เท่ากัน), sew ²⁴ , mu: ²⁴ se:w ²⁴ (ความหมาย เดิม: เพื่อน ความหมาย ปัจจุบัน: เพื่อน ที่เกิดปี เดียวกัน)	se:w ²² , sew ²² , piən ³¹ se:w ³³ , sew ³³ (ความหมาย เดิม: เพื่อน ความหมาย ปัจจุบัน: เพื่อน ที่เกิดปี เดียวกัน)	sioŋ ²² , piən ³¹ , piən ³¹ sioŋ ²² (ความหมาย เดิม: เพื่อน ความหมาย ปัจจุบัน: เพื่อน ที่เกิดปี เดียวกัน)	sioŋ ³³ (เพื่อน ที่อายุเท่ากัน), se:w ³³ , sew ³³ , sew ³³ me:w ^{35?} , mu: ³³ , piən ³³ (เพื่อนเกิด คนละปี), piən ³³ me:w ^{35?} sioŋ ³³ , se:w ³³ , sew ³³ , sew ³³ (ความหมาย เดิม: เพื่อน ความหมาย ปัจจุบัน: เพื่อน ที่เกิดปี เดียวกัน)

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
2/374. ม่าน	ma:n^{44?}, ma:n³¹, pha:^{44?} ma:n³¹, pha:^{44?} ma:n^{31?}, pha:^{44?} ma:n^{44?}, pha:^{44?} kaŋ^{44?}, pha:^{44?} baŋ³⁵ de:t²² pha:^{44?} kaŋ^{44?} (ความหมายเดิม: ผ้าม่าน ความหมาย ปัจจุบัน: ผ้าม่าน ขนาดใหญ่ ใช้กัน ห้องนอน)	pha:^{213?} ma:n³³, pha:^{213?} ma:n^{213?}, pha:^{213?} kaŋ^{213?} pha:^{44?} kaŋ^{44?} (ความหมาย เดิม: ผ้าม่าน ความหมาย ปัจจุบัน: ผ้าที่ ใช้กันแบ่งห้อง หรือกันที่นอน ให้แยกเป็น สัดส่วน)	pha:^{44?} kaŋ^{44?}, pha:^{44?} ma:n³¹, pha:^{44?} ma:n^{44?}, pha:^{44?} paŋ³¹ tu:²³ po:ŋ²², pha:^{44?} po:ŋ²² pha:^{44?} kaŋ^{44?} (ความหมาย เดิม: ผ้าม่าน ความหมาย ปัจจุบัน: ผ้าม่านขนาด ใหญ่ ใช้กัน ห้องนอน)	pha:^{33?} kaŋ^{41?}, pha:^{33?} ma:n³¹, pha:^{33?} ma:n^{41?}, pha:^{33?} ma:n^{33?}, pha:^{33?} pok³⁵ tu:³⁵ po:ŋ²² pha:^{33?} kaŋ^{41?} (ความหมาย เดิม: ผ้าม่าน ความหมาย ปัจจุบัน: ผ้าม่านขนาด ใหญ่ ใช้กัน ห้องนอน)	pha:^{44?} kaŋ^{35?}, pha:^{44?} ma:n³¹, pha:^{44?} ma:n³³, pha:^{44?} ma:n^{44?} pha:^{44?} kaŋ^{35?} (ความหมาย เดิม: ผ้าม่าน ความหมาย ปัจจุบัน: ผ้าม่านขนาด ใหญ่ ใช้กัน ห้องนอน)
2/429. ลิง	wɔ:k³¹, liŋ³⁵ wɔ:k³¹ (ความหมายเดิม: ลิง (ทุกชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ลิงชนิดที่ ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำ สบถได้ด้วย)	wɔ:k³³, liŋ³¹ wɔ:k³³ (ความหมาย เดิม: ลิง (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ลิง ชนิดที่ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำสบถ ได้ด้วย)	wɔ:k³¹, liŋ³⁵ wɔ:k³¹ (ความหมาย เดิม: ลิง (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ลิง ชนิดที่ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำสบถ ได้ด้วย)	wɔ:k³¹, liŋ³⁵ wɔ:k³¹ (ความหมาย เดิม: ลิง (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ลิง ชนิดที่ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำสบถ ได้ด้วย)	wɔ:k³⁵, ʔi:³³ wɔ:k³⁵, liŋ^{232/23} wɔ:k³⁵, ʔi:³³ wɔ:k³⁵ (ความหมาย เดิม: ลิง (ทุก ชนิด) ความหมาย ปัจจุบัน: ลิง ชนิดที่ตัวเล็ก, ใช้เป็นคำสบถ ได้ด้วย)

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
				และสัตว์) ความหมาย ปัจจุบัน: สมอง ของสัตว์)	ความหมาย ปัจจุบัน: สมอง ของสัตว์)
2/502. หวี (ก.)	sa:ŋ ²³ (~phom ²³) (ใช้ มือสาং), wi: ²³ (n., v.) (ใช้หวิหวิ) sa:ŋ ²³ (ความหมายเดิม: หวิผมด้วยมือหรือ หวิ ความหมาย ปัจจุบัน: หวิผม ด้วยการใช้นิ้วมือ สาং) (พจนานุกรมภาษา ล้านนา: sa:ŋ ²⁴ (สาং ก. สาং - หวิ แต่งผมหรือด้ายเป็น ต้นด้วยหวิหรือ แปรง เช่น สาং ฟาง), wi: ²⁴ (หวิ น. หวิ - สิ่งที่เป็นซี่ ๆ ใช้สาংผมและ เส้นด้าย ล. เรียกสิ่ง ที่เป็นกลุ่มมีขั้วติด เรียงกันอยู่อย่าง กล้วย ก. หวิ - สาং แต่งผมด้วยหวิ))	sa:ŋ ³⁵ (~phum ³⁵) (สาং ใช้มือหรือ หวิก็ได้), wi: ³⁵ (~phum ³⁵) (หวิ ใช้หวิหวิ เท่านั้น) sa:ŋ ²³ (ความหมาย เดิม: หวิผม ด้วยมือหรือหวิ ความหมาย ปัจจุบัน: หวิผม ด้วยการใช้นิ้ว มือสาং) (ลื้อ ลิบสองปัน นา: vi ⁵⁵ ho ⁵⁵ (น.), vi ⁵⁵ (ก.); ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: sa:ŋ ^{45/55} ('to raise up with a tool to sort out or loosen up', e.g. sa:ŋ ^{45/55} phum ^{45/55} 'to comb the hair with fingers'), vii ^{45/55} ('a comb, to comb',	sa:ŋ ²³ (~phum ²³), wi: ²³ (~phum ²³) (n., v.) sa:ŋ ²³ (ความหมาย เดิม: หวิผม ด้วยมือหรือหวิ ความหมาย ปัจจุบัน: หวิผม ด้วยการใช้นิ้ว มือสาং) (จีน กลางเมือง (Petsuk, 1978): wi ¹⁵ (‘a comb; to comb’))	sa:ŋ ²³ , sa:ŋ ²² , wi: ²³ , wi: ²² sa:ŋ ²³ (ความหมาย เดิม: หวิผม ด้วยมือหรือหวิ ความหมาย ปัจจุบัน: หวิผม ด้วยการใช้นิ้ว มือสาং)	sa:ŋ ^{434/34} , wi: ^{434/34} sa:ŋ ^{232/23} (ความหมาย เดิม: หวิผม ด้วยมือหรือหวิ ความหมาย ปัจจุบัน: หวิผม ด้วยการใช้นิ้ว มือสาং) (พจนานุกรม ลาว-ไทย- อังกฤษ: wī: หวิ n. comb หวิ; v. comb หวิ(ผม))

ภาษาไทถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
ความหมาย		e.g. vii ^{45/55} hoo ^{45/55} ‘to comb the hair’ = vii ^{45/55} phum ^{45/55})			

เมื่อพิจารณาการแปรทางความหมายที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ดังแสดงตัวอย่างในตารางที่ 147 อาจสันนิษฐานได้ว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำศัพท์บางคำเกิดขึ้นในอนาคต และปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่ การได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น โดยเฉพาะการใช้คำศัพท์เดิมร่วมกับคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และการยืมคำจากภาษาไทยมาตรฐานมีผลทำให้ความหมายของคำศัพท์เดิมเปลี่ยนแปลงไป จากการวิเคราะห์การแปรทางความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏในข้อมูลภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอาจมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในคำศัพท์สรุปได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1) ความหมายแคบเข้า (narrowing) ในที่นี้หมายถึง การที่คำศัพท์มีความหมายลดลงหรือแคบลงกว่าความหมายเดิม หรือการใช้คำศัพท์ในความหมายที่จำกัดเฉพาะในบางบริบท ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/174 “ร่ม (กาง~)” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้คำว่า “จ้อง” (ผู้พูดภาษาคำเมืองและภาษาซิ่นออกเสียงเป็น [cɔːŋ^{44?}] หรือ [cɔŋ^{44?}] ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [cɔːŋ^{213?}] ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [cɔːŋ^{41?}] และผู้พูดภาษาลาวออกเสียงเป็น [cɔːŋ^{35?}] หรือ [cɔŋ^{35?}])¹³⁰ ในความหมายที่แคบลง

¹³⁰ ความหมายและการใช้คำว่า “ร่ม” กับ “จ้อง” เป็นกรณีหนึ่งที่น่าสนใจ กล่าวคือ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในพจนานุกรมและเอกสารที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ ให้ความหมายของคำว่า “ร่ม” กับ “จ้อง” ไว้ทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในพจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) มีคำว่า “จ้อง” (น.92) ในความหมายว่า “ร่ม” และมีคำว่า “ร่ม” (น.416) ทั้งในความหมายว่า “ร่ม” ที่หมายถึง ของใช้เพื่อกางกันแดดฝน และในความหมายว่า “ร่ม, เงา” ส่วนพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีคำว่า “จ้อง” /tɕòːŋ/ (น.142) ในความหมายว่า “ร่มชูชีพ” (parachute) และมีคำว่า “ร่ม” /hōm/ (น.623) ในความหมายว่า “ร่ม” (shade) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตว่า ในภาษาลาวอีสานถิ่นจังหวัดอุดรธานีที่ผู้วิจัยพูดเป็นภาษาแม่เรียก “ร่ม” ที่ใช้กางกันแดดกันฝนด้วยคำว่า /hom³³/ (“ร่ม”) และผู้วิจัยไม่เคยใช้และไม่เคยได้ยินคำว่า “จ้อง” ในความหมายว่า “ร่ม” ที่ใช้กางกันแดดกันฝนแต่อย่างใด (ในภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำบัวมีทั้งคำว่า “ร่ม” และคำว่า “จ้อง”) อย่างไรก็ตามเมื่อสืบค้นคำศัพท์ในเอกสารที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ พบว่า ในพจนานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ (Isan-Thai-English Dictionary) ที่รวบรวมโดยปรีชา พิณทอง (2532) มีคำว่า “จ้อง” (น.227) และมีคำอธิบายความหมายว่า “ร่มผ้า ชื่อร่มกันแดดทำด้วยผ้า เรียก จ้อง คั่นจ้อง กี่ว้า” (umbrella made of cloth) และมีคำว่า “ฮ่ม” (น.1006) ซึ่งมีคำอธิบายว่าหมายถึง “ร่ม ร่มที่ทำด้วยผ้า เรียก ฮ่ม ทำด้วยกระดาษ เรียก

กว่าเดิม คือ เดิมผู้พูดภาษาไทยถิ่นใช้คำศัพท์ดังกล่าวในความหมายว่า “ร่ม” ซึ่งครอบคลุมร่มทุกชนิด โดยมีหลักฐานจากการใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือรุ่นสูงอายุบางคนที่ยังใช้คำว่า “ร่ม” ในความหมายเดิมอยู่ ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า “จ้อง” ในความหมายว่า “ร่มที่ทำด้วยกระดาษ” เช่น ร่มกระดาษที่ผลิตด้วยมือ มีลวดลายดอกไม้ มีสีสดใส เป็นต้น และใช้คำว่า “ร่ม” ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานในความหมายว่า “ร่มที่ทำด้วยผ้าหรือผ้าร่มประเภทกันน้ำได้” เช่น ร่มสมัยใหม่ที่ผลิตจากโรงงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายแคบเข้า เช่น คำที่ 1/223. “สิ่งของ” คำที่ 2/13. “กระตอง” คำที่ 2/188. “โซ่” คำที่ 2/352. “เพื่อน” คำที่ 2/374. “มาน” คำที่ 2/429. “ลิง” คำที่ 2/461. “สมอง” และคำที่ 2/502. “หวี (ก.)”

2) ความหมายกว้างออก (widening) ในที่นี้หมายถึง คำศัพท์ที่มีความหมายเพิ่มมากขึ้นหรือกว้างออกกว่าความหมายเดิม หรือการใช้คำศัพท์ในความหมายที่ครอบคลุมในบริบทที่กว้างขึ้น ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/245 “อาชาย” ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว ต่างก็ใช้คำว่า /ʔaː³⁵/ ซึ่งมีความหมายเดิมว่า “อาหญิง” หรือ “น้องสาวของพ่อ” โดยมีความหมายใหม่เป็น “น้องสาวหรือน้องชายของพ่อ” นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสนใจว่า ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการใช้คำว่า /naː^{41?}/ ซึ่งเดิมมีความหมายว่า “น้องของแม่” แต่ปัจจุบันผู้พูดภาษาคำเมืองใช้คำดังกล่าวในความหมายที่ครอบคลุมทั้ง “น้องของแม่” และ “น้องของพ่อ” และจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ รวมทั้งคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านล้วนแต่ให้ข้อมูลตรงกันว่า คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมักจะใช้คำว่า /naː^{41?}/ เรียกทั้งน้องของแม่และน้องของพ่อ ส่วนคำว่า /ʔaː³⁵/ นั้นไม่ค่อยมีคนใช้แล้ว กรณีของการใช้คำว่า /naː^{41?}/ ในความหมายที่กว้างออก คือ ใช้เรียกทั้งน้องของแม่และน้องของพ่อปรากฏในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ด้วย แต่ในภาษาจีนยังมีการใช้คำว่า /ʔaːw³⁵/ ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำศัพท์เดิมที่มีความหมายว่า “อาชาย” หรือ “น้องชายของพ่อ” เช่นเดียวกับในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาว

3) ความหมายเลลง (degeneration/pejoration) ในที่นี้หมายถึง คำศัพท์ที่มีความหมายในทางบกพร่องลง และมีความหมายกลายไปในทางลบ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้พูดใช้คำศัพท์ที่เดิมมีความหมายกลาง ๆ หรือมีความหมายเชิงบวกเปลี่ยนแปลงไปมีความหมายในเชิงลบ ตัวอย่างเช่น คำที่ 2/429 “ลิง” เดิมในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้คำศัพท์เดิมคือคำว่า “วอก” (ผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาจีน และภาษาพวนออกเสียงเป็น [wɔːk³¹] ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [wɔːk³³] และผู้พูดภาษาลาวออกเสียงเป็น [wɔːk³⁵] หรือ [ʔiː³³ wɔːk³⁵]) ทั้งในความหมายที่แคบเข้า คือ เดิมหมายถึง “ลิง (ทุกชนิด)” แต่ปัจจุบันผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า “วอก” ในความหมายว่า “ลิงชนิดที่ตัวเล็ก” และใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “ลิง” ใน

ร่มกระดาษ คันยู กี่ว่า, เงาของต้นไม้ เรียก *ฮ่มไม้* (shade, place out of direct sun, umbrella) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่า “ร่ม” และ “จ้อง” ที่ปรากฏในงานอื่น ๆ ดังกล่าวแตกต่างจากในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ การสันนิษฐานเกี่ยวกับคำศัพท์เดิมและความหมายเดิมของคำว่า “ร่ม” ในที่นี้ยึดตามการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นรุ่นอายุที่ 1 เป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่แม้แต่การใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นสูงอายุดังกล่าวก็อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อนานมาแล้ว

ความหมายว่า “ลิงชนิดที่ตัวใหญ่” นอกจากนี้ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษายังใช้คำว่า “วอก” ในความหมายเชิงลบ คือ ใช้เป็นคำตำหนิหรือคำสบถซึ่งถือเป็นคำที่ไม่สุภาพด้วย เช่น คำตำว่า “อีวอก” “ไอ้วอก” หรือ “หน้าวอก” เป็นต้น

จากการวิเคราะห์การแปรทางความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจสรุปได้ว่า การแปรทางความหมายรูปแบบที่ 2 ได้แก่ ความหมายแคบเข้าปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ความหมายเลวลง และความหมายกว้างออก ตามลำดับ ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอาจมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของความหมายแคบเข้า การนำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อาจส่งผลกระทบต่อการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาในความหมายที่เปลี่ยนไปด้วย

5.3.2.7 การเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ (tone change)

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา งานวิจัยนี้พบการแปรของคำศัพท์รูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำ ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์แสดงในตารางที่ 148 ต่อไปนี้

ตารางที่ 148 ตัวอย่างการแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) ในคำศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
1/10. กระได	khan ^{44?} day ³⁵ , khan ³⁵ day ³⁵ , ka-day ³⁵ , ban ³⁵ day ³⁵ (khan ^{44?} day ³⁵ → khan ³⁵ day ³⁵ : 44 [?] → 35)	khan ^{213?} day ³⁵ , ban ³⁵ day ³⁵	khin ^{44?} day ³⁵ , khan ^{44?} day ³⁵ , khan ³⁵ day ³⁵ , ban ³⁵ day ³⁵ (khan ^{44?} day ³⁵ → khan ³⁵ day ³⁵ : 44 [?] → 35)	khan ^{33?} day ³⁵ , khan ³⁵ day ³⁵ , kha-day ³⁵ , ban ³⁵ day ³⁵ (khan ^{33?} day ³⁵ → khan ³⁵ day ³⁵ : 33 [?] → 35)	khan ^{44?} day ^{232/23}
1/45. ไก่	kay ^{41?} , kay ²³ , kay ³⁵ (kay ^{41?} → kay ²³ , kay ³⁵ :	kay ^{22?} , kay ³³ , kay ³⁵ , kay ³¹ (kay ^{22?} → kay ³³ , kay ³⁵ ,	kay ^{41?} , kay ²³ , kay ³⁵ (kay ^{41?} → kay ²³ , kay ³⁵ :	kay ^{41?} , kay ³⁵ (kay ^{41?} → kay ³⁵ :	kay ^{35?} , khay ^{35?} , kay ^{232/23} (kay ^{35?} , khay ^{35?} →

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	41 ² → 23, 35)	kay ³¹ : 22 ² → 33, 35, 31)	41 ² → 23, 35)	41 ² → 35)	kay ^{232/23} : 232/23 → 35 ²)
1/75. จุต (~ไม้ขีด)	pat ⁴⁴ , pat ³⁵ , ciŋ ³⁵ , cut ³⁵ (pat ⁴⁴ → pat ³⁵ : 44 → 35)	pat ³³ , pat ³⁵ , ciŋ ³⁵ , cut ³⁵ (pat ³³ → pat ³⁵ : 33 → 35)	pat ⁴⁴ , ciŋ ³⁵ , cut ³⁵	pat ²² , pat ³⁵ , ciŋ ³⁵ , cut ³⁵ (pat ²² → pat ³⁵ : 22 → 35)	pat ³³ , cut ³⁵ , cu:t ⁴⁴ , khi:t ⁴⁴ (pat ³³ → pat ³⁵ : 33 → 35)
1/113. ทุกคน	ku: ³¹ khon ³⁵ , ku: ²² khon ³⁵ , thuk ⁴⁴ khon ³⁵ (ku: ³¹ khon ³⁵ → ku: ²² khon ³⁵ : 31 → 22)	ku: ³³ kun ³¹ , ku: ³³ khun ³¹ , ku: ³³ khon ³¹ , thuk ³³ khon ³¹ , thuk ³³ khun ³¹ (ku: ³¹ kun ³⁵ → ku: ³³ kun ³¹ , ku: ³³ khun ³¹ , ku: ³³ khon ³¹ :	ku: ³¹ khun ³⁵ , ku: ³¹ khon ³⁵ , ku: ²² khon ³⁵ , thuk ⁴⁴ khon ³⁵ (ku: ³¹ khun ³⁵ , ku: ³¹ khon ³⁵ → ku: ²² khon ³⁵ : 31 → 22)	ku: ³¹ khon ³⁵ , ku: ²² khon ³⁵ , khu: ²² khon ³⁵ , khu: ³¹ khon ³⁵ , khu: ³⁵ ? khon ³⁵ , khu: ³⁵ ? khon ³⁵ , ku: ³¹ phu: ^{33?} ku: ³¹ khon ³⁵ , ku: ³¹ phu: ^{33?} ku: ³¹ khon ³⁵ , su: ²² khon ³⁵ , su-khon ³⁵ , su: ²² phu: ^{33?} su: ²² khon ³⁵ , mu: ²² khon ³⁵ , thuk ²² khon ³⁵ , thuk ³⁵ khon ³⁵ (ku: ³¹ khon ³⁵ , khu: ³¹ khon ³⁵ → ku: ²² khon ³⁵ , khu: ²²	ku: ³³ khon ^{232/23} , khu: ³³ khon ^{232/23} , khu: ^{35?} khon ^{232/23} , su: ³³ khon ^{232/23} , su: ³³ khon ^{232/23} , su: ^{35?} khon ^{232/23} , su: ³³ phu: ^{44?} su: ³³ khon ^{232/23} , su: ^{35?} phu: ^{44?} su: ^{35?} khon ^{232/23} , thuk ³³ khon ^{232/23} (ku: ³³ khon ²³ , khu: ³³ khon ^{232/23} → khu: ^{35?} khon ^{232/23} :

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
		31 → 33)		khon ³⁵ , khu ³⁵ khon ³⁵ : 31 → 22, 35)	33 → 35 ²)
1/151. พัด2 (ลม~)	pat ⁴⁴ , phat ⁴⁴	pat ³³ , phat ³³	pat ⁴⁴ , pat ³⁵ , phat ⁴⁴ (pat ⁴⁴ → pat ³⁵ : 44 → 35)	pat ²² , phat ²² , phat ³⁵ (phat ²² → phat ³⁵ : 22 → 35)	pat ³³ , phat ³³ , phat ³⁵ (phat ³³ → phat ³⁵ : 33 → 35)
1/180. ไร่	ha:ŋ ²² , ha:ŋ ^{41?} , la:ŋ ^{41?} , wa:ŋ ³¹ , sut ³⁵ (ha:ŋ ²² → ha:ŋ ^{41?} , la:ŋ ^{41?} : 22 → 41 [?])	ha:ŋ ²⁴ , ha:ŋ ^{22?} , ha:ŋ ^{22?} , ha:ŋ ³⁵ , ha:ŋ ³³ , la:ŋ ^{22?} , la:ŋ ³³ , ha:ŋ ³⁵ , ha:ŋ ³³ , la:ŋ ^{22?} , la:ŋ ³³ , paw ²⁴ (ha:ŋ ²⁴ → ha:ŋ ^{22?} , ha:ŋ ³³ , ha:ŋ ³⁵ , la:ŋ ^{22?} , la:ŋ ³³ : 24 → 22 [?] , 33, 35)	ha:ŋ ²² , ha:ŋ ^{41?} , la:ŋ ^{41?} , paw ²² (ha:ŋ ²² → ha:ŋ ^{41?} , la:ŋ ^{41?} : 22 → 41 [?])	ha:ŋ ²² , la:ŋ ^{41?} (ha:ŋ ²² → la:ŋ ^{41?} : 33 → 22)	ha:ŋ ³³ , ha:ŋ ^{35?} , ha:ŋ ^{44?} , la:ŋ ^{35?} , paw ³³ (ha:ŋ ³³ → ha:ŋ ^{35?} , ha:ŋ ^{44?} , la:ŋ ^{35?} : 33 → 35 [?] , 44 [?])
1/208. เลื่อย	liə ³⁵ , ləy ³¹ , ləy ^{41?} , liəy ^{41?}	lət ²⁴ , ləy ^{22?}	lət ³³ , ləy ^{41?} , lə ³⁵ , lə ^{41?}	liə ³⁵ , ləy ^{41?} , liəy ^{41?} , liəy ^{41?}	ləy ^{35?} , liəy ^{35?} , liəy ³³

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	(lo:y ³¹ → lo:y ^{41?} , lioy ^{41?} : 31 → 41?)				(lo:y ^{35?} , lioy ^{35?} → lioy ³³ : 35? → 33)

จากการวิเคราะห์การแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำดังแสดงในตารางที่ 148 ทำให้สันนิษฐานได้ว่า การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การสัมผัสภาษา โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งแตกต่างจากการแปรของวรรณยุกต์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายในหรือการแปรที่เกิดขึ้นเองภายในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงวรรณยุกต์ให้สูงขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลงที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 5.3.1.4

ตารางที่ 149 ต่อไปนี้แสดงการสันนิษฐานเกี่ยวกับขั้นตอนการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา

ตารางที่ 149 สันนิษฐานขั้นตอนการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่น

คำที่	คำยืม ภาษาไทย มาตรฐาน	ภาษาไทถิ่นที่มี การแปรของ เสียงวรรณยุกต์ ในคำศัพท์บาง คำ	คำศัพท์ที่ สันนิษฐานว่า เป็นคำศัพท์ เดิมในภาษาไท ถิ่น	คำยืมภาษาไทย มาตรฐานออกเสียง ตามระบบเสียงใน ภาษาไทถิ่นแต่ละ ภาษา	คำกลาย (คำศัพท์ที่มี การแปรของ เสียง วรรณยุกต์)
1/10. กระได	ban ³³ day ³³	คำเมือง	khan ^{44?} day ³⁵	ban ³⁵ day ³⁵	khan ³⁵ day ³⁵
		จีน	khin ^{44?} day ³⁵ , khan ^{44?} day ³⁵	ban ³⁵ day ³⁵	khan ³⁵ day ³⁵
		พวน	khan ^{33?} day ³⁵	ban ³⁵ day ³⁵	khan ³⁵ day ³⁵
1/45. ไก	kay ³³	คำเมือง	kay ^{41?}	kay ²³	kay ²³ , kay ³⁵
		ลื้อ	kay ^{22?}	kay ³⁵	kay ³³ , kay ³⁵ , kay ³¹
		จีน	kay ^{41?}	kay ²³	kay ²³ , kay ³⁵
		พวน	kay ^{41?}	kay ³⁵	kay ³⁵
		ลาว	kay ^{35?} , khay ^{35?}	kay ^{232/23}	kay ^{232/23}

คำที่	คำยืม ภาษาไทย มาตรฐาน	ภาษาไทอื่นที่มี การแปรของ เสียงวรรณยุกต์ ในคำศัพท์บาง คำ	คำศัพท์ที่ สันนิษฐานว่า เป็นคำศัพท์ เดิมในภาษาไท ถิ่น	คำยืมภาษาไทย มาตรฐานออกเสียง ตามระบบเสียงใน ภาษาไทถิ่นแต่ละ ภาษา	คำกลาย (คำศัพท์ที่มี การแปรของ เสียง วรรณยุกต์)
1/75. จุด (~ไม้ ขีด)	cut ²¹	คำเมือง	pat ⁴⁴	cut ³⁵	pat ³⁵
		ลื้อ	pat ³³	cut ³⁵	pat ³⁵
		พวน	pat ³³	cut ³⁵	pat ³⁵
		ลาว	pat ³³	cut ³⁵	pat ³⁵
1/113. ทุกคน	thuk ⁴⁵ khon ³⁵	คำเมือง	ku: ³¹ khon ³⁵	thuk ³³ khon ³⁵	ku: ³³ khon ³⁵
		ลื้อ	ku: ³¹ kun ³⁵	thuk ³³ khon ³¹ , thuk ³³ khun ³¹	ku: ³³ kun ³¹ , ku: ³³ khun ³¹ , ku: ³³ khon ³¹
		ซิ่น	ku: ³¹ khun ³⁵ , ku: ³¹ khon ³⁵	thuk ³³ khon ³⁵	ku: ³³ khon ³⁵
		พวน	khu: ³¹ khon ³⁵ , ku: ³¹ khon ³⁵	thuk ²² khon ³⁵	ku: ²² khon ³⁵ , khu: ²² khon ³⁵ , khu: ³⁵ khon ³⁵
		ลาว	khu: ³³ khon ^{232/23} , ku: ³³ khon ^{232/23}	thuk ³⁵ khon ²³ (ST [45] → [35])	khu: ^{35?} khon ^{232/23}
1/151. พัด2 (ลม~)	phat ⁴⁵	ซิ่น	pat ⁴⁴	pat ³⁵ (ST [45] → [35])	pat ³⁵
		พวน	phat ²²	phat ³⁵ (ST [45] → [35])	phat ³⁵
		ลาว	phat ³³	phat ³⁵ (ST [45] → [35])	phat ³⁵
1/180. ร้าง	ra:ŋ ^{45?}	คำเมือง	ha:ŋ ²²	ha:ŋ ^{41?}	ha:ŋ ^{41?} , la:ŋ ^{41?}
		ลื้อ	ha:ŋ ²⁴	ha:ŋ ^{22?}	ha:ŋ ^{22?} , ha:ŋ ³³ , ha:ŋ ³⁵ ,

คำที่	คำยืม ภาษาไทย มาตรฐาน	ภาษาไทอื่นที่มี การแปรของ เสียงวรรณยุกต์ ในคำศัพท์บาง คำ	คำศัพท์ที่ สันนิษฐานว่า เป็นคำศัพท์ เดิมในภาษาไท อื่น	คำยืมภาษาไทย มาตรฐานออกเสียง ตามระบบเสียงใน ภาษาไทอื่นแต่ละ ภาษา	คำกลาย (คำศัพท์ที่มี การแปรของ เสียง วรรณยุกต์)
					laŋ ^{22?} , laŋ ³³
		ขึ้น	haŋ ²²	haŋ ^{41?}	haŋ ^{41?} , laŋ ^{41?}
		พวน	haŋ ²²	haŋ ^{41?}	laŋ ^{41?}
		ลาว	haŋ ³³	haŋ ^{35?}	haŋ ^{35?} , haŋ ^{44?} , laŋ ^{35?}
1/208. เลื่อย	liəy ^{45?}	คำเมือง	ləy ³¹	liəy ^{41?}	ləy ^{41?} , liəy ^{41?}
		ลาว	ləy ^{35?}	liəy ^{35?}	liəy ³³

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่า การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำในภาษาไทอื่นแต่ละภาษามี 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ตามคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานที่ผ่านการปรับเสียงวรรณยุกต์ตามระบบเสียงของภาษาไทอื่นภาษานั้น ๆ แล้ว ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/10. “กระได” ซึ่งในภาษาคำเมือง (ออกเสียงเป็น [khan^{44?} day³⁵]) ภาษาขึ้น (ออกเสียงเป็น [khin^{44?} day³⁵] และ [khan^{44?} day³⁵]) และภาษาพวน (ออกเสียงเป็น [khan^{33?} day³⁵]) มีการใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ตามคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (ผู้พูดภาษาไทอื่นทั้ง 3 ภาษาออกเสียงคำยืม เป็น [ban³⁵ day³⁵]) ซึ่งที่ผ่านการปรับเสียงวรรณยุกต์แล้ว ทำให้ทั้งภาษาคำเมือง ภาษาขึ้น และภาษาพวนมีคำศัพท์เดิมที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์หรือในงานวิจัยนี้เรียกว่า “คำกลาย” เหมือนกันคือ คำว่า “คันไถ” [khan³⁵ day³⁵]

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำที่ 1/75. “จุด (~ไม้ขีด)” ซึ่งผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาวออกเสียงคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมคือ คำว่า [pat⁴⁴] ในภาษาคำเมือง และคำว่า [pat³³] ในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาว แต่ผู้พูดภาษาไทอื่นทั้ง 4 ภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ด้วยการยืมเสียงวรรณยุกต์โดยตรงจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า /cut²¹/ ซึ่งเมื่อผู้พูดภาษาไทอื่นทั้ง 4 ภาษาออกเสียงคำยืมดังกล่าวจะมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์เป็น [cut³⁵] และเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวมีผลกระทบต่อ การออกเสียงคำศัพท์เดิมจากคำว่า [pat³³] เป็นคำว่า [pat³⁵] เป็นต้น กรณีเดียวกันนี้ปรากฏใน คำศัพท์อื่น ๆ ด้วย เช่น คำที่ 1/45. “โก” คำที่ 1/113. “ทุกคน” และคำที่ 1/180. “ร้าง” เป็นต้น

2) การใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์โดยใช้เสียงวรรณยุกต์จากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานโดยตรง ตัวอย่างเช่น คำที่ 1/151. “พัต2 (ลม~)” ในภาษาจีนใช้คำว่า [pat⁴⁴] ส่วนภาษาพวนและภาษาลาวใช้คำว่า [phat²²] และ [phat³³] ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษายังใช้คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็น “คำกลาย” ที่เกิดจากการใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการยืมเสียงวรรณยุกต์จากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้โดยตรง ดังนั้นนอกจากคำศัพท์เดิมดังกล่าวแล้ว ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษายังใช้ “คำกลาย” ด้วย ได้แก่ คำว่า [pat³⁵] ในภาษาจีน และคำว่า [phat³⁵] ในภาษาพวนและภาษาลาว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีกรณีของคำที่ 1/113 “ทุกคน” ที่ผู้พูดภาษาพวนและภาษาลาวใช้คำกลายที่มีการยืมเสียงวรรณยุกต์จากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานโดยตรง เช่น ผู้พูดภาษาพวนมีการใช้คำศัพท์เดิมคือ คำว่า [khu:³¹ khon³⁵] ร่วมกับคำว่า [khu:³⁵ khon³⁵] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำกลายที่เกิดจากการใช้คำศัพท์เดิมแต่มีการแปรของพยางค์แรกคือ นอกจากจะมีการสั้นลงของเสียงสระ ([u:] > [u]) แล้วยังมีการเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] รวมทั้งการยืมเสียงวรรณยุกต์ [45] จากคำว่า [thuk⁴⁵ khon³³] ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน แต่ผู้พูดภาษาพวนปรับเสียงวรรณยุกต์ให้มีระดับต่ำลงจาก [45] เป็น [35] ลักษณะการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์ดังกล่าวนี้ปรากฏในภาษาลาวด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่า ในภาษาลาวมีการใช้คำศัพท์ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมคือคำว่า [khu:³³ khon²³] และยังมีการใช้คำกลายร่วมด้วย คือคำว่า [khu:^{35ʔ} khon²³] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์แรกเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่ยืมจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานโดยตรงแต่มีการปรับเสียงวรรณยุกต์ให้ต่ำลงเช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาพวน แต่ผู้พูดภาษาลาวออกเสียงวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] โดยมีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้ายด้วย

การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาเป็นปรากฏการณ์ที่นำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตได้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานดังกล่าวในตอนต้น

5.4 การสูญของคำศัพท์

จากการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาต่างก็ยืนยันว่า เป็นคำศัพท์ที่ไม่ค่อยใช้แล้ว และคำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (กลุ่มสูงอายุ) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (กลุ่มวัยกลางคน) และรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) แทบไม่ค่อยใช้ หรือไม่เคยใช้เลย นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นอายุที่ 3 ยืนยันว่าเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้ แต่ไม่รู้ว่หมายถึงอะไร และมีบางคำที่มีเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้นที่เคยได้ยินหรือเคยใช้ แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ไม่เคยได้ยินเลย ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์กลุ่มดังกล่าวอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคต ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีกรณีดังกล่าวนี้แสดงในตารางที่ 150 โดยคำศัพท์ที่พิมพ์ด้วยตัวหนาเป็นคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นในอนาคต

นอกจากนี้ในตารางที่ 150 ยังนำคำศัพท์เท่าที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นชัดเจนว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาตามที่ปรากฏในงานอื่น ๆ มีการใช้คำศัพท์เหมือนหรือแตกต่างจากงานวิจัยนี้อย่างไร มีคำศัพท์ใดบ้างที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานอื่น ๆ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นหลักฐานหนึ่งที่ชี้ยืนยันให้เห็นว่าการสูญของคำศัพท์บางคำในภาษาไทถิ่นจะเกิดขึ้นหรือไม่¹³¹

¹³¹ ในการระบุแหล่งข้อมูลที่เป็นที่มาของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ในตารางที่ 150 จะระบุเฉพาะชื่อเอกสารหรือชื่อภาษาและถิ่นที่พูดเท่านั้น ยกเว้นกรณีที่มีภาษาไทถิ่นชื่อเดียวกัน แต่มีผู้แต่งหรือผู้ศึกษาวิจัยต่างกัน จึงจะกำกับชื่อผู้แต่งไว้ด้วย (ดูรายการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในเชิงอรรถที่ 122)

ตารางที่ 150 ตัวอย่างคำศัพท์ที่อาจเกิดการสับสนไปจากภาษาไทยถิ่นในขนาด

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
ความหมาย					
1/39. เกวียน	ໂວ້ ^{41?} , ໃນ ²² ໂວ້ ^{41?} , kwien ³⁵	ໂວ້ ^{41?} , kwen ³⁵ , kwien ²³	ໂວ້ ^{41?} , kwen ³⁵ , kwien ²³	ໂວ້ ^{41?} , kwien ³⁵ , kien ³⁵	ໂວ້ ^{35?} , kwien ²³
1/63. ดบ (น.)	khe: ³¹ , may ^{41?} khe: ³¹ , khop ⁴⁴ phœ: ³⁵ , may ^{41?} kieŋ ⁴⁴	may ^{22?} khe: ³³ , may ^{22?} khe: ³³ fay ³¹ , khop ³³ phœ: ³¹ , khop ³³ , khop ³³ fay ³¹ , may ^{22?} khop ³³ fay ³¹ , may ^{22?} yɔŋ ³³ fay ³¹	may ^{41?} khe: ³¹ , khop ⁴⁴ phœ: ³⁵ , may ^{41?} khop ⁴⁴ phœ: ³⁵ , khop ⁴⁴ fay ³⁵ , may ^{41?} khop ⁴⁴ , may ^{41?} fœ: ²³ , may ^{41?} yœ: ³¹	khwe: ³¹ , may ^{41?} khwe: ³¹ , khop ³⁵ phœ: ³⁵ , may ^{41?} khop ²² phœ: ³⁵ , may ^{41?} khop ³⁵ phœ: ³⁵ , may ^{41?} cioŋ ³⁵	may ^{35?} khe: ³³ , may ^{35?} khi: ^{44?} kheŋ ³⁵ , khop ³⁵ , may ^{35?} fay ²³
1/67. งาน	ka:n ²³ , ŋa:n ³⁵ (พจนานุกรมภาษาล้าน ภาคเหนือ: ka:n ²⁴ (การ งาน ถ้าเป็นงานที่ต้องใช้ กำลัง เรียก เวียก), ŋa:n ²⁴ ; พจนานุกรมภาษา ล้านนา: ka:n ²⁴ (การ [ก้าน] น. การงาน ถ้าเป็น	ka:n ³⁵ , ŋa:n ³¹ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียง รุ่ง: ka:n ^{45/55} , (veek ³³ =lo work))	ka:n ²³ , ŋa:n ³⁵ (จีน กลางเมือง: ka:n ¹⁵ , wek ²¹ ('work (n.)' (Petsuk, 1978); ชิ่น บ้าน เวียง: kaan ³⁵ (e.g. heŋ ⁴⁴ kaan ³⁵ , yeŋ ⁴⁴ kaan ³⁵) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	ka:n ³⁵ , ŋa:n ³⁵ (พวน ลพบุรี และลิ่งบุรี: ŋa:n ³⁴ , ŋa:n ³⁴ (งาน (ใน หมวด "พิธีกรรม"), wiaŋ ⁴⁵ (งาน (ในหมวด "เบ็ดเตล็ด")); พวน สุพรรณบุรี: na:n ³³ (การ งาน) (ผู้พูดรุ่นอายุน้อย),	ka:n ^{23/23} , ŋa:n ^{23/23} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: kam (work, affair), ŋa:n, wɪak; (พจนานุกรมลาว-ไทย: กาน)

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	งานที่ต้องใช้กำลัง เรียกว่า เวียก, wiam ³³ , wiam ⁴² (เวียก น. งานชนิดที่ใช้กำลังกายเป็นหลัก (ถ้างานที่ใช้ความรู้เรียกว่า การ) เรียกว่า หักกลุ่มคนที่ใช้แรงงานว่า พ่อเวียก), wiam ⁴² kam ²⁴ (เวียก การ [เวียก กำน] น. การงาน งาน กิจกรรม ธุรกิจ)			wiam ⁴² (การงาน) (ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เวียะ (น. การงาน, หน้าที่, กิจกรรม)	
1/88. เตือนที่หนึ่ง	dien ³⁵ kieŋ ²³ , dien ³⁵ le:k ³¹ , dien ³⁵ mak ³³ ka-la: ³⁵ , dien ³⁵ niŋ ²² , dien ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la: ³⁵	dem ³⁵ keŋ ³⁵ , dem ³⁵ ceŋ ³⁵ , do:n ³⁵ le:k ³³ , do:n ³⁵ mak ³³ ka-la: ³¹ , do:n ³⁵ niŋ ³³	dem ³⁵ keŋ ²³ , dem ³⁵ ceŋ ³⁵ , do:n ³⁵ le:k ³¹ , dien ³⁵ niŋ ²² , do:n ³⁵ niŋ ²² , do:n ³⁵ thi: ³¹ niŋ ²² , dien ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la: ³⁵ , do:n ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la: ³⁵	dien ³⁵ kieŋ ²³ , dien ³⁵ kieŋ ²² , dien ³⁵ le:k ³¹ , dien ³⁵ le:k ³¹ , dien ³⁵ niŋ ²² , dien ³⁵ mak ³⁵ ka-la: ³⁵ , dien ³⁵ mak ³⁵ ka-la: ³⁵ , khom ³⁵ , dien ³⁵ mak ³⁵ ka-la: ³⁵ , dien ³⁵ mak ³⁵ ka-la: ³⁵ , khom ³⁵ , dien ³⁵ mok ³⁵ ka-la: ³⁵	dien ^{232/23} kieŋ ^{232/23} , dien ^{232/23} le:k ³⁵ , dien ^{232/23} niŋ ³³ , dien ^{232/23} thi: ³³ niŋ ³³ , dien ^{232/23} mak ³³ ka-la: ^{232/23} , dien ^{232/23} mok ³³ ka-la: ^{232/23}

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
				dien ³⁵ mok ³⁵ ka-lai: ³⁵ , dien ³⁵ mok ³⁵ ka-lai: ³⁵ khom ³⁵ , mok ³⁵ ka-lai: ³⁵	
1/93. ตะกร้อ	ma-to: ^{44?} , ta-ko: ^{44?}	mak ³⁵ to: ^{213?} , ma-to: ^{213?} , ba-to: ^{213?} , ta-ko: ^{213?}	ma-to: ^{44?} , ta-ko: ^{44?}	ma-to: ^{33?} , ma-to: ^{41?} , ma-ko: ^{33?} , ta-ko: ^{33?}	mak ³⁵ to: ^{35?} , mak ³⁵ ko: ^{35?} , ta-ko: ^{35?}
1/94. ตะกั่ว	cin ³⁵ , ta-kuə ²²	cin ³¹ , ta-ko: ²⁴ , ta-ko: ³⁵	cin ³⁵ , ta-ko: ²² , ta-kuə ²²	sin ³⁵ , ta-kuə ²²	sin ^{232/23} , ta-kuə ³³
1/95. ตะเข็บ	duk ²² , ta-khep ³⁵ , khep ³⁵	duk ²⁴ , ta-khep ³⁵	duk ²² , ta-khep ³⁵	du: ²² , du: ²² , ta-khep ³⁵ , sa-khep ³⁵ , khep ²²	duk ⁴⁴ , ka-du:k ⁴⁴ , ta-khep ³⁵ , khep ³⁵
1/99. ตะพาน	pa: ²³ fa: ²³ , ta-pha:p ³¹ , ta-pha:p ³¹ nam ^{41?} , ta-pha:p ³¹ na:m ^{41?}	pa: ³⁵ fa: ³⁵ , ta-pha:p ³³ , ta-pha:p ³³ nam ^{22?}	pa: ²³ fa: ²³ , pa: ²³ pha: ²³ , ta-pha:p ³¹ , ta-pha:p ³¹ nam ^{41?} , ta-pha:p ³¹ na:m ^{41?}	pa: ³⁵ fa: ²³ , pa: ³⁵ fa: ²² , pa: ³⁵ fa: ³⁵	pa: ^{232/23} fa: ^{434/34} , ta-pha:p ³⁵ , ta-pha:p ³⁵ nam ^{35?} , ta-pha:p ³⁵ na:m ^{35?}

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
ความหมาย					
1/128. ปล้ำรำ	ha: ^{41?} , pa: ²³ ha: ^{41?}	ha: ^{22?} , pa: ³⁵ ha: ^{22?}	ha: ^{41?} , pa: ²³ ha: ^{41?}	pa: ³⁵ de: ²² , pa: ³⁵ de: ²² ha: ^{41?} , pa: ³⁵ ha: ^{41?}	ha: ^{35?} , pa: ^{23/23} ha: ^{35?} , pa: ²³ la: ^{35?} (พจนานุกรมลาว-ไทย: ปาแตก)
1/135. ปัด	hap: ³⁵ , ŋap: ⁴⁴ , pit: ³⁵	hap: ³⁵ , pit: ³⁵	hap: ³⁵ , ŋap: ⁴⁴ , pit: ³⁵	hap: ³⁵ , ŋap: ²² , ŋap: ³⁵ , pit: ³⁵	hap: ³⁵ , ŋap: ³³ , pit: ³⁵
1/138. เป็ด	khay: ²³ , pe: ²²	khay: ³⁵ , pe: ²⁴	khay: ²³ , pe: ²²	khay: ²³ , khay: ²² , pe: ²²	khay: ^{43/43/4} , pe: ⁴⁴ , pi: ⁴⁴
1/157. โฟธิ์	sa-li: ²³ , pho: ³⁵	sa-li: ³⁵ , pho: ³¹	sa-li: ²³ , pho: ³⁵	sa-li: ²³ , sa-li: ²² , pho: ³⁵	sa-li: ^{43/43/4} , pho: ^{23/23/23}
1/161. มั่น ล้าปะหลัง	man: ³⁵ ta: ^{44?} , ta: ^{44?} , man: ³⁵ sam: ²³ pa-la: ²³ , man: ³⁵ sap: ³⁵ pa-la: ²³	man: ³¹ ta: ^{213?} , ta: ^{213?} , man: ³¹ sam: ³⁵ pa-la: ³⁵	man: ³⁵ ta: ^{44?} , ta: ^{44?} , man: ³³ sap: ³⁵ pa-la: ²³	man: ³⁵ ton: ^{33?} , man: ³⁵ ta: ^{41?} , man: ³⁵ da: ^{41?} , man: ³⁵ , man: ³⁵ sam: ²³ pa-la: ²³	man: ^{23/23} ta: ^{35?} , ta: ^{35?} , man: ^{23/23} , man: ^{23/23} sam: ^{43/4} pa- la: ^{43/4}

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: man ³³ taiŋ ^{44?} , taiŋ ^{44?} , taiŋ ^{44?} kha:w ²⁴)			man ³⁵ sam ²² pa-laj ²² , man ²² sap ³⁵ pa-laj ²²	man ²³ sam ³⁴ pa-laj ³⁴ (พจนานุกรมลาว-ไทย: มั่นตัน)
1/162. เมฆ	fa ^{44?} , me:k ³¹ , kon ^{44?} me:k ³¹	fa ^{213?} , me:k ³³	fa ^{44?} , pha ^{44?} , me:k ³¹ , fa ^{44?} kon ^{44?} fon ²³ , kon ^{44?} fon ²³	fi ^{33?} , me:k ³¹ , kon ^{33?} me:k ³¹	fa ^{44?} , khi ^{44?} fa ^{44?} , khi ^{44?} fa ^{35?} , me:k ³⁵ , kon ^{35?} me:k ³⁵
1/165. ยอ (น.)	cam ²³	cam ³⁵	cam ²³	cam ³⁵ (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: ko ³⁴ dug ⁴⁵ ; พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: กะตุง; พวน สุพรรณบุรี: ka ³³ dun ⁴⁴)	cam ^{232/23} (พจนานุกรมลาว-ไทย: กะตุง, สะตุง)
1/195. ละลาย	nay ³¹ , la-lay ³⁵	nay ³³ , la-lay ³¹	nay ³¹ , la-lay ³⁵	nay ³¹ , la-lay ³⁵	nay ³³ , la-lay ²³
1/197. ล้นทม	cam ²³ pa ²³ law ³⁵ , cam ²³ pa ²³ , lan ³¹ thom ³⁵	cam ³⁵ pa ³⁵ law ³¹ , cam ³⁵ pa ³⁵ , lan ³³ thom ³¹	cam ²³ pa ²³ law ³⁵ , cam ²³ pa ²³ , lan ³¹ thom ³⁵	cam ³⁵ pa ³⁵ law ³⁵ , cam ³⁵ pa ³⁵ , lan ³¹ thom ³⁵	cam ^{232/23} pa ^{232/23} , law ^{232/23} , cam ^{232/23} pa ^{232/23} , lan ³³ thom ²³ , li ²³ la ²³ wa-di ²³

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
1/203. ลูกเต๋า	ma-ke:w ²² , lu:k ³¹ taw ²³ , ma-taw ²³	mak ³⁵ ke:w ²⁴ , ma-ke:w ³⁵ , ba-ke:w ²⁴ , ba-taw ³⁵ , ma-taw ³⁵ , lu:k ³³ taw ³⁵ , lu:k ³³ taw ^{213?}	ma-ke:w ²² , lu:k ³¹ ?ew ³³ , lu:k ³¹ taw ²³	ma-ke:w ²² , ma-kiaw ²² , ma-taw ²² , lu:k ³¹ taw ²² , lu? ²² taw ²² , lu? ²² hay ³⁵ lo: ³⁵	ma:k ⁴⁴ ke:w ³³ , mak ³⁵ ke:w ³³ , ma:k ⁴⁴ taw ³⁴ , mak ³⁵ taw ³⁴ , lu:k ³⁵ hay ²³ lo: ²³
1/209. แลบ (~ลีน)	me:p ³¹ , le:p ³¹	me:p ³³ , le:p ³³	me:p ³¹ , me:p ⁴⁴ , le:p ³¹ , le:p ³³	me:p ³¹ , le:p ³¹ , le:p ³¹	me:p ³⁵ , le:p ³⁵ , le:p ³³
2/14. กระตัง	ho:k ³¹ , ka-diŋ ²² , ka-diŋ ³⁵ , ma-deŋ ³⁵	ho:k ³³ , ka-diŋ ³³ , ka-diŋ ³⁵ , ka-diŋ ²⁴ , ba-diŋ ³³	ho:k ³¹ , ma-ho:k ³¹ , ka-diŋ ³⁵ , ma-diŋ ³⁵ , ba-diŋ ²² , ba-diŋ ³⁵	ho:k ³¹ , ka-diŋ ²² , ka-liŋ ²² , ka-diŋ ³⁵ , ma-deŋ ²³	ho:k ³⁵ , mak ³⁵ khik ³⁵ , khik ³³ , khik ³⁵ , ka-diŋ ³³ , ka-diŋ ²³
2/28. กล้ายน้ำว่า	kuay ^{44?} ?oŋ ²² , ko:y ^{44?} ?oŋ ²² , kuay ^{44?} nam ^{41?} wa: ^{41?}	ko:y ^{213?} ?iŋ ²⁴ t̃iŋ ²⁴ , ko:y ^{213?} ?iŋ ²⁴ t̃iŋ ²⁴ , ko:y ^{213?} ?iŋ ²⁴ t̃iŋ ³⁵ , ko:y ^{213?} ?oŋ ²⁴	ko:y ^{44?} ma-ni: ³⁵ ?oŋ ²² , ko:y ^{44?} ?oŋ ²² , ko:y ^{44?} nam ^{41?} wa: ^{41?}	kuay ^{33?} ?oŋ ²² , kuay ^{41?} ?oŋ ²² , ko:y ^{41?} ?oŋ ²² , kuay ^{41?} nam ^{41?} wa: ^{41?}	kuay ^{35?} ?oŋ ³³ , ko:y ^{35?} ?oŋ ³³ , ko:y ^{35?} ?oŋ ^{35?} , ko:y ^{35?} ?oŋ ³³

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	ko:y ^{44?} nam ^{41?} wa: ^{41?} (พจนานุกรมภาษาล้านนา: ko:j ^{44?} taj ^{44?} (กล้วยใต้ [กล้วยใต้]) (กล้วยน้ำว้า ใน เขตจังหวัดแพร่ เรียก กล้วย อ่อง ลำปางเรียก กล้วยบ่าลิ อ่อง), ka ³³ liʔ ⁴⁵ ɔiŋ ²¹ (กะลืออ่อง [กะลืออ่อง]) (น. กล้วยน้ำว้า ใช้เรียกในบาง ท้องที่ ทัวไปเรียก กล้วยใต้ บ่าลิอ่อง กั้ว), ba: ²¹ liʔ ⁴⁵ ɔiŋ ²¹ (บ่าลิอ่อง น. กล้วยน้ำว้า ใช้ชื่อในเขต จังหวัดแพร่เป็นต้น ทัวไป ใช้ กล้วยใต้))	ko:y ^{213?} nam ^{22?} wa: ^{22?}		ko:y ^{41?} nam ^{41?} wa: ^{41?}	ko:y ^{35?} nam ^{35?} wa: ^{35?}
2/30. กลอน (~ประตุ)	se: ^{31?} , ko:m ²³ , ko:m ³⁵	ko:m ³⁵	se: ^{44?} , ko:m ²³	ko:m ³⁵ , luʔ ²² lo: ³¹ , luʔ ²² ko:m ³⁵	lay ^{232/23} (แบบเสียงลงบน ฝน), ko:m ^{232/23} (แบบลื้อตรงกลาง ประตุ, กลอนทุกชนิด)

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
ความหมาย					
2/47. กั้งก๊อ	meŋ ³⁵ tɕik ²² taw ²³ , meŋ ³⁵ tɕik ²² taw ²³ , tɕik ²² taw ²³ , tɕik ²² taw ²³ , meŋ ³⁵ seŋ ²³ tɕim ²³ , kiŋ ^{44?} ki ³⁵	meŋ ³⁵ ɲaw ³⁵ ɲo ^{22?} , meŋ ³⁵ ɲaw ³¹ ɲo ^{213?} , meŋ ³⁵ ca-ki ³⁵ , meŋ ³¹ seŋ ³⁵ tɕim ³⁵ , seŋ ³⁵ tɕim ³⁵ , meŋ ³¹ loy ^{22?} tɕim ³⁵ (แมงร้อยตีน)	kiŋ ^{44?} ki ³⁵ , meŋ ³⁵ seŋ ²³ tɕim ²³ , seŋ ²³ tɕim ²³	meŋ ³⁵ kham ³⁵ maŋ ²² , meŋ ³⁵ maŋ ²² , meŋ ³⁵ seŋ ²³ tɕim ³⁵ , meŋ ³⁵ seŋ ²² tɕim ³⁵ , meŋ ³⁵ tɕim ³⁵ seŋ ²³ , meŋ ³⁵ tɕim ³⁵ seŋ ²² , boŋ ^{41?} khi ³⁵ , meŋ ³⁵ boŋ ^{41?} khi ³⁵ , meŋ ³⁵ boŋ ^{41?} tɕim ³⁵ seŋ ²³	meŋ ^{23/22/23} nam ^{35?} mak ⁴⁴ , kiŋ ^{35?} ki ^{23/22/23} , meŋ ^{23/22/23} sep ³⁵ , meŋ ^{23/22/23} seŋ ^{43/4} tɕim ^{23/22/23} , meŋ ²³ seŋ ³⁴ tɕim ²³
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: khi ^{44?} ta ²⁴ le ^{44?} (ใช้ดา แหล่ ใช้ดาแหล่) น. กั้งก๊อ แมงแสนตีน ก็ว่า ไล่เดือน ตัวเล็ก ๆ สีแดงมักใช้เป็น เหยื่อตกปลา ชีเตาแหล่ ก ว่า), khi ^{44?} taw ²⁴ le ^{44?} (ชีเตาแหล่), meŋ ³³ seŋ ²⁴ tɕim ²⁴ (แมลงแสนตีน [แมง แสนตีน] น. กั้งก๊อ), tɕik ²¹ taw ²⁴ (ตึกเตา [ตึกเต้า]	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียง รุ่ง: meŋ ^{34/2} ɲo ¹² xu ^{31?} ('a centipede which curls up when struck'))		(พวน ลพบุรี และลิ่งหู่รี: kiŋ ⁴⁵ kuu ³⁴ , buŋ ⁴⁵ kuu ³⁴ , baŋ ⁴⁵ kuu ³⁴ , พจนานุกรมภาษาไทยพวน: บั้งก๊อ; พวน สุพรรณบุรี: kiŋ ⁴⁴ ki ³³ (ผู้พูดรุ่นอายุ น้อย), boŋ ⁴⁴ ki ³³ (ผู้พูด ทั้ง 3 รุ่นอายุ))	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: bòŋ ku: (บั้งก๊อ))

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
ความหมาย	น. กิ่งก้อ), tɕ:k ²¹ tɕ:w ²⁴ (ตึกก๊อ [ตึกตัว] น. กิ่งก้อ ตึกเตา ก๊อ))				
2/64. ขุ่น	mak ³⁵ nu:n ²³ , ma- nu:n ²³ , ma-nu:n ²³ , kha-nu:n ²³	mak ²⁴ nu:n ³⁵ , mak ³⁵ nu:n ³⁵ , ba-nu:n ³⁵ , ba-nu:n ³⁵ , ma-nu:n ³⁵ , ma-nu:n ³⁵	kha-nu:n ²³ , mak ³⁵ nu:n ²³ , mak ³⁵ nu:n ²³ , ma ³⁵ nu:n ²³ , ma-nu:n ²³ , ma-nu:n ²³	ma-nu:n ²³ , ma-nu:n ²² , ma-nu:n ²³ , ma ²² nu:n ²³ , kha-nu:n ²²	mak ⁴⁴ mi: ³⁵ ? mak ³⁵ mi: ³⁵ ? (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: mák mi: (หมากมี))
2/65. ข่มบ	ɲip ²² , kha-map ³⁵ , kha-map ²² (พจนานุกรมภาษาล้านนา: ɲip ²¹ (หีบ น. ข่มบ))	mi: ²⁴ , ɲip ²⁴ , kha-map ³⁵ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียง รุ่ง: miit ¹² ('temples of the head'))	mi: ²² , ɲip ²² , ni:p ³³ (จีน กลางเมือง: ɲip ²¹ (Petsuk, 1978); ɲip ²² (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	mi: ²² , kha-map ³⁵	ɲip ⁴⁴ (ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3), ni:p ⁴⁴ , kha-map ³⁵ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: k ^h á-máp, ká-máp)

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
2/67. ขยัน	man ²² , kha-yan ²³ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: du ²⁴ (ดู [ดู] ว. เต็ดเต๋ว เด็ดขาด ไม่หวาดเกรงสิ่งใด ขยัน), man ²¹ (หมั่น ก. หมั่น – ขยัน อุตสาหะ ไม่ อยู่นิ่งเฉย ว. บ่อย เช่น หมั่นมาแล้วเน้อ – มาเที่ยว บ่อย ๆ นะ))	khak ³⁵ , du ³⁵ , man ²⁴ (ลื้อ ลิบสองปันนา: xak ⁵⁵ , ลื้อ เมืองยอง: xak ⁴⁵ (‘diligent’))	du ³⁵ , man ²² , kha-yan ²³ (ซิ่น กลางเมือง : kaj ^{51/51} ? (Petsuk, 1978))	du ³⁵ , man ²² (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: man ²² , kho ³⁴ jan ²³ ; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: ดู (ก. หมั่น, ขยัน))	du ³⁵ , man ³³ , kha-yan ³⁴ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: dú (ดู), mān (หมั่น), k ^h á-jān (ชะห้าน), p ^h á:n (เพียน = เพียร))
2/74. ซ่อง	khoj ⁴⁴ , khoj ³¹ , khoj ⁴⁴	moj ³⁵ , khoj ²¹³	khoj ⁴⁴ , khoj ⁴⁴	khoj ³³ , khoj ⁴¹ , khoj ³³	khoj ⁴⁴ , khoj ⁴⁴
2/79. ซิ่น	khan ⁴⁴ , khan ⁴¹ , kho:p ²² , lan ²² (พจนานุกรมภาษาล้านนา: si ⁴⁴ khan ⁴⁴ daj ³³ (ลื้อซิ่นได น. ซิ่นบันได))	si ²¹³ , khan ²¹³ (ลื้อ เมืองยอง: xan ¹¹ ? day ³⁴² (‘steps of stairway or ladder’); ลื้อ เมืองยอง	si ⁴⁴ , khan ⁴⁴ (ซิ่น กลางเมือง (Petsuk, 1978): si ³² (‘step (of ladder, stairs)’))	hu ²² , khan ³³ , khan ³¹ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: ถ้าน (น. ซิ่น, อัตร))	si ⁴⁴ , khan ⁴⁴ , khan ⁴¹ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: k ^h ān (ซิ่น), p ^h ān (ผ่าน ‘level, classifier for such

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
		และลื้อ เชียงรุ่ง: bak^{45/55} xum^{11?} day^{342/55}, luuk³³ xum^{11?} day^{342/55}, bak^{45/55} xum^{11?} day^{342/55}, luuk³³ xum^{11?} day^{342/55}, หมายเหตุ: ในภาษาลื้อ เมือง ของ มีคำว่า “ลื้อ” /sii^{11?}/ เป็นลักษณะนามของกระดูก ลื้อหรือ และพัน ‘classifier for ‘wheel, bones, teeth’			things’ = ชิน, ระต๊ပ်))
2/82. ข้าวเข้	khaw^{44?} ny³⁵, khaw^{44?} caw^{41?}, khaw^{44?} ma-caw^{41?}	khaw^{213?} ny³¹, khaw^{213?} caw^{22?}, khaw^{213?} mi^{22?} caw^{22?}	khaw^{44?} ny³⁵, khaw^{44?} mə-ny³⁵, khaw^{44?} caw^{41?}, khaw^{44?} mi^{41?} caw^{41?}, khaw^{44?} ma-caw^{41?}, khaw^{44?} mə-caw^{41?}	khaw^{33?} ny³⁵, khaw^{33?} mə-ny³⁵, khaw^{33?} ny³⁵ saw^{41?}, khaw^{33?} saw^{41?}, khaw^{33?} ma-saw^{41?}	khaw^{44?} ny^{232/23}, khaw^{44?} mi^{35?} ny^{232/23}, khaw^{44?} saw^{35?}, khaw^{44?} sa:w^{35?}, khaw^{44?} mi^{35?} saw^{35?} (รุ่นอายุที่ 2)
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: khaw^{44?} ny³³ (ข้าวเข้ [เข้เข้] น. อาหารมือเข้)	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียง รุ่ง: xaw^{11?} ny^{342/21})	(ชิน กลางเมือง: khaw^{32?} ny^{23/45} (Petsuk, 1978); khaw^{33?} ny⁴⁴	(พวน ลพบุรี และลื้อห้วย: khaw⁴⁴ saw⁴⁴, muu⁴⁵ saw⁴⁴,	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: k^haw saw (the first meal, taken around 6 a.m. อาหารมือ

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	หมายเหตุ: kin ²⁴ ꨗaj ³³ กินจาย [กินจาย] ก. กิน อาหารมื้อเช้า เวลาที่ควรกิน อาหารมื้อเช้า), ꨗaj ³³ (จาย [จาย] น. เวลา เช้า อาหารเช้า)		('morning meal at 9 a.m.') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	khaw ⁴⁴ ꨗaj ³⁴ ; พวน สุพรรณบุรี: khaw ⁴³ ꨗaj ³³ (รุ่นสูงอายุ), khaw ⁴³ sa:w ⁴⁴ (วัย กลางคนและรุ่นอายุอ่อน); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เช้าจาย	เช้า (ไม่หนัก)), k ^h aw ꨗaj ³ (second meal, taken around 10 a.m. อาหารมื้อที่สองประมาณ 10 โมงเช้า))
2/83. ข้าว กลางวัน	khaw ⁴⁴ ma-tɔn ³⁵ , khaw ⁴⁴ tɔn ³⁵ , khaw ⁴⁴ tiəŋ ³¹ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: khaw ⁴⁴ tɔn ³³ (ข้าว ตอน [เช้าตอน] น. อาหาร กลางวัน))	khaw ²¹³ mi ²² tɔn ³¹ , khaw ²¹³ tɔn ³¹ , khaw ²¹³ te:ŋ ³³	khaw ⁴⁴ mə-tɔn ³⁵ , khaw ⁴⁴ tɔn ³⁵ , khaw ⁴⁴ te:ŋ ³¹ , khaw ⁴⁴ mə-wan ³⁵	(พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: khaw ⁴⁴ saaj ²³ , muu ⁴⁵ pheen ³⁴ , พวน สุพรรณบุรี: khaw ⁴³ suaj ²⁴ (รุ่นสูงอายุและวัย กลางคน), khaw ⁴³ ka:ŋ ³³ wan ³³ (วัยกลางคนและรุ่น อายุอ่อน)); พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: ข้าวสาย	khaw ⁴⁴ mi ³⁵ ? sway ⁴³⁴ , khaw ⁴⁴ mi ³⁵ ? say ³⁴ , khaw ⁴⁴ sway ⁴³⁴³⁴ , khaw ⁴⁴ say ⁴³⁴³⁴ , khaw ⁴⁴ ? thiəŋ ³³ , khaw ⁴⁴ hiəŋ ³³ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: k ^h aw swăy (the third meal, taken around 2 p.m. อาหารมื้อ ที่สามประมาณ 14 น.))

ภาษาไทถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
2/84. ข้าวโพด ความหมาย	khaw^{44?} pot³¹, khaw^{44?} phot³¹ (ข้าวโพดเสียงสัตว์, ข้าวโพดหวาน), khaw^{44?} sa-li³⁵ (ข้าวโพดพื้นเมือง), khaw^{44?} sa²³ li³⁵ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: khaw^{44?} paŋ^{44?} (ข้าว ป้าง [เข้าป้าง] น. ข้าวฟ่าง ข้าวโพด), khaw^{44?} sa²⁴ li³³ (ข้าวสาลี [เข้าสาลี] น. ข้าวโพด))	khaw^{213?} doŋ³⁵, khaw^{213?} pot³³ (ลื้อ ลิบสองปันนา: xaw¹³ doŋ⁵⁵; ภาษาลื้อ เขียงรุ่ง: xaw^{11?} doŋ⁵⁵ ('maize'))	khaw^{44?} pot³¹ (จีน กลางเมือง: khaw^{33?} sa³⁵ li⁴⁴ ('maize, corn') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	khaw^{33?} sa-li³⁵, sa-li³⁵, sa²² li³⁵ (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: khaw⁴⁴ phoot⁴³, sa³⁴ li³⁴; พวน สุพรรณบุรี: khaw⁴³ phot⁴⁴ (รุ่นอายุน้อย), sa²⁴ li³³ (ทั้ง 3 รุ่นอายุ))	khaw^{44?} phot³⁵ (ผู้พูดรุ่น อายุที่ 2 บางคนใช้ในความหมาย ว่า “ข้าวโพดสัตว์ ปลุกเพื่อ ทำอาหารสัตว์ และใช้คำว่า khaw^{44?} sa-li^{232/23} หมายถึง ข้าวโพดข้าวเหนียวที่เป็นอาหาร ของคน), khaw^{44?} hot³⁵ (รุ่นอายุที่ 3), khaw^{44?} sa-li^{232/23} (รุ่นอายุ ที่ 2 บางคนใช้ในความหมายว่า “ข้าวโพดสัตว์ ปลุกเพื่อทำอาหาร สัตว์” และใช้คำว่า khaw^{44?} sa-li^{232/23} หมายถึง ข้าวโพด ข้าวเหนียวที่เป็นอาหารของคน), sa-li^{232/23} (ข้าวโพดที่เป็น อาหารของคน) (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: sǎ: lí: (สาลี corn, maize ข้าวโพด))

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
ความหมาย					
2/121. ตุ๊ก	khɔ:k ³¹ , khuk ⁴⁴ , ta-laŋ ³⁵ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: hian ³³ khaŋ ²⁴ (เรือนซัง [เรือนซัง] น. เรือนจำ ตุ๊ก), kha:k ⁴² (คอก [คอก]))	khɔ:k ³³ , khɔ:k ³³ mi:t ³³ (คำเก่า), khuk ³³ , ta-laŋ ³¹ , koŋ ³⁵ (ภาษาลื้อ เขียงร้าง: xɔ:k ³³ ('jail'))	khɔ:k ³¹ , khɔ:k ³¹ mi:t ³¹ , khuk ⁴⁴ , ta-laŋ ³⁵ (จีน กลางเมือง: thoŋ ²¹ (‘jail, prison’) (Petsuk, 1978))	khɔ: ²² , khɔ:ŋ ³¹ mi:t ³¹ , khɔ: ²² mi:t ³¹ , khuk ²² , ta-laŋ ^{23/23} , koŋ ²³ , hien ^{23/23} cam ^{23/23} , hoŋ ³⁵ khaŋ ²² , khaŋ ²³ (n.) (ti ³⁵ ~), loŋ ³⁵ khaŋ ²³ , loŋ ³⁵ khaŋ ²³ , loŋ ³⁵ khaŋ ²² , loŋ ³⁵ khɔ: ²² , loŋ ³⁵ ta-laŋ ³⁵	khɔ:k ³⁵ , khɔ:k ³⁵ mi:t ³⁵ , khuk ³³ , ta-laŋ ^{23/23} , koŋ ²³ , hien ^{23/23} cam ^{23/23} , hoŋ ⁴⁴ khaŋ ^{43/4} , khaŋ ^{43/4} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: k ^h ūk, tá-láŋ (ตะลาง prison, jail = ตุ๊ก, ตะลาง))
2/124. ดูน (พีช)	lom ³⁵ leŋ ⁴¹ , khu:n ³⁵	lum ³¹ leŋ ^{22?} , lom ³¹ leŋ ^{22?} , ko: ³⁵ sa- khe: ³⁵ , khu:n ³¹	lom ³⁵ leŋ ⁴¹ , khu:n ³⁵	lom ³⁵ leŋ ⁴¹ , khu:n ³⁵	lom ^{23/23} leŋ ³⁵ , khu:n ^{23/23}
2/127. เคาะ	co:k ⁴⁴ , tɔy ²² , tɔy ²² , khɔ: ⁴⁴ , khɔ: ³⁵ , top ³⁵ , tup ⁴⁴	tɔy ²⁴ , tɔy ²⁴ , co:k ³³ , khɔ: ³³ , ti: ³⁵	co:k ⁴⁴ , co:k ³⁵ , tɔy ²² , tɔy ²² , khɔ: ⁴⁴ , khɔ: ³⁵ , bup ³⁵	co:k ²² , tɔy ²² , tɔy ²² , khɔ: ²² , khɔ: ³⁵ , top ³⁵	khɔ: ³³

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: tɔj ²¹ (ต๋อย [ต๋อย] ก. เคาะ กระทบ เคาะให้หลุดออก จากที่ ต.ย. tɔj ²¹ pa ³³ tu. ²⁴ ต๋อยประตุ [ต๋อย ปะตุ] ก. เคาะประตุ))	(ภาษาลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: tɔy ¹² , tɔy ¹² ('to strike (e.g., a glass) gently' (so doesn't break)))	(จีน กลางเมือง: tɔj ²¹ ('to knock, to ring (a bell)' (Petsuk, 1978))		(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: k ^h ɔ̌ (เคาะ knock, rap, tap = เคาะ), tɔj ^{ɨj} (ต๋อย ring (a bell), tap = ตี, เคาะ))
2/148. จาน	cam ²³	phen ³¹ , cam ³⁵	cam ²³	ben ³⁵ , cam ²³ , cam ²² , cam ³⁵	cam ^{23/23}
2/149. จำ	cɪ ²² , cam ²³ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: cam ²⁴ , cam ²⁴ cɪ ²¹ (จำ จื้อ [จำจื้อ] ก. จดจำ สืบ ทอดโดยการบอกเล่า), cɪ ²¹ (จื้อ [จื้อ] ก. จำ - กำหนดไว้ในใจ), cɪ ²¹ cam ²⁴ (จื้อจำ [จื้อจำ] ก. จดจำ สืบทอดโดยการบอกเล่า จำจื้อ กั่ว))	cɪ ²⁴ , cam ³⁵ (ลื้อ ลิบสองปันนา: tsu ³⁵ dai ¹³ (จำ); ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ้ง: cam ^{45/55} cuuu ¹² ('to remember'), cuuu ¹² , cam ^{45/55} cuuu ¹² , cuuu ¹² cam ^{45/55} ('to remember'), cuuu ¹² cam ^{45/55} ('to remember'))	cɪ ²² , cam ²³ (จีน กลางเมือง: cu ²¹ , cu ²¹ , cam ¹⁵ (Petsuk, 1978))	cɪ ²² , cam ³⁵ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: จื้อ (ก. จำ, จดจำ))	cɪ ³³ , cam ^{23/23} , khɪt ³³ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: tcam (จำ remember), tɕu: (จื้อ remember = จำ))

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
2/166. ซ้อน (น.)	com ^{41?}	com ^{22?}	com ^{41?}	buəŋ ²² , som ^{41?} , com ^{41?} , chom ^{41?}	buəŋ ³³ , som ^{35?} , com ^{35?} , chom ^{35?}
2/176. ซิงช้า	cun ³¹ ca. ³⁵ , cun ^{41?} ca. ³⁵ , cun ^{41?} ca. ³⁵ , cin ^{41?} ca. ³⁵ , cin ^{41?} ca. ³⁵ , cin ^{41?} ca. ³⁵ , cin ³⁵ ca. ^{41?} , chin ³⁵ cha. ^{41?}	lon ²⁴ ca. ³¹ , lu. ²⁴ ca. ³¹ , sin ³¹ sa. ^{22?} , chin ³¹ cha. ^{22?}	cun ^{41?} ca. ³⁵ , cun ^{41?} ca. ³⁵ , cin ^{41?} ca. ³⁵ , cin ^{41?} ca. ³⁵ , sin ³⁵ sa. ^{41?} , chin ³⁵ cha. ^{41?}	lon ²² lon ²² se. ^{33?} , lon ²² lo. ³⁵ se. ^{33?} , lon ²² lon ²² se. ^{33?} , lon ²² lon ²² se. ^{33?} , lon ³⁵ lan ²² se. ^{33?} , lon ²² se. ^{33?} , chin ³⁵ cha. ^{41?}	lon ³³ lon ³³ sa. ^{232/23} , lon ³³ lon ³³ sa. ^{232/23} , lon ³³ lon ³³ sa. ^{232/23} , lon ^{232/23} lon ³³ sa. ^{232/23} , sin ²³ sa. ^{35?} , sin ³³ sa. ^{35?} , chin ²³ cha. ^{35?} , chin ³³ cha. ^{35?} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: lon pón sái; lon sái)
2/214. ตาดุ่ม	ta. ²³ tin ²³ , ma-ta. ²³ tum ²² , ta. ²³ tum ²² (พจนานุกรมภาษาล้านนา: ta. ²⁴ tin ²⁴ (ตาดิ่น [ใต้ต้น] น. ตาดุ่ม))	ta. ³⁵ tin ³⁵ , ta. ³⁵ tum ²⁴ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: taa ^{45/55} tin ^{45/55})	ta. ²³ tin ²³ , ta. ²³ tum ²² (จีน กลางเมือง: ta. ¹⁵ tin ¹⁵ (Petsuk, 1978), taa ³⁵ tin ³⁵ (Gedney,	ta. ³⁵ tin ³⁵ , pom ³⁵ phieŋ ²² , pom ³⁵ phieŋ ²² , ta. ³⁵ tum ²² (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: taa ³⁴ tum ²² , tum ²² mowŋ ⁴⁵ ,	ta. ^{232/23} tum ³³ , ta. ^{232/23} tum ³³ mowŋ ³³ , ta. ^{232/23} tup ³⁵ mowŋ ³³ , ta. ^{232/23} tup ³⁵ mowŋ ³¹ , ta. ^{232/23} tu:p ⁴⁴ mowŋ ³³ , ŋen ²³ kha-nom ³³

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
			1964 ใน Hudak, 1994))	taa ³⁴ tum ²² , mowŋ ⁴⁵ ; พวน สุพรรณบุรี: ta. ³³ tum ²² (วัยกลางคนและรุ่น อายุน้อย), ta ³³ pɔ:m ²² (ทั้ง 3 รุ่น อายุ))	
2/232. ถ้าย	ໃໝ່ ^{44?} , thuay ^{44?} , thoy ^{44?} (ถ้ายที่ทำจาก กะลามะพร้าว ใช้ดวง)	wam ²⁴ , thoy ^{213?} , thoy ^{213?}	thoy ^{44?}	thuey ^{33?} , thoy ^{33?}	thuey ^{44?} , thoy ^{44?} , thoy ^{44?}
2/263. ไพร (พิช)	hay ³⁵ , say ³⁵	hay ³¹ , say ³¹ , khay ³¹	hay ³⁵ , say ³⁵	hay ³⁵ , say ³⁵	hay ^{232/23} , say ²³ , say ^{232/23} ɲoy ^{35?} , say ^{232/23} yoy ^{35?} , sum ²³ se:ŋ ³⁴
2/270. น้อยหน้า	no: ^{41?} ne: ^{44?} , no: ^{44?} ne: ⁴⁴ , ma-no: ^{44?} ne: ^{44?} , ma-no: ^{41?} ne: ^{44?} , mak ³⁵ no: ^{44?} ne: ^{44?} , mak ³⁵ no: ^{41?} ne: ^{44?} , no:y ^{41?} na: ²²	mak ³⁵ ket ³⁵ he: ³³ , ma-ket ³⁵ he: ³³ , ba-ket ³⁵ he: ³³ , ba-ket ³⁵ he: ³³ , ket ³⁵ he: ³³ , no: ^{213?} ne: ^{213?} , ma-no: ^{213?} ne: ^{213?} ,	no: ^{44?} ne: ^{44?} , ma-no: ^{44?} ne: ^{44?} , mak ³⁵ no: ^{44?} ne: ^{44?}	ma-ket ³⁵ he: ²² , no:y ^{33?} ne: ^{33?} , no: ^{33?} ne: ^{33?} , ma-no:y ^{41?} ne: ^{33?} , ma-no:y ^{33?} ne: ^{33?} , ma-no: ^{33?} ne: ^{33?}	no:y ^{35?} na: ³³ , mak ⁴⁴ siəp ⁴⁴ , mak ³⁵ siəp ⁴⁴

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
		m-nw ^{213?} ne ^{213?} , nw ^{22?} nai ²⁴			
2/276. นาก (สัตว์)	buen ^{44?} , meɲ ³⁵ buen ^{44?} , na:k ³¹	boɲ ^{213?} , meɲ ³¹ boɲ ^{213?} , moɲ ^{213?} , meɲ ³¹ moɲ ^{213?} , meɲ ³¹ na:k ³³ , na:k ³³	boɲ ^{44?} , meɲ ³⁵ boɲ ^{44?} , meɲ ³⁵ na:k ³¹ , na:k ³¹ , na:k ³¹ nam ^{41?}	buen ^{33?} , meɲ ³⁵ buen ^{33?} , meɲ ³⁵ muen ^{33?} , na:k ³¹	buen ^{35?} , na:k ³⁵
2/280. น้ำตก	nam ^{41?} tok ³⁵ , nam ^{41?} tok ³⁵	nam ^{22?} tok ³⁵ tai ²⁴ , nam ^{22?} tok ³⁵ tai ²⁴ pha: ³⁵ , nam ^{22?} tai ²⁴ , tai ²⁴ nam ^{22?} tok ³⁵	nam ^{41?} tok ³⁵	nam ^{41?} tok ³⁵	nam ^{35?} tok ³⁵
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: nam ⁴⁵ tok ²⁴ tai ²¹ (น้ำตกตาด [น้ำตก ต่ำด] น. น้ำตก – น้ำที่ตกจาก ภูเขาสูงมาที่หน้าผา))	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: nam ^{31?} tok ^{45/55} taat ¹² (‘waterfall’))	(จีน กลางเมือง: nam ^{51/51?} tok ^{23/45} (Petsuk, 1978); จีน บ้านเวียง: tok ⁴⁴ taat ¹² (‘waterfall’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	(พจนานุกรมภาษาไทยพวน: น้ำโจน)	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: tâit (ตาด waterfall น้ำตก), nâm tok (น้ำตก waterfall))

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
ความหมาย					
2/298. บาทแผล	hoy ³⁵ , phe: ²³	hoy ³¹ , bat ²⁴ , ba: ²⁴ phe: ³⁵ , phe: ³⁵	hoy ³⁵ , bat ³³ , phe: ²³	hoy ³⁵ , phe: ²³ , phe: ²²	hoy ^{23/23} , hoy ²³ phe: ³⁴ , bat ⁴⁴ , phe: ^{43/4/34}
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: ba: ²¹ (บาด น. รอยแผล ปากแผล เส้นผ่าศูนย์กลาง เรียก ปากบาด บาดร ก. ทำ ให้เกิดเป็นแผลหรือรอยขีด ข่วนอย่างของมีคมบาด)	(ลื้อ เมืองยอง: baat ¹² ('to cut, wound'); ลื้อ เมืองของ และลื้อ เชียงรุ่ง: baat ¹² phe: ^{45/55} , phe: ^{45/55} (‘wound’) pin ^{45/55} baat ¹² pin ^{45/55} hoy ^{342/21} ('to be wounded, cut'), phe: ^{45/55} (‘wound’))	(จีน กลางเมือง: hoy ^{23/45} , hoy ^{23/45} cep ^{23/45} ('a wound, a cut'), wat ²¹ ('to wound, cut'), bat ²¹ ('to wound, cut') (Petsuk, 1978); pen ³⁵ cep ⁴⁴ ('to be wounded') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))		(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: bat: (บาด cut, wound n.), p ^h ē: (แผล wound, cut n. แผล, บาดแผล))
2/309. ไข้	ɣa:w ³¹ , bay ^{44?} , fo: ²³	ɣa:w ³³ , bay ^{213?}	ɣa:w ³¹ , bay ^{44?} , pak ³³ bo: ³³ day ^{44?}	ɣa:w ³¹ , bay ^{33?} , fo: ^{33?} bo: ²² day ^{41?}	ɣa:w ³³ , bay ^{35?} , ba: ^{35?} , fo: ⁴³⁻⁴

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	ชิน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: baj ⁴⁴ ? (ไ้ ว. ไ้ - พูด ไม่ได้ หรือไม่สามารถพูด เป็นถ้อยคำที่คนทั่ว ๆ ไป เข้าใจได้ มากอย่างถึง เช่น นักใบ้กัจว - มากมาย กายกอง น. หมาร้า เรียก แมงไ้), (ญาว ⁴² ง่า ว. ไ้) ใจ: ²⁴ (เออ [เอ้อ] น. คน ไ้ ว. ไ้))	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียง รุ่ง: bay ¹¹ ? ('can't speak or hear'), (e.g. kun ^{342/21} bay ¹¹ ? 1. 'deafmute', 2. 'stupid' (especially in cursing)), ลื้อ เชียงรุ่ง: ญาว ²¹ (in kun ²¹ ญาว ²¹ bay ¹¹ ? kun ²¹ ใจญ ¹²))	(ชิน กลางเมือง: ญาว ²¹ ('stupid; dumb, mute') (Paisuk, 1978); ชิน บ้าน เวียง: bay ³³ ? (e.g. khon ⁴⁴ bay ³³ ? 'cannot speak'), ญาว ²² (e.g. khon ⁴⁴ ญาว ²² 'cannot speak') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	(พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: baj ⁴⁵ ; พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: ไ้ (น. คน ไ้; ก. บอไ้, แนะเลศนัย ไ้เป็นซ้อติด), กิ (ว. พูด ไม่ได้, พูดไม่ออก, พูดติด อ่าง), ปะกิ (ก. พูดติดอ่าง, ว. ไ้, พูดไม่ได้))	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: baj (ไ้ mute, dumb), ฏอ (งอะ dumb, mute ไ้), pak:k kũ:k (ปากก็ก mute, dumb ไ้), kũ:k (ก็ก mute, dumb ไ้))
2/322. ป็น	pi:n ²³ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: na:t ⁴² , si:p ²⁴ na:t ⁴² (นัต [นัต] น. ป็นอย่าง ป็นยา ลินาด กั๊ว))	na:t ³³ , pi:n ³⁵ (ลื้อ ลิบสองป็นนา: na:t ³⁵ (ป็น); ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: naat ³³)	na:t ³¹ , sa-na:t ³¹ , pi:n ²³	na:t ³¹ , pi:n ³⁵	pi:n ²³
2/339. ฝรั่ง (ผลไม้)	ma-ke:w ²³ , ma-ke:w ²³	ba-ke:w ³⁵ , mak ³⁵ koy ²¹³ ? ho: ²¹³ ? , ma-koy ²¹³ ? ho: ²¹³ ? , ba-koy ²¹³ ? ho: ²¹³ ? , koy ²¹³ ? ho: ²¹³ ?	ma-ke:w ²³ , ma-ke:w ²³	ma-ke:w ³⁵ , ma-fo:y ²²	mak ⁴⁴ si: ³⁴ da: ^{232/23} , mak ³⁵ khi: ⁴³⁴ da: ^{232/23} , mak ³⁵ si: ⁴³⁴ da: ^{232/23} , mak ³⁵ si: ³⁴ da: ²³ , mak ³⁵ fa-la:ŋ ³³

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
		(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียง รุ่ง: maak ¹² koy ^{11?})		(พวน ลพบุรี และลึงห์บุรี: ma ²² ɔj ²² ; พวน สุพรรณบุรี: ma ³³ ɔj ²² ; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: หม่าโอย (น. ฝรั่ง) (ไม่หม่า โอย = น. ต้นฝรั่ง)	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: māk sī: da: (หมากสีดา guava ฝรั่ง))
2/355. ฟอง (น.)	puak ²² , fɔŋ ³⁵	po:k ²⁴ , fɔŋ ³¹	po:k ³³ , puak ³³ , fɔŋ ³⁵	puə ²² , puə ³¹ , fɔŋ ³⁵	po: ^{35?} , fɔŋ ^{232/23}
2/370. มะละกอ	ma-koy ^{44?} sa-paw ³⁵ , koy ^{44?} sa-paw ³⁵ , ma-kuəy ^{44?} te:t ³¹ , ma-koy ^{44?} te:t ³¹ , kuəy ^{44?} te:t ³¹ , ma-la-ko: ³⁵	mak ²⁴ koy ^{213?} sa- paw ³¹ , mak ²⁴ koy ^{213?} paw ³¹ , koy ^{213?} sa-paw ³¹ , koy ^{213?} si-paw ³¹ , ba-koy ^{213?} paw ³¹ , koy ^{213?} paw ³¹ , ma-koy ^{213?} te:t ³³ , ba-koy ^{213?} te:t ³³ , koy ^{213?} te:t ³³	ma-koy ^{44?} te:t ³¹ , koy ^{44?} te:t ³¹	ma-kuəy ^{41?} te:t ³¹ , ma-koy ^{33?} te:t ³¹ , ma-koy ^{41?} te:t ³¹ , koy ^{33?} te:t ³¹ , koy ^{41?} te:t ³¹ , kha-te:t ³¹ , ma-ka-te:t ³¹ (พวน ลพบุรี และลึงห์บุรี: ma ²² huŋ ²² , พวน สุพรรณบุรี: ma ³³ huŋ ²² , ma ³³ la ³³ ko: ³³ , พจนานุกรมภาษาไทยพวน: หม่าฟุ้ง)	mak ⁴⁴ huŋ ³³ , mak ³⁵ huŋ ³³

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
2/375. มีดโกน	mit ³¹ tɔɯ ⁴⁴ , mi:t ³¹ khu:t ²² , mi:t ³¹ ko:n ³⁵ (มีดโกนขนาดใหญ่ ใบมีด ขนาด 3-4 นิ้ว ใช้โกนหัว หนวด หรือโกนปลงผม สำหรับพระภิกษุ)	mi:t ³³ tɔɯ ³³ (มีดเต๊ะ = มีดโกนจอนตรงหู หรือโกน หนวด), mi:t ³³ ko:n ³⁵ (มีดโกน = มีดโกนหนวด/เครา), mi:t ³³ khu:t ²⁴ (~ho: ³⁵) (มีดขูด)	mi:t ³³ tɔɯ ³³ (มีดเต๊ะ = มีดโกนจอนตรงหู หรือโกน หนวด), mi:t ³¹ ko:n ²³ , mi:t ³¹	mi:t ³¹ tɔɯ ²² , mi:t ³¹ tɔɯ ³⁵ , mi:t ³¹ ko:n ²³ , mi:t ³¹ ko:n ²² , mi:t ³¹ khu:t ²² , mi:t ³¹ khu:t ²² nuət ²² , mi:t ³¹ khup ²²	mit ³⁵ ko:n ^{23/23}
2/376. มุ้ง	sut ³⁵ (เป็นคำเก่า ใช้พูด กับคนแก่ด้วยกัน หรือคน รุ่นเดียวกัน), man ^{41?} (เป็นคำใหม่ ใช้ พูดกับเด็ก) (พจนานุกรมภาษาล้านนา: sut ²⁴ (สุด น. มุ้ง))	sut ³⁵ , man ^{22?} (ลื้อ ลิบสองปันนา: sut ⁵⁵ , ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เซียง รุ้ง: sut ^{45/55} ('mosquito net') หมายเหตุ: คำว่า man ^{31?}	sut ³⁵ , man ^{41?} (จีน กลางเมือง: sut ^{23/45} (Petsuk, 1978); sut ⁴⁴ (Gedney, 1964 ใน Hudak 1994))	sut ³⁵ , man ^{41?}	sut ³⁵ , mun ^{35?} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: sút (สุด mosquito net), mun ³⁵ (มุ้ง mosquito net))

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
		ในภาษาลื้อ เมืองยอง และลื้อ เซียงจื๊ง หมายถึง ที่อยู่อาศัย สัตว์ เช่น หมูหรือสุนัข ('nest of pig, dog shelter') (Gedney, 1964 ใน Hudak 1994))			
2/384. แงงมุ่ม	kam ²² po:ŋ ^{41?} , me:ŋ ³⁵ kam ²² po:ŋ ^{41?} , me:ŋ ³⁵ mum ³⁵	kam ³⁵ po:ŋ ^{22?} ko:ŋ ³¹ kaw ³⁵ , me:ŋ ³¹ ko:ŋ ^{22?} kaw ³⁵ , me:ŋ ³¹ ko:ŋ ³¹ kaw ³⁵ , me:ŋ ³¹ ko:ŋ ^{22?} ka:ŋ ³⁵ , ko:ŋ ^{22?} ka:ŋ ³⁵ , kam ³⁵ po:ŋ ^{22?} , me:ŋ ³¹ kam ²⁴ po:ŋ ^{22?} , me:ŋ ³¹ kam ³⁵ po:ŋ ^{22?} , me:ŋ ³¹ mum ³¹	kam ²² po:ŋ ^{41?} , me:ŋ ³⁵ kam ²² po:ŋ ^{41?} , me:ŋ ³⁵ mum ³⁵	me:ŋ ³⁵ kam ²² po:ŋ ^{41?} , ka-po:ŋ ^{41?} , me:ŋ ³⁵ ka-po:ŋ ^{41?} , me:ŋ ³⁵ mum ³⁵	me:ŋ ^{232/23} mum ^{232/23}
		(ลื้อ ลิบสองปันนา: kuŋ ¹³ ka:u ⁵⁵ ; ลื้อ เซียงจื๊อ: kuŋ ^{11?} kaaw ⁵⁵)			

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
ความหมาย					
2/401. รับผิดชอบ	lo: ^{41?} pu: ^{41?} , khen ²³ , lot ⁴⁴ pu: ^{41?} , lo: ^{41?} khen ²³	lo: ^{22?} yu: ^{22?} , lot ³³ khen ³⁵ , lot ³³ yu: ^{22?} , lo: ^{22?} khen ³⁵ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เซียงรุ้ง: (lo: ^{31?} ‘cart’), (yuu ^{31?} ‘to shove, push’))	lot ³³ khen ²³ , lo: ^{41?} khen ²³	lo: ^{41?} pu: ^{41?} , lot ²² khen ²³ , lot ²² khen ²² , lot ²² pu: ^{41?} , lo: ^{41?} khen ²³ , lo: ^{41?} khen ²² (พวน ลพบุรี และลิ่งทุ๊ว: lot ⁴⁵ saɿ ⁴⁵)	lot ³³ lun ^{232/23} , lot ³³ dum ^{232/23} , lot ³³ khen ⁴³⁴ , lot ³³ khen ³⁴ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: lo: ⁴ (ลื้อ pushcart รถเข็น))
2/407. ร้า (น.)	ke:p ²² , ke:p ²² ɔ:n ²²	ham ³¹ , ke:p ²⁴	ke:p ²² , ke:p ²² ɔ:n ²²	ke:p ²²	ham ^{232/23} , lam ²³ , ke:p ⁴⁴ , ke:p ⁴⁴ ɔ:n ³³ , ke:p ⁴⁴ ɔ:n ³³
2/409. ริมฝัปก	him ³⁵ pa:k ²² , khe:m ³⁵ pa:k ²² , lim ³⁵ fi: ²³ pa:k ²²	him ³¹ sop ³⁵ , him ³¹ pa:k ²⁴ , khe:m ³¹ pa:k ²⁴ (แถม ปาก), lim ³¹ fi: ³⁵ pa:k ²⁴	him ³⁵ pa:k ²² , him ³⁵ fi: ²³ pa:k ²²	him ³⁵ sop ³⁵ , sop ³⁵ , him ³⁵ pa:k ²² , him ³⁵ pa:ɿ ²² , him ³⁵ paɿ ²²	phi-sop ³⁵ , khi: ^{44?} sop ³⁵ , sop ³⁵ , him ^{232/23} pa:k ⁴⁴ , lim ²³ pa:k ⁴⁴ , khe:m ^{232/23} pa:k ⁴⁴ , him ^{232/23} fi: ⁴³⁴ pa:k ⁴⁴

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: him ³³ sop ²⁴ (ริมสบ [ริมสบ] น. ริมฝีปาก ว. ไกล่ปาก), him ³³ pa:k ²¹ (ริมปาก [ริมปาก] น. ริมฝีปาก ไกล่ ปากแม่น้ำ))	(ลื้อ สิบสองปันนา: fi ⁵⁵ sop ⁵⁵ ; ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ่ง: him ^{342/21} sop ^{45/55} ('lips'), him ^{342/21} sop ^{45/55} him ^{342/21} paak ¹² ('lips' YH) หมายเหตุ: ในภาษาลื้อ เชียง รุ่งที่เกิตยี่ศึกษาไว้คำว่า xem ²¹ ซึ่งเกิตยี่ให้ ความหมายและอธิบายไว้ ดังนี้ xem ²¹ ('edge') e.g. xem ²¹ hɿx ²¹ 'edges of boat, top of sides' (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	(จีน กลางเมือง: phin ²¹ sop ^{23/45} (Petsuk, 1978); fi ¹² sop ⁴⁴ ('lips') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	(พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: sop ⁴⁵ ; พวน สุพรรณบุรี: him ³³ sop ²⁴ (รุ่นสูงอายุ), him ³³ pak ²² ~ him ³³ paɿ ⁴⁴ (รุ่นอายุน้อย), him ³³ paɿ ⁴⁴ (รุ่นสูงอายุ และวัยกลางคน)); พจนานุกรมภาษาไทยพวน: สบ (น. ปาก, ริมฝีปาก, ศพ)	him ²³ fi. ³⁴ pak ⁴⁴ , lim ²³ fi. ³⁴ pak ⁴⁴ , lim ²³ fi. ²³ pak ⁴⁴ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: hím sóp (ฮิมสบ lip ริม ฝีปาก), hí:m pá:k (ฮิมปาก lip ริมฝีปาก))
2/413. เรอ	โื่อ ³⁵	โื่อ ³³ , โื่อ ³³ , โื่อ ³⁵ , โื่อ ³¹	โื่อ ³⁵	โื่อ ²² , โื่อ ²² , โื่อ ³⁵ , โื่อ ³¹	โื่อ ^{35?} , โื่อ ^{35?} , โื่อ ³⁵ , โื่อ ³⁵ , โื่อ ³⁵ , โื่อ ²³

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: ໂວ້ ²⁴ (เออะ [เออะ] ก. เรอ))	(ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เซียง รุ่ง: ໂວ້ ^{11?} ('to belch'))	(จีน กลางเมือง: ໂວ້ ²¹ (Petsuk, 1978))	(พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เอ็ม (ก. เรอ. คีลอมใน กระเพาะดันออกมาทางช่องคอ))	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: ໂວ້:em (เอ่อม belch, burb เรอ))
2/414. เรียก	ໂວ້ ^{44?} , hວ໊ ^{41?} , liak ³¹ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: hວ໊ ⁴² (ร้อง [ฮ้อง] ก. ร้อง – แปลงเสียงตั้ง โดย ปริยายหมายถึง ออกเสียง ดังอย่างฟ้าร้อง เรียก บอก ให้ไปหา ร้องให้ มักใช้ ให้ มากกว่า) หมายเหตุ: .โน พจนานุกรมภาษาล้านนา มี คำว่า hia ⁴² และมี คำอธิบายว่า hia ⁴² (เรียก [เฮีย] ก. เรียก – มักใช้ในการกระทำที่ ตักตืฬีหรืออย่าง เรียก ชวัน),	hວ໊ ^{22?} (ลื้อ สิบสองปันนา: hວ໊ ¹¹ ; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เซียง รุ่ง: hວ໊ ^{31?} ('to call'))	hວ໊ ^{41?} (จีน กลางเมือง: hວ໊ ^{51/51?} ('to call, to shout, to awaken, to cry out') (Petsuk, 1978); ชิน บ้าน เวียง: hວ໊ ^{51?} ('to call') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	hວ໊ ^{41?} (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: ໂວ້ ⁴⁵ ; พวน สุพรรณบุรี: ໂວ້ ⁴⁴ , ໂວ້ ⁴⁴ (รุ่นสูงอายุ, liak ⁴⁵² (วัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย)); พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: ฮ้อง (ก. ร้อง, ร้องเรียก, ส่งเสียง ตะโกน), เอ็น (ก. เรียก, ตะโกนบอก)	ໂວ້ ^{35?} , hວ໊ ^{35?} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: hia ⁴² (เฮีย call, call for เรียก))

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	ซิ่น	พวน	ลาว
ความหมาย	โอะม^{44?} (เอน ก. ตะโกน ตะโกนเรียก ตะโกนบอก กล่าว), โอะม^{44?} หอญ⁴⁵ (เอนร้อง [เอนซ้อง] ก. ตะโกน เรียก))				
2/418. โรงพยาบาล	หอญ³⁵ bam³⁵, หอญ³⁵ ya³⁵, ลอญ³⁵ bam³⁵, ลอญ³⁵ pha-ya³⁵ bam³⁵	หอญ³¹ ya³⁵, ลอญ³¹ ya³⁵, หอญ³¹ bam³⁵, ลอญ³¹ bam³⁵, หอญ³¹ pha-ya³⁵ bam³⁵, ลอญ³¹ pha-ya³⁵ bam³⁵	หอญ³⁵ ya³⁵, ลอญ³³ ya³⁵, ลอญ³⁵ มอ²³, หอญ³⁵ bam³⁵, ลอญ³⁵ bam³⁵, ลอญ³⁵ bam³⁵, ลอญ³⁵ pha-ya³⁵ bam³⁵	หอญ³⁵ bam³⁵, ลอญ³⁵ ya³⁵ bam³⁵, ลอญ³⁵ bam³⁵, ลอญ³⁵ pha-ya³⁵ bam³⁵	หอญ^{23/23} bam^{23/23}, ลอญ^{23/23} bam^{23/23}, ลอญ^{23/23} pha-ya^{23/23} bam^{23/23}
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: หอญ³³ ja³³ (โรงยา, โรงยา [โสงยา] น. โรงพยาบาล))		(ซิ่น กลางเมือง: ลอญ^{23/45} ja^{23/45} [l-] ~ [r]) (Petsuk, 1978))		(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: ห่อญ มัว: (โสงหมอ hospital โรงพยาบาล))
2/439. เล็ง	นยะ³⁵, เลญ³⁵	นยะ³¹, เลญ³¹, ลิญ³¹, ลิญ³¹ ta³⁵ pho²⁴	นยะ³⁵, เลญ³⁵, ลิว³³ ta²³	นยะ³⁵, เลญ³⁵, เล³⁵ ta³⁵, มัญ²²	นยะ^{23/23}, ญยะ^{23/23}, เลญ^{23/23}

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลือ	ขึ้น	พวน	ลาว
ความหมาย 2/445. โลง	hip²², hip²² sop³⁵, hit³³, hit²² sop³⁵, lo:ŋ³⁵, lo:ŋ³⁵ sop³⁵ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: lo:ŋ⁴⁴? (หล่อง น. โลง หีบ บรรจุศพ หีบศพ กั่ว), hip²¹ sop²⁴ (หีบศพ), hit²¹ (หีด น. หีบ - ภาชนะไม้ใช้ใส่สิ่งของ รูป สี่เหลี่ยมผืนผ้า โลงศพ))	bom³⁵, hip²⁴, hit²⁴, hit²⁴ sop³⁵, lo:ŋ³¹ (โลง เช่น โลงทอง), lo:ŋ³¹ sop³⁵	hip²², hip²² sop³⁵, hit²², hit²² sop³⁵, lo:ŋ³⁵, lo:ŋ³⁵ sop³⁵ (ขึ้น กลางเมือง: ko:m²¹ (‘coffin’) (Petsuk, 1978))	hip²², hip²² sop³⁵, hit²², hit²² sop³⁵, lo:ŋ³⁵, lo:ŋ³⁵ sop³⁵ (พจนานุกรมภาษาไทยพวน: โหมง (น. โลงที่สำหรับใส่ ศพ))	hip⁴⁴, hip⁴⁴ sop³⁵, hit⁴⁴, hit⁴⁴ sop³⁵, lo:ŋ^{232/23}, lo:ŋ^{232/23} sop³⁵ (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: ló:ŋ (โลง coffin))
2/455. วัง	lon³¹, lon³¹?, len³¹, len³¹, len³¹?, wiŋ³¹, wiŋ³¹?	len³³, wiŋ³³	lon³¹, len³¹, len³¹, wiŋ³¹	lon³¹, len³¹, len³¹, wiŋ³¹	len³³, wiŋ³³

ภาษาไทยถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
2/463. ส้าง	pe:ŋ ²³	pe:ŋ ³⁵	pe:ŋ ²³	puk ³⁵ , pe:ŋ ³⁵ , sa:ŋ ^{33?} , ʔet ³⁵	puk ³⁵ , pe:ŋ ^{23/23} , sa:ŋ ^{44?}
2/464. ส้วม	suəm ^{44?} mit ⁴⁴ , suəm ^{44?} khi. ^{44?} , suəm ^{44?} , suəm ^{44?} thay. ²² , hoŋ ^{44?} suəm ^{44?} , hoŋ ^{44?} nam ^{41?}	təm ³³ wit ³³ (ต่อมวัด = ส้วมสมัยก่อน ขุดหลุมลึก ๆ เอาไม้วางพาดปากหลุม), so:m ^{213?}	khum ²³ khi. ^{44?} , hoŋ ^{44?} nam ^{41?} , ho:ŋ ^{44?} nam ^{41?} , suəm ^{44?} , so:m ^{44?} , so:m ^{44?} khi. ^{44?}	tum ²² mit ²² , hoŋ ^{33?} nam ^{41?} , hoŋ ^{33?} nam ^{41?} , hoŋ ^{33?} suəm ^{33?} , suəm ^{33?} , suəm ^{33?} thay. ²² , hoŋ ^{33?} thay. ²²	wit ⁴⁴ khi. ^{44?} , hoŋ ^{44?} nam ^{35?} , hoŋ ^{44?} suəm ^{44?} , suəm ^{44?} , suəm ^{44?} thay. ³³
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: wit ⁴⁵ , wit ⁴⁵ khi. ^{44?})	(ลื้อ เมืองยอง: vit ³³ (‘toilet’ (of monastery)), vit ³³ xil ^{11?} (‘monk’s toilet’); ลื้อ เชียงรุ่ง: xum ⁵⁵ vit ³³ (‘monk’s toilet’))	(จีน กลางเมือง: khum ¹⁵ wit ⁵¹ (Petsuk, 1978); luk ⁴⁴ khi. ^{33?} (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	(พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: than ²² khii ⁴⁴ , พวน สุพรรณบุรี: we ⁴⁵² (รุ่น สูงอายุและวัยกลางคน), suam ⁴³ (วัยกลางคนและรุ่น อายุน้อย); พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: ถาน (น. ส้วม, ที่สำหรับถ่ายอุจจาระ), วัดซี (น. ส้วม, เวจ)	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: wīt (วัด toilet, water closet, lavatory สุขา, ห้องส้วม), wīt tʰāj (วัดถ่าย toilet, water closet, lavatory สุขา, ห้องส้วม), tʰāj (ถาน toilet in monastery ถาน, ห้องส้วมของพระ))

ภาษาไทยถิ่น	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
ความหมาย					
2/466. สะตื้อ	sa-di: ³⁵ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: sa ³³ di: ³³ (สะตื้อ), saj ²⁴ di: ³³ สายตื้อ น. สายสะตื้อ – เส้นที่ต่อจาก สะตื้อพารกในครรภ์เพื่อรับ อาหารจากแม่), di: ³³ (ตื้อ [ตื้อ] น. สะตื้อ ซึตื้อ กี่ว่า), sa ³³ pi: ³³ (สะพื้อ [สะปื้อ] น. (โป) สะตื้อ))	say ³⁵ bi: ³⁵ , say ³⁵ di: ³⁵ , sa-di: ³⁵ , sa-bi: ³⁵ (ลื้อ ลิบสองปันนา: sai: ⁵⁵ bu: ⁵⁵ , ลื้อ เขียงรุ่ง: saay ⁵⁵ buwu: ⁵⁵ ; ลื้อ เมือง ของ: saay ⁴⁵ duwu: ⁴²)	say ³⁵ di: ³⁵ , sa-di: ³⁵ (จีน กลางเมือง: say: ¹⁵ duw ^{23/45} , say: ¹⁵ luw ^{23/45} (Petsuk, 1978); saay: ³⁵ luwu ⁴⁴ (Godney, 1964 ใน Hudak, 1994))	say ²³ di: ³⁵ , sa-di: ³⁵ (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: saaj ²² buwu ³⁴ , saaj ²² duwu ³⁴ , so ³⁴ duwu ³⁴ ; พวน สุพรรณบุรี: sa:j ²⁴ bi: ³³ (รุ่นสูงอายุ), sa ³³ di: ³³ (วัยกลางคน), sa ³³ di: ³³ (รุ่นอายุน้อย), ka ³³ di: ³³ (วัยกลางคนและรุ่น อายุน้อย)); พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: สายปื้อ (น. สายสะตื้อ);	say ⁴³⁴ bi: ^{232/23} , say ³⁴ bi: ²³ , say ^{44?} bi: ^{232/23} , say ^{44?} di: ^{232/23} , sa-di: ^{232/23} , khi: ^{44?} di: ^{232/23} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: sāj buw)
2/482. เสลด	khi: ^{44?} to: ³¹ , khi: ^{44?} to: ^{31?}	khi: ^{213?} kho: ³⁵ , khi: ^{213?} to: ³¹ , khi: ^{213?} to: ³³	khi: ^{44?} kho: ³⁵ , kho: ³⁵ , khi: ^{44?} to: ³¹	khi: ^{33?} to: ³¹ (พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: saaj ²² buwu ³⁴ , saaj ²² duwu ³⁴ , so ³⁴ duwu ³⁴ ; พวน สุพรรณบุรี: sa:j ²⁴ bi: ³³ (รุ่นสูงอายุ), sa ³³ di: ³³ (วัยกลางคน), sa ³³ di: ³³ (รุ่นอายุน้อย), ka ³³ di: ³³ (วัยกลางคนและรุ่น อายุน้อย)); พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: สายปื้อ (น. สายสะตื้อ);	khi: ^{44?} kho: ³³ , khi: ^{44?} to: ³¹ , khi: ^{44?} tho: ³³ , khi: ^{44?} ho: ³³ (< khi: ^{44?}

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
					tho: ³³) (ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3), khii: ^{44?} sa-le:t ⁴⁴ , sa-le:t ⁴⁴
2/484. หนังสือ	pap ⁴⁴ , naŋ ²³ si: ²³ , pak ³⁵ ka-tin ³⁵ , tam ²³ la: ³⁵ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: pap ⁴⁵ (พับ [ปู้] น. สมุด ที่พับเป็นชั้น ๆ อย่างสมุด ข่อย โดยปริยายใช้เรียก หนังสือ และสมุดด้วย), (naŋ ²⁴ si: ²⁴ หนังสือ น. เอกสารที่เขียนขึ้นเพื่อการ สื่อสาร))	naŋ ³⁵ si: ³⁵ , tam ³⁵ ha: ³¹ (ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียง รุ่ง: naŋ ^{45/55} suu ^{45/55} (‘book, writing’ YH)	naŋ ²³ si: ²³ (จีน กลางเมือง: pap ⁵¹ (‘book’) (Petsuk, 1978))	pap ²² , naŋ ²³ si: ²³ , naŋ ²² si: ²² , sa-mu:t ³⁵	naŋ ⁴³⁴ si: ⁴³⁴ , naŋ ³⁴ si: ³⁴
2/485. ไม้ต่าง	pa-tu: ²³ poŋ ³³ , na: ^{44?} ta:ŋ ²² , pa-tu: ²³ bon ³⁵ , pa-tu: ²³ no:y ^{44?} , pa-tu: ²³ na: ^{44?} ta:ŋ ²²	pa-tu: ³⁵ poŋ ²⁴ , poŋ ²⁴ , poŋ ²⁴ , na: ^{213?} poŋ ²⁴ , na: ^{213?} ta:ŋ ²⁴	pa-tu: ²³ poŋ ²² , paŋ ³¹ tu: ²³ poŋ ²² , paŋ ³¹ tu: ²³ poŋ ²² , tu: ²³ poŋ ²² , poŋ ²² ,	pa-tu: ³⁵ poŋ ²² , poŋ ³³ ɣiəm ^{41?} , poŋ ²² ɣiəm ^{41?} , na: ^{33?} poŋ ²² , na: ^{33?} ta:ŋ ²² ,	poŋ ³³ ɣiəm ^{35?} , poŋ ³³ ɣiəm ^{35?} , na: ^{44?} ta:ŋ ³³ , pa-tu: ^{23/23} na: ^{44?} ta:ŋ ³³

ภาษาไทถิ่น ความหมาย	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
	(พจนานุกรมภาษาล้านนา: poŋ ²¹ , na. ^{44?} poŋ ²¹)	(ลื้อ ลิบสองปันนา: poŋ ³⁵ ; ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: poŋ ¹² ('window'))	na. ^{44?} poŋ ²² , na. ^{44?} taŋ ²² , pa-tu: ²³ no:y ^{44?} , pa-tu: ²³	pa-tu: ³⁵ no:y ^{41?} (พวน ลพบุรีและสิงห์บุรี: naa ⁴³ taŋ ²²)	(พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: pvi:ŋ ɣia:m)
2/526. แหวน	sut ³⁵ mi: ³⁵ , we:n ²³ mi: ³⁵ , we:n ²³ (พจนานุกรมภาษาล้านนา: po:k ²¹ niw ⁴⁵ (ปลอกนิ้ว [ปอกนิ้ว] น. แหวน ปลอก มือ แหวน ก็ว่า), we:n ²⁴ (แหวน น. แหวน – เครื่องมือประดับสำหรับสวม นิ้ว ปลอกมือ ก็ว่า))	we:n ³⁵ mi: ³¹ , we:n ³⁵ (ลื้อ เชียงรุ่ง: ven ⁵⁵ (‘1. bracelet on wrist, full circle, often worn by men’) (cf. maaw ²¹))	we:n ²³ mi: ³⁵ , we:n ²³ (จีน กลางเมือง: cɔ:p ²¹ mu ^{23/45} (Petsuk, 1978); cɔ:p ²² muu ⁴⁴ (‘finger ring’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994))	po:ŋ ²² mi: ³⁵ , po:ŋ ²² mi: ³⁵ , woŋ ³⁵ we:n ²² , we:n ²³ , we:n ²² , we:n ²³ mi: ³⁵	po:k ⁴⁴ mi: ^{23/23} , we:n ^{43/34} (พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: wǎ:n (แหวน ring))

จากตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 150 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ส่วนใหญ่ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษาเป็นคำศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกชื่อสัตว์ พืช และสิ่งของบางประเภทที่ผู้พูดภาษาไม่ค่อยใช้แล้ว นอกจากนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า มีคำศัพท์บางคำในภาษาไทยถิ่นบางภาษาที่ปรากฏในพจนานุกรมหรือในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นภาษานั้น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ในที่นี้สามารถจัดกลุ่มคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทยถิ่นได้อีกตามลักษณะการปรากฏของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาได้ดังนี้

- 1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน
- 2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก
- 3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน
- 4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว
- 5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษาแล้ว

คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่มีลักษณะการปรากฏแต่ละลักษณะมีรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน

กรณีที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นมีการใช้คำศัพท์บางคำน้อยลงหรือแทบไม่ใช้เลยมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งของบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ปรากฏหรือแทบไม่ปรากฏให้เห็นเลยในปัจจุบัน มีตัวอย่างคำศัพท์ดังนี้

- คำที่ 1/39. “เกวียน” ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าคำว่า “ล้อ” เป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า “เกวียน” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาออกเสียงคำว่า “ล้อ” ที่มีเสียงวรรณยุกต์แตกต่างกันดังนี้ ภาษาคำเมือง ภาษาจีน และภาษาพวนออกเสียงว่า [lo:^{41?}] ภาษาลื้อออกเสียงว่า [lo:^{22?}] และภาษาลาวออกเสียงว่า [lo:^{35?}] จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา งานวิจัยนี้พบว่า มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 หรือกลุ่มสูงอายุที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาบางคนเท่านั้นที่ยังรู้จักคำว่า “ล้อ” ที่ใช้ในความหมายว่า “เกวียน” นอกจากนี้ยังมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนที่ยืนยันว่า คำว่า “ล้อ” เป็นคำเก่าที่ใช้เรียก “เกวียน” แต่ปัจจุบันไม่ใช้คำนี้ในความหมายว่า “เกวียน” แล้ว เนื่องจากการไม่มีการใช้เกวียนเป็นยานพาหนะเหมือนสมัยก่อน ความหมายของคำว่า “ล้อ” จึงกลายเป็นหมายถึง “ล้อ” ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของยานพาหนะ เช่น ล้อรถ เป็นต้น

ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (กลุ่มกลางคน) และรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) มีเพียงบางคนเท่านั้นที่เคยได้ยินคำว่า “ล้อ” ที่ใช้ในความหมายว่า “เกวียน” และผู้พูดทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวต่างยืนยันว่า เคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุเท่านั้นที่ใช้คำว่า “ล้อ” เมื่อพูดถึง “เกวียน” ที่เคยเป็นพาหนะในสมัยก่อน แต่เมื่อถูกถามถึงคำเรียก “เกวียน” ผู้พูดทั้งสองรุ่นอายุดังกล่าวจะใช้คำว่า “เกวียน” ตามภาษาไทยมาตรฐาน

และใช้คำว่า “ลื้อ” ในความหมายว่า ส่วนประกอบหนึ่งของยานพาหนะ เช่น ลื้อรถ เช่นเดียวกับการใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนดังกล่าวมาแล้ว

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่า เมื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วในปัจจุบัน คำเรียกสิ่งนั้น ๆ ก็อาจค่อย ๆ สูญไปจากภาษา ได้แก่

- คำที่ 1/63. “คบ (น.)” จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้พบว่า คำศัพท์เดิมที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้ในความหมายว่า “คบ (น.)” ได้แก่ คำว่า “แค้/แคว่” หรือ “ไม้แค้/ไม้แคว่” และผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาออกเสียงหรือใช้คำศัพท์ดังกล่าวต่างกันเล็กน้อยดังนี้ ภาษาคำเมืองออกเสียงว่า [khe:³¹] หรือ [may^{41?} khe:³¹] ภาษาลื้อ [may^{22?} khe:³³] หรือ [may^{22?} khe:³³ fay³¹] ภาษาชิน [may^{41?} khe:³¹] ภาษาพวน [khwe:³¹] หรือ [may^{41?} khwe:³¹] และภาษาลาว [may^{35?} khe:³³] หรือ [may^{35?} khi:^{44?} khe:³⁵] ในงานวิจัยนี้พบว่า คำศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้เรียก “คบ (น.)” ดังกล่าวนี้นี้ มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนเท่านั้นที่รู้จักและเคยใช้ในสมัยก่อน เนื่องจาก “คบ (น.)” ที่ใช้ในสมัยก่อนมีลักษณะเป็นไม้ท่อนที่มีการสับปลายไม้เพื่อให้จุดไฟติด และผู้คนมักใช้เมื่อต้องเดินเข้าไปล่าสัตว์ในป่าตอนกลางคืน แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีการใช้ไฟฉายแทน การใช้ “คบ (น.)” จึงค่อย ๆ หายไป และคำเรียก “คบ (น.)” ก็ค่อย ๆ หายไปด้วย ดังจะเห็นได้ว่า ในภาษาไทถิ่น แต่ละภาษามีการใช้คำอื่นแทนดังนี้

- ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้คำว่า “คบเพลิง” [khop⁴⁴ phəŋ³⁵] และ “ไม้เกียะ” [may^{41?} kiə⁴⁴] (ผู้พูดภาษาคำเมืองที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้อธิบายว่า “ไม้เกียะ” ในที่นี้หมายถึง ไม้ชนิดหนึ่งที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับติดไฟ มีลักษณะคล้าย “คบ (น.)” ในสมัยก่อน)
- ผู้พูดภาษาลื้อใช้คำว่า “คบเพลิง” [khop³³ phəŋ³¹] “คบ” [khop³³] “คบไฟ” [khop³³ fay³¹] “ไม้คบไฟ” [may^{22?} khop³³ fay³¹] และ “ไม้เยาะไฟ” [may^{22?} yə³³ fay³¹]
- ผู้พูดภาษาชินใช้คำศัพท์หลายคำ ได้แก่ “คบเพลิง” [khop⁴⁴ phəŋ³⁵] “ไม้คบเพลิง” [may^{41?} khop⁴⁴ phəŋ³⁵] “คบไฟ” [khop⁴⁴ fay³⁵] “ไม้คบ” [may^{41?} khop⁴⁴] “ไม้ฟอย” [may^{41?} fəy²³] และ “ไม้อย้อย” [may^{41?} yəy³¹]
- ผู้พูดภาษาพวนใช้คำว่า “คบเพลิง” [khop³⁵ phəŋ³⁵] “ไม้คบเพลิง” [may^{41?} khop^{22/35} phəŋ³⁵] และ “ไม้เจียะ” [may^{41?} ciə³⁵]
- ผู้พูดภาษาลาวใช้คำว่า “คบ” [khop³⁵] และ “ไม้ไฟ” [may^{35?} fay^{232/23}]

เมื่อพิจารณาตัวอย่างคำศัพท์อื่น ๆ ที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษานำมาใช้แทนคำศัพท์เดิมในความหมายว่า “คบ (น.)” ในภาพรวม จะเห็นว่า ส่วนใหญ่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ คำว่า “คบ” หรือ “คบไฟ” โดยอาจมีการนำบางส่วนของคำศัพท์เดิมมาใช้ร่วมกับคำยืม เกิดเป็นคำศัพท์ใหม่ เช่น “ไม้คบ” หรือ “ไม้คบไฟ” เป็นต้น นอกจากนี้ผู้พูดอาจนำคำศัพท์ที่ใช้เรียกสิ่งที่มีลักษณะคล้ายกันมาใช้ด้วย เช่นคำว่า “คบเพลิง” “ไม้คบเพลิง” หรือเมื่อผู้พูดโดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 หรือกลุ่มวัยรุ่นไม่เคยเห็น “แค้/แคว่/ไม้แค้/ไม้แคว่” ที่เคยมีผู้ใช้ในสมัยก่อน

จึงนำคำศัพท์ที่ใช้เรียกสิ่งที่ยังใช้อยู่ในชีวิตประจำวันในปัจจุบันและเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่มีลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับ “แค่/แคว่/ไม้แค่/ไม้แคว่” มาใช้แทน เช่นคำว่า “ไม้เกียะ/ไม้เจียะ” “ไม้พอย” หรือ “ไม้ย้อย” เป็นต้น

ตัวอย่างคำศัพท์อื่น ๆ ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาเนื่องจากเป็นคำศัพท์ที่ใช้เรียกสิ่งบางสิ่งที่กำลังสูญหายไปจากการใช้ในชีวิตประจำวันของผู้พูด หรือเป็นสิ่งที่มีลักษณะที่เปลี่ยนไป และมีบางสิ่งมาแทนที่ และผู้พูดนำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน มีดังนี้ (ในที่นี้จะแสดงตัวอย่างคำศัพท์โดยใช้การถอดเสียงด้วยตัวอักษรไทย เพื่อให้เห็นคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกันในภาพรวม ส่วนการออกเสียงคำศัพท์ที่แตกต่างกันในแต่ละภาษานั้นแสดงไว้ในตารางที่ 150 ข้างต้น)

- คำที่ 1/93. “ตะกร้อ” ในภาษาไทถิ่นบางภาษามีการใช้คำว่า “หมักต้อ” เช่น ภาษาลื้อ และภาษาลาว หรือคำว่า “มะต้อ” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวน นอกจากนี้ในภาษาลื้อยังมีการใช้คำว่า “บะต้อ” ด้วย คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า “ตะกร้อ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้แทนคำศัพท์เดิม ในที่นี้สันนิษฐานว่า ลูกตะกร้อในสมัยก่อนอาจทำขึ้นด้วยมือ ด้วยวิธีการง่าย ๆ และเด็ก ๆ ใช้เล่นในหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อการเล่นตะกร้อได้รับความนิยมน้อยลง และมีการเล่นเฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น โดยลูกตะกร้อที่ใช้เล่นมักเป็นตะกร้อที่ทำด้วยพลาสติกที่มีจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด การใช้คำว่า “มะต้อ” หรือ “หมักต้อ” จึงค่อย ๆ เลือนหายไป และมีการนำคำว่า “ตะกร้อ” มาใช้แทน

- คำที่ 1/94. “ตะกั่ว” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาปรากฏการใช้คำว่า “ซิน” (ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนออกเสียงเป็น “จิ้น” ส่วนภาษาพวนและภาษาลาวออกเสียงเป็น “ซิน”) ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่ และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนซึ่งใช้คำว่า “ซิน” ในความหมายว่า “ตะกั่วที่ใช้ทำลูกกระสุนปืน โดยเฉพาะปืนที่ใช้ล่าสัตว์” แต่ปัจจุบันการใช้ปืนเพื่อล่าสัตว์ลดน้อยลงหรือแทบไม่มีเลย ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จึงแทบไม่รู้จักหรือไม่เคยได้ยินคำว่า “ซิน” เลย และมักใช้คำว่า “ตะกั่ว” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และใช้เรียกตะกั่วประเภทที่เป็นแผ่นใช้ยาหรืออุดรอยร้าวของภาชนะหุงต้ม เช่น หม้อ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนยืนยันว่า ยังใช้คำว่า “ซิน” ในการพูดในชีวิตประจำวัน แต่ใช้ในความหมายว่า ตะกั่วประเภทที่ผลิตจากโรงงานมีลักษณะร้อยเป็นห่วงเล็ก ๆ ใช้ถ่วงปลายแหให้จมน้ำเวลาขว้างแหหาปลา ส่วนการใช้คำว่า “ซิน” ในความหมายว่า ตะกั่วที่ใช้ทำลูกกระสุนปืนนั้นปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น

- คำที่ 1/203. “ลูกเต๋า” คำที่อาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาคือ คำว่า “หมากแก้ว” หรือ “มะแก้ว” และมีคำว่า “ลูกเต๋า” หรือ “ลูกโฮโล” มาแทน เนื่องจากสมัยก่อนมีการใช้ “หมากแก้ว” หรือ “มะแก้ว” ในการเล่นพนันชนิดหนึ่งคล้ายกับ “การเล่นโฮโล” ในปัจจุบัน แต่ในปัจจุบัน

ไม่ค่อยมีผู้เล่นการพนันชนิดดังกล่าวแล้ว¹³² ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาโดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) ส่วนใหญ่จึงไม่รู้จักและไม่เคยได้ยินคำว่า “หมากแก้ว” หรือ “มะแก้ว” และบางคนยืนยันว่าเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้คำดังกล่าว แต่ตนเองไม่รู้ว่ามีหมายถึงอะไร

- คำที่ 2/14. “กระดิ่ง” คำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา คือ คำว่า “รอก” หรือ “มะรอก” (ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาออกเสียงเป็น “ฮอก” หรือ “มะฮอก”) และมีคำว่า “ซิก” หรือ “หมักซิก” ที่อาจสูญไปจากภาษาลาว เนื่องจากปัจจุบันการเลี้ยงวัวหรือควายในหมู่บ้านต่าง ๆ ลดน้อยลง หากยังมีหลงเหลืออยู่บ้าง ผู้ที่เลี้ยงก็มักใช้ “กระดิ่ง” ที่ทำด้วยเหล็กหรืออะลูมิเนียมที่มีขายตามท้องตลาดมาแขวนที่คอวัวหรือควายแทน “รอก” หรือ “มะรอก” รวมทั้ง “ซิก” หรือ “หมักซิก” ที่หมายถึง กระดิ่งที่ทำด้วยมือ โดยใช้ไม้แกะสลักเป็นรูปทรงกระบอก กลวง และมีตุ้มไม้เล็ก ๆ แขวนไว้ด้านใน สมัยก่อนใช้แขวนคอวัวควายเพื่อให้มีเสียง จุดประสงค์หนึ่ง คือ เพื่อป้องกันวัวควายไม่ให้ถูกขโมย หรือเมื่อเจ้าของนำวัวควายไปล่ามในที่ต่าง ๆ แล้วปล่อยให้เดินหากินหญ้าเอง หลังจากนั้นจึงตามไปจูงกลับคอก การมีกระดิ่งแขวนที่คอวัวควายจะช่วยให้เจ้าของรู้ว่าวัวควายอยู่ที่ใด ในปัจจุบันนี้ “กระดิ่ง” ที่ทำด้วยมือลักษณะดังกล่าวไม่ค่อยปรากฏให้เห็นแล้ว คำเรียก “กระดิ่ง” แบบที่คนสมัยก่อนเรียกจึงค่อย ๆ เลือนหายไป ปัจจุบันจึงมีเพียงผู้พูดภาษาไทยถิ่นรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนเท่านั้นที่รู้จักคำว่า “รอก” หรือ “มะรอก” และ “ซิก” หรือ “หมักซิก” ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ต่างยืนยันว่าไม่รู้จักคำศัพท์ดังกล่าว และใช้คำว่า “กระดิ่ง” หรือ “กระดิ่ง” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาแทนคำศัพท์เดิม

- คำที่ 2/30. “กลอน (~ประตู)” จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาไทยถิ่นรุ่นสูงอายุทำให้ทราบว่า กลอนประตูบ้านในสมัยก่อนมักทำด้วยมือโดยใช้ไม้ท่อนเล็ก ๆ ไล่ด้วยกบไสไม้ให้เรียบ มีขนาดพอเหมาะ ใช้สอดเพื่อล็อกตรงกลางของประตู ผู้พูดภาษาไทยถิ่นรุ่นสูงอายุส่วนใหญ่จึงยังใช้เรียก “กลอน (~ประตู)” ด้วยคำศัพท์เดิม เช่น ในภาษาคำเมืองและภาษาจีนใช้คำว่า “แช่” ภาษาพวนใช้คำว่า “ลูกล้อ” และภาษาลาวใช้คำว่า “โล” ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 อธิบายว่า “โล” หมายถึง กลอนประตูชนิดที่ใช้ล็อกประตูแบบเสียบลงบนพื้น คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวล้วนแต่เป็นคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้และไม่เคยรู้จัก และเมื่อต้องพูดถึง “กลอน (~ประตู)” ก็จะใช้คำว่า “กลอน” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานขึ้นมาแทนคำศัพท์เดิม และใช้ในความหมายว่า “กลอน (~ประตู) แบบสมัยปัจจุบันที่ทำด้วยเหล็ก” ซึ่งมีขายอยู่ทั่วไปตามท้องตลาด นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ ยังตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้คำว่า “กลอน” เท่านั้น และไม่ปรากฏการใช้คำว่า “แช่” หรือ “โล” แต่อย่างใด จึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์เดิมสำหรับเรียก “กลอน (~ประตู)” ในภาษาลื้ออาจสูญไปแล้วก็ได้

- คำที่ 2/74. “ซ้อง” ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้คำว่า “โหมง” ในความหมายว่า “ซ้อง” ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า “ซ้อง” และส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินและไม่รู้จักคำว่า “โหมง” ดังนั้นจึงอาจ

¹³² ข้อมูลเกี่ยวกับการเล่นพนันชนิดหนึ่งในสมัยก่อนที่ต้องใช้ลูกเต๋าเป็นข้อมูลจากการบอกเล่าของผู้พูดภาษาไทยถิ่นรุ่นสูงอายุบางคน

สันนิษฐานว่า คำว่า “โหมง” อาจสืบทอดมาจากภาษาลื้อในอนาคตอันไกลนี้ และอาจมีการนำคำว่า “ซ้อง” ซึ่งเป็นคำภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้แทน

- คำที่ 2/121. “คุก” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำว่า “คอก” หรือ “คอกมิด” ที่ใช้ในความหมายว่า “คุก” ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้ในความหมายว่า “คุก” ได้แก่ ในภาษาคำเมืองและภาษาจีนมีคำว่า “คุก” และ “ตะราง” ในภาษาลื้อมีทั้งคำว่า “คุก” “ตะราง” และ “กรง” ในภาษาพวนมีคำที่ใช้เรียก “คุก” หลายคำ ได้แก่ “คุก” “ตะราง” “เรือนจำ” “ห้องขัง” “ขัง” (ภาษาพวนใช้คำว่า “ขัง” เป็นทั้งคำกริยาและคำนาม) “โรงขัง” “โรงคอก” และ “โรงตะราง” ส่วนภาษาลาวมีคำว่า “คุก” “ตะราง” “กรง” “เรือนจำ” “ห้องขัง” และ “ขัง” (ภาษาลาวใช้คำว่า “ขัง” เป็นทั้งคำกริยาและคำนามเช่นเดียวกับในภาษาพวน)

เมื่อพิจารณาในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษายืมคำว่า “คุก” จากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำว่า “คอก” หรือ “คอกมิด” ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า คุกในสมัยก่อนมีลักษณะที่กันเป็นคอก และอาจเป็นคอกที่มีลักษณะปิดทึบ ไม่มีแสงสว่าง ไม่ได้กันเป็นห้องแยกเป็นสัดส่วนเหมือนในปัจจุบัน ต่อมาเมื่อลักษณะของคุกเปลี่ยนไป คำเรียกคุกว่า “คอก” หรือ “คอกมิด” จึงอาจค่อย ๆ สืบไปจากภาษา และมีคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน หลักฐานที่ใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า “คอก” หรือ “คอกมิด” เป็นคำศัพท์ที่มีมาแต่เดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้แก่ หลักฐานจากงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ เช่น ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) มีทั้งคำว่า “เรือนขัง” [hian³³ khan²⁴] และคำว่า “คอก” [kho:k⁴²] ในภาษาลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่งในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำว่า “คอก” [xɔk³³] ที่ใช้ในความหมายว่า “คุก” (‘jail, prison’) ในภาษาจีน กลางเมืองในงานของราตี เพชรสุข (Petsuk, 1978) มีคำว่า “ท่อง” [tho:ŋ²¹] ที่ใช้ในความหมายว่า “คุก” (‘jail, prison’) ซึ่งคำดังกล่าวไม่ปรากฏในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ส่วนภาษาพวนนั้น เท่าที่สืบค้นไม่ปรากฏว่ามีงานอื่น ๆ ที่ผ่านมารวบรวมคำศัพท์ในภาษาพวนที่มีความหมายว่า “คุก” ไว้แต่อย่างใด สำหรับกรณีของภาษาลาว ในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้รวบรวมคำว่า “คุก” [kʰūk] และ “ตะราง” [tá-lá:ŋ] ไว้ซึ่งในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ใช้คำทั้ง 2 คำดังกล่าวเช่นกัน

- คำที่ 2/148. “จวน” ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ปรากฏการใช้คำว่า “แพ่น” ที่หมายถึง “จวน” และปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้น เช่นเดียวกับในภาษาพวนที่มีเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนเท่านั้นที่รู้จักและยังใช้คำว่า “แบน” ในความหมายว่า “จวน” ในขณะที่ผู้พูดทั้งรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาดังกล่าวต่างก็ใช้คำว่า “จวน” เท่านั้น จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “แพ่น” ในภาษาลื้อ และคำว่า “แบน” ในภาษาพวนที่ใช้เรียกจวนแบบที่ใช้สมัยก่อนอาจสืบทอดไปในอนาคตอันไกลนี้

- คำที่ 2/166. “ซ้อน” มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนที่พูดภาษาลาวและภาษาพวนยังรู้จักและใช้คำว่า “บ่วง” ในความหมายว่า “ซ้อน” ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่เคยได้

ยีนคำศัพท์ดังกล่าว และบางคนรู้ความหมาย แต่บางคนไม่เคยใช้และไม่รู้ความหมายของคำว่า “บ่วง” ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “บ่วง” ที่ใช้เรียกช้อนแบบที่ใช้สมัยก่อนอาจสูญไปจากภาษาลาวและภาษาพวนในอนาคตอันใกล้เช่นเดียวกับคำเรียก “จาน” ในข้างต้น

- คำที่ 2/176. “ชิงช้า” ในภาษาไทยถิ่นบางภาษาปรากฏการใช้คำศัพท์ที่ใช้เรียก “ชิงช้า” ซึ่งหมายถึง ชิงช้าชนิดที่ทำด้วยไม้แผ่นขนาดเล็ก ผูกด้วยเชือก 2 ข้าง แขนงไว้กับกิ่งไม้ แล้วนั่งแกว่งเล่นไปมา แบบที่เด็ก ๆ นิยมเล่นในสมัยก่อน ตัวอย่างเช่น ในภาษาลื้อมีการใช้คำว่า “โอินช้า” หรือ “อุ้อช้า” ภาษาพวน ใช้คำว่า “โอินหล่นเส้” และภาษาลาวใช้คำว่า “อันหล่นชา” หรือ “โอินหล่นชา” ซึ่งคำศัพท์ต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นคำที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น เนื่องจากเด็ก ๆ ในปัจจุบันไม่นิยมเล่น “ชิงช้า” ชนิดดังกล่าว จึงไม่ค่อยปรากฏการใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ที่กล่าวมา และหากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 หรือกลุ่มวัยรุ่นจะเอ่ยถึง “ชิงช้า” ก็มักใช้คำว่า “ชิงช้า” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแทนคำศัพท์เดิม

- คำที่ 2/232. “ถั่ว” ในภาษาคำเมืองมีการใช้คำว่า “อ้อน” และภาษาลื้อมีการใช้คำว่า “วาน” ในความหมายว่า “ถั่ว” ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นสูงอายุเพียงบางคนเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำว่า “ถั่ว” และไม่รู้จักคำศัพท์ดังกล่าวแต่อย่างใด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “อ้อน” และคำว่า “วาน” อาจสูญไปจากภาษาคำเมืองและภาษาลื้อในอนาคตอันใกล้

- คำที่ 2/322. “ปิ่น” ในภาษาไทยถิ่นบางภาษา เช่น ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนปรากฏการใช้คำว่า “นาด” หรือ “สะนาด” ปรากฏในข้อมูลการใช้คำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนซึ่งใช้คำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวในความหมายว่า ปิ่นชนิดที่กระบอกยาว ใช้ล่าสัตว์ แต่เนื่องจากปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีผู้ใดเข้าป่าล่าสัตว์เหมือนสมัยก่อนและการใช้ปิ่นลักษณะดังกล่าวลดน้อยลงเรื่อย ๆ คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จึงไม่รู้จัก และไม่เคยใช้คำว่า “นาด” หรือ “สะนาด” แต่อย่างใด

- คำที่ 2/375. “มิดโกน” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนมีการใช้คำว่า “มิดเตาะ” ในความหมายว่า “มิดโกน” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคน ในขณะที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้คำว่า “มิดโกน” เท่านั้น และมีผู้พูดรุ่นสูงอายุบางคนอธิบายได้ว่า คำว่า “มิดเตาะ” ใช้เรียกมิดโกนชนิดที่มีขนาดเล็ก สมัยก่อนใช้โกนหวดเครา และคำว่า “มิดโกน” ใช้เรียกมิดโกนสมัยใหม่ที่มีขายทั่วไปในท้องตลาด (เช่น มิดโกนชนิดเปลี่ยนใบมิดได้ที่ปรากฏในโฆษณาทางโทรทัศน์ในปัจจุบัน)

- คำที่ 2/376. “มุ้ง” ในภาษาไทยถิ่นทุกภาษามีการใช้คำว่า “สุด” ในความหมายว่า “มุ้ง” และปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น ผู้พูดรุ่นสูงอายุบางคนอธิบายว่า คำว่า “สุด” ใช้เรียกมุ้งในสมัยก่อนที่ทอด้วยฝ้าย ย้อมสีดำ ใช้กางเพื่อกันบริเวณที่นอนให้เป็นสัดส่วนและมีความเป็นส่วนตัว เนื่องจากบ้านเรือนสมัยก่อนมักไม่มีการกั้นห้องเป็นสัดส่วน สมาชิกในครอบครัวนอนรวมกันในห้องใหญ่ ๆ ห้องเดียว ดังนั้นจึงต้องมีมุ้งสีดำกันรอบเพื่อกันยุงหรือแมลง และเพื่อแบ่งพื้นที่นอนในห้องให้มิดชิดเป็นสัดส่วน แต่เนื่องจากลักษณะของบ้านเรือนในปัจจุบันมีการกั้นแบ่งห้องที่ชัดเจน จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้มุ้งสีดำดังกล่าว และมีการใช้

มุ้งสีขาวที่มีขายตามท้องตลาด ซึ่งผลิตจากโรงงานด้วยด้ายสังเคราะห์หรือไนลอน ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีการใช้คำว่า “มุ้ง” เป็นส่วนใหญ่ และแทบไม่ปรากฏการใช้คำว่า “สุต” เลย โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่ส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินและไม่เคยใช้คำว่า “สุต” แต่อย่างใด

- คำที่ 2/401. “รถเข็น” ในภาษาไทยถิ่นบางภาษาปรากฏการใช้คำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า “รถเข็น” เช่น ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาพวนมีการใช้คำว่า “ล้อญ” หรือ “ล้อย” (“ญ” หรือ “ย” หมายถึง เข็น) ส่วนภาษาลาวใช้คำว่า “รถดุน” หรือ “รถลุน” คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ใช้คำว่า “รถเข็น” หรือ “ล้อเข็น” แทนคำศัพท์เดิม ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า ปัจจุบันการใช้รถเข็นเพื่อบรรทุกสิ่งของต่าง ๆ ปรากฏน้อยลงเรื่อย ๆ เนื่องจากผู้คนมีความรีบเร่งมากขึ้น สิ่งของที่ต้องบรรทุก เช่น ผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณหรือจำนวนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องใช้ยานพาหนะ เช่น รถกระบะ หรือรถบรรทุกในการบรรทุกสิ่งของต่าง ๆ แทนการใช้รถเข็น จึงมีผลทำให้คำศัพท์เดิมที่ใช้เรียกรถเข็นค่อย ๆ เลือนหายตามไปด้วย นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวต่างก็ใช้คำว่า “รถเข็น” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแทนคำศัพท์เดิม รวมทั้งมีการสร้างคำศัพท์ขึ้นมาด้วยการนำบางส่วน of คำศัพท์เดิมประสมกับบางส่วนของคำยืม เช่น คำว่า “ล้อเข็น” ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวน นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่า ในภาษาจีน ไม่มีการใช้คำว่า “ล้อญ” หรือ “ล้อย” และมีเพียงการใช้คำว่า “รถเข็น” และ “ล้อเข็น” เท่านั้น

- คำที่ 2/464. “ส้วม” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาต่างก็มีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “ส้วม” ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ดังนี้ ภาษาคำเมืองมีคำว่า “ส้วมมิด” และ “ส้วมชี้” ภาษาลื้อมีคำว่า “ต่อมวิด” ภาษาจีนมีคำว่า “ซุมชี้” ภาษาพวนมีคำว่า “ตุ่มมิด” และภาษาลาวมีคำว่า “วิดชี้” คำต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคน และจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาเพียงบางคนเท่านั้นที่อธิบายและให้ความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวได้ ตัวอย่างเช่น คำว่า “ต่อมวิด” เป็นคำเรียก ส้วมในสมัยก่อนที่ขุดเป็นหลุมลึก ๆ ใช้ไม้พาดปากหลุม ซึ่งปัจจุบันไม่มีส้วมชนิดดังกล่าวแล้ว เมื่อลักษณะของส้วมในสมัยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปแล้ว คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จึงไม่รู้จักคำเรียกส้วมสมัยก่อน และมีการนำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้เรียกส้วมสมัยปัจจุบัน คำต่าง ๆ ที่ใช้เรียก “ส้วม” ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาแตกต่างจากคำที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ ดังนี้

- o ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) นอกจากคำว่า “ส้วมมิด” และ “ส้วมชี้” แล้วยังมีการใช้คำว่า “ส้วม” “ส้วมถ่าย” “ห้องส้วม” และ “ห้องน้ำ” แตกต่างจากในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ซึ่งมีคำว่า “วิด” [wit⁴⁵] และ “วิดชี้” [wit⁴⁵ khi:^{44?}] ในความหมายว่า “ส้วม”
- o ในภาษาลื้อ นอกจากคำว่า “ต่อมวิด” แล้วยังมีการใช้คำว่า “ส้วม” (ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงว่า “โส้ม”) และเมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า มีเพียงข้อมูลคำศัพท์ในภาษาลื้อ เมืองยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่ระบุคำว่า

“วิด” [vit³³] ในความหมายว่า ส้วมที่อยู่ภายในวัด (‘toilet (of monastery)’)) และคำว่า “วิดชี้” [vit³³ xii^{11?}] ในความหมายว่า ส้วมสำหรับภิกษุ (‘monk’s toilet’) แตกต่างจากภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งใช้คำว่า “ขุมวิด” [xum⁵⁵ vit³³] ในความหมายว่า ส้วมสำหรับภิกษุ (‘monk’s toilet’) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า คำว่า “ต่อมวิด” ที่ผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) รุ่นอายุที่ 1 บางคนยืนยันว่าเป็นคำที่เคยใช้เรียก “ส้วม” ในสมัยก่อน อาจจะเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลื้อ (หนองบัว) แต่เมื่อส้วมในสมัยใหม่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้พูดภาษาลื้อจึงใช้คำว่า “ส้วม” แทน

- o ในภาษาจีน นอกจากคำว่า “ขุมชี้” แล้วยังมีการใช้คำว่า “ส้วม” (ผู้พูดภาษาจีนออกเสียงทั้ง “ส้วม” และ “โส้วม”) “ส้วมชี้” และ “ห้องน้ำ” แตกต่างจากภาษาจีน กลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ซึ่งใช้คำว่า “ขุมวิด” [khum¹⁵ wit⁵¹] และแตกต่างจากภาษาจีน กลางเมืองในงานเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งใช้คำว่า “ลุกชี้” [luk⁴⁴ khii^{33?}]
- o ในภาษาพวน นอกจากคำว่า “ตุ่มมิด” แล้วยังมีการใช้คำว่า “ส้วม” “ห้องส้วม” “ส้วมถ่าย” “ห้องถ่าย” และ “ห้องน้ำ” ซึ่งแตกต่างจากในภาษาพวนที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ เช่น ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ดันหยง, 2526) ใช้คำว่า “ถันชี้” [than²² khii⁴⁴] ในขณะที่พจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) รวบรวมคำว่า “ถาน” (หมายถึง “ส้วม, ที่สำหรับถ่ายอุจจาระ”) และ “วิดชี้” (หมายถึง “ส้วม, เวจ”) ส่วนภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนประเสริฐ (2539) นั้นกลุ่มผู้พูดรุ่นสูงอายุและรุ่นกลางคนใช้คำว่า “เว็ด” [wet⁴⁵²] และกลุ่มวัยรุ่นใช้คำว่า “ส้วม” [suam⁴³]
- o ภาษาลาว นอกจากคำว่า “วิดชี้” แล้ว ยังมีการใช้คำว่า “ส้วม” “ส้วมถ่าย” “ห้องส้วม” และ “ห้องน้ำ” ด้วย เมื่อศึกษาภาษาที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า ในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีคำว่า “วิด” [wit] หมายถึง “สุขา, ห้องส้วม” (‘toilet, water closet’) และมีคำว่า “วิดถ่าย” หมายถึง “สุขา, ห้องส้วม” (‘toilet, water closet, lavatory’) นอกจากนี้ยังมีคำว่า “ถาน” ซึ่งมีความหมายว่า “ห้องส้วมของพระ” (‘toilet in monastery’) รวบรวมไว้ด้วย

การใช้คำเรียกส้วมแบบสมัยก่อนที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาเป็นตัวอย่างคำศัพท์ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อบางสิ่งบางอย่างมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป หรือสิ่งที่มีลักษณะแบบเดิมไม่ปรากฏให้เห็นแล้ว คำศัพท์ที่เคยใช้เรียกสิ่งดังกล่าวก็อาจค่อย ๆ สูญไปจากภาษา และในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำเรียกส้วมแบบสมัยก่อนที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนนั้นอาจจะสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้

- คำที่ 2/484. “หนังสือ” ในภาษาคำเมืองและภาษาพวนปรากฏการใช้คำว่า “พับ” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนซึ่งใช้คำว่า “พับ” ในความหมายว่า “หนังสือ” ในที่นี้หมายถึง หนังสือสมัยก่อนที่ทำด้วยใบลานซึ่งปัจจุบันไม่มีผู้ใช้แล้วและกลายเป็นหนังสือโบราณที่เก็บรักษาไว้ในวัดเท่านั้น ผู้คนสมัยปัจจุบันจึงใช้คำว่า “หนังสือ” ตามภาษาไทยมาตรฐาน งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “พับ” อาจสูญไปจากภาษาคำเมืองและภาษาพวนในอนาคตกาลนี้

- คำที่ 2/485. “หน้าต่าง” เนื่องจากบ้านเรือนสมัยก่อนมักมีหน้าต่างที่เจาะเป็นช่องเล็ก ๆ มีขนาดพอที่จะมองออกไปเห็นด้านนอกได้เท่านั้น ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาจึงมีคำศัพท์ใช้เรียกหน้าต่างที่มีลักษณะดังกล่าวดังนี้ ภาษาคำเมืองใช้คำว่า “ประตูป้อง” ภาษาลื้อใช้คำว่า “ประตูป้อง” “ป้อง” หรือ “หน้าป้อง” ภาษาจีนใช้คำว่า “ประตูป้อง” “ปังตูป้อง” “ตูป้อง” “ป้อง” หรือ “หน้าป้อง” ภาษาพวนใช้คำว่า “ประตูป้อง” “ป้องเอี่ยม” หรือ “หน้าป้อง” ส่วนภาษาลาวใช้คำว่า “ป้องเอี่ยม” คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เป็นส่วนใหญ่ และปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้น มีเพียงบางคนที่เคยได้ยินและรู้จักคำศัพท์เหล่านี้ และคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษานำมาใช้แทนคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวคือ คำว่า “หน้าต่าง” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และใช้เรียกหน้าต่างที่มีลักษณะแบบหน้าต่างในบ้านเรือนสมัยปัจจุบันคือ มีขนาดใหญ่ นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้พูดภาษาพวนและภาษาลาวรุ่นสูงอายุบางคนยืนยันว่า ตนเองยังใช้คำว่า “ป้องเอี่ยม” อยู่ แต่ใช้สำหรับเรียกช่องเล็ก ๆ ที่บางบ้านเจาะสำหรับเป็นช่องลมหรือช่องระบายอากาศบนฝาผนังบ้าน งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำศัพท์สำหรับเรียกหน้าต่างแบบสมัยก่อนอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในเวลาอันใกล้นี้ หรือหากมีบางคำเช่น คำว่า “ป้องเอี่ยม” จะยังหลงเหลืออยู่ ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงของความหมาย คือ มีความหมายแคบเข้า จากเดิมที่หมายถึง หน้าต่าง แต่ปัจจุบันมีความหมายว่า ช่องลมหรือช่องระบายอากาศเท่านั้น

2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก

จากการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้พบว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่เป็นชื่อเฉพาะใช้เรียกพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดยืนยันว่าไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่เคยรู้จัก จึงทำให้ไม่รู้จักคำศัพท์คำนั้น ๆ คำศัพท์ที่จัดอยู่ในกรณีนี้มีตัวอย่างต่อไปนี้

- คำที่ 1/99. “ตะพาบ” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการใช้คำว่า “ปาฝา” ในความหมายว่า “ตะพาบ” แต่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น และมีการใช้คำว่า “ตะพาบ” หรือ “ตะพาน้ำ” ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ต่างก็ยืนยันว่าไม่เคยเห็นตัวจริงของตะพาน้ำและเคยได้ยินผู้สูงอายุใช้คำว่า “ปาฝา” แต่ไม่แน่ใจว่า เป็นสัตว์ชนิดเดียวกันกับ “ตะพาบ” หรือ “ตะพาน้ำ” หรือไม่

- คำที่ 1/161. “มันสำปะหลัง” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า “มันต้าง” หรือ “ต้าง” ในความหมายว่า “มันสำปะหลัง” นอกจากนี้ในภาษาพวนยังมีการใช้ทั้งคำว่า “มันต้าง” “มันต้าง” และ “มันตัน” ด้วย คำต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุ

ที่ 2 เท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนยืนยันว่าไม่เคยเห็นมันสำปะหลัง และบางคนเคยเห็นแต่เรียกว่า “มันสำปะหลัง” เช่นเดียวกับในภาษาไทยมาตรฐาน และไม่เคยรู้ว่าคำว่า “มันต้าง” “มันต้าง” “ต้าง” หรือ “มันตัน” เป็นมันชนิดเดียวกันกับมันสำปะหลังหรือไม่

- คำที่ 1/197. “ลั่นทม” คำศัพท์ที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่ที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้เรียกดอกลั่นทม ได้แก่ คำว่า “จำปาลาว” หรือ “จำปา” ซึ่งเป็นคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เกือบทั้งหมดไม่เคยใช้ และบางคนไม่เคยรู้จักว่า หมายถึงดอกไม้อะไรชนิดใด ดังนั้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาจึงปรากฏการใช้คำว่า “ลั่นทม” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานขึ้นมาแทนคำว่า “จำปาลาว” หรือ “จำปา” นอกจากนี้ยังพบว่า มีการใช้คำว่า “ลีลาวดี” ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่บัญญัติขึ้นเป็นคำสุภาพใช้แทนคำว่า “ลั่นทม” ในภาษาไทยมาตรฐานและคำดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3 บางคนด้วย

- คำที่ 2/276. “นก (สัตว์)” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาปรากฏการใช้คำที่มีความหมายว่า “นก (สัตว์)” ได้แก่ ภาษาคำเมืองและภาษาจีนใช้คำว่า “บัวน” หรือ “แมงบัวน” (ผู้พูดภาษาจีนออกเสียงเป็น “โบัวน” และ “แมงโบัวน”) ภาษาลื้อใช้คำว่า “บัวน” “แมงบัวน” “ม้วน” หรือ “แมงม้วน” (ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น “โบัวน” “แมงโบัวน” “โม่้น” และ “แมงโม่้น”) ภาษาพวนใช้คำว่า “บัวน” “แมงบัวน” หรือ “แมงม้วน” และภาษาลาวใช้คำว่า “บัวน” อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ไม่รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าว และใช้คำว่า “นก” เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษายืนยันว่า เคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้คำว่า “บัวน” “ม้วน” “แมงบัวน” หรือ “แมงม้วน” แต่ไม่รู้จักว่าหมายถึงสัตว์ชนิดใด และไม่แน่ใจว่าเป็นสัตว์ชนิดเดียวกันกับ “นก” หรือไม่

3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน

ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดยืนยันว่า ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว และจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้ พบว่ามีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนเท่านั้นที่รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ เหล่านี้ ตัวอย่างเช่น

- คำที่ 1/88. “เดือนที่หนึ่ง” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “เดือนที่หนึ่ง” ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น ได้แก่ คำว่า “เดือนเกียง” ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว คำว่า “เดือนเกียง” หรือ “เดือนเจียง” ในภาษาลื้อและภาษาจีน (ผู้พูดภาษาลื้อและภาษาจีนออกเสียงเป็น “เดินเกง” หรือ “เดินเจง”) จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้พบว่า มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนที่รู้จักและเคยได้ยินคำศัพท์เหล่านี้แต่ไม่เคยใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ยืนยันว่าไม่เคยได้ยินคำต่าง ๆ ดังกล่าวเลย งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “เดือนเกียง” หรือ “เดือนเจียง” อาจจะสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้นี้ เนื่องจากปัจจุบันผู้พูดส่วนใหญ่นิยมใช้คำว่า “เดือนแรก” “เดือนหนึ่ง” “เดือนที่หนึ่ง” “เดือนมกรา” หรือ “เดือนมกราคม” มาใช้แทนคำว่า “เดือนเกียง” หรือ “เดือนเจียง” ดังกล่าว

- 1/95. “ตะเข็บ” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า “ตุก” ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เป็นส่วนใหญ่และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนที่ยังใช้คำว่า “ตุก” ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ใช้คำว่า “ตะเข็บ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานขึ้นมาแทน ในบางภาษาอาจมีการตัดพยางค์เหลือเพียงคำว่า “เข็บ เช่นในภาษาคำเมืองและภาษาลาว หรือบางภาษาอาจออกเสียงแตกต่างจากคำยืมภาษาไทยมาตรฐานเล็กน้อย เช่น ภาษาพวนมีคำว่า “สะเข็บ” เป็นต้น

- 1/128. “ปลาร้า” ในภาษาพวนมีการใช้คำว่า “ปลาแดก” (ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [pa:³⁵ deɿ²²] หรือ [pa:³⁵ deɿ²²]) ซึ่งเป็นคำที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังพบว่า มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า คำว่า “ปลาแดก” ในภาษาพวนใช้เรียกปลาร้าที่ทำขึ้นเองด้วยการนำปลาตัวขนาดเล็กมาหมักและใช้รับประทานภายในครัวเรือน ส่วนคำว่า “ร้า” หรือ “ปลาร้า” (ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [ha:^{41?}] หรือ [pa:³⁵ ha:^{41?}]) ซึ่งในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า เป็นคำยืมภาษาคำเมืองนั้น ผู้พูดภาษาพวนใช้ในความหมายว่า “ปลาร้าชนิดที่ซื้อจากตลาด (ไม่ได้ทำเองในครัวเรือน) มักเป็นปลาร้าที่ทำด้วยปลาที่มีขนาดกลางหรือขนาดใหญ่” จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาพวนและพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ไม่ใช้คำว่า “ปลาแดก” โดยมีบางคนให้ข้อมูลว่าเคยได้ยินและรู้จักคำดังกล่าวจากผู้สูงอายุแต่ไม่เคยใช้พูดในชีวิตประจำวัน และใช้เพียงคำว่า “ร้า” หรือ “ปลาร้า” เท่านั้น ในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “ปลาแดก” อาจสูญไปจากภาษาพวนในอนาคตอันใกล้

- คำที่ 1/135. “ปิด” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำศัพท์ในความหมายว่า “ปิด” เช่น ปิดประตู ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เป็นส่วนใหญ่และในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน ได้แก่ คำว่า “หับ” ซึ่งจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่นำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือ คำว่า “ปิด” มาใช้แทนคำว่า “หับ” แม้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ก็ยืนยันว่า ไม่ค่อยใช้คำว่า “หับ” เท่าใดนัก นอกจากนี้ในภาษาคำเมือง ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวยังมีการใช้คำว่า “จับ” ในความหมายว่า “ปิด” ด้วยและมีผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 1 ยังใช้คำดังกล่าวอยู่ ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “หับ” และ “จับ” ซึ่งเป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า “ปิด” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจสูญไปจากภาษาเนื่องจากผู้พูดนำคำว่า “ปิด” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน

- คำที่ 1/138. “เปิด” เช่นเดียวกับคำว่า “ปิด” ที่กล่าวถึงในข้างต้น ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า “ไข” ในความหมายว่า “เปิด” เช่น ไขประตู หมายถึง เปิดประตู แต่จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดภาษาถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ งานวิจัยนี้พบว่า มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้นที่ยังใช้คำว่า “ไข” ในความหมายว่า “เปิด” นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ใช้คำว่า “เปิด” มาแทน และมีผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุบางคนระบุได้ชัดเจนว่า คำว่า “ไข” ใช้ในความหมายว่า เปิดกุญแจ เช่น ไขกุญแจ เท่านั้น ส่วนคำว่า “เปิด” ใช้กับคำว่า ประตู หน้าต่าง เช่น เปิดประตู เปิดหน้าต่าง เป็นต้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “ไข” ที่ใช้ในความหมายว่า “เปิด” ซึ่งใช้ในบริบท เช่น เปิดประตู อาจเกิดการสูญไปจากภาษาถิ่นทั้ง 5 ภาษาหรือหากยังมีการใช้อยู่ ก็อาจมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปเหมือนความหมายของคำว่า “ไข” ในภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้คำว่า “ไข” กับกุญแจนั่นเอง

- คำที่ 1/157. “โพธิ์” จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า “สะหลี” ในความหมายว่า “โพธิ์” เช่น ต้นสะหลี หมายถึง ต้นโพธิ์ อย่างไรก็ตาม มีผู้พูดภาษาไทถิ่นเพียงบางคนเท่านั้น โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่รู้จักคำว่า “สะหลี” และบางคนยังใช้คำดังกล่าวในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะเมื่อพูดกับคนวัยเดียวกัน แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ไม่รู้จักและไม่เคยใช้คำดังกล่าว แต่จะใช้คำว่า “โพธิ์” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “สะหลี” อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาและมีความ “โพธิ์” เข้ามาแทน

- คำที่ 1/162. “เมฆ” ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “เมฆ” ซึ่งงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนใช้คำว่า “ฝ้า” (ผู้พูดภาษาจีนรุ่นสูงอายุบางคนออกเสียงว่า “ฝ้า” ด้วย) ภาษาพวนใช้คำว่า “เผีย” ภาษาลาวใช้ทั้งคำว่า “ฝ้า” “ซี้ฝ้า” และ “ซี้ฟ้า” (สันนิษฐานว่า คำว่า “ซี้ฟ้า” เป็นคำใหม่ที่เกิดจากความเข้าใจผิดของผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 บางคนซึ่งอาจเข้าใจว่า คำว่า “ฝ้า” ใน “ซี้ฝ้า” ที่คนรุ่นสูงอายุพูด อาจเป็นคำเดียวกันกับคำว่า “ฟ้า” หรืออาจหมายถึง “ฟ้า” ดังนั้นผู้พูดภาษาลาวบางคนจึงใช้คำว่า “ซี้ฟ้า” แทน “ซี้ฝ้า”) อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ในงานวิจัยนี้พบว่า มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนเท่านั้นที่รู้จักคำศัพท์เดิมที่ใช้เรียก “เมฆ” และในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาก็มีการใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาแทนคำศัพท์เดิมมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้แก่ การใช้คำว่า “เมฆ” หรือ “ก้อนเมฆ” (ในภาษาจีนมีการใช้คำว่า “ฝ้าก้อนฝน” และ “ก้อนฝน” ด้วย และงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำศัพท์ทั้ง 2 คำดังกล่าวอาจเป็นคำศัพท์ที่ผู้พูดสร้างขึ้นใหม่ในภาษาโดยใช้เรียกเมฆตามลักษณะของเมฆที่ลอยต่ำ และกำลังจะตกลงมาเป็นฝน) เมื่อผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำว่า “เมฆ” หรือ “ก้อนเมฆ” แทนคำว่า “ฝ้า” หรือ “ซี้ฝ้า” จึงอาจเป็นไปได้ว่า คำว่า “ฝ้า” หรือ “ซี้ฝ้า” อาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นได้ในอนาคต

- คำที่ 1/195. “ละลาย” ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า “โน้” ในความหมายว่า “ละลาย” เช่น “น้ำแข็งโน้” หมายถึง “น้ำแข็งละลาย” อย่างไรก็ตามการใช้คำว่า “โน้” นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ใช้คำว่า “ละลาย” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “โน้” อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต

- คำที่ 2/47. “กึ่งกือ” ในภาษาไทถิ่นบางภาษามีคำเรียก “กึ่งกือ” ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงบางคนเท่านั้นที่รู้จักคำดังกล่าว คำเรียก “กึ่งกือ” ที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีหลายคำ และผู้พูดมักมีความสับสนว่าคำศัพท์ต่าง ๆ หมายถึง “กึ่งกือ” เหมือนกันทั้งหมดหรือไม่ ตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้ในความหมายว่า “กึ่งกือ” มีดังนี้

- ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีคำว่า “แมงตึกเตา” “แมงตึกเตา” “ตึกเตา” หรือ “ตึกเตา” ซึ่งปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้น ในขณะที่ผู้พูด

รุ่นอายุที่ 2 บางคนยืนยันว่าเคยได้ยินคำต่าง ๆ ดังกล่าว แต่ไม่รู้จัก และไม่เคยใช้ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้น ทุกคนยืนยันว่าไม่เคยได้ยินและไม่รู้จักคำดังกล่าว คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เรียก “กิ้งกือ” ได้แก่ คำว่า “แมงแสนดิน” และ “กิ้งกือ” ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่า คำว่า “แมงแสนดิน” เป็นคำศัพท์เดิมอีกคำที่หมายถึง “กิ้งกือ” ในภาษาคำเมือง ส่วนคำว่า “กิ้งกือ” นั้นน่าจะเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน เมื่อศึกษางานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ พบว่า ในงานต่าง ๆ มีคำเรียก “กิ้งกือ” ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ได้รวบรวมคำต่าง ๆ ที่หมายถึง “กิ้งกือ” ไว้ด้วย ได้แก่ “ซี้ตาแหล่” “ซี้เตาแหล่” “แมงแสนดิน” “ตีกเตา” และ “ตีกตา” เป็นต้น พจนานุกรมฉบับดังกล่าวเป็นหลักฐานหนึ่งที่สามารถยืนยันได้ว่า คำว่า “แมงตีกเตา” “แมงตีกเตา” “ตีกเตา” หรือ “ตีกเตา” ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้จัดเป็นคำศัพท์เดิม ซึ่งปัจจุบันไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว และผู้ที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ ไม่รู้จัก จึงสันนิษฐานได้ว่า คำต่าง ๆ ที่ใช้เรียก “กิ้งกือ” ดังกล่าวอาจสูญไปจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ในอนาคตอันใกล้

- ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีคำว่า “แมงเงาจ้อ” หรือ “แมงจาวจ้อ” ที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้พบว่า มีคำศัพท์ที่ใช้เรียก “กิ้งกือ” แตกต่างกัน ดังนี้ ในภาษาลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง ในงานของเกดนี (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ใช้คำว่า “แมงต้อยคู้” (‘a centipede which curls up when struck’) ซึ่งในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ไม่ปรากฏคำดังกล่าวแต่อย่างใด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “แมงเงาจ้อ” หรือ “แมงจาวจ้อ” อาจไม่ใช่คำศัพท์ที่มีมาแต่เดิมในภาษาลื้อ และอาจเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะบุคคล เนื่องจากผู้พูดภาษาลื้อที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่ใช้คำว่า “แมงแสนดิน” หรือ “แสนดิน” และมีบางคนใช้คำว่า “แมงร้อยดิน” และ “แมงจะกือ”
- ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีคำว่า “แมงคำหมาก” หรือ “แมงหมาก” (ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [meŋ³⁵ kham³⁵ ma:²²] หรือ [meŋ³⁵ ma:²²]) ซึ่งปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงคนเดียวที่ยืนยันว่าเคยใช้คำศัพท์ดังกล่าวเรียก “กิ้งกือ” เนื่องจากเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ไม่ปรากฏการใช้คำว่า “แมงคำหมาก” หรือ “แมงหมาก” แต่อย่างใด เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ทำให้เห็นว่า ภาษาพวนที่ศึกษาในงานต่าง ๆ มีคำเรียก “กิ้งกือ” คล้ายคลึงกันดังนี้ ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำแซบ อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า “กิ้งกือ” [kiŋ⁴⁵ kuw³⁴] “บั้งกือ” [buŋ⁴⁵ kuw³⁴] และ “บั้งกือ” [baŋ⁴⁵ kuw³⁴] ส่วนภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า

จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนธรรมประเสริฐ, 2539) นั้น ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุได้แก่ รุ่นสูงอายุ รุ่นกลางคน และวัยรุ่นต่างก็ใช้คำว่า “บั้งก๊อ” [bɔŋ⁴⁴ ki:³⁴] และมีเพียงผู้พูดกลุ่มวัยรุ่นเท่านั้นที่ใช้คำว่า “กั้งก๊อ” [kiŋ⁴⁴ ki:³³] นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ที่ได้รวบรวมคำว่า “บั้งก๊อ” ไว้ด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ดังกล่าว ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำว่า “แมงน้ำหมาก” หรือ “แมงหมาก” อาจเป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้เฉพาะในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แต่ปัจจุบันกำลังเกิดการสูญไปจากภาษาเนื่องจากมีผู้พูดเพียงบางคนเท่านั้นที่ยังใช้อยู่ และผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้คำอื่น ๆ แทน เช่น คำว่า “แมงแสนดิน” ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีผู้พูดบางคนใช้คำว่า “แมงดินแสน” ซึ่งเป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นในภาษาพวนที่เกิดจากการออกเสียงพยางค์ในคำยืมภาษาคำเมืองสลับที่กัน นอกเหนือจากคำยืมภาษาคำเมืองดังกล่าวแล้ว ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) บางคนยังใช้คำว่า “แมงบั้งก๊อ” (ผู้พูดบางคนออกเสียงคำดังกล่าวเพี้ยนเป็น “แมงบั้งค้อ”) หรือ “บั้งก๊อ” เช่นเดียวกับที่ปรากฏในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาด้วย และมีผู้พูดบางคนใช้คำว่า “แมงบั้งดินแสน” ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำใหม่ที่เกิดจากการนำบางส่วนของคำว่า “แมงบั้งก๊อ” มาประสมกับบางส่วนของคำว่า “แมงดินแสน” ที่เกิดจากการสลับที่ของพยางค์ในคำยืมภาษาคำเมือง คำว่า “แมงแสนดิน”¹³³ ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่า คำศัพท์ที่ใช้เรียก “กั้งก๊อ” ในภาษาไทยถิ่นบางภาษาข้างต้น อาจเกิดการสูญไป เนื่องจากผู้พูดนำคำยืมภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน

- คำที่ 2/124. “คุณ (พืช)” คำศัพท์ที่ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า “คุณ (พืช)” ในภาษาไทยถิ่น คือ คำว่า “ลมแล้ง” แต่คำว่า “ลมแล้ง” ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้น ส่วนใหญ่ยืนยันว่าไม่รู้จักและไม่เคยใช้คำว่า “ลมแล้ง” และหากเห็นต้นไม้หรือพืชชนิดดังกล่าว จะใช้คำว่า “ต้นคุณ” หรือ “ดอกคุณ” ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “ลมแล้ง” อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคต

- คำที่ 2/149. “จำ” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า “จ้อ” ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทยถิ่น

¹³³ โดยทั่วไป ภาษาพวนและภาษาลาวใช้คำศัพท์ร่วมกันเป็นจำนวนมาก และถึงแม้ภาษาพวนและภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้จะพูดอยู่ในบริเวณที่อยู่ห่างไกลกันคนละอำเภอ แต่หลักฐานคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) น่าจะเป็นข้อมูลที่ช่วยยืนยันได้ว่า คำว่า “แมงน้ำหมาก” หรือ “แมงหมาก” อาจเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ดังจะเห็นได้จากการที่ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีการใช้คำว่า “แมงน้ำหมาก” ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงบางคนเท่านั้นที่ไม่ใช้คำดังกล่าวเรียก “กั้งก๊อ” ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “แมงน้ำหมาก” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) กับคำว่า “แมงน้ำหมาก” หรือ “แมงหมาก” ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) อาจมีความเกี่ยวข้องกันและมีที่มาเหมือนกัน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า คำศัพท์ดังกล่าวใช้เรียกกั้งก๊อ ตามลักษณะของกั้งก๊อที่มีสีแดงเหมือนสีน้ำหมากนั่นเอง

บางภาษาเช่น ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาวไม่ใช่คำดังกล่าวเลย และจากการเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมักจะใช้คำว่า “จำ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน แม้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ก็ยืนยันว่า ใช้คำว่า “จำ” มากกว่าคำว่า “จื้อ” เนื่องจากหากใช้คำว่า “จื้อ” คนรุ่นใหม่อาจไม่เข้าใจ เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ ทำให้เห็นว่า ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้มีการใช้ทั้งคำว่า “จื้อ” และ “จำ” และมีบางกรณีทำงานต่าง ๆ ดังกล่าวมีคำที่แตกต่างจากภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการใช้ทั้งคำว่า “จื้อ” และ “จำ” ส่วนพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) นั้นมีคำว่า “จำ” และ “จำจื้อ” ซึ่งมีความหมายว่า “จดจำ สืบทอดโดยการบอกเล่า” และมีคำว่า “จื้อ” หมายถึง “จำ-กำหนดไว้ในใจ” และมีคำว่า “จื้อจำ” หมายถึง “จดจำ สืบทอด โดยการบอกเล่า” เช่นเดียวกับคำว่า “จำจื้อ” แต่ในข้อมูลภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ไม่ปรากฏการใช้คำว่า “จื้อจำ” หรือ “จำจื้อ” แต่อย่างใด
- ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้คำว่า “จื้อ” และ “จำ” เช่นเดียวกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ส่วนในภาษาลื้อ ลิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) ใช้คำว่า “จื้อได้” [tsu³⁵ dai¹³] ในความหมายว่า “จำ” ภาษาลื้อเมืองยอง และภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ่ง ในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ใช้คำว่า “จื้อ” [cuu¹²] “จำจื้อ” [cam^{45/55} cuu¹²] และ “จื้อจำ” [cuu¹² cam^{45/55}] ในความหมายว่า “จำ” (‘to remember’) ซึ่งทั้งคำว่า “จำจื้อ” และ “จื้อจำ” ไม่ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่อย่างใด
- ภาษาขิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการใช้คำว่า “จื้อ” และคำว่า “จำ” และในภาษาขิ่นที่ศึกษาในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ที่ใช้คำว่า “จื้อ” [cu²¹] และ “จำ” [cam¹⁵] เช่นเดียวกัน
- ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการใช้คำว่า “จื้อ” และคำว่า “จำ” ในขณะที่ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) รวบรวมเฉพาะคำว่า “จื้อ” ไว้เท่านั้น
- ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีการใช้คำว่า “จื้อ” และคำว่า “จำ” (นอกจากนี้ผู้พูดภาษาลาวบางคนยังใช้คำว่า “คิด” ในความหมายว่า “จำ” ด้วย) ในขณะที่ข้อมูลภาษาลาวในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีทั้งคำว่า “จำ” และคำว่า “จื้อ” เช่นเดียวกัน

จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์และพบว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แทบไม่เคยใช้คำว่า “จื้อ” หรือแม้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ก็มีแนวโน้มที่จะใช้คำดังกล่าวน้อยลง และแต่ละรุ่นอายุต่างก็ใช้คำว่า “จำ” มากกว่า งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “จื้อ” อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้

- คำที่ 2/263. “ไทร (พืช)” คำที่ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า “ไทร (พืช)” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา คือ คำว่า “ไฮ” แต่คำศัพท์ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แทบทุกคนยืนยันว่าไม่รู้จักและไม่เคยใช้คำว่า “ไฮ” มีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาลื้อจำนวน 1 คน และที่พูดภาษาขึ้นจำนวน 1 คนเท่านั้นที่รู้จักคำว่า “ไฮ” เนื่องจากเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้คำดังกล่าว ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “ไฮ” อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้นี้ และผู้พูดอาจนำคำว่า “ไทร” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน

- คำที่ 2/280. “น้ำตก” ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้คำศัพท์หลายคำที่มีความหมายว่า “น้ำตก” ได้แก่ คำว่า “น้ำตกตาด” “น้ำตกตาดผา” “น้ำตาด” และ “ตาด” คำต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นสูงอายุเท่านั้น และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียง 1 คนที่ใช้คำต่าง ๆ ดังกล่าว ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นไม่ใช้คำศัพท์เหล่านี้เลย และใช้คำว่า “น้ำตก” เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ พบว่าในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ได้รวบรวมทั้งคำว่า “น้ำตก” และ “น้ำตกตาด” ไว้ในภาษาลื้อ เมืองยอง และภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ่ง ดังนั้นข้อมูลจากงานของเก็ดนีย์จึงเป็นหลักฐานหนึ่งที่ชี้ยืนยันได้ว่า คำว่า “น้ำตกตาด” เคยมีมาแต่เดิมในภาษาลื้อ และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ก็อาจจะเคยใช้คำว่า “น้ำตกตาด” เป็นคำศัพท์เดิม ซึ่งต่อมาได้มีการตัดคำว่า “ตาด” ออก เหลือเพียงคำว่า “น้ำตก” ซึ่งเป็นคำที่ใช้ร่วมกับภาษาไทยมาตรฐานและผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุต่างก็ใช้คำดังกล่าว ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “น้ำตกตาด” อาจเกิดการสูญไปจากภาษาลื้อในอนาคตอันใกล้นี้ และเหลือเพียงคำว่า “น้ำตก” เท่านั้น

- คำที่ 2/384. “แมงมุม” ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “แมงมุม” หลายคำ ได้แก่ “กำโพ้งโค้งคาว” [kam³⁵ po:ŋ^{22?} ko:ŋ³¹ ka:w³⁵] “แมงคังคาว” [me:ŋ³¹ ko:ŋ^{22?} ka:w³⁵] “แมงโค้งคาว” [me:ŋ³¹ ko:ŋ³¹ ka:w³⁵] “แมงโค้งคาง” [me:ŋ³¹ ko:ŋ^{22?} ka:ŋ³⁵] “โค้งคาง” [ko:ŋ^{22?} ka:ŋ³⁵] และ “คำโพ้ง” [kam³⁵ po:ŋ^{22?}] ซึ่งคำต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุละ 1 คนเท่านั้น ส่วนคนอื่น ๆ ใช้คำศัพท์อื่น ได้แก่ “แมงกำโพ้ง” [me:ŋ³¹ kam²⁴ po:ŋ^{22?}] “แมงคำโพ้ง” [me:ŋ³¹ kam³⁵ po:ŋ^{22?}] และ “แมงมุม” [me:ŋ³¹ mum³¹] เมื่อศึกษางานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า ภาษาลื้อ สิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) ใช้คำว่า [kuŋ¹³ ka:u⁵⁵] และภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ใช้คำว่า [kuŋ^{11?} kaaw⁵⁵] เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์เดิมที่มีความหมายว่า “แมงมุม” ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) อาจจะเป็นคำว่า “แมงคังคาว” [me:ŋ³¹ ko:ŋ^{22?} ka:w³⁵] หรือ “แมงโค้งคาว” [me:ŋ³¹ ko:ŋ³¹ ka:w³⁵] และผู้พูดออกเสียงเพี้ยนไปบ้างจึงทำให้คำศัพท์ดังกล่าวมีรูปแบบค่อนข้างหลากหลาย เนื่องจากงานวิจัยนี้พบว่า ทั้งคำศัพท์เดิมและคำที่แปรจากคำศัพท์เดิมที่ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ล้วนแต่เป็นคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อไม่ค่อยใช้แล้ว และผู้พูดส่วนใหญ่ไม่รู้จัก จึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวอาจสูญไปจากภาษาลื้อในอนาคตอันใกล้นี้ และผู้พูดภาษาลื้ออาจนำคำว่า “แมงกำโพ้ง” หรือ “แมงคำโพ้ง” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมือง รวมทั้งคำว่า “แมงมุม” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำศัพท์เดิมในที่สุด

- คำที่ 2/414. “เรียก” ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการใช้คำว่า “เอ็น” [ʔɔ:n^{44?}] ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียง 1 คนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียง 1 คน ส่วนผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดใช้คำว่า “เอ็น” และใช้เพียงคำว่า “ร้อง” [ho:ŋ^{41?}] เท่านั้น และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงบางคนใช้คำว่า “เรียก” [liək³¹] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เมื่อศึกษางานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) มีคำว่า “ร้อง” [ho:ŋ⁴²] มีความหมายว่า “ร้อง – เปล่งเสียงดัง โดยปริยายหมายถึง ออกเสียงดังอย่าง ฟ้าร้อง เรียก บอกให้ไปหา ร้องให้ มักใช้ ให้ มากกว่า” และมีคำว่า “เอ็น” [ʔɔ:n^{44?}] ซึ่งมีความหมายว่า “ตะโกน ตะโกนเรียก ตะโกนบอกกล่าว” รวมทั้งคำว่า “เอ็นร้อง” [ʔɔ:n^{44?} ho:ŋ⁴⁵] ซึ่งมีความหมายว่า “ตะโกนเรียก” เมื่อเปรียบเทียบกับคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) กับข้อมูลจากพจนานุกรมฉบับดังกล่าว อาจสันนิษฐานได้ว่า ทั้งคำว่า “เอ็น” และคำว่า “ร้อง” เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) แต่ปัจจุบันผู้พูดใช้คำว่า “ร้อง” มากกว่า และแทบไม่ใช้คำว่า “เอ็น” เลย จึงอาจเป็นไปได้ที่คำว่า “เอ็น” จะสูญไปจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ในอนาคตอันใกล้

- คำที่ 2/418. “โรงพยาบาล” ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “โรงพยาบาล” ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น ได้แก่ คำว่า “โรงยา” (ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียง 2 แบบ คือ [ho:ŋ³¹ ya:³⁵] และ [lo:ŋ³¹ ya:³⁵]) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้คำศัพท์อื่น ๆ ได้แก่ คำว่า “โรงบาล” (ผู้พูดออกเสียงเป็น [ho:ŋ³¹ ba:n³⁵] และ [lo:ŋ³¹ ba:n³⁵]) และคำว่า “โรงพยาบาล” (ผู้พูดออกเสียงเป็น [ho:ŋ³¹ pha-ya:³⁵ ba:n³⁵] และ [lo:ŋ³¹ pha-ya:³⁵ ba:n³⁵]) และไม่ใช้คำว่า “โรงยา” แต่อย่างใด เมื่อเปรียบเทียบกับคำศัพท์ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) พบว่ามีคำศัพท์ในความหมายว่า “โรงพยาบาล” คือคำว่า “โรงยา” หรือ “โรงยา” [ho:ŋ³³ ja:³³] ข้อมูลจากพจนานุกรมฉบับดังกล่าวเป็นหลักฐานหนึ่งที่ใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า “โรงยา” เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) แต่เนื่องจากผู้พูดส่วนใหญ่ไม่ใช้คำดังกล่าวแล้ว งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “โรงยา” อาจเกิดการสูญไปจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ในอนาคตอันใกล้ และผู้พูดจะนำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานคือคำว่า “โรงพยาบาล” หรือ “โรงบาล” มาใช้แทนโดยปริยาย

- คำที่ 2/466. “สะดือ” ในภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “สะดือ” ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดบางคนเท่านั้น โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 สรุปได้ดังนี้

- ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีคำว่า “สายปือ” [sa:y³⁵ bi:³⁵] ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีคำว่า “สายตือ” [sa:y³⁵ di:³⁵] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียง 1 คน ส่วนคำอื่น ๆ ที่ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3

ได้แก่ คำว่า “สะปือ” [sa-bi:³⁵] และ “สะตือ” [sa-di:³⁵] เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า ในงานของปราณี กุลละวณิช และคณะ (2527) ได้รวบรวมคำศัพท์ในภาษาลื้อ สิบสองปันนาและมีคำว่า “สายปือ” [sa:i⁵⁵ buw⁵⁵] เช่นเดียวกับในภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่มีคำว่า “สายปือ” [saay⁵⁵ buw⁵⁵] ในขณะที่ภาษาลื้อ เมืองยองมีคำว่า “สายตือ” [saay⁴⁵ duw⁵⁵] เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ดังกล่าว ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์เดิมในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีความหมายว่า “สะตือ” ได้แก่ คำว่า “สายปือ” และต่อมาเมื่อมีการยืมคำว่า “สะตือ” มาจากภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จึงอาจสร้างคำศัพท์ขึ้นใหม่คือ “สายตือ” ซึ่งเกิดจากการนำพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมประสมกับพยางค์ที่ 2 ของคำยืม นอกจากนี้ยังมีการใช้คำยืมคือ คำว่า “สะตือ” โดยตรงด้วย รวมทั้งมีการใช้คำว่า “สะปือ” ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นการสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยการเลือกใช้พยางค์แรกของคำยืมประสมกับพยางค์ที่ 2 ของคำศัพท์เดิม จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาลื้อ และพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ไม่ใช่คำศัพท์เดิมคือ “สายปือ” แต่อย่างใด งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “สายปือ” อาจสูญไปจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในอนาคต

- ภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) ในภาษาซิ่นมีคำว่า “สายตือ” [sa:y³⁵ di:³⁵] ที่มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียง 1 คนเท่านั้นที่ใช้ แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 คนอื่น ๆ ไม่ใช้ เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้พบว่า ในภาษาซิ่นกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ใช้คำว่า “สายตือ” [sa:y¹⁵ du^{23/45}] หรือ “สายลือ” [sa:y¹⁵ lu^{23/45}] เช่นเดียวกับในภาษาซิ่นกลางเมืองในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่ใช้คำว่า “สายลือ” [saay³⁵ luw⁴⁴] หลักฐานจากงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้อาจใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า “สายตือ” เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่เป็นคำศัพท์เดิมที่แม้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ก็ไม่ใช้แล้ว และกลับปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงคนเดียว ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า ผู้พูดคนดังกล่าวอาจยืมคำว่า “สายตือ” มาจากภาษาลื้อหรืออาจจะเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุบางคนใช้พูด ส่วนคำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดภาษาซิ่นส่วนใหญ่ได้แก่ คำว่า “สะตือ” ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่า เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดภาษาซิ่นส่วนใหญ่ใช้คำว่า “สะตือ” จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “สายตือ” อาจสูญไปจากภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) ในอนาคตอันใกล้
- ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในข้อมูลคำศัพท์ภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการใช้คำที่มีความหมายว่า “สะตือ” ได้แก่ คำว่า “สายตือ” [sa:y²³ di:³⁵] และ “สะตือ” [sa-di:³⁵] จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียง 2 คนเท่านั้นที่ใช้คำว่า “สายตือ” ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 คนอื่น ๆ รวมทั้งผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ใช้คำว่า “สะตือ” เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลคำศัพท์ในภาษาพวนจากงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ทำให้เห็นได้ว่า ภาษาพวน

ที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า “สายปือ” [saaj²² buw³⁴] “สายตือ” [saaj²² duw³⁴] และ “สะตือ” [sə³⁴ duw³⁴] ส่วนในภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) ผู้พูดรุ่นสูงอายุใช้คำว่า “สายปือ” [sa:j²⁴ bi:³³] ผู้พูดวัยกลางคนและวัยรุ่นใช้คำว่า “สะตือ” [sa³³ di:³³] และคำว่า “กะตือ” [ka³³ di:³³] นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) ที่ได้รวบรวมคำว่า “สายปือ” ไว้ด้วย ข้อมูลคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “สะตือ” ที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้จัดเป็นหลักฐานที่ใช้อยืนยันได้ว่า คำว่า “สายปือ” น่าจะเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาพวน แต่ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการสร้างคำใหม่ด้วยการนำพยางค์แรกของคำศัพท์เดิมประสมกับพยางค์ที่สองของคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ได้เป็นคำศัพท์ใหม่คือ “สายตือ” และกลายเป็นคำที่ใช้มาเป็นเวลานานจนอาจนับเป็นคำศัพท์เดิมอีกหนึ่งคำของภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูล และปัจจุบันกลายเป็นคำศัพท์ที่ผู้พูดไม่ค่อยใช้แล้ว ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “สายตือ” อาจสูญไปจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในอนาคตอันใกล้

- ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “สะตือ” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) งานวิจัยนี้พบว่า ในภาษาลาวมีการใช้คำว่า “สายปือ” [sa:y^{434/34} bi:^{232/23}] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ทั้งหมดและผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียง 1 คน ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ไม่ใช้คำศัพท์ดังกล่าวแต่อย่างใด และบางคนยืนยันว่าเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้คำว่า “สายปือ” แต่ตนเองไม่ใช้ นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ผู้พูดภาษาลาวใช้ในความหมายว่า “สะตือ” ได้แก่ คำว่า “ไส้ปือ” [say^{44?} bi:^{232/23}] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุเพียงบางคน คำว่า “ไส้ตือ” [say^{44?} di:^{232/23}] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมีคำว่า “ซี้ตือ” [khi:^{44?} di:^{232/23}] และคำว่า “สะตือ” [sa-di:^{232/23}] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานให้คำว่า “สายปือ” เป็นคำศัพท์เดิมในภาษาลาวโดยมีหลักฐานจากพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ซึ่งรวบรวมคำว่า “สายปือ” [sǎ:j bu:] ไว้ด้วย และเมื่อผลการวิจัยพบว่า การใช้คำว่า “สายปือ” ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่า คำว่า “สายปือ” อาจสูญไปจากภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในอนาคตอันใกล้ และอาจจะมีการใช้คำว่า “สะตือ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนในที่สุด เนื่องจากเมื่อมองในภาพรวม คำว่า “สะตือ” เป็นคำที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้ และใช้มากกว่าคำศัพท์อื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว

จากการวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในงานวิจัยนี้พบว่า มีคำจำนวนหนึ่งในภาษาไทยถิ่นบางภาษาที่ผู้พูดหลีกเลี่ยงที่จะใช้เนื่องจากเห็นว่าเป็นคำที่มีเสียงเหมือนคำอื่นที่มีความหมายในทางลบ และบางคำมีเสียงที่ฟังแล้วไม่สุภาพ การที่ผู้พูดหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำต่าง ๆ ดังกล่าว และนำคำยืมจากภาษาอื่น โดยเฉพาะภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน อาจมีผลทำให้เกิดการสูญของคำไปจากภาษาได้ด้วยอย่างคำที่จัดอยู่ในกรณีนี้มีดังนี้

- คำที่ 2/214. “ตาตุ่ม” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนมีการใช้คำว่า “ตาตั้น” ในความหมายว่า “ตาตุ่ม” และเป็นคำที่ผู้พูดยังใช้พูดในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในภาษาคำเมืองนั้นผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำว่า “ตาตั้น” อยู่ แต่มีการนำคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ คำว่า “ตาตุ่ม” มาใช้ปะปนด้วย และอาจมีการเพิ่มพยางค์หน้าอีก 1 พยางค์เพื่อบอกลักษณะของสิ่งที่เรียกว่ามีลักษณะกลม ๆ กลายเป็นคำว่า “มะตาตุ่ม” อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาข้อมูลคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนแล้ว งานวิจัยนี้พบว่า คำว่า “ตาตั้น” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษาดังกล่าวเป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษานั้นแทบไม่เคยใช้คำว่า “ตาตั้น” เลย ตัวอย่างเช่น มีผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 เพียง 1 คน และผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 เพียง 2 คนที่ให้ข้อมูลว่า ยังใช้คำว่า “ตาตั้น” อยู่ แต่ใช้น้อยมาก ส่วนผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 นั้นไม่มีผู้ใดใช้คำว่า “ตาตั้น” เลย จากข้อมูลของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษายืนยันตรงกันว่า คำว่า “ตาตั้น” ฟังเป็นคำไม่สุภาพ จึงไม่ค่อยใช้ และมักใช้คำว่า “ตาตุ่ม” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแทน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “ตาตั้น” อาจค่อย ๆ สูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษาในอนาคต

- คำที่ 2/309. “โป้” ในข้อมูลคำศัพท์ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนปรากฏการใช้คำว่า “ง่าว” ที่มีความหมายครอบคลุมทั้ง “โง่” และ “โป้” แต่จากการเก็บข้อมูลคำศัพท์จากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ งานวิจัยนี้พบว่า การใช้คำว่า “ง่าว” ในความหมายว่า “โป้” นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำว่า “โป้” ในความหมายว่า “โป้” (ซึ่งหมายถึง “พูดไม่ได้”) และใช้คำว่า “ง่าว” ในความหมายว่า “โง่” เท่านั้น

สำหรับกรณีของภาษาพวนและภาษาลาวนั้นปรากฏการใช้คำว่า “ง่าว” ในความหมายว่า “โง่” และ “โป้” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคน และผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำว่า “โป้” ในความหมายว่า “โป้” (หรือ “พูดไม่ได้”) และใช้คำว่า “ง่าว” ในความหมายว่า “โง่” ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำว่า “ง่าว” อาจเป็นคำยืมจากภาษาคำเมือง และคำว่า “โป้” อาจเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยหรือพจนานุกรมที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่า ในภาษาพวนที่พูดในบริเวณอื่น ๆ ใช้ทั้งคำว่า “โป้” และใช้คำศัพท์ที่ต่างออกไป เช่น ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำแซบ อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) ใช้คำว่า “โป้” ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน

(วรวิทย์ เลียงถนอม, 2532) มีคำว่า “ใบ้” (น. คนใบ้; ก. บอกใบ้, แนะนำคนอื่นให้เป็นข้อคิด) รวบรวมไว้ด้วย นอกจากนี้ยังมีคำว่า “ก๊” (ว. พูดไม่ได้, พูดไม่ออก, พูดติดอ่าง) และมีคำว่า “ปะก๊” (ก. พูดติดอ่าง, ว. ใบ้, พูดไม่ได้) ซึ่งทั้งคำว่า “ก๊” และ “ปะก๊” ไม่ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แต่อย่างใด เช่นเดียวกับกรณีของภาษาลาวซึ่งในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้รวบรวมคำว่า [bàj] “ใบ้” (‘mute, numb’) คำว่า [ṭṭṭ] “เงอะ” (‘dumb, mute’) คำว่า [pāk kũ:k] “ปากก๊” (‘mute, numb’) และคำว่า [kũ:k] “ก๊” (‘mute, numb’) ซึ่งทั้งคำว่า “เงอะ” “ปากก๊” และ “ก๊” ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้

ผู้วิจัยในฐานะที่พูดภาษาลาวอีสาน (ถิ่นจังหวัดอุดรธานี) และยังใช้คำว่า “ปากก๊” หรือ “ก๊” ในความหมายว่า “ใบ้” และไม่เคยได้ยินว่าในภาษาลาวอีสานมีคำว่า “ง่าว” จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “ง่าว” ที่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) นั้นน่าจะเป็นคำยืมภาษาคำเมือง และคำว่า “ใบ้” เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เช่นเดียวกับในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งน่าจะยืมคำว่า “ง่าว” มาจากภาษาคำเมืองเช่นเดียวกัน ส่วนคำว่า “ใบ้” อาจเป็นคำที่มีอยู่แล้วแต่เดิมในภาษาพวน หรืออาจเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานก็เป็นได้

- คำที่ 2/409. “ริมฝีปาก” ในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาวมีการใช้คำที่มีความหมายว่า “ริมฝีปาก” ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานให้เป็นคำศัพท์เดิม ได้แก่ ภาษาลื้อมีคำว่า “ริมสบ” [him³¹ sop³⁵] ในภาษาพวนมีคำว่า “ริมสบ” [him³⁵ sop³⁵] หรือ “สบ” [sop³⁵] และในภาษาลาวมีคำว่า “พิสบ” [phi-sop³⁵] “ซึสบ” [khi:^{44?} sop³⁵] และ “สบ” [sop³⁵] อย่างไรก็ตาม คำต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 รวมทั้งรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ต่างก็ใช้คำศัพท์อื่น ๆ เช่น ในภาษาลื้อใช้คำว่า “ริมปาก” [him³¹ pa:k²⁴] “แคมปาก” [khe:m³¹ pa:k²⁴] และ “ริมฝีปาก” [lim³¹ fi:³⁵ pa:k²⁴] ในภาษาพวนใช้คำว่า “ริมปาก” [him³⁵ pa:k²²/him³⁵ pa:ʔ²²/him³⁵ paʔ²²] และในภาษาลาวใช้คำว่า “ริมปาก” [him²³ pa:k⁴⁴/lim²³ pa:k⁴⁴] “แคมปาก” [khe:m²³ pa:k⁴⁴] “ริมฝีปาก” [him²³ fi:^{43/44} pa:k⁴⁴/lim²³ fi:^{34/23} pa:k⁴⁴] ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำว่า “ริมฝีปาก” ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ภาษาดังกล่าวเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนคำว่า “แคมปาก” นั้นอาจเป็นคำที่สร้างขึ้นใหม่ในภาษาด้วยการประสมคำว่า “แคม” ซึ่งแปลว่า “ขอบ, ริม” กับคำว่า “ปาก” ผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ภาษาส่วนใหญ่ใช้ทั้งคำว่า “ริมฝีปาก” และ “แคมปาก” แทนคำว่า “ริมสบ” หรือ “สบ”

นอกจากนี้ยังมีผู้บอกภาษาไทยถิ่นรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 บางคนให้ข้อมูลว่า เคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุเรียกริมฝีปากว่า “สบ” ซึ่งฟังแล้วน่ากลัว เพราะทำให้นึกถึงคำว่า “ศพ” เช่น ในคำว่า “ศพ คนตาย” หรือ “เผาศพ” ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า เนื่องจากคำว่า “สบ” ที่มีความหมายว่า “ริมฝีปาก” มีเสียงพ้องกับคำว่า “ศพ” ผู้พูดภาษาไทยถิ่นบางคน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จึงเลือกใช้คำศัพท์อื่น ๆ แทน เช่น คำว่า “ริมฝีปาก” หรือ “แคมปาก” เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำที่มีเสียงพ้องกับคำที่มีความหมายในทางลบหรือความหมายที่พูดแล้วเกิดความรู้สึกกลัว

5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษาแล้ว

นอกจากคำศัพท์ที่อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 กรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว การศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในงานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่สันนิษฐานได้ว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษาแล้ว ในที่นี้สันนิษฐานโดยเปรียบเทียบกับข้อมูลคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมหรืองานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ และพบว่าคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในพจนานุกรมหรือในงานอื่น ๆ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่ใช้คำเหล่านั้นแล้ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำเหล่านั้นอาจเกิดการสูญไปจากภาษาแล้วก็เป็นได้ ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ปรากฏในเอกสารและงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา แต่ไม่ปรากฏในงานวิจัยนี้มีดังนี้

ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)

- คำที่ 1/67. “งาน”: ในพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) ได้รวบรวมคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “งานที่ต้องใช้กำลัง” ไว้ คือ คำว่า “เวียก” และมีคำว่า “การ” [ka:n²⁴] มีความหมายว่า “การทำงาน” สอดคล้องกับพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ซึ่งมีคำว่า “การ” [ka:n²⁴] หมายถึง “การทำงาน” นอกจากนี้ยังมีคำว่า “งาน” [ɲa:n³³] และคำว่า “เวียก” [wiak⁴²] ซึ่งคำว่า “เวียก” มีความหมายว่า “งานชนิดที่ใช้กำลังกายเป็นหลัก” (ถ้างานที่ใช้ความรู้เรียกว่า “การ”) รวมทั้งมีคำว่า “เวียกการ” [wiak⁴² ka:n²⁴] มีความหมายว่า “การทำงาน งาน กิจการ ธุรกิจ” อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาคำศัพท์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าคำสองใช้เฉพาะคำว่า “การ” [ka:n²³] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำศัพท์เดิม และคำว่า “งาน” [ɲa:n³⁵] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน แต่ไม่ปรากฏการใช้คำว่า “เวียก” แต่อย่างใด หากยึดข้อมูลจากพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับเป็นหลักฐาน อาจสันนิษฐานได้ว่า เดิมภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) อาจเคยมีการใช้คำว่า “เวียก” แต่ปัจจุบันคำดังกล่าวเกิดการสูญไปจากภาษาแล้ว

ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

- คำที่ 1/67. “งาน”: ในภาษาลื้อ เมืองยอง และภาษาลื้อ เมืองเชียงรุ่งที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีการใช้คำว่า “การ” [ka:n^{45/55}] เป็นคำนาม หมายถึง “งาน” และใช้คำว่า “เวียก” [veek³³] เป็นคำกริยา หมายถึง “ทำงาน” (‘to work’) แต่ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้คำว่า “การ” [ka:n³⁵] ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานให้เป็นคำศัพท์เดิม และคำว่า “งาน” [ɲa:n³¹] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน แต่ไม่ปรากฏการใช้คำว่า “เวียก” ไม่ว่าจะเป็นคำนามหรือคำกริยาก็ตาม ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ที่คำว่า “เวียก” เกิดการสูญไปจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เมื่อนานมาแล้ว เช่นเดียวกับคำว่า “เวียก” ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ที่กล่าวในข้างต้น

ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

- คำที่ 1/67. “งาน”: ในภาษาจีน กลางเมืองที่ศึกษาในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) มีการใช้คำว่า “การ” [kam¹⁵] และ “เวียก” [wek²¹] เป็นคำนามหมายถึง “งาน” (‘work’) ส่วนภาษาจีน บ้านเวียงในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ใช้คำว่า “การ” [kam³⁵] เท่านั้น ในที่นี้สันนิษฐานว่า ทั้งคำว่า “การ” และคำว่า “เวียก” อาจเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาจีน แต่ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีเฉพาะคำว่า “การ” [kam²³] ที่ยังปรากฏอยู่ และมีการใช้คำว่า “งาน” [ɲam³⁵] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานด้วย ส่วนคำว่า “เวียก” นั้นเกิดการสูญไปแล้ว

- คำที่ 2/84. “ข้าวโพด”: ในภาษาจีน กลางเมืองที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำที่ใช้ในความหมายว่า “ข้าวโพด” (‘maize, corn’) คือคำว่า “ข้าวสาลี” [khaw^{33?} saa³⁵ lii⁴⁴] ซึ่งเป็นคำที่ไม่พบในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แต่อย่างไรก็ตาม คำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “ข้าวโพด” ที่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วงนั้นมีเพียงคำว่า “ข้าวโพด” [khaw^{44?} po:t³¹] เท่านั้น ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้คำศัพท์ดังกล่าวเป็นคำยืมภาษาคำเมืองซึ่งถูกนำมาใช้แทนคำศัพท์เดิมคือคำว่า “ข้าวสาลี” ที่เกิดการสูญไปจากภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แล้วโดยสิ้นเชิง

- คำที่ 2/484. “หนังสือ”: ในภาษาจีน กลางเมืองที่ศึกษาในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) มีคำว่า “พับ” [pap⁵¹] ซึ่งหมายถึง “หนังสือ” ในขณะที่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วงที่เป็นจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า “หนังสือ” [naŋ²³ si:²³] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และไม่มีการใช้คำว่า “พับ” แต่อย่างไรก็ตาม ในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “พับ” สูญไปจากภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แล้ว

ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)

- คำที่ 1/165. “ยอ (น.)”: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานวิจัยของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) มีการใช้คำที่มีความหมายว่า “ยอ (น.)” คือคำว่า “กะดุ้ง” [kə³⁴ dɯŋ⁴⁵] สอดคล้องกับข้อมูลจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนอม, 2532) ซึ่งมีคำว่า “กะดุ้ง” และคล้ายกับภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ซึ่งใช้คำว่า “กะดุ้น” [ka³³ dɯŋ⁴⁴] แต่ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่มีการใช้คำว่า “กะดุ้ง” “กะดุ้ง” หรือ “กะดุ้น” เช่นเดียวกับที่ปรากฏในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาแต่อย่างไรก็ตาม ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “กะดุ้ง” ซึ่งออกเสียงเป็น “กะดุ้ง” หรือ “กะดุ้น” อาจเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาพวน แต่เกิดการสูญไปจากภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูลแล้ว และผู้พูดได้นำคำว่า “จำ” [cam³⁵] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองมาใช้แทน

- คำที่ 2/64. “ขนุน”: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานวิจัยของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) มีคำว่า “หะมี้” [ma²² mii⁴⁵] ซึ่งมีความหมายว่า “ขนุน” เช่นเดียวกับในพจนานุกรม

ภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลียงถนอม, 2532) ซึ่งมีคำว่า “หม่ามี้” แต่แตกต่างจากภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ที่ใช้คำว่า “มะขุน” [ma³³ kha³³ nun²⁴] ซึ่งสันนิษฐานว่า อาจเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ไม่ปรากฏคำว่า “หม่ามี้” หรือ “หม่ามี้” และพบเพียงการใช้คำว่า “มะหนุน” หรือ “มะหนุน” ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมือง และมีการใช้คำว่า “ขุน” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานด้วย ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “หม่ามี้” หรือ “หม่ามี้” อาจเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาพวน แต่เกิดการสูญไปจากภาษาพวนที่พูดในหมู่บ้านฝายมูลเมื่อนานมาแล้วก็เป็นได้

- คำที่ 2/214. “ตาต๋ม” : ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานวิจัยของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) มีคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ตาต๋ม” จำนวน 3 คำ ได้แก่ คำว่า “ตาต๋ม” [taa³⁴ tum²²] “ต๋มมอ” [tum²² mow⁴⁵] และ “ตาต๋มมอ” [taa³⁴ tum²² mow⁴⁵] ในขณะที่ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) มีการใช้คำว่า “ตาต๋ม” [ta:³³ tum²²] เฉพาะในผู้พูดวัยกลางคนและวัยรุ่น และมีคำว่า “ตาปอม” [ta:³³ po:m²²] ในการพูดของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำศัพท์เดิมที่ใช้เรียก “ตาต๋ม” ในภาษาพวน คือ คำว่า ต๋มมอ” [tum²² mow⁴⁵] หรือ “ตาต๋มมอ” [taa³⁴ tum²² mow⁴⁵]

ส่วนภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการใช้คำศัพท์ในความหมายว่า “ตาต๋ม” 2 คำ ได้แก่ คำว่า “ตาต๋น” [ta:³⁵ tim³⁵] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมือง ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีคำว่า “ปมเพียะ” [pom³⁵ phia²²] หรือ “โปมเพียะ” [po:m³⁵ phia²²] ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงคนเดียว และมีคำว่า “ตาต๋ม” [ta:³⁵ tum²²] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น และในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ตาต๋ม” ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) จะเห็นได้ว่า ไม่มีคำว่า “ตาต๋มมอ” หรือ “ต๋มมอ” แต่อย่างใด และเป็นไปได้ว่า คำว่า “ปมเพียะ” หรือ “โปมเพียะ” อาจมีความสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งกับคำว่า “ตาปอม” ซึ่งปรากฏในภาษาพวนในงานที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าในที่นี้จะยังไม่สามารถสรุปชัดเจนได้ว่า คำศัพท์เดิมที่ใช้เรียก “ตาต๋ม” ในภาษาพวนคือคำใด แต่ประเด็นที่สันนิษฐานได้คือ แม้แต่คำว่า “ตาต๋ม” ที่ปรากฏในภาษาพวนในงานอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ดังกล่าวข้างต้นก็อาจเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกัน และอีกประเด็นที่อาจสันนิษฐานได้จากการเปรียบเทียบคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ตาต๋ม” ในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา คือ คำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์เดิมที่ใช้เรียก “ตาต๋ม” ในภาษาพวนอาจเกิดการสูญไปจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แล้วก็เป็นได้

- คำที่ 2/370. “มะละกอ”: คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมืองและอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และภาษาพวนที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในงานวิจัยของอุทัยวรรณ ตันหยง (2526) ที่มีความหมายว่า “มะละกอ” คือคำว่า “มะหุ่ง”

[ma²² huŋ²²] เช่นเดียวกับพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) ที่รวบรวมคำว่า “หม่าหุ่ง” ไว้ด้วย ในขณะที่ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ศึกษาในงานของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) มีการใช้ทั้งคำว่า “มะหุ่ง” [ma³³ huŋ²²] และ “มะละกอ” [ma³³ la³³ ko:³³] ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่คำว่า “มะละกอ” เป็น คำยืมภาษาไทย มาตรฐาน

เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า ไม่มีผู้พูดภาษา พวนในหมู่บ้านฝายมูลรุ่นอายุใดที่ใช้คำว่า “มะหุ่ง” หรือ “หม่าหุ่ง” แต่มีการใช้คำว่า “ก้วยเทศ” ซึ่ง ในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมืองและผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ออกเสียงคำยืม ดังกล่าวตามโดยปรับใช้เสียงพยัญชนะและสระตามระบบเสียงของภาษาคำเมืองคือ ออกเสียงเป็น “โก้ยเต็ด” [ko:y⁴¹² te:t³¹] หรืออาจมีการลดรูปพยางค์แรก และมีการออกเสียงพยัญชนะต้นของ พยางค์แรกแปรไปเป็นคำว่า “ชะเทศ” [kha-te:t³¹] รวมทั้งมีการเติมพยางค์หน้าซึ่งใช้เรียกผักหรือ ผลไม้ประกอบกับการลดรูปพยางค์แรกเป็นคำว่า “มะกะเทศ” [ma-ka-te:t³¹]

จากหลักฐานการใช้คำว่า “มะหุ่ง” หรือ “หม่าหุ่ง” ที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาไทยพวน และในงานวิจัยที่ผ่านมา ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์เดิมที่มีความหมายว่า “มะละกอ” ในภาษา พวน ได้แก่ คำว่า “หมากหุ่ง” ซึ่งในภาษาพวนบางถิ่นอาจมีการลดรูปพยางค์แรกเป็น “มะหุ่ง” หรือ “หม่าหุ่ง” และคำศัพท์เดิมดังกล่าวได้เกิดการสูญไปจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เมื่อนานมาแล้ว โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้พูดนำคำยืมภาษาคำเมืองมาใช้แทนไปโดยปริยาย

ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

- คำที่ 1/161. “มันสำปะหลัง” : ในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) ได้รวบรวมคำว่า “มันตัน” ซึ่งมีความหมายว่า “มันสำปะหลัง” ไว้ด้วย แต่ในภาษาลาวที่พูด ในหมู่บ้านน้ำบัวในงานวิจัยนี้ ไม่พบการใช้คำว่า “มันตัน” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแต่ อย่างไม่ และเมื่อสอบถามจากผู้พูดภาษาลาวคนอื่น ๆ ก็ไม่พบการใช้คำดังกล่าว และมีเพียงการใช้คำ ว่า “มันต้าง” [man^{232/23} ta:ŋ^{35?}] และ “ต้าง” [ta:ŋ^{35?}] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีการใช้คำว่า “มันสำปะหลัง” [man^{232/23} sam^{434/34} pa-laŋ^{434/34}] ซึ่งเป็นคำยืม ภาษาไทยมาตรฐาน และผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) บางคนใช้เฉพาะคำว่า “มัน” [man^{232/23}] เท่านั้น ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “มันตัน” เกิดการสูญไปจากภาษาลาว (หมู่บ้าน น้ำบัว) แล้ว และผู้พูดภาษาลาวในปัจจุบันมีการนำคำยืมจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานมา ใช้แทน

- คำที่ 1/165. “ยอ (น.)” : ในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) ได้ รวบรวมคำที่มีความหมายว่า “ยอ (น.)” ไว้ ได้แก่ คำว่า “กะดุ้ง” และ “สะดุ้ง” สอดคล้องกับภาษา ลาวอีสาน (ถิ่นจังหวัดอุดรธานี) ที่ผู้วิจัยพูดเป็นภาษาแม่ซึ่งเรียก “ยอ (น.)” ว่า “สะดุ้ง” แต่จาก การศึกษาคำศัพท์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในงานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้ เฉพาะคำว่า “จำ” [cam^{232/23}] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นคำยืมภาษาคำเมือง แต่ไม่ปรากฏการใช้คำว่า “กะดุ้ง” หรือ “สะดุ้ง” ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แต่อย่างใด ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ที่คำว่า

“กะดุ้ง” หรือ “สะดุ้ง” สูญไปจากภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แล้ว โดยผู้พูดภาษาลาวนำคำว่า “จำ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองมาใช้แทนโดยสิ้นเชิง

- คำที่ 2/418. “โรงพยาบาล”: ในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้บรรจุคำที่มีความหมายว่า “โรงพยาบาล (น.)” ไว้ คือ คำว่า “โรงหมอ” [hó:ŋ mǝ:] แต่ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่มีคำว่า “โรงหมอ” ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ แต่พบการใช้คำว่า “โรงบาล” [lo:ŋ^{232/23} ba:n^{232/23}] และคำว่า “โรงพยาบาล” [lo:ŋ^{232/23} pha-ya:^{232/23} ba:n^{232/23}] ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ที่คำว่า “โรงหมอ” สูญไปจากภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เมื่อนานมาแล้ว

เมื่อพิจารณาลักษณะการปรากฏของคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 5 ลักษณะที่นำเสนอมาข้างต้น ได้แก่ (1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน (2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก (3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน (4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบหรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว และ (5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษาแล้ว จะเห็นได้ว่า การปรากฏของคำศัพท์แต่ละลักษณะปรากฏเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ปรากฏมากที่สุด (20 คำ) รองลงมาคือ ลักษณะที่ 3 (17 คำ) ลักษณะที่ 5 (10 คำ) ลักษณะที่ 2 (4 คำ) และลักษณะที่ 4 (3 คำ) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการปรากฏของคำศัพท์ในลักษณะต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า คำศัพท์ที่มีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะสูญไปจากภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน และคำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน

5.5 สรุป

ในการศึกษาวิจัยการแปรทางศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภотаวังผา) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภотаวังผา) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภотаวังผา) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภотаวังผา) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา) ในที่นี้ได้เปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังกล่าว และได้นำเสนอผลการเปรียบเทียบในหัวข้อ 5.1 และการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นของผู้พูด 3 รุ่นอายุในหัวข้อ 5.2 รวมทั้งได้นำผลการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ดังกล่าวมาเป็นข้อมูลในการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาในอนาคตซึ่งได้นำเสนอเนื้อหาในหัวข้อที่ 5.3 และการสันนิษฐานเกี่ยวกับการสูญของคำศัพท์ในหัวข้อที่ 5.4 ในที่นี้จะสรุปเนื้อหาทั้ง 4 ตอนเพื่อให้เห็นผลการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ การสันนิษฐาน

การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ รวมทั้งการสูญของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวมดังนี้

5.5.1 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

จากการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมทั้งคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ทำให้เห็นภาพรวมของการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาพวน (94.1%) ภาษาจีน (94.0%) ภาษาลาว (93.5%) ภาษาคำเมือง (90.0%) และภาษาลื้อ (89.6%) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษานั้นค่อนข้างใกล้เคียงกัน

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์โดยรวมทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ที่มีจำนวนคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 800 คำ (คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ + คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ) กับคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักอีก 4,271 คำ ทำให้มีคำศัพท์ในรายการคำทั้ง 2 ชุดรวมทั้งสิ้น 5,071 คำ (คำศัพท์หลักจำนวน 800 คำ + คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักจำนวน 4,271 คำ) โดยพิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่น 2 ภาษา และคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา พบข้อสรุปว่า มีคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามากที่สุดคือ 1,098 คำหรือคิดเป็น 21.7% เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งจะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวปรากฏมากที่สุด คือ จำนวน 686 คำ (13.5%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวนจำนวน 619 คำ (12.2%) ภาษาลื้อจำนวน 376 คำ (7.4%) ภาษาคำเมืองจำนวน 362 คำ (7.1%) และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาจีนมีจำนวนน้อยที่สุดคือ 261 คำ (5.2%) เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่น 2 ภาษาพบว่า คำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาวมีมากที่สุดคือ 122 คำ (2.4%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่น 3 ภาษานั้น ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีมากที่สุดคือ 77 คำ (1.5%) เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 4 ภาษาพบว่า คำศัพท์ที่ใช้ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนปรากฏมากที่สุดคือมีจำนวน 164 คำ (3.2%) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนพูดอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ในอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จึงอาจเกิดการยืมคำศัพท์จากภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง โดยเฉพาะการยืมคำจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำศัพท์ที่สรุปจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ทั้งคำศัพท์หลักที่มีทั้งสิ้น 800 คำ และคำศัพท์ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เช่น คำกลายหรือคำที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์หลัก คำยืม และคำอื่น ๆ พบว่า ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีจำนวนคำศัพท์เพิ่มขึ้นจากคำศัพท์หลักเป็นจำนวน 4-5 เท่า โดยภาษาพวนมีการแปรของคำศัพท์ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาลาว ภาษาจีน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อเป็นภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏน้อยที่สุด

5.5.2 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นของผู้พูด 3 รุ่นอายุ

ผลการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันดังนี้ (1) ใช้เฉพาะ “คำเดิม” (2) ใช้เฉพาะ “คำกลาย” (3) ใช้เฉพาะ “คำยืม” (4) ใช้เฉพาะ “คำใหม่” (5) ใช้เฉพาะ “คำอื่น ๆ” หรือคำที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา และ (6) ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมา ข้างต้นร่วมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่ เป็นต้น

ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยสรุปรวมข้อมูลคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า ภาษาไทยถิ่นบางภาษามีการใช้คำศัพท์บางรูปแบบปรากฏมากน้อยคล้ายคลึงกัน และแตกต่างจากภาษาถิ่นภาษาอื่น สรุปได้ดังนี้

- 1) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมร่วมกับคำยืม ได้แก่ ภาษาคำเมืองซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 25.8% และรูปแบบที่ 7 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.7% และภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 24.5% และรูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 23.0%
- 2) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม ได้แก่ ภาษาลาวซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 21.1% และรูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.4%
- 3) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมและคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาจีนซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 18.6% รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 15.1% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.0%
- 4) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาพวนซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 14.3% รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 13.7% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.5%

เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวมโดยยึดตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาจีนและภาษาพวนมีความหลากหลายมากกว่ารูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษา

คำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาว กล่าวคือ ในภาษาจีนและภาษาพวน มีทั้งการใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำเดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย รวมทั้งการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ในขณะที่ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาวมีเพียงการใช้เฉพาะคำเดิม และการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมเท่านั้น

เมื่อวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมคำศัพท์จากทั้งรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่า 50% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแล้ว สามารถสรุปลำดับภาษาไทถิ่นที่มีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ภาษาลื้อ มีการใช้เฉพาะคำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ย 527 คำ (65.9%) รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง 479 คำ (59.9%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับภาษาจีนที่มีการใช้คำศัพท์เดิมจำนวนโดยเฉลี่ย 476 คำ (59.5%) ส่วนภาษาไทถิ่นที่มีการใช้คำศัพท์เดิมรองลงมาคือ ภาษาพวน 434 คำ (54.3%) และภาษาลาว 416 คำ (52.0%) ตามลำดับ

ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์โดยสรุปรวมทั้งข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ทำให้สามารถจำแนกรูปแบบการแปรของคำศัพท์ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการแปร ได้แก่ กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) และการละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) กลุ่มที่ 2 การแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) การแปรของเสียงสระ (vowel variation) การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword) คำยืมภาษาไทถิ่นภาษาอื่น การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) และการแปรทางความหมาย (semantic variation)

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรของคำศัพท์ทั้ง 13 รูปแบบในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาพบว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏตั้งแต่ 9%-10% ขึ้นไปส่วนใหญ่เป็นการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษา และมีการแปรของคำศัพท์บางรูปแบบเท่านั้นที่เกิดจากปัจจัยภายในหรือการออกเสียงให้ง่ายขึ้น การแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

- 1) ภาษาคำเมือง มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.5%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.5%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (12.0%)
- 2) ภาษาลื้อ มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 2 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่

- 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (23.8%) และรูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (11.8%)
- 3) ภาษาจีน มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (29.8%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (17.3%) รูปแบบที่ 7 การแปรของเสียงสระ (11.0%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (9.1%)
- 4) ภาษาพวน มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 6 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (24.4%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (14.9%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.9%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (11.0%) รูปแบบที่ 5 การละหรือการลดพยางค์ (9.8%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.7%)
- 5) ภาษาลาว มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 5 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.3%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (20.8%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (15.8%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (15.3%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.4%)

หากพิจารณาในภาพรวม จะเห็นได้ว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปและปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐานและการปนกันของคำศัพท์ซึ่งในนี้ ได้แก่ การใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืม

ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏ 9%-10% ขึ้นไปในภาษาไทยถิ่นบางภาษา ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะซึ่งปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว (ในภาษาลื้อมีการแปรของเสียงพยัญชนะปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 5.0% เท่านั้น)

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาว ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาคำเมือง และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากในภาษาไทยถิ่นเพียง 1 ภาษาเท่านั้น ได้แก่ การแปรของเสียงสระในภาษาจีน และการละหรือการลดพยางค์ในภาษาพวน

จากการเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในภาพรวมดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว ภาษาพวน ภาษาจีน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่ว่า ภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากยึดตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์โดยรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 800 คำในงานวิจัยนี้ อาจกล่าวได้ว่า ภาษาที่มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้มากที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว รองลงมาคือ ภาษาพวน และภาษาจีน ส่วนภาษา

คำเมืองและภาษาล้านนั้นมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์เช่นเดียวกันแต่อาจอยู่ในระดับที่น้อยกว่าภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว

5.5.3 สันนิษฐานการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตในงานวิจัยนี้ยึดตามการพิจารณารูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งได้จากผลการวิเคราะห์คำศัพท์ทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้เป็นหลักและเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาวิจัยหรือรวบรวมไว้

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตในที่นี้สรุปตามรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา มีดังนี้ (1) การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) และการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) (2) การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การยืมคำศัพท์ (lexical borrowing) ตัวอย่างเช่น คำยืมภาษาไทยมาตรฐานในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา คำยืมภาษาคำเมืองในภาษาล้าน ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งคำยืมภาษาล้านในภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีการปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ (vowel variation) การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic shift) และการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) ซึ่งล้วนแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษาทั้งสิ้น

5.5.4 การสูญของคำศัพท์

ผลการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาล้าน ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว พบว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาต่างก็ยืนยันว่า เป็นคำศัพท์ที่ไม่ค่อยใช้แล้ว และคำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (กลุ่มสูงอายุ) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (กลุ่มวัยกลางคน) และรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) แทบไม่ค่อยใช้ หรือไม่เคยใช้เลย ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์กลุ่มดังกล่าวอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคต

คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามี 5 ลักษณะ ได้แก่ (1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน (2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก (3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน (4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว และ (5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษา

การปรากฏของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแต่ละลักษณะปรากฏเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะที่ 3, 5, 2 และ 4 ตามลำดับ คำศัพท์ที่มีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะสูญไปจากภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน และคำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน

บทที่ 6

การแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น

นอกจากการศึกษาวិเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์แล้ว งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งคือ วิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งเปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยนำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบด้วย

การเก็บข้อมูลทางเสียงในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจำนวน 2 ชุด ได้แก่ รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ (จำนวน 1,024 คำ) และรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ (จำนวน 240 คำ) ซึ่งประกอบด้วยรายการคำ 2 ชุด คือ รายการคำที่ดัดแปลงจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เกดนี (Gedney, 1972) และรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (ดูรายละเอียดในบทที่ 3) รวมทั้งการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากถ้อยคำต่อเนื่องเพื่อใช้ยืนยันผลการวิเคราะห์การแปรของเสียงวรรณยุกต์จากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 2 ชุดดังกล่าว

กรณีของเสียงพยัญชนะและสระ งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะเสียงพยัญชนะและสระที่ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา หรือภาษาไทยถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างกัน และเป็นเสียงพยัญชนะและสระที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลง ในที่นี้สันนิษฐานโดยยึดตามข้อมูลทางเสียงในภาษาไทยถิ่นที่ผู้วิจัยเคยศึกษาวิเคราะห์จากคำศัพท์ในศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน (ธีระพันธ์ ล.ทองคำ และคณะ, 2550) และสังเกตเห็นว่าพยัญชนะและสระบางหน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีการแปรและมีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากภาษาไทยถิ่นบางภาษามีหน่วยเสียงพยัญชนะและสระแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ งานวิจัยนี้จึงเลือกศึกษาวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะและสระดังกล่าว

เสียงพยัญชนะและสระที่ศึกษาในงานวิจัยนี้จึงสรุปได้ดังตารางที่ 151¹³⁴ โดยมีหมายเหตุระบุไว้ด้วยว่า มีเสียงพยัญชนะและสระชุดใดที่ใช้เก็บข้อมูลเฉพาะในภาษาไทยถิ่นบางภาษา และมีเสียงพยัญชนะและสระชุดใดที่เก็บข้อมูลจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลในภาษาไทยถิ่นบางภาษา เนื่องจากพยัญชนะและสระบางชุดเป็นลักษณะที่ปรากฏเฉพาะในภาษาไทยถิ่นบางภาษาเท่านั้น

¹³⁴ ดูจำนวนคำทดสอบเสียงพยัญชนะและสระในตารางที่ 75 ในบทที่ 3

ตารางที่ 151 เสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้

ชุดที่	เสียงพยัญชนะและสระที่ใช้ทดสอบ	หมายเหตุ
1.	[ph-, th-, ch-, kh-] : [p-, t-, c-, k-] และ [s-] : [ch-]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด
1.1	[ph-] : [p-]	
1.2	[th-] : [t-]	
1.3	[ch-] : [c-], [ch-] : [s-]	
1.4	[kh-] : [k-]	
2.	[kh-] : [h-]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลในภาษาพวน
3.	[h-] : [r-] : [l-]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด
4.	[kw-, khw-, sw-, ɲw-, ɲw-, tw-, thw-, cw-, ʔw-, lw-, yw-]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลในภาษาคำเมือง
5.	[iə, iə, uə] : [ə:, e:, o:] และ [iə] : [iə]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด
5.1	[iə] : [ə:] และ [iə] : [iə]	
5.2	[iə] : [e:]	
5.3	[uə] : [o:]	
6.	[ay] : [aə]	เก็บข้อมูลในภาษาพวนและภาษาลาว
7.	[e, o] : [i, u]	เก็บข้อมูลในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลในภาษาลื้อและภาษาขึ้น
7.1	[e] : [i]	
7.2	[o] : [u]	

การวิเคราะห์การแปรของเสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการเช่นเดียวกับการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ กล่าวคือ ใช้วิธีการเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระที่ใช้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีความเหมือนหรือความต่างกันอย่างไร รวมทั้งเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมามาเพื่อที่จะสามารถสืบค้นได้เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาว่า กรณีที่ภาษาไทถิ่นมีการใช้เสียงพยัญชนะและสระเหมือนกัน ความเหมือนดังกล่าวเป็นลักษณะที่มีมาแต่เดิม หรือเป็นความเหมือนที่

เกิดจากการยืมเสียงพยัญชนะหรือสระจากภาษาอื่นมาใช้ หากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีการใช้เสียงพยัญชนะและสระต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นบางภาษาใช้เสียงพยัญชนะและสระแตกต่างจากภาษาอื่น ก็จะตรวจสอบให้เห็นว่า ความต่างดังกล่าวเกิดขึ้นจากการแปรของเสียงพยัญชนะและสระหรือไม่ นอกจากนี้ยังจะใช้เกณฑ์ลักษณะทางเสียงในภาษาไทดั้งเดิมและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่เคยมีผู้สืบสร้างไว้มาเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบให้เห็นว่า เสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้มีการแปรหรือเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร โดยในที่นี้จะยึดเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทดั้งเดิมโดยเน้นภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจากการสืบสร้างของแม่ สารีวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟิง กวย ลี (Li, 1977) เป็นหลัก

ส่วนการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ด้วยการฟัง และตรวจสอบความถูกต้องของการฟังด้วยการใช้โปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT (Version 4.4.19) เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ และใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2007 ช่วยในการแปลงผลให้เป็นกราฟเส้น และการวิเคราะห์ตีความเกี่ยวกับการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในที่นี้มีวิธีการคือ หากผู้บอกภาษาออกเสียงคำ ๆ ใดด้วยวรรณยุกต์มากกว่า 1 เสียงและหากผู้วิจัยตรวจสอบแล้วพบว่า เป็นการออกเสียงที่สม่ำเสมอ ไม่ใช่เป็นความผิดพลาดหรือความบังเอิญ ก็จะตัดสินใจให้วรรณยุกต์นั้น ๆ มีการแปร (ดูรายละเอียดในบทที่ 3 หัวข้อ 3.3)

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่นำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การใช้คำยืมจากภาษาอื่น ๆ เข้ามาใช้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ในที่นี้จะนำคำยืมต่าง ๆ ดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมด้วย หากเป็นคำยืมที่มีการใช้เสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ที่สันนิษฐานว่าอาจมีการแปรและการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น คำว่า “เรื่อย ๆ” ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ใช้คำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม คือ คำว่า [tik³⁵ tik³⁵] หรือ [tew^{31/31?} tew^{31/31?}] แต่มีผู้พูดภาษาคำเมืองในหมู่บ้านท่าคำสองเพียงบางคนเท่านั้นที่ใช้คำศัพท์ดังกล่าว ในขณะที่ผู้พูดคนอื่น ๆ ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า [liəy^{31/31?} liəy^{31/31?}] หรือ [ləy³¹ ləy³¹] ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงคำยืมดังกล่าวโดยมีการแปรของเสียงสระระหว่างสระ [iə] และสระ [ə:] ในงานวิจัยนี้จะนำคำยืมดังกล่าวมาวิเคราะห์ด้วย เนื่องจากเป็นตัวอย่างการใช้คำศัพท์ที่แสดงให้เห็นการแปรของเสียงสระได้ด้วย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์การแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในบทที่ 6 นี้ จะเรียงลำดับการนำเสนอให้เห็นระบบเสียงในภาพรวมของภาษาไทถิ่นภาษานั้น ๆ ก่อน แล้วจึงนำเสนอเกี่ยวกับการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์กี่หน่วยเสียงอะไรบ้าง และมีการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์หรือไม่ การแปรมีลักษณะอย่างไรบ้าง และการแปรลักษณะต่าง ๆ มีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง

การนำเสนอผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการแปรทางเสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้จะใช้วิธีการนำเสนอให้เห็นจำนวนและคำร้อยละของการใช้เสียงพยัญชนะและสระในแต่ละภาษาที่คำนวณ

รวมจากข้อมูลของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุ รุ่นอายุละ 5 คน รวมทั้งนำเสนอจำนวนและคำร้อยละของการใช้เสียงพยัญชนะและสระที่มีการแปรโดยคำนวณเป็นค่าเฉลี่ยของแต่ละรุ่นอายุด้วย

ตัวอย่างการคำนวณจำนวนและร้อยละของการใช้เสียงพยัญชนะและสระ เช่น คำศัพท์ที่ใช้เก็บข้อมูลหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ ในภาษาไทยถิ่นในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 72 คำ เมื่อใช้เก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา อาจมีบางกรณีที่ผู้พูดไม่ได้ใช้คำตามที่กำหนดไว้ในรายการคำ แต่ใช้คำอื่นแทนซึ่งคำที่จัดเป็นคำอื่น ๆ ดังกล่าวไม่มีการใช้พยัญชนะ /p-/ และไม่สามารถนำมาวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ ได้ ดังนั้นข้อมูลการใช้พยัญชนะ /p-/ ที่ได้จากการผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุจึงมีจำนวนไม่เท่ากัน เพื่อให้เห็นภาพรวมของการใช้พยัญชนะดังกล่าว ในงานวิจัยนี้จึงใช้วิธีการคำนวณจำนวนคำศัพท์โดยรวมจากผู้พูดจำนวน 5 คนในแต่ละรุ่นอายุ แล้วคิดจำนวนคำศัพท์เป็นร้อยละ หลังจากนั้นจึงคำนวณค่าเฉลี่ยของการใช้พยัญชนะที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ ทั้งหมด

ตัวอย่างเช่น ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ จำนวน 2 เสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] และเมื่อคำนวณจำนวนคำศัพท์ที่ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุใช้เสียงแปรแต่ละเสียงดังกล่าวในภาพรวม ได้ผลลัพธ์คือ คำศัพท์ที่ผู้พูดรวม 5 คนในแต่ละรุ่นอายุใช้เสียงพยัญชนะ [p-] มีจำนวนดังนี้ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะ [p-] จำนวนรวม 253 คำ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 รวม 242 คำ และ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 รวม 222 คำ และเมื่อคำนวณเป็นร้อยละจะได้ผลลัพธ์ร้อยละของคำศัพท์ที่ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุใช้เสียงพยัญชนะ [p-] คือ 85.5%, 76.8% และ 70.3% ตามลำดับ ส่วนการใช้เสียงแปร [ph-] นั้น ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 รวม 5 คนใช้คำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะ [ph-] รวม 43 คำหรือคิดเป็น 14.5% ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 รวม 5 คนใช้คำศัพท์จำนวน 62 คำหรือคิดเป็น 19.7% และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 รวม 5 คนใช้คำศัพท์จำนวน 81 คำหรือคิดเป็น 25.6% หลังจากนั้นจึงจะนำจำนวนคำศัพท์และร้อยละดังกล่าวไปคำนวณหาค่าเฉลี่ยของการใช้เสียงแปรแต่ละเสียง เช่นในกรณีนี้ ภาษาคำเมืองมีคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เสียงแปร [p-] โดยเฉลี่ย 239 คำ หรือคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 77.5% และใช้เสียงแปร [ph-] ในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 62 คำหรือคิดเป็น 19.9% เป็นต้น

สำหรับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแปรของวรรณยุกต์ ในงานวิจัยนี้จะไม่ใช้วิธีการคำนวณด้วยคำร้อยละเหมือนการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ แต่จะนำเสนอให้เห็นตัวอย่างการใช้วรรณยุกต์ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุในภาพรวมเท่านั้น เนื่องจากจำนวนคำที่ใช้สำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์มีจำนวนจำกัด และตัวอย่างบางส่วนนำมาจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ หากนำมารวมกันและคำนวณออกมาเป็นคำร้อยละอาจทำให้เกิดผลที่คลาดเคลื่อนได้

เนื้อหาเกี่ยวกับระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีรายละเอียดดังนี้

6.1 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียง รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35–50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15–25 ปี) มีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 ระบบเสียงภาษาคำเมือง

6.1.1.1 ระบบพยัญชนะในภาษาคำเมือง

ระบบพยัญชนะของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง พยัญชนะควบกล้ำ 9 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวแสดงในตารางที่ 152 ต่อไปนี้ ตารางที่ 152 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาคำเมือง

ตำแหน่งเกิดเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริม ฝีปาก	ริมฝีปาก- ฟันบน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
เสียงกัก	/p/ /ph/ /b/		/t/ /th/ /d/	/c/	/k/ /kh/ ¹³⁵	/ʔ/
เสียงนาสิก	/m/		/n/	/ɲ/	/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก		/f/	/s/			/h/
เสียงข้างลิ้น			/l/			
เสียงเปิด		/w/		/y/		

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ: /kw-, khw-, cw-, ʔw-, ɲw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/

ผลการวิเคราะห์ระบบพยัญชนะในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) พบข้อสรุปว่า พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 9 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ɲ, -w, -y/

¹³⁵ ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีหน่วยเสียงพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh/ ซึ่งมีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นเสียงเสียดแทรก [x] กล่าวคือ ในคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh/ ผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนออกเสียงเป็นเสียงใดเสียงหนึ่งอย่างชัดเจน คือเป็นเสียงกัก [kh] หรือ [x] และมีบางคนที่ออกเสียงคำด้วยพยัญชนะทั้งสองเสียงสลับไปมาแบบแปรอิสระ (free variation)

6.1.1.2 ระบบสระในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์ระบบสระในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) แสดงให้เห็นว่า ในภาษาคำเมืองมีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง โดยแยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง นอกจากนี้ในภาษาคำเมืองยังมีสระประสมสองเสียง 3 หน่วยเสียง สระเดี่ยวในภาษาคำเมืองแสดงในตารางที่ 153

ตารางที่ 153 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาคำเมือง

ตำแหน่งของลิ้น ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	/i/, /i:/	/i/, /i:/	/u/, /u:/
กลาง	/e/, /e:/	/ə/, /ə:/	/o/, /o:/
ต่ำ	/ɛ/, /ɛ:/	/a/, /a:/	/ɔ/, /ɔ:/

หน่วยเสียงสระประสมสองเสียง: /ia, ia, ua/

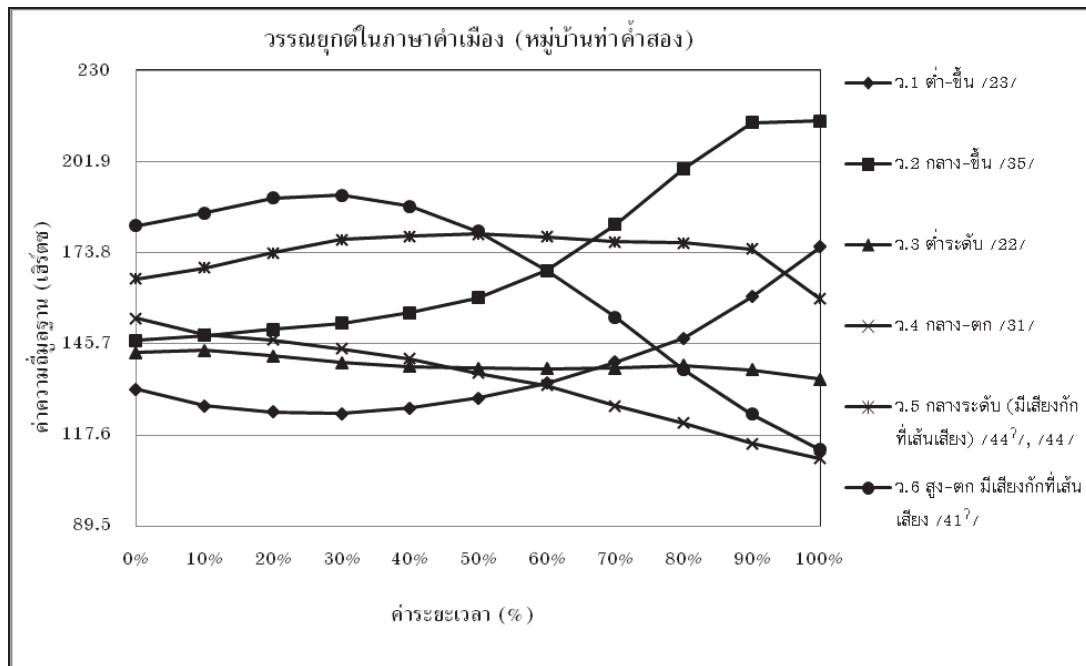
6.1.1.3 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์พบว่า ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A12
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A34 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44 [?] / หรือ /44/	ปรากฏในช่อง C123 (/44 [?] /) และ DS4 (/44/)
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41 [?] /	ปรากฏในช่อง C4

สัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ในรูปแบบของกราฟเส้นแสดงระดับเสียง 5 ระดับซึ่งดัดแปลงจากการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT และแปลงผลให้เป็นกราฟเส้นด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 แสดงในภาพที่ 99 ต่อไปนี้¹³⁶

¹³⁶ กราฟเส้นแสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่นำมาเสนอในที่นี้ เป็นสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ที่เลือกจากผู้ออกภาษาเป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาถิ่นภาษาละ 1 คน

ภาพที่ 99 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงแสดงในภาพที่ 100 ต่อไปนี้¹³⁷

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /23/	ว.3 /22/	ว.5 /44 [?] /	ว.3 /22/	ว.2 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /35/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /31/	ว.6 /41 [?] /	ว.4 /31/	ว.5 /44/

ภาพที่ 100 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)

ภาพที่ 100 ข้างต้นแสดงให้เห็นลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ทั้งแนวดิ่งและแนวนอนในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) สรุปได้ดังนี้

¹³⁷ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง “กล่องวรรณยุกต์” วรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงพยัญชนะต้นและวรรณยุกต์ การบรรยายเกี่ยวกับลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นในบทที่ 2 หัวข้อ 2.4.1.3

การแยกเสียงรวมเสียงในแนวดิ่ง ได้แก่

A12-34

B123-4

C123-4

DL123-4

DS123-4

การรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่

B123=DL123

B4=DL4

A34=DS123

C123=DS4

6.1.2 การแปรทางเสียงในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์การแปรทางเสียงในภาษาคำเมืองที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แสดงให้เห็นว่า ภาษาคำเมืองมีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ปรากฏบางหน่วยเสียง มีรายละเอียดดังนี้

6.1.2.1 การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาคำเมือง

จากการศึกษาวิจัยการใช้เสียงพยัญชนะในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้พยัญชนะบางหน่วยเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวในภาษาคำเมืองที่มีการแปรมีทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียงและทุกหน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะต้น ได้แก่ /p-, t-, c-, k-, kh-, h-/ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำทุกหน่วยเสียงในภาษาคำเมือง ได้แก่ /kw-, khw-, cw-, ?w-, gw-, pw-, lw-, sw-, yw-/ การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ ในภาษาคำเมืองมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.1.2.1.1-6.1.2.1.7 ต่อไปนี้

6.1.2.1.1 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/

พยัญชนะริมฝีปากเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /p-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *b- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟิง กวย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /ph-/ (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.5)

จากการศึกษาการใช้พยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกัก

ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [p-] ซึ่งในที่นี้จัดให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง และเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 154

ตารางที่ 154 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ¹³⁸

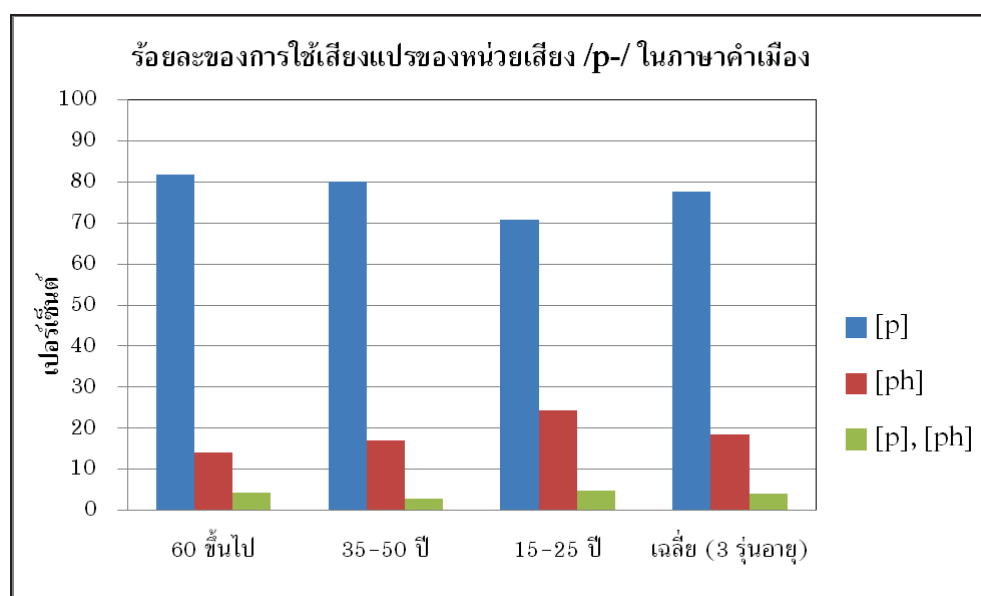
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
163. วัน <u>พ</u> ุธ	wan ²³ put ⁴⁴	wan ²³ put ⁴⁴	wan ²³ put ⁴⁴ , wan ²³ phut ⁴⁴
250. สะ <u>พ</u> าย	sa-pa:y ³⁵	sa-pa:y ³⁵	sa-pa:y ³⁵
252. สะ <u>ไ</u> ้	pay ^{41?} (lu:k ³¹ ~)	pay ^{41?} (lu:k ³¹ ~)	pay ^{41?} (lu:k ³¹ ~)
390. พ <u>ล</u> ู	pu: ³⁵	pu: ³⁵	pu: ³⁵ , phu: ³⁵
548. จังหวั <u>ด</u> แ <u>พ</u> ร์	pe: ³¹ (miəŋ ³⁵ ~)	pe: ³¹ (miəŋ ³⁵ ~)	pe: ³¹ (miəŋ ³⁵ ~), pe: ^{31?} (miəŋ ³⁵ ~)
589. พ <u>น</u> (หนึ~)	pon ^{41?}	pon ^{41?} , pon ^{44?}	pon ^{41?} , phon ^{41?}
909. พ <u>ว</u> ง (~ดอก <u>ไ</u> ้)	phuəŋ ³⁵	phuəŋ ³⁵	phuəŋ ³⁵
918. พ <u>อ</u>	po: ³⁵	po: ³⁵	po: ³⁵
958. พ <u>า</u>	pa: ³⁵ , pha: ³⁵	pa: ³⁵	pa: ³⁵
1,016. แม <u>ล</u> ง <u>ก</u> ู้	me:ŋ ²³ pu: ³¹	me:ŋ ²³ pu: ³¹ , me:ŋ ²³ phu: ³¹	me:ŋ ²³ pu: ^{41?} , me:ŋ ²³ phu: ³¹

เมื่อพิจารณาการใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงแปรของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [p-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ph-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 155 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 101

¹³⁸ ตัวเลขที่กำกับหน้าความหมายของคำแสดงลำดับของคำในรายการคำที่ใช้เก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงพยัญชนะและสระ

ตารางที่ 155 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[p]	252	81.8	248	80.0	220	70.7	240	77.5
[ph]	43	14.0	53	17.1	76	24.5	57	18.5
[p], [ph]	13	4.2	9	2.9	15	4.8	12	4.0
รวม	308	100	310	100	311	100	310	100

ภาพที่ 101 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 155 และภาพที่ 101 แสดงให้เห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 310 คำ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คำที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [p-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 240 คำหรือคิดเป็น 77.5% ส่วนคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ph-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 57 คำหรือคิดเป็น 18.5% ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [p-] และ [ph-] มีเพียง 12 คำหรือคิดเป็น 4.0% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ ทั้ง 3 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [p-] มากถึง 81.8% และ 80% ตามลำดับ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะดังกล่าวน้อยกว่าคือคิดเป็น 70.7%

ในทางกลับกัน การใช้พยัญชนะต้น [ph-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (24.5%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (17.1%) และรุ่นอายุที่ 1 (14.0%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (4.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 1 (4.2%) และรุ่นอายุที่ 2 (2.9%) ตามลำดับ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 สามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 การใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จึงได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าอีก 2 รุ่นอายุ

6.1.2.1.2 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/

นอกจากการแปรของพยัญชนะ /p-/ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ยังมีการแปรของพยัญชนะปุ่มเหงือกเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /t-/ ด้วย หน่วยเสียงพยัญชนะ /t-/ ในภาษาคำเมืองมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *d- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /th-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [t-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง และเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [th-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับกรณีของเสียงแปร [ph-] ที่กล่าวถึงข้างต้น ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 156

ตารางที่ 156 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

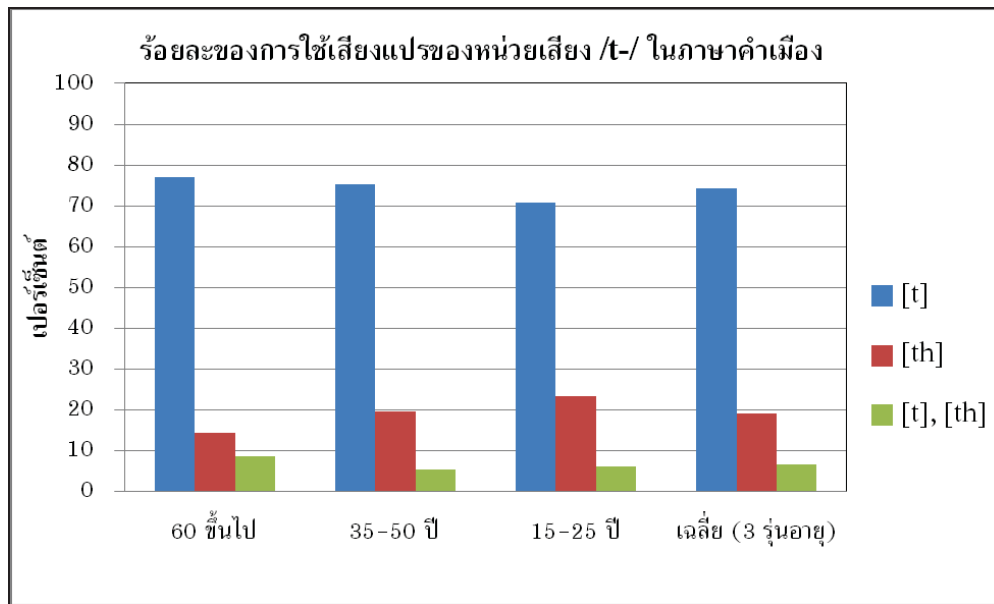
รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
315. ทน/โตน (= เตี้ย)	to:n ³⁵ (luuk ³¹ ~)	to:n ³⁵ (luuk ³¹ ~)	to:n ³⁵ (luuk ³¹ ~)
332. ท้วง	tak ⁴⁴ tuəŋ ^{41?} , tuəŋ ^{41?}	tak ⁴⁴ tuəŋ ^{41?} , tuəŋ ^{41?}	tak ⁴⁴ tuəŋ ^{41?} , thuəŋ ^{41?}
497. ท่อง	toŋ ³¹ , thoŋ ³¹	thoŋ ³¹	thoŋ ³¹ , thoŋ ^{31?}
608. ที่	ti: ³¹	ti: ³¹	ti: ³¹ , ti: ^{31?}

ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3
612. ทะเล	tha-le: ³⁵	tha-le: ³⁵	tha-le: ³⁵
634. ทัน (= พุทรา)	ma-tan ³⁵	ma-tan ³⁵	ma-tan ³⁵
748. ทอง	to: ³⁵ , tho: ³⁵	tho: ³⁵	tho: ³⁵
754. ทอน (~เงิน)	tho:n ³⁵	tho:n ³⁵	tho:n ³⁵
780. ทาน (= ไข่)	ta:n ³⁵ (hi: ^{44?} ~)	ta:n ³⁵ (hi: ^{44?} ~)	ta:n ³⁵ (hi: ^{44?} ~), tha:n ³⁵ (hi: ^{44?} ~)
812. เทวดา	te: ³⁵ wa-da: ³⁵ , the: ³⁵ wa-da: ³⁵	te: ³⁵ wa-da: ³⁵ , the: ³⁵ wa-da: ³⁵	te: ³⁵ wa-da: ³⁵ , the: ³⁵ wa-da: ³⁵

เมื่อพิจารณาการใช้เสียงแปรของพยัญชนะ /t-/ อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุนอายุ มีการใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงแยกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [t-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [th-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุนอายุ แสดงในตารางที่ 157 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละลักษณะของผู้พูดทั้ง 3 รุนอายุ แสดงในภาพที่ 102

ตารางที่ 157 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุนอายุ

รุนอายุ \ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุนอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[t]	257	76.9	255	75.2	236	70.6	249	74.2
[th]	48	14.4	66	19.5	78	23.4	64	19.1
[t], [th]	29	8.7	18	5.3	20	6.0	22	6.7
รวม	334	100	339	100	334	100	335	100

ภาพที่ 102 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 157 และภาพที่ 102 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 335 คำ ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [t-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 249 คำ (74.2%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [th-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 64 คำ (19.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [t-] และ [th-] มีจำนวน 22 คำ (6.7%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏน้อยที่สุด

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /t-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [t-] มากที่สุด (76.9%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (75.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (70.6%) ตามลำดับ ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [th-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (23.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (19.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (14.4%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย คือ ต่ำกว่า 10% โดยรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้เสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] มากที่สุด (8.7%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (6.0%) และรุ่นอายุที่ 2 (5.3%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้พยัญชนะ [th-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] ที่นำเสนอในข้างต้น

6.1.2.1.3 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/

พยัญชนะเพดานแข็งเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /c-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเพดานแข็ง เสียงกักก้อง *j-¹³⁹ ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษา

¹³⁹ ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ใช้สัทอักษร *j- และในที่นี้ใช้สัทอักษร *j- แทน

ไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟ้ง กวย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับในภาษาลื้อ และภาษาจีน แต่แตกต่างจากภาษาพวนและภาษาลาวซึ่งใช้พยัญชนะต้น /s-/ และภาษาไทยมาตรฐานที่ล้วนแต่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /ch-/

ผลการศึกษาการใช้พยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฎ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [c-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ch-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [s-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงพยัญชนะที่มีมาแต่เดิมในภาษาคำเมือง แต่มีพัฒนาการแตกต่างจากเสียงพยัญชนะ [c-] คือเสียงพยัญชนะ [s-] พัฒนาการมาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *ch- (Li, 1977)¹⁴⁰

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 158 ต่อไปนี้

ตารางที่ 158 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

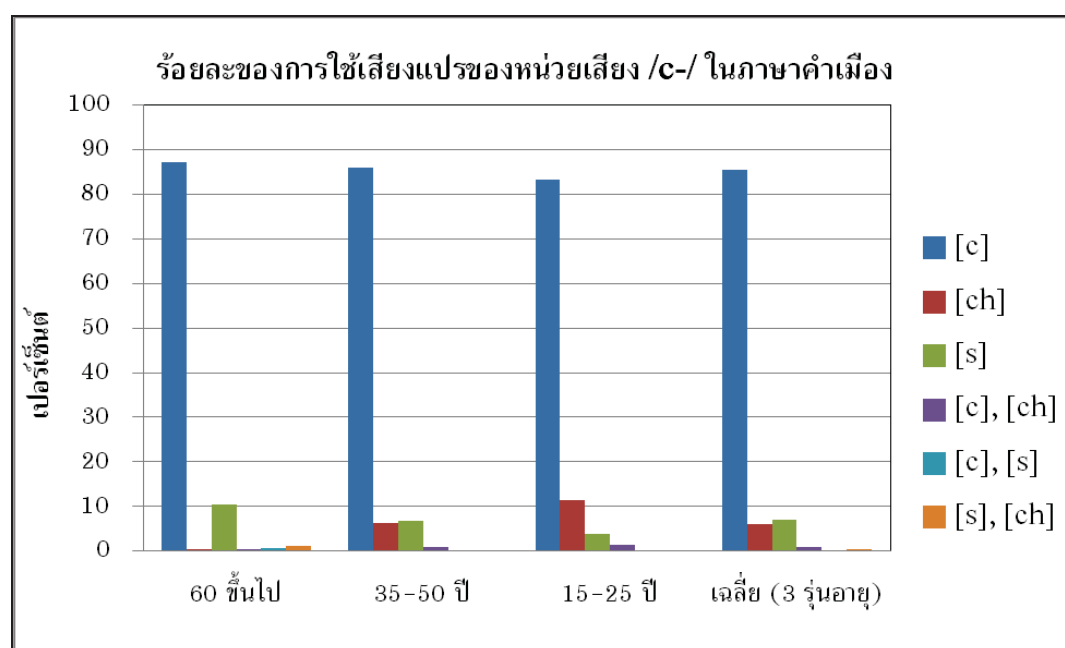
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
175. ช้อน (น.)	co:n ^{41?}	co:n ^{41?}	co:n ^{41?}
184. ช่วย	co:y ³¹	co:y ³¹	cuoy ³¹
246. ชา (ใบ~)	sa: ³⁵	cha: ³⁵	cha: ³⁵
344. ชับ (แนบแน่น, สนิท, พอเหมาะ, ไม่พลาด, เก่ง, ชำนาญ)	cap ³⁵	cap ³⁵	cap ³⁵
438. ชาวนา	ca:w ³⁵ na: ³⁵ , cha:w ³⁵ na: ³⁵	ca:w ³⁵ na: ³⁵	ca:w ³⁵ na: ³⁵ , cha:w ³⁵ na: ³⁵
474. ชาน (นอก~)	can ³⁵	can ³⁵	can ³⁵ , cham ³⁵
519. ชั่น (เปี้ยก~)	ci:n ^{44?} , si:n ³¹	ci:n ^{44?} , ci:n ^{41?} , chi:n ^{41?} , si:n ^{41?}	ci:n ^{41?} , chi:n ^{41?}
585. ช้อน (ก.)	so:n ^{44?}	so:n ^{44?}	so:n ^{44?}
587. ชอบ	co:p ³¹ , cho:p ³¹ , so:p ³¹	cho:p ³¹ , so:p ³¹	co:p ³¹ , cho:p ³¹ , so:p ³¹
683. ไช	chay ³⁵	chay ³⁵	chay ³⁵

¹⁴⁰ ฟ้ง กวย ลี (Li, 1977) ใช้สัทอักษร *ch- และในที่นี้ใช้สัทอักษร *ch- แทน

เมื่อพิจารณาการใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงของพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาคำเมืองอาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงแปรของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีมากถึง 6 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [c-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ch-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [s-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [s-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] และ [ch-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 159 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 103

ตารางที่ 159 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[c]	294	87.2	292	85.9	283	83.2	290	85.4
[ch]	1	0.3	21	6.2	39	11.5	20	6.0
[s]	35	10.4	23	6.7	13	3.8	24	7.0
[c], [ch]	1	0.3	3	0.9	5	1.5	3	0.9
[c], [s]	2	0.6	0	0.0	0	0.0	1	0.2
[s], [ch]	4	1.2	1	0.3	0	0.0	2	0.5
รวม	337	100	340	100	340	100	339	100

ภาพที่ 103 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 159 และภาพที่ 103 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 339 คำ ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [c-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 290 คำ (85.4%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ch-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 20 คำ (6.0%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [s-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 24 คำ (7.0%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-] รวมทั้ง [s-] และ [ch-] มีจำนวนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1-3 คำเท่านั้น (0.2-0.9%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /c-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [c-] มากที่สุด (87.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (85.9%) และรุ่นอายุที่ 3 (83.2%) ตามลำดับ ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [ch-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (11.5%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (6.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (0.3%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (10.4%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (6.7%) และรุ่นอายุที่ 3 (3.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-] รวมทั้ง [s-] และ [ch-] ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย และมีบางกรณีที่ไม่ปรากฏเลย ตัวอย่างเช่น รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ไม่มีการใช้เสียงแปร [c-] ควบคู่ไปกับ [s-] นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้เสียงแปร [s-] ควบคู่ไปกับ [ch-] ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 แต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] และ [th-] ในข้างต้น อย่างไรก็ตาม กรณีการใช้พยัญชนะ [s-] นั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด และพบในข้อมูลผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 น้อยที่สุด นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีทัศนคติในทางลบกับเสียงพยัญชนะ [s-] กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีความคิดเห็นว่า เสียงพยัญชนะ [s-] เป็นเสียงที่มีเฉพาะคนรุ่นสูงอายุใช้เท่านั้น และเป็นเสียงสมัยเก่า ไม่ทันสมัย หากพูดแล้วจะรู้สึกอาย เหมือนคนพูดเสียง [ch-] ไม่ชัด ดังนั้นคนรุ่นใหม่หรือคนกลุ่มวัยรุ่นจึงไม่ค่อยใช้เสียงพยัญชนะ [s-] หากจะใช้ก็ใช้เมื่อพูดคุยสนทนากับคนรุ่นสูงอายุเท่านั้น

ทัศนคติในทางลบของผู้พูดภาษาคำเมือง โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่มีต่อเสียงพยัญชนะ [s-] และการยอมรับว่าเสียงพยัญชนะ [ch-] เป็นเสียงที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดออกเสียงชัด หรือเป็นเสียงที่ทันสมัย อาจเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นลักษณะที่เรียกว่า “การประณามว่าเลว” (stigma) ซึ่งอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 14) ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง การกล่าวว่ารูปภาษาบางรูป “เลว” หรือ “ผิด” และไม่ควรเป็นที่ยอมรับในสังคม ตัวอย่างเช่น การคนไทยบางกลุ่มไม่ออกเสียงควบกล้ำในคำว่า ความ และ ปรับ โดยออกเสียงเป็น “ฟาม” และ “ปั๊” ตามลำดับ มักถูกประณามว่า “ไม่ถูกต้อง” หรือ “ไม่ดี” และไม่ควรเป็นที่ยอมรับหรือถือเป็นเยี่ยงอย่าง รูปภาษาที่ถูกประณาม (stigmatized) มักเป็นรูปที่ไม่มีศักดิ์ศรีในสังคม สำหรับกรณีของเสียงพยัญชนะ [s-] และ

[ch-] ในภาษาคำเมือง ดูเหมือนว่าเสียงพยัญชนะ [s-] ที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ยังใช้อยู่ที่กำลังกลายเป็นเสียงพยัญชนะที่ผู้พูดส่วนหนึ่งโดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 ไม่ยอมรับ และหากเกิดการไม่ยอมรับมากขึ้นเรื่อย ๆ และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงพยัญชนะ [ch-] แทนเสียงพยัญชนะ [s-] มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็มีความเป็นไปได้ที่ในอนาคต ผู้พูดภาษาคำเมืองอาจนำหน่วยเสียงพยัญชนะ /ch-/ มาใช้แทนหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ ไปโดยปริยาย

6.1.2.1.4 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /k-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *g- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับในภาษาลื้อ และภาษาจีน แต่แตกต่างจากภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐานที่ล้วนแต่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/

จากการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [k-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียง /kh-/ ในภาษาคำเมือง ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 160 ต่อไปนี้

ตารางที่ 160 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
ความหมาย			
373. คลาน	ka:n ³⁵	ka:n ³⁵	ka:n ³⁵ , xa:n ³⁵
955. ไม้คาน	may ^{41?} ka:n ³⁵	may ^{41?} ka:n ³⁵	may ^{41?} ka:n ³⁵ , may ^{41?} kha:n ³⁵
194. แค้น (= ลำลัก, อึดอัด)	ke:n ^{41?}	ke:n ^{41?}	ke:n ^{41?}
217. ค้อน (~ตอกตะปู)	khon ^{41?} , xon ^{41?}	xon ^{41?}	xon ^{41?}
229. คั้น	kan ^{41?}	kan ^{41?}	kan ^{41?} , kha:n ^{41?} , xa:n ^{41?}
251. ค้า	ka: ^{41?}	ka: ^{41?} , kha: ^{41?}	ka: ^{41?} , kha: ^{41?}
274. คับ (เสื่อ~)	kap ⁴⁴	kap ⁴⁴	kap ⁴⁴

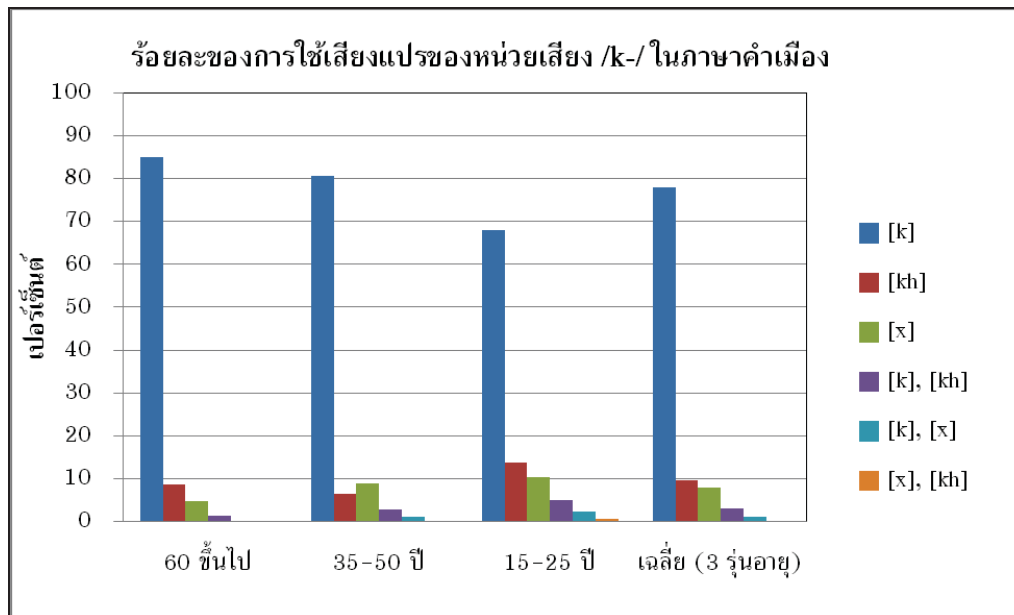
ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3
449. คัน (~เบ็ด)	kan ³⁵	kan ³⁵	kan ³⁵ , khan ³⁵ , xan ³⁵
522. แค (ต้น~, ดอก~)	ke: ³⁵	ke: ³⁵	ke: ³⁵ , khe: ³⁵
528. โคม (~ไฟ, ~ลอย)	ko:m ³⁵	ko:m ³⁵	ko:m ³⁵ , kho:m ³⁵ , xo:m ³⁵

จากการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุนอายุพบว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงมีมากถึง 6 รูปแบบ เช่นเดียวกับการผันของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /c-/ ในข้างต้น ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [k-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [x-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [x-] และ [kh-]

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุนอายุแสดงในตารางที่ 161 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุนอายุแสดงในภาพที่ 104

ตารางที่ 161 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุนอายุ

เสียงแปร \ รุนอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุนอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[k]	295	85.0	284	80.7	232	68.0	270	77.8
[kh]	30	8.7	23	6.5	47	13.8	33	9.7
[x]	17	4.9	31	8.8	35	10.3	28	8.0
[k], [kh]	5	1.4	10	2.8	17	5.0	11	3.1
[k], [x]	0	0.0	4	1.2	8	2.3	4	1.2
[x], [kh]	0	0.0	0	0.0	2	0.6	1	0.2
รวม	347	100	352	100	341	100	347	100

ภาพที่ 104 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 161 และภาพที่ 104 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 347 คำ ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [k-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 270 คำ (77.8%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [kh-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 33 คำ (9.7%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 28 คำ (8.0%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [k-] และ [kh-] หรือ [k-] และ [x-] รวมทั้ง [x-] และ [kh-] มีจำนวนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1-11 คำเท่านั้น (0.2-3.1%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [k-] มากที่สุด (85.0%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (80.7%) และรุ่นอายุที่ 3 (68.0%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [kh-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (13.8%) แต่กลับปรากฏในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (8.7%) มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (6.5%) ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (10.3%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.8%) และรุ่นอายุที่ 3 (4.9%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] หรือ [k-] และ [x-] รวมทั้ง [x-] และ [kh-] ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย และมีบางกรณีที่ไม่ปรากฏเลย ตัวอย่างเช่น รุ่นอายุที่ 1 ไม่มีการใช้เสียงแปร [k-] ควบคู่ไปกับ [x-] นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้เสียงแปร [x-] ควบคู่ไปกับ [kh-] ไม่ปรากฏทั้งในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [kh-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณี

ของการใช้พยัญชนะ [ph-] [th-] และ [ch-] ในช่วงต้น นอกจากนี้ ยังพบกรณีที่น่าสนใจคือ การใช้เสียงแปร [x-] ที่ปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 และปรากฏน้อยที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1

6.1.2.1.5 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง *kh- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977)¹⁴¹ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองเหมือนกับภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน แต่เสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นเสียงเสียดแทรก [x-] ดังที่กล่าวมาในตอนต้นเกี่ยวกับการออกเสียงพยัญชนะต้น [kh-] โดยมีการแปรอิสระกับพยัญชนะ [x-] ของผู้พูดภาษาคำเมืองบางคน

จากการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปร การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-]

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 162 ต่อไปนี้

ตารางที่ 162 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
120. ขอ	xo: ²³	xo: ²³	xo: ²³
134. ข้อง	kho:ŋ ^{44?} , xo:ŋ ^{44?}	xo:ŋ ^{44?}	khonŋ ^{44?} , khonŋ ³¹ , xo:ŋ ^{44?}
138. ขอน	xo:n ²³	xo:n ²³	xo:n ²³
170. ขา	kha: ²³ , xa: ²³	xa: ²³	xa: ²³

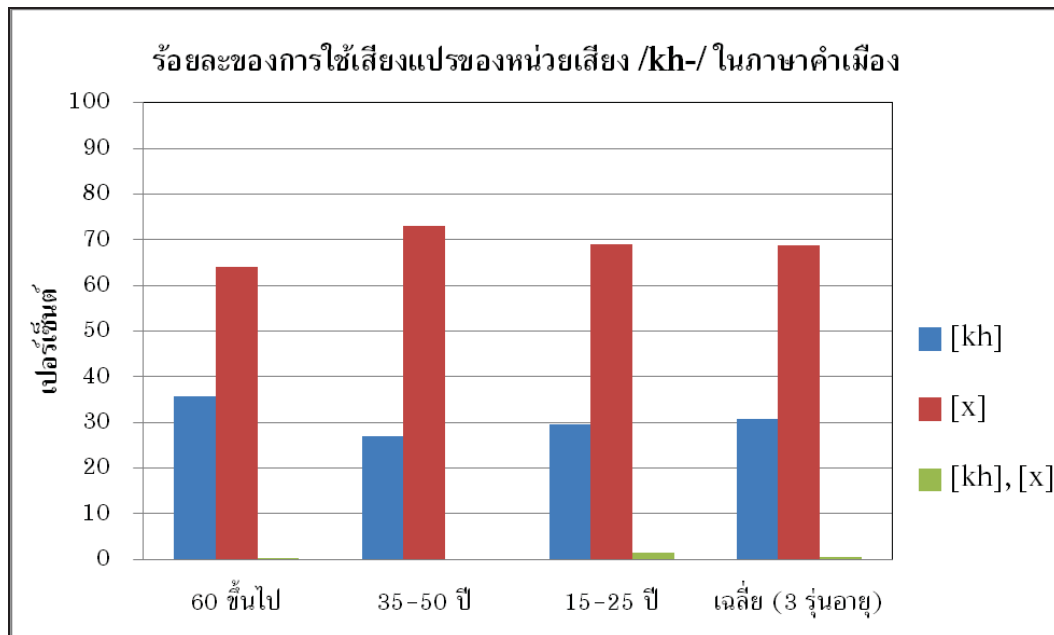
¹⁴¹ ฟัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างพยัญชนะในภาษาไทดั้งเดิม *x- และพยัญชนะ *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมซึ่งมีพัฒนาการเป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง /kh/ ในภาษาไทยมาตรฐาน (เช่น คำว่า “เขียง” “ข้าม” “ขวบ” เป็นต้น) และมีพัฒนาการเป็นพยัญชนะเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h/ ในภาษาไทถิ่นบางภาษา เช่น ภาษาโป๋อ้ายซึ่งเป็นภาษาไทกลุ่มเหนือ (ดูพยัญชนะต้นในภาษาไทดั้งเดิมและภาษาไทถิ่นปัจจุบันในตารางที่ 10)

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
185. ขาง (= ไข่แมลงวัน)	khay ³³ kha:ŋ ²³ , xay ³³ xa:ŋ ²³	xay ³³ xa:ŋ ²³	xay ³³ xa:ŋ ²³
201. ขาย	kha:y ²³	kha:y ²³ , xa:y ²³	kha:y ²³ , xa:y ²³
314. เขียว	khiəw ²³ , khew ²³	khiəw ²³ , xiəw ²³ , khew ²³	khiəw ²³ , khew ²³ , xew ²³ , khe:w ²³
328. แขน	xɛ:n ²³	xɛ:n ²³	xɛ:n ²³
347. ไข่	khay ^{44ʔ}	khay ^{44ʔ} , xay ^{44ʔ}	khay ^{44ʔ}
695. ดอกเข็ม	dɔ:k ²² khem ²³	dɔ:k ²² khem ²³	dɔ:k ²² khem ²³ , dɔ:k ²² xem ²³

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 163 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 105

ตารางที่ 163 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[kh]	117	35.6	91	27.0	98	29.6	102	30.7
[x]	211	64.1	246	73.0	228	68.9	228	68.7
[kh], [x]	1	0.3	0	0.0	5	1.5	2	0.6
รวม	329	100	337	100	331	100	332	100

ภาพที่ 105 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุนอายุ

โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 332 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุนอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 228 คำ (68.7%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้น [kh-] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 102 คำ (30.7%) ซึ่งน้อยกว่าการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] ประมาณ 2 เท่า ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-] นั้นปรากฏในคำศัพท์เพียง 2 คำเท่านั้น (0.6%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏน้อยมากเมื่อเทียบกับการใช้เสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-]

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุนอายุ สรุปได้ว่า การใช้เสียงพยัญชนะต้น [kh-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุนอายุที่ 1 มากที่สุด (35.6%) รองลงมาคือ รุนอายุที่ 3 (29.6%) และรุนอายุที่ 2 (27.0%) ตามลำดับ การใช้พยัญชนะต้น [x-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุนอายุที่ 2 มากที่สุด (73.0%) รองลงมาคือ รุนอายุที่ 3 (68.9%) และการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] ปรากฏน้อยที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุนอายุที่ 1 (64.1%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [x-] และ [kh-] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุนอายุที่ 3 (1.5%) และรุนอายุที่ 1 (0.3%) เท่านั้น แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุนอายุที่ 2 แต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [kh-] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมืองปรากฏน้อยกว่าการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] และผลการวิจัยยังพบว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุนอายุใช้เสียงพยัญชนะ [x-] ค่อนข้างมากคือประมาณ 50%-70% ซึ่งนับว่าเป็นการแปรของเสียงพยัญชนะที่น่าสนใจในแง่ที่ว่า เดิมเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-] ในภาษาคำเมืองมีการแปรแบบอิสระ แต่จากการวิเคราะห์การใช้เสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) เลือกที่จะออกเสียงคำโดยใช้เสียงพยัญชนะต้น [x-] มากกว่า

เสียงพยัญชนะ [kh-] หากผู้พูดภาษาคำเมืองใช้เสียงพยัญชนะต้น [x-] มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็อาจเป็นไปได้ที่ในอนาคต ภาษาคำเมืองอาจจะมีหน่วยเสียงพยัญชนะ /x-/ เข้ามาแทนหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/

6.1.2.1.6 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/

พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงร่ว ก้อง *r- ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) ภาษาคำเมืองมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น /h-/ เหมือนในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แต่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /r-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งในที่นี้จัดให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง และเสียงข้างลิ้น ก้อง [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [l-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 164 ต่อไปนี้

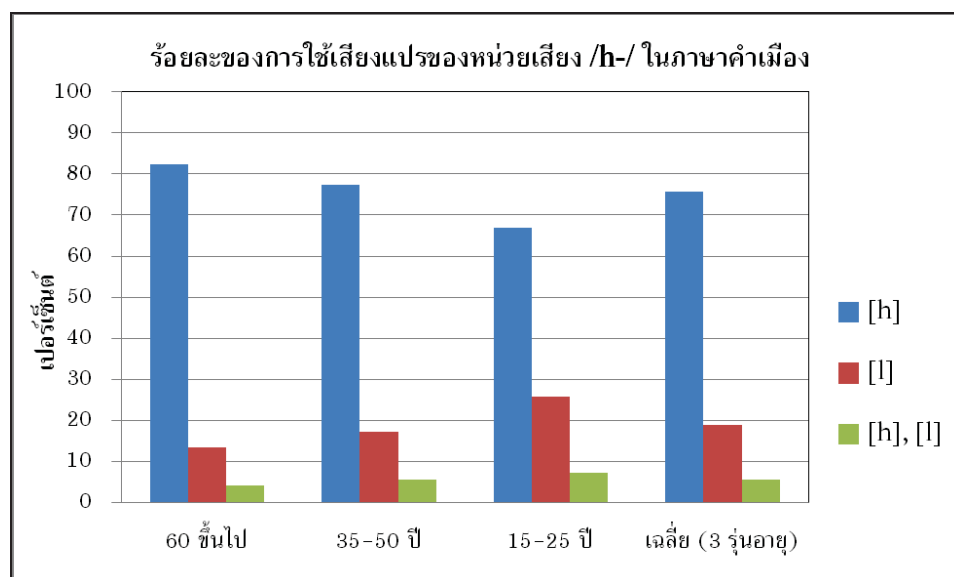
ตารางที่ 164 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
27. รong	hɔ:ŋ ³⁵	hɔ:ŋ ³⁵	hɔ:ŋ ³⁵ , lo:ŋ ³⁵
40. รong (~ผัก, ~น้ำ)	hɔ:ŋ ³¹	hɔ:ŋ ³¹ , hoŋ ³¹	hɔŋ ³¹ , loŋ ³¹
91. รอบ	hɔ:p ³¹ , lo:p ³¹	hɔ:p ³¹ , lo:p ³¹	hɔ:p ³¹ , lo:p ³¹
118. ร้อย (หนึ่ง~)	lo:y ^{41?}	lo:y ^{41?}	lo:y ^{41?}
131. รัก	hak ⁴⁴	hak ⁴⁴	hak ⁴⁴ , lak ⁴⁴
435. แรด (= สัตว์)	he:t ³¹ , le:t ³¹ , let ³¹	le:t ³¹ , let ³¹	le:t ³¹ , let ³¹
647. อี <u>แรว</u>	ʔi-he:ŋ ^{41?} , he:ŋ ^{41?}	ʔi-he:ŋ ^{41?} , he:ŋ ^{41?}	ʔi-he:ŋ ^{41?} , he:ŋ ^{41?} , ʔi-le:ŋ ^{41?} , le:ŋ ^{41?}
1001. รก (ว.)	hok ⁴⁴	hok ⁴⁴	hok ⁴⁴
1007. รm (~คว้น)	hom ³⁵	hom ³⁵	hom ³⁵ , lom ³⁵
1022. รong	hɔ:ŋ ^{41?}	hɔ:ŋ ^{41?}	hɔ:ŋ ^{41?}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 165 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 106

ตารางที่ 165 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[h]	343	82.4	325	77.4	277	66.9	315	75.6
[l]	56	13.5	72	17.1	107	25.8	78	18.8
[h], [l]	17	4.1	23	5.5	30	7.3	23	5.6
รวม	416	100	420	100	414	100	417	100

ภาพที่ 106 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 417 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [h-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 315 คำ (75.6%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งพบโดยเฉลี่ยเพียง 78 คำ (18.8%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏในคำศัพท์เพียง 23 คำ (5.6%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] มากที่สุด (82.4%) รองลงมาคือ

รุ่นอายุที่ 2 (77.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (66.9%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [l-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (25.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (17.1%) และรุ่นอายุที่ 1 (13.5%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (7.3%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (5.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.1%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง ยังคงปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุดเนื่องจากผู้พูดกลุ่มดังกล่าวสามารถพูดภาษาไทยได้คล่องและมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั่นเอง

6.1.2.1.7 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ

พยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะควบกล้ำในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-, cw-, ʔw-, ɲw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/ ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้นควบกล้ำของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า พยัญชนะต้นควบกล้ำแต่ละหน่วยเสียงมีเสียงแปรจำนวนตั้งแต่ 2-6 เสียงสรุปได้ดังนี้

- /kw-/ มีเสียงแปร 5 เสียง ได้แก่ [kw-], [k-], [khw-], [kh-], [cw-]
- /khw-/ มีเสียงแปร 4 เสียง ได้แก่ [khw-], [kh-], [kw-], [f-]
- /cw-/ มีเสียงแปร 6 เสียง ได้แก่ [cw-], [c-], [kw-], [khw-], [sw-], [s-]
- /ʔw-/ มีเสียงแปร 5 เสียง ได้แก่ [ʔw-], [ʔ-], [kw-], [cw-], [w-]
- /ɲw-/ มีเสียงแปร 4 เสียง ได้แก่ [ɲw-], [ɲ-], [w-], [f-]
- /ɲw-/ มีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ [ɲw-], [ɲ-], [y-]
- /lw-/ มีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ [lw-], [l-]
- /sw-/ มีเสียงแปร 4 เสียง ได้แก่ [sw-], [s-], [cw-], [chw-]
- /yw-/ มีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ [yw-], [y-], [w-]

ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์การใช้เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำโดยพิจารณาภาพรวมของการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำของแต่ละหน่วยเสียง และใช้สัญลักษณ์ [CC] แทนเสียงแปรที่เป็นพยัญชนะต้นควบกล้ำ และ [C] แทนเสียงแปรที่เป็นพยัญชนะเดี่ยว การใช้เสียงแปรของเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว [C] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] และพยัญชนะต้นเดี่ยว [C] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในภาพรวมในตารางที่ 166 ต่อไปนี้

ตารางที่ 166 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

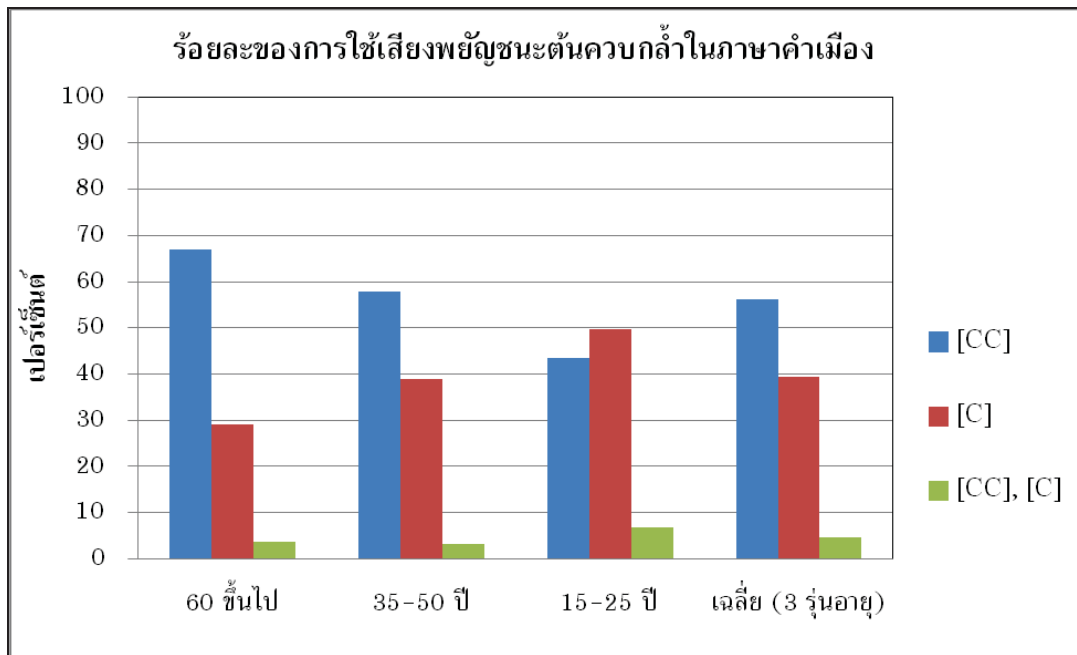
รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
560. เหลวเป็นน้ำ, ไม่ข้น	kwəŋ ³¹ kwəŋ ³¹ , kwəŋ ³¹ kwəŋ ³¹ , kwəŋ ³¹ kwəŋ ³¹ , cəŋ ³¹ cəŋ ³¹	kwəŋ ³¹ kwəŋ ³¹ , kwəŋ ²² kwəŋ ²² , kwaŋ ³¹ kwəŋ ³¹ , kwəŋ ³¹ kwəŋ ³¹ , cwaŋ ³¹ cweŋ ³¹ , cəŋ ³¹ cəŋ ³¹	kwəŋ ³¹ kwəŋ ³¹
382. คลี่, แยม, บาน	khwi: ³¹	khwi: ³¹ , khuɯ ³¹	khwi: ³¹ , khi: ³¹
677. ใช้ของเหลว ข้นป้ายไว้ เช่น เอา ปูนแหวดหัว	khweɪt ²²	khweɪt ²²	khweɪt ²²
565. แฉลบ, เฉลียง, ไม่ตรง	cwa:y ^{44?}	cwa:y ^{44?}	ca:y ^{44?}
414. คว่า	khwa:m ^{44?} , khuə:m ^{44?}	khwa:m ^{44?}	khwa:m ^{44?}
476. หันหน้าไป	ʔwa:y ²² na: ^{44?} , wa:y ^{41?} na: ^{44?}	ʔwa:y ²² na: ^{44?} , wa:y ^{41?} na: ^{44?}	ʔwa:y ²² na: ^{44?} , wa:y ^{41?} na: ^{44?}
42. กัด, ขย้ำ (อาการที่สัตว์อย่าง สุนัขจับสิ่งของ)	ŋwa:p ²²	ŋwa:p ²²	ŋwa:p ²² , ŋwa:p ³¹ , ŋa:p ²² , ŋa:p ³¹
94. ขยี้ม, คลุก, เกร็งนิ้วทั้งห้าจับ หรือหยิบสิ่งของให้ มากที่สุด	ŋwa:m ³¹	ŋwa:m ³¹	ŋwa:m ³¹ , ŋwa:m ^{31?} , ŋuə:m ³¹ , ŋa:m ³¹ , ŋa:m ^{31?}
80. ลาด, ฉาบ, ทา/เคลือบแต่ผิว ๆ	la:t ³¹	lwa:t ³¹ , la:t ³¹	la:t ³¹
221. สร้าง, ดีขึ้น, ปลอดภัย, หาย (จากไข้)	swa:ŋ ²² , sa:ŋ ²²	swa:ŋ ²² , sa:ŋ ²²	swa:ŋ ²² , sa:ŋ ²²

ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3
284. เขย่า	swa:y ²²	swa:y ²² , sa:y ²²	swa:y ²² , sa:y ²²
698. ดาวตก เรียก ดาว อยवाद/อยาด	ywa:t ²² , ya:t ²²	- (ใช้คำว่า [tok ³⁵])	- (ใช้คำว่า [tok ³⁵])
747. ทิม, แทง, จวก, แงงด้วยไม้ ยาว	swak ³⁵	swak ³⁵ , sak ³⁵	swak ³⁵ , suək ³⁵ , suək ³¹ , sak ³⁵

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 167 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 107

ตารางที่ 167 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุนอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[CC]	320	67.1	237	57.8	146	43.5	234	56.1
[C]	139	29.1	160	39.0	167	49.7	155	39.3
[CC], [C]	18	3.8	13	3.2	23	6.8	18	4.6
รวม	477	100	410	100	336	100	408	100

ภาพที่ 107 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 408 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 234 คำ (56.1%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว [C] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 155 คำ (39.3%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะควบกล้ำ [CC] และพยัญชนะต้นเดี่ยว [C] นั้นปรากฏในคำศัพท์เพียง 18 คำ (4.6%) เท่านั้น

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุพบว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงแปรที่เป็นพยัญชนะควบกล้ำมากที่สุด (67.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (57.8%) และรุ่นอายุที่ 3 (43.5%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้เสียงแปรที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (49.7%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (39.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (29.1%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะควบกล้ำและเสียงพยัญชนะเดียวนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (6.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 1 (3.8%) และรุ่นอายุที่ 2 (3.2%) ซึ่งแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะต้นควบกล้ำยังคงปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะต้นเดียวนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด แต่ก็แตกต่างจากรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ไม่มากนัก ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า การออกเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็นพยัญชนะเสียงเดียวนั้นอาจเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ การออกเสียงพยัญชนะให้ง่ายขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลง จากพยัญชนะเสียงควบกล้ำเป็นพยัญชนะเสียงเดี่ยว หรืออาจเป็นไปได้ที่การใช้พยัญชนะเสียงเดี่ยวบางเสียงอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ผลการวิจัยในที่นี้แสดงให้เห็นว่า การแปรของเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาคำเมืองปรากฏค่อนข้างมาก หากเทียบกับการแปรของเสียงพยัญชนะอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

6.1.2.2 การแปรของเสียงสระในภาษาคำเมือง

ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีสระเดี่ยวรวมทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง แยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, i, i:, ə, ə:, a, a:, ɔ, ɔ:, o, o:, u, u:/ นอกจากนี้ยังมีสระประสมสองเสียงอีก 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /io, io, uo/ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระในภาษาคำเมืองของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีเฉพาะสระประสมสองเสียงเท่านั้นที่มีการแปรเกิดขึ้น โดยผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้สระประสมสองเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง การแปรของหน่วยเสียงสระประสมสองเสียงทั้ง 3 หน่วยเสียงในภาษาคำเมืองมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.1.2.2.1-6.1.2.1.3 ต่อไปนี้

6.1.2.2.1 การแปรของเสียงสระ /io/

สระประสมสองเสียง /io/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ สระ *ia (Sarawit, 1973) หรือ *ie (Li, 1977) ภาษาคำเมืองมีการใช้เสียงสระ /io/ เหมือนในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งแตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ใช้สระ /e:/ (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ 2.5)

จากการวิเคราะห์การใช้สระ /io/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงสระ /io/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 4 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [io] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีสระประสมสองเสียงคือ [io] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน รวมทั้งเสียงสระเดี่ยวเสียงสั้น [e] และเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว [e:] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงสระที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

การใช้เสียงแปรทั้ง 4 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 9 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [io] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [io] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [e] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [e:] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงสระ [e] และสระ [e:] การใช้ทั้งเสียงสระ [io] และสระ [e] การใช้ทั้งเสียงสระ [io] และสระ [e:] การใช้ทั้งเสียงสระ [io] และสระ [io] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [io] สระ [e] และสระ [e:]

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 168 ต่อไปนี้

ตารางที่ 168 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

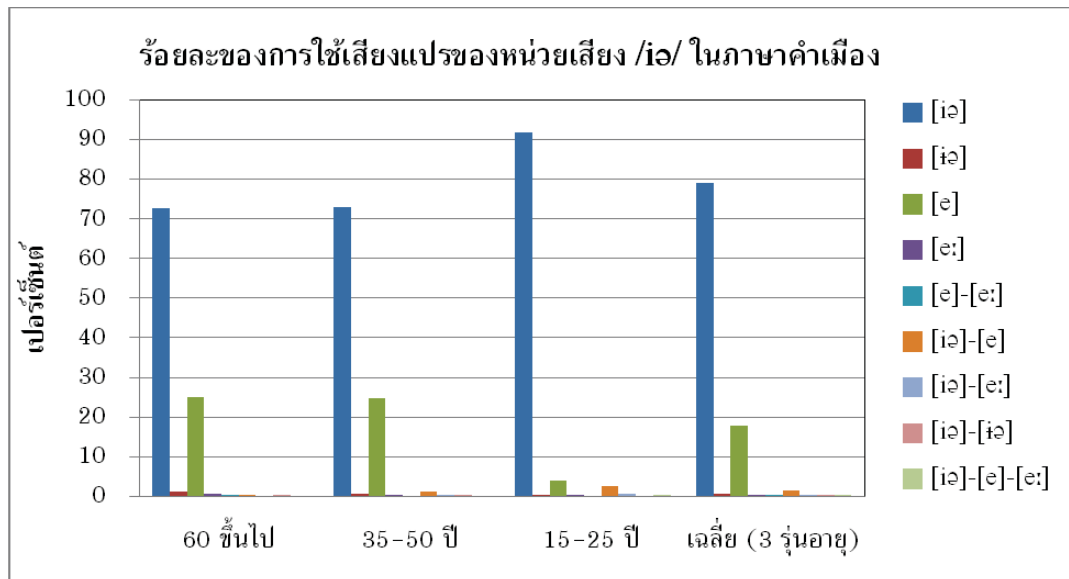
รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
ความหมาย			
57. เกลียว	kew ²³ , ke:w ²³	kiəw ²³ , kiəw ³⁵ , kew ²³	kiəw ²³ , kiəw ³⁵ , kew ²³
78. โกรธ	kiət ³¹	kiət ³¹	kiət ³¹
85. เกี้ยว (ก.)	kew ²² , ke:w ²²	kiəw ²² , kew ²²	kiəw ²² , kew ²²

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
108. เลี้ย	liə ³⁵	liə ³⁵	liə ³⁵
117. เลียงผา	ɲiəŋ ³⁵ , liəŋ ³⁵ pha: ²³	ɲiəŋ ³⁵ pha: ²³ , ɲiəŋ ³⁵ , liəŋ ³⁵ pha: ²³	ɲiəŋ ³⁵ pha: ²³ , ɲiəŋ ³⁵ , liəŋ ³⁵ pha: ²³
124. เลี้ยว	liəw ^{41?} , lew ^{41?}	liəw ^{41?} , lew ^{41?}	liəw ^{41?} , lew ^{41?}
169. เวียง	wiəŋ ³⁵	wiəŋ ³⁵	wiəŋ ³⁵
338. เลี้ยว (= เพื่อน)	sew ²²	sew ²²	siəw ²² , sew ²²
510. เหนียว	new ²³	new ²³	niəw ²³ , new ²³
726. เตี้ยว (= กางเกง)	tew ²²	tew ²²	tiəw ²² , tew ²² , te:w ²²

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ทั้ง 9 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 169 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 108

ตารางที่ 169 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ \ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[iə]	315	72.6	329	72.9	421	91.7	355	79.1
[iə̃]	5	1.2	3	0.7	1	0.2	3	0.7
[e]	108	24.9	111	24.6	18	3.9	79	17.8
[e:]	3	0.7	1	0.2	2	0.4	2	0.4
[e], [e:]	1	0.2	0	0.0	0	0.0	0	0.1
[iə], [e]	1	0.2	5	1.1	12	2.6	6	1.3
[iə], [e:]	0	0.0	1	0.2	3	0.7	1	0.3
[iə], [iə̃]	1	0.2	1	0.2	0	0.0	1	0.2
[iə], [e], [e:]	0	0.0	0	0.0	2	0.4	1	0.1
รวม	434	100	451	100	459	100	448	100

ภาพที่ 108 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีสระ /io/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 448 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [io] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 355 คำ (79.1%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [e] ซึ่งพบโดยเฉลี่ยเพียง 79 คำ (17.8%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ ได้แก่ เสียงสระ [iə] และ [e:] รวมทั้งการใช้เสียงแปรร่วมกัน 2-3 เสียงนั้นปรากฏเพียงส่วนน้อยเท่านั้น (ดูตารางที่ 169)

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /io/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ พบประเด็นที่น่าสนใจ กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 กลับเป็นรุ่นอายุที่ใช้เสียงสระ [io] มากที่สุด (91.7%) ซึ่งมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (79.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (72.6%) ในทางกลับกัน การใช้เสียงสระ [e] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (24.9%) ต่างจากรุ่นอายุที่ 2 (24.6%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้เสียงสระ [e] น้อยที่สุด (3.9%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ รวมทั้งการใช้เสียงแปรบางเสียงแปรร่วมกันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุเพียงเล็กน้อยคืออยู่ระหว่าง 0.0%-2.6% เท่านั้น

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [e] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มากกว่าในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ในขณะที่การใช้เสียงสระ [io] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมืองกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า อาจมีความเป็นไปได้ที่การแปรของเสียงสระ [io] ในภาษาคำเมืองได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อเมื่อนานมาแล้ว และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ยังคงใช้เสียงสระ [e] ที่ยืมมาจากภาษาลื้อ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงแปรดังกล่าวน้อยกว่า และส่วนใหญ่ยังใช้เสียงสระเดิม [io] ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีโอกาสติดตอสื่อสารกับผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั่นเอง

6.1.2.2.2 การแปรของเสียงสระ /ie/

สระประสมสองเสียง /ie/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ia (Sarawit, 1973) หรือ *ie (Li, 1977) ซึ่งเป็นเสียงสระในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์และพึง กวย ลี ภาษาคำเมืองมีการใช้สระ /ie/ เหมือนในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งใช้สระ /ie/ และแตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ใช้สระ /o:/

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ในงานวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลภาษาคำเมืองเพิ่มเติมจากภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่นาน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และพบว่า ภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่นใช้สระ /ie/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสอง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ภาษาคำเมืองที่พูดต่างกัน อาจมีการใช้สระประสมสองเสียงกรณีนี้แตกต่างกัน คือ บางถิ่นอาจใช้สระ /ie/ เช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านห้วยเม่น) และบางถิ่นอาจใช้สระ /ie/ เช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ในงานวิจัยนี้จะเน้นนำเสนอผลการวิเคราะห์จากภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสองเท่านั้น และจะนำข้อมูลจากภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่นมาเปรียบเทียบเป็นบางประเด็น¹⁴²

จากการวิเคราะห์การใช้สระ /ie/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าคำสองสรุปได้ว่า หน่วยเสียงสระ /ie/ มีเสียงแปรปรากฏ 4 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [ie] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) นอกจากนี้ยังมีสระประสมสองเสียงคือ [ie] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) รวมทั้งสระเดี่ยวเสียงสั้น [e] และสระเดี่ยวเสียงยาว [e:] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงสระที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

การใช้เสียงแปรทั้ง 4 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 5 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [ie] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [ie] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [e] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [e:] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงสระ [ie] และสระ [e:]

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 170 ต่อไปนี้

ตารางที่ 170 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
ความหมาย			
122. ข้าวเปลือก	khaw ^{44ʔ} piək ²²	khaw ^{44ʔ} piək ²²	khaw ^{44ʔ} piək ²²
133. เลือด	liət ³¹	liət ³¹	liət ³¹

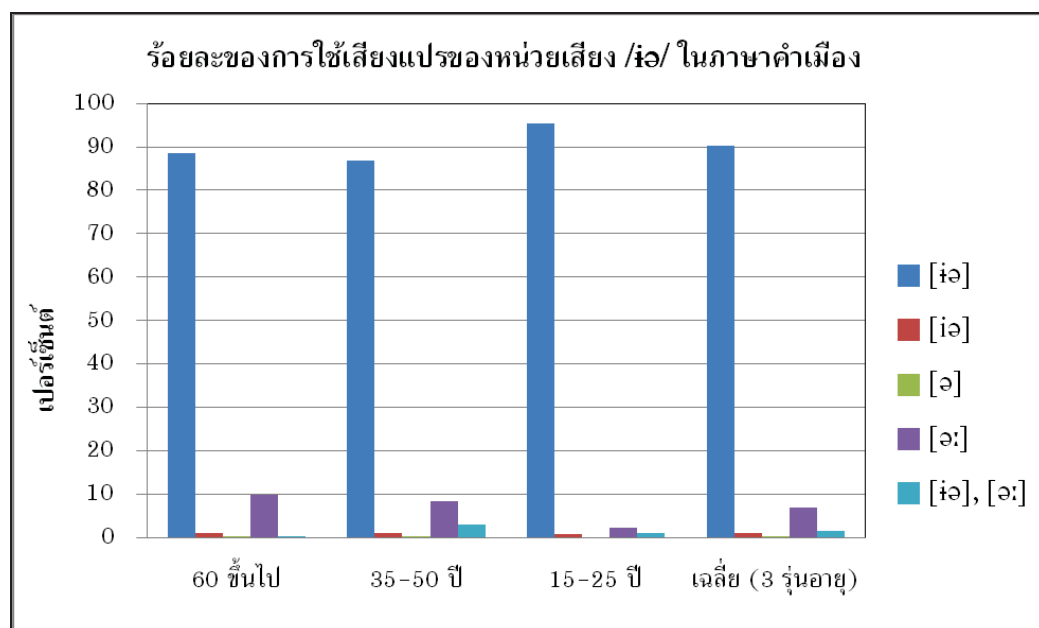
¹⁴² ข้อมูลทางศัพท์และเสียงของภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่นาน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านซึ่งเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในงานวิจัยนี้ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่เป็นผู้สูงอายุเป็นหลักจำนวน 1 คนและตรวจสอบข้อมูลกับผู้พูดคนอื่น ๆ อีกจำนวน 5 คน (ดูข้อมูลเกี่ยวกับผู้บอกภาษาในภาคผนวก ค)

ความหมาย \ ร่นอายุ	ร่นอายุที่ 1	ร่นอายุที่ 2	ร่นอายุที่ 3
147. เลื่อย (น., ก.)	liə ³¹	liə ³¹ , liəy ³¹ , lə:y ³¹	liə ³¹ , liə ^{31?} , liəy ³¹ , liəy ^{31?} , lə:y ^{31?}
336. เื่อย (~ช้า)	səy ²² sa: ³⁵ (หมายเหตุ: เป็นคำยืม ภาษาไทยมาตรฐาน คำเดิม คือคำว่า ca: ^{41?} , cay ²³ ca: ^{41?} (na: ^{44?} mə:y ³¹), ca: ^{41?} , nə:y ³³ ca: ^{41?})	chəy ²² ca: ³⁵ , chəy ²² cha: ³⁵ (หมายเหตุ: เป็นคำยืม ภาษาไทยมาตรฐาน คำ เดิมคือคำว่า ca: ^{41?} , cay ²³ ca: ^{41?} (na: ^{44?} mə:y ³¹), ca: ^{41?} , nə:y ³³ ca: ^{41?})	chiəy ²² , chiəy ²² cha: ³⁵ , chiəy ²² cha: ^{41?} (na: ^{44?} miəy ³¹) (หมายเหตุ: เป็นคำยืม ภาษาไทยมาตรฐาน คำ เดิมคือคำว่า ca: ^{41?} , cay ²³ ca: ^{41?} (na: ^{44?} mə:y ³¹), ca: ^{41?} , nə:y ³³ ca: ^{41?})
425. เรื่อย ๆ	liəy ³¹ liəy ³¹ , lə:y ³¹ lə:y ³¹ (หมายเหตุ: เป็นคำยืม ภาษาไทยมาตรฐาน คำเดิม คือคำว่า tik ³⁵ tik ³⁵ , tew ^{31/31?} tew ^{31/31?})	liəy ³¹ liəy ³¹ , lə:y ³¹ lə:y ³¹ (หมายเหตุ: เป็นคำยืม ภาษาไทยมาตรฐาน คำ เดิมคือคำว่า tik ³⁵ tik ³⁵ , tew ^{31/31?} tew ^{31/31?})	liəy ³¹ liəy ³¹ , liəy ^{31?} liəy ^{31?} (หมายเหตุ: เป็นคำยืม ภาษาไทยมาตรฐาน คำ เดิมคือคำว่า tik ³⁵ tik ³⁵ , tew ^{31/31?} tew ^{31/31?})
494. เหยือก	ŋiək ²²	ŋiək ²²	ŋiək ²²
524. เตื่อย (ลูก~)	mak ³⁵ də:y ³⁵ , ma- də:y ³⁵	ma-də:y ³⁵ , luuk ³¹ diəy ³⁵ , luuk ³¹ də:y ³⁵	ma-diəy ³⁵ , ma- də:y ³⁵ , luuk ³¹ diəy ³⁵
705. เตื่อย (~ไก)	diə ³⁵	diə ³⁵ , də:y ³⁵	diə ³⁵ , diəy ³⁵
805. เปลื่อย	pə:y ²³	pə:y ²³	piəy ²³ , pə:y ²³
869. เปื่อย	pə:y ²²	pə:y ²²	piəy ²² , pə:y ²²

ตารางที่ 171 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ทั้ง 5 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละร่นอายุ และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 ร่นอายุแสดงในภาพที่ 109

ตารางที่ 171 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[iə]	758	88.4	753	86.9	806	95.5	772	90.3
[iə]	9	1.1	10	1.2	8	0.9	9	1.1
[ə]	2	0.2	4	0.5	0	0.0	2	0.2
[ə:]	84	9.8	73	8.4	20	2.4	59	6.9
[iə], [ə:]	4	0.5	26	3.0	10	1.2	13	1.5
รวม	857	100	866	100	844	100	856	100

ภาพที่ 109 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีสระ /iə/ ในภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 856 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [iə] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 772 คำ (90.3%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [ə:] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 59 คำ (6.9%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ ได้แก่ เสียงสระ [iə] และ [ə] รวมทั้งการใช้เสียงแปร [iə] และ [ə:] ควบคู่กันนั้นปรากฏเพียงเล็กน้อยคือมีจำนวนคำโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2-13 คำ (0.2%-6.9%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /ie/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ พบประเด็นที่น่าสนใจเช่นเดียวกับการแปรของสระ /io/ ที่กล่าวในข้างต้น กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 กลับเป็นรุ่นอายุที่ใช้เสียงสระ [ie] มากที่สุด (95.5%) ซึ่งมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 (88.4%) และรุ่นอายุที่ 2 (86.9%) ในทางกลับกัน การใช้เสียงสระ [o:] กลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (9.8%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (8.4%) และรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้เสียงสระ [o:] น้อยที่สุด (2.4%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ รวมทั้งการใช้เสียงแปรบางเสียงแปรร่วมกันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุเพียงเล็กน้อยคืออยู่ระหว่าง 0.0%–3.0% เท่านั้น

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มากกว่าในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ในขณะที่การใช้เสียงสระ [ie] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมืองกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า อาจมีความเป็นไปได้ที่การแปรของเสียงสระ [ie] ในภาษาคำเมืองได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อเมื่อนานมาแล้วเช่นเดียวกับกรณีของการยืมเสียงสระ [e:] หรือ [e] ดังกล่าวในข้างต้นและผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ยังคงใช้เสียงสระ [o:] ที่ยืมมาจากภาษาลื้อ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงแปรดังกล่าวน้อยกว่า และส่วนใหญ่ยังใช้เสียงสระเดิม [ie] ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีโอกาสติดตอสื่อสารกับผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 แม้ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จะมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่า แต่ทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมืองต่างก็ใช้เสียงสระ [ie] เหมือนกัน ดังนั้นผู้พูดภาษาคำเมืองจึงอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องยืมเสียงสระดังกล่าวมาจากภาษาไทยมาตรฐานแต่อย่างใด

6.1.2.2.3 การแปรของเสียงสระ /uo/

สระประสมสองเสียง /uo/ ในภาษาคำเมืองเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ua (Sarawit, 1973) หรือ *ue (Li, 1977) ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ภาษาคำเมืองมีการใช้สระ /uo/ เหมือนในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ใช้สระ /o:/

ผลการวิเคราะห์การใช้สระ /uo/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าคำสองแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /uo/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [uo] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) นอกจากนี้ยังมีสระเสียงยาว [o:] และสระเสียงสั้น [o] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ มี 5 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [uo] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [o:] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [o] เท่านั้น การใช้ทั้งสระ [uo] และ [o:] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [uo] และสระ [o] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 172 ต่อไปนี้

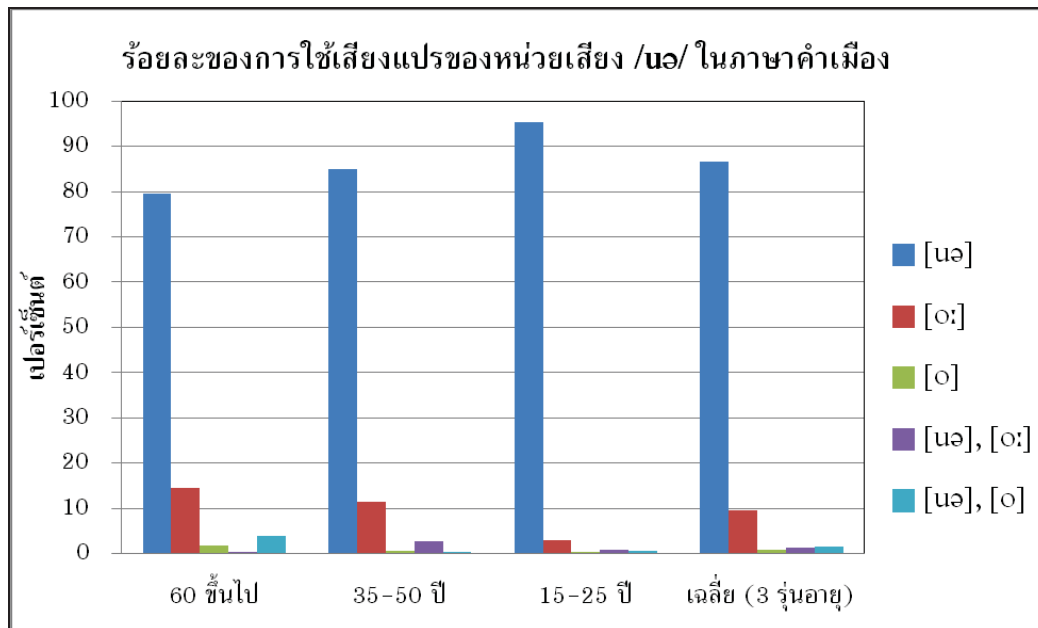
ตารางที่ 172 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
21. กระ <u>บว</u> ย	nam ^{41?} bo:y ³⁵	nam ^{41?} buəy ³⁵ , nam ^{41?} bo:y ³⁵	nam ^{41?} buəy ³⁵ , ka- buəy ³⁵ , buəy ³⁵
26. กระ <u>สว</u> ย	ma-so:y ²³	ma-suəy ²³ , ma- so:y ²³ , so:y ²³ , ka- suəy ²³	ma-so:y ²³ , ka- suəy ²³
33. ก <u>ล</u> ้วย	ko:y ^{44?}	kuəy ^{44?} , ko:y ^{44?}	kuəy ^{44?}
36. ก <u>ล</u> ว	kuə ²³	kuə ²³	kuə ²³
62. ล <u>ว</u> ด	luət ³¹ (sen ^{44?} ~)	luət ³¹ (sen ^{44?} ~)	luət ³¹ (sen ^{44?} ~)
421. ห <u>ล</u> วม	lom ²³	luəm ²³ , lom ²³	luəm ²³ , lom ²³
472. จั <u>ว</u> (หน้า~)	cuə ²² (na: ^{44?} ~), co: ²² (naa ^{44?} ~)	cuə ²² (na: ^{44?} ~), co: ²² (naa ^{44?} ~)	cuə ²² (na: ^{44?} ~)
593. ถั <u>ว</u> ย	thuəy ^{44?} , tho:y ^{44?}	thuəy ^{44?} , tho:y ^{44?}	thuəy ^{44?} , tho:y ^{44?}
682. ฮ <u>ว</u> ก (รวก = ลูก <u>อ</u> อด)	?i-huək ³¹ (mɛ:ŋ ³⁵ ~)	?i-huək ³¹ (mɛ:ŋ ³⁵ ~)	?i-huək ³¹ (mɛ:ŋ ³⁵ ~)
858. ป <u>ว</u> ย	po:y ²² , poy ²²	puəy ²² , po:y ²²	puəy ²²

ตารางที่ 173 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ทั้ง 5 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 110

ตารางที่ 173 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[uə]	422	79.5	446	84.9	500	95.4	456	86.6
[o:]	77	14.5	60	11.4	15	2.9	51	9.6
[o]	9	1.7	3	0.6	2	0.4	5	0.9
[uə], [o:]	2	0.4	14	2.7	4	0.8	7	1.3
[uə], [o]	21	3.9	2	0.4	3	0.5	9	1.6
รวม	531	100	525	100	524	100	527	100

ภาพที่ 110 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีคำศัพท์ที่ใช้สระ /uo/ จำนวนโดยเฉลี่ย 527 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [uo] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 456 คำ (86.6%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [o:] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 51 คำ (9.6%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ ได้แก่ เสียงสระ [o] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงแปร [uo] และ [o:] หรือการใช้ทั้งเสียงแปร [uo] และ [o] ควบคู่กันนั้นปรากฏเพียงเล็กน้อยคือมีจำนวนคำโดยเฉลี่ยเพียง 5-9 คำ (0.9%-1.6%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /uo/ ของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุ พบประเด็นที่น่าสนใจเช่นเดียวกับการแปรของสระ /io/ และ /eo/ ที่กล่าวในข้างต้น กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 กลับเป็นรุ่นอายุใช้เสียงสระ [uo] มากที่สุด (95.4%) ซึ่งมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (84.9%) และรุ่นอายุที่ 1 (79.5%) ในทางกลับกัน การใช้เสียงสระ [o:] กลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (14.5%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (11.4%) และรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้เสียงสระ [o:] น้อยที่สุด (2.9%) ส่วนการใช้เสียงแปรอื่น ๆ รวมทั้งการใช้เสียงแปรบางเสียงแปรร่วมกันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองแต่ละรุ่นอายุเพียงเล็กน้อยคืออยู่ระหว่าง 0.4%-3.9% เท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [o:] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มากกว่าในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ในขณะที่การใช้เสียงสระ [uo] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) กลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด ในที่นี้อาจสันนิษฐานได้ว่า มีความเป็นไปได้ที่การแปรของเสียงสระ [uo] ในภาษาคำเมืองได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อเมื่อนานมาแล้วเช่นเดียวกับกรณีของการยืมเสียงสระ [e] และ [e:] หรือ [ə] และ [ə:] ดังกล่าว และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ยังคงใช้เสียงสระ [o:] ที่ยืมมาจากภาษาลื้อ

ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงแปรดังกล่าวน้อยกว่า และส่วนใหญ่ยังใช้เสียงสระเดิม [uo] ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีโอกาสติดต่อกับผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั่นเอง

6.1.2.3 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) พบว่า ในระบบวรรณยุกต์ของภาษาคำเมืองมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงตามที่ได้นำเสนอไว้ในหัวข้อ 6.1.1 และได้นำมาสรุปในที่นี้ด้วย ได้แก่

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A12
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A35 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียง) /44 ¹ / หรือ /44/	ปรากฏในช่อง C123 (/44 ¹ /) และ DS4 (/44/)
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียง /41 ¹ /	ปรากฏในช่อง C4

ดังที่กล่าวไว้แล้วในตอนต้นของบทที่ 6 การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้จะไม่แสดงจำนวนและคำร้อยละของคำที่มีการแปรเหมือนการแปรของเสียงพยัญชนะและสระที่นำเสนอในข้างต้น แต่จะแสดงตัวอย่างการใช้วรรณยุกต์ของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุในภาพรวมเนื่องจากจำนวนคำที่ใช้สำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์มีจำนวนจำกัด และตัวอย่างบางส่วนนำมารายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ หากนำมาวิเคราะห์รวมกันอาจทำให้เกิดผลที่คลาดเคลื่อนได้

จากการศึกษาการใช้วรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองพบว่า มีวรรณยุกต์ 2 หน่วยเสียงที่ผู้พูดภาษาคำเมืองโดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงโดยมีเสียงแปรด้วย ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 4 โดยการแปรของวรรณยุกต์ทั้ง 2 หน่วยเสียงมีรายละเอียดและตัวอย่างดังแสดงในหัวข้อที่ 6.1.2.3.1 และ 6.1.2.3.2

สำหรับตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 4 นั้น ในที่นี้ได้้นำตัวอย่างคำศัพท์บางส่วนมารายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระด้วย โดยคำศัพท์บางคำอาจเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากคำศัพท์ต่างๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นการแปรของวรรณยุกต์ในลักษณะเดียวกัน และประกอบกับคำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ทั้ง 2 ชุด¹⁴³ มีเพียงบางคำเท่านั้นที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้น

¹⁴³ ดูรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ทั้ง 2 ชุดในภาคผนวก ก

6.1.2.3.1 การแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/

วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ซึ่งปรากฏในช่อง A12 มีเสียงแปร 2 เสียงได้แก่ เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และเสียงกลาง-ขึ้น [35] การใช้วรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] ปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำเท่านั้น และในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] ดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 แสดงในตารางที่ 174 ต่อไปนี้

ตารางที่ 174 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
14. เตียง	tiəŋ ³⁵	tiəŋ ³⁵	tiəŋ ³⁵
2. กรวย	ko:y ³⁵ (กรวยกรอกน้ำ) (หมายเหตุ: นอกจากคำว่า /ko:y ³⁵ / ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ยังใช้คำว่า /so:y ²³ / และ /sa-lo:y ²³ / ด้วย แต่ใช้ในความหมายว่า “กรวยใบตอง ใสดอกไม้”)	ko:y ³⁵ , kuəy ³⁵ (กรวยกรอกน้ำ) (หมายเหตุ: นอกจากคำว่า /ko:y ³⁵ / และ /kuəy ³⁵ / ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ยังใช้คำว่า /sa-lo:y ²³ / ด้วย แต่ใช้ในความหมายว่า “กรวยใบตอง ใสดอกไม้”)	kuəy ³⁵ (กรวยกรอกน้ำ) (หมายเหตุ: นอกจากคำว่า /kuəy ³⁵ / ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ยังใช้คำว่า /sa-lo:y ²³ / ด้วย แต่ใช้ในความหมายว่า “กรวยใบตอง ใสดอกไม้”)
7. กรง	koŋ ³⁵ (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khuəŋ ²³ /)	koŋ ²³ , koŋ ³⁵ (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khuəŋ ²³ /)	koŋ ²³ , koŋ ³⁵ (หมายเหตุ: เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khuəŋ ²³ /)
29. กลวง	kuəŋ ²³	kuəŋ ²³	kuəŋ ²³ , kuəŋ ³⁵
57. เกลียว	kew ²³ , ke:w ²³	kew ²³ , kiəw ²³ , kiəw ³⁵	kew ²³ , kiəw ²³ , kiəw ³⁵
200. สนใจ	son ²³ cay ²³	son ²³ cay ²³	son ²³ cay ²³ , son ²³ cay ³⁵
555. เจียว	cew ²³	cew ²³ , cew ³⁵	ciəw ²³ , ciəw ³⁵
711. ตรง (กง)	-	toŋ ³⁵	toŋ ³⁵

ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3
	(หมายเหตุ: ผู้พูดรุนอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์เดิมคือคำว่า /si: ³¹ / เท่านั้น)	(หมายเหตุ: ผู้พูดรุนอายุที่ 2 ใช้ทั้งคำศัพท์เดิมคือคำว่า /si: ³¹ / และคำว่า /toŋ ³⁵ / ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน)	(หมายเหตุ: ผู้พูดรุนอายุที่ 3 ใช้ทั้งคำศัพท์เดิมคือคำว่า /si: ³¹ / และคำว่า /toŋ ³⁵ / ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน)
713. ตวง	tuəŋ ³⁵	tuəŋ ³⁵	tuəŋ ³⁵
723. เดือน	tiən ²³ , tiən ³⁵	tiən ³⁵	tiən ³⁵
807. เปีย	piə ³⁵	piə ³⁵	piə ³⁵
965. ไม่เต็ง	may ^{41?} teŋ ³⁵	may ^{41?} teŋ ³⁵	may ^{41?} teŋ ²³ , may ^{41?} teŋ ³⁵

จากตารางที่ 174 จะเห็นได้ว่า การใช้วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นวรรณยุกต์เดิมในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุนอายุ อย่างไรก็ตาม มีคำศัพท์บางคำที่มีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] แต่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุนอายุบางคนออกเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นเสียงกลาง-ขึ้น [35]

ในที่นี้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวมักเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นคำพยางค์เป็น มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงกัก ไม่ก้อง /p-, t-, c-, k-/ และเป็นคำที่ปรากฏในช่อง A2 ซึ่งได้แก่ คำที่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยพยัญชนะต้น ต ป จ ก และไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์กำกับ เช่นคำว่า ตวง เปีย เจียว กรวย เป็นต้น

ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า เมื่อผู้พูดภาษาคำเมืองยืมคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวมาจากภาษาไทยมาตรฐานได้มีการปรับการออกเสียงวรรณยุกต์เพื่อให้คล้ายคลึงกับภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงวรรณยุกต์กลางระดับ /33/ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงคำยืมดังกล่าวกลับออกเสียงด้วยวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า เป็นการออกเสียงที่เรียกว่า “การแก้ไขเกินเหตุ” (hypercorrection) นั่นคือ เป็นความพยายามในการออกเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ [33] แต่เนื่องจากวรรณยุกต์เดิมในภาษาคำเมืองเป็นวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] ดังนั้นเมื่อผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจึงอาจยังเก็บลักษณะการเลื่อนเสียงวรรณยุกต์ไว้ตามเดิม คือออกเสียงเป็นวรรณยุกต์เสียงขึ้น (rising) แต่มีการปรับระดับเสียงให้ใกล้เคียงกับวรรณยุกต์เสียงกลางระดับในภาษาไทยมาตรฐาน ดังนั้นวรรณยุกต์ในคำยืมต่าง ๆ ดังกล่าวจึงกลายเป็นเสียงกลาง-ขึ้น [35] นั่นเอง

6.1.2.3.2 การแปรของวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/

วรรณยุกต์ที่ 4 ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) เป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก /31/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4 ผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้พบว่า วรรณยุกต์ที่

4 ที่ปรากฏในช่อง B4 ซึ่งเป็นคำพยางค์เป็นมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงกลาง-ตก [31] และเสียงกลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [31']

ตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองใช้ทั้งเสียงวรรณยุกต์ [31] และ [31'] แสดงในตารางที่ 175 ต่อไปนี้

ตารางที่ 175 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ของผู้พูดภาษาคำเมือง 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
50. พ่อ	po: ³¹	po: ³¹	po: ³¹ , po: ^{31?}
51. ว่าว	wa:w ³¹	wa:w ³¹	wa:w ³¹ , wa:w ^{31?}
52. เลื่อย (น., ก.)	liə ³¹	liə ³¹ , liəy ³¹ , lo:y ³¹	liə ³¹ , liəy ^{31?}
53. ชื้อ	ci: ³¹	ci: ³¹	ci: ³¹ , ci: ^{31?}
55. ง้าย	ɲa:y ³¹	ɲa:y ³¹	ɲa:y ³¹ , ɲa:y ^{31?}
56. นั่ง	naŋ ³¹	naŋ ³¹	naŋ ³¹ , naŋ ^{31?}
922. พ่อแม่	po: ³¹ me: ³¹ , ʔi-po: ³¹ ʔi-me: ³¹	po: ³¹ me: ³¹	po: ³¹ me: ³¹ , po: ^{31?} me: ^{31?} , ʔi-po: ^{31?} ʔi- me: ^{31?} , ʔim ³³ po: ^{31?} ʔim ³³ me: ^{31?}
972. พี่สาว	pi: ³¹ ʔə:y ^{44?} , pi: ³¹ sa:w ²³	pi: ³¹ ʔə:y ^{44?}	pi: ³¹ ʔə:y ^{44?} , pi: ^{31?} ʔə:y ^{44?} , pi: ^{31?} sa:w ²³
982. พุง	puŋ ³¹	puŋ ³¹	puŋ ³¹ , puŋ ^{31?}
842. แทะน (= ยกพื้น)	ten ³¹ , then ³¹	ten ³¹	ten ³¹ , ten ^{31?} , then ³¹
660. เชื้อ	ciə ³¹	ciə ³¹	ciə ³¹ , ciə ^{31?}
367. คลั่ง (= บ้า, ไม่มีสติ, ละเมอ)	kaŋ ³¹	kaŋ ³¹	kaŋ ³¹ , kaŋ ^{31?}
453. คำ	ka: ³¹	ka: ³¹	ka: ³¹ , ka: ^{31?} , kha: ³¹
167. รั่ว	huə ³¹	huə ³¹	huə ³¹ , huə ^{31?}
981. เยี่ยว	new ³¹	new ³¹ , ne:w ³¹	new ³¹ , new ^{31?} , niəw ³¹ , niəw ^{31?}

จากตารางที่ 175 จะเห็นได้ว่า การใช้วรรณยุกต์กลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [31'] ซึ่งเป็นเสียงแปรของวรรณยุกต์กลาง-ตก [31] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมือง

รุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ คำศัพท์ต่าง ๆ ที่แสดงในตารางที่ 175 นั้น ในภาษาไทยมาตรฐานใช้เสียงวรรณยุกต์สูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /42¹/ จึงอาจเป็นไปได้ที่ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และออกเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก [31] โดยมีเสียงกักที่เส้นเสียงเหมือนในภาษาไทยมาตรฐานกลายเป็นเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [31¹]

ผลการวิเคราะห์การใช้วรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 4 ในภาษาคำเมืองดังกล่าวในหัวข้อที่ 6.1.2.3.1 และ 6.1.2.3.2 แสดงให้เห็นว่า วรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรทั้ง 2 เสียงปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำเท่านั้น โดยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] ปรากฏในข้อมูลผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ ในขณะที่เสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [31¹] ปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับเสียงแปรของเสียงพยัญชนะและสระที่กล่าวถึงในตอนต้น อาจกล่าวได้ว่า การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) เป็นการแปรที่เกิดขึ้นน้อยกว่าการแปรของเสียงพยัญชนะและสระซึ่งเป็นการแปรที่ปรากฏในคำศัพท์เป็นจำนวนมากและปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุอย่างชัดเจน

6.2 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียง รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอนันทบุรี จังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35–50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15–25 ปี) มีรายละเอียดดังนี้

6.2.1 ระบบเสียงภาษาลื้อ

6.2.1.1 ระบบพยัญชนะในภาษาลื้อ

ในระบบพยัญชนะของภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 19 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวแสดงในตารางที่ 176 ต่อไปนี้ ตารางที่ 176 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาลื้อ

ตำแหน่งเกิดเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริม ฝีปาก	ริมฝีปาก- ฟันบน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
เสียงกัก	/p/ /ph/ /b/		/t/ /th/ /d/	/c/	/k/ /kh/	/ʔ/
เสียงนาสิก	/m/		/n/		/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก		/f/	/s/			/h/
เสียงข้างลิ้น			/l/			
เสียงเปิด		/w/		/y/		

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ: /kw-, khw-/

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) พบข้อสรุปว่า พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 19 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 2 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/

จากการศึกษาระบบพยัญชนะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีพยัญชนะบางหน่วยเสียงในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แตกต่างจากภาษาลื้อที่ศึกษาในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น งานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีพยัญชนะต้นที่เป็นเสียงเพดานแข็ง 2 หน่วยเสียง คือ พยัญชนะเสียงกัก /c-/ และพยัญชนะเสียงเปิด /y-/ แตกต่างจากวิทยานิพนธ์ของนิภา อัมพรพรรตต์ (2529) ที่ศึกษาลักษณะของภาษาไทยลื้อ ที่ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านซึ่งเก็บข้อมูลภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัวเช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ และได้นำเสนอไว้ว่า ในภาษาลื้อมีพยัญชนะเพดานแข็ง เสียงนาสิก ก้อง /ŋ-/ ด้วย แต่ในงานวิจัยนี้ไม่พบว่ามีผู้พูดภาษาลื้อที่เป็นผู้บอกภาษาคนได้ออกเสียงคำโดยมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /ŋ-/ แต่จะมีเสียงพยัญชนะต้น /y-/ ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า อาจเป็นไปได้ที่เดิมภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) อาจเคยมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ŋ-/ แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงเกิดขึ้นและมีการใช้หน่วยเสียง /y-/ เข้ามาแทน

อย่างไรก็ตาม อาจมีความเป็นไปได้เช่นกันที่เสียงพยัญชนะ /ŋ-/ ที่ปรากฏในงานวิจัยของนิภา อัมพรพรรตต์เป็นอิทธิพลจากภาษาคำเมือง เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับระบบพยัญชนะในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยอื่น ๆ ตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีเพียงภาษาไทยลื้อในงานของชานาญ รอดเหตุภัย (2517) และภาษาลื้อที่พูดในตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดลำปางในงานของนันทริยา ลำเจียกเทศ (2527) เท่านั้นที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ŋ-/ และมีภาษาลื้อ เมืองยองที่เกิดนีย (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) วิเคราะห์ให้เสียงพยัญชนะ [ŋ-] เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียง /ŋ-/ ประเด็นดังกล่าวนี้จึงนำมาซึ่งการศึกษาวิจัยต่อไป

นอกจากกรณีของพยัญชนะต้นเสียงนาสิกดังกล่าวแล้ว งานวิจัยนี้ยังตั้งข้อสังเกตว่า ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ไม่มีพยัญชนะต้นเพดานแข็ง เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /ch-/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาลื้อในงานที่ผ่านมา เช่น ภาษาไทยลื้อที่ศึกษาในงานของชานาญ รอดเหตุภัย (2517) ภาษาลื้อ เมืองยองในงานของเกิดนีย (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) และภาษาไทยลื้อที่พูดในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาในงานของชฎานนท์ แสงศรีจันทร์ (2541) แต่เหมือนกับภาษาลื้อในบางงาน เช่น ภาษาลื้อ เชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ภาษาไทยลื้อ (มีวรรณ ลีรัตน์ และคณะ, 2525) ภาษาลื้อ สิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) ภาษาลื้อที่พูดในตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (นันทริยา ลำเจียกเทศ, 2527) ภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านสันมะแพน ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย (พรสวรรค์ พลอยแก้ว, 2528) และภาษาไทยลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน นิภา อัมพรพรรตต์ (2529)¹⁴⁴

อย่างไรก็ตาม ระหว่างการเก็บข้อมูลทั้งทางศัพท์และทางเสียงในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้พูดภาษาลื้อทั้งที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้และคนอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยมีโอกาส

¹⁴⁴ การเปรียบเทียบพยัญชนะในภาษาลื้อในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมาในตารางที่ 32

พบปะพูดคุยด้วย มักออกเสียงคำบางคำที่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน โดยคำดังกล่าวสะกดด้วยพยัญชนะต้น จ เช่น คำว่า “ฉลาด” ผู้พูดภาษาลื้อบางคนออกเสียงเป็น [sa-lat²⁴] และบางคนออกเสียงเป็น [cha-lat²⁴] (คำเดิมในภาษาลื้อที่มีความหมายว่า “ฉลาด” คือคำว่า /lak³⁵/) หรือคำว่า “ฉาง” ผู้พูดภาษาลื้อบางคนออกเสียงเป็น [chaŋ³⁵] แต่ไม่มีใครออกเสียงเป็น [saŋ³⁵] (คำเดิมในภาษาลื้อที่มีความหมายว่า “ฉาง” คือคำว่า /law^{22?}/) นอกจากนี้ยังมีผู้พูดภาษาลื้อบางคน โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มักออกเสียงคำบางคำโดยมีการแปรอิสระของพยัญชนะต้น [ch-] และ [s-] ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์ให้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ และมีพยัญชนะต้น [ch-] เป็นเสียงย่อยที่ปรากฏแบบแปรอิสระกับเสียง [s-] โดยเฉพาะในคำที่เป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับพยัญชนะในภาษาลื้อที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีหน่วยเสียงพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ ซึ่งผู้พูดภาษาลื้อบางคนออกเสียงคำที่มีพยัญชนะต้นดังกล่าวโดยมีการแปรอิสระระหว่างพยัญชนะเสียงกัก [kh-] กับพยัญชนะเสียงเสียดแทรก [x-] เช่นเดียวกับที่พบในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ดังกล่าวมาแล้ว ในงานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์ให้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ และมีพยัญชนะต้น [x-] เป็นเสียงย่อยที่ปรากฏแบบแปรอิสระกับเสียง [kh-]

ผลการวิเคราะห์เสียงพยัญชนะ /kh-/ ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยบางงานที่ผ่านมา เช่น ภาษาไทยลื้อที่ศึกษาในงานของชานาญ รอดเหตุภัย (2517) ภาษาลื้อที่พูดในตำบลบ้านกล้วย อำเภอมือง จังหวัดลำปาง (นันทริยา ลำเจียกเทศ, 2527) ภาษาไทลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน นิภา อัมพรพรรค์ (2529) และภาษาไทลื้อที่พูดในอำเภอยางคำ จังหวัดพะเยาในงานของชญาณันท์ แสงศรีจันทร์ (2541) ที่ล้วนแต่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ แต่ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /x-/ แตกต่างจากภาษาลื้อในงานวิจัยบางงาน เช่น ภาษาลื้อ เชียงรุ่ง ภาษาลื้อเมืองยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)¹⁴⁵ และภาษาลื้อ สิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) ที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /x-/ แต่ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ ในขณะที่งานวิจัยบางงาน เช่น มีวรรณ ลิระวัฒน์ และคณะ (2525) วิเคราะห์ให้ภาษาไทยลื้อมีทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ และ /x-/ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของพรสวรรค์ พลอยแก้ว (2528) ซึ่งวิเคราะห์ให้ภาษาลื้อที่พูดในหมู่บ้านสันมะแพน ตำบลท่าก้อ อำเภอมะสรวาย จังหวัดเชียงรายไม่มีทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ และ /x-/ แต่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /kx-/ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว

6.2.1.2 ระบบสระในภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์ระบบสระพบว่า ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 177

¹⁴⁵ ดูคำอธิบายเกี่ยวกับพยัญชนะ [kh-] และ [x-] ในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ในเชิงอรรถที่ 51

ตารางที่ 177 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาลื้อ

ตำแหน่งของลิ้น ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	/i/, /i:/	/i/, /i:/	/u/, /u:/
กลาง	/e/, /e:/	/ə/, /ə:/	/o/, /o:/
ต่ำ	/ɛ/, /ɛ:/	/a/, /a:/	/ɔ/, /ɔ:/

ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ไม่มีสระประสมสองเสียงเช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) เนื่องจากภาษาลื้อมีพัฒนาการของเสียงสระจากภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมแตกต่างจากภาษาคำเมือง กล่าวคือ ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมีเสียงสระประสมสองเสียง ได้แก่ *ia/*ie, *ia/*ie, *ua/*ue (Sarawit, 1973/Li, 1977)¹⁴⁶ ซึ่งมีการพัฒนามาเป็นเสียงสระประสมสองเสียง /io, ie, uə/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ในขณะที่สระประสมสองเสียงในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมดังกล่าวได้กลายเป็นสระเดี่ยว (monophthongization) ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ สระ /e, ə, o/ ตามลำดับ ซึ่งพัฒนาการของเสียงสระดังกล่าวปรากฏในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) เช่นเดียวกัน¹⁴⁷

นอกจากนี้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ยังมีพัฒนาการของสระเดี่ยวบางหน่วยเสียงแตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) กล่าวคือ เสียงสระ *o และ *e ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ซึ่งปรากฏในพยางค์เป็นที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN)¹⁴⁸ ในภาษาคำเมืองยังคงใช้หน่วยเสียงสระ /o/ และ /e/ ในขณะที่ในภาษาลื้อมีการเลื่อนขึ้นของสระดั้งเดิมดังกล่าวกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /u/ และ /i/ ตามลำดับ การเลื่อนขึ้นของเสียงสระในลักษณะนี้ปรากฏในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เช่นเดียวกัน

¹⁴⁶ ในการกล่าวถึงสระประสมสองเสียงในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟิง กวย ลี (Li, 1977) ในงานวิจัยนี้จะใช้วิธีแสดงเสียงสระประสมสองเสียงจากทั้งสองงานไว้ด้วยกันและวงเล็บกำกับว่าเป็นการสืบสร้างจากงานของท่านใดดังนี้ *ia/*ie, *ia/*ie, *ua/*ue (Sarawit, 1973/Li, 1977) ซึ่งหมายถึง สระประสมสองเสียง *ia, *ia, *ua มาจากการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) หรือสระประสม *ie, *ie, *ue มาจากการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977)

¹⁴⁷ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในหัวข้อที่ 6.3.1

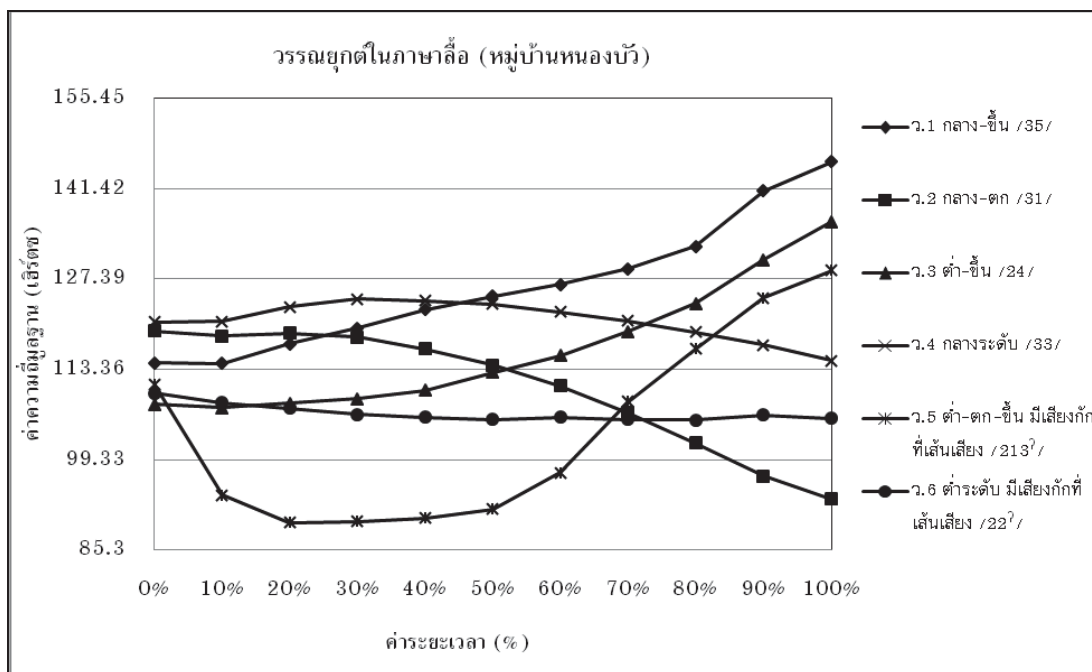
¹⁴⁸ พยางค์ที่มีโครงสร้างแบบ CVN ในที่นี้หมายถึง พยางค์ที่ประกอบด้วยพยัญชนะต้น สระเสียงสั้น และพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก

6.2.1.3 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ

ผลการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) พบว่า ภาษาลื้อมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A123 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง A4
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำ-ขึ้น /24/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลางระดับ /33/	ปรากฏในช่อง B4 DL4 และ DS4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงต่ำ-ตก-ขึ้น มีเสียงกักที่ เส้นเสียงในตอนท้าย /213 ² /	ปรากฏในช่อง C123
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้น เสียงในตอนท้าย /22 ² /	ปรากฏในช่อง C4

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในรูปแบบของกราฟเส้นแสดงระดับเสียง 5 ระดับซึ่งตัดแปลงจากการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT และแปลงผลให้เป็นกราฟเส้นด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 แสดงในภาพที่ 111

ภาพที่ 111 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงแสดงในภาพที่ 112

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	 ว.1 /35/	 ว.3 /24/	 ว.5 /213 ² /	 ว.3 /24/	 ว.1 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	 ว.2 /31/	 ว.4 /33/	 ว.6 /22 ² /	 ว.4 /33/	

ภาพที่ 112 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

ภาพที่ 112 แสดงให้เห็นลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ทั้งแนวตั้งและแนวนอนในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) สรุปได้ดังนี้

การแยกเสียงรวมเสียงในแนวตั้ง ได้แก่

A123-4

B123-4

C123-4

DL123-4

DS123-4

การรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่

B123=DL123

B4=DL4=DS4

A123=DS123

นอกจากนี้ในเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์ ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในข้อมูลวรรณยุกต์จากคำพูดต่อเนื่องหรือจากคำที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไปในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีลักษณะของการเกิดวรรณยุกต์สนธิ (Tone Sandhi) กล่าวคือ วรรณยุกต์บางหน่วยเสียงมีการเปลี่ยนแปลงของระดับเสียงเมื่อปรากฏร่วมกับวรรณยุกต์หน่วยเสียงเดียวกัน หรือเมื่อปรากฏกับวรรณยุกต์หน่วยเสียงอื่น

ลักษณะการเกิดวรรณยุกต์สนธิในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เท่าที่สังเกตได้จากข้อมูลวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้มี 2 ลักษณะ คือ

1. ว.1 → ว.4 / ____ ว.1

การเกิดวรรณยุกต์สนธิลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งเป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ ปรากฏหน้าพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 1 เหมือนกัน วรรณยุกต์ที่ 1 จะกลายเป็นวรรณยุกต์ที่ 4 ซึ่งเป็นเสียงกลางระดับ /33/ ตัวอย่างเช่น

/ho:m ³⁵ kha:w ³⁵ /	→	[ho:m ³³ kha:w ³⁵]	“กระเทียม”
/dɔ:n ³⁵ ce:ŋ ³⁵ /	→	[dɔ:n ³³ ce:ŋ ³⁵]	“เดือนที่หนึ่ง”
/pa: ³⁵ fa: ³⁵ /	→	[pa: ³³ fa: ³⁵]	“ตะพานน้ำ”

2. ๖.5 → ๖.6 / ____ ๖.3, ๖.5, ๖.6

การเกิดวรรณยุกต์สนธิลักษณะนี้เกิดขึ้นเมื่อพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 5 ซึ่งเป็นเสียงต่ำ-ตก-ขึ้น มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /213[?]/ ปรากฏหน้าพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 3 ซึ่งเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /24/ หรือหน้าพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 5 เหมือนกัน หรือหน้าพยางค์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 6 ซึ่งเป็นเสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /22[?]/ วรรณยุกต์ที่ 5 จะกลายเป็นวรรณยุกต์ที่ 6 และผู้พูดภาษาลื้อบางคนออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 ดังกล่าวโดยไม่มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย ตัวอย่างเช่น

/khi: ^{213?} ti:k ²⁴ /	→	[khi: ^{22?} ti:k ²⁴]	“ติด (ตัว~)”
/ko:y ^{213?} ?iŋ ²⁴ ti:ŋ ²⁴ /	→	[ko:y ^{22?} ?iŋ ²⁴ ti:ŋ ²⁴]	“กล้วยน้ำว้า”
/ke: ^{213?} so: ^{213?} /	→	[ke: ^{22?} so: ^{213?}]	“ถอดเสื้อ”
/ko:y ^{213?} kha:w ^{22?} /	→	[ko:y ^{22?} kha:w ^{22?}]	“กล้วยหอม”

ลักษณะการเกิดวรรณยุกต์สนธิในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในช่วงต้นแตกต่างจากลักษณะการเกิดวรรณยุกต์สนธิที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ ตัวอย่างเช่น เกดเนีย (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996: xxii) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ภาษาลื้อเมืองยองมีปรากฏการณ์ “วรรณยุกต์สนธิ” เกิดขึ้นกับวรรณยุกต์ที่ 2 ที่เปลี่ยนเป็นวรรณยุกต์ที่ 4 เมื่อปรากฏตามวรรณยุกต์ที่ 5 ตัวอย่างเช่น “ราคาแพง” [kaa³³ peŋ³⁴²] ออกเสียงเป็น [kaa³³ peŋ³³] แตกต่างจากมีวรรณ สิรวัฒน์ และคณะ (2525: 30) ซึ่งเรียกปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ตามบริบทที่ปรากฏว่า “Tone Assimilation” และนำเสนอไว้ว่า ในภาษาไทยลื้อมีปรากฏการณ์ดังกล่าว 2 ลักษณะ คือ วรรณยุกต์ต่ำหรือกลางระดับที่ตามหลังวรรณยุกต์สูงระดับหรือสูง-ตก-ขึ้น จะกลายเป็นวรรณยุกต์สูงระดับ ตัวอย่างเช่น /sip⁴³⁴/ “สิบ” + /mi:²²/ → [sip⁴³⁴ mi:⁴⁴] และวรรณยุกต์ต่ำ-ตก-ขึ้น ในพยางค์ที่ไม่เน้นจะกลายเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก ตัวอย่างเช่น “หม้อ” /mo:²¹²/ → [mo:²¹] และในงานของนิภา อัมพรพรดี (2529) นำเสนอไว้ว่า ภาษาไทลื้อที่พูดในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านมีลักษณะของวรรณยุกต์สนธิ (Tone Sandhi) 3 ลักษณะคือ 1. T6 → T3 / ____ T2, T5 เช่น /kho:6 mu:2/ → /kho:3 mu:2/ “ข้อมือ” 2. T2 → T8 / T1, T5 ____ เช่น /taw1 faj2/ → /taw1 faj8/ “เตาไฟ” และ 3. T1 → T5 / ____ T6 เช่น /hin1 sum6/ → /hin5 sum6/ “สารส้ม”¹⁴⁹

การเกิดวรรณยุกต์สนธิทั้งสองลักษณะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในงานวิจัยนี้มาจากการตั้งข้อสังเกตของผู้วิจัยจากข้อมูลวรรณยุกต์เท่าที่มีอยู่เท่านั้น ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและนำมาศึกษาวิจัยต่อไปเพื่อให้ได้ข้อสรุปและคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับปรากฏการณ์ “วรรณยุกต์สนธิ” ในภาษาลื้อ

¹⁴⁹ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางเสียงในภาษาลื้อในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาในบทที่ 2 หัวข้อ 2.5.2.2 ข

6.2.2 การแปรทางเสียงในภาษาลื้อ

จากการวิเคราะห์การแปรทางเสียงในภาษาลื้อที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดน่านพบว่า ภาษาลื้อมีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เพียงบางหน่วยเสียงเท่านั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.2.2.1 การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาลื้อ

ผลการศึกษาวิจัยการใช้เสียงพยัญชนะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ของผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้พยัญชนะบางหน่วยเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวในภาษาลื้อที่มีการแปรมีทั้งสิ้น 5 หน่วยเสียงและทุกหน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะต้น ได้แก่ /p-, t-, c-, k-, h-/ การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ ในภาษาลื้อมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.2.2.1.1–6.2.2.1.5

6.2.2.1.1 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/

พยัญชนะริมฝีปากเสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม /p-/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *b- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาลื้อเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาขิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /ph-/

ผลการศึกษาวิจัยการใช้พยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเช่นเดียวกับในภาษาคำเมือง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง–ไม่พ่นลม [p-] ซึ่งในที่นี้จัดให้เป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ และเสียงกัก ไม่ก้อง–พ่นลม [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 178 ต่อไปนี้

ตารางที่ 178 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

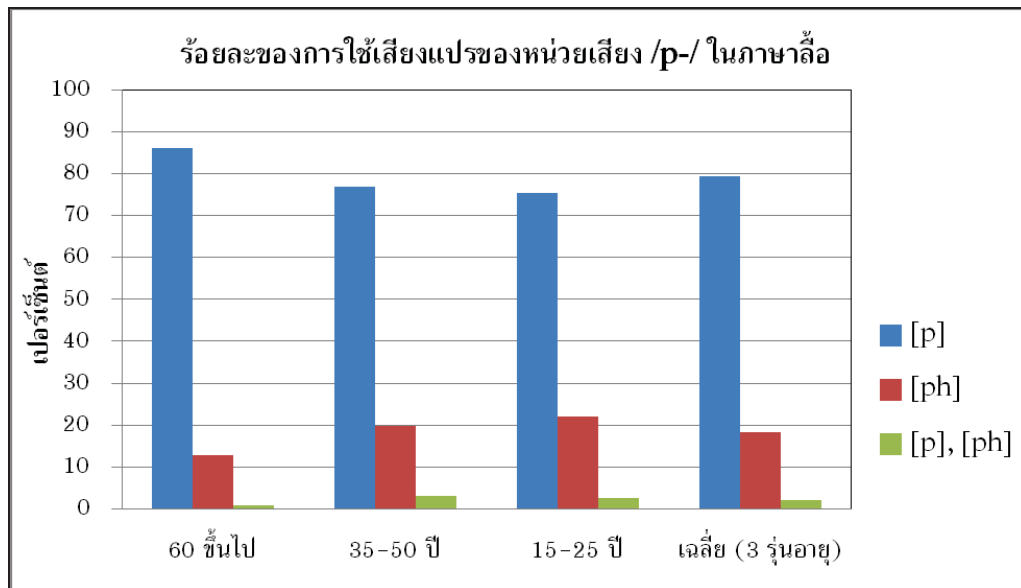
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
255. จังหวัดแพร่	pe: ³³	pe: ³³	pe: ³³
606. พก	pok ³³ , phok ³³ (เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำศัพท์เดิมคือคำว่า /nep ³⁵ /)	phok ³³ (เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำศัพท์เดิมคือคำว่า /nep ³⁵ /)	pok ³³ , phok ³³ (เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คำศัพท์เดิมคือคำว่า /nep ³⁵ /)
616. พลู	pu: ³¹	pu: ³¹	pu: ³¹
650. พิษ	pit ³³	pit ³³ , phit ³³	pit ³³ , phit ³³

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
660. พุ่น, พุ้น (= โน่น, โน้น)	pun ^{22?} , phun ^{22?}	pun ^{22?}	pun ^{22?}
666. เพียง (= เท่า, เสมอ)	pe:ŋ ³¹	pe:ŋ ³¹	pe:ŋ ³¹
668. เพียร (~ทำ)	pe:n ³¹	pe:n ³¹ , phe:n ³¹	pe:n ³¹ , phe:n ³¹
707. แมลงภู่	mɛ:ŋ ³¹ pu: ³³	mɛ:ŋ ³¹ pu: ³³ , mɛ:ŋ ³¹ phu: ³³	mɛ:ŋ ³¹ pu: ³³ , mɛ:ŋ ³¹ pu: ^{22?} , mɛ:ŋ ³¹ phu: ³³
873. วันพุธ	put ³³ , phut ³³	put ³³ , phut ³³	put ³³ , phut ³³
903. สะพาย	pa: ³¹	pa: ³¹ , sa-pa:y ³¹ , sa-pha:y ³¹	pa: ³¹ , sa-pa:y ³¹

จากการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาลื้ออาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงแปรของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [p-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ph-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 179 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 113

ตารางที่ 179 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ \ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[p]	255	86.2	243	76.9	232	75.3	243	79.4
[ph]	38	12.8	63	19.9	68	22.1	56	18.3
[p], [ph]	3	1.0	10	3.2	8	2.6	7	2.3
รวม	296	100	316	100	308	100	307	100

ภาพที่ 113 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 179 และภาพที่ 113 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 307 คำ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คำที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [p-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 243 คำ (79.4%) ส่วนคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ph-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 56 คำ (18.3%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [p-] และ [ph-] มีเพียง 7 คำ (2.3%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ ทั้ง 3 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [p-] มากที่สุด (86.2%) รองลงมาคือ และรุ่นอายุที่ 2 (76.9%) และรุ่นอายุที่ 3 (75.3%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้พยัญชนะต้น [ph-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (22.1%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (19.9%) และรุ่นอายุที่ 1 (12.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (3.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (2.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (1.0%) ตามลำดับ

ในที่นี้จึงอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 สามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 การใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จึงได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าอีก 2 รุ่นอายุนั้นเอง

6.2.2.1.2 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/

พยัญชนะปุ่มเหงือกเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /t-/ ในภาษาลื้อมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *d- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาลื้อเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่

แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /th-/

จากการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฎ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [t-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ และเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [th-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับกรณีของเสียงแปร [ph-] ในข้างต้น ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 180 ต่อไปนี้

ตารางที่ 180 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

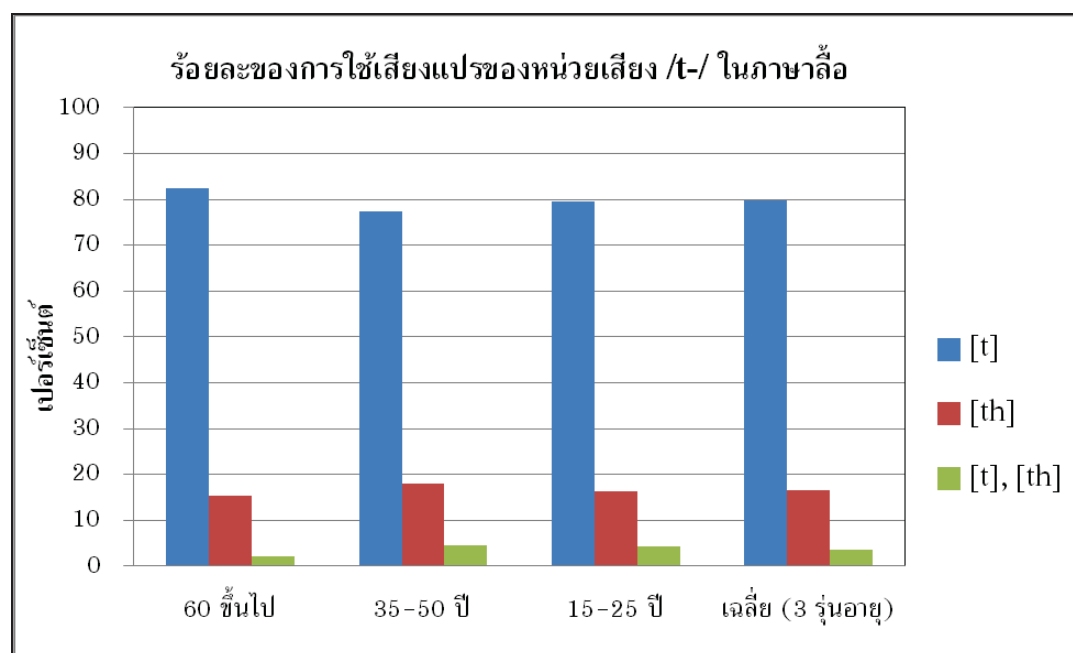
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
15. กระต๊อบ	tɪ:p ³³ , thi:p ³³ , ka-thi:p ³³	tɪ:p ³³	tɪ:p ³³
438. ทน/โทน (= เดี่ยว)	to:n ³¹	to:n ³¹ , tho:n ³¹	to:n ³¹
439. ทบ (= พับ)	top ³³	top ³³	top ³³
469. ทั่ว (= ทั้งหมด)	tho: ³³	tho: ³³	tho: ³³
497. เท (= รื้อ, ถอน, ทำลาย)	te: ³¹	te: ³¹	te: ³¹
515. แทง	te:ŋ ³¹	te:ŋ ³¹ , the:ŋ ³¹	te:ŋ ³¹
517. แท่น (= ยกพื้น)	ten ³³	ten ³³	ten ³³ , then ³³
518. แทน (ตอบ~)	to:p ²⁴ the:n ³¹	to:p ²⁴ te:n ³¹ , to:p ²⁴ the:n ³¹	to:p ²⁴ te:n ³¹ , to:p ²⁴ the:n ³¹
519. โทย, ทวย (= ด้วย, ตาม)	to:y ³¹	to:y ³¹	to:y ³¹
520. โทษ	to:t ³³ , tho:t ³³	to:t ³³ , tho:t ³³	to:t ³³ , tho:t ³³

ตารางที่ 180 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงแยกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [t-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [th-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3

รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 181 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 114

ตารางที่ 181 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[t]	262	82.4	261	77.4	255	79.4	259	79.7
[th]	49	15.4	61	18.1	52	16.2	54	16.6
[t], [th]	7	2.2	15	4.5	14	4.4	12	3.7
รวม	318	100	337	100	321	100	325	100

ภาพที่ 114 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 325 คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [t-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 259 คำ (79.7%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [th-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 54 คำ (16.6%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [t-] และ [th-] มีจำนวน 12 คำ (3.7%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏน้อยที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /t-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [t-] มากที่สุด (82.4%) และรุ่นอายุที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น [t-] เป็นอันดับรองลงมากลับเป็นรุ่นอายุที่ 3 (79.4%) แต่ก็มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 (77.4%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [th-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (18.1%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 3 (16.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (15.4%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย คือ ต่ำกว่า 10% โดยรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้เสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] มากที่สุด (4.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (4.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (2.2%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [th-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 แตกต่างจากกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เป็นรุ่นอายุที่ใช้พยัญชนะ [th-] มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การใช้พยัญชนะเสียงแปร [th-] ระหว่างผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 และรุ่นอายุที่ 2 มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /t-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานในระดับที่ใกล้เคียงกัน แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวม จะเห็นได้ว่า การใช้พยัญชนะต้น [t-] ซึ่งเป็นพยัญชนะต้นเดิมยังปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุในระดับที่ค่อนข้างสูง จึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้พยัญชนะต้นดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

6.2.2.1.3 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/

พยัญชนะเพดานแข็งเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /c-/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *j- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟิง กวย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาลื้อเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /s-/ และภาษาไทยมาตรฐานใช้เสียงพยัญชนะต้น /ch-/

ผลการศึกษาวិชาการการใช้พยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียงเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [c-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาลื้อยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [s-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงพยัญชนะที่มีมาแต่เดิมในภาษาลื้อ แต่มีพัฒนาการแตกต่างจากเสียงพยัญชนะ [c-] คือเสียงพยัญชนะ [s-] พัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *ch- (Li, 1977)¹⁵⁰

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 182 ต่อไปนี้

¹⁵⁰ ดูพยัญชนะต้นในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมและพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันในตารางที่ 10

ตารางที่ 182 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

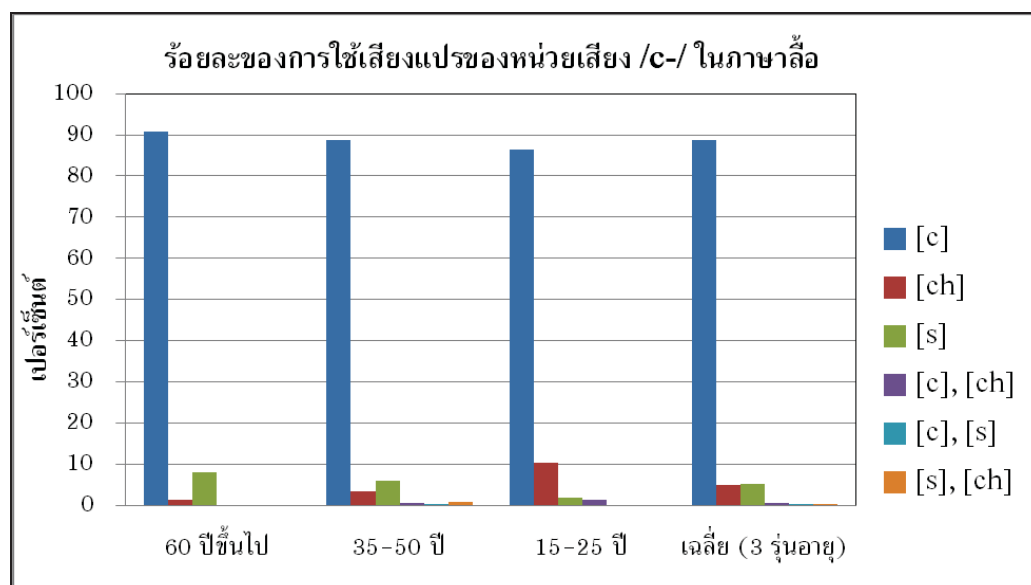
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
9. กระ <u>ชา</u> ย	ka-sa:y ³¹ , ka-cha:y ³¹	ka-sa:y ³¹ , ka-cha:y ³¹	ka-cha:y ³¹
290. ช้อน (น.)	co:n ^{22?}	co:n ^{22?}	co:n ^{22?}
299. ชัน	cen ³¹	cen ³¹ , can ³¹	can ³¹ , chan ³¹
304. ชา (ใบ~)	sa: ³¹	sa: ³¹ , cha: ³¹	sa: ³¹ , cha: ³¹
306. ช่าง (ยวน = ทำเป็น, ชำนาญ, ทำได้)	ca:ŋ ³³	ca:ŋ ³³	ca:ŋ ³³ , cha:ŋ ³³
311. ช้าง	ca:ŋ ^{22?}	ca:ŋ ^{22?}	ca:ŋ ^{22?}
317. <u>ชา</u> วนา	ca:w ³¹ na: ³¹ , sa:w ³¹ na: ³¹	ca:w ³¹ na: ³¹	ca:w ³¹ na: ³¹ , cha:w ³¹ na: ³¹
328. ชื่น (= แจ่มใส, เบิกบาน)	ci:n ³³	ci:n ³³	ci:n ³³ , chi:n ³³
354. โชค	co:k ³³	co:k ³³ , so:k ³³	co:k ³³

จากตารางที่ 182 จะเห็นได้ว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงของพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาลื้อมีมากถึง 6 รูปแบบเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [c-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ch-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [s-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [s-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] และ [ch-]

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 183 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 115

ตารางที่ 183 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร	รุ่นอายุ 60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[c]	274	90.7	283	88.7	287	86.5	281	88.9
[ch]	4	1.3	11	3.5	34	10.2	16	5.1
[s]	24	8.0	19	6.0	6	1.8	16	5.1
[c], [ch]	0	0.0	2	0.6	5	1.5	2	0.6
[c], [s]	0	0.0	1	0.3	0	0.0	0	0.0
[s], [ch]	0	0.0	3	0.9	0	0.0	1	0.3
รวม	302	100	319	100	332	100	318	100

ภาพที่ 115 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 318 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [c-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 281 คำ (88.9%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ch-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 16 คำ (5.1%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [s-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 16 คำ (5.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-]

รวมทั้ง [s-] และ [ch-] มีจำนวนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0-2 คำเท่านั้น (0.1%-0.6%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /c-/ ทั้ง 6 รูปแบบของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [c-] มากที่สุด (90.7%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (88.7%) และรุ่นอายุที่ 3 (86.5%) ตามลำดับ ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [ch-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (10.2%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (3.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (1.3%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (8.0%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (6.0%) และรุ่นอายุที่ 3 (1.8%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-] รวมทั้ง [s-] และ [ch-] ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย และมีบางกรณีที่ไม่ปรากฏเลย ตัวอย่างเช่น รุ่นอายุที่ 1 ไม่มีการใช้เสียงแปรควบคู่กัน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 ไม่มีการใช้เสียงแปร [c-] ควบคู่ไปกับ [s-] และไม่มีการใช้เสียงแปร [s-] ควบคู่ไปกับ [ch-] แต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] ในข้างต้น อย่างไรก็ตาม กรณีการใช้พยัญชนะ [s-] นั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด และพบในข้อมูลผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 น้อยที่สุดซึ่งเป็นกรณีเดียวกันกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)

นอกจากนี้ ในงานวิจัยนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 มีทัศนคติในทางลบกับเสียงพยัญชนะ [s-] เช่นเดียวกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) กล่าวคือ ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 มีความคิดเห็นว่า เสียงพยัญชนะ [s-] เป็นเสียงที่มีเฉพาะคนรุ่นสูงอายุใช้เท่านั้น และเป็นเสียงที่ไม่ทันสมัย หากพูดแล้วจะรู้สึกอาย เหมือนคนพูดเสียง [ch-] ไม่ชัด ดังนั้นคนรุ่นใหม่หรือคนกลุ่มวัยรุ่นจึงไม่ค่อยใช้เสียงพยัญชนะ [s-] และมักใช้เฉพาะเมื่อพูดคุยสนทนากับคนรุ่นสูงอายุเท่านั้น

ทัศนคติในทางลบของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 ที่มีต่อเสียงพยัญชนะ [s-] ดังกล่าวเป็นตัวอย่างหนึ่งของ “การประณามว่าเลว” (stigma) นั่นคือการไม่ยอมรับเสียงพยัญชนะ [s-] และมองว่าเสียงพยัญชนะ [ch-] เป็นเสียงที่ชัดเจนกว่า ดีกว่าเช่นเดียวกับกรณีผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 มีทัศนคติในทางลบต่อเสียงพยัญชนะ [s-] และมองว่าเสียงพยัญชนะ [ch-] ดีกว่านั่นเอง (ดูคำอธิบายในหัวข้อที่ 6.1.2.1.3)

6.2.2.1.4 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /k-/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *g- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาลื้อเหมือนกับในภาษาคำเมือง และภาษาจีน แต่แตกต่างจากภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-

ไม้พ่นลม [k-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ เสียงกัก ไม้ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ผู้พูดภาษาคำเมืองยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม้ก้อง [x-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงที่มีอยู่แล้วในภาษาลื้อแต่ปรากฏแบบแปรอิสระกับเสียงพยัญชนะ [kh-] ดังกล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 6.2.1.1

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 184 ต่อไปนี้

ตารางที่ 184 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

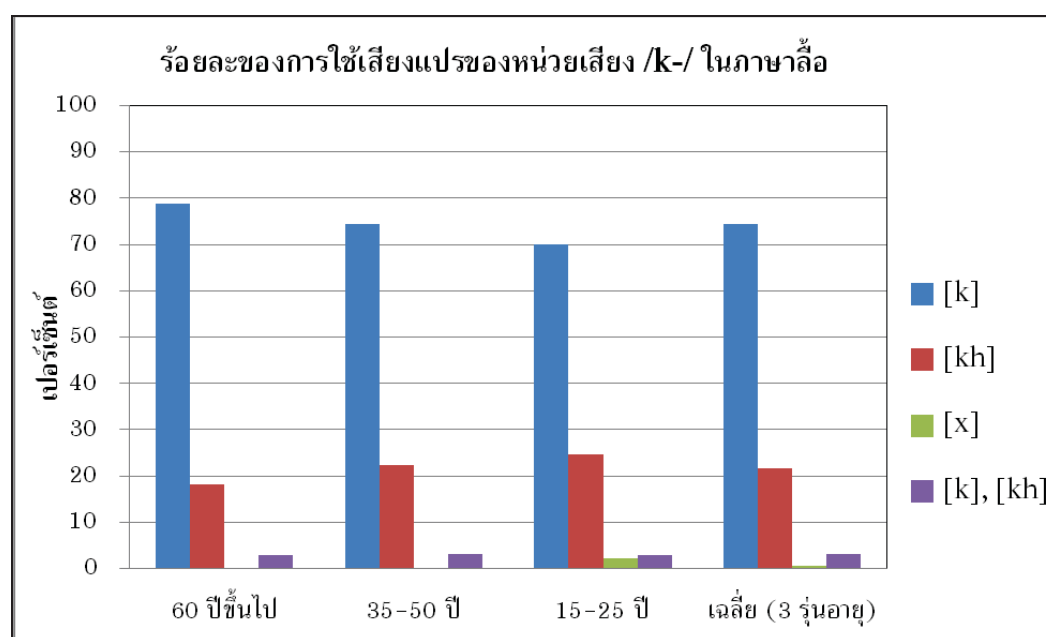
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
173. ค้อ (ต้น~)	mak ³⁵ ko: ^{22?} , maʔ ³⁵ ko: ^{22?} , ba-ko: ^{22?}	ma:k ²⁴ ko: ^{22?} , ba-ko: ^{22?} , ʔi-ko: ^{22?}	ma-ko: ^{22?} , ba-ko: ^{22?}
175. คอน (นกเกาะ~)	ko:n ³¹	ko:n ³¹	ko:n ³¹ , kho:n ³¹ , xo:n ³¹
190. คับ (เสื่อ~)	kap ³³	kap ³³	kap ³³
193. คำ	ka: ³³	ka: ³³ , kha: ³³	ka: ³³ , kha: ³³
195. คา (ค้าง~)	ka: ³¹	ka: ³¹ , kha: ³¹	ka: ³¹ , xa: ³¹
197. ค่าง	ka:ŋ ³³	ka:ŋ ³³	ka:ŋ ³³ , kha:ŋ ³³ , xa:ŋ ³³
210. คีบ	ki:p ³³ , khi:p ³³	ki:p ³³	ki:p ³³
214. คุ่ม (= ป้องกัน, ดูแล, รักษา)	khum ^{22?}	khum ^{22?}	khum ^{22?}
236. โคม (~ไฟ, ~ลอย)	ko:m ³¹	ko:m ³¹ , kho:m ³¹	ko:m ³¹ , kho:m ³¹
708. ไม้คาน	may ^{22?} ka:n ³¹	may ^{22?} ka:n ³¹	may ^{22?} ka:n ³¹ , may ^{22?} kha:n ³¹

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงมี 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [k-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] ควบคู่กัน

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 4 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 185 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละลักษณะของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 116

ตารางที่ 185 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[k]	260	78.8	256	74.4	232	70.1	249	74.4
[kh]	60	18.2	77	22.4	82	24.8	73	21.8
[x]	0	0.0	0	0.0	7	2.1	2	0.7
[k], [kh]	10	3.0	11	3.2	10	3.0	10	3.1
รวม	330	100	344	100	331	100	335	100

ภาพที่ 116 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 185 และภาพที่ 116 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 335 คำ ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [k-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 249 คำ (74.4%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [kh-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 73 คำ (21.8%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 2 คำ (0.7%) ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [k-] และ [kh-] นั้นมีจำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 10 คำเท่านั้น (3.1%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [k-] มากที่สุด (78.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (74.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (70.1%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [kh-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (24.8%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (22.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (18.2%) ตามลำดับ การใช้เสียงพยัญชนะ [x-] นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น (2.1%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อยและมีระดับใกล้เคียงกัน คือ รุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงควบคู่กันมากที่สุด (3.2%) ในขณะที่รุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงไม่ต่างกัน (3.0%)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [kh-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] และ [ch-] ในข้างต้น

6.2.2.1.5 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/

พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ ในภาษาลื้อที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ ปุ่มเหงือก เสียงร่ว ก้อง *r- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างไว้โดยฟัง กวย ลี (Li, 1977) ภาษาลื้อมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น /h-/ เหมือนในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แต่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /r-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ และเสียงข้างลิ้น ก้อง [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [l-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 186 ต่อไปนี้

ตารางที่ 186 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

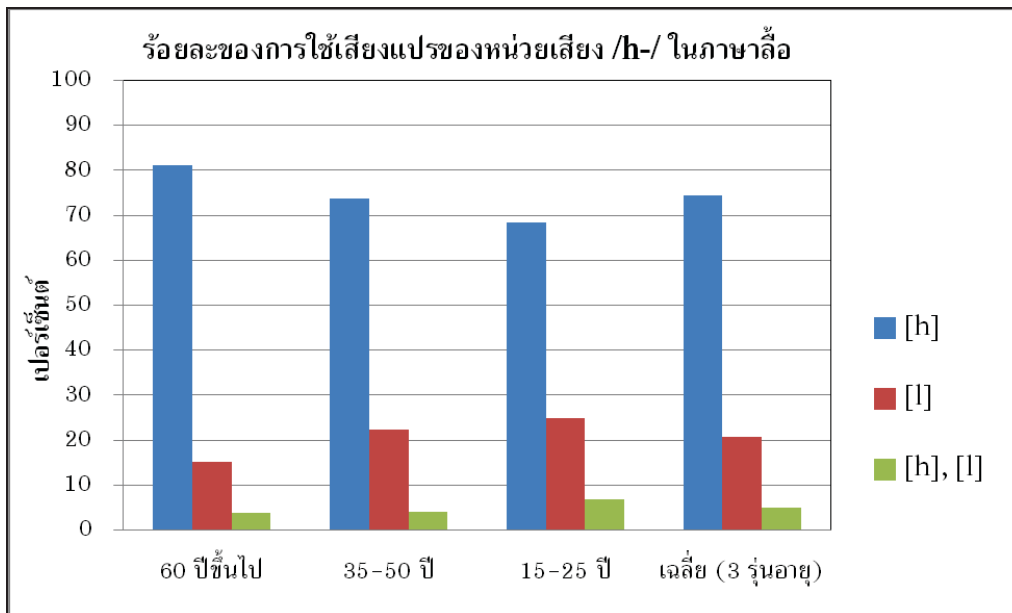
รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
ความหมาย			
19. กระรอก	(me:ŋ ³¹) ho:k ³³ , me:ŋ ³¹ ka-lo:k ³³	(me:ŋ ³¹) ho:k ³³ , ka-lo:k ³³	(me:ŋ ³¹) ho:k ³³ , ʔi- ho:k ²⁴ , ka-lo:k ³³
389. เดือนแรม	do:n ³⁵ he:m ³¹	do:n ³⁵ he:m ³¹ , do:n ³⁵ le:m ³¹	do:n ³⁵ he:m ³¹ , do:n ³⁵ le:m ³¹
568. ปลาบ้า	ha: ^{22ʔ} , pa: ³⁵ ha: ^{22ʔ}	ha: ^{22ʔ} , pa: ³⁵ ha: ^{22ʔ}	ha: ^{22ʔ} , pa: ³⁵ ha: ^{22ʔ}

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
727. รก (ว.)	hok ³³	hok ³³	hok ³³
762. ร้อย (ก.)	hɔ:y ^{22?}	hɔ:y ^{22?}	hɔ:y ^{22?} , lɔ:y ^{22?}
763. ร้อย (หนึ่ง~)	lɔ:y ^{22?}	lɔ:y ^{22?}	lɔ:y ^{22?}
771. รับ	hap ³³ , lap ³³	hap ³³ , lap ³³	hap ³³ , lap ³³
783. <u>ร้าน</u> ค้ำ	ha:n ^{22?} ka: ^{22?} , la:n ^{22?} ka: ^{22?}	la:n ^{22?} ka: ^{22?}	la:n ^{22?} ka: ^{22?}
1011. <u>อี</u> แระ้ง	(mɛ:ŋ ³¹) hɛ:ŋ ^{22?}	(mɛ:ŋ ³¹) hɛ:ŋ ^{22?} , ʔi-le:ŋ ^{22?}	(mɛ:ŋ ³¹) le:ŋ ^{22?} , ʔi- le:ŋ ^{22?}
828. แรด (= สัตว์)	hɛ:t ³³ , lɛ:t ³³	hɛ:t ³³ , lɛ:t ³³	hɛ:t ³³ , lɛ:t ³³

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 187 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 117

ตารางที่ 187 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[h]	257	81.1	304	73.6	290	68.4	284	74.4
[l]	48	15.1	92	22.3	105	24.8	82	20.7
[h], [l]	12	3.8	17	4.1	29	6.8	19	4.9
รวม	317	100	413	100	424	100	385	100

ภาพที่ 117 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาลื้อที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 385 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [h-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 284 คำ (74.4%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งพบโดยเฉลี่ยเพียง 82 คำ (20.7%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏในคำศัพท์เพียง 19 คำ (4.9%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] มากที่สุด (81.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (73.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (68.4%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [l-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (24.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (22.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (15.1%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (6.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (4.1%) และรุ่นอายุที่ 1 (3.8%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อยังคงปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้พูดกลุ่มดังกล่าวสามารถพูดภาษาไทยได้คล่องและมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นั่นเอง

6.2.2.2 การแปรของเสียงสระในภาษาลื้อ

ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีสระเตี้ยรวมทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง แยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, i, i:, ə, ə:, a, a:, ɔ, ɔ:, u, u:/ ในคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้าน

ฝ่ายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานใช้สระประสมสองเสียง /ie, ie, uo/ ในภาษาลื้อจะใช้สระเดี่ยว เสียงยาว ได้แก่ /e:, ə:, o:/ ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า ภาษาลื้อจะมีการใช้สระเดี่ยว เสียงยาว ได้แก่ /e:, ə:, o:/ แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่พูดในบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน แต่ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระในภาษาลื้อ แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัวยังคงใช้หน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:/ อย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าหน่วยเสียงสระแต่ละหน่วยเสียงดังกล่าวจะมีเสียงแปร แต่เสียงแปรเหล่านั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุน้อยมาก

ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:/ แสดงในตารางที่ 188 ต่อไปนี้

ตารางที่ 188 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

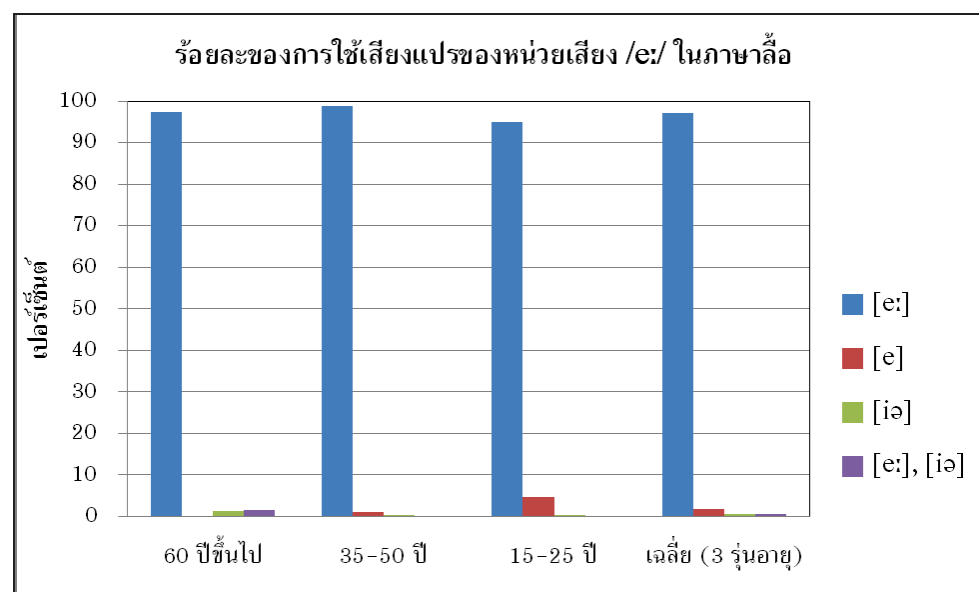
หน่วยเสียงสระ	ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
/e:/	31. ก้วยเตี๋ย	ko:y ^{213?} te:w ³⁵ , ko:y ^{213?} tiəw ³⁵	ko:y ^{213?} te:w ³⁵ , ko:y ^{213?} tiəw ³⁵	ko:y ^{213?} te:w ³⁵ , ko:y ^{213?} tiəw ³⁵
	48. เกี๋ยว (น.)	khe:w ³¹ , khiəw ³¹	khe:w ³¹ , khiəw ³¹	khew ³¹ , kho: ³⁵ khe:w ³¹
	127. เขียน	khe:n ³⁵	khe:n ³⁵	khe:n ³⁵
	246. เียง (~ปลาตุก)	ŋe:ŋ ³³	ŋe:ŋ ³³	ŋe:ŋ ³³
	418. เตี๋ยว (= กางเกง)	te:w ²⁴ , tiəw ²⁴	te:w ²⁴	tew ²⁴
	860. เลี้ยว	le:w ^{22?} , liəw ^{22?}	le:w ^{22?}	le:w ^{22?}
	924. เลี้ยว (= เพื่อน)	se:w ²⁴	se:w ²⁴ , sew ²⁴	se:w ²⁴ , sew ²⁴
/ə:/	25. กล้วยไม้ (ดอกเอื้อง)	ʔə:ŋ ^{213?}	ʔə:ŋ ^{213?}	ʔə:ŋ ^{213?}
	41. เกลือ	kə: ³⁵	kə: ³⁵	kə: ³⁵
	96. ข้าวเปลือก	kha:w ^{213?} pə:k ³⁵	kha:w ^{213?} pə:k ³⁵	kha:w ^{213?} pə:k ³⁵
	347. เชือก	cə:k ³³	cə:k ³³	cə:k ³³

หน่วยเสียง สระ	ร่นอายุ ความหมาย	ร่นอายุที่ 1	ร่นอายุที่ 2	ร่นอายุที่ 3
	349. เชื่อม (น้ำ~)	cə:m ³³ , sə:m ³³ , sɿəm ³³	cə:m ³³ , sə:m ³³	cə:m ³³ , chə:m ³³ , sə:m ³³
	432. เลื่อ (~หนัง)	thə: ³⁵	thə: ³⁵	thə: ³⁵
	926. เลื่อ	sə: ³⁵	sə: ³⁵	sə: ³⁵
/o:/	17. กระบวย	nam ^{22?} bo:y ³⁵	nam ^{22?} bo:y ³⁵	nam ^{22?} bo:y ³⁵
	24. กล้วย	ko:y ^{213?}	ko:y ^{213?}	ko:y ^{213?}
	51. โกรธ (เคียด)	ke:t ³³	ke:t ³³	ke:t ³³
	63. ขวด	kho:t ²⁴	kho:t ²⁴	kho:t ²⁴
	80. ข้ว (= สะพาน)	kho: ³⁵	kho: ³⁵	kho: ³⁵
	443. ท่วม	tho:m ^{213?}	tho:m ^{213?}	tho:m ^{213?}
	286. ช่วย	co:y ³³ , cuəy ³³ (สันนิษฐานว่าคำว่า /co:y ³³ / หรือ /cuəy ³³ / เป็น คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดภาษาลื้อร่น อายุที่ 1 ใช้คำอื่นที่มี ความหมายว่า “ช่วย” ด้วย ได้แก่ คำว่า /tə:m ²⁴ / ซึ่ง ผู้พูดบางคนออกเสียง วรรณยุกต์เป็น /tə:m ³⁵ /)	co:y ³³ , cuəy ³³	co:y ³³

ตารางที่ 189-191 และภาพที่ 118-120 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ได้แก่ เสียงสระ [e:] [e] และ [iə] (ดูตารางที่ 189 และภาพที่ 118) การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ได้แก่ เสียงสระ [ə:] และสระ [iə] (ดูตารางที่ 190 และภาพที่ 119) รวมทั้งการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ได้แก่ เสียงสระ [o:] และสระ [uə] (ดูตารางที่ 191 และภาพที่ 120)

ตารางที่ 189 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ
3 รุ่นอายุ

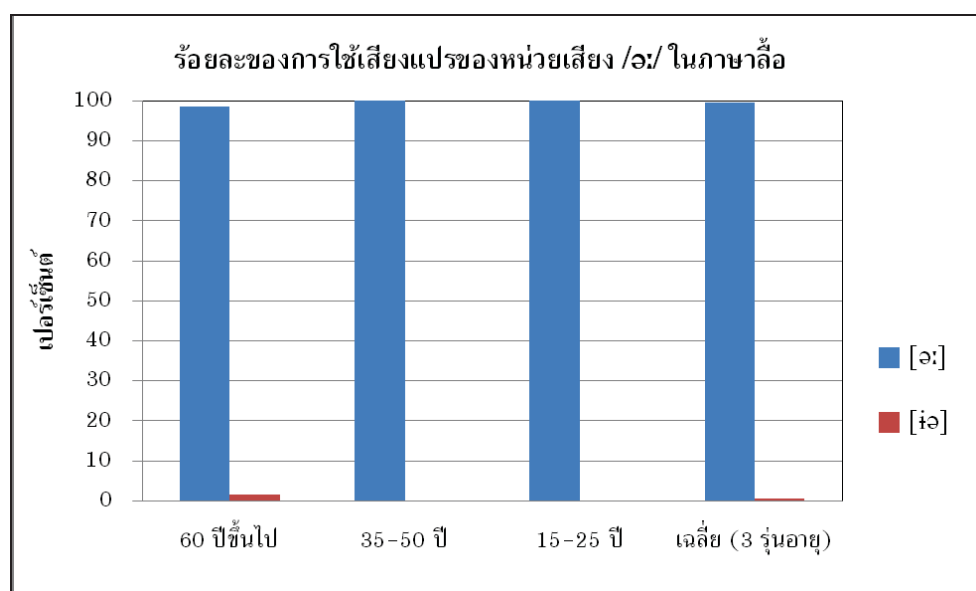
เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[e:]	395	97.3	427	98.9	408	95.1	410	97.1
[e]	0	0.0	4	0.9	20	4.7	8	1.9
[ie]	5	1.2	1	0.2	1	0.2	2	0.5
[e:], [ie]	6	1.5	0	0.0	0	0	2	0.5
รวม	406	100	432	100	429	100	422	100

ภาพที่ 118 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ
3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 190 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /อ:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ
3 รุ่นอายุ

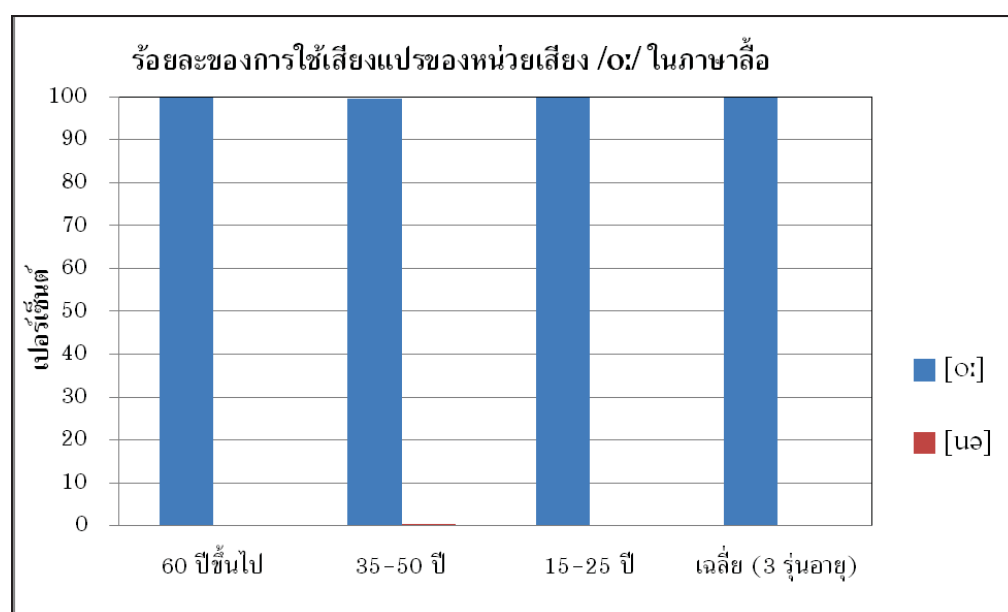
เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[อ:]	401	98.5	434	100.0	419	100.0	418	99.5
[เอ]	6	1.5	0	0.0	0	0.0	2	0.5
รวม	407	100	434	100	419	100	420	100

ภาพที่ 119 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /อ:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ
3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 191 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ
3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[o:]	486	99.8	528	99.6	537	99.8	517	99.7
[นอ]	1	0.2	2	0.4	1	0.2	1	0.3
รวม	487	100	530	100	538	100	518	100

ภาพที่ 120 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาลื้อ
3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 189-191 และภาพที่ 118-120 ข้างต้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่า แม้จะมีเสียงสระที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ได้แก่ เสียงสระ [e] [e:] และ [ie] เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ได้แก่ เสียงสระ [o:] และสระ [io] รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ได้แก่ เสียงสระ [o:] และสระ [นอ] แต่การใช้เสียงสระที่เป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ เสียงสระ [e:] [o:] และ [o:] ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมากถึง 95%-100% ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แม้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) จะมีการใช้สระทั้ง 3 หน่วยเสียงดังกล่าวแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ อีก 3 ภาษาได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาวน และภาษาลาว แต่ในภาษาลื้อมีการแปรของสระทั้ง 3 หน่วยเสียงน้อยมากหรือแทบไม่มีการแปรปรากฏเห็นเลย

นอกจากสระทั้ง 3 หน่วยเสียงที่กล่าวในข้างต้นแล้ว ในภาษาลื้อยังมีการใช้สระเดี่ยวบางหน่วยเสียงแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน รวมทั้งภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว นั่นคือ ใน

คำพยางค์เป็นที่มีสระเสียงสั้น คือ สระ “-ะ” และสระ “-โ-ะ” ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เช่น คำว่า “เป็น” “เหม็น” “ป็น” “ซง” ฯลฯ ในภาษาคำเมือง ภาษาวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐานจะใช้หน่วยเสียงสระ /e/ และ /o/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากสระ *e และ *o ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม แต่สระในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีพัฒนาการที่ต่างออกไป คือ มีการเลื่อนขึ้นของสระดั้งเดิมดังกล่าวกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /i/ และ /u/ ตามลำดับซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับที่ปรากฏในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระในภาษาลื้อของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีเพียงสระเดี่ยวเสียงสั้น /i/ และ /u/ ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เท่านั้นที่มีการแปรเกิดขึ้น โดยผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้สระทั้ง 2 หน่วยเสียงดังกล่าวมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง การแปรของหน่วยเสียงสระทั้ง 2 หน่วยเสียงในภาษาลื้อมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.2.2.2.1-6.2.2.2.2 ต่อไปนี้

6.2.2.2.1 การแปรของหน่วยเสียงสระ /i/

สระสูง หน้า ไม่ห่อปาก /i/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *e ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และ ฟัง กวย ลี (Li, 1977)¹⁵¹ ภาษาลื้อมีการใช้หน่วยเสียงสระ /i/ ในคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เช่นเดียวกับภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้หน่วยเสียงสระ /e/ ดังกล่าวในข้างต้น

จากการวิเคราะห์การใช้สระ /i/ ในภาษาลื้อพบว่า หน่วยเสียงสระ /i/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [i] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ นอกจากนี้ยังมีสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

ผลการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [i] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [e] เท่านั้น และ การใช้ทั้งเสียงสระ [i] และสระ [e] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 192 ต่อไปนี้

¹⁵¹ ดูสระในภาษาไทยดั้งเดิม ภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม และภาษาไทยถิ่นปัจจุบันในตารางที่ 16

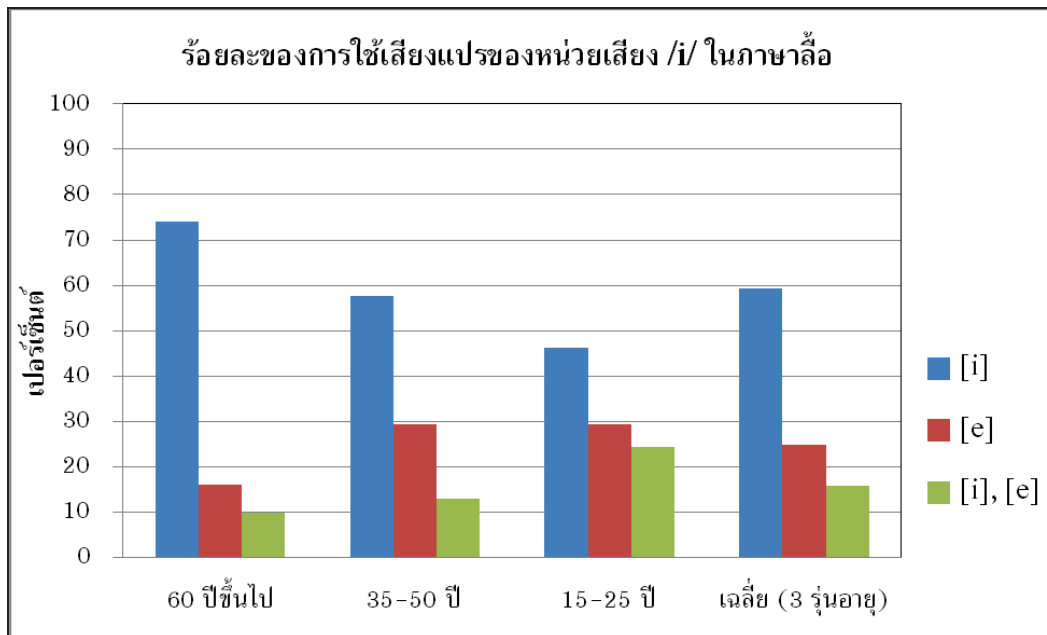
ตารางที่ 192 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
112. เข้ม (~เย็บผ้า)	khim ³⁵ , khem ³⁵	khim ³⁵ , khem ³⁵	khim ³⁵ , khem ³⁵
113. เข้ม	khim ^{213?} , khem ^{213?}	khim ^{213?} , khem ^{213?}	khem ^{213?}
411. เต็น	tin ^{213?}	tin ^{213?} , ten ^{213?}	tin ^{213?} , ten ^{213?}
412. เต็ม	tim ³⁵ , tem ³⁵	tim ³⁵ , tem ³⁵	tim ³⁵ , tem ³⁵
547. เบ่ง	biŋ ²⁴	biŋ ²⁴ , beŋ ²⁴	biŋ ²⁴ , beŋ ²⁴
575. เป้น (ไม่~)	pin ³⁵ , pen ³⁵	pin ³⁵ , pen ³⁵	pin ³⁵ , pen ³⁵
695. เม่น	min ^{213?}	min ^{213?} , men ^{213?}	min ^{213?} , men ^{213?}
911. เส้น	sin ^{213?} , sen ^{213?}	sin ^{213?} , sen ^{213?}	sin ^{213?} , sen ^{213?}
977. เหม็น (ก., ว.)	min ³⁵	min ³⁵	min ³⁵
1013. เอ็น (เส้น~)	ʔin ³⁵	ʔin ³⁵ , ʔen ³⁵	ʔin ³⁵ , ʔen ³⁵

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 193 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 121

ตารางที่ 193 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[i]	106	74.1	84	57.5	66	46.2	85	59.0
[e]	23	16.1	43	29.5	42	29.4	36	25.0
[i], [e]	14	9.8	19	13.0	35	24.5	23	16.0
รวม	143	100	146	100	143	100	144	100

ภาพที่ 121 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่เป็นคำพยางค์เป็นมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) และมีหน่วยเสียงสระ /i/ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 144 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [i] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 85 คำ (59.0%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [e] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 36 คำ (25.0%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [i] และ [e] ควบคู่กัน นั้นปรากฏเพียง 23 คำ (16.0%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /i/ ของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [i] มากที่สุด (74.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (57.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (46.2%) ในขณะที่การใช้เสียงสระ [e] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (29.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (29.4%) ค่อนข้างใกล้เคียงกัน และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 น้อยที่สุด (16.1%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [i] และ [e] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (24.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (13.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (9.8%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [i] ซึ่งเป็นเสียงสระเดิมในภาษาลื้อ นั้นยังปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลทางเสียงในภาษาลื้อโดยเฉพาะข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 แต่ผลการวิเคราะห์ก็แสดงให้เห็นด้วยว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงสระ [i] น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงสระดังกล่าวน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 เกือบ 2 เท่า และในทางกลับกันการใช้เสียงสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 เกือบ 2 เท่า ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การใช้หน่วยเสียงสระ /i/ ในคำศัพท์ที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CVN ในภาษาลื้ออาจมีการกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /e/ ในอนาคตอันใกล้

6.2.2.2.2 การแปรของหน่วยเสียงสระ /u/

สระสูง หลัง ห่อปาก /u/ ในภาษาลื้อเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *o ในภาษาไทกลุ่มสาขาคะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟังกวย ลี (Li, 1977) ภาษาลื้อมีการใช้หน่วยเสียงสระ /u/ ในคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เช่นเดียวกับภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้หน่วยเสียงสระ /o/ ดังกล่าวในข้างต้น

ผลการวิเคราะห์การใช้สระ /u/ ในภาษาลื้อพบว่า หน่วยเสียงสระ /u/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [u] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลื้อ และเสียงสระ [o] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [u] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [o] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงสระ [u] และสระ [o] ควบคู่กันไป

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 194 ต่อไปนี้

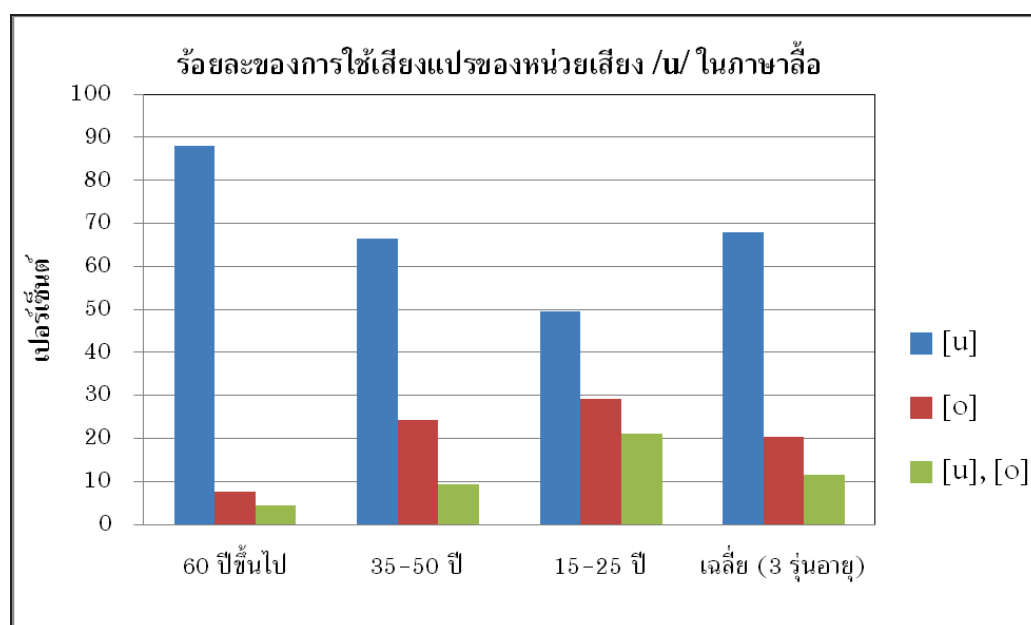
ตารางที่ 194 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
2. ก้น	kun ^{213?}	kun ^{213?} , kon ^{213?}	kun ^{213?}
4. ก้ม	kum ^{213?} , kom ^{213?}	kum ^{213?} , kom ^{213?}	kum ^{213?}
54. ขน (ก.)	khun ³⁵ , khon ³⁵	khun ³⁵	khun ³⁵ , khon ³⁵
56. ขึ้น	khun ^{213?}	khun ^{213?} , khon ^{213?}	khun ^{213?} , khon ^{213?}
145. คม	khum ³¹	khum ³¹ , khom ³¹	khum ³¹ , khom ³¹
241. งม	ɣum ³¹	ɣum ³¹ , ɣom ³¹	ɣum ³¹ , ɣom ³¹
254. จม	cum ³⁵	cum ³⁵	cum ³⁵
371. ดง	dug ³⁵ , dong ³⁵	dug ³⁵ , dong ³⁵	dug ³⁵ , dong ³⁵
590. ผม (~เปี้ย)	phum ³⁵	phum ³⁵	phum ³⁵ , phom ³⁵
1003. อม	ʔum ³⁵	ʔum ³⁵ , ʔom ³⁵	ʔum ³⁵ , ʔom ³⁵

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 195 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 122

ตารางที่ 195 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[u]	340	88.1	263	66.4	197	49.6	267	68.0
[o]	29	7.5	96	24.3	116	29.2	80	20.4
[u], [o]	17	4.4	37	9.3	84	21.2	46	11.6
รวม	386	100	396	100	397	100	393	100

ภาพที่ 122 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อ 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่เป็นคำพยางค์เป็นมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) และมีหน่วยเสียงสระ /u/ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 393 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [u] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 267 คำ (68.0%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [o] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 80 คำ (20.4%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [u] และ [o] ควบคู่กันนั้นปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 46 คำ (11.6%)

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /u/ ของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [u] มากที่สุด (88.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (66.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (49.6%) ในขณะที่การใช้เสียงสระ [o] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (29.2%)

รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (24.3%) และผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้เสียงสระ [o] น้อยที่สุด (7.5%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [u] และ [o] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (21.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (9.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.4%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [u] ซึ่งเป็นเสียงสระเดิมในภาษาลื้อนั้นยังปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลทางเสียงในภาษาลื้อโดยเฉพาะข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงสระ [u] น้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงสระดังกล่าวน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 1 เกือบ 2 เท่า ในทางกลับกันการใช้เสียงสระ [o] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 3 เท่า ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การใช้หน่วยเสียงสระ /u/ ในคำศัพท์ที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CVN ในภาษาลื้ออาจมีการกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /o/ ในอนาคตอันใกล้เช่นเดียวกับกรณีของหน่วยเสียงสระ /i/ ดังกล่าวมาแล้ว

6.2.2.3 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ

ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงซึ่งได้นำเสนอไว้แล้วในหัวข้อ 6.2.1.3 และจะได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้อีก ได้แก่

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A123 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง A4
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำ-ขึ้น /24/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลางระดับ /33/	ปรากฏในช่อง B4 DL4 และ DS4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงต่ำ-ตก-ขึ้น มีเสียงกักที่ เส้นเสียงในตอนท้าย /213 [?] /	ปรากฏในช่อง C123
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้น เสียงในตอนท้าย /22 [?] /	ปรากฏในช่อง C4

ผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีเพียงวรรณยุกต์ที่ 1 (เสียงกลาง-ขึ้น /35/) ที่ปรากฏในช่อง A1 ในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เพียงบางคนเท่านั้นที่มีการแปรระหว่างวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] และเสียงต่ำ-ขึ้น [24] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานที่มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้นในคำศัพท์ที่ปรากฏในช่อง A1 ตัวอย่างเช่น คำว่า “หู” “ขา” “หัว” “สอง” “ขวา” “ผม” เป็นต้น ในคำต่าง ๆ ที่ปรากฏในช่อง A1 ดังกล่าว ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ /23/ และในภาษาไทยมาตรฐานมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ /24/

นอกจากวรรณยุกต์ที่ 1 แล้ว ในงานวิจัยนี้ยังพบว่า ในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 บางคนมีการใช้เสียงวรรณยุกต์ที่ 4 (เสียงกลางระดับ /33/) ในคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในช่อง B4 ตัวอย่างเช่น คำว่า “พ่อ” “ว่าว” “เลื่อย” “ซื้อ” “นั่ง” เป็นต้น โดยมีเสียงแปรระหว่างเสียงกลาง

ระดับ [33] และเสียงกลาง-ตก [31] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเป็นการแปรของวรรณยุกต์ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองซึ่งมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก /31/ ปรากฏในคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าว

ตารางที่ 196 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เพื่อแสดงให้เห็นการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลื้อที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากวรรณยุกต์ในคำพยางค์ตายสระเสียงยาว (DL) และคำพยางค์ตายสระเสียงสั้น (DS) ทั้งในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) จัดเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในคำพยางค์เป็น ในที่นี้จึงเลือกแสดงเฉพาะวรรณยุกต์ในคำพยางค์เป็น คือ คำที่ปรากฏในช่อง A B และ C เท่านั้น

ตารางที่ 196 เปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

	คำศัพท์	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง (หมู่บ้านท่าคำ สอง)	ลื้อ (หมู่บ้านหนอง บัว)	เสียงแปรของเสียง วรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)
A1	ชา	ต่ำ-ขึ้น /24/	ต่ำ-ขึ้น /23/	กลาง-ขึ้น /35/	1. กลาง-ขึ้น [35] 2. ต่ำ-ขึ้น [24]
A2	ปา				
A3	บาน		กลาง-ขึ้น /35/		
A4	คา	กลางระดับ /33/	กลางระดับ /33/	กลาง-ตก /31/	-
B1	ข้า	ต่ำ-ตก /21/		ต่ำ-ขึ้น /24/	-
B2	ป่า				
B3	บ่า				
B4	คำ	สูง-ตก มีเสียง กักที่เส้นเสียง	กลาง-ตก /31/	กลางระดับ /33/	1. กลางระดับ [33] 2. กลาง-ตก [31]
C1	ข้าว	/42 ¹ /	สูงระดับ (มีเสียง กักที่เส้นเสียงใน ตอนท้าย) /44 ¹ / หรือ /44/	ต่ำ-ตก-ขึ้น มี เสียงกักที่เส้น เสียงในตอนท้าย /213 ¹ /	-
C2	ป้า				
C3	บ้า				
C4	ค้ำ	สูง-ขึ้น มีเสียง กักที่เส้นเสียง /45 ¹ /	สูง-ตก มีเสียงกัก ที่เส้นเสียง /41 ¹ /	ต่ำระดับ มีเสียง กักที่เส้นเสียงใน ตอนท้าย /22 ¹ /	-

ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีการแปรของวรรณยุกต์ทั้ง 2 หน่วยเสียงข้างต้นแสดงในตารางที่ 197 โดยคำศัพท์ต่าง ๆ ในที่นี้มาจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ชุดที่ 1 (ดูภาคผนวก ก) โดยมีคำศัพท์บางคำที่ไม่ได้นำมาแสดงไว้ในที่นี้ เนื่องจากเป็นคำที่

แม้จะกำหนดไว้ในรายการคำ แต่เมื่อนำไปเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาแล้ว พบว่า คำดังกล่าวมีวรรณยุกต์ไม่สอดคล้องกับคำอื่น ๆ และไม่สอดคล้องกับการสะกดคำในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น คำที่ 54 “คว่ำ” ที่บรรจุไว้ในช่อง B4 แต่ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ออกเสียงตามการสะกดเป็นคำว่า “ขว่ำ” (บางภาษาออกเสียงเป็น “ซ่อม”) ซึ่งควรจัดไว้ในช่อง C1 เป็นต้น

นอกจากคำในรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์แล้ว ในที่นี้ยังได้นำตัวอย่างคำศัพท์บางคำจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรของเสียงพยัญชนะและสระมาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นว่าคำศัพท์บางคำมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะคำที่มีวรรณยุกต์ที่ 4 ที่อยู่ในรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์นั้นมีเพียงคำว่า “พ่อ” เท่านั้นที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนออกเสียงโดยมีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ ดังนั้นในที่นี้จึงได้นำตัวอย่างคำศัพท์จากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลพยัญชนะและสระมาแสดงเพิ่มเติมไว้ด้วย

ตารางที่ 197 ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาสื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ และวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลางระดับ /33/

วรรณยุกต์ที่	ความหมาย / รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
1	1. หู	hu: ³⁵	hu: ³⁵	hu: ³⁵ , hu: ²⁴
	2. ขา	kha: ³⁵	kha: ³⁵	kha: ³⁵ , kha: ²⁴
	3. หัว	ho: ³⁵	ho: ³⁵	ho: ³⁵ , ho: ²⁴
	4. สอง	so: ³⁵	so: ³⁵	so: ³⁵ , so: ²⁴
	5. ขวา	khwa: ³⁵	khwa: ³⁵	khwa: ³⁵ , khwa: ²⁴
	6. ผม	phum ³⁵	phum ³⁵	phum ³⁵ , phum ²⁴
	7. ไฟ	fay ³⁵	fay ³⁵	fay ³⁵ , fay ²⁴
4	50. พ่อ	po: ³³	po: ³³	po: ³³ , po: ³¹
	51. ว้าว	wa:w ³³	wa:w ³³	wa:w ³³
	52. เลื่อย	lo: ³³	lo: ³³ , lo:y ³³	lo: ³³ , lo:y ³³
	53. ซื่อ	ci: ³³	ci: ³³	ci: ³³
	55. ง้าย	ɲa:y ³³	ɲa:y ³³	ɲa:y ³³
	56. นึ่ง	naŋ ³³	naŋ ³³	naŋ ³³
	482. ที่ (น.)	ti: ³³ , thi: ³¹	ti: ³³	ti: ³³
	502. เท่าไร	taw ³¹ hi: ³¹ , taw ³¹ day ³⁵ , taw ³¹ nay ³⁵	taw ³¹ hi: ³¹ , taw ³¹ day ³⁵ , taw ³¹ nay ³⁵	taw ³¹ hi: ³¹ , taw ³¹ day ³⁵ , taw ³¹ nay ³⁵
	627. พ่อแม่	po: ³³ me: ³³	po: ³³ me: ³³ , po: ³¹ me: ³¹	po: ³³ me: ³³ , po: ³¹ me: ³¹
	651. พี่	pi: ³³	pi: ³³	pi: ³³ , pi: ³¹

จากการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 นั้นมักเป็นคำที่ใช้เรียกเครือญาติ (kinship terms) ได้แก่ คำว่า “พ่อ” “พ่อแม่” และคำว่า “พี่” เป็นต้น หรือเป็นคำที่ผู้พูดใช้บ่อย ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น คำถามเกี่ยวกับจำนวนหรือราคา ได้แก่ คำว่า “เท่าไร” เป็นต้น ส่วนคำศัพท์อื่น ๆ นั้นผู้พูดภาษาลื้อยังคงใช้เสียงวรรณยุกต์กลางระดับ [33] ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เดิมในภาษาลื้อนั่นเอง

6.3 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาจีน

ผลการศึกษาวินิจฉัยระบบเสียง รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาจีนที่พูดในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) มีรายละเอียดดังนี้

6.3.1 ระบบเสียงภาษาจีน

6.3.1.1 ระบบพยัญชนะในภาษาจีน

ผลการวิเคราะห์ระบบพยัญชนะในภาษาจีนพบข้อสรุปว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีพยัญชนะเดี่ยว 19 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง จากการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาจีน ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในคำศัพท์บางคำมีการแปรอิสระ (free variation) ระหว่างเสียงพยัญชนะต้น [ph-] กับ [f-] และระหว่างเสียงพยัญชนะต้น [d-] กับ [l-] โดยการแปรอิสระของเสียงพยัญชนะดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แสดงในตารางที่ 198 ต่อไปนี้

ตารางที่ 198 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาจีน

ตำแหน่งเกิดเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก- ฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
เสียงกัก	/p/ /ph/ (~ /f/) /b/		/t/ /th/ /d/ (~ /l/)	/c/	/k/ /kh/	/ʔ/
เสียงนาสิก	/m/		/n/		/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก		/f/	/s/			/h/
เสียงข้างลิ้น			/l/			
เสียงเปิด		/w/		/y/		

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ: /kw-, khw-/

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) สรุปได้ว่า พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 19 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 2 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่

พยัญชนะที่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/

6.3.1.2 ระบบสระในภาษาจีน

ผลการวิเคราะห์ระบบสระในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แสดงให้เห็นว่า ในภาษาจีนมีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง โดยแยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 199

ตารางที่ 199 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาจีน

ตำแหน่งของลิ้น ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	/i/, /i:/	/ɨ/, /ɨ:/	/u/, /u:/
กลาง	/e/, /e:/	/ə/, /ə:/	/o/, /o:/
ต่ำ	/ɛ/, /ɛ:/	/a/, /a:/	/ɔ/, /ɔ:/

ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีระบบเสียงสระเหมือนภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) โดยเฉพาะการที่ไม่มีสระประสมสองเสียง กล่าวคือ ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมีเสียงสระประสมสองเสียงได้แก่ *ia/*io, *ia/*ie, *ua/*uo (Sarawit, 1973/Li, 1977) ซึ่งมีการพัฒนามาเป็นเสียงสระประสมสองเสียง /io, ie, uo/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่สระประสมสองเสียงในภาษาไทยดั้งเดิมดังกล่าวได้เกิดการกลายเป็นสระเดี่ยวในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ได้แก่ หน่วยเสียงสระ /e, ə, o/ ตามลำดับ

นอกจากนี้ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ยังมีพัฒนาการของสระเดี่ยวบางหน่วยเสียงเหมือนภาษาลื้อ แต่แตกต่างจากภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐาน กล่าวคือ ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมีสระ *o และสระ *e มีพัฒนาการเป็นหน่วยเสียงสระ /o/ และ /e/ ซึ่งปรากฏในพยางค์เป็นที่พยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่ในภาษาจีนมีการเลื่อนขึ้นของสระดั้งเดิมทั้ง 2 เสียง ดังกล่าวเป็นหน่วยเสียงสระ /u/ และ /i/ ตามลำดับ พัฒนาการของเสียงสระทั้ง 2 เสียงนี้มีลักษณะเช่นเดียวกันกับภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ดังกล่าวมาแล้ว

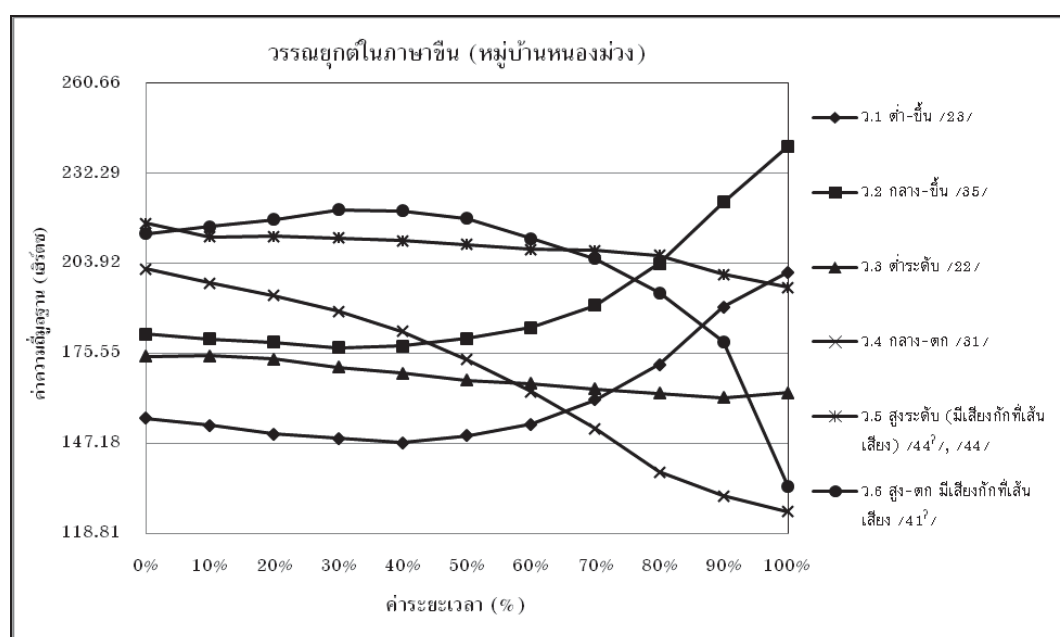
6.3.1.3 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาจีน

ผลการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) พบว่า ภาษาจีนมีระบบวรรณยุกต์เหมือนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) กล่าวคือ ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาจีนมีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียงเหมือนภาษาคำเมือง และวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีสัทลักษณะ

เหมือนวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง นอกจากนี้ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนยังเหมือนภาษาคำเมืองอีกด้วย วรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) สรุปได้ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A12
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A34 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44 [?] / หรือ /44/	ปรากฏในช่อง C123 (/44 [?] /) และ DS4 (/44/)
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41 [?] /	ปรากฏในช่อง C4

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในรูปแบบของกราฟเส้นแสดงระดับเสียง 5 ระดับซึ่งดัดแปลงจากการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT และแปลงผลให้เป็นกราฟเส้นด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 แสดงในภาพที่ 123 ต่อไปนี้

ภาพที่ 123 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงในภาษาจีนแสดงในภาพที่ 124 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /23/	ว.3 /22/	ว.5 /44 [?] /	ว.3 /22/	ว.2 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /35/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /31/	ว.6 /41 [?] /	ว.4 /31/	ว.5 /44/

ภาพที่ 124 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

ภาพที่ 124 แสดงให้เห็นรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ทั้งแนวตั้งและแนวนอนในภาษาจีนซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) สรุปได้ดังนี้
การแยกเสียงรวมเสียงในแนวตั้ง ได้แก่

A12-34

B123-4

C123-4

DL123-4

DS123-4

การรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่

B123=DL123

B4=DL4

A34=DS123

C123=DS4

6.3.2 การแปรทางเสียงในภาษาจีน

จากการวิเคราะห์การแปรทางเสียงในภาษาจีนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านพบว่า ภาษาจีนมีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ปรากฏบางหน่วยเสียง มีรายละเอียดดังนี้

6.3.2.1 การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาจีน

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงพยัญชนะในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ของผู้พูด 3 รุ่นอายุพบว่า ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้พยัญชนะบางหน่วยเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง หน่วย

เสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะเดียวในภาษาจีนที่มีการแปรมีทั้งสิ้น 5 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับการแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และทุกหน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะต้น ได้แก่ /p-, t-, c-, k-, h-/ การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ ในภาษาจีนมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.3.2.1.1-6.3.2.1.5 ต่อไปนี้

6.3.2.1.1 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/

พยัญชนะริมฝีปากเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /p-/ ในภาษาจีนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *b- ในภาษาไทยกลุ่มสาขาคะวันตกลีงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาจีนเหมือนกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /ph-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเช่นเดียวกับในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [p-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาจีน และเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 200 ต่อไปนี้

ตารางที่ 200 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

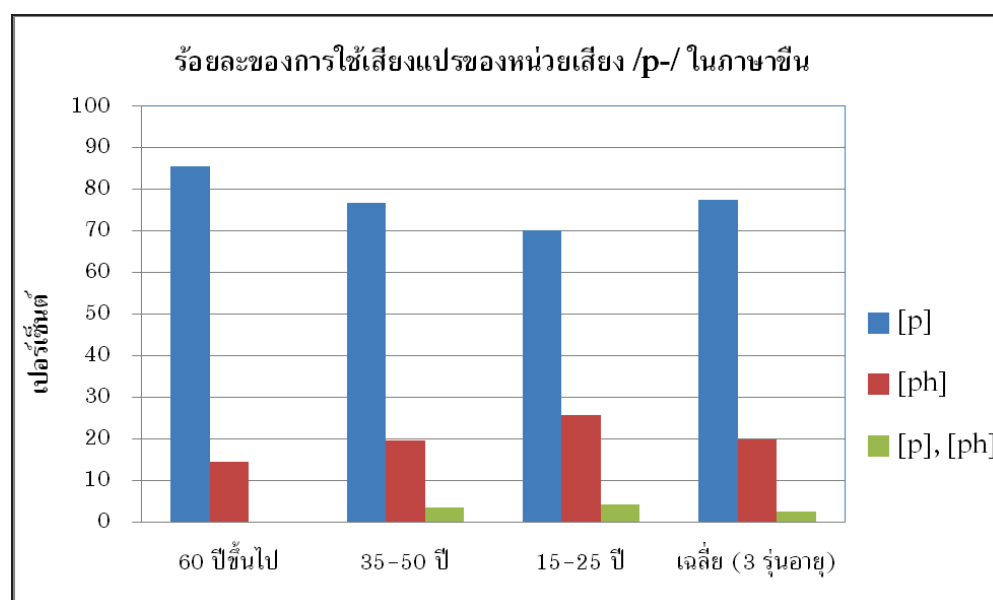
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
10. วันพุธ	wan ²³ put ⁴⁴	wan ²³ put ⁴⁴	wan ²³ put ^{44/35} , wan ³⁵ phut ³⁵
22. สะใภ้	pay ^{41?}	pay ^{41?}	pay ^{41?}
102. จังหวัดแพร่	pe: ³¹	pe: ³¹	pe: ³¹
111. พัน (หนี~)	pun ^{41?} , pon ^{41?}	pon ^{41?} , pon ^{41?} , phon ^{41?}	pon ^{41?} , phon ^{41?}
241. พิษ	pit ⁴⁴	pit ⁴⁴ , phit ⁴⁴	pit ⁴⁴ , phit ⁴⁴
245. พึ่ง, เพ็ง (~พา)	piŋ ³¹	piŋ ³¹ , phiŋ ³¹	piŋ ³¹
255. เพียร (~ทำ)	pe:n ³⁵	pe:n ³⁵ , phe:n ³⁵	pe:n ³⁵ , piøn ³⁵ , phe:n ³⁵
262. แพง (ราคา~)	pe:ŋ ³⁵	pe:ŋ ³⁵	pe:ŋ ³⁵
263. แพะ	peŋ ⁴⁴	peŋ ⁴⁴	peŋ ⁴⁴ , pheŋ ⁴⁴
265. แผลงคู่	me:ŋ ³⁵ pu: ³¹ , me:ŋ ³⁵ phu: ³¹	me:ŋ ³⁵ pu: ^{31/41?}	me:ŋ ³⁵ pu: ³¹ , me:ŋ ³⁵ pu: ^{31/41?}

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาจีนแสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมี 3 รูปแบบเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมืองและภาษาลื้อที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [p-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ph-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] ควบคู่กัน

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 201 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 125

ตารางที่ 201 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[p]	253	85.5	242	76.8	222	70.3	239	77.3
[ph]	43	14.5	62	19.7	81	25.6	62	20.1
[p], [ph]	0	0.0	11	3.5	13	4.1	8	2.6
รวม	296	100	315	100	316	100	309	100

ภาพที่ 125 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาจีนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 309 คำ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า คำที่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [p-] โดย

เฉลี่ยมีมากถึง 239 คำ (77.3%) ส่วนคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ph-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 62 คำ (20.1%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [p-] และ [ph-] มีเพียง 8 คำ (2.6%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ ทั้ง 3 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [p-] มากที่สุด (85.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (76.8%) และรุ่นอายุที่ 3 (70.3%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [ph-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (25.6%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (19.7%) และรุ่นอายุที่ 1 (14.5%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (4.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (3.5%) แต่ในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 ไม่ปรากฏการใช้เสียงพยัญชนะ [p-] และ [ph-] ควบคู่กันแต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับกรณีที่พบในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 สามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 การใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จึงอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าอีก 2 รุ่นอายุนั่นเอง

6.3.2.1.2 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/

พยัญชนะปุ่มเหงือกเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /t-/ ในภาษาจีนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *d- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาจีนเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /th-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [t-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาจีน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [th-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงแปรที่เป็นพยัญชนะเสียงม้วนลิ้น ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [t̪-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นในการออกเสียงเฉพาะบุคคลหรืออาจเป็นอิทธิพลจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่มีผู้พูดบางคนออกเสียงพยัญชนะ [t-] ที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์เป็นเสียงม้วนลิ้น [t̪-] (ดูระบบเสียงภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในหัวข้อ 6.4.1)

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 202 ต่อไปนี้

ตารางที่ 202 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

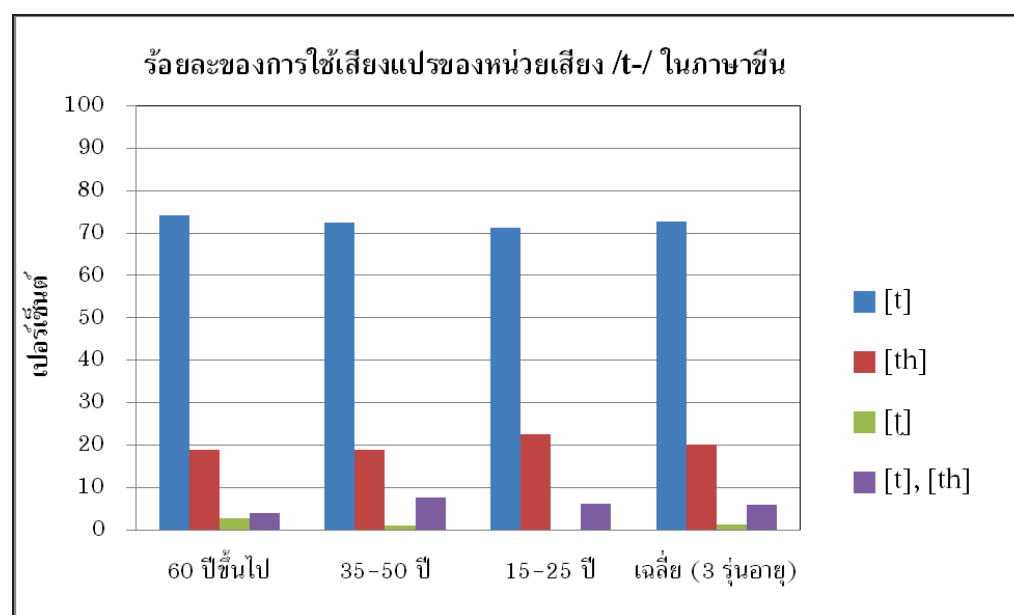
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
2. กระเทียม	hɔ:m ²³ te:m ³¹ , hɔ:m ²³ ka-the:m ³⁵ , ka- the:m ³⁵	hɔ:m ²³ te:m ³⁵ , hɔ:m ²³ tiəm ³⁵ , hɔ:m ²³ ka-the:m ³⁵	hɔ:m ²³ te:m ³⁵ , hɔ:m ²³ tiəm ³⁵ , ka- the:m ³⁵
3. กระเทียม	ti:p ³¹ , ti:m ³¹ , [i:p ³¹	ti:p ³¹ , ka-thi:p ³¹	ti:p ³¹ , ka-thi:p ³¹
32. ทน/โตน (= เดี่ยว)	to:n ³⁵ , to:m ³⁵	to:n ³⁵ , to:m ³⁵	to:n ³⁵ , tho:n ³⁵
87. ท่อง	tho:ŋ ³¹	tho:ŋ ³¹ , thoŋ ³¹	tho:ŋ ³¹ , thoŋ ³¹
143. ทวย/โทย (= ตาม)	to:y ³⁵	to:y ³⁵	to:y ³⁵
144. ทอง	to:ŋ ³⁵ (kham ³⁵), tho:ŋ ³⁵ (kham ³⁵)	tho:ŋ ³⁵ (kham ³⁵)	tho:ŋ ³⁵ (kham ³⁵)
165. ทุกซ์ (~ยาก)	tuk ⁴⁴	tuk ⁴⁴	tuk ⁴⁴ , thuk ⁴⁴
179. ทา	ta: ³⁵ , tha: ³⁵	ta: ³⁵ , tha: ³⁵	ta: ³⁵
186. แท่น (= ยก พื้น)	te:n ³¹	te:n ³¹ , ten ³¹	ten ³¹ , then ³¹
189. โทษ	to:t ³¹ , to:t ³¹	to:t ³¹ , tho:t ³¹	to:t ³¹ , tho:t ³¹

จากตารางที่ 202 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงแยกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [t-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [th-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [t-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-]

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 4 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 203 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 126

ตารางที่ 203 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[t]	236	74.2	230	72.6	233	71.3	233	72.7
[th]	60	18.9	60	18.9	74	22.6	65	20.1
[t]	9	2.8	3	0.9	0	0.0	4	1.3
[t], [th]	13	4.1	24	7.6	20	6.1	19	5.9
รวม	318	100	317	100	327	100	321	100

ภาพที่ 126 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /t-/ แสดงให้เห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้ว คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาจีนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 321 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [t-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 233 คำ (72.7%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [th-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 65 คำ (20.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [t] โดยเฉลี่ยมีเพียง 4 คำ (1.3%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [t-] และ [th-] มีจำนวน 19 คำ (5.9%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /t-/ ทั้ง 4 รูปแบบของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [t-] มากที่สุด (74.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (72.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (71.3%) ซึ่งนับว่าเป็นผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้เสียงพยัญชนะ [t-] ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [th-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (22.6%) และผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะ [th-] คิดเป็นร้อยละเท่ากัน (18.9%) ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [t-] นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (2.8%) และรุ่นอายุที่ 2 (0.9%) เท่านั้น แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แต่อย่างใด สำหรับการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย คือ ต่ำกว่า 10% โดยรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้เสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] มากที่สุด (7.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (6.1%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.1%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้พยัญชนะ [t-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเดิมค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับการใช้พยัญชนะ [th-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นนับว่า การใช้พยัญชนะ [t-] ปรากฏมากกว่าเกือบ 4 เท่า ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้พยัญชนะต้นดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

6.3.2.1.3 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/

พยัญชนะเพดานแข็งเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /c-/ ในภาษาจีนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *j- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวี่ ลี (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาจีนเหมือนกับในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /s-/ และภาษาไทยมาตรฐานใช้เสียงพยัญชนะต้น /ch-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาจีนพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียงเช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [c-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาจีน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ch-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [s-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะที่มีมาแต่เดิมในภาษาจีน แต่มีพัฒนาการแตกต่างจากเสียงพยัญชนะ [c-] คือเสียงพยัญชนะ [s-] พัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *ch- (Li, 1977) เช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 204 ต่อไปนี้

ตารางที่ 204 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

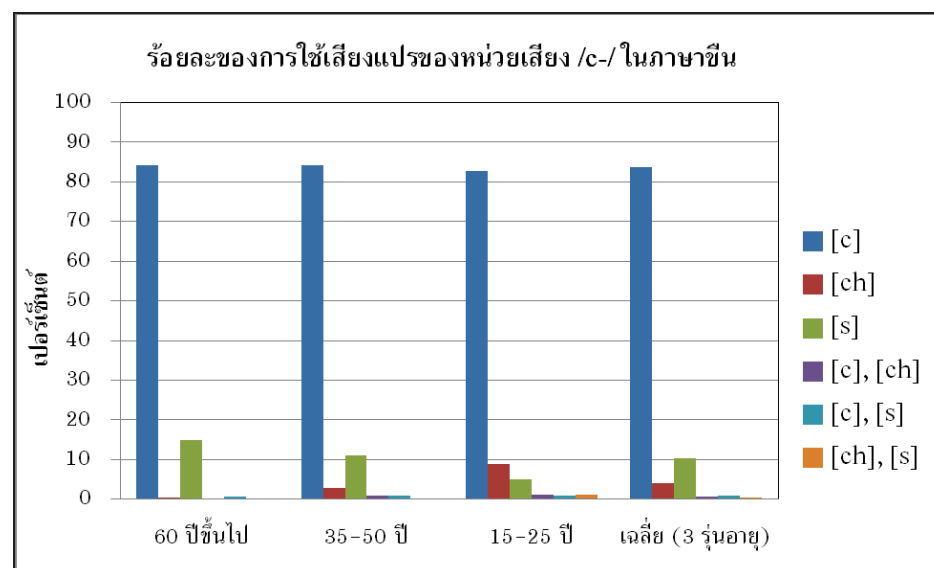
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
9. ชวด (ปี~)	so:t ³¹	so:t ³¹ , suət ³¹	so:t ³¹ , cho:t ³¹
12. ช้อน (น.)	co:n ^{41?}	co:n ^{41?}	co:n ^{41?}
19. ชา (ใบ~)	sa: ³⁵	sa: ³⁵ , cha: ³⁵	sa: ³⁵ , cha: ³⁵
61. ชาวนา	caw ³⁵ na: ³⁵ , sa:w ³⁵ na: ³⁵	ca:w ³⁵ na: ³⁵ , sa:w ³⁵ na: ³⁵	ca:w ³⁵ na: ³⁵ , cha:w ³⁵ na: ³⁵
95. ชื่น (เปียก~)	si:n ^{41?} , ci:n ^{44?}	ci:n ^{44?} , ci:n ³¹ , chi:n ^{41?}	ci:n ³¹ , ci:n ^{41?} , chi:n ^{41?}
103. ชก	sok ⁴⁴	cok ⁴⁴ , sok ⁴⁴ , chok ⁴⁴	cok ⁴⁴ , sok ⁴⁴ , chok ⁴⁴
114. ชา (ยวน = หยาบ, ขรุขระ, แข็ง)	ca: ³⁵	ca: ³⁵	ca: ³⁵
237. แมชี	me: ³¹ ci: ³⁵ , me: ³¹ si: ³⁵	me: ³¹ si: ³⁵ , me: ³¹ chi: ³⁵	me: ³¹ si: ³⁵ , me: ³¹ chi: ³⁵
193. ผักชี	phak ³⁵ ci: ³⁵ , phak ³⁵ si: ³⁵ (ผักชีลาว)	phak ³⁵ ci: ³⁵ (ผักชีลาว)	phak ³⁵ ci: ³⁵ (ผักชีลาว)

การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /c-/ ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีมากถึง 6 รูปแบบเช่นเดียวกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [c-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ch-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [s-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [s-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [ch-] และ [s-]

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 205 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 127

ตารางที่ 205 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูดภาษา
จีน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[c]	279	84.3	288	84.2	276	82.6	281	83.7
[ch]	1	0.3	10	2.9	30	9.0	14	4.1
[s]	49	14.8	38	11.1	17	5.1	35	10.3
[c], [ch]	0	0.0	3	0.9	4	1.2	2	0.7
[c], [s]	2	0.6	3	0.9	3	0.9	3	0.8
[ch], [s]	0	0.0	0	0.0	4	1.2	1	0.4
รวม	331	100	342	100	334	100	336	100

ภาพที่ 127 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ของผู้พูด
ภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาจีนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 336 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [c-] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 281 คำ (83.7%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [s-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 35 คำ (10.3%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ch-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 14 คำ (4.1%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [c-] และ [ch-] หรือ [c-]

และ [s-] รวมทั้ง [ch-] และ [s-] มีจำนวนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1-3 คำเท่านั้น (0.4%-0.8%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏค่อนข้างน้อย

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /c-/ ทั้ง 6 รูปแบบของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [c-] มากที่สุด (84.3%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (84.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (82.6%) ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [ch-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (9.0%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (2.9%) และรุ่นอายุที่ 1 (0.3%) ตามลำดับ ในทางกลับกัน การใช้เสียงพยัญชนะ [s-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (14.8%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (11.1%) และรุ่นอายุที่ 3 (5.1%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] หรือ [c-] และ [s-] รวมทั้ง [ch-] และ [s-] ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย และมีบางกรณีที่ไม่ปรากฏเลย ตัวอย่างเช่น รุ่นอายุที่ 1 ไม่มีการใช้เสียงพยัญชนะ [c-] และ [ch-] ควบคู่กัน หรือทั้งรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ต่างก็ไม่มีการใช้เสียงพยัญชนะ [ch-] และ [s-] ควบคู่กันแต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] และ [th-] ในข้างต้น อย่างไรก็ตาม การใช้พยัญชนะ [s-] นั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด และพบในข้อมูลผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 น้อยที่สุดเช่นเดียวกับที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาจีน (รวมทั้งภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ) ออกเสียงโดยใช้เสียงพยัญชนะ [s-] และคำศัพท์ที่ผู้พูดใช้เสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง [c-] อาจจะเป็นคำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมต่างกันคือ *ch- และ *j ตามลำดับ เมื่อภาษาจีน และอาจจะรวมทั้งภาษาคำเมืองและภาษาลื้อยืมคำมาจากภาษาไทยมาตรฐาน ผู้พูดจึงเลือกที่จะออกเสียงคำยืมดังกล่าวโดยมีการแปรของเสียงพยัญชนะต้นระหว่าง [c-] [s-] และ [ch-] ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับความแตกต่างในการรับรู้เสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวของผู้พูดแต่ละบุคคล

6.3.2.1.4 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /k-/ ในภาษาจีนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *g- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟัง กวย ลี (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาจีนเหมือนกับในภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ แต่แตกต่างจากภาษาพวน ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [k-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาจีน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 206 ต่อไปนี้

ตารางที่ 206 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

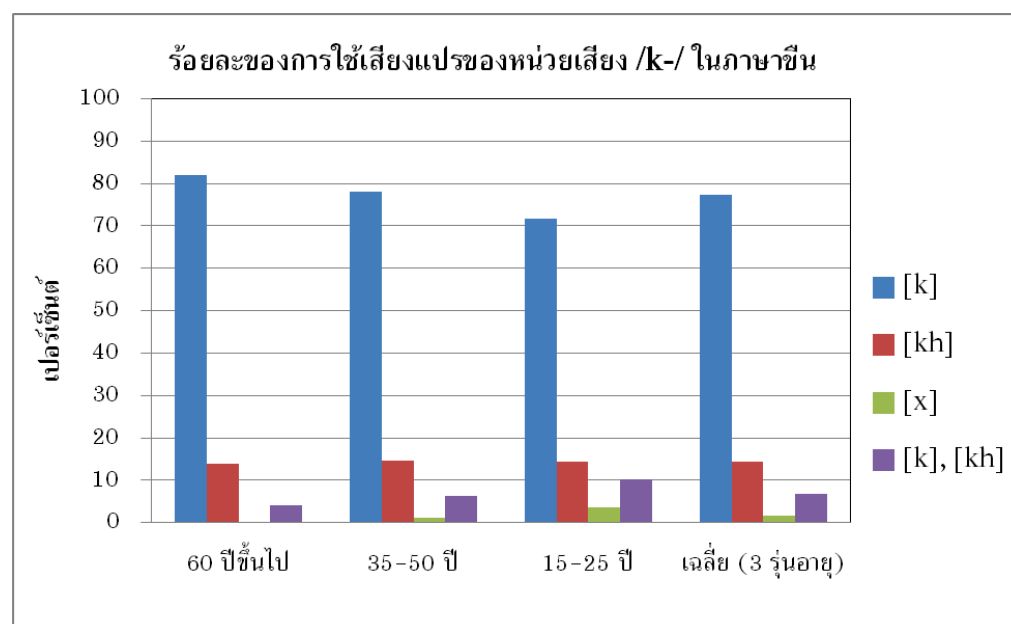
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
5. คลอง (= ครรลอง, แนว, ทางเดิน, ถนน)	ko:ŋ ³⁵	ko:ŋ ³⁵	ko:ŋ ³⁵
21. คำ	ka: ^{41?}	ka: ^{41?} , kha: ^{41?}	ka: ^{41?}
23. ค่อม (หลัง~)	khom ³¹	khom ³¹ , xom ³¹	kom ³¹ , khom ³¹
38. คน (น.)	khun ³⁵ , khon ³⁵	khon ³⁵ , xon ³⁵	xon ³⁵
42. คลั่ง (= บ้า, ไม่มีสติ, ละเมอ)	kaŋ ³¹	kaŋ ³¹	kaŋ ³¹
56. คอน (นกเกาะ~)	ko:n ³⁵	ko:n ³⁵	ko:n ³⁵ , kho:n ³⁵
68. คำ	ka: ³¹	ka: ³¹ , kha: ³¹	ka: ³¹ , kha: ³¹
91. เค็ม	kem ³⁵	kem ³⁵	kem ³⁵
98. โคม (~ไฟ, ~ลอย)	ko:m ³⁵	ko:m ³⁵ , kho:m ³⁵	kho:m ³⁵ , xo:m ³⁵
234. ไม้คาน	may ^{41?} ka:n ³⁵	may ^{41?} ka:n ³⁵	may ^{41?} ka:n ³⁵ , may ^{41?} kha:n ³⁵

การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงของพยัญชนะต้น /k-/ ที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ มี 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [k-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] ควบคู่กัน

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 4 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 207 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 128

ตารางที่ 207 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูดภาษา
จีน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร เสียงแปร	รุ่นอายุ 60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[k]	284	82.1	272	77.9	244	71.8	267	77.4
[kh]	48	13.9	51	14.6	49	14.4	49	14.2
[x]	0	0.0	4	1.2	12	3.5	5	1.5
[k], [kh]	14	4.0	22	6.3	35	10.3	24	6.9
รวม	346	100	349	100	340	100	345	100

ภาพที่ 128 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ของผู้พูด
ภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาจีนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 345 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [k-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 267 คำ (77.4%) คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [kh-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 49 คำ (14.2%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 5 คำ (1.5%) ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาจีนออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [k-] และ [kh-] นั้นมีจำนวนโดยเฉลี่ย 24 คำ (6.9%)

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ ทั้ง 4 รูปแบบของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [k-] มากที่สุด (82.1%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (77.9%) และรุ่นอายุที่ 3 (71.8%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [kh-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (14.6%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (14.4%) และรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงแปร [kh-] น้อยที่สุด (13.9%) แต่ก็แตกต่างจากรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ไม่มากนัก ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (1.2%) และรุ่นอายุที่ 3 (3.5%) เท่านั้น สำหรับการใช้นิเสียงพยัญชนะ [k-] และ [kh-] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (10.3%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (6.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.0%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้เสียงพยัญชนะต้น [k-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเดิมค่อนข้างมาก และมากกว่าเสียงพยัญชนะต้น [kh-] และ [x-] ที่เป็นเสียงแปรมากหลายเท่า ดังนั้นแนวโน้มที่เสียงพยัญชนะต้น [k-] ในภาษาจีนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงจึงมีค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นว่า การใช้พยัญชนะต้นที่เป็นเสียงแปร โดยเฉพาะการใช้เสียงพยัญชนะ [kh-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เช่นเดียวกับกรณีของการใช้พยัญชนะ [ph-] และ [ch-] ในข้างต้น จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า หากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรดังกล่าวมากขึ้น ก็อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะ /k-/ ในภาษาจีนในอนาคตได้

6.3.2.1.5 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/

พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ ในภาษาจีนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงร่ว ก้อง *r- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างไว้ ภาษาจีนมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น /h-/ เหมือนในภาษาไทภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แต่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /r-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาจีนแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเช่นเดียวกับภาษาคำเมืองและภาษาลื้อได้แก่ เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาจีน และเสียงข้างลิ้น ก้อง [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [l-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 208 ต่อไปนี้

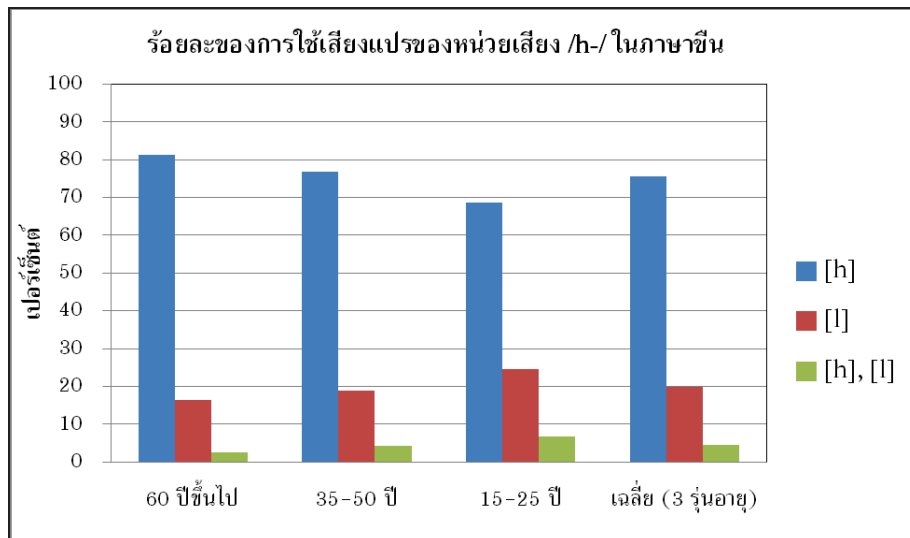
ตารางที่ 208 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
334. รong	hɔ:ŋ ³⁵	hɔ:ŋ ³⁵	hɔ:ŋ ³⁵ , lo:ŋ ³⁵
395. รวบ (~ผม)	ho:p ³¹	ho:p ³¹ , lo:p ³¹ , huəp ³¹ , luəp ³¹	ho:p ³¹ , lo:p ³¹
336. ร่อง (~ผัก, ~น้ำ)	hɔ:ŋ ³¹	hɔ:ŋ ³¹	hɔ:ŋ ³¹ , hɔŋ ³¹ , lo:ŋ ³¹ , loŋ ³¹
339. ร้อน	hɔ:n ^{41?}	hɔ:n ^{41?}	hɔ:n ^{41?}
340. รอบ (น., บ.)	hɔ:p ³¹ , lo:p ³¹	hɔ:p ³¹ , lo:p ³¹	lo:p ³¹
346. ร้อย (หนึ่ง~)	lo:y ^{41?}	lo:y ^{41?}	lo:y ^{41?}
351. รับ	hap ⁴⁴	hap ⁴⁴	hap ⁴⁴
360. ร้าย	hɑ:y ^{41?}	hɑ:y ^{41?} , la:y ^{41?}	hɑ:y ^{41?}
367. ริม (น., บ.)	him ³⁵	him ³⁵	him ³⁵ , lim ³⁵
391. แรด (= สัตว์)	le:t ³¹ , le:p ³¹	le:t ³¹ , le:t ³¹ , le:p ³¹	le:t ³¹ , le:t ³¹

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 209 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 129

ตารางที่ 209 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[h]	329	81.2	324	76.9	291	68.6	315	75.6
[l]	66	16.3	79	18.8	104	24.5	83	19.9
[h], [l]	10	2.5	18	4.3	29	6.9	19	4.5
รวม	405	100	421	100	424	100	417	100

ภาพที่ 129 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาจีนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 417 คำ ผลการวิจัยพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [h-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 315 คำ (75.6%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 83 คำ (19.9%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏในคำศัพท์เพียง 19 คำ (4.5%) เท่านั้น

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ พบข้อสรุปที่สอดคล้องกับการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ กล่าวคือ ผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] มากที่สุด (81.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (76.9%) และรุ่นอายุที่ 3 (68.6%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [l-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (24.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (18.8%) และรุ่นอายุที่ 1 (16.3%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏมากที่สุด ในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (6.9%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (4.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (2.5%) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาจีนยังคงปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด เนื่องจากผู้พูดกลุ่มดังกล่าวสามารถพูดภาษาไทยได้คล่องและมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า หากผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] มากขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคตอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาจีนก็เป็นได้

6.3.2.2 การแปรของเสียงสระในภาษาจีน

ระบบเสียงสระในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ประกอบด้วยสระเดี่ยวรวมทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง แยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, i:, i:, ɔ, ɔ:, a, a:, ɔ, ɔ:, o, o:, u, u:/ ในคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานใช้สระประสมสองเสียง /io, iə, uə/ ในภาษาจีนจะใช้สระเดี่ยว เสียงยาว ได้แก่ /e:, ɔ:, o:/ เช่นเดียวกับภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า ภาษาจีนจะมีการใช้สระเดี่ยว เสียงยาว ได้แก่ /e:, ɔ:, o:/ แตกต่างจาก ภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่พูดในบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ ภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาราชการและภาษาที่ใช้สอนในโรงเรียน แต่ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระในภาษาจีน แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วงยังคงใช้หน่วยเสียงสระ /e:, ɔ:, o:/ อย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าหน่วยเสียงสระแต่ละหน่วยเสียงดังกล่าวจะมีเสียงแปร แต่เสียงแปรเหล่านั้นปรากฏน้อยมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ

ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:, ɔ:, o:/ แสดงในตารางที่ 210 ต่อไปนี้

ตารางที่ 210 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:, ɔ:, o:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

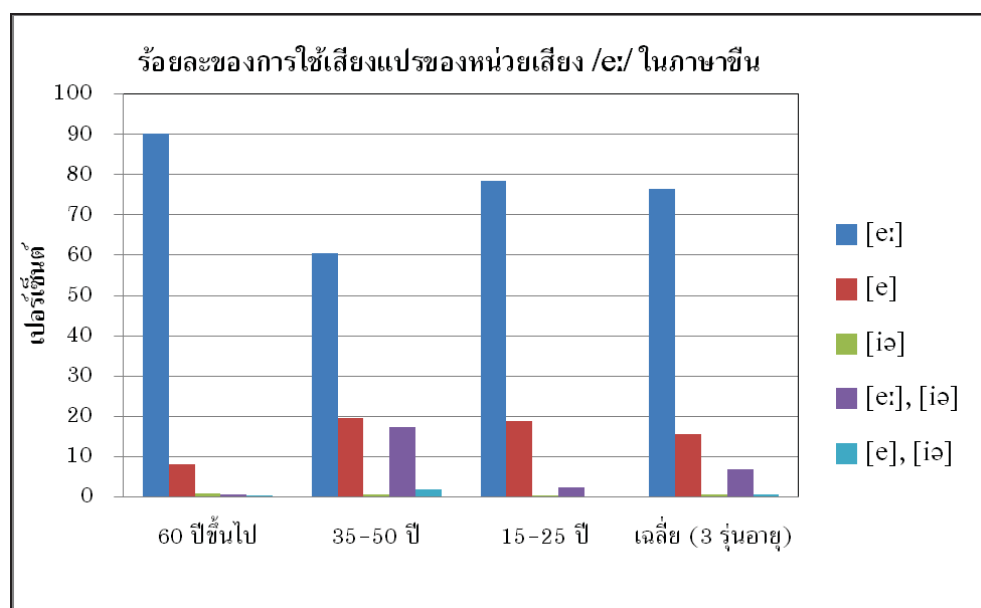
หน่วยเสียง สระ	รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
/e:/	514. กระเทียม	hɔ:m ²³ te:m ^{31/35} , hɔ:m ²³ ka- the:m ³⁵	hɔ:m ²³ te:m ³⁵ , hɔ:m ²³ tiəm ³⁵ , hɔ:m ²³ ka- the:m ³⁵	hɔ:m ²³ te:m ³⁵ , hɔ:m ²³ tiəm ³⁵ , ka-the:m ³
	529. เกลี้ยง	ke:ŋ ^{44?}	ke:ŋ ^{44?} , kiəŋ ^{44?}	ke:ŋ ^{44?}
	542. โกรธ (เคียด)	ke:t ³¹	ke:t ³¹ , kiət ³¹	ke:t ³¹ , kiət ³¹
	547. เลี้ย	le: ³⁵ , liə ³⁵	le: ³⁵ , liə ³⁵	le: ³⁵ , liə ³⁵
	625. เรียน	he:n ³⁵	he:n ³⁵ , hiən ³⁵	he:n ³⁵
	697. เจียง (~ปลาตุก)	ŋe:ŋ ³¹	ŋe:ŋ ³¹ , ŋeŋ ³¹	ŋe:ŋ ³¹ , ŋeŋ ³¹
	773. เตี้ยว (= กางเกง)	te:w ²² , tew ²²	tew ²²	tew ²²
/ɔ:/	540. เกื่อ (= ชุน)	kə: ²³	kə: ²³ , kiə ²³	kə: ²³
	556. เลือด	lə:t ³¹	lə:t ³¹ , liət ³¹	lə:t ³¹
	594. เขื่อน	khə:n ²²	khə:n ²²	khə:n ²²

หน่วยเสียง สระ	ร่นอายุ ความหมาย	ร่นอายุที่ 1	ร่นอายุที่ 2	ร่นอายุที่ 3
	607. เลื่อ	so: ²³	so: ²³	so: ²³
	673. เหงือก	ŋo:k ²²	ŋo:k ²² , ŋiək ²²	ŋo:k ²² , ŋiək ²²
	764. เตื่อย (~ไก)	do: ³⁵	do: ³⁵	do: ³⁵ , do:y ³⁵ , diə ³⁵
	794. เปลือก (~ข้าว)	pə:k ²²	pə:k ²² , piək ²²	pə:k ²²
/o:/	516. กระบวย	nam ^{41?} bo:y ³⁵	nam ^{41?} bo:y ³⁵	nam ^{41?} bo:y ³⁵ , ka-bo:y ³⁵
	520. กล้วย	ko:y ^{44?}	ko:y ^{44?} , kuəy ^{44?}	ko:y ^{44?}
	538. ขวด	kho:t ²²	kho:t ²²	kho:t ²² , khuət ²² , xo:t ²² , xuət ²²
	549. ขัว (= สะพาน)	kho: ²³	kho: ²³ , khuə ²³	kho: ²³ , xo: ²³
	571. รั้ว	ho: ³¹	ho: ³¹ , huə ³¹	ho: ³¹ , huə ³¹
	635. หมวก	mo:k ²²	mo:k ²²	mo:k ²²
	731. ท่วม	tho:m ^{44?}	tho:m ^{44?} , thuəm ^{44?}	tho:m ^{44?}

ตารางที่ 211-213 และภาพที่ 130-132 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ได้แก่ เสียงสระ [e:] [e] และ [iə] (ดูตารางที่ 211 และภาพที่ 130) การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ได้แก่ เสียงสระ [o:] และสระ [iə] (ดูตารางที่ 212 และภาพที่ 131) รวมทั้งการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ได้แก่ เสียงสระ [o:] [o] และ [uə] (ดูตารางที่ 213 และภาพที่ 132)

ตารางที่ 211 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

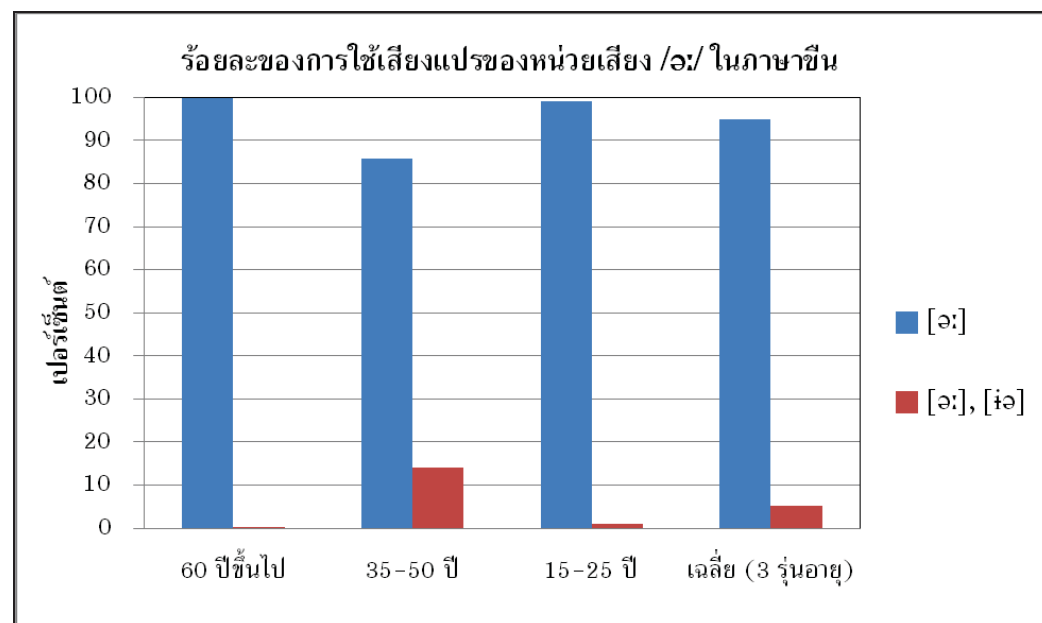
เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[e:]	377	90.2	257	60.5	349	78.4	328	76.4
[e]	34	8.1	83	19.5	84	18.9	67	15.5
[ie]	4	1.0	3	0.7	2	0.5	3	0.7
[e:], [ie]	2	0.5	74	17.4	10	2.2	29	6.7
[e], [ie]	1	0.2	8	1.9	0	0.0	3	0.7
รวม	418	100	425	100	445	100	429	100

ภาพที่ 130 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 212 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /อ:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

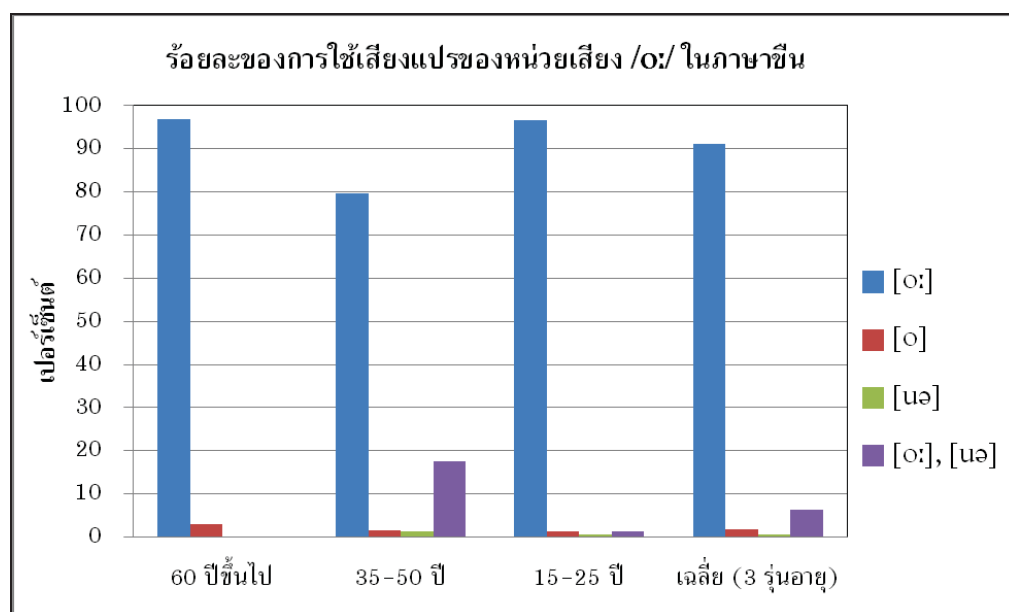
เสียงแปร เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[อ:]	420	99.8	376	85.8	431	99.1	409	94.9
[อ:], [เอ]	1	0.2	62	14.2	4	0.9	22	5.1
รวม	421	100	438	100	435	100	431	100

ภาพที่ 131 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /อ:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 213 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[o:]	507	96.9	446	79.6	546	96.6	500	91.0
[o]	15	2.9	9	1.6	7	1.3	10	1.9
[uo]	0	0.0	7	1.3	4	0.7	4	0.7
[o:], [uo]	1	0.2	98	17.5	8	1.4	36	6.4
รวม	523	100	560	100	565	100	549	100

ภาพที่ 132 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 211-213 และภาพที่ 130-132 จะเห็นได้ว่า หน่วยเสียงสระ /e:/ ซึ่งมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [e:] [e] และ [ie] นั้นมีการแปรมากกว่าหน่วยเสียงสระ /o:/ และหน่วยเสียง /o:/ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 211 และภาพที่ 130 ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุ ใช้คำศัพท์ที่มีเสียงสระ [e:] ซึ่งเป็นเสียงสระเดิมโดยเฉลี่ยมากถึง 76.4% แต่มีการใช้สระเสียงสั้น [e] โดยเฉลี่ย 15.5% ซึ่งเมื่อเทียบกับการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ได้แก่ เสียงสระ [o:] และสระ [uo] รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ได้แก่ เสียงสระ [o:] และสระ [uo] จะเห็นได้ว่าการใช้เสียงสระที่เป็นเสียงเดิมในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ได้แก่ เสียงสระ [o:] และ [o:] ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุโดยเฉลี่ยมากถึง 91%-95% (ดูตารางที่ 212-213 และภาพที่

131-132) ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า แม้ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) จะมีการใช้สระทั้ง 3 หน่วยเสียงดังกล่าวแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ อีก 3 ภาษาได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว แต่ในภาษาจีนมีการแปรของสระทั้ง 3 หน่วยเสียงปรากฏน้อยมาก โดยเฉพาะหน่วยเสียงสระ /ə:/ และหน่วยเสียงสระ /o:/ นั้นแทบไม่ปรากฏการแปรเลย

นอกจากสระทั้ง 3 หน่วยเสียงที่กล่าวในข้างต้นแล้ว ในภาษาจีนยังมีการใช้สระเดี่ยวบางหน่วยเสียงแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน รวมทั้งภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว นั่นคือ การใช้หน่วยเสียงสระ /i/ และ /u/ ในคำพยางค์เป็นที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับที่ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่กล่าวมาข้างต้น (ดูหัวข้อ 6.2.2.2.1 และ 6.2.2.2.2)

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระในภาษาจีนของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า มีเพียงสระเดี่ยวเสียงสั้น /i/ และ /u/ ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เท่านั้นที่มีการแปรเกิดขึ้น โดยผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้สระทั้ง 2 หน่วยเสียงดังกล่าวมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง การแปรของหน่วยเสียงสระทั้ง 2 หน่วยเสียงในภาษาลื้อมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.3.2.2.1-6.3.2.2.2 ต่อไปนี้

6.3.2.2.1 การแปรของหน่วยเสียงสระ /i/

สระสูง หน้า ไม่ห่อปาก /i/ ในภาษาจีนเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *e ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และ ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ภาษาจีนมีการใช้หน่วยเสียงสระ /i/ ในคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เช่นเดียวกับภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้หน่วยเสียงสระ /e/

ผลการวิเคราะห์การใช้สระ /i/ ในภาษาจีนแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /i/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [i] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาจีน นอกจากนี้ยังมีสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [i] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [e] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงสระ [i] และสระ [e] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 214 ต่อไปนี้

ตารางที่ 214 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

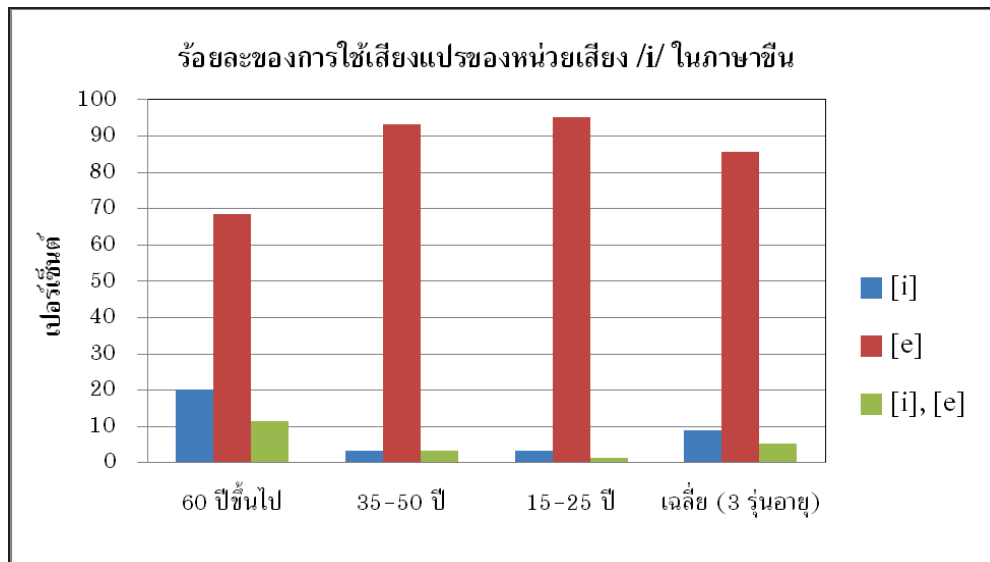
รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
ความหมาย			
931. ลำ (เล้ม)	lim ^{44?} , lem ^{44?}	lem ^{44?}	lem ^{44?}
937. เล่น	len ^{44?}	len ^{44?}	len ^{44?}

ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3
956. เข้ม (~เหย็บผ้า)	khim ²³ , khem ²³	khem ²³	khem ²³
971. เต็น	ten ^{44?}	ten ^{44?}	ten ^{44?}
974. เค็ม	kem ³⁵	kem ³⁵	kem ³⁵
990. เต็ม	tim ²³ , tem ²³	tim ²³ , tem ²³	tem ²³
1007. เบ่ง	biŋ ²² , beŋ ²²	beŋ ²²	beŋ ²²
1009. เป็น (ไม่~)	pen ²³	pen ²³	pen ²³
1015. เพ็ง (= เพ็ญ)	piŋ ³⁵ , peŋ ³⁵ , phen ³⁵	peŋ ³⁵ , phen ³⁵	peŋ ³⁵ , phen ³⁵
1018. เม่น	min ^{44?} , men ^{44?}	men ^{44?}	men ^{44?}

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 215 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 133

ตารางที่ 215 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุนอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[i]	30	20.1	5	3.3	5	3.4	13	8.8
[e]	102	68.5	140	93.4	140	95.2	127	85.8
[i], [e]	17	11.4	5	3.3	2	1.4	8	5.4
รวม	149	100	150	100	147	100	149	100

ภาพที่ 133 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่เป็นคำพยางค์เป็นมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) และมีหน่วยเสียงสระ /i/ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 149 คำ จากการวิเคราะห์การใช้เสียงสระ [i] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาจีน และเสียงสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นพบผลการวิเคราะห์ที่น่าสนใจและแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การแปรของเสียงสระในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ในภาษาลื้อนั้นมีคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เสียงสระ [i] ปรากฏโดยเฉลี่ยมากที่สุดและมากกว่าการใช้เสียงสระ [e] ประมาณ 2 เท่า แต่ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระ [i] และ [e] ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) กลับพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [e] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 127 คำ (85.8%) ส่วนการใช้เสียงสระ [i] นั้นพบโดยเฉลี่ยเพียง 13 คำ (8.8%) ในขณะที่การใช้ทั้งเสียงสระ [i] และ [e] ควบคู่กันนั้นปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียง 8 คำ (5.4%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /i/ ของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [i] มากที่สุด (20.1%) ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (3.3%) และรุ่นอายุที่ 3 (3.4%) นั้นใช้เสียงสระ [i] ในระดับที่ใกล้เคียงกันมาก ส่วนการใช้เสียงสระ [e] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (95.2%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (93.4%) และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 น้อยที่สุด (68.5%) สำหรับการใช้ทั้งเสียงสระ [i] และ [e] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (11.4%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (3.3%) และรุ่นอายุที่ 3 (1.4%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น สรุปได้ว่า หน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ปรากฏในคำที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CVN กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลง และมีแนวโน้มที่ผู้พูดภาษาจีนอาจจะนำหน่วยเสียงสระ /e/ มาใช้แทนที่หน่วยเสียงสระ /i/ ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงสระ [e] มากเกือบ 100% และแม้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่แม้จะยังใช้เสียงสระ [i]

มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 แต่ก็ใช้เสียงสระดังกล่าวค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าการใช้หน่วยเสียงสระ /i/ ในคำศัพท์ที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CVN ในภาษาจีนอาจมีการกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /e/ ในอนาคตอันใกล้

6.3.2.2.2 การแปรของหน่วยเสียงสระ /u/

สระสูง หลัง ห่อปาก /u/ ในภาษาจีนเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *o ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟัง กวย ลี (Li, 1977) ภาษาจีนมีการใช้หน่วยเสียงสระ /u/ ในคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) เช่นเดียวกับภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) และภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้หน่วยเสียงสระ /o/

จากการวิเคราะห์การใช้สระ /u/ ในภาษาจีนพบว่า หน่วยเสียงสระ /u/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 4 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [u] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาจีน เสียงสระ [o] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีเสียงแปรที่เป็นสระเสียงยาว ได้แก่ เสียงสระ [u:] และเสียงสระ [o:] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ด้วย

ผลการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 4 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ มี 6 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [u] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [o] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [u:] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [o:] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงสระ [u] และสระ [o] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [o] และสระ [o:] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 216 ต่อไปนี้

ตารางที่ 216 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

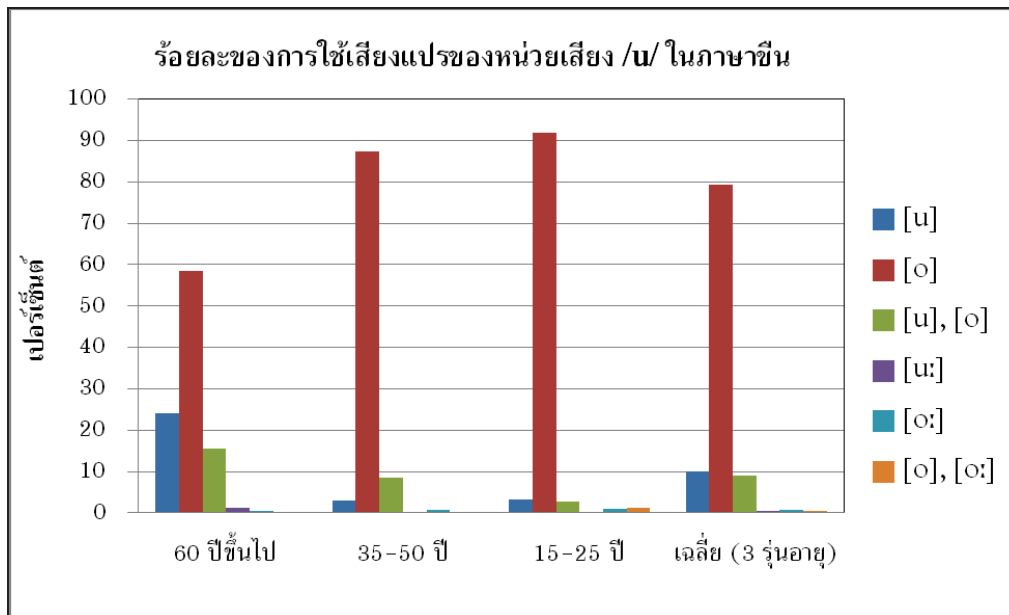
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
924. ลง (~บันได)	loŋ ³⁵ (~khan ^{44?} day ³⁵)	loŋ ³⁵ (~khan ^{44?} day ³⁵)	loŋ ³⁵ (~khan ^{44?} day ³⁵)
925. ล้น	lun ^{41?} , lon ^{41?}	lun ^{41?} , lon ^{41?}	lon ^{41?}
927. ขน (ก.)	khun ²³ , khon ²³	khon ²³	khon ²³
944. ส่ง	suŋ ²² , soŋ ²²	soŋ ²²	soŋ ²²
963. ห่ม	hum ²² , hom ²²	hum ²² , hom ²²	hom ²²
970. จม	cum ²³ , com ²³	cum ²³ , com ²³	com ²³
977. งม	ŋum ³⁵ , ŋom ³⁵	ŋom ³⁵	ŋom ³⁵ , ŋo:m ³⁵

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
988. ช่น (= สั่น)	sun ^{44ʔ} tin ²³ , son ^{44ʔ} tin ²³	sun ^{44ʔ} tin ²³ , son ^{44ʔ} tin ²³	son ^{44ʔ} tin ²³
995. ดม	dum ³⁵ , dom ³⁵	dum ³⁵ , dom ³⁵	dom ³⁵
1014. พัน (~อันตราย)	pun ^{41ʔ} , pon ^{41ʔ} , pu:n ^{41ʔ}	pon ^{41ʔ} , pu:n ^{41ʔ}	pon ^{41ʔ} , phon ^{41ʔ} ,

ตารางที่ 217 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 134

ตารางที่ 217 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[u]	94	24.0	12	3.0	13	3.1	40	10.0
[o]	229	58.6	355	87.4	380	92.0	321	79.3
[u], [o]	61	15.6	35	8.6	11	2.7	36	9.0
[u:]	5	1.3	0	0.0	0	0.0	2	0.5
[o:]	2	0.5	3	0.7	4	1.0	3	0.7
[o], [o:]	0	0.0	1	0.3	5	1.2	2	0.5
รวม	391	100	406	100	413	100	403	100

ภาพที่ 134 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่เป็นคำพยางค์เป็นมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) และมีหน่วยเสียงสระ /u/ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 403 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ที่กล่าวในข้างต้น แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระดังกล่าวในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยเสียงสระ [u] โดยเฉลี่ยมากที่สุด และมากกว่าการใช้เสียงสระ [o] ประมาณ 3 เท่า กล่าวคือ จากการวิเคราะห์การใช้เสียงสระที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาจีน พบว่า ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เสียงสระ [o] มากที่สุดคือ มีจำนวนคำโดยเฉลี่ย 321 คำ (79.3%) ซึ่งมากกว่าการใช้เสียงสระ [u] ที่ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียง 40 คำ (10.0%) นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นการใช้ทั้งเสียงสระ [u] และ [o] ควบคู่กันที่ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 36 คำ (9.0%) ส่วนการใช้เสียงสระที่เป็นเสียงแปรอื่น ๆ ได้แก่ เสียงสระ [u:] และ [o:] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [o] และ [o:] ควบคู่กันนั้นปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียงเล็กน้อยเท่านั้นคืออยู่ระหว่าง 2-3 คำ (0.5%-0.7%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /u/ ของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [u] มากที่สุด (24.0%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (3.1%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (3.0%) ในขณะที่การใช้เสียงสระ [o] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (92.0%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (87.4%) และผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1 มีการใช้เสียงสระ [o] น้อยที่สุด (58.6%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [u] และ [o] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (15.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (8.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (2.7%) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงสระ [u] และ [o] ควบคู่กันมากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 1 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 195)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [u] ซึ่งเป็นเสียงสระเดิมในภาษาจีนนั้นปรากฏค่อนข้างน้อยในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุซึ่งส่วนใหญ่ต่างก็ใช้เสียงสระ [o] โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงสระ [o] มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 เกือบ 2 เท่า ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การใช้หน่วยเสียงสระ /u/ ในคำศัพท์ที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CVN ในภาษาจีนอาจมีการกลายเป็นหน่วยเสียงสระ /o/ ในอนาคตอันใกล้เช่นเดียวกับกรณีของหน่วยเสียงสระ /i/ ดังกล่าวในข้างต้น

6.3.2.3 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาจีน

ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) พบว่า ในระบบวรรณยุกต์ของภาษาจีนมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีสัทลักษณะเหมือนวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) นอกจากนี้ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนยังเหมือนภาษาคำเมืองด้วย (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 6.3.1) ในที่นี้ได้นำวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาจีนมาสรุปไว้อีก ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A12
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A35 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123 และ DL123
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44 [?] / หรือ /44/	ปรากฏในช่อง C123 (/44 [?] /) และ DS4 (/44/)
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41 [?] /	ปรากฏในช่อง C4

จากการศึกษาการใช้วรรณยุกต์ในภาษาจีนพบว่า มีวรรณยุกต์ 1 หน่วยเสียงที่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงโดยมีเสียงแปรด้วย ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 (เสียงต่ำ-ขึ้น /23/) ซึ่งมีการแปรระหว่างวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] และวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] ดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐาน เช่นเดียวกับกรณีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) (ดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 6.1.2.3)

ตารางที่ 218 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาจีนออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเสนอในที่นี้บางส่วนมาจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระ คำศัพท์บางคำอาจเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นการแปรของวรรณยุกต์ในลักษณะเดียวกัน และประกอบกับคำศัพท์ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ทั้ง 2 ชุด (ดูรายละเอียดในบทที่ 3) มีเพียงบางคำเท่านั้นที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้น

ตารางที่ 218 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ของผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
14. เตียง	te:ŋ ³⁵	te:ŋ ³⁵ , tiəŋ ³⁵	te:ŋ ³⁵
916. กรง	koŋ ²³ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khon ²³ / หรือ /kho:ŋ ²³ /)	koŋ ²³ , koŋ ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khon ²³ / หรือ /kho:ŋ ²³ /)	koŋ ²³ , koŋ ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khon ²³ / หรือ /kho:ŋ ²³ /)
531. เกลียว	kew ²³ , ke:w ²³	kew ²³ , ke:w ²³	kerw ²³ , ke:w ³⁵
524. เกรียน (ผม~, ขน~)	kem ³⁵ , kien ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /na: ^{44?} khe:ŋ ²³ /)	kem ³⁵ , kien ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /na: ^{44?} khe:ŋ ²³ /)	kem ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /na: ^{44?} khe:ŋ ²³ /)
534. เกรียม (ไหม~)	- (หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์อื่น ๆ ได้แก่ /hem ^{44?} /, /may ^{44?} hem ^{44?} /, /may ^{44?} con ²³ hem ^{44?} /, /may ^{44?} pen ²³ kho: ²² /)	- (หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำศัพท์อื่น ๆ ได้แก่ /hem ^{44?} /, /may ^{44?} hem ^{44?} /, /may ^{44?} con ²³ hem ^{44?} /, /may ^{44?} pen ²³ kho: ²² /)	may ^{44?} kem ³⁵
662. เตียน (หญ้า~)	- (หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์อื่น ๆ ได้แก่ /hin ^{44?} /, /le:p ³¹ /, /pe:n ³⁵ /, /pe:ŋ ³⁵ /, /piəŋ ³⁵ /, /san ^{44?} /)	- (หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้คำศัพท์อื่น ๆ ได้แก่ /hin ^{44?} /, /le:p ³¹ /, /pe:n ³⁵ /, /pe:ŋ ³⁵ /, /piəŋ ³⁵ /, /san ^{44?} /)	te:n ³⁵
706. เจียม (~ตัว)	ce:m ²³ to: ²³ , ce:m ³⁵ to: ²³	ce:m ²³ to: ²³ , ce:m ³⁵ to: ²³	ce:m ²³ to: ²³ , ce:m ³⁵ to: ²³
732. ตรวน	- (หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้คำศัพท์อื่น ๆ ได้แก่	thuəŋ ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่า	to:n ³⁵

ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3
	/cɔ:k ³¹ lek ³⁵ / และ /so: ^{44?} /)	คำว่า /thuɔn ³⁵ / เป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นผิดจาก [t] เป็น [th] นอกจากนี้ผู้พูด รุนอายุที่ 2 ยังใช้คำศัพท์อื่น ๆ ด้วย ได้แก่ /cɔ:k ³¹ lek ³⁵ / และ /so: ^{44?} /)	
767. ตวง	to:ŋ ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /pho:ŋ ²³ /)	to:ŋ ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /pho:ŋ ²³ /)	to:ŋ ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /pho:ŋ ²³ /)
768. ตะเกียง	ta-ke:ŋ ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khe:ŋ ³⁵ /)	ta-ke:ŋ ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และมีคำศัพท์เดิมคือคำว่า /khe:ŋ ³⁵ /)	ta-ke:ŋ ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน แต่ผู้พูด รุนอายุที่ 3 ไม่ใช้คำว่า /khe:ŋ ³⁵ / แต่อย่างใด)
770. เตือน	tə:n ²³ , tə:n ³⁵	tə:n ³⁵ , tɛn ³⁵	tə:n ³⁵
803. เปีย	pe: ²³ , piə ³⁵	pe: ³⁵ , piə ³⁵	pe: ³⁵

จากตารางที่ 218 จะเห็นได้ว่า การใช้วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เดิมในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุนอายุ อย่างไรก็ตาม มีคำศัพท์บางคำที่มีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] แต่ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุนอายุบางคนออกเสียงวรรณยุกต์ในคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นเสียงกลาง-ขึ้น [35]

ในที่นี้อาจตั้งข้อสังเกตได้เช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ที่ว่า คำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวมักเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นคำที่ปรากฏในช่อง A2 ได้แก่ คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียง /p-, t-, c-, k-/ หรือคำที่อยู่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยพยัญชนะต้น ป ต จ ก และไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์กำกับ เช่น คำว่า เปีย ตวง เจียม กรง เป็นต้น ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า เมื่อผู้พูดภาษาจีนยืมคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวมาจากภาษาไทยมาตรฐานได้มีการปรับการออกเสียงวรรณยุกต์เพื่อให้คล้ายคลึงกับภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงวรรณยุกต์กลางระดับ /33/ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้พูดภาษาจีนออกเสียงคำยืมดังกล่าวกลับออก

เสียงตัววรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า เป็นการออกเสียงที่เรียกว่า “การแก้ไขเกินเหตุ” (hypercorrection) นั่นคือ เป็นความพยายามในการออกเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ [33] แต่เนื่องจากวรรณยุกต์เดิมในภาษาขึ้นเป็นวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] ดังนั้นเมื่อผู้พูดภาษาขึ้นออกเสียงคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจึงอาจยังเก็บลักษณะการเลื่อนเสียงวรรณยุกต์ไว้ตามเดิม คือ ออกเสียงเป็นวรรณยุกต์เสียงขึ้น (rising) แต่มีการปรับระดับเสียงให้ใกล้เคียงกับวรรณยุกต์เสียงกลางระดับในภาษาไทยมาตรฐาน ดังนั้นวรรณยุกต์ในคำยืมต่าง ๆ ดังกล่าวจึงกลายเป็นเสียงกลาง-ขึ้น [35] ซึ่งเป็นกรณีเดียวกันกับการแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) นั่นเอง

6.4 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาพวน

ผลการศึกษาวิเคราะห์ระบบเสียง รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาพวน ที่พูดในหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) มีรายละเอียดดังนี้

6.4.1 ระบบเสียงภาษาพวน

6.4.1.1 ระบบพยัญชนะในภาษาพวน

ในระบบเสียงพยัญชนะของภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาพวนแสดงในตารางที่ 219 ต่อไปนี้

ตารางที่ 219 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาพวน

ตำแหน่งเกิดเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก- ฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
เสียงกัก	/p/ /ph/ /b/		/t/ /th/ /d/	/c/	/k/ /kh/	/ʔ/
เสียงนาสิก	/m/		/n/	/ɲ/	/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก		/f/	/s/			/h/
เสียงข้างลิ้น			/l/			
เสียงเปิด		/w/		/y/		

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ: /kw-, khw-/

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แสดงให้เห็นว่า พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 2 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับภาษา

คำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/

จากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลระบบพยัญชนะในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า มีผู้พูดภาษาพวนที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้บางคน และคนอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยมีโอกาสนพบปะพูดคุยด้วย โดยเฉพาะผู้ที่อยู่รุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มีการออกเสียงคำบางคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงกัก ไม่ก้อง /t-/ เป็นพยัญชนะม้วนลิ้น เสียงกัก ไม่ก้อง [t-] ตัวอย่างเช่น คำว่า “ประตู” /pə-tu:³⁵/ ผู้พูดภาษาพวนบางคนออกเสียงเป็น [pə-tu:³⁵] หรือคำว่า “ตา (อวัยวะ)” /ta:³⁵/ ผู้พูดภาษาพวนบางคนออกเสียงเป็น [ta:³⁵] เป็นต้น เนื่องจากเสียงพยัญชนะ [t-] ปรากฏในการออกเสียงคำบางคำของผู้พูดภาษาพวนเพียงบางคน ในงานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์ให้เสียงพยัญชนะดังกล่าวเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงกัก ไม่ก้อง /t-/

6.4.1.2 ระบบสระในภาษาพวน

ผลการวิเคราะห์ระบบสระในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แสดงให้เห็นว่า ภาษาพวนมีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียงซึ่งประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง และมีสระประสมสองเสียงจำนวน 2 หน่วยเสียง ตารางที่ 220 ต่อไปนี้แสดงหน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)

ตารางที่ 220 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาพวน

ตำแหน่งของลิ้น ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	/i/, /i:/	/ɨ/, /ɨ:/	/u/, /u:/
กลาง	/e/, /e:/	/ə/, /ə:/	/o/, /o:/
ต่ำ	/ɛ/, /ɛ:/	/a/, /a:/	/ɔ/, /ɔ:/

หน่วยเสียงสระประสมสองเสียง: /io, uo/

สระประสมสองเสียง 2 หน่วยเสียงในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีพัฒนาการมาจากสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟิง กวย ลี (Li, 1977) ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หน่วยเสียงสระ /io/ มีพัฒนาการมาจากสระ *ia/*ie และหน่วยเสียงสระ /uo/ มีพัฒนาการมาจากสระ *ua/*ue เมื่อเปรียบเทียบกับระบบเสียงสระในภาษาไทยมาตรฐาน จะเห็นได้ว่า ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็นสระ “เอื้อ” [io] ในภาษาพวนจะออกเสียงเป็นสระ “เอีย” [io] ตัวอย่างเช่นคำว่า “เหลื่อ” ในภาษาไทยมาตรฐานจะออกเสียงเป็น “เหลื่อ” [lio²⁴] ส่วนภาษาพวนจะออกเสียงเป็น “เหลีย” [lio²⁴] หรือคำว่า “เลื้อ” ในภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น “เลื้อ” [sio^{42?}] ในภาษาพวนจะออกเสียงเป็น “เลี้ย” [sio^{33?}] เป็นต้น (ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ใช้เสียงสระ [io] เช่นเดียวกับภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ใช้เสียงสระ [o:])

นอกจากสระประสมสองเสียง /io/ แล้ว ภาษาพวนยังมีสระประสมสองเสียง /uo/ ซึ่งเหมือนภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แต่แตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งมีหน่วยเสียงสระเป็นสระเสียงเดี่ยวเสียงยาว /o:/ ดังนั้นในคำที่ภาษาลื้อและภาษาจีนออกเสียงด้วยสระ “โอ” [o:] ในภาษาพวนจะออกเสียงเป็น [uo] ตัวอย่างเช่น คำว่า “หัว” ในภาษาลื้อออกเสียงเป็น “โฮ” [ho:³⁵] และในภาษาพวนจะออกเสียงเป็น “หัว” [huo²³] เช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ออกเสียงเป็น [huo⁴³⁴] หรือในภาษาไทยมาตรฐานที่ออกเสียงเป็น [huo²⁴] เป็นต้น

นอกจากความแตกต่างในเรื่องสระประสมสองเสียงระหว่างภาษาพวนและภาษาไทยมาตรฐานดังกล่าวมาแล้ว ในภาษาพวนยังมีการใช้สระอีกหน่วยเสียงหนึ่งที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน นั่นคือ ในคำที่สะกดด้วยสระ ไ- ไม้้วน ในภาษาไทยมาตรฐานจะออกเสียงเป็นสระ “ไอ” [ay] แต่ในภาษาพวนจะออกเสียงเป็นสระ “เออ” [ə:] ตัวอย่างเช่น คำว่า “ใส” ในภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น “ใส” [say²⁴] ในภาษาพวนจะออกเสียงเป็น “เสอ” [sə:²³] หรือคำว่า “ใบ” ในภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น “ใบ” [bay³³] ในภาษาพวนจะออกเสียงเป็น “เบอ” [bə:³⁵] เป็นต้น (ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ใช้เสียงสระ [ay] เช่นเดียวกับภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ใช้เสียงสระ [aə])

จากการศึกษาเสียงสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟิง กาย ลี (Li, 1977) เคยสืบสร้างไว้ สรุปได้ว่า หน่วยเสียงสระ /ay/ ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) รวมทั้งหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระดั้งเดิม *ai นั่นเอง¹⁵²

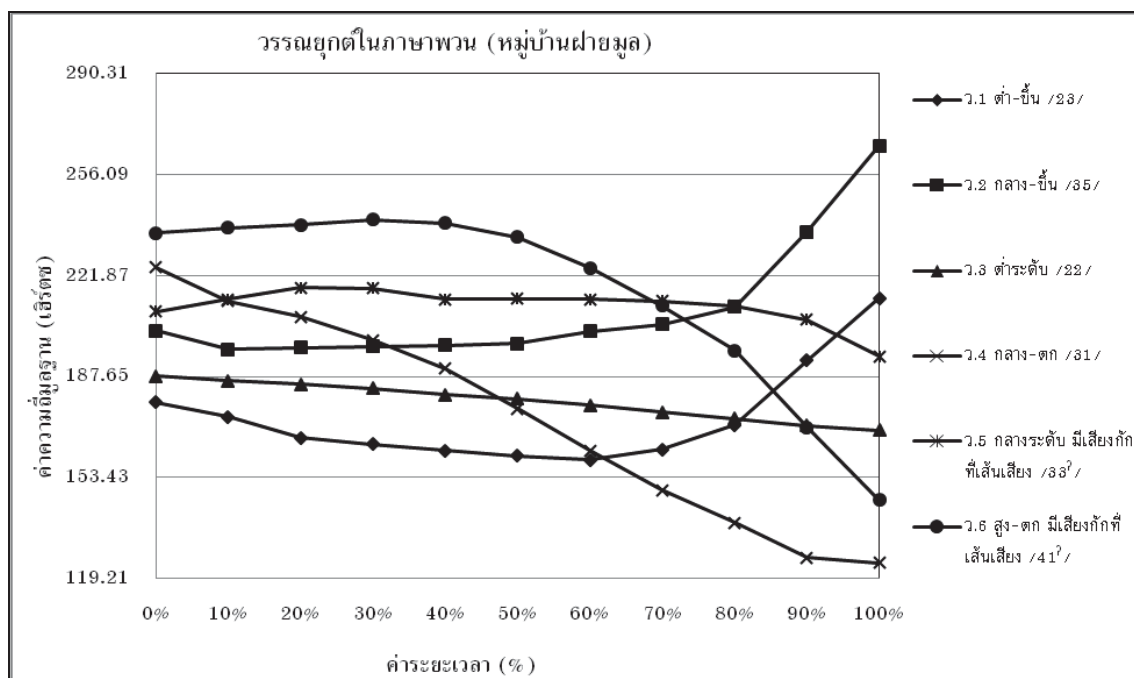
6.4.1.3 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวน

ผลการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) พบว่า ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาพวนมีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียง วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีสัญลักษณ์ สรุปได้ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A1
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A234 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123, DL123 และ DS4
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงกลางระดับ มีเสียงกักที่ เส้นเสียงในตอนท้าย /33 [?] /	ปรากฏในช่อง C1
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่ เส้นเสียงในตอนท้าย /41 [?] /	ปรากฏในช่อง C234

¹⁵² ดูสระในภาษาไทยดั้งเดิม ภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม และภาษาไทยถิ่นปัจจุบันในตารางที่ 16

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในรูปแบบของกราฟเส้นแสดงระดับเสียง 5 ระดับซึ่งดัดแปลงจากการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT และแปลงผลให้เป็นกราฟเส้นด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 แสดงในภาพที่ 135

ภาพที่ 135 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงในภาษาพวนแสดงในภาพที่ 136 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /23/	ว.3 /22/	ว.5 /33 [?] /	ว.3 /22/	ว.2 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)	ว.2 /35/				
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /31/	ว.6 /41 [?] /	ว.4 /31/	ว.3 /22/

ภาพที่ 136 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)

ภาพที่ 136 แสดงให้เห็นลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ทั้งเนวตั้งและเนวนอนในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) สรุปรุได้ดังนี้

การแยกเสียงรวมเสียงในเนวตั้ง ได้แก่

A1-234

B123-4

C1-234

DL123-4

DS123-4

การรวมเสียงในเนวนอน ได้แก่

B123=DL123=DS4

B4=DL4

A234=DS123

6.4.2 การแปรทางเสียงในภาษาพวน

ผลการวิเคราะห์การแปรทางเสียงในภาษาพวนที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดน่านพบว่า ภาษาพวนมีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ปรากฏบางหน่วยเสียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.4.2.1 การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาพวน

จากการศึกษาวิจัยการใช้เสียงพยัญชนะในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้พยัญชนะบางหน่วยเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะเดี่ยวในภาษาพวนที่มีการแปรมีทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียง โดยมีพยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะต้น 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /ph-, th-, s-, kh-, h-/ โดยหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ แยกเป็น 2 กรณี ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะต้น *r- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ในที่นี้จะใช้สัญลักษณ์ /h-/ (< *r-) แทน และหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะต้น *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ในที่นี้จะใช้สัญลักษณ์ /h-/ (< *kh-) แทน นอกจากนี้ในภาษาพวนยังมีการแปรของพยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย 1 หน่วยเสียง ได้แก่ พยัญชนะเสียงกักที่เส้นเสียง /-ʔ/

การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ ในภาษาพวนมีรายละเอียดดังหัวข้อที่ 6.4.2.1.1-6.4.2.1.7 ต่อไปนี้

6.4.2.1.1 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/

พยัญชนะริมฝีปากเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /ph-/ ในภาษาพวนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *b- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยฟัง กวย ลี (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ในภาษาพวน เหมือนกับภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /p-/

จากการศึกษาวิจัยการใช้พยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ph-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [p-] ซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 221 ต่อไปนี้

ตารางที่ 221 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
163. วันพุธ	wan ³⁵ put ²²	wan ³⁵ put ²²	wan ³⁵ phut ²² , wan ³⁵ put ²²
250. สะพาย	pha:y ³⁵	pha:y ³⁵ , sa-pha:y ³⁵	pha:y ³⁵ , sa-pha:y ³⁵
252. สะใภ้	(luŋ ²²) phə: ^{41ʔ}	(luŋ ²²) phə: ^{41ʔ}	(luŋ ²²) phə: ^{41ʔ}
548. จังหวัดแพร่	pe: ³¹	pe: ³¹	pe: ³¹
903. พลุ	phu: ³⁵	phu: ³⁵	phu: ³⁵
922. พ่อแม่	pho: ³¹ me: ³¹ , ʔi- pho: ³¹ ʔi-me: ³¹	pho: ³¹ me: ³¹ , ʔi- pho: ³¹ ʔi-me: ³¹	pho: ³¹ me: ³¹ , ʔi- pho: ³¹ ʔi-me: ³¹ , ʔi- ho: ³¹ ʔi-me: ³¹
964. พิณ	pi:n ³⁵	pi:n ³⁵	pi:n ³⁵ , pin ³⁵
966. พิษ	phit ²² , pit ²²	phit ²²	phit ²²
968. พี่	phi: ³¹ , pi: ³¹	phi: ³¹ , pi: ³¹	phi: ³¹ , pi: ³¹
1012. แพะ	pheŋ ²² , peŋ ²²	pheŋ ²² , peŋ ²²	pheŋ ²² , peŋ ²²

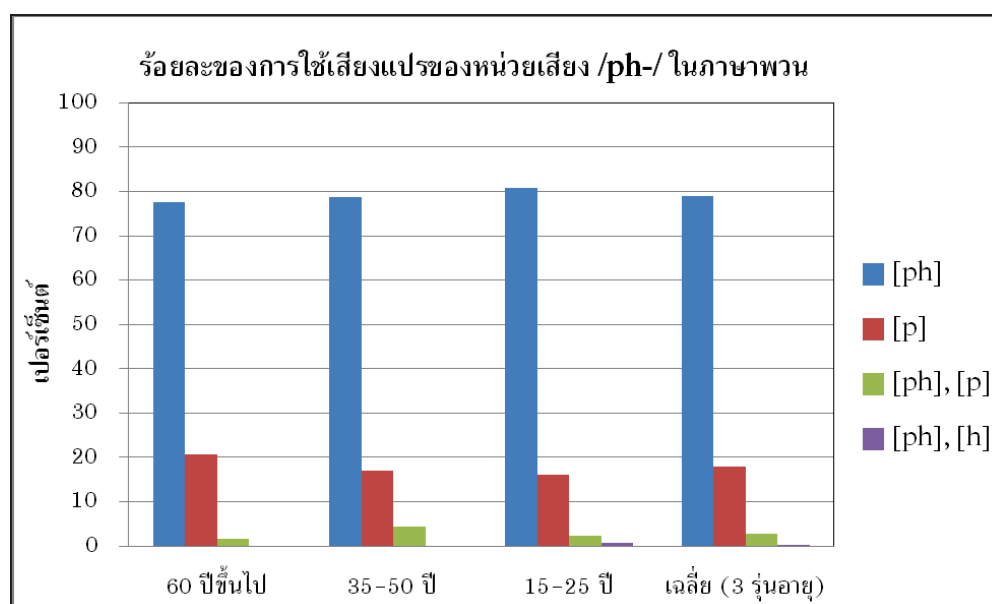
จากการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ในภาษาพวนพบว่า การใช้เสียงแปรของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมี 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียง

พยัญชนะ [ph-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [p-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [ph-] และ [p-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [ph-] และ [h-] ควบคู่กัน

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 4 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 222 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 137

ตารางที่ 222 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[ph]	226	77.7	236	78.7	246	80.9	236	79.1
[p]	60	20.6	51	17.0	49	16.1	53	17.9
[ph], [p]	5	1.7	13	4.3	7	2.3	8	2.8
[ph], [h]	0	0.0	0	0.0	2	0.7	1	0.2
รวม	291	100	300	100	304	100	298	100

ภาพที่ 137 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /ph-/ ในภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 298 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /ph-/ แสดงให้เห็นว่า คำที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่น

อายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ph-] โดยเฉลี่ยมีมากถึง 236 คำ (79.1%) ส่วนคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [p-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 53 คำ (17.9%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [ph-] และ [p-] มีจำนวน 8 คำ (2.8%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [ph-] และ [h-] มีเพียง 1 คำ (0.2%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /ph-/ ทั้ง 4 รูปแบบระหว่างผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ พบประเด็นที่น่าสนใจคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 กลับเป็นรุ่นอายุที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น [ph-] มากที่สุด (80.9%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (78.8%) ซึ่งต่างจากรุ่นอายุที่ 1 (77.7%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในทางกลับกัน การใช้พยัญชนะต้น [p-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองนั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (20.6%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (17.0%) และรุ่นอายุที่ 3 (16.1%) ซึ่งมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น [p-] แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [ph-] และ [p-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (4.3%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (2.3%) และรุ่นอายุที่ 1 (1.7%) ในขณะที่การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [ph-] และ [h-] นั้นปรากฏเพียงเล็กน้อยและปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (0.7%) เท่านั้น

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [ph-] ซึ่งเป็นพยัญชนะเสียงเดิมในภาษาพวนนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด ในขณะที่การใช้พยัญชนะ [p-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองนั้นกลับปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ซึ่งไม่แตกต่างกันมากนักกับข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า ภาษาคำเมืองมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มีโอกาสใช้ภาษาคำเมืองมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นถึงแม้จะมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐาน และอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 แต่เนื่องจากในภาษาไทยมาตรฐานใช้เสียงพยัญชนะต้น [ph-] เหมือนภาษาพวน ดังนั้นผู้พูดภาษาพวนจึงไม่จำเป็นต้องยืมเสียงพยัญชนะดังกล่าวมาจากภาษาไทยมาตรฐานแต่อย่างใด

งานวิจัยนี้ตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า ในข้อมูลทางเสียงของภาษาพวน ไม่ปรากฏว่ามีผู้พูดรุ่นอายุใดที่ใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น แต่ผู้พูดมักใช้เสียงพยัญชนะ [h-] ควบคู่กันกับเสียงพยัญชนะ [ph-] อย่างไรก็ตาม เสียงพยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเองนั้นมีการปรากฏค่อนข้างจำกัดในข้อมูลทางเสียงในภาษาพวน โดยปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำ และปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า เสียงพยัญชนะ [h-] ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการออกเสียงคำศัพท์ที่อยู่ในรูปของคำประสม (compounds) หรือเมื่อคำนั้น ๆ ปรากฏร่วมกับคำอื่น ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงคำว่า “พ่อ” ที่ปรากฏเป็นคำเดียวจะออกเสียงเป็น [pho:³¹] และเมื่อออกเสียงคำเรียกพ่อว่า “อี่พ่อ” ผู้พูดจะออกเสียง 2 แบบ คือ [ʔi-pho:³¹] หรือ [ʔi-ho:³¹] หรือเมื่อออกเสียงคำว่า “พ่อแม่” จะออกเสียงได้ 3 แบบ ได้แก่ [pho:³¹ me:³¹] [ʔi-pho:³¹ ʔi-me:³¹] หรือ [ʔi-ho:³¹ ʔi-me:³¹] ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อเสียงพยัญชนะต้น [ph-] ปรากฏในพยางค์ที่ปรากฏร่วมกับพยางค์อื่น ๆ เสียงพยัญชนะ [ph-]

จะเกิดการแปรในลักษณะที่เรียกว่า “กระบวนการออกเสียงพยัญชนะให้อ่อนลง” (consonant weakening) นั่นคือ ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะ เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ph-] ซึ่งเป็นพยัญชนะที่ต้องใช้พลังในการออกเสียงมากกว่าพยัญชนะเสียงเสียดแทรก [h-] โดยการแปรของพยัญชนะกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ph-] เป็นพยัญชนะเสียงเสียดแทรก [h-] ดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลจากเสียงรอบข้าง โดยเฉพาะเสียงสระ [i] ในพยางค์ [ʔi-] ที่อยู่ก่อนหน้าพยางค์ [pho:³¹] ในคำว่า [ʔi-pho:³¹] นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาการใช้เสียงพยัญชนะต้น [ph-] และ [p-] ที่ปรากฏในภาษาพวนในภาพรวม อาจกล่าวได้ว่า ผู้พูดยังใช้เสียงพยัญชนะต้น [ph-] ที่เป็นเสียงเดิมค่อนข้างมากและมากกว่าเสียงพยัญชนะ [p-] ถึง 4 เท่า ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] ก็ปรากฏเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในที่นี้จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการแปรเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย และจากข้อมูลทางเสียงที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ก็แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ อาจจะไม่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

6.4.2.1.2 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/

พยัญชนะปุ่มเหงือกเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /th-/ ในภาษาพวนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *d- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /th-/ ในภาษาพวนเหมือนกับในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /th-/ แต่แตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งใช้เสียงพยัญชนะต้น /t-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [th-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน และเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [t-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 223

ตารางที่ 223 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

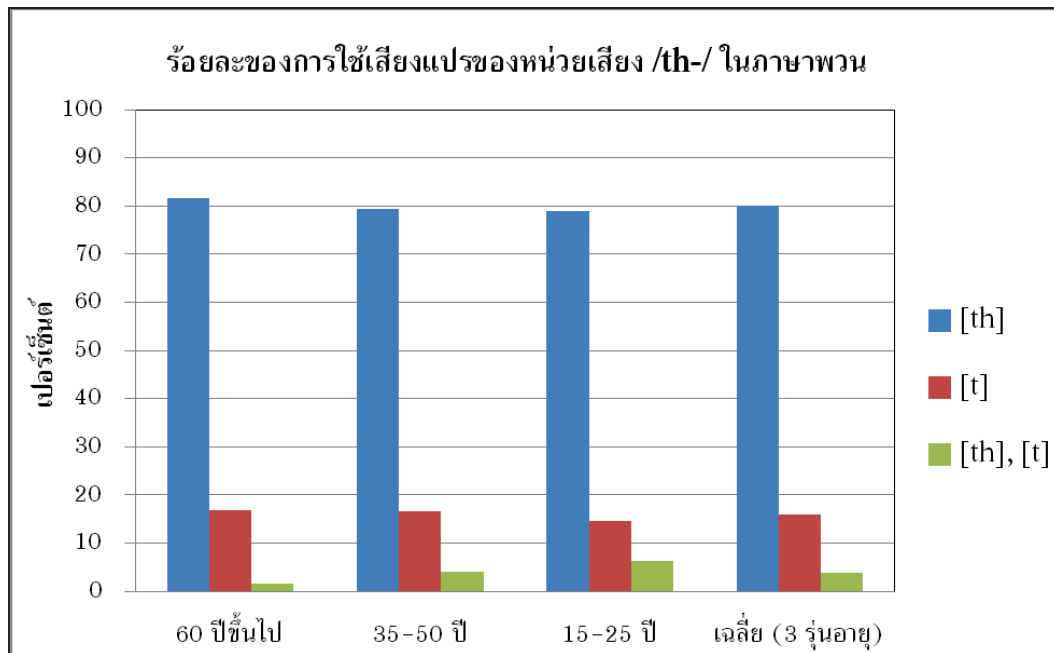
รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
315. ทน/โตน (= เตี่ยว)	ton ³⁵ , ton ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนใช้คำศัพท์อื่น คือ คำว่า /to: ³¹ / หรือผู้พูดบางคนออกเสียงโดยมีการแปร	thom ³⁵ , to:n ³⁵ , ton ³⁵ (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนใช้คำศัพท์อื่น คือ คำว่า /to: ³¹ / หรือผู้พูดบางคนออกเสียงโดยมีการแปร	ton ³⁵ (หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนใช้คำศัพท์อื่น คือ คำว่า /khon ³⁵ diəw ³⁵ / หรือบางคนออกเสียงเป็น /xon ³⁵ diəw ³⁵ /)

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
804. ทุ่ม (= ห่ม, คลุม)	tu:m ^{41?} , tum ^{41?} (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่า เป็นคำยืมภาษาคำเมือง เนื่องจากมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนใช้คำศัพท์อื่น คือ คำว่า /biŋ ²² / หรือ /hom ²² / ซึ่งสันนิษฐานว่า เป็นคำศัพท์เดิมในภาษา พวน)	tu:m ^{41?} , tum ^{41?} (หมายเหตุ: สันนิษฐาน ว่าเป็นคำยืมภาษาคำ เมือง เนื่องจากมีผู้พูดรุ่น อายุที่ 2 บางคนใช้ คำศัพท์อื่น คือ คำว่า /biŋ ²² / หรือ /hom ²² / ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็น คำศัพท์เดิมในภาษา พวน)	tum ^{41?} (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่า เป็นคำยืมภาษาคำเมือง เนื่องจากมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนใช้คำศัพท์อื่น คือ คำ ว่า /biŋ ²² / หรือ /hom ²² / ซึ่ง สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ในภาษาพวน)
842. แท่น (= ยก พื้น)	then ³¹	then ³¹	then ³¹

จากตารางที่ 223 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงแยกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [th-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [t-] เท่านั้น และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [t-] และ [th-] ควบคู่กัน จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 224 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 138

ตารางที่ 224 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูดภาษา
พวน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร ร่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 ร่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[th]	253	81.6	259	79.4	253	79.1	255	80.0
[t]	52	16.8	54	16.6	47	14.7	51	16.0
[th], [t]	5	1.6	13	4.0	20	6.2	13	4.0
รวม	310	100	326	100	320	100	319	100

ภาพที่ 138 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /t-/ พบว่า คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /th-/ ในภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 319 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [th-] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 255 คำ (80.0%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [t-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 51 คำ (16.0%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [th-] และ [t-] มีจำนวน 13 คำ (4.0%) ซึ่งจัดว่าเป็นรูปแบบที่ปรากฏน้อยที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /th-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [th-] มากที่สุด (81.6%) แต่แตกต่างจากรุ่นอายุที่ 2 (79.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (79.1%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่นเดียวกับการใช้พยัญชนะต้น [t-] ซึ่งปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (16.8%) และค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (16.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (14.7%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [th-] และ [t-] ควบคู่กันนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (6.2%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (4.0%) และรุ่นอายุที่ 1 (1.6%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้พยัญชนะ [th-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเดิมค่อนข้างมาก และเมื่อเทียบกับการใช้พยัญชนะ [t-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองนั้นพบว่า การใช้พยัญชนะ [th-] ปรากฏมากกว่าเกือบ 4 เท่า ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้พยัญชนะต้นดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

6.4.2.1.3 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/

พยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /s-/ ในภาษาพวนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเพดานแข็ง เสียงกัก ก้อง *j- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /s-/ ในภาษาพวนเหมือนกับภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แต่แตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งใช้เสียงพยัญชนะต้น /c-/ และแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /ch-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /s-/ ในภาษาพวนแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [s-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [c-] ซึ่งในที่นี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาคำเมือง

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 225 ต่อไปนี้

ตารางที่ 225 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
3. กระชาย	ka-sary ³⁵	ka-sary ³⁵ , ka-cha:y ³⁵	ka-sary ³⁵ , ka-cha:y ³⁵
175. ซ้อน (น.)	so:n ^{41?} , co:n ^{41?} (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนใช้คำว่า /so:n ^{41?} / ในความหมายว่า “ซ้อนที่ทำจากสแตนเลส” และใช้คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำเดิมในภาษาพวน คือ คำว่า /buoŋ ²² / ในความหมายว่า “ซ้อนที่ทำจากกะลามะพร้าว”)	co:n ^{41?}	so:n ^{41?} , co:n ^{41?} , cho:n ^{41?}
204. ซัก (อาการ~)	cak ²²	cak ²²	cak ²²
246. ซา (ใบ~)	sai ³⁵	sai ³⁵ , cha: ³⁵	sai ³⁵ , cha: ³⁵
322. ซ่อง	soŋ ³¹ , coŋ ³¹	soŋ ³¹ , coŋ ³¹	soŋ ³¹ , coŋ ³¹ , choŋ ³¹
422. ซิม	sim ³⁵ , chim ³⁵	sim ³⁵	sim ³⁵ , chim ³⁵
465. ซัง (= เกลียด)	saŋ ³⁵	saŋ ³⁵	saŋ ³⁵

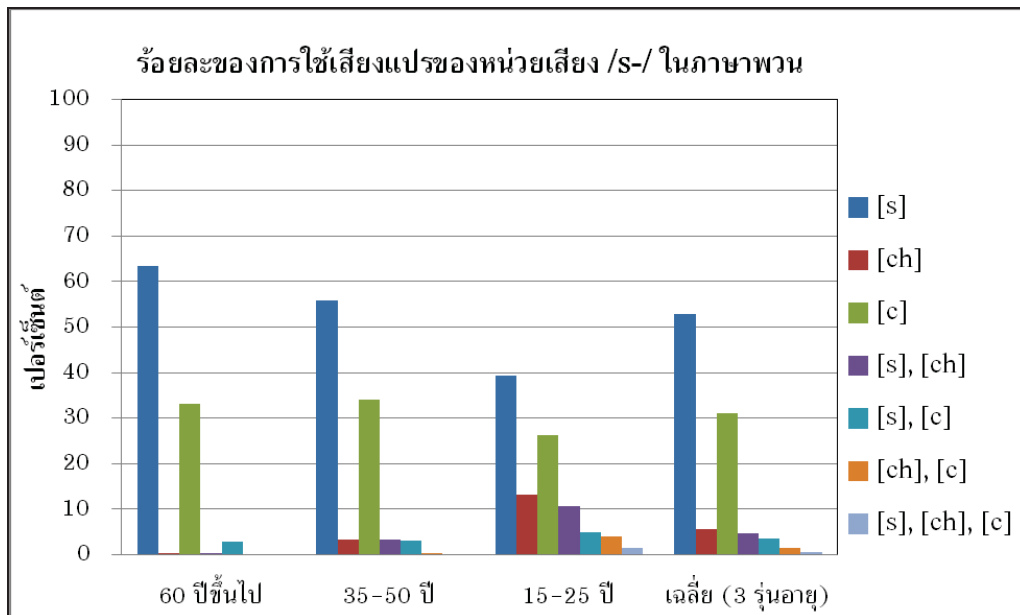
ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3
613. ช้าง	sa:ŋ ^{41?}	sa:ŋ ^{41?} , cha:ŋ ^{41?}	sa:ŋ ^{41?} , cha:ŋ ^{41?}
676. ใช้	so: ^{41?} , cay ^{41?} (หมายเหตุ: ผู้พูดรุนอายุที่ 1 บางคนใช้คำว่า /so: ^{41?} / ในความหมายว่า “ใช้คนให้ ทำบางสิ่งบางอย่าง” เช่น ใช้ลูกไปซื้อของ และใช้คำว่า /cay ^{41?} / ในความหมายว่า “ใช้เงิน ใช้ของ”)	so: ^{41?} , cay ^{41?} (หมายเหตุ: ผู้พูดรุนอายุที่ 2 บางคนใช้คำว่า /so: ^{41?} / ในความหมายว่า “ใช้คนให้ทำบางสิ่งบางอย่าง” เช่น ใช้ลูกไปซื้อของ และใช้คำว่า /cay ^{41?} / ในความหมายว่า “ใช้เงิน ใช้ของ”)	so: ^{41?} , cay ^{41?} , chay ^{41?} (หมายเหตุ: ผู้พูดรุนอายุที่ 3 บางคนใช้คำว่า /so: ^{41?} / ในความหมายว่า “ใช้คนให้ ทำบางสิ่งบางอย่าง” เช่น ใช้เพื่อนไปซื้อของ และใช้คำว่า /cay ^{41?} / และคำว่า /chay ^{41?} / ในความหมายว่า “ใช้เงิน ใช้ของ”)

จากการศึกษาวิจัยการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ ในภาษาพวนพบว่า การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุนอายุมีมากถึง 7 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [s-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ch-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [c-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] และ [ch-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] และ [c-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [ch-] และ [c-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] [ch-] และ [c-]

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 7 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุนอายุแสดงในตารางที่ 226 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุนอายุแสดงในภาพที่ 139

ตารางที่ 226 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุนอายุ

เสียงแปร \ รุนอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุนอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[s]	195	63.3	182	55.8	126	39.4	168	52.8
[ch]	1	0.3	11	3.4	42	13.1	18	5.6
[c]	102	33.2	111	34.0	84	26.2	99	31.1
[s], [ch]	1	0.3	11	3.4	34	10.6	15	4.8
[s], [c]	9	2.9	10	3.1	16	5.0	12	3.7
[ch], [c]	0	0.0	1	0.3	13	4.1	5	1.5
[s], [ch], [c]	0	0.0	0	0.0	5	1.6	2	0.5
รวม	308	100	326	100	320	100	318	100

ภาพที่ 139 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /s-/ ในภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 318 คำ คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [s-] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 168 คำ (52.8%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [c-] โดยเฉลี่ยมีจำนวนมากถึง 99 คำ (31.1%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [ch-] โดยเฉลี่ยมีเพียง 18 คำ (5.6%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [s-] และ [ch-] โดยเฉลี่ยมี 15 คำ (4.8%) ในขณะที่คำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [s-] และ [c-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 12 คำ (3.7%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [ch-] และ [c-] หรือทั้งเสียง [s-] [ch-] และ [c-] นั้นมีจำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 5 คำ (1.5%) และ 2 คำ (0.5%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /s-/ ทั้ง 7 รูปแบบของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ อาจกล่าวได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [s-] มากที่สุด (63.3%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (55.8%) และรุ่นอายุที่ 3 (39.4%) ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [ch-] นั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (13.1%) รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 2 (3.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (0.3%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [c-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (34.0%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 1 (33.2%) ส่วนรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงพยัญชนะ [c-] น้อยที่สุด (26.2%)

เมื่อพิจารณาการใช้เสียงแปรของพยัญชนะมากกว่า 1 เสียงควบคู่กันไป จะเห็นได้ว่า การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [s-] และ [ch-] หรือ [s-] และ [c-] รวมทั้ง [ch-] และ [c-] หรือทั้ง [s-] และ [ch-] และ [c-] ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อยคืออยู่ระหว่าง 0.0%–10.6% เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีบางกรณีที่ไม่ปรากฏการใช้เสียงแปรของพยัญชนะใด ๆ ควบคู่กันเลย

ตัวอย่างเช่น รุ่นอายุที่ 1 ไม่มีการใช้เสียงพยัญชนะ [ch-] และ [c-] ควบคู่กัน หรือทั้งรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ต่างก็ไม่มีการใช้เสียงพยัญชนะ [s-] [ch-] และ [c-] ควบคู่กันแต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [s-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเดิมในภาษาพวนยังปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ที่ยังใช้เสียงพยัญชนะ [s-] เกิน 50% ประเด็นที่น่าสนใจคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะ [s-] ต่ำกว่า 50% แต่ใช้เสียงพยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 แต่นับว่ายังใช้เสียงแปรดังกล่าวไม่มากนัก

อีกประเด็นที่น่าสนใจคือ การใช้เสียงพยัญชนะ [c-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาคำเมืองนั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มากกว่าในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้เสียงพยัญชนะดังกล่าวของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ในขณะที่การใช้เสียงพยัญชนะของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าการใช้เสียงพยัญชนะของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มีโอกาสใช้ภาษาคำเมืองมากกว่าภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าภาษาคำเมืองนั่นเอง

เมื่อพิจารณาในภาพรวม สามารถสันนิษฐานได้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ ในภาษาพวนอาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ โดยอาจได้รับอิทธิพลจากเสียงพยัญชนะ [c-] ในภาษาคำเมืองมากกว่าเสียงพยัญชนะ [ch-] ในภาษาไทยมาตรฐาน

6.4.2.1.4 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ ในภาษาพวนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *g- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมจากการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977) การใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาพวนเหมือนกับในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งใช้เสียงพยัญชนะต้น /k-/

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งจัดเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [k-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาคำเมือง และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 227 ต่อไปนี้

ตารางที่ 227 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

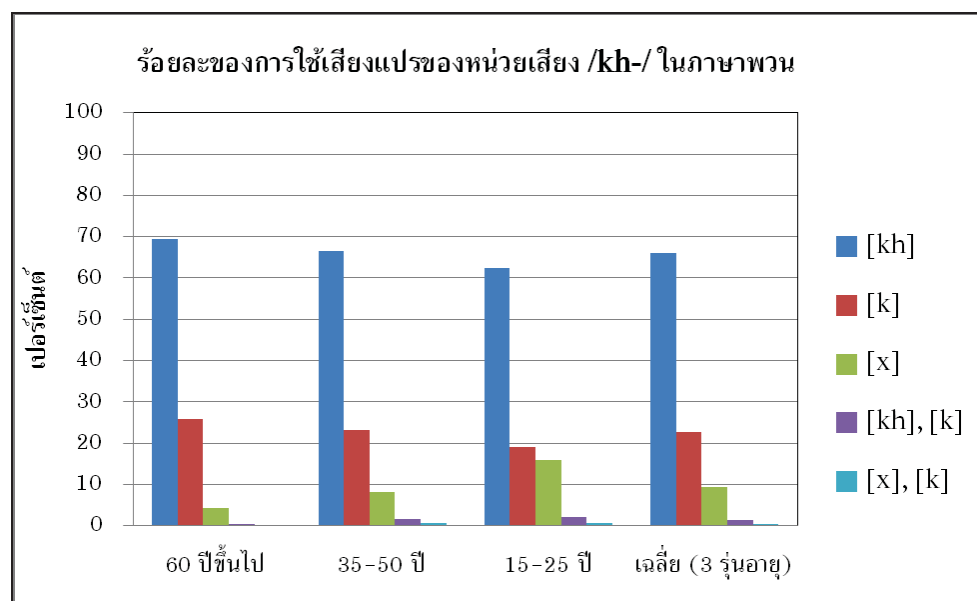
ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
132. คลอง (= ครรลอง, แนว, ทางเดิน, ถนน)	khɔ:ŋ ³⁵	khɔ:ŋ ³⁵	khɔ:ŋ ³⁵ , xɔ:ŋ ³⁵
148. โค้ง	ko:ŋ ^{41?}	ko:ŋ ^{41?}	ko:ŋ ^{41?}
194. แค้น (= ลำลัก, อึดอัด)	khe:n ^{41?} , xe:n ^{41?}	khe:n ^{41?} , xe:n ^{41?}	khe:n ^{41?} , ke:n ^{41?} , xe:n ^{41?}
251. ค้า	kha: ^{41?}	kha: ^{41?} , xa: ^{41?}	kha: ^{41?} , xa: ^{41?}
274. คับ (เสื่อ~)	khap ²² , xap ²²	khap ²² , xap ²²	khap ²²
458. ค่าง	ka:ŋ ³¹	kha:ŋ ³¹ , ka:ŋ ³¹	ka:ŋ ³¹ , xa:ŋ ³¹
471. คำ	kham ³⁵ , kam ³⁵ , xam ³⁵	kham ³⁵	kham ³⁵ , kam ³⁵ , xam ³⁵
522. แค (ต้น~, ดอก~)	khe: ³⁵	khe: ³⁵ , xe: ³⁵	khe: ³⁵ , xe: ³⁵
525. โคน (~ล้ม)	ko:n ³¹ , kon ³¹	ko:n ³¹ , kon ³¹	ko:n ³¹ , kon ³¹
528. โคม (~ไฟ, ~ลอย)	kho:m ³⁵ , ko:m ³⁵	kho:m ³⁵ , ko:m ³⁵ , kom ³⁵	kho:m ³⁵ , xo:m ³⁵

จากการศึกษาวิจัยการใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงของพยัญชนะต้น /kh-/ ที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงในภาษาพวนพบว่า ผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุมีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ รวม 5 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [k-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [k-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [x-] และ [k-] ควบคู่กัน

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 5 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 228 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 140

ตารางที่ 228 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[kh]	220	69.4	219	66.6	201	62.4	213	66.2
[k]	82	25.9	76	23.1	61	19.0	73	22.6
[x]	14	4.4	27	8.2	51	15.8	31	9.5
[kh], [k]	1	0.3	5	1.5	7	2.2	4	1.3
[x], [k]	0	0.0	2	0.6	2	0.6	1	0.4
รวม	317	100	329	100	322	100	323	100

ภาพที่ 140 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 323 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [kh-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 213 คำ (66.2%) รองลงมาคือ การใช้พยัญชนะต้น [k-] ซึ่งปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 73 คำ (22.6%) และคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 31 คำ (9.5%) ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [kh-] และ [k-] นั้นมีจำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 4 คำ (1.3%) และ

คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [x-] และ [k-] มีจำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 1 คำ (0.4%) และปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [kh-] มากที่สุด (69.4%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (66.6%) และรุ่นอายุที่ 3 (62.4%) ตามลำดับ เช่นเดียวกับการใช้พยัญชนะต้น [k-] ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (25.9%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (23.1%) และรุ่นอายุที่ 3 (19.0%) ตามลำดับ ส่วนการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (15.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (8.2%) และรุ่นอายุที่ 1 (4.4%) ตามลำดับ สำหรับการให้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [k-] หรือ [x-] และ [k-] ควบคู่กันนั้นปรากฏค่อนข้างน้อยคืออยู่ระหว่าง 0.0%-2.2% เท่านั้น และมีการใช้เสียงพยัญชนะบางรูปแบบที่ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนบางรุ่นอายุ เช่น ในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ไม่ปรากฏการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] และ [k-] ควบคู่กันแต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้เสียงพยัญชนะต้น [kh-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเดิมค่อนข้างมาก และมากกว่าเสียงพยัญชนะต้น [k-] ประมาณ 3 เท่า รวมทั้งมากกว่าเสียงพยัญชนะต้น [x-] หลายเท่า ดังนั้นแนวโน้มที่เสียงพยัญชนะต้น [kh-] ในภาษาพวนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงจึงมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นว่า การใช้พยัญชนะต้นที่เป็นเสียงแปร โดยเฉพาะการใช้เสียงพยัญชนะ [k-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง นั้นปรากฏในระดับที่มากทั้งในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาพวนในอนาคต อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอิทธิพลจากเสียงพยัญชนะต้น [k-] มากกว่าเสียงพยัญชนะต้น [x-] ที่ล้วนแต่เป็นเสียงพยัญชนะต้นที่ยืมมาจากภาษาคำเมืองทั้งสิ้น

6.4.2.1.5 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-)

พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ (< *r-) ในภาษาพวนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงรัว ก้อง *r- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของ ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ภาษาพวนมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น /h-/ เหมือนในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แต่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /r-/ ตัวอย่างคำศัพท์ที่ในภาษาไทยมาตรฐานใช้เสียงพยัญชนะต้น /r-/ แต่ภาษาพวนและภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ อีก 4 ภาษาใช้เสียงพยัญชนะต้น /h-/ ได้แก่คำที่สะกดด้วยพยัญชนะต้น “ร” เช่น คำว่า “รัก” “เรา” “โรงเรียน” “ไร่” “ร่ม” ฯลฯ

ผลการศึกษาวิจัยการใช้พยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน เสียงข้างลิ้น ก้อง [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงนาสิก ก้อง [ŋ-] ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงที่

ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ มี 5 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [l-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [ŋ-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [ŋ-] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 229 ต่อไปนี้

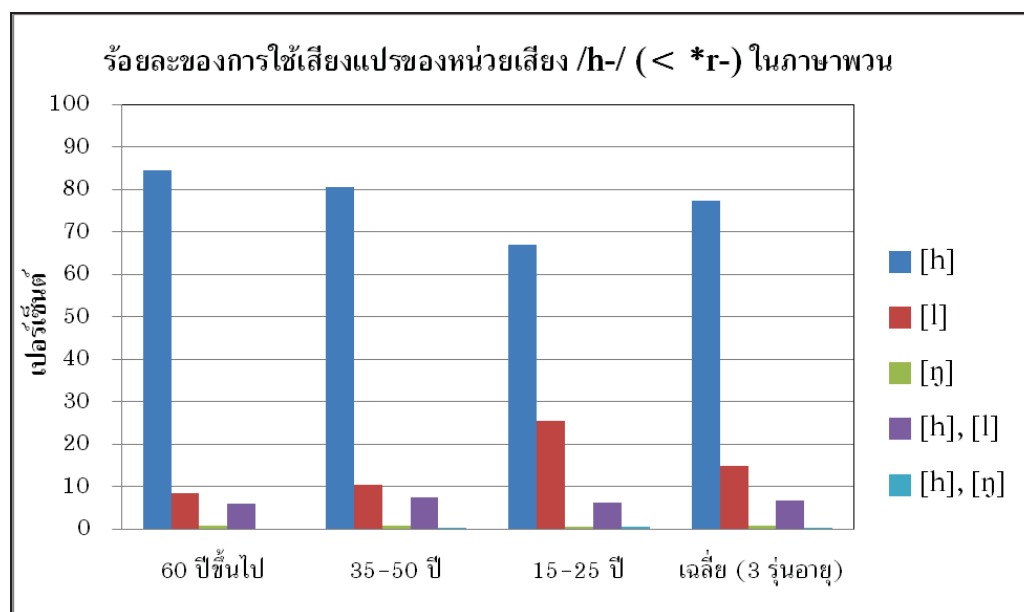
ตารางที่ 229 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
27. รong	hɔ:ŋ ³⁵	hɔ:ŋ ³⁵	hɔ:ŋ ³⁵ , lo:ŋ ³⁵
40. ร่อง (~ผัก, ~น้ำ)	hɔ:ŋ ³¹ , hoŋ ³¹	hɔ:ŋ ³¹ , hoŋ ³¹	hɔ:ŋ ³¹ , hoŋ ³¹
75. ร้อน	hɔ:n ^{41?}	hɔ:n ^{41?}	hɔ:n ^{41?}
91. รอบ (น., บ.)	hɔ:p ³¹ , lo:p ³¹	hɔ:p ³¹ , lo:p ³¹	hɔ:p ³¹ , lo:p ³¹
145. รัง	ha:ŋ ³⁵ , haŋ ³⁵	ha:ŋ ³⁵ , haŋ ³⁵	ha:ŋ ³⁵ , haŋ ³⁵ , laŋ ³⁵
435. แรด (= สัตว์)	hɛ:t ³¹ , lɛ:t ³¹ , lɛt ³¹	hɛ:t ³¹ , lɛ:t ³¹ , lɛt ³¹	lɛt ³¹
647. อีแรง	ba-hɛ:ŋ ^{41?} , ma-hɛ:ŋ ^{41?} , ʔi-hɛ:ŋ ^{41?}	ba-hɛ:ŋ ^{41?} , ʔi-hɛ:ŋ ^{41?} , ʔi-lɛ:ŋ ^{41?}	ʔi-hɛ:ŋ ^{41?} , ʔi-lɛ:ŋ ^{41?}
704. เตือนแรม	diɛn ³⁵ hɛ:m ³⁵	diɛn ³⁵ hɛ:m ³⁵ , diɛn ³⁵ hɛ:m ³⁵ , diɛn ³⁵ lɛ:m ³⁵ , diɛn ³⁵ lɛ:m ³⁵	diɛn ³⁵ hɛ:m ³⁵ , diɛn ³⁵ lɛ:m ³⁵ , diɛn ³⁵ lɛ:m ³⁵
1009. ร่ม (ไม้~)	hom ³¹	hom ³¹	hom ³¹
1019. รวง (~ข้าว)	huəŋ ³⁵ , ŋuəŋ ³⁵	huəŋ ³⁵ , ŋuəŋ ³⁵	huəŋ ³⁵ , luəŋ ³⁵ , ŋuəŋ ³⁵

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 5 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 230 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 141

ตารางที่ 230 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร	รุ่นอายุ		60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน	คำศัพท์	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
[h]	345	84.6	339	80.7	264	67.0	316	77.4		
[l]	35	8.6	44	10.5	101	25.6	60	15.0		
[ŋ]	3	0.7	4	1.0	2	0.5	3	0.7		
[h], [l]	25	6.1	32	7.6	25	6.4	27	6.7		
[h], [ŋ]	0	0.0	1	0.2	2	0.5	1	0.2		
รวม	408	100	419	100	392	100	406	100		

ภาพที่ 141 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ในภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 406 คำ ผลวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /h-/ ในภาษาพวนพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [h-] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 316 คำ (77.4%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 60 คำ (15.0%) ในขณะที่การใช้เสียงพยัญชนะต้น [ŋ-] ปรากฏน้อยมากคือพบโดยเฉลี่ยเพียง 3 คำ (0.7%) เท่านั้น ส่วนการใช้ทั้งเสียง

พยัญชนะ [h-] และ [l-] ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ย 27 คำ (6.7%) และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [ŋ-] ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียง 1 คำ (0.2%) เท่านั้น

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ทั้ง 5 รูปแบบของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ พบข้อสรุปที่สอดคล้องกับข้อสรุปเกี่ยวกับการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาซิ่น กล่าวคือ ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] มากที่สุด (84.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (80.7%) และรุ่นอายุที่ 3 (67.0%) ตามลำดับ ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [l-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (25.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (10.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (8.6%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (7.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (6.4%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 1 (6.1%) ในขณะที่การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [ŋ-] ปรากฏค่อนข้างน้อย คือในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีเพียง 2 คำ (0.5%) และในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มีเพียง 1 คำ (0.2%) แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวนยังปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ และปรากฏมากกว่าเสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งยืมจากภาษาไทยมาตรฐานประมาณ 4 เท่า ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ [h-] อาจใช้เวลานาน และหากผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] มากขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคตอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ในภาษาพวนก็เป็นได้

6.4.2.1.6 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-)

พยัญชนะเส้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ (< *kh-) ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม *kh- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977)

ฟิง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างพยัญชนะต้น *x- ในภาษาไทยดั้งเดิมซึ่งมีการพัฒนาเป็นพยัญชนะ *kh- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมและภาษาไทยกลุ่มกลางดั้งเดิม และเป็นพยัญชนะต้น *x- ในภาษาไทยกลุ่มเหนือดั้งเดิม พยัญชนะต้นดั้งเดิมดังกล่าวมีพัฒนาการเป็นพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นปัจจุบัน คือ เป็นเสียงพยัญชนะ /kh-/ ในภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมและภาษาลุงเจาซึ่งเป็นภาษาไทยกลุ่มกลาง และมีพัฒนาการเป็นพยัญชนะ /h-/ ในภาษาโป๋อ้ายซึ่งเป็นภาษาไทกลุ่มเหนือ (Li, 1977) ตัวอย่างเช่น¹⁵³

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาลุงเจา	ภาษาโป๋อ้าย	
khiaŋ A1	khiŋ A1	heŋ A1	“เซียง”
khaam C1	khaam C1	haam C1	“ซำม”
khuap DL1	khuup DL1	hoop DL1	“ขวบ”

¹⁵³ ดูสรุปพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มกลางดั้งเดิม ภาษาไทกลุ่มเหนือดั้งเดิม และพยัญชนะต้นในภาษาไทยถิ่นปัจจุบันในงานของฟิง กวย ลี (Li, 1977) ในตารางที่ 10

จากการศึกษาพยัญชนะในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในงานวิจัยนี้พบว่า ในคำพยางค์เป็นที่ใดในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยพยัญชนะต้น “ข” เช่น ขน ขึ้น เข้ม แขน ฯลฯ ในภาษาพวนจะใช้เสียงพยัญชนะ /h-/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานซึ่งล้วนแต่ใช้เสียงพยัญชนะ /kh-/ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า เสียงพยัญชนะ /h-/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *x- ในภาษาไทยดั้งเดิมหรือพยัญชนะ *kh- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมในลักษณะเดียวกันกับพยัญชนะ /h-/ ในภาษาป้ออ้ายดังแสดงในตัวอย่างข้างต้น

ผลการศึกษาการใช้พยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ในภาษาพวนแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฎ 3 เสียง ได้แก่ เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน พยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมือง และพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ มี 5 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [kh-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 231 ต่อไปนี้

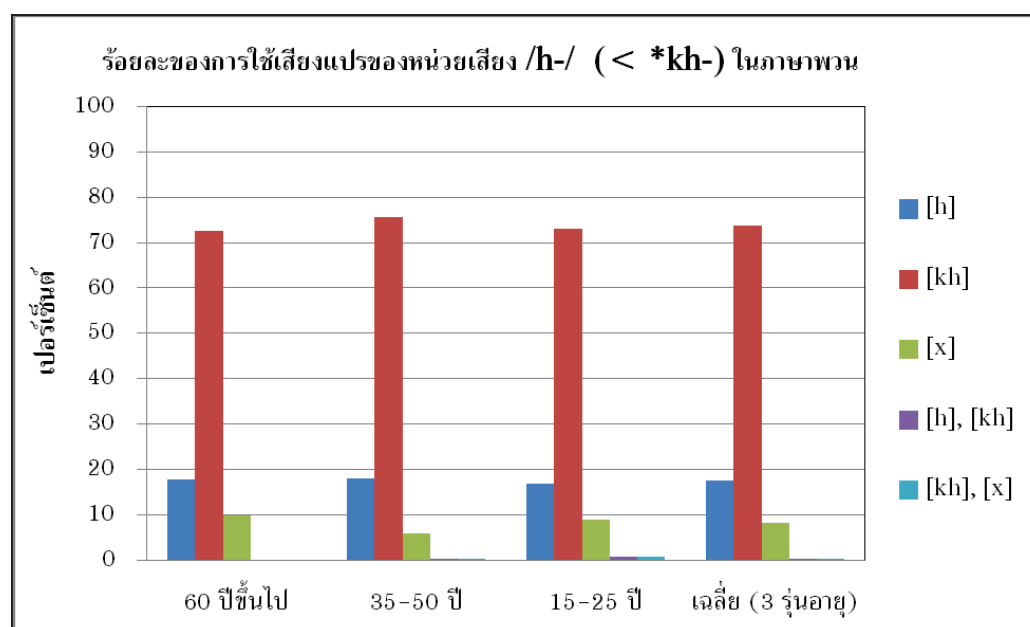
ตารางที่ 231 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
90. ขม	khom ²³	khom ²³ , khom ²¹	khom ²¹ , xom ²¹
197. ข้าม	ham ^{33?}	ham ^{33?}	ham ^{33?}
237. ขึ้น	hin ^{33?}	hin ^{33?}	hin ^{33?}
273. เข้ม (~เย็บผ้า)	hem ²³	hem ²³ , hem ²¹	hem ²¹
285. เข้า	huə ²³ khaw ²² , huə ²³ xaw ²²	huə ²³ khaw ²² , huə ²¹ khaw ²²	(huə ²¹) khaw ²²
290. เข้า	haw ^{33?}	haw ^{33?}	haw ^{33?}
292. เขา (~สัตว์)	haw ²³ , haw ²²	haw ²³ , haw ²¹	haw ²¹ , khaw ²¹
307. เขียง	hiəŋ ²³ , hiəŋ ²²	hiəŋ ²³ , hiəŋ ²¹	hiəŋ ²¹
314. เขียว	khioəw ²³ , xioəw ²³	khioəw ²³ , khioəw ²¹	khioəw ²¹ , xioəw ²¹
328. แขน	he:n ²³	he:n ²³ , he:n ²¹	he:n ²¹

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 5 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 232 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละลักษณะของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 142

ตารางที่ 232 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[h]	54	17.7	56	17.9	53	16.9	54	17.5
[kh]	221	72.5	237	75.7	229	72.9	229	73.7
[x]	30	9.8	18	5.8	28	9.0	25	8.2
[h], [kh]	0	0.0	1	0.3	2	0.6	1	0.3
[kh], [x]	0	0.0	1	0.3	2	0.6	1	0.3
รวม	305	100	313	100	314	100	311	100

ภาพที่ 142 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ในภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 311 คำ ผลวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /h-/ ในภาษาพวนพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูด

ภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [kh-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานและ/หรือภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 229 คำ (73.7%) รองลงมาคือการใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมพบโดยเฉลี่ย 54 คำ (17.5%) ในขณะที่การใช้เสียงพยัญชนะต้น [x-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองปรากฏโดยเฉลี่ย 25 คำ (8.2%) เท่านั้น ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [kh-] และการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-] นั้นปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียง 1 คำ (0.3%) เท่านั้น

จากการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ทั้ง 5 รูปแบบของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] มากที่สุด (17.9%) รองลงมาคือผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (17.7%) ซึ่งแตกต่างจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] น้อยที่สุด (16.9%) ในขณะที่การใช้พยัญชนะต้น [kh-] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากที่สุด (75.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (72.9%) และรุ่นอายุที่ 1 (72.5%) ตามลำดับ ส่วนการใช้พยัญชนะต้น [x-] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (9.8%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (9.0%) และรุ่นอายุที่ 2 (5.8%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [kh-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-] ปรากฏเฉพาะในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 และปรากฏเพียงเล็กน้อย คือ ปรากฏในการใช้ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 โดยเฉลี่ยเพียง 0.6% และรุ่นอายุที่ 2 โดยเฉลี่ยเพียง 0.3% เท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาพวนมีการใช้พยัญชนะ [kh-] ที่เป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมืองปรากฏมากกว่าพยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมมากถึง 4 เท่า ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า เสียงพยัญชนะ [h-] ในภาษาพวนที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะต้น *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้

อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้มีข้อสังเกตว่า คำศัพท์ในภาษาพวนที่มีพยัญชนะต้น [h-] ซึ่งได้แก่คำที่ในภาษาไทยมาตรฐานเป็นคำพยางค์เป็นสะกดด้วยพยัญชนะต้น “ข” นั้นมีค่อนข้างจำกัด และจากการค้นคว้าเพิ่มเติมจากพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) พบว่า มีคำศัพท์ที่ภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยพยัญชนะต้น “ข” และในภาษาพวนออกเสียงเป็น “ห” และในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวบรรจุคำเหล่านี้ไว้ในหมวด “ห” จำนวนไม่มากนัก (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532: 153-158) ได้แก่ คำว่า หน (น. เส้นขน, ก. ขน) หนบั่ว (น. ขนอ่อน) หอน (น. ขอน, ข้างเดียว, เรียกของที่มีคู่แยกออกเป็นข้าง ๆ) หุ้ม (น. ข้าม, ก้าวผ่านไป) หุ่น 1 (ว. ข้น (สำหรับอาหารน้ำ ๆ), ชุ่น, มั่ว) หุ่น 2 (ว. ด่วน, ห้วน, ลุ่น, กร่อน, ร้อยร่อ) เข้ม (น. เข้ม (เข็มสำหรับเย็บผ้า)) เข้มคัต (น. เข็มขัด) เหว (น. เขาสัตว์, ตะกรอก, ตัวเหา) เห้า (ก. เข้า เช่น “เห้าสั้วม” ว่าเข้าห้องนอน แต่ถ้า “มิดเห้า” ว่ามิดบาด คือ หมายถึงมิดบาดเข้าไปในแผล) เหียง (น. เขียง, ช้อนไม้ชนิดหนึ่ง) เหั่ว (น. ฟัน, เขี้ยว (ออกเสียงว่า “แซ้ว” ก็มี)) เหั่วโคก (น. ฟันกราม คือฟันสำหรับบด) เหั่วขาว (น. ฟันที่ออกเมื่ออายุครบยี่สิบ) เหั่วเป็น (น. ฟันคม คือฟันสำหรับตัด) และ เหั่วแหลม (น. ฟันแหลม คือฟันสำหรับฉีก)

ส่วนคำพยางค์เป็นที่ภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยพยัญชนะต้น “ข” และในภาษาพวนออกเสียงเป็น “ซ” (ไม่เป็นเสียง “ห”) ในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวรวบรวมคำเหล่านี้ไว้ในหมวด “ซ” (วรวิทย์ เลียงถนอม, 2532: 32-42) ซึ่งมีจำนวนมากกว่าคำที่ออกเสียงเป็น “ห” ในข้างต้น ตัวอย่างเช่น คำว่า ซง (น. พันแหลม คือพันสำหรับนีก) ซวง (น. ซวาง, กั้นกาง, กีดกัน) ซวน (น. ซวัญ, ซวาน) ซอน (น. ซ่างหนึ่ง, ซ่างเดียว (สำหรับของที่มีคู่ หอน กี่ว่า) เรียกท่อนไม้กลม ๆ ที่ยังไม่ได้ตากว่า ซอนไม้) ซ้อน (ก. มาออรวมกันเป็นกลุ่ม (มักหมายถึงปลา), ว. เตือดร้อน, วุ่นวาย) ซัน (ก. อาสาสู, ซันสู, รับรอง, รัดให้ตึงเข้า) ซุ่น (ก. ซุ่น, ซัน (สำหรับของที่เป็นน้ำ ๆ), ว. เตือดร้อน, ซุ่นซ้องหมองใจ) ซาตุ (น. ซาวัหรือควายที่สั้นทุ่ บางตัวก็มีเขายาวแต่งุ้มลงมาได้คาง ก็เรียกว่า ซาตุ) ซาหุด (น. ซาสัตว์ที่คุดสั้นผิดธรรมชาติของมัน (ใช้เป็นเครื่องคองกระพัน และถือว่าเป็นสิ่งที่นำความเจริญมาให้แก่เจ้าของ มักซื้อหากันด้วยราคาแพง ถึงขนาดมีการปลอมแปลงทำเลียนแบบขายกันก็มี) ซ่า (น. ซ่าว) ซิน (ก. ตื่นซิน, ซาดซิน) แซน (น. ส่วนของอวัยวะต่อจากไหล่ทั้งสองข้าง, ก. แซวน, ห้อย, ค้างอยู่) แซ้ว (น. แซ้ว, พัน (ออกเสียงว่า แซ้ว ก็มี) เป็นต้น

จากตัวอย่างคำศัพท์ภาษาพวนในพจนานุกรมภาษาไทยพวนในข้างต้น จะเห็นว่า บางคำออกเสียงพยัญชนะต้นได้ทั้งเสียง “ซ” และ “ห” เช่นคำว่า ซอน (หรือ หอน) ซุ่น (หรือ หุ่น) ซา (หรือ ซา เช่น ในคำว่า ซาตุ และ ซาหุด) แซ้ว (หรือ แซ้ว) เป็นต้น และมีบางคำที่ในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวใช้เสียงพยัญชนะต้น “ซ” แต่ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ออกเสียงเป็น “ห” [h-] คือคำว่า “แซน” ซึ่งผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ออกเสียงเป็น “แฮน” [he:n^{23/21}] แต่ในพจนานุกรมภาษาไทยพวนมีเฉพาะคำว่า “แซน” ไม่มีคำว่า “แฮน”

ดังนั้นถึงแม้จะมีตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ที่แสดงให้เห็นการแปรของเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) แต่การแปรของพยัญชนะต้นกรณีนี้เป็นประเด็นที่น่ามีการศึกษาวิจัยต่อไป โดยเฉพาะการพิสูจน์ทราบให้เห็นชัดเจนว่า คำที่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยพยัญชนะต้น “ซ” คำใดบ้างที่น่าจะมีพัฒนาการมาจากคำที่ในภาษาไทยดั้งเดิมหรือภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมีเสียงพยัญชนะต้น *kh- และในภาษาพวนออกเสียงเป็นพยัญชนะ [h-] การเก็บข้อมูลทั้งทางศัพท์และเสียงในภาษาพวนที่พูดในถิ่นต่าง ๆ และนำมาเปรียบเทียบกับกันอาจช่วยให้มีคำอธิบายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น¹⁵⁴

¹⁵⁴ นอกจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *x- แล้ว ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ยังสืบสร้างให้ภาษาไทยดั้งเดิมและภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมมีพยัญชนะต้น *khl- และ *khr- ซึ่งมีพัฒนาการเป็นพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาไทยมาตรฐาน โดยตัวอย่างคำที่ฟัง กวย ลีนำเสนอไว้ว่ามีพยัญชนะต้น /kh-/ ที่พัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *khl- ได้แก่ คำว่า “แซ้ง” /kheɛŋ A1/ และคำว่า “ไซ” /khai C1/ ส่วนตัวอย่างคำที่มีพยัญชนะต้น /kh-/ ที่พัฒนามาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิม *khr- ได้แก่ คำว่า “(ลูก)ช่าง” /khaŋ B1/ “ไซ” /khai B1/ “(นก)ซา” /khau A1/ และ “ตะซาบ” /ča-khep DS1/ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่คำในงานวิจัยนี้ที่สะกดด้วยพยัญชนะต้น “ซ” อาจมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะต้นดั้งเดิมต่างกัน

6.4.2.1.7 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/

พยัญชนะเส้นเสียง เสียงกัก ไม่ก้อง /-ʔ/ ซึ่งเป็นพยัญชนะท้ายในภาษาพวนมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง *-k ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟัง กวย ลี (Li, 1977) ภาษาพวนมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น /-ʔ/ ในคำพยางค์ตายสระเดี่ยวเสียงยาว (CV:C) และสระประสมสองเสียง (CVVC) ตัวอย่างเช่น คำว่า “ปาก” [pa:ʔ²²] “ออก” [ʔo:ʔ²²] “เลือก” [liəʔ³¹] เป็นต้น การใช้เสียงพยัญชนะท้ายดังกล่าวแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้พยัญชนะท้าย /-k/ ในโครงสร้างพยางค์ดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยมาตรฐาน คำทั้ง 3 ข้างต้นจะออกเสียงเป็น [pa:k²¹] [ʔo:k²¹] และ [liək⁴²] ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะท้าย /-ʔ/ ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงให้เห็นว่าหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงกักเส้นเสียง ไม่ก้อง [-ʔ] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน และเสียงกักเพดานอ่อน ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [-k] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [-ʔ] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [-k] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [-ʔ] และ [-k] ควบคู่กัน ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /-ʔ/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 233 ต่อไปนี้

ตารางที่ 233 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
8. กระตูก	du:ʔ ²² , duʔ ²² , ka-du:ʔ ²² , ka-duʔ ²² , ka-du:k ²²	duʔ ²² , ka-du:ʔ ²² , ka-duʔ ²²	du:ʔ ²² , duʔ ²² , ka-du:ʔ ²² , ka-duʔ ²² , ka-du:k ²²
19. กระรอก	hə:k ³¹	hə:k ³¹ , mə:ŋ ³⁵ hə:k ³¹ , ka-lə:k ³¹	hə:k ³¹ , ka-lə:k ³¹
95. ตะเข็บ (~เสื้อ)	du:ʔ ²² (~sio ^{33ʔ})	du:ʔ ²² (~sio ^{33ʔ}), duʔ ²² (~sio ^{33ʔ})	- (หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ไม่ใช้คำว่า /du:ʔ ²² / ซึ่งเป็นคำศัพท์เดิม แต่ใช้คำว่า /ta-khep ³⁵ / ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน)
102. ตีต (ตัว~)	kan ²² ti:ʔ ²² , ka-ti:ʔ ²²	ka-ti:ʔ ²² , ka-tiʔ ²² , khi:ʔ ^{33ʔ} tiʔ ²²	ka-ti:ʔ ²² , ka-ti:k ²² , khi:ʔ ^{33ʔ} tiʔ ²²

ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3
110. ถูก (ราคา~)	thu:ɿ ²² , thu:k ²²	thuɿ ²² , thiɿ ²² , thu:k ²²	thuɿ ²² , thu:k ²²
125. ใบบัวบก	phak ³⁵ no:ɿ ²² , phak ³⁵ noɿ ²² , phak ³⁵ no:k ²²	phak ³⁵ no:ɿ ²² , phak ³⁵ noɿ ²² , phak ³⁵ no:k ²²	phak ³⁵ no:k ²²
128. ปลาร้า	pa: ³⁵ de:ɿ ²² , pa: ³⁵ deɿ ²²	pa: ³⁵ de:ɿ ²² , pa: ³⁵ deɿ ²²	pa: ³⁵ deɿ ²²
139. ผมหงอก	phom ²³ ho:ɿ ²² , phom ²³ hoɿ ²²	phom ²³ ho:ɿ ²² , phom ^{23/22} hoɿ ²²	phom ^{23/22} hoɿ ²² , phom ²² ho:k ²² , phom ^{23/22} ɿoɿ ²² , phom ²² ɿo:k ²²
204. ลูกสะไภ้	lu:ɿ ³¹ pho: ^{41?} , luɿ ³³ pho: ^{41?}	luɿ ³¹ pho: ^{41?}	luɿ ³³ pho: ^{41?} , lu:k ³¹ pho: ^{41?}
236. หิว	ya:ɿ ²² , yaɿ ²²	ya:ɿ ²² , yaɿ ²²	ya:ɿ ²² , yaɿ ²²

จากตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงในตารางที่ 233 จะเห็นได้ว่า มีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดทั้ง 3 รุนอายุ ยังใช้เสียงพยัญชนะท้าย [-ɿ] ในคำที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CV:C หรือ CVVC แต่ผู้พูดออกเสียงสระในคำศัพท์บางคำเป็นสระเสียงสั้นซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นอิทธิพลของเสียงพยัญชนะท้าย [-ɿ] ที่มีผลทำให้เสียงสระสั้นลง ตัวอย่างเช่น ตัวอย่างเช่น คำที่ 95. “ตะเข็บ (~เสื่อ)” ผู้พูดภาษาพวน รุนอายุที่ 2 บางคนออกเสียงด้วยสระเสียงยาว [du:ɿ²² (~sio^{33?})] และบางคนออกเสียงด้วยสระเสียงสั้น [duɿ²² (~sio^{33?})] หรือคำที่ 236. “หิว” ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุนอายุบางคนออกเสียงด้วยสระเสียงยาว [ya:ɿ²²] และบางคนออกเสียงด้วยสระเสียงสั้น [yaɿ²²] เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้พูดบางคนออกเสียงคำศัพท์บางคำโดยมีการแปรแบบอิสระ (free variation) ของสระเสียงยาวและสระเสียงสั้นนั้นคือ ออกเสียงคำศัพท์บางคำด้วยสระเสียงยาวสลับกับสระเสียงสั้นโดยไม่มีผลทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลง

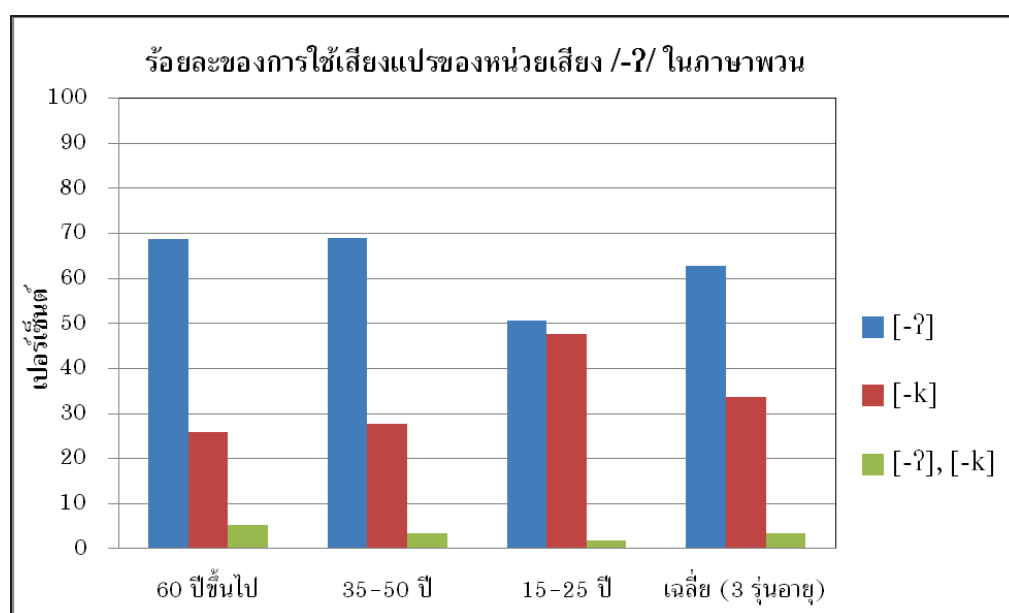
นอกจากการแปรของเสียงสระยาวและเสียงสระสั้นที่อาจเป็นผลกระทบจากเสียงพยัญชนะท้าย [-ɿ] แล้ว ในงานวิจัยนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า การที่เสียงสระสั้นลงดังกล่าว มีผลทำให้เกิดการแปรของเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้นด้วย กรณีของภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีคำศัพท์บางคำที่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์จากเสียงกลาง-ตก [31] เป็นเสียงกลางระดับ [33] หรือเสียงกลาง-ตก ระดับ [322] (ในที่นี้จะใช้วรรณยุกต์เสียงกลางระดับ [33] เป็นตัวแทนเสียงแปรดังกล่าว) เมื่อผู้พูดออกเสียงคำโดยมีการแปรของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น ตัวอย่างเช่น คำที่ 204. “ลูกสะไภ้” ผู้พูด รุนอายุที่ 1 และ รุนอายุที่ 3 ออกเสียงคำว่า “ลูก” โดยมีการแปรระหว่างสระเสียงยาวและสระเสียงสั้น ในคำที่ผู้พูดออกเสียงด้วยสระเสียงยาว คือ [lu:ɿ³¹ pho:^{41?}] วรรณยุกต์ของคำจะยัง

เป็นวรรณยุกต์เดิมคือเสียงกลาง-ตก [31] แต่เมื่อผู้พูดออกเสียงคำด้วยสระเสียงสั้น คือ [lu³³ phə:^{41?}] จะแสดงให้เห็นการแปรของวรรณยุกต์จากเสียงกลาง-ตก [31] เป็นวรรณยุกต์เสียงกลางระดับ [33] เมื่อพิจารณาข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนออกเสียงคำว่า “ลูกสะไภ้” 2 แบบ คือ แบบที่ 1 [lu³³ phə:^{41?}] ซึ่งจะเห็นได้ว่า คำว่า “ลูก” มีการแปรทั้งเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ และแบบที่ 2 [lu:k³¹ phə:^{41?}] ที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะท้ายในคำว่า “ลูก” นั่นคือ การใช้เสียงพยัญชนะ [-k] แทนเสียง [-ʔ] แต่ไม่มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์แต่อย่างใด

ตารางที่ 234 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 143

ตารางที่ 234 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[-ʔ]	154	68.8	162	68.7	115	50.6	144	62.8
[-k]	58	25.9	65	27.7	108	47.6	77	33.7
[-ʔ], [-k]	12	5.4	8	3.4	4	1.8	8	3.5
รวม	224	100	235	100	227	100	229	100

ภาพที่ 143 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 229 คำ ผลวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /-ʔ/ ในภาษาพวนพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะท้าย [-ʔ] โดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 144 คำ (62.8%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะท้าย [-k] ซึ่งพบโดยเฉลี่ย 77 คำ (33.7%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [-ʔ] และ [-k] นั้นปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียง 8 คำ (3.5%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุจะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] ใกล้เคียงกันมาก คือ รุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] คิดเป็น 68.9% และรุ่นอายุที่ 1 ใช้ 68.7% ส่วนรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้เสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] น้อยที่สุดคือคิดเป็น 50.6% ในทางกลับกัน การใช้พยัญชนะท้าย [-k] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้น ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (47.6%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (27.7%) และรุ่นอายุที่ 1 (25.9%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [-ʔ] และ [-k] นั้นปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (5.4%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (3.4%) และรุ่นอายุที่ 3 (1.8%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะท้าย [-ʔ] ในคำที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CV:C หรือ CVVC ซึ่งเป็นเสียงเต็มในภาษาพวนนั้นแม้จะปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุเกิน 50% โดยเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 แต่หากพิจารณาข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นจะเห็นได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] และ [-k] ค่อนข้างใกล้เคียงกันคือเกือบ 50% : 50% ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] อาจเกิดขึ้นในภาษาพวนในอนาคตอันใกล้

6.4.2.2 การแปรของเสียงสระในภาษาพวน

ระบบเสียงสระในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ประกอบด้วยสระเดี่ยวรวมทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง แยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, ɪ, ɪ:, ɔ, ɔ:, a, a:, ɔ, ɔ:, o, o:, u, u:/ และมีสระประสมสองเสียง 2 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงสระ /io/ และ /uo/ จากการศึกษากการแปรของเสียงสระในภาษาพวนพบว่า ในภาษาพวนมีหน่วยเสียงสระ 3 หน่วยเสียงที่มีเสียงแปรปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ได้แก่ สระประสมสองเสียงทั้ง 2 หน่วยเสียง /io/ และ /uo/ และสระเสียงยาว 1 หน่วยเสียงคือ /ɔ:/ ที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ai ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977)

ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า สาเหตุที่ภาษาพวนมีการแปรของสระทั้ง 3 หน่วยเสียงดังกล่าว อาจเป็นเพราะสระทั้ง 3 หน่วยเสียงในภาษาพวนแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 6.4.1.2 และจะได้นำมากล่าวสรุปไว้อีกครั้ง ดังนี้

- ในภาษาพวนมีสระประสมสองเสียง /io/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลาว (น้ำปัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้หน่วยเสียง /io/ และแตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาชิน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งใช้หน่วยเสียง /ɔ:/

- ในภาษาพวนมีสระประสมสองเสียง /uo/ เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แต่แตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งมีหน่วยเสียงสระเป็นสระเดี่ยวเสียงยาว /o:/
- ในคำที่ภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยสระ ไ- ไม้้วน เช่นคำว่า “ใบ” “ใส” “โน” “ใหญ่” เป็นต้น ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) จะใช้หน่วยเสียงสระ /ay/ แต่ในภาษาพวนจะใช้หน่วยเสียงสระ /o:/

การแปรของสระทั้ง 3 หน่วยเสียงในภาษาพวนมีรายละเอียดดังนำเสนอในหัวข้อที่ 6.4.2.2.1-6.4.2.2.3 ต่อไปนี้

6.4.2.2.1 การแปรของหน่วยเสียงสระ /io/

สระประสมสองเสียง /io/ ในภาษาพวนเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ia (Sarawit, 1973) หรือ *ie (Li, 1977) ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ภาษาพวนมีการใช้สระประสมสองเสียง /io/ แตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลาว (น้ำบัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้หน่วยเสียง /io/ และแตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งใช้หน่วยเสียง /o:/ ดังกล่าวในตอนต้น เนื่องจากความแตกต่างของการใช้หน่วยเสียงสระระหว่างภาษาพวนและภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สระประสมสองเสียง /io/ ในภาษาพวนมีเสียงแปรเกิดขึ้น

ผลการวิเคราะห์การใช้สระ /io/ ในภาษาพวนแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /io/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [io] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน นอกจากนี้ยังมีสระ [ie] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน¹⁵⁵ และมีสระ [o:] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงสระที่ยืมจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) โดยผ่านทางภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) กล่าวคือ ในภาษาคำเมืองมีคำศัพท์ที่ใช้เสียงสระ [o:] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ และผู้พูดภาษาพวนที่สามารถพูดภาษาคำเมืองได้ก็ออกเสียงคำศัพท์นั้น ๆ โดยมีเสียงสระ [o:] ตามที่ปรากฏในภาษาคำเมือง

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ในภาษาพวน พบว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุมีมากถึง 6 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [io] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [ie] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [o:] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงสระ [io] และสระ [ie] การใช้ทั้งเสียงสระ [io] และสระ [o:] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [ie] และสระ [o:] ควบคู่กัน

¹⁵⁵ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีหน่วยเสียง /io/ เช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่เนื่องจากผู้พูดภาษาลาวอาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสาซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอท่าวังผาซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านฝ่ายมูลที่ผู้พูดภาษาพวนอาศัยอยู่ประมาณ 22 กิโลเมตร และจากการสัมภาษณ์ทั้งผู้พูดภาษาพวนในหมู่บ้านฝ่ายมูล และผู้พูดภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำบัว ทำให้ทราบว่า ผู้พูดภาษาพวนกับผู้พูดภาษาลาวแทบจะไม่เคยมีโอกาสดูติดต่อสื่อสารหรือไปมาหาสู่กันเลย จึงไม่น่าเป็นไปได้ที่การแปรของเสียงสระในภาษาพวนจะได้รับอิทธิพลจากภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 235 ต่อไปนี้

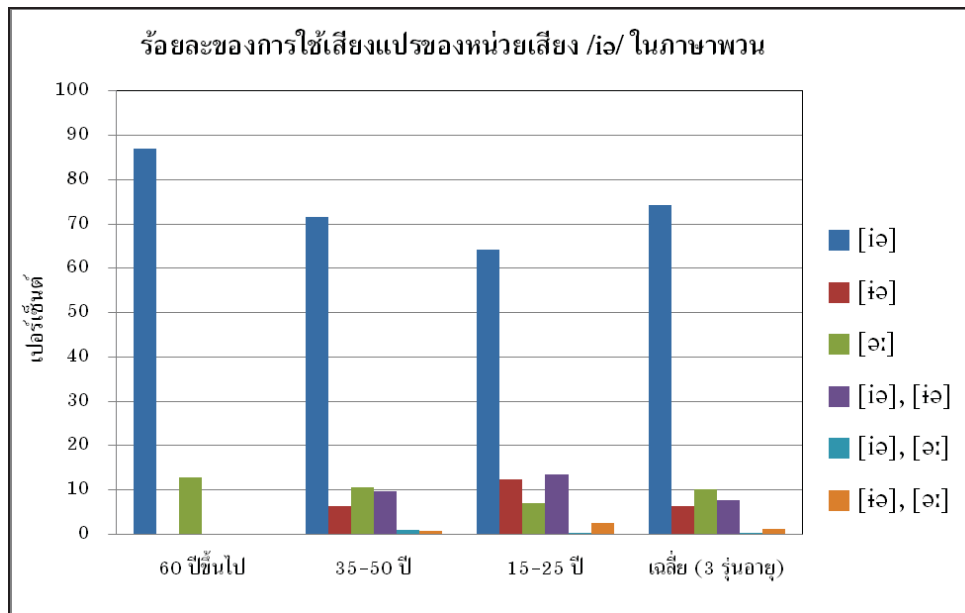
ตารางที่ 235 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
46. เกลือ	kiə ³⁵	kiə ³⁵ , kiə ³⁵	kiə ³⁵
122. ข้าวเปลือก	khaw ^{33?} piə ²²	khaw ^{33?} piə ²²	khaw ^{33?} piə ²²
130. เลือก	liə ²²	liə ²²	liə ²²
133. เลือด	liət ³¹	liət ³¹ , liət ³¹	liət ³¹ , liət ³¹
144. เครื่องใน	khieŋ ³¹ nay ³⁵	khieŋ ³¹ nay ³⁵ , khieŋ ³¹ nay ³⁵ , xieŋ ³¹ nay ³⁵	khieŋ ³¹ nay ³⁵ , khieŋ ³¹ nay ³⁵
147. เลื่อย (ก., น.)	liə ³¹	liə ³¹ , loy ³¹	liə ³¹ , liəy ³¹
198. เงื่อน (ผูก~)	ŋieŋ ³¹	ŋieŋ ³¹ , ŋieŋ ³¹	ŋieŋ ³¹
350. เสือ	sie ^{33?}	sie ^{33?} , sie ^{33?}	sie ^{33?}
515. เคลือบ	khiep ³¹	khiep ³¹ , khiep ³¹	khiep ³¹ , khiep ³¹
705. เตื่อย (~ไก่)	diə ³⁵ (~kay ²²)	diə ³⁵ (~kay ²²), doy ³⁵ (~kay ²²)	diə ³⁵ (~kay ²²), doy ³⁵ (~kay ²²), diəy ³⁵ (~kay ²²)

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 236 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 144

ตารางที่ 236 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[iə]	323	87.1	281	71.5	243	64.1	282	74.0
[iə]	0	0.0	25	6.4	47	12.4	24	6.3
[e:]	48	12.9	42	10.7	27	7.1	39	10.2
[iə], [iə]	0	0.0	38	9.7	51	13.5	30	7.9
[iə], [e:]	0	0.0	4	1.0	1	0.3	2	0.5
[iə], [e:]	0	0.0	3	0.7	10	2.6	4	1.1
รวม	371	100	393	100	379	100	381	100

ภาพที่ 144 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่มีหน่วยเสียงสระ /io/ มีจำนวนโดยเฉลี่ย 381 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ แสดงให้เห็นว่า ในภาษาพวนมีคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้สระต่าง ๆ ที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คำศัพท์ที่มีการใช้เสียงสระ [io] ปรากฏมากที่สุดคือ มีจำนวนคำโดยเฉลี่ย 282 คำ (74.0%) รองลงมา คือ การใช้เสียงสระ [o:] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 39 คำ (10.2%) การใช้ทั้งเสียงสระ [io] และ [ie] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 30 คำ (7.9%) การใช้เฉพาะเสียงสระ [ie] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 24 คำ (6.3%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [ie] และ [o:] ควบคู่กันปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียง 4 คำ (1.1%) และการใช้ทั้งเสียงสระ [io] และ [o:] ควบคู่กันปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียง 2 คำ (0.5%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /io/ ของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [io] มากที่สุด (87.1%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (71.5%) และรุ่นอายุที่ 3 (64.1%) เช่นเดียวกันกับการใช้เสียงสระ [o:] ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (12.9%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (10.7%) และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (7.1%) ตามลำดับ สำหรับการใช้นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (12.4%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (6.4%) แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 แต่อย่างใด เช่นเดียวกับการใช้สระที่เป็นเสียงแปรควบคู่กัน 2 เสียงที่ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ได้แก่ การใช้ทั้งเสียงสระ [io] และ [ie] การใช้ทั้งเสียงสระ [io] และ [o:] และการใช้ทั้งเสียงสระ [ie] และ [o:] ซึ่งปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น โดยการใช้ทั้งเสียงสระ [io] และ [ie] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [io] และ [o:] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 ในขณะที่การใช้ทั้งเสียงสระ [ie] และ [o:] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มากกว่ารุ่นอายุที่ 3 (ดูตารางที่ 236)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า หน่วยเสียงสระ /io/ ยังปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างมากคือเกินกว่า 60% และถึงแม้จะมีการใช้เสียงสระ [ie] ซึ่งเป็นเสียง

แปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน หรือการใช้ทั้งเสียงสระ [ie] และ [iə] ควบคู่กันปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 แต่ก็นับว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงแปรดังกล่าวไม่มากนัก เมื่อเทียบกับการใช้เสียงสระ [ie] ที่เป็นเสียงเดิมในภาษาพวน ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การใช้หน่วยเสียงสระ /ie/ ในภาษาพวนอาจจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงในขนาดอันใกล้นี้

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างเก็บข้อมูลทางเสียงในภาษาพวน ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 บางคนมีทัศนคติเกี่ยวกับการออกเสียงสระ [ie] ว่าเป็นการออกเสียงสระที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานและเป็นเสียงสระที่มีผลทำให้ผู้พูดกลุ่มดังกล่าวมีทัศนคติในทางลบต่อการใช้เสียงสระ [ie] และพยายามนำเสียงสระ [ie] มาใช้แทนดังกล่าว ทำให้สันนิษฐานได้ว่า หากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า บางครั้งเมื่อพูดภาษาไทยมาตรฐานกับครูหรือเพื่อนที่โรงเรียน และเปลือยออกเสียงคำในภาษาไทยมาตรฐานที่มีเสียงสระ [ie] ด้วยเสียงสระ [ie] ในภาษาพวนก็มักจะเป็นที่ตลกขบขันและถูกเพื่อนล้อเลียนว่าพูดภาษาไทยไม่ชัด ดังนั้นผู้พูดกลุ่มดังกล่าวบางคนจึงพยายามที่จะออกเสียงสระ [ie] ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และใช้เสียงสระ [ie] แทนเสียงสระ [ie] แม้จะกำลังพูดภาษาพวนอยู่ก็ตาม

การแทรกแซงทางเสียง (phonic interference) ของเสียงสระ [ie] ที่ปรากฏในการพูดภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 ซึ่งมีผลทำให้ผู้พูดกลุ่มดังกล่าวมีทัศนคติในทางลบต่อการใช้เสียงสระ [ie] และพยายามนำเสียงสระ [ie] มาใช้แทนดังกล่าว ทำให้สันนิษฐานได้ว่า หากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มีทัศนคติในทางลบต่อการใช้เสียงสระ [ie] มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็อาจทำให้เสียงสระ [ie] กลายเป็นรูปภาษาที่ถูกดูถูก (stigmatized form) และการที่ผู้พูดกลุ่มดังกล่าวเห็นว่าการใช้เสียงสระ [ie] ดีกว่าการใช้เสียงสระ [ie] ก็อาจมีผลทำให้เสียงสระ [ie] กลายเป็นรูปภาษาที่มีศักดิ์ศรี (prestigious form) และหากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงสระ [ie] มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ [ie] ในภาษาพวน นั่นคือ การใช้เสียงสระ [ie] เข้ามาแทนเสียงสระ [ie] ในที่สุด

6.4.2.2.2 การแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/

สระประสมสองเสียง /uo/ ในภาษาพวนเป็นหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ua (Sarawit, 1973) หรือสระ *ie (Li, 1977) ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ภาษาพวนมีการใช้สระประสมสองเสียง /uo/ เหมือนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน และแตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งใช้หน่วยเสียง /o:/ เนื่องจากความแตกต่างของการใช้หน่วยเสียงสระระหว่างภาษาพวนและภาษาลื้อ รวมทั้งภาษาจีนที่พูดอยู่ในหมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้สระประสมสองเสียง /uo/ ในภาษาพวนมีเสียงแปรเกิดขึ้น นอกจากนี้ภาษาคำเมืองเองก็มีการยืมเสียงสระ [o:] จากภาษาลื้อมาใช้ในคำศัพท์บางคำ และผู้พูดภาษาพวนส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาคำเมืองได้ จึงอาจได้รับอิทธิพลของเสียงสระ [o:] ของภาษาลื้อโดยผ่านทางคำยืมในภาษาคำเมืองก็เป็นได้

จากการวิเคราะห์การใช้สระ /uo/ ในภาษาพวนแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /uo/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 4 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [uo] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน นอกจากนี้ยังมีสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจาก

ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) หรือจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) โดยผ่านทางภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีสระ [u:] และสระ [o:] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง โดยอาจเกิดจากการออกเสียงสระ [o:] ให้สูงขึ้น หรือต่ำลง เนื่องจากเสียงสระที่เป็นเสียงแปรทั้ง 2 เสียงดังกล่าวปรากฏค่อนข้างน้อยและปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนเพียงบางคนเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ในภาษาพวน พบว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุมี 4 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [uo] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [o:] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงสระ [uo] และสระ [o:] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [u:] และ [o:] หรือการใช้เสียงสระ [u:] และ [uo] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 237 ต่อไปนี้

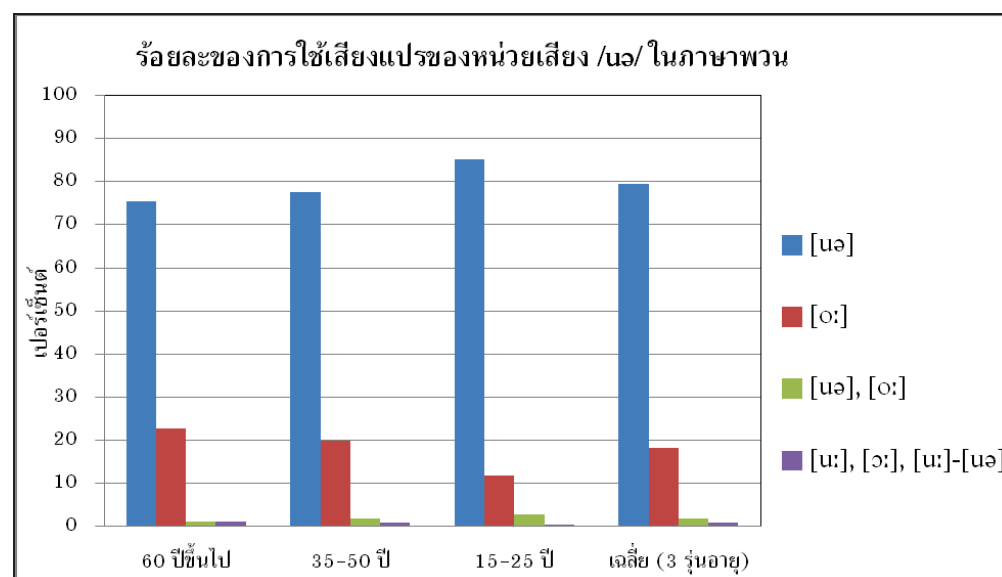
ตารางที่ 237 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
21. กระ <u>บ</u> วย	nam ^{41?} bo:y ³⁵	nam ^{41?} buəy ³⁵ , nam ^{41?} bo:y ³⁵	nam ^{41?} buəy ³⁵ , buəy ³⁵ , buəy ³⁵ nam ^{41?} , nam ^{41?} bo:y ³⁵
26. กระ <u>ส</u> วย	ma-so:y ²³	ma-suəy ²¹ , ma- so:y ^{23/21}	ma-suəy ²¹ , ma- so:y ²¹
33. ก <u>ล</u> ้วย	ko:y ^{41?}	ko:y ^{41?}	kuəy ^{41?} , ko:y ^{41?}
41. ก <u>ว</u> ยเดี่ยว	kuəy ^{41?} tiəw ²³ , ko:y ^{41?} tiəw ^{23/21}	kuəy ^{41?} tiəw ²³ , ko:y ^{41?} tiəw ^{23/21}	kuəy ^{41?} tiəw ²¹
62. ล <u>ว</u> ด	luət ³¹	luət ³¹	luət ³¹
114. ข <u>ว</u> (= สะพาน)	kho: ^{23/21}	kho: ^{23/21}	kho: ²² , kho: ²¹ sa- pha:n ³⁵ , xo: ²¹
233. ส <u>ว</u> ดมนต์	suət ²² mon ³⁵ , su:t ²² mon ³⁵	suət ²² mon ³⁵ , su:t ²² mon ³⁵	suət ²² mon ³⁵
475. ห <u>ว</u> ย	hoy ^{33?}	hoy ^{33?}	huəy ^{33?} , hoy ^{33?}
556. ฉ <u>ว</u> ย	so:y ²³	chuəy ²¹	suəy ²¹ , chuəy ²¹ , so:y ²³
917. พ <u>ว</u> น (คน~)	phuən ³⁵ , la:w ³⁵ phuən ³⁵	phuən ³⁵ , la:w ³⁵ phuən ³⁵ , thay ³⁵ phuən ³⁵	phuən ³⁵ , la:w ³⁵ phuən ³⁵ , thay ³⁵ phuən ³⁵

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ทั้ง 4 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 238 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 145

ตารางที่ 238 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[uo]	318	75.5	364	77.6	405	85.3	362	79.7
[o:]	95	22.5	93	19.8	56	11.8	81	17.8
[uo], [o:]	4	1.0	8	1.7	13	2.7	8	1.8
[u:], [o:], [u:]-[uo]	4	1.0	4	0.9	1	0.2	3	0.7
รวม	421	100	469	100	475	100	455	100

ภาพที่ 145 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

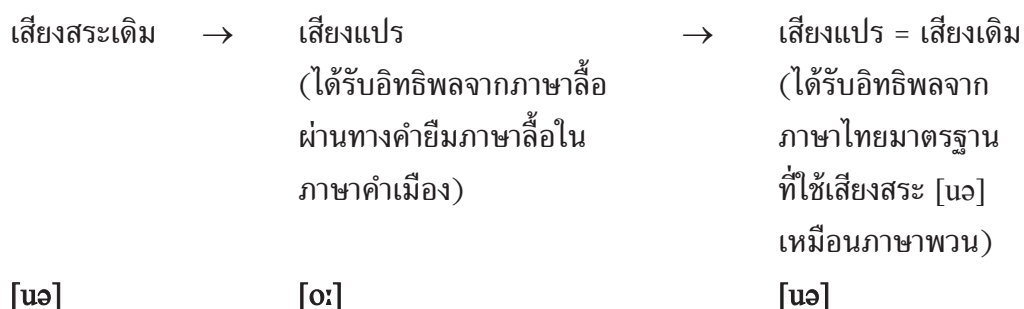
คำศัพท์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) ที่มีหน่วยเสียงสระ /uo/ มีจำนวนโดยเฉลี่ย 455 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ แสดงให้เห็นว่า ในภาษาพวนมีคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้สระต่าง ๆ ที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คำศัพท์ที่มีการใช้เสียงสระ [uo] ปรากฏมากที่สุดคือ มีจำนวนคำโดยเฉลี่ย 362 คำ (79.7%) รองลงมาคือ การใช้เสียงสระ [o:] โดยเฉลี่ยมีจำนวน 81 คำ (17.8%) การใช้ทั้งเสียงสระ [uo] และ

[o:] โดยเฉลี่ยมีจำนวนคำศัพท์เพียง 8 คำ (1.8%) และการใช้ทั้งเสียงสระ [u:] [o:] หรือ [u:] และ [uo] ควบคู่กันนั้นปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียง 3 คำ (0.7%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /uo/ ของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ พบข้อสรุปที่น่าสนใจ คือ การใช้เสียงแปร [uo] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวนนั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (85.3%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (77.6%) และรุ่นอายุที่ 1 (75.5%) ในทางกลับกัน การใช้เสียงสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อโดยผ่านทางคำยืมในภาษาคำเมืองนั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (22.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (19.8%) และรุ่นอายุที่ 3 (11.8%) ตามลำดับ สำหรับ การใช้ทั้งเสียงสระ [uo] และ [o:] นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (2.7%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (1.7%) และรุ่นอายุที่ 1 (1.0%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [u:] [o:] หรือ [u:] และ [uo] ควบคู่กันปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุเพียงเล็กน้อย นั่นคือ อยู่ระหว่าง 0.2%–1.0% เท่านั้น

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า หน่วยเสียงสระ /uo/ ยังปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างมากคือเกินกว่า 70% และผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจคือ การใช้เสียงสระ [uo] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวนปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ในขณะที่การใช้เสียงสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อผ่านทางภาษาคำเมืองนั้นกลับปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด

ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ [uo] ในภาษาพวนอาจมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงแบบย้อนกลับ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 238 ที่แสดงให้เห็นว่ามีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ออกเสียงด้วยเสียงแปร [o:] แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงด้วยเสียงสระ [uo] อาจสันนิษฐานได้ว่า ในภาษาพวนมีการยืมคำศัพท์บางคำจากภาษาคำเมือง และคำศัพท์ดังกล่าวเป็นคำยืมหรือเป็นคำที่ได้รับอิทธิพลของเสียงสระ [o:] จากภาษาลื้อ และผู้พูดภาษาคำเมืองนำมาใช้ในภาษาของตนและผู้พูดภาษาพวนก็นำเข้ามาใช้ในภาษาของตนเมื่อนานมาแล้ว แต่การใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ที่มีเสียงสระ [o:] ในภาษาพวนในปัจจุบันอาจกำลังอยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากอิทธิพลของเสียงสระ [uo] ในภาษาไทยมาตรฐาน ทำให้การใช้เสียงสระ [o:] ของผู้พูดภาษาพวนกำลังถูกแทนที่ด้วยเสียงสระ [uo] ซึ่งเป็นเสียงสระเดิมในภาษาพวนนั่นเอง ดังนั้น การแปรและการเปลี่ยนแปลงลักษณะดังกล่าวจึงอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า การแปรและการเปลี่ยนแปลงในลักษณะย้อนกลับโดยอาจแสดงทิศทางของการแปรและการเปลี่ยนแปลงได้ดังภาพที่ 146

ภาพที่ 146 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับทิศทางการแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ [uo] ในภาษาพวน

หากในอนาคตเสียงสระ [uo] ในภาษาพวนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางย้อนกลับดังกล่าวนั้น อาจสันนิษฐานได้ว่า ในภาษาพวนจะยังมีการใช้หน่วยเสียงสระ /uo/ เช่นเดิม และหากผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงสระ [o:] ที่เป็นเสียงแปรน้อยลงเรื่อย ๆ ก็อาจเป็นไปได้ว่า เสียงสระ [o:] ที่เคยเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ จะหายไปจากภาษาพวนในที่สุด

6.4.2.2.3 การแปรของหน่วยเสียงสระ /ə/

ในคำภาษาไทยมาตรฐานที่สะกดด้วยสระ ใ- ไม้มีว่น ภาษาไทยมาตรฐานรวมทั้งภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) จะออกเสียงเป็นสระ “ไอ่” [ay] แต่ในภาษาพวนจะออกเสียงเป็นสระ “เออ” [ə:] คล้ายกับภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ใช้เสียงสระ [aə] ทั้งหน่วยเสียงสระ /ay/ ในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน หน่วยเสียงสระ /ə/ ในภาษาพวน รวมทั้งหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาวต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระ *ai ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977) (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 6.4.1.2)

เนื่องจากความแตกต่างของการใช้หน่วยเสียงสระระหว่างภาษาพวนและภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สระกลางเสียงยาว ปากไม่ห่อ /ə/ ในภาษาพวนมีเสียงแปรเกิดขึ้น โดยจะเห็นจากผลการวิเคราะห์การใช้สระ /ə/ ในภาษาพวนที่แสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /ə/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [ə:] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน และมีสระ [ay] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ สามารถพูดได้ทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ที่สามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสได้ใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə/ ในภาษาพวนพบว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [ə:] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [ay] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [ə:] และสระ [ay] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 239 ต่อไปนี้

ตารางที่ 239 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

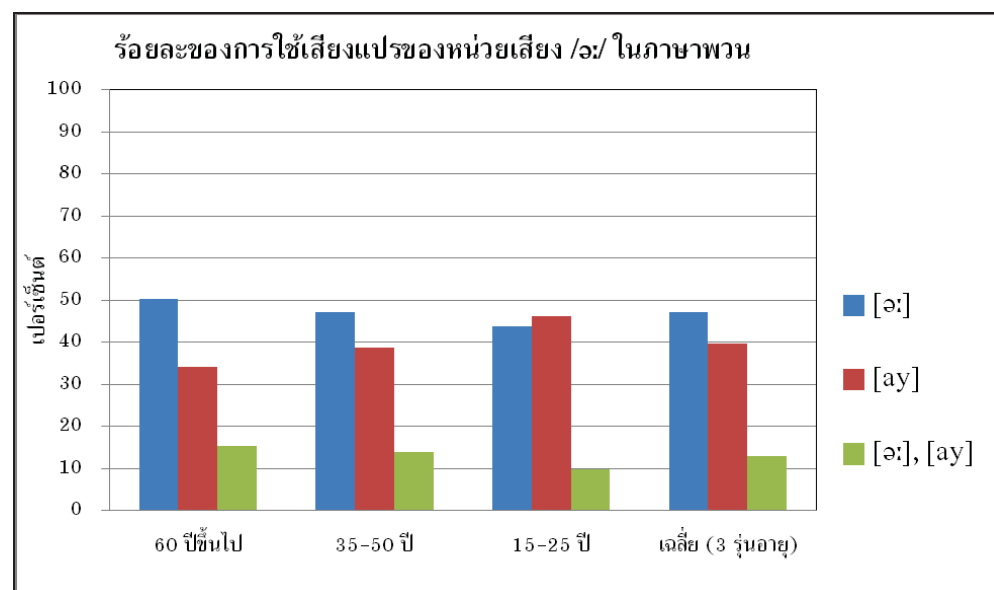
รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
ความหมาย			
303. เข้าใจ	khaw ^{33ʔ} cə: ³⁵ , khaw ^{33ʔ} cay ³⁵ , haw ^{33ʔ} cay ³⁵ , xaw ^{33ʔ} cay ³⁵	khaw ^{33ʔ} cə: ³⁵ , khaw ^{33ʔ} cay ³⁵	haw ^{33ʔ} cə: ³⁵ , khaw ^{33ʔ} cay ³⁵
366. ใส่	sə: ²³	sə: ^{23/21}	sə: ²² , say ²¹
371. ใส่	sə: ²²	sə: ²¹	sə: ²¹

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
490. ไคร (ไผ)	phə: ²³	phə: ^{23/21}	phə: ²¹
508. เครื่องใช้	khuə ³⁵ sə: ^{41?} , khə: ²³ sə: ^{41?} , khuə ³⁵ cay ^{41?} , khiə ³¹ cay ^{41?} , khə: ²³ cay ^{41?}	khuə ³⁵ sə: ^{41?} , khə: ²³ sə: ^{41?} , khuə ³⁵ cay ^{41?} , khiə ³¹ cay ^{41?} , khə: ^{23/22} cay ^{41?}	khuə ³⁵ cay ^{41?} (khuə ³⁵ sə: ²²), khiə ³¹ cay ^{41?} , khiə ³¹ cay ^{41?} , khə: ²² cay ^{41?}
716. ตะไคร้ (ตะไคร้)	huə ²³ hiŋ ²³ khə: ³⁵ , khiŋ ²³ khə: ³⁵ , cak ³⁵ khay ³⁵ , saŋ ³⁵ khay ³⁵ , ca- khay ³⁵ , sa-khay ³⁵	saŋ ³⁵ khay ³⁵ , sa- khay ³⁵ , caŋ ³⁵ khay ³⁵	saŋ ³⁵ khay ³⁵ , saŋ ³⁵ xay ³⁵ , sa-khay ³⁵
725. ไต้	tə: ^{41?} (pha:k ³¹ /hon ²³ /thit ²² ~), tay ^{33?} (pha:k ³¹ ~)	tə: ^{41?} , tay ^{33?} (pha:k ³¹ ~, thit ²² ~)	tə: ^{41?} (baan ^{41?} ~, na: ³⁵ ~, pha:k ³¹ /thit ²² ~), tay ^{33?} (pha:k ³¹ ~, thit ³³ ~, ~to ²²)
763. ใบตอง	bə: ³⁵ tə: ³⁵	bə: ³⁵ tə: ³⁵ , bə: ³⁵ ko:y ^{41?}	bə: ³⁵ tə: ³⁵
801. ไน	nay ³⁵	nə: ³⁵ , nay ³⁵ (หมายเหตุ: มีผู้พูดรุ่น อายุที่ 2 จำนวน 1 คนที่ ใช้คำว่า /nə: ³⁵ / และคำ ว่า /nay ³⁵ / แต่ใช้ใน บริบทที่ต่างกัน คือ ใช้ คำว่า /nə: ³⁵ / กับ สถานที่ที่อยู่นอกห้อง หรืออยู่ไกลออกไป เช่น /nə: ³⁵ hion ³⁵ , nə: ³⁵ khuə ³⁵ fay ³⁵ / “ไน บ้าน, ไนคร้ว” และใช้คำ ว่า /nay ³⁵ / กับสถานที่ที่ อยู่ใกล้ตัว เช่น /nay ³⁵ həŋ ^{33?} / “ไนห้อง”)	nay ³⁵
997. ไยบัว	ŋay ³⁵ buə ³⁵	ŋay ³⁵ buə ³⁵ , yay ³⁵ buə ³⁵	ŋay ³⁵ buə ³⁵ , yay ³⁵ buə ³⁵

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /อ:/ ทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 240 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 147

ตารางที่ 240 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /อ:/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[อ:]	59	50.4	57	47.1	54	43.9	57	47.1
[ay]	40	34.2	47	38.8	57	46.3	48	39.8
[อ:], [ay]	18	15.4	17	14.0	12	9.8	16	13.1
รวม	117	100	121	100	123	100	120	100

ภาพที่ 147 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /อ:/ ของผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่มีหน่วยเสียงสระ /อ:/ มีจำนวนโดยเฉลี่ย 120 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /อ:/ แสดงให้เห็นว่า ในภาษาพวนมีคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เสียงสระ [อ:] ปรากฏมากที่สุดคือ มีจำนวนคำโดยเฉลี่ย 57 คำ (47.1%) แต่ก็น้อยกว่าใกล้เคียงกับการใช้เสียงสระ [ay] ที่ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 48 คำ (39.8%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [อ:] และ [ay] ควบคู่กันนั้นพบในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 16 คำ (13.1%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /อ:/ ของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [อ:] มากที่สุด (50.4%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (47.1%) และรุ่นอายุ

ที่ 3 (43.9%) ตามลำดับ ในทางกลับกันการใช้เสียงสระ [ay] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (46.3%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (38.8%) และรุ่นอายุที่ 1 (34.2%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [ə:] และ [ay] ควบคู่กันปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (15.4%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (14.1%) และรุ่นอายุที่ 3 (9.8%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [ə:] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาพวน ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างใกล้เคียงกับเสียงสระ [ay] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงสระ [ay] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุเกินกว่า 30% ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระอื่น ๆ ในภาษาพวน ได้แก่ สระ [iə] และสระ [ə:] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ หรือสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การใช้เสียงสระ [ay] ปรากฏในข้อมูลภาษาพวนมากกว่าเสียงสระต่าง ๆ ที่เป็นเสียงแปรดังกล่าวประมาณ 2-7 เท่า ในที่นี้จึงสามารถสันนิษฐานได้ว่า อาจมีการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระ /ə:/ เกิดขึ้นในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในอนาคตอันใกล้ และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นปัจจัยภายนอกหรือการได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

6.4.2.3 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาพวน

ระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวนมีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียง วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียง มีสัญลักษณ์ดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 6.4.1.3 และได้นำมาสรุปไว้อีกครั้งในที่นี้ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A1
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A234 และ DS123
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123, DL123 และ DS4
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงกลางระดับ มีเสียงกักที่ เส้นเสียงในตอนท้าย /33 [?] /	ปรากฏในช่อง C1
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่ เส้นเสียงในตอนท้าย /41 [?] /	ปรากฏในช่อง C234

จากการศึกษาวิจัยการใช้วรรณยุกต์ในภาษาพวนพบว่า มีวรรณยุกต์ 2 หน่วยเสียงที่ผู้พูดภาษาพวนบางคนออกเสียงโดยมีเสียงแปรด้วย ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

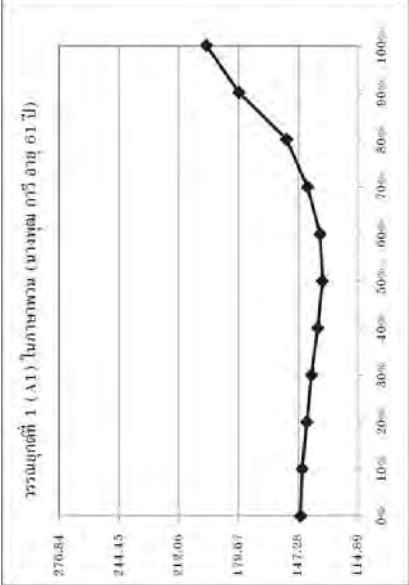
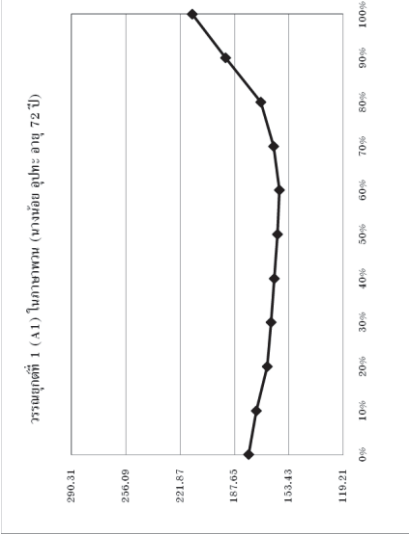
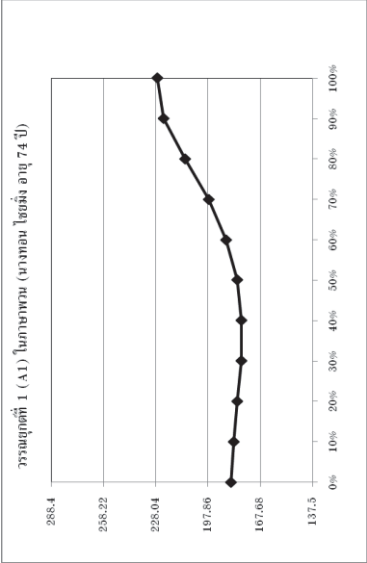
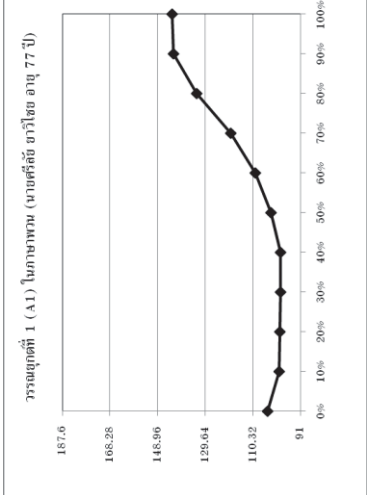
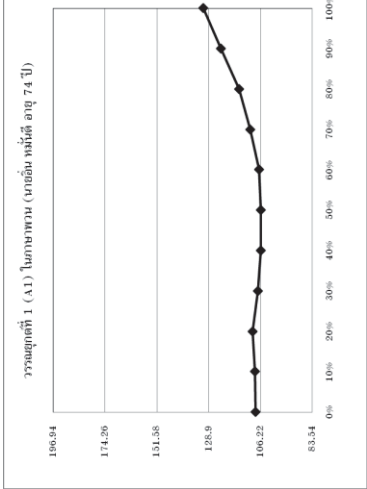
6.4.2.3.1 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/

วรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 เช่น คำว่า “หุ” “ซา” “หั่ว” “สอง” ฯลฯ มีการแปรระหว่างวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] และวรรณยุกต์ต่ำ-ตก [21]¹⁵⁶ ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] ดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tonal simplification) ได้แก่ การออกเสียงวรรณยุกต์เสียงขึ้น [23] เป็นวรรณยุกต์เสียงตก [21] ทั้งนี้เนื่องจากในภาษาไทถิ่นอื่น ๆ ที่พูดอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน ไม่มีภาษาใดที่ใช้เสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก [21] ในคำศัพท์ที่ปรากฏในช่อง A1 ดังนั้นการแปรของเสียงวรรณยุกต์ [23] ในภาษาพวนจึงน่าจะเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง ไม่ใช่ปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษาแต่อย่างใด

ตัวอย่างกราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และเสียงต่ำ-ตก [21] ในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงไว้ในภาพที่ 148 ต่อไปนี้

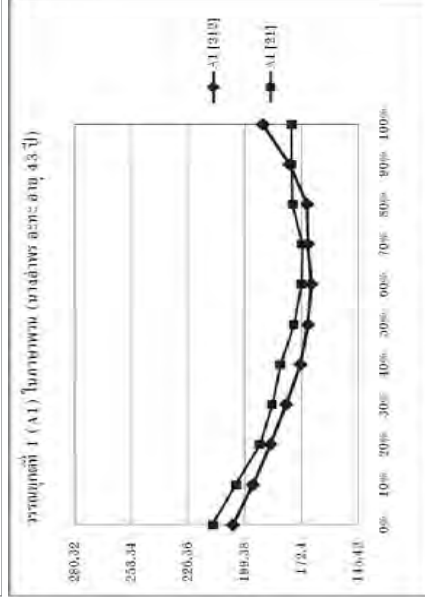
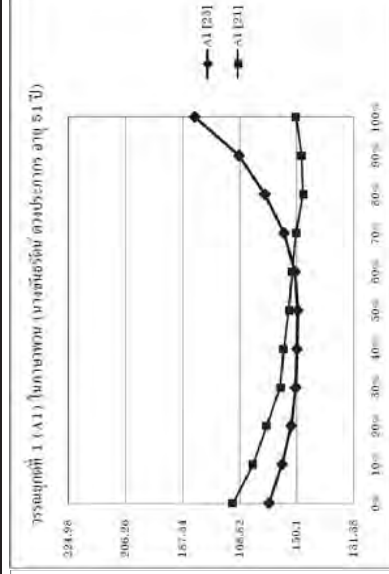
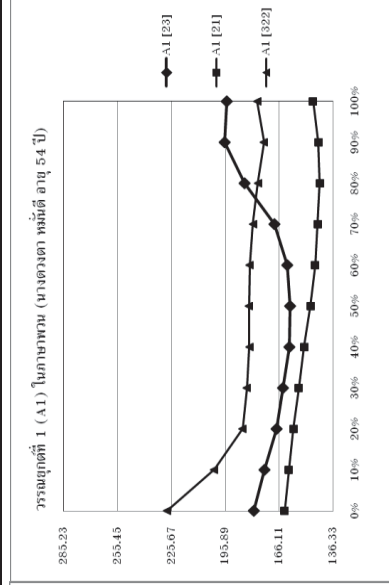
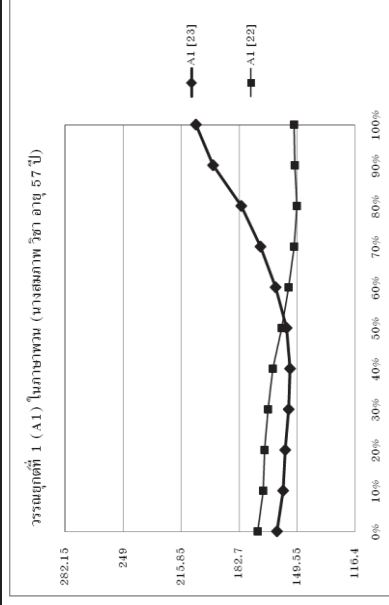
¹⁵⁶ ผู้พูดภาษาพวนที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ที่ออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 (A1) โดยมีการแปรของวรรณยุกต์ส่วนใหญ่มักออกเสียงเป็นเสียงต่ำ-ตก [21] แต่มีบางคนออกเสียงเป็นเสียงต่ำระดับ [22] เนื่องจากในทางสัทศาสตร์เสียงวรรณยุกต์ทั้ง 2 เสียงไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ในงานวิจัยนี้จึงจะเลือกวรรณยุกต์ต่ำ-ตก [21] เป็นตัวแทนเสียงแปรของวรรณยุกต์ดังกล่าว

ลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 1 (A1) ของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1

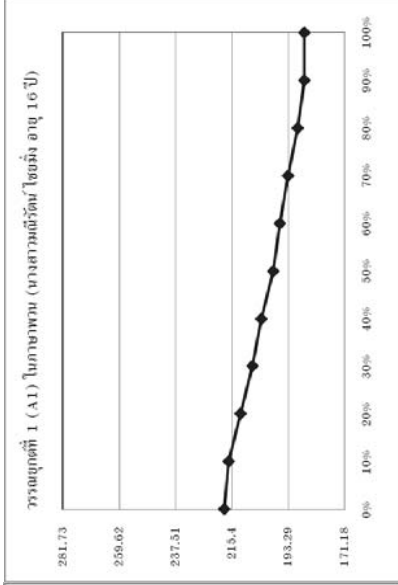
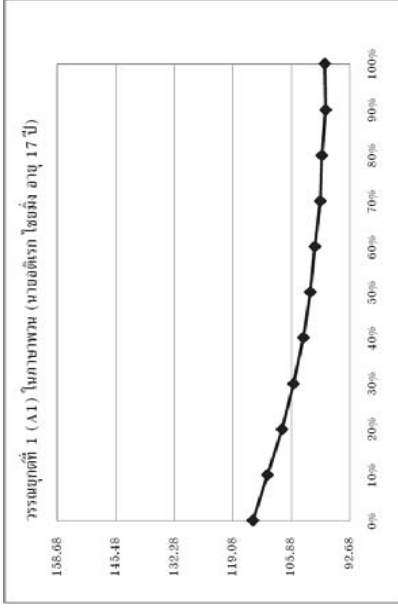
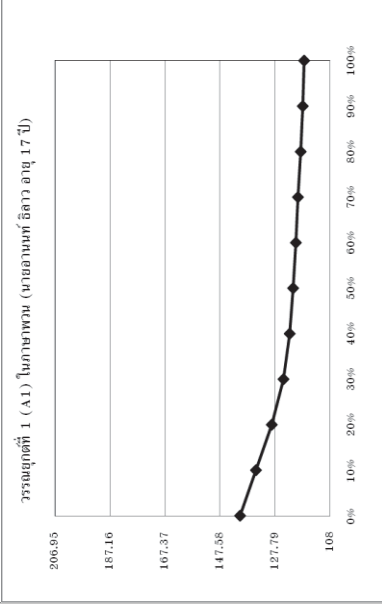
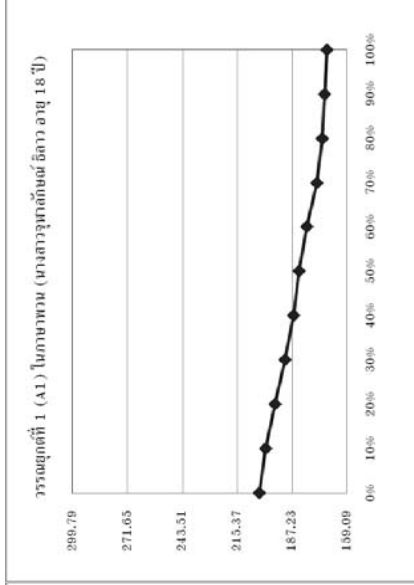
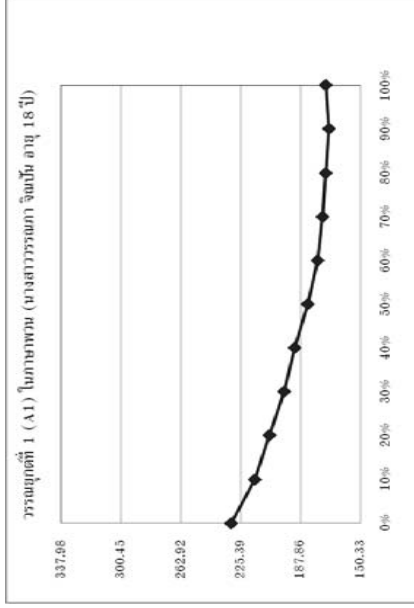
157

ลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 1 (A1) ของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2

157 ในภาพที่ 148 แสดงลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 1 (A1) ของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 จำนวน 4 คนเท่านั้น เนื่องจากในวันของผู้วิจัยเก็บข้อมูลและบันทึกเสียงข้อมูลวรรณยุกต์ของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 จำนวน 1 คนซึ่งเป็นเพศชาย ผู้บอกภาษามีอาการหวัดลงคอ เสียงจึงแหบเคือ คุณภาพของเสียงไม่ดีพอสำหรับวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง ข้อมูลวรรณยุกต์ที่ได้จึงวิเคราะห์ด้วยการฟังเท่านั้นและไม่สามารถนำผลการวิเคราะห์ลักษณะของวรรณยุกต์มาแสดงในที่นี้ได้

ลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 1 (A1) ของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3

ภาพที่ 148 กราฟเส้นแสดงลักษณะของวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และเสียงต่ำ-ตก [21] ในภาษาพวน

จากภาพที่ 148 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 ทั้ง 5 คนออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งปรากฏในคำที่อยู่ในช่อง A1 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] (หรือมีบางคนออกเสียงเป็นวรรณยุกต์ [13]) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 นั้นออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 โดยมีการแปรระหว่างวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] และวรรณยุกต์ต่ำ-ตก [21] (มีผู้บอกภาษาจำนวน 1 คนออกเสียงกลาง-ตกระดับ [322] ด้วย) นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่า ผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 2 คนสุดท้ายออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำ-ตก-ขึ้น [212] ซึ่งมีเสียงขึ้นในตอนปลายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น รวมทั้งยังออกเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงต่ำ-ตก [21] เช่นเดียวกับผู้บอกภาษาคนอื่น ๆ ด้วย

เมื่อพิจารณาวรรณยุกต์ที่ 1 ของผู้บอกภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 ที่แสดงในภาพที่ 148 จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 3 ทุกคนออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำ-ตก [21] ไปแล้ว โดยสิ้นเชิง และงานวิจัยนี้ไม่พบว่าผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 3 คนใดออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] เหมือนผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 แต่อย่างใด

ตารางที่ 241 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเสนอในที่นี้บางส่วนเป็นตัวอย่างเพิ่มเติมจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระ คำศัพท์บางคำอาจเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นการแปรของวรรณยุกต์ในลักษณะเดียวกัน

ตารางที่ 241 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาพวน

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
1. หู	hu: ²³	hu: ²³ , hu: ²¹	hu: ²¹
2. ขา	kha: ²³ , xa: ²³	kha: ²³ , kha: ²¹	kha: ²¹
3. หัว	huo ²³	huo ²³ , huo ²¹	huo ²¹
4. สอง	so: ²³	so: ²³ , so: ²¹	so: ²¹
5. ขวา	khwa: ²³ , xwa: ²³	khwa: ²³ , khwa: ²¹	khwa: ²¹
6. ผม	phom ²³	phom ²³ , phom ²¹	phom ²¹
7. ไฟ	fay ²³	fay ²³ , fay ²¹	fay ²¹
87. ขน	hon ²³	hon ²³ , hon ²¹	hon ²¹
90. ขม	khom ²³	khom ²³ , khom ²¹	khom ²¹ , xom ²¹
236. สวน	suon ²³	suon ²³ , suon ²¹	suon ²¹

ตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 241 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 ออกเสียงคำในช่อง A1 ด้วยวรรณยุกต์เดิมคือวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] เท่านั้น ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ออก

เสียงทั้งวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงคำศัพท์ต่าง ๆ ที่อยู่ในช่อง A1 ด้วยวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] เท่านั้น

นอกจากนี้ระหว่างการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาพวน ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่าวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] ในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนจะปรากฏเมื่อผู้พูดออกเสียงคำแบบไม่เน้นย้ำ แต่เมื่อผู้พูดออกเสียงคำแบบเน้นย้ำ วรรณยุกต์ของคำ ๆ นั้นจะเป็นเสียงวรรณยุกต์เดิมคือ เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ส่วนในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 ทุกคนที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ (รวมทั้งคนอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยมีโอกาสพบปะพูดคุยและสัมภาษณ์เพิ่มเติม) ล้วนแต่ออกเสียงคำศัพท์ในช่อง A1 ด้วยวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] เท่านั้นไม่ว่าจะเป็นการออกเสียงคำแบบเน้นย้ำหรือไม่เน้นย้ำก็ตาม

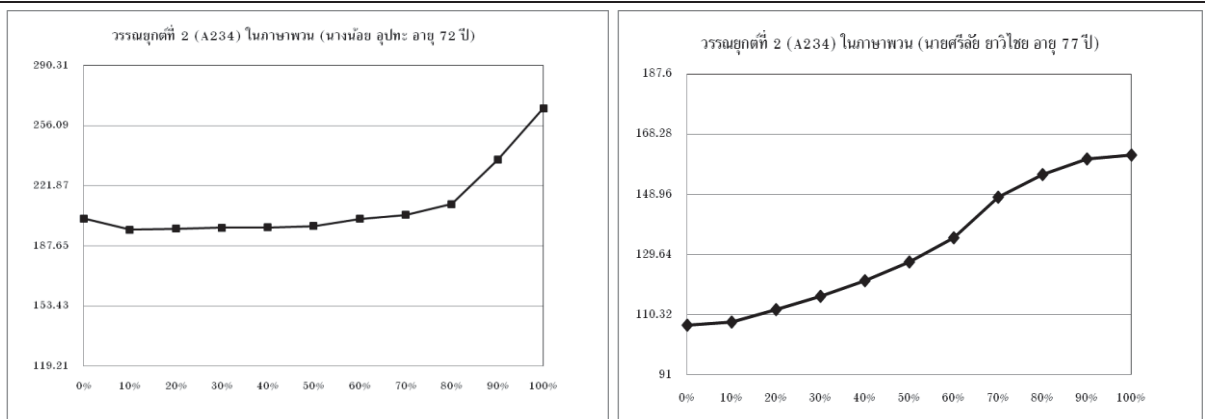
จากการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาพวนและพบว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงคำในช่อง A1 ด้วยวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] แทนวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ไปโดยปริยาย ทำให้สันนิษฐานได้ว่า วรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาพวนอาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในดังที่กล่าวในตอนต้น และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างมากที่ในอนาคต วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ที่เคยปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 อาจสูญไปจากภาษาพวน และมีวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก /21/ เข้ามาแทนที่ในที่สุด

6.4.2.3.2 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น /35/

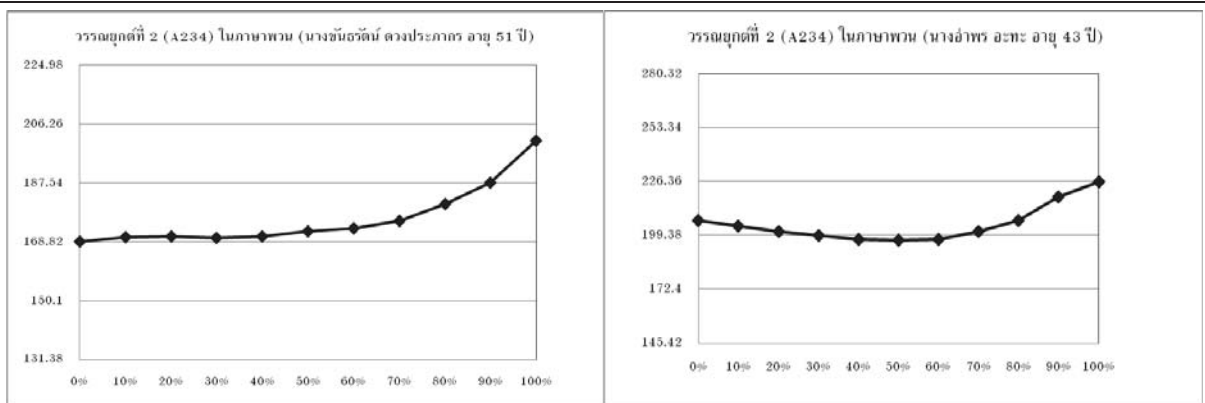
วรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 เช่น คำว่า “ปู” “ตา” “กิน” “กา” ฯลฯ คำศัพท์ในช่อง A3 เช่น คำว่า “บิน” “แดง” “บาน” “ดาว” ฯลฯ และคำศัพท์ที่ปรากฏในช่อง A4 เช่น คำว่า “มือ” “ควาย” “นา” “งู” ฯลฯ ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้พบว่า มีผู้บอกภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุบางคนที่ยังออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เป็นเสียงกลาง-ขึ้น [35] หรือ [34] และบางคนออกเสียงเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] หรือ [24] และในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] หรือ [24] เป็นวรรณยุกต์ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองซึ่งใช้เสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] ในคำศัพท์ที่ปรากฏในช่อง A2 และการแปรของวรรณยุกต์ดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อวรรณยุกต์ของคำศัพท์ที่ปรากฏในช่อง A3 และ A4 ในภาษาพวนด้วย

ตัวอย่างกราฟเส้นแสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35]/[34] และเสียงต่ำ-ขึ้น [23]/[24] ในข้อมูลของตัวแทนผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงไว้ในภาพที่ 149 ต่อไปนี้

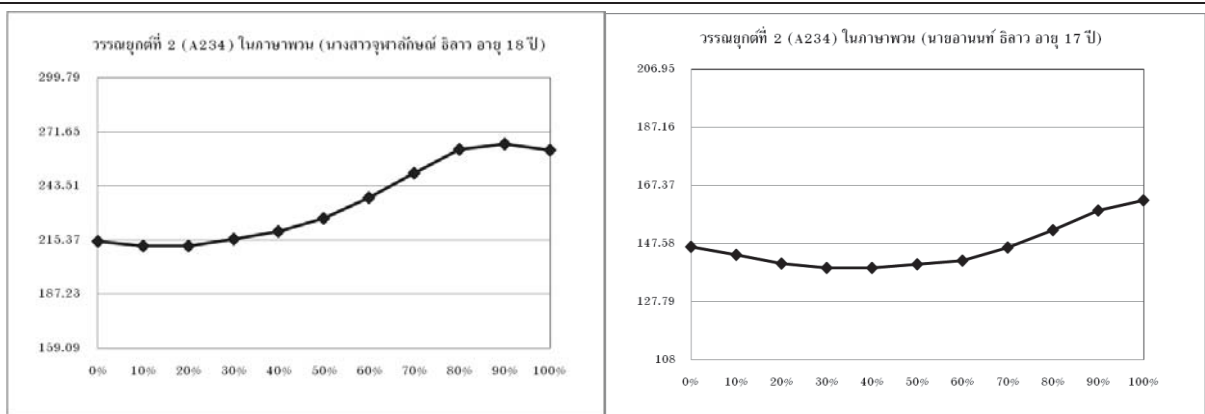
สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 2 (A234) ของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 2 (A234) ของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 2 (A234) ของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3

ภาพที่ 149 กราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] และเสียงต่ำ-ขึ้น [23] ในภาษาพวน

ตารางที่ 242 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 ซึ่งปรากฏในช่อง A2 A3 และ A4

ตารางที่ 242 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ในภาษาพวน¹⁵⁸

ความหมาย \ ร่นอายุ	ร่นอายุที่ 1	ร่นอายุที่ 2	ร่นอายุที่ 3
8. ปู (A2)	pu: ³⁵ , pu: ²³	pu: ³⁵ , pu: ²³	pu: ³⁵ , pu: ²³
9. ตา (A2)	ta: ³⁵ , ta: ²³	ta: ³⁵ , ta: ²³	ta: ³⁵ , ta: ²³
10. กิน (A2)	kin ³⁵ , kin ²³	kin ³⁵ , kin ²³	kin ³⁵ , kin ²³
11. กา (A2)	ka: ³⁵ , ka: ²³	ka: ³⁵ , ka: ²³	ka: ³⁵ , ka: ²³
12. เกลือ (A2)	kiə ³⁵ , kiə ²³	kiə ³⁵ , kiə ²³ , kiə ³⁵ , kiə ²³	kiə ³⁵ , kiə ²³ , kiə ³⁵ , kiə ²³
13. จม (A2)	com ³⁵ , com ²³	com ³⁵ , com ²³	com ³⁵ , com ²³
15. บิน (A3)	bin ³⁵ , bin ²³	bin ³⁵ , bin ²³	bin ³⁵ , bin ²³
16. แดง (A3)	de:ŋ ³⁵ , de:ŋ ²³	de:ŋ ³⁵ , de:ŋ ²³	de:ŋ ³⁵ , de:ŋ ²³
17. บาน (A3)	ba:n ³⁵ , ba:n ²³	ba:n ³⁵ , ba:n ²³	ba:n ³⁵ , ba:n ²³
18. ดา (A3)	da:w ³⁵ , da:w ²³	da:w ³⁵ , da:w ²³	da:w ³⁵ , da:w ²³
19. ดิน (A3)	din ³⁵ , din ²³	din ³⁵ , din ²³	din ³⁵ , din ²³
20. บัว (A3)	buə ³⁵ , buə ²³	buə ³⁵ , buə ²³	buə ³⁵ , buə ²³
21. อา (A3)	ʔa:w ³⁵ , ʔa:w ²³ (อาผู้ชาย)	ʔa:w ³⁵ , ʔa:w ²³ , ʔa: ²³ (อาผู้ชาย)	ʔa:w ³⁵ , ʔa:w ²³ , ʔa: ²³ (อาผู้ชาย)
22. มือ (A4)	mi: ³⁵ , mi: ²³	mi: ³⁵ , mi: ²³	mi: ³⁵
23. ควาย (A4)	khwa:y ³⁵ , khwa:y ²³	khwa:y ³⁵ , khwa:y ²³	khwa:y ³⁵ , xwa:y ³⁵
24. นา (A4)	na: ³⁵ , na: ²³	na: ³⁵ , na: ²³	na: ³⁵
25. งู (A4)	ŋu: ³⁵ , ŋu: ²³	ŋu: ³⁵ , ŋu: ²³	ŋu: ³⁵
26. ควั่น (A4)	khwan ³⁵ , khwan ²³	khwan ³⁵ , khwan ²³	khwan ³⁵ , xwan ³⁵
27. ยาว (A4)	ɲa:w ³⁵ , ɲa:w ²³	ɲa:w ³⁵ , ɲa:w ²³	ɲa:w ³⁵
28. พาย (A4)	fa:y ³⁵ , fa:y ²³	fa:y ³⁵ , fa:y ²³	fa:y ³⁵

¹⁵⁸ ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้วรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาพวนเป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น /35/ และถึงแม้จะมีผู้บอกภาษาบางคนออกเสียงโดยมีสัทลักษณะของวรรณยุกต์แตกต่างกันเล็กน้อย เช่นเป็นเสียง [34] แต่ในที่นี้จะเลือกวรรณยุกต์ [35] เป็นตัวแทนเสียงวรรณยุกต์เดิมในภาษาพวน ส่วนวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 นั้น ผู้บอกภาษาส่วนใหญ่ออกเสียงเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และมีบางคนออกเสียงแตกต่างกันเล็กน้อยเป็น [24] ในที่นี้จะเลือกวรรณยุกต์ [23] เป็นตัวแทนของเสียงแปรมาแสดงไว้ในตารางที่ 242

วรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 A3 และ A4 ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เดิมในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ แต่ในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 มีการแปรของวรรณยุกต์ในช่อง A2 A3 และ A4 ระหว่างเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] และเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] ส่วนในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นมีการแปรระหว่างวรรณยุกต์ทั้ง 2 เสียงปรากฏในช่อง A2 และ A3 เท่านั้น

จากการวิเคราะห์การแปรของเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าว ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ผู้พูดภาษาพวน ยืมวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] มาจากภาษาคำเมือง เนื่องจากในภาษาคำเมืองมีวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 เมื่อผู้พูดภาษาพวนซึ่งสามารถพูดภาษาคำเมืองได้คล่องพอ ๆ กับภาษาพวนซึ่งเป็นภาษาที่ 1 ก็อาจออกเสียงคำในช่อง A2 ด้วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] ที่ยืมมาจากภาษาคำเมืองได้ และเสียงวรรณยุกต์ที่ยืมมาก็ถูกนำไปใช้เมื่อผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ออกเสียงคำที่อยู่ในช่อง A2 A3 และ A4 หรือผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงคำที่อยู่ในช่อง A2 และ A3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในภาษาพวนมีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในช่อง A2 A3 และ A4 เป็นวรรณยุกต์เดียวกัน เมื่อมีการแปรของวรรณยุกต์เกิดขึ้นกับคำศัพท์ที่ปรากฏในช่องใดช่องหนึ่ง ก็อาจส่งผลกระทบต่อคำศัพท์ที่อยู่ในช่องอื่น ๆ ที่เคยมีวรรณยุกต์เดียวกันด้วย ส่วนกรณีที่ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 ยังคงออกเสียงคำในช่อง A4 ด้วยวรรณยุกต์เดิมคือ วรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] อาจเป็นเพราะวรรณยุกต์ดังกล่าวเป็นวรรณยุกต์เดียวกันกับวรรณยุกต์ในช่อง A4 ของภาษาคำเมืองจึงไม่น่าจะมีความจำเป็นที่ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 จะยืมวรรณยุกต์ในช่อง A4 ของภาษาคำเมืองมาใช้ในภาษาตนแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้จะแสดงให้เห็นว่า มีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น [35] เกิดขึ้น แต่ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า การแปรของเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุเพียงบางคนเท่านั้น ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า วรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาพวนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แต่อาจใช้เวลานานกว่าการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 ที่กล่าวมาในตอนต้น และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายนอก นั่นคือ การได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองซึ่งเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาพวนนั่นเอง

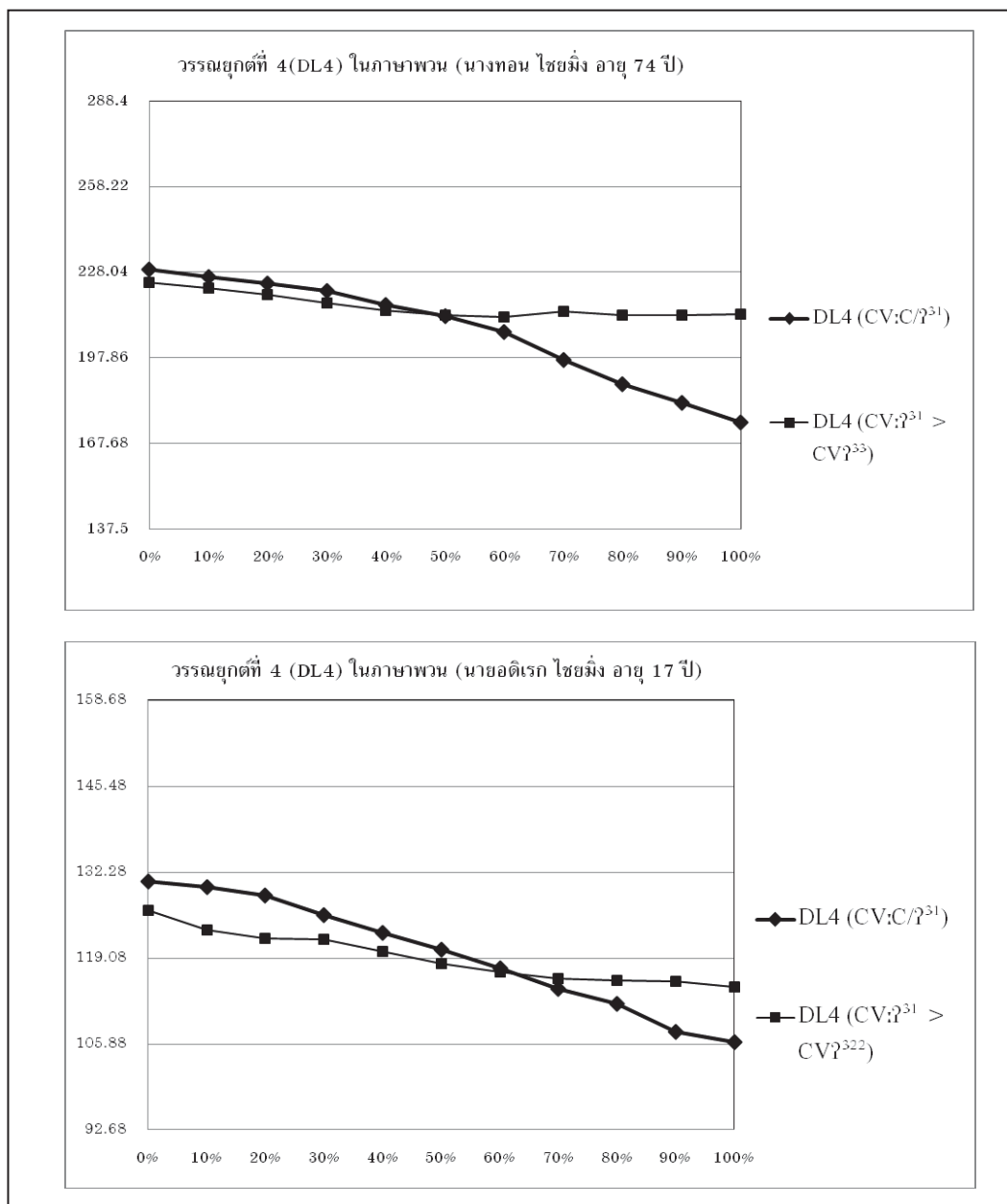
6.4.2.3.3 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/

วรรณยุกต์ที่ 4 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก /31/ ปรากฏในคำศัพท์ที่อยู่ในช่อง B4 เช่น คำว่า “พ่อ” “ว่าว” “เลื่อย” “ซื้อ” ฯลฯ และคำศัพท์ที่อยู่ในช่อง DL4 เช่น คำว่า “มีด” “เลือด” “เชือก” “มอด” ฯลฯ

ผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) พบว่า วรรณยุกต์ที่ 4 ที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำในช่อง DL4 ซึ่งเป็นคำพยางค์ตายสระเสียงยาว โดยเฉพาะคำที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักเส้นเสียง (CV:?)¹⁵⁹ ที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุบางคนออกเสียงโดยมีการแปร

¹⁵⁹ ในพยางค์ตาย สระเสียงยาว มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักเส้นเสียง (CV:?) ในภาษาพวนแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และ

จากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น (CV:ŋ → CVŋ) และมีผลทำให้เสียงวรรณยุกต์ของคำนั้น ๆ แปรจากเสียงกลาง-ตก [31] เป็นเสียงกลางระดับ [33] หรือเสียงกลาง-ตกระดับ [322] การแปรของวรรณยุกต์ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลวรรณยุกต์ของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้ ในที่นี้ได้เลือกตัวอย่างการแปรของวรรณยุกต์ดังกล่าวจากข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 จำนวน 1 คนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จำนวน 1 คนมาแสดงในภาพที่ 150

ภาพที่ 150 กราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก [31] และเสียงกลางระดับ [33] หรือเสียงกลาง-ตกระดับ [322] ในภาษาพวน

ภาษาลาวซึ่งใช้พยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก-ไม่ก้อง (CV:k) เช่น คำว่า “นอก” “เชือก” “ออก” “เลือก” ฯลฯ (ดูหัวข้อ 6.4.2.1.7)

ตารางที่ 243 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 4 ซึ่งปรากฏในคำศัพท์ในช่อง DL4 ซึ่งเป็นคำพยางค์ตายสระเสียงยาวที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักเส้นเสียง และมีการแปรของสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น (CVV? หรือ CV:~ → CV?) ตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาแสดงในตารางที่ 243 บางส่วนมาจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ และมีบางส่วนเป็นตัวอย่างเพิ่มเติมจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระ

ตารางที่ 243 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ในภาษาพวน

ความหมาย \ รุนอายุ	รุนอายุที่ 1	รุนอายุที่ 2	รุนอายุที่ 3
108. เชือก	sioŋ ³¹	sioŋ ³¹	sioŋ ³¹ , chioŋ ³¹
111. ทาก	tha:ŋ ³¹ , thaŋ ³³	tha:ŋ ³¹	tha:ŋ ³¹ , thaŋ ³²²
112. นอก	no:ŋ ³¹ , noŋ ³³ , no:k ³¹	no:ŋ ³¹	no:ŋ ³¹ , noŋ ³²²
115. แท้ง	lo:t ²² lu:ŋ ³¹ , luŋ ³⁵ lu:ŋ ³¹ , luŋ ³⁵ luŋ ³³ , theŋ ^{41?} luŋ ³³ , theŋ ^{41?} lu:k ³¹	lo:t ²² lu:ŋ ³¹ , luŋ ³⁵ lu:ŋ ³¹ , theŋ ^{41?} lu:ŋ ³¹	luŋ ³⁵ luŋ ³²² , theŋ ^{41?} luŋ ³²² , theŋ ^{41?} lu:k ³¹
200. ลูกชาย	lu:ŋ ³¹ ba:w ²² , lu:ŋ ³¹ pho:ŋ ³¹ sa:y ³⁵ , luŋ ³³ ba-sa:y ³⁵ , luŋ ³³ ma- sa:y ³⁵ , luŋ ³³ ba:w ²² , luŋ ³³ cha:y ³⁵ , luŋ ³³ phu:ŋ ^{33?} sa:y ³⁵	lu:ŋ ³¹ ba-sa:y ³⁵ , lu:ŋ ³¹ ma-sa:y ³⁵ , lu:ŋ ³¹ ba:w ²² , lu:ŋ ³¹ cha:y ³⁵ , lu:ŋ ³¹ phu:ŋ ^{33?} sa:y ³⁵ , lu:ŋ ³¹ sa:y ³⁵	luŋ ³²² ba-sa:y ³⁵ , luŋ ³²² ma-sa:y ³⁵ , luŋ ³²² ba:w ²² , luŋ ³²² cha:y ³⁵ , lu:k ³¹ ba:w ²² , lu:k ³¹ ba-sa:y ³⁵ , lu:k ³¹ ma-sa:y ³⁵
204. ลูกสะใภ้	lu:ŋ ³¹ pho:ŋ ^{41?} , luŋ ³³ pho:ŋ ^{41?}	lu:ŋ ³¹ pho:ŋ ^{41?}	luŋ ³²² pho:ŋ ^{41?} , lu:k ³¹ pho:ŋ ^{41?}

จากตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 243 จะเห็นได้ว่า ในคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาพวนบางคนออกเสียงคำพยางค์ตายสระเสียงยาวที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักเส้นเสียง โดยออกเสียงสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น (CVV? หรือ CV:~ → CV?) มีผลทำให้เกิดการแปรของเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้นด้วย นั่นคือ มีการแปรของเสียงวรรณยุกต์จากเสียงกลาง-ตก [31] เป็นเสียงกลางระดับ [33] หรือเสียงกลาง-ตกระดับ [322] นอกจากนี้ตัวอย่างในตารางที่ 243 ยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ในคำที่ผู้พูดออกเสียงโดยใช้เสียงพยัญชนะท้าย [-k] แทนเสียง [-ŋ] คำดังกล่าวจะยังคงเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก [31] ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เสียงเดิมไว้ ตัวอย่างเช่น คำที่ 112. “นอก” ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 ออกเสียง 3 แบบ ได้แก่ แบบที่ 1 ออกเสียงว่า [no:ŋ³¹] ซึ่งเป็นการออกเสียงแบบเดิมที่ยังคงสระเสียงยาวไว้ มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียง [-ŋ] และมีวรรณยุกต์เป็นเสียงกลาง-ตก [31] แบบที่ 2 ออกเสียงว่า [noŋ³³]

ซึ่งมีการแปรของสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียง [-ʔ] และมีการแปรของวรรณยุกต์เป็นเสียงกลางระดับ [33] และแบบที่ 3 [nɔ:k³¹] ซึ่งสระยังคงเป็นสระเสียงยาว แต่มีการแปรของพยัญชนะท้ายเป็นเสียง [-k] และยังคงวรรณยุกต์เป็นเสียงกลาง-ตก [31] (ในที่นี้สันนิษฐานว่า การแปรของพยัญชนะท้ายเป็นเสียง [-k] เป็นอิทธิพลของภาษาคำเมืองและหรือภาษาไทยมาตรฐาน)¹⁶⁰

ถึงแม้ตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาแสดงในที่นี้มีค่อนข้างจำกัด และการแปรของวรรณยุกต์ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนที่เป็นผู้ออกภาษาในงานวิจัยนี้เพียง 2 คนเท่านั้น แต่การแปรของเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก [31] เป็นเสียงกลางระดับ [33] หรือกลาง-ตกระดับ [322] ซึ่งอาจเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการแปรของเสียงสระจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้นดังกล่าวก็อาจนำไปสู่การสันนิษฐานได้ว่า เสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก [31] ในคำพยางค์ตายสระเสียงยาวที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักเส้นเสียง (CVVʔ หรือ CV:ʔ) มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ [33] หรือกลาง-ตกระดับ [322] ในอนาคต ผลการศึกษาวิจัยในที่นี้แสดงให้เห็นว่า การแปรและการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] และการแปรของเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก [31] เป็นประเด็นที่น่าสนใจและน่ามีการศึกษาวิจัยต่อไป

6.5 ระบบเสียงและการแปรทางเสียงในภาษาลาว

ผลการศึกษาวิจัยระบบเสียง รวมทั้งการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) มีรายละเอียดดังนี้

6.5.1 ระบบเสียงในภาษาลาว

6.5.1.1 ระบบพยัญชนะในภาษาลาว

ในระบบเสียงพยัญชนะของภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำ 5 หน่วยเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาลาวแสดงในตารางที่ 244

¹⁶⁰ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการแปรของพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวนในหัวข้อ 6.4.2.1.7

ตารางที่ 244 หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวในภาษาลาว

ตำแหน่งเกิดเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก- ฟันบน	ปุ่มเหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
เสียงกัก	/p/ /ph/ /b/		/t/ /th/ /d/	/c/ 	/k/ /kh/	/ʔ/
เสียงนาสิก	/m/		/n/	/ɲ/	/ŋ/	
เสียงเสียดแทรก		/f/	/s/			/h/
เสียงข้างลิ้น			/l/			
เสียงเปิด		/w/		/y/		

หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ: /kw-, khw-, sw-, ɲw-, ɰw-/

ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) แสดงให้เห็นว่า พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 5 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/

6.5.1.2 ระบบสระในภาษาลาว

ผลการวิเคราะห์ระบบสระในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) แสดงให้เห็นว่า ภาษาลาวมีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง และมีสระประสมสองเสียงจำนวน 3 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาลาวแสดงในตารางที่ 245 ต่อไปนี้

ตารางที่ 245 หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาลาว

ตำแหน่งของลิ้น ระดับของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
สูง	/i/, /i:/	/ɨ/, /ɨ:/	/u/, /u:/
กลาง	/e/, /e:/	/ə/, /ə:/	/o/, /o:/
ต่ำ	/ɛ/, /ɛ:/	/a/, /a:/	/ɔ/, /ɔ:/

หน่วยเสียงสระประสมสองเสียง: /iə, uə, əə/

สระประสมสองเสียงจำนวน 3 หน่วยเสียงในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีพัฒนาการมาจากสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมแตกต่างกัน ได้แก่ หน่วยเสียงสระ /io/ มีพัฒนาการมาจากสระ *ia/*ie หน่วยเสียงสระ /ie/ มีพัฒนาการมาจากสระ *ia/*ie และหน่วยเสียงสระ /uo/ มีพัฒนาการมาจากสระ *ua/*ue ตามการสืบสร้างของแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟัง กวย ลี (Li, 1977)

เมื่อเปรียบเทียบกับระบบเสียงสระในภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาลาวมีหน่วยเสียงสระ /io/ และ /uo/ เหมือนในภาษาไทยมาตรฐาน แต่ในภาษาคำเมืองที่พูดในอำเภอเวียงสามมีการใช้เสียงสระแตกต่างจากภาษาลาว นั่นคือ การออกเสียงสระ [ie] เป็นเสียงสระ [io] ตัวอย่างเช่นคำว่า “เกลือ” ในภาษาไทยมาตรฐานจะออกเสียงเป็น “เกลือ” [kleo³³] ส่วนภาษาลาวจะออกเสียงเป็น [kio²³] ในขณะที่ภาษาคำเมือง ถิ่นอำเภอเวียงสาจะออกเสียงเป็น “เกีย” [kio²³] เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ จะเห็นได้ว่า หน่วยเสียงสระ /io/ ในภาษาลาวเหมือนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) แต่แตกต่างจากภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งมีหน่วยเสียงสระ /io/ และแตกต่างจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งมีหน่วยเสียงสระ /e:/ นอกจากนี้ภาษาลาวยังมีหน่วยเสียงสระ /uo/ เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาคำเมืองและภาษาพวนด้วย แต่แตกต่างจากภาษาลื้อและภาษาจีนที่มีหน่วยเสียงสระ /o:/

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากภาษาลาวพูดอยู่ในหมู่บ้านน้ำบัวซึ่งตั้งอยู่อำเภอเวียงสา ห่างจากอำเภอน้ำขุ่นซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลื้อ และภาษาจีนประมาณ 22 กิโลเมตร และจากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้ รวมทั้งการสอบถามจากผู้คนในหมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูล ทำให้ทราบข้อมูลว่า โอกาสที่คนลาวในหมู่บ้านน้ำบัวจะติดต่อสื่อสารหรือไปมาหาสู่กับผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาในอำเภอ ท่าวังผาแทบไม่มีเลย ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ลักษณะทางภาษาของภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ทั้งระดับคำศัพท์และระดับเสียงไม่น่าจะได้รับอิทธิพลหรือมีอิทธิพลต่อภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ที่เป็นจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้แต่อย่างใด

นอกจากความแตกต่างในเรื่องสระประสมสองเสียงระหว่างภาษาลาวและภาษาไทยมาตรฐาน ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในภาษาลาวยังมีการใช้สระอีกหน่วยเสียงหนึ่งที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน นั่นคือ ในคำที่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยสระ ไ- ไม้มัน ในภาษาไทยมาตรฐานจะออกเสียงเป็นสระ “ไอ” [ay] ซึ่งเป็นเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ai ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) แต่ในภาษาลาวจะออกเสียงเป็นสระประสมสองเสียง [aə] ตัวอย่างเช่น คำว่า “ไหม” ในภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น [may²¹] ในภาษาลาวจะออกเสียงเป็น [maə³³] หรือคำว่า “ใน” ในภาษาไทยมาตรฐานออกเสียงเป็น “ไน” [nay³³] ในภาษาลาวจะออกเสียงเป็น [naə²³²] เป็นต้น¹⁶¹

¹⁶¹ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ใช้เสียงสระ [ay] เช่นเดียวกับภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ใช้เสียงสระ [ə:] คล้ายกับภาษาลาว แต่สันนิษฐานว่า อาจมีการเปลี่ยนแปลงจากสระประสมสองเสียงเป็นสระเดี่ยวเสียงยาว (monophthongization) เกิดขึ้น

เนื่องจากผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แทบไม่มีโอกาสติดต่อสื่อสารหรือไปมาหาสู่กับผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ อีก 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ดังกล่าวมาในช่วงต้น ดังนั้นในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในงานวิจัยนี้จึงพิจารณาเฉพาะการมีอิทธิพลของภาษาคำเมืองที่พูดในอำเภอเวียงสา และภาษาไทยมาตรฐานที่อาจมีต่อภาษาลาว เนื่องจากในหมู่บ้านน้ำบัวที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลาวมีภาษาลาวพูดเป็นภาษาหลักของผู้คนในหมู่บ้านและหมู่บ้านอีก 2-3 หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกัน ส่วนหมู่บ้านอื่น ๆ ที่อยู่ห่างออกไป รวมทั้งตัวอำเภอเวียงสาที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านน้ำบัวประมาณ 7 กิโลเมตรมีภาษาคำเมืองพูดเป็นภาษาหลัก เมื่อผู้พูดภาษาลาวติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาคำเมืองจึงใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษากลาง และเนื่องจากผู้พูดภาษาลาวส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้และมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานอยู่บ้าง จึงมีความเป็นไปได้ที่ภาษาลาวอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับที่ได้รับจากภาษาคำเมือง

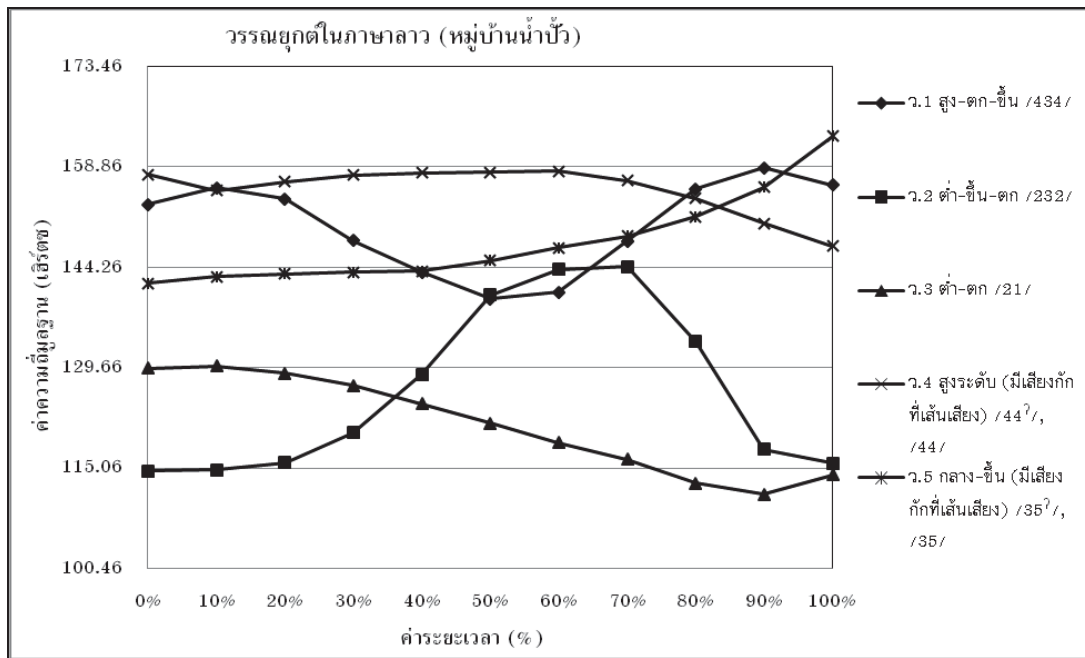
6.5.1.3 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาว

ผลการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) พบว่า ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาวมีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น 5 หน่วยเสียง วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีสัทลักษณะ สรุปได้ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/	ปรากฏในช่อง A1
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/	ปรากฏในช่อง A234
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำ-ตก /21/	ปรากฏในช่อง B1234
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44 [?] /, /44/	ปรากฏในช่อง C1 (/44 [?] /) และ DL123 (/44/), DS4 (/44/)
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงกลาง-ขึ้น (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /35 [?] /, /35/	ปรากฏในช่อง C234 (/35 [?] /), DL4 (/35/), DS123 (/35/)

สัทลักษณะของวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในรูปแบบของกราฟเส้นแสดงระดับเสียง 5 ระดับซึ่งดัดแปลงจากการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT และแปลงผลให้เป็นกราฟเส้นด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 แสดงในภาพที่ 151

ในภาษาพวนเมื่อนานมาแล้ว ซึ่งแตกต่างจากภาษาลาวที่แม้จะมีการเลื่อนต่ำลงของสระส่วนที่ 2 ในสระดั้งเดิม *ai คือจาก *i เป็นสระ [ə] แต่ในภาษาลาวยังคงลักษณะของสระประสมสองเสียงไว้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 151 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงในภาษาลาวแสดงในภาพที่ 152 ต่อไปนี้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /434/	ว.3 /21/	ว.4 /44 [?] /		ว.5 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)			ว.4 /44/		
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /232/		ว.5 /35 [?] /		
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)				ว.5 /35/	ว.4 /44/

ภาพที่ 152 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

ภาพที่ 152 แสดงให้เห็นลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ทั้งแนวตั้งและแนวนอนในภาษาลาว สรุปได้ดังนี้

การแยกเสียงรวมเสียงในแนวตั้ง ได้แก่

A1-234

B1234

C1-234

DL123-4

DS123-4

การรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่

C1=DL123=DS4

C234=DL4=DS4

เมื่อพิจารณาลักษณะการแยกเสียงรวมเสียง รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) โดยเฉพาะลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A แบบ A1-234 หรือสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในช่อง A1 ที่เป็นเสียงกลาง-สูง-ตก /434/ อาจกล่าวได้ว่าภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) จัดอยู่ในกลุ่มลาวหลวงพระบางซึ่งมีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในช่อง A1 ในลักษณะเดียวกัน (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวกลุ่มต่าง ๆ ในพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2546)

6.5.2 การแปรทางเสียงในภาษาลาว

ผลการศึกษาการแปรทางเสียงในภาษาลาวที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านพบว่า ภาษาลาวมีการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ปรากฏบางหน่วยเสียง แยกกล่าวได้ดังนี้

6.5.2.1 การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาลาว

ผลการศึกษาวิจัยการใช้เสียงพยัญชนะในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ของผู้พูด 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีการใช้พยัญชนะบางหน่วยเสียงมีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะเดียวในภาษาลาวที่มีการแปรมีทั้งสิ้น 2 หน่วยเสียงซึ่งเป็นหน่วยเสียงที่ปรากฏเป็นพยัญชนะต้น ได้แก่ /kh-/ และ /h-/ นอกจากนี้ยังมีหน่วยเสียงพยัญชนะอีก 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ph-, th-, s-/ ที่ผู้พูดภาษาลาวบางคนออกเสียงโดยมีเสียงแปรด้วยการใช้เสียงแปรปรากฏไม่มากนัก เมื่อเทียบกับเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ และ /h-/

ในที่นี้จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ และ /h-/ ในหัวข้อที่ 6.5.2.1.1 และ 6.5.2.1.2 ตามลำดับ และนำเสนอเกี่ยวกับการใช้เสียงแปรต่าง ๆ ของหน่วยเสียงพยัญชนะ /ph-, th-, s-/ ในหัวข้อที่ 6.5.2.1.3

6.5.2.1.1 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/

พยัญชนะเพดานอ่อนเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ ในภาษาลาวเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *g- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กาย ลี (Li, 1977) ได้สืบสร้างไว้ การใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาลาวเหมือนกับในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งใช้เสียงพยัญชนะต้น /k-/

จากการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ เสียงกัก ไม่

ก้อง-พ่นลม [kh-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [k-] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาคำเมือง¹⁶² และเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองเช่นเดียวกัน เนื่องจากในภาษาคำเมืองถิ่นที่พูดในอำเภอเวียงสา (ในที่นี้ยึดตามภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติม) มีพยัญชนะเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ กล่าวคือ ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [kh-] เป็นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] แบบแปรอิสระหรือออกเสียงด้วยพยัญชนะเสียงใดเสียงหนึ่งโดยไม่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนออกเสียงคำด้วยพยัญชนะ [kh-] หรือ [x-] เสียงใดเสียงหนึ่งอย่างชัดเจน ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์ให้พยัญชนะเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [x-] เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ เช่นเดียวกับกรณีของภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)¹⁶³

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 246 ต่อไปนี้

ตารางที่ 246 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
148. โค้ง	kho:ŋ ^{35?} , xo:ŋ ^{35?}	xo:ŋ ^{35?}	xo:ŋ ^{35?}
194. แค้น (= ลำบาก, อึดอัด)	khe:n ^{35?} , xe:n ^{35?}	xe:n ^{35?}	xe:n ^{35?}
229. คั้น	khan ^{35?} , xan ^{35?}	xan ^{35?}	khan ^{35?} , xan ^{35?}
260. ค่อม (หลัง~)	khom ³³ , ko:m ³³	khom ³³ , xom ³³	khom ³³ , xom ³³
363. คล้อง	xo:ŋ ^{35?}	xo:ŋ ^{35?}	xo:ŋ ^{35?}
367. คลั่ง (= บ้า, ไม่มีสติ, ละเมอ)	khaŋ ³³ , xaŋ ³³	xaŋ ³³	xaŋ ³³ , kaŋ ³³
955. ไมค์คาน	may ^{35?} xa:n ^{232/23}	may ^{35?} xa:n ^{232/23}	may ^{35?} xa:n ²³
449. คั้น (~เบียด)	khan ^{232/23}	khan ^{232/23} , xan ^{232/23}	khan ²³
507. เค็ม	khem ^{232/23} , xem ^{232/23}	khem ^{232/23} , xem ^{232/23}	khem ²³ , xem ²³
528. โคม (~ไฟ, ~ลอย)	kho:m ^{232/23} , xo:m ^{232/23}	kho:m ^{232/23} , xo:m ^{232/23}	kho:m ²³ , xo:m ²³

¹⁶² ในที่นี้หมายถึง ภาษาคำเมืองถิ่นที่พูดในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

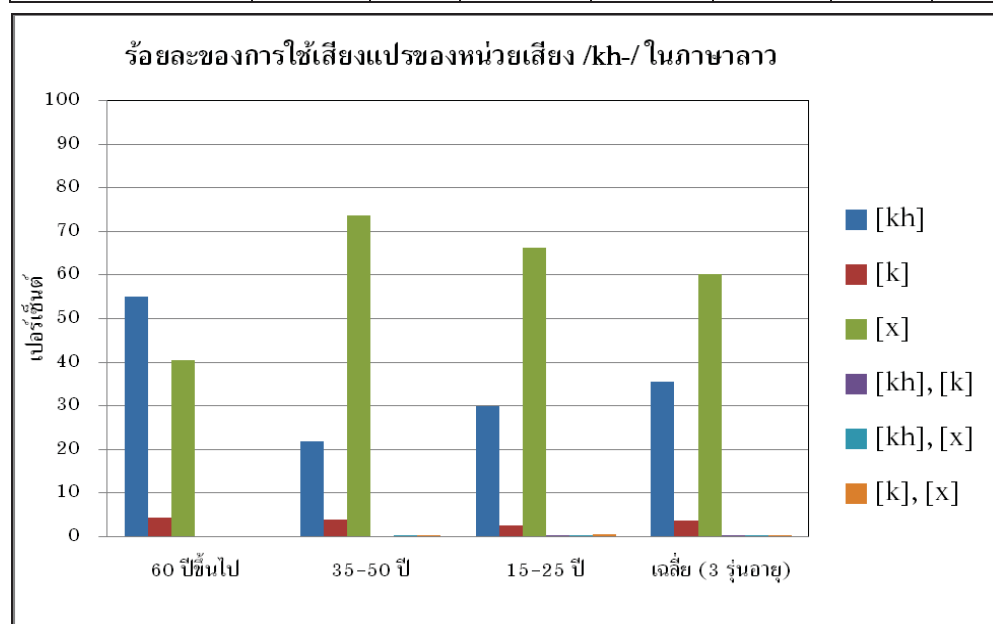
¹⁶³ ดูคำอธิบายเกี่ยวกับพยัญชนะ [kh-] และ [x-] ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ในเชิงอรรถที่ 235

ผลการศึกษาวิจัยการใช้เสียงแปรทั้ง 3 เสียงของพยัญชนะต้น /kh-/ ที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงในภาษาลาวแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุมีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ รวม 6 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [kh-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [k-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [x-] เท่านั้น การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [k-] การใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-] รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [k-] และ [x-] ควบคู่กัน

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 6 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 247 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 153

ตารางที่ 247 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[kh]	173	55.1	68	21.9	95	29.9	112	35.6
[k]	14	4.5	12	3.9	8	2.5	11	3.6
[x]	127	40.4	229	73.6	211	66.4	189	60.2
[kh], [k]	0	0.0	0	0.0	1	0.3	0	0.0
[kh], [x]	0	0.0	1	0.3	1	0.3	1	0.3
[k], [x]	0	0.0	1	0.3	2	0.6	1	0.3
รวม	314	100	311	100	318	100	314	100

ภาพที่ 153 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 314 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [x-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองกลับปรากฏมากที่สุด คือ โดยเฉลี่ยมีจำนวน 189 คำ (60.2%) รองลงมาคือ การใช้พยัญชนะต้น [kh-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเดิมปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 112 คำ (35.6%) น้อยกว่าเสียงแปร [x-] เกือบ 2 เท่า ส่วนคำศัพท์ที่ผู้พูดออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [k-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองเช่นเดียวกับเสียงแปร [x-] นั้นปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 11 คำ (3.6%) สำหรับคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลาวออกเสียงพยัญชนะต้นทั้งเสียง [kh-] และ [k-] หรือทั้งเสียง [kh-] และ [x-] หรือทั้งเสียง [k-] และ [x-] นั้นปรากฏในข้อมูลภาษาลาวค่อนข้างน้อย คือมีจำนวนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0-1 คำ (0.0%-0.3%) เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ทั้ง 6 รูปแบบของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า รุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [kh-] มากที่สุด (55.1%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (29.9%) และรุ่นอายุที่ 2 กลับเป็นรุ่นอายุที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น [kh-] น้อยที่สุด (21.9%) แต่เป็นรุ่นอายุที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น [x-] มากที่สุด (73.6%) ซึ่งมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (66.4%) และรุ่นอายุที่ 1 (40.4%) ตามลำดับ สำหรับการที่ใช้เสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรควบคู่กัน ทั้ง 2 เสียงนั้นปรากฏเพียงเล็กน้อยและปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 นั้นไม่มีผู้ใดที่ใช้เสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรควบคู่กันแต่อย่างใด

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้เสียงพยัญชนะต้น [kh-] ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะเดิมแต่ใช้น้อยกว่า 50% และใช้น้อยกว่าเสียงพยัญชนะ [x-] ที่สันนิษฐานว่าเป็นเสียงที่ยืมมาจากภาษาคำเมือง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นอีกว่า การใช้เสียงพยัญชนะ [x-] ปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 โดยเฉพาะผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 นั้นใช้เสียงพยัญชนะ [x-] มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน ต้องเดินทางเข้า-ออกหมู่บ้านเพื่อไปทำงานต่างหมู่บ้าน หรือต่างถิ่นทำให้มีโอกาสใช้ภาษาคำเมืองมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้าน ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยเรียนและส่วนใหญ่มักเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนประจำจังหวัด จึงมีโอกาสใช้ทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน แต่อาจมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าภาษาคำเมือง เนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้เป็นสื่อการสอนในโรงเรียน

เนื่องจากการใช้เสียงพยัญชนะ [x-] ปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ในที่นี้จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ อาจเกิดขึ้นในภาษาลาวในอนาคตอันใกล้ และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่อาจได้รับอิทธิพลจากเสียงพยัญชนะต้น [x-] ที่ยืมมาจากภาษาคำเมือง

6.5.2.1.2 การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/

พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ ในภาษาลาวมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกักก้อง *r- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977) ภาษาลาวมีการใช้เสียงพยัญชนะต้น /h-/ เหมือนในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 4 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แต่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้เสียงพยัญชนะ /r-/

ผลการศึกษาวิจัยการใช้พยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว และเสียงข้างลิ้น ก้อง [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [h-] เท่านั้น การใช้เฉพาะเสียงพยัญชนะ [l-] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 248 ต่อไปนี้

ตารางที่ 248 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

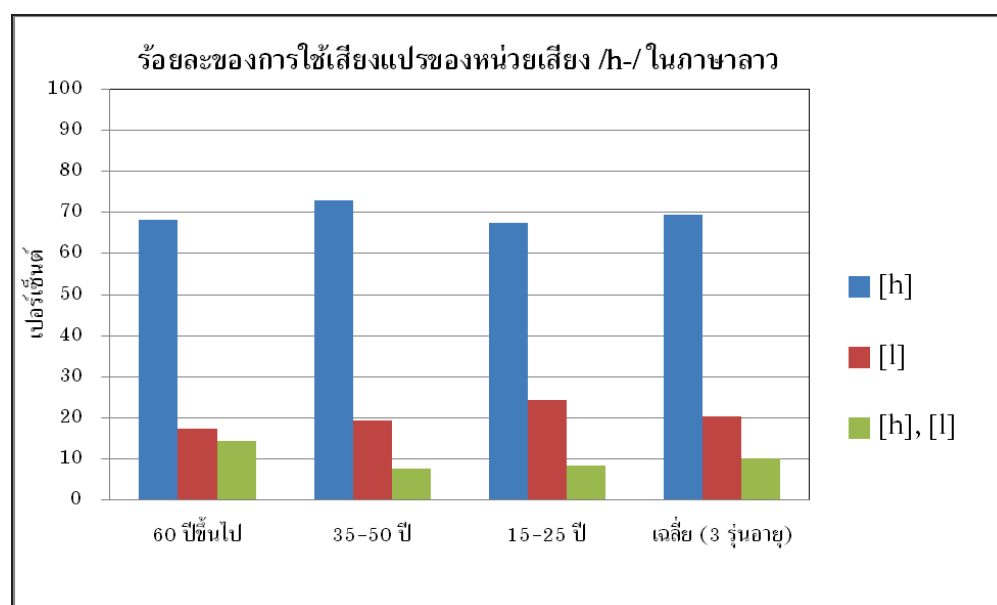
รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
ความหมาย			
75. ร้อน	ho:n ^{35?}	ho:n ^{35?}	ho:n ^{35?}
91. รอบ (น., บ.)	ho:p ³⁵ (น.), lo:p ³⁵ (น., บ.) (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่า คำว่า /ho:p ³⁵ / (น.) และ /lo:p ³⁵ / (น., บ.) เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ผู้พูดภาษาลาวออกเสียงโดยมีการแปรของเสียงพยัญชนะต้น ข้อสันนิษฐานนี้มีหลักฐานจากการที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนใช้คำว่า /we:t ³⁵ / เป็นคำกริยา และใช้คำว่า /cop ³⁵ / เป็นคำลักษณนาม โดยคำทั้งสองคำดังกล่าวมีความหมายว่า “รอบ” เช่น “ย่างแหวดวิหาร 3 จบ” /na:ŋ ³³ we:t ³⁵ wi-	lo:p ³⁵ (น., บ.)	lo:p ³⁵ (น., บ.)

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
	ham ⁴³⁴ sa:m ⁴³⁴ ~/ หมายถึง “เดินรอบวิหาร 3 รอบ” เป็นต้น)		
115. รอย	ho:y ^{232/23}	ho:y ^{232/23}	ho:y ²³
118. ร้อย (ก.)	ho:y ^{35?}	ho:y ^{35?} , lo:y ^{35?}	ho:y ^{35?}
218. ร้าย	ha:y ^{35?} , la:y ^{35?}	ha:y ^{35?} , la:y ^{35?}	ha:y ^{35?}
224. ราว	ha:w ^{232/23} , la:w ^{232/23}	ha:w ^{232/23}	ha:w ²³ , la:w ²³ (หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนใช้คำว่า /ha:w ²³ / ในความหมายว่า “ราวตากผ้าที่ทำด้วยไม้” เช่น ใช้ไม้ไผ่ทอแล้วตากผ้า และใช้คำว่า /la:w ²³ / ในความหมายว่า “ราวตากผ้าที่ทำด้วยเชือก”)
234. ร้าว	la:w ^{35?} (หมายเหตุ: สันนิษฐานว่าคำว่า /la:w ^{35?} / เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานที่ผู้พูดภาษาลาวออกเสียงโดยมีการแปรของเสียงพยัญชนะต้น เนื่องจากมีหลักฐานจากการที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนใช้คำว่า /he:ŋ ⁴³⁴ / มีความหมายว่า “ร้าว” เช่น “แก้วแหง” /ke:w ^{35?} ~/ หมายถึง “แก้วร้าว” เป็นต้น)	la:w ^{35?} (หมายเหตุ: ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนใช้คำว่า /he:ŋ ⁴³⁴ / ซึ่งมีความหมายว่า “ร้าว” เช่นเดียวกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคน ในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า คำว่า /la:w ^{35?} / เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน)	la:w ^{35?}
248. รื่น	hi:n ^{35?}	hi:n ^{35?} , hin ^{35?}	hi:n ^{35?} , hin ^{35?} , lin ^{35?}
339. รูปภาพ	hu:p ³⁵ , lu:p ³⁵	hu:p ³⁵ , lu:p ³⁵	hu:p ³⁵ , lu:p ³⁵
1007. รม (~คว้น)	hom ^{232/23} , lom ^{232/23}	hom ^{232/23} , lom ^{232/23}	hom ²³ , lom ²³

จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรทั้ง 3 รูปแบบของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 249 และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 154

ตารางที่ 249 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%	จำนวนคำศัพท์	%
[h]	283	68.2	296	72.9	275	67.4	285	69.5
[l]	72	17.3	79	19.5	99	24.3	83	20.4
[h], [l]	60	14.5	31	7.6	34	8.3	42	10.1
รวม	415	100	406	100	408	100	410	100

ภาพที่ 154 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 249 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่มีพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีจำนวนโดยเฉลี่ย 410 คำ ผลวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /h-/ ในภาษาลาวพบว่า คำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงด้วยพยัญชนะต้น [h-] โดยเฉลี่ยมีมากที่สุดคือ 285 คำ (69.5%) รองลงมาคือ การใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งพบในคำศัพท์โดยเฉลี่ย 83

คำ (20.4%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 42 คำ (10.1%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ทั้ง 3 รูปแบบของผู้พูดภาษาลาว แต่ละรุ่นอายุ พบข้อสรุปที่แตกต่างจากการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] มากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ แต่ในกรณีของภาษาลาว ผลการวิจัยพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [h-] มากที่สุด (72.9%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 1 (68.2%) ซึ่งแตกต่างจากรุ่นอายุที่ 3 (67.4%) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนผลการวิเคราะห์การใช้เสียงพยัญชนะ [l-] ในภาษาลาวนั้นสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะ [l-] มากที่สุด (24.3%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 (19.5%) และรุ่นอายุที่ 1 (17.3%) ตามลำดับ ส่วนการใช้ทั้งเสียงพยัญชนะ [h-] และ [l-] นั้นกลับปรากฏมากที่สุดในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (14.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (8.3%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับรุ่นอายุที่ 2 (7.6%)

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การใช้พยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว ยังคงปรากฏค่อนข้างมากในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ และปรากฏมากกว่าเสียงพยัญชนะต้น [l-] ซึ่งยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมากเกือบ 4 เท่า ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ [h-] อาจใช้เวลานาน และหากผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ใช้เสียงพยัญชนะต้น [l-] มากขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคตอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาลาวก็เป็นได้

6.5.2.1.3 การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ , /th-/ , /s-/

หน่วยเสียงพยัญชนะ /ph-/ /th-/ และ /s-/ ในภาษาลาวมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเสียงกัก ก้อง *b- *d- และ *j- ตามลำดับซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยฟิง กวย ลี (Li, 1977) การใช้พยัญชนะต้น /ph-/ และ /th-/ ในภาษาลาวเหมือนกับภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาคำเมือง (ทั้งที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสอง และที่พูดในอำเภอเวียงสา) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /t-/ ส่วนการใช้พยัญชนะต้น /s-/ ในภาษาลาวนั้นเหมือนภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แต่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้พยัญชนะต้น /ch-/ และแตกต่างจากภาษาคำเมือง (ทั้งที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสอง และที่พูดในอำเภอเวียงสา) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ใช้เสียงพยัญชนะต้น /c-/

ผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ /th-/ และ /s-/ ในภาษาลาวต่างก็มีเสียงแปรปรากฏมากกว่า 1 เสียง สรุปได้ดังนี้

- พยัญชนะริมฝีปาก เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /ph-/ มีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [ph-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว เสียงพยัญชนะ [p-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาคำเมือง และเสียงพยัญชนะ [h-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัย

ภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ การที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะเสียงกัก ฟันลม [ph-] ให้มีคุณสมบัติอ่อนลง (consonant weakening) คือเป็นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งมีคุณสมบัติอ่อนกว่าหรือใช้พลังงานในการออกเสียงน้อยกว่าพยัญชนะเสียงกัก ฟันลม

- พยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงกัก ไม่ก้อง-ฟันลม /th-/ มีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [th-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว เสียงพยัญชนะ [t-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาคำเมือง และเสียงพยัญชนะ [h-] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเช่นเดียวกับเสียงแปร [h-] ของพยัญชนะต้น /ph-/ ในข้างต้น นั่นคือ การที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะเสียงกัก ฟันลม [th-] ให้มีคุณสมบัติอ่อนลงคือ เป็นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งมีคุณสมบัติอ่อนกว่าพยัญชนะเสียงกัก ฟันลม
- พยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /s-/ มีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [s-] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว เสียงพยัญชนะ [c-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาคำเมือง และเสียงพยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน

ถึงแม้ว่าผู้พูดภาษาลาวที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำบัวจะมีการใช้พยัญชนะต้นทั้ง 3 หน่วยเสียง โดยมีการออกเสียงแปรเป็นเสียงพยัญชนะอื่น ๆ ดังกล่าวในข้างต้น แต่ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรต่าง ๆ ดังกล่าวในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำบ้วยังคงใช้เสียงพยัญชนะ [ph-, th-, s-] ที่เป็นเสียงเดิมในภาษาค่อนข้างมากและใช้อย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าจะมีเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การยืมจากภาษาคำเมือง และภาษาไทยมาตรฐาน และที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การออกเสียงพยัญชนะให้มีคุณสมบัติอ่อนลง แต่เสียงแปรต่าง ๆ ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างน้อย ในที่นี้จึงนำเสนอให้เห็นการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /ph-, th-, s-/ ในภาษาลาวพอสังเขป เพื่อให้เห็นภาพรวมของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 3 หน่วยเสียงเปรียบเทียบกับการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ และ /h-/ ที่กล่าวมาในตอนต้น

ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-, th-, s-/ แสดงในตารางที่ 250 ต่อไปนี้

ตารางที่ 250 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-, th-, s-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

หน่วยเสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
/ph-/	163. วันพุธ	wan ^{232/23} phut ³³	wan ^{232/23} phut ³³	wan ²³ phut ³³
	897. ปลัด	phat ³³ , pat ³³	phat ³³ , pat ³³	phat ³³
	920. พ่อ	pho: ³³	pho: ³³	pho: ³³ , ?i: ³³ pho: ³³ , ho: ³³

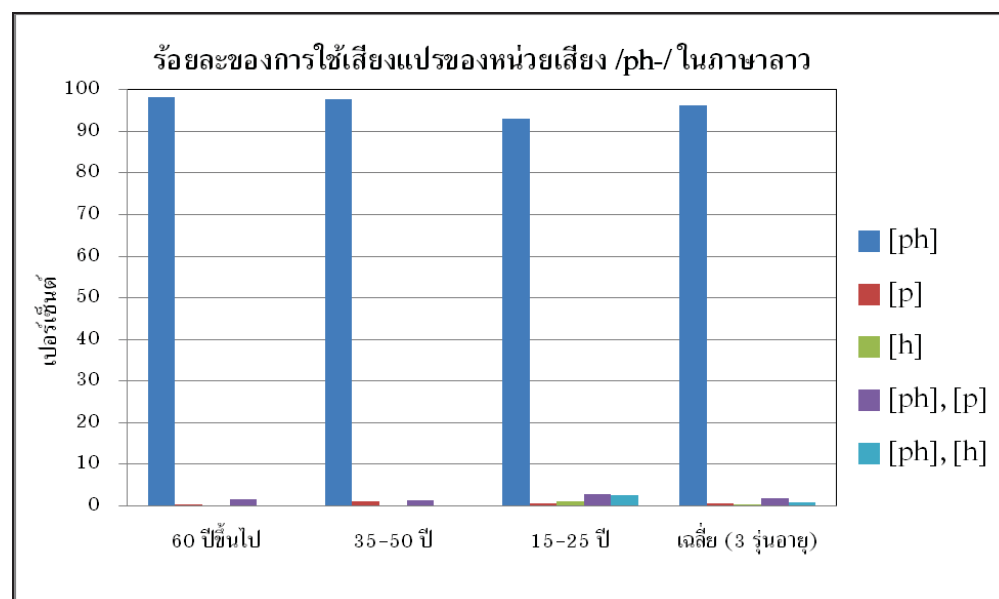
หน่วยเสียง พยัญชนะ	ร่นอายุ ความหมาย	ร่นอายุที่ 1	ร่นอายุที่ 2	ร่นอายุที่ 3
	930. พอกิน	pho: ^{232/23} kin ^{232/23}	pho: ^{232/23} kin ^{232/23}	pho: ²³ kin ²³ , ho: ²³ kin ²³
	950. พัด (ลม~)	phat ³³	phat ³³	phat ³³ , pat ³³
	992. เพียง (= เท่า, เสมอ)	phiəŋ ^{232/23}	phiəŋ ^{232/23}	phiəŋ ²³ , piəŋ ²³
	1014. มะพร้าว	ma:k ⁴⁴ pha:w ^{35?} , mak ³⁵ pha:w ^{35?}	ma:k ⁴⁴ pha:w ^{35?}	ma:k ⁴⁴ pha:w ^{35?} , mak ³⁵ pha:w ^{35?} , ma:k ⁴⁴ ha:w ^{35?}
/th-/	497. ท่อง	thoŋ ³³	thoŋ ³³	thoŋ ³³
	634. ทั่น (= พุทรา)	mak ³⁵ than ^{232/23}	mak ³⁵ than ^{232/23} , ma:k ⁴⁴ than ^{232/23}	mak ³⁵ than ²³ , ma:k ⁴⁴ than ²³ , ma:k ⁴⁴ han ²³
	645. ทีบ (มีด~)	thip ³³ , tip ³³	thip ³³	thip ³³
	804. ทุ่ม (= ห่ม, คลุม)	tum ^{35?}	tum ^{35?}	tum ^{35?}
	806. ทูด (ขี่~ = โโรค เรื้อน)	khi: ^{44?} thut ³⁵	khi: ^{44?} thut ³⁵	khi: ^{44?} thut ³⁵ , khi: ^{44?} tut ³⁵
	818. เทา (= สาทร้าย น้ำจืด)	thaw ^{232/23}	thaw ^{232/23}	thaw ²³ , taw ²³
	832. เทื่อ (= ครั่ง)	thio ³³	thio ³³	thio ³³ , hio ³³
/s-/	175. ช้อน (น.)	so:n ^{35?} , co:n ^{35?} (หมายเหตุ: สันนิษฐาน ว่าคำว่า /so:n ^{35?} / หรือ ที่ผู้พูดร่นอายุที่ 1 ออก เสียงโดยมีการแปรของ เสียงพยัญชนะต้นเป็น	so:n ^{35?} , cho:n ^{35?} , co:n ^{35?}	so:n ^{35?} , cho:n ^{35?} , co:n ^{35?}

หน่วยเสียง พยัญชนะ	ร่นอายุ ความหมาย	ร่นอายุที่ 1	ร่นอายุที่ 2	ร่นอายุที่ 3
		/cɔ:m ^{35?} / อาจเป็นคำ ยืมจากภาษาไทย มาตรฐาน เนื่องจาก ผู้พูดร่นอายุที่ 1 บาง คนใช้คำว่า /buɔŋ ³³ / ซึ่งเป็นคำศัพท์เดิมใน ภาษาลาว)		
	204. ซัก (อาการ~)	sak ³³	sak ³³	sak ³³
	246. ชา (ใบ~)	sa: ^{232/23}	sa: ^{232/23} , cha: ^{232/23}	sa: ²³ , cha: ²³
	322. ช่อง	sɔŋ ³³	sɔŋ ³³ , chɔŋ ³³	sɔŋ ³³ , chɔŋ ³³
	385. ชุป	cup ³³	sup ³³ , cup ³³	sup ³³ , cup ³³
	492. ชี้ (~มือ, ~แรง)	si: ^{35?} , ci: ^{35?}	si: ^{35?} , ci: ^{35?} , chi: ^{35?}	si: ^{35?} , ci: ^{35?} , chi: ^{35?}
	519. ชั่น (เปี้ยก~)	sin ^{35?} , chin ^{35?}	sin ^{35?} , cin ^{35?}	sin ^{35?} , chin ^{35?}

ตารางที่ 251-253 และภาพที่ 155-157 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /ph-/ ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [ph-] [p-] และ [h-] (ดูตารางที่ 251 และภาพที่ 155) การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /th-/ ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [th-] [t-] และ [h-] (ดูตารางที่ 252 และภาพที่ 156) รวมทั้งการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [s-] [c-] และ [ch-] (ดูตารางที่ 253 และภาพที่ 157)

ตารางที่ 251 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

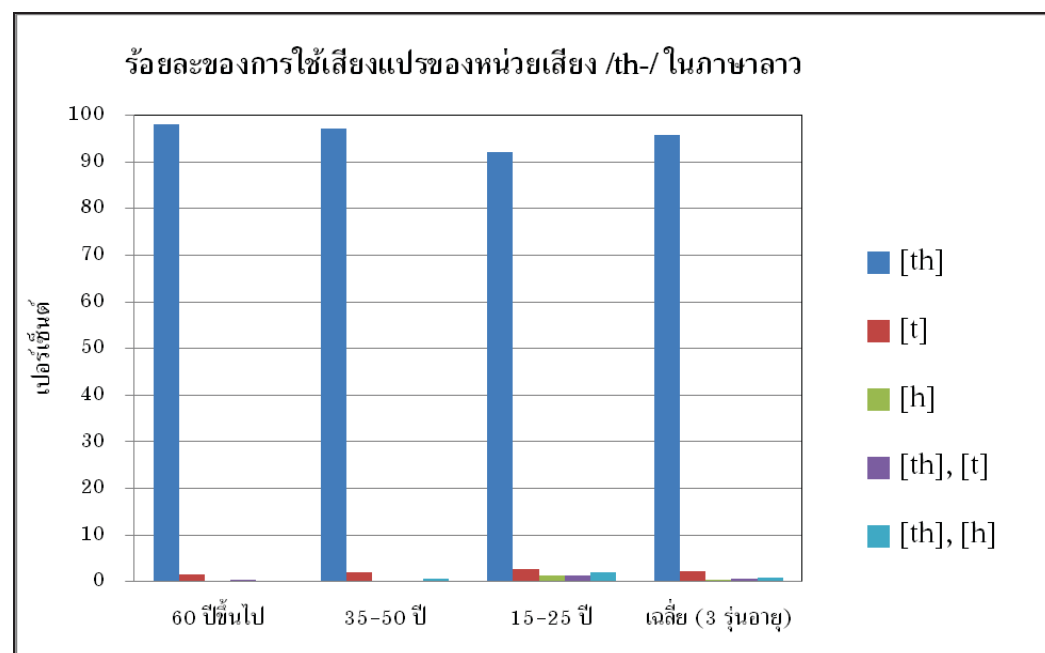
เสียงแปร	รุ่นอายุ		60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
[ph]	318	98.2	313	97.8	291	93.0	307	96.3		
[p]	1	0.3	3	0.9	2	0.6	2	0.6		
[h]	0	0.0	0	0.0	3	1.0	1	0.3		
[ph], [p]	5	1.5	4	1.3	9	2.9	6	1.9		
[ph], [h]	0	0.0	0	0.0	8	2.5	3	0.9		
รวม	324	100	320	100	313	100	319	100		

ภาพที่ 155 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 252 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

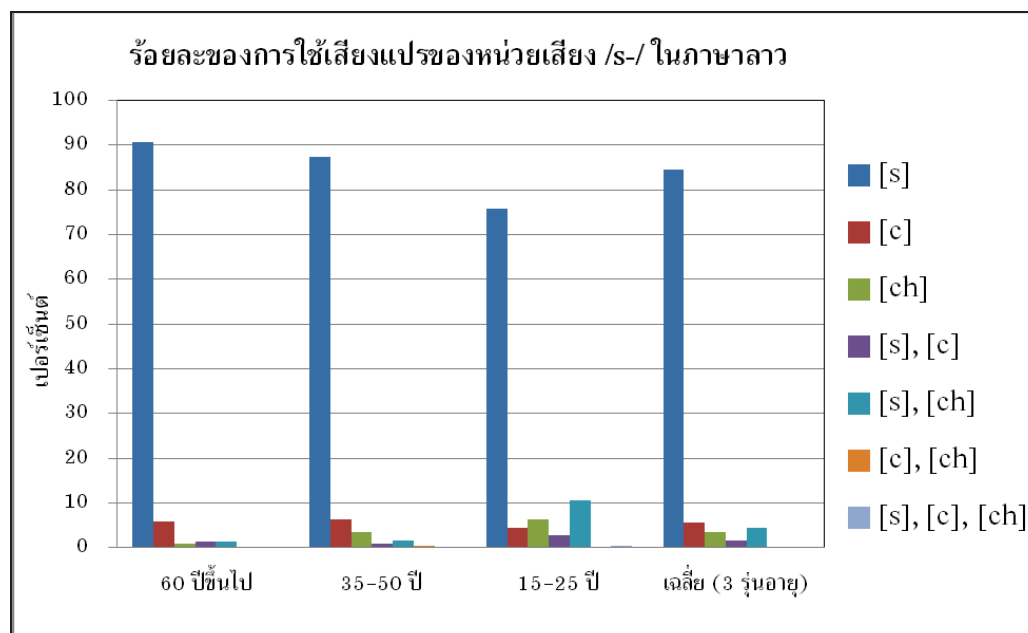
เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[th]	291	98.0	282	97.2	269	92.1	281	95.8
[t]	5	1.7	6	2.1	8	2.7	6	2.2
[h]	0	0.0	0	0.0	4	1.4	1	0.5
[th], [t]	1	0.3	2	0.0	6	2.1	3	0.6
[th], [h]	0	0.0	0	0.7	5	1.7	2	0.9
รวม	297	100	290	100	292	100	293	100

ภาพที่ 156 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 253 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[s]	290	90.6	280	87.5	243	75.7	271	84.6
[c]	19	5.9	20	6.3	14	4.4	18	5.5
[ch]	3	0.9	11	3.4	20	6.2	11	3.5
[s], [c]	4	1.3	3	0.9	9	2.8	5	1.7
[s], [ch]	4	1.3	5	1.6	34	10.6	14	4.5
[c], [ch]	0	0.0	1	0.3	0	0.0	0	0.1
[s], [c], [ch]	0	0.0	0	0.0	1	0.3	0	0.1
รวม	320	100	320	100	321	100	320	100

ภาพที่ 157 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 251-253 และภาพที่ 155-157 ข้างต้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่า แม้จะมีเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /ph-/ ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [ph-] [p-] และ [h-]

เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /th-/ ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [th-] [t-] และ [h-] รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [s-] [c-] และ [ch-] แต่การใช้เสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงเดิมในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [ph-] [th-] และ [s-] ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุโดยเฉลี่ยมากถึง 96.3% 95.8% และ 84.6% ตามลำดับ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แม้ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) จะมีการใช้พยัญชนะทั้ง 3 หน่วยเสียงดังกล่าวแตกต่างจากภาษาคำเมืองที่พูดในอำเภอเวียงสา และเสียงพยัญชนะ [s-] แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน แต่ภาษาลาวได้รับอิทธิพลจากเสียงพยัญชนะ [p-] [t-] และ [c-] จากภาษาคำเมือง หรือเสียงพยัญชนะ [ch-] จากภาษาไทยมาตรฐานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ และ /h-/ ที่กล่าวถึงในหัวข้อที่ 6.5.2.1.1 และ 6.5.2.1.2 จะเห็นได้ว่า การใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ และ /h-/ ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้น [ph-] [th-] และ [s-] หลายเท่า ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า พยัญชนะต้น /kh-/ และ /h-/ ในภาษาลาวมีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเร็วกว่าพยัญชนะต้น [ph-] [th-] และ [s-] โดยการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในภาษาลาวน่าจะได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั่นเอง

6.5.2.2 การแปรของเสียงสระในภาษาลาว

ระบบเสียงสระในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ประกอบด้วยสระเดี่ยวรวมทั้งสิ้น 18 หน่วยเสียง แยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, i:, i:, o, o:, a, a:, ɔ, ɔ:, o, o:, u, u:/ และมีสระประสมสองเสียง 3 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงสระ /io/ /uo/ และ /ao/

ผลการศึกษาวิจัยการแปรของเสียงสระในภาษาลาวพบว่า มีเพียงสระประสมสองเสียงทั้ง 3 หน่วยเสียงเท่านั้นที่มีเสียงแปรปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยสระแต่ละหน่วยเสียงมีเสียงแปรมากกว่า 1 เสียง ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า ความแตกต่างระหว่างหน่วยเสียงสระที่ใช้ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ภาษาคำเมือง (ถิ่นอำเภอเวียงสา) และภาษาไทยมาตรฐานอาจจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้พูดภาษาลาวออกเสียงสระบางหน่วยเสียงโดยมีการใช้เสียงแปรด้วย ดังนั้นในที่นี้จึงสรุปความแตกต่างของหน่วยเสียงสระประสมทั้ง 3 เสียงในภาษาลาวกับภาษาคำเมือง (ถิ่นอำเภอเวียงสา) และภาษาไทยมาตรฐานพอสังเขปดังนี้

- ในภาษาลาวมีสระประสมสองเสียง /io/ เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาคำเมืองที่พูดในอำเภอเวียงสา ซึ่งใช้หน่วยเสียงสระ /io/ และมีคำศัพท์บางคำที่ ผู้พูดภาษาคำเมืองออกเสียงด้วยสระ [ɔ:] แทนเสียงสระ [io] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่ปรากฏในภาษาคำเมืองเมื่อนานมาแล้ว
- ในภาษาลาวมีสระประสมสองเสียง /uo/ เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน และเหมือนภาษาคำเมืองที่พูดในอำเภอเวียงสา แต่ในภาษาคำเมืองมีคำศัพท์บางคำที่ใช้เสียงสระ [o:] หรือสระ [o] แทนสระ [uo] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่ปรากฏในภาษา

คำเมืองเมื่อนานมาแล้วเช่นเดียวกับกรณีการใช้เสียงสระ [ə:] แทนเสียงสระ [iə] ที่กล่าวในข้างต้น

- ในคำที่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยสระ ใ- ไม้้วน เช่นคำว่า “ใหญ่” “ใหม่” “ใน” “ใส” เป็นต้น ในภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมือง (ถิ่นอำเภอยางสีสุราช) จะใช้หน่วยเสียงสระ /ay/ แต่ในภาษาลาวจะใช้หน่วยเสียงสระ /aə/ (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 6.5.1.2)

เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวค่อนข้างมาก ในขณะที่การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /uə/ ปรากฏเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในที่นี้จึงจะนำเสนอการแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ในหัวข้อที่ 6.5.2.2.1 และนำเสนอให้เห็นการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /uə/ ในหัวข้อที่ 6.5.2.2.2 เพื่อให้เห็นภาพรวมของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /uə/

6.5.2.2.1 การแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/

ในคำภาษาไทยมาตรฐานที่สะกดด้วยสระ ใ- ไม้้วน ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมือง (ทั้งที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสองและที่พูดในอำเภอยางสีสุราช) จะออกเสียงเป็นสระ [ay] แต่ในภาษาลาวจะออกเสียงเป็นสระ [aə] คล้ายกับภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ใช้เสียงสระ [ə:] ทั้งหน่วยเสียงสระ /ay/ ในภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมือง หน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวน รวมทั้งหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาวต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระ *ai ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) ความแตกต่างของการใช้หน่วยเสียงสระระหว่างภาษาลาว ภาษาคำเมือง และภาษาไทยมาตรฐาน อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้สระประสมสองเสียง /aə/ ในภาษาลาวมีเสียงแปรเกิดขึ้น โดยจะเห็นจากผลการวิเคราะห์การใช้สระ /aə/ ในภาษาลาวที่แสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /aə/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [aə] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว และมีสระ [ay] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ สามารถพูดได้ทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ที่สามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสได้ใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว พบว่า การใช้เสียงแปรทั้ง 2 เสียงที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุมี 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้เฉพาะสระ [aə] เท่านั้น การใช้เฉพาะสระ [ay] เท่านั้น รวมทั้งการใช้ทั้งเสียงสระ [aə] และสระ [ay] ควบคู่กัน

ตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุแสดงในตารางที่ 254 ต่อไปนี้

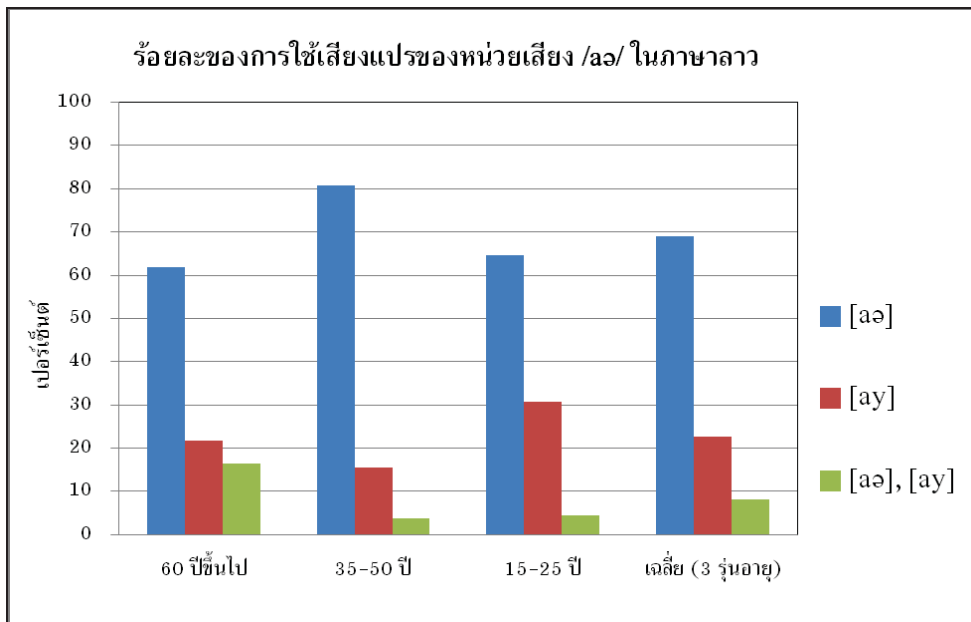
ตารางที่ 254 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ao/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
81. ไกล	kaə ^{35?}	kaə ^{35?}	kaə ^{35?} , kay ^{35?}
303. เข้าใจ	khaw ^{44?} caə ^{232/23} , khaw ^{44?} cay ²³	khaw ^{44?} caə ^{232/23}	khaw ^{44?} caə ²³ , khaw ^{44?} cay ²³
366. ใส่	saə ⁴³⁴	saə ^{434/34}	saə ^{434/34} , say ³⁴
490. ใคร (ไผ)	phaə ⁴³⁴	phaə ³⁴ , hao ^{434/34}	phaə ³⁴ , hao ³⁴
508. เครื่องใช้	khieŋ ³³ saə ^{35?} , khieŋ ³³ say ^{35?}	nieŋ ³³ saə ^{35?} , khieŋ ³³ saə ^{35?}	khieŋ ³³ saə ^{35?} , khieŋ ³³ say ^{35?} , khieŋ ³³ chay ^{35?}
597. ใหญ่	ɲaə ³³	ɲaə ³³	ɲaə ³³ , ɲay ³³
600. ใหม่	maə ³³	maə ³³	maə ³³ , may ³³
602. ไหน (ใส)	saə ⁴³⁴	saə ^{434/34}	saə ³⁴
725. ได้	taə ^{35?} , tay ^{35?}	taə ^{35?}	taə ^{35?} , tay ^{35?}
763. ใบตอง	baə ^{232/23} toŋ ^{232/23} , bay ^{232/23} toŋ ^{232/23}	baə ^{232/23} toŋ ^{232/23}	baə ²³ toŋ ²³ , bay ²³ toŋ ²³

ตารางที่ 255 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ao/ ทั้ง 3 รูปแบบตามที่ปรากฏในข้อมูลทางเสียงของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุ และกราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรแต่ละรูปแบบของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงในภาพที่ 158

ตารางที่ 255 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ao/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[ao]	83	61.9	109	80.7	86	64.7	93	69.1
[ay]	29	21.6	21	15.6	41	30.8	30	22.7
[ao], [ay]	22	16.5	5	3.7	6	4.5	11	8.2
รวม	134	100	135	100	133	100	134	100

ภาพที่ 158 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

คำศัพท์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่มีหน่วยเสียงสระ /aə/ มีจำนวนโดยเฉลี่ย 134 คำ ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ แสดงให้เห็นว่า ในภาษาลาวมีคำศัพท์ที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุใช้เสียงสระ [aə] ปรากฏมากที่สุดคือ มีจำนวนคำโดยเฉลี่ย 93 คำ (69.1%) ในขณะที่การใช้เสียงสระ [ay] ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 30 คำ (22.7%) ส่วนการใช้ทั้งเสียงสระ [aə] และสระ [ay] ควบคู่นั้นพบในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 11 คำ (8.2%)

เมื่อเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของสระ /aə/ ของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุ พบข้อสรุปที่แตกต่างจากกรณีที่พบในการใช้เสียงแปรของสระ /ə/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [ə] ซึ่งเป็นเสียงสระเดิมในภาษาพวนมากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ แต่จากการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของสระ /aə/ ของผู้พูดภาษาลาวกลับพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงสระ [aə] มากที่สุด (80.7%) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (64.7%) และรุ่นอายุที่ 1 (61.9%) ตามลำดับ

ส่วนการใช้เสียงสระ [ay] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากที่สุด (30.8%) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระ [ay] ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แต่มีผลการวิเคราะห์ส่วนที่แตกต่างกันคือ ในภาษาพวนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้เสียงสระ [ay] มากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 แต่ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระ [ay] ในภาษาลาวพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้เสียงสระ [ay] มากกว่ารุ่นอายุที่ 2 คือ คิดเป็น 21.6% และ 15.6% ตามลำดับ สำหรับการใช้อย่างเสียงสระ [aə] และ [ay] ควบคู่นั้นปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 มากที่สุด (16.5%) รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 (4.5%) และรุ่นอายุที่ 2 (3.7%) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงสระ [aə] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมากกว่าเสียงสระ [ay] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจาก ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานประมาณ 3 เท่าซึ่งนับว่าระดับการแปรที่เกิดขึ้นน้อยกว่าการแปร ของเสียงสระ [ə:] ในภาษาพวนที่มีการใช้เสียงสระ [ə:] และ [ay] ค่อนข้างใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการใช้เสียงแปร [ay] ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) จะเห็นได้ชัดว่า การใช้เสียงสระ [ay] ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ค่อนข้างมาก และมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า อาจมีการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระ /aə/ เกิดขึ้นในภาษาลาว (หมู่บ้าน น้ำบัว) ในอนาคต และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นปัจจัยภายนอกหรือการได้รับ อิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั่นเอง

6.5.2.2.2 การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ และ /uo/

เนื่องจากในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีสระประสมสองเสียง /ie/ เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน แต่แตกต่างจากภาษาคำเมืองที่พูดในอำเภอเวียงสา ซึ่งใช้หน่วยเสียงสระ /ie/ ตัวอย่างเช่น คำว่า “เกลือ” ในภาษาไทยมาตรฐาน ออกเสียงเป็น [kleo³³] ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ออกเสียงเป็น [kleo²³] ส่วนภาษาคำเมือง (ถิ่นอำเภอเวียงสา)¹⁶⁴ ออกเสียงเป็น [kleo²³]¹⁶⁵ (ภาษาคำเมืองที่พูดใน หมู่บ้านท่าคำสองออกเสียงเป็น [kleo²³]) และมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาคำเมือง (ถิ่นอำเภอเวียง สา) ออกเสียงด้วยสระ [ə:] แทนเสียงสระ [ie] ตัวอย่างเช่น คำว่า “เลื่อย (น., ก.)” ผู้พูดรุ่นสูงอายุ ออกเสียง 2 แบบ คือ [lio³¹] และ [lo:y³¹] ในขณะที่ผู้พูดวัยกลางคนออกเสียงเป็น [lo:y³¹] เท่านั้น หรือคำว่า “เดือย (ลูก~)” ทั้งผู้พูดรุ่นสูงอายุและวัยกลางคนออกเสียงเป็น [mak³³ də:y³⁵] หรือ [lu:k³¹ də:y³⁵] (ภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสองออกเสียงหลายแบบ ได้แก่ [ma-də:y³⁵], [lu:k³¹ də:y³⁵], [luuk³¹ də:y³⁵], [mak³⁵ də:y³⁵] หรือ [ma-də:y³⁵]) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง (ถิ่นอำเภอเวียงสา) ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า การออกเสียงสระ [ə:] แทนเสียงสระ [ie] ของผู้พูดภาษาคำเมืองนั้นปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำ เท่านั้น และอาจสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์ดังกล่าวอาจกลายเป็นคำยืมในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และผู้พูดภาษาลาวออกเสียงคำโดยยังคงเสียงสระ [ə:] ในคำ ๆ นั้นไว้ และเนื่องจากผู้พูดภาษาลาว สามารถพูดภาษาคำเมืองได้คล่องและมีโอกาสใช้ภาษาคำเมืองในชีวิตประจำวันเมื่อติดต่อสื่อสารกับ

¹⁶⁴ ภาษาคำเมือง (ถิ่นอำเภอเวียงสา) ในที่นี้เป็นตัวอย่างจากภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่นาน อำเภอเวียงสาซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นสูงอายุจำนวน 1 คนเป็นหลัก และตรวจสอบข้อมูลจากผู้ พูดอีกจำนวน 5 คนซึ่งประกอบด้วยผู้พูดวัยสูงอายุจำนวน 1 คนและวัยกลางคนจำนวน 4 คน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระบบเสียงของภาษาคำเมืองเพิ่มเติมเท่านั้น ส่วนข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์และนำเสนอเกี่ยวกับการแปรและการ เปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในงานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) เป็นหลัก

¹⁶⁵ ภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่นาน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ซึ่ง ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 เช่น คำว่า “หุ” “ชา” “หั่ว” “สอง” ฯลฯ และคำศัพท์ในช่อง A2 เช่น คำว่า “ปี” “ตา” “กิน” “เกลือ” ฯลฯ เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น และมีเสียงต่ำ-ลิก (creaky voice) ปรากฏร่วมด้วย โดยในงานวิจัยนี้จะ ใช้สัญลักษณ์ [~] กำกับใต้ตัวเลขแสดงระดับเสียงของวรรณยุกต์ เช่น [23] หมายถึงเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น มีเสียง ต่ำ-ลิก เป็นต้น

ผู้ที่พูดภาษาคำเมือง จึงมีความเป็นไปได้ที่ภาษาลาวจะได้รับอิทธิพลจากเสียงสระ [iə] และเสียงสระ [o:] จากภาษาคำเมือง ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยในงานวิจัยนี้ที่แสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /iə/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีเสียงแปร 3 เสียงได้แก่ เสียงสระ [iə] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว เสียงสระ [iə] และเสียงสระ [o:] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองนั่นเอง

นอกจากหน่วยเสียงสระ /iə/ แล้ว ภาษาลาวยังมีสระประสมสองเสียง /uə/ เหมือนภาษาไทย มาตรฐาน และเหมือนภาษาคำเมืองที่พูดในอำเภอเวียงสา แต่ในภาษาคำเมืองมีคำศัพท์บางคำที่ใช้ เสียงสระ [o] แทนสระ [uə] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่ปรากฏในภาษาคำเมือง เมื่อนานมาแล้วเช่นเดียวกับกรณีการใช้เสียงสระ [o:] แทนเสียงสระ [iə] ที่กล่าวในข้างต้น ตัวอย่างเช่น คำว่า “กระบวย” ผู้พูดภาษาคำเมืองที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่นาน อำเภอเวียงสาออกเสียงเป็น [nam^{41?} boy³⁵] (ในภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสอง ผู้พูดบางคนออกเสียงเป็น [nam^{41?} bo:y³⁵] และบางคนออกเสียงเป็น [nam^{41?} buəy³⁵] [ka-buəy³⁵] หรือ [buəy³⁵]) หรือคำว่า “กลัย” ผู้พูดภาษาคำเมืองในหมู่บ้านห้วยเม่นออกเสียงเป็น [koy^{44?}] (ภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสองออกเสียง 2 แบบ ได้แก่ [kuəy^{44?}] และ [ko:y^{44?}]) เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงสระในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) พบว่า หน่วยเสียงสระ /uə/ มีเสียงแปร 3 เสียงได้แก่ เสียงสระ [uə] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาว เสียงสระ [o] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง (ถิ่นอำเภอเวียงสา) โดยผู้พูดภาษาลาวอาจยืมคำศัพท์บางคำจากภาษาคำเมืองที่มีการใช้เสียงสระ [o] แทนเสียงสระ [uə] และออกเสียงสระ [o] ตามที่ปรากฏในคำนั้น ๆ นอกจากนี้ยังมีเสียงแปรที่เป็นสระเสียงยาว คือ สระ [o:] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากเสียงสระ [o] ในภาษาคำเมืองเช่นเดียวกัน แต่ผู้พูดภาษาลาวออกเสียงสระให้ยาวขึ้น กลายเป็นเสียงสระ [o:]

ผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /uə/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่า ผู้พูดภาษาลาวจะมีการใช้เสียงสระที่เป็นเสียงแปรของสระประสมสองเสียง /iə/ และ /uə/ แต่การใช้เสียงสระ [iə] และ [uə] ซึ่งเป็นเสียงเดิมในภาษาลาวยังปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างมาก และมากกว่าการใช้เสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง ดังนั้นในที่นี้จึงนำเสนอให้เห็นการใช้เสียงแปรของสระทั้ง 2 หน่วยเสียงในภาพรวมเพื่อให้เห็นการเปรียบเทียบกับการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระประสมสองเสียง /aə/ ที่ปรากฏค่อนข้างมากในภาษาลาว (ดูหัวข้อ 6.5.2.2.1)

ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /uə/ แสดงในตารางที่ 256 ต่อไปนี้

ตารางที่ 256 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ และ /uo/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

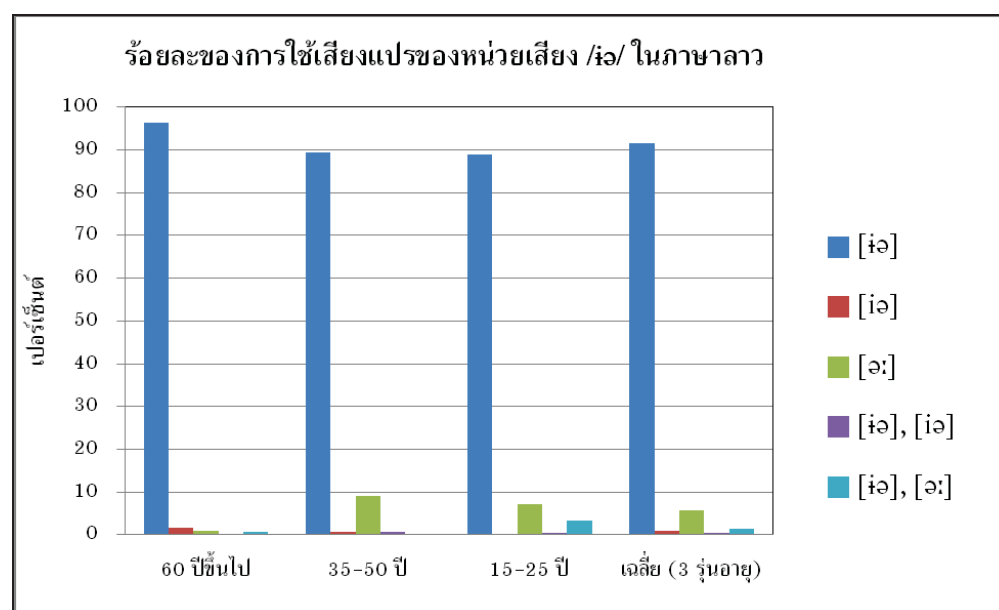
หน่วยเสียงสระ	รุ่นอายุ ความหมาย	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
/ie/	17. กล้วยไม้ (ดอกเอื้อง)	do:k ⁴⁴ ʔieŋ ^{35?} , do:k ⁴⁴ ʔieŋ ^{35?}	do:k ⁴⁴ ʔieŋ ^{35?} , do:k ⁴⁴ ʔieŋ ^{35?}	do:k ⁴⁴ ʔieŋ ^{35?} , do:k ⁴⁴ ʔieŋ ^{35?}
	130. เลือก	liək ³⁵	liək ³⁵	liək ³⁵
	147. เลื่อย (น., ก.)	liə ³³ , liəy ³³	liə ³³ , liəy ³³ , ləy ³³	liə ³³ , liəy ^{33/35?} , ləy ³³
	151. เลื่อย	liəy ^{35?}	liəy ^{35?} , ləy ^{35?}	liəy ^{35?} , ləy ^{35?}
	354. เลื่อง (ลาว = ชื่อน)	sieŋ ³³	sieŋ ³³	sieŋ ³³
	420. เรือน (โรค~)	hiən ^{35?} , liən ^{35?}	hiən ^{35?} , khi: ^{44?} hiən ^{35?} , liən ^{35?}	hiən ^{35?} , khi: ^{44?} hiən ^{35?} , liən ^{35?}
	524. เตื่อย (ลูก~)	diəy ^{232/23} , dəy ^{232/23}	diəy ²³ , dəy ²³	diəy ²³ , dəy ²³
/uo/	21. กระบวย	nam ^{35?} buəy ^{232/23}	nam ^{35?} buəy ²³ , nam ^{35?} bo:y ²³ , nam ^{35?} boy ²³	nam ^{35?} buəy ²³ , ka-buəy ²³ , nam ^{35?} bo:y ²³ , nam ^{35?} boy ²³
	33. กล้วย	kuəy ^{35?}	ko:y ^{35?} , koy ^{35?}	kuəy ^{35?} , ko:y ^{35?} , koy ^{35?}
	62. ลวด	luət ³⁵	luət ³⁵	luət ³⁵
	386. หน่วย	nuəy ³³	nuəy ³³ , no:y ³³ , noy ³³	nuəy ³³ , noy ³³
	421. หลวม	luəm ⁴³⁴ , lom ⁴³⁴	luəm ³⁴ , lom ^{434/34}	luəm ³⁴ , lom ³⁴
	472. จั่ว (หน้า~)	cuə ³³ (na: ^{44?} ~), co: ³³ (na: ^{44?} ~)	cuə ³³ (na: ^{44?} ~)	cuə ³³ (na: ^{44?} ~)
	475. ห้วย	huəy ^{44?} , ho:y ^{44?}	ho:y ^{44?} , hoy ^{44?}	huəy ^{44?} , hoy ^{44?}

ตารางที่ 257-258 และภาพที่ 159-160 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของคำศัพท์ที่มีการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ ได้แก่ เสียงสระ [ie] [iə] และ [o:] (ดูตารางที่ 257 และภาพ

ที่ 159) การใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ได้แก่ เสียงสระ [uo] [o:] และสระ [o] (ดูตารางที่ 258 และภาพที่ 160)

ตารางที่ 257 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

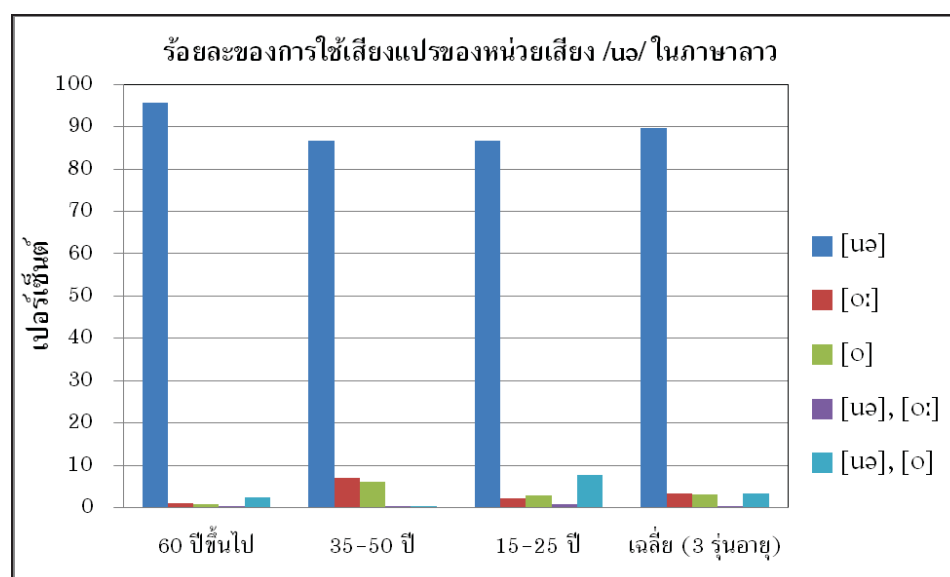
เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[ie]	768	96.4	727	89.4	692	89.0	729	91.6
[ie]	14	1.8	6	0.8	0	0.0	7	0.8
[o:]	7	0.9	74	9.1	56	7.2	46	5.7
[ie], [ie]	2	0.2	5	0.6	4	0.5	4	0.5
[ie], [o:]	6	0.7	1	0.1	26	3.3	11	1.4
รวม	797	100	813	100	778	100	796	100

ภาพที่ 159 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 258 จำนวนและร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

เสียงแปร \ รุ่นอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
[uə]	515	95.7	464	86.7	484	86.6	488	89.7
[o:]	5	1.0	37	6.9	12	2.1	18	3.3
[o]	4	0.7	32	6.0	16	2.9	17	3.1
[uə], [o:]	1	0.2	1	0.2	4	0.7	2	0.4
[uə], [o]	13	2.4	1	0.2	43	7.7	19	3.5
รวม	538	100	535	100	559	100	525	100

ภาพที่ 160 กราฟแสดงร้อยละของการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ของผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 257-258 และภาพที่ 159-160 ข้างต้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่า แม้จะมีเสียงสระที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ได้แก่ เสียงสระ [iə] [iə] และ [ə:] รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ได้แก่ เสียงสระ [uə] [o:] และสระ [o] แต่การใช้เสียงสระที่เป็นเสียงเดิมในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ได้แก่ เสียงสระ [iə] และสระ [uə] ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างมาก คือปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยประมาณ 90% ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า แม้ภาษาลาวจะได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองโดยอาจผ่านทางคำยืมภาษาคำเมือง แต่ในภาษาลาวไม่มีการแปรของ

สระทั้ง 2 หน่วยเสียงดังกล่าวปรากฏมากเหมือนกรณีการแปรของเสียงสระ [aə] ที่กล่าวมาแล้ว (ดูหัวข้อที่ 6.5.2.2.1)

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์การใช้เสียงแปรของสระประสมสองเสียงทั้ง 3 หน่วยเสียงในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ได้แก่ หน่วยเสียงสระ /io/ /uo/ และ /aə/ ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า หน่วยเสียงสระ /aə/ อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในขนาดอันใกล้กัน ส่วนหน่วยเสียงสระ /io/ และ /uo/ อาจใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลง หรืออาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเลยก็ได้ เนื่องจากการใช้เสียงสระที่เป็นเสียงแปรของสระทั้ง 2 หน่วยเสียงดังกล่าวปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำ และส่วนใหญ่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 เท่านั้น อย่างไรก็ตามการแปรและการเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) นับว่าเป็นอีกประเด็นที่น่าสนใจและน่ามีการศึกษาวิจัยต่อไป

6.5.2.3 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาลาว

ระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวมีวรรณยุกต์ทั้งสิ้น 5 หน่วยเสียง วรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีลักษณะดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 6.5.1.3 และได้นำมาสรุปไว้อีกครั้งในที่นี้ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/	ปรากฏในช่อง A1
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/	ปรากฏในช่อง A234
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำ-ตก /21/	ปรากฏในช่อง B1234
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44 [?] /, /44/	ปรากฏในช่อง C1 (/44 [?] /), DL123 (/44/) และ DS4 (/44/)
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงกลาง-ขึ้น (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /35 [?] /, /35/	ปรากฏในช่อง C234 (/35 [?] /), DL4 (/35/) และ DS123 (/35/)

ผลการศึกษาวิจัยการใช้วรรณยุกต์ในภาษาลาวแสดงให้เห็นว่า มีวรรณยุกต์ 2 หน่วยเสียงที่ผู้พูดภาษาลาวบางคนออกเสียงโดยมีเสียงแปรด้วย ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 2 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

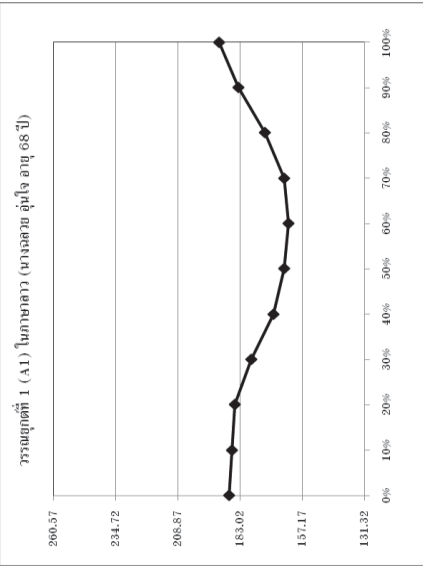
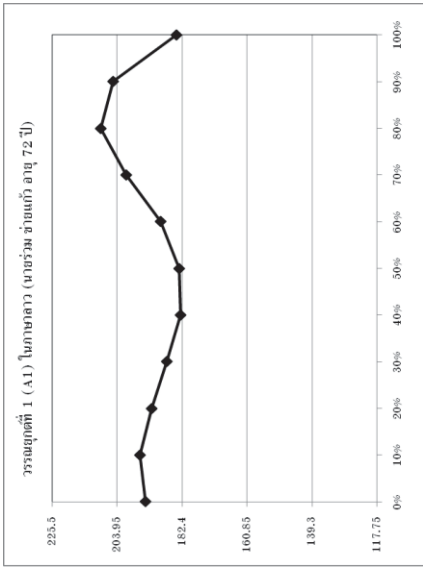
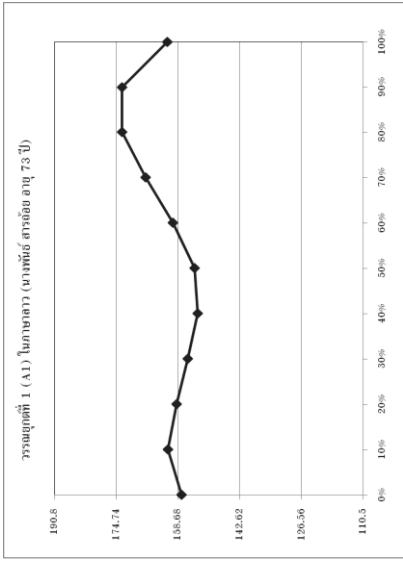
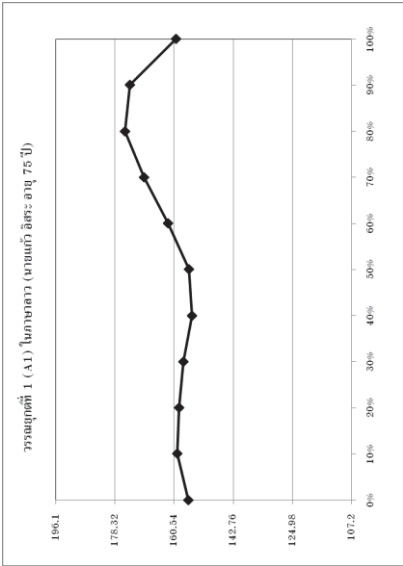
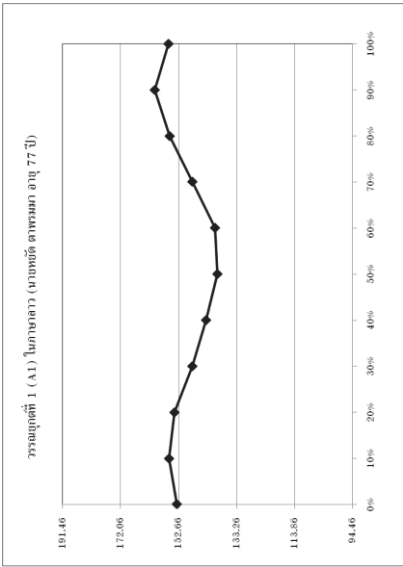
6.5.2.3.1 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/

วรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เป็นวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 เช่น คำว่า “หู” “ขา” “หัว” “สอง” ฯลฯ มีการแปรระหว่างวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] และวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] (หรือ [35] แต่ในที่นี้จะใช้วรรณยุกต์ [34] เป็นตัวแทนเสียงแปรดังกล่าว) ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tonal simplification) ซึ่งได้แก่การออกเสียงวรรณยุกต์ที่มีลักษณะซับซ้อนคือวรรณยุกต์เสียงตก-ขึ้น [434] เป็นวรรณยุกต์เสียงขึ้น [34] ซึ่งมีลักษณะที่ซับซ้อนน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากในภาษาคำเมืองที่พูดในอำเภอเวียงสา รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน ไม่มีภาษาใดที่ใช้เสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [34] ในคำศัพท์ที่ปรากฏในช่อง A1 ดังนั้นการแปรของเสียงวรรณยุกต์ [434] ในภาษาลาวจึงน่าจะเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา

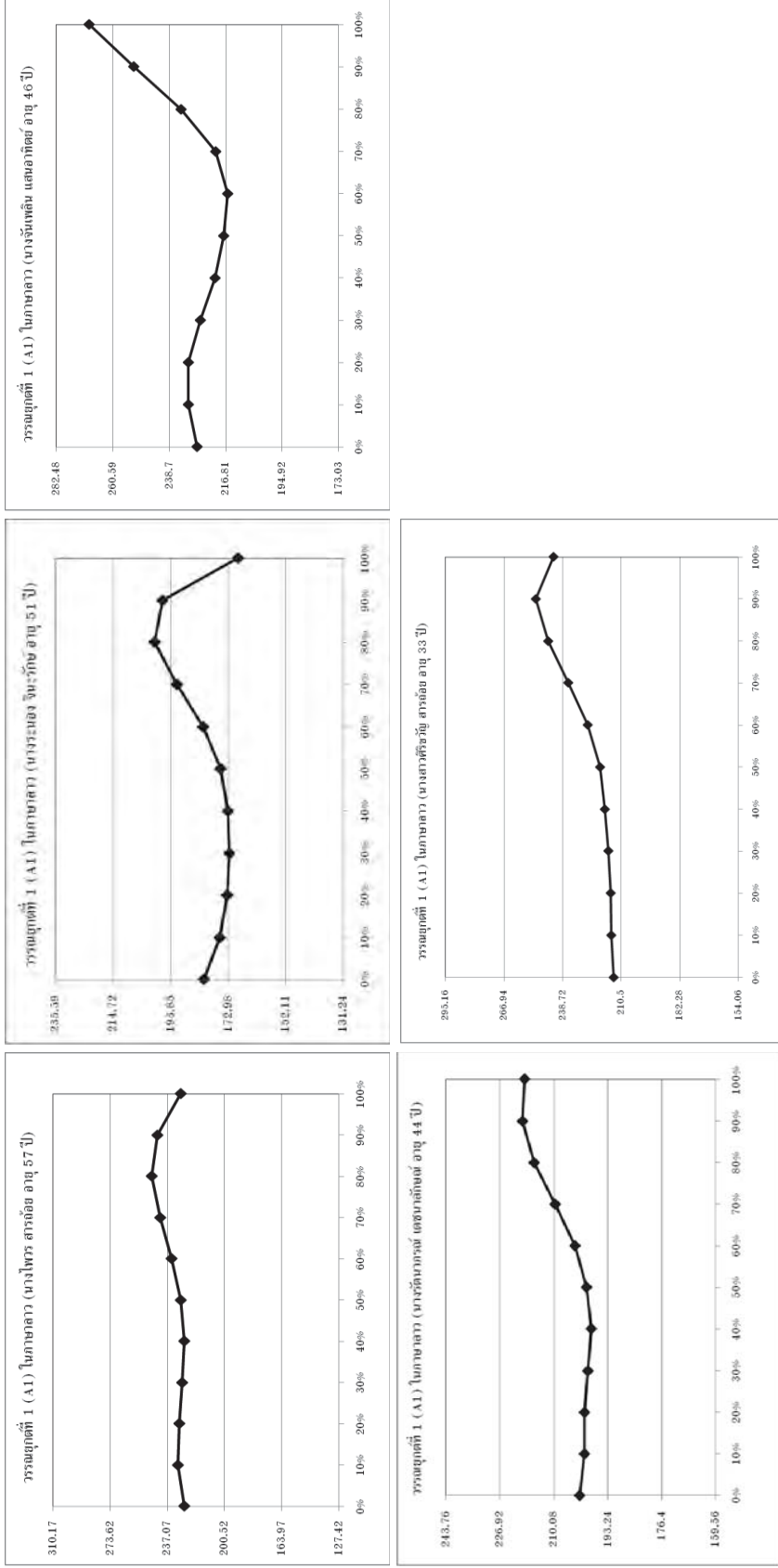
เอง ไม่ใช่ปัจจัยภายนอกหรือการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ๆ แต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมีผู้บอกภาษาบางคนที่ออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ในระดับเสียงที่ต่ำลงเป็นเสียงกลาง-ตก-ขึ้น [323] ซึ่งในที่นี้จัดให้เป็นการออกเสียงเฉพาะบุคคล (idiolect) และไม่ได้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอกแต่อย่างใด

ตัวอย่างกราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก-ขึ้น [434] และเสียงกลาง-ขึ้น [34] ในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงไว้ในภาพที่ 161 ต่อไปนี้

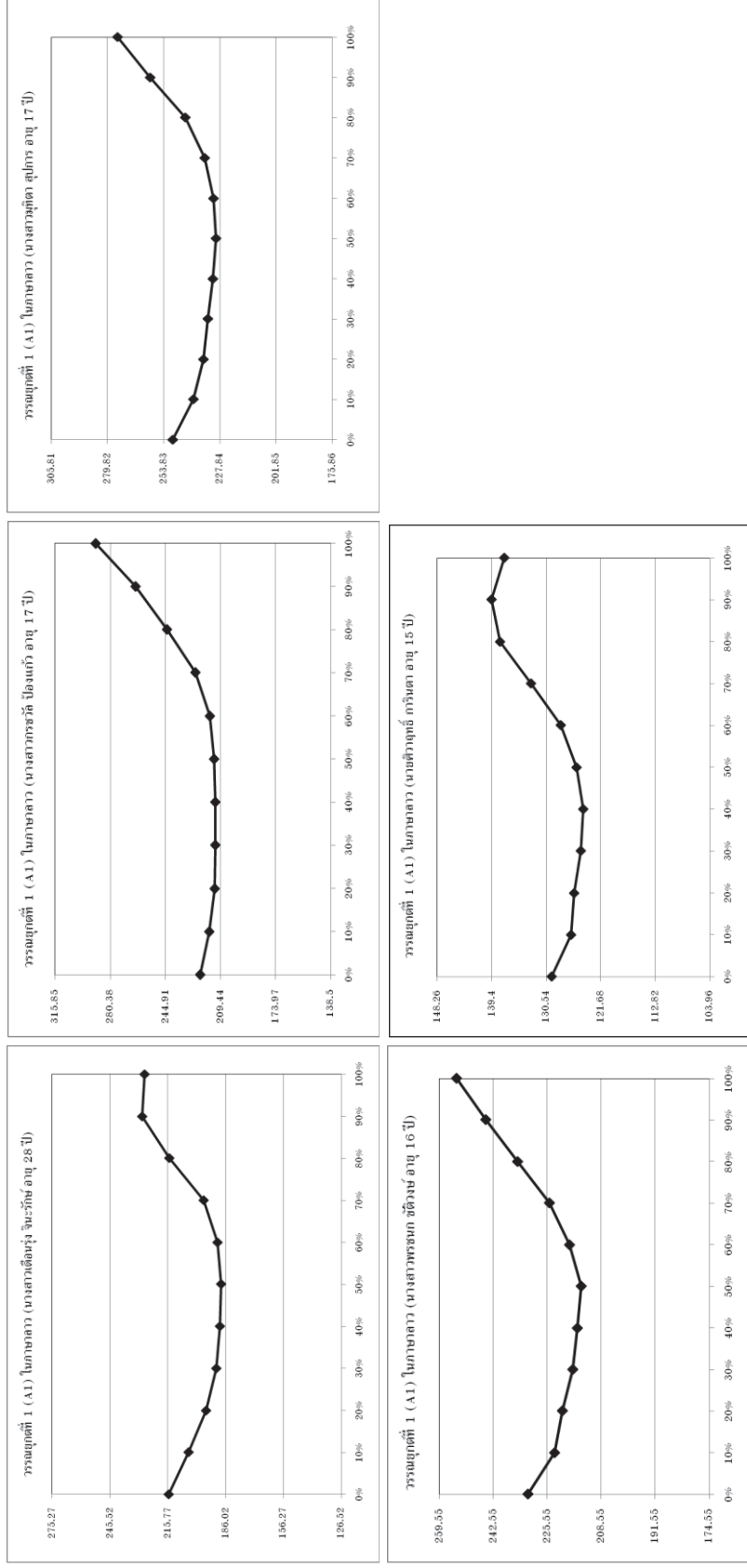
ลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 1 (A1) ของผู้พูดภาษารู้อยู่ที่ 1

ลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 1 (A1) ของผู้พูดภาษารุ่นอายุที่ 2

สัมภาษณ์ของบรรณกฤตที่ 1 (A1) ของผู้พูดภาษารุ่นอายุที่ 3

ภาพที่ 161 กราฟเส้นแสดงสัมพันธภาพของบรรณกฤตที่เสียสูง-ตก-ขึ้น [434] และเสียกลาง-ขึ้น [34] ในภาษาลาว

ตารางที่ 259 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลาวออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ตัวอย่างคำศัพท์ที่นำมาเสนอในที่นี้บางส่วนเป็นตัวอย่างเพิ่มเติมจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระ คำศัพท์บางคำอาจเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งได้นำมาแสดงไว้ในที่นี้ด้วย เนื่องจากคำศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นการแปรของวรรณยุกต์ในลักษณะเดียวกัน

ตารางที่ 259 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ในภาษาลาว

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
1. หู	hu: ⁴³⁴ , hu: ³⁴	hu: ³⁴	hu: ³⁴
2. ชา	kha: ⁴³⁴ , kha: ³⁴	kha: ³⁴ , xa: ³⁴	kha: ³⁴ , xa: ³⁴
3. หัว	huo ⁴³⁴ , huo ³⁴	huo ³⁴	huo ³⁴
4. สอง	so: ⁴³⁴ , so: ³⁴	so: ³⁴	so: ³⁴
5. ขวา	khwa: ⁴³⁴ , khwa: ³⁴	khwa: ³⁴ , xwa: ³⁴	khwa: ³⁴ , xwa: ³⁴
6. ผม	phom ⁴³⁴ , phom ³⁴	phom ³⁴	phom ³⁴
7. ไฝ	fay ⁴³⁴ , fay ³⁴	fay ³⁴	fay ³⁴
201. ชาย	khay ⁴³⁴	khay ³⁴ , xay ³⁴	khay ³⁴ , xay ³⁴
343. เลือ	siə ⁴³⁴	siə ³⁴	siə ³⁴
434. หวง	huəŋ ⁴³⁴	huəŋ ³⁴	huəŋ ³⁴

ตารางที่ 259 แสดงให้เห็นว่า การใช้วรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นวรรณยุกต์เดิมในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงคำศัพท์ต่าง ๆ ที่อยู่ในช่อง A1 ด้วยวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] (หรือ [35]) เท่านั้น นอกจากนี้ระหว่างการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในภาษาลาว ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า วรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] ในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนจะปรากฏเมื่อผู้พูดออกเสียงคำแบบไม่เน้นย้ำ แต่เมื่อผู้พูดออกเสียงคำแบบเน้นย้ำ วรรณยุกต์ของคำนั้น ๆ จะเป็นเสียงวรรณยุกต์เดิมคือเสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] กรณีดังกล่าวมีลักษณะเดียวกันกับการออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่นำเสนอในหัวข้อ 6.4.2.3.1 ส่วนในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3 ทุกคนล้วนออกเสียงคำศัพท์ในช่อง A1 ด้วยวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] (หรือ [35]) ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียงคำแบบเน้นย้ำหรือไม่เน้นย้ำก็ตาม

จากการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ในภาษาลาวและพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคน รวมทั้งผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ทุกคนออกเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก [34] สลับกับเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก-ขึ้น [434] รวมทั้งการที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงคำในช่อง A1 ด้วยวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] แทนวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] ไปโดยปริยาย ทำให้

สันนิษฐานได้ว่า วรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาลาวอาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน นั่นคือ การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นหรือมีสัทลักษณะที่ซับซ้อนน้อยลงดังกล่าวนั้นมาแล้ว นอกจากนี้ยังสันนิษฐานได้ว่า มีความเป็นไปได้ค่อนข้างมากที่ในอนาคต วรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ที่เคยปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 อาจสูญไปจากภาษาลาว และมีวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น /34/ เข้ามาแทนที่ในที่สุด

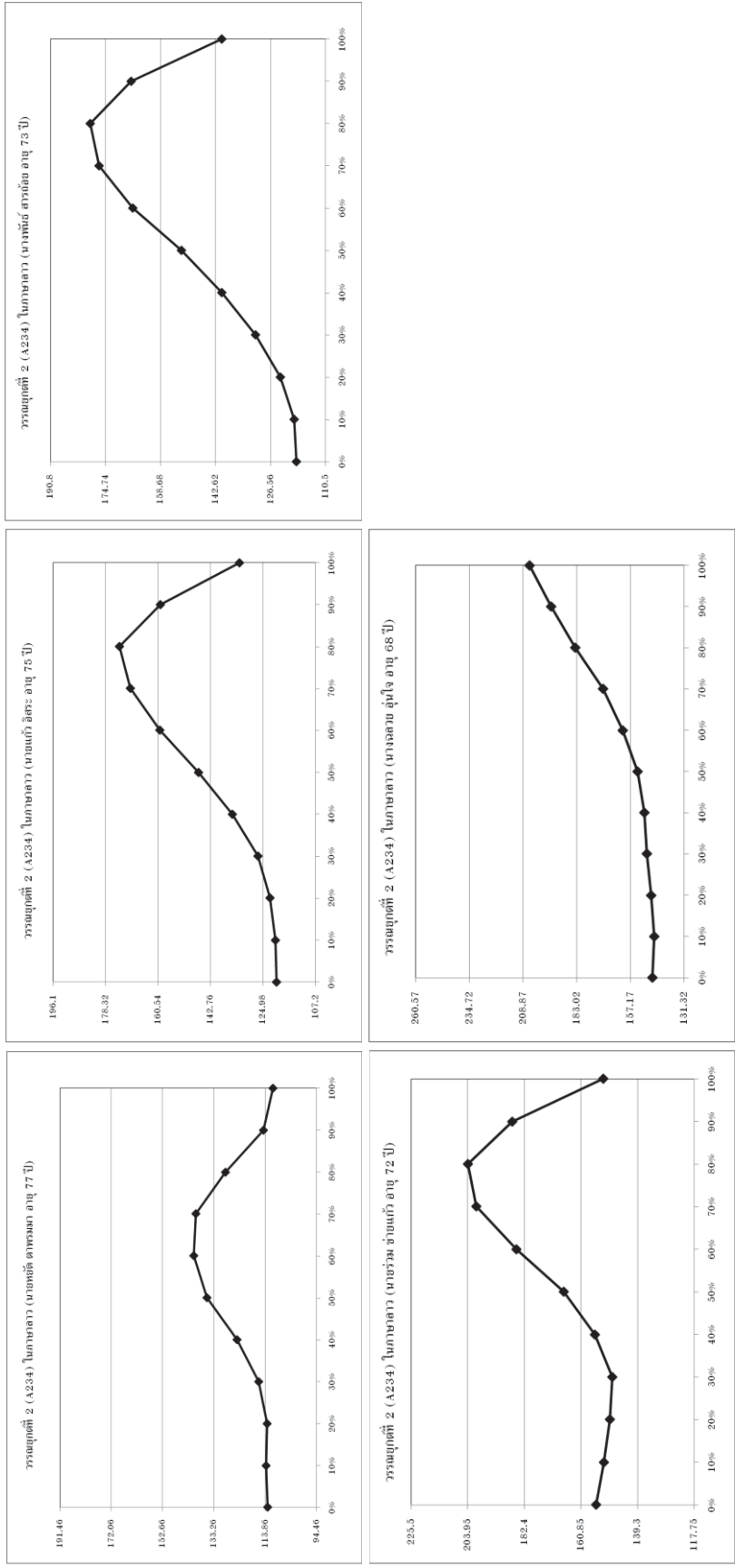
6.5.2.3.2 การแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/

วรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 เช่น คำว่า “ปู” “ตา” “กิน” “กา” ฯลฯ คำศัพท์ในช่อง A3 เช่น คำว่า “บิน” “แดง” “บาน” “ดาว” ฯลฯ และคำศัพท์ที่ปรากฏในช่อง A4 เช่น คำว่า “มือ” “ควาย” “นา” “งู” ฯลฯ ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้พบว่า มีเพียงผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่ และรุ่นอายุที่ 2 บางคนที่ยังออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] และมี ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนออกเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] และเสียงต่ำ-ขึ้น [23] ในขณะที่ผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 3 ทุกคนออกเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] เท่านั้น

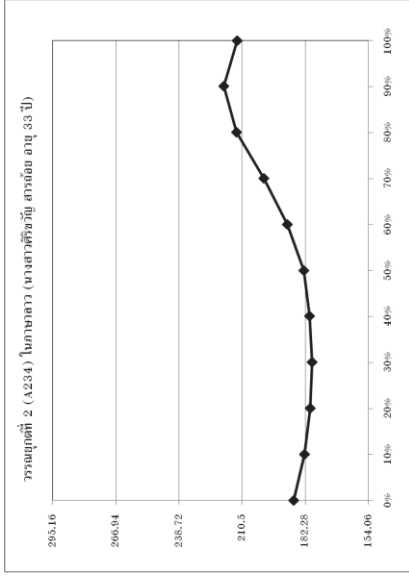
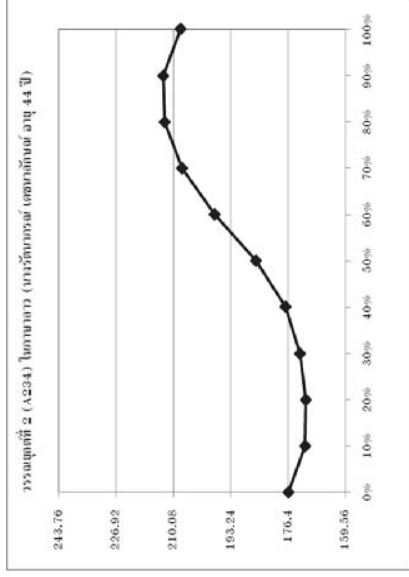
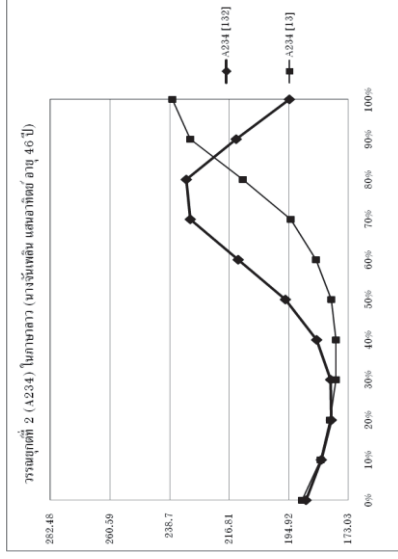
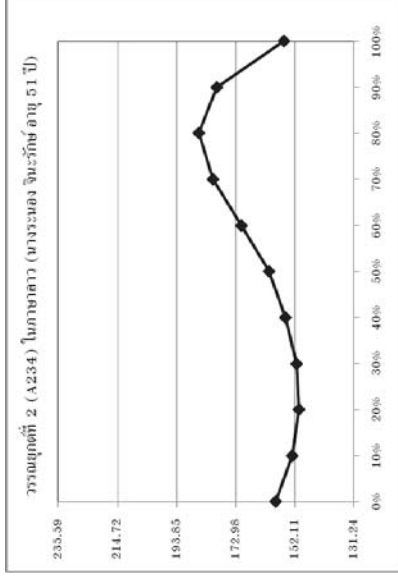
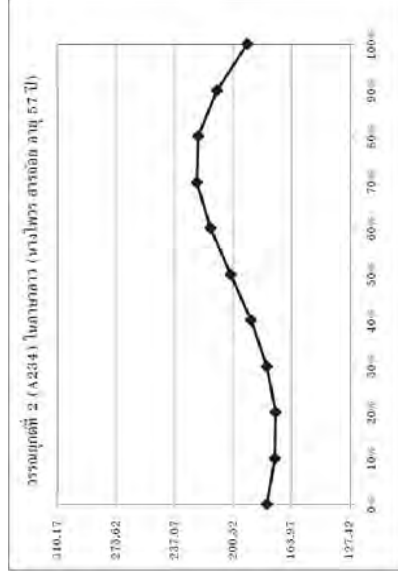
ในงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ดังกล่าวเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในตัวภาษาเองเช่นเดียวกับการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ที่กล่าวในข้างต้น นั่นคือ เป็นลักษณะของการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นหรือมีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลง นอกจากนี้ระหว่างการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนออกเสียงคำศัพท์ที่มีวรรณยุกต์ที่ 2 ด้วยวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] สลับกับวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] เมื่อผู้วิจัยถามคำถามให้ผู้พูดออกเสียงคำศัพท์นั้น ๆ การออกเสียงในรอบแรกส่วนใหญ่ผู้พูดมักออกเสียงคำด้วยวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] และเมื่อผู้วิจัยถามซ้ำอีกครั้ง การออกเสียงรอบต่อไป ผู้พูดอาจออกเสียงด้วยวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] ตามเดิม (หรือบางคนออกเสียงเป็นวรรณยุกต์ [142], [152], [242] แต่ในที่นี้เลือกวรรณยุกต์ [232] เป็นตัวแทน) นอกจากนี้ยังมีผู้บอกภาษาบางคนออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] (หรือบางคนออกเสียงเป็นวรรณยุกต์ [13] และ [214] แต่ในที่นี้เลือกวรรณยุกต์ [23] เป็นตัวแทนเสียงแปรดังกล่าว) ดังนั้นจึงสรุปว่า วรรณยุกต์ที่ 2 เป็นอีกวรรณยุกต์หนึ่งที่มีการแปรเกิดขึ้นในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

ตัวอย่างกราฟเส้นแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] และเสียงต่ำ-ขึ้น [23] ในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงไว้ในภาพที่ 162 ต่อไปนี้

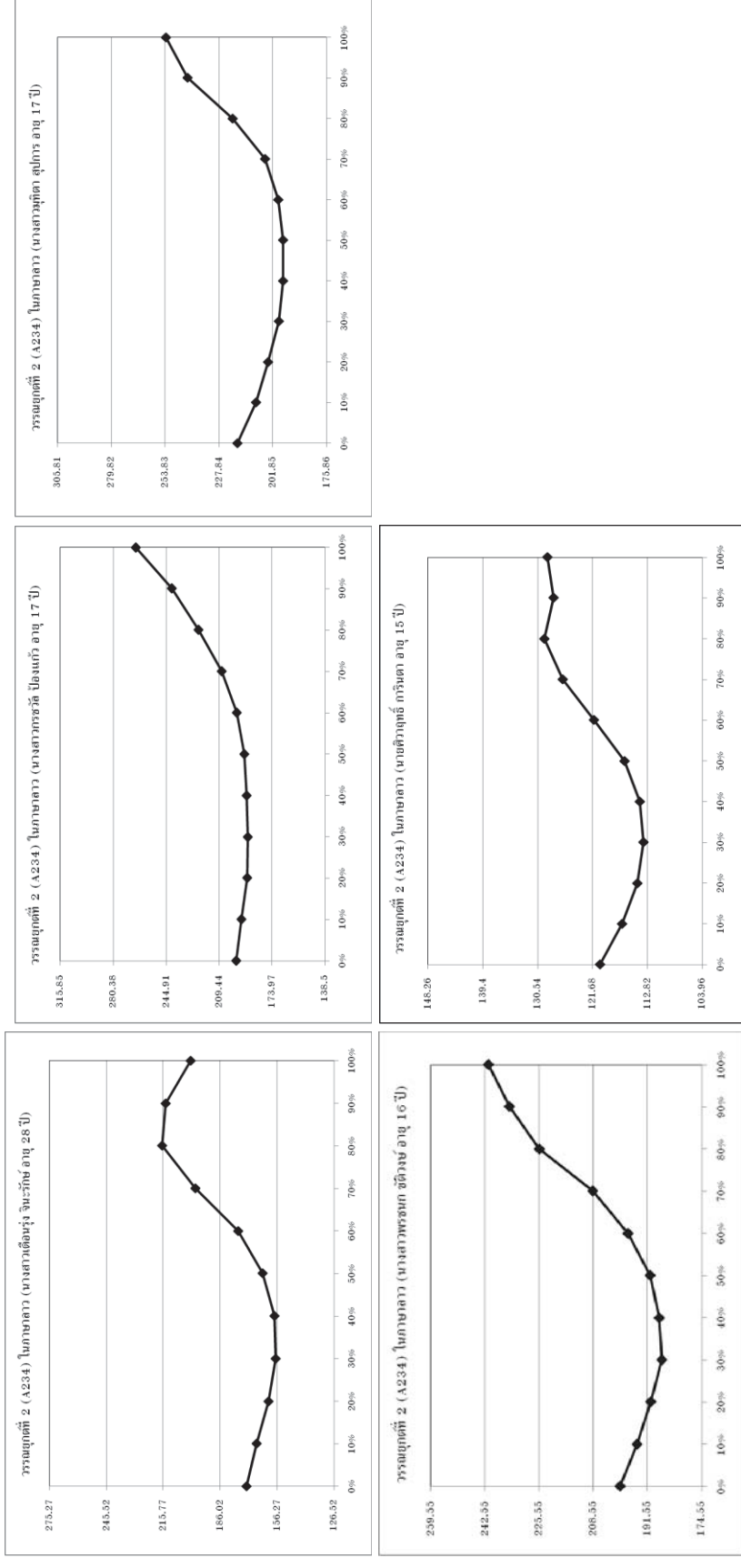
ลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 2 (A234) ของผู้พัฒนาารุ่นอายุที่ 1

สัณฐานของวรรณยุกต์ที่ 2 (A234) ของผู้พูดภาษารุ่นอายุที่ 2

สัมพันธภาพของวรรณยุกต์ที่ 2 (A234) ของผู้พูดภาษารุ่นอายุที่ 3

ภาพที่ 162 กราฟเส้นแสดงสัมพันธภาพของวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] และเสียงต่ำ-ขึ้น [23] ในภาษาลาว

ตารางที่ 260 ต่อไปนี้แสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดภาษาลาวออกเสียงโดยมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 ซึ่งปรากฏในช่อง A2 A3 และ A4 โดยในที่นี้ได้เลือกแสดงวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] เป็นวรรณยุกต์เดิม และวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] เป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในตัวภาษาเองดังกล่าวมาแล้ว

ตารางที่ 260 ตัวอย่างการใช้เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาลาว

ความหมาย \ รุ่นอายุ	รุ่นอายุที่ 1	รุ่นอายุที่ 2	รุ่นอายุที่ 3
8. ปู (A2)	pu: ²³² , pu: ²³	pu: ²³² , pu: ²³	pu: ²³
9. ตา (A2)	ta: ²³² , ta: ²³	ta: ²³² , ta: ²³	ta: ²³
10. กิน (A2)	kin ²³² , kin ²³	kin ²³² , kin ²³	kin ²³
11. กา (A2)	ka: ²³² , ka: ²³	ka: ²³² , ka: ²³	ka: ²³
12. เกลือ (A2)	kie ²³² , kie ²³	kie ²³² , kie ²³	kie ²³
13. จม (A2)	com ²³² , com ²³	com ²³² , com ²³	com ²³
14. เตี้ย (A2)	tiəŋ ²³² , tiəŋ ²³	tiəŋ ²³² , tiəŋ ²³	tiəŋ ²³
15. บิน (A3)	bin ²³² , bin ²³	bin ²³² , bin ²³	bin ²³
16. แดง (A3)	de:ŋ ²³² , de:ŋ ²³	de:ŋ ²³² , de:ŋ ²³	de:ŋ ²³
17. บาน (A3)	ba:n ²³² , ba:n ²³	ba:n ²³² , ba:n ²³	ba:n ²³
18. ดา (A3)	da:w ²³² , da:w ²³	da:w ²³² , da:w ²³	da:w ²³
19. ดิน (A3)	din ²³² , din ²³	din ²³² , din ²³	din ²³
20. บัว (A3)	buə ²³	buə ²³² , buə ²³	buə ²³
21. อา (A3)	ʔa:w ²³² , ʔa:w ²³ , ʔa: ²³² , ʔa: ²³	ʔa:w ²³ , ʔa: ²³	ʔa:w ²³ , ʔa: ²³
22. มือ (A4)	mi: ²³² , mi: ²³	mi: ²³	mi: ²³
23. ควาย (A4)	khway ²³² , khway ²³	khway ²³ , xway ²³	khway ²³ , xway ²³
24. นา (A4)	na: ²³	na: ²³	na: ²³
25. งู (A4)	ŋu: ²³² , ŋu: ²³	ŋu: ²³	ŋu: ²³
26. ควั่น (A4)	khwan ²³	khwan ²³ , khuən ²³ , xwan ²³	khwan ²³ , xwan ²³
27. ยาว (A4)	ɲa:w ²³² , ɲa:w ²³	ɲa:w ²³	ɲa:w ²³
28. พาย (A4)	fa:y ²³² , fa:y ²³	fa:y ²³ , pha:y ²³	fa:y ²³ , pha:y ²³

วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 A3 และ A4 ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เดิมในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ยังคงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่เกิดจากการออกเสียง

วรรณยุกต์ให้มีสัญลักษณ์ง่ายขึ้นเท่านั้น ตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 260 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ออกเสียงคำศัพท์ในช่อง A2 A3 และ A4 โดยมีการแปรระหว่างเสียงวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] และเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23]

จากผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ สรุปได้ว่า ภาษาลาวที่พูดในหมู่บ้านน้ำบัวมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] และผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] เท่านั้นทำให้สันนิษฐานได้ว่าวรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาลาวอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้

6.6 สรุป

การศึกษาการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอนาน้อย) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอนาน้อย) ภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอนาน้อย) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอนาน้อย) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี โดยใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจำนวน 2 ชุด ได้แก่ รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ (จำนวน 1,024 คำ) และรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ (จำนวน 240 คำ) ซึ่งประกอบด้วยรายการคำ 2 ชุด คือ รายการคำที่ดัดแปลงจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เกดนี (Gedney, 1972) และรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set) รวมทั้งการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากถ้อยคำต่อเนื่องเพื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ช่วยยืนยันผลการวิเคราะห์การแปรของเสียงวรรณยุกต์จากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 2 ชุดดังกล่าว

การวิเคราะห์การแปรของเสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร รวมทั้งเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมาเท่าที่จะสามารถสืบค้นได้ เพื่อศึกษาและสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของความเหมือนและความแตกต่างของการใช้เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ยังใช้เกณฑ์ลักษณะทางเสียงในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่นักภาษาศาสตร์ภาษาไทยเปรียบเทียบเคยสืบสร้างไว้มาเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาด้วย ส่วนการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์นั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ด้วยการฟัง และตรวจสอบความถูกต้องของการฟังด้วยการใช้โปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT และแปลงผลการวิเคราะห์ให้เป็นกราฟเส้นด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2007 ส่วนการวิเคราะห์และตีความการแปรของวรรณยุกต์มีวิธีการคือ หากผู้พูดภาษาไทยถิ่นออกเสียงคำในรายการคำที่ใช้ทดสอบด้วยวรรณยุกต์มากกว่า 1 เสียงและตรวจสอบแล้วพบว่า เป็นการออกเสียงที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่ความผิดพลาด ก็จะตัดสินให้วรรณยุกต์นั้น มีการแปร

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ปรากฏบางหน่วยเสียง เมื่อพิจารณาในภาพรวม อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการแปรมักเป็นเสียงพยัญชนะและสระที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการแปรของพยัญชนะ /p-, t-, c-, k-/ ซึ่งมีเสียงแปรส่วนหนึ่งที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [ph-, th-, ch-, kh-] ส่วนภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) นั้นมีการแปรของพยัญชนะ /ph-, th-, s-, kh-/ ซึ่งมีเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรส่วนหนึ่งที่ยืมจากภาษาคำเมือง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [p-, t-, c-, k-] เป็นต้น

เมื่อพิจารณาการแปรของเสียงสระในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในภาพรวม อาจกล่าวได้ว่า เสียงสระที่มีการแปรมักเป็นเสียงสระที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือใช้แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับการแปรของเสียงพยัญชนะ ตัวอย่างเช่น ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการแปรของสระ /io/ และสระ /uo/ และมีสระที่เป็นเสียงแปรส่วนหนึ่งที่ยืมจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ เสียงสระ [ə] และ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ และสระ [o] และ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ อย่างไรก็ตาม แม้ภาษาลื้อและภาษาซิ่นจะมีหน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทถิ่นอื่น ๆ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานที่มีหน่วยเสียงสระ /io, iə, uo/ ตามลำดับ แต่ทั้งภาษาลื้อและภาษาซิ่นยังคงมีสระทั้ง 3 หน่วยเสียงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างมาก ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงสรุปได้ว่า ภาษาลื้อและภาษาซิ่นไม่มีการแปรของหน่วยเสียงสระ /io, iə, uo/ แต่หน่วยเสียงสระทั้งในภาษาลื้อและภาษาซิ่นที่มีการแปรปรากฏให้เห็นชัดเจน ได้แก่ หน่วยเสียงสระ /i/ และ /u/ ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) โดยสระทั้งสองหน่วยเสียงมีเสียงสระที่เป็นเสียงแปร ได้แก่ เสียงสระ [e] และ [o] ตามลำดับซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงสระที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

ส่วนการแปรของเสียงสระในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน ได้แก่ การแปรของหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ai ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) ซึ่งหากเทียบกับการสะกดคำในภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ คำที่สะกดด้วยสระ ไ- ซึ่งภาษาไทยมาตรฐานใช้หน่วยเสียง /ay/ เช่นเดียวกับภาษาคำเมือง แต่ในภาษาพวนและภาษาลาวจะมีหน่วยเสียงสระที่ต่างออกไป นั่นคือ ภาษาพวนมีหน่วยเสียงสระ /ə:/ และภาษาลาวมีหน่วยเสียงสระ /aə/ ซึ่งต่างก็มีเสียงแปรคือ เสียงสระ [ay] ที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

สำหรับการแปรของเสียงวรรณยุกต์นั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการแปรของวรรณยุกต์เพียงบางหน่วยเสียง และเมื่อพิจารณาในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีการแปรเกิดขึ้นมักเป็นวรรณยุกต์ที่ 1 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 (หรือ A2 ในบางภาษา เช่น ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง): วรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ มีการแปรระหว่างวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35]
- ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว): วรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ ในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนมีการแปรระหว่างวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] และเสียงต่ำ-ขึ้น [24]
- ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง): ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ โดยมีการแปรระหว่างวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] และวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] เหมือนในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)
- ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล): วรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ มีการแปรระหว่างวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น [23] และวรรณยุกต์ต่ำ-ตก [21]
- ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว): วรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ มีการแปรระหว่างวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] และวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] นอกจากนี้ยังมีการแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 ซึ่งเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ โดยมีการแปรระหว่างวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] และวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23]

ในแง่ของปัจจัยที่มีผลต่อการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะและสระเป็นปัจจัยภายนอก นั่นคือการที่ภาษาไทถิ่นภาษาต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนการแปรของวรรณยุกต์นั้นมีการแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในหรือการแปรที่เกิดขึ้นภายในตัวภาษาเอง โดยเฉพาะการที่ผู้พูดออกเสียงวรรณยุกต์ให้มีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลง เช่น การออกเสียงวรรณยุกต์ตก-ขึ้น หรือวรรณยุกต์ขึ้น-ตก เป็นวรรณยุกต์ขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้การแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นบางภาษายังเกิดจากปัจจัยภายนอกด้วย ได้แก่ การได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ และเมื่อพิจารณาการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละรุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า เนื่องจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 สามารถพูดภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ทั้ง 2 ภาษาดังกล่าวมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นส่วนใหญ่มักมีความสามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง เนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้พูดกับครูและเพื่อน และใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนในชั้นเรียน ดังนั้นโอกาสที่การใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานจึงมีมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ไปโดยปริยาย

บทที่ 7

การเปรียบเทียบการแปรทางเสียงและ ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น

การศึกษาการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในบริเวณต่าง ๆ ของจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา) โดยมีข้อมูลจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจำนวน 2 ชุด ได้แก่ รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ (จำนวน 1,024 คำ) และรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ (จำนวน 240 คำ) ซึ่งประกอบด้วยรายการคำ 2 ชุด คือ รายการคำที่ดัดแปลงจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1972) และรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set) รวมทั้งมีข้อมูลวรรณยุกต์จากถ้อยคำต่อเนื่องที่ใช้ยืนยันผลการวิเคราะห์การแปรของเสียงวรรณยุกต์จากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 2 ชุด

ผลการวิจัยที่นำเสนอในบทที่ 6 ประกอบด้วย เนื้อหาเกี่ยวกับการแปรทางเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาซึ่งนำเสนอในหัวข้อที่ 6.1-6.5 เนื้อหาในแต่ละหัวข้อแบ่งเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ คือ ตอนที่ 1 ระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาซิ่น ภาษาพวน และภาษาลาว (นำเสนอในหัวข้อ 6.1.1, 6.2.1, 6.3.1, 6.4.1 และ 6.5.1 ตามลำดับ) ซึ่งประกอบด้วยระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ส่วนเนื้อหาตอนที่ 2 นำเสนอเกี่ยวกับการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาซิ่น ภาษาพวน และภาษาลาว (นำเสนอในหัวข้อ 6.1.2, 6.2.2, 6.3.2, 6.4.2 และ 6.5.2 ตามลำดับ) ซึ่งได้นำเสนอเกี่ยวกับการแปรทางเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา

สำหรับเนื้อหาในบทที่ 7 นี้จะเป็นการนำผลการวิจัยทั้ง 2 ตอนดังกล่าวมาสรุปเพื่อให้เห็นภาพรวมของการเปรียบเทียบการใช้เสียงแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อที่ 7.1 รวมทั้งการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อที่ 7.2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1 การเปรียบเทียบการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ผลการวิเคราะห์การแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นลักษณะร่วมกันของการแปรทางเสียงที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยเฉพาะการแปรทางเสียงพยัญชนะและสระนั้นมักปรากฏกับพยัญชนะและสระที่ภาษาไทยถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างกัน หรือใช้แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ความแตกต่างกันของระบบเสียงในภาษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการแปรทางเสียงในภาษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เมื่อภาษามีการ

ใช้หน่วยเสียงใดแตกต่างกัน แนวโน้มที่หน่วยเสียงที่แตกต่างกันนั้นจะมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาย่อมมีมากกว่าการที่ภาษาแต่ละภาษามีหน่วยเสียงเหมือนกัน

เมื่อพิจารณาการแปรทางเสียงที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) สามารถสรุปหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่มีเสียงแปรปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้ดังตารางที่ 261 ต่อไปนี้

ตารางที่ 261 สรุปหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่มีเสียงแปรในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ภาษา	หน่วยเสียงและเสียงแปร					
	พยัญชนะ	เสียงแปร	สระ	เสียงแปร	วรรณยุกต์	เสียงแปร
คำเมือง	/p-/	[p-], [ph-]	/ie/	[ie], [iə], [e], [e:]	1. /23/	[23], [35]
	/t-/	[t-], [th-]	/ie/	[iə], [ie], [ə], [ə:]	4. /31/	[31], [31 [?]]
	/c-/	[c-], [ch-], [s-]	/uə/	[uə], [o:], [o]		
	/k-/	[k-], [kh-], [x-]				
	/kh-/	[kh-], [x-]				
	/h-/	[h-], [l-]				
	CC	CC, C				
ลื้อ	/p-/	[p-], [ph-]	/e:/	[e:], [e], [iə]	1. /35/	[35], [24]
	/t-/	[t-], [th-]	/ə:/	[ə:], [iə]	4. /33/	[33], [31]
	/c-/	[c-], [ch-], [s-]	/o:/	[o:], [uə]		
	/k-/	[k-], [kh-], [x-]	/i/	[i], [e]		
	/h-/	[h-], [l-]	/u/	[u], [o]		
ขึ้น	/p-/	[p-], [ph-]	/e:/	[e:], [e], [iə]	1. /23/	[23], [35]
	/t-/	[t-], [th-], [t-]	/ə:/	[ə:], [iə]		
	/c-/	[c-], [ch-], [s-]	/o:/	[o:], [o], [uə]		
	/k-/	[k-], [kh-], [x-]	/i/	[i], [e]		
	/h-/	[h-], [l-]	/u/	[u], [o]		

ภาษา	หน่วยเสียงและเสียงแปร					
	พยัญชนะ	เสียงแปร	สระ	เสียงแปร	วรรณยุกต์	เสียงแปร
พวน	/ph-/	[ph-], [p-]	/ie/	[ie], [iẽ], [e:]	1. /23/	[23], [21/22]
	/th-/	[th-], [t-]	/uo/	[uo], [o:], [o], [u:], [v:]	2. /35/	[35], [23]
	/s-/	[s-], [ch-], [c-]	/o:/	[o:], [ay]	4. /31/	[31], [33/322]
	/kh-/	[kh-], [k-], [x-]				
	/h-/ (< *r-)	[h-], [l-]				
	/h-/ (< *kh-)	[h-], [kh-], [x-]				
	/-ʔ/	[-ʔ], [-k]				
ลาว	/ph-/	[ph-], [p-], [h-]	/ie/	[ie], [iẽ], [e:]	1. /434/	[434], [34]
	/th-/	[th-], [t-], [h-]	/uo/	[uo], [o:], [o]	2. /232/	[232], [23]
	/s-/	[s-], [ch-], [c-]	/aə/	[aə], [ay]		
	/kh-/	[kh-], [k-], [x-]				
	/h-/	[h-], [l-]				

ตารางที่ 261 แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทถิ่นที่มีระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์คล้ายคลึงกัน¹⁶⁶ จะมีหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

- การแปรของพยัญชนะ /p-, t-, c-, k-/ ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน
- การแปรของพยัญชนะ /ph-, th-, s-, kh-/ ปรากฏในภาษาพวนและภาษาลาว
- การแปรของพยัญชนะ /h-/ ปรากฏทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว
- หน่วยเสียงสระ /e:, o:, o:, i, u/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนมีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน
- หน่วยเสียงสระ /uo/ ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน
- หน่วยเสียงสระ /ie/ ในภาษาคำเมือง และภาษาลาว มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน

¹⁶⁶ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในบทที่ 6

- หน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวน และหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน
- หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาคำเมืองและภาษาจีน มีเสียงแปรเหมือนกัน

เมื่อพิจารณาการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว อาจกล่าวได้ว่า จำนวนคำและร้อยละของการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ส่วนใหญ่ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีทิศทางไปในทางเดียวกัน ในที่นี้ได้นำข้อมูลเกี่ยวกับการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่นำเสนอไว้ในบทที่ 6 มาแนะนำเสนอไว้ในบทที่ 7 อีก โดยจะนำเสนอการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในหัวข้อที่ 7.1.1-7.1.3 ตามลำดับ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการเปรียบเทียบการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ระหว่างภาษาไทยถิ่นภาษาต่าง ๆ โดยในที่นี้จะนำเสนอการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์โดยจำแนกตามหมวดหมู่ของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยฟิง กวย ลี (Li, 1977) และแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973)

7.1.1 การเปรียบเทียบการแปรของพยัญชนะ

พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นที่มีเสียงแปรส่วนใหญ่มักเป็นพยัญชนะที่ภาษาถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างกันหรือแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานดังกล่าวนั้นในตอนต้น ในที่นี้จะนำเสนอการเปรียบเทียบการแปรของพยัญชนะที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) โดยแยกกล่าวตามหมวดหมู่ของพยัญชนะที่มีพัฒนาการจากพยัญชนะในภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมเสียงเดียวกัน การแปรของพยัญชนะแต่ละหมวดหมู่มีรายละเอียดดังนี้

7.1.1.1 การแปรของพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ (< *b-)

พยัญชนะริมฝีปาก เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /p-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน ส่วนพยัญชนะริมฝีปาก เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /ph-/ ปรากฏในภาษาพวน และภาษาลาว เหมือนกับภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งพยัญชนะ /p-/ และ /ph-/ ต่างก็มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *b- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977)

ผลการวิเคราะห์การแปรของพยัญชนะในภาษาถิ่นทั้ง 5 ภาษาแสดงให้เห็นว่า พยัญชนะต้น /p-/ ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียง [p-] และ [ph-] เช่นเดียวกับพยัญชนะต้น /ph-/ ปรากฏในภาษาพวน และภาษาลาวที่มีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียง [ph-] และ [p-] นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นว่า การปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะ

ต้น /p-/ และ /ph-/ ในภาษาไทยถิ่นแทบทุกภาษามีระดับใกล้เคียงกัน ยกเว้นภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่มีการปรากฏของเสียงแปรในระดับที่แตกต่างจากภาษาอื่น ๆ ค่อนข้างมาก

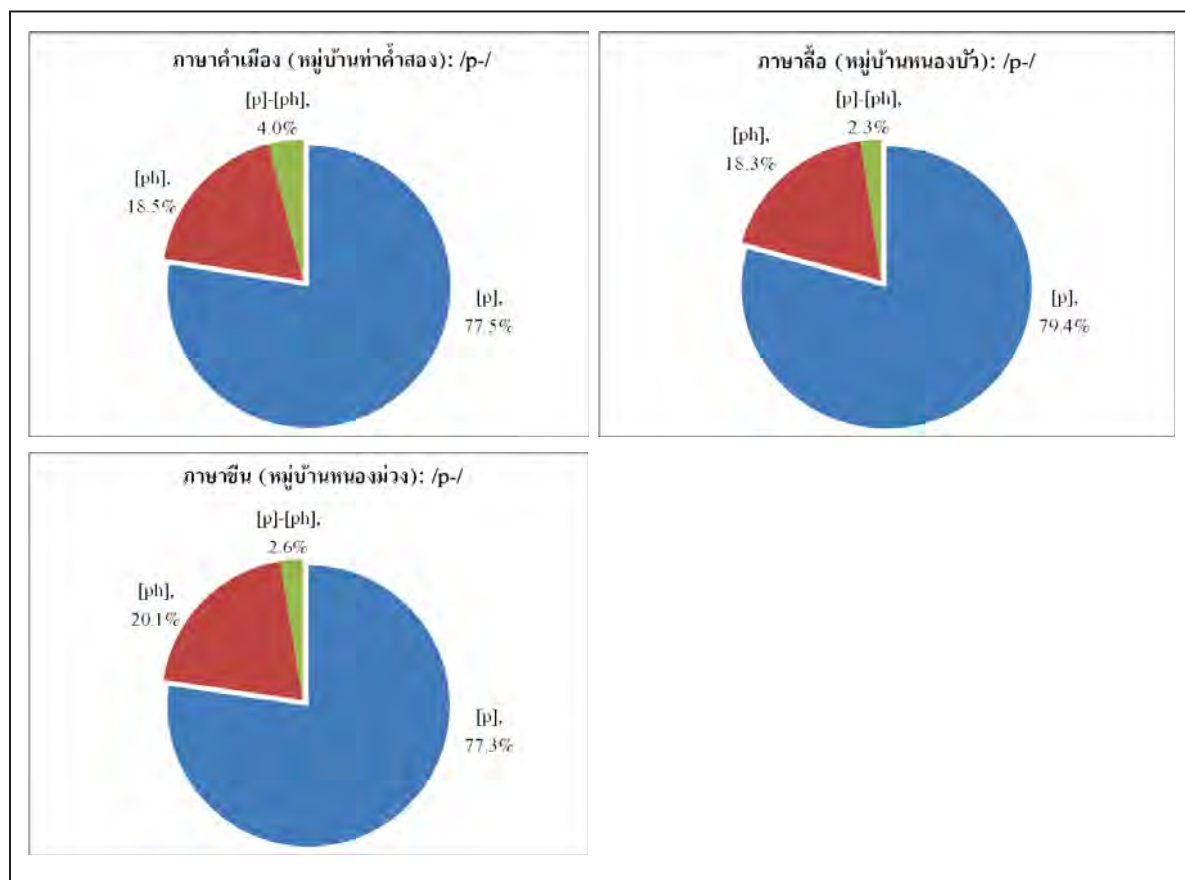
ตารางที่ 262 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 และได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 262 โดยในที่นี้ได้รวมเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาตั้งแต่ 10% ขึ้นไปและเป็นเสียงแปรที่ไม่ใช่เสียงเดิมในภาษา แต่เป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น หรืออาจเป็นการแปรที่เกิดขึ้นภายในตัวภาษาเอง เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยถิ่นในอนาคต

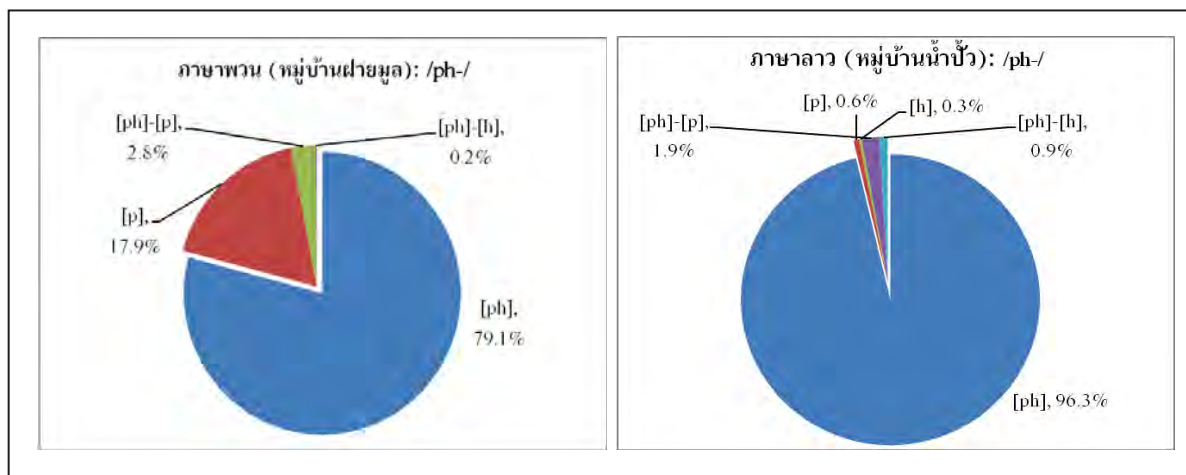
ตารางที่ 262 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ ในภาษาไทยถิ่น

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง /p-/	[p]	252	81.8	248	80.0	220	70.7	240	77.5
	[ph]	43	14.0	53	17.1	76	24.5	57	18.5
	[p], [ph]	13	4.2	9	2.9	15	4.8	12	4.0
	รวม	308	100	310	100	311	100	310	100
ลื้อ /p-/	[p]	255	86.2	243	76.9	232	75.3	243	79.4
	[ph]	38	12.8	63	19.9	68	22.1	56	18.3
	[p], [ph]	3	1.0	10	3.2	8	2.6	7	2.3
	รวม	296	100	316	100	308	100	307	100
ขีน /p-/	[p]	253	85.5	242	76.8	222	70.3	239	77.3
	[ph]	43	14.5	62	19.7	81	25.6	62	20.1
	[p], [ph]	0	0.0	11	3.5	13	4.1	8	2.6
	รวม	296	100	315	100	316	100	309	100
พวน /ph-/	[ph]	226	77.7	236	78.7	246	80.9	236	79.1
	[p]	60	20.6	51	17.0	49	16.1	53	17.9
	[ph], [p]	5	1.7	13	4.3	7	2.3	8	2.8
	[ph], [h]	0	0.0	0	0.0	2	0.7	1	0.2
	รวม	291	100	300	100	304	100	298	100

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
ลาว /ph-/	[ph]	318	98.2	313	97.8	291	93.0	307	96.3
	[p]	1	0.3	3	0.9	2	0.6	2	0.6
	[h]	0	0.0	0	0.0	3	1.0	1	0.3
	[ph], [p]	5	1.5	4	1.3	9	2.9	6	1.9
	[ph], [h]	0	0.0	0	0.0	8	2.5	3	0.9
	รวม	324	100	320	100	313	100	319	100

ภาพที่ 163 ต่อไปนี้เป็นกราฟแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

ภาพที่ 163 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ ในภาษาไทยถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น จะเห็นว่า การใช้เสียงแปรในภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละใกล้เคียงกัน สรุปได้ดังนี้

- เสียงพยัญชนะ [ph-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ ที่สันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนโดยเฉลี่ยในระดับที่ใกล้เคียงกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ภาษาจีน (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 62 คำ หรือคิดเป็น 20.1%) ภาษาคำเมือง (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 57 คำ หรือคิดเป็น 18.5%) และภาษาลื้อ (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 56 คำ หรือคิดเป็น 18.3%)
- เสียงพยัญชนะ [p-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /ph-/ ที่สันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาพวนและภาษาลาวโดยเฉลี่ยในระดับที่แตกต่างกันมาก กล่าวคือ ในภาษาพวนมีเสียงแปร [p-] ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 53 คำ หรือคิดเป็น 17.9% แต่ในภาษาลาวมีเสียงแปร [p-] ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 2 คำ หรือคิดเป็น 0.6% เท่านั้น

หากเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา จะเห็นได้ว่า ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิมคือ [p-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 77.3% รองลงมาคือ ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งมีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [ph-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 79.1% ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [p-] คิดเป็นร้อยละ 79.4% และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [ph-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 96.3%

เมื่อพิจารณาร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังมีพยัญชนะต้นเดิมในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจสรุปลำดับภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ จากมากที่สุดไปหาน้อย

ที่สุด คือ ภาษาคำเมืองและภาษาจีน ภาษาพวน ภาษาลื้อ และภาษาลาวตามลำดับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว ส่วนภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวมากที่สุด ได้แก่ ภาษาคำเมืองและภาษาจีน ซึ่งมีร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะเดิมเท่ากัน

7.1.1.2 การแปรของพยัญชนะต้น /t-/ และ /th-/ (< *d-)

พยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /t-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏใน ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน ส่วนพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /th-/ ปรากฏในภาษาพวน และภาษาลาว เหมือนกับภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งพยัญชนะ /t-/ และ /th-/ ต่างก็มี พัฒนาการมาจากพยัญชนะ *d- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977)

ผลการวิจัยพบว่า พยัญชนะต้น /t-/ ทั้งในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียง [t-] และ [th-] ในขณะที่ในภาษาจีนมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียง [t-] [th-] และ [t-] ส่วน พยัญชนะต้น /th-/ ในภาษาพวนมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียง [th-] และ [t-] และในภาษาลาวมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียง [th-] [t-] และ [h-] นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นว่า การปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ ในภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่มีระดับใกล้เคียงกัน ยกเว้นภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่มีการปรากฏของเสียงแปรในระดับที่ต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่นค่อนข้างมากซึ่ง สอดคล้องกับกรณีการแปรของพยัญชนะ /p-/ และ /ph-/ ที่กล่าวในข้างต้น

การเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /t-/ และ /th-/ ในภาษาไทยถิ่น แต่ละภาษาซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 263 โดยได้แรเงาเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาตั้งแต่ 10% ขึ้นไปและเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้น เนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น หรืออาจเป็นการแปรที่เกิดขึ้นภายในตัวภาษาเอง ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยถิ่นในอนาคต

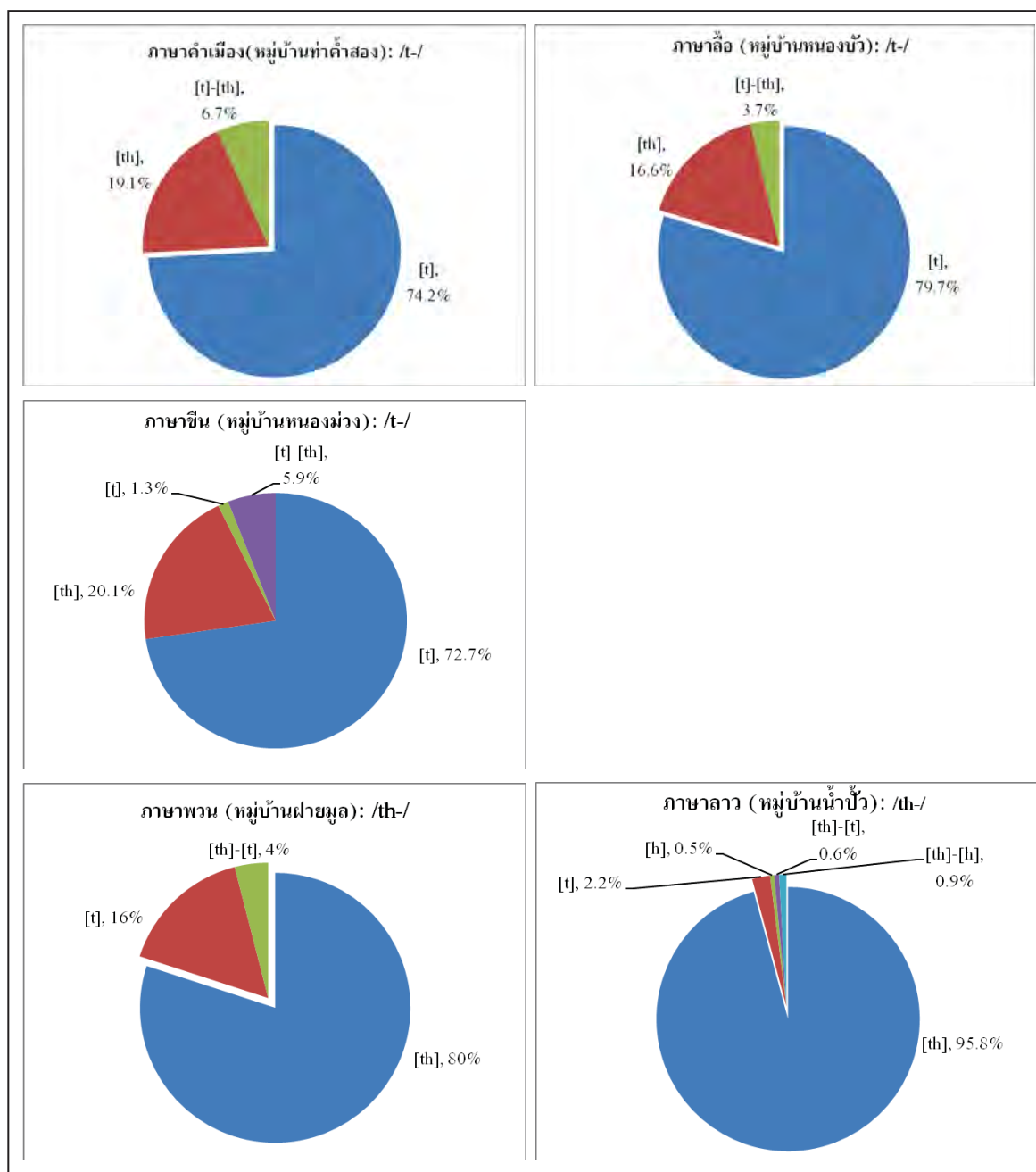
ตารางที่ 263 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ และ /th-/ ในภาษาไทยถิ่น

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง /t-/	[t]	257	76.9	255	75.2	236	70.6	249	74.2
	[th]	48	14.4	66	19.5	78	23.4	64	19.1
	[t], [th]	29	8.7	18	5.3	20	6.0	22	6.7
	รวม	334	100	339	100	334	100	335	100

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
ลื้อ /t-/	[t]	262	82.4	261	77.4	255	79.4	259	79.7
	[th]	49	15.4	61	18.1	52	16.2	54	16.6
	[t], [th]	7	2.2	15	4.5	14	4.4	12	3.7
	รวม	318	100	337	100	321	100	325	100
ขึ้น /t-/	[t]	236	74.2	230	72.6	233	71.3	233	72.7
	[th]	60	18.9	60	18.9	74	22.6	65	20.1
	[t]	9	2.8	3	0.9	0	0.0	4	1.3
	[t], [th]	13	4.1	24	7.6	20	6.1	19	5.9
	รวม	318	100	317	100	327	100	321	100
พวน /th-/	[th]	253	81.6	259	79.4	253	79.1	255	80.0
	[t]	52	16.8	54	16.6	47	14.7	51	16.0
	[th], [t]	5	1.6	13	4.0	20	6.2	13	4.0
	รวม	310	100	326	100	320	100	319	100
ลาว /th-/	[th]	291	98.0	282	97.2	269	92.1	281	95.8
	[t]	5	1.7	6	2.1	8	2.7	6	2.2
	[h]	0	0.0	0	0.0	4	1.4	1	0.5
	[th], [t]	1	0.3	2	0.0	6	2.1	3	0.6
	[th], [h]	0	0.0	0	0.7	5	1.7	2	0.9
	รวม	297	100	290	100	292	100	293	100

กราฟแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และ

ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แสดงในภาพที่ 164 ต่อไปนี้

ภาพที่ 164 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /t-/ และ /th-/ ในภาษาไทยถิ่น

จากการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา โดยเฉพาะเสียงแปรที่ไม่ใช่เสียงเดิม จะเห็นได้ว่า การใช้เสียงแปรในภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละใกล้เคียงกัน สรุปได้ดังนี้

- เสียงพยัญชนะ [th-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /t-/ ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนโดยเฉลี่ย

เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ภาษาจีน (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 65 คำ หรือคิดเป็น 20.1%) ภาษาคำเมือง (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 64 คำ หรือคิดเป็น 19.1%) และภาษาลื้อ (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 54 คำ หรือคิดเป็น 16.6%) ตามลำดับ

- เสียงพยัญชนะ [t-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /th-/ ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาพวนโดยเฉลี่ย 51 คำ หรือคิดเป็น 16.0% แต่ในภาษาลาวมีเสียงแปร [t-] ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 6 คำ หรือคิดเป็น 2.2% เท่านั้น นอกจากนี้ในภาษาลาวยังมีเสียงแปร [h-] ที่สันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเองซึ่งปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยเพียง 1 คำ หรือคิดเป็น 0.5% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ และ /th-/ ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา จะเห็นได้ว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิมคือ [t-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 72.7% รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ซึ่งมีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [t-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 74.2% ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [t-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 79.7% ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งมีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [th-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 80.0% และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [th-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 95.8%

จากผลการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังมีพยัญชนะต้นเดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปลำดับภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ และ /th-/ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาจีน ภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลื้อ และภาษาลาวตามลำดับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวมีน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว ซึ่งสอดคล้องกับการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ ในข้างต้น ส่วนภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวมากที่สุด ได้แก่ ภาษาจีน ซึ่งแตกต่างจากกรณีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ ในข้างต้นที่พบว่า นอกจากภาษาจีนแล้ว ยังมีภาษาคำเมืองที่มีการแปรเกิดขึ้นมากที่สุด

7.1.1.3 การแปรของพยัญชนะต้น /c-/ และ /s-/ (< *j-)

พยัญชนะเพดานแข็ง เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /c-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน ส่วนพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียดแทรก ไม่ก้อง /s-/ ปรากฏในภาษาพวน และภาษาลาว (แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้พยัญชนะเพดานแข็ง เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /ch-/) ทั้งพยัญชนะ /c-/ และ /s-/ ต่างก็มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *j- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977)

ผลการวิจัยพบว่า พยัญชนะต้น /c-/ ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีเสียงแปร 3 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ เสียง [c-] [ch-] และ [s-] ส่วนพยัญชนะต้น /s-/ ในภาษาพวนและภาษาลาวมี

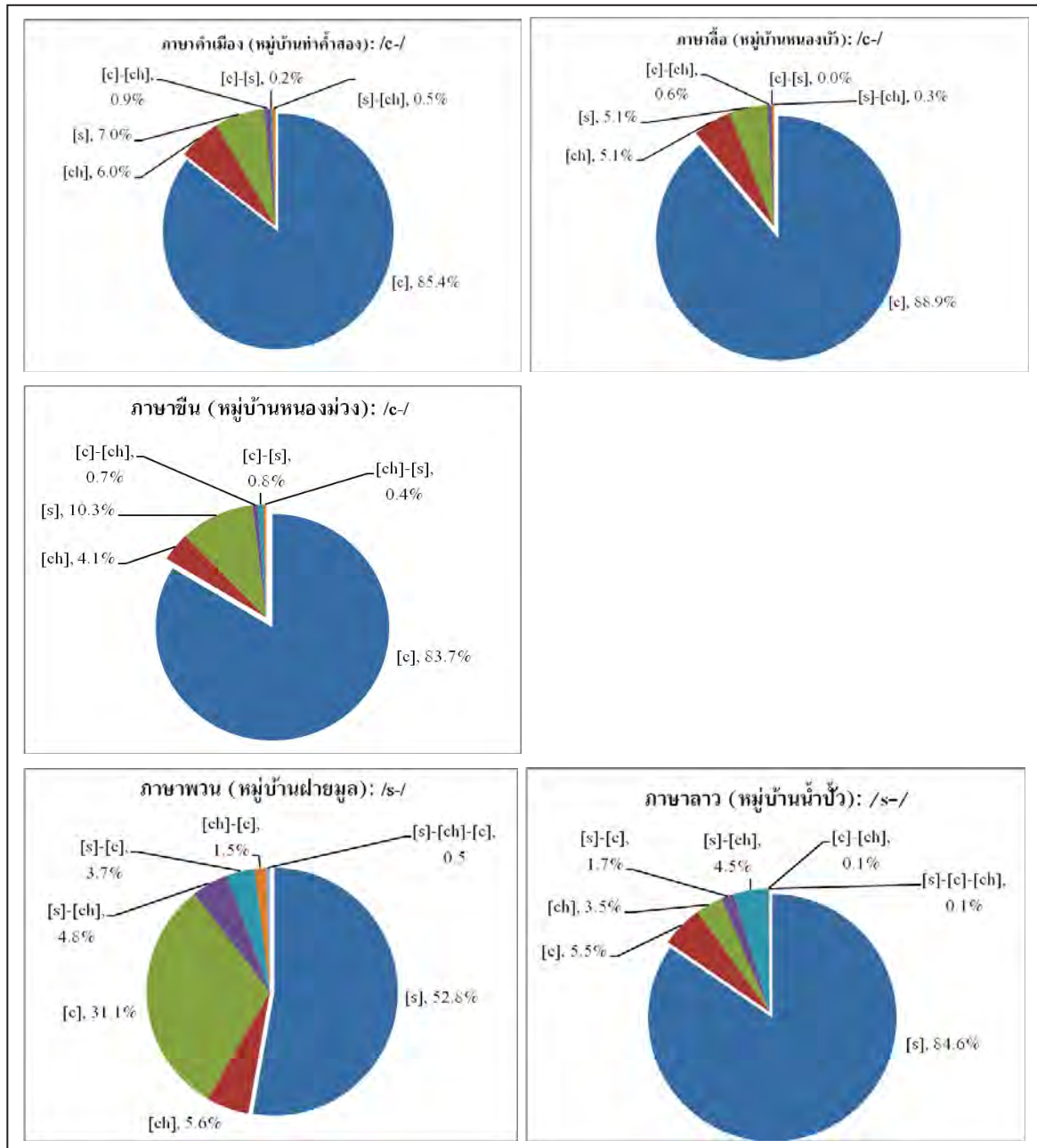
เสียงแปร 3 เสียงเช่นเดียวกัน ได้แก่ เสียง [s-] [ch-] และ [c-] ผลการวิเคราะห์การปรากฏของเสียงแปรต่าง ๆ ดังกล่าวในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ในภาษาในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาจะมีเสียงแปรมากถึง 3 เสียง แต่มีเพียงภาษาชิน (หมู่บ้านหนองม่วง) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เท่านั้นที่มีการปรากฏของเสียงแปรบางเสียงมากกว่า 10% นั่นคือ ในภาษาชินมีการปรากฏของเสียงแปร [s-] โดยเฉลี่ยคิดเป็น 10.3% และในภาษาพวนมีการปรากฏของเสียงแปร [c-] โดยเฉลี่ยมากถึง 31.1% ส่วนภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาวมีการปรากฏของเสียงแปรต่าง ๆ ในระดับที่ใกล้เคียงกันและน้อยกว่า 10%

การเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /c-/ และ /s-/ ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 264 โดยได้เรียงเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาตั้งแต่ 10% ขึ้นไปและเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทถิ่นในอนาคต

ตารางที่ 264 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ และ /s-/ ในภาษาไทถิ่น

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	ร่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 ร่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง /c-/	[c]	294	87.2	292	85.9	283	83.2	290	85.4
	[ch]	1	0.3	21	6.2	39	11.5	20	6.0
	[s]	35	10.4	23	6.7	13	3.8	24	7.0
	[c], [ch]	1	0.3	3	0.9	5	1.5	3	0.9
	[c], [s]	2	0.6	0	0.0	0	0.0	1	0.2
	[s], [ch]	4	1.2	1	0.3	0	0.0	2	0.5
	รวม	337	100	340	100	340	100	339	100
ลื้อ /c-/	[c]	274	90.7	283	88.7	287	86.5	281	88.9
	[ch]	4	1.3	11	3.5	34	10.2	16	5.1
	[s]	24	8.0	19	6.0	6	1.8	16	5.1
	[c], [ch]	0	0.0	2	0.6	5	1.5	2	0.6
	[c], [s]	0	0.0	1	0.3	0	0.0	0	0.0
	[s], [ch]	0	0.0	3	0.9	0	0.0	1	0.3
	รวม	302	100	319	100	332	100	318	100

กราฟแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แสดงในภาพที่ 165 ต่อไปนี้

ภาพที่ 165 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /c-/ และ /s-/ ในภาษาไทยถิ่น

ผลการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะ /c-/ และ /s-/ โดยเฉพาะเสียงแปรที่ไม่ใช่เสียงเดิม แสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรในภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ย

จำนวนและร้อยละใกล้เคียงกัน ยกเว้นภาษาจีนและภาษาลาวดังกล่าวในข้างต้น การปรากฏของเสียงแปรในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

- เสียงพยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /c-/ ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนค่อนข้างใกล้เคียงกันและต่ำกว่า 10% โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ภาษาคำเมือง (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 20 คำหรือคิดเป็น 6.0%) ภาษาลื้อ (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 16 คำหรือคิดเป็น 5.1%) และภาษาจีน (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 14 คำหรือคิดเป็น 4.1%)
- เสียงพยัญชนะ [s-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /c-/ ที่สันนิษฐานว่าเกิดจากอิทธิพลของเสียงพยัญชนะ [s-] ที่ปรากฏภายในตัวภาษาเอง แต่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *ch- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างไว้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เสียงพยัญชนะ [s-] ที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /c-/ ปรากฏในภาษาจีนมากที่สุดคือปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 35 คำหรือคิดเป็น 10.3% รองลงมาคือ ภาษาคำเมืองซึ่งมีเสียงพยัญชนะ [s-] ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ย 24 คำหรือคิดเป็น 7.0% และภาษาลื้อมีเสียงพยัญชนะ [s-] ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ย 16 คำหรือคิดเป็น 5.1% เท่านั้น
- เสียงพยัญชนะ [c-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาพวนโดยเฉลี่ยมากถึง 99 คำ หรือคิดเป็น 31.1% แต่ในภาษาลาวมีเสียงแปร [c-] ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 18 คำหรือคิดเป็น 5.5% เท่านั้น
- เสียงพยัญชนะ [ch-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /s-/ ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาพวนโดยเฉลี่ย 18 คำ หรือคิดเป็น 5.6% เช่นเดียวกับในภาษาลาวที่มีเสียงแปร [ch-] ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 11 คำ หรือคิดเป็น 3.5% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ และ /s-/ ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา จะเห็นได้ว่า ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิมคือ [s-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 52.8% รองลงมาคือ ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งมีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [c-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 83.7% ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [s-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 84.6% ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [c-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 85.4% และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [c-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 88.9%

ผลการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังมีพยัญชนะต้นเดิมในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปลำดับภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ และ /s-/ จาก

มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาพวน ภาษาจีน ภาษาลาว ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อตามลำดับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลื้อ ส่วนภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวมากที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน ซึ่งแตกต่างจากผลการเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ รวมทั้งการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ และ /th-/ ในช่วงต้น

7.1.1.4 การแปรของพยัญชนะต้น /k-/ และ /kh-/ (< *g-)

พยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /k-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน ส่วนพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ ปรากฏในภาษาพวน และภาษาลาว เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งพยัญชนะ /k-/ และ /kh-/ ต่างก็มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *g- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยฟิง กวย ลี (Li, 1977)

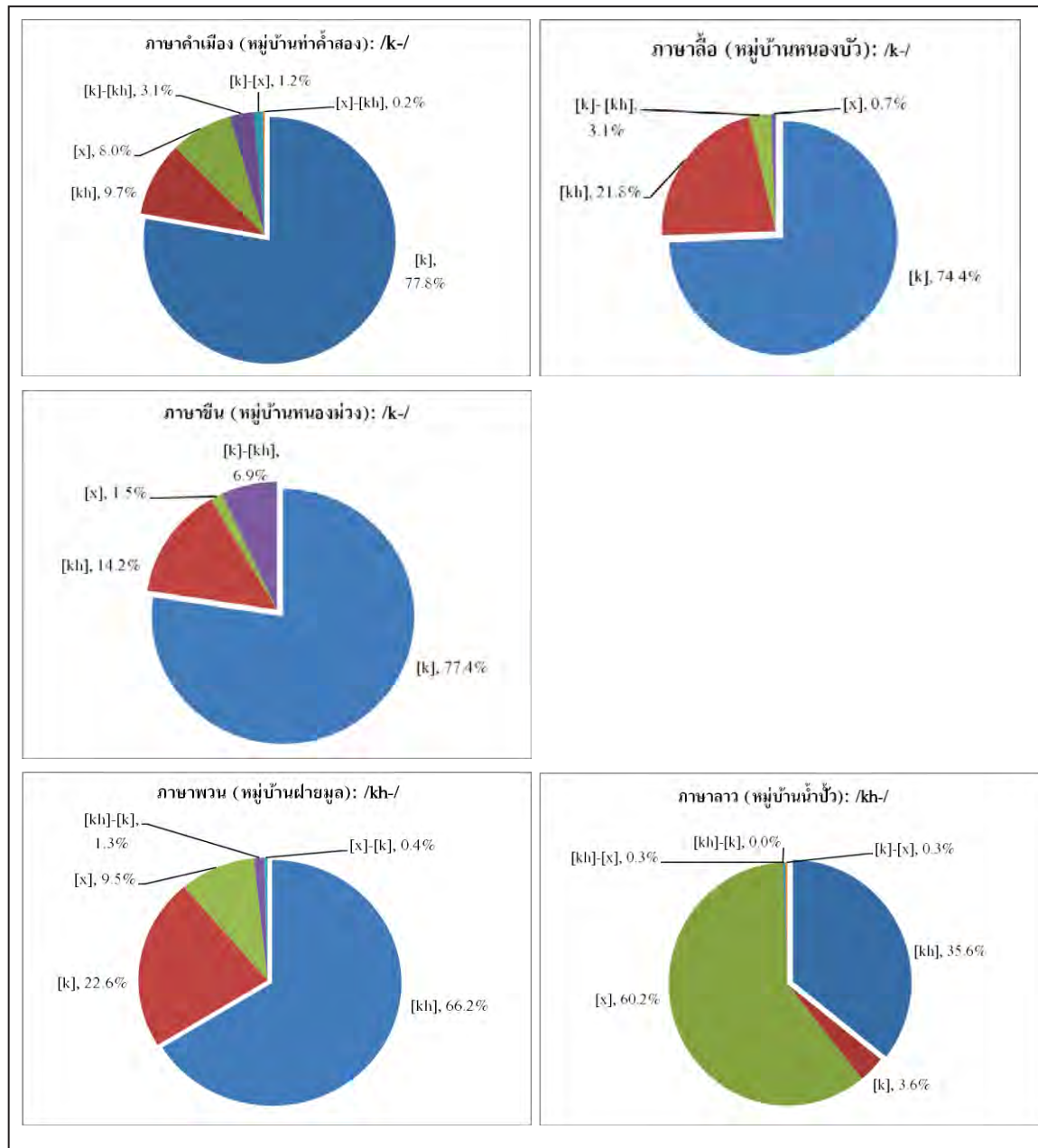
ผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ และ /kh-/ พบว่า พยัญชนะต้น /k-/ ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีเสียงแปร 3 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ เสียง [k-] [kh-] และ [x-] ส่วนพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาพวนและภาษาลาวก็มีเสียงแปร 3 เสียงเช่นเดียวกัน ได้แก่ เสียง [kh-] [k-] และ [x-]

การเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ และ /kh-/ ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 265 โดยได้แรเงาเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาดังแต่ 10% ขึ้นไปและเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทถิ่นในอนาคต

ตารางที่ 265 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ และ /kh-/ ในภาษาไทถิ่น

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง /k-/	[k]	295	85.0	284	80.7	232	68.0	270	77.8
	[kh]	30	8.7	23	6.5	47	13.8	33	9.7
	[x]	17	4.9	31	8.8	35	10.3	28	8.0
	[k], [kh]	5	1.4	10	2.8	17	5.0	11	3.1
	[k], [x]	0	0.0	4	1.2	8	2.3	4	1.2
	[x], [kh]	0	0.0	0	0.0	2	0.6	1	0.2
	รวม	347	100	352	100	341	100	347	100

ภาพที่ 166 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)

ภาพที่ 166 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /k-/ และ /kh-/ ในภาษาไทยถิ่น

ผลการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะ /k-/ และ /kh-/ โดยเฉพาะเสียงแปรที่ไม่ใช่เสียงเดิม แสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรในภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละในระดับที่แตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

- เสียงพยัญชนะ [kh-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /k-/ ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาลื้อมากที่สุด (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 73 คำหรือคิดเป็น 21.8%) รองลงมาคือ ภาษาจีน (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 49 คำหรือคิดเป็น 14.2%) และในภาษาคำเมืองมีการปรากฏของเสียงแปร [kh-] ปรากฏน้อยที่สุด (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 33 คำหรือคิดเป็น 9.7%)
- เสียงพยัญชนะ [x-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /k-/ ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อเสียงพยัญชนะ [x-] เป็นเสียงแปรที่เกิดจากอิทธิพลของเสียงพยัญชนะ [x-] ที่ปรากฏภายในตัวภาษาเองแต่จัดเป็นเสียงย่อยที่ปรากฏแบบแปรอิสระกับเสียง [kh-]¹⁶⁷ ส่วนเสียงพยัญชนะ [x-] ที่เป็นเสียงแปรในภาษาจีน สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เสียงพยัญชนะ [x-] ที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /k-/ ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนน้อยกว่า 10% โดยปรากฏในภาษาคำเมืองมากที่สุด (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 28 คำหรือคิดเป็น 8.0%) รองลงมาคือ ภาษาจีน (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 5 คำหรือคิดเป็น 1.5%) และภาษาลื้อ (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 2 คำหรือคิดเป็น 0.7%)
- เสียงพยัญชนะ [k-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาพวนโดยเฉลี่ยมากถึง 73 คำ หรือคิดเป็น 22.6% แต่ในภาษาลาวมีเสียงแปร [k-] ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 11 คำหรือคิดเป็น 3.6% เท่านั้น
- เสียงพยัญชนะ [x-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /kh-/ ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาลาวโดยเฉลี่ยมากถึง 189 คำ หรือคิดเป็น 60.2% ซึ่งมากกว่าการปรากฏของเสียงแปร [kh-] ที่เป็นเสียงเดิมในภาษาลาว และมากกว่าในภาษาพวนที่มีการปรากฏของเสียงแปร [x-] ในคำศัพท์โดยเฉลี่ย 31 คำ หรือคิดเป็น 9.5% เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ และ /kh-/ ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา จะเห็นได้ว่า ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิมคือ [kh-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 35.6% รองลงมาคือ ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งมีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [kh-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 66.2% ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [k-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 74.4% ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [k-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 77.4% และภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [k-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 77.8%

¹⁶⁷ ดูคำอธิบายเกี่ยวกับเสียงพยัญชนะ [kh-] และ [x-] ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในบทที่ 6 หัวข้อ 6.1.1.1 (เชิงอรรถที่ 135) และหัวข้อที่ 6.2.1.1 ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังมีพยัญชนะต้นเดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปลำดับภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ และ /kh-/ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาลาว ภาษาพวน ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาคำเมือง ตามลำดับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาคำเมือง ส่วนภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวมากที่สุด คือ ภาษาลาว ซึ่งแตกต่างจากผลการเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ และ /ph-/ หรือ /t-/ และ /th-/ รวมทั้งการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ และ /s-/ ในข้างต้น

7.1.1.5 การแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ (< *kh-)

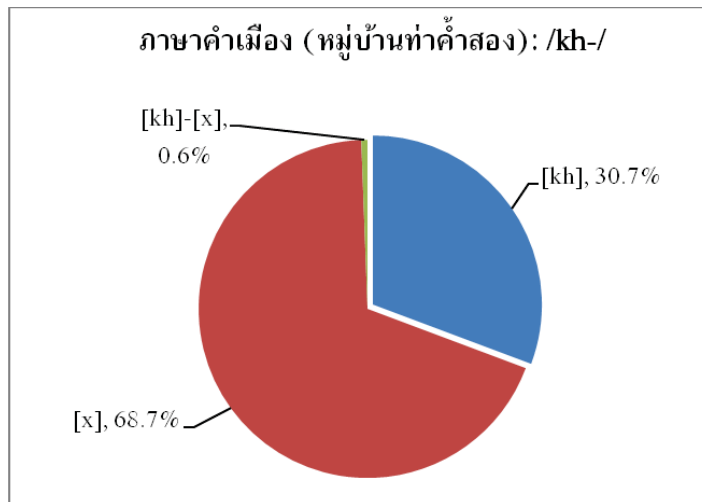
พยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม /kh-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏในภาษาคำเมืองที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *kh ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดย ฟัง กวย ลี (Li, 1977) ผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ พบว่า มีเพียงภาษาคำเมืองเท่านั้นที่มีการแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ซึ่งมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียง [kh] และ [x]

การปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 266 โดยได้แรเงาเสียงแปรที่ปรากฏตั้งแต่ 10% ขึ้นไปและเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาคำเมืองในอนาคต

ตารางที่ 266 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมือง

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง /kh-/	[kh]	117	35.6	91	27.0	98	29.6	102	30.7
	[x]	211	64.1	246	73.0	228	68.9	228	68.7
	[kh]-[x]	1	0.3	0	0.0	5	1.5	2	0.6
	รวม	329	100	337	100	331	100	332	100

สัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) แสดงในภาพที่ 167 ต่อไปนี้

ภาพที่ 167 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมือง

จากตารางที่ 266 และภาพที่ 167 จะเห็นได้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการแปรเกิดขึ้นในระดับที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือ มีการปรากฏของเสียงแปร [x-] ในคำศัพท์โดยเฉลี่ยมากถึง 228 คำหรือคิดเป็น 68.7% มากกว่าเสียงพยัญชนะ [kh-] ซึ่งปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 102 คำหรือคิดเป็น 30.7%

7.1.1.6 การแปรของพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-)

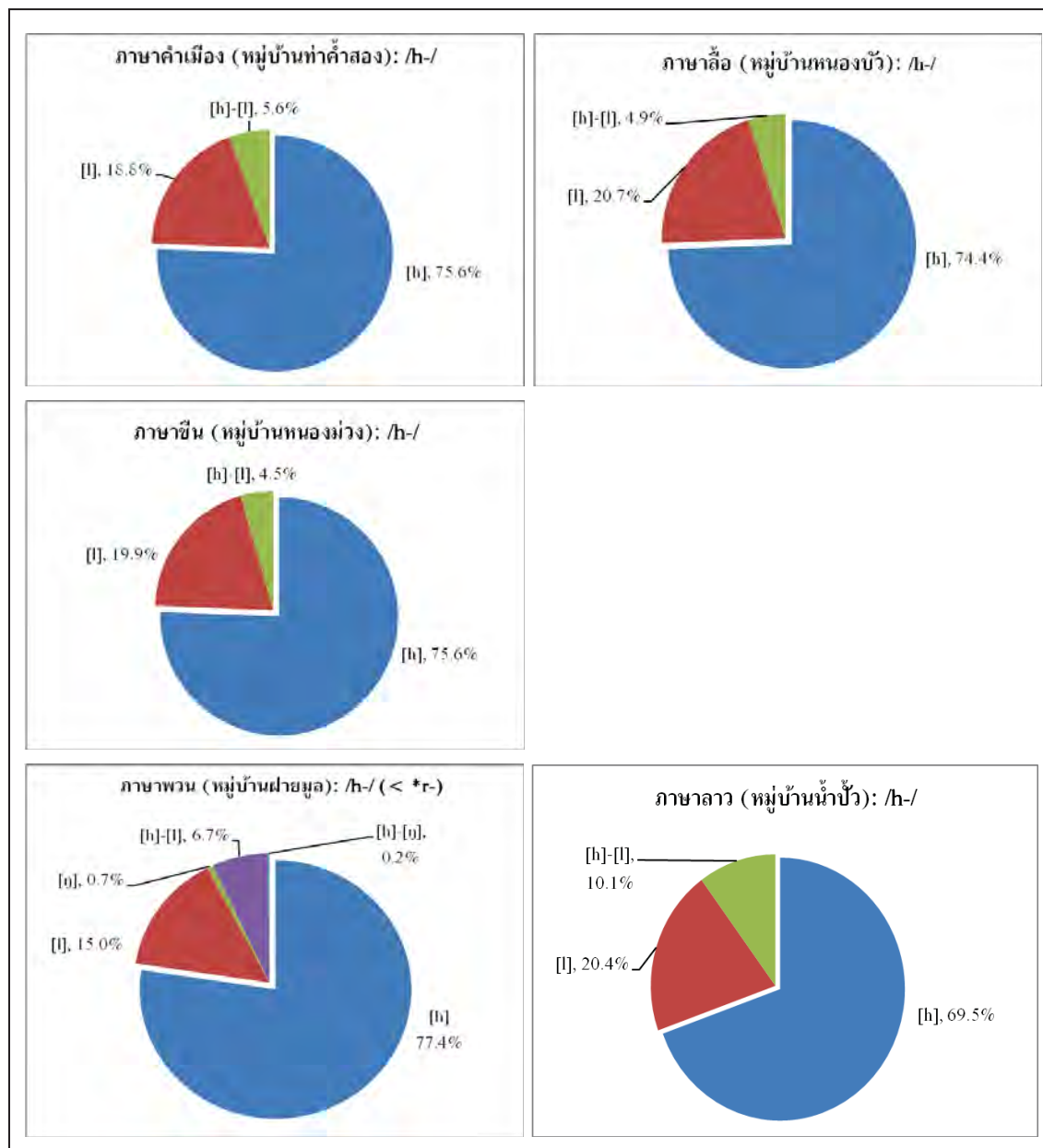
พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ โดยพยัญชนะ /h-/ มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *r- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยฟัง กวย ลี (Li, 1977) ผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ พบว่า พยัญชนะต้น /h-/ ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวมีเสียงแปร 2 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ เสียง [h-] และ [l-]

การเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 267 โดยได้แรเงาเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาตั้งแต่ 10% ขึ้นไปและเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยถิ่นในอนาคต

ตารางที่ 267 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาไทยถิ่น

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง /h-/	[h]	343	82.4	325	77.4	277	66.9	315	75.6
	[l]	56	13.5	72	17.1	107	25.8	78	18.8
	[h]-[l]	17	4.1	23	5.5	30	7.3	23	5.6
	รวม	416	100	420	100	414	100	417	100
ลื้อ /h-/	[h]	257	81.1	304	73.6	290	68.4	284	74.4
	[l]	48	15.1	92	22.3	105	24.8	82	20.7
	[h], [l]	12	3.8	17	4.1	29	6.8	19	4.9
	รวม	317	100	413	100	424	100	385	100
ขิ่น /h-/	[h]	329	81.2	324	76.9	291	68.6	315	75.6
	[l]	66	16.3	79	18.8	104	24.5	83	19.9
	[h], [l]	10	2.5	18	4.3	29	6.9	19	4.5
	รวม	405	100	421	100	424	100	417	100
พวน /h-/ (< *r-)	[h]	345	84.6	339	80.7	264	67.0	316	77.4
	[l]	35	8.6	44	10.5	101	25.6	60	15.0
	[ŋ]	3	0.7	4	1.0	2	0.5	3	0.7
	[h], [l]	25	6.1	32	7.6	25	6.4	27	6.7
	[h], [ŋ]	0	0.0	1	0.2	2	0.5	1	0.2
	รวม	408	100	419	100	392	100	406	100
ลาว /h-/	[h]	283	68.2	296	72.9	275	67.4	285	69.5
	[l]	72	17.3	79	19.5	99	24.3	83	20.4
	[h], [l]	60	14.5	31	7.6	34	8.3	42	10.1
	รวม	415	100	406	100	408	100	410	100

ภาพที่ 168 ต่อไปนี้เป็นกราฟแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)

ภาพที่ 168 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาไทถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะ /h-/ โดยเฉพาะเสียงแปร [l-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน แสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรในภาษาไทถิ่นส่วนใหญ่ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละในระดับที่ใกล้เคียงกัน โดยในที่นี้สามารถเรียงลำดับการปรากฏของเสียงแปร [l-] ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ภาษาลื้อมีการปรากฏของเสียงแปร [l-] ปรากฏมากที่สุด (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 82 คำหรือคิดเป็น 20.7%)

รองลงมาคือ ภาษาลาว (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 83 คำหรือคิดเป็น 20.4%) ภาษาจีน (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 83 คำหรือคิดเป็น 19.9%) ภาษาคำเมือง (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 78 คำหรือคิดเป็น 18.8%) และภาษาพวน (ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 60 คำหรือคิดเป็น 15.0%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา จะเห็นได้ว่า ภาษาลาวมีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิมคือ [h-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 69.5% รองลงมาคือ ภาษาลื้อซึ่งมีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [h-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 74.4% ภาษาคำเมืองและภาษาจีนมีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [h-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยเท่ากันคือ 75.6% และภาษาพวนมีการปรากฏของเสียงพยัญชนะต้นเดิม [h-] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุดคือ 77.4% ซึ่งแตกต่างจากภาษาลื้อ ภาษาคำเมือง และภาษาจีนไม่มากนัก

ผลการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังมีพยัญชนะต้นเดิม [h-] ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปลำดับภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาลาว รองลงมาคือ ภาษาลื้อ ส่วนภาษาคำเมืองและภาษาจีนมีการแปรในระดับเท่ากัน และภาษาพวนมีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ น้อยที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน ส่วนภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าวมากที่สุด ได้แก่ ภาษาลาวนั่นเอง

7.1.1.7 การแปรของพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-)

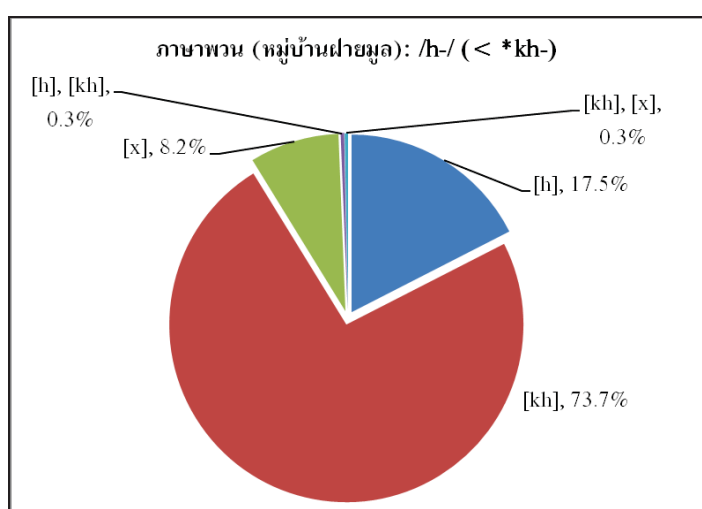
พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *x- ในภาษาไทดั้งเดิม หรือเสียง *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยฟิง กวย ลี (Li, 1977) การใช้พยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาพวนแตกต่างจากในภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ซึ่งใช้เสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ตัวอย่างคำในภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้หน่วยเสียงพยัญชนะต้นดังกล่าว ได้แก่ คำพยางค์เป็นที่สะกดด้วยพยัญชนะต้น “ข” เช่น คำว่า “ขึ้น” “ขน” “แขน” ฯลฯ

ผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาพวนพบว่า พยัญชนะต้น /h-/ ซึ่งมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียง [h-] [kh-] และ [x-] การปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาพวนซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 268 โดยได้เรเงาเสียงแปรที่ปรากฏตั้งแต่ 10% ขึ้นไปและเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาพวนในอนาคต

ตารางที่ 268 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ในภาษาพวน

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
พวน /kh-/	[h]	54	17.7	56	17.9	53	16.9	54	17.5
	[kh]	221	72.5	237	75.7	229	72.9	229	73.7
	[x]	30	9.8	18	5.8	28	9.0	25	8.2
	[h], [kh]	0	0.0	1	0.3	2	0.6	1	0.3
	[kh], [x]	0	0.0	1	0.3	2	0.6	1	0.3
	รวม	305	100	313	100	314	100	311	100

สัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แสดงในภาพที่ 169 ต่อไปนี้

ภาพที่ 169 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาพวน

จากตารางที่ 268 และภาพที่ 169 จะเห็นได้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ที่ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการแปรเกิดขึ้นในระดับที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือ มีการปรากฏในของเสียงแปร [kh-] ในคำศัพท์โดยเฉลี่ยมากถึง 229 คำหรือคิดเป็น 73.7% ซึ่งมากกว่าเสียงพยัญชนะ [h-] ซึ่งปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนเพียง 54 คำหรือคิดเป็น 17.5% เท่านั้น

7.1.1.8 การแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/

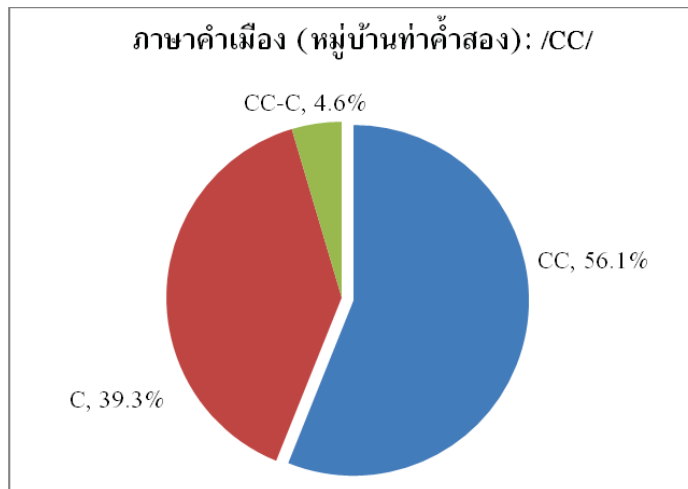
จากการวิเคราะห์การแปรของพยัญชนะในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ พบว่า ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) เป็นเพียงภาษาเดียวที่มีการแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาคำเมืองเป็นเพียงภาษาเดียวที่มีพยัญชนะต้นควบกล้ำจำนวนมากถึง 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-, cw-, ?w-, ɲw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การใช้พยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาคำเมืองยังแสดงให้เห็นว่า พยัญชนะต้นควบกล้ำแต่ละหน่วยเสียงมีเสียงแปรจำนวนตั้งแต่ 2-6 เสียง (ดูรายละเอียดในบทที่ 6 หัวข้อ 6.1.2.1.7) ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์การใช้เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำโดยพิจารณาภาพรวมของการใช้เสียงแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำของแต่ละหน่วยเสียง และใช้สัญลักษณ์ [CC] แทนเสียงแปรที่เป็นพยัญชนะต้นควบกล้ำ และ [C] แทนเสียงแปรที่เป็นพยัญชนะเดี่ยว

การเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/ ในภาษาคำเมืองซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 269 โดยได้แรเงาเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาคำเมืองตั้งแต่ 10% ขึ้นไปและเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาคำเมืองในอนาคต

ตารางที่ 269 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/ ในภาษาคำเมือง

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง /CC/	[CC]	320	67.1	237	57.8	146	43.5	234	56.1
	[C]	139	29.1	160	39.0	167	49.7	155	39.3
	[CC]-[C]	18	3.8	13	3.2	23	6.8	18	4.6
	รวม	477	100	410	100	336	100	408	100

สัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของพยัญชนะต้นเสียงเดี่ยว [C] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) แสดงในภาพที่ 170 ต่อไปนี้

ภาพที่ 170 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/ ในภาษาคำเมือง

จากตารางที่ 269 และภาพที่ 170 จะเห็นได้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/ ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการแปรเกิดขึ้นในระดับที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือ มีการปรากฏในของเสียงแปรที่เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว [C] ในคำศัพท์โดยเฉลี่ยมากถึง 155 คำหรือคิดเป็น 39.3% ในขณะที่เสียงพยัญชนะควบกล้ำ [CC] ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 234 คำหรือคิดเป็น 56.1% ซึ่งมากกว่าการปรากฏของพยัญชนะต้นเดี่ยวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

7.1.1.9 การแปรของพยัญชนะท้าย /-ʔ/ (< *-k)

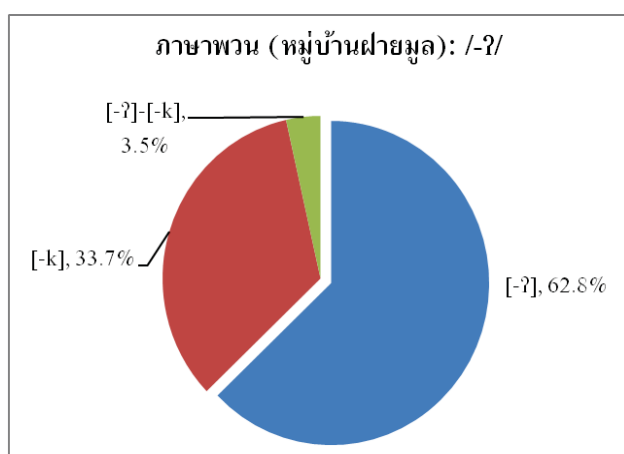
ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เป็นภาษาไทถิ่นเพียงภาษาเดียวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ที่มีการปรากฏของพยัญชนะท้ายเสียงกักที่เส้นเสียง ไม่ก้อง /-ʔ/ ในคำพยางค์ตายสระเสียงยาว (CVVʔ หรือ CV:ʔ) ซึ่งเป็นพยัญชนะท้ายที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก *-k ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) ผลการวิเคราะห์การแปรของพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวนแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวนมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงกักที่เส้นเสียง ไม่ก้อง [-ʔ] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง [-k] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

ผลการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวนซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 270 โดยได้แรเงาเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาพวนตั้งแต่ 10% ขึ้นไป เพื่อแสดงให้เห็นว่า เสียงแปรดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาพวนในอนาคต

ตารางที่ 270 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวน

ภาษา/ หน่วย เสียง พยัญชนะ	ร่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 ร่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
พวน /-ʔ/	[-ʔ]	154	68.7	162	68.9	115	50.6	144	62.8
	[-k]	58	25.9	65	27.7	108	47.6	77	33.7
	[-ʔ], [-k]	12	5.4	8	3.4	4	1.8	8	3.5
	รวม	224	100	235	100	227	100	229	100

ภาพที่ 171 ต่อไปนี้แสดงสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงพยัญชนะ [-ʔ] และ [-k] ซึ่งเป็นเสียงแปรของพยัญชนะท้าย /-ʔ/

ภาพที่ 171 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวน

จากตารางที่ 270 และภาพที่ 171 จะเห็นได้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ที่ปรากฏในคำพยางค์ตายสระเสียงยาว (CVVʔ หรือ CV:ʔ) ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการแปรเกิดขึ้นในระดับค่อนข้างสูง กล่าวคือ มีการปรากฏในของเสียงแปร [-k] ที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานในคำศัพท์โดยเฉลี่ยมากถึง 77 คำหรือคิดเป็น 33.7% ในขณะที่เสียงพยัญชนะ [-ʔ] ซึ่งเป็นเสียงเดิมปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวน 144 คำหรือคิดเป็น 62.8% ซึ่งมากกว่าการปรากฏของพยัญชนะ [-k] ประมาณ 2 เท่า

7.1.2 การเปรียบเทียบการแปรของสระ

สระในภาษาไทยถิ่นที่มีเสียงแปรส่วนใหญ่มักเป็นสระที่ภาษาไทยถิ่นบางภาษาใช้แตกต่างกันหรือแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับการแปรของพยัญชนะที่นำเสนอในข้างต้น ในที่นี้จะนำเสนอการเปรียบเทียบการแปรของสระที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) โดยแยกกล่าวตามหมวดหมู่ของสระที่มีพัฒนาการจากสระเดียวกันในภาษาไทยตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม การแปรของสระแต่ละหมวดหมู่มีรายละเอียดดังนี้

7.1.2.1 การแปรของสระ /io/, /e:/ (< *ia/*ie)

สระประสมสองเสียง /io/ เป็นหน่วยเสียงสระที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ส่วนสระหน้า กลาง เสียงยาว /e:/ เป็นหน่วยเสียงสระที่ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ทั้งสระ /io/ และ /e:/ ต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระ *ia (Sarawit, 1973) หรือ *ie (Li, 1977) ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

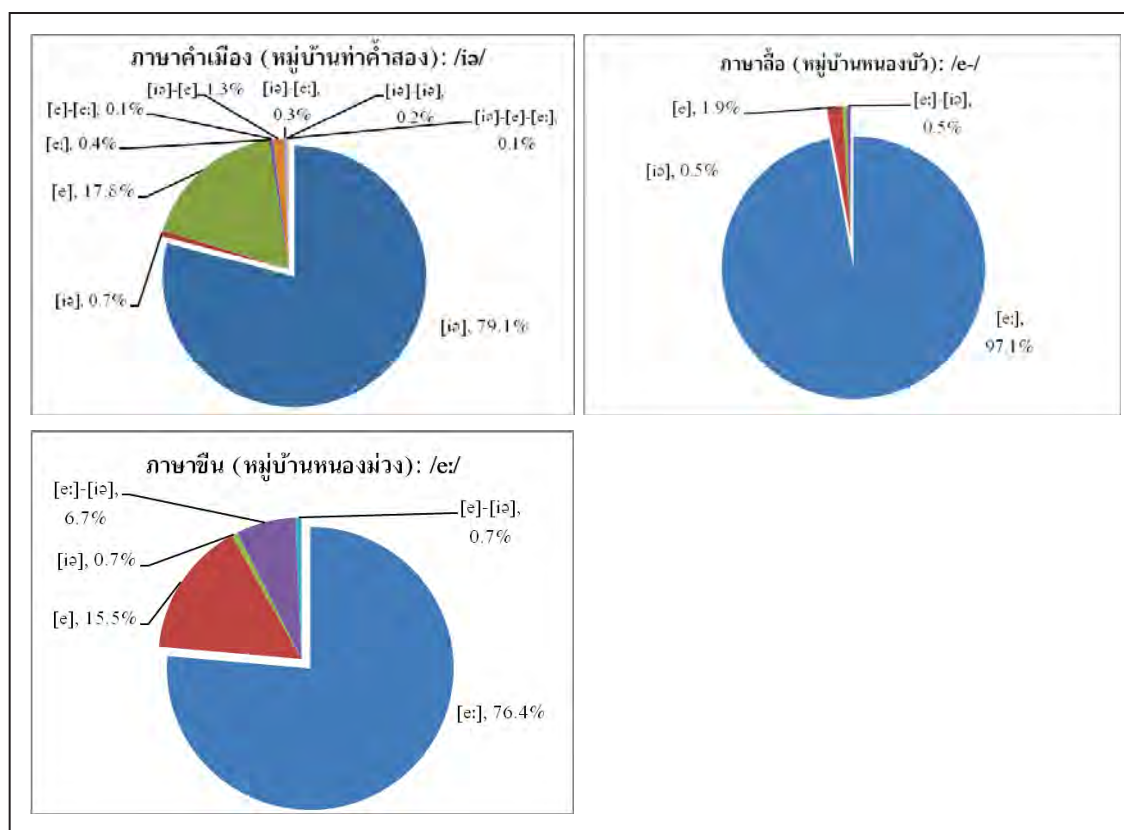
ผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ และ /e:/ พบว่า หน่วยเสียงสระ /io/ ในภาษาคำเมืองมีเสียงแปร 4 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [io] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [io] ซึ่งสันนิษฐานว่าเกิดจากการออกเสียงแบบแก้ไขเกินจริง (hypercorrection) ของผู้พูด รวมทั้งเสียงสระ [e] และ [e:] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ ส่วนหน่วยเสียงสระ /e:/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [e:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [e] ซึ่งเกิดจากการออกเสียงสระเดิมให้สั้นลง และเสียงสระ [io] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

การเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ และ /e:/ ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้ในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 271 โดยได้เรียงเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาตั้งแต่ 10% ขึ้นไป โดยเฉพาะเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าไม่ใช่เสียงเดิมในภาษา ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยถิ่นในอนาคต

ตารางที่ 271 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ และ /e:/ ในภาษาไทยถิ่น

ภาษา/ หน่วย เสียงสระ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง /ie/	[ie]	315	72.6	329	73.0	421	91.7	355	79.1
	[ie̞]	5	1.2	3	0.7	1	0.2	3	0.7
	[e]	108	24.9	111	24.6	18	3.9	79	17.8
	[e:]	3	0.7	1	0.2	2	0.4	2	0.4
	[e]-[e:]	1	0.2	0	0.0	0	0.0	0	0.1
	[ie]-[e]	1	0.2	5	1.1	12	2.6	6	1.3
	[ie]-[e:]	0	0.0	1	0.2	3	0.7	1	0.3
	[ie]-[ie]	1	0.2	1	0.2	0	0.0	1	0.2
	[ie]-[e]-[e:]	0	0.0	0	0.0	2	0.4	1	0.1
	รวม	434	100	451	100	459	100	448	100
ลือ /e:/	[e:]	395	97.3	427	98.9	408	95.1	410	97.1
	[e]	0	0.0	4	0.9	20	4.7	8	1.9
	[ie̞]	5	1.2	1	0.2	1	0.2	2	0.5
	[e:], [ie̞]	6	1.5	0	0.0	0	0	2	0.5
	รวม	406	100	432	100	429	100	422	100
ชื่น /e:/	[e:]	377	90.2	257	60.5	349	78.4	328	76.4
	[e]	34	8.1	83	19.5	84	18.9	67	15.5
	[ie̞]	4	1.0	3	0.7	2	0.5	3	0.7
	[e:], [ie̞]	2	0.5	74	17.4	10	2.2	29	6.7
	[e], [ie̞]	1	0.2	8	1.9	0	0.0	3	0.7
	รวม	418	100	425	100	445	100	429	100

การเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แสดงในภาพที่ 172 ต่อไปนี้

ภาพที่ 172 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ และ /e:/ ในภาษาไทยถิ่น

ผลการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ และ /e:/ โดยเฉพาะเสียงแปรที่ไม่ใช่เสียงเดิม แสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละในระดับที่แตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

- เสียงสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ในภาษาคำเมืองปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 79 คำหรือคิดเป็น 17.8% ส่วนเสียงสระอื่น ๆ ที่เป็นเสียงแปร ได้แก่ เสียงสระ [io] และ [e:] ปรากฏเพียงเล็กน้อยเท่านั้นคือ ต่ำกว่า 10%
- เสียงสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e:/ ในภาษาลื้อและภาษาจีน ปรากฏในภาษาจีนมากกว่าในภาษาลื้อ คือ ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 67 คำหรือคิดเป็น 15.5% ในขณะที่ในภาษาลื้อ ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ยเพียง 8 คำหรือคิดเป็น 1.9% เท่านั้น ส่วนเสียงสระ [io] ที่เป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในภาษาลื้อและภาษาจีนค่อนข้างน้อยคือ น้อยกว่า 10%

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ ในภาษาคำเมืองและหน่วยเสียงสระ /e:/ ที่ปรากฏในภาษาลื้อและภาษาชินซึ่งต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระเดียวกัน คือ *ia หรือ *ie ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม จะเห็นได้ว่า ภาษาชิน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการปรากฏของเสียงสระเดิมคือ [e:] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 76.4% รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ซึ่งมีการปรากฏของเสียงสระเดิม [io] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 79.1% และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการปรากฏของเสียงสระเดิม [e:] มากที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 97.1%

ผลการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังคงเสียงสระเดิมในภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว อาจสรุปลำดับภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ และ /e:/ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาชิน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ ตามลำดับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงสระดังกล่าวมีน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลื้อ ส่วนภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงสระดังกล่าวมากที่สุด ได้แก่ ภาษาชิน โดยการแปรของหน่วยเสียงสระในภาษาชินในที่นี้นับว่าเป็นการแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ การแปรจากสระเสียงยาว [e:] เป็นสระเสียงสั้น [e] นั่นเอง

7.1.2.2 การแปรของสระ /io/, /io/, /o:/ (< *ia/*ie)

สระประสมสองเสียง /io/ เป็นหน่วยเสียงสระที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ส่วนสระประสมสองเสียง /io/ ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และสระกลาง เสียงยาว /o:/ ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาชิน (หมู่บ้านหนองม่วง) สระทั้ง 3 หน่วยเสียงดังกล่าวต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระ *ia (Sarawit, 1973) หรือ *ie (Li, 1977) ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

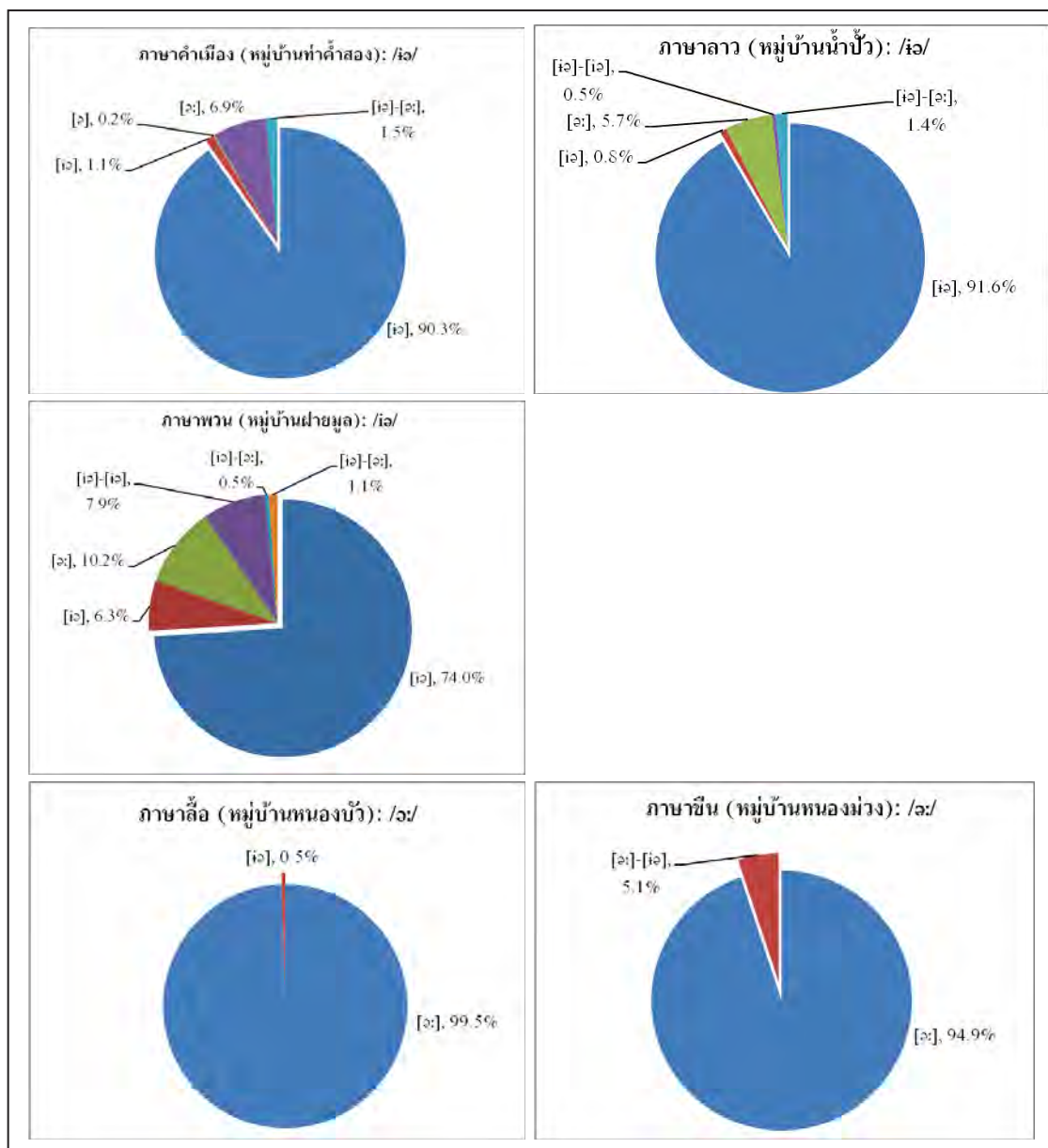
ผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ /io/ และ /o:/ พบว่า หน่วยเสียงสระ /io/ ในภาษาคำเมืองมีเสียงแปร 4 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [io] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [io] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นภายในตัวภาษาเอง รวมทั้งเสียงสระ [o] และ [o:] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ ส่วนหน่วยเสียงสระ /io/ ในภาษาพวนมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [io] ซึ่งเป็นเสียงเดิม เสียงสระ [io] ซึ่งยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน รวมทั้งเสียงสระ [o:] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อผ่านทางคำยืมภาษาคำเมือง ส่วนหน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาลื้อและภาษาชินมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [io] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ และ /o:/ ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษาข้างต้นซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 272 โดยได้แรเงาเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาตั้งแต่ 10% ขึ้นไป โดยเฉพาะเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าไม่ใช่เสียงเดิมในภาษา ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยถิ่นในอนาคต

ตารางที่ 272 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /o:/ ในภาษาไทยถิ่น

ภาษา/ หน่วย เสียงสระ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง <i>/io/</i>	[io]	758	88.4	753	86.9	806	95.5	772	90.3
	[ie]	9	1.1	10	1.2	8	0.9	9	1.1
	[e]	2	0.2	4	0.5	0	0.0	2	0.2
	[o:]	84	9.8	73	8.4	20	2.4	59	6.9
	[io]-[o:]	4	0.5	26	3.0	10	1.2	13	1.5
	รวม	857	100	866	100	844	100	856	100
ลาว <i>/io/</i>	[io]	768	96.4	727	89.4	692	89.0	729	91.6
	[ie]	14	1.8	6	0.8	0	0.0	7	0.8
	[o:]	7	0.9	74	9.1	56	7.2	46	5.7
	[io], [ie]	2	0.2	5	0.6	4	0.5	4	0.5
	[io], [o:]	6	0.7	1	0.1	26	3.3	11	1.4
	รวม	797	100	813	100	778	100	796	100
พวน <i>/io/</i>	[io]	323	87.1	281	71.5	243	64.1	282	74.0
	[ie]	0	0.0	25	6.4	47	12.4	24	6.3
	[o:]	48	12.9	42	10.7	27	7.1	39	10.2
	[io], [ie]	0	0.0	38	9.7	51	13.5	30	7.9
	[io], [o:]	0	0.0	4	1.0	1	0.3	2	0.5
	[ie], [o:]	0	0.0	3	0.7	10	2.6	4	1.1
	รวม	371	100	393	100	379	100	381	100
ลื้อ <i>/o:/</i>	[o:]	401	98.5	434	100.0	419	100.0	418	99.5
	[ie]	6	1.5	0	0.0	0	0.0	2	0.5
	รวม	407	100	434	100	419	100	420	100
ขิ่น <i>/o:/</i>	[o:]	420	99.8	376	85.8	431	99.1	409	94.9
	[o:], [ie]	1	0.2	62	14.2	4	0.9	22	5.1
	รวม	421	100	438	100	435	100	431	100

ภาพที่ 173 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

ภาพที่ 173 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ และ /ə:/ ในภาษาไทยถิ่น

ผลการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ /iə/ และ /ə:/ โดยเฉพาะเสียงแปรที่ไม่ใช่เสียงเดิม แสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรในภาษาคำเมือง ภาษาลาว ภาษาพวน ภาษาลื้อ และภาษาจีน ปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละในระดับที่ต่างกัน จากผลการเปรียบเทียบสรุปได้ว่า เสียงสระที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ /iə/ และ /ə:/ ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ นั้น มีเพียงเสียงสระ [ə:/] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ในภาษาพวนเท่านั้นที่

ปรากฏมากกว่า 10% นั่นคือ ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 39 คำหรือคิดเป็น 10.2% ในขณะที่เสียงสระอื่น ๆ ที่เป็นเสียงแปรในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาปรากฏน้อยกว่า 10% (ดูตารางที่ 272)

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ ในภาษาคำเมืองและภาษาลาว หน่วยเสียงสระ /ie/ ในภาษาพวน และหน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนซึ่งต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระเดียวกัน คือ *ia หรือ *ie ในภาษาไทยสาขาคะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม จะเห็นได้ว่า ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการปรากฏของเสียงสระเดิมคือ [ie] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 74.0% รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ซึ่งมีการปรากฏของเสียงสระเดิม [ie] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 90.3% ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีการปรากฏของเสียงสระเดิม [ie] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 91.6% ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการปรากฏของเสียงสระเดิม [o:] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 94.9% และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการปรากฏของเสียงสระเดิม [o:] มากที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากถึง 99.5%

ผลการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังคงเสียงสระเดิมในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจสรุปลำดับภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ /io/ และ /o:/ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาพวน ภาษาคำเมือง ภาษาลาว ภาษาจีน และภาษาลื้อ ตามลำดับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงสระดังกล่าวน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลื้อ ส่วนภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงสระดังกล่าวมากที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน

7.1.2.3 การแปรของสระ /uo/, /o:/ (< *ua/*ue)

สระประสมสองเสียง /uo/ เป็นหน่วยเสียงสระที่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ส่วนสระหลัง ปากห่อ เสียงยาว /o:/ ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) สระทั้ง 2 หน่วยเสียงดังกล่าวต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระ *ua (Sarawit, 1973) หรือ *ue (Li, 1977) ในภาษาไทยกลุ่มตะวันออกเฉียงใต้ดั้งเดิม

จากการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ และ /o:/ พบว่า หน่วยเสียงสระ /uo/ ในภาษาคำเมืองและภาษาลาวมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [uo] ซึ่งเป็นเสียงเดิม เสียงสระ [o:] และ [o] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ภาษาคำเมืองยืมจากภาษาลื้อ และเป็นเสียงแปรที่ภาษาลาวอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองโดยผ่านทางคำยืม ส่วนหน่วยเสียงสระ /uo/ ในภาษาพวนมีเสียงแปร 3 เสียงเช่นเดียวกัน แต่มีเสียงแปรบางเสียงแตกต่างจากภาษาคำเมืองและภาษาลาว ได้แก่ เสียงสระ [uo] ซึ่งเป็นเสียงเดิม เสียงสระ [o:] ซึ่งยืมจากภาษาลื้อ รวมทั้งเสียงสระ [o:] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากการออกเสียงสระ [o:] ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อให้ต่ำลง

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาลื้อมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [uo] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนหน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาจีนนั้นมีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม เสียงสระ [o] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่เกิดจากการที่ผู้พูดออกเสียงสระ

[o:] ซึ่งเป็นเสียงเดิมให้สั้นลง นอกจากนี้ยังมีเสียงสระ [uo] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับกรณีของภาษาลื้อ

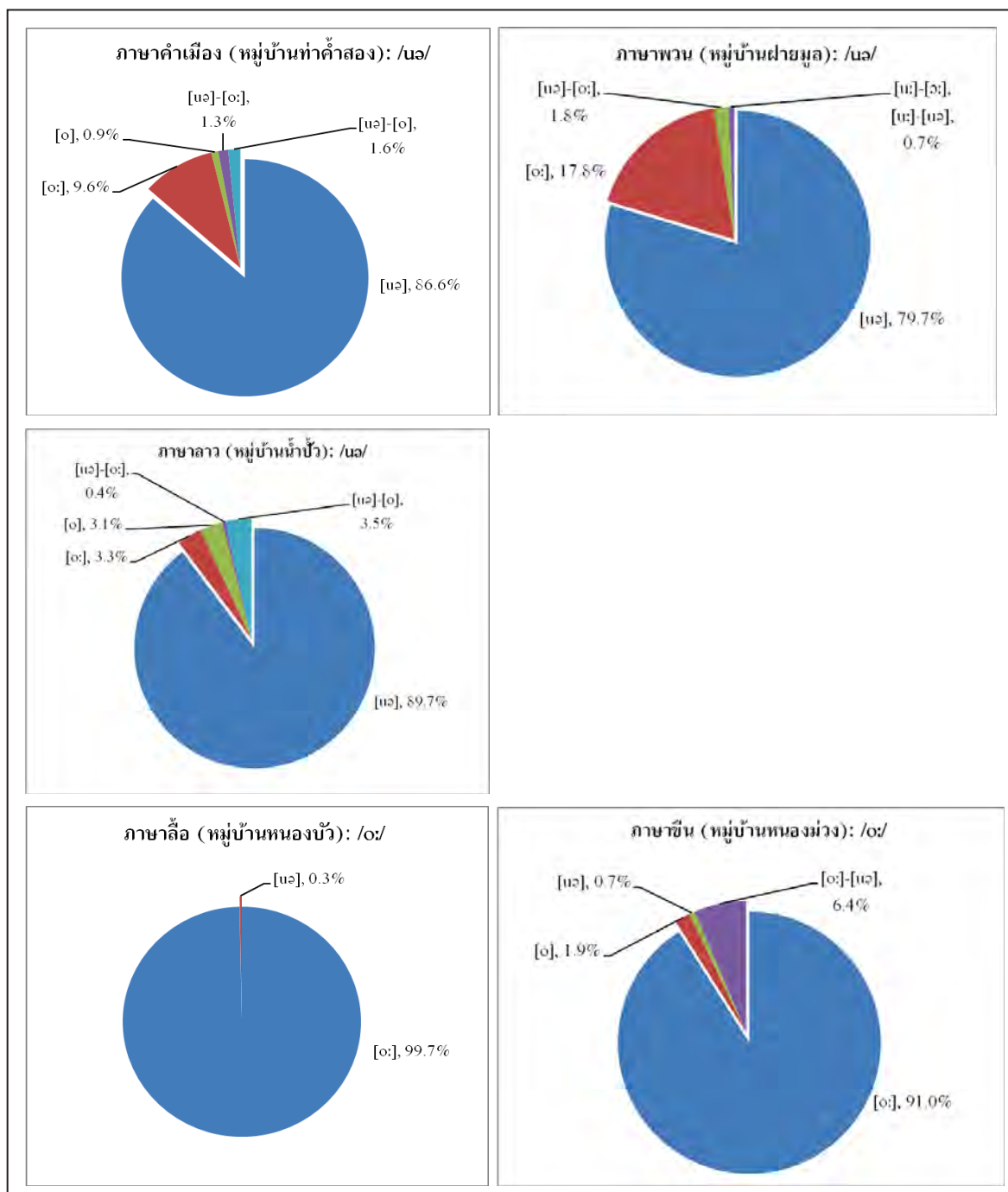
เมื่อเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ และ /o:/ ในภาษาไทถิ่นทั้งแต่ละภาษาซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 273 โดยได้เรียงเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาตั้งแต่ 10% ขึ้นไป โดยเฉพาะเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าไม่ใช่เสียงเดิมในภาษา ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีเสียงแปรใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทถิ่นในอนาคต

ตารางที่ 273 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ และ /o:/ ในภาษาไทถิ่น

ภาษา/ หน่วย เสียงสระ	เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
คำเมือง /uo/	[uo]	422	79.5	446	84.9	500	95.4	456	86.6
	[o:]	77	14.5	60	11.4	15	2.9	51	9.6
	[o]	9	1.7	3	0.6	2	0.4	5	0.9
	[uo]-[o:]	2	0.4	14	2.7	4	0.8	7	1.3
	[uo]-[o]	21	3.9	2	0.4	3	0.5	9	1.6
	รวม	531	100	525	100	524	100	527	100
พวน /uo/	[uo]	318	75.5	364	77.6	405	85.3	362	79.7
	[o:]	95	22.5	93	19.8	56	11.8	81	17.8
	[uo], [o:]	4	1.0	8	1.7	13	2.7	8	1.8
	[u:], [v:], [u:]-[uo]	4	1.0	4	0.9	1	0.2	3	0.7
	รวม	421	100	469	100	475	100	455	100
ลาว /uo/	[uo]	515	95.7	464	86.7	484	86.6	488	89.7
	[o:]	5	1.0	37	6.9	12	2.1	18	3.3
	[o]	4	0.7	32	6.0	16	2.9	17	3.1
	[uo], [o:]	1	0.2	1	0.2	4	0.7	2	0.4
	[uo], [o]	13	2.4	1	0.2	43	7.7	19	3.5
	รวม	538	100	535	100	559	100	525	100

ภาษา/ หน่วย เสียงสระ	รุ่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุ่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
ลือ /o:/	[o:]	486	99.8	528	99.6	537	99.8	517	99.7
	[uo]	1	0.2	2	0.4	1	0.2	1	0.3
	รวม	487	100	530	100	538	100	518	100
ขึ้น /o:/	[o:]	507	96.9	446	79.6	546	96.6	500	91.0
	[o]	15	2.9	9	1.6	7	1.3	10	1.9
	[uo]	0	0.0	7	1.3	4	0.7	4	0.7
	[o:], [uo]	1	0.2	98	17.5	8	1.4	36	6.4
	รวม	523	100	560	100	565	100	549	100

ภาพที่ 174 ต่อไปนี้เป็นกราฟแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง)

ภาพที่ 174 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /no/ และ /o:/ ในภาษาไทยถิ่น

จากการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /no/ และ /o:/ โดยเฉพาะเสียงแปรที่ไม่ใช่เสียงเดิม แสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละในระดับที่แตกต่างกัน โดยผลการเปรียบเทียบทำให้สรุปได้ว่า เสียงสระที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /no/ และ /o:/ ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ นั้น มีเพียงเสียงสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /no/ ในภาษาพวนเท่านั้นที่ปรากฏมากกว่า 10% นั่นคือ ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 81 คำหรือคิดเป็น 17.8% ในขณะที่เสียงสระอื่น ๆ ที่เป็นเสียงแปรในภาษา

ไทถิ่นแต่ละภาษาปรากฏน้อยกว่า 10% (ดูตารางที่ 273) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ /io/ และ /o:/ ที่กล่าวในช่วงต้นที่พบว่าเสียงสระที่เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ /io/ และ /o:/ ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ นั้น มีเพียงเสียงสระ [ə:] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ในภาษาพวนเท่านั้นที่ปรากฏมากกว่า 10% (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 7.1.2.2)

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งหน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนซึ่งต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระเดียวกัน คือ *ua หรือ *ue ในภาษาไทสาขตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม จะเห็นได้ว่า ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการปรากฏของเสียงสระเดิมคือ [uo] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 79.7% รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ซึ่งมีการปรากฏของเสียงสระเดิม [uo] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 86.6% ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีการปรากฏของเสียงสระเดิม [uo] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 89.7% ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการปรากฏของเสียงสระเดิม [o:] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 91.0% และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการปรากฏของเสียงสระเดิม [o:] มากที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากถึง 99.7%

ผลการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังคงเสียงสระเดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจสรุปลำดับภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ และ /o:/ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ ภาษาพวน ภาษาคำเมือง ภาษาลาว ภาษาจีน และภาษาลื้อ ตามลำดับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงสระดังกล่าวน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลื้อ ส่วนภาษาที่มีการแปรของหน่วยเสียงสระดังกล่าวมากที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน ในที่นี้จะเห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ /io/ และ /o:/ ที่กล่าวในช่วงต้นที่ทำให้สรุปได้ว่า การแปรของหน่วยเสียงสระ /iə/ ปรากฏในภาษาพวนมากที่สุด และภาษาลื้อแทบไม่มีการแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ เลย (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 7.1.2.2)

7.1.2.4 การแปรของสระ /ə:/, /aə/ (< *ai)

ในคำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานที่สะกดด้วยสระ ไ- ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) จะใช้หน่วยเสียงที่แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รวมทั้งแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานด้วย กล่าวคือ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานล้วนแต่ใช้หน่วยเสียงสระ /ay/ แต่ในภาษาพวนจะใช้หน่วยเสียงสระกลาง เสียงยาว /ə:/ ในขณะที่ภาษาลาวจะใช้หน่วยเสียงสระประสมสองเสียง /aə/ โดยสระทั้ง 2 หน่วยเสียงในภาษาพวนและภาษาลาว รวมทั้งหน่วยเสียงสระ /ay/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาไทยมาตรฐานต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระ *ai ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ฟัง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างไว้

ผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ และหน่วยเสียงสระ /aə/ แสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวนมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [ə:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [ay] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนหน่วยเสียงสระ

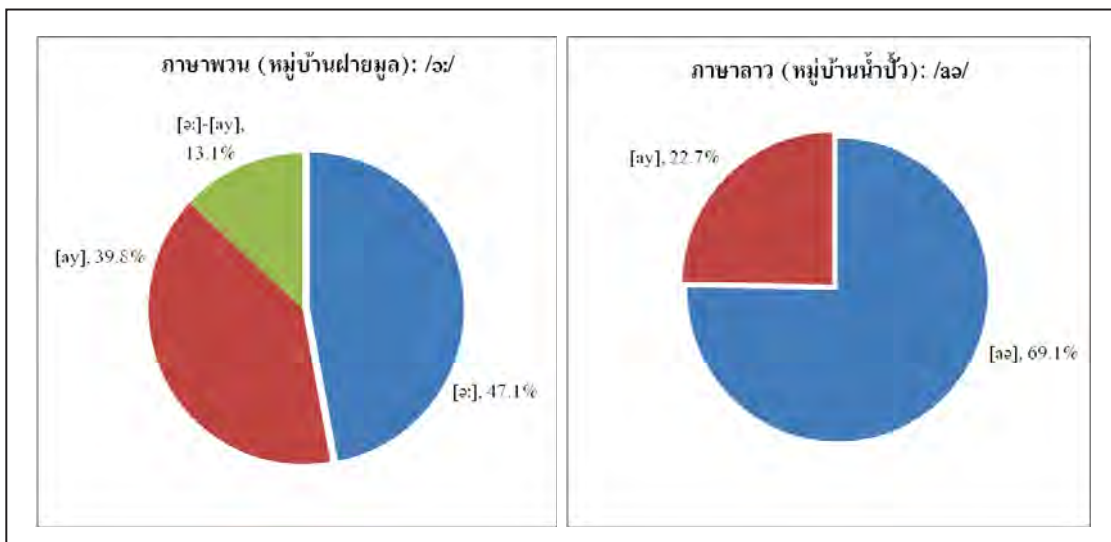
/aə/ ในภาษาลาวนั้นมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [aə] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [ay] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับภาษาพวน

เมื่อเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวน และการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาวซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 274 โดยได้เรียงเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาพวนและภาษาลาวตั้งแต่ 10% ขึ้นไป โดยเฉพาะเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าไม่ใช่เสียงเดิมในภาษา ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระดังกล่าวในภาษาพวนและภาษาลาวในอนาคต

ตารางที่ 274 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวน และหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว

ภาษา/ หน่วย เสียงสระ	ร่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 ร่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
พวน /ə:/	[ə:]	59	50.4	57	47.1	54	43.9	57	47.1
	[ay]	40	34.2	47	38.8	57	46.3	48	39.8
	[ə:], [ay]	18	15.4	17	14.1	12	9.8	16	13.1
	รวม	117	100	121	100	123	100	120	100
ลาว /aə/	[aə]	83	61.9	109	80.7	86	64.7	93	69.1
	[ay]	29	21.6	21	15.6	41	30.8	30	22.7
	[aə], [ay]	22	16.5	5	3.7	6	4.5	11	8.2
	รวม	134	100	135	100	133	100	134	100

การเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) และการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แสดงในภาพที่ 175 ต่อไปนี้

ภาพที่ 175 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวนและหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว

ผลการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) โดยเฉพาะเสียงแปรที่ไม่ใช่เสียงเดิม แสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงแปรในภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละในระดับที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับการใช้เสียงแปรของหน่วยเสียงสระอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ การใช้เสียงสระ [ay] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานและปรากฏทั้งในภาษาพวนและภาษาลาวนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า การใช้เสียงสระ [ay] ปรากฏในภาษาพวนค่อนข้างมาก คือ ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 48 คำหรือคิดเป็น 39.8% นอกจากนี้ในภาษาพวนยังมีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดใช้ทั้งเสียงสระเดิมคือ [ə:] และเสียงสระ [ay] ควบคู่กันซึ่งปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 16 คำหรือคิดเป็น 13.1%

เมื่อพิจารณาการปรากฏของเสียงสระ [ay] ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) จะเห็นได้ว่า ในภาษาลาวมีเสียงสระ [ay] ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 30 คำหรือคิดเป็น 22.7% ซึ่งน้อยกว่าที่ปรากฏในภาษาพวน

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวน และหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาว ซึ่งต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระเดียวกัน คือ *a: ในภาษาไทยสาขาคะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม จะเห็นได้ว่า ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการปรากฏของเสียงสระเดิมคือ [ə:] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยกว่าภาษาลาว คือปรากฏในคำศัพท์เพียง 47.1% เท่านั้น ขณะที่ในภาษาลาวมีการปรากฏของเสียงสระเดิม [aə] ในคำศัพท์คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 69.1%

จากผลการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังคงเสียงสระเดิม [ə:] ในภาษาพวน และคำศัพท์ที่ยังคงเสียงสระเดิม [aə] ในภาษาลาว อาจสรุปได้ว่า การแปรของหน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาพวนมีระดับที่มากกว่าการแปรของหน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาวอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาพวนซึ่งพูดในหมู่บ้านฝายมูลนั้น อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหมู่บ้านอื่น ๆ ที่พูดภาษาไทถิ่นภาษาอื่น โดยเฉพาะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหมู่บ้านท่าคำสองและหมู่บ้านอื่น ๆ ที่พูดภาษาคำเมืองเป็นภาษาหลัก นอกจากนี้ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นยังสามารถพูด

ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่องและมีโอกาสใช้ภาษาไทยมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะเมื่ออยู่ในโรงเรียน ส่วนภาษาลาวนั้นพูดในหมู่บ้านน้ำบัว ที่อยู่อำเภอเวียงสา ห่างจากอำเภอท่าวังผาที่หมู่บ้านฝายมูลตั้งอยู่ประมาณ 22 กิโลเมตร หมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหมู่บ้านน้ำบัวบางหมู่บ้านใช้ภาษาลาวเป็นภาษาหลัก และมีหมู่บ้านอื่น ๆ ที่อยู่ไกลออกไป รวมทั้งตัวอำเภอเวียงสาใช้ภาษาคำเมือง ถึงแม้ว่าผู้พูดภาษาลาวจะสามารถพูดภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง แต่โอกาสที่จะใช้ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานในชีวิตประจำวันอาจมีน้อยกว่าผู้พูดภาษาพวนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านฝายมูล ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) จะได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

7.1.2.5 การแปรของสระ /i/ (< *e)

ในคำพยางค์เป็น สระเสียงสั้น และมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) ที่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยสระ -ะ ลดรูป (เื) เช่น คำว่า “เป็น” “เพ็ญ” “เห็น” ฯลฯ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) จะใช้หน่วยเสียงที่แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รวมทั้งแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานด้วย กล่าวคือ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานล้วนแต่ใช้หน่วยเสียงสระหน้า กลาง /e/ ในคำที่มีโครงสร้างพยางค์แบบดังกล่าว แต่ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) จะใช้หน่วยเสียงสระหน้า สูง /i/ ทั้งหน่วยเสียงสระ /e/ ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลาว รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน และหน่วยเสียงสระ /i/ ที่ปรากฏในภาษาลื้อและภาษาจีนต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระ *e ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977)

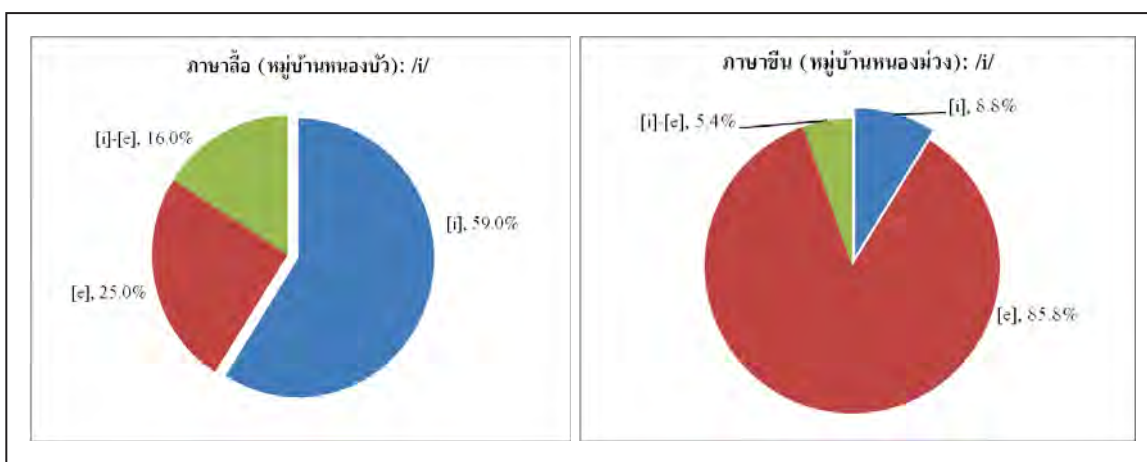
ผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ แสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /i/ ทั้งในภาษาลื้อและภาษาจีนมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [i] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [e] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 275 โดยได้แรเงาเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาลื้อและภาษาจีนตั้งแต่ 10% ขึ้นไป โดยเฉพาะเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าไม่ใช่เสียงเดิมในภาษา ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นแนวโน้มที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระดังกล่าวในภาษาลื้อและภาษาจีนในอนาคต

ตารางที่ 275 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้อและภาษาจีน

ภาษา/ หน่วย เสียงสระ	เสียงแปร ← รุนอายุ	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 รุนอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
ลื้อ /i/	[i]	106	74.1	84	57.5	66	46.2	85	59.0
	[e]	23	16.1	43	29.5	42	29.4	36	25.0
	[i], [e]	14	9.8	19	13.0	35	24.5	23	16.0
	รวม	143	100	146	100	143	100	144	100
จีน /i/	[i]	30	20.1	5	3.3	5	3.4	13	8.8
	[e]	102	68.5	140	93.4	140	95.2	127	85.8
	[i], [e]	17	11.4	5	3.3	2	1.4	8	5.4
	รวม	149	100	150	100	147	100	149	100

ภาพที่ 176 ต่อไปนี้เป็นกราฟแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

ภาพที่ 176 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้อและภาษาจีน

จากการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) โดยเฉพาะเสียงสระ [e] ที่ไม่ใช่เสียงเดิม แสดงให้เห็นว่าการใช้เสียงแปรดังกล่าวในภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละในระดับที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือ การใช้เสียงสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษา

คำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ค่อนข้างมาก คือ ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 127 คำหรือคิดเป็น 85.8% ซึ่งนับว่ามากกว่าการปรากฏของเสียงแปรอื่นๆ ทั้งเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงสระที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด และนับว่าเป็นการแปรที่ปรากฏค่อนข้างสูง นั่นคือ ปรากฏในคำศัพท์จำนวนและร้อยโดยเฉลี่ยเกือบ 100% ในขณะที่ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้เสียงสระ [e] ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 36 คำหรือคิดเป็น 25.0% และมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ทั้งเสียงสระเดิมคือ เสียงสระ [i] และเสียงสระ [e] ซึ่งปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 23 คำหรือคิดเป็น 16.0% ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การใช้เสียงสระ [e] ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาจีนโดยเฉลี่ยมากกว่าที่ปรากฏในภาษาลื้อประมาณ 3-4 เท่า

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนซึ่งมีพัฒนาการมาจากสระ *e ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการปรากฏของเสียงสระเดิมคือ [i] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยกว่าภาษาลื้อ คือปรากฏในคำศัพท์เพียง 8.8% เท่านั้น ขณะที่ในภาษาลื้อมีการปรากฏของเสียงสระเดิม [i] ในคำศัพท์คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 59.0%

จากการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังคงเสียงสระเดิม [i] ในภาษาลื้อและภาษาจีน อาจสรุปได้ว่า การแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาจีนมีระดับที่มากกว่าการแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้ออย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาจีนที่พูดอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วงนั้นอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหมู่บ้านหลายหมู่บ้านที่พูดภาษาคำเมืองเป็นหลัก และหมู่บ้านหนองม่วงเป็นเพียงหมู่บ้านเดียวในบริเวณนั้นที่พูดภาษาจีนเป็นภาษาหลัก ดังนั้นผู้พูดภาษาจีนจึงมีโอกาใช้ภาษาคำเมืองค่อนข้างมาก รวมทั้งมีโอกาใช้ภาษาไทยมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอด้วย โดยเฉพาะผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 ที่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยเรียน

ส่วนหมู่บ้านหนองบัวซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อนั้น อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับบางหมู่บ้านที่พูดภาษาลื้อเป็นภาษาหลัก และมีบางหมู่บ้านที่พูดภาษาคำเมือง จึงมีความเป็นไปได้ที่ผู้พูดภาษาลื้อจะมีโอกาใช้ภาษาลื้อมากกว่าภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน และถึงแม้ผู้พูดภาษาลื้อโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 3 จะสามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่องและมีโอกาได้ใช้ภาษาไทยมาตรฐานเมื่อไปโรงเรียน แต่ระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนามทั้งในหมู่บ้านหนองบัวและหมู่บ้านหนองม่วง ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 ในหมู่บ้านหนองบัวส่วนใหญ่มักใช้ภาษาลื้อในการติดต่อสื่อสารกัน ทั้งเมื่อติดต่อกับคนรุ่นสูงอายุ คนวัยกลางคน และคนวัยเดียวกัน ส่วนผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 (รวมทั้งรุ่นอายุที่ 2 บางคน) มักใช้ภาษาคำเมืองในการติดต่อสื่อสารกันทั้งในขณะที่อยู่ในหมู่บ้านและเมื่อเดินทางออกนอกหมู่บ้าน ความแตกต่างในการใช้ภาษาลื้อและภาษาจีนดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ภาษาจีนได้รับอิทธิพลทั้งจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าภาษาลื้อก็เป็นได้

7.1.2.6 การแปรของสระ /u/ (< *o)

ในคำพยางค์เป็น สระเสียงสั้น และมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) ที่ในภาษาไทยมาตรฐานสะกดด้วยสระ โ-ะ ลดรูป เช่น คำว่า “ปั่น” “ดง” “ชม” ฯลฯ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) จะใช้หน่วยเสียงที่แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ รวมทั้งแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานด้วย กล่าวคือ ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานล้วนแต่ใช้หน่วยเสียงสระหลัง กลาง ปากห่อ /o/ ในคำที่มีโครงสร้างพยางค์แบบดังกล่าว แต่ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) จะใช้หน่วยเสียงสระหลัง สูง ปากห่อ /u/ ทั้งหน่วยเสียงสระ /o/ ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลาว รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน และหน่วยเสียงสระ /u/ ที่ปรากฏในภาษาลื้อและภาษาขึ้นต่างก็มีพัฒนาการมาจากสระ *o ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟิง กวย ลี (Li, 1977)

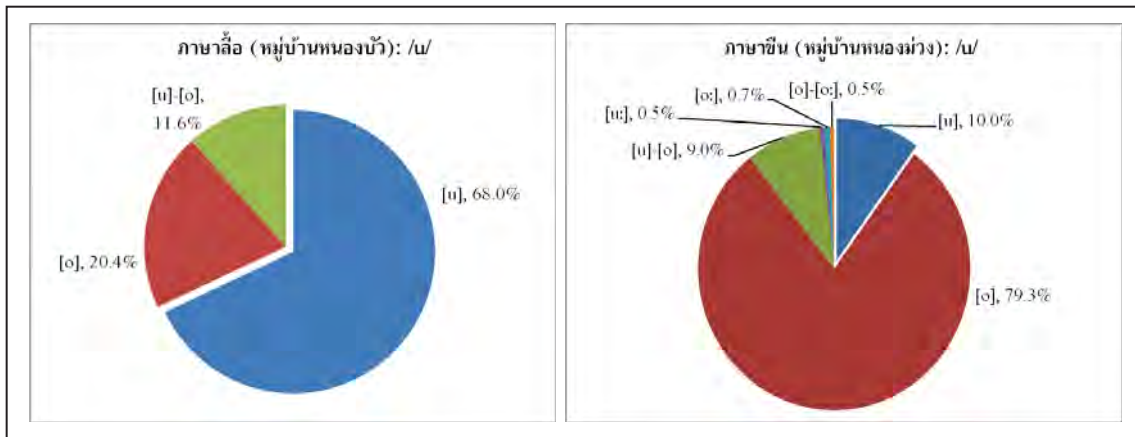
ผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ แสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระ /u/ ทั้งในภาษาลื้อและภาษาขึ้นมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [u] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [o] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้อและภาษาขึ้นซึ่งได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 6 ในที่นี้ได้นำมาแสดงอีกครั้งในตารางที่ 276 โดยได้แรเงาเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาลื้อและภาษาขึ้นตั้งแต่ 10% ขึ้นไป โดยเฉพาะเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าไม่ใช่เสียงเดิมในภาษา ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นแนวโน้มที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระดังกล่าวในภาษาลื้อและภาษาขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 276 การปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้อและภาษาขึ้น

ภาษา/ หน่วย เสียงสระ	ร่นอายุ เสียงแปร	60 ขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย (3 ร่นอายุ)	
		จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%	จำนวน คำศัพท์	%
ลื้อ /u/	[u]	340	88.1	263	66.4	197	49.6	267	68.0
	[o]	29	7.5	96	24.3	116	29.2	80	20.4
	[u], [o]	17	4.4	37	9.3	84	21.2	46	11.6
	รวม	386	100	396	100	397	100	393	100
ขึ้น /u/	[u]	94	24.0	12	3.0	13	3.1	40	10.0
	[o]	229	58.6	355	87.4	380	92.0	321	79.3
	[u], [o]	61	15.6	35	8.6	11	2.7	36	9.0
	[u:]	5	1.3	0	0.0	0	0.0	2	0.5
	[o:]	2	0.5	3	0.7	4	1.0	3	0.7
	[o], [o:]	0	0.0	1	0.3	5	1.2	2	0.5
	รวม	391	100	406	100	413	100	403	100

ภาพที่ 177 ต่อไปนี้เป็นกราฟแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

ภาพที่ 177 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้อและภาษาจีน

ผลการเปรียบเทียบการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) โดยเฉพาะเสียงสระ [o] ที่ไม่ใช่เสียงเดิม แสดงให้เห็นว่าการใช้เสียงแปรดังกล่าวในภาษาใดทั้ง 2 ภาษาปรากฏในคำศัพท์โดยเฉลี่ยจำนวนและร้อยละในระดับที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือ การใช้เสียงสระ [o] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั้นปรากฏในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ค่อนข้างมาก คือ ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 321 คำหรือคิดเป็น 79.3% ในขณะที่ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้เสียงสระ [o] ปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 80 คำหรือคิดเป็น 20.4% และมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาลื้อใช้ทั้งเสียงสระเดิมคือ เสียงสระ [u] และเสียงสระ [o] ซึ่งปรากฏในคำศัพท์จำนวนโดยเฉลี่ย 46 คำหรือคิดเป็น 11.6% ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การใช้เสียงสระ [o] ปรากฏในคำศัพท์ในภาษาจีนโดยเฉลี่ยมากกว่าที่ปรากฏในภาษาลื้อประมาณ 4 เท่า

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนซึ่งมีพัฒนาการมาจากสระ *o ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการปรากฏของเสียงสระเดิมคือ [u] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยกว่าภาษาลื้อ คือ ปรากฏในคำศัพท์เพียง 10.0% เท่านั้น ขณะที่ในภาษาลื้อมีการปรากฏของเสียงสระเดิม [u] ในคำศัพท์คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย 68.0%

จากผลการเปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ยังคงเสียงสระเดิม [u] ในภาษาลื้อและภาษาจีนดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาจีนมีระดับที่มากกว่าการแปรของหน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้ออย่างเห็นได้ชัด ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นซึ่งแสดงให้เห็นว่า การแปรของหน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) เกิดขึ้นในระดับที่มากกว่าภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) อย่างเห็นได้ชัดเช่นเดียวกัน

7.1.3 การเปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์

การวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการพิจารณาภาพรวมของการปรากฏเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรของวรรณยุกต์บางหน่วยเสียง และเนื่องจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้เป็นรายการคำที่แยกต่างหากจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลพยัญชนะและสระ โดยรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ออกแบบเพื่อเก็บข้อมูลระบบเสียงวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ กล่าวคือ รายการคำชุดที่ 1 ดัดแปลงมาจากรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เกดเนย์ (Gedney, 1972) ซึ่งประกอบด้วยคำศัพท์สำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์จำนวนทั้งสิ้น 140 คำ และรายการคำชุดที่ 2 เป็นรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set) ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 20 คำ ผู้บอกภาษาต้องออกเสียงแต่ละคำ คำละ 5 ครั้งซึ่งผู้วิจัยสุ่มเลือกให้คำในรายการคำละกันเพื่อให้ได้ข้อมูลวรรณยุกต์ที่ถูกต้องเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือมากที่สุด รวมจำนวนคำในรายการคำชุดที่ 2 ทั้งสิ้น 100 คำ

เนื่องจากการปรากฏของเสียงแปรของวรรณยุกต์บางกรณีปรากฏในคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ทั้ง 2 ชุดดังกล่าว แต่มีบางกรณีที่เสียงแปรของวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงไม่ปรากฏในคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ทั้ง 2 ชุด แต่ปรากฏในคำศัพท์ที่อยู่ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลพยัญชนะและสระ นอกจากนี้ยังมีบางกรณีที่การแปรของวรรณยุกต์ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทยถิ่นเพียงบางคน แต่ไม่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดคนอื่น ๆ ดังนั้นการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้จึงไม่ได้พิจารณาจำนวนคำศัพท์และร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรของวรรณยุกต์เช่นเดียวกับการวิเคราะห์พยัญชนะและสระ แต่จะใช้วิธีการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในภาพรวม นั่นคือ การวิเคราะห์ว่า มีวรรณยุกต์ใดบ้างในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ผู้พูดออกเสียงวรรณยุกต์โดยมีการแปรของวรรณยุกต์ และวรรณยุกต์ใดบ้างที่จัดเป็นเสียงแปรที่อาจเกิดขึ้นด้วยปัจจัยภายในตัวภาษาเอง (internal factor/linguistic factor) และเสียงแปรใดบ้างที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายนอก (external factor) โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ๆ

การนำเสนอการเปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์ในที่นี้จึงจะเป็นการนำเสนอให้เห็นภาพรวมของการแปรของวรรณยุกต์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา เพื่อนำไปสู่ข้อสันนิษฐานว่า มีวรรณยุกต์ใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยถิ่นในอนาคต

ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงที่มีเสียงแปรปรากฏให้เห็นชัดเจน เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า วรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นที่มีการแปร ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 (ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 และ/หรือ A2 ในภาษาไทยถิ่นบางภาษา) วรรณยุกต์ที่ 2 (ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 ในภาษาไทยถิ่นบางภาษา) และวรรณยุกต์ที่ 4 (ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง B4 ในภาษาไทยถิ่นบางภาษา)

ตารางที่ 277 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)

ตารางที่ 277 เปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น¹⁶⁸

ภาษา	วรรณยุกต์	การปรากฏของวรรณยุกต์	ตัวอย่างคำ	เสียงแปรและข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของเสียงแปร
คำเมือง	1. /23/	A1 (<*A1), A2 (<*A1)	หุ ขา หัว สอง ปู ตา กิน กา	[23]: เสียงเดิม [35]: เสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน
	4. /31/	B4 (<*B2)	พ่อ ว่าว เลื่อย ชื้อ	[31]: เสียงเดิม [31?]: เสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน
ลื้อ	1. /35/	A1 (<*A1)	หุ ขา หัว สอง	[35]: เสียงเดิม [24]: เสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน
	4. /33/	B4 (<*B2)	พ่อ ว่าว เลื่อย ชื้อ	[33]: เสียงเดิม [31]: เสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง
ขึ้น	1. /23/	A1 (<*A1), A2 (<*A1)	หุ ขา หัว สอง ปู ตา กิน กา	[23]: เสียงเดิม [35]: เสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน
พวน	1. /23/	A1 (<*A1)	หุ ขา หัว สอง	[23]: เสียงเดิม [21/22]: เสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา ได้แก่ การออกเสียงวรรณยุกต์ให้มีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลง
	2. /35/	A2 (<*A1), A3 (<*A1), A4 (<*A2)	ปู ตา กิน กา บิน แดง บาน ดาว มือ ควาย นา ู	[35]: เสียงเดิม [23]: เสียงแปรที่อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง

¹⁶⁸ ในคอลัมน์ที่ 3 “การปรากฏของวรรณยุกต์” ได้ระบุวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมตามการสืบสร้างของฟัง กวย ลี (Li, 1977) ไว้ในวงเล็บด้วย เช่น A1 (<*A1) หมายถึง วรรณยุกต์ A1 ในภาษาไทยถิ่นที่มีพัฒนาการมาจากวรรณยุกต์ *A1 ในภาษาไทยดั้งเดิม หรือ B4 (<*B2) หมายถึง วรรณยุกต์ B4 ในภาษาไทยถิ่นที่มีพัฒนาการมาจากวรรณยุกต์ *B2 ในภาษาไทยดั้งเดิม เป็นต้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิมในบทที่ 2 หัวข้อ 2.4.1)

ภาษา	วรรณยุกต์	การปรากฏของวรรณยุกต์	ตัวอย่างคำ	เสียงแปรและข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของเสียงแปร
	4. /31/	DL4 (<*D2) (เฉพาะคำที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CV:? ที่มีการแปรของสระเป็นสระเสียงสั้น: CV:? → CV?)	เชือก ทาก นอก	[31]: เสียงเดิม [33/322]: เสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา ซึ่งเป็นผลกระทบจากการออกเสียงสระในคำให้สั้นลง วรรณยุกต์จึงเกิดการแปรเป็นวรรณยุกต์ที่มีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลง
ลาว	1. /434/	A1 (<*A1)	หุ ขา หัว สอง	[434]: เสียงเดิม [34]: เสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา นั่นคือ การออกเสียงวรรณยุกต์ให้มีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลง
	2. /232/	A2 (<*A1), A3 (<*A1), A4 (<*A2)	ปู ตา กิน กา บิน แดง บาน ดาว มือ ควาย นา ู	[232]: เสียงเดิม [23]: เสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา นั่นคือ การออกเสียงวรรณยุกต์ให้มีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลง

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังแสดงในตารางที่ 277 ข้างต้น สรุปได้ว่า ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เป็นภาษาที่มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏมากที่สุด นั่นคือ มีวรรณยุกต์ที่มีการแปรจำนวนทั้งสิ้น 3 หน่วยเสียง และภาษาที่มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งมีการแปรของวรรณยุกต์เพียงหน่วยเสียงเดียว ส่วนภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ต่างก็มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏในวรรณยุกต์จำนวน 2 หน่วยเสียงเหมือนกัน นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาข้างต้นยังแสดงให้เห็นภาพรวมของการแปรของวรรณยุกต์ที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีร่วมกัน นั่นคือ การแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 และ/หรือ A2 ซึ่งเป็นวรรณยุกต์ที่มีการแปรปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ยังมีวรรณยุกต์ที่ 2 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 A3 และ A4 มีการแปรเกิดขึ้นทั้งในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งวรรณยุกต์ที่ 4 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง B4 และ/หรือ DL4 ก็มีการแปรเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นมากถึง 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาพวน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วรรณยุกต์ที่มีการแปรปรากฏมากที่สุดในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้คือ วรรณยุกต์ที่ 1 รองลงมาคือ วรรณยุกต์ที่ 4 และวรรณยุกต์ที่ 2 ตามลำดับ

7.2 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ในการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ จะแยกเป็นการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในแง่ของการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะและสระ จะพิจารณาจากร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงพยัญชนะและสระที่งานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิม กล่าวคือ หากพยัญชนะหรือสระเสียงเดิมปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยกว่าการปรากฏของพยัญชนะหรือสระเสียงเดิมอื่น ๆ แสดงว่า พยัญชนะหรือสระดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภาษาไทถิ่นในอนาคต ในทางตรงข้าม หากพยัญชนะหรือสระเสียงเดิมปรากฏในภาษาไทถิ่นคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากกว่าพยัญชนะหรือสระเสียงเดิมอื่น ๆ ความเป็นไปได้ที่พยัญชนะหรือสระดังกล่าวจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอาจไม่มากนัก หรืออาจใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างนาน ในขณะที่พยัญชนะหรือสระเสียงเดิมที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นค่อนข้างน้อยนั้น อาจใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่า

ส่วนการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์นั้น จะใช้วิธีการพิจารณาภาพรวมของการปรากฏของวรรณยุกต์ทั้งเสียงเดิมและเสียงแปรที่อาจเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเองหรือเกิดจากปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น หากวรรณยุกต์ใดมีการแปรที่ชัดเจนและปรากฏในคำศัพท์หลายคำ รวมทั้งปรากฏในข้อมูลของผู้พูดเป็นส่วนใหญ่ อาจสันนิษฐานได้ว่าวรรณยุกต์นั้นอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แต่หากวรรณยุกต์ใดมีการแปรเกิดขึ้นในคำศัพท์เพียงบางคำ และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดเพียงบางคน ก็อาจเป็นไปได้ที่วรรณยุกต์ดังกล่าวอาจไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรืออาจใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลง

ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแสดงในหัวข้อที่ 7.2.1–7.2.3 ต่อไปนี้

7.2.1 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ

ผลการวิเคราะห์การแปรของพยัญชนะในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีพยัญชนะบางหน่วยเสียงที่ผู้พูดออกเสียงโดยมีเสียงแปร และภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามักมีหน่วยเสียงพยัญชนะหมวดหมู่เดียวกันหรือหมวดหมู่ใกล้เคียงกันที่มีเสียงแปร และพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามักมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันด้วย

จากการวิเคราะห์การแปรของพยัญชนะในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจกล่าวได้ว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาขีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีหน่วยเสียงพยัญชนะที่ผู้พูดออกเสียงโดยมีเสียงแปรปรากฏอยู่ สรุปได้ 8 หมวดหมู่ตามพัฒนาการจากพยัญชนะในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยฟัง กวย ลี (Li, 1977) ดังแสดงในตารางที่ 278

ตารางที่ 278 เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่น¹⁶⁹

หมวดหมู่ที่	เสียงพยัญชนะดั้งเดิม (Li, 1977)	หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่น	เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา				
			คำเมือง (หมู่บ้าน ท่าคำสอง)	ลื้อ (หมู่บ้าน หนองบัว)	ซิ่น (หมู่บ้าน หนองม่วง)	พวน (หมู่บ้าน ฝายมูล)	ลาว (หมู่บ้าน น้ำบัว)
1.	*b-	/p-/	[p-], [ph-]	[p-], [ph-]	[p-], [ph-]	-	-
		/ph-/	-	-	-	[ph-], [p-]	[ph-], [p-], [h-]
2.	*d-	/t-/	[t-], [th-]	[t-], [th-]	[t-], [th-], [t-]	-	-
		/th-/	-	-	-	[th-], [t-]	[th-], [t-], [h-]
3.	*j-	/c-/	[c-], [ch-], [s-]	[c-], [ch-], [s-]	[c-], [ch-], [s-]	-	-
		/s-/	-	-	-	[s-], [ch-], [c-]	[s-], [ch-], [c-]
4.	*g-	/k-/	[k-], [kh-], [x-]	[k-], [kh-], [x-]	[k-], [kh-], [x-]	-	-
		/kh-/	-	-	-	[kh-], [k-], [x-]	[kh-], [k-], [x-]
5.	*kh-	/kh-/	[kh-], [x-]	-	-	-	-
6.	*r-	/h-/	[h-], [l-]	[h-], [l-]	[h-], [l-]	[h-], [l-]	[h-], [l-]
7.	*kh-	/h-/	-	-	-	[h-], [kh-], [x-]	-
8.	*CC ¹⁷⁰	CC	CC, C	-	-	-	-
9.	*-k	/ʔ-/	-	-	-	[-ʔ], [-k]	-

¹⁶⁹ กรณีที่การแปรของพยัญชนะใดไม่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาไทยถิ่นภาษาใด ในตารางที่ 278 จะแสดงด้วยเครื่องหมาย -

¹⁷⁰ พิง กวย ลี (Li, 1977) สืบสร้างพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่ปรากฏร่วมกับพยัญชนะ *w ไว้จำนวนหนึ่ง ได้แก่ *hw-, *kw-, *khw-, *gw-, *ɣw-, *xw-, *yw- ส่วนในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) นั้น มีพยัญชนะต้นควบกล้ำ 9 หน่วยเสียงซึ่งเกิดจากการประสมกับพยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะเสียงเปิด /w/ ได้แก่ /kw-, khw-, cw-, ʔw-, ɣw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/ ซึ่งมีบางหน่วยเสียงที่ไม่เหมือนพยัญชนะต้นควบกล้ำดั้งเดิม ได้แก่ พยัญชนะ /cw-, ʔw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/ ดังนั้นการสันนิษฐานว่าพยัญชนะต้นเสียงควบกล้ำในภาษาคำเมืองหน่วยเสียงใดมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะต้นควบกล้ำดั้งเดิมเสียงใดต้องมีหลักฐานมากพอ หากระบุเจาะจงประเภทของพยัญชนะต้นควบกล้ำดั้งเดิมอาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ในที่นี้จึงใช้สัญลักษณ์ *CC แทนพยัญชนะต้นควบกล้ำในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

จากตารางที่ 278 จะเห็นได้ว่า หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีเสียงแปรจำนวน 2-3 เสียง ในที่นี้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า ภาษาไทยถิ่นที่มีระบบพยัญชนะคล้ายคลึงกันมักมีเสียงแปรของพยัญชนะที่มีลักษณะร่วมกันหรือคล้ายคลึงกัน เช่น ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีเสียงแปรของพยัญชนะส่วนใหญ่ร่วมกัน ในขณะที่ภาษาพวนและภาษาลาวมีเสียงแปรของพยัญชนะส่วนใหญ่ร่วมกัน การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะแต่ละหมวดหมู่ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาสรุปได้ดังนี้

- 1) พยัญชนะริมฝีปาก เสียงกัก ไม่ก้อง ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *b- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่
 - 1.1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ [p-] และ [ph-]
 - 1.2) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ในภาษาพวนและภาษาลาว โดยในภาษาพวนมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [ph-] และ [p-] แต่ในภาษาลาวมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ [ph-] [p-] และ [h-]
- 2) พยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงกัก ไม่ก้อง ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *d- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่
 - 2.1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน โดยในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [t-] และ [th-] แต่ในภาษาจีนมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ [t-] [th-] และ [t̥-]
 - 2.2) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ในภาษาพวนและภาษาลาว ในภาษาพวนมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [th-] และ [t-] แต่ในภาษาลาวมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ [th-] [t-] และ [h-]
- 3) พยัญชนะเพดานแข็ง เสียงกัก ไม่ก้อง ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *j- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่
 - 3.1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ [c-] [ch-] และ [s-]
 - 3.2) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /s-/ ในภาษาพวนและภาษาลาวมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ [s-] [ch-] และ [c-]
- 4) พยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *g- ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่
 - 4.1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ [k-] [kh-] และ [x-]
 - 4.2) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาพวนและภาษาลาวมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ [kh-] [k-] และ [x-]

- 5) พยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาคำเมืองมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [kh-] และ [x-]

- 6) พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *r- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ [h-] และ [l-]

- 7) พยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาพวนมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ [h-] [kh-] และ [x-]

- 8) พยัญชนะควบกล้ำที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *CC ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/ ในภาษาคำเมืองมีเสียงแปรปรากฏ 2 แบบ ได้แก่ [CC] และ [C]

- 9) พยัญชนะเส้นเสียง เสียงกัก ไม่ก้อง ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *-k ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่

หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวนมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [-ʔ] และ [-k]

ตารางที่ 279 ต่อไปนี้แสดงร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรของพยัญชนะแต่ละหน่วยเสียงในข้างต้น โดยในที่นี้เลือกเฉพาะคำร้อยละที่เฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมาแสดงไว้ และได้แรเงาส่วนที่เป็นข้อมูลการปรากฏของเสียงพยัญชนะที่งานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นพยัญชนะเดิม ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพรวมการปรากฏของเสียงแปรของพยัญชนะแต่ละหน่วยเสียงในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 279 เปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่น

ภาษา	เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ และร้อยละของการปรากฏโดยเฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูด 3 รุ่นอายุ																	
	/p-/, /ph-/ (< *b-)	%	/t-/, /th-/ (< *d-)	%	/c-/, /s-/ (< *t-)	%	/k-/, /kh-/ (< *g-)	%	/h-/ (< *r-)	%	/h-/ (< *kh-)	%	/kh-/ (< *kh-)	%	/CC/ (< *CC)	%	/-ʔ/ (< *k)	%
คำเมือง	[p]	77.5	[t]	74.2	[c]	85.4	[k]	77.8	[h]	75.6			[kh]	30.7	CC	56.1		
	[ph]	18.5	[th]	19.1	[ch]	6.0	[kh]	9.7	[l]	18.8			[x]	68.7	C	39.3		
	[p], [ph]	4.0	[t]-[th]	6.7	[s]	7.0	[x]	8.0	[h]-[l]	5.6			[kh]- [x]	0.6	CC-C	4.6		
ลือ																		
	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100			รวม	100	รวม	100		
	[p]	79.4	[t]	79.7	[c]	88.9	[k]	74.4	[h]	74.4								
	[ph]	18.3	[th]	16.6	[ch]	5.1	[kh]	21.8	[l]	20.7								
	[p], [ph]	2.3	[t], [th]	3.7	[s]	5.1	[k], [kh]	3.1	[h], [l]	4.9								

ภาษา	เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ และร้อยละของการปรากฏโดยเฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูด 3 รุ่นอายุ																	
	/p-/, /ph-/ (< *b-)	%	/t-/, /th-/ (< *d-)	%	/c-/, /s-/ (< *t-)	%	/k-/, /kh-/ (< *g-)	%	/h-/ (< *r-)	%	/h-/ (< *kh-)	%	/kh-/ (< *kh-)	%	/CC/ (< *CC)	%	/-ŋ/ (< *-k)	%
					[ch]													
					[c], [s]	0.0												
					[s], [ch]	0.3												
	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100								
	[p]	77.3	[t]	72.7	[c]	83.7	[k]	77.4	[h]	75.6								
จีน	[ph]	20.1	[th]	20.1	[ch]	4.1	[kh]	14.2	[l]	19.9								
	[p], [ph]	2.6	[t]	1.3	[s]	10.3	[x]	1.5	[h], [l]	4.5								
			[t], [th]	5.9	[c], [ch]	0.7	[k], [kh]	6.9										
					[c], [s]	0.8												
					[ch], [s]	0.4												
	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100								

ภาษา	เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ และร้อยละของการปรากฏโดยเฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูด 3 รุ่นอายุ																	
	/p-/, /ph-/ (< *b-)	%	/t-/, /th-/ (< *d-)	%	/c-/, /s-/ (< *t-)	%	/k-/, /kh-/ (< *g-)	%	/h-/ (< *r-)	%	/h-/ (< *kh-)	%	/kh-/ (< *kh-)	%	/CC/ (< *CC)	%	/-ʔ/ (< *k)	%
พวน	[ph]	79.1	[th]	80.0	[s]	52.8	[kh]	66.2	[h]	77.4	[h]	17.5					[-ʔ]	62.8
	[p]	17.9	[t]	16.0	[ch]	5.6	[k]	22.6	[l]	15.0	[kh]	73.7					[-k]	33.7
	[ph], [p]	2.8	[th], [t]	4.0	[c]	31.1	[x]	9.5	[ŋ]	0.7	[x]	8.2					[-ʔ], [-k]	3.5
	[ph], [h]	0.2			[s], [ch]	4.8	[kh], [k]	1.3	[h], [l]	6.7	[h], [kh]	0.3						
					[s], [c]	3.7	[x], [k]	0.4	[h], [ŋ]	0.2	[kh], [x]	0.3						
					[ch], [c]	1.5												
					[s], [ch], [c]	0.5												
	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100					รวม	100

ภาษา	เสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต่าง ๆ และร้อยละของการปรากฏโดยเฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูด 3 รุ่นอายุ																	
	/p-/, /ph-/ (< *b-)	%	/t-/, /th-/ (< *d-)	%	/c-/, /s-/ (< *t-)	%	/k-/, /kh-/ (< *g-)	%	/h-/ (< *r-)	%	/h-/ (< *kh-)	%	/kh-/ (< *kh-)	%	/CC/ (< *CC)	%	/-ʔ/ (< *-k)	%
ลาว	[ph]	96.3	[th]	95.8	[s]	84.6	[kh]	35.6	[h]	69.5								
	[p]	0.6	[t]	2.2	[c]	5.5	[k]	3.6	[l]	20.4								
	[h]	0.3	[h]	0.5	[ch]	3.5	[x]	60.2	[h], [l]	10.1								
	[ph], [p]	1.9	[th], [t]	0.6	[s], [c]	1.7	[kh], [k]	0.0										
	[ph], [h]	0.9	[th], [h]	0.9	[s], [ch]	4.5	[kh], [x]	0.3										
					[c], [ch]	0.1	[k], [x]	0.3										
					[s], [c], [ch]	0.1												
	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100	รวม	100								

เมื่อพิจารณาร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของพยัญชนะที่งานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาดั้งที่แสดงในตารางที่ 279 ข้างต้น ในที่นี้อาจสรุปลำดับของภาษาไทยถิ่นที่มีการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมโดยเรียงลำดับจากภาษาไทยถิ่นที่มีพยัญชนะเสียงเดิมปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ดังตารางที่ 280 ต่อไปนี้

ตารางที่ 280 ลำดับของภาษาไทยถิ่นที่มีการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด

หมวดหมู่ที่	เสียงพยัญชนะดั้งเดิม (Li, 1977)	หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่น	ภาษาไทยถิ่นที่มีการปรากฏของพยัญชนะที่เป็นเสียงเดิมคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด (1 → 5)				
			1	2	3	4	5
1.	*b-	/p-/ , /ph-/	ลาว ([ph-] 96.3%)	ลื้อ ([p-] 79.4%)	พวน ([ph-] 79.1%)	คำเมือง ([p-] 77.5%)	ขึ้น ([p-] 77.3%)
2.	*d-	/t-/ , /th-/	ลาว ([th-] 95.8%)	พวน ([th-] 80.0%)	ลื้อ ([t-] 79.7%)	คำเมือง ([t-] 74.2%)	ขึ้น ([t-] 72.7%)
3.	*j-	/c-/ , /s-/	ลื้อ ([c-] 88.9%)	คำเมือง ([c-] 85.4%)	ลาว ([s-] 84.6%)	ขึ้น ([c-] 83.7%)	พวน ([s-] 52.8%)
4.	*g-	/k-/ , /kh-/	คำเมือง ([k-] 77.8%)	ขึ้น ([k-] 77.4%)	ลื้อ ([k-] 74.4%)	พวน ([kh-] 66.2%)	ลาว ([kh-] 35.6%)
5.	*kh-	/kh-/	คำเมือง ([kh-] 30.7%)	-	-	-	-
6.	*r-	/h-/	พวน ([h-] 77.4%)	คำเมือง, ขึ้น ([h-] 75.6%)	ลื้อ ([h-] 74.4%)	ลาว ([h-] 69.5%)	-
7.	*kh-	/h-/	พวน ([h-] 17.5%)	-	-	-	-
8.	*CC	CC	คำเมือง ([CC] 56.1%)	-	-	-	-
9.	*-k	/-ʔ/	พวน ([-ʔ] 62.8%)	-	-	-	-

ร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังแสดงในตารางที่ 280 ข้างต้นนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาได้ กล่าวคือ หากการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยมากที่สุด อาจมีความเป็นไปได้ที่การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะนั้น ๆ จะใช้เวลานาน และในทางตรงข้ามหากพยัญชนะเสียงเดิมปรากฏในภาษาไทถิ่นคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยน้อยที่สุด ก็อาจเป็นไปได้ที่พยัญชนะนั้น ๆ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เวลาเร็วกว่าพยัญชนะที่ยังปรากฏค่อนข้างมากในภาษาไทถิ่น

จากลำดับของภาษาไทถิ่นที่มีการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมดังที่แสดงในตารางที่ 280 ข้างต้นทำให้สันนิษฐานได้ว่า ภาษาไทถิ่นภาษาใดที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะเกิดขึ้นก่อนภาษาใด และพยัญชนะใดที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเร็วกว่าพยัญชนะอื่น ๆ

ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาสรุปได้ตามหมวดหมู่ของพยัญชนะที่ปรากฏในภาษาไทถิ่น ดังนี้

- 1) พยัญชนะ /p-/ , /ph-/ (< *b-): การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ หรือ /ph-/ อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเรียงลำดับจากภาษาไทถิ่นที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นดังกล่าวจากที่อาจจะใช้เวลาเร็วที่สุดไปหานานที่สุด ได้แก่ ภาษาจีน รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง ภาษาพวน ภาษาลื้อ และภาษาลาวตามลำดับ
- 2) พยัญชนะ /t-/ , /th-/ (< *d-): การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ หรือ /th-/ อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเรียงลำดับจากภาษาไทถิ่นที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นดังกล่าวจากที่อาจจะใช้เวลาเร็วที่สุดไปหานานที่สุด ได้แก่ ภาษาจีน รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาวตามลำดับ
- 3) พยัญชนะ /c-/ , /s-/ (< *j-): การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ หรือ /s-/ อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเรียงลำดับจากภาษาไทถิ่นที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นดังกล่าวจากที่อาจจะใช้เวลาเร็วที่สุดไปหานานที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน รองลงมาคือ ภาษาจีน ภาษาลาว ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อตามลำดับ
- 4) พยัญชนะ /k-/ , /kh-/ (< *g-): การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ หรือ /kh-/ อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเรียงลำดับจากภาษาไทถิ่นที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นดังกล่าวจากที่อาจจะใช้เวลาเร็วที่สุดไปหานานที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว รองลงมาคือ ภาษาพวน ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาคำเมืองตามลำดับ
- 5) พยัญชนะ /kh-/ (< *kh-): เนื่องจากการแปรของพยัญชนะต้นดังกล่าวปรากฏเฉพาะในภาษาคำเมืองเท่านั้น และเนื่องจากพยัญชนะเสียงเดิม [kh-] ปรากฏคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยเพียง 30.7% ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า พยัญชนะต้น /kh-/ เป็นหน่วยเสียงหนึ่งในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตและอาจใช้เวลาไม่นานนัก
- 6) พยัญชนะ /h-/ (< *r-): การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเรียงลำดับจากภาษาไทถิ่นที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของ

พยัญชนะต้นดังกล่าวจากที่อาจจะใช้เวลาเร็วที่สุดไปหามานานที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว รองลงมาคือ ภาษาลื้อ ภาษาคำเมืองและภาษาจีน และภาษาพวนตามลำดับ

- 7) พยัญชนะ /h-/ (< *kh-): พยัญชนะต้น /h-/ ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะต้น *kh- ใน ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมเป็นพยัญชนะที่ปรากฏเฉพาะในภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) เนื่องจากพยัญชนะ [h-] ที่เป็นเสียงเดิมปรากฏในภาษาพวนค่อนข้างน้อย คือ ปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 17.5% เท่านั้น ในที่นี้จึงสันนิษฐานได้ว่า พยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ในภาษาพวนอาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้
- 8) พยัญชนะ /CC/ (< *CC): เนื่องจากการแปรของพยัญชนะต้นควบกล้ำปรากฏเฉพาะใน ภาษาคำเมืองเท่านั้น และเนื่องจากการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิม [CC] คิดเป็นร้อยละ โดยเฉลี่ยเพียง 56.1% ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า พยัญชนะต้นควบกล้ำ /CC/ ในภาษา คำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) อาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้
- 9) พยัญชนะ /-ʔ/ (< *k-): การแปรของพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ปรากฏเฉพาะในภาษาพวน เท่านั้น และเนื่องจากพยัญชนะเสียงเดิม [-ʔ] ปรากฏคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยเพียง 62.8% ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า พยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) อาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

เมื่อพิจารณาร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา สามารถเรียงลำดับพยัญชนะที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเร็วกว่าพยัญชนะอื่น ๆ โดยพิจารณา จากการที่พยัญชนะเสียงเดิมมีร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏน้อยที่สุดไปหามากที่สุด กล่าวคือ พยัญชนะที่ปรากฏคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุดย่อมมีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในเวลา อันใกล้นี้ ในขณะที่พยัญชนะที่ปรากฏคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุดอาจใช้เวลานานในการ เปลี่ยนแปลง

ข้อมูลการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาดังแสดงในตารางที่ 280 ข้างต้น นำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นโดย เรียงลำดับหน่วยเสียงพยัญชนะที่อาจใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงเร็วที่สุดไปหาหน่วยเสียงพยัญชนะที่ อาจใช้เวลาค่อนข้างนานในการเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 178 ต่อไปนี้แสดงลำดับของเสียงพยัญชนะในภาษาไทถิ่นที่อาจใช้เวลาในการ เปลี่ยนแปลงจากเร็วที่สุดไปหามานานที่สุด รวมทั้งแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ แต่ละกรณีด้วย เพื่อให้เห็นว่า มีพยัญชนะหน่วยเสียงใดบ้าง ในภาษาไทถิ่นภาษาใดบ้างที่อาจมีการเกิด หน่วยเสียงย่อยในอนาคต¹⁷¹

¹⁷¹ ตัวเลขในวงเล็บท้ายชื่อภาษาแสดงค่าร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา

หน่วยเสียงพยัญชนะที่อาจใช้เวลา
ในการเปลี่ยนแปลงเร็วที่สุด

หน่วยเสียงพยัญชนะที่อาจใช้เวลา
ในการเปลี่ยนแปลงนานที่สุด

/h-/ (< *kh-) ในภาษาพวน (17.5%)
<pre> [h-] / /h-/ < \ [kh-] \ [x-] </pre>
/kh-/ (< *kh-) ในภาษาคำเมือง (30.7%)
<pre> [kh-] / /kh-/ < \ [x-] </pre>
/kh-/ (< *g-) ในภาษาลาว (35.6%)
<pre> [kh-] / /kh-/ < \ [k-] \ [x-] </pre>
/s-/ (< *j-) ในภาษาพวน (52.8%)
<pre> [s-] / /s-/ < \ [ch-] \ [c-] </pre>
/CC/ (< *CC) ในภาษาคำเมือง (56.1%)
<pre> [CC] / /CC/ < \ [C] </pre>
/-ʔ/ (< *-k) ในภาษาพวน (62.8%)
<pre> [-ʔ] / /-ʔ/ < \ [-k] </pre>
/h-/ (< *r-) ในภาษาลาว (69.5%)
<pre> [h-] / /h-/ < \ [l-] </pre>
/t-/ (< *d-) ในภาษาจีน (72.7%)
<pre> [t-] / /t-/ < \ [th-] </pre>
/p-/ (< *b-) ในภาษาภาษาจีน (77.3%)
<pre> [p-] / /p-/ < \ [ph-] </pre>

ภาพที่ 178 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยถิ่นที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

เมื่อพิจารณาร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาดังแสดงในภาพที่ 178 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า พยัญชนะเสียงเดิมบางเสียงปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาน้อยกว่า 50% ได้แก่ พยัญชนะต้น [h-] (< *kh-) ในภาษาพวน พยัญชนะต้น [kh-] (< *kh-) ในภาษาคำเมือง และพยัญชนะต้น [kh-] (< *g-) ในภาษาลาว ในขณะที่พยัญชนะเดิมบางเสียงปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาประมาณ 50%-60% ได้แก่ พยัญชนะต้น [s-] (< *j-) ในภาษาพวน พยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] (< *CC) ในภาษาคำเมือง และพยัญชนะท้าย [-ʔ] (< *-k) ในภาษาพวน และมีพยัญชนะเดิมบางเสียงที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาประมาณเกือบ 70%-80% ได้แก่ พยัญชนะต้น [h-] (< *r-) ในภาษาลาว พยัญชนะต้น [t-] (< *d-) ในภาษาจีน และพยัญชนะต้น [p-] (< *b-) ในภาษาคำเมืองและภาษาจีน

ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า พยัญชนะในภาษาไทถิ่นที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เรียงลำดับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงที่อาจใช้เวลานาน ได้แก่ พยัญชนะต้น [h-] (< *kh-) ในภาษาพวนอาจเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้นี้ ลำดับต่อมา คือ พยัญชนะต้น [kh-] (< *kh-) ในภาษาคำเมือง พยัญชนะต้น [kh-] (< *g-) ในภาษาลาว พยัญชนะต้น [s-] (< *j-) ในภาษาพวน พยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] (< *CC) ในภาษาคำเมือง พยัญชนะท้าย [-ʔ] (< *-k) ในภาษาพวน พยัญชนะต้น [h-] (< *r-) ในภาษาลาว พยัญชนะต้น [t-] (< *d-) ในภาษาจีน และพยัญชนะต้น [p-] (< *b-) ในภาษาจีน ตามลำดับ

นอกจากนี้ จากการพิจารณาร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังแสดงในตารางที่ 279-280 และภาพที่ 178 ยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ภาษาไทถิ่นที่ยังคงมีพยัญชนะเสียงเดิมปรากฏค่อนข้างมาก นั่นคือ พยัญชนะเสียงเดิมทุกเสียงปรากฏโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 70% ขึ้นไปมีเพียงภาษาเดียวเท่านั้น คือ ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวม ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เป็นภาษาไทถิ่นที่มีการแปรของเสียงพยัญชนะน้อยกว่าภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาการปรากฏของพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรบางเสียงในภาษาลื้อ ก็จะได้เห็นว่า มีเสียงแปรบางเสียงที่ภาษาลื้อได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และปรากฏโดยเฉลี่ยมากกว่า 10% ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [ph-] [th-] และ [kh-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /p-/ /t-/ และ /k-/ ตามลำดับ ปรากฏโดยเฉลี่ย 18.3% 16.6% และ 21.8% ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีเสียงพยัญชนะ [l-] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /h-/ ที่ปรากฏโดยเฉลี่ย 20.7% ใกล้เคียงกับการปรากฏของพยัญชนะ [l-] ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แต่มากกว่าการปรากฏของพยัญชนะ [l-] ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ อีก 3 ภาษา ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) จะยังมีพยัญชนะเสียงเดิมปรากฏค่อนข้างมาก แต่ข้อมูลทางเสียงพยัญชนะที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ก็แสดงให้เห็นว่า มีพยัญชนะบางหน่วยเสียงในภาษาลื้อมีเสียงแปรปรากฏให้เห็นในระดับที่น่าสนใจ และอาจเป็นพยัญชนะที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตก็เป็นได้

7.2.2 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสระ

จากการวิเคราะห์การแปรของสระในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีสระบางหน่วยเสียงที่ผู้พูดออกเสียงโดยมีเสียงแปรและภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามักมีหน่วยเสียงสระหมวดหมู่เดียวกันหรือใกล้เคียงกันที่มีเสียงแปร และสระที่เป็นเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามักมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรของพยัญชนะที่พบว่า พยัญชนะในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีการแปรมักเป็นพยัญชนะหมวดหมู่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

ผลการวิเคราะห์การแปรของสระในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีหน่วยเสียงสระที่ผู้พูดออกเสียงโดยมีเสียงแปรปรากฏอยู่ สรุปได้ 6 หมวดหมู่ตามพัฒนาการจากสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่สืบสร้างโดยแมรี สารวิทย์ (Sarawit, 1973) และฟัง กวย ลี (Li, 1977) ดังแสดงในตารางที่ 281 ต่อไปนี้

ตารางที่ 281 เสียงแปรของหน่วยเสียงสระในภาษาไทถิ่น

หมวดหมู่ที่	เสียงสระดั้งเดิม (Sarawit, 1973/ Li, 1977)	หน่วยเสียงสระในภาษาไทถิ่น	เสียงแปรของสระที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา				
			คำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)	ลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)	ขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง)	พวน (หมู่บ้านฝายมูล)	ลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)
1.	*ia/*ie	/iə/	[iə], [ie], [e], [e:]	-	-	-	-
		/e:/	-	[e:], [e], [iə]	[e:], [e], [iə]	-	-
2.	*ia/*ie	/iə/	[iə], [ie], [ə], [ə:]	-	-	-	[iə], [ie], [ə:]
		/iə/	-	-	-	[iə], [ie], [ə:]	-
		/ə:/		[ə:], [iə]	[ə:], [ie]	-	-
3.	*ua/*ue	/uə/	[uə], [o:], [o]	-	-	[uə], [o:], [u:], [ə:]	[uə], [o:], [o]
		/o:/	-	[o:], [uə]	[o:], [o], [uə]	-	-
4.	*ai	/ə:/	-	-	-	[ə:], [ay]	-
		/aə/	-	-	-	-	[aə], [ay]

หมวดหมู่ที่	เสียงสระดั้งเดิม (Sarawit, 1973/ Li, 1977)	หน่วยเสียงสระในภาษาไทถิ่น	เสียงแปรของสระที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา				
			คำเมือง (หมู่บ้าน ท่าคำสอง)	ลื้อ (หมู่บ้าน หนองบัว)	ซิ่น (หมู่บ้าน หนองม่วง)	พวน (หมู่บ้าน ฝายมูล)	ลาว (หมู่บ้าน น้ำบัว)
5.	*e	/i/	-	[i], [e]	[i], [e]	-	-
6.	*o	/u/	-	[u], [o]	[u], [o], [u:], [o:]	-	-

ตารางที่ 281 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงสระในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีเสียงแปรจำนวน 2-4 เสียง ในที่นี้อาจตั้งข้อสังเกตได้เช่นเดียวกับกรณีการแปรของพยัญชนะที่ว่า ภาษาไทถิ่นที่มีระบบสระคล้ายคลึงกันมักมีเสียงแปรของสระที่มีลักษณะร่วมกันหรือคล้ายคลึงกัน เช่น ภาษาลื้อและภาษาซิ่นมีเสียงแปรของสระส่วนใหญ่ร่วมกัน ส่วนภาษาพวนและภาษาลาวมีเสียงแปรของสระส่วนใหญ่ร่วมกัน และมีการแปรของสระบางส่วนคล้ายคลึงกับภาษาคำเมือง การแปรของหน่วยเสียงสระแต่ละหมวดหมู่ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา สรุปได้ดังนี้

- 1) สระประสมสองเสียงที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ia/*ie ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่
 - 1.1) หน่วยเสียงสระ /ie/ ในภาษาคำเมืองมีเสียงแปรปรากฏ 4 เสียง ได้แก่ [ie] [iə] [e] และ [e:]
 - 1.2) หน่วยเสียงสระ /e:/ ในภาษาลื้อและภาษาซิ่นมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ [e:] [e] และ [iə]
- 2) สระประสมสองเสียงที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ia/*ie ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่
 - 2.1) หน่วยเสียงสระ /ie/ ในภาษาคำเมืองและภาษาลาว ในภาษาคำเมืองมีเสียงแปรปรากฏ 4 เสียง ได้แก่ [ie] [iə] [ə] และ [ə:] ส่วนภาษาลาวมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ [ie] [iə] และ [ə:]
 - 2.2) หน่วยเสียงสระ /ie/ ในภาษาพวนมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ [ie] [iə] และ [ə:]
 - 2.3) หน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษาลื้อและภาษาซิ่นมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเหมือนกัน ได้แก่ [ə:] และ [iə]
- 3) สระประสมสองเสียงที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ua/*ue ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่

- 3.1) หน่วยเสียงสระ /uə/ ในภาษาคำเมือง ภาษากวน และภาษาลาว ในภาษาคำเมือง และภาษาลาวมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ [uə] [o:] และ [o] ส่วนภาษากวน มีเสียงแปรปรากฏ 4 เสียง ได้แก่ [uə] [o:] [u:] และ [v:]
- 3.2) หน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาลื้อและภาษาจีน ในภาษาลื้อมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [o:] และ [uə] ส่วนภาษาจีนมีเสียงแปรปรากฏ 3 เสียง ได้แก่ [o:] [o] และ [uə]
- 4) สระประสมสองเสียงที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ai ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่
- 4.1) หน่วยเสียงสระ /ə:/ ในภาษากวนมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [ə:] และ [ay]
- 4.2) หน่วยเสียงสระ /aə/ ในภาษาลาวมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [aə] และ [ay]
- 5) สระหน้า สูง ปากไม่ห่อที่มีพัฒนาการมาจากสระ *e ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่
- หน่วยเสียงสระ /i/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [i] และ [e]
- 6) สระหลัง สูง ปากห่อที่มีพัฒนาการมาจากสระ *o ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม ได้แก่
- หน่วยเสียงสระ /u/ ในภาษาลื้อและภาษาจีน ในภาษาลื้อมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียง ได้แก่ [u] และ [o] ส่วนในภาษาจีนมีเสียงแปร 4 เสียง ได้แก่ [u] [o] [u:] และ [o:]

ตารางที่ 282 ต่อไปนี้แสดงร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงสระที่เป็นเสียงแปรของสระแต่ละหน่วยเสียงในข้างต้น โดยในที่นี้เลือกเฉพาะค่าร้อยละที่เฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุมาแสดงไว้ และได้แรเงาส่วนที่เป็นข้อมูลการปรากฏของเสียงสระที่งานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นสระเดิม ทั้งนี้เพื่อให้ภาพรวมการปรากฏของเสียงแปรของสระแต่ละหน่วยเสียงในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 282 เปรียบเทียบร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของเสียงแปรของหน่วยเสียงสระในภาษาไทยถิ่น

ภาษา	เสียงแปรของหน่วยเสียงสระต่าง ๆ และร้อยละของการปรากฏโดยเฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูด 3 รุ่นอายุ											
	/iə/ (< *ia/*iə)	%	/iə/ (< *ia/*iə)	%	/uə/, /o:/ (< *ua/*uə)	%	/ə:/, /aə/ (< *ai)	%	/i/ (< *e)	%	/u/ (< *o)	%
คำ เมือง	[iə]	79.1	[iə]	90.3	[uə]	86.6						
	[iə]	0.7	[iə]	1.1	[o:]	9.6						
	[e]	17.8	[ə]	0.2	[o]	0.9						
	[e:]	0.4	[ə:]	6.9	[uə]-[o:]	1.3						
	[e], [e:]	0.1	[iə]-[ə:]	1.5	[uə]-[o]	1.6						
	[iə], [e]	1.3										
	[iə], [e:]	0.3										
	[iə], [iə]	0.2										
	[iə], [e], [e:]	0.1										
	รวม	100	รวม	100	รวม	100						
ลือ	[e:]	97.1	[ə:]	99.5	[o:]	99.7			[i]	59.0	[u]	68.0
	[e]	1.9	[iə]	0.5	[uə]	0.3			[e]	25.0	[o]	20.4
	[iə]	0.5							[i], [e]	16.0	[u], [o]	11.6
	[e:], [iə]	0.5										
	รวม	100	รวม	100	รวม	100			รวม	100	รวม	100
ขึ้น	[e:]	76.4	[ə:]	94.9	[o:]	91.0			[i]	8.8	[u]	10.0
	[e]	15.5	[ə:], [iə]	5.1	[o]	1.9			[e]	85.8	[o]	79.3
	[iə]	0.7			[uə]	0.7			[i], [e]	5.4	[u], [o]	9.0
	[e:], [iə]	6.7			[o:], [uə]	6.4					[u:]	0.5
	[e], [iə]	0.7									[o:]	0.7
											[o], [o:]	0.5
	รวม	100	รวม	100	รวม	100					รวม	100

ภาษา	เสียงแปรของหน่วยเสียงสระต่าง ๆ และร้อยละของการปรากฏโดยเฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูด 3 รุ่นอายุ											
	/iə/ (*ia/*iə)	%	/iə/ (*ia/*iə)	%	/uə/, /o:/ (*ua/*uo)	%	/ə:/, /aə/ (*ai)	%	/i/ (*e)	%	/u/ (*o)	%
พวน			[iə]	74.0	[uə]	79.7	[ə:]	47.1				
			[iə]	6.3	[o:]	17.8	[ay]	39.8				
			[ə:]	10.2	[uə], [o:]	1.8	[ə:], [ay]	13.1				
			[iə], [iə]	7.9	[u:], [ə:], [u:]-[uə]	0.7						
			[iə], [ə:]	0.5								
			[iə], [ə:]	1.1								
			รวม	100	รวม	100	รวม	100				
ลาว			[iə]	91.6	[uə]	89.7	[aə]	69.1				
			[iə]	0.8	[o:]	3.3	[ay]	22.7				
			[ə:]	5.7	[o]	3.1	[aə], [ay]	8.2				
			[iə], [iə]	0.5	[uə], [o:]	0.4						
			[iə], [ə:]	1.4	[uə], [o]	3.5						
			รวม	100	รวม	100	รวม	100				

เมื่อพิจารณาร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของสระที่งานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงเดิมในภาษาดังที่แสดงในตารางที่ 282 ข้างต้น อาจสรุปลำดับของภาษาไทยถิ่นที่มีการปรากฏของสระเสียงเดิมโดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ดังตารางที่ 283

ตารางที่ 283 ลำดับของภาษาไทถิ่นที่มีการปรากฏของสระเสียงเดิมคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด

หมวดหมู่ที่	เสียงสระดั้งเดิม (Sarawit, 1973/ Li, 1977)	หน่วยเสียงสระในภาษาไทถิ่น	ภาษาไทถิ่นที่มีการปรากฏของสระที่เป็นเสียงเดิมคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด (1 → 5)				
			1	2	3	4	5
1.	*ia/*ie	/iə/, /e:/	ลื้อ ([e:] 97.1%)	คำเมือง ([iə] 79.1%)	ขึ้น ([e:] 76.4%)	–	–
2.	*ia/*ie	/iə/, /iə/, /ə:/	ลื้อ ([e:] 99.5%)	ขึ้น ([ə:] 94.9%)	ลาว ([iə] 91.6%)	คำเมือง ([iə] 90.3%)	พวน ([iə] 74.0%)
3.	*ua/*ue	/uə/, /o:/	ลื้อ ([o:] 99.7%)	ขึ้น ([o:] 91.0%)	ลาว ([uə] 89.7%)	คำเมือง ([uə] 86.6%)	พวน ([uə] 79.7%)
4.	*ai	/ə/, /aə/	–	–	–	ลาว ([aə] 69.1%)	พวน ([ə:] 47.1%)
5.	*e	/i/	–	ลื้อ ([i] 59.0%)	ขึ้น ([i] 8.8%)	–	–
6.	*o	/u/	–	ลื้อ ([u] 68.0%)	ขึ้น ([u] 10.0%)	–	–

ร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏของสระเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังแสดงในตารางที่ 283 ข้างต้นนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาได้เช่นเดียวกับการปรากฏของพยัญชนะเดิมที่กล่าวมาแล้ว (ดูหัวข้อ 7.2.1) กล่าวคือ หากการปรากฏของสระเสียงเดิมคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยมากที่สุด อาจมีความเป็นไปได้ที่การเปลี่ยนแปลงของสระนั้น ๆ จะใช้เวลานาน และในทางตรงข้ามหากสระเสียงเดิมปรากฏในภาษาไทถิ่นคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยน้อยที่สุด ก็อาจเป็นไปได้ที่สระนั้น ๆ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เวลาเร็วกว่าสระที่ยังปรากฏค่อนข้างมากในภาษาไทถิ่น เมื่อพิจารณาลำดับของภาษาไทถิ่นที่มีการปรากฏของสระเสียงเดิมดังที่แสดงในตารางที่ 283 ข้างต้นอาจสันนิษฐานได้ว่า ภาษาไทถิ่นภาษาใดน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของสระเกิดขึ้นก่อนภาษาใด และสระใดที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเร็วกว่าสระอื่น ๆ

ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาสรุปได้ตามหมวดหมู่ของสระที่ปรากฏในภาษาไทถิ่น ดังนี้

- 1) สระ /iə/, /e/ (< *ia/*ie): การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระ /iə/ หรือ /e/ อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเรียงลำดับจากภาษาไทถิ่นที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของสระดังกล่าวจากที่อาจจะใช้เวลาเร็วที่สุดไปห้านานที่สุด ได้แก่ ภาษาจีน รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อตามลำดับ
- 2) สระ /iə/, /io/, /o/ (< *ia/*ie): การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระ /iə/ /io/ หรือ /o/ อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเรียงลำดับจากภาษาไทถิ่นที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของสระดังกล่าวจากที่อาจจะใช้เวลาเร็วที่สุดไปห้านานที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง ภาษาลาว ภาษาจีน และภาษาลื้อตามลำดับ
- 3) สระ /uə/, /o/ (< *ua/*ue): การเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงสระ /uə/ หรือ /o/ อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเรียงลำดับจากภาษาไทถิ่นที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของสระดังกล่าวจากที่อาจจะใช้เวลาเร็วที่สุดไปห้านานที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง ภาษาลาว ภาษาจีน และภาษาลื้อตามลำดับ
- 4) สระ /ə/, /aə/ (< *ai): หน่วยเสียงสระ /ə/ ปรากฏเฉพาะในภาษาพวน และหน่วยเสียงสระ /aə/ ปรากฏเฉพาะในภาษาลาว เมื่อเปรียบเทียบร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏระหว่างเสียงสระเดิม [ə:] ในภาษาพวน และเสียงสระเดิม [aə] ในภาษาลาว สันนิษฐานได้ว่า สระ [ə:] ในภาษาพวนอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าสระ [aə] ในภาษาลาว เนื่องจากสระ [ə:] ปรากฏในภาษาพวนคิดเป็นร้อยละเฉลี่ยเพียง 47.1% ในขณะที่สระ [aə] ในภาษาลาวปรากฏโดยเฉลี่ย 69.1%
- 5) สระ /i/ (< *e): หน่วยเสียงสระ /i/ ซึ่งปรากฏในคำพยางค์เป็น สระเสียงสั้น ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) และปรากฏเฉพาะในภาษาลื้อและภาษาจีนนั้น อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาจีนเร็วกว่าในภาษาลื้อ เนื่องจากในภาษาจีนมีการปรากฏของสระเดิม [i] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยเพียง 8.8% ในขณะที่สระดังกล่าวปรากฏในภาษาลื้อโดยเฉลี่ย 59.0%
- 6) สระ /u/ (< *o): หน่วยเสียงสระ /u/ เป็นหน่วยเสียงสระที่ปรากฏในคำพยางค์เป็น สระเสียงสั้น ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) และปรากฏเฉพาะในภาษาลื้อและภาษาจีนเช่นเดียวกับกรณีของหน่วยเสียงสระ /i/ ที่กล่าวในข้างต้น จากการพิจารณาร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏของสระเสียงเดิม [u] ในภาษาลื้อและภาษาจีน ทำให้สันนิษฐานได้ว่า สระ [u] อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาจีนเร็วกว่าในภาษาลื้อซึ่งสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสระ [i] ที่กล่าวในข้างต้น ทั้งนี้เนื่องจากในภาษาจีนมีการปรากฏของสระเดิม [u] คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยเพียง 10.0% ในขณะที่สระดังกล่าวปรากฏในภาษาลื้อโดยเฉลี่ย 68.0%

จากการพิจารณาร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏของสระเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ทำให้สามารถเรียงลำดับสระที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเร็วกว่าสระอื่น ๆ โดยพิจารณาจากการ

ที่สระเสียงเดิมมีร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏน้อยที่สุดไปหามากที่สุด กล่าวคือ สระที่ปรากฏคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยที่สุดย่อมมีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในเวลาอันใกล้นี้ ในขณะที่สระที่ปรากฏคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยมากที่สุดอาจใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลง

ข้อมูลการปรากฏของสระเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาดังแสดงในตารางที่ 283 ข้างต้น ทำให้สันนิษฐานเกี่ยวกับหน่วยเสียงสระที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นโดยเรียงลำดับหน่วยเสียงสระที่อาจใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงเร็วที่สุดไปหาหน่วยเสียงสระที่อาจใช้เวลาค่อนข้างนานในการเปลี่ยนแปลงดังแสดงในภาพที่ 179 ซึ่งได้แสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ แต่ละกรณีด้วย เพื่อให้เห็นว่า มีสระหน่วยเสียงใดบ้าง ในภาษาไทถิ่นภาษาใดบ้างที่อาจมีการเกิดหน่วยเสียงย่อยในอนาคต

หน่วยเสียงสระที่อาจใช้เวลา
ในการเปลี่ยนแปลงเร็วที่สุด

หน่วยเสียงสระที่อาจใช้เวลา
ในการเปลี่ยนแปลงนานที่สุด

/i/ (< *e) ในภาษาจีน (8.8%)
<pre> [i] / /i/ / \ [e] </pre>
/u/ (< *o) ในภาษาจีน (10.0%)
<pre> [u] / /u/ / \ [o] </pre>
/ə:/ (< *ai) ในภาษาพวน (47.1%)
<pre> [ə:] / /ə:/ / \ [ay] </pre>
/io/ (< *ia/*ie) ในภาษาพวน (74.0%)
<pre> [io] / /io/ / \ [iə] [ə:] </pre>
/e:/ (< *ia/*ie) ในภาษาจีน (76.4%)
<pre> [e:] / /e:/ / \ [e] [iə] </pre>
/uo/ (< *ua/*ue) ในภาษาพวน (79.7%)
<pre> [uo] / /uo/ / \ [o:] [u:] [ə:] </pre>

ภาพที่ 179 หน่วยเสียงสระในภาษาไทถิ่นที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

เมื่อพิจารณาร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏของสระเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาดังแสดงในภาพที่ 179 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า สระเสียงเดิมบางเสียงปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาน้อยมาก คือ ปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 10% หรือต่ำกว่า ได้แก่ สระ [i] (< *e) และสระ [u] (< *o) ในภาษาขึ้น และมีสระบางเสียงปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาต่ำกว่า 50% ได้แก่ สระ [ə:] (< *ai) ในภาษาพวน ส่วนสระเดิมที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาประมาณ 70% ถึงเกือบ 80% ได้แก่ สระ [ie] (< *ia/*ie) ในภาษาพวน สระ [e:] (< *ia/*ie) ในภาษาขึ้น และสระ [uo] (< *ua/*ue) ในภาษาพวน

ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า สระในภาษาไทถิ่นที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเรียงลำดับตามสระที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ไปจนถึงสระที่อาจใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ สระ [i] (< *e) และสระ [u] (< *o) ในภาษาขึ้นอาจเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ ลำดับต่อมา คือ สระ [ə:] (< *ai) และสระ [ie] (< *ia/*ie) ในภาษาพวน สระ [e:] (< *ia/*ie) ในภาษาขึ้น และสระ [uo] (< *ua/*ue) ในภาษาพวน ตามลำดับ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏของสระเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังแสดงในตารางที่ 282-283 และภาพที่ 179 ยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ภาษาไทถิ่นที่ยังคงมีสระเสียงเดิมปรากฏค่อนข้างมาก นั่นคือ สระเสียงเดิมทุกเสียงปรากฏโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 70% ขึ้นไป ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) นอกจากนี้ยังมีภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ที่มีสระเสียงเดิมส่วนใหญ่ปรากฏโดยเฉลี่ยเกือบ 100% ได้แก่ สระ [o:] (< *ua/*uo) สระ [ə:] (< *ia/*ie) และสระ [e:] (< *ia/*ie) ปรากฏโดยเฉลี่ยมากถึง 99.7% 99.5% และ 97.1% ตามลำดับ ส่วนสระอื่น ๆ ก็ปรากฏโดยเฉลี่ยมากกว่า 50% ได้แก่ สระ [u] (< *o) ปรากฏโดยเฉลี่ย 68.0% และสระ [i] (< *e) ปรากฏโดยเฉลี่ย 59.0% ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีการแปรของสระเกิดขึ้นในระดับไม่มากนัก เมื่อเทียบกับการแปรของสระที่เกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ โดยเฉพาะภาษาขึ้นซึ่งมีสระเสียงเดิมบางเสียง ได้แก่ สระ [i] และ [u] ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยน้อยมากคือ 9%-10% ดังกล่าวมาแล้วในข้างต้น

นอกจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) แล้ว ยังมีภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่มีสระเสียงเดิมส่วนใหญ่ปรากฏเกือบ 100% นั่นคือ สระ [ie] (< *ia/*ie) ปรากฏโดยเฉลี่ย 91.6% และสระ [uo] (< *ua/*ue) ปรากฏโดยเฉลี่ย 89.7% และมีเพียงสระ [aə] (< *ai) เท่านั้นที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ ปรากฏโดยเฉลี่ย 69.1% ซึ่งนับว่าปรากฏมากพอสมควร เมื่อเทียบกับการปรากฏของสระ [i] และ [u] ในภาษาขึ้นที่กล่าวในตอนต้น

เมื่อพิจารณาการปรากฏของสระเสียงเดิมในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) อาจกล่าวได้ว่า สระเดิมส่วนใหญ่ในภาษาพวนปรากฏคิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ยน้อยกว่าการปรากฏของสระเสียงเดิมส่วนใหญ่ในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น กล่าวคือ สระเสียงเดิมส่วนใหญ่ในภาษาพวนปรากฏโดยเฉลี่ยประมาณ 70% ถึงเกือบ 80% เท่านั้น ได้แก่ สระ [uo] (< *ua/*ue) ปรากฏโดยเฉลี่ย 79.7% และสระ [ie] (< *ia/*ie) ปรากฏโดยเฉลี่ย 74.0% และมีสระ [ə:] (< *ai) เท่านั้นที่ปรากฏน้อยที่สุด นั่นคือ ปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 47.1%

เมื่อพิจารณาการปรากฏของเสียงสระเดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวม อาจกล่าวได้ว่า ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เป็นภาษาไทถิ่นที่มีการแปรของเสียงสระน้อยกว่าภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ และเป็นภาษาที่ผู้พูดยังใช้สระเสียงเดิมค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) อาจจะไม่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ ซึ่งผลการวิเคราะห์และข้อสันนิษฐานดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์และข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลื้อโดยใช้เวลานานกว่าภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ เนื่องจากภาษาลื้อยังมีพยัญชนะเสียงเดิมปรากฏอยู่ค่อนข้างมากนั่นเอง

7.2.3 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์

เนื่องจากการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการพิจารณาภาพรวมของการปรากฏเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรของวรรณยุกต์บางหน่วยเสียง โดยพิจารณาจากการแปรที่ปรากฏในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ รวมทั้งได้นำข้อมูลการแปรของวรรณยุกต์ที่ปรากฏในคำศัพท์บางคำในรายการสำหรับเก็บข้อมูลพยัญชนะและสระมาพิจารณาร่วมด้วย ดังนั้นการนำเสนอการเปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้จึงจะเป็นการนำเสนอให้เห็นภาพรวมของการแปรของวรรณยุกต์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา เพื่อนำไปสู่ข้อสันนิษฐานว่า มีวรรณยุกต์ใดบ้างที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทถิ่นในอนาคต (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นในหัวข้อที่ 7.1.3)

การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในที่นี้จะพิจารณาจากการปรากฏของเสียงแปรของวรรณยุกต์ว่า มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ใดบ้างที่มีเสียงแปรเกิดขึ้น และเกิดขึ้นในคำศัพท์หลายคำ รวมทั้งเป็นการแปรที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดจำนวนตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไป

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า วรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นที่ผู้พูดออกเสียงโดยมีเสียงแปร ทั้งเสียงแปรที่เป็นเสียงวรรณยุกต์เดิม และเสียงแปรที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยภายในตัวภาษาเองและเสียงแปรที่อาจเกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ โดยวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีเสียงแปรเกิดขึ้น สรุปได้ดังตารางที่ 284 ในตารางดังกล่าวได้แระเงาวรรณยุกต์ที่มีเสียงแปรปรากฏอย่างชัดเจน กล่าวคือ เป็นวรรณยุกต์ที่มีการแปรปรากฏในข้อมูลคำศัพท์หลายคำ และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไป

ตารางที่ 284 เสียงแปรของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น

วรรณ ยุกต์ ที่	เสียง วรรณยุกต์ ดั้งเดิม (Li, 1977)	หน่วยเสียง วรรณยุกต์ ในภาษา ไทถิ่น	เสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา				
			คำเมือง (หมู่บ้าน ท่าคำสอง)	ลื้อ (หมู่บ้าน หนองบัว)	จีน (หมู่บ้าน หนองม่วง)	พวน (หมู่บ้าน ฝายมูล)	ลาว (หมู่บ้าน น้ำบัว)
1.	*A1	/23/ (A1, A2)	[23], [35]	-	[23], [35]	-	-
		/23/ (A1)	-	-	-	[23], [21/22]	-
		/35/ (A1)	-	[35], [24]	-	-	-
		/434/ (A1)	-	-	-	-	[434], [34]
2.	*A1 และ *A2	/35/ (A2, A3, A4)	-	-	-	[35], [23]	-
		/232/ (A2, A3, A4)	-	-	-	-	[232], [23]
4.	*B2	/31/ (B4)	[31], [31 [?]]	-	-	-	-
		/33/ (B4)	-	[33], [31]	-	-	-
4.	*D2	/31/ (DL4)	-	-	-	[31], [33/322]	-

ดังที่ได้สรุปไว้ในหัวข้อ 7.1.3 คือ ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เป็นภาษาที่มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏมากที่สุด เนื่องจากการแปรของวรรณยุกต์จำนวนทั้งสิ้น 3 หน่วยเสียง และภาษาที่มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งมีการแปรของวรรณยุกต์เพียงหน่วยเสียงเดียวเท่านั้น ส่วนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ต่างก็มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏในวรรณยุกต์จำนวน 2 หน่วยเสียงเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่า การแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 และ/หรือ A2 เป็นวรรณยุกต์ที่มีการแปรปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ยังมีวรรณยุกต์ที่ 2 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 A3 และ A4

มีการแปรเกิดขึ้นทั้งในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งวรรณยุกต์ที่ 4 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง B4 และ/หรือ DL4 ก็มีการแปรเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นมากถึง 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาพวน ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วรรณยุกต์ที่มีการแปรปรากฏมากที่สุดในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้คือ วรรณยุกต์ที่ 1 รองลงมาคือ วรรณยุกต์ที่ 4 และ วรรณยุกต์ที่ 2 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาจะมีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏจำนวนตั้งแต่ 1-3 หน่วยเสียง แต่จากการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์จากผู้พูด 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า การปรากฏของเสียงแปรของวรรณยุกต์บางหน่วยเสียง ในภาษาไทถิ่นบางภาษาปรากฏไม่สม่ำเสมอ กล่าวคือ มีบางกรณีที่เสียงแปรปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำและมักเป็นคำที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ในที่นี้อาจสรุปวรรณยุกต์ที่มีการปรากฏของเสียงแปรค่อนข้างจำกัด ได้ดังนี้

1) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ที่ปรากฏในช่อง A1 และ A2 ทั้งในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งเป็นเสียงเดิมที่ผู้พูดภาษาคำเมืองและภาษาจีนส่วนใหญ่ยังใช้อยู่ แต่มีผู้พูดบางคนที่ออกเสียงคำศัพท์บางคำ โดยเฉพาะคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานด้วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] และมีบางกรณีที่ผู้พูดออกเสียงคำศัพท์บางคำด้วยเสียงวรรณยุกต์เดิม [23] สลับกับเสียงวรรณยุกต์ [35] เหมือนเป็นการแปรแบบอิสระ (free variation)

2) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ที่ปรากฏในช่อง A1 ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงกลาง-ขึ้น [35] ซึ่งเป็นเสียงเดิมที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ยังใช้อยู่ และมีวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรอีก 1 เสียงได้แก่ วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [24] ซึ่งปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 เพียง 1 คนเท่านั้น แต่ผู้พูดคนดังกล่าวออกเสียงคำในช่อง A1 ด้วยวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] และมีบางคำที่มีเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [24] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

3) วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ที่ปรากฏในช่อง A2 A3 และ A4 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงกลาง-ขึ้น [35] ซึ่งเป็นเสียงเดิมที่ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ยังใช้อยู่ และมีวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรอีก 1 เสียงได้แก่ วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมือง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า วรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาพวนอาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ หรือหากจะมีการเปลี่ยนแปลงก็อาจใช้เวลานาน เนื่องจากการใช้เสียงแปร [23] ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 เพียง 1 คนเท่านั้น

4) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ที่ปรากฏในช่อง B4 ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีเสียงแปร 2 เสียง คือ เสียงกลาง-ตก [31] ซึ่งเป็นเสียงเดิมที่ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ยังใช้อยู่ และมีวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียง [31'] ที่สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 7.1.3) อย่างไรก็ตาม วรรณยุกต์ [31'] ดังกล่าวปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 จำนวนเพียง 2 คนเท่านั้น

5) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลางระดับ /33/ ที่ปรากฏในช่อง B4 ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีเสียงแปร 2 เสียง คือ เสียงกลางระดับ [33] ซึ่งเป็นเสียงเดิมที่ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ยังใช้อยู่ และมีวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก [31] ที่สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง อย่างไรก็ตาม วรรณยุกต์ [31] ดังกล่าวปรากฏในคำศัพท์เพียงบางคำและปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 เพียงบางคนเท่านั้น

6) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ที่ปรากฏในคำพยางค์ตาย สระเสียงยาว และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักที่เส้นเสียง (CVV? หรือ CV:?) ตัวอย่างเช่น คำว่า “เชือก” “ทา” “นอก” ฯลฯ ซึ่งปรากฏในช่อง DL4 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงกลาง-ตก [31] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และมีวรรณยุกต์เสียงกลางระดับ [33] หรือกลาง-ตกระดับ [322] ซึ่งเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา กล่าวคือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นหรือมีลักษณะซับซ้อนน้อยลง (tonal simplification) เช่นเดียวกับการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาพวน และการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่กล่าวในข้างต้น แต่อาจแตกต่างกันในแง่ที่ว่า งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเสียงวรรณยุกต์กลางระดับ [22] หรือกลาง-ตกระดับ [322] ที่ปรากฏในคำที่มีพยางค์แบบ CVV? หรือ CV:? นี้เป็นเสียงแปรที่เป็นผลจากการที่ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงสระในคำศัพท์ที่มีโครงสร้างพยางค์ดังกล่าวจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น และมีผลทำให้วรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก [31] กลายเป็นวรรณยุกต์กลางระดับหรือกลาง-ตกระดับ [22/322] ตัวอย่างเช่น คำว่า “เชือก”¹⁷² [sioʔ³¹] → [sioʔ^{33/322}] คำว่า “ทา” [thaʔ³¹] → [thaʔ^{33/322}] คำว่า “นอก” [noʔ³¹] → [noʔ^{33/322}] เป็นต้น (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 7.1.3)

เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การออกเสียงวรรณยุกต์ [31] ยังปรากฏในคำศัพท์จำนวนมากที่ปรากฏในช่อง DL4 โดยเฉพาะคำศัพท์ที่มีสระเสียงยาว และมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักอื่น ๆ ได้แก่ เสียงพยัญชนะท้าย [-p] และ [-t] ตัวอย่างเช่น คำว่า “คาบ” [kha:p³¹] คำว่า “เคลือบ” [khiəp³¹/khiəp³¹] หรือคำว่า “มอด” [mo:t³¹] คำว่า “โทษ” [tho:t³¹] รวมทั้งคำศัพท์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายที่เป็นเสียงกักที่เส้นเสียง [-ʔ] จำนวนหลายคำที่ผู้พูดภาษาพวนบางคนออกเสียงด้วยวรรณยุกต์เสียงเดิมคือเสียงกลาง-ตก [31] ตัวอย่างเช่น คำที่ 204. “ลูกสะไภ้” มีผู้บอกภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 จำนวนเพียง 2 คนเท่านั้นที่ออกเสียงว่า [lu:ʔ³¹ pha:^{41ʔ}] และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จำนวน 1 คนออกเสียงว่า [lu:k³¹ pha:^{41ʔ}] โดยมีการแปรของพยัญชนะท้ายจากเสียงกักที่เส้นเสียง [-ʔ] เป็น

¹⁷² ในงานวิจัยนี้ใช้วิธีถ่ายถอดเสียงสระประสมสองเสียงให้มีความซับซ้อนน้อยที่สุดโดยไม่ใช้เครื่องหมาย : แสดงความสั้น-ยาวของเสียงสระ เนื่องจากข้อมูลคำศัพท์ที่มีเสียงสระประสมสองเสียงส่วนใหญ่ในงานวิจัยนี้ไม่มีความแตกต่างกันของความสั้น-ยาว แต่ในตัวอย่างคำศัพท์ที่นำเสนอในที่นี้เป็นคำศัพท์ที่มีโครงสร้างพยางค์เป็นคำพยางค์ตายที่โดยทั่วไปมีสระเสียงยาว หรือสระประสมสองเสียงที่เป็นสระเสียงยาวและมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักที่เส้นเสียง (CVV? หรือ CV:?) แต่มีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงด้วยสระเสียงสั้น และการที่สระกลายเป็นสระเสียงสั้นดังกล่าว มีผลกระทบต่อเสียงวรรณยุกต์ในคำ ดังนั้นการแสดงตัวอย่างคำศัพท์ที่มีการแปรของเสียงสระและวรรณยุกต์ดังกล่าวในที่นี้จึงใช้วิธีถ่ายถอดเสียงสระประสมสองเสียงที่เป็นเสียงยาวด้วยเครื่องหมาย : เพื่อให้เห็นความแตกต่างจากสระประสมสองเสียงที่เป็นเสียงสั้น ซึ่งในที่นี้จะไม่ใช้เครื่องหมาย เครื่องหมาย : กำกับ

พยัญชนะเพดานอ่อน เสียงกัก ไม่ก้อง [-k] และวรรณยุกต์ยังเป็นเสียงเดิมคือ เสียงกลาง-ตก [31] แต่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ (จำนวน 12 คน) ออกเสียงเป็น [luʔ³³ pho:^{41?}] ซึ่งมีการแปรของเสียงสระเป็นสระเสียงสั้น และมีผลทำให้เสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงกลางระดับ [33] หรือคำที่ 682. “ฮวก (รวก = ลูกอ๊อด)” ผู้บอกภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุทุกคนออกเสียงว่า [ca-huək³¹] หรือ [ʔi-huək³¹] โดยมีการแปรของพยัญชนะท้ายจากเสียง [-ʔ] เป็นเสียง [-k] ซึ่งเป็นอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน และคำดังกล่าวจึงยังคงมีวรรณยุกต์เสียงเดิมคือเสียงกลาง-ตก [31] นั่นเอง¹⁷³

นอกจากนี้ จากการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า การออกเสียงวรรณยุกต์เสียงกลางระดับ [33] หรือเสียงกลาง-ตกระดับ [322] นั้นมักปรากฏในคำที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ CVVʔ หรือ CV:ʔ ที่ปรากฏในคำพูดต่อเนื่องหรือในคำที่มี 2 พยางค์ขึ้นไป ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้อย่างมากที่วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ในภาษาพวนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงแต่อาจใช้เวลาค่อนข้างนาน และอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำศัพท์บางคำเท่านั้น

ส่วนวรรณยุกต์อื่น ๆ นอกเหนือจากวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียงข้างต้นนั้น จัดเป็นวรรณยุกต์ที่มีเสียงแปรปรากฏอย่างสม่ำเสมอ นั่นคือ มีการแปรปรากฏในคำศัพท์จำนวนมาก และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทยถิ่นจำนวนตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไป

เมื่อพิจารณาการปรากฏของเสียงแปรของวรรณยุกต์ตามเกณฑ์ดังกล่าว อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มีวรรณยุกต์จำนวน 3 หน่วยเสียงที่มีการแปรปรากฏอย่างชัดเจน และอาจนำไปสู่ข้อสันนิษฐานได้ว่า วรรณยุกต์ทั้ง 3 หน่วยเสียงอาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคต วรรณยุกต์ทั้ง 2 หน่วยเสียงที่มีการแปรปรากฏในภาษาไทยถิ่นบางภาษาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดดังนี้

1) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ที่ปรากฏในช่อง A1 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และมีวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา คือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นหรือมีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลง

เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การออกเสียงวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เสียงเดิมปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 จำนวน 2 คนและรุ่นอายุที่ 2 จำนวน 4 คน แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ทั้ง 5 คนต่างก็ออกเสียงวรรณยุกต์ของคำศัพท์ทุกคำในช่อง A1 เป็นเสียงกลาง-ขึ้น [34] เท่านั้น โดยการแปรดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งในข้อมูลคำพูดเดี่ยวและคำพูดต่อเนื่อง และปรากฏทั้งในการออกเสียงคำแบบเน้นย้ำและไม่เน้นย้ำ ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้อย่างมากที่วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ในภาษาลาวจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้

2) วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ที่ปรากฏในช่อง A2 A3 และ A4 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และมีวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา นั่นคือ เป็น

¹⁷³ ตัวอย่างคำที่ 204. “ลูกสะไภ้” และคำว่า 682 “ฮวก (รวก = ลูกอ๊อด) มาจากรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรของพยัญชนะและสระ

การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นหรือมีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลงเช่นเดียวกับการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ข้างต้น เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การออกเสียงวรรณยุกต์ [232] ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เสียงเดิมปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 ส่วนใหญ่ และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคน แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ทุกคนต่างก็ออกเสียงวรรณยุกต์ของคำศัพท์ทุกคำในช่อง A2 A3 และ A4 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [23] เท่านั้น จึงมีความเป็นไปได้อย่างมากที่วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ในภาษาลาวจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้เช่นเดียวกับการณ์ของวรรณยุกต์ที่ 1 ดังกล่าวข้างต้น

3) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ที่ปรากฏในช่อง A1 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และมีวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] ซึ่งผู้พูดภาษาพวนบางคนออกเสียงเป็นเสียงต่ำระดับ [22] เป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา นั่นคือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นหรือมีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลงเช่นเดียวกับการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ และวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การออกเสียงวรรณยุกต์ [23] ซึ่งเป็นวรรณยุกต์เสียงเดิมปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 จำนวน 1 คน รวมทั้งผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ทั้ง 5 คนที่ออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ด้วยเสียงแปร [21] หรือ [22] โดยการแปรดังกล่าวเกิดขึ้นกับคำศัพท์ทุกคำในช่อง A1 ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้อย่างมากที่วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ในภาษาพวนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ แต่อาจใช้เวลานานกว่าการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่กล่าวข้างต้น เนื่องจากการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดจำนวนน้อยกว่าการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

จากลักษณะการแปรของวรรณยุกต์ข้างต้น อาจสันนิษฐานภาพการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งวรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ได้ดังภาพที่ 180

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่อาจใช้เวลา
ในการเปลี่ยนแปลงเร็ว

หน่วยเสียงสระที่อาจใช้เวลา
ในการเปลี่ยนแปลงนาน

/434/ (< *A1) ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) [434] /434/ { [34]
/232/ (< *A2) ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) [232] /232/ { [23]
/23/ (< *A1) ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) [23] /23/ { [21/22]

ภาพที่ 180 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

นอกจากนี้ยังสันนิษฐานได้ว่า หากในอนาคต วรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เกิดการเปลี่ยนแปลงจริง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจจะมีผลกระทบต่อลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาวด้วย โดยเฉพาะการเกิดการรวมเสียงของวรรณยุกต์รูปแบบใหม่ ดังแสดงในภาพที่ 181

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์แบบเดิมในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว):

A1≠C234=DL4=DS123

A	B	C	DL	DS
ว.1 /434/	ว.3 /21/	ว.4 /44 ² /		ว.5 /35/
ว.2 /232/		ว.5 /35 ² /	ว.4 /44/	
			ว.5 /35/	ว.4 /44/

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์แบบใหม่ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว):

A1=C234=DL4=DS123

A	B	C	DL	DS
ว.1 /34/	ว.3 /21/	ว.4 /44 ² /		ว.5 /35/
ว.2 /232/		ว.5 /35 ² /	ว.4 /44/	
			ว.5 /35/	ว.4 /44/

ภาพที่ 181 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)

จากภาพที่ 181 จะเห็นได้ว่า หากในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) มีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ กลายเป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น /34/ ก็อาจทำให้เกิดการรวมเสียงกับวรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลาง-ขึ้น มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /35²/ ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง C234 และ/หรือวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง DL4

เนื่องจากวรรณยุกต์ [34] และ [35] ในทางสัทศาสตร์มีความคล้ายคลึงกันมาก และอาจจัดให้เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงวรรณยุกต์เดียวกันได้

การเปลี่ยนแปลงของระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่อาจเกิดขึ้น หากมีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 แสดงในภาพที่ 182 ต่อไปนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/	ปรากฏในช่อง A1	→	เสียงกลาง-ขึ้น /34/
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงต่ำ-ขึ้น /232/	ปรากฏในช่อง A234	→	เสียงกลาง-ขึ้น /23/
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำ-ตก /21/	ปรากฏในช่อง B1234		
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44 ² /, /44/	ปรากฏในช่อง C1 (/44 ² /), DL123 (/44/) และ DS4 (/44/)		
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงกลาง-ขึ้น (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /35 ² /, /35/	ปรากฏในช่อง C234 (/35 ² /), DL4, DS123 (/35/)		

ภาพที่ 182 ข้อเสนอพื้นฐานเกี่ยวกับการรวมเสียงของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 5 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ดังกล่าวแล้ว ในที่นี้ยังสันนิษฐานได้ว่า อาจมีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในอนาคต (ดูภาพที่ 180) และหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจริง อาจมีความเป็นไปได้ที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวน โดยเฉพาะการเกิดการรวมเสียงของวรรณยุกต์รูปแบบใหม่ ดังแสดงในภาพที่ 183 ต่อไปนี้

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์แบบเดิมในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล):

$A1 \neq B123 = DL123 = DS4$

A	B	C	DL	DS
ว.1 /23/	ว.3 /22/	ว.5 /33 [?] /	ว.3 /22/	ว.2 /35/
ว.2 /35/				
	ว.4 /31/	ว.6 /41 [?] /	ว.4 /31/	ว.3 /22/

ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์แบบใหม่ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล):

$A1 = B123 = DL123 = DS4$

A	B	C	DL	DS
ว.1 /21/	ว.1 /22/	ว.4 /33 [?] /	ว.1 /22/	ว.2 /35/
ว.2 /35/				
	ว.3 /31/	ว.5 /41 [?] /	ว.3 /31/	ว.1 /22/

ภาพที่ 183 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)

จากภาพที่ 183 จะเห็นได้ว่า หากในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ กลายเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก /21/ หรือเสียงต่ำระดับ /22/ (ผู้พูดภาษาพวนบางคนออกเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำระดับ [22])

ดังกล่าวไว้ในบทที่ 6 หัวข้อ 6.4.2.3.1) ก็อาจทำให้เกิดการรวมเสียงกับวรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำระดับ /22/ ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง B123 และ DL123

การเปลี่ยนแปลงของระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่อาจเกิดขึ้น หากมีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 แสดงในภาพที่ 184 ต่อไปนี้

วรรณยุกต์ที่ 1	เสียงต่ำ-ขึ้น /23/	ปรากฏในช่อง A1	→ เสียงต่ำ-ตก /21/ หรือกลาง-ตก ระดับ /322/
วรรณยุกต์ที่ 2	เสียงกลาง-ขึ้น /35/	ปรากฏในช่อง A234 และ DS123	
วรรณยุกต์ที่ 3	เสียงต่ำระดับ /22/	ปรากฏในช่อง B123, DL123 และ DS4	
วรรณยุกต์ที่ 4	เสียงกลาง-ตก /31/	ปรากฏในช่อง B4 และ DL4	
วรรณยุกต์ที่ 5	เสียงกลางระดับ มีเสียง กักที่เส้นเสียงใน ตอนท้าย /33 [?] /	ปรากฏในช่อง C1	
วรรณยุกต์ที่ 6	เสียงสูง-ตก มีเสียงกัก ที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41 [?] /	ปรากฏในช่อง C234	

ภาพที่ 184 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการรวมเสียงของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 3 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)

เมื่อพิจารณาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) อาจกล่าวได้ว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 2 ภาษาเกิดขึ้นจริงในอนาคต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลกระทบทำให้ระบบวรรณยุกต์ทั้งในภาษาลาวและภาษาพวนมีจำนวนหน่วยวรรณยุกต์ลดลง 1 หน่วยเสียง ดังนั้นจากเดิมที่ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ก็อาจมีวรรณยุกต์ลดลงเหลือ 4 หน่วยเสียง เนื่องจากวรรณยุกต์ที่ 1 อาจเกิดการรวมเสียงกับวรรณยุกต์ที่ 5 เช่นเดียวกับในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่เดิมมีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ก็อาจมีวรรณยุกต์ลดลงเหลือ 5 หน่วยเสียง เนื่องจากเกิดการรวมเสียงระหว่างวรรณยุกต์ที่ 1 กับวรรณยุกต์ที่ 3 นั้นเอง

การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 2 ภาษาคือ ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) รวมทั้งภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและน่ามีการศึกษาวิจัยต่อไป

7.3 สรุป

วัตถุประสงค์หนึ่งของงานวิจัยนี้ คือ การวิเคราะห์และเปรียบเทียบการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั้ว) ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ 3 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ ลักษณะร่วมกันของการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา แต่ละประเด็นสรุปได้ดังนี้

7.3.1 ลักษณะร่วมกันของการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านแสดงให้เห็นว่า ภาษาไทยถิ่นที่มีระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์คล้ายคลึงกัน จะมีหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน ดังนี้

7.3.1.1 การแปรของพยัญชนะ

ในภาษาไทยถิ่นบางภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีหน่วยเสียงพยัญชนะบางหมวดหมู่ที่มีการแปรในลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือมีเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาค่อยคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

- การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-, t-, c-, k-/ ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน: ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้กลุ่ม P (Chamberlain, 1975) มีการแปรของพยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม /p-, t-, c-, k-/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม คือ พยัญชนะกักเสียงก้อง *b-, *d-, *j-, *g- ตามลำดับ พยัญชนะต้นทั้ง 4 หน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ภาษามีเสียงแปรส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ พยัญชนะเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม [p-, t-, c-, k-] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และพยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ph-, th-, ch-, kh-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน นอกจากนี้พยัญชนะต้น /c-/ และ /k-/ ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ภาษายังมีเสียงแปรอื่นอีก ได้แก่ เสียงพยัญชนะปุ่มเหงือก เสียงดแทรก ไม่ก้อง [s-] เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ และเสียงพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงดแทรก ไม่ก้อง [x-] เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ซึ่งงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า พยัญชนะที่เป็นเสียงแปรทั้ง 2 เสียงเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ การออกเสียงพยัญชนะโดยได้รับอิทธิพลจากพยัญชนะต้น /s-/ และ /kh-/ ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะ *ch- และ *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม

- การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-, th-, s-, kh-/ ในภาษาพวน และภาษาลาว: ภาษาพวนและภาษาลาวซึ่งเป็นภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้กลุ่ม PH (Chamberlain, 1975) มีการแปรของพยัญชนะต้น /ph-, th-, s-, kh-/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ พยัญชนะ *b-, *d-, *j-, *g- ตามลำดับ พยัญชนะต้นทั้ง 4 หน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่นทั้ง 2 ภาษาดังกล่าวมีเสียงแปรส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ พยัญชนะ [ph-, th-, s-, kh-] ซึ่ง

เป็นเสียงเดิม และพยัญชนะ [p-, t-, c-, k-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง นอกจากนี้พยัญชนะต้น /s-/ และ /kh-/ ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 2 ภาษายังมีเสียงแปรอื่นอีก ได้แก่ เสียงพยัญชนะเพดานแข็ง เสียงกัก ไม่ก้อง-พ่นลม [ch-] เป็นเสียงแปรของพยัญชนะต้น /s-/ ซึ่งยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และเสียงพยัญชนะเพดานอ่อน เสียงดแทรก ไม่ก้อง [x-] เป็นเสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาคำเมือง

- การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา: ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว มีการแปรของพยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง /h-/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากพยัญชนะในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ พยัญชนะ *r- โดยพยัญชนะ /h-/ ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษามีเสียงแปร ได้แก่ เสียงพยัญชนะเส้นเสียง เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และพยัญชนะต้นปุ่มเหงือก เสียงข้างลิ้น ก้อง [l-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน

7.3.1.2 การแปรของสระ

ในภาษาไทยถิ่นบางภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีหน่วยเสียงสระบางหมวดหมู่ที่มีการแปรในลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือมีเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาค่อยคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

- การแปรของหน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:, i, u/ ในภาษาลื้อและภาษาจีน: ภาษาลื้อและภาษาจีนมีการแปรของหน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:, i, u/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ สระ *ia/ie, *ia/*ie, *ua/*ue, *e, *o ตามลำดับ โดยหน่วยเสียงสระส่วนใหญ่ดังกล่าวในภาษาลื้อและภาษาจีนมีเสียงแปรเหมือนกัน ดังนี้ หน่วยเสียงสระหน้า กลาง เสียงยาว ไม่ห่อปาก /e:/ มีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ สระ [e:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม สระ [e] ซึ่งเป็นเสียงเดิมที่ผู้พูดออกเสียงเป็นสระเสียงสั้น และสระ [iə] ซึ่งเป็นเสียงยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนหน่วยเสียงสระกลาง ไม่ห่อปาก /ə:/ มีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ สระ [ə:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และสระ [iə] ซึ่งเป็นเสียงยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนหน่วยเสียงสระหน้า สูง ไม่ห่อปาก /i/ มีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ สระ [i] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และสระ [e] ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและจากภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่สระสูง หลัง ห่อปาก /u/ ก็มีเสียงแปร 2 เสียงเช่นเดียวกัน ได้แก่ สระ [u] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และสระ [o] ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและจากภาษาไทยมาตรฐาน เช่นเดียวกับเสียงสระ [e] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /e/ ส่วนหน่วยเสียงสระหลัง กลาง ห่อปาก /o:/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนนั้นมีเสียงแปรบางเสียงแตกต่างกันคือ หน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาลื้อมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [o:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [uə] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาจีนนั้น นอกจากจะมีเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ทั้ง 2 เสียงเช่นเดียวกับภาษาลื้อแล้ว ยังมีเสียงแปรอีก 1 เสียง คือ สระเสียงสั้น [o] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้พูดออกเสียงสระเสียงเดิมให้เป็นสระเสียงสั้น

- การแปรของหน่วยเสียงสระ /uə/ ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว: ภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว มีหน่วยเสียงสระ /uə/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากสระในภาษาไทยกลุ่ม

ตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ สระ *ua/*uo มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ หน่วยเสียงสระ /uo/ ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ภาษามีเสียงแปร คือ เสียงสระ [uo] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [o:] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นอิทธิพลของภาษาลื้อที่มีต่อภาษาคำเมืองและภาษาลาว แต่สำหรับกรณีของภาษาลาวนั้น ยังไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นอิทธิพลของภาษาใด เนื่องจากในบริเวณหมู่บ้านน้ำบัวที่ผู้พูดภาษาลาวอาศัยอยู่นั้น ไม่มีหมู่บ้านใดที่พูดภาษาลื้อ ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ที่ภาษาลาวได้ยืมเสียงสระ [o:] จากภาษาคำเมืองที่อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อเมื่อนานมาแล้ว นอกจากนี้ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ยังมีเสียงสระ [o] เป็นเสียงแปรอีก 1 เสียงและเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่า เกิดจากการที่ผู้พูดออกเสียงสระ [o:] เป็นสระเสียงสั้น

- การแปรของหน่วยเสียงสระ /ie/ ในภาษาคำเมืองและภาษาลาว: ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีหน่วยเสียงสระ /ie/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากสระในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ สระ *ia/*ie มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ หน่วยเสียงสระ /ie/ ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 2 ภาษามีเสียงแปร คือ เสียงสระ [ie] ซึ่งเป็นเสียงเดิม เสียงสระ [ie] ซึ่งในกรณีของภาษาคำเมืองเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ ผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนออกเสียงโดยได้รับอิทธิพลจากสระประสมสองเสียง /ie/ ที่ปรากฏอยู่แล้วในภาษาคำเมือง แต่เป็นสระที่มีพัฒนาการมาจากสระดั้งเดิมในภาษาไทยสาขาตะวันตกเฉียงใต้คือ สระ *ia/*ie ส่วนเสียงแปร [ie] ในภาษาลาวนั้น สันนิษฐานว่า ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองถิ่นอำเภอเวียงสา นอกจากนี้ทั้งในภาษาคำเมืองและภาษาลาวยังมีสระ [o:] เป็นเสียงแปรที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่ามีที่มาต่างกัน กล่าวคือ สระ [o:] ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) เป็นเสียงแปรที่อาจจะได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ส่วนสระ [o:] ในภาษาลาวนั้นไม่มีหลักฐานชัดเจนว่า เกิดจากปัจจัยใดหรือเกิดจากอิทธิพลของภาษาใด เนื่องจากในหมู่บ้านใกล้เคียงกับหมู่บ้านน้ำบัวนั้นมีเพียงภาษาลาวพูดเป็นภาษาหลัก และหมู่บ้านอื่น ๆ พูดภาษาคำเมือง ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่า ภาษาคำเมืองถิ่นอำเภอเวียงสาอาจเคยได้รับอิทธิพลของเสียงสระ [o:] จากภาษาลื้อเมื่อนานมาแล้ว และต่อมาเสียง [o:] ในภาษาคำเมืองอาจมีอิทธิพลต่อภาษาลาวเมื่อนานมาแล้วเช่นกัน นอกจากเสียงสระที่เป็นเสียงแปรทั้ง 3 เสียงแล้ว ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ยังมีสระ [ə] เป็นเสียงแปรปรากฏในภาษาด้วย ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เช่นเดียวกับกรณีของเสียงสระ [o:] แต่ผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนอาจออกเสียงสระดังกล่าวเป็นสระเสียงสั้น

- การแปรของหน่วยเสียงสระ /ə/ ในภาษาพวน และหน่วยเสียงสระ /aə/ ภาษาลาว: ภาษาพวนมีหน่วยเสียงสระ /ə/ และภาษาลาวมีหน่วยเสียงสระ /aə/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากสระเดียวกันในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ สระ *ai มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ภาษาพวนมีเสียงสระ [ə:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม เสียงสระ [ay] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาลาวนั้นก็มีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเช่นเดียวกัน ได้แก่ เสียงสระ [aə] และเสียงสระ [ay] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับกรณีของภาษาพวน

7.3.1.3 การแปรของวรรณยุกต์

ผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ พบว่า มีบางกรณีที่เสียงแปรของวรรณยุกต์ปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำและมักเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน โดยวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นบางภาษาที่มีการปรากฏของเสียงแปรค่อนข้างจำกัดมีทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ที่ปรากฏในช่อง A1 และ A2 ทั้งในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) 2) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ที่ปรากฏในช่อง A1 ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) 3) วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ที่ปรากฏในช่อง A2 A3 และ A4 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) 4) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ที่ปรากฏในช่อง B4 ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) 5) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลางระดับ /33/ ที่ปรากฏในช่อง B4 ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และ 6) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ที่ปรากฏในคำพยางค์ตาย สระเสียงยาว และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักที่เส้นเสียง (CVV? หรือ CV:?) ซึ่งปรากฏในช่อง DL4 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)

เมื่อพิจารณาเสียงแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอ นั่นคือ มีการแปรปรากฏในคำศัพท์หลายคำ และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทยถิ่นจำนวนตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไป อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มีวรรณยุกต์จำนวน 3 หน่วยเสียงที่มีการแปรปรากฏอย่างชัดเจน และอาจนำไปสู่ข้อสันนิษฐานได้ว่า วรรณยุกต์ทั้ง 3 หน่วยเสียงอาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคต วรรณยุกต์ทั้ง 3 หน่วยเสียงที่มีการแปรปรากฏในภาษาไทยถิ่นบางภาษาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดดังนี้ 1) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ที่ปรากฏในช่อง A1 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และมีวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา กล่าวคือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นหรือมีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลง 2) วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ที่ปรากฏในช่อง A2 A3 และ A4 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] ซึ่งเป็นเสียงเดิมและมีวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงแปรอีก 1 เสียงได้แก่ วรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งสันนิษฐานว่า เป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือการออกเสียงวรรณยุกต์ให้มีสัทลักษณะง่ายขึ้น และ 3) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ที่ปรากฏในช่อง A1 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และมีวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] ซึ่งผู้พูดภาษาพวนบางคนออกเสียงเป็นเสียงกลาง-ตกระดับ [322] เป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา กล่าวคือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้นหรือมีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลงเช่นเดียวกับการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาลาว

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจสรุปได้ว่า ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เป็นภาษาที่มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏมากที่สุด เนื่องจากมีการแปรของวรรณยุกต์จำนวนทั้งสิ้น 3 หน่วยเสียง และภาษาที่มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏน้อยที่สุดได้แก่ ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งมีการแปรของวรรณยุกต์เพียงหน่วยเสียงเดียวเท่านั้น ส่วนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ต่างก็มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏในวรรณยุกต์จำนวน 2 หน่วยเสียงเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่า การแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 และ/หรือ A2 ซึ่งเป็นวรรณยุกต์ที่มีการแปรปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ยังมีวรรณยุกต์ที่ 2 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 A3 และ A4 มีการแปรเกิดขึ้นทั้งในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งวรรณยุกต์ที่ 4 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง B4 และ/หรือ DL4 ก็มีการแปรเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นมากถึง 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาพวน ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วรรณยุกต์ที่มีการแปรปรากฏมากที่สุด ในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้คือ วรรณยุกต์ที่ 1 รองลงมาคือ วรรณยุกต์ที่ 4 และวรรณยุกต์ที่ 2 ตามลำดับ

7.3.2 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ผลการวิเคราะห์การแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว แสดงให้เห็นว่า มีพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงในภาษาไทถิ่นบางภาษาที่มีการแปรปรากฏให้เห็นในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก

ในการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะและสระ ในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการพิจารณาร้อยละโดยเฉลี่ยของคำศัพท์ที่ปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 3 รุ่นอายุ กล่าวคือ หากการใช้พยัญชนะและสระใดที่เป็นพยัญชนะเดิมและสระเดิมในภาษามีร้อยละของการปรากฏโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 50%-80% ลงไป ในงานวิจัยนี้จะพิจารณาให้พยัญชนะและสระต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นพยัญชนะและสระที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในอนาคต พยัญชนะเดิมและสระเดิมใด ๆ ที่มีร้อยละโดยเฉลี่ยในการปรากฏยิ่งต่ำ ก็ยิ่งมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงมากกว่า พยัญชนะเดิมและสระเดิมที่มีร้อยละโดยเฉลี่ยของการปรากฏที่สูงกว่า

ส่วนการพิจารณาการแปรของวรรณยุกต์ เพื่อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์นั้น ในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการพิจารณาว่า มีวรรณยุกต์หน่วยเสียงใดบ้างในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีเสียงแปรปรากฏในคำศัพท์จำนวนหลายคำ และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดจำนวนตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไป หากวรรณยุกต์ใดมีการแปรตามเกณฑ์ดังกล่าว ในที่นี้จะสันนิษฐานว่า วรรณยุกต์ดังกล่าวอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในอนาคต

จากการพิจารณาการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในระดับกลางถึงค่อนข้างมากโดยใช้เกณฑ์ข้างต้นแล้ว สามารถสรุปข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ได้ดังนี้

7.3.2.1 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ

จากการพิจารณาร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ทำให้สรุปได้ว่า พยัญชนะเสียงเดิมบางเสียงปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาน้อยกว่า 50% ได้แก่ พยัญชนะต้น [h-] (< *kh-) ในภาษาพวน พยัญชนะต้น [kh-] (< *kh-) ในภาษาคำเมือง และพยัญชนะต้น [kh-] (< *g-) ในภาษาลาว ในขณะที่พยัญชนะเดิมบางเสียงปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาประมาณ 50%-60% ได้แก่ พยัญชนะต้น [s-] (< *ʃ-) ในภาษาพวน พยัญชนะต้น

ควบกล้ำ [CC] (< *CC) ในภาษาคำเมือง และพยัญชนะท้าย [-ʔ] (< *-k) ในภาษาพวน และมีพยัญชนะเดิมบางเสียงที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาประมาณเกือบ 70%-80% ได้แก่ พยัญชนะต้น [h-] (< *r-) ในภาษาลาว พยัญชนะต้น [t-] (< *d-) ในภาษาจีน และพยัญชนะต้น [p-] (< *b-) ในภาษาคำเมืองและภาษาจีน

ผลการวิเคราะห์การแปรของพยัญชนะในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในงานวิจัยนี้ ทำให้สันนิษฐานได้ว่า พยัญชนะในภาษาไทถิ่นที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงเรียงลำดับตามพยัญชนะที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ไปจนถึงพยัญชนะที่อาจใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ พยัญชนะต้น [h-] (< *kh-) ในภาษาพวนอาจเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้นี้ ลำดับต่อมา คือ พยัญชนะต้น [kh-] (< *kh-) ในภาษาคำเมือง พยัญชนะต้น [kh-] (< *g-) ในภาษาลาว พยัญชนะต้น [s-] (< *ʃ-) ในภาษาพวน พยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] (< *CC) ในภาษาคำเมือง พยัญชนะท้าย [-ʔ] (< *-k) ในภาษาพวน พยัญชนะต้น [h-] (< *r-) ในภาษาลาว พยัญชนะต้น [t-] (< *d-) ในภาษาจีน และพยัญชนะต้น [p-] (< *b-) ในภาษาคำเมืองและภาษาจีน ตามลำดับ

7.3.2.2 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสระ

ผลการวิเคราะห์การแปรของสระในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า สระเสียงเดิมบางเสียงปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาน้อยมาก คือปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 10% หรือต่ำกว่า ได้แก่ สระ [i] (< *e) และสระ [u] (< *o) ในภาษาจีน และมีสระบางเสียงปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาต่ำกว่า 50% ได้แก่ สระ [ə:] (< *ai) ในภาษาพวน ส่วนสระเดิมที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาประมาณ 70% ถึงเกือบ 80% ได้แก่ สระ [iə] (< *ia/*ie) ในภาษาพวน สระ [e:] (< *ia/*ie) ในภาษาจีน และสระ [uə] (< *ua/*ue) ในภาษาพวน

งานวิจัยนี้สันนิษฐานการเปลี่ยนแปลงของสระ โดยพิจารณาจากการปรากฏของเสียงแปรของเสียงสระต่าง ๆ ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา คือ สระในภาษาไทถิ่นที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงเรียงลำดับตามสระที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ไปจนถึงสระที่อาจใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ สระ [i] (< *e) และสระ [u] (< *o) ในภาษาคำเมืองอาจเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้นี้ ลำดับต่อมา คือ สระ [ə:] (< *ai) ในภาษาพวน สระ [iə] (< *ia/*ie) ในภาษาพวน สระ [e:] (< *ia/*ie) ในภาษาจีน และสระ [uə] (< *ua/*ue) ในภาษาพวน ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการปรากฏของเสียงสระเดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวม สามารถสรุปได้ว่า ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เป็นภาษาไทถิ่นที่มีการแปรของเสียงสระน้อยกว่าภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ และเป็นภาษาที่ผู้พูดยังใช้สระเสียงเดิมค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) อาจจะไม่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ ผลการวิเคราะห์และข้อสันนิษฐานดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์และข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลื้อโดยใช้เวลานานกว่าภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ เนื่องจากภาษาลื้อยังมีพยัญชนะเสียงเดิมปรากฏอยู่ค่อนข้างมากนั่นเอง

7.3.2.3 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์

จากผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์โดยใช้เกณฑ์พิจารณาวรรณยุกต์ที่มีเสียงแปรปรากฏอย่างสม่ำเสมอ นั่นคือ มีการแปรปรากฏในคำศัพท์จำนวนมาก และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทถิ่นจำนวนตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไป อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มีวรรณยุกต์จำนวน 3 หน่วยเสียงที่มีการแปรปรากฏอย่างชัดเจน และสันนิษฐานได้ว่า วรรณยุกต์ทั้ง 3 หน่วยเสียงอาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ วรรณยุกต์ทั้ง 3 หน่วยเสียงที่มีการแปรปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดดังนี้ 1) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ที่ปรากฏในช่อง A1 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) 2) วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ที่ปรากฏในช่อง A2 A3 และ A4 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และ 3) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ที่ปรากฏในช่อง A1 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล)

เมื่อพิจารณาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) อาจสันนิษฐานได้ว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 เกิดขึ้นจริงในภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาในอนาคต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลกระทบทำให้ระบบวรรณยุกต์ทั้งในภาษาลาวและภาษาพวนมีจำนวนหน่วยวรรณยุกต์ลดลง 1 หน่วยเสียง เนื่องจากอาจมีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ใหม่กับวรรณยุกต์ที่มีอยู่แต่เดิมในภาษานั้นเอง

7.3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ นอกจากจะนำไปสู่ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังสรุปในหัวข้อ 7.3.2 ข้างต้นแล้ว ยังแสดงให้เห็นแนวโน้มของปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นอีกด้วย ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีทั้งปัจจัยภายใน โดยเฉพาะการออกเสียงให้ง่ายขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลง (simplification) และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสัมผัสภาษา (language contact) เช่นเดียวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ที่สรุปไว้ในบทที่ 5 การเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกสรุปได้ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่เกิดจากปัจจัยภายในหรือการออกเสียงให้ง่ายขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าอาจเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงให้ง่ายขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลง มีปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นควบกล้ำ ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่อาจเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา นั่นคือ การที่ผู้พูดออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำเป็นพยัญชนะเดี่ยวซึ่งเป็นการออกเสียงให้ง่ายขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลง
- การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น /34/ และ

การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา กล่าวคือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์ให้มีลักษณะซับซ้อนน้อยลง (tonal simplification) คือจากเสียงตก-ขึ้นหรือเสียงขึ้น-ตก เป็นเสียงขึ้นเท่านั้น

- การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่อาจเปลี่ยนแปลงเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก /21/ หรือเสียงต่ำระดับ /22/ ซึ่งสันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา กล่าวคือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์ให้สูงขึ้นหรือมีลักษณะซับซ้อนน้อยลงเช่นเดียวกับการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)

2) การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษา การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่สันนิษฐานไว้ในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายนอกตัวภาษา โดยเฉพาะการสัมผัสภาษา (language contact) หรือการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาสามารถพูดได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในอนาคต ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพยัญชนะ /kh-/ นั้นเกิดจากการยืมเสียงพยัญชนะ /kh-/ มาจากภาษาไทยมาตรฐานและ/หรือภาษาคำเมือง
- การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้น /s-/ (< *j-) ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในอนาคต ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพยัญชนะ /ch-/ นั้นเกิดจากการยืมเสียงพยัญชนะ /ch-/ มาจากภาษาไทยมาตรฐาน
- การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้น /kh-/ (< *kh-) ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในอนาคต ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพยัญชนะ /k-/ หรือ /x-/ นั้นเกิดจากปัจจัยภายนอก คือการได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง
- การเปลี่ยนแปลงของสระ /i/ (< *e) และสระ /u/ (< *o) ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในอนาคตซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสระ /e/ และ /o/ ตามลำดับเกิดจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน
- การเปลี่ยนแปลงของสระ /ə/ (< *ai) และสระ /aə/ (< *ai) ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในอนาคตซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสระ /ay/ เกิดจากการได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาในภาพรวม สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่น่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษา โดยภาษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในที่นี้ ได้แก่ ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั่นเอง

บทที่ 8

สถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่น

ในการเปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในจังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ ในงานวิจัยนี้ได้นำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษา¹⁷⁴ มาพิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้การวิเคราะห์และตีความการแปรทางศัพท์และเสียง รวมทั้งการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นมีความชัดเจน และสามารถให้คำอธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามที่ออกแบบสำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยการเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้มีขั้นตอนพอสังเขป (ดูรายละเอียดในบทที่ 3) คือ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาครั้งละ 1 คน แต่ละคนใช้เวลาประมาณ 4–7 วัน การเก็บข้อมูลเริ่มต้นด้วยการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาก่อน แล้วจึงสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาโดยใช้แบบสอบถามที่เตรียมไว้ (ดูตัวอย่างแบบสอบถามในภาคผนวก ก) หลังจากนั้นจึงเริ่มเก็บข้อมูลคำศัพท์ ข้อมูลทางเสียงพยางค์ สระ และวรรณยุกต์ตามลำดับ

ตัวอย่างสถานการณ์การใช้ภาษาที่กำหนดในแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาในงานวิจัยนี้ แบ่งเป็น 8 หมวด และมีสถานการณ์ในการใช้ภาษาซึ่งในที่นี้รวมทั้งบุคคล สถานการณ์ และสถานที่ที่ผู้พูดใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารทั้งสิ้น 22 สถานการณ์ ดังแสดงในตารางที่ 285 ต่อไปนี้

ตารางที่ 285 ตัวอย่างสถานการณ์ สถานที่ และบุคคล ที่กำหนดในแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา

หมวดที่	สถานการณ์ สถานที่ หรือบุคคล	
1.	สมาชิกในครอบครัว	
	1.	คู่สมรส
	2.	บุตร-ธิดา
	3.	พี่น้อง
	4.	ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ

¹⁷⁴ ในเอกสารและงานวิจัยทางภาษาศาสตร์สังคมมักใช้คำว่า “แวดวงการใช้ภาษา” (domains of language use) ในที่นี้จะใช้คำว่า “สถานการณ์ในการใช้ภาษา” ในความหมายกว้าง ๆ ซึ่งครอบคลุมถึงสถานการณ์ สถานที่ และบุคคลที่เป็นผู้ร่วมสนทนากับผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้

หมวดที่	สถานการณ์ สถานที่ หรือบุคคล	
2.	5.	ญาติ
3.	6.	เพื่อน/คนสนิท
4.	7.	ครู-อาจารย์
5.	8.	กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น
6.	9.	คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า
7.	บุคคลจากหน่วยงานราชการ	
	10.	ครู-อาจารย์
	11.	แพทย์, พยาบาล
	12.	กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน
	13.	เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
8.	สถานที่/สถานการณ์ต่าง ๆ	
	14.	โรงเรียน
	15.	วัด
	16.	ตลาด
	17.	ร้านค้า
	18.	โรงพยาบาล
	19.	ที่ทำงาน
	20.	หน่วยงานราชการ เช่น ไปรษณีย์ ที่ทำการอบต. ฯลฯ
	21.	ที่ประชุมหมู่บ้าน
	22.	ประกาศจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน

การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาในงานวิจัยนี้ จะนำเสนอโดยสรุปให้เห็นจำนวนและร้อยละของสถานการณ์จากข้อมูลของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละรุ่นอายุ โดยเฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุละ 5 คน รวมทั้งนำเสนอจำนวนและร้อยละของสถานการณ์โดยเฉลี่ยจากข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุด้วย

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษานำเสนอในหัวข้อที่ 8.1-8.5 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาแสดงในหัวข้อที่ 8.6 และหัวข้อที่ 8.7 เป็นการสรุปภาพรวมเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา

8.1 สถานการณ์การใช้ภาษาคำเมือง

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาคำเมืองได้จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอนาหว้า จังหวัดน่าน (อยู่ห่างจากหมู่บ้านหนองบัวซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อประมาณ 5 กิโลเมตร) จำนวนรวมทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) รุ่นอายุละ 5 คน

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาคำเมืองจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาที่ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันเป็นภาษาหลัก คือ ภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาลื้อในบางสถานการณ์ด้วย

จำนวนและร้อยละของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) แต่ละรุ่นอายุที่ใช้ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาไทยมาตรฐานเมื่อพูดกับบุคคลต่าง ๆ หรือพูดในสถานที่หรือสถานการณ์ต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 286 และตารางที่ 287 ต่อไปนี้

ตารางที่ 286 จำนวนผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

สถานการณ์ รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้		60 ปีขึ้นไป			35-50 ปี			15-25 ปี			เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ		
		คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน
1. สมาชิกในครอบครัว													
	1. คู่สมรส	5	1	0	5	0	0	0	0	0	3	0	0
	2. บุตร-ธิดา	5	0	0	4	0	0	0	0	0	3	0	0
	3. พี่-น้อง	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
	4. ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
2.	5.ญาติ	5	0	0	5	2	1	5	0	1	5	1	1
3.	6. เพื่อน/คนสนิท	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
4.	7. ครู-อาจารย์	5	0	0	5	0	1	4	0	5	5	0	2
5.	8. กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
6.	9. คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า	5	0	1	4	0	5	5	0	4	5	0	3

รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้		60 ปีขึ้นไป			35-50 ปี			15-25 ปี			เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ		
		คำ เมือง	ลื้อ	ไทย มาตร ฐาน	คำ เมือง	ลื้อ	ไทย มาตร ฐาน	คำ เมือง	ลื้อ	ไทย มาตร ฐาน	คำ เมือง	ลื้อ	ไทย มาตร ฐาน
7.	บุคคลจาก หน่วยงาน ราชการ												
	10. ครู- อาจารย์	5	0	0	5	0	1	5	0	5	5	0	2
	11. แพทย์, พยาบาล	5	0	0	5	0	3	4	0	2	5	0	2
	12. กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
	13. เจ้าหน้าที่ อบต.	5	0	0	5	0	0	4	0	3	5	0	1
8.	สถานที่/ สถานการณ์ ต่าง ๆ												
	14. โรงเรียน	5	0	0	5	0	0	5	0	4	5	0	1
	15. วัด	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
	16. ตลาด	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
	17. ร้านค้า	5	0	1	5	0	0	5	0	0	5	0	0
	18. โรง พยาบาล	5	0	1	5	0	1	5	0	5	5	0	2
	19. ที่ทำงาน	5	0	0	5	0	1	4	0	1	5	0	1
	20. หน่วยงาน ราชการ เช่น ไปรษณีย์ ที่ทำ การอบต. ฯลฯ	5	0	0	5	0	1	5	0	4	5	0	2
	21. ที่ประชุม หมู่บ้าน	5	0	0	5	0	1	5	0	0	5	0	0
22. ประกาศ จากหอกระจาย ข่าวหมู่บ้าน	5	0	0	5	0	0	5	0	1	5	0	0	

ตารางที่ 287 ร้อยละของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

สถานการณ์ รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้		60 ปีขึ้นไป			35-50 ปี			15-25 ปี			เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ		
		คำเมือง	สอ	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง	สอ	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง	สอ	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง	สอ	ไทยมาตรฐาน
1.	สมาชิกในครอบครัว												
	1. คู่สมรส	100	20	0	100	0	0	0	0	0	67	7	0
	2. บุตร-ธิดา	100	0	0	80	0	0	0	0	0	60	0	0
	3. พี่-น้อง	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0
	4. ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0
2.	5.ญาติ	100	0	0	100	40	20	100	0	20	100	13	13
3.	6. เพื่อน/คนสนิท	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0
4.	7. ครู-อาจารย์	100	0	0	100	0	20	80	0	100	93	0	40
5.	8. กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0
6.	9. คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า	100	0	20	80	0	100	100	0	80	93	0	67
7.	บุคคลจากหน่วยงานราชการ												
	10. ครู-อาจารย์	100	0	0	100	0	20	100	0	100	100	0	40
	11. แพทย์, พยาบาล	100	0	0	100	0	60	80	0	40	93	0	33
	12. กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0
	13. เจ้าหน้าที่ อบต.	100	0	0	100	0	0	80	0	60	93	0	20
8.	สถานที่/สถานการณ์ต่าง ๆ												
	14. โรงเรียน	100	0	0	100	0	0	100	0	80	100	0	27
	15. วัด	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0

สถานการณื รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้	60 ปีขึ้นไป			35-50 ปี			15-25 ปี			เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ		
	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน
16. ตลาด	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0
17. ร้านค้า	100	0	20	100	0	0	100	0	0	100	0	7
18. โรงพยาบาล	100	0	20	100	0	20	100	0	100	100	0	47
19. ที่ทำงาน	100	0	0	100	0	20	80	0	20	93	0	13
20. หน่วยงานราชการ เช่น ไปรษณีย์ ที่ทำการอบต. ฯลฯ	100	0	0	100	0	20	100	0	80	100	0	33
21. ที่ประชุมหมู่บ้าน	100	0	0	100	0	20	100	0	0	100	0	7
22. ประกาศจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน	100	0	0	100	0	0	100	0	20	100	0	7

ตารางที่ 286 และตารางที่ 287 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้ภาษาคำเมืองในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะกับบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวหรือเมื่อพูดในสถานการณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้าน เช่น โรงเรียน วัด ตลาด ร้านค้า ที่ประชุมหมู่บ้าน เป็นต้น

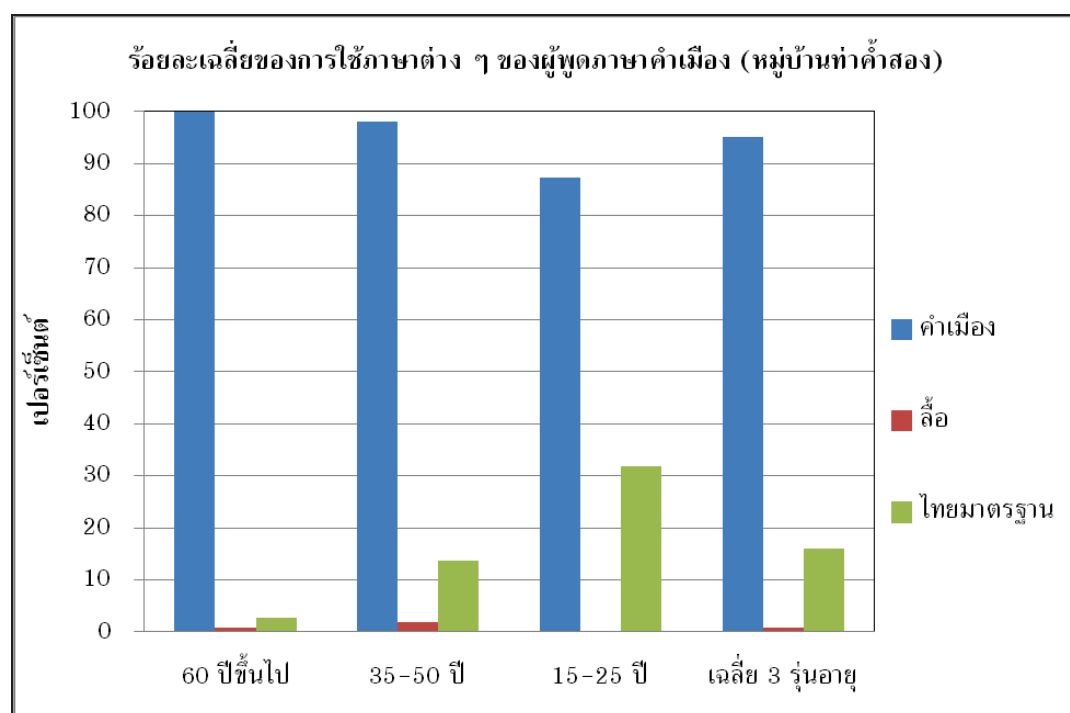
ผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์หรือสถานที่ที่อาจมีคนที่ใช้ภาษาอื่นและไม่ใช้ภาษาคำเมือง ตัวอย่างเช่น โรงพยาบาล หน่วยงานราชการ เช่น ที่ทำการไปรษณีย์หรือที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) รวมทั้งเมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลบางกลุ่มที่ไม่ใช่คนในหมู่บ้าน และเป็นบุคคลที่ไม่ได้ใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาพูด ตัวอย่างเช่น คนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า รวมทั้งบุคคลจากหน่วยงานราชการ เช่น ครู-อาจารย์ แพทย์-พยาบาล เป็นต้น

นอกจากภาษาไทยมาตรฐานแล้ว ภาษาลื้อยังเป็นอีกภาษาหนึ่งที่ผู้พูดภาษาคำเมืองบางคน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้พูดติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาลื้อที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัว โดยเฉพาะใช้พูดกับคู่สมรสหรือญาติที่เป็นคนลื้อ

ตารางที่ 288 ต่อไปนี้ แสดงจำนวนและร้อยละของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาคำเมืองซึ่งเฉลี่ยจากจำนวนและร้อยละของสถานการณ์ในการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุละ 5 คน ส่วนภาพที่ 185 แสดงเฉพาะร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาคำเมือง

ตารางที่ 288 จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ภาษาที่ใช้	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวน สถานการณ์ (เฉลี่ย)	ร้อยละ (เฉลี่ย)	จำนวน สถานการณ์ (เฉลี่ย)	ร้อยละ (เฉลี่ย)	จำนวน สถานการณ์ (เฉลี่ย)	ร้อยละ (เฉลี่ย)	จำนวน สถานการณ์ (เฉลี่ย)	ร้อยละ (เฉลี่ย)
คำเมือง	22.0	100.0	21.6	98.2	19.2	87.3	20.9	95.2
ลื้อ	0.2	0.9	0.2	1.8	0.0	0.0	0.1	0.9
ไทยมาตรฐาน	0.6	2.7	3.0	13.6	7.0	31.8	3.5	16.1

ภาพที่ 185 กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 288 และภาพที่ 185 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ สถานที่ หรือเมื่อติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 95.2% ใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 16.1% และภาษาลื้อโดยเฉลี่ยเพียง 0.9%

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาคำเมืองทั้ง 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็น 100% รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ซึ่งใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 98.2% และรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาคำเมืองน้อยที่สุดคือ คิดเป็น

87.3% ในทางกลับกัน เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน จะเห็นได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด โดยเฉลี่ยคิดเป็น 31.8% ซึ่งมากกว่ารุ่นอายุที่ 2 ซึ่งใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ยเพียง 13.6% และรุ่นอายุที่ 1 ใช้โดยเฉลี่ยเพียง 2.7% ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ สถาน ที่ หรือกับบุคคลต่าง ๆ มากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ประมาณ 2 เท่าและใช้มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 ประมาณ 10 เท่า ทั้งนี้เนื่องจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยเรียน ต้องใช้ภาษาไทยมาตรฐานเมื่อพูดกับครู-อาจารย์ที่โรงเรียน จึงเป็นวัยที่สามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมักใช้ภาษาไทยมาตรฐานเมื่อต้องติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาอื่น ๆ เช่น คนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า เป็นต้น

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาอีสาน ตารางที่ 288 และภาพที่ 185 แสดงให้เห็นว่า มีเพียงผู้พูดภาษาคำเมืองรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้นที่ใช้ภาษาอีสานในบางสถานการณ์ดังกล่าวในช่วงต้น โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาอีสานในสถานการณ์ต่าง ๆ มากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 กล่าวคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาอีสานโดยเฉลี่ย 1.8% ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาอีสานโดยเฉลี่ยเพียง 0.9% เท่านั้น

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาคำเมืองที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ มากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงที่แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่การแปรปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 (ดูรายละเอียดในบทที่ 5-7)

8.2 สถานการณ์การใช้ภาษาอีสาน

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาอีสานที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาอีสานทั้ง 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (อยู่ห่างจากหมู่บ้านท่าคำสองซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองประมาณ 5 กิโลเมตร) จำนวนรวมทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) รุ่นอายุละ 5 คน ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาที่ผู้พูดภาษาอีสาน (หมู่บ้านหนองบัว) ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันภายในหมู่บ้านเป็นภาษาหลัก คือ ภาษาอีสาน นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานในบางสถานการณ์ด้วย

จำนวนและร้อยละของผู้พูดภาษาอีสาน (หมู่บ้านหนองบัว) แต่ละรุ่นอายุที่ใช้ภาษาอีสาน ภาษาคำเมือง และภาษาไทยมาตรฐานเมื่อพูดกับบุคคลต่าง ๆ หรือพูดในสถานที่หรือสถานการณ์ต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 289 และตารางที่ 291 ต่อไปนี้

ตารางที่ 289 จำนวนผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

สถานการณ์ รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้		60 ปีขึ้นไป			35-50 ปี			15-25 ปี			เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ		
		ลื้อ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน	ลื้อ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน	ลื้อ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน	ลื้อ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน
1.	สมาชิกในครอบครัว												
	1. คู่สมรส	5	0	0	5	2	0	0	0	0	3	1	0
	2. บุตร-ธิดา	5	0	0	5	1	0	0	0	0	3	0	0
	3. พี่-น้อง	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
	4. ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ	5	0	0	5	0	0	5	3	0	5	1	0
2.	5.ญาติ	5	0	0	5	1	0	5	2	0	5	1	0
3.	6. เพื่อน/คนสนิท	5	1	0	5	5	1	5	4	1	5	3	1
4.	7. ครู-อาจารย์	3	4	2	5	4	1	1	5	5	3	4	3
5.	8. กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น	1	4	0	3	5	0	1	5	0	2	5	0
6.	9. คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า	0	5	5	2	5	5	0	5	5	1	5	5
7.	บุคคลจากหน่วยงานราชการ												
	10. ครู-อาจารย์	0	5	1	3	4	1	1	4	4	1	4	2
	11. แพทย์, พยาบาล	0	2	4	1	4	2	0	2	4	0	3	3
	12. กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน	5	0	0	5	1	0	5	0	0	5	0	0
	13. เจ้าหน้าที่อบต.	2	3	3	3	4	0	3	5	1	3	4	1
8.	สถานที่/สถานการณ์ต่าง ๆ												
	14. โรงเรียน	5	2	1	3	3	2	5	5	5	4	3	3
	15. วัด	5	1	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
	16. ตลาด	5	5	0	5	5	0	5	5	1	5	5	0
	17. ร้านค้า	5	5	0	5	5	0	5	5	1	5	5	0
	18. โรงพยาบาล	0	3	3	2	5	3	0	3	4	1	4	3
	19. ที่ทำงาน	4	1	0	5	2	0	1	2	0	3	2	0

สถานการณ์	รุ่นอายุและภาษาที่ใช้	60 ปีขึ้นไป			35-50 ปี			15-25 ปี			เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ		
		สื่อ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน	สื่อ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน	สื่อ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน	สื่อ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน
	20. หน่วยงานราชการ เช่น ไปรษณีย์ ที่ทำการ อบต. ฯลฯ	2	5	2	0	5	1	0	3	2	1	4	2
	21. ที่ประชุมหมู่บ้าน	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0
	22. ประกาศจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน	5	0	0	5	0	0	5	0	0	5	0	0

ตารางที่ 290 ร้อยละของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

[illegible]

สถานการณ ร่นอายุและ ภาษาที่ใช		60 ปขึ้นไป			35-50 ป			15-25 ป			เฉลี่ย 3 ร่นอายุ		
		ลือ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน	ลือ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน	ลือ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน	ลือ	คำเมือง	ไทยมาตรฐาน
	10. ครู-อาจารย์	0	100	20	60	80	20	20	80	80	27	87	40
	11. แพทย์, พยาบาล	0	40	80	20	80	40	0	40	80	7	53	67
	12. กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน	100	0	0	100	20	0	100	0	0	100	7	0
	13. เจ้าหน้าที่ อบต.	40	60	60	60	80	0	60	100	20	53	80	27
8.	สถานที่/ สถานการณ ต่าง ๆ												
	14. โรงเรียน	100	40	20	60	60	40	100	100	100	87	67	53
	15. วัด	100	20	0	100	0	0	100	0	0	100	7	0
	16. ตลาด	100	100	0	100	100	0	100	100	20	100	100	7
	17. ร้านค้า	100	100	0	100	100	0	100	100	20	100	100	7
	18. โรงพยาบาล	0	60	60	40	100	60	0	60	80	13	73	67
	19. ที่ทำงาน	80	20	0	100	40	0	20	40	0	67	33	0
	20. หน่วยงาน ราชการ เช่น ไปรษณีย ที่ทำการ อบต. ฯลฯ	40	100	40	0	100	20	0	60	40	13	87	33
	21. ที่ประชุม หมู่บ้าน	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0
	22. ประกาศ จากหอกระจาย ชาวหมู่บ้าน	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0

ตารางที่ 289 และตารางที่ 290 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลือทั้ง 3 ร่นอายุส่วนใหญ่ใช้ภาษาลือในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ตัวอย่างเช่น สมาชิกในครอบครัว ญาติ เพื่อน หรือคนสนิท หรือเมื่อพูดในสถานการณหรือสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้าน เช่น โรงเรียน วัด ตลาด ร้านค้า ที่ประชุมหมู่บ้าน เช่นเดียวกับกรณีการใช้ภาษาคำเมืองในหมู่บ้านท่าคำสองที่กล่าวในตอนต้น

อย่างไรก็ตาม มีบางสถานการณที่ผู้พูดภาษาลือใช้ภาษาคำเมือง ถึงแม้จะพูดกับบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ตัวอย่างเช่น ผู้พูดภาษาลือร่นอายุที่ 2 บางคนใช้ทั้งภาษาคำเมืองพูดกับลูก และบางคนใช้ทั้งภาษาลือและภาษาคำเมืองปนกัน หรือผู้พูดร่นอายุที่ 3 บางคนใช้ภาษาคำเมืองพูดกับ

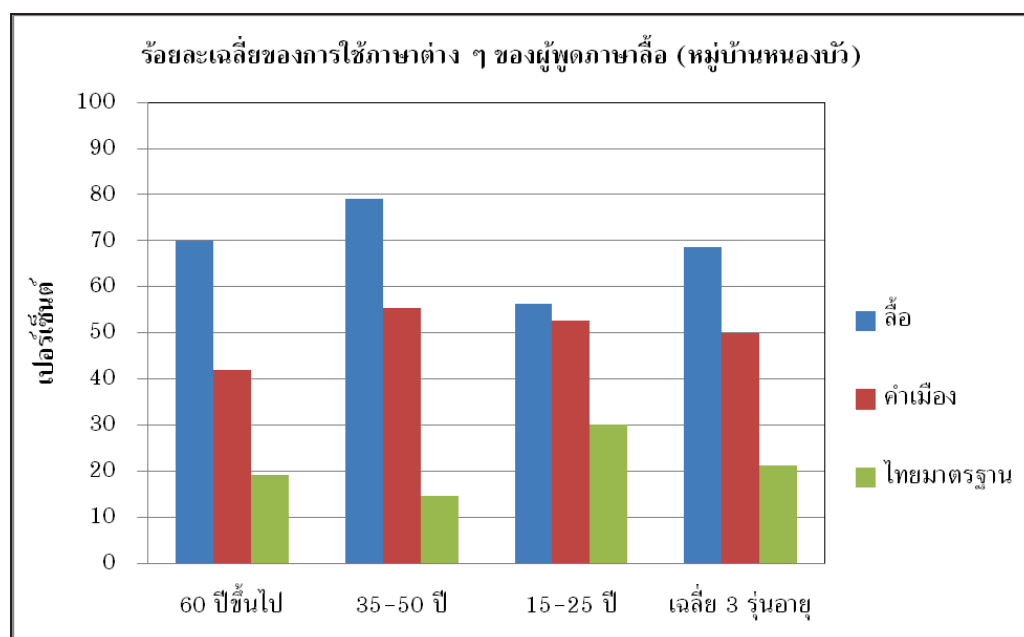
ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย นอกจากนี้ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้ภาษาคำเมืองเมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลบางกลุ่มหรือในบางสถานการณ์ ตัวอย่างเช่น เมื่อพูดกับบุคคลจากหน่วยงานราชการ เช่น ครู-อาจารย์ แพทย์-พยาบาล เจ้าหน้าที่อบต. เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีบางสถานการณ์หรือในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้พูดทั้งภาษาลื้อและภาษาคำเมือง ผู้พูดภาษาลื้อบางคน โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มักเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น เมื่อติดต่อสื่อสารกับคนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า รวมทั้งบุคคลจากหน่วยงานราชการ เช่น ครู-อาจารย์ แพทย์-พยาบาล เป็นต้น

จำนวนและร้อยละของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อซึ่งเฉลี่ยจากจำนวนและร้อยละของสถานการณ์ในการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุละ 5 คนแสดงในตารางที่ 291 และภาพที่ 186 แสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

ตารางที่ 291 จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ภาษาที่ใช้	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ
ลื้อ	15.4	70.0	6.6	79.1	13.0	56.4	11.7	68.5
คำเมือง	9.2	41.8	12.2	55.5	11.6	52.7	11.0	50.0
ไทยมาตรฐาน	4.2	19.1	3.2	14.5	6.6	30.0	4.7	21.2

ภาพที่ 186 กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 291 และภาพที่ 186 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุใช้ภาษาลื้อในสถานการณ์ สถานที่ หรือเมื่อติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 68.5% ใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 50.0% และใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 21.2%

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อแต่ละรุ่นอายุ จะเห็นประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาลื้อในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็น 79.1% รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ซึ่งใช้ภาษาลื้อโดยเฉลี่ย 70.0% ซึ่งน้อยกว่ารุ่นอายุที่ 2 เล็กน้อย ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นใช้ภาษาลื้อน้อยที่สุดคือ คิดเป็น 56.4% เช่นเดียวกับการใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่งานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาคำเมืองมากที่สุด โดยเฉลี่ยคิดเป็น 55.5% รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 3 ซึ่งใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 52.7% และรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 41.8%

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาลื้อ จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ สถานที่ หรือกับบุคคลต่าง ๆ มากที่สุดคือ โดยเฉลี่ย 30.0% และประเด็นที่น่าสนใจที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาลื้อในงานวิจัยนี้คือ ผู้พูดภาษาลื้อรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 19.1% มากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ซึ่งใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 14.5% นอกจากนี้ระหว่างพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัวเพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้พูดภาษาลื้อที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ทั้งที่เป็นผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้และคนอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยมีโอกาสนพบปะพูดคุยด้วยล้วนแต่สามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหมู่บ้านหนองบัวเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในด้าน ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวลื้อ มีวัดหนองบัวซึ่งเป็นวัดโบราณที่มีจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่ มีประเพณีที่ชาวลื้อยึดถือสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ รวมทั้งมีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสาหร่ายน้ำจืดที่มีชื่อเสียง เป็นต้น ดังนั้นหมู่บ้านหนองบัว โดยเฉพาะวัดหนองบัวจึงจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ ให้ความสนใจและเดินทางแวะเวียนมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านเสมอ การที่คนลื้อในหมู่บ้านหนองบัวได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับนักท่องเที่ยวหรือคนต่างถิ่นโดยใช้ภาษาไทยมาตรฐานอยู่เป็นประจำ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนลื้อในหมู่บ้านหนองบัวสามารถใช้ภาษาไทยมาตรฐานได้คล่องนั่นเอง

จากผลการศึกษาวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองบัว อาจสรุปได้ว่า การใช้ภาษาลื้อของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน เนื่องจากผู้พูดภาษาลื้อทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นมีโอกาสใช้ทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานในหลายสถานการณ์ ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อในงานวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงที่แสดงให้เห็นว่า การแปรปรากฏในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 มากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 (ดูรายละเอียดในบทที่ 5-7)

8.3 สถานการณ์การใช้ภาษาจีน

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาจีนที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาจีน 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดน่าน (อยู่ห่างจากหมู่บ้านท่าคำสอง ซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองประมาณ 10 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอกำแพงเพชรประมาณ 7 กิโลเมตร) จำนวนรวม 15 คน ประกอบด้วยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) รุ่นอายุละ 5 คน ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาที่ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันภายในหมู่บ้านเป็นภาษาหลัก คือ ภาษาจีน นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาคำเมือง ภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาลื้อในบางสถานการณ์ด้วย

จำนวนและร้อยละของผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่ละรุ่นอายุที่ใช้ภาษาจีน ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาไทยมาตรฐานเมื่อพูดกับบุคคลต่าง ๆ หรือพูดในสถานที่หรือสถานการณ์ต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 292 และตารางที่ 293 ต่อไปนี้

ตารางที่ 292 จำนวนผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

สถานการณ์ รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้		60 ปีขึ้นไป				35-50 ปี				15-25 ปี				เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ			
		จีน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	จีน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	จีน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	จีน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน
1. สมาชิกในครอบครัว	1. คู่สมรส	5	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
	2. บุตร-ธิดา	5	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
	3. พี่-น้อง	5	0	0	0	5	1	0	0	5	0	0	0	5	0	0	0
	4. ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ	5	0	0	0	5	0	0	0	5	0	0	0	5	0	0	0
	5.ญาติ	5	0	0	0	5	3	1	0	5	2	0	0	5	2	0	0
3.	6. เพื่อน/คนสนิท	5	0	0	0	5	2	0	0	5	4	0	2	5	2	0	1
4.	7. ครู-อาจารย์	4	3	0	1	1	4	0	1	0	5	0	4	2	4	0	2
5.	8. กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น	4	2	1	0	3	3	0	0	4	1	0	0	4	2	0	0
6.	9. คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า	2	3	0	1	2	3	0	3	3	3	0	4	2	3	0	3

ตารางที่ 293 ร้อยละของผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ใน
สถานการณ์ต่าง ๆ

สถานการณ์		60 ปีขึ้นไป				35-50 ปี				15-25 ปี				เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ			
		จีน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	จีน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	จีน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	จีน	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน
1.	สมาชิก ในครอบครัว																
	1. คู่สมรส	100	0	0	0	80	0	0	0	0	0	0	0	60	0	0	0
	2. บุตร-ธิดา	100	0	0	0	80	0	0	0	0	0	0	0	60	0	0	0
	3. พี่-น้อง	100	0	0	0	100	20	0	0	100	0	0	0	100	7	0	0
	4. ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ	100	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0
2.	5.ญาติ	100	0	0	0	100	60	20	0	100	40	0	0	100	33	7	0
3.	6. เพื่อน/คน สนิท	100	0	0	0	100	40	0	0	100	80	0	40	100	40	0	13
4.	7. ครู- อาจารย์	80	60	0	20	20	80	0	20	0	100	0	80	33	80	0	40
5.	8. กลุ่มชน รอบข้างที่พูด ภาษาอื่น	80	40	20	0	60	60	0	0	80	20	0	0	73	40	7	0
6.	9. คนต่าง ถิ่น/คนแปลก หน้า	40	60	0	20	40	60	0	60	60	60	0	80	47	60	0	53
7.	บุคคลจาก หน่วยงาน ราชการ																
	10. ครู- อาจารย์	60	60	0	20	0	80	0	20	0	100	0	80	20	80	0	40
	11. แพทย์, พยาบาล	80	40	0	0	20	60	0	60	0	60	0	60	33	53	0	40
	12. กำนัน, ผู้ใหญ่ บ้าน	100	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0
	13. เจ้าหน้าที่ อปต.	100	0	0	0	100	60	0	20	80	20	0	40	93	27	0	20

รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้ สถานการณ์		60 ปีขึ้นไป				35-50 ปี				15-25 ปี				เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ			
		ขึ้น	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	ขึ้น	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	ขึ้น	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน	ขึ้น	คำเมือง	ลื้อ	ไทยมาตรฐาน
8.	สถานที่/ สถานการณ์ ต่าง ๆ																
	14. โรงเรียน	60	40	0	0	20	40	0	40	80	100	0	60	53	60	0	33
	15. วัด	100	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0
	16. ตลาด	100	20	0	0	100	80	0	0	100	100	0	0	100	67	0	0
	17. ร้านค้า	100	20	0	0	100	80	0	0	100	100	0	0	100	67	0	0
	18. โรง พยาบาล	60	40	0	0	0	80	0	60	0	80	0	60	20	67	0	40
	19. ที่ทำงาน	100	0	0	0	100	0	0	0	40	0	0	20	80	0	0	7
	20. หน่วย งานราชการ เช่น ไปรษณีย์ ที่ทำการอบต. ฯลฯ	80	20	0	0	20	80	0	0	20	80	0	40	40	60	0	13
	21. ที่ประชุม หมู่บ้าน	100	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0	100	0	0	0
22. ประกาศ จากหอ กระจายข่าว หมู่บ้าน	80	20	0	0	60	40	0	0	100	40	0	0	80	33	0	0	

ตารางที่ 292 และตารางที่ 293 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้ภาษาจีนในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะบุคคลที่สนิทและคุ้นเคยกัน ตัวอย่างเช่น สมาชิกในครอบครัว ญาติ เพื่อนหรือคนสนิท หรือเมื่อพูดในสถานการณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้าน เช่น โรงเรียน วัด ตลาด ร้านค้า ที่ประชุมหมู่บ้าน เช่นเดียวกับกรณีการใช้ภาษาคำเมืองในหมู่บ้านท่าคำสอง และการใช้ภาษาลื้อในหมู่บ้านหนองบัวที่กล่าวมาแล้ว

ผู้พูดภาษาจีนในหมู่บ้านหนองม่วงใช้ภาษาคำเมืองในบางสถานการณ์ หรือเมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลบางกลุ่ม ตัวอย่างเช่น เมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลจากหน่วยงานราชการ คนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า รวมทั้งเมื่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง หรืออาจใช้ภาษาคำเมืองในบางสถานที่ เช่น โรงเรียน ตลาด ร้านค้า โรงพยาบาล หน่วยงานราชการอื่น ๆ เช่น ที่ทำการไปรษณีย์ และที่ทำการอบต. รวมทั้งเมื่อผู้ใหญ่บ้านประกาศจากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ก็มักมีการใช้ภาษาคำเมืองปนกับภาษาจีน

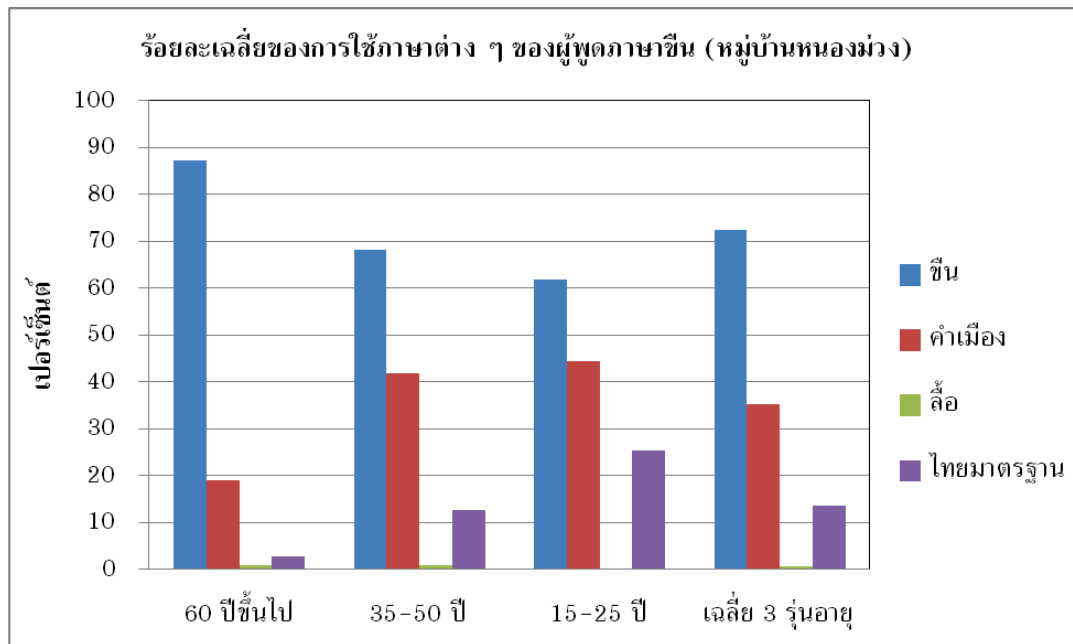
นอกจากภาษาคำเมืองแล้ว ผู้พูดภาษาขึ้นทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มักใช้ภาษาไทยมาตรฐานในบางสถานการณ์หรือในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้พูดทั้งภาษาขึ้นและภาษาคำเมือง ตัวอย่างเช่น เมื่อติดต่อสื่อสารกับคนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า รวมทั้งบุคคลจากหน่วยงานราชการ เช่น ครู-อาจารย์ และแพทย์-พยาบาล และผู้พูดภาษาขึ้นรุ่นอายุที่ 3 บางคนยังเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานพูดกับเพื่อนหรือคนสนิทแทนภาษาขึ้นด้วย

นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาขึ้นยังแสดงให้เห็นด้วยว่า มีผู้พูดภาษาขึ้นบางคน โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ที่เลือกใช้ภาษาลื้อเมื่อพูดกับญาติที่เป็นคนลื้อ และเมื่อติดต่อกับคนลื้อที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอื่น ๆ เช่น คนลื้อในหมู่บ้านหนองบัว หรือคนลื้อในหมู่บ้านต้นฮ้างที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหมู่บ้านหนองม่วง เป็นต้น

ตารางที่ 294 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาขึ้น ซึ่งเฉลี่ยจากจำนวนและร้อยละของสถานการณ์ในการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุละ 5 คน และภาพที่ 187 แสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง)

ตารางที่ 294 จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ภาษาที่ใช้	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ
ขึ้น	19.2	87.3	15.0	68.2	13.6	61.8	15.9	72.4
คำเมือง	4.2	19.1	9.2	41.8	9.8	44.5	7.7	35.2
ลื้อ	0.2	0.9	0.2	0.9	0.0	0.0	2.7	0.6
ไทยมาตรฐาน	0.6	2.7	2.8	12.7	5.6	25.5	3.0	13.6

ภาพที่ 187 กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 294 และภาพที่ 187 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้ภาษาจีนในสถานการณ์ สถานที่ หรือเมื่อติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 72.4% ใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 35.2% ใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 13.6% และใช้ภาษาลื้อโดยเฉลี่ยเพียง 0.6%

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาจีนแต่ละรุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาจีนในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือคิดเป็น 87.3% รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ซึ่งใช้ภาษาจีนโดยเฉลี่ย 68.2% และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาจีนน้อยที่สุดคือ คิดเป็น 61.8% ผลการศึกษาวิจัยสถานการณ์การใช้ภาษาจีนจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยการใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่งานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาคำเมืองมากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

ส่วนการใช้ภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาจีนนั้น ผลการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ สถานที่ หรือกับบุคคลต่าง ๆ มากที่สุดคือ โดยเฉลี่ย 25.5% รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ซึ่งใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 12.7% และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานน้อยที่สุด คือ โดยเฉลี่ย 2.7% เท่านั้น

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาลื้อของผู้พูดภาษาจีน จะเห็นได้ว่า มีเพียงผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้นที่ใช้ภาษาลื้อในการติดต่อกับบุคคลบางคน เช่นพูดกับคนที่พูดภาษาลื้อ เป็นต้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาจีนในงานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาลื้อโดยเฉลี่ยเท่ากันคือเพียง 0.9% เท่านั้น

ผลการศึกษาวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาจีนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วงที่แสดงให้เห็นว่า นอกจากภาษาจีนแล้ว ผู้พูดภาษาจีนยังใช้ภาษาอื่น ๆ ในบางสถานการณ์และบางสถานที่ด้วย โดยเฉพาะการใช้ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏใน

ข้อมูลการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาจีนทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่า การใช้ภาษาจีนของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาจีนในงานวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงที่แสดงให้เห็นว่า ภาษาจีนมีการแปรทางศัพท์และทางเสียงที่ได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน (ดูรายละเอียดในบทที่ 5-7)

8.4 สถานการณ์การใช้ภาษาพวน

จากการศึกษาวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาพวนที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาพวน 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (อยู่ห่างจากหมู่บ้านท่าคำสองซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองประมาณ 3 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอท่าวังผาประมาณ 3 กิโลเมตร) จำนวนรวม 15 คน ประกอบด้วยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) รุ่นอายุละ 5 คน ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาที่ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันภายในหมู่บ้านเป็นภาษาหลัก คือ ภาษาพวน นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาคำเมือง ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาลาว และภาษาอื่น ๆ ในบางสถานการณ์ด้วย

จำนวนและร้อยละของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) แต่ละรุ่นอายุที่ใช้ภาษาพวน ภาษาคำเมือง ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาอื่น ๆ เมื่อพูดกับบุคคลต่าง ๆ หรือพูดในสถานที่หรือสถานการณ์ต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 295 และตารางที่ 296

ตารางที่ 295 จำนวนผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้		60 ปีขึ้นไป						35-50 ปี						15-25 ปี						เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ					
		พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.	พ.ศ.	อ.ย.
1. สถานการณ์	สมาชิกในครอบครัว																								
	1. ผู้สมัคร	5	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
	2. บุตร-ธิดา	5	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0
	3. พี่-น้อง	5	1	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0
	4. ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ	5	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0
2.	5. ยญาติ	5	1	0	0	0	0	5	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	0	0	0	0	0
3.	6. เพื่อน/คนสนิท	5	1	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2	0	0	0	0	0
4.	7. ครู-อาจารย์	3	4	0	0	0	0	3	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5	0	0	0	3	0
5.	8. กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น	0	5	2	2	1	0	2	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5	1	1	0	0	0
6.	9. คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า	3	5	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5	0	0	0	4	1

ตารางที่ 296 ร้อยละของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

รุ่นอายุและภาษาที่ใช้		60 ปีขึ้นไป							35-50 ปี							15-25 ปี							เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ						
		FLM	น้อยมาก	น้อย	FLM	น้อยมาก	น้อย	FLM	น้อยมาก	น้อย	FLM	น้อยมาก	น้อย	FLM	น้อยมาก	น้อย	FLM	น้อยมาก	น้อย	FLM	น้อยมาก	น้อย	FLM	น้อยมาก	น้อย	FLM	น้อยมาก	น้อย	
สถานการณ์	สมาชิกในครอบครัว																												
	1. คู่สมรส	100	0	0	0	0	0	100	0	100	0	100	0	0	0	67	0	0	67	0	0	100	0	0	67	0	0	0	
	2. บุตร-ธิดา	100	0	0	0	0	0	100	0	100	0	100	0	0	0	67	0	0	67	0	0	100	0	0	67	0	0	0	
	3. พี่-น้อง	100	20	0	0	0	0	100	0	100	0	100	0	0	0	100	7	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0	0	
	4. ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ	100	0	0	0	0	0	100	0	100	0	100	0	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0	0	
2.	5.ญาติ	100	20	0	0	0	0	100	40	100	0	100	0	0	0	100	20	0	100	20	0	100	20	0	100	13	0	0	
3.	6.เพื่อน/คนสนิท	100	20	20	0	0	0	100	0	100	0	100	100	0	0	100	40	7	100	40	7	100	40	0	100	0	7	0	
4.	7.ครู-อาจารย์	60	80	0	0	0	0	60	100	60	100	0	100	0	0	40	93	0	40	93	0	40	93	0	0	53	0	0	
5.	8.กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น	0	100	40	20	0	0	40	80	40	80	20	0	0	0	13	93	20	13	93	7	0	93	7	0	7	0	0	
6.	9.คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า	60	100	0	0	0	0	60	100	0	100	0	100	0	0	27	93	0	27	93	0	27	93	0	0	73	13	0	

จากตารางที่ 295 และตารางที่ 296 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้ภาษาพวนในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ตัวอย่างเช่น สมาชิกในครอบครัว ญาติ เพื่อนหรือคนสนิท ญาติ หรือเมื่อพูดในสถานการณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้าน เช่น วัด ตลาด ร้านค้า ที่ประชุมหมู่บ้าน รวมทั้งการประกาศจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน

ผู้พูดภาษาพวนใช้ภาษาคำเมืองในบางสถานการณ์ หรือเมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลบางกลุ่ม ตัวอย่างเช่น เมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลจากหน่วยงานราชการ คนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า รวมทั้งเมื่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง หรืออาจใช้ภาษาคำเมืองในบางสถานที่ เช่น ตลาด ร้านค้า โรงพยาบาล เป็นต้น

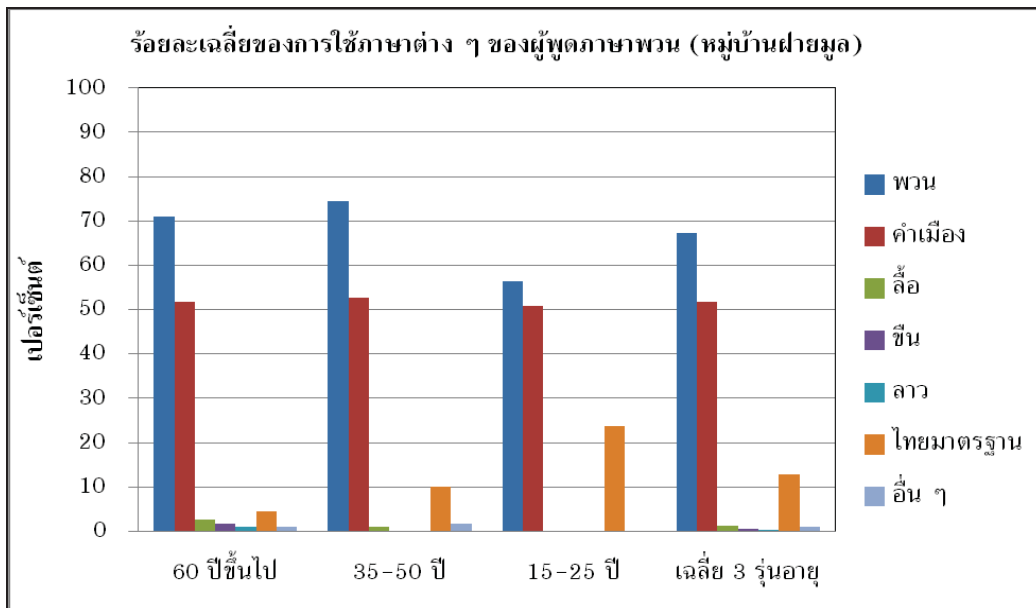
นอกจากภาษาคำเมืองแล้ว ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มักใช้ภาษาไทยมาตรฐานในบางสถานการณ์หรือในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้พูดทั้งภาษาพวนและภาษาคำเมือง ตัวอย่างเช่น เมื่อติดต่อสื่อสารกับคนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า รวมทั้งบุคคลจากหน่วยงานราชการ เช่น ครู-อาจารย์ และแพทย์-พยาบาล เป็นต้น

นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาพวนยังแสดงให้เห็นด้วยว่า มีผู้พูดภาษาพวนบางคน โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ที่เลือกใช้ภาษาลื้อเมื่อพูดกับเพื่อนหรือพูดกับคนลื้อ หรือเมื่อติดต่อกับคนที่พูดภาษาขึ้นในหมู่บ้านหนองม่วง ส่วนภาษาลาวนั้น มีผู้พูดภาษาพวนเพียงบางคนเท่านั้นที่ใช้ภาษาลาว แต่ใช้เมื่อพูดกับคนลาวที่อาศัยอยู่ต่างถิ่นเท่านั้น

ตารางที่ 297 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวน ซึ่งเฉลี่ยจากจำนวนและร้อยละของสถานการณ์ในการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุละ 5 คน และภาพที่ 188 แสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล)

ตารางที่ 297 จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ภาษาที่ใช้	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ
พวน	15.6	70.9	16.4	74.5	12.4	56.4	14.8	67.3
คำเมือง	11.4	51.8	11.6	52.7	11.2	50.9	11.4	51.8
ลื้อ	0.6	2.7	0.2	0.9	0.0	0.0	0.2	1.2
ขึ้น	0.4	1.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.6
ลาว	0.2	0.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.3
ไทย มาตรฐาน	1.0	4.5	2.2	10.0	5.2	23.6	2.8	12.7
อื่น ๆ	0.2	0.9	0.4	1.8	0.0	0.0	0.2	0.9

ภาพที่ 188 กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

จากตารางที่ 297 และภาพที่ 188 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุใช้ภาษาพวนในสถานการณ์ สถานที่ หรือเมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 67.3% ใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 51.8% ใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 12.7% และใช้ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาลาว รวมทั้งภาษาอื่น ๆ (เช่น ภาษาลาวอีสาน) โดยเฉลี่ยเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นั่นคือ ใช้ภาษาลื้อ 1.2% ใช้ภาษาอื่น ๆ 0.9% ใช้ภาษาจีน 0.6% และใช้ภาษาลาวอีสาน 0.3%

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวนแต่ละรุ่นอายุ พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 เป็นรุ่นอายุที่ใช้ภาษาพวนในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ คิดเป็น 74.5% รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ซึ่งใช้ภาษาพวนโดยเฉลี่ย 70.9% และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาพวนน้อยที่สุดคือ คิดเป็น 56.4% ผลการศึกษาวิจัยสถานการณ์การใช้ภาษาพวนจึงสอดคล้องกับกรณีการใช้ภาษาในหมู่บ้านหนองบัวที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาลื้อมากที่สุด รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาคำเมือง ผลการวิจัยพบว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ยมากที่สุด คือคิดเป็น 52.7% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 1 ซึ่งใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 51.8% และรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 50.9% อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า การใช้ภาษาคำเมืองของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุมีร้อยละโดยเฉลี่ยที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน

ส่วนการใช้ภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาพวนนั้น ผลการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ สถานที่ หรือกับบุคคลต่าง ๆ มากที่สุดคือ โดยเฉลี่ย 23.6% รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ซึ่งใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 10.0% และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานน้อยที่สุด คือ โดยเฉลี่ย 4.5% เท่านั้น

สำหรับการใช้ภาษาสื่อของผู้พูดภาษาพวน จะเห็นได้ว่า มีเพียงผู้พูดภาษาพวนรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้นที่ใช้ภาษาสื่อในการติดต่อสื่อสารเมื่อพูดกับบุคคลบางคน เช่นพูดกับคนที่พูดภาษาสื่อ เป็นต้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาพวนในงานวิจัยนี้พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาสื่อโดยเฉลี่ยเพียง 2.7% และ 0.9% ตามลำดับ

ส่วนการใช้ภาษาจีน ภาษาลาว และภาษาอื่น ๆ (เช่น ภาษาลาวอีสาน) นั้นพบในข้อมูลการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น และพบโดยเฉลี่ยค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับการใช้ภาษาอื่น ๆ ของผู้พูดภาษาพวน (ดูตารางที่ 297)

ผลการศึกษาวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านฝายมูลที่แสดงให้เห็นว่า นอกจากภาษาพวนแล้ว ผู้พูดภาษาพวนยังใช้ภาษาอื่น ๆ ในบางสถานการณ์และบางสถานที่ด้วย โดยเฉพาะการใช้ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในข้อมูลการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวนทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่า การใช้ภาษาพวนของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวนในงานวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงที่แสดงให้เห็นว่า ภาษาพวนมีการแปรทางศัพท์และทางเสียงที่ได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน (ดูรายละเอียดในบทที่ 5-7)

8.5 สถานการณ์การใช้ภาษาลาว

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาลาวที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาลาว 3 รุ่นอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน (อำเภอเวียงสาอยู่ห่างจากอำเภอท่าวังผาซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง ภาษาสื่อ ภาษาจีน และภาษาพวนประมาณ 22 กิโลเมตร และหมู่บ้านน้ำบัวอยู่ห่างจากตัวอำเภอเวียงสาซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาหลักประมาณ 7 กิโลเมตร) จำนวนรวม 15 คน ประกอบด้วยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) รุ่นอายุละ 5 คน แสดงให้เห็นว่า ภาษาที่ผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันภายในหมู่บ้านเป็นภาษาหลัก คือ ภาษาลาว นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาคำเมือง ภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาอื่น ๆ (เช่น ภาษาลาวอีสาน) ในบางสถานการณ์ด้วย

จำนวนและร้อยละของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แต่ละรุ่นอายุที่ใช้ภาษาลาว ภาษาคำเมือง ภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาอื่น ๆ เมื่อพูดกับบุคคลต่าง ๆ หรือพูดในสถานที่หรือสถานการณ์ต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 298 และตารางที่ 299 ต่อไปนี้

ตารางที่ 298 จำนวนของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้		60 ปีขึ้นไป				35-50 ปี				15-25 ปี				เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ			
		๔๒	๑๒๒๒๒๒๒๒	๒	๒๒๒	๔๒	๑๒๒๒๒๒๒๒	๒	๒๒๒	๔๒	๑๒๒๒๒๒๒๒	๒	๒๒๒	๔๒	๑๒๒๒๒๒๒๒	๒	๒๒๒
1.	สมาชิกในครอบครัว																
	1. ผู้สมรส	5	0	0	0	0	2	0	0	1	1	1	0	3	1	0	0
	2. บุตร-ธิดา	5	0	0	0	0	1	2	0	1	0	1	0	3	0	1	0
	3. พี่-น้อง	5	0	0	0	0	0	1	0	4	1	2	0	5	0	1	0
	4. ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ	5	0	0	0	0	0	0	0	5	0	1	0	5	0	0	0
2.		5	2	0	0	0	5	1	1	5	2	1	0	5	2	1	0
3.		5	3	1	0	0	5	4	2	0	5	4	3	5	4	2	0
4.		2	5	4	0	0	2	4	4	0	0	1	5	1	3	4	0
5.		5	3	0	0	0	4	5	0	0	2	4	1	4	4	0	0
6.		2	4	4	0	0	1	5	5	0	0	3	3	1	4	4	0
7.	บุคคลจากหน่วยงานราชการ																
	10. ครู-อาจารย์	2	5	4	0	0	2	4	4	0	0	1	5	1	3	4	0
	11. แพทย์, พยาบาล	1	4	3	0	0	0	4	3	0	1	2	3	1	3	3	0
	12. กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน	4	0	0	0	0	5	0	0	0	5	0	1	5	0	0	0
	13. เจ้าหน้าที่ อบต.	4	3	2	0	0	5	3	3	0	4	1	2	4	2	2	0

ตารางที่ 299 ร้อยละของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

รุ่นอายุและ ภาษาที่ใช้		60 ปีขึ้นไป				35-50 ปี				15-25 ปี				เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ			
		๒๒	๒๓	๒๔	๒๕	๒๖	๒๗	๒๘	๒๙	๓๐	๓๑	๓๒	๓๓	๓๔	๓๕	๓๖	๓๗
1.	สถานการณ์																
	สมาชิกในครอบครัว																
	1. คู่สมรส	100	0	0	0	0	60	40	0	0	20	20	20	0	60	20	7
	2. บุตร-ธิดา	100	0	0	0	0	80	20	40	0	20	0	20	0	67	7	20
	3. พี่-น้อง	100	0	0	0	0	100	0	20	0	80	20	40	0	93	7	20
	4. ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ	100	0	0	0	0	100	0	0	0	100	0	20	0	100	0	7
2.	5.ญาติ	100	40	0	0	0	100	20	20	20	100	40	20	0	100	33	13
3.	6. เพื่อน/คนสนิท	100	60	20	0	20	100	80	40	0	100	80	60	0	100	73	40
4.	7. ครู-อาจารย์	40	100	80	0	80	40	80	80	0	0	20	100	0	27	67	87
5.	8. กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษา อื่น	100	60	0	0	0	80	100	0	0	40	80	20	0	73	80	7
6.	9. คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า	40	80	80	0	80	20	100	100	0	0	60	60	0	20	80	80
7.	บุคคลจากหน่วยงานราชการ																
	10. ครู-อาจารย์	40	100	80	0	80	40	80	80	0	0	20	100	0	27	67	87
	11. แพทย์, พยาบาล	20	80	60	0	60	0	80	60	0	20	40	60	0	13	67	60

จากตารางที่ 298 และตารางที่ 299 จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้ภาษาลาวในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ตัวอย่างเช่น สมาชิกในครอบครัว ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ ญาติ เพื่อนหรือคนสนิท หรือเมื่อพูดในสถานการณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้าน เช่น วัด ตลาด ร้านค้า ที่ประชุมหมู่บ้าน เป็นต้น

นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาวใช้ภาษาคำเมืองในบางสถานการณ์ หรือเมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลบางกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ภาษาลาวเป็นภาษาแม่ ตัวอย่างเช่น เมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลจากหน่วยงานราชการ คนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า รวมทั้งเมื่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงที่พูดภาษาคำเมืองเป็นภาษาหลัก หรืออาจใช้ภาษาคำเมืองในบางสถานที่ที่มีโอกาสได้พบปะกับผู้คนจากหมู่บ้านอื่นที่ไม่ได้พูดภาษาลาวเป็นภาษาแม่ เช่น ตลาด ร้านค้า โรงพยาบาล ที่ทำงาน หน่วยงานราชการบางแห่ง เช่น ที่ทำการไปรษณีย์ หรือที่ทำการอบต. เป็นต้น นอกจากนี้ผู้พูดภาษาลาวยังใช้ภาษาคำเมืองในบางสถานการณ์ ถึงแม้จะอยู่ในหมู่บ้านก็ตาม ตัวอย่างเช่น การประกาศจากหอกระจายข่าวหมู่บ้านซึ่งผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ให้ข้อมูลตรงกันว่า เมื่อกำนันและผู้ใหญ่บ้านต้องการประชาสัมพันธ์หรือประกาศข่าวจากหอกระจายข่าวของหมู่บ้านมักใช้ภาษาคำเมืองมากกว่าภาษาลาว เนื่องจากมีผู้ที่พูดภาษาคำเมือง ภาษาลาวอีสาน และภาษาไทยกลางมาแต่งงานกับคนลาวและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำปั่ว ดังนั้นหากการประกาศข่าวสารผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้านเป็นภาษาลาว ผู้พูดภาษาอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอาจไม่เข้าใจทั้งหมด กำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงมักใช้ภาษาคำเมืองในการประกาศและอาจใช้ภาษาลาวปนบ้างเป็นบางครั้ง

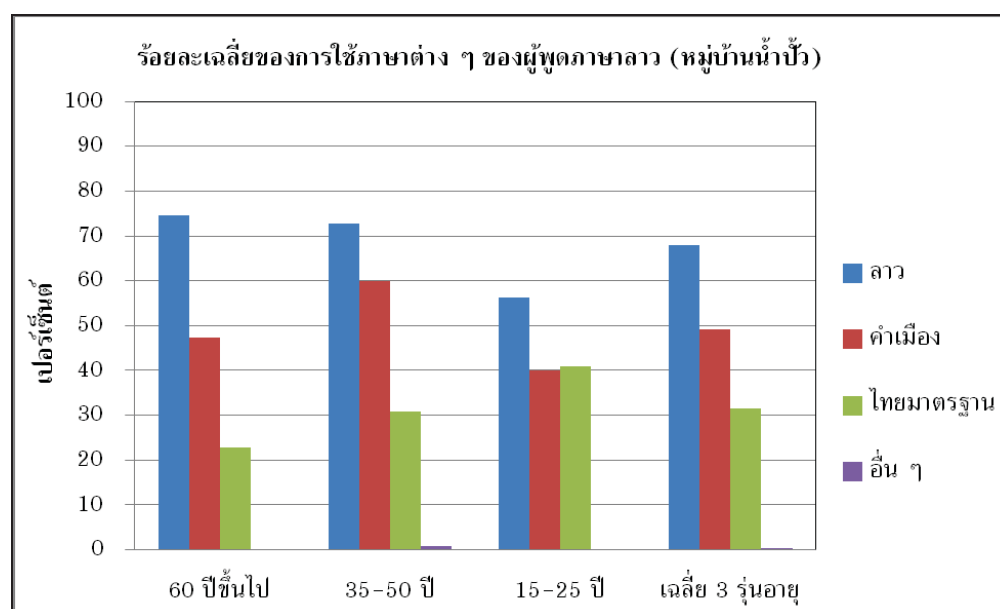
นอกจากภาษาคำเมืองแล้ว ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มักใช้ภาษาไทยมาตรฐานในบางสถานการณ์หรือในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้พูดทั้งภาษาลาวและภาษาคำเมือง ตัวอย่างเช่น เมื่อติดต่อสื่อสารกับคนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้า รวมทั้งบุคคลจากหน่วยงานราชการ เช่น ครู-อาจารย์ และแพทย์-พยาบาล เป็นต้น นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาลาวยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ผู้พูดภาษาลาวบางคนใช้ภาษาไทยมาตรฐานพูดกับสมาชิกในครอบครัว หรือกับคนสนิทด้วย เช่น ระหว่างพ่อ แม่ ลูก พี่กับน้อง รวมทั้งกับเพื่อนหรือคนสนิท เป็นต้น

ส่วนการใช้ภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาลาวอีสานนั้นปรากฏในข้อมูลการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) ค่อนข้างน้อยและปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เท่านั้น เนื่องจากผู้พูดภาษาลาวดังกล่าวมีญาติที่พูดภาษาลาวอีสาน จึงติดต่อสื่อสารกันด้วยภาษาลาวอีสาน และอาจใช้ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) ปนบ้างเป็นบางกรณี

ตารางที่ 300 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาว ซึ่งเฉลี่ยจากจำนวนและร้อยละของสถานการณ์ในการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุละ 5 คน และภาพที่ 189 แสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)

ตารางที่ 300 จำนวนและร้อยละของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

รุ่นอายุ ภาษาที่ใช้	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ	จำนวน สถานการณ์	ร้อยละ
ลาว	16.4	74.5	16.0	72.7	12.4	56.4	14.9	67.9
คำเมือง	10.4	47.3	13.2	60.0	8.8	40.0	10.8	49.1
ไทยมาตรฐาน	5.0	22.7	6.8	30.9	9.0	40.9	6.9	31.5
อื่น ๆ	0.0	0.0	0.2	0.9	0.0	0.0	0.1	0.3

ภาพที่ 189 กราฟแสดงร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ทั้ง 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 300 และภาพที่ 189 แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุใช้ภาษาลาวในสถานการณ์ สถานที่ หรือเมื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 67.9% ใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 49.1% ใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 31.5% และภาษาอื่น ๆ (ในที่นี้หมายถึง ภาษาลาวอีสาน) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือโดยเฉลี่ย 0.3%

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาวแต่ละรุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 1 เป็นรุ่นอายุที่ใช้ภาษาลาวในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือคิดเป็น 74.5% รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ซึ่งใช้ภาษาลาวโดยเฉลี่ย 72.7% และผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาลาวน้อยที่สุดคือ คิดเป็น 56.4% ผลการศึกษาวิจัยสถานการณ์การใช้ภาษาลาวดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้

ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และการใช้ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาคำเมืองและภาษาจีนมากที่สุด รองลงมาคือ รุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาคำเมืองของผู้พูดภาษาลาว ผลการวิจัยพบว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็น 60.0% รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 1 ซึ่งใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 47.3% และรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาคำเมืองโดยเฉลี่ย 40.0% ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้ภาษาคำเมืองของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่พบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาคำเมืองมากกว่ารุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

ส่วนการใช้ภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาลาวนั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาวรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ สถานที่ หรือกับบุคคลต่าง ๆ มากที่สุดคือ โดยเฉลี่ย 40.9% รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ซึ่งใช้ภาษาไทยมาตรฐานโดยเฉลี่ย 30.9% และผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานน้อยที่สุด คือ โดยเฉลี่ย 22.7%

สำหรับการใช้ภาษาอื่น ๆ (ในที่นี้หมายถึง ภาษาลาวอีสาน) นั้นพบเฉพาะในข้อมูลการใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และพบโดยเฉลี่ยเพียง 0.9% เท่านั้น

ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาวที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำบัวที่แสดงให้เห็นว่า นอกจากภาษาลาวแล้ว ผู้พูดภาษาลาวยังใช้ภาษาอื่น ๆ ในบางสถานการณ์และบางสถานที่ด้วย โดยเฉพาะการใช้ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานที่ปรากฏในข้อมูลการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่า การใช้ภาษาลาวของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาวในงานวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงที่แสดงให้เห็นว่า ภาษาลาวมีการแปรทางศัพท์และทางเสียงที่ได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน (ดูรายละเอียดในบทที่ 5-7)

8.6 เปรียบเทียบสถานการณ์การใช้ภาษาระหว่างภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่นำเสนอในหัวข้อที่ 8.1-8.5 ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ (mother tongue) ของตน โดยเฉพาะการใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 และการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) หรือการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)

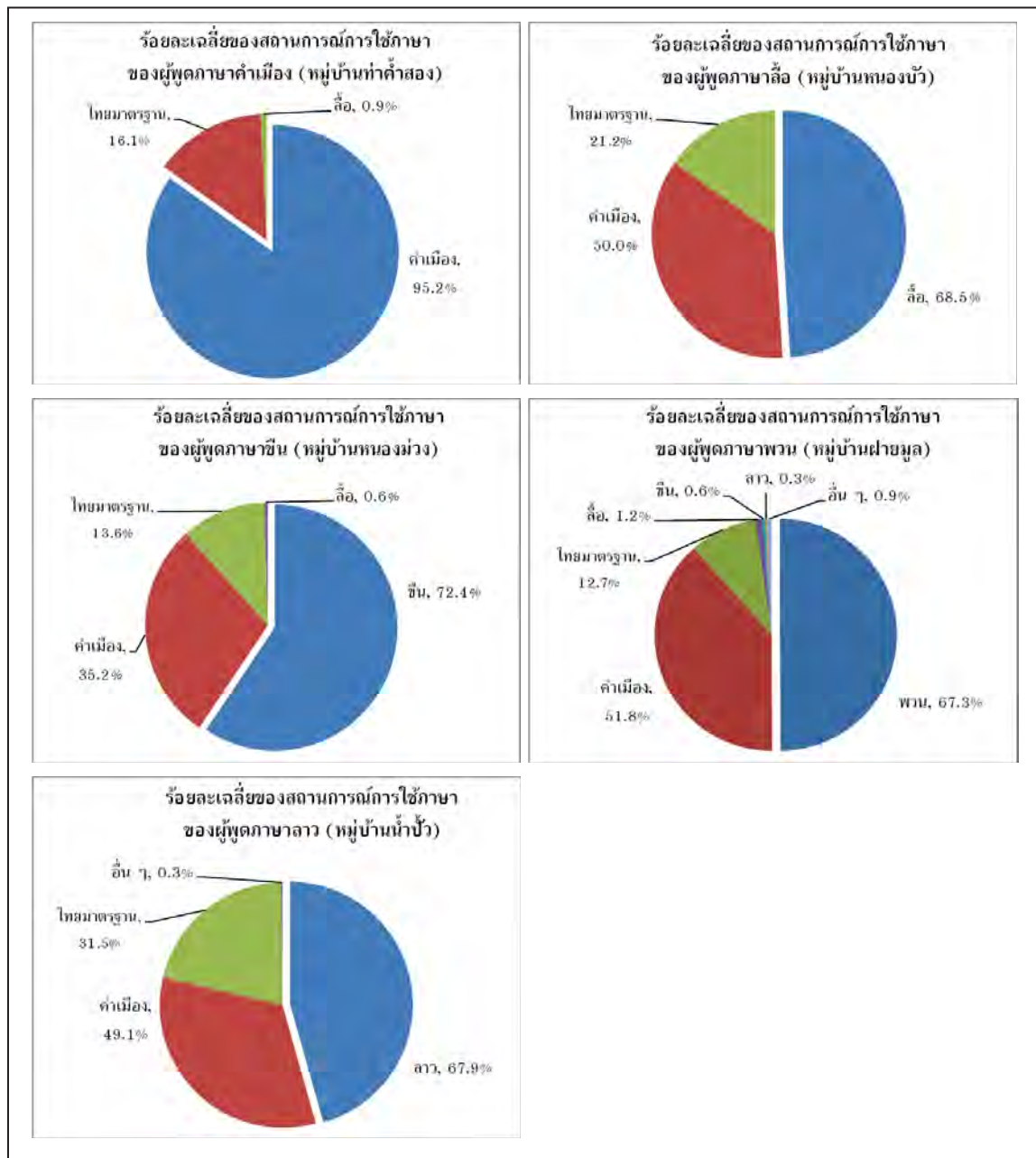
จากที่ได้นำเสนอจำนวนและร้อยละโดยเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาไว้ในหัวข้อที่ 8.1-8.5 ได้แก่ จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ในตารางที่ 288 จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ในตารางที่ 291 จำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในตารางที่ 294 จำนวนและร้อยละ

เฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ในตารางที่ 297 รวมทั้งจำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในตารางที่ 300 ในหัวข้อ 8.6 นี้ จะนำจำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามานำเสนอไว้อีกครั้ง เพื่อให้เห็นภาพรวมของการเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ

ตารางที่ 301 ต่อไปนี้แสดงจำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยมาจากข้อมูลที่นำเสนอไว้ในตารางที่ 288, 291, 294, 297 และ 300 ในหัวข้อที่ 8.1-8.5 ข้างต้น และภาพที่ 190 เป็นกราฟแสดงการเปรียบเทียบเฉพาะร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาเพื่อให้เห็นสัดส่วนของร้อยละของการใช้ภาษาที่ 1 ภาษาที่ 2 และภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 301 เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ

	รุ่นอายุ ภาษาที่ใช้	60 ปีขึ้นไป		35-50 ปี		15-25 ปี		เฉลี่ย 3 รุ่นอายุ	
		จำนวน สถาน การณ์ (เฉลี่ย)	ร้อยละ (เฉลี่ย)	จำนวน สถาน การณ์ (เฉลี่ย)	ร้อยละ (เฉลี่ย)	จำนวน สถาน การณ์ (เฉลี่ย)	ร้อยละ (เฉลี่ย)	จำนวน สถาน การณ์ (เฉลี่ย)	ร้อยละ (เฉลี่ย)
คำเมือง (หมู่บ้าน ท่าคำสอง)	คำเมือง	22.0	100.0	21.6	98.2	19.2	87.3	20.9	95.2
	ลื้อ	0.2	0.9	0.2	1.8	0.0	0.0	0.1	0.9
	ไทย มาตรฐาน	0.6	2.7	3.0	13.6	7.0	31.8	3.5	16.1
ลื้อ (หมู่บ้านหนอง บัว)	ลื้อ	15.4	70.0	6.6	79.1	13.0	56.4	11.7	68.5
	คำเมือง	9.2	41.8	12.2	55.5	11.6	52.7	11.0	50.0
	ไทย มาตรฐาน	4.2	19.1	3.2	14.5	6.6	30.0	4.7	21.2
ขีน (หมู่บ้านหนองม่วง)	ขีน	19.2	87.3	15.0	68.2	13.6	61.8	15.9	72.4
	คำเมือง	4.2	19.1	9.2	41.8	9.8	44.5	7.7	35.2
	ลื้อ	0.2	0.9	0.2	0.9	0.0	0.0	2.7	0.6
	ไทย มาตรฐาน	0.6	2.7	2.8	12.7	5.6	25.5	3.0	13.6

ภาพที่ 190 กราฟแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละเฉลี่ยของสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทถิ่น

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา โดยเฉพาะการใช้ภาษาที่ปรากฏในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยตั้งแต่ 10% ขึ้นไป อาจกล่าวได้ว่า นอกจากการใช้ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาเป็นภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่แล้ว ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา (ยกเว้นผู้พูดภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 1) ยังสามารถพูดภาษาที่ 2 และมีการใช้ภาษาที่ 2 ในหลายสถานการณ์ด้วย โดยในงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ให้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เนื่องจากภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา

สามารถพูดได้คล่องและมักใช้เมื่อต้องสื่อสารกับผู้พูดภาษาไทถิ่นภาษาอื่น หรือแม้แต่กับผู้ที่พูดภาษาที่ 1 ภาษาเดียวกันกับตนเอง

ส่วนภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในที่นี้ ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในราชการ ใช้เป็นสื่อการสอนในโรงเรียน และเป็นภาษาที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 สามารถพูดได้คล่อง อย่างไรก็ตาม กรณีของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) นั้น งานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 2 เนื่องจากผู้พูดภาษาคำเมืองส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่องในระดับที่ใช้ติดต่อสื่อสารได้

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา อาจกล่าวได้ว่า การใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ รวม 22 สถานการณ์ที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลสถานการณ์การใช้ภาษาในงานวิจัยนี้ปรากฏในการใช้ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาโดยเฉลี่ยแตกต่างกัน ในที่นี้สามารถเรียงลำดับการใช้ภาษาที่ 1 ภาษาที่ 2 และภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) การใช้ภาษาที่ 1 (first language) หรือภาษาแม่ (mother tongue)

เมื่อเรียงลำดับการใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ใช้ภาษาที่ 1 คือภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ 95.2% รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งใช้ภาษาจีนในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 72.4% ผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ใช้ภาษาลื้อในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 68.5% ผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ใช้ภาษาลาวในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 67.9% และผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งใช้ภาษาพวนในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 67.3% ตามลำดับ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นที่ใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาคำเมืองจัดเป็นภาษาที่ใช้โดยผู้คนส่วนใหญ่ในจังหวัดน่าน รวมทั้งในบริเวณที่เป็นจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ และเป็นภาษาที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้เป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารกันดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น ดังนั้นผู้พูดภาษาคำเมืองจึงอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาอื่นในการติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ยกเว้นกรณีที่ต้องติดต่อสื่อสารกับผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาคำเมืองหรือผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ เช่น เมื่อติดต่อกับคนแปลกหน้าหรือคนต่างถิ่นก็อาจเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานแทน เป็นต้น

นอกจากนี้ผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ยังทำให้สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นที่ใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งมีการใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากกว่าผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ในที่นี้อาจสันนิษฐานได้ว่า เนื่องจากภาษาพวนพูดอยู่ในหมู่บ้านฝายมูล ที่ตั้งอยู่ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาวซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวในบริเวณดังกล่าวที่มีผู้พูดภาษาพวนอาศัยอยู่ ส่วนหมู่บ้านอื่น ๆ ที่

อยู่ในบริเวณใกล้เคียงนั้น ผู้คนส่วนใหญ่พูดภาษาคำเมือง และมีบางหมู่บ้านที่อยู่ห่างออกไปพูดภาษาลื้อ (เช่น หมู่บ้านหนองบัว หมู่บ้านต้นฮ้าง เป็นต้น) และภาษาจีน (เช่น หมู่บ้านหนองม่วง) เช่นเดียวกับกรณีของหมู่บ้านน้ำบัว¹⁷⁵ ที่ผู้พูดภาษาลาวอาศัยอยู่ก็จัดเป็นหมู่บ้านที่แม้จะมีผู้พูดส่วนใหญ่ใช้ภาษาลาวเป็นภาษาที่ 1 แต่หมู่บ้านอื่น ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงเป็นหมู่บ้านที่ผู้คนส่วนใหญ่พูดภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 1 และมีบางหมู่บ้านที่อยู่ห่างออกไปเพียงไม่กี่หมู่บ้านเท่านั้นที่มีผู้พูดส่วนใหญ่พูดภาษาลาว (ตัวอย่างเช่น หมู่บ้านป่าสัก) ดังนั้นผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ซึ่งส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาคำเมืองได้คล่อง จึงเลือกใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษากลาง (lingua franca) โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องสื่อสารกับผู้พูดภาษาคำเมือง รวมทั้งผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานในกรณีที่ต้องสื่อสารกับผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาคำเมืองหรือภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น เมื่อพูดกับคนแปลกหน้าหรือคนต่างถิ่น หรือพูดกับคนที่มาจากหน่วยงานราชการ เป็นต้น

2) การใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 (second language)

ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ใช้ทั่วไปในจังหวัดน่าน รวมทั้งในอำเภอท่าวังผาและอำเภอเวียงสาที่หมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ตั้งของจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ เมื่อผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาดูติดต่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ จะใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษากลาง

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ 51.8% รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ซึ่งใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 50.0% ผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 49.1% และผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 35.2% ตามลำดับ

ในที่นี้จึงสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นที่ใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น นั่นคือ หมู่บ้านฝายมูลเป็นเพียงหมู่บ้านเดียวในบริเวณนั้นที่มีผู้พูดภาษาพวนอาศัยอยู่ และมีหมู่บ้านทั้งที่อยู่ใกล้เคียงและอยู่ห่างออกไปที่ผู้คนส่วนใหญ่พูดภาษาคำเมือง และมีบางหมู่บ้านพูดภาษาลื้อและภาษาจีน ดังนั้นเมื่อต้องติดต่อกับผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ดังกล่าว ผู้พูดภาษาพวนจึงจำเป็นต้องเลือกใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษากลาง เพราะหากผู้พูดภาษาพวนใช้ภาษาพวนสื่อสารกับ

¹⁷⁵ ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านวังม่วง หมู่ที่ 2 บ้านน้ำบัว หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบัว หมู่ที่ 4 บ้านน้ำบัว หมู่ที่ 5 บ้านห้วยแก้ว และหมู่ที่ 6 บ้านใหม่สันติภาพ (แหล่งที่มาของข้อมูล: องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบัว, กรกฎาคม 2552) ผู้พูดภาษาลาวที่เป็นผู้ออกภาษาในงานวิจัยนี้มีทั้งผู้พูดที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำบัวหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ซึ่งทั้ง 3 หมู่บ้านมีภาษาลาวเป็นภาษาที่ 1 ของผู้คนส่วนใหญ่ ส่วนหมู่บ้านวังม่วง และหมู่บ้านห้วยแก้วนั้น ผู้คนส่วนใหญ่พูดภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 1

ผู้พูดภาษาไทถิ่นอื่น อาจเกิดการสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง เนื่องจากภาษาพวนมีลักษณะทางภาษาทั้งด้าน คำศัพท์และด้านเสียงแตกต่างจากภาษาไทถิ่นอื่น ๆ โดยเฉพาะภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน ค่อนข้างมาก

นอกจากนี้ผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละ ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ยังทำให้สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นที่ใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ใน สถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า อาจสืบเนื่องมาจากการที่ภาษาจีนที่พูดในหมู่บ้านหนองม่วงมีลักษณะทางภาษาค่อนข้างคล้ายคลึงกับ ภาษาคำเมืองทั้งด้านคำศัพท์และด้านเสียง โดยเฉพาะพยัญชนะและวรรณยุกต์ จะมีเพียงการใช้สระ บางหน่วยเสียงเท่านั้นที่ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ใช้แตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำ สอง) ตัวอย่างเช่น ในคำศัพท์ที่ภาษาจีนใช้หน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:/ (เหมือนภาษาลื้อ) ส่วนภาษาคำ เมืองจะใช้หน่วยเสียงสระ /io, iə, uə/ ตามลำดับ

ด้วยเหตุที่ภาษาจีนและภาษาคำเมืองมีลักษณะทางภาษาที่คล้ายคลึงกันมาก ผู้พูดภาษาจีนจึง อาจไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาคำเมืองในการสื่อสารกับผู้พูดภาษาไทถิ่นภาษาอื่น เช่น ผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาพวน¹⁷⁶ และอาจใช้ภาษาจีนในการสื่อสารแทน เพราะเป็นภาษาที่สื่อสารกันรู้เรื่อง ทั้งนี้ระหว่างเก็บข้อมูลภาษาจีนอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วง ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อผู้พูดภาษาจีนต้อง พูดสื่อสารกับคนต่างหมู่บ้านที่เดินทางเข้ามาในหมู่บ้านหนองม่วง ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นคนที่พูดภาษา คำเมือง ผู้พูดภาษาจีนจะสื่อสารด้วยภาษาจีน แต่จะมีการปรับเสียงสระ [e:, ə:, o:] ให้เป็นเสียงสระ [io, iə, uə] ให้เหมือนภาษาคำเมือง หรืออาจปรับการใช้คำศัพท์บางคำที่ภาษาจีนใช้ต่างจากภาษา คำเมืองโดยใช้คำยืมภาษาคำเมืองแทน เป็นต้น

3) การใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 2 (second language) หรือภาษาที่ 3 (third language)

ในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้าน ท่าคำสอง) และเป็นภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาในตอนต้น

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่า คำสอง) และเป็นภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดย เฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ จะเห็นได้ว่า ผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ใช้ภาษาไทยมาตรฐานใน สถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ 31.5% รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ซึ่ง

¹⁷⁶ ในที่นี้ไม่ได้รวมภาษาลาวไว้ในตัวอย่าง เนื่องจากภาษาลาวพูดในหมู่บ้านน้ำบัวซึ่งอยู่อำเภอเวียงสาซึ่งห่างจาก อำเภอท่าวังผาที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนใน งานวิจัยนี้ประมาณ 22 กิโลเมตร และจากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาในงานวิจัยนี้ ทำให้ทราบข้อมูล ว่า ผู้พูดภาษาจีนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วงกับผู้พูดภาษาลาวที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำบัวแทบจะไม่มีโอกาส ติดต่อสื่อสารกันเลย

ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 21.2% ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 16.1% ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 13.6% และผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ย 12.7% ตามลำดับ

จากผลการเปรียบเทียบดังกล่าว ทำให้สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 3 ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุดังกล่าวมาแล้ว นั่นคือ หมู่บ้านน้ำบัวที่ผู้พูดภาษาลาวอาศัยอยู่ มีหมู่บ้านอื่น ๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงเป็นหมู่บ้านที่ผู้คนส่วนใหญ่พูดภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 1 ดังนั้นผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ซึ่งส่วนใหญ่สามารถพูดทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานได้คล่องจึงเลือกใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษากลางเมื่อสื่อสารกับผู้พูดภาษาคำเมือง และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานในกรณีที่ต้องสื่อสารกับผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาคำเมือง ตัวอย่างเช่น เมื่อพูดกับคนแปลกหน้าหรือคนต่างถิ่น หรือพูดกับคนที่มาจากหน่วยงานราชการ เป็นต้น

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนผลการเปรียบเทียบที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีลักษณะทางภาษาแตกต่างจากภาษาคำเมือง (ถิ่นอำเภอเวียงสา) และภาษาไทยมาตรฐานค่อนข้างมาก ทั้งทางด้านคำศัพท์และด้านเสียง หากผู้พูดภาษาลาวใช้ภาษาลาวสื่อสารกับผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น อาจเกิดการสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง ดังนั้นจึงเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานแทน

นอกจากนี้ผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ยังทำให้สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 3 ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากการที่ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มักเลือกใช้ภาษาคำเมืองในการสื่อสารกับผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ได้แก่ ผู้พูดภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน ดังจะเห็นได้จากผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ที่กล่าวในข้างต้นที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด คือ มากกว่าผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาจีน และผู้พูดภาษาลาว

นอกจากนี้ระหว่างเก็บข้อมูลภาษาพวนในหมู่บ้านฝายมูล ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาพวนได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนมักเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานเฉพาะในบางสถานการณ์เท่านั้น เช่น เมื่อสื่อสารกับคนต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้าที่ไม่ได้พูดภาษาคำเมือง หรือเมื่อติดต่อกับหน่วยงานราชการ เป็นต้น แต่การสื่อสารกันภายในหมู่บ้าน ผู้พูดภาษาพวนมักใช้ภาษาพวนเป็นหลัก และใช้ภาษาคำเมืองมากเป็นอันดับรองลงมา แม้แต่ในบางสถานการณ์ที่พูดกับคนพวนด้วยกัน ดังนั้นการใช้ภาษาไทยมาตรฐานของคนพวนในสถานการณ์ต่าง ๆ จึงปรากฏน้อยกว่าการใช้ภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

8.7 สรุป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาที่มีตัวอย่างสถานการณ์ต่าง ๆ กำหนดไว้ในแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 22 สถานการณ์ซึ่งประกอบด้วย การใช้ภาษาเมื่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งการใช้ภาษาเมื่ออยู่ในสถานการณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ทำให้สรุปได้ว่า นอกจากการใช้ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาเป็นภาษาที่ 1 หรือเป็นภาษาแม่แล้ว ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาส่วนใหญ่ใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 หรือเป็นภาษากลางเมื่อต้องสื่อสารกับผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น และใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 3 เมื่อสื่อสารกับผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือไม่ได้พูดภาษาคำเมือง

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 รุ่นอายุ ทำให้สรุปได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เป็นภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่เป็นรุ่นอายุที่ใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ แต่สำหรับกรณีของภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) นั้น ผลการวิจัยกลับพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาอื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาที่ 1 ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาส่วนใหญ่ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

จากการเปรียบเทียบการใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน ภาษาจีน และภาษาลาว พบว่า ในบรรดาผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาว ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เป็นรุ่นอายุที่ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด โดยในภาษาพวนและภาษาลาว ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยเป็นอันดับที่รองจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แต่ข้อมูลการใช้ภาษาลื้อกลับแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนกรณีของภาษาจีนนั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นการใช้ภาษาต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ กล่าวคือ ผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1 เป็นรุ่นที่ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

ส่วนการใช้ภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 รุ่นอายุนั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาเป็นรุ่นอายุที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด และในบรรดาผู้พูดภาษาไทยถิ่นส่วนใหญ่ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มักใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และมีเพียงภาษาลื้อเท่านั้นที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2

จากการเปรียบเทียบการใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ระหว่างผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ใช้ภาษาที่ 1 คือภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาจีน ผู้พูดภาษาพวน และผู้พูดภาษาลาวในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาลาว และผู้พูดภาษาจีน ตามลำดับ

ส่วนผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมืองและ เป็นภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาจีน ผู้พูดภาษาพวน และผู้พูดภาษาลาวในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาวใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาคำเมือง ผู้พูดภาษาจีน และผู้พูดภาษาพวน ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์การใช้ภาษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปใช้ในการวิเคราะห์ตีความการแปรทางศัพท์และทางเสียงในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้ รวมทั้งสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้ด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่นำเสนอในบทที่ 5-บทที่ 7 ที่แสดงให้เห็นว่า การแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนการแปรที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่นๆ ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวซึ่งผู้พูดใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 นั้นต่างก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองด้วยเช่นเดียวกัน

บทที่ 9

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

9.1 สรุปผล

โครงการวิจัยเรื่อง “การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน” มุ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวที่พูดในจังหวัดน่าน โดยศึกษาทั้งการแปรและการเปลี่ยนแปลงในแง่ของคำศัพท์ และลักษณะทางเสียงซึ่งประกอบด้วย เสียงพยัญชนะ สระวรรณยุกต์ โดยเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี)

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ มีดังนี้คือ 1) วิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์และเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว 2) เปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์และเสียงในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวในจังหวัดน่านที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยนำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบด้วย และ 3) วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเสนอแนวทางในการประยุกต์ผลการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์ภาษาพื้นเมือง/ภาษาท้องถิ่น

นอกจากปัจจัยด้านอายุของผู้พูดแล้ว งานวิจัยนี้ยังได้นำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบด้วยว่า ในสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้ภาษาใดบ้างในการติดต่อสื่อสารกัน เช่น ภาษาที่ใช้พูดกับบุคคลที่เป็นสมาชิกภายในครอบครัว หรือบุคคลที่มีความสนิทสนมกัน ภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการมากขึ้น เช่น การติดต่อกับหน่วยงานราชการ หรือภาษาที่ใช้พูดกับคนแปลกหน้าหรือคนต่างถิ่น เป็นต้น การใช้ภาษาในสถานการณ์ที่แตกต่างกันดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นภาษาต่าง ๆ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาภาษาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และอาจจะช่วยให้สามารถสันนิษฐานลักษณะทางภาษาในอดีตได้ด้วย นอกจากนี้การนำปัจจัยเรื่องสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาร่วมด้วยยังจะช่วยให้เห็นภาพการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในโครงการวิจัยนี้ คือ แบบสอบถามที่แบ่งเป็น 3 ตอนใหญ่ ๆ ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษา ตอนที่ 3 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอนย่อย ได้แก่ รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะและสระ และรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์

เนื้อหาของแบบสอบถามแต่ละตอนสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาซึ่งใช้ประกอบในการวิเคราะห์ตีความข้อมูลในโครงการวิจัยนี้ ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ ภูมิลำเนาเกิด ประวัติการย้ายที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน อาชีพ การศึกษา ภาษา/ภาษาถิ่นที่สามารถพูดได้ ภูมิลำเนาเกิดของบิดา-มารดา ภาษา/ภาษาถิ่นที่บิดา-มารดาสามารถพูดได้ ที่อยู่ปัจจุบันของบิดา-มารดา ภูมิลำเนาของคู่สมรส และภาษา/ภาษาถิ่นที่คู่สมรสสามารถพูดได้ และข้อมูลอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ตีความข้อมูล เช่น ประวัติหมู่บ้าน ประวัติการอพยพย้ายถิ่นของประชากรในหมู่บ้าน ภาษาอื่น ๆ ที่พูดภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษา ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้พูดใช้ภาษา ตัวอย่างเช่น ภาษาที่ใช้พูดกับสมาชิกในครอบครัว (คู่สมรส บุตร-ธิดา พี่น้อง ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ) ภาษาที่ใช้พูดกับญาติ เพื่อน/คนสนิท ครู-อาจารย์ กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า บุคคลจากหน่วยงานราชการ (ครู-อาจารย์ แพทย์-พยาบาล กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่อบต.) ภาษาที่ใช้พูดในสถานที่หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น โรงเรียน วัด ตลาด ร้านค้า โรงพยาบาล ที่ทำงาน หน่วยงานราชการ (ไปรษณีย์ ที่ทำการอบต. ฯลฯ) ที่ประชุมหมู่บ้าน ภาษาที่ผู้นำหมู่บ้านใช้ในการประกาศหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาของผู้คนในหมู่บ้าน เป็นต้นว่า ภาษาที่คนต่างรุ่นอายุใช้พูดกัน เช่น รุ่นสูงอายุพูดกับคนรุ่นเดียวกัน หรือพูดกับคนวัยกลางคนและวัยรุ่น หรือภาษาที่วัยกลางคนใช้พูดกับรุ่นสูงอายุ หรือกับคนวัยเดียวกันและวัยรุ่น ภาษาที่กลุ่มวัยรุ่นใช้พูดกับวัยรุ่นด้วยกันหรือใช้พูดกับคนรุ่นสูงอายุและวัยกลางคน รวมทั้งภาษาที่พ่อแม่ในยุคปัจจุบันมักสอนให้ลูกหลานพูดเป็นภาษาแรก เป็นต้น

- ตอนที่ 3 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์และเสียง ประกอบด้วยรายการคำที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 3 ชุดใหญ่ ๆ ได้แก่

- 1) รายการคำสำหรับเปรียบเทียบคำศัพท์ มีจำนวนคำรวมทั้งสิ้น 800 คำ ประกอบด้วยรายการคำ 2 ชุด ได้แก่
 - ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 250 คำ
 - ชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ จำนวน 550 คำ
- 2) รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ มีจำนวนคำ 1,024 คำ
- 3) รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ มีจำนวนคำรวม 240 คำแบ่งเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ คือ
 - เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว ประกอบด้วยรายการคำจำนวน 2 ชุด ได้แก่ รายการคำชุดที่ 1 เป็นรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของวิลเลียม เจ. เก็ดนีย์ (Gedney, 1972) ซึ่งเหมาะสำหรับ

วิเคราะห์ด้วยการฟัง รวมคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ชุดที่ 1 มีจำนวนคำรวม 140 คำ และรายการคำชุดที่ 2 เป็นรายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set) ซึ่งเหมาะสำหรับการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางกลศาสตร์มีจำนวนคำทดสอบทั้งสิ้น 100 คำ (คำทดสอบ 20 คำ X ผู้บอกภาษาออกเสียงคำละ 5 ครั้งตามรายการคำที่สุ่มเลือกคละลำดับคำไว้แล้ว)

- ข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่อง งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่อง ด้วยการให้ผู้บอกภาษาเล่าเรื่องอย่างอิสระความยาวประมาณ 3-5 นาที หรือเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาก่อนการเก็บข้อมูลทางศัพท์และเสียง โดยข้อมูลวรรณยุกต์ในคำพูดต่อเนื่องจะยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์จากคำพูดเดี่ยวเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 ตอนใหญ่ ๆ ได้แก่

1) การวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ ใช้วิธีการเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ทั้งคำศัพท์ที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน แล้วตรวจสอบที่มาของความเหมือนและความต่างโดยการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ เท่าที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้

2) การวิเคราะห์การแปรทางเสียงพยัญชนะและสระ ใช้วิธีการเช่นเดียวกับการเปรียบเทียบคำศัพท์ กล่าวคือ จะเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา และตรวจสอบที่มาของความเหมือนและความต่างทางเสียงโดยเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ รวมทั้งการใช้เกณฑ์ลักษณะทางเสียงในภาษาไทยดั้งเดิมและภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมที่นักภาษาศาสตร์ภาษาไทยเปรียบเทียบเคยสืบสร้างไว้มาเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบให้เห็นว่า เสียงพยัญชนะและสระในงานวิจัยนี้มีการแปรหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

3) การวิเคราะห์วรรณยุกต์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ด้วยการฟัง และตรวจสอบความถูกต้องของการฟังด้วยการใช้โปรแกรมวิเคราะห์คลื่นเสียง PRAAT (Version 4.4.19) เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ และใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2007 ช่วยในการแปลงผลให้เป็นกราฟเส้น การเสนอผลใช้วิธีแสดงระบบวรรณยุกต์ด้วยกล่องวรรณยุกต์ตามแนวคิดของเก็ดนีย์ (Gedney, 1972) โดยกล่องวรรณยุกต์จะแสดงลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ และเสนอสัทลักษณะของวรรณยุกต์โดยใช้ค่าความถี่มูลฐานเฉลี่ยของคำที่ผ่านการปรับให้มีค่าพิสัยระดับเสียง 5 ระดับและดัดแปลงให้เป็นเครื่องหมายแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์ (tone stick) ลงในกล่องวรรณยุกต์ สำหรับการวิเคราะห์และตีความข้อมูลวรรณยุกต์ว่ามีการแปรหรือการเปลี่ยนแปลงหรือไม่นั้น มีเกณฑ์ในการพิจารณาคือ หากผู้บอกภาษาออกเสียงคำ ๆ ใดด้วยวรรณยุกต์มากกว่า 1 เสียงและผู้วิจัยตรวจสอบซ้ำแล้วพบว่า เป็นการออกเสียงที่สม่ำเสมอ ไม่ใช่เป็นความผิดพลาดหรือความบังเอิญ ก็จะตัดสินให้วรรณยุกต์นั้น ๆ มีการแปรเกิดขึ้น

ผลการวิจัยของโครงการวิจัยนี้แบ่งสรุปได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น และสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อที่ 9.1.1-9.1.3 ตามลำดับต่อไปนี้

9.1.1 การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น

จากการศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอนาน้อย) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอนาน้อย) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอนาน้อย) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอนาน้อย) และภาษาลาว (บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอนาน้อย) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) โดยใช้รายการคำศัพท์ 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน (จำนวน 250 คำ) และชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ (จำนวน 550 คำ) ผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรทางศัพท์ซึ่งนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาสรุปได้ดังนี้

9.1.1.1 การแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น

ผลการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ในรายการคำชุดที่ 1 ซึ่งมีจำนวน 250 คำ มีคำศัพท์เพียง 30.8% เท่านั้นที่ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวมีมากที่สุด (12.1%) รองลงมาคือ คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวน (8.9%) ภาษาลื้อ (8.2%) ภาษาจีน (6.2%) และภาษาคำเมือง (5.5%) ตามลำดับ สำหรับคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 2-4 ภาษานั้นมีเพียง 0.1%-1.9% เท่านั้น ส่วนผลการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 นั้นพบว่า จากคำศัพท์จำนวนทั้งสิ้น 550 ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 มีคำศัพท์เกินกว่า 90% ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการแปรเกิดขึ้น ภาษาที่มีร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรมากที่สุดคือ ภาษาพวน (97.5%) รองลงมาคือ ภาษาจีน (94.9%) ภาษาลาว (94.5%) ภาษาลื้อ (94.2%) และภาษาคำเมือง (91.6%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของร้อยละการใช้คำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า มีคำศัพท์เพียง 18.9% ที่ภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้ร่วมกัน ในขณะที่ร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวและภาษาพวนมีความใกล้เคียงกัน คือ 14.0% และ 13.2% ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าร้อยละของคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาคำเมือง (7.6%) ภาษาลื้อ (7.2%) และภาษาจีน (4.8%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 2-4 ภาษามีเพียง 0.5%-4.6% เท่านั้น

จากการวิเคราะห์การแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา และการแปรของคำศัพท์ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดภาษาถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ การศึกษาวิจัยการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในงานวิจัยนี้แยกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ การศึกษาการใช้คำศัพท์และการศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ โดยการศึกษาแบบการใช้คำศัพท์แยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาถิ่น 3 รุ่นอายุและการศึกษารูปแบบการแปรของคำศัพท์

ผลการศึกษาการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบข้อสรุปว่า การใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาแบ่งได้ 7 ลักษณะ ได้แก่ (1) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (2) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (3) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (4) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 (5) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 (6) คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 3 และ (7) คำศัพท์ที่ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ

การศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ซึ่งแยกเป็น 2 ส่วนดังกล่าว ได้แก่ การศึกษารูปแบบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 3 รุ่นอายุและรูปแบบการแปรของคำศัพท์ ผลการศึกษาวิจัยรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาในผู้พูด 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีลักษณะร่วมกันในการใช้คำศัพท์รูปแบบต่าง ๆ รวม 6 รูปแบบ ได้แก่ (1) ใช้ “คำเดิม” หรือคำศัพท์เดิมเท่านั้น (2) ใช้เฉพาะ “คำกลาย” หรือคำที่แปรมาจากคำศัพท์เดิม (3) ใช้ “คำยืม” เท่านั้น โดยเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น (4) ใช้ “คำใหม่” ที่เกิดจากการประสมบางส่วนของคำศัพท์เดิมในภาษาและบางส่วนของคำยืมจากภาษาอื่น โดยเฉพาะภาษาไทยมาตรฐาน (5) ใช้ “คำอื่น ๆ” ที่นอกเหนือจากคำประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมา ตัวอย่างเช่น คำที่สร้างขึ้นจากวลีหรือคำที่มีความหมายอื่นและไม่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์หลักที่กำหนดไว้ในรายการคำ และ (6) ใช้คำแต่ละประเภทดังกล่าวมารวมกัน เช่น ใช้ทั้งคำเดิมและคำกลาย ใช้ทั้งคำเดิมและคำยืม ใช้ทั้งคำกลายและคำยืม ใช้คำเดิมและคำอื่น ๆ หรือใช้ทั้งคำเดิม คำยืม คำกลาย และคำใหม่

ส่วนผลการวิเคราะห์รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษานั้นพบว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการแปร ได้แก่ ปัจจัยภายใน หรือการแปรที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงคำให้ง่ายขึ้น และปัจจัยภายนอก ซึ่งในที่นี้ได้แก่การแปรของภาษาอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา

รูปแบบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่จำแนกตามปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกมี 13 รูปแบบ สรุปได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน ประกอบด้วยการแปร 5 รูปแบบ ได้แก่ การสั้นลงของเสียงสระ (vowel shortening) การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification) และการละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction)

กลุ่มที่ 2 การแปรของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก (การสัมผัสภาษา) ประกอบด้วยการแปร 8 รูปแบบ ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะ (consonant variation) การแปรของเสียงสระ (vowel variation) การแปรของเสียงวรรณยุกต์ (tone variation) การปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (Standard Thai loanword) คำยืมภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ เช่น คำยืมภาษาคำเมือง (Kam Mueang loanword) และคำยืมภาษาลื้อ (Lue loanword) การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) และการแปรทางความหมาย (semantic variation)

ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในงานวิจัยนี้ พบข้อสรุปว่า ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการแปรของคำศัพท์ทุกรูปแบบที่กล่าวในข้างต้น นอกจากนี้ยังพบว่า การ

แปรทูลรูปแบบปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา แต่ระดับความมากน้อยของการแปรของคำศัพท์ในของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุมีความแตกต่างกันดังสรุปในหัวข้อที่ 9.1.1.2 ต่อไปนี้

9.1.1.2 การเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น

ผลการเปรียบเทียบการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาทำให้สรุปได้ว่า ภาษาไทยถิ่นที่มีการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาจีน (92.0%) ภาษาลาว (91.2%) ภาษาพวน (86.8%) ภาษาคำเมือง (86.4%) และภาษาลื้อ (79.6%) ส่วนการแปรของคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 นั้นภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาพวน (97.5%) ภาษาจีน (94.9%) ภาษาลาว (94.5%) ภาษาลื้อ (94.2%) และภาษาคำเมือง (91.6%)

เมื่อพิจารณาการแปรทางคำศัพท์โดยสรุปรวมทั้งคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ทำให้สรุปภาพรวมของการแปรทางคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ภาษาพวน (94.1%) ภาษาจีน (94.0%) ภาษาลาว (93.5%) ภาษาคำเมือง (90.0%) และภาษาลื้อ (89.6%) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ร้อยละของคำศัพท์ที่มีการแปรในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษานั้นค่อนข้างใกล้เคียงกัน

เมื่อวิเคราะห์การใช้คำศัพท์โดยรวมทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ที่มีจำนวนคำศัพท์หลักรวมทั้งสิ้น 800 คำ (คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 จำนวน 250 คำ + คำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 550 คำ) กับคำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักอีก 4,271 คำ ทำให้มีคำศัพท์ในรายการคำทั้ง 2 ชุดรวมทั้งสิ้น 5,071 คำ (คำศัพท์หลักจำนวน 800 คำ + คำอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลักจำนวน 4,271 คำ) โดยพิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่น 2 ภาษา และคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่น 3, 4 และ 5 ภาษา พบข้อสรุปว่า มีคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามากที่สุดคือ 1,098 คำหรือคิดเป็น 21.7% เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งจะเห็นว่า มีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาลาวปรากฏมากที่สุด คือ จำนวน 686 คำ (13.5%) รองลงมาคือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาพวนจำนวน 619 คำ (12.2%) ภาษาลื้อจำนวน 376 คำ (7.4%) ภาษาคำเมืองจำนวน 362 คำ (7.1%) และคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาจีนมีจำนวนน้อยที่สุดคือ 261 คำ (5.2%) เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่น 2 ภาษาพบว่า คำศัพท์ที่ปรากฏเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาวมีมากที่สุดคือ 122 คำ (2.4%) ส่วนคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในภาษาไทยถิ่น 3 ภาษานั้น ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนมีมากที่สุดคือ 77 คำ (1.5%)

เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่น 4 ภาษาพบว่า คำศัพท์ที่ใช้ทั้งในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนปรากฏมากที่สุดคือมีจำนวน 200 คำ (3.9%) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนพูดอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ใน

อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จึงอาจเกิดการยืมคำศัพท์จากภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง โดยเฉพาะการยืมคำจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

ผลการเปรียบเทียบจำนวนคำศัพท์ที่สรุปรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ทั้งคำศัพท์หลักที่มีทั้งสิ้น 800 คำ และคำศัพท์ที่นอกเหนือจากคำศัพท์หลัก เช่น คำกลายหรือคำที่เกิดจากการแปรของคำศัพท์หลัก คำยืม และคำอื่น ๆ ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีจำนวนคำศัพท์เพิ่มขึ้นจากคำศัพท์หลักเป็นจำนวน 4-5 เท่า โดยภาษาพวนมีการแปรของคำศัพท์ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาลาว ภาษาจีน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อเป็นภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์ปรากฏน้อยที่สุด

จากการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีรูปแบบการใช้คำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกัน เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยสรุปรวมข้อมูลคำศัพท์จากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า ภาษาไทถิ่นบางภาษามีการใช้คำศัพท์บางรูปแบบปรากฏมากน้อยคล้ายคลึงกัน และแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น สรุปได้ดังนี้

1) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมร่วมกับคำยืม ได้แก่ ภาษาคำเมืองซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 25.8% และรูปแบบที่ 7 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.7% และภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 24.5% และรูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 23.0%

2) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม ได้แก่ ภาษาลาวซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 21.1% และรูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 17.4%

3) ภาษาที่มีการใช้คำเดิมและคำยืมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาจีนซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 18.6% รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 15.1% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.0%

4) ภาษาที่มีการใช้เฉพาะคำเดิมปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คำเดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย และการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ได้แก่ ภาษาพวนซึ่งมีการใช้คำศัพท์รูปแบบที่ 1 (ใช้เฉพาะคำเดิม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 14.3% รูปแบบที่ 6 (ใช้คำเดิมและคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 13.7% รูปแบบที่ 5 (ใช้คำเดิมและคำกลาย) ปรากฏโดยเฉลี่ย 11.8% และรูปแบบที่ 12 (ใช้คำเดิม คำกลาย และคำยืม) ปรากฏโดยเฉลี่ย 10.5%

ผลการเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวมโดยยึดตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาจีนและภาษาพวนมีความหลากหลายมากกว่ารูปแบบการใช้คำศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาว กล่าวคือ ในภาษาจีนและภาษาพวน มีทั้งการใช้เฉพาะคำเดิม การใช้คำ

เดิมและคำยืม การใช้คำเดิมและคำกลาย รวมทั้งการใช้ทั้งคำเดิม คำกลาย และคำยืม ในขณะที่ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาลาวมีเพียงการใช้เฉพาะคำเดิม และการใช้คำเดิมร่วมกับคำยืมเท่านั้น

เมื่อวิเคราะห์คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยสรุปรวมคำศัพท์จากทั้งรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 พบว่า ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีการใช้คำศัพท์เดิมมากกว่า 50% และเมื่อเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาแล้ว สามารถสรุปลำดับภาษาไทยถิ่นที่มีการใช้คำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์เดิมโดยเฉลี่ย 527 คำ (65.9%) รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง 479 คำ (59.9%) ซึ่งค่อนข้างใกล้เคียงกับภาษาจีนที่มีการใช้คำศัพท์เดิมจำนวนโดยเฉลี่ย 476 คำ (59.5%) ส่วนภาษาไทยถิ่นที่มีการใช้คำศัพท์เดิมรองลงมาคือ ภาษาพวน 434 คำ (54.3%) และภาษาลาว 416 คำ (52.0%) ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปรของคำศัพท์ทั้ง 13 รูปแบบ (ดูหัวข้อ 9.1.1.1) ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาพบว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏตั้งแต่ 9%-10% ขึ้นไปส่วนใหญ่เป็นการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษา และมีการแปรของคำศัพท์บางรูปแบบเท่านั้นที่เกิดจากปัจจัยภายในหรือการออกเสียงให้ง่ายขึ้น การแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ปรากฏมากกว่ารูปแบบอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

- 1) ภาษาคำเมือง มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.5%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.5%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (12.0%)
- 2) ภาษาลื้อ มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 2 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (23.8%) และรูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (11.8%)
- 3) ภาษาจีน มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 3 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (29.8%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (17.3%) รูปแบบที่ 7 การแปรของเสียงสระ (11.0%) และรูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (9.1%)
- 4) ภาษาพวน มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 6 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (24.4%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (14.9%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (13.9%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (11.1%) รูปแบบที่ 5 การละหรือการลดพยางค์ (9.8%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.7%) ตามลำดับ

- 5) ภาษาลาว มีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏโดยเฉลี่ยจากผู้พูด 3 รุ่นอายุคิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปรวม 5 รูปแบบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ รูปแบบที่ 10 คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (28.3%) รองลงมาคือ รูปแบบที่ 11 คำยืมภาษาคำเมือง (20.8%) รูปแบบที่ 9 การปนกันของคำศัพท์ (15.8%) รูปแบบที่ 6 การแปรของเสียงพยัญชนะ (15.3%) และรูปแบบที่ 3 การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (9.4%)

เมื่อพิจารณาในภาพรวม จะเห็นได้ว่า รูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมาก คิดเป็น 9%-10% ขึ้นไปและปรากฏในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน และการปนกันของคำศัพท์ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การใช้คำศัพท์เดิมควบคู่ไปกับคำยืม ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏ 9%-10% ขึ้นไปในภาษาไทยถิ่นบางภาษา ได้แก่ การแปรของเสียงพยัญชนะซึ่งปรากฏในภาษาคำเมือง ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว (ในภาษาลื้อมีการแปรของเสียงพยัญชนะปรากฏโดยเฉลี่ยเพียง 5.0% เท่านั้น) นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากเฉพาะในภาษาพวนและภาษาลาว ได้แก่ การใช้คำยืมภาษาคำเมือง และการออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น ส่วนรูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากในภาษาไทยถิ่นเพียง 1 ภาษาเท่านั้น ได้แก่ การแปรของเสียงสระในภาษาจีน และการละหรือการลดพยางค์ในภาษาพวน

ผลการเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในภาพรวมดังกล่าวข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาที่มีการแปรของคำศัพท์เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว ภาษาพวน ภาษาจีน ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่กล่าวในตอนต้นที่ว่า ภาษาลื้อมีการใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาคำเมือง ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากยึดตามผลการวิเคราะห์คำศัพท์โดยรวมจากรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 จำนวน 800 คำในงานวิจัยนี้อาจสันนิษฐานได้ว่า ภาษาที่มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้มากที่สุด ได้แก่ ภาษาลาว รองลงมาคือ ภาษาพวน และภาษาจีน ส่วนภาษาคำเมืองและภาษาลื้อนั้นมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์เช่นเดียวกันแต่อยู่ในระดับที่น้อยกว่าภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ทั้ง 3 ภาษาดังกล่าว

9.1.1.3 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น

การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตในงานวิจัยนี้ยึดตามการพิจารณารูปแบบการแปรของคำศัพท์ที่เป็นลักษณะร่วมกันของภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งได้จากผลการวิเคราะห์คำศัพท์ทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และรายการคำชุดที่ 2 ในงานวิจัยนี้เป็นหลักและเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษาวิจัยหรือรวบรวมไว้

ผลการวิเคราะห์การแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่กล่าวมาในตอนต้นนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตได้ ดังนี้

- 1) การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การละหรือการลดพยางค์ (syllable deletion or reduction) การทำให้สระมีรูปอ่อนลง (vowel weakening) การสั้นลงของเสียง

สระ (vowel shortening) การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น (tone simplification) และการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำให้ง่ายขึ้น (consonant cluster simplification)

- 2) การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การยืมคำศัพท์ (lexical borrowing) ตัวอย่างเช่น คำยืมภาษาไทยมาตรฐานในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา คำยืมภาษาคำเมืองในภาษาลื้อ ภาษาซิ่น ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งคำยืมภาษาลื้อในภาษาคำเมือง นอกจากนี้ยังมีการปนกันของคำศัพท์ (lexical mixture) การเปลี่ยนแปลงของเสียงสระ (vowel change) การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะ (consonant change) การสร้างคำศัพท์ใหม่ (lexical innovation) การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (semantic shift) และการเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ (tone change) ซึ่งล้วนแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษาทั้งสิ้น

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์รูปแบบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตแล้ว ผลการศึกษาวิจัยการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษายังทำให้สันนิษฐานได้ด้วยว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาอาจมีการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์อีกรูปแบบหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคต นั่นคือการสูญของคำศัพท์ (lexical loss) เนื่องจากมีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาต่างก็ยืนยันว่า เป็นคำศัพท์ที่ไม่ค่อยใช้แล้ว และคำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (กลุ่มสูงอายุ) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (กลุ่มวัยกลางคน) และรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) แทบไม่ค่อยใช้หรือไม่เคยใช้เลย นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นอายุที่ 3 เคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้ แต่ไม่รู้ว่าจะหมายถึงอะไร และมีบางคำที่มีเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้นที่เคยได้ยินหรือเคยใช้ แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ไม่เคยได้ยินเลย ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการสูญของคำศัพท์ไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคต

คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา สรุปได้ 5 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน 2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก 3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการนำคำยืมจากภาษาอื่นมาใช้แทน 4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว และ 5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาแล้ว

การปรากฏของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแต่ละกลุ่มปรากฏเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ 5 กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 4 ตามลำดับ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คำศัพท์ที่มีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะสูญไปจากภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน และคำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน

9.1.2 การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น

การศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) รุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) โดยใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจำนวน 2 ชุด ได้แก่ รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะและสระ (จำนวน 1,024 คำ) และรายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ (จำนวน 240 คำ)

การนำเสนอผลการวิจัยในด้านเสียงในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย ผลการวิจัยเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรทางเสียงและการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น สรุปได้ดังนี้

9.1.2.1 ระบบเสียงในภาษาไทยถิ่น

ระบบเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ซึ่งประกอบด้วยระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ สรุปได้ดังนี้

- ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง): ระบบพยัญชนะของภาษาคำเมืองประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, m, n, ɲ, ŋ, f, s, h, l, w, y/ พยัญชนะควบกล้ำ 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-, cw-, ʔw-, ɲw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/ โดยพยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 9 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มี 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ɲ, -w, -y/ ส่วนระบบสระนั้นประกอบด้วยสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง โดยแยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ɛ, ɛ:, ɨ, ɨ:, ɔ, ɔ:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ:/ นอกจากนี้ในภาษาคำเมืองยังมีสระประสมสองเสียง 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ia, ua/ สำหรับระบบวรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองนั้นประกอบด้วยวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ปรากฏในช่อง A12 วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง A34 และ DS123 วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำระดับ /22/ ปรากฏในช่อง B123 และ DL123 วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4 วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44[?]/ หรือ /44[?]/ ปรากฏในช่อง C123 (/44[?]/) และ DS4 (/44/) และวรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41[?]/ ปรากฏในช่อง C4 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในแนวตั้ง ได้แก่ A12-34, B123-4, C123-4, DL123-4 และ DS123-4 ส่วนการรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่ B123=DL123, B4=DL4, A34=DS123 และ C123=DS4

- ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว): ระบบพยัญชนะของภาษาลื้อประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 19 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, m, n, ɲ, ŋ, f, s, h, l, w, y/ พยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-/ พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 19 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 2

หน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มี 9 หน่วยเสียง เช่นเดียวกับภาษาคำเมือง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/ ส่วนระบบสระนั้นประกอบด้วยสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, i, i:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ เหมือนภาษาคำเมือง แต่ภาษาลื้อไม่มีสระประสมสองเสียง กล่าวคือ ในคำที่ภาษาคำเมืองใช้สระประสมสองเสียง /ia, ia, ua/ ในภาษาลื้อจะใช้สระเดี่ยวเสียงยาว ได้แก่ /e:, ə:, o:/ ตามลำดับ ส่วนระบบวรรณยุกต์ในภาษาลื้อนั้นประกอบด้วยวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง A123 และ DS123 วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ตก /31/ ปรากฏในช่อง A4 วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ ปรากฏในช่อง B123 และ DL123 วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลางระดับ /33/ ปรากฏในช่อง B4 DL4 และ DS4 วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงต่ำ-ตก-ขึ้น มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /213[?]/ ปรากฏในช่อง C123 และวรรณยุกต์ที่ 6 เสียงต่ำระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /22[?]/ ปรากฏในช่อง C4 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในแนวตั้ง ได้แก่ A123-4, B123-4, C123-4, DL123-4 และ DS123-4 ส่วนการรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่ B123=DL123, B4=DL4=DS4 และ A123=DS123 นอกจากนี้ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ยังมีลักษณะของการเกิด “วรรณยุกต์สนธิ” (tone sandhi) ด้วย

- ภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง): ระบบพยัญชนะของภาษาขึ้นประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 19 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph (~ /f/), th, kh, b, d (~ /l/), m, n, ŋ, f, s, h, l, w, y/ โดยในคำศัพท์บางคำมีการแปรอิสระ (free variation) ระหว่างเสียงพยัญชนะต้น [ph-] กับ [f-] และระหว่างเสียงพยัญชนะต้น [d-] กับ [l-] การแปรอิสระของเสียงพยัญชนะดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น นอกจากนี้ในภาษาขึ้นยังมีพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-/ เช่นเดียวกับภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง รวมทั้งพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 2 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -w, -y/ ส่วนระบบสระนั้นประกอบด้วยสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง โดยแยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ε, ε:, i, i:, ə, ə:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ ภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) ไม่มีสระประสมสองเสียง กล่าวคือ ในคำที่ภาษาคำเมืองใช้สระประสมสองเสียง /ia, ia, ua/ ในภาษาขึ้นจะใช้สระเดี่ยวเสียงยาว /e:, ə:, o:/ เช่นเดียวกับภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) สำหรับระบบวรรณยุกต์ในภาษาขึ้นนั้น ผลการวิจัยพบว่า ภาษาขึ้นมีระบบวรรณยุกต์ที่มีวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียงเหมือนภาษาคำเมืองและวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียงมีสัทลักษณะเหมือนวรรณยุกต์ในภาษาคำเมืองด้วย ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ปรากฏในช่อง A12 วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง A34 และ DS123 วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำระดับ /22/ ปรากฏในช่อง B123 และ DL123 วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4 วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44[?]/ หรือ /44/ ปรากฏในช่อง C123 (/44[?]/) และ DS4 (/44/) และวรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41[?]/ ปรากฏในช่อง C4 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในแนวตั้ง ได้แก่ A12-34, B123-4, C123-4,

DL123-4 และ DS123-4 ส่วนการรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่ B123=DL123, B4=DL4, A34=DS123 และ C123=DS4 ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทุกประการ

- ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล): ระบบพยัญชนะของภาษาพวนประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, m, n, ɲ, ɳ, f, s, h, l, w, y/ พยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-/ พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 2 หน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มีทั้งสิ้น 9 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ɲ, -w, -y/ ส่วนระบบสระนั้นประกอบด้วยสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ɛ, ɛ:, ɪ, ɪ:, ɔ, ɔ:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และมีสระประสมสองเสียงจำนวน 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /io, uo/ ส่วนระบบวรรณยุกต์ในภาษาพวนนั้นประกอบด้วยวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ปรากฏในช่อง A1 วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง A234 และ DS123 วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำระดับ /22/ ปรากฏในช่อง B123, DL123 และ DS4 วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4 วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลางระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /33[?]/ ปรากฏในช่อง C1 วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41[?]/ ปรากฏในช่อง C234 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในแนวตั้ง ได้แก่ A1-234, B123-4, C1-234, DL123-4 และ DS123-4 ส่วนการรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่ B123=DL123=DS4, B4=DL4 และ A234=DS123

- ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว): ระบบพยัญชนะของภาษาลาวประกอบด้วยพยัญชนะเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, m, n, ɲ, ɳ, f, s, h, l, w, y/ พยัญชนะควบกล้ำ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw-, khw-, sw-, ɲw-, ɳw-/ พยัญชนะเดี่ยวทั้ง 20 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำทั้ง 5 หน่วยเสียงปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่พยัญชนะที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้มี 9 หน่วยเสียงเช่นเดียวกับภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ คือ /-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ɲ, -w, -y/ ส่วนระบบสระนั้นประกอบด้วยสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง แยกเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และสระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, i:, e, e:, ɛ, ɛ:, ɪ, ɪ:, ɔ, ɔ:, a, a:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:/ และมีสระประสมสองเสียงจำนวน 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /io, uo, ao/ ส่วนระบบวรรณยุกต์ในภาษาลาวนั้นประกอบด้วยวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ปรากฏในช่อง A1 วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ปรากฏในช่อง A234 วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำ-ตก /21/ ปรากฏในช่อง B1234 วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /44[?]/ หรือ /44/ ปรากฏในช่อง C1 (/44[?]/) DL123 (/44/) และ DS4 (/44/) วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลาง-ขึ้น (มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) /35[?]/ หรือ /35/ ปรากฏในช่อง C234 (/35[?]/) DL4 (/35/) และ DS123 (/35/) ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในแนวตั้ง ได้แก่ A1-234, B1234, C1-234, DL123-4 และ DS123-4 ส่วนการรวมเสียงในแนวนอน ได้แก่ C1=DL123=DS4 และ A234=DS123

9.1.2.2 การแปรทางเสียงในภาษาไทถิ่น

ผลการศึกษาการแปรทางเสียงในภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ปรากฏบางหน่วยเสียงเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีการแปรมักเป็นเสียงพยัญชนะและสระที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีการแปรของพยัญชนะ /p-, t-, c-, k-/ ซึ่งมีเสียงแปรส่วนหนึ่งที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [ph-, th-, ch-, kh-] ส่วนภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) นั้นมีการแปรของพยัญชนะ /ph-, th-, s-, kh-/ ซึ่งมีเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงแปรส่วนหนึ่งที่ยืมจากภาษาคำเมือง ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [p-, t-, c-, k-] เป็นต้น

ส่วนผลการศึกษาวิจัยการแปรของเสียงสระในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษานั้นสอดคล้องกับการแปรของเสียงพยัญชนะที่ว่า เสียงสระที่มีการแปรมักเป็นเสียงสระที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาใช้แตกต่างกัน หรือใช้แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีการแปรของสระ /io/ และสระ /uo/ และมีสระที่เป็นเสียงแปรส่วนหนึ่งยืมจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ได้แก่ เสียงสระ [e] และ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ และสระ [o] และ [o:] ซึ่งเป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ อย่างไรก็ตาม แม้ภาษาลื้อและภาษาจีนจะมีหน่วยเสียงสระ /e:, ə:, o:/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ รวมทั้งภาษาไทยมาตรฐานที่มีหน่วยเสียงสระ /io, ie, uo/ ตามลำดับ แต่ทั้งภาษาลื้อและภาษาจีนยังคงมีสระทั้ง 3 หน่วยเสียงปรากฏในข้อมูลของผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุค่อนข้างมาก ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงสรุปได้ว่า ภาษาลื้อและภาษาจีนไม่มีการแปรของหน่วยเสียงสระ /io, ie, uo/ แต่หน่วยเสียงสระทั้งในภาษาลื้อและภาษาจีนที่มีการแปรปรากฏให้เห็นชัดเจน ได้แก่ หน่วยเสียงสระ /i/ และ /u/ ที่ปรากฏในคำพยางค์เป็นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิก (CVN) โดยสระทั้งสองหน่วยเสียงมีเสียงสระที่เป็นเสียงแปร ได้แก่ เสียงสระ [e] และ [o] ตามลำดับซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงสระที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

ส่วนการแปรของเสียงสระในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน ได้แก่ การแปรของหน่วยเสียงสระที่มีพัฒนาการมาจากสระ *ai ในภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม (Li, 1977) ซึ่งหากเทียบกับการสะกดในภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ การสะกดด้วย ไ- ซึ่งภาษาไทยมาตรฐานใช้หน่วยเสียง /ay/ เช่นเดียวกับภาษาคำเมือง แต่ในภาษาพวนและภาษาลาวจะมีหน่วยเสียงสระที่ต่างออกไป นั่นคือ ภาษาพวนมีหน่วยเสียงสระ /ə:/ และภาษาลาวมีหน่วยเสียงสระ /aə/ ซึ่งต่างก็มีเสียงแปรคือ เสียงสระ [ay] ที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

สำหรับการแปรของเสียงวรรณยุกต์นั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีการแปรของวรรณยุกต์เพียงบางหน่วยเสียงเท่านั้น โดยหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่มีการแปรเกิดขึ้นมักเป็นวรรณยุกต์ที่ 1 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 (หรือ A2 ในบางภาษา เช่น ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)) ตัวอย่างเช่น

- ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง): วรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ มีการแปรระหว่างวรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และวรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35]
- ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว): วรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งเป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ มีการแปรระหว่างวรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35] และวรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [24]
- ภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง): วรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ มีการแปรระหว่างวรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และวรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [35]
- ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล): วรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งเป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ มีการแปรระหว่างวรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และวรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] หรือเสียงต่ำระดับ [22]
- ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว): วรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งเป็นเสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ มีการแปรระหว่างวรณยุกต์เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] และวรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34]

ในแง่ของปัจจัยที่มีผลต่อการแปรของเสียงพยัญชนะ สระ และวรณยุกต์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะและสระมักจะเป็นปัจจัยภายนอก นั่นคือ การได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนการแปรของวรณยุกต์นั้นมีทั้งการแปรที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายในหรือการแปรที่เกิดขึ้นภายในตัวภาษาเอง และจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับการแปรของเสียงพยัญชนะและสระ

นอกจากนี้ การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละรุ่นอายุยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาด้วย เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า เนื่องจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 สามารถพูดภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง และมีโอกาสใช้ทั้ง 2 ภาษาดังกล่าวมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นส่วนใหญ่มักมีความสามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้คล่อง เนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้พูดกับครูและเพื่อน และใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนในชั้นเรียน ดังนั้นโอกาสที่การใช้ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 จะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานจึงมีมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2

9.1.2.3 การเปรียบเทียบการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น

การเปรียบเทียบการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่านเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของงานวิจัยนี้ ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ลักษณะร่วมกันของการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา แต่ละประเด็นสรุปได้ดังนี้

1) ลักษณะร่วมกันของการแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการแปรของพยัญชนะ สระ และวรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทยถิ่นที่มีระบบพยัญชนะ สระ และวรณยุกต์คล้ายคลึงกัน จะมีหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรณยุกต์ที่มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน สรุปได้ดังนี้

1.1) การแปรของพยัญชนะ

ผลการเปรียบเทียบการแปรของพยัญชนะที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาไทถิ่นบางภาษามีหน่วยเสียงพยัญชนะบางหมวดหมู่ที่มีการแปรในลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือมีเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาคลายคลึงกัน ในที่นี้อาจสรุปหมวดหมู่ของพยัญชนะที่ภาษาไทถิ่นบางภาษามีการแปรในลักษณะคล้ายคลึงกันได้ 3 หมวดหมู่ ได้แก่ 1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-, t-, c-, k-/ (< *b-, *d-, *j-, *g-) ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน มีเสียงแปรส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ พยัญชนะ [p-, t-, c-, k-] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และพยัญชนะ [ph-, th-, ch-, kh-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน นอกจากนี้พยัญชนะต้น /c-/ และ /k-/ ในภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษายังมีเสียงแปรอื่นอีก ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [s-] เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /c-/ และเสียงพยัญชนะ [x-] เป็นเสียงแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k-/ ซึ่งงานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า พยัญชนะที่เป็นเสียงแปรทั้ง 2 เสียงเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ การออกเสียงพยัญชนะโดยได้รับอิทธิพลจากพยัญชนะต้น /s-/ และ /kh-/ ที่มีพัฒนาการมาจากพยัญชนะดั้งเดิม *ch- และ *kh- ในภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิม 2) การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-, th-, s-, kh-/ (< *b-, *d-, *j-, *g-) ในภาษาพวน และภาษาลาว พยัญชนะต้นทั้ง 4 หน่วยเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาดังกล่าวมีเสียงแปรส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ พยัญชนะ [ph-, th-, s-, kh-] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และพยัญชนะ [p-, t-, c-, k-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง นอกจากนี้พยัญชนะต้น /s-/ และ /kh-/ ในภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษายังมีเสียงแปรอื่นอีก ได้แก่ พยัญชนะ [ch-] เป็นเสียงแปรของพยัญชนะต้น /s-/ ซึ่งยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และพยัญชนะ [x-] เป็นเสียงแปรของพยัญชนะต้น /kh-/ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่ยืมจากภาษาคำเมือง 3) การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /h-/ (< *r-) ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา พยัญชนะ /h-/ ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีเสียงแปร ได้แก่ เสียงพยัญชนะ [h-] ซึ่งเป็นเสียงเดิม และพยัญชนะ [l-] ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน

1.2) การแปรของสระ

ในภาษาไทถิ่นบางภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีหน่วยเสียงสระบางหมวดหมู่ที่มีการแปรในลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือมีเสียงแปรที่ปรากฏในภาษาคลายคลึงกัน สรุปได้ 4 หมวดหมู่ดังนี้ 1) การแปรของหน่วยเสียงสระ /e/, ə, o:, i, u/ (< *ia/ie, *ia/*ie, *ua/*ue, *e, *o) ในภาษาลื้อ และภาษาจีน มีเสียงแปรเหมือนกัน ดังนี้ หน่วยเสียงสระ /e/ มีเสียงแปร 3 เสียง ได้แก่ สระ [e:] ซึ่งเป็นเสียงเดิม สระ [e] เป็นเสียงเดิมที่ผู้พูดออกเสียงเป็นสระเสียงสั้น และสระ [io] เป็นเสียงยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนหน่วยเสียงสระ /ə/ มีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ สระ [ə:] เป็นเสียงเดิม และสระ [io] เป็นเสียงยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนหน่วยเสียงสระ /i/ มีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ สระ [i] เป็นเสียงเดิม และสระ [e] ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและจากภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่หน่วยเสียงสระ /u/ ก็มีเสียงแปร 2 เสียงเช่นเดียวกัน ได้แก่ สระ [u] เป็นเสียงเดิม และสระ [o] ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและจากภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกัน ส่วนหน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนนั้นมีเสียงแปรบางเสียงแตกต่างกันคือ หน่วยเสียงสระ /o:/ ในภาษา

ลื้อมีเสียงแปร 2 เสียง ได้แก่ เสียงสระ [o:] เป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [uo] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาขีน้น นอกจากจะมีเสียงแปรของหน่วยเสียงสระ /o:/ ทั้ง 2 เสียงเช่นเดียวกับภาษาลื้อแล้ว ยังมีเสียงแปรอีก 1 เสียง คือ สระเสียงสั้น [o] ซึ่งในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ให้เป็นเสียงแปรที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้พูดออกเสียงสระเสียงเดิมให้เป็นสระเสียงสั้น 2) การแปรของหน่วยเสียงสระ /uo/ (< *ua/*ue) ในภาษาคำเมือง ภาษาพวน และภาษาลาว มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน คือ หน่วยเสียงสระ /uo/ ในภาษาไทถิ่นทั้ง 3 ภาษามีเสียงแปร คือ เสียงสระ [uo] เป็นเสียงเดิม และเสียงสระ [o:] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นอิทธิพลของภาษาลื้อที่มีต่อภาษาคำเมืองและภาษาพวน แต่สำหรับกรณีของภาษาลาวนั้น ยังไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นอิทธิพลของภาษาใด นอกจากนี้ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ยังมีเสียงสระ [o] เป็นเสียงแปรอีก 1 เสียงและเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่า เกิดจากการที่ผู้พูดออกเสียงสระ [o:] เป็นสระเสียงสั้น 3) การแปรของหน่วยเสียงสระ /io/ (< *ia/*ie) ในภาษาคำเมืองและภาษาลาว มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ หน่วยเสียงสระ /io/ ในภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษามีเสียงแปร คือ เสียงสระ [ie] เป็นเสียงเดิม เสียงสระ [io] ซึ่งในกรณีของภาษาคำเมืองเป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษาเอง นั่นคือ ผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนออกเสียงโดยได้รับอิทธิพลจากสระประสมสองเสียง /io/ ที่ปรากฏอยู่แล้วในภาษาคำเมือง แต่เป็นสระที่มีพัฒนาการมาจากสระในภาษาไทยสาขตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ สระ *ia/*ie ส่วนเสียงแปร [io] ในภาษาลาวนั้น สันนิษฐานว่า ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองถิ่นอำเภอเวียงสา นอกจากนี้ทั้งในภาษาคำเมืองและภาษาลาวยังมีสระ [o:] เป็นเสียงแปรที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่ามีที่มาต่างกัน กล่าวคือ สระ [o:] ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) เป็นเสียงแปรที่อาจจะได้รับอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ส่วนสระ [o:] ในภาษาลาวนั้นไม่มีหลักฐานชัดเจนว่า เกิดจากปัจจัยใดหรือเกิดจากอิทธิพลของภาษาใด นอกจากเสียงสระที่เป็นเสียงแปรทั้ง 3 เสียงแล้ว ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ยังมีสระ [ə] เป็นเสียงแปรปรากฏในภาษาด้วย ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นอิทธิพลจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เช่นเดียวกับกรณีของเสียงสระ [o:] แต่ผู้พูดภาษาคำเมืองบางคนอาจออกเสียงสระดังกล่าวเป็นสระเสียงสั้น และ 4) การแปรของหน่วยเสียงสระ /ə/ (< *ai) ในภาษาพวน และภาษาลาว ภาษาพวนมีหน่วยเสียงสระ /ə/ และภาษาลาวมีหน่วยเสียงสระ /aə/ ซึ่งมีพัฒนาการมาจากสระเดียวกันในภาษาไทยสาขตะวันตกเฉียงใต้ดั้งเดิมคือ สระ *ai มีเสียงแปรคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ภาษาพวนมีเสียงสระ [ə] ซึ่งเป็นเสียงเดิม เสียงสระ [ay] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาลาวนั้นมีเสียงแปรปรากฏ 2 เสียงเช่นเดียวกัน ได้แก่ เสียงสระ [aə] และเสียงสระ [ay] ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับกรณีของภาษาพวน

1.3) การแปรของวรรณยุกต์

ผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์ในงานวิจัยนี้ พบว่า มีบางกรณีที่เสียงแปรของวรรณยุกต์ปรากฏเฉพาะในคำศัพท์บางคำและมักคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน โดยวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นบางภาษาที่มีการปรากฏของเสียงแปรค่อนข้างจำกัดมีทั้งสิ้น 6 หน่วยเสียง ได้แก่ (1) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ (A12) ทั้งในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษา

ขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น [35] (2) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ (A1) ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงกลาง-ขึ้น [35] และวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [24] (3) วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลาง-ขึ้น /35/ (A234) ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงกลาง-ขึ้น [35] และวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] (4) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ (B4) ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีเสียงแปร 2 เสียง คือ เสียงกลาง-ตก [31] และวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย [31'] (5) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลางระดับ /33/ (B4) ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีเสียงแปร 2 เสียง คือ เสียงกลางระดับ [33] และวรรณยุกต์เสียงกลาง-ตก [31] และ (6) วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง-ตก /31/ ที่ปรากฏในคำพยางค์ตาย สระเสียงยาว และมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักที่เส้นเสียง (CVV? หรือ CV:?) ซึ่งปรากฏในช่อง DL4 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงกลาง-ตก [31] และวรรณยุกต์เสียงกลางระดับ [33] หรือเสียงกลาง-ตกระดับ [322]

วรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นที่มีเสียงแปรปรากฏอย่างสม่ำเสมอ คือ ปรากฏในคำศัพท์จำนวนมาก และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทถิ่นจำนวนตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไปโดยสรุปมีจำนวน 3 หน่วยเสียงซึ่งนำไปสู่ข้อสันนิษฐานได้ว่า วรรณยุกต์ทั้ง 3 หน่วยเสียงอาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคต วรรณยุกต์ทั้ง 3 หน่วยเสียงที่มีการแปรปรากฏในภาษาไทถิ่นบางภาษาเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ (1) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ (A1) ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงสูง-ตก-ขึ้น [434] และวรรณยุกต์เสียงกลาง-ขึ้น [34] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา คือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์ให้สูงขึ้นหรือมีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลง และ (2) วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ (A234) ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก [232] และวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น [23] ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเสียงแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา คือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์มีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลงเช่นเดียวกับวรรณยุกต์ที่ 1 และ (3) วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ (A1) ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีเสียงแปร 2 เสียงคือ เสียงต่ำ-ขึ้น [23] และวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] หรือเสียงต่ำระดับ [22] เป็นเสียงแปรที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา กล่าวคือ เป็นการออกเสียงวรรณยุกต์ให้สูงขึ้นหรือมีสัทลักษณะซับซ้อนน้อยลงเช่นเดียวกับการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาลาว

ผลการเปรียบเทียบการแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เป็นภาษาที่มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏมากที่สุด เนื่องจากมีการแปรของวรรณยุกต์จำนวนทั้งสิ้น 3 หน่วยเสียง และภาษาที่มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏน้อยที่สุด ได้แก่ ภาษาขึ้น (หมู่บ้านหนองม่วง) ซึ่งมีการแปรของวรรณยุกต์เพียงหน่วยเสียงเดียวเท่านั้น ส่วนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ต่างก็มีการแปรของวรรณยุกต์ปรากฏในวรรณยุกต์จำนวน 2 หน่วยเสียงเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่า การแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 ซึ่งปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A1 และ/หรือ A2 ซึ่งเป็นวรรณยุกต์ที่มีการแปรปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้

นอกจากนี้ยังมีวรรณยุกต์ที่ 2 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง A2 A3 และ A4 มีการแปรเกิดขึ้นทั้งในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) รวมทั้งวรรณยุกต์ที่ 4 ที่ปรากฏในคำศัพท์ในช่อง B4 และ/หรือ DL4 ก็มีการแปรเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นมากถึง 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาพวน ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วรรณยุกต์ที่มีการแปรปรากฏมากที่สุดในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้คือ วรรณยุกต์ที่ 1 รองลงมาคือ วรรณยุกต์ที่ 4 และวรรณยุกต์ที่ 2 ตามลำดับ

9.1.2.4 ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยถิ่น

ผลการวิเคราะห์การแปรทางเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาแสดงให้เห็นว่า มีพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงในภาษาไทยถิ่นบางภาษาที่มีการแปรปรากฏให้เห็นในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมากซึ่งนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์โดยสรุปได้ดังนี้

1) ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ

จากการพิจารณาร้อยละเฉลี่ยของการปรากฏของพยัญชนะเสียงเดิมในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ทำให้สันนิษฐานได้ว่า พยัญชนะในภาษาไทยถิ่นที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเรียงลำดับตามพยัญชนะที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ไปจนถึงพยัญชนะที่อาจใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ พยัญชนะต้น [h-] (< *kh-) ในภาษาพวนอาจเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ ลำดับต่อมา คือ พยัญชนะต้น [kh-] (< *kh-) ในภาษาคำเมือง พยัญชนะต้น [kh-] (< *g-) ในภาษาลาว พยัญชนะต้น [s-] (< *j-) ในภาษาพวน พยัญชนะต้นควบกล้ำ [CC] (< *CC) ในภาษาคำเมือง พยัญชนะท้าย [-ʔ] (< *-k) ในภาษาพวน พยัญชนะต้น [h-] (< *-r-) ในภาษาลาว พยัญชนะต้น [t-] (< *-d-) ในภาษาจีน และพยัญชนะต้น [p-] (< *-b-) ในภาษาจีนตามลำดับ

2) ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสระ

ผลการวิเคราะห์การแปรของสระในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาทำให้สันนิษฐานการเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาไทยถิ่นที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเรียงลำดับตามสระที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ไปจนถึงสระที่อาจใช้เวลานานในการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ สระ [i] (< *e) และสระ [u] (< *o) ในภาษาจีนอาจเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ ลำดับต่อมา คือ สระ [ɔ:] (< *ai) และสระ [io] (< *ia/*ie) ในภาษาพวน สระ [e:] (< *ia/*ie) ในภาษาจีน และสระ [uo] (< *ua/*ue) ในภาษาพวน ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการปรากฏของเสียงสระเดิมในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในภาพรวม ทำให้สรุปได้ว่า ภาษาไทยถิ่นบางภาษายังคงมีสระเสียงเดิมปรากฏค่อนข้างมาก ได้แก่ ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เป็นภาษาไทยถิ่นที่มีการแปรของเสียงสระน้อยกว่าภาษาถิ่นภาษาอื่น ๆ และเป็นภาษาที่ผู้พูดยังใช้สระเสียงเดิมค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสระในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) อาจจะไม่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ผลการวิเคราะห์และข้อสันนิษฐานดังกล่าว

สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์และข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลื้อโดยใช้เวลานานกว่าภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ เนื่องจากภาษาลื้อยังมีพยัญชนะเสียงเดิมปรากฏอยู่ค่อนข้างมากนั่นเอง

3) ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์

ผลการวิเคราะห์การแปรของวรรณยุกต์โดยใช้เกณฑ์พิจารณาวรรณยุกต์ที่มีเสียงแปรปรากฏอย่างสม่ำเสมอหรือมีการแปรปรากฏในคำศัพท์จำนวนมาก และปรากฏในข้อมูลของผู้พูดภาษาไทถิ่นจำนวนตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไป ทำให้สันนิษฐานได้ว่า มีวรรณยุกต์ 3 หน่วยเสียงที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นในอนาคตอันใกล้นี้ ได้แก่ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ที่ปรากฏในช่อง A1 และวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก /232/ ที่ปรากฏในช่อง A234 ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) อาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นเสียงตก-ขึ้น /34/ และวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น /23/ ตามลำดับ และวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ที่ปรากฏในช่อง A1 ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) อาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก [21] หรือเสียงต่ำระดับ [22]

เมื่อพิจารณาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) อาจสันนิษฐานได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 ในภาษาไทถิ่นทั้ง 2 ภาษาเกิดขึ้นจริงในอนาคต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลกระทบทำให้ระบบวรรณยุกต์ทั้งในภาษาลาวและภาษาพวนมีจำนวนหน่วยวรรณยุกต์ลดลง 1 หน่วยเสียง เนื่องจากอาจเกิดการรวมเสียงของวรรณยุกต์ที่เปลี่ยนแปลงไปกับวรรณยุกต์ที่มีอยู่แต่เดิมในภาษานั้นเอง

4) ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ และการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นในอนาคต อาจเกิดขึ้นเนื่องจากทั้งปัจจัยภายใน โดยเฉพาะการออกเสียงให้ง่ายขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสัมผัสภาษาเช่นเดียวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์

การเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทถิ่นที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายในและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่สันนิษฐานว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกสรุปได้ดังนี้

- การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่เกิดจากปัจจัยภายในหรือการออกเสียงให้ง่ายขึ้น: การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าอาจเกิดจากปัจจัยภายในตัวภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงให้ง่ายขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลง มีปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะต้นควบกล้ำ ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงสูง-ตก-ขึ้น /434/ ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)

- การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษา: การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่สันนิษฐานไว้ในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายนอกตัวภาษา โดยเฉพาะ

การสัมผัสภาษาหรือการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษา ตัวอย่างเช่น พยัญชนะต้น /s-/ (< *j-) ในภาษาพวนที่อาจเปลี่ยนแปลงเป็นพยัญชนะ /ch-/ ซึ่งยืมมาจากภาษาไทยมาตรฐาน พยัญชนะต้น /h-/ (< *kh-) ในภาษาพวนที่อาจเปลี่ยนแปลงเป็นพยัญชนะ /kh-/ ที่อาจได้รับอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน พยัญชนะต้น /kh-/ (< *kh-) ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่อาจเปลี่ยนแปลงเป็นพยัญชนะ /k-/ หรือ /x-/ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง สระ /i/ (< *e) และสระ /u/ (< *o) ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่เปลี่ยนแปลงเป็นสระ /e/ และ /o/ ตามลำดับเกิดจากปัจจัยภายนอก คือการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน สระ /ə/ (< *ai) ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และสระ /aə/ (< *ai) ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) อาจมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสระ /ay/ ซึ่งอาจเป็นอิทธิพลจากทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาในภาพรวม อาจสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอกหรือการสัมผัสภาษา โดยภาษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในที่นี้ ได้แก่ ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐานนั่นเอง

9.1.3 สถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่น

การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษาที่มีตัวอย่างสถานการณ์ต่าง ๆ กำหนดไว้ในแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 22 สถานการณ์ซึ่งประกอบด้วย การใช้ภาษาเมื่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งการใช้ภาษาเมื่ออยู่ในสถานการณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นอกจากการใช้ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาเป็นภาษาที่ 1 หรือเป็นภาษาแม่แล้ว ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาส่วนใหญ่ใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 หรือเป็นภาษากลางเมื่อต้องสื่อสารกับผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น และใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 3 เมื่อสื่อสารกับผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือไม่ได้พูดภาษาคำเมือง

ผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 รุ่นอายุแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เป็นภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่เป็นรุ่นอายุที่ใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ แต่สำหรับกรณีของภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) นั้น ผลการวิจัยกลับพบว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาอื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาที่ 1 ของผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ สรุปได้ว่า ภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาส่วนใหญ่ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาคำเมืองและภาษาไทยมาตรฐาน ผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวทั้ง 3 รุ่นอายุ ทำให้สรุปได้ว่า ในภาษาไทยถิ่น 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาว ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 เป็นรุ่นอายุที่ใช้ภาษาคำเมืองใน

สถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด โดยในภาษาพวนและภาษาลาว ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยเป็นอันดับรองจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และมากจากผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 แต่ข้อมูลการใช้ภาษาลื้อกลับแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนกรณีของภาษาจีนนั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นการใช้ภาษาต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ กล่าวคือ ผู้พูดภาษาจีนรุ่นอายุที่ 1 เป็นรุ่นที่ใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ตามลำดับ

ในแง่ของการใช้ภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 3 รุ่นอายุ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาเป็นรุ่นอายุที่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด และในภาษาไทถิ่นส่วนใหญ่ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาว ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 มักใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และมีเพียงภาษาลื้อเท่านั้นที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2

จากการเปรียบเทียบการใช้ภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ระหว่างผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาโดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ พบว่า ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ใช้ภาษาที่ 1 คือภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ผู้พูดภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยจากผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ อาจสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาพวนใช้ภาษาคำเมืองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาลาว และผู้พูดภาษาจีน ตามลำดับ

ส่วนผลการเปรียบเทียบการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ 2 ของผู้พูดภาษาคำเมืองและเป็นภาษาที่ 3 ของผู้พูดภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยจากผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาลาวใช้ภาษาไทยมาตรฐานในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้พูดภาษาลื้อ ผู้พูดภาษาคำเมือง ผู้พูดภาษาจีน และผู้พูดภาษาพวน ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์การใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา อาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์การใช้ภาษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยในการวิเคราะห์ตีความการแปรทางศัพท์และทางเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้ รวมทั้งสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาได้ด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนการแปรที่ปรากฏในภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวซึ่งผู้พูดใช้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ 2 นั้นต่างก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองอย่างชัดเจน

9.2 อภิปรายผล

9.2.1 การลู่เข้าหากันของภาษา (linguistic convergence)

การลู่เข้าหากันของภาษา (linguistic convergence) เป็นผลลัพธ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากการสัมผัสภาษา ดังที่อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 23) ได้ให้คำจำกัดความของ “การลู่เข้าหากันของภาษา” ไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงของภาษา ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการสัมผัสของภาษาตั้งแต่ 2 ภาษาขึ้นไป กระบวนการลู่เข้าหากันของภาษาเกิดขึ้นในผู้พูดสองภาษาหรือผู้พูดหลายภาษา ซึ่งทำให้ภาษาแม่และภาษาอื่น ๆ ที่ตนเรียนรู้ภายหลังมีลักษณะซึ่งกันและกัน ถ้าเกิดขึ้นกับคนหนุ่มมากและเป็นระยะเวลาานจะทำให้ภาษาเหล่านั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาตระกูลเดียวกัน

ผลการวิจัยในงานวิจัยนี้ในแง่ของการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาในลักษณะของการลู่เข้าหากันของภาษาไทถิ่นบางภาษาโดยเฉพาะภาษาคำเมือง ภาษาขึ้น และภาษาลื้อ ตัวอย่างผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นการลู่เข้าหากันของภาษาไทถิ่นที่เห็นชัดเจนได้แก่ การใช้คำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีแนวโน้มที่จะใช้คำศัพท์เหมือนกันมากขึ้น เนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาไทถิ่นบางภาษาได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่เป็นหลักฐานหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นการลู่เข้าหากันของภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่มาจากรายการคำศัพท์ชุดที่ 2 ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่คาดว่าภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาจะใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในลักษณะการลู่เข้าหากันของภาษา มีดังนี้

- คำที่ 2/11. “กระซิบ”: ในพจนานุกรมและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่หมายถึง “กระซิบ” หรือเกี่ยวข้องกับความหมายว่า “กระซิบ” ดังนี้

ภาษาคำเมือง: ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) มีคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “กระซิบ” หรือที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “กระซิบ” ได้แก่ คำว่า /sa:p⁴²/ (ซาบ [ซาบ] ก. กระซิบกระซาบ ซุบซาบ กี่ว่า) และ /sup⁴⁵ sa:p⁴²/ (ซาบ [ซาบ] ก. กระซิบกระซาบ)

ภาษาลื้อ: ภาษาลื้อ เมืองยอง (Y) และภาษาลื้อ เชียงรุ้ง (H) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำ /sɔp³³ sep³³/ (‘to whisper’ YH)

ภาษาขึ้น: - (ในเอกสารและงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาที่ศึกษาภาษาขึ้นไม่ปรากฏข้อมูลคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “กระซิบ”)

ภาษาพวน: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) มีคำว่า /kə³⁴ sip⁴⁵/ และ /siim³⁴/

ภาษาลาว: ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้รวบรวมคำที่มีความหมายว่า “กระซิบ” หรือเกี่ยวข้องกับคำว่า “กระซิบ” ไว้หลายคำ ได้แก่ คำว่า

/ká-síp/, /sāp/ (ซัป ‘whisper’), /sūim/ (ซึ่ม ‘whisper’), /sīm/ (ซึ่ม ‘whisper’) และคำว่า /sām/ (ล่ำ ‘whisper’)

ส่วนคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “กระซิบ” ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงในตารางที่ 302 ต่อไปนี้

ตารางที่ 302 คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “กระซิบ” ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำ สอง)	ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนอง บัว)	ภาษาจีน (หมู่บ้านหนอง ม่วง)	ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)
ka-sip ³³	ka-sip ³³	ka-sip ³³	ka-sip ²²	ka-sip ³³
			ka-sip ³⁵	
				ka-sip ³³ ka- sa:p ³⁵
sa:p ³³	sa:p ³³		sa:p ³³	sa:p ⁴⁴
	sa:p ²⁴			sa:p ³⁵
		sa:p ³³ sep ³³		
	sep ³³			
			so:p ³³ sep ³³	
so:p ³³ se:p ³³	so:p ³³ sep ³³	so:p ³³ se:p ³³	so:p ²² se:p ²²	
sup ³³ sip ³³	sup ³³ sip ³³	sup ³³ sip ³³		
			sim ³¹	
		wa: ³¹ ko:y ³¹	wa: ³¹ kho:y ³¹	
			ɰu: ^{33?} kho:y ³¹ kho:y ³¹	
			ɰu: ^{33?} kho:y ³¹	
		ɰu: ^{44?} baw ³⁵ baw ³⁵		

จากตารางที่ 302 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า “กระซิบ” เหมือนกัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้จะเห็นได้ว่า ในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อไม่ปรากฏคำว่า “กระซิบ” แต่อย่างใด ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า ทั้งภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ (และอาจรวมภาษาจีนด้วย) อาจยืมคำว่า “กระซิบ” มาจากภาษาไทยมาตรฐาน

- คำที่ 2/348. “พูด”: ในพจนานุกรมและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่หมายถึง “พูด” หรือเกี่ยวข้องกับความหมายว่า “พูด” สรุปได้ดังนี้

ภาษาคำเมือง: ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) รวบรวมคำศัพท์ในภาษาคำเมืองที่มีความหมายว่า “พูด” และที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “พูด” ไว้หลายคำ ได้แก่ /ca:²⁴/ (จา [จำ] ก. พูด คุย), /fu:⁴²/ (ฟู่ ก. พูด เจริจา โฟ กั่ว), /fo:⁴²/ (โฟ ก. พูด เจริจา ปราศรัย ฟู่ กั่ว), /fo:⁴² ca:²⁴/ (โฟจา [โฟจำ]), /pa:k²¹/ (ปาก ก. พูด เจริจา), /ʔu:^{44?}/ (อู่ ก. พูด คุย เจริจา) และ /ʔu:^{44?} fu:⁴²/ (อู่ฟู่ ก. พูด เจริจา หารือ)

ภาษาลื้อ: ในภาษาลื้อที่พูดในสิบสองปันนา ทางตอนใต้ของจีน (ปราณี กุลละวณิชและคณะ, 2527) มีคำที่หมายถึง “พูด” และที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “พูด” ได้แก่ คำว่า /pa:k³⁵/ และ /va³³/ ภาษาลื้อเมืองยอง (Y) และภาษาลื้อ เชียงรุ้ง (H) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำว่า /paak¹²/ (‘to speak’ YH), /vaa³³/ (‘to say, that’ YH), /tug¹²/ (‘to speak’ YH), /ʔuu^{11?}/ (‘to speak, converse’ YH), /ʔuup¹²/ (YH) และ /foo³³/ (Y)

ภาษาจีน: ภาษาจีนกลางเมือง (Petsuk, 1978) มีคำที่หมายถึง “พูด” และที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “พูด” ได้แก่ คำว่า /wa:²¹/ (‘to say; to speak disparagingly (to or about someone); to learn by heart, to memorize’), /ʔon¹⁵/ (‘to talk loudly’), /pa:k²¹/ (‘to speak; (to rinse) the mouth; mouth, opening, outlet’), /ʔu^{32?}/ (‘to talk, speak; to court, woo’), /ʔup²¹/, /ʔup²¹ ʔu^{32?}/ (‘to chat, talk’) และภาษาจีนกลางเมืองที่เกิดขึ้นนี้รวบรวมไว้มีคำว่า /ʔuʔ⁴⁴/ (‘to talk’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)

ภาษาพวน: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และในตำบลน้ำเขี้ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ดันหยง, 2526) มีคำว่า /paʔ²²/ (พูดกัน) /waw⁴⁵/ (พูดเล่า) และ /lom³⁴/ (พูดกัน) ส่วนในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) ได้รวบรวมคำที่มีความหมายว่า “พูด” หรือที่เกี่ยวข้องกับความหมายว่า “พูด” ไว้หลายคำ ได้แก่ คำว่า จา (ก. พูด, กล่าว), จำว (ก. พูด, กล่าว), เบาะ (ก. พูด, บอก, เล่า, เจาะ), ปะ (ก. พูด, กล่าว, ผละหนี), เว้า (ก. พูด, สนทนา) และ ลม (ก. พูด, คุย, สนทนากัน)

ภาษาลาว: ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้รวบรวมคำที่มีความหมายว่า “พูด” หรือเกี่ยวข้องกับคำว่า “พูด” ไว้หลายคำ ได้แก่ คำว่า /wā:/ (ว่า ‘speak, talk, say’ หมายถึง ว่า, พูด), /pā:k/ (ปาก ‘speak, talk, say’ หมายถึง พูด), /wàw/ (เว้า ‘speak, talk, say’ หมายถึง พูด), /sō:/ (โส ‘talk’ หมายถึง พูด) และ /pʰá: tʰí:/ (พาที่ ‘speak, talk, converse’ หมายถึง พาที่, พูด, เจริจา, สนทนา)

ส่วนคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “พูด” ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงในตารางที่ 303 ต่อไปนี้

ตารางที่ 303 คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “พูด” ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำ สอง)	ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนอง บัว)	ภาษาจีน (หมู่บ้านหนอง ม่วง)	ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)
		wa: ³¹	wa: ³¹	wa: ³³
pa:k ³³ (fu: ³¹ = คุย)	pa:k ²⁴			pa:k ⁴⁴
			paʔ ²²	waw ^{35?}
			pa:ʔ ²²	
ʔu: ^{44?}	ʔu: ^{213?}	ʔu: ^{44?}	ʔu: ^{33?}	ʔu: ^{35?}

จากตารางที่ 303 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำว่า “อู้” ใช้ในความหมายว่า “พูด” เหมือนกัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงานอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในข้างต้น จะเห็นว่าคำว่า “อู้” ปรากฏเฉพาะในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนเท่านั้น แต่ไม่ปรากฏในภาษาพวน และภาษาลาว ซึ่งแตกต่างจากในงานวิจัยนี้ที่พบว่า ทั้งภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ต่างก็มีการใช้คำว่า “อู้” ด้วย ในที่นี้จึงวิเคราะห์ให้คำดังกล่าวเป็นคำยืมภาษาคำเมือง

นอกจากนี้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษายังมีคำเรียก “ปู่” “ย่า” “ตา” และ “ยาย” คล้ายคลึงกัน และในภาษาไทถิ่นบางภาษาใช้คำศัพท์เรียกปู่ย่าตายาย แตกต่างจากงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- คำที่ 2/213. “ตา (พ่อของแม่)”: ในพจนานุกรมและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่หมายถึง “ตา (พ่อของแม่)” สรุปได้ดังนี้

ภาษาคำเมือง: ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) รวบรวมคำศัพท์ในภาษาคำเมืองที่มีความหมายว่า “ตา (พ่อของแม่)” ได้แก่ คำว่า /ʔuy^{45/} (อู้ย [อู้ย] น. ปู่ย่าตายาย บางท้องถิ่นเรียก หุ้ย)

ภาษาลื้อ: ในภาษาลื้อที่พูดในสิบสองปันนา ทางตอนใต้ของจีน (ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ, 2527) มีคำที่หมายถึง “ตา (พ่อของแม่)” ได้แก่ คำว่า /pɔ³³ thau^{13/} ส่วนภาษาลื้อ เมืองยอง (Y) และภาษาลื้อ เชียงรุ้ง (H) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำว่า /pɔɔ³³ ʔuy^{45/55/} (‘real father of child given to others to raise’ YH), /pɔɔ³³ ʔuu^{11?} (‘grandfather’ (on either side) Y), /pɔɔ³³ taa^{45/} (1. ‘maternal grandfather’ Y, 2. ‘respectful term for /ʔii¹² taa^{55/} H), /taa^{45/} (‘maternal grandfather’ Y) และคำว่า /ʔii¹² taa^{45/} (‘maternal grandfather’ Y)

ภาษาจีน: ภาษาจีนกลางเมือง (Petsuk, 1978) มีคำที่หมายถึง “ตา (พ่อของแม่)” ได้แก่ คำว่า /tɕj^{51/51?} caɿ^{23/45}/ (‘maternal grandfather’) และภาษาจีนบ้านเวียงที่เกิดนัยรวบรวมไว้มีคำว่า /pɔw²² tɕy^{51?}/ (‘maternal grandfather’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)

ภาษาพวน: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) มีคำว่า /phɔw⁴³ thaw⁴³/ และคำว่า /phɔw⁴³ ɲaj²²/ ส่วนภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) มีคำว่า /phɔ:⁴⁵² khun³³/

ภาษาลาว: ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีคำที่มีความหมายว่า “ตา (พ่อของแม่)” คือ คำว่า /p^hɔ: tɕ:/ (พ่อตัว mother’s father = ตา)

ส่วนคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ตา (พ่อของแม่)” ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงในตารางที่ 304 ต่อไปนี้

ตารางที่ 304 คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ตา (พ่อของแม่)” ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำ สอง)	ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนอง บัว)	ภาษาจีน (หมู่บ้านหนอง ม่วง)	ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)
pɔ: ³¹ ɲuy ^{41?}	pɔ: ³³ ɲuy ^{213?}	pɔ: ³¹ ɲuy ^{44?}		phɔ: ³³ ɲuy ^{35?}
ɲuy ^{41?}	ɲuy ^{213?}	ɲuy ^{44?}		
	pɔ: ³³ ta: ³⁵			
	ta: ³⁵			ta: ²³
			phɔ: ³¹ loɲ ^{33?}	
			phɔ: ³¹ ɲɔ: ²²	

ตารางที่ 304 ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในภาษาลาวมีการใช้คำว่า “พ่ออ้อย” (ออกเสียงเป็น “พ่ออ้อย”) เหมือนในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่า คำว่า “พ่ออ้อย” เป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ในภาษาลาวยังมีคำว่า “ตา” ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนคำที่มีความหมายว่า “ตา (พ่อของแม่)” ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ซึ่งได้แก่ คำว่า /p^hɔ: tɕ:/ (พ่อตัว) นั้นไม่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) แต่อย่างใด

- คำที่ 2/323. “ปู่”: ในพจนานุกรมและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ใน ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่หมายถึง “ปู่” สรุปได้ดังนี้

ภาษาคำเมือง: ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) รวบรวมคำศัพท์ในภาษาคำเมืองที่มีความหมายว่า “ปู่” ได้แก่ คำว่า /ɿi:²¹ pu:²¹/ (อี่ปู่ น. ปู่ คุณปู่), /pu:²¹/ (ปู่ น. เรียกมะอึกว่า บ่าเชื้อปู่ สรรพ. เรียกชายสูงอายุที่มีความหมายในเชิงไม่เคารพ) และคำว่า /ɿu:⁴⁵/ (อู๊ย [อู๊ย] น. ปู่ย่าตายาย บางท้องถิ่นเรียก ทู๊ย)

ภาษาลื้อ: ในภาษาลื้อที่พูดในสิบสองปันนา ทางตอนใต้ของจีน (ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ, 2527) มีคำที่หมายถึง “ปู่” ได้แก่ คำว่า /iɿ:⁵⁵ pu:³⁵/ และคำว่า /pu:³⁵/ ส่วนภาษาลื้อ เมืองยอง (Y) และภาษาลื้อ เชียงรุ้ง (H) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำว่า /pɔw:³³ puu:¹²/ (‘paternal grandfather’ YH) และคำว่า /pɔw:³³ ɿuu:¹¹/ (‘grandfather’ (on either side) YH)

ภาษาจีน: ภาษาจีนกลางเมือง (Petsuk, 1978) มีคำที่หมายถึง “ปู่” ได้แก่ คำว่า /pu:²¹/ และภาษาจีนบ้านเวียงที่เกิดนี้รวบรวมไว้มีคำว่า /ɿi:⁴⁴ puu:¹²/ (‘paternal grandfather’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)

ภาษาพวน: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และในตำบลน้ำเขี้ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) มีคำว่า /puu:²²/ และ /phɔw:⁴³ na:²²/

ภาษาลาว: ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีคำว่า /pū:/ (ปู่ ‘paternal grandfather’)

ส่วนคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ปู่” ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงในตารางที่ 305 ต่อไปนี้

ตารางที่ 305 คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ปู่” ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำ สอง)	ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนอง บัว)	ภาษาจีน (หมู่บ้านหนอง ม่วง)	ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)
pɔ: ³¹ ɿuy: ⁴¹ ?	pɔ: ³³ ɿuy: ²¹³ ?	pɔ: ³¹ ɿuy: ⁴⁴ ?		phɔ: ³³ ɿuy: ³⁵ ?
ɿuy: ⁴¹ ?	ɿuy: ²¹³ ?	ɿuy: ⁴⁴ ?		ɿuy: ³⁵ ?
pu: ³³	pu: ²⁴			pu: ³³
pu: ³³ luŋ: ³⁵				
	pɔ: ³³ pu: ²⁴		phɔ: ³¹ pu: ²²	
	pɔ: ³³ mɔ:n: ²⁴			
			phɔ: ³¹ ɲɔ: ²²	
			phɔ: ³¹ loŋ: ³³ ?	
			hɔ: ³¹ loŋ: ³³ ?	

ตารางที่ 305 แสดงให้เห็นว่า ในภาษาลาวมีการใช้คำว่า “พ่ออ้อย” และ “อ้อย” (ออกเสียงว่า “พ่ออ้อย” และ “อ้อย”) เหมือนในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่า คำว่า “พ่ออ้อย” เป็นคำยืมภาษาคำเมือง นอกจากนี้ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ยังมีการใช้คำว่า “พ่ออ้อย” และ “อ้อย” เช่นเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากภาษาจีนกลางเมือง (Petsuk, 1978) ที่มีเฉพาะคำว่า “ปู่” /pu²¹/ และภาษาจีนบ้านเวียงในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) มีคำว่า “อี่ปู่” /ʔi⁷ puu¹²/ ทั้งคำว่า “ปู่” และ “อี่ปู่” ต่างก็ไม่ปรากฏในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) แต่อย่างใด

- คำที่ 2/396. “ยาย”: ในพจนานุกรมและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่หมายถึง “ยาย” สรุปได้ดังนี้

ภาษาคำเมือง: ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) รวบรวมคำศัพท์ในภาษาคำเมืองที่มีความหมายว่า “ยาย” ได้แก่ คำว่า /me:⁴² ʔuj⁴⁵/ (แม่อ้อย [แม่อ้อย] น. ยาย ย่า หลิงชรา อ้อย ก๊ว), /ʔuj⁴⁵/ (อ้อย) และคำว่า /pa:⁴² na:j⁴²/ (ย่านาย [ญ่านาย] น. ยายทวด ย่า และ/หรือยาย)

ภาษาลื้อ: ในภาษาลื้อที่พูดในสิบสองปันนา ทางตอนใต้ของจีน (ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ, 2527) มีคำที่หมายถึง “ยาย” ได้แก่ คำว่า /me³³ thau¹³/ ส่วนภาษาลื้อ เมืองยอง (Y) และภาษาลื้อ เชียงรุ่ง (H) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำว่า /mee³³ ʔuu¹¹/ (Y), /mee³³ thaw¹¹/ (‘maternal grandmother’ H), /mee³³ mee²¹/ (‘maternal grandmother’ H) และ /yaay³⁴²/ (‘maternal grandmother’ YH)

ภาษาจีน: ภาษาจีนกลางเมือง (Petsuk, 1978) มีคำที่หมายถึง “ยาย” ได้แก่ คำว่า /tɯj^{51/51} jɿŋ^{23/45}/ (‘maternal grandmother’) และภาษาจีนบ้านเวียงที่เก็ดนีย์รวบรวมไว้มีคำว่า /mee²² tuy⁵¹/ (‘maternal grandmother’) และคำว่า /ʔi⁷ tuy⁵¹/ (‘either grandparent’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)

ภาษาพวน: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) มีคำว่า /mee⁴³ thaw⁴³/ และ /mee⁴³ ɲaj²²/ ส่วนในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) มีคำว่า แม่เฒ่า (น. ยาย, แม่ยาย) และภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) มีคำว่า /me:⁴⁵² khun³³/

ภาษาลาว: ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีคำที่มีความหมายว่า “ยาย” คือ คำว่า /mē: tū:/ (แม่ตุ้ ‘maternal grandmother’ หมายถึง ยาย)

ส่วนคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ยาย” ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงในตารางที่ 306 ต่อไปนี้

ตารางที่ 306 คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ยาย” ในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา

ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำ สอง)	ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนอง บัว)	ภาษาจีน (หมู่บ้านหนอง ม่วง)	ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)
me: ³¹ ɿuy ^{41?}	me: ³³ ɿuy ^{213?}	me: ³¹ ɿuy ^{44?}		me: ³³ ɿuy ^{35?}
ɿuy ^{41?}	ɿuy ^{213?}	ɿuy ^{44?}		
			me: ³¹ lo: ^{33?}	
			me: ³¹ ɲə: ²²	

คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ยาย” ที่ใช้ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาตามที่แสดงในตารางที่ 306 คล้ายกับกรณีของคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ย่า” ในข้างต้น กล่าวคือ ในภาษาลาวมีการใช้คำว่า “แม่ฮ้อย” เหมือนในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีนซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่า คำว่า “แม่ฮ้อย” เป็นคำยืมภาษาคำเมืองและผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) นำมาใช้แทนคำศัพท์เดิมไปแล้วโดยสิ้นเชิง เนื่องจากในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ไม่มีคำศัพท์อื่น ๆ ดังที่ปรากฏในงานที่เคยมีผู้รวบรวมไว้แต่อย่างใด

- คำที่ 2/394. “ย่า”: ในพจนานุกรมและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวมีคำศัพท์ที่หมายถึง “ย่า” สรุปได้ดังนี้

ภาษาคำเมือง: ในพจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) รวบรวมคำศัพท์ในภาษาคำเมืองที่มีความหมายว่า “ย่า” ได้แก่ /me:⁴² ɿuj⁴⁵/ (แม่ฮ้อย [แม่ฮ้อย] น. ยาย ย่า หลิงซรา ฮ้อย ก็ว่า), /ɿuj⁴⁵/ (ฮ้อย [ฮ้อย] น. ยาย ย่า หลิงซรา ฮ้อย ก็ว่า), /ɲa:⁴² kaw⁴⁵/ (ย่าเค้า [ญ่าเค้า]), /ɲa:⁴² na:⁴²/ (ย่านาย [ญ่านาย] น. ยายทวด ย่า และ/หรือ ยาย) และคำว่า /ɲa:⁴²/ (ย่า [ญ่า] น. แม่ของพ่อ ย่า แม่ยาย หรือ แม่ ก็ว่า คำนำหน้าชื่อสตรีสูงอายุในเชิงไม่ให้เกียรติ ต้นฉบับคัมภีร์ที่ใช้เป็นแบบในการคัดลอก)

ภาษาลื้อ: ในภาษาลื้อที่พูดในสิบสองปันนา ทางตอนใต้ของจีน (ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ, 2527) มีคำที่หมายถึง “ย่า” ได้แก่ คำว่า /ja³³/ และ /iɿ⁵⁵ ja³³/ ภาษาลื้อ เมืองยอง (Y) และภาษาลื้อ เชียงรุ่ง (H) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีคำว่า /mee³³ yaa³³/ (‘paternal grandmother’ YH)

ภาษาจีน: ภาษาจีนกลางเมือง (Petsuk, 1978) มีคำที่หมายถึง “ย่า” ได้แก่ คำว่า /ja:²¹/ (‘paternal grandmother’) และภาษาจีนบ้านเวียงที่เกิดนี้รวบรวมไว้มีคำว่า /ɿiɿ⁴⁴ tuy^{51?}/ (‘either grandparent’) และคำว่า /yaa²²/ (‘paternal grandmother’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)

ภาษาพวน: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และในตำบลน้ำเขี้ยว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526) มีคำว่า /mee⁴³ ɲaj²²/ ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) มีคำที่มีความหมายว่า “ย่า” ได้แก่ ญ่า (น. ย่า (แม่ของ

พ่อ)) และ แม่ย่า (น. ย่า, แม่ผัว) ส่วนภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี) (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติและกันทิมา วัฒนธรรมประเสริฐ, 2539) มีคำว่า /ja:⁴⁵²/ ซึ่งใช้โดยผู้พูดวัยกลางคนและรุ่นอายุน้อย และคำว่า /me:⁴⁵² thaw⁴³/ ซึ่งใช้โดยผู้พูดรุ่นสูงอายุเท่านั้น

ภาษาลาว: ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้รวบรวมคำที่มีความหมายว่า “ย่า” ไว้ ได้แก่ คำว่า /ŋā:/ (ย่า ‘paternal grandmother’) และคำว่า /mē: ŋā:/ (แม่ย่า ‘paternal grandmother’ หมายถึง ย่า)

ส่วนคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ย่า” ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ แสดงในตารางที่ 307 ต่อไปนี้

ตารางที่ 307 คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “ย่า” ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา

ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำ สอง)	ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนอง บัว)	ภาษาจีน (หมู่บ้านหนอง ม่วง)	ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)
me: ³¹ ɿuy ^{41?}	me: ³³ ɿuy ^{213?}	me: ³¹ ɿuy ^{44?}		me: ³³ ɿuy ^{35?}
ɿuy ^{41?}	ɿuy ^{213?}	ɿuy ^{44?}		
	ya: ³³		ya: ³¹	
			me: ³¹ lo:ŋ ^{33?}	
			me: ³¹ ŋə: ²²	

ตารางที่ 307 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภาษาลาวมีการใช้คำว่า “แม่ฮ้อย” /me:³³ ɿuy^{35?}/ เหมือนภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน แต่ในเอกสารและงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ เช่น ในพจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) มีคำว่า /ŋā:/ (ย่า) และ /mē: ŋā:/ (แม่ย่า) เท่านั้น แต่ไม่มีคำว่า “แม่ฮ้อย” ซึ่งสอดคล้องกับภาษาลาวอีสาน ถิ่นจังหวัดอุดรธานีที่ผู้วิจัยพูดเป็นภาษาแม่ซึ่งใช้คำว่า “ย่า” นอกจากนี้สมัยผู้วิจัยยังเด็กยังเคยใช้คำว่า “แม่ใหญ่” /me:³³ ɿay³³/ และ “แม่ตุ้” /me:³³ tu:^{31?}/ ในความหมายว่า “ย่า” อีกด้วย ซึ่งปัจจุบันยังมีผู้พูดภาษาลาวอีสาน โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นสูงอายุและวัยกลางคนยังใช้คำดังกล่าวอยู่ แต่ผู้วิจัยไม่เคยได้ยินผู้พูดภาษาลาวอีสานหรือภาษาลาวถิ่นอื่น ๆ เท่าที่ผู้วิจัยเคยรู้จักใช้คำว่า “แม่ฮ้อย” แต่อย่างใด ดังนั้นในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ยืมคำว่า “แม่ฮ้อย” มาจากภาษาคำเมืองถิ่นอำเภอเวียงสาซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านน้ำบัวและมีการใช้คำว่า “แม่ฮ้อย” แทนคำศัพท์เดิมไปโดยปริยาย

นอกจากนี้ในตารางที่ 307 ยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีการใช้คำว่า “แม่ฮ้อย” /me:³³ ɿuy^{213?}/ และ “ฮ้อย” /ɿuy^{213?}/ ในความหมายว่า “ย่า” ซึ่งแตกต่างจากภาษาลื้อที่พูดในสิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชและคณะ, 2527) ที่ใช้คำว่า “ย่า” /ja:³³/ และ “ฮีย่า”

/iɿ⁵⁵ ja³³/ และแตกต่างจากภาษาลื้อ เมืองยอง (Y) และภาษาลื้อ เชียงรุ่ง (H) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่ใช้คำว่า “แม่ย่า” /mɛɛ³³ yaa³³/ ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “แม่ฮ้อย” และ “ฮ้อย” ในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ก็อาจเป็นคำยืมภาษาคำเมืองเช่นเดียวกัน

นอกคำศัพท์ต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว ในภาษาไทยถิ่นบางภาษายังมีคำศัพท์บางคำที่สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น โดยเฉพาะภาษาคำเมือง จึงทำให้ภาษาไทยถิ่นภาษานั้น ๆ มีคำศัพท์ใช้คล้ายคลึงกับทั้งภาษาคำเมืองและภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น

- คำที่ 2/62. “โกหก”: ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) มีคำว่า “จู้” /cuɿ³⁵/ และ “ซู้จู้” /khi:^{33?} cuɿ³⁵/ ซึ่งแตกต่างจากภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ดันหยง, 2526) ซึ่งใช้คำว่า /khi:⁴⁴ tuaɿ²²/ ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (รวริทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) มีคำว่า “ตั่วะ” และ “ซี้ตั่วะ” ส่วนภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ 2539) มีคำว่า /khi:⁴³ tuaɿ²²/ เป็นต้น ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “จู้” /cuɿ³⁵/ และ “ซี้จู้” /khi:^{33?} cuɿ³⁵/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เป็นคำยืมภาษาคำเมือง

- คำที่ 2/66. “ขมื่น”: ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้คำว่า “ขมื่น” เหมือนกันทั้งหมด (ภาษาคำเมือง /kha-min^{44?}/, ภาษาลื้อ /kha-min^{213?}/ หรือ /kha-min^{213?}/, ภาษาจีน /kha-min^{44?}/, ภาษาพวน /kha-min^{33?}/ และภาษาลาว /kha-min^{44?}/) แตกต่างจากงานที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ที่แสดงให้เห็นว่า ภาษาคำเมือง (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ใช้คำว่า /kha^{44?} min^{44?}/ ภาษาลื้อเมืองยอง และลื้อเชียงรุ่ง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ใช้คำว่า /xaw^{11?} min^{11?}/ และ /hoo^{45/55} xaw^{11?} min^{11?}/ และภาษาพวนใช้คำว่า “เข้ามื่น” หรือ “เข้าหมื่น” และ “ซี้มื่น” (รวริทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) ส่วนภาษาจีนและภาษาลาวนั้นไม่ปรากฏข้อมูลคำศัพท์ที่หมายถึง “ขมื่น” ในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมา

- คำที่ 2/80. “ขาด”: ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้คำว่า “ปุด” /put³⁵/ เหมือนกัน และเมื่อเปรียบเทียบกับงานที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ ทำให้ยืนยันได้ว่า ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน มีคำว่า “ปุด” แต่ภาษาลาวมีคำว่า “ขาด” เท่านั้น (ส่วนภาษาพวน ไม่ปรากฏข้อมูลในงานที่ผ่านมา) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่คำว่า “ปุด” ที่ใช้ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เป็นคำยืมภาษาคำเมือง

- คำที่ 2/217. “ตักแก”: ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า “ตักโต” เหมือนกัน (ภาษาคำเมือง /tok³⁵ to:³⁵/, ภาษาลื้อ /tok³⁵ to:³¹/, ภาษาจีน /tok³⁵ to:^{23/35}/, ภาษาพวน /tok³⁵ to:^{35/31/41?}/ และภาษาลาว /tok³⁵ to:²³/) นอกจากนี้ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ยังมีคำว่า “ก๊ับแก” /kap³⁵ ke:^{41?}/ หรือ /kep³⁵ ke:^{41?}/ เช่นเดียวกับภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่มีคำว่า “ก๊ับแก” /kap³⁵ ke:^{35?}/ ซึ่งคำว่า “ก๊ับแก” ทั้งในภาษาพวนและภาษาลาวตรงกับงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ เช่น ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ดันหยง, 2526) มีคำว่า /kap²² ke:⁴⁵/, /kap²² koo⁴³/ และ /tuk⁴⁵ ke:⁴⁵/ เช่นเดียวกับภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) ที่มีคำว่า /kap⁴⁴ ke:⁴⁴/ ซึ่งใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ

และคำว่า /tuk⁴⁴ ke:³³/ ซึ่งใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุน้อยเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ “ตึกแก” ในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้กับงานที่เคยมีผู้นำเสนอไว้ พบว่า ในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมามีเพียงภาษาคำเมืองและภาษาลื้อเท่านั้นที่มีคำว่า “ตึกโต” (ภาษาจีน ไม่ปรากฏข้อมูลในงานอื่น ๆ) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่คำว่า “ตึกโต” ที่ใช้ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) เป็นคำยืมภาษาคำเมือง

นอกจากตัวอย่างคำศัพท์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีคำศัพท์อีกหลายคำที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาใช้เหมือนกัน และแตกต่างจากงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ การที่ภาษาไทถิ่นบางภาษา เช่น ภาษาพวนและภาษาลาวยืมคำมาจากภาษาคำเมือง หรือการที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษายืมคำมาจากภาษาไทยมาตรฐาน มีผลทำให้ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำศัพท์ที่คล้ายคลึงกันมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้จึงเป็นหลักฐานหนึ่ง que แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในลักษณะของการรู้เข้าหากันของภาษาไทถิ่นและเป็นปรากฏการณ์ที่น่ามีการศึกษาวิจัยต่อไป

9.2.2 ความแตกต่างของคำศัพท์: ลักษณะที่มีมาแต่เดิมหรือลักษณะที่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) และพบการแปรของคำศัพท์ทั้งในรายการคำชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่ใช้เก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ยังตั้งข้อสังเกตได้อีกว่า ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ใช้แตกต่างจากงานอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ ดังตัวอย่างในตารางที่ 308-312 โดยคำศัพท์ที่พิมพ์ด้วยตัวหนาเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในงานอื่น ๆ ที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และกรณีที่คำศัพท์ในงานอื่น ๆ มีหลายคำ และมีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ในที่นี้ได้แสดงความหมายของคำกำกับไว้ด้วย

ตารางที่ 308 ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาคำเมืองจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)

คำศัพท์	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539)	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550)	ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)
1/29. กะเพรา	-	kom ^{44?} ko: ⁴² , kom ³³ ko: ⁴²	ta-phaw ³⁵ , ka-phaw ³⁵
1/98. ตะปู	-	lek ²⁴ kom ³³ , lek ²⁴ pin ²¹	lek ³⁵ cam ³⁵ , ta-pu: ²³
1/118. นกฮูก	nok ⁴⁵ kaw ⁴⁵	kaw ⁴⁵ ku:k ⁴²	nok ³³ kaw ^{41?} , nok ³³ hu:k ³¹ , nok ³³ kaw ^{41?} me:w ³⁵
2/52. เกือบ	-	ca ³³ dar ³³ , sa ³³ le: ⁴² , wit ²⁴	meɿ ³⁵ , kiəp ³³

คำศัพท์	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด เชียงใหม่และศูนย์ ศิลปวัฒนธรรม สถาบัน ราชภัฏเชียงใหม่, 2539)	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (สถาบัน ภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550)	ภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)
2/67. ชยัน	-	duŋ ²⁴ , man ²¹	man ³³ , kha-yan ²³
2/102. คน สุดท้อง	-	lu:k ⁴² soj ⁴⁵	khon ³⁵ la: ^{44?} , khon ³⁵ no:ŋ ^{41?} , khon ³⁵ pa:y ²³ , khon ³⁵ sut ³⁵ tho:ŋ ^{41?} , khon ³⁵ sut ³⁵ tha:y ^{41?} , lu:k ³¹ la: ^{44?} , lu:k ³¹ khon ³⁵ la: ^{44?} , no:ŋ ^{41?} la: ^{44?}
2/277. นาน	-	hiŋ ²⁴ , ho:ŋ ²⁴ , ho:ŋ ²⁴ nam ³³ , mə:n ³³ , na:m ³³	mən ³⁵ , mə:n ³⁵ , na:m ³⁵
2/363. มอง	-	ko:ŋ ³³ (มอง ดูแล), bo:ŋ ²¹ (มอง เหม่อ มองอย่างตาลอย บางแห่ง แปลว่า ตั้งใจมอง), pho: ²¹ (ดู ดูแล มอง), (หมายเหตุ: ɲe:ŋ ³³ หมายถึง พิจารณาดูอย่างพินิจพิเคราะห์ ยก ของที่ไปร้งส่องดูกับแสงตะวัน หรือจุดกำเนิดแสงสว่าง)	pho: ³³ , ɲe:ŋ ³⁵
2/399. แ่ง	-	ciŋ ³³ (แ่ง มักใช้กับ ครูป เป็น ครูปชิง - ปล้น ชิงทรัพย์), pa:t ⁴² (ข่วน คว่ำ ดึง ทั้ง แ่ง ชิง ขูดด้วย ของแหลม), lu: ⁴² (แ่ง ชิง ค้าง ท้าย แสดงการยืนยัน), lu: ⁴² ciŋ ³³ (แ่งชิง แ่งอำนาจ), ɲe:ŋ ⁴² (แบ่งจากส่วนใหญ่ออกไป เพียงเล็กน้อย, แ่งชิง)	lu: ³¹ , ɲe:ŋ ³¹
2/526. แวน	-	po:k ²¹ mi: ³³ , po:k ²¹ niw ⁴⁵ , we:n ²⁴	sut ³⁵ mi: ³⁵ , we:n ²³ , we:n ²³ mi: ³⁵

ตารางที่ 309 ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลื้อจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)

คำศัพท์	ลื้อ ลิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และ คณะ, 2527)	ลื้อ เมืองยอง (Y) และลื้อ เมือง เชียงรุ่ง (H) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว)
1/98. ตะปู	-	lek ⁴⁵ ma-naa ³⁴² (Y), lek ⁵⁵ ma-naa ²¹ (H)	lek ³⁵ cam ³¹
1/134. ป่าช้า	ku ³⁵	paa ¹² caa ^{31?} ('cemetary' YH), hew ³³ ('cemetery' -- more polite), paa ¹² hew ³³ paa ¹² caa ^{31?} (YH)	pa: ²⁴ hew ³³ , pa: ²⁴ he:w ³³ , pa: ²⁴ he:w ³³
1/144. ผู้ชาย	kun ⁵¹ tsai ⁵¹	caay ³⁴² ('man, boy' Y), caay ²¹ ('man, boy' H), kun ²¹ caay ²¹ (H)	po: ³³ ca:y ³¹ , pu: ³³ ca:y ³¹ , pu: ^{22?} ca:y ³¹ , mu: ³³ ca:y ³¹
1/145. ผู้หญิง	kun ⁵¹ jin ⁵¹	yij ³⁴² (Y), yij ²¹ (H)	me: ³³ yij ³¹ , mu: ³³ yij ³¹
1/164. ไม้ เรียว	-	xon ^{31?} se: ^{11?} ('small wooden whip' YH), se: ^{11?} ('whip' YH)	may ^{22?} se: ^{213?} , se: ^{213?}
1/173. จักรยาน	kuŋ ⁵⁵ kwen ⁵⁵	lot ³³ thi:p ¹² (YH)	lot ³³ thi:p ²⁴
1/212. ส้มโอ	ma:k ³⁵ keŋ ¹³ tsa:ŋ ¹¹	maak ¹² ʔoo ³⁴² (Y), maak ¹² ʔoo ²¹ (H)	ma:k ³⁵ ʔo: ³¹ , mak ³⁵ ʔo: ³¹ , ma-ʔo: ³¹ , ba- ʔo: ³¹
1/244. อ้วน	pi ⁵¹	pii ³⁴² (Y), pii ²¹ (H), tuy ^{11?} (YH)	tuy ^{213?} , tuy ^{213?} , ʔo:n ^{213?}
2/32. กลับ (~บ้าน)	pok ³³	pok ³³ ('to return' YH), pook ³³ ('to return' YH), kap ⁴⁵ ('to return' Y) (หมายเหตุ: mɿx ^{342/21} 'to go' YH)	kap ³⁵ , mə: ³¹ , pay ³⁵ , pik ³³
2/252. ทำ	het ³³	het ³³ (e.g. het ³³ kaan ⁵⁵ 'to work' H)	yeʔ ³³ (~ka:n ³⁵), tham ³¹ (~ɲa:n ³¹)

ตารางที่ 310 ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาจีนจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

	จีน กลางเมือง (Petsuk, 1978)	จีน กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	จีน บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)
2/123. คุย	ʔu: ^{32?} ('to talk, speak; to court, woo'), ʔup ²¹ , ʔup ²¹ ʔu: ^{32?} ('to chat, talk'), ʔup ²¹ ('to chat, talk'), ʔup ²¹ ʔu: ^{32?} ('to chat, talk')	-	-	ʔu: ^{44?} (~kan ²³), khuy ³⁵ (~kan ²³)
2/145. จอบ	khɔ: ¹⁵ waj: ^{23/45}	khɔ: ³⁵ baay ⁴⁴	-	cok ³⁵ , ka-cok ³⁵ , kha-bok ³⁵ , khɔ: ²³ bok ³⁵ , khɔ: ²³ cok ³⁵
2/322. ปิ่น	koŋ ^{32?}	koŋ ⁴⁴	-	na:t ³¹ , sa-na:t ³¹ , pi:n ²³
2/323. ปู่	pu ²¹	-	ʔi: ⁴⁴ puu ¹² ('paternal grandfather'), (หมายเหตุ: ʔi: ⁴⁴ tuy ^{51?} 'either grandparent')	po: ³¹ ʔuy ^{44?} , ʔuy ^{44?}
2/352. เพื่อน	po: ²¹ ko: ^{51/51?} , po: ²¹ sew ²¹ , sew ²¹	-	-	piən ³¹ , sew ³³ , se:w ³³
2/370. มะละกอ	ma:k ²¹ saŋ ^{23/45} phɔ: ^{23/45}	-	-	ma-ko:y ^{44?} te:t ³¹ , ko:y ^{44?} te:t ³¹
2/526. แหวน	cɔp ²¹ mu: ^{23/45} (หมายเหตุ: we:n ¹⁵ 'bracelet')	cɔp ¹² muu ⁴⁴ (หมายเหตุ: ven ³⁵ 'bracelet')	cɔp ²² muu ⁴⁴ (หมายเหตุ: veen ³⁵ 'bracelet')	we:n ²³ , we:n ²³ mi: ³⁵

ตารางที่ 311 ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาพวนจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล)

	ภาษาพวน อำเภอเมือง, อำเภอ บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี, ตำบลน้ำเขียว อำเภอ พรหมบุรี จังหวัด สิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526)	พจนานุกรม ภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลียงถนอม, 2532)	ภาษาพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สัวัฒนา เลี่ยม ประวัตติและ กันทิมา วัฒนะ ประเสริฐ, 2539) (O = รุ่นสูงอายุ, M = รุ่นกลางคน, Y = รุ่นอายุน้อย)	ภาษาพวน (หมู่บ้านฝ่ายมูล)
2/64. ขนุน	maŋ ²² mii ⁴⁵	หม่ามี	-	ma-nun ²³ , ma-nun ²² , ma-nu:n ²³ , ma: ²² nu:n ²³ , kha-nun ²²
2/87. ชีโกหก	-	ชีตัวะ	-	khi: ^{33?} cuŋ ³⁵ , khi: ^{33?} la:y ^{41?} , pa:ŋ ²² la:y ²³ , khi: ^{33?} mo: ^{41?} , khi: ^{33?} ŋu: ^{33?} , ŋu: ^{33?} duŋ ³⁵
2/107. คราด (น.)	-	คาด	-	kho: ²³ na:t ³¹ , kho: ^{23/21} khoŋ ³⁵ khi: ^{33?} ŋiə ^{33?} , kho: ²³ khoŋ ³⁵ /koŋ ³⁵ na: ^{33?}
2/138. ง่อย	-	เปี้ย	-	ŋoy ³¹ , ŋoy ²¹ , ŋoy ^{41?}
2/213. ตา (พ่อของแม่)	phoo ⁴³ thaw ⁴³ , phoo ⁴³ ɲaj ²²	-	pho: ⁴⁵² khun ³³	pho: ³¹ lo:ŋ ^{33?} , pho: ³¹ ɲə: ²¹
2/277. นาน	-	เหิง (นาน), ญีน (นาน, ยาว, ยืด, คงอยู่), ญึ้น (เย็น, นาน, เนิ่น, ยาว, อ่อนนิบ นียบ), ญือ (ยืดเยื้อ, ยาวนาน, ทนทาน), ดน (นาน, ช้า)	nam ³³	mən ³⁵
2/323. ปู่	puu ²² , phoo ⁴³ ɲaj ²²	-	-	pho: ³¹ pu: ²² , pho: ³¹ ɲə: ²² , pho: ³¹ lo:ŋ ^{33?} , ho: ³¹ lo:ŋ ^{33?}
2/399. แย่ง	ɲaat ⁴³ , ɲeɛŋ ³⁴	ช่วงชิง (ก. แย่งชิง),	ɲat ⁴⁵² (O),	lu: ³¹ (~kan ³⁵),

	ภาษาพวน อำเภอเมือง, อำเภอ บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี, ตำบลน้ำเขียว อำเภอ พรหมบุรี จังหวัด สิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526)	พจนานุกรม ภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลียงถนอม, 2532)	ภาษาพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยม ประวัติและ กันทิมา วัฒนะ ประเสริฐ, 2539) (O = รุ่นสูงอายุ, M = รุ่นกลางคน, Y = รุ่นอายุน้อย)	ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล)
		ญาด (ก. แอ้ง, ซึงกัน) (หมายเหตุ: ช่วง ก. ซึง, แอ้ง, แอ้งขึ้น หน้า)	ญะญ ⁴⁵² (O, M, Y)	yeŋ ³¹ (~kan ³⁵)

ตารางที่ 312 ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาลาวจากงานอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)

	ภาษาลาวเวียงจันทน์ (คณาจารย์ภาควิชา ภาษาศาสตร์ คณะมนุษย ศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2543)	วิจนานุกรม พาสาลาว (มหา สีลา วีระวงส์, 2549)	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)
1/165. ยอ (น.)	-	กะดุ้ง, สะดุ้ง (ม.)	cam ²³ , yo: ²³ , jo: ²³ cam ²³
2/74. ซ้อง	k ^h ɔ: ²³ ŋ, mǎŋ	-	khɔ: ^{44?} ŋ, khɔ: ^{44?}
2/91. ขุน	ton (‘feed up (a pig, a cow)’)	-	kiə ²³ (~mu: ⁴³⁴), khun ³⁴ (~mu: ³⁴)
2/213. ตา (พ่อ ของแม่)	p ^h ɔ: ²³ tɔ: ²³	-	pho: ³³ ɰuy ^{35?} , ta: ²³
2/216. ติดอ่าง	pâ:k ké	-	pa:k ⁴⁴ kak ³⁵ , pa:k ⁴⁴ kak ³³ , ɰu: ^{35?} kak ³³ , tit ³⁵ ɰa: ³³ , ɰu: ^{35?} bo: ³³ sat ³³
2/277. นาน	hǎŋ, ná:n, don	-	hǎŋ ^{434/34} , hǎ: ^{434/34} , thǎŋ ^{434/34} , na:n ²³ , te: ³³ daə ²³ (te: ³³ kwa: ³³), te: ³³ day ²³ , te: ³³ daə ²³ te: ³³ dǎ:m ²³
2/399. แอ้ง	síŋ (‘snatch, scramble for, grab’ แอ้ง, แอ้งซึง), ɲà:t (ยาด snatch, scramble for, grab แอ้ง, แอ้งซึง), ɲɛ: ²³ (แอ้ง snatch, scramble for, grab แอ้ง, แอ้งซึง)	-	lu: ³³ , ye: ³³

ตัวอย่างคำศัพท์ที่แสดงในตารางที่ 308-312 ข้างต้น แสดงให้เห็นความแตกต่างของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมหรืองานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ รวมทั้งแสดงให้เห็นว่ามีบางกรณีที่มีคำศัพท์ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยอื่น ๆ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ความแตกต่างดังกล่าวนำไปสู่ข้อสันนิษฐานได้ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ ประเด็นแรก คือ ความแตกต่างของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในเอกสารและงานอื่น ๆ ที่ผ่านมากับคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นความแตกต่างที่แสดงให้เห็นการแปรของคำศัพท์ตามถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พูด กล่าวคือ ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่เคยมีผู้ศึกษาและรวบรวมคำศัพท์ไว้ทั้งในรูปแบบของพจนานุกรม รายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์เป็นภาษาไทยถิ่นที่พูดในที่อื่น ๆ ไม่ใช่ในจังหวัดน่าน จึงอาจมีการใช้คำศัพท์แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ เช่น ภาษาคำเมืองพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือและพจนานุกรมภาษาล้านนาเป็นภาษาคำเมืองถิ่นเชียงใหม่ ภาษาลื้อพูดในสิบสองปันนา (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) เมืองเชียงรุ้ง และเมืองยอง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ภาษาขึ้นกลางเมือง (Petsuk, 1978 และ Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) และเมืองเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ภาษาพวนถิ่นอำเภอมือง, อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี, ตำบลน้ำเขียว อำเภอยะหริ่ง จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ต้นหยง, 2526) ภาษาพวนพูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) และภาษาพวนในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงนอม, 2532) ซึ่งไม่ได้ระบุถิ่นที่พูด รวมทั้งภาษาลาวถิ่นเวียงจันทน์ (พจนานุกรมลว-อังกฤษ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) และภาษาลาวในวัจนานุกรม พาสาลาว (มะหาลิสลา วีระวงส์, 2549)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ความแตกต่างของคำศัพท์อาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นความแตกต่างที่สะท้อนให้เห็นการแปรของคำศัพท์ตามถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พูด แต่อาจเป็นไปได้ที่ความแตกต่างดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก คือ การสัมผัสภาษา ดังนั้นข้อสันนิษฐานประการที่สอง คือ การที่คำศัพท์จำนวนหนึ่งในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่พูดในบริเวณอื่น ๆ ตามที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมามีผลจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายนอกซึ่งในที่นี้ได้แก่ การสัมผัสภาษา โดยการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์อาจเกิดขึ้นทั้งในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ และเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้

ถึงแม้ว่า งานวิจัยนี้จะวิเคราะห์ให้เห็นความแตกต่างของคำศัพท์บางกรณีเป็นความแตกต่างที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์อันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา (ดูรายละเอียดในบทที่ 4 และบทที่ 5) โดยเฉพาะกรณีที่มีหลักฐานชัดเจนที่แสดงให้เห็นว่าคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานและอาจเป็นคำยืมจากภาษาถิ่นภาษาอื่น โดยเฉพาะคำยืมภาษาคำเมืองที่ปรากฏในภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งคำยืมภาษาลื้อที่ปรากฏในภาษาคำเมือง โดยเกณฑ์ที่นำมาใช้วิเคราะห์ว่า ภาษาไทยถิ่นภาษาใดมีการยืมคำมาจากภาษาใดนั้น ใช้วิธีเปรียบเทียบคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษากับงานวิจัยที่ผ่านมาและเปรียบเทียบกับ

ภาษาไทยมาตรฐาน หากคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แตกต่างจากงานที่ผ่านมา และเหมือนคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น หรือเหมือนภาษาไทยมาตรฐาน ก็มีความเป็นไปได้ที่คำศัพท์เหล่านั้นเป็นคำยืมจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น หรือจากภาษาไทยมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม จากการพิจารณาคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาตามที่เคยมีผู้ศึกษาและรวบรวมไว้ ทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่ปรากฏในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาก็อาจเป็นคำยืมด้วยเช่นกัน ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน ได้แก่ ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาพวน ดังนี้

- คำที่ 2/277. “นาน”: ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลียงถนอม, 2532) มีคำที่มีความหมายว่า “นาน” หรือที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “นาน” ได้แก่¹⁷⁷ คำว่า เห่ง (นาน), ญีน (นาน, ยาว, ยืด, คงอยู่), ญีน (เย็น, นาน, เน้น, ยาว, อ่อนนิบนาบ), ญื่อ (ยืดเยื้อ, ยาวนาน, ทนทาน), ดน (นาน, ช้า) ในขณะที่ภาษาพวน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) ใช้คำว่า /nam³³/ ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า /mən³⁵/ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาคำเมือง เนื่องจากภาษาคำเมืองที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มีคำว่า /mən³⁵/ หรือ /mən³⁵/ ซึ่งตรงกับภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) ที่ใช้คำว่า /mən³³/ ในความหมายว่า “นาน” ด้วย การที่คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “นาน” ในพจนานุกรมภาษาไทยพวนแตกต่างจากคำศัพท์ในภาษาพวนถิ่นอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี และภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) อาจสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่เกิดขึ้นทั้งในภาษาพวนถิ่นอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานและการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง

- คำที่ 2/399. “แย่ง”: ในภาษาพวนที่พูดในอำเภอมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ต้นหยง, 2526) มีคำว่า /ɲaət⁴³/ และ /ɲeɲ³⁴/ ภาษาพวนในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลียงถนอม, 2532) มีคำว่า ช่งชิง (ก. แย่งชิง) และคำว่า ญาด (ก. แย่ง, ชิงกัน) ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติและกันทิมา วัฒนะประเสริฐ, 2539) มีคำว่า /ɲa:t⁴⁵²/ ซึ่งใช้โดยผู้พูดรุ่นสูงอายุ และคำว่า /ɲeɲ⁴⁵²/ ใช้โดยผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า /lu:³¹/ และ /yeɲ³¹/ เมื่อพิจารณาคำศัพท์ที่มีความหมายว่า “แย่ง” ที่ปรากฏในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาและที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ อาจสันนิษฐานได้ว่า คำว่า “แย่ง” /ɲeɲ³⁴/ ในภาษาพวนที่พูดในอำเภอมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี คำว่า “แย่ง” /ɲeɲ⁴⁵²/ ในภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งคำว่า “แย่ง” /yeɲ³¹/ ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) อาจเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน และคำที่สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นคำเดิมในภาษาพวนได้แก่คำว่า “ญาด” /ɲa:t⁴³/ หรือ /ɲa:t⁴⁵²/ ซึ่งไม่ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แต่อย่างใด

¹⁷⁷ ความหมายของแต่ละคำแสดงไว้ในวงเล็บท้ายคำ

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ รวมทั้งการพิสูจน์ทราบให้เห็นชัดเจนว่า คำใดเป็นคำเดิมในภาษา หรือคำใดเป็นคำยืมในภาษาเป็นประเด็นที่ค่อนข้างซับซ้อน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจการศึกษาวิจัยต่อไป เพื่อให้ได้ข้อสรุปและคำอธิบายที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ความแตกต่างของคำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้และที่ศึกษาในงานอื่น ๆ ที่ผ่านมาเป็นความแตกต่างที่มีมาแต่เดิมหรือเป็นความแตกต่างที่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ หากเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

9.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่น: การเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress)

ผลการวิจัยในงานวิจัยนี้ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 3 หรือกลุ่มวัยรุ่นซึ่งได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 15-25 ปี เป็นกลุ่มที่มีการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นการแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เป็นผลการวิจัยที่สอดคล้องกับผลการวิจัยในงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยของอุทัยวรรณ ดันหยง (2526) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงลักษณะของคำและความหมายในภาษาพวนของผู้พูดสามระดับอายุ ในด้านการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำปรากฏในกลุ่มผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 มากที่สุดและพบว่าผู้พูดภาษาพวนที่มีระดับอายุปานกลางและอายุน้อย มีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำมากโดยได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ หรืองานวิจัยของวนิดา สารพร (2531) ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้คำในภาษาไทยยวนที่พูดในตำบลดอนแร่ และตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีจากผู้พูด 3 ระดับอายุ และพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเสียงมักพบในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ส่วนการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 จะมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปว่า ผู้บอกภาษาไทยยวนระดับอายุที่ 2 และ 3 มีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำและความหมายของคำมากกว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 เนื่องจากผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำในภาษาไทยโขง (ลาวโขง) ของคน 3 ระดับอายุ และพบว่าลักษณะการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุมีการใช้ศัพท์เดียวกันทุกระดับอายุและมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ โดยเฉพาะผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้นำศัพท์อื่นเข้ามาใช้ร่วมหรือใช้แทนศัพท์เดิมในภาษาไทยโขงมากขึ้น เรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ/หรือ 3 มากที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) รัชณี เสนีย์ศรีสันต์ (2526) เพ็ญพร ตันวัฒนานนท์ (2525) เป็นต้น (ดูสรุปผลการวิจัยของงานวิจัยที่ผ่านมาในบทที่ 2 หัวข้อ 2.2)

การศึกษาวิจัยการแปรทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาซึ่งได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขิ่น ภาษาพวน และภาษาลาวในงานวิจัยนี้ ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นอายุที่ 3 มักมีการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นการแปรทั้งทางศัพท์และทางเสียงมากกว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดภาษาไทถิ่นรุ่นอายุที่ 2 มีการใช้ภาษาทั้งที่ คล้ายคลึงกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และในขณะเดียวกันก็ใช้ภาษาในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การใช้ภาษาของผู้พูดแต่ละรุ่นอายุที่พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นที่กำลังดำเนินไปเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับที่วิลเลียม ลาบอฟ (Labov, 1972) ได้ศึกษาในภาษาของคนต่างรุ่นกันในเวลาพร้อมกัน และสังเกตเห็นการแปรของเสียงในผู้พูด รุ่นสูงอายุ รุ่นกลาง และรุ่นอายุน้อย โดยลาบอฟเรียกปรากฏการณ์การแปรของเสียงนี้ว่า การเปลี่ยนแปลงของเสียงที่กำลังดำเนินอยู่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การแปร ทั้งทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นที่ปรากฏในการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทถิ่นทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 นั้นแสดงให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางศัพท์และเสียงที่อาจ เกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตได้

9.2.4 ภาษาขิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง): ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการผสมภาษา (language mixture)

จากการเปรียบเทียบการแปรทางเสียงที่ปรากฏในภาษาขิ่นที่พูดในหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านที่ศึกษาในงานวิจัยนี้และพบว่า ในภาษาขิ่นมีลักษณะทางภาษาส่วนใหญ่ คล้ายทั้งภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) โดยเฉพาะลักษณะทางเสียง กล่าวคือ ภาษาขิ่นมีระบบเสียง โดยเฉพาะระบบพยัญชนะคล้ายภาษาคำเมือง และมีระบบวรรณยุกต์เหมือนภาษาคำเมือง ทั้งจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ สัทลักษณะของวรรณยุกต์ และลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ ส่วนระบบสระนั้น ภาษาขิ่นมีระบบสระคล้ายภาษาลื้อ มากกว่าภาษาคำเมือง

ตารางที่ 313 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบระบบพยัญชนะในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาขิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) และได้้นำระบบพยัญชนะ ในภาษาขิ่นที่เคยมีผู้ศึกษาไว้มาแสดงไว้ด้วย เพื่อให้เห็นการเปรียบเทียบระบบพยัญชนะในภาษาขิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้และภาษาขิ่นที่พูดในบริเวณอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาขิ่นในงานของเอการีอด (Egerød, 1959) ภาษาขิ่นกลางเมือง (Petsuk, 1978; Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) และภาษาขิ่นบ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)¹⁷⁸

¹⁷⁸ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับระบบเสียงในภาษาขิ่นในงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมาในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.5.3

ตารางที่ 313 เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน

คำเมือง (ทำคำสอง)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน				
		หนองม่วง	(Egerød, 1959)	กลางเมือง (Petsuk, 1978)	กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)
พยัญชนะต้นเดี่ยว						
/p-/	/p-/	/p-/	/p-/	/p-/	/p-/	/p-/
/t-/	/t-/	/t-/	/t-/	/t-/	/t-/	/t-/
/c-/	/c-/	/c-/	/c/ [tʰ]	/c-/	/c-/	/c-/
/k-/	/k-/	/k-/	/k-/	/k-/	/k-/	/k-/
/ʔ-/	/ʔ-/	/ʔ-/	/ʔ-/	/ʔ-/	/ʔ-/	/ʔ-/
/ph-/	/ph-/	/ph-/ ([ph-] ~ [f-])	-	/ph-/ [pʰ-] ~ [f-]	/ph-/	/ph-/
/th-/	/th-/	/th-/	-	/th-/	/th-/	/th-/
/kh-/	/kh-/	/kh-/	-	/kh-/	/kh-/	/kh-/
/b-/	/b-/	/b-/	/b/ [ʔb]		/b-/	/b-/
/d-/	/d-/	/d-/ ([d-] ~ [l-])	/d/ [ʔd]	[d] ~ [l]	/d-/	/d-/
/m-/	/m-/	/m-/	/m-/	/m-/	/m-/	/m-/
/n-/	/n-/	/n-/	/n-/	/n-/	/n-/	/n-/
/ɲ-/	-	-	-	-	-	-
/ŋ-/	/ŋ-/	/ŋ-/	/ŋ-/	/ŋ-/	/ŋ-/	/ŋ-/
/f-/	/f-/	/f-/	/f-/	-	/f-/ [f] ~ [ϕ]	/f-/ [f] ~ [ϕ]
/s-/	/s-/	/s-/	/s-/	/s-/ [s] ~ [tɕʰ]	/s-/	/s-/
/x-/	-	-	-	-	-	-
/h-/	/h-/	/h-/	/h-/	/h-/	/h-/	/h-/
/l-/	/l-/	/l-/	/l-/	/l-/ [l] ~ [r]	/l-/	/l-/
-	-	-	/r-/	-	-	-
/w-/	/w-/	/w-/	/w-/	/w-/ [w] ~ [b]	/v-/ [v] ~ [β]	/v-/
/y-/	/y-/	/y-/	/j-/	/j-/	/y-/	/y-/

คำเมือง (ท่าคำสอง)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น				
		หนองม่วง	(Egerød, 1959)	กลางเมือง (Petsuk, 1978)	กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)
พยัญชนะต้นควบกล้ำ						
/kw-/	/kw-/	/kw-/	/kw-/	/kw-/	-	-
/khw-/	/khw-/	/khw-/	/khw-/	/khw-/ ¹⁷⁹	-	-
/cw-/	-	-	-	-	-	-
/ʔw-/	-	-	-	-	-	-
/ɲw-/	-	-	-	-	-	-
/ɲw-/	-	-	-	-	-	-
/lw-/	-	-	-	-	-	-
/sw-/	-	-	/sw-/	/sw-/	-	-
/yw-/	-	-	-	-	-	-
				/pj-/	-	-
			/phj-/	/phj-/	-	-
			/mj-/	/mj-/	-	-
			/kj-/	/kj-/	-	-
			/khj-/	-	-	-
			/tw-/	/tw-/	-	-
			/thw-/	-	-	-
			/tr-/	-	-	-
			/thr-/	-	-	-
			/sr-/	-	-	-
พยัญชนะท้าย						
/-p/	/-p/	/-p/	/-b/	/-p/	/-p/	/-p/
/-t/	/-t/	/-t/	/-d/	/-t/	/-t/	/-t/
/-k/	/-k/	/-k/	/-g/	/-k/	/-k/	/-k/
/-ʔ/	/-ʔ/	/-ʔ/	/-ʔ/	/-ʔ/	/-ʔ/	- ¹⁸⁰
/-m/	/-m/	/-m/	/-m/	/-m/	/-m/	/-m/
/-n/	/-n/	/-n/	/-n/	/-n/	/-n/	/-n/

¹⁷⁹ ในภาษาซิ่น กลางเมือง (Petsuk, 1978) มีพยัญชนะควบกล้ำเพียง 2 หน่วยเสียงเท่านั้นที่ปรากฏในคำศัพท์เดิม ในภาษาซิ่น ได้แก่ หน่วยเสียง /kw-/ และ /khw-/ ส่วนหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำอื่น ๆ ส่วนใหญ่ปรากฏในคำยืมภาษาพม่า

¹⁸⁰ เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) รวมพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ไว้ในภาษาซิ่นกลางเมืองด้วย แต่ในภาษาซิ่นบ้านเวียง ไม่มีพยัญชนะท้ายดังกล่าว

คำเมือง (ท่าคำสอง)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน				
		หนองม่วง	(Egerød, 1959)	กลางเมือง (Petsuk, 1978)	กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)
/-ŋ/	/-ŋ/	/-ŋ/	/-ŋ/	/-ŋ/	/-ŋ/	/-ŋ/
/-w/	/-w/	/-w/	/-w/	/-w/	/-w/	/-w/
/-y/	/-y/	/-y/	/-j/	/-j/	/-y/	/-y/

จากตารางที่ 313 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเหมือนภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทุกหน่วยเสียง ทั้งพยัญชนะต้นเดี่ยวและพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีข้อแตกต่างเฉพาะกรณีที่ในภาษาจีนมีการแปรอิสระของพยัญชนะต้น /ph-/ ([ph-] ~ [f-]) และ /d-/ ([d-] ~ [l-]) แต่ในภาษาลื้อไม่มี เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) นอกจากความแตกต่างเรื่องการแปรอิสระของพยัญชนะต้นในภาษาจีนแล้ว ระบบพยัญชนะในภาษาจีนยังแตกต่างจากภาษาคำเมืองในแง่ที่ ภาษาคำเมืองมีพยัญชนะเพดานแข็ง เสียงนาสิก ก้อง /ŋ-/ แต่ในภาษาจีนไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะดังกล่าว นอกจากนี้ในภาษาคำเมืองยังมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำจำนวน 7 หน่วยเสียง ได้แก่ /cw-, ʔw-, ŋw-, ɲw-, lw-, sw-, yw-/ ที่ในภาษาจีนไม่มี อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบระบบพยัญชนะในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้กับภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ จะเห็นได้ว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีหน่วยเสียงพยัญชนะส่วนใหญ่เหมือนภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ และมีความแตกต่างปรากฏบางประการ เช่น การแปรอิสระของพยัญชนะบางเสียง และพยัญชนะต้นควบกล้ำ เป็นต้น

ส่วนกรณีของพยัญชนะท้ายนั้น จะเห็นว่าภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีพยัญชนะท้ายเหมือนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทุกหน่วยเสียง และมีพยัญชนะท้ายส่วนใหญ่เหมือนภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ ยกเว้น กรณีเสียงพยัญชนะท้ายของภาษาจีนในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) ที่ใช้สัทอักษร /-b, -d, -g/ ซึ่งในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นสัทอักษรที่แสดงเสียงพยัญชนะท้าย /-p, -t, -k/ นอกจากนี้ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ยังแตกต่างจากภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งไม่ได้รวมพยัญชนะกักเส้นเสียง /-ʔ/ เป็นพยัญชนะท้ายไว้ด้วย

ในแง่ของสระ ในงานวิจัยนี้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีระบบสระเหมือนภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ตารางที่ 314 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบระบบสระในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) และได้้นำระบบสระในภาษาจีนที่เคยมีผู้ศึกษาไว้มาแสดงไว้ด้วย

ตารางที่ 314 เปรียบเทียบหน่วยเสียงสระในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน

คำเมือง (ท่าคำสอง)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน				
		หนองม่วง	(Egerød, 1959) ¹⁸¹	กลางเมือง (Petsuk, 1978)	กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)
พยัญชนะต้นเดี่ยว						
/i/	/i/	/i/	/i/	/i/	/i/	/i/
/i:/	/i:/	/i:/	/ii/	-	-	-
/e/	/e/	/e/	/e/	/e/	/e/	/e/
/e:/	/e:/	/e:/	/ee/	-	-	-
/ɛ/	/ɛ/	/ɛ/	/ɛ/	/ɛ/	/ɛ/	/ɛ/
/ɛ:/	/ɛ:/	/ɛ:/	/ɛɛ/	/ɛ:/	-	-
/i̥/	/i̥/	/i̥/	y [i̥],	u	/u̯/	/u̯/
/i̯:/	/i̯:/	/i̯:/	/yy/	-	-	-
/ə/	/ə/	/ə/	/ə/	/ə/	/ɤ/	/ɤ/
/ə:/	/ə:/	/ə:/	/əə/	-	-	-
/a/	/a/	/a/	/a/	/a/	/a/	/a/
/a:/	/a:/	/a:/	/aa/	/a:/	-	-
/u/	/u/	/u/	/u/	/u/	/u/	/u/
/u:/	/u:/	/u:/	/uu/	-	-	-
/o/	/o/	/o/	/o/	/o/	/o/	/o/
/o:/	/o:/	/o:/	/oo/	-	-	-
/ɔ/	/ɔ/	/ɔ/	/ɔ/	/ɔ/	/ɔ/	/ɔ/
/ɔ:/	/ɔ:/	/ɔ:/	/ɔɔ/	/ɔ:/	-	-
/ia/	-	-	-	-	-	-
/ia̯/	-	-	-	-	-	-
/ua/	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	ay	ay
-	-	-	-	-	aw	aw

ตารางที่ 314 แสดงให้เห็นว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีหน่วยเสียงสระเหมือนภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ทุกหน่วยเสียง และแตกต่างจากภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ในแง่ที่ว่าภาษาคำเมืองมีสระประสม 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia, ia, ua/ แต่ทั้งในภาษาจีนและภาษาลื้อไม่มีสระประสมสองเสียงดังกล่าว แต่จะใช้หน่วยเสียงสระ /e:, ɔ:, o:/ เหมือนกัน เมื่อเปรียบเทียบระบบสระใน

¹⁸¹ เอการิอด (Egerød, 1959) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ในภาษาไทยใช้สระประสม /ia/ /ya/ (หรือ /ia/ หรือ /ua/) และ /ua/ ในภาษาจีนจะใช้สระ /ee/ /əə/ และ /oo/

ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) กับภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้จะเห็นได้ว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีระบบสระเหมือนภาษาจีนที่ศึกษาในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) และแตกต่างกันเพียงสัทอักษรของสระบางหน่วยเสียงที่ใช้ในงานของเอการ็อดแตกต่างจากสัทอักษรที่ใช้ในงานวิจัยนี้เท่านั้น ส่วนภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาจีน กลางเมืองที่ศึกษาในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) และเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีความแตกต่างจากภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ในแง่ของความสั้น-ยาวของสระ กล่าวคือเก็ดนีย์วิเคราะห์ให้ภาษาจีนกลางเมืองและภาษาจีนบ้านเวียงมีเพียงสระเสียงสั้นเท่านั้น ในขณะที่ราศี เพชรสุขวิเคราะห์ให้ภาษาจีนกลางเมืองมีสระเพียงบางหน่วยเสียงที่มีความแตกต่างเรื่องความสั้น-ยาว ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยนี้ที่วิเคราะห์ให้ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีทั้งหน่วยเสียงสระสั้นและหน่วยเสียงสระยาว

เมื่อพิจารณาทั้งในแง่ของพยัญชนะและสระในภาพรวมจะเห็นได้ว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีระบบพยัญชนะและสระใกล้เคียงกับภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มากกว่าภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)

ในแง่ของวรรณยุกต์ ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นที่ว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีระบบวรรณยุกต์เหมือนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ตารางที่ 315 ต่อไปนี้แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) และในที่นี้ได้นำหน่วยเสียงของวรรณยุกต์ในภาษาจีนที่พูดในถิ่นอื่น ๆ ตามที่เคยมีผู้ศึกษาไว้มาแสดงไว้ด้วย ตารางที่ 315 เปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน

คำเมือง (ท่าคำสอง)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน				
		หนองม่วง	(Egerød, 1959)	บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	กลางเมือง (Petsuk, 1978)
สัทลักษณะของวรรณยุกต์						
ว.1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ปรากฏในช่อง A12	ว.1 เสียงกลาง- ขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง A123 และ DS123	ว.1 เสียงต่ำ-ขึ้น /23/ ปรากฏในช่อง A12	ว.1 เสียงสูง-ขึ้น / ˥ / ปรากฏในคำ ในช่อง A12	ว.1 เสียงขึ้น /35/ ปรากฏในคำ ในช่อง A12	ว.1 เสียงขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง A12	ว.1 เสียงต่ำ ขึ้น [15] ปรากฏในช่อง A12
ว.2 เสียงกลาง- ขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง A34 และ	ว.2 เสียงกลาง- ตก /31/ ปรากฏในช่อง A4	ว.2 เสียงกลาง- ขึ้น /35/ ปรากฏในช่อง A34 และ	ว.2 เสียงสูงระดับ / ˥˥ / ปรากฏใน ช่อง A34	ว.2 เสียงสูงระดับ /44/ ปรากฏในช่อง A34 และ	ว.2 เสียงสูงระดับ /44/ ปรากฏในช่อง A34 และ	ว.2 เสียงต่ำ กลาง ขึ้นเล็กน้อย หรือ สูง กลาง ขึ้นเล็กน้อย

คำเมือง (ท่าคำสอง)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน				
		หนองม่วง	(Egerød, 1959)	บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	กลางเมือง (Petsuk, 1978)
DS123		DS123	และ DS123	DS123	DS123	[23/45] ปรากฏในช่อง A34 และ DS123
ว.3 เสียงต่ำระดับ /22/ ปรากฏในช่อง B123 และ DL123	ว.3 เสียงต่ำ-ขึ้น /24/ ปรากฏในช่อง B123 และ DL123	ว.3 เสียงต่ำระดับ /22/ ปรากฏ ในช่อง B123 และ DL123	ว.3 เสียงต่ำ มี เสียงขึ้น เล็กน้อย / ~ / ปรากฏในช่อง B123 และ DL123	ว.3 เสียงต่ำ-ขึ้น /12/ ปรากฏในช่อง B123 และ DL123	ว.3 เสียงต่ำ-ขึ้น /12/ ปรากฏในช่อง B123 และ DL123	ว.3 เสียงต่ำ กลาง ตก [21] ปรากฏในช่อง B1234 และ DL1234
ว.4 เสียงกลาง- ตก /31/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4	ว.4 เสียงกลาง ระดับ /33/ ปรากฏในช่อง B4 DL4 และ DS4	ว.4 เสียงกลาง- ตก /31/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4	ว.4 เสียงต่ำ-ตก / ~ / ปรากฏในช่อง B4 และ DL4	ว.4 เสียงต่ำระดับ /22/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4	ว.4 เสียงต่ำระดับ /22/ ปรากฏในช่อง B4 และ DL4	
ว.5 เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่ เส้นเสียงใน ตอนท้าย) /44 [?] / หรือ /44/ ปรากฏ ในช่อง C123 และ DS4	ว.5 เสียงต่ำ-ตก- ขึ้น มีเสียงกัก ที่เส้นเสียงใน ตอนท้าย /213 [?] / ปรากฏในช่อง C123	ว.5 เสียงสูงระดับ (มีเสียงกักที่ เส้นเสียงใน ตอนท้าย) /44 [?] / หรือ /44/ ปรากฏ ในช่อง C123 และ DS4	ว.5 เสียงกลาง มี เสียงตก เล็กน้อย / ~ / ¹⁸² ปรากฏในช่อง C123	ว.5 เสียงกลาง ระดับ มีเสียง กักที่เส้นเสียง ในตอนท้าย /33 [?] / ปรากฏในช่อง C123	ว.5 เสียงกลาง ระดับ มีเสียง กักที่เส้นเสียง ในตอนท้าย /33 [?] / ปรากฏในช่อง C123	ว.4 เสียงต่ำ ตก เล็กน้อย มี เสียงกักที่เส้น เสียง [32 [?]] ปรากฏในช่อง C123
ว.6 เสียงสูง-ตก	ว.6 เสียงต่ำระดับ	ว.6 เสียงสูง-ตก	ว.6 เสียงสูง-ตก	ว.6 เสียงสูง- ตก มีเสียงกัก	ว.6 เสียงสูง- ตก มีเสียงกัก	ว.5 เสียงสูง ตก

¹⁸² เอการิอด (Egerød, 1959) อธิบายไว้ว่า วรรณยุกต์ที่ 5 ในภาษาจีน เมื่อปรากฏเดี่ยว ๆ และเมื่อปรากฏโดยไม่มีวรรณยุกต์อื่นตามหลัง จะตามด้วยเสียงกักที่เส้นเสียง (glottal stop) ในตอนท้าย

คำเมือง (ท่าคำสอง)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน				
		หนองม่วง	(Egerød, 1959)	บ้านเวียง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	กลางเมือง (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)	กลางเมือง (Petsuk, 1978)
มีเสียงกักที่ เส้นเสียงใน ตอนท้าย /41 [?] / ปรากฏในช่อง C4	มีเสียงกักที่ เส้นเสียงใน ตอนท้าย /22 [?] / ปรากฏในช่อง C4	มีเสียงกักที่ เส้นเสียงใน ตอนท้าย /41 [?] / ปรากฏในช่อง C4	/ ^ / ปรากฏในช่อง C4 และ DS4	ที่เส้นเสียงใน ตอนท้าย /51 [?] / ปรากฏในช่อง C4 และ DS4	ที่เส้นเสียงใน ตอนท้าย /51 [?] / ปรากฏในช่อง C4 และ DS4	(บางครั้งมี เสียงกักที่เส้น เสียงใน ตอนท้าย) [51/51 [?]] ปรากฏในช่อง C4 และ DS4
รูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์						
แนวตั้ง: A12-34 B123-4 C123-4 DL123-4 DS123-4	แนวตั้ง: A123-4 B123-4 C123-4 DL123-4 DS123-4	แนวตั้ง: A12-34 B123-4 C123-4 DL123-4 DS123-4	แนวตั้ง: A12-34 B123-4 C123-4 DL123-4 DS123-4	แนวตั้ง: A12-34 B123-4 C123-4 DL123-4 DS123-4	แนวตั้ง: A12-34 B123-4 C123-4 DL123-4 DS123-4	แนวตั้ง: A12-34 B1234 C123-4 DL1234 DS123-4
แนวนอน: B123= DL123, B4=DL4, A34= DS123, C123=DS4	แนวนอน: B123= DL123, B4=DL4= DS4, A123=DS1 23	แนวนอน: B123= DL123, B4=DL4, A34= DS123, C123=DS4	แนวนอน: B123= DL123, B4=DL4, A34= DS123, C4=DS4	แนวนอน: B123= DL123, B4=DL4, A34= DS123, C4=DS4	แนวนอน: B123= DL123, B4=DL4, A34= DS123, C4=DS4	แนวนอน: B1234= DL1234, B4=DL4, A34= DS123, C4=DS4

จากตารางที่ 315 จะเห็นได้ว่าภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีระบบวรรณยุกต์เหมือนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ทุกประการ ทั้งในแง่ของจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่มี 6 หน่วยเสียง และในแง่ของสัทลักษณะของวรรณยุกต์แต่ละหน่วยเสียง รวมทั้งลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ โดยเฉพาะการแยกเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ A แบบ 12-34 อันเป็นลักษณะเด่นของภาษาคำเมืองซึ่งแตกต่างจากภาษาลื้อที่มีการแยกเสียงแบบ A123-4

เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้จะเห็นว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงในแนวตั้งเหมือนภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น ภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ที่มีการรวมเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ B และ DL แบบ B1234 และ DL1234 ตามลำดับ แตกต่างจากภาษาจีน

(หมู่บ้านหนองม่วง) และภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ เช่น ภาษาจีนที่ศึกษาในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) ภาษาจีนกลางเมือง และภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งล้วนแต่มีการแยกเสียงของวรรณยุกต์ในคอลัมน์ B และ DL แบบ B123-4 และ DL123-4

ในแง่ของสัทลักษณะของวรรณยุกต์ ตารางที่ 315 แสดงให้เห็นว่า วรรณยุกต์ส่วนใหญ่ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีสัทลักษณะคล้ายคลึงกับวรรณยุกต์ในภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ โดยอาจมีการแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ดังนี้

วรรณยุกต์ที่ 1 เป็นวรรณยุกต์เสียงขึ้น โดยในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /23/ คล้ายภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ที่มีวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงต่ำ ขึ้น [15] ส่วนภาษาจีนในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) นั้นมีวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงสูง-ขึ้น / ~ / ในขณะที่ภาษาจีนกลางเมือง และภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) มีวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/

วรรณยุกต์ที่ 2 ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) เป็นเสียงกลาง-ขึ้น /35/ คล้ายภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ที่เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น หรือสูง-ขึ้น [23/45] แตกต่างจากภาษาจีนในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) ที่เป็นเสียงสูงระดับ / ' / และภาษาจีนกลางเมือง และภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ซึ่งเป็นเสียงสูงระดับ /44/ เช่นเดียวกัน

วรรณยุกต์ที่ 3 ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) เป็นเสียงต่ำระดับ /22/ ส่วนภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) เป็นเสียงต่ำ กลาง ตก [21] ภาษาจีนในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) เสียงต่ำ มีเสียงขึ้นเล็กน้อย / ~ / คล้ายภาษาจีนกลางเมือง และภาษาจีนบ้านเวียงในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น /12/

วรรณยุกต์ที่ 4 ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) เป็นเสียงกลาง-ตก /31/ แตกต่างจากภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ที่เป็นเสียงต่ำ กลาง ตก [21] และราศี เพชรสุข วิเคราะห์ให้เป็นวรรณยุกต์ที่ 3 ส่วนภาษาจีนในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) นั้นมีวรรณยุกต์ที่ 4 เป็นเสียงต่ำ-ตก / ^ / ในขณะที่ภาษาจีนกลางเมือง และภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) เป็นเสียงต่ำระดับ /22/

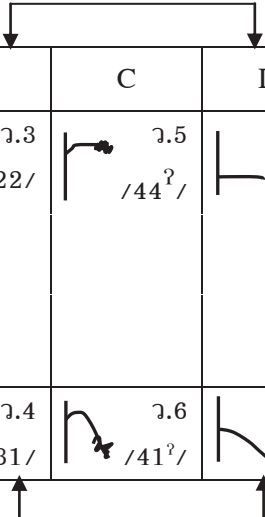
วรรณยุกต์ที่ 5 ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) เป็นเสียงสูงระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /44'/ คล้ายภาษาจีนในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) ที่มีวรรณยุกต์ที่ 5 เป็นเสียงกลาง มีเสียงตกเล็กน้อย / ~ / และคล้ายภาษาจีนกลางเมือง และภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่มีวรรณยุกต์ที่ 5 เป็นเสียงกลางระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /33'/ และแตกต่างจากภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ที่มีวรรณยุกต์ดังกล่าวเป็นเสียงต่ำ ตกเล็กน้อย มีเสียงกักที่เส้นเสียง [32']

วรรณยุกต์ที่ 6 ในภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) เป็นเสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /41'/ คล้ายภาษาจีนในงานอื่น ๆ ได้แก่ ภาษาจีนในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) ที่มีวรรณยุกต์ที่ 6 เป็นเสียงสูง-ตก / ^ / ภาษาจีนกลางเมือง และภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของ

เก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ที่มีวรรณยุกต์ที่ 6 เป็นเสียงเสียงสูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย /51[?]/ และภาษาจีนกลางเมืองในงานของราศี เพชรสุข (Petsuk, 1978) ที่มีวรรณยุกต์ดังกล่าวเป็นเสียงสูง ตก (บางครั้งมีเสียงกักที่เส้นเสียงในตอนท้าย) [51/51[?]]

เมื่อพิจารณาในภาพรวม จะเห็นว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีสัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ 2 และวรรณยุกต์ที่ 4 แตกต่างจากภาษาจีนที่ศึกษาในงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา โดยเฉพาะวรรณยุกต์ที่ 2 ที่แตกต่างจากภาษาจีนในงานของเอการ็อด (Egerød, 1959) และภาษาจีนกลางเมือง และภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) และวรรณยุกต์ที่ 4 ที่แตกต่างจากภาษาจีนกลางเมือง และภาษาจีนบ้านเวียงที่ศึกษาในงานของเก็ดนีย์ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996)

ภาพที่ 191-197 ต่อไปนี้แสดงระบบวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) รวมทั้งระบบวรรณยุกต์ในภาษาจีนที่พูดในถิ่นอื่น ๆ ตามที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ซึ่งนำเสนอไว้ในบทที่ 2 หัวข้อ 2.5.3.2 ข และได้นำมาเสนอไว้ในที่นี้อีกให้เห็นภาพการเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) และภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) รวมทั้งภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /23/	ว.3 /22/	ว.5 /44 [?] /	ว.3 /22/	ว.2 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /35/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /31/	ว.6 /41 [?] /	ว.4 /31/	ว.5 /44/

ภาพที่ 191 ระบบวรรณยุกต์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /23/	ว.3 /22/	ว.5 /44 ² /	ว.3 /22/	ว.2 /35/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /35/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /31/	ว.6 /41 ² /	ว.4 /31/	ว.5 /44/

ภาพที่ 192 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 สูง-ขึ้น /˥˥/	ว.3 ต่ำ-ขึ้น /˥˥/	ว.5 กลาง- ตก /˥˥/	ว.3 ต่ำ-ขึ้น /˥˥/	ว.2 สูงระดับ /˥˥/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 สูงระดับ /˥˥/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 ต่ำ-ตก /˥˥/	ว.6 สูง-ตก /˥˥/	ว.4 ต่ำ-ตก /˥˥/	ว.6 สูง-ตก /˥˥/

ภาพที่ 193 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีน (ดัดแปลงจาก Egerød, 1959: 127)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /35/	ว.3 /12/	ว.5 /33 ² /	ว.3 /12/	ว.2 /44/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่น ลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /44/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /22/	ว.6 /51 ² /	ว.4 /22/	ว.6 /51/

ภาพที่ 194 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 978)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 /35/	ว.3 /12/	ว.5 /33 ² /	ว.3 /12/	ว.2 /44/
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)	ว.2 /44/				
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)		ว.4 /22/	ว.6 /51 ² /	ว.4 /22/	ว.6 /51/

ภาพที่ 195 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีนบ้านเวียง (ดัดแปลงจาก Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994: 1022)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว.1 [15]	ว.3 [21]	ว.4 [32 ²]	ว.3 [21]	ว.2 [45]
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว.2 [23]		ว.5 [51 ¹]		ว.5 [51]

ภาพที่ 196 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีนกลางเมือง (ดัดแปลงจาก Petsuk, 1978)

	A	B	C	DL	DS
พยัญชนะต้นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง (Voiceless friction sounds)	ว. 1	ว.3	ว.5		
พยัญชนะต้นเสียงกัก ไม่ก้อง-ไม่พ่นลม (Voiceless unaspirated stops)					
พยัญชนะต้นเสียงกักที่เส้นเสียง (Glottal sounds)					
พยัญชนะต้นเสียงก้อง (Voiced sounds)	ว. 2	ว.4	ว.6	ว.5	

ภาพที่ 197 ระบบวรรณยุกต์ภาษาจีน จังหวัดเชียงใหม่ (ดัดแปลงจาก Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000: 281)¹⁸³

¹⁸³ ในงานของปราณี กุลละวณิชย์ และธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (Kullavanijaya and L-Thongkum, 2000) ไม่ได้แสดงสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงและไม่ได้ศึกษาวรรณยุกต์ใน DL123 และคอลัมน์ DS ทั้งหมดในภาพที่ 197 จึงแรเงาส่วนดังกล่าวด้วยสีเทา

จากการเปรียบเทียบลักษณะทางเสียงระหว่างภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาคำเมือง และภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และตั้งข้อสังเกตได้ว่า ภาษาจีนมีระบบเสียงทั้งระบบพยัญชนะและระบบสระเหมือนภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) และมีระบบวรรณยุกต์เหมือนภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) แต่ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มีลักษณะทางเสียงบางประการ ทั้งในแง่ของพยัญชนะสระ และวรรณยุกต์บางหน่วยเสียงแตกต่างจากภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า ภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) เป็นภาษาไทถิ่นที่มีลักษณะทางเสียงที่เกิดจากการผสมผสานของภาษา (language mixture) ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การผสมผสานของลักษณะทางเสียงในภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ ประเด็นเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษาและทำให้เกิดลักษณะของการผสมผสานกันของภาษาเป็นประเด็นที่น่าสนใจและน่ามีการศึกษาวิจัยต่อไป

9.2.5 การสูญของคำศัพท์

จากผลการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวและพบว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาไม่ค่อยใช้แล้ว คำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (อายุ 35-50 ปี) และรุ่นอายุที่ 3 (อายุ 15-25 ปี) แทบไม่ค่อยใช้ หรือไม่เคยใช้เลย นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ใช้แต่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ยืนยันว่าไม่เคยได้ยิน หรือเคยได้ยินแต่ไม่รู้จักความหมายว่าหมายถึงอะไร ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำศัพท์กลุ่มดังกล่าวอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคต

เมื่อพิจารณาในภาพรวม งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่า คำศัพท์ที่อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามี 5 ลักษณะ ได้แก่ (1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน (2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก (3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน (4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว และ (5) คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษา

การปรากฏของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาแต่ละลักษณะปรากฏเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะที่ 3, 5, 2 และ 4 ตามลำดับ คำศัพท์ที่มีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะสูญไปจากภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน และคำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมานี้ในแง่ที่ว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งในภาษาที่เกิดการสูญไปจากภาษา ตัวอย่างเช่น

อุทัยวรรณ ดันหยง (2526) ซึ่งศึกษาการใช้คำของผู้พูดต่างรุ่นอายุ โดยเปรียบเทียบการใช้คำของคนสามระดับอายุและพบคำศัพท์ที่เลิกใช้ในแต่ละกลุ่มอายุจำนวนหนึ่ง กล่าวคือ จากคำศัพท์

จำนวน 500 คำ งานวิจัยดังกล่าวพบคำศัพท์ที่กำลังจะเลิกใช้รวม 8 คำ ในงานวิจัยดังกล่าวจำแนกคำศัพท์ที่เลิกใช้ตามความแตกต่างของการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาพวน ได้แก่ (1) คำศัพท์ที่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 จะเลิกใช้ แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ยังคงเข้าใจความหมายและใช้บ้างในบางโอกาส ได้แก่ คำว่า /naap²² thaj³³⁴/ (หนาบเทย) “อาหารชนิดหนึ่งทำจากถั่วแระ” /sian³³⁴/ (เซียง) “คำเรียกผู้ที่สึกจากเงร” และคำว่า /ŋan³³⁴ huuan³³⁴ dii³³⁴/ (จันเหือนดี) “การอ่านหนังสือผูกในงานศพ” (2) คำศัพท์ที่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 ยังพอเข้าใจความหมายและใช้บ้างในบางโอกาสในหมู่ผู้พูดที่มีระดับอายุใกล้เคียงกัน ได้แก่ คำว่า /muu⁴⁵ tuu³³⁴/ (มื่อตึง) “วันต่อจากวันมะเรื่อง” /phuun⁴⁵/ (พื้น) “ความเป็นมา” /suu³³⁴/ (ซู) “หนุ่มสาวที่ได้เสียกันก่อนแต่งงาน” /khun⁴³ phii²³/ (ขึ้นผี) “เสียผี” และคำว่า /kam³³⁴/ (ก่า) “ก่า (นับถือ)” และ (3) ผู้บอกภาษาทั้งสามกลุ่มเลิกใช้คำศัพท์บางคำไปแล้ว แต่เป็นคำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ในภาษิต ฝนา หรือวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องสุริวงศ์-การะเกด รวมทั้งคำศัพท์ที่บิดาของผู้บอกภาษาคนหนึ่งในงานวิจัยดังกล่าวได้รวบรวมไว้ ทำให้เห็นการเลิกใช้คำศัพท์บางคำในภาษาพวนมากขึ้น ได้แก่ คำว่า “หน้าต่าง” คำศัพท์ที่เลิกใช้ คือคำว่า /pooŋ²² ?iam⁴⁵/ คำที่ใช้ในปัจจุบัน คือ คำว่า /naa⁴³ taan²²/ คำว่า “ก้านัน” คำศัพท์ที่เลิกใช้ คือคำว่า /k^waan⁴⁵/ คำที่ใช้ในปัจจุบัน คือ คำว่า /kam³³⁴ nan³³⁴/ และคำว่า “ปลาฉลาม” คำศัพท์ที่เลิกใช้ คือคำว่า /pa³³⁴ wou³³⁴/ คำที่ใช้ในปัจจุบัน คือ คำว่า /so³³⁴ leet²²/ และ /so³³⁴ laat²²/

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของวนิดา สารพร (2531) ที่ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำในภาษาไทยยวนที่พูดในตำบลดอนแร่ และตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และพบว่า ศัพท์ภาษาไทยยวนที่ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุเลิกใช้มีร้อยละ 24 สอดคล้องกับผลการวิจัยของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำในภาษาไทยโซ่ง (ลาวโซ่ง) ของคน 3 ระดับอายุและพบศัพท์ที่กำลังจะหายไปหรือไม่ปรากฏในการใช้ของผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ/หรือ 3 จำนวน 3 คำ จำแนกตามความแตกต่างของการใช้คำของคนสามระดับอายุ ได้แก่ (1) ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ไม่ปรากฏการใช้ แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 และ 2 ยังคงใช้และเข้าใจความหมายอยู่บ้าง จำนวน 1 คำ คือ คำว่า /sian³⁴³/ “คำที่ใช้เรียกผู้ที่สึกจากเงร” และ (2) ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ไม่ปรากฏการใช้ แต่ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 ยังคงใช้อยู่ จำนวน 2 คำ คือ คำว่า /mi:³² mo:n⁴⁴/ “วันต่อจากมะเรื่องนี้ 2 วัน” และคำว่า /mi:³² sin³¹³/ “วันก่อนวานขึ้น 2 วัน”

นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน และวิเคราะห์การแปรลักษณะทางเสียงและความหมายของคำในภาษาลาวและพบว่า มีศัพท์เดิมหลายคำที่สูญไปจากชุมชนภาษาลาว และในงานวิจัยดังกล่าวได้คาดว่าการแปรความหมายแคบเข้าเป็นสาเหตุหนึ่งของการสูญศัพท์เดิมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ในงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมามีงานวิจัยที่กล่าวสรุปไว้ว่า การใช้คำยืมจากภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยกรุงเทพฯ มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้คำและความหมายในภาษาเป็นอย่างมากและส่งผลให้คำศัพท์เดิมบางคำเกิดการสูญไปจากภาษา ข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยในงานวิจัยนี้ที่พบว่า มีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่เกิดการสูญไปจากภาษาไทยถิ่นในอนาคต เนื่องจากผู้พูดภาษาไทยถิ่น

แต่ละภาษา โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทนคำศัพท์เดิม นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้พูดภาษาลื้อ ภาษาจีน ภาษาพวน และภาษาลาวซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 มีการยืมคำจากภาษาคำเมืองมาใช้ร่วมกับคำศัพท์เดิมในภาษาของตน ทำให้เห็นแนวโน้มของการสูญของคำศัพท์ที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาดังกล่าวในอนาคต

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ที่นอกเหนือจากงานวิจัยนี้ แต่เป็นคำศัพท์ วลี และประโยคที่ได้รับการบันทึกไว้ในเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมู่บ้านไทพวน บ้านฝายมูล ของสภาวัฒนธรรมบ้านฝายมูล และองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา (2551) ว่าเป็นคำศัพท์ วลี หรือประโยคที่สูญไปแล้ว ได้แก่ คำว่า จิกเก็ง (พระจันทร์) ตาเงิน (พระอาทิตย์) พันซ์ซ่าน (ไต้ถุนบ้านบริเวณน้ำล้างถ้วยชามไหลลง) ตาล่าง (บริเวณลานบ้าน) ห้องส้วม (ห้องนอน) ป้องเอี่ยม (หน้าต่าง) เขะควาย (ที่ผูกควาย) เขะข้าว (ฉางข้าว) สะฮ้าง (เข็มขัด) ไช้ (กางเกง) บ่วง (ช้อน) ชิ่นสั้ม (แขนง) ชิ่นหลาย (โง่) สะเล่ (ตุ้มตุ้ม) จุ่นจี๊ (แมงจืดอบ) แมงฮุ้น (แมลงวัน) ม่าผีลา (ทับทิม) ม่าน้ำแก้ว (ผักทอง) ม่าน้ำเบ็ด (ลูกน้ำเต้า) ม่าโต้น (ผักขาว) ม่าฆ่าซุงซิงหลาย (ไม่ต้องมารังแกมาก) ณะฮู้เอี้ยยั้น (อย่าทำอย่างนั้น) หัวเลียด (ห้องแรกของบ้านลาวพวนโบราณตรงหัวบันไดไม่มีฝาปิด) ผ่าหัว (ผ่าขาม้า) ตู๊ (นมผู้หญิง) เทื่อหนึ่ง (ครึ่งหนึ่ง) หมอนผา (หมอนอิงรูปสามเหลี่ยม) เง้อ (มองนาน ๆ) หลุแพ้อ (ลูกสะไภ้) ซอง (เตียงนอน) ซุด (มุ้ง) ปาค้อ (ปลาช่อน) เล็กใน (เหล็กแหลมเจาะรู) เล็กฮ้อย (ไม้เสียบพริก) โบ้ (คำอุทานในทำนองห้ามปราม) ซุนซู้ (คนเกรงไม่ฟังเสียงใคร) ซุดแกง (ชดน้ำแกง) กะเลิบ (กระเป๋) และคำว่า เกือบ (รองเท้า) เป็นต้น

การที่มีผู้รวบรวมและกล่าวถึงคำศัพท์ในภาษาที่สูญหายไปแล้วจากภาษาและมีการชักชวนให้คนพวนในหมู่บ้านฝายมูลนำคำศัพท์เหล่านี้มาพูดสืบทอดไปนั้นสะท้อนให้เห็นความตระหนักของผู้พูดภาษาพวนในหมู่บ้านฝายมูลที่ควรมีการอนุรักษ์ภาษาพวนไว้

เนื่องจากคำศัพท์ที่กำลังเกิดการสูญหายไปจากภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา รวมทั้งตัวอย่างจากภาษาพวนในช่วงต้นส่วนใหญ่เป็นคำที่สะท้อนให้เห็นวัตถุสิ่งของ เครื่องใช้ที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ดังนั้นประเด็นที่น่าสนใจและน่ามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภาษาไทยถิ่น ได้แก่ การเก็บรวบรวมคำศัพท์เก่าในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาในรูปแบบของพจนานุกรมหรือแบบเรียน และสนับสนุนให้ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และได้รับการปลูกฝังที่จะอนุรักษ์ภาษาของตนให้คงอยู่สืบไป

9.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาในงานวิจัยนี้พบว่า มีประเด็นปัญหาบางประการที่น่าสนใจและน่ามีการศึกษาวิจัยต่อไปเพื่อให้คำอธิบายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ประเด็นต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

9.3.1 การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ และในภาษาที่อยู่ในตระกูลภาษาอื่น ๆ: งานวิจัยนี้ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงใน

ภาษาไทถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน โดยเลือกจุดเก็บข้อมูลภาษาละ 1 จุดเท่านั้น ประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยต่อไปคือ การศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่น 5 ภาษาดังกล่าวหรืออาจรวมภาษาไทถิ่น หรือภาษาในตระกูลอื่น ๆ ที่พูดในบริเวณอื่น ๆ ที่มีการสัมผัสภาษา เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่า การแปรและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาษาต่าง ๆ มีรูปแบบและทิศทางเหมือนหรือแตกต่างจากผลการวิจัยนี้หรือไม่ อย่างไร

9.3.2 การสูญของคำศัพท์: ผลการวิจัยนี้เป็นหลักฐานอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาชิน ภาษาพวน และภาษาลาว โดยแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงประการหนึ่งที่ภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษามีร่วมกัน คือ การสูญของคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่อาจเกิดขึ้นในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ในอนาคต ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยต่อไปคือ การศึกษาวิจัยการแปรและการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษาดังกล่าว หรือภาษาไทถิ่นภาษาอื่น ๆ ที่พูดในบริเวณอื่น ๆ ของประเทศไทยหรือในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว จีน และเมียนมาร์ โดยอาจเก็บข้อมูลคำศัพท์ด้วยรายการคำที่มีจำนวนคำมากขึ้น แล้วเปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ของภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ดังกล่าวกับผลการวิจัยนี้ เพื่อดูว่า ในภาษาไทถิ่นต่าง ๆ มีรูปแบบการแปรทางศัพท์และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในทิศทางเดียวกันหรือไม่ รวมทั้งมีคำศัพท์กลุ่มใดบ้างที่อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นต่าง ๆ ในอนาคต

9.3.3 การเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน: ปัจจัยภายในภาษาที่สำคัญประการหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา คือ ความสะดวกในการออกเสียง (ease articulation) หรือการออกเสียงให้ง่ายขึ้น (simplification) หรือให้มีความซับซ้อนน้อยลง ในผลการวิจัยครั้งนี้ได้สันนิษฐานว่า ในภาษาไทถิ่นบางภาษาอาจมีการเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน โดยเฉพาะการออกเสียงให้ง่ายขึ้นหรือมีความซับซ้อนน้อยลง ตัวอย่างเช่น การที่ผู้พูดภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ออกเสียงพยัญชนะต้นเสียงควบกล้ำโดยมีเสียงแปรเป็นพยัญชนะต้นเสียงเดี่ยว หรือการที่ผู้พูดภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก-ขึ้นเป็นเสียงกลาง-ขึ้น และออกเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น-ตกเป็นวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น รวมทั้งการที่ผู้พูดภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) รุ่นอายุที่ 3 ออกเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้นเป็นเสียงต่ำ-ตกหรือต่ำระดับ ทั้งการแปรของพยัญชนะควบกล้ำและการแปรของวรรณยุกต์ดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่อาจเกิดขึ้นในภาษาคำเมือง ภาษาลาว และภาษาพวนได้ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยต่อไปเพื่อยืนยันว่า ในอนาคต ภาษาไทถิ่นเหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจริงหรือไม่ และเป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในตามที่สันนิษฐานไว้ในงานวิจัยนี้หรือไม่ อย่างไร

9.3.4 การเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก: การเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสัมผัสภาษา (language contact) ซึ่งมีผลทำให้เกิดการผสมกันของภาษา (language mixture) เช่น กรณีของภาษาชิน (หมู่บ้านหนองม่วง) ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นภาษาที่มีลักษณะทางภาษาผสมผสานกันระหว่างภาษาคำเมืองและภาษาลื้อนับเป็นประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยต่อไปเพื่อให้ได้คำตอบและคำอธิบายที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า

แต่ที่จริงแล้วภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง) เป็นภาษาที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างภาษาคำเมืองและภาษาลื้อ หรืออาจเป็นภาษา “ลูกผสม” (hybrid language) หรือลักษณะทางภาษาของภาษาจีนเป็นลักษณะที่ปรากฏมาแต่เดิมอยู่แล้ว โดยงานวิจัยในอนาคตอาจศึกษาเปรียบเทียบทั้งทางศัพท์และเสียง (พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์) ของภาษาจีนที่พูดในจังหวัดน่าน เปรียบเทียบกับภาษาจีนที่พูดในบริเวณอื่น ๆ หรือในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศเมียนมาร์ เป็นต้น นอกจากนี้การศึกษาวเคราะห์ลักษณะทางภาษาของภาษาไทยถิ่นภาษาอื่น ๆ หรือภาษาตระกูลอื่น ที่อาจมีลักษณะทางภาษาที่เกิดจากการผสมผสานของภาษาหนึ่งกับภาษาอื่น ๆ ยังเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

รายการอ้างอิง

- กรรณิการ์ วัฒนเกษม. 2549. ภาษาไทยถิ่นเหนือ. (พิมพ์ครั้งที่ 2) ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ.
- กันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. 2531. ระบบเสียงภาษาลาวของกลุ่มน้ำท่าจีน. (พิมพ์ครั้งที่ 2) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. 2539. รายงานวิจัยเรื่องวิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวกลุ่มน้ำท่าจีน. (พิมพ์ครั้งที่ 2) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กัลยา ดิงศักดิ์, ม.ร.ว. 2533. การศึกษาเปรียบเทียบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นสุพรรณบุรีในคำเดี่ยวและถ้อยคำต่อเนื่อง. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา ดิงศักดิ์, ม.ร.ว. และคณะ. 2534. ภาษาเมืองเพชร. ใน เพชรบุรี: พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม, หน้า 29-31. ฝ่ายวิจัย สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา พันธุ์คำ. 2520. ลักษณะเฉพาะด้านเสียงของภาษาลาวในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2543. พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โครงการพิพิธภัณฑวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2551. ไทลื้อ อัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จรรยา นวลจันทร์แสง. 2535. วรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นอำเภอเมืองนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริยา สมนึก. 2545. ระบบเสียงภาษาถิ่นย่อนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรยา บุญพันธ์ และคณะ. 2524. พจนานุกรมภาษาไทยกรุงเทพ-ไทยเชียงใหม่. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จารุวรรณ สุขปิติ. 2532. การศึกษาลักษณะของภาษาลาวพวนที่ตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชญานนท์ แสงศรีจันทร์. 2541. การศึกษาวิเคราะห์การใช้คำของคนไทลื้อสามระดับอายุ ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ชลลดา สักวาลทรัพย์. 2534. การศึกษาลักษณะของภาษาลาวพวนที่ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. 2517. วรรณกรรมไทยลื้อ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร.
- ช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ. 2516. หน่วยเสียงภาษาอุบลฯ เชียงใหม่ และสงขลา เทียบกับภาษากรุงเทพฯ. เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 137. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ดอด้วด วิลเลียม คลิฟตัน (ผู้เขียน). 2520. ชนชาติไทย. หลวงนิติเพทย์นิติสรณ์ (ผู้แปล). กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- ดารณี กฤษณะพันธุ์. 2538. แนวการศึกษาวรรณยุกต์จากคำพูดต่อเนื่อง: กรณีศึกษาภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุสิตพร ชำนิโรคนานต์. 2526. ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนัย อารมณสุข. 2521. การศึกษาเปรียบเทียบเสียงของคำในภาษาพวนกับภาษาไทยมาตรฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ธีระพันธ์ ล. ทองคำ และคณะ. 2550. ศัพท์านุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน. (Dictionary of the 15 languages spoken in Nan Province) รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นิภา อัมพรพรวดี. 2529. ลักษณะของภาษาไทยลื้อ ที่ตำบลปากคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บังอร ปิยะพันธุ์. 2541. ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์ (The Lao in Early Bangkok). กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. 2547. 30 ชาติในเชียงราย. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม. (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2493)
- _____. 2547. ไทยสิบสองปันนา เล่ม ๑. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม. (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2497)
- _____. 2547. ไทยสิบสองปันนา เล่ม ๒. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม. (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2498)
- ประสาธน์ ชัยมิ่ง. 2551. “ประวัติศาสตร์ลาวพวน” ใน สภาวัฒนธรรมบ้านฝายมูล และองค์การบริหารส่วนตำบลปากคา. เอกสารแนะนำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมู่บ้านไทพวนบ้านฝายมูล. หน้า 11-17. (สำเนา)

- ปราณี กุลละวณิชย์. 2527. ภาษาไทเปรียบเทียบ. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ. 2527. ศัพท์ไท 6 ภาษา. ศูนย์ภาษาและวรรณคดีไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พิณทอง. 2532. สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ (Isan-Thai-English Dictionary). อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- ปณชนิตย์ บัณฑิตกุล. 2536. วรรณยุกต์ในคำพยางค์เดียวและคำสองพยางค์ในภาษาไทยถิ่นกลาง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. 2546. การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญพร ตันวัฒนานันท์. 2525. การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้นกักสลิลในภาษาถิ่นเชียงใหม่ กับตัวแปรทางสังคมบางประการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธชาติ ธัญชยานนท์. 2536. การเกิดความต่างด้านความสั้นยาวของสระกลางและสระต่ำในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โพธิ์ แคมลำเจียก. 2537. ตำรานานไทยพน. กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์ พรินติ้ง.
- มะหาลิลา วีระวงส์. 2549. วจนานุกรม พาสาลาว. (ฉบับปรับปรุงใหม่). นครหลวงเวียงจันทน์: จำปาการพิมพ์. (เป็นภาษาลาว, พิมพ์ครั้งแรก 2503)
- มีวรรณ สิริวัฒน์ และคณะ. 2525. พจนานุกรมภาษาไทยเปรียบเทียบ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ไทยลื้อไทยดำ. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รังสิตา สุวรรณมุสิก. 2547. การแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในผู้พูดสามระดับอายุ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- รัชณี เสนีย์ศรีสันต์. 2526. การศึกษาเปรียบเทียบเสียงและระบบเสียงในภาษาลาวพน มาบปลาเค้าของผู้พูดที่มีอายุต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรวิทย์ เลียงถนอม. 2532. พจนานุกรมภาษาไทยพน. มุลนิธิไทยพน. (ม.ป.ท.)

- วนิดา สารพร. 2531. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยวน
ตำบลดอนแร่และตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลลักษณ์ เดชะ. 2530. ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทย 6 ภาษาที่พูดในอำเภอท่าตะโก
จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. 2526. ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- วีระพงศ์ มีสถาน. 2543. พจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary). สถาบันวิจัยภาษาและ
วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรินยา จิตบรรจง และดุษฎี กองสมบัติ. 2551. การเปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์ภาษาญ้อของ
ชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. ภาควิชา
ภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. 2538. ลาวในเมืองไทย. ใน การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท, หน้า 150-169.
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิวพร ฮาชันนารี. 2543. การศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง : ศึกษาเปรียบเทียบกับ
ภาษาลาวครั้ง ลุ่มน้ำท่าจีน และภาษาลาวด่านซ้าย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขา
จารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. 2539.
พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. 2550. พจนานุกรมภาษาล้านนา.
เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สภาวัฒนธรรมบ้านฝายมูล และองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา. 2551. เอกสารแนะนำการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมู่บ้านไทพวน บ้านฝายมูล. (สำเนา)
- สายัณ สวมทอง. 2544. คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นของคนสามระดับอายุ ในตำบลควนธานี อำเภอ
กันตัง จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัย
ทักษิณ.
- เสน่ห์ ขาวขมิน. 2531. ภาษาไทยวนที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสรี เวโรหา. 1975. เสียงวรรณยุกต์ในภาษาลื้อ. ใน Jimmy G. Harris and James R. Chamberlain.
(eds.), *Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney*, pp. 387 – 419.
Bangkok: Central Institute of English Language Office of State Universities.

- สุริยา รัตนกุล, คุณหญิง. 2548. นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์: ภาษาตระกูลไท. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ. 2539. รายงานการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การใช้คำ และการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน (An Analysis of Lexical Use and Variation among Three Generations in Lao Language Communities of Thacin River Basin). (พิมพ์ครั้งที่ 2) นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2532. คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. _____ . 2544. ภาษาศาสตร์สังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. _____ . 2548. ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี บุรณะสิงห์. 2531. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทย โข่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เอมอร เชวน์สน. 2537. การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาลาวในจังหวัดนครปฐมและ ภาษาลาวในแขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. 2547. พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- อุทัยวรรณ ตันหยง. 2526. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาลาว พวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Baetens, Beardsmore, Hugo. 1982. **Bilingualism: Basic Principles**. Great Britain: J.W. Arrowsmith.
- Brown, J. Marvin. 1965. **From Ancient Thai to Modern Dialects**. Bangkok: White Lotus Co., LTD.
- _____. 1979. Vowel length in Thai. In L-Thongkum, et al. (eds.), **Studies in Tai and Mon-Khmer Phonetics and Phonology in Honor of Eugénie J.A. Henderson**, pp. 10-25. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Burquest, Donald A. 2001. **Phonological Analysis: A Functional Approach**, 3rd ed. The Summer Institute of Linguistics.

- Chaimano, Kanita. 2009. **Tone Variation of Tai Lue Spoken in Thailand**. Ph.D. Dissertation, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.
- Chamberlain, James R. 1971. **A Workbook in Comparative and Historical Tai Linguistics**. Bangkok: English Language Center of the University Development Commission.
- _____. 1972. Tone borrowing in five Northeastern dialects. In Jimmy G. Harris and R.B. Noss (eds.), **Tai Phonetics and Phonology**, pp. 43–46. Central Institute of English Language.
- _____. 1975. A new look at the history and classification of the Tai languages. In Jimmy G. Harris and James R. Chamberlain (eds.), **Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney**, pp. 49–66. Bangkok: Central Institute of English Language, Office of State University.
- _____. 1996. An overview of Tai–Kadai languages spoken in southern China. **Papers prepared for Thai–Kadai Research Institute of Thammasat University for a workshop**, held July 4, 1996.
- Crowley, Terry. 1992. **An Introduction to Historical Linguistics**. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press.
- Edwards, John. 1994. **Multilingualism**. London and New York: Routledge.
- Egerød, Soren. 1959. Essentials of Khün phonology and script. **Acta Orientalia** 24: 123–146.
- Enfield, N.J. 2007. **A Grammar of Lao**. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Gedney, William. [1964] 1994. Introduction to Klang Muong Khen. In Hudak, Thomas John (ed.). 1994. **William J. Gedney's Southwestern Tai Dialects: Glossaries, Texts, and Translations**. Michigan Papers on South and Southeast Asia 42. Ann Arbor: Center for South and Southeast Asian Studies, The University of Michigan, pp. 977–1020.
- _____. 1972. A checklist for determining tones in Tai dialects. In R.J. Bickner et al. (eds.), **Selected Papers on Comparative Tai Studies**. Center for South and Southeast Asian studies, The University of Michigan, pp. 191–206.
- _____. 1989. Speculations on early Tai tones. **Selected Papers in Comparative Tai Studies**, pp. 207–228. Center for South and Southeast Asian Studies, The University of Michigan.
- Hartmann, Jonh F. 1980. A model for the alignment of dialects in Southwestern Tai. **Journal of Siam Society** 68: 72–86.

- Hoffmann, Charlotte. 1991. **An Introduction to Bilingualism**. London and New York: Longman Linguistics Library.
- Hudak, Thomas John. (ed.) 1994. **William J. Gedney's Southwestern Tai Dialects: Glossaries, Texts, and Translations**. Michigan Papers on South and Southeast Asia 42. Ann Arbor: Center for South and Southeast Asian Studies, The University of Michigan.
- _____. 2008. **William J. Gedney's Comparative Tai Source Book**. Oceanic Linguistics Special Publication No. 34. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Jonsson, Nanna L. 1991. **Proto Southwestern Tai**. Ph.D. Dissertation, College of Humanities and Fine Arts, Humanistic Studies Program, The State University of New York at Albany.
- Khanittanan, Wilaiwan. 1973. **The Influence of Siamese on Five Lao Dialects**. Ph.D. Dissertation, University of Michigan.
- Kullavanijaya, Pranee and L-Thongkum, Theraphan. 2000. Linguistic criteria for determining Tai ethnic groups: Case studies on central and south-western Tais. **Proceedings of the International Conference on Tai Studies**.
- L-Thongkum, Theraphan. 1997. Tone change and language contact: A case study of Mien-Yao and Thai. In Arthur S. Abramson (ed.), **Southeast Asian Linguistic Studies in Honour of Vichin Panupong**, pp. 153-160. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Labov, William. 1972. **Sociolinguistics Pattern**. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lamchiagdase, Nanthariya. 1984. **The Phonology of Lue in Lampang Province**. M.A. Thesis, Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University.
- Lehiste, Ilse. 1988. **Lectures on Language Contact**. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press.
- Li, Fang Kuei. 1959. Classification by vocabulary: Tai dialects. **Anthropological Linguistics** 1.2: 15-21.
- _____. 1960. A tentative classification of Tai dialects. In S. Diamond (ed.), **Culture in History: Essays in Honor of Paul Rodin**, pp. 951-959. New York: Columbia University Press.
- _____. 1962. Initials and tonal development in Tai dialects. **Bulletin of the Institute of History and Philology** 34: 31-36.
- _____. 1966. The relationship between tones and initials in Tai. In H.Z. Norman (ed.), **Studies in Comparative Austro-asiatic Linguistics**, pp. 82-88.

- _____. 1977. **A Handbook of Comparative Tai**. USA: The University Press of Hawaii.
- Matisoff, James A. 1983. Linguistic diversity and language contact. In J. McKinnon & W. Bruksasri (eds.), **Highlanders of Thailand**, pp. 56–86. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- _____. 1996. Contact-induced change, genetic relationship, and scales of comparison. **Paper presented at Pan-Asiatic Linguistics Symposium**, Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University, January 8–10, 1996.
- McMahon, April M.S. 1994. **Understanding Language Change**. Cambridge University Press.
- Meyerhoff, Miriam. 2006. **Introducing Sociolinguistics**. London and New York: Routledge.
- Osatananda, Varisa. 1997. **Tone in Vientiane Lao**. Ph.D. Dissertation, The University of Hawaii.
- Owen, Robert Wyn. 2008. **Language Use, Literacy, and Phonological Variation in Khuen**. M.A. Thesis, Faculty of Humanities, Payap University.
- Panthong, Gunyarat. 1979. **An Analysis of Lexical Change among Three Generations in Kam Muang Dialect**. M.A. Thesis, Mahidol University.
- Paulston, Christina Bratt. 1994. **Linguistic Minorities in Multilingual Settings: Implications for Language Policies**. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Petsuk, Rasi. 1978. **General Characteristics of The Khün Language**. M.A. Thesis, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.
- Pittayaporn, Pittayawat. 2008. Proto-Southwestern Tai: A New Reconstruction. Paper presented at the 18th Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistics Society. Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi.
- _____. 2009. **The Phonology of Proto-Tai**. Ph.D. Dissertation, Department of Linguistics, Cornell University.
- Ploykaew, Pornsawan. 1985. **The Phonological of Lue in Chiangrai Province**. M.A. Thesis, Mahidol University.
- Robinson, Edward Raymond. 1994. **Further Classification of Southwestern Tai “P” Group Languages**. M.A. Thesis, Department of Linguistics, Graduate School, Chulalongkorn University.
- Salmons, Joe. 1992. **Accentual Change and Language Contact: Comparative Survey and A Case Study of Early Northern Europe**. California: Stanford University Press.

- Silva-Corvalan, Carmen. 1994. **Language Contact and Change: Spanish in Los Angeles**. Oxford: Clarendon Press.
- Smalley, William A. 1994. **Linguistic Diversity and National Unity: Language Ecology in Thailand**. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Tanprasert, Pornpen. 2003. **A Language Classification of Phuan in Thailand: A Study of the Tone System**. Ph.D. Dissertation, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.
- Thomason, Sarah G. 2001. **Language Contact: An Introduction**. Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Thomason, Sarah G. and Kaufman, Terrence. 1988. **Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics**. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press.
- Tingsabadh, Kalaya, M.R. 1980. **A Phonological Study of the Thai Language of Suphanburi Province**. Ph.D. Dissertation, University of London.
- Trudgill, Peter. 1986. **Dialects in Contact**. Oxford: Basil Blackwell.
- _____. 2000. **Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society**. Harmondsworth: Penguin Books.
- Weinreich, Uriel. 1953. **Languages in Contact: Findings and Problems**. New York: Publications of the Linguistic Circle of New York.
- Williams, Gwyn. 1986. **Linguistic Variation in Tai-Lue**. M.A. Thesis, University of Auckland.
- Winford, Donald. 2003. **An Introduction to Contact Linguistics**. USA: Blackwell Publishing.
- <http://audacity.sourceforge.net/>
- <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดน่าน>
- <http://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอท่าวังผา>
- <http://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอเวียงสา>
- <http://www.hotsia.com/thailandmap/nan1.shtml>
- http://www.nan.go.th/webjo/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=22

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างแบบสอบถามและรายการคำสำหรับเก็บข้อมูล

แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูล

โครงการวิจัยเรื่อง

“การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน”

ภาษา

หมู่บ้าน ตำบล

อำเภอ จังหวัด

วันที่บันทึกข้อมูล เดือน พ.ศ.

ชื่อผู้ให้ข้อมูล

ผู้บันทึกข้อมูล

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง “การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางคำศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดใน จังหวัดน่าน”

ภาษา ☐ คำเมือง/ยวน ☐ ลื้อ ☐ ขีน ☐ พวน ☐ ลาว ☐ อื่น ๆ

ชื่อภาษา หมู่บ้าน

ตำบล อำเภอ จังหวัด น่าน

สถานที่เก็บข้อมูล

วันที่เก็บข้อมูล เดือน ปี

ชื่อ-นามสกุลผู้บอกภาษา เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

อายุ ปี อยู่ในกลุ่มรุ่นอายุ ☐ 60 ปีขึ้นไป ☐ 35-50 ปี ☐ 15-25 ปี

ภูมิลำเนาเกิด: หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

ประวัติการย้ายที่อยู่อาศัย:

1. หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ปี

2. หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ปี

3. หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ปี

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน ปีอาชีพ การศึกษา

ภาษา/ภาษาถิ่นที่สามารถพูดได้: จำนวนภาษาที่สามารถพูดได้ ภาษา

ภาษาที่ 1 ภาษาที่ 2

ภาษาที่ 3 ภาษาที่ 4

ภูมิลำเนาเกิดของบิดา: หมู่บ้าน..... ตำบล อำเภอ จังหวัด

ภาษา/ภาษาถิ่นที่บิดาสามารถพูดได้: จำนวนภาษาที่บิดาสามารถพูดได้ ภาษา

ภาษาที่ 1 ภาษาที่ 2

ภาษาที่ 3 ภาษาที่ 4

ภูมิลำเนาเกิดของมารดา: หมู่บ้าน..... ตำบล อำเภอ จังหวัด

ภาษา/ภาษาถิ่นที่มารดาสามารถพูดได้: จำนวนภาษาที่มารดาสามารถพูดได้ ภาษา

ภาษาที่ 1 ภาษาที่ 2

ภาษาที่ 3 ภาษาที่ 4

ที่อยู่อาศัยปัจจุบันของบิดา-มารดา: หมู่บ้าน..... ตำบล

อำเภอ จังหวัด

คู่สมรส (1): หมู่บ้าน... ตำบล อำเภอ จังหวัด

สถานภาพ: ☐ อยู่ด้วยกัน ☐ หย่าร้าง ☐ ถึงแก่กรรม

ภาษาที่พูดได้: ภาษาที่ 1 ภาษาที่ 2

ภาษาที่ 3 ภาษาที่ 4

คู่สมรส (2): หมู่บ้าน... ตำบล อำเภอ จังหวัด

สถานภาพ: ☐ อยู่ด้วยกัน ☐ หย่าร้าง ☐ ถึงแก่กรรม

ภาษาที่พูดได้: ภาษาที่ 1 ภาษาที่ 2

ภาษาที่ 3 ภาษาที่ 4

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การใช้ภาษา

สถานการณ์การใช้ภาษา: ภาษาที่ใช้พูดติดต่อสื่อสารกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ หรือในสถานที่ต่าง ๆ

		ไทยกลาง	คำเมือง/ ยวน	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว	อื่น ๆ
1.	สมาชิกในครอบครัว							
	▪ คู่สมรส							
	▪ บุตร-ธิดา							
	▪ พี่น้อง							
	▪ ผู้อาวุโส เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ							
2.	ญาติ							
3.	เพื่อน/คนสนิท							
4.	ครู-อาจารย์							
5.	กลุ่มชนรอบข้างที่พูดภาษาอื่น							
6.	คนต่างถิ่น/คนแปลกหน้า							
7.	บุคคลจากหน่วยงานราชการ							
	▪ ครู-อาจารย์							
	▪ แพทย์, พยาบาล							
	▪ กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน							
	▪ เจ้าหน้าที่อบต.							
8.	สถานที่/สถานการณ์ต่าง ๆ							
	▪ โรงเรียน							
	▪ วัด							
	▪ ตลาด							
	▪ ร้านค้า							
	▪ โรงพยาบาล							
	▪ ที่ทำงาน							
	▪ หน่วยงานราชการ เช่น ไปรษณีย์ ที่ทำการอบต. ฯลฯ							
	▪ ที่ประชุมหมู่บ้าน							
	▪ ประกาศจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน							

ข้อมูลเพิ่มเติม (สถานการณ์การใช้ภาษา):

[illegible]

Handwriting practice lines consisting of 28 horizontal dashed lines.

รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน¹

ชุดที่ 1 รายการคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน (250 คำ)

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมื่อน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
1.	ก้น	kon ⁴⁴	kun ²¹³	kun ⁴⁴	kon ⁴¹	kon ³⁵ , daak ⁴⁴ sut ³⁵ , kon ³⁵ sut ³⁵ (ก้น, ดก สุด, ก้นสุด)	
2.	กรอก (น้ำ)	haay ³¹	haay ²⁴	haay ²²	haay ³¹	haay ²¹	
3.	กรอบ	phooy ²²	phooy ²⁴	phooy ²²	phooy ²²	phooy ²¹	
4.	กระชาย	ka-chaay ³⁵	ka-saay ³¹ (hoo ³¹ ~)	ka-saay ³⁵ (hoo ²³ ~)	ka-saay ³⁵	ka-saay ²³	
5.	กระดังงา (พืช)	sa-ban ³⁵ ḡaa ³⁵	sa-ban ³⁵ ḡaa ³¹	sa-ban ³⁵ ḡaa ³⁵	sa-ban ³⁵ ḡaa ³⁵	sa-ban ²³ ḡaa ²³	
6.	กระดาน	peen ⁴⁴	peen ²¹³	peen ⁴⁴	peen ⁴¹	may ³⁵ peen ³⁵	
7.	กระตุม	ma-tom ²²	ba-tom ²⁴	ma-tom ²²	ma-tom ²²	mak ³⁵ tom ²¹	
8.	กระตุก	duuk ²²	duuk ²⁴	duuk ²²	ka-duuŋ ²² , duuŋ ²²	ka-duuk ⁴⁴	
9.	กระเตือก	khoo ³⁵ hoy ²³	khoo ³¹³ hooy ³⁵	khoo ³⁵ hooy ²³	khoo ³⁵ hooy ²³	khoo ²³ hooy ⁴³⁴	
10.	กระได	khan ³⁵ day ³⁵	khan ²¹³ day ³⁵	khan ³⁵ day ³⁵	khan ³³ day ³⁵	khan ⁴⁴ day ²³	
11.	กระต๊อบ	tuup ²²	tuup ²⁴	tuup ²²	tuup ²²	tuup ⁴⁴	
12.	กระท่อน	ma-tuoy ⁴⁴	ma-tuoy ²¹³	ma-tuoy ⁴⁴	ma-tuoy ⁴¹	mak ³⁵ tuoy ³⁵	
13.	กระทืบ	tiip ³¹	tiip ³³	tiip ³¹ , taij ³¹	thiip ³¹	thiip ³⁵	

¹ ข้อมูลคำศัพท์ในรายการคำศัพท์ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ที่คัดเลือกมาบรรจุไว้ในรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในงานวิจัยนี้เป็นข้อมูลดิบสำหรับใช้จัดทำศัพทานุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน (ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และคณะ, 2550) จึงมีระบบการถ่ายถอดเสียง ได้แก่ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์บางส่วนแตกต่างจากงานวิจัยนี้

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำปัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
14.	กระเทียม	hoom ²³ tiem ³⁵	hoom ³⁵ khaaw ³⁵	hoom ³⁵ teem ³⁵	hoom ²³ thiem ³⁵	ka-thiam ²³ , hoom ⁴³⁴ ka-thiam ²³ , hoom ⁴³⁴ thiam ²³ , hoom ⁴³⁴ khaaw ⁴³⁴	
15.	กระบาย	nam ⁴³ buay ³⁵	nam ²² booy ³⁵	nam ⁴¹ booy ³⁵	nam ⁴¹ booy ³⁵	nam ³⁵ buay ²³	
16.	กระเป๋ (~ เลื่อ)	thuŋ ²³	thuŋ ³⁵	thuŋ ²³	thuŋ ²³	thuŋ ⁴³⁴	
17.	กระพ้อ (~ ปัก)	top ³⁵ (-piik ²²)	top ³⁵ (-piik ²⁴)	top ³⁵ (-piik ²²)	top ³⁵ (-piik ²²)	top ³⁵	
18.	กระเพาะ	ka-phoŋ ⁴⁴	ka-phoŋ ³³	ka-phoŋ ³³	ka-phoŋ ²²	ka-phoŋ ⁴⁴	
19.	กระรอก	hook ³¹	hook ³³	hook ³¹	hook ³¹	hook ³⁵	
20.	กล้วย	kuay ⁴⁴	kooy ²¹³	kooy ⁴⁴	kooy ⁴¹	kuay ³⁵	
21.	กล้วยไม้	ŋiəŋ ⁴⁴ , ŋiəŋ ⁴⁴	dook ²⁴ ŋiəŋ ²¹³	dook ²² ŋiəŋ ⁴⁴	dook ²² ŋiəŋ ⁴¹	dook ⁴⁴ ŋiəŋ ³⁵	
22.	กล้วยที่งอก	kuay ⁴⁴ som ⁴⁴	kooy ²¹³ sum ²¹³	kooy ⁴⁴ sum ⁴⁴	kooy ⁴¹ som	kuay ³⁵ som ⁴⁴	
23.	กลอง	kwəŋ ²³	kwəŋ ³⁵	kwəŋ ²³	kwəŋ ³⁵	kwəŋ ²³	
24.	กลิ้ง (~ เหล้า)	tom ⁴⁴	tum ²¹³	tum ⁴⁴	tom ⁴¹	tom ³⁵	
25.	กลิ้ง (น.)	kaa ⁴⁴	kaa ²¹³	kaa ⁴⁴	kaa ⁴¹	kaa ³⁵	
26.	กลางคืน	ma-khin ³⁵	mə ³³ khin ³¹	mə ³¹ khin ³⁵ , mə ³⁵ khin ³⁵	mii ⁴¹ khin ³⁵ , ma ²³ khin ³⁵	mii ³⁵ khin ²³	
27.	กลางวัน	ma-wan ³⁵	mə ³³ wan ³¹	mə ³¹ wan ³⁵ , mə ³⁵ wan ³⁵	mii ⁴¹ saay ²³ , ma ²³ saay ²³	mii ³⁵ wen ²³	
28.	กว้าง	kwaan ⁴⁴	kwaan ²¹³	kwaan ⁴⁴	kwaan ⁴¹	kwaan ³⁵	
29.	กะเพรา	kaphaw ³⁵ , taphaw ³⁵	ta-phaw ³¹	ta-phaw ³⁵	ta-phaw ³⁵	ca-phaw ²³	
30.	กะลา	koŋ ⁴⁴	kooy ²¹³	kooy ⁴⁴	kooy ²²	kooy ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำปั่ว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา -----
31.	กะโหลก (หัว)	ka-lok ³⁵	ka-lok ³⁵	ka-lok ³³	ka-lok ³⁵	ka-lok ⁴⁴	
32.	กิด	khop ³⁵	khop ³⁵	khop ³⁵	khop ³⁵	khop ³⁵	
33.	กา (~ต้มน้ำ)	kaa ²³	kaa ³⁵	moo ⁴⁴ kaa ²³	kaa ³⁵	kaa ²³	
34.	ก้ามปู (พืช)	cham ²³ chaa ²³	koo ³⁵ sam ³¹ saa ³⁵	(kaw ⁴¹) som ⁴⁴ saa ²³	koo ³⁵ som ³⁵ saa ²³	ton ³⁵ sam ²³ saa ⁴³⁴	
35.	ก้าว (หนึ่ง ~)	kaaw ⁴⁴	kaaw ²¹³	kaaw ⁴⁴	kaaw ⁴¹	kaaw ³⁵	
36.	กึ่ง	kiŋ ²²	kiŋ ²⁴	kiŋ ²²	kiŋ ²²	ŋiŋ ²¹ , kiŋ ²¹	
37.	กั (~ทอดผ้า)	kii ²²	kii ²⁴	kii ²²	kii ²²	kii ²¹	
38.	เกล็ด (~ปลา)	ket ³⁵	ket ³⁵	ket ³⁵	ket ³⁵	ket ³⁵	
39.	เกวียน	loo ⁴³	loo ²²	loo ⁴¹	loo ⁴¹	loo ³⁵	
40.	เกาะ (นก~)	cap ³⁵	cap ³⁵	cap ³⁵	cap ³⁵	cap ³⁵	
41.	แก่ (คน~)	thaw ⁴⁴	thaw ²¹³	thaw ⁴⁴	thaw ³³	thaw ⁴⁴	
42.	แกง	keŋ ²³	keŋ ³⁵	keŋ ²³	keŋ ³⁵	keŋ ²³	
43.	แก่น	keen ²³	keen ³⁵	keen ²³	keen ³⁵	keen ²³	
44.	โครธ	kiət ³¹	keet ³³	keet ³¹	khiet ³¹	khiet ³⁵	
45.	ไก	kay ²³	kay ²²	kay ⁴¹	kay ⁴¹	khay ³⁵	
46.	ไกว	kway ²³	kway ³⁵	kway ²³	kway ³⁵	kway ²³	
47.	ขน (น.)	khon ²³	khun ³⁵	khun ²³	hon ²³	khon ⁴³⁴	
48.	ขน (ก.)	khon ²³	khun ³⁵	khun ²³	hon ²³	khon ⁴³⁴	
49.	ชัน	khun ⁴⁴	khun ²¹³	khun ⁴⁴	hun ³³	khun ⁴⁴	
50.	ขนม	khaw ⁴⁴ nom ²³	khaw ²¹³ nom ³⁵	khaw ⁴⁴ num ²³	khaw ³³ nom ²³	khaw ⁴⁴ nom ⁴³⁴	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา -----
51.	ขบ	khop ³⁵	khop ³⁵	khop ³⁵	khop ³⁵	khop ³⁵	
52.	ขมวด	khoot ²²	khoot ²⁴	khoot ²²	hoo ²²	khoot ⁴⁴	
53.	ขยับ	khot ³⁵	khot ³⁵	khot ³⁵	khot ³⁵	khot ³⁵	
54.	ขวาง	kət ³⁵	kət ³⁵ (~way ²²)	kət ³⁵	kət ³⁵	kət ³⁵	
55.	ขวาน (เล็ก)	muy ³⁵	muy ³¹	muy ³⁵	muy ³⁵	muy ²³	
56.	ขวาน (ใหญ่)	khwaan ²³	khwaan ³⁵	khwaan ²³	khwaan ²³	khwaan ⁴³⁴	
57.	ขวานเย็น	khaw ⁴⁴ leɲ ³⁵	khaw ²¹³ leɲ ³¹	khaw ⁴⁴ leɲ ³⁵	khaw ³³ leɲ ³⁵	khaw ⁴⁴ (mii ³⁵) leɲ ²³	
58.	ขี้ขี้เมย	khii ⁴⁴ lak ⁴⁴	khii ²¹³ lak ³³	khii ⁴⁴ lak ⁴⁴	khii ³³ lak ²²	khii ⁴⁴ lak ⁴⁴	
59.	เข็น	ɲuu ⁴³	ɲuu ²²	ɲuu ⁴¹	ɲuu ⁴¹	ɲuu ³⁵	
60.	เขียดตะปาด	khiet ²² tap ³⁵ paat ²² , khiet ²² kaa ³⁵	kheet ²⁴ ta-paat ²⁴ (อยู่ ในน้ำ/บ้านเรือน กินไม่ได้), kheet ²⁴ khaa ³¹ (อยู่ ตามใบบัว กินได้)	(kheet ²²) tap ³⁵ paat ²²	khiet ²² tam ²² paat ²²	khiet ⁴⁴ taa ²¹ paat ⁴⁴ ,	
61.	แขวน	hooy ⁴⁴	hooy ²¹³	hooy ⁴⁴	hooy ³³	hooy ⁴⁴	
62.	ไข่แมลงวัน	khii ⁴⁴ khay ²¹ khaaɲ ²³	khay ²⁴ khaaɲ ³⁵	(khii ⁴⁴) khay ²² khaaɲ ²³	khay ²² khaaɲ ²³	khii ⁴⁴ khay ²¹ khaaɲ ⁴³⁴	
63.	คบ (น.)	kheɛ ³¹	may ²² kheɛ ³³	may ⁴¹ kheɛ ³¹	may ⁴¹ khweɛ ³¹	may ³⁵ kheɛ ²¹	
64.	ครึ่ง	tiə ³¹	təə ³³	təə ³¹	thiə ³¹	thiə ²¹	
65.	คลุม	pok ³⁵	pok ³⁵	pok ³⁵	pok ³⁵	pok ³⁵	
66.	คอต (~ก๊ว)	kiw ²²	kiw ²⁴ (iɛw ³⁵ ~)	kiw ²² (iɛw ³⁵ ~)	kiw ²²	kiw ²¹	
67.	งาน (ท่า~)	kaan ²³	kaan ³⁵ yei ³³ ~)	kaan ²³ yei ⁴⁴ ~)	kaan ³⁵ (iɛt ²² ~)	kaan ²³ (het ²¹ ~)	
68.	เงียบ	dak ³⁵	dak ³⁵	dak ³⁵	dak ³⁵	dak ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทรโยน (เมื่อนำน)	ลื้อ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
69.	ไ้	ɲaaw ³¹	ɲaaw ³³	ɲaaw ³¹	ɲaaw ³¹	ɲaaw ²¹	
70.	จ่อ	cam ⁴⁴	cam ²¹³ (จ่า)	cam ⁴⁴	cam ³³	cam ³⁵	
71.	จันทรูปราคา	kop ³⁵ kin ²³ diən ³⁵	kop ³⁵ kin ³⁵ dən ³⁵	kop ³⁵ kin ²³ dən ³⁵	kop ³⁵ kin ³⁵ diən ³⁵	kop ³⁵ kin ²³ diən ²³	
72.	จิก	sap ³⁵	sak ³⁵	sap ³⁵	sak ³⁵	sap ³⁵	
73.	จิ้น	cek ³⁵	cek ³³ ciin ³⁵	cek ⁴⁴	cek ³⁵	cek ²¹	
74.	จืด	caan ²³	caan ³⁵	caan ²³	caan ³⁵	caan ²³	
75.	จุด (~ไม้จิด)	pat ⁴⁴ (~kap ³⁵ fay ³⁵)	pat ³³	pat ⁴⁴	pat ³⁵	pat ³⁵	
76.	ฉาง	law ⁴¹³ (~khaw ⁴⁴)	law ²²	law ⁴¹ , yee ²³	law ⁴¹	law ³⁵	
77.	ชัก (อาการ~)	cak ⁴⁴	cak ³³ (khay ²¹³ ~)	cak ³³	cak ²²	sak ²¹	
78.	ชัก (~ว่าว)	cak ⁴⁴ (~waaw ³¹)	cak ³³ (~waaw ³³)	cak ³³ (~waaw ³¹)	cak ²²	sak ²¹	
79.	ช่าง	sa-laa ²²	sa-laa ²⁴	sa-laa ²²	sa-laa ²²	sa-laa ²¹ , saan ²¹	
80.	ช่าง	caan ⁴³	caan ²²	caan ⁴¹	saan ⁴¹	saan ³⁵	
81.	ซ้ง (~ซัว)	toɔ ²³ fiəŋ ³⁵	toɔ ³⁵ fiəŋ ³¹	toɔ ²³ fiəŋ ³⁵	toɔ ³⁵ fiəŋ ³⁵	toɔ ²³ fiəŋ ²³	
82.	ซ้ง (~ซัวโพด)	keen ²³	keen ³⁵ (บน)	keen ²³	keen ³⁵	keen ²³	
83.	ซีโครง	duuk ²² khii ⁴⁴ khaaŋ ⁴⁴	duuk ²⁴ khii ²¹³ khaaŋ ²¹³	duuk ²² khii ⁴⁴ khaaŋ ⁴⁴	suəŋ ³³ khaaŋ ³³ , duu ²² khii ³³ khaaŋ ³³	duuk ⁴⁴ khii ⁴⁴ khaaŋ ⁴⁴	
84.	ด้วน	kut ³⁵	kut ³⁵	kut ³⁵	kut ³⁵	kut ³⁵	
85.	ดั่ง (พูด~)	heəŋ ³⁵ (puu ⁴⁴ ~)	heəŋ ³¹ (puu ²¹³ ~)	heəŋ ³⁵ (paak ²² ~)	heəŋ ³⁵ (puu ⁴¹ ~)	heəŋ ²³ , daŋ ²³	
86.	เด็ด (~เป็นชิ้นเล็ก)	say ⁴¹³	say ²² (~phak ³⁵) (ใช้)	say ⁴¹ (~phak ³⁵)	say ³¹	say ³⁵	
87.	เดิน	naaŋ ³¹	yaan ³³	yaan ³¹	naaŋ ³¹	naaŋ ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำปัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา -----
88.	เดือนที่หนึ่ง	dien ³⁵ kien ²³	dəən ³⁵ ceej ³⁵	dəən ³⁵ keej ²³	dien ³⁵ kien ²²	dien ²³ kien ²³	
89.	ตกปลา	com ²² bet ³⁵	tok ³⁵ bet ³⁵	com ²² bet ³⁵	com ²² bet ³⁵	com ²¹ bet ³⁵	
90.	ต้นไม้	kaw ⁴³ may ⁴³	kow ³⁵ may ²²	kaw ⁴¹ may ⁴¹	kow ³⁵ may ⁴¹	kok ³⁵ may ³⁵	
91.	ตรง	sii ³¹ (ชี้)	sii ³³ (yaaŋ ³⁸ ~)	sii ³¹ (taaŋ ³⁵ ~)	sii ²²	sii ²¹	
92.	ต่อ	diet ²²	deet ²⁴ (phij ²¹³ ~)	deet ²² (phij ⁴⁴ ~)	diet ²²	diet ⁴⁴	
93.	ตะกร้อ	ma-too ⁴⁴	ba-too ²¹³ (diit ²⁴ ~)	ma-too ⁴⁴	ma-too ⁴¹	mak ³⁵ too ³⁵	
94.	ตะกั่ว	cün ³⁵	cün ³¹	cün ³⁵	sün ³⁵	sün ²³ (= ซิน)	
95.	ตะเข็บ (~เสื้อ)	duuk ⁴⁴ (~sio ⁴⁴)	duuk ²⁴ (~səə ²⁴)	duuk ²² (~səə ⁴⁴)	duuŋ ²² (~sio ³³)	duuk ⁴⁴ (~sio ⁴⁴)	
96.	ตะไคร้	khay ³¹	kay ³¹ (ไค)	kay ³⁵	khay ³⁵ (~nam ⁴¹)	khii ⁴⁴ khay ²¹ nam ³⁵	
97.	ตะไคร้	cak ³⁵ khay ³⁵	sa-khay ³¹	sa-khay ³⁵	sa-khay ³⁵	khii ⁴⁴ khao ²³	
98.	ตะปู	lek ³⁵ cam ³⁵	lek ³⁵ cam ³¹ (เหล็กคำ)	lek ³⁵ cam ³⁵	lek ³⁵ cam ³⁵	lek ³⁵ sam ²³	
99.	ตะพาน	paa ²³ faa ²³	paa ³⁵ faa ³⁵	paa ²³ faa ²³	paa ³⁵ faa ³⁵	paa ²³ faa ³⁴	
100.	ต๋าลึง	phak ³⁵ kheep ³¹	phak ³⁵ kheep ³³	phak ³⁵ kheep ³¹	phak ³⁵ kheep ³¹	phak ³⁵ kheep ³⁵	
101.	ตึง	khej ³¹ (เคร่ง)	khij ³³ (เคร่ง)	khij ³¹ (เคร่ง)	khej ³¹	khej ²¹	
102.	ตีต (ตั่ว~)	khii ⁴⁴ tiit ²²	khii ²¹³ tiik ²⁴	(khii ⁴⁴) tiik ²²	ka-tii ²²	khii ⁴⁴ ka-tiik ⁴⁴	
103.	ตุต	huu ³⁵ khii ⁴⁴	huu ³¹ khii ²¹³	huu ³⁵ khii ⁴⁴	huu ³⁵ khii ³³	huu ²³ khii ⁴⁴	
104.	เตย	tam ²²	tem ²⁴	tam ²²	tam ²²	tem ²¹	
105.	ถ้อง	taŋ ³¹ (ท่ง)	taŋ ³³	taŋ ³¹	thaŋ ³¹	thaŋ ²¹	
106.	ถอด (~เสื้อผ้า)	keε ⁴⁴	keε ²¹³ (~səə ²¹³)	keε ⁴⁴ (~səə ⁴⁴)	keε ⁴¹	keε ³⁵	
107.	ถอน	lok ³⁵	lok ³⁵ (~yaa ²¹³)	lok ³⁵ (~yaa ⁴⁴)	lok ³⁵ (~jaa ³³)	lok ³⁵ (~jaa ⁴⁴)	
108.	ถัด (ก.)	tha-let ³⁵	tha-let ³⁵ (~pay ³⁵)	tha-let ³⁵	the ³⁵	tha-let ⁴⁴	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำปัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา -----
109.	ถูลิสง	ma-thue ²² din ²³	(ba-) thoo ²⁴ din ³⁵	thoo ²² din ³⁵	ma-thue ²² hoo ³⁵ , ma- thue ²² din ³⁵	thue ²¹ din ²³	
110.	ถูก (ราคา~)	thuuk ²²	thuuk ²⁴	thuuk ²²	thuui ²²	thiik ⁴⁴	
111.	ทอย	cooŋ ³¹	cooŋ ³³ (-luŋ ³¹ khum ³⁵) (โค้ง)	cooŋ ³³ (-luŋ ³¹ khum ³⁵) (โค้ง)	noon ³³ (~ma-hin ²³) (โพย่น)	coon ²³	
112.	ท้ายทอย	กวน ³¹	กวน ³³ (งอน)	กวน ³³ (งอน)	กวน ³¹	กวน ²¹	
113.	ทุกคน	kuu ³¹ khon ³⁵	kuu ³³ kun ³¹	kuu ³³ kun ³¹	khui ²² khon ³⁵	sui ²¹ khon ²³ , khui ²¹ khon ²³	
114.	ทูน (~หัว)	taap ²² (-huə ²³)	taap ²⁴ hoo ³⁵ (ตางหัว)	taap ²⁴ hoo ³⁵	taap ²² huə ²³	taap ²¹	
115.	แทง	luŋ ³⁵ luuk ³¹	luŋ ³⁵ luuk ³³	luŋ ³⁵ luuk ³³	luŋ ³⁵ luui ³¹	luŋ ³⁵ luuk ⁴⁴	
116.	แพะ	ηeen ⁴⁴	ηeen ²³ (-khaw ²³ dooŋ ³⁵)	ηeen ²¹³ (-khaw ²³ dooŋ ³⁵)	hēen ³³ , ηeen ³³ (~sa-lii ³⁵)	ηeen ⁴⁴	
117.	นกเอี้ยง	nok ⁴⁴ ŋieŋ ⁴⁴	nok ³³ ŋeen ²¹³	nok ³³ ŋeen ²¹³	nok ²² ŋieŋ ⁴¹	nok ⁴⁴ ŋieŋ ³⁵ khii ⁴⁴ noon ³⁴ (เกาะบนหลังคาวาย), nok ⁴⁴ ŋieŋ ³⁵ moon ²¹ (ตัวขาว/ดำ ปาก และตีนดำ พูดได้ต่อน้อย)	
118.	นกฮูก	nok ⁴⁴ kaw ⁴³	nok ³³ kaw ²² (นกด้า)	nok ³³ kaw ²²	nok ²² khaw ⁴¹	nok ⁴⁴ khaw ³⁵	
119.	นวด	biip ²²	biip ²⁴	biip ²⁴	biip ²²	biip ⁴⁴	
120.	นิ้นทา	law ³¹ khwan ²⁹ (ลำซำญ)	law ³³ khwan ³⁵	law ³³ khwan ³⁵	law ³¹ khwan ²³	law ²¹ khwan ³⁴	
121.	เนื้อ	ciin ⁴³	ciin ²²	ciin ²²	siin ⁴¹	siin ³⁵	
122.	บ่น	com ²²	cum ²⁴	cum ²⁴	com ²²	com ²¹	
123.	บ้าน(เรือน)	hiən ³⁵	həən ³¹	həən ³¹	hiən ³⁵	hiən ²³	
124.	กระบุง	buŋ ³⁵	buŋ ³⁵	buŋ ³⁵	buŋ ³⁵	buŋ ²³	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
125.	ใบบัวบก	phak ³⁵ nook ²²	phak ³⁵ nook ²⁴	phak ³⁵ nook ²⁴	phak ³⁵ nooŋ ²²	phak ³⁵ nook ⁴⁴	
126.	ปน	suun ²³	soon ³⁵	soon ³⁵	suun ²³	suun ⁴³⁴	
127.	ปลากทราย	paa ²³ tɔɔŋ ²³	paa ³⁵ tɔɔŋ ³⁵ khaay ³⁵	paa ³⁵ tɔɔŋ ³⁵ khaay ³⁵	paa ³⁵ tɔɔŋ ³⁵	paa ²³ tɔɔŋ ²³	
128.	ปลาร้า	paa ²³ haa ⁴³	paa ³⁵ haa ²²	paa ³⁵ haa ²²	paa ³⁵ haa ⁴¹	paa ²³ haa ³⁵	
129.	ปลาไหล	ŋien ⁴⁴	yeen ²⁴	yeen ²⁴	ŋien ²²	ŋien ²¹	
130.	ปลายข้าว	khaw ⁴⁴ piən ²³	khaw ²¹³ peen ³⁵	khaw ⁴⁴ peen ²³	khaw ³³ piən ³⁵	khaw ⁴⁴ piən ²³	
131.	ปลิงคาว	piŋ ²³ khwaay ³⁵	piŋ ³⁵ khwaay ³¹	piŋ ²³ khwaay ³⁵	piŋ ³⁵ khwaay ³⁵	piŋ ²³ khwaay ²³	
132.	ปวด	cep ³⁵	cep ³⁵	cep ³⁵	cep ³⁵	cep ³⁵	
133.	ปะ	taap ²²	taap ²⁴	taap ²²	taap ²²	taap ⁴⁴	
134.	ป่าช้า	paa ²² hiəw ³¹	paa ²⁴ heew ³³ (ป่านไร่)	paa ²² heew ³¹	paa ²² heew ³¹	paa ²¹ heew ²¹	
135.	ปิด	hap ³⁵ ɣam ³⁵ (~fai ³⁵ hay ²¹)	hap ³⁵ (~naa ²¹³ pɔɔŋ ²⁴)	hap ³⁵ (~paŋ ²² tuu ²³)	hap ³⁵ (~pɔŋ ²² ɣiem ⁴¹)	hap ³⁵ (ปิดสนิท), ɣap ³⁵ (ปิดนิด หน่อย)	
136.	เปราะ	phɔɔy ²²	phɔɔy ²⁴ (ba-khəə ³⁵ ~)	phɔɔy ²² (ma-khəə ²³ ~)	phɔy ²²	phɔɔy ²¹	
137.	เปรี้ยว	som ⁴⁴	sum ²¹³	sum ⁴⁴ , som ⁴⁴	som ³³	som ⁴⁴	
138.	เปิด	pəət ²²	khay ³⁵ (~pa-tuu ³⁵), pəət ²⁴ (~fay ³¹)	khay ²³ (~paŋ ²² tuu ²³)	khay ²³ (~pa-tuu ³⁵)	khay ⁴³⁴	
139.	ผมหงอก	phom ²³ ɣɔɔk ²²	phum ³⁵ hoɔk ²⁴	phum ²³ ɣɔɔk ²²	phom ²³ hoɔŋ ²²	phom ⁴³⁴ ɣɔɔk ⁴⁴	
140.	ผลไม้	maak ²² (~may ⁴³)	mak ³⁵ may ²²	maak ²² may ⁴¹	ma-may ⁴¹	maak ⁴⁴ may ³⁵	
141.	ผ่า (~ฟัน)	boŋ ³⁵ (~luə ²³)	boŋ ³⁵ (~loo ³⁵)	boŋ ³⁵ (~loo ²³)	boŋ ³⁵ (~luə ²³)	boŋ ³⁵ (~luə ⁴³⁴)	
142.	ผ่าน	kaay ²³	kaay ³⁵	kaay ²³	kaay ³⁵	kaay ²³	

คำที่	ความหมาย	ไวยาณ (เมื่อนำน)	ลือ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
143.	ผีเสื้อ	mɛɲ kam ²³ bœ ⁴¹	(mɛɲ) kaap ³¹ bœ ²¹³	mɛɲ kam ³⁵ bœ ⁴⁴	mɛɲ kam ³⁵ bœ ⁴¹	mɛɲ kam ²¹ biœ ³⁵	
144.	ผู้ขาย	puu ³¹ caay ³⁵	poo ³¹ caay ³⁵	poo ³¹ caay ³⁵	ma-saay ³⁵	phuu ⁴⁴ saay ²³	
145.	ผู้หญิง	mɛɲ ³¹ piŋ ³⁵	mɛɲ ³¹ yin ³¹	mɛɲ ³¹ yin ³⁵	mɛɲ ³¹ piŋ ³⁵	mɛɲ ²¹ piŋ ²³	
146.	ผีต (-คด)	kɛɲ ⁴³	kɛɲ ²² (~khaw ²¹³), fiit ²⁴ (~khoo ³¹)	kɛɲ ⁴¹	kɛɲ ⁴¹	kɛɲ ³⁵	
147.	พยกริ	khii ⁴⁴ tiit ²²	khii ²¹³ tiik ²⁴	(khii ⁴⁴) tiik ²²	tiit ²²	khii ⁴⁴ ka-tiik ⁴⁴	
148.	พระ	tuŋ ⁴⁴ caw ⁴⁴	tuŋ ³⁸ caw ²¹³ phaŋ ²⁸ = เสร	tuŋ ³⁵ caw ⁴¹ phaŋ ²⁸ noy ⁴¹ = เสร	tuŋ ²² caw ⁴¹	thuŋ ²⁵ (พระ), phaŋ ⁴⁴ noy ³⁵ (เสร)	
149.	พังพอน	mɛɲ ³⁵ can ²² khuu ²²	mɛɲ ³¹ cown ²⁴	mɛɲ ³⁵ cown ²² khuu ²² (แมงจ๋อนขุ่ย)	mɛɲ ³⁵ con ²²	con ²³ khuu ²¹	
150.	พัต (ก., น.)	wii ³⁵	wii ³¹	wii ³⁵	wii ³⁵	wii ²³	
151.	พัต (ลม~)	pat ⁴⁴	pat ³³ (lum ³¹ ~)	pat ⁴⁴ (lum ³⁵ ~)	pat ²² (lom ³⁵ ~)	pat ²¹ (lom ²³ ~)	
152.	พาน	khan ²³	khan ³⁵ (ขัน)	khan ²³	khan ³⁵	khan ⁴³⁴	
153.	พี่ชาย	pii ³¹ ɲaay ⁴⁴	pii ³⁵ ɲaay ²¹³	pii ³¹ ɲaay ⁴⁴	pii ³¹ ɲaay ⁴¹	ɲaay ³⁵ , pii ²¹ ɲaay ³⁵ (เรียกคนพี่น้องเป็นพี่ชาย)	
154.	พี่สาว	pii ³¹ ɲœy ⁴⁴	pii ³³ ɲœy ²¹³	pii ³¹ ɲœy ⁴⁴	pii ³¹ ɲœy ⁴¹	ɲœy ³⁵ , pii ²¹ ɲœy ³⁵ (เรียกคนพี่น้องเป็นพี่สาว)	
155.	พู่ทรา	ma-tan ³⁵	ba-ten ³¹	ma-ten ³⁵	ma-tan ³⁵	mak ³⁵ than ²³	
156.	แพ้ว	kaan ⁴³	kaan ²⁷ (ค่าน≠แพ้ว แพ้ว = ชะ)	kaan ⁴¹ (ค่าน≠แพ้ว แพ้ว = ชะ)	kaan ⁴¹ (≠ phœ ⁴¹ = ชนะ)	khaan ³⁵	
157.	โพธิ์	sa-lii ²³ (kaw ⁴³ ~)	sa-lii ³⁵ (koo ~) (สะหลี่)	sa-lii ²³ (kaw ⁴¹ ~)	sa-lii ²² (koo ~)	sa-lii ⁴³⁴	
158.	แฟบ	peep ³¹	peep ³³	peep ³¹ (yaay ³⁵ ~)	peep ³¹	phœp ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
159.	มดแดง	mot ⁴⁴ som ⁴⁴	mot ³³ sum ²¹³	mot ⁴⁴ sum ⁴⁴	mot ²² som ³³	mot ³⁵ som ⁴⁴	
160.	มะเขือเปราะ	ma-khiə ²³ phoy ²²	ba-khəə ³⁵ phooy ²⁴	ma-khəə ²³ phoy ²²	ma-khiə ²³ phoy ²²	mak ³⁵ khiə ⁴³⁴ phoy ²¹	
161.	มันสำปะหลัง	man ³⁵ taaj ⁴⁴	man ³¹ 'taaj ²¹³ (มันตัง)	man ³⁵ 'taaj ⁴⁴	man ³⁵ 'ton ³³ , man ³⁵ taaj ⁴¹	man ²³ 'taaj ³⁵	
162.	เมฆ	faa ⁴⁴	faa ²¹³	(khi ⁴⁴) faa ⁴⁴	fiə ²²	khi ⁴⁴ faa ³⁵	
163.	ไม้กวาด	puu ³⁵ (-kwaat ²²)	yuu ³¹ (ยู)	yuu ³⁵	puu ³⁵	puu ²³	
164.	ไม้เรียว	may ⁴³ seɛ ⁴⁴	may ²² seɛ ²¹³ (ไม้เส)	may ⁴¹ seɛ ⁴⁴	may ⁴¹ seɛ ³³	may ³⁵ seɛ ⁴⁴	
165.	ยอ (น.)	cam ²³	cam ³⁵ (taj ²¹³ ~ yok ²⁶ ~)	cam ²³ (taj ⁴⁴ ~)	cam ³⁵ (taj ⁴¹ ~)	cam ²³	
166.	ยี่ลือ	saaw ³⁵	saaw ³¹	saaw ³⁵	saaw ³⁵	saaw ²³	
167.	ยี่น	ɲin ³¹	yɲin ³³	yɲin ³¹ (~hi ⁴⁴)	ɲin ³¹	yɲin ²¹	
168.	ยุง	ɲuŋ ³⁵	ɲuŋ ³¹	ɲuŋ ³⁵	ɲuŋ ³⁵	ɲuŋ ²³	
169.	ยุง (งาน~)	ɲuŋ ⁴⁴	ɲuŋ ²¹³ (หุง)	ɲuŋ ⁴⁴ (~kaan ²³)	ɲuŋ ³³	ɲuŋ ⁴⁴	
170.	ยุง (เขือกพันกัน~)	ɲuŋ ⁴⁴	ɲuŋ ²¹³ (หุง)	ɲuŋ ⁴⁴	ɲuŋ ³³	ɲuŋ ⁴⁴	
171.	เย็บ	yep ³⁵	yip ³⁵ (~səə ²¹³)	yip ³⁵ (~phaa ⁴⁴)	ɲip ³⁵ (~phaa ³³)	ɲip ³⁵	
172.	เย้	ɲeɛ ⁴³	yɛɛ ²²	yɛɛ ⁴¹	ɲeɛ ⁴¹	ɲeɛ ³⁵	
173.	รถจักรยาน	lot ⁴⁴ thiip ²²	lot ³³ thiip ²⁴	lot ⁴⁴ thiip ²²	lot ²² thiip ²²	lot ⁴⁴ thiip ⁴⁴	
174.	ร่ม (กาง~)	cowŋ ⁴⁴	cowŋ ²¹³	cowŋ ⁴⁴	cowŋ ⁴¹	cowŋ ³⁵	
175.	รอย	haŋ ³¹ , haŋ ³¹ mi ³⁵	haŋ ³³ (kun ³¹ ~)	(haŋ ³¹) mi ³⁵	haŋ ³¹ , mi ³⁵	haŋ ²¹ , mi ²³ , haŋ ²¹ mi ²³	
176.	รอ	thaa ⁴⁴	thaa ²¹³ (ท่า)	(cuk ²⁶) thaa ⁴⁴ (จุก ท่า)	thaa ³³ (= ถ้า)	thaa ⁴⁴ (= ถ้า)	
177.	ร้อน	hoon ⁴³	hoon ²²	hoon ⁴¹	hoon ⁴¹	hoon ³⁵	
178.	ร้อนใจ	hoon ⁴³ cay ²³	hoon ²² cay ³⁵	hoon ⁴¹ 'lok (hoon ⁴¹)	hoon ⁴¹ 'cəə ³⁵	hoon ³⁵ 'caə ²³	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำปัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา -----
				cay ²³			
179.	ร้องไห้	hay ⁴⁴	hay ²³	(hooŋ ⁴¹) hay ⁴⁴	hay ²³	hay ⁴⁴	
180.	ร้าง	haaŋ ⁴³	haaŋ ²⁴ (ร้าง)	haaŋ ³¹ (həon ³⁵ ~)	haaŋ ³¹	haaŋ ²¹	
181.	ร้าย	haay ⁴³	haay ²²	haay ⁴¹	haay ⁴¹	haay ³⁵	
182.	ราว	haaw ³⁵ (~taak ²² khuə ³⁵)	haaw ³¹ (~taak ²⁴ khoə ³¹)	haaw ³⁵ (~taak ²² khoə ³⁵)	haaw ³⁵ (~taaŋ ²² phaa ³³)	haaw ²³ (~taak ⁴⁴ phaa ⁴⁴)	
183.	รำ (ก.)	foon ⁴³	foon ²² (~lam ³¹)	foon ⁴¹	foon ⁴¹	foon ³⁵	
184.	ริน	hiin ⁴³	hiin ²²	hiin ⁴¹	hiin ⁴¹	hiin ³⁵	
185.	รือ	tee ³⁵	tee ³¹	tee ³⁵	thee ³⁵ (~hiən ³⁵)	thee ²³ , hi ³⁵	
186.	รู้	phii ²³ ʔi-hum ³⁵	phii ²³ ʔi-hum ³¹ kin ³⁵ nam ²	phii ²³ ʔi-hum ³⁵ (kin ²³ nam ⁴¹)	phii ²³ ʔi-huŋ ³⁵ kin ³⁵ nam ⁴¹	phii ³⁴ ʔi-huŋ ²³	
187.	รูปภาพ	huup ³¹	hoop ³³ , huup ³³	hoop ³¹	huup ²¹	huup ³⁵	
188.	เรียน	hiən ³⁵	heen ³¹ (~naŋ ³⁵ si ³⁵)	heen ³⁵	hiən ³⁵	hiən ²³	
189.	เรือ	hiə ³⁵	həə ³¹	həə ³⁵	hiə ³⁵	hiə ²³	
190.	เรือน	hiən ³⁵	həən ³¹	həən ³⁵	hiən ³⁵	hiən ²³	
191.	แรด	leeɛ ³¹ , heɛ ³¹	heɛ ⁴³	lee ³¹	heɛ ³¹	lee ³⁵	
192.	โรงเรียน	hooy ³⁵ hiən ³⁵	hooy ³¹ heen ³¹	huŋ ³⁵ leen ³⁵	hooy ³⁵ hiən ³⁵ , looy ³⁵ liən ³⁵	looy ²³ liən ²³	
193.	ลงแขก	ʔaw ³⁵ mi ³⁵ kan ²³	ʔaw ³⁵ mi ³¹ kan ³⁵ , loo ³⁵ kan ³⁵	ʔaw ³⁵ mi ³⁵ kan ²³	ʔaw ³⁵ mi ³⁵ kan ³⁵	ʔaw ²³ mi ²³ kan ²³	
194.	สัง	cok ³⁵	cok ³⁵ (~thuŋ ³⁵ ko ³⁵ teew ²³)	cok ³⁵ (~thuŋ ²³ teew ²²)	cok ³⁵	cok ³⁵	
195.	ละลาย	nay ³¹	nay ³³ (ไ)	nay ³¹ (mot ³⁵ ~)	nay ³¹	nay ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำปัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา -----
196.	ลับ (~มืด)	fon ²³	fun ³⁵	fun ²³	fon ²³ (~miit ³¹)	fon ⁴³⁴	
197.	ล้นทม (พีช)	cam ²³ paa ²³ laaw ⁵	cam ³⁵ paa ³⁵ (laaw ³¹)	cam ²³ paa ²³ laaw ³⁵	cam ³⁵ paa ³⁵ laaw ³⁵	cam ²³ paa ²³ laaw ²³	
198.	ล่าง	lum ³¹	lum ³³	lum ³¹	lum ³¹	lum ²¹	
199.	ลึ่ม (~ตา)	min ³⁵ (~taa ²³)	min ³¹ (~taa ³⁵) (มิน)	min ³⁵ (~taa ²³)	min ³⁵ (~taa ³⁵)	min ²³ (~taa ²³)	
200.	ลูกชาย	luuk ³¹ baaw ²²	luuk ³³ baaw ²⁴	luuk ³¹ baaw ²²	luu ³¹ baaw ²²	luuk ³⁵ baaw ²¹	
201.	ลูกชิต	ma ²³ taaw ²³ (kaw ⁴³ ~)	ma ²³ taaw ³⁵ , ba ²³ taaw ³⁵	ma ²³ taaw ²³	ma ²³ taaw ³⁵	maak ⁴⁴ taaw ²³	
202.	ลูกตา	ma ²² ken ²³ taa ²³	ken ²⁴ taa ³⁵	ken ²² taa ²³	ken ²² taa ³⁵	ken ²¹ taa ²³	
203.	ลูกเต่า	ma ²² keew ²²	ma ²² keew ³⁵ (มะแก้ว), ba ²² keew ³⁵ (เบแก้ว)	ma ²² keew ²²	ma ²² keew ²²	maak ⁴⁴ keew ²¹	
204.	ลูกสะเ้ไก	luuk ³¹ pay ⁴³	luuk ⁴³ pay ²²	luuk ³¹ pay ⁴¹	luu ³¹ phəə ⁴¹	luuk ³⁵ phaə ³⁵	
205.	ลูกเห็บ	ma ²³ hep ³⁵	ba ²³ hep ³⁵	ma ²³ hep ³⁵	ma ²³ hep ³⁵	maak ⁴⁴ hep ³⁵	
206.	ลูกออด	ʔi ³¹ huak ³¹	ʔi ³¹ hook ³¹ (~kop ³⁵ , ~kheet ⁴³)	ʔi ³¹ hook ³¹	ʔi ³¹ huak ³¹	ʔi ²¹ huak ³⁵	
207.	เลื่อย (น.)	lɔɔy ³¹	lɔɔ ³³	lɔɔ ³¹	liə ³¹	liə ²¹	
208.	เลื่อย	lɔɔy ⁴³	lɔɔy ²²	lɔɔ ³⁵	liə ⁴¹	liəy ³⁵	
209.	แลบ (~ลิ้น)	mɛɛp ³¹ (~lin ⁴³)	mɛɛp ³³ (~liin ²²)	mɛɛp ³¹ (~liin ⁴¹)	mɛɛp ³¹ (~liin ⁴¹)	mɛɛp ³⁵ (~liin ³⁵)	
210.	วัว	ɲuə ³⁵	ɲoo ³¹	ɲoo ³⁵	ɲuə ³⁵	ɲuə ²³	
211.	สุนัข	muən ³¹	moon ³³ (ม่วน)	moon ³¹ (ม่วน)	muən ³¹ (ม่วน)	muən ²¹	
212.	ส้มโอ	ma ²³ ʔoo ³⁵	ba ²³ ʔoo ³¹	ma ²³ ʔoo ³⁵	ma ²³ ʔoo ³⁵	maak ⁴⁴ ʔoo ²³	
213.	สาม	sup ³⁵ (~khep, kiək ²² , muək ²²)	sup ³⁵ (~kəəp ³¹ , ~khep ³⁵), nuj ³³ (~səə ²³)	sup ³⁵ (~mook ²² , ~khep ³⁵ , ~kəəp ²²)	sup ³⁵ (~muək ²² , khep ³⁵ , nuj ³¹) (~siə ³³ , soŋ ³³)	sup ³⁵ (~muək ⁴⁴ , kəəp ⁴⁴ , kiək ⁴⁴)	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำปัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา -----
214.	ส่อง (~กระจก)	ꠊꠦꠦ ³⁵	yeɣ ³¹ (~weɣ ³³)	ꠊꠦꠦ ³⁵	ꠊꠦꠦ ³⁵	ꠊꠦꠦ ²³	
215.	สอด	suk ⁴⁴	suk ³³	suk ⁴⁴	suk ²²	suk ⁴⁴	
216.	สะเดา	sa-liəm	sa-leem ³¹ (สะเลียม)	sa-leem ³⁵	(kw ³⁵) sa-liəm ³⁵	sa-liəm ²³	
217.	สะอึก	sa-ʔik ³⁵	sa-ʔiɣ ³⁵	sa-ʔiɣ ³⁵	sa-ʔiɣ ³⁵	sa-ʔiɣ ³⁵	
218.	สับปะรด	ma-kha-nat ³⁵	ma-kha-neɣ ³⁵	ma-kha-nat ³⁵	ma-kha-nat ³⁵	mak ³⁵ kha-nat ⁴⁴	
219.	สาระเหนื	hoom duen ²²	hoom ³⁵ doon ³⁵	hoom ²³ doon ²²	hoom ²³ duen ²²	hoom ⁴³⁴ duen ²¹ noy ³⁵	
220.	สำหรับ (น้ำผึ้ง)	taw ³⁵	taw ³¹	taw ³⁵	thaw ³⁵	thaw ²³	
221.	สำหรับ (น้ำไหล)	kay ³⁵	kay ³¹ (ไค)	kay ³⁵	khay ³⁵	khii ⁴⁴ khay ²⁷¹ nam ³⁵	
222.	ส้าล็ก	sa-mak ³⁵	sa-mak ³³	sa-mak ⁴⁴	sa-mak ³⁵	sa-mak ³⁵	
223.	สิ่งของ	khua ³⁵	khoo ³¹ (คัว)	khoo ³⁵ (-həen ³⁵)	khua ³⁵	khua ²³	
224.	สุริยุปราคา	kop kin ²³ ta-wan	kop ³⁵ kin ³⁵ ta-wan ³¹	kop ³⁵ kin ²³ ta-wan ³⁵	kop ³⁵ kin ³⁵ ta-wan ²³	kop ³⁵ kin ²³ ta-wen ²³	
225.	เสื่อ	saat ²²	saat ²⁴	saat ²²	saat ²²	saat ⁴⁴	
226.	ไล่เตียน	khii ⁴⁴ dien ³⁵	meɣ ³¹ khii ²²⁵ dɛən ³⁵	khii ⁴⁴ dɛən ³⁵	khii ³³ dien ³⁵	khii ⁴⁴ ka-dien ²³	
227.	หงอก	ꠊꠦꠦ ²²	hok ²⁴	ꠊꠦꠦ ²²	hok ²²	ꠊꠦꠦ ⁴⁴	
228.	หงอน	ꠊꠦꠦ ²³	houn ³⁵	houn ²³	houn ²³	houn ⁴³⁴	
229.	หนวกหู	men ²³ huu ²³	min ³⁵ huu ³⁵	min ²³ huu ²³	men ²³ huu ²³	min ⁴³⁴ huu ⁴³⁴	
230.	หนวด	nuət ²²	noot ²⁴	noot ²²	nuət ²²	nuət ⁴⁴	
231.	หนวด (ผักตำลึง)	mi ³⁵	mi ³⁷ (-phak ³⁵ kheep ³⁵)	mi ³⁵ (-phak ³⁵ kheep ³¹)	mi ³⁵ (-phak ³⁵ kheep ³¹)	mi ²³ (-phak ³⁵ kheep ³⁵)	
232.	หน่อไม้	now ²²	now ²⁴	now ²²	now ²²	now ²¹ may ³⁵	
233.	หม่ามูย	ma-niəɣ ²³	mak ³⁵ maa ³⁵ yəɣ ³⁵	ma-yəɣ ²³	ma-niəɣ ²³	maak ⁴⁴ ma-niəɣ ⁴³⁴	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
234.	หย่า	haaj ⁴³ (~kan ²³)	haaj ²² (~kan ³⁵) (รัง)	haaj ⁴¹ (~kan ²³)	haaj ⁴¹ (~kan ³⁵)	haaj ³⁵ (~kan ²³)	
235.	หวด (นั่งข้า~)	saa huət ²²	hoot ²⁴	saa ⁴¹ hoot ²²	(saa ⁴¹) huət ²² = หวด แบบที่ใช้ดอกสาม, hay ²³ (khaw ³³) (ไข (ข้า) = หวดแบบที่ใช้ไขก่อนที่ต้ม จะสุกตรงกลางให้ลอง ใช้ไข ข้าหมูยอ)	huət ⁴⁴ (~nij ⁴⁴ khaw ⁴⁴)	
236.	หิว	yaak ²²	yaak ²⁴	yaak ²²	yaa ²²	yaak ⁴⁴	
237.	หิว	tiw ⁴⁴	tiw ²¹³	tiw ⁴⁴	tiw ³³	tiw ³⁵	
238.	เหงา	ɲoom ³¹	ɲoom ³³ (จอม)	ɲoom ³¹	ɲoom ³¹	ɲoom ²¹	
239.	เหงื่อ	hiə ²²	həə ²⁴	həə ²²	hiə ²²	hiə ²¹	
240.	เหงือก	ɲiək ³⁵	hək ²⁴	ɲək ²²	hiə ²²	hiək ⁴⁴	
241.	ให้	hi ⁴⁴	hi ²¹³	hi ⁴⁴	həə ³³	hi ⁴⁴	
242.	อวน (ขนาดใหญ่)	ɲuən ³⁵	ɲuən ³⁵ (คำใหม่ สันนิษฐานไม่มี)	ɲuən ³⁵	ɲuən ³⁵ (uə · oo = Tai Lue)	ɲuən ²³	
243.	อวน (ขนาดเล็ก)	neɲ ³¹	neɲ ³¹ (~dak ³⁵ paa)	neɲ ³¹ (~kət ³⁵ paa ²³)	neɲ ³¹ (~dak ³⁵ paa ³⁵)	neɲ ²³ (= แห้ง)	
244.	อ้วน	tuuy ⁴⁴	tuuy ²¹³	tuuy ⁴⁴	tuuy ⁴¹	tuuy ³⁵	
245.	อาชวย	ɲaaw ³⁵	ɲaaw ³⁵	ɲaaw ³⁵	ɲaaw ³⁵	ɲaaw ²³	
246.	อึก	hem ²³	them ³⁵ ɲaw ³⁵ ~, ɲu ²¹³ ~kam ³¹ - ɲ (แถม)	hem ²³ (ɲaw ³⁵ maa ³⁵ ~) (แถม)	hem ²³ ɲaw ³⁵ ~, yaa ²² kin ³⁵ ~)	them ⁴³⁴	
247.	เอง	khon ³⁵ diəw ³⁵	kun ³¹ deew ³⁵	khun ³⁵ deew ³⁵	khon ³⁵ diəw ³⁵	phuu ⁴⁴ diəw ²³	
248.	เอียง	ɲiəɲ ²²	ɲeɲ ²⁴ (เพียง)	ɲeɲ ²²	ɲiəɲ ²²	ɲiəɲ ²³	

ชุดที่ 2 รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทยถิ่นใดถิ่นหนึ่งใช้แตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น ๆ (550 คำ)

คำที่	ความหมาย	ไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำปัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
1.	กต	tek ³⁵	tek ³⁵ (-hoo ³⁵)	tek ³⁵	tek ³⁵	cii ³⁵	
2.	กรง	khuəŋ ²³	kun ³⁵	khoon ²³	koŋ ³⁵	khuəŋ ⁴³⁴ (ขวง)	
3.	กรวย	kuəy ²³	sa ³⁵ oo ³⁵ (-haay ²³ nam ³⁵) (สะ ไต่ย)	kooy ²³	ma-sooy ²³	suəy ²³ , sa-luəy ⁴³⁴	
4.	กรอง	kooŋ ²³	ta-looŋ ³³	kooŋ ²³	huət ²²	kooŋ ²³	
5.	กระจก (~ตุ้)	keew ⁴⁴	keew ²¹³	keew ⁴⁴	wəen ³¹	wəen ²¹	
6.	กระจกกงา	wən ³¹	wəen ³³	wəen ³¹	wəen ³¹ ŋaw ³⁵	wəen ²¹	
7.	กระจง	kay ⁴³	kay ²¹³ (ไ้)	kay ⁴⁴	nay ²²	kay ³⁵	
8.	กระจาด	piət ³¹	buŋ ³⁵ piət ⁴³⁵	saa ⁴¹ peet ³¹	saa ⁴¹ piət ³¹	buŋ ²³ , ta-khe ³⁵	
9.	กระโจน	toon ²³	toon ³⁵ , wit ³⁵	toon ²³ , wit ⁴⁴	toon ³⁵ (-loŋ ³⁵ nam ⁴¹), wit ²² (-haan ³¹ hoŋ ³¹ nam ⁴¹)	toon ²³	
10.	กระซาก	sa-tok ⁴⁴	sa-tok ³⁵ (-sayaam ³¹)	sa-tok ⁴⁴	sa-tok ²²	kha-naan ²³ , diŋ ²³	
11.	กระซิบ	saap ³³	saap ³³ (ซาบ)	saap ⁴⁴ seep ⁴⁴ (सानเสบ)	sim ³¹ (ซิม)	saap ⁴⁴	
12.	กระดก	khwit ⁴⁴	pon ³⁵ ka-deŋ ²⁴ (กระดก ซิ่น), pak ³⁵ ka-dit ³⁵ (กระดกลง)	puk ³⁵ ka-dəŋ ²²	puk ³⁵ ka-dəŋ ²²	puk ³⁵ ŋuk ³⁵ , diit ⁴⁴	
13.	กระดอง	ka-dooŋ ³⁵	โวŋ ³⁵	โวŋ ³⁵	โวŋ ³⁵ , dooŋ ³⁵	โวŋ ²³	
14.	กระตัง	hook ³¹	hook ³³ (ทำต๋ายไม้), ba-diŋ ³³ (ทำต๋ายทองแดง)	hook ³¹	hook ³¹	khik ³⁵	
15.	กระเต็น	sa-den ³⁵	si ³⁵ diŋ ³⁵	sa-den ³⁵	fuŋ ⁴¹	foŋ ³⁵ , ten ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
16.	กระเตาะ (~ลีน)	doŋ ³⁵	doŋ ³⁵	doŋ ³⁵ (~liin ⁴¹)	kək ³⁵	doŋ ³⁵	
17.	กระเต	meɛŋ ³⁵ ʔi-len ³⁵	meɛŋ ³¹ ʔii ²⁴ lim ³¹	meɛŋ ³⁵ ʔi-len ³⁵	meɛŋ ³⁵ ʔii ²² len ³⁵	ka-len ²³	
18.	กระถิน	phak ³⁵ ka-thin ²³	phak ³⁵ laŋ ³³	phak ³⁵ kan ²² sin ²³ (ตัดกลิ่น)	phak ³⁵ kham ³⁵ tay ⁴¹	phak ³⁵ naw ²¹	
19.	กระโถน	ka-thoon ³⁵	kook ²⁴ , ka-thoon ³⁵	ka-thoon ²³	kək ³⁵ , ka-thoon ²³	ka-thoon ⁴³⁴	
20.	กระทง (เล็ก)	ʔoŋ ⁴⁴	ʔoŋ ²¹³	ʔoŋ ⁴⁴	ʔoŋ ³³	ka-thoŋ ²³ nooy ³⁵	
21.	กระทง (ใหญ่)	khuək ³¹	sa-toon ³¹	khook ³¹ (โคก)	ka-thoŋ ³⁵	ka-thoŋ ²³ ɲaə ²¹	
22.	กระบก	ma-miin ³¹	ɲ-miin ³³	ma-miin ³¹	ma-miin ³¹ (มะมัน)	mak ³⁵ kam ²¹ bok ³⁵	
23.	กระบุงตาห่าง	kuay ²³	kooy ³⁵	kooy ²³ , sa-ləw ³⁵	kooy ³⁵	buŋ ²³ haay ²¹	
24.	กระปุก	puk ³⁵	ʔoom ³⁵ (~ka-pi ⁶⁵) (อ่อม)	ka-puk ³⁵	kək ³⁵ (~yaa ³⁵), ʔep ³⁵ (~yaa ³⁵)	hay ⁴³⁴	
25.	กระสอบ	ka-soop ³³	tay ³³ (~khaw ²¹³) (ไต่)	tay ³¹ , ka-soop ²² (ไต่)?	ka-soop ²²	ka-soop ⁴⁴	
26.	กราม	kaam ²³	khaa ³⁵ may ²² yep ³³	khaa ²³ miit ³¹ yap ³⁵	khaa ²³ miit ³¹ ɲap ²²	khaa ⁴³⁴ ta-kay ²³	
27.	กลบ	thom ²³	pok ³⁵ , thum ³⁵	thom ³⁵	pok ³⁵ , thom ²³	thom ⁴³⁴	
28.	กล้วยน้ำว้า	kuay ⁴⁴ ʔoŋ ³³	kooy ²¹³ ʔii ²⁴ tiŋ ³⁵	kooy ⁴⁴ ʔoŋ ²²	kooy ⁴¹ ʔoŋ ²²	kuay ³⁵ ʔoŋ ²¹	
29.	กล้วยหอม	kuay ⁴⁴ khaaw ⁴⁴	kooy ²¹³ khaaw ²² (khaaw ²² = แก้ว)	kooy ⁴⁴ khaaw ⁴¹ (กล้วยดำ)	kooy ⁴¹ khaaw ³³	kuay ³⁵ ɲaaw ³⁵	
30.	กลอน (-ประตุ)	see ³¹	see ³³ (-pa-tuu ³⁵)	see ³¹ (~pa-tuu ²³)	see ³¹ , koon ³⁵	lay ²³ (แบบเสียงลงบนพื้น), koon ²³ (แบบเสียงตรงกลาง)	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
						ประดู	
31.	กั๊ด	ka-lit ³⁵	ka-leŋ ³⁵	yip ³⁵	khat ³⁵	ka-lat ³⁵	
32.	กั๊บบ (~บ้าน)	pik ⁴⁴ (~baan ⁴⁴)	pik ³⁵ , məə ³¹ (~hien ³¹)	məə ³⁵ pik ³³	miə ³⁵	miə ²³	
33.	กั๊บบ (~ปลา)	piin ⁴⁴ (~paa ²³)	fiin ²² (~paa ³⁵) (พื้น)	fiin ⁴¹ (~paa ²⁴), piin ⁴⁴ (~səə ⁴⁴) (พื้นปลา, พื้นลื้อ)	fiin ⁴¹	piin ³⁵	
34.	กั๊ว	kuə ²³	yaan ²¹³ (หย่าน)	koo ²³	yaan ⁴¹ (ย่าน)	yaan ³⁵	
35.	กั๊บบ (~ส้ม)	kip ³³	səə ²¹³ (~ba-ŋoo ³⁵) (แต่บะโอ)	liip ²² (~sum ⁴⁴) (หลีบส้ม)	kiip ²²	ŋiip ³⁵	
36.	กั๊น	lin ³⁵	kiin ³⁵	lin ³⁵	kin ³⁵	lin ²³	
37.	กอ (~ไฟ)	koo ²³	koo ³⁵ (~may ²²) phay ²⁴ , kaw ²² (~sak ³⁵)	kaw ⁴¹ (~phay ²²) (เต้า)	koo ³⁵	koo ²³	
38.	กอด	wan ²³	koo ²⁴	koo ²² , wan ²³	koo ²²	koo ⁴⁴	
39.	กะพริบ	phap ⁴⁴	phəp ³³	phap ²²	phap ²²	phap ⁴⁴	
40.	กั๊น	kət ³⁵	kət ³⁵ , baj ³⁵ , kan ³⁵	tət ³⁵ , kət ⁴³⁵	kət ³⁵ , khan ³³	kət ³⁵ , lat ⁴⁴	
41.	กั๊บ (~ข้าว)	kam kin ²³	kam ³¹ kin ³⁵	kam ³⁵ kin ²³	kham kin ³⁵	kap ³⁵ khaw ⁴⁴	
42.	กั๊บ (= ด้วย, และ)	kap ³⁵	poŋ ³⁵ (kin ³⁵ khaw ²¹³ -ka n ³⁵)	kap ³⁵	tooy ³⁵	kap ³⁵	
43.	กางเกง	tew ³³	tew ²⁵	teew ²²	soon ³³	soon ⁴⁴	
44.	กำไล	wəŋ ⁴³	kham ²⁴ may ³¹ (ขำไม = กำไลแข็ง ๆ) (saay ³³ kheen ³⁵ = ส้อย)	kin ²² may ³⁵ (กั๊นไม = กำไลแข็ง ๆ) (saay ²³ kheen ²³ =	poŋ ²² heen ²³	kooŋ ³⁵ kheen ⁴³⁴	

คำที่	ความหมาย	ไทรโยน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
			ซื่อ (ซื่อ)	ซื่อ (ซื่อ)			
45.	ก้าม	kim ³⁵ (~puu ²³)	kiim ³¹ (~puu ³⁵) (คิม)	kiim ³⁵ (~puu ²³)	ɲaap ²³ ɲooŋ ⁴¹ (-puu ³⁵)	kiim ³⁵ (~puu ³⁵)	
46.	กึ่งกำ	cak ³⁵ kaa ³³	mɛɛŋ ³¹ cak ³⁵ kaa ³⁵	cak ³⁵ kaa ²²	ca-koon ²²	ɸɔɔm ²³	
47.	กึ่งกือ	mɛɛŋ ³⁵ seɛn ²³ tiin ²³	(mɛɛŋ ³⁵) seɛn ³⁵ tiin ³⁵	mɛɛŋ ³⁵ seɛn ²³ tiin ²³	mɛɛŋ ³⁵ boŋ ⁴¹ kii ³⁵ mɛɛŋ ³⁵ seɛn ²³ tiin ³⁵	mɛɛŋ ²³ nam ³⁵ maak ⁴⁴	
48.	กี้ (เท่าไหร่)	kii ³³	kii ²⁴	kii ²²	sak ³⁵	cak ³⁵	
49.	กุด	kuŋ ³⁵	kuŋ ⁴⁵	kuŋ ³⁵	kuŋ ³⁵	kuŋ ³⁵	
50.	เกลียด	caŋ ³⁵	caŋ ³¹ , khii ³¹ cəŋ ³⁵ (ซัง, ซังเจอะ = รังเกียจ)	caŋ ³⁵	saŋ ³⁵	saŋ ²³	
51.	เกลื่อน	khii ⁴⁴ siən ⁴⁴	khii ²¹³ kheen ²¹³ (ซี้ เขิน)	khii ⁴⁴ kheen ⁴⁴ (ซี้เขิน)	hiən ⁴¹	kaak ⁴⁴ , khii ⁴⁴ ciən ⁴⁴	
52.	เกือบ	mɛɪ ³⁵	sa-daay ³⁵ (~tok ³⁵), mɛɪ ³⁵ (~tem ³⁵)	mɛɪ ³⁵ (~tem ²³ , ~taay ²³)	sa-daa ³⁵ (~tem ³⁵)	kiəp ⁴⁴ , mɛɪ ³⁵	
53.	แก	tee ³⁵ (~iɔɔk ³⁵)	kɛɛ ²³ (~səɔ ²³), tee ³¹ (~cək ³³)	tee ³⁵ (~cək ³¹) iɔɔk ²²	kɛɛ ⁴¹	kɛɛ ³⁵	
54.	แกกรีน	kɛɛ ³¹	dɛɛ ²¹³ , cɛɛ ²¹³ (แด่, แจ)	kɛɛ ³¹ (ma- moŋ ³¹ ~) (แดด)	dɛɛ ⁴¹ (ma- som ³³ ~), kɛɛ ³¹ (khon ³⁵ ~)	ɲiŋ ³⁵	
55.	แกล้ง	kɛɛŋ ⁴⁴	khwi ³¹ (~kan ³⁵)	kɛɛŋ ⁴⁴	khuy ³⁵	ɲaan ²³	
56.	แก้ว	kɛɛw ⁴⁴ , kək ³⁵	kɛɛw ²¹³	cɔɔk ²² , sa-ləp ³¹ (จอก, สะลอบ)	kɛɛw ⁴¹ (ทำด้ายแก้ว), cɔɔk ²² (ทำด้ายสีดอื่น เช่น พลาสติก หรือ อะลูมิเนียม)	cɔɔk ⁴⁴	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
57.	แกว่ง (~ของ)	kweɲ ³³	kweɲ ²⁴	kweɲ ²⁴	kweɲ ²²	kway ²³	
58.	แกว่ง (~แขน)	swaay ³³	kweɲ ²⁴	kweɲ ²²	kweɲ ²²	kweɲ ²¹	
59.	โก่ง (หลัง~)	koɔŋ ³³ (laɲ ²³ ~)	koŋ ³⁵ (laɲ ³⁵ ~)	koŋ ²² (laɲ ²³ ~)	koŋ ²² (laɲ ²³ ~)	khoŋ ⁴³⁵ (laɲ ⁴³⁴ ~)	
60.	โก่ง	haaw ⁴³ (-daam ⁴⁴ may ⁴³)	kuŋ ²⁴	haaw ⁴¹	koŋ ²²	bet ³⁵	
61.	โกน	koon ²³	khuut ²⁴ (-hoo ³⁵)	khuut ²² (~noot ²²)	khuut ²² (~nuet ²²)	khuut ⁴⁴⁴	
62.	โกหก	cuɿ ³⁵	cuɿ ³⁵	cuɿ ³⁵	cuɿ ³⁵	tuə ³⁵	
63.	ขุด	khoŋ ⁴⁴⁵	khoŋ ³⁵	khoŋ ³⁵	khoŋ ³⁵	khuəŋ ⁴⁴	
64.	ขุ่น	ma-nun ²³	ma-nuun ³⁵	ma-nuun ²³	ma-nun ²³	mak ³⁵ mi ³⁵	
65.	ขมับ	ɲip ³³	miit ²⁴ (หมัด)	miit ²²	miit ²²	niip ⁴⁴	
66.	ขมื่น	khaw ⁴⁴ min ⁴⁴	khaw ²¹³ min ²¹³	khaw ⁴⁴ min ⁴⁴	khaw ³³ min ³³	khii ⁴⁴ min ⁴⁴	
67.	ขยัน	man ³³	duɿ ³⁵ , khak ³⁵ , man ²⁴	duɿ ³⁵ , man ²²	man ²² , duɿ ³⁵	duɿ ³⁵	
68.	ขยี้	ɲii ³⁵	yii ³¹ (-phaa ²¹³), yoon ²² (-phaa ²¹³)	yii ³⁵ , yoon ⁴¹	ɲoon ³¹ (-phaa ³³)	ɲii ⁴⁴ ɲut ⁴⁴	
69.	ขาด	khuəŋ ³³	khoot ²⁴	ɲoon ³⁶ , khoot ²² (ออม, ขาด)	khuəŋ ²²	koon ³⁵ , khuəŋ ⁴⁴	
70.	ข่วน	naat ³¹	yaat ⁴³ (meeɯ ²¹ -saw ²⁵), wak ³⁶ (meeɯ ²¹ -khuu ³) (ขาดเส้า = ข่วนเส้า เหมือนฝนเส้น, วัค คน = ข่วนคน)	yaat ³¹	naat ³¹ (meeɯ ³⁵ ~)	wak ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
71.	ข้าง	khwaan ³¹	khwaan ³³ (ควาง)	khwaan ³¹	khwaan ³¹	been ²¹ , khwaan ²¹	
72.	ขวิด	khwit ³⁵	khwit ³⁵	khwit ⁴³⁵	khwit ⁴³⁵	khiiit ⁴⁴	
73.	ของ (~ใช้)	khooŋ ²³ (~cay ⁴³)	khooŋ ³⁵ (~cay ²²)	khooŋ ²³ (~cay ⁴¹)	khooŋ ²³ səə ⁴¹	khooŋ ⁴³⁴ , khuə ²³	
74.	ข้อง	khooŋ ⁴⁴	moŋ ³¹ (~say ²¹ paa ³⁵) (โหมง)	khooŋ ⁴⁴	khooŋ ⁴¹	khooŋ ⁴⁴	
75.	ขอด (~ เกล็ดปลา)	khooŋ ³⁵	thooŋ ³⁵ (~ket ³⁵ paa ³⁵)	khooŋ ³⁵	khooŋ ³⁵	sooŋ ³⁵	
76.	ขอบ	khooŋ ³³	khooŋ ²⁴	khooŋ ²²	him ³⁵	khooŋ ⁴⁴	
77.	ขัน (~ตักน้ำ)	kok ³⁵ nam ⁴³	kook ²⁴	kok ³⁵ nam ⁴¹	foo ³⁵	khan ⁴³⁴	
78.	ขัน (~ใส่ของไป วัด)	sa-luŋ ²³	sa-luŋ ³⁵ (ก้นกลม ไม่มี ดิน), khan ³⁵ (ขนาด สูง มีดิน)	sa-luŋ ²³ (สะหลุง)	khan ²³	foo ²³	
79.	ขัน	khan ⁴⁴ (~din ³⁵)	khan ²¹³ (~day ³⁵)	sii ³¹	khan ³³	khan ⁴⁴	
80.	ขาด	put ³⁵	put ³⁵	put ³⁵	put ³⁵	khaat ⁴⁴	
81.	ซ้าย	ney ³¹	ney ³³ (~ket ³⁵ paa ³⁵) (แนง)	ney ³¹	ney ³¹ (ซ้ายตักปลา), teŋ ³⁵ (เอาไม้สานเป็น ซ้าย), ta-khaay ²² (ตาซ้าย สำเนียงรูปที่ซื้อจากตลาด)	daan ²³	
82.	ข้าวเจ้า	khaw ⁴⁴ naay ³⁵	khaw ²¹³ naay ³¹	khaw ⁴⁴ naay ³⁵	khaw ²³ naay ³⁵	khaw ⁴⁴ (mii ³⁵) saaw ³⁵	
83.	ข้าวกลางวัน	khaw ⁴⁴ toon ³⁵	khaw ²¹³ toon ³¹ (ข้าวตอน)	khaw ⁴⁴ toon ³⁵	khaw ²³ toon ³⁵	khaw ⁴⁴ swaay ⁴³⁴ , khaw ⁴⁴ thiəŋ ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไทรโยน (เมืองน่าน)	ลือ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
84.	ข้าวโพด	khaw ⁴⁴ sa-lii ³⁵	khaw ²¹³ dooj ³⁵	khaw ⁴⁴ poot ³¹	(khaw ³³) sa-lii ³⁵	khaw ⁴⁴ sa-lii ²³	
85.	ข้าวฟ่าง	khaw ⁴⁴ faang ⁴⁴	khaw ²¹³ faang ²¹³	khaw ⁴⁴ paang ⁴⁴	khaw ³³ faang ³³	khaw ⁴⁴ khwaang ⁴⁴	
86.	ข้าวเหนียวสุก	khaw ⁴⁴ nij ⁴⁴	khaw ²¹³ nij ²¹³ , khaw ²¹³ suk ³⁵	khaw ⁴⁴ nij ⁴⁴ (ข้าวเหนียว)	khaw ³³ nij ³³	khaw ⁴⁴ niaw ⁴³⁴ , khaw ⁴⁴ niaw ⁴³⁴ nij ⁴⁴	
87.	ซีโกหก	khii ⁴⁴ cuŋ ³⁵	khii ²¹³ cuŋ ³⁵	khii ⁴⁴ cuŋ ³⁵	khii ³³ cuŋ ³⁵ , khii ³³ ?uu ³³	khii ⁴⁴ tuəŋ ³⁵	
88.	ซีริงแด	khii ⁴⁴ huə ²³	khii ²¹³ haŋ khəe ³¹	haŋ kəe ³⁵	(khii ³³) haŋ ³⁵ khəe ³⁵	khii ⁴⁴ huə ⁴³⁴	
89.	ซีฟง	khii ⁴⁴ khaaŋ ²³ (ซี ซาง)	khii ²¹³ khaaŋ ³⁵ (ซี ซาง)	khii ⁴⁴ khaaŋ ²³ (ซีซาง)	khii ³³ khaaŋ ²² (ซี ซาง)	khii ⁴⁴ huəŋ ⁴³⁴	
90.	ซีอ้าย	khii ⁴⁴ ?aay ³⁵	khii ²¹³ ?aay ³⁵ (?aay ³⁵ naa ²¹³ ซาย หน้า)	khii ⁴⁴ ?aay ³⁵	khii ³³ ?aay ³⁵	khii ⁴⁴ iim ⁴⁴ , khii ⁴⁴ ?aay ²³	
91.	ซุ่น	kiə ²³	?uay ²⁴ (อ้อย)	kəə ²³ (เกือ)	kiə ³⁵	kiə ²³	
92.	ซุย	khuy ²³	khooŋ ³⁵ (~puu ³⁵)	khooŋ ²³ (ซวย)	khooŋ ²³	khuy ⁴³⁴	
93.	เซก	cok ³⁵ (~huə ²³)	cok ³³ (~hoo ³⁵) (ซก)	cok ⁴⁴ (~hoo ²³)	cok ²² (~huə ²³)	tii ²³	
94.	เซ้ม	khem ⁴⁴	khim ²¹³ (~ləə ³⁵)	khem ⁴⁴	kəe ²²	khem ⁴⁴	
95.	เซม่า	khii ⁴⁴ min ³²	khii ²¹³ min ²⁴ (ซีหมิ่น = เซม่าที่ติดกัน หม้อ), khii ²¹³ khoo ²⁴	khii ⁴⁴ min ²² (~มว ⁴⁴) (เซม่าที่ ติดกันหม้อ)	khii ³³ kha-ŋuəŋ ⁴¹ (= เซม่าควีนไฟ), khii ³³ min ²² (= เซม่า ที่ติดกันหม้อ)	khii ⁴⁴ min ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
			fay ³¹ (ซื่อไฟ = เขม่าที่มาจากควันไฟ เกาะบนเพดาน)				
96.	เขย่า	swaay ³³	saay ²⁴ (~khoot ²⁴ nam ²²) (ส่าย)	saay ²² (~khoot ²²) (ส่ายขวด = เขย่า ขวด)	saw ²²	pok ³⁵ poon ³⁵	
97.	เขี้ยว	khiew ⁴⁴	kheew ²¹³ (~maa ³⁵)	kheew ⁴⁴	hew ³³ fong ³⁵	kheew ⁴⁴ ηεε ²³ , kheew ⁴⁴ ηaa ²³	
98.	โชก	bup ³⁵	bup ³⁵	bup ³⁵	bup ³⁵	len ⁴³⁴	
99.	ไขขาว	khay ³³ khaaw ²³	kaam ²¹³ (~khay ²⁴) (กัม), khay ²⁴ khaaw ³⁵	kəəm ⁴⁴ (khay ²²) (เกลือ/เก็บ (ไข่))	khay ²² kaam ³³ (ไขกัม)	khay ²¹ khaaw ⁴³⁴	
100.	ไขแดง	khay ³³ deɛŋ ³⁵	moon ³¹ (~khay ²⁴) (มอน), khay ²⁴ deɛŋ ³⁵	moon ³⁵ (khay ²²)	khay ²² moon ³⁵	khay ²¹ deɛŋ ²³	
101.	ไข	khay ⁴⁴ (pen ~)	məy ³³ (pin ~) (เป็นเมือย = เป็นไข่) (มวอ ³³ = เหนียว)	məy ³¹ , khay ⁴⁴	məy ³¹ (pen ~)	pen ²³ khay ⁴⁴ , boɔ ²¹ sam ²¹ baay ²³	
102.	คนสุดท้อง	khon ³⁵ paay ²³	kun ³¹ laa ²¹³ (คนหลั)	khun ³⁵ sut ³⁵ toɔŋ ⁴¹	phuu ³³ noɔŋ ⁴¹ sut ³⁵ (muu ²²)	luuk ³⁵ sut ³⁵ thooŋ ³⁵ , luuk ³⁵ (phuu ⁴⁴) laa ⁴⁴	
103.	คนแรก	kaw ⁴³	kun ³¹ kaw ²²	khun ³⁵ kaw ⁴¹	khon ³⁵ kaw ⁴¹ , khon ³⁵ koon ²²	luuk ³⁵ kok ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไวยากรณ์ (เมื่อนำมาใช้)	ลือ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
104.	ต้น	khon ⁴³	khun ²²	khun ⁴¹ (~haa ²³)	lo ³⁵ haa ²³	so ³⁵	
105.	ครอบ	khuop ³¹	khoop ³³	khoop ³¹	khoop ³¹	ɲwam ²³ , khuop ³⁵	
106.	ครัว (~ไฟ)	hɔŋ ⁴⁴ khuə ³⁵	khoo ³¹ fay ³¹	khoo ³⁵ fay ³⁵	hiən ³⁵ fay ²³	hiən ²³ fay ²³	
107.	คราด	khaat ³¹	khə ³⁵ (~yaa ²¹³)	khə ³⁵ (~yaa ⁴⁴)	khə ³⁵	ko ³⁵	
108.	ครีป	khii ³⁵	sa-khii ³¹ (~paa ³⁵)	ca-khii ³⁵	sa-khii ³⁵	khii ²³ khaaŋ ⁴⁴	
109.	ครีปหลัง	ca-khii ³⁵	sa-khii ³¹	ca-khii ³⁵	sa-khii ³⁵	khii ²³ laŋ ⁴³⁴	
110.	คลื่น	nam ⁴³ puŋ ³¹ piək ³¹	nam ²² pum ²² pæk ²⁴	nam ⁴¹ pum ⁴¹ pæk ²²	nam ⁴¹ pum ⁴¹ piək ²²	nam ³⁵ pum ⁴⁴ piək ⁴⁴ (ในแม่น้ำ), khii ²¹ (tha-lee ²³)	
111.	ควัก	khwat ⁴⁴	cok ³⁵ , khwat ³³ (จก, ควัด)	khwat ⁴⁴	khwat ²²	cok ³⁵ (~ɲən ²³), khə ³⁵ (~khii ⁴⁴) daŋ ²³	
112.	ควั่น (~อ้อย)	khwan ⁴⁴	keen ²⁴ (~ɲəy ²¹³) (แค้นอ้อย = ควั่นอ้อย)	khan ³¹ (~ɲəy ⁴⁴) (ควั่นอ้อย = ควั่นอ้อย)	han ²²	han ²¹	
113.	คว่ำ	swat ⁴⁴	wat ³⁵ ɲaw ³⁵ mi ³¹ (~ɲaw ³⁵)	wat ⁴⁴	khwa ⁴¹ (~way ⁴¹)	yii ³⁵ mi ²³ pay ²³ kam ²³	
114.	ควาน (~หา)	ɲwaan ³¹	lo ³³ haa ³⁵	ɲum ³⁵ haa ²³ , khwat ⁴⁴ haa ²³	taaw ³⁵ haa ²³	swaam ²³ , ɲom ²³	
115.	ควม (หลัง~)	koŋ ³³	koŋ ²⁴ (laŋ ~)	koŋ ²²	koŋ ²²	khə ³⁵	
116.	คว้น	kan ⁴³	kan ²² (~m- paaw ²²)	kan ⁴¹	fan ⁴¹	khan ³⁵	
117.	คว่าง (~คีน)	khaaŋ ⁴³	heem ³¹ (~khii ³¹)	heem ³⁵ khii ³⁵ , khaaŋ ⁴¹ khii ³⁵	heem ³⁵ khii ³⁵	khaaŋ ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
118.	ดางคก	kha ³¹ khaak ³¹ , meɣ ³⁵ khon ⁴³ khaak ³¹	kop ³⁵ tuu ²⁴ (นตุ)	kop ³⁵ tuu ²² (นตุ) ตุ)	p ²²	khan ³⁵ khaak ³⁵	
119.	ด้างดาว	meɣ ³⁵ bin ³³ biw ⁴⁴	meɣ ³¹ bin ²⁴ biw ²¹³	biɣ ²² (แมงป่อง)	biɣ ²²	ciə ²³	
120.	คิตถึง	kit ⁴⁴ tɔŋ ³⁵	kit ³³ tɔŋ ³⁵ (~haa)	kit ⁴⁴ tɔŋ ³⁵ haa ²³	khɪt ⁴² haa ²³ khɪt ⁴² haa ²³	khɪt ⁴⁴ hoot ³⁵	
121.	คุก	khuk ⁴⁴	khok ²³	khuk ⁴⁴	khoo ³¹ mɪt ⁴³¹	khok ²⁵ mɪt ⁴³⁵ , khuk ⁴⁴	
122.	คุ่นเคย	kəy ³⁵	kweɛn ²⁴ (~kan ³⁵), kəy ³¹ (~kan ³⁵)	kəy ³⁵ (~kan ²³)	khəy ³⁵ (~kan ³⁵)	khəy ²³ (~kan ³⁵)	
123.	คุย	ɣuu ⁴⁴	foo ³³ (~kan ³⁵), ɣuu ²¹³ (~kan ³⁵)	ɣuu ⁴¹ (~kan ²³)	ɣuu ³¹ (~kan ³⁵), ɣuu ³¹ (~kan ³⁵)	ɣuu ³⁵	
124.	คูน (พีช)	lom ³⁵ lɛɛŋ ⁴¹³	lum ³¹ lɛɛŋ ²² (kow ³⁵ ~)	lom ³⁵ lɛɛŋ ⁴¹ (kaw ⁴¹ ~)	lom ³⁵ lɛɛŋ ⁴¹ (kow ³⁵ ~)	may ³⁵ khuun ²³	
125.	เครา	muy ³⁵	khaw ³¹ (noot ²⁴ = ทนวด)	muuy ²³ (kaan ³⁵) (หญ่(คาง) = เครา)	nuet ²² (nuet ²² = ทนวด, เครา)	phom ³⁴ laam ²³ niip ⁴⁴ (ผสมตามหนับ = ผสมตาม ขมับ)	
126.	เคล็ด	khat ³⁵	khat ³⁵ (~khaa ³⁵)	kun ⁴¹ (khoo ⁴⁴ , mii ³⁵ ~)	khat ³⁵	khat ³⁵	
127.	เคาะ	khəɣ ⁴⁴	tɔy ²⁴ (~pa-tuu ³⁵)	cok ⁴⁴ (~pa- tuu ²³)	cok ²²	khəɣ ⁴⁴	
128.	เคียว	kiəw ⁴³	keew ²² (~maak ²⁴)	keew ⁴¹ , maam ³ (~khaw ⁴¹) (ไม้ค้ำ =	ɲam ²²	ɲam ⁴⁴	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง) ด้ายขาวได้เล็ก	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
129.	เคื่อง	khieŋ ³⁵	keen ³¹ (~taa ³⁵) (แค้น)	keen ³⁵ (~taa ²³) (แค้น)	keen ³⁵ (~taa ³⁵)	khieŋ ²³	
130.	แคบ	kiit ³³	coom ²² (taaj ³¹ ~)	coom ⁴¹	com ⁴¹	com ³⁵	
131.	แคร์	khɛɛ ³¹	khɛɛ ³³	haan ⁴¹ naŋ ³¹	haan ⁴¹	khɛɛ ⁴⁴	
132.	แคระ	keɛɛ ³¹	keɛɛ ³³ , cɛɛ ²¹³ (kum ³¹ ~) (แคด , แค)	keɛɛ ³¹ (khun ~) (แคด)	keɛɛ ⁴³¹ (khon ~)	keɛɛ ²¹ dɔɔ ²¹	
133.	โคิน	kaw ⁴³	lum ³³ (~koo ³⁵ may ²²) (ลุ่ม)	piin ⁴¹ (~kaw ⁴¹ may ⁴¹) (พินไคไม้ = โคินต้นไม้)	kaw ⁴¹ (koo ³⁵ may ⁴¹) (~)	kok ³⁵ (~may ³⁵)	
134.	โค้น (~ต้นไผ่ลง)	kon ³¹	pom ²¹³ (~koo ³⁵ may ²²) (ป้อม)	pam ⁴⁴ (~kaw ⁴¹ may ⁴¹) (ปัก)	pam ⁴¹	pam ³⁵	
135.	โคลอน	khii ⁴⁴ pəɽ ³⁵	khii ²¹³ pəɽ ³⁵	khii ⁴⁴ pəɽ ³⁵	khii ³³ pəɽ ³⁵	khii ⁴⁴ tom ²³	
136.	เซี่ยน	khien ⁴⁴	kheen ²¹³ (เซียน)	tii ²³	tii ³⁵	tii ²³	
137.	จอม	tiəɽ ⁴⁴ , lwaan ³¹	suk ³⁵ teɽ ²³ (สุก ทะ)	suk ³⁵ teɽ ⁴⁴	suk ³⁵ lam ⁴¹	suk ³⁵ thiəɽ ⁴⁴	
138.	ง่อย	ɲɔy ³¹	ɲooy ³³	ɲooy ³¹	ɲooy ³¹	piə ³⁵	
139.	เงย	ɲəy ³⁵	ɲəy ³⁵ (หงย)	ɲəy ²³	ɲəy ²³	ɲɛɛn ⁴³⁴	
140.	เงื่อน	ɲien ³¹	ɲəɛn ³³ (~cəək ³³)	ɲəɛn ³¹	ɲien ³¹	pom ²³	
141.	จรด (~กัน)	paɽ ³⁵ (~kan ²³)	pɔɔɽ ²⁴ (~kan ³⁵) (ป่อง)	paɽ ³⁵ (~kan ²³) (ปะ)	sop ³⁵ (~kan ²³)	coot ⁴⁴ (~kan ²³)	
142.	จริง	teɛ ⁴³	teɛ ²²	teɛ ⁴¹	theɛ ⁴¹	meen ²¹ , theɛ ³⁵	
143.	จอง	coɔŋ ²³	maay ³⁵ (~way ²²)	coɔŋ ²³	coɔŋ ³⁵	cap ³⁵ way ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไวยากรณ์ (เมื่อนำมาใช้)	สื่อ (หน่วย)	ขึ้น (หน่วย)	พจน (หน่วย)	ลาว (หน่วย)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
144.	จ้อง	phoo ³³	phoo ²⁴ (ต่อ)	phoo ²² (~naa ⁴⁴), yeey ³⁵ (~naa ⁴⁴)	biy ²²	bəy ²¹ , nəy ⁴⁴ (bəy ²¹)	
145.	จอบ	ka-bok ³⁵ , khoo ²³ bok ³⁵	khoo ³⁵ bok ³⁵ (bok ³⁵ = สับ)	khoo ²³ cok ³⁵	kha-cok ³⁵	cok ³⁵	
146.	จิกจิก	keen ³⁵	khet ³⁵ (เด็ด)	keen ²³ , cok ³⁵ khaay ⁴⁴ (แกล้ง, จิก ขี้)	cik ³⁵ ?eew ³⁵	diəm ²³	
147.	จับ	nap ⁴⁴	cap ³⁵ yap ³⁵ (สับ=จับมาจับ แล้ว)	cap ³⁵	yup ³⁵	cap ³⁵	
148.	จาน	caan ²³	phen ³¹ , caan ³⁵ (แหม, จาน)	caan ²³	ben ³⁵	caan ²³	
149.	จำ	cam ²³	cii ²⁴	cam ²³	cam ³⁵	cii ²¹	
150.	จิ้งโกร่ง	cii ⁴⁴ kuŋ ³³	ci-kuŋ ²⁴ (จิ้ง)	ca-kuŋ ²² (จะกึ่ง)	ciŋ ³⁵ kuŋ ²²	cii ⁴⁴ naay ²³	
151.	จิ้งจก	cak ³⁵ cim ⁴⁴	cik ³⁵ ciim ²¹³ (จิก จิม)	ca-liim ⁴⁴ (จะท ลิม)	cik ³⁵ ka-lim ³³	ciŋ ³⁵ ciəm ³⁵	
152.	จิ้งหรีด	cii ⁴⁴ hiit ³¹	ci-kuŋ ²⁴ khaa ²³ (จิ้ง หรี)	ci-hiit ³¹	ciŋ ³⁵ hiit ³¹	cii ⁴⁴ loo ²¹	
153.	จิ้งเหลน	ca-loə ⁴³ kiəŋ ⁴⁴	ci-loə ²² keey ²¹³ (จิ้งเหลน; เกียง = เกลี้ยง)	ca-loə ³¹ keey ⁴⁴	ca-loə ⁴¹ kiəŋ ³³	khii ⁴⁴ koŋ ³⁵	
154.	จิม (~เกล็ด)	ciŋ ³⁵ (~kiə ²³)	piŋ ³⁵	ciŋ ³⁵ (~kəə ²³)	cuk ³⁵	cam ³⁵	
155.	จิม (ตัวไม่)	cim ⁴⁴	ciim ²¹³	cim ⁴⁴ , cii ²²	thay ³¹	siəp ⁴⁴	
156.	จุก (~เสียด)	kat ⁴⁴ (~tooy ⁴³)	kat ³³ (~puum ³⁵)	kat ⁴³ (~tooy ⁴¹)	siəp ²² (~pum ³⁵)	khat ⁴⁴ , neey ⁴⁴ (แหม)	
157.	จูด (~เทียน)	ciŋ ³⁵ (~thien ³⁵)	ciŋ ³⁵ (~teen ³¹)	ciŋ ³⁵ (~teen ³⁵)	ciŋ ³⁵ (~thien ³⁵)	tay ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
158.	เจาะ	ciɿ ³⁵	teɲ ³¹ (~huu ³⁵), cɔɿ ³⁵ (~may ²²)	ciɿ ³⁵ (~huu ³⁵) (ซี หู = เจาะหู)	chiɿ ³⁵	sii ²³	
159.	เจียว	ciəw ²³	ceew ³⁵ (~khay ²⁴)	ceew ²³ , paam ²² , thooɿ ³¹ (~khay ²²) (เจียว, ทอด ใส่น้ำมัน, ปาม ไม่ใส่น้ำมัน)	thooɿ ³¹	thooɿ ³⁵	
160.	ฉลาด	lwak ³⁵	keɲ ²⁴ , luək ³⁵	lak ³⁵	huu ⁴¹	lak ³⁵	
161.	เฉย (อยู่~)	boɔ ³³ daay ³⁵	ba-daay ³⁵ (yuu ²⁴ ~)	boɔ ²² daay ³⁵	boɔ ²² daay ³⁵	sii ²¹ sii ²¹	
162.	แฉะ	cheɿ ³⁵	peɿ ³⁵	peɿ ³⁵	sum ³¹	piək ⁴⁴	
163.	ชวน	cuən ³⁵	cəɔ ³¹ (~pay ³⁵) (เชื้อ)	coon ³⁵	ɲuəŋ ³⁵ (~pay ³⁵)	suən ³⁵	
164.	ช่วย	cuəy ³¹	təəm ²⁴ (~kan ³⁵)	cooy ³¹ (~kan ²³)	sooy ³¹	sooy ²¹	
165.	ซ้อน (ก.)	tak ³⁵	soon ² (~paa ³⁵ , ~kuŋ ³¹³)	tak ³⁵	tak ³⁵ , soon ³³	tak ³⁵	
166.	ซ้อน (น.)	coon ⁴³	coon ²²	coon ⁴¹	buəŋ ²²	buəŋ ²¹	
167.	ขอบ	mak ⁴⁴	mak ³³ , hum ³⁵ (~kin ³⁵) (มัก, ห่ม)	mak ²² (~kin ²³)	mak ²²	mak ⁴⁴	
168.	ชนะ	meeŋ ³⁵ ɲi-woot ⁴³³	meeŋ ³⁵ ɲii ²⁴ woot ²⁴ (เรียกตามเสียงร้องไห้ ๆ)	meeŋ ³⁵ ɲi- woot ²²	ɲi-woot ²²	sa-nii ²³	
169.	ชนะพลู	phak ³⁵ kheɛ ³⁵	phak ³⁵ tee ²⁴ (ผักเต๋)	phak ³⁵ kheɛ ³⁵	phak ³⁵ kheɛ ³⁵	phak ³⁵ ɲii ²¹ ləət ³⁵	
170.	ชนะอม	phak ³⁵ laɿ ³⁵	phak ³⁵ laɿ ³⁵	phak ³⁵ laɿ ³⁵	phak ³⁵ naw ³¹	phak ³⁵ naw ²¹ men ⁴³⁴	

คำที่	ความหมาย	ไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
171.	ข้าว	haay ⁴³	soo ³³ , haay ²² (ข้าว, ไร่)	haay ⁴¹ , bo ²² dii ³⁵ (ไร่, ไม้ดี)	suək ²² (khon ~)	haay ³⁵	
172.	ขาน (~อ้อย)	khii ⁴⁴ jne ³³ (~loy ⁴¹)	ye ²⁴ (แหย)	je ²² (~loy ⁴¹) (แหง)	kaaj ³⁵ (~loy ⁴¹)	khii ⁴⁴ loy ³⁵	
173.	ขาม	thuay ⁴¹	saam ³¹ thuoy ²³ (ขาม ขนาดใหญ่ ใส่ผัก, ถัวย ขนาดเล็ก ใส่แอง)	thuoy ⁴¹	thooy ³³	thuay ⁴⁴	
174.	ขามอ้าง	chaam ³⁵	saam ³¹ looy ³⁵ (ขามหลวง = ขามใหญ่)	jaaj ²²	laa ³⁵	saam ⁴	
175.	ข้าว	cam ⁴³	cam ²²	cam ⁴¹	cam ⁴¹	lee ⁴⁴ (แหล)	
176.	ชิงช้า	cuj ⁴³ caa ³⁵	loon ²⁴ caa ³¹ (sik ³⁵ ~ลิก โยนหา = นั่งชิงช้าแกว่งไปมา)	cun ⁴¹ caa ³⁵	loon ²² see ³³	loon ²¹ lon ²¹ saa ²³	
177.	จีน	tin ³³	ton ²⁴ (cin ²²) จวญ (~), fan ³⁵ (may ²² จวญ ~) (ต่อน, อัน)	tin ²² (ตัน)	ton ²²	ton ²¹	
178.	จีน	cin ⁴³	pe ³⁵	cin ⁴¹	pie ²²	piek ⁴⁴ , sum ²¹	
179.	แข่ง	cey ³¹	cey ³³ (~daa ²⁴)	cey ³¹	pooy ⁴¹ , ceey ³¹	pooy ³⁵	
180.	ไข่	cay ³¹ , men ³¹	meen ³³ (แมน)	men ³¹	men ³¹	men ²¹	
181.	ชุด	hiip ³³	hiip ²⁴	hiip ²²	hiip ²²	huup ⁴⁴	
182.	ชอก	cey ³³	cey ³³ kwoy ³ (แต่จ=มุงบ้าน, คอง)	coy ³¹	ceey ²² (~tuu ³³)	waaj ²¹	
183.	ช้อน	son ³¹	soy ²⁴ (เลื่อง)	soon ³¹	soon ³¹	soy ²¹ (ช้อนของ), lap ⁴⁴ lii ³⁵ (ช้อนตัว)	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
184.	ซ่อม	peɲ ²³	sɔɔm ²¹³ (ซ่อม = ซ่อมสิ่ง เสีย), peɲ ³⁵ (แปลง = ทำใหม่)	peɲ ²³ , sɔɔm ⁴⁴ (ซ่อม, แปลง)	sɔɔm ³³ (ซ่อม = ซ่อม สิ่งเสีย), peɲ ³⁵ (= ทำใหม่)	peɲ ²³	
185.	ซาก	ŋien ³¹	saak ³³	saak ²¹ (-sɔp ³¹), khoɲ ⁵ , ŋɛ ²² (khaɲ ⁵ -khwaɲ ³¹) (ซาก, โครงกระดูก)	ŋien ³¹ (= ซากที่เหลือจาก ของกิน), khoɲ ³⁵ (= ซาก คน/สัตว์)	khii ⁴⁴ saak ⁴⁴ , ŋien ²¹ (= เศษ)	
186.	ขาว	suey ³¹	səay ³³	sooy ³¹	sooy ³¹ (-khaw ²³)	saaw ²³	
187.	ซึก	khoop ³³	khiip ²⁴	khoop ²²	khoop ²²	khoop ⁴⁴	
188.	โซ่	soo ³¹	soo ²¹³ (-lot ⁴³) (โล่), cəək ³³ lek ³⁵ (เชือก เหล็ก)	soo ⁴⁴	siəɲ ²² lek ³⁵	siək ³⁵ lek ⁴⁵	
189.	ดก	nak ⁴⁴	nak ³⁵ , laay ²³	dok ³⁵ , laay ²³ , nak ⁴⁵	laay ²³	laay ⁴³⁴	
190.	ด้วย	tuəy ³⁵	tooy ³¹ (ตาย)	tooy ²³	tooy ³⁵ (pay ³⁵ ~ nəə ⁴¹)	nam ²³	
191.	ดัก	dak ³⁵	kət ³⁵ (law ³⁵ neɲ ³³ pay ³⁵ ~ ka- taay ²⁴)	kət ⁴⁵ , dak ³⁵ (khoɲ ²³ ~ nuu ²³)	phok ³⁵ (~ nuu ²³ , ~ naa ²³)	səə ²¹ (ใส่)	
192.	ตั้ง (เสียง~)	diət ⁴³³ nan ³⁵	nən ³¹ (seɲ ³⁵ ~) (แนน)	dəət ²² (seɲ ²³ ~) (เดียด)	day ³⁵ (siəɲ ²³ ~), diət ²² (siəɲ ²³ ~)	diət ⁴⁴ , day ²³	
193.	ตาย	daay ⁴⁴	may ³⁵ yip ³⁵	may ²³ yip ³⁵	(daay ³⁵) may ²² nip ²²	faay ⁴⁴	
194.	ดินปน	faw ³³	faw ²⁴ (เผ่า)	din ³⁵ fay ³⁵ , faw ²²	faw ²²	faw ²¹	
195.	ตื้อ	haay ⁴³	daan ²¹³	daan ⁴⁴	daan ⁴¹	haay ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
196.	ตุ (~ร้าย)	suek ³³	haay ²² (maa ³⁵ ~)	sook ²² (maa ²³ ~) (สวก)	suek ²² (maa ²³ ~)	khii ⁴⁴ suek ⁴⁴	
197.	ดู	phoo ³³	phoo ²⁴ (ผือ)	phoo ²² (ผือ)	biŋ ²²	bəŋ ²¹	
198.	เด็ก	la-ŋon ³³	ŋi-noy ²² (เด็ก ๆ ทั้งผู้หญิง ผู้ชาย)	la-ŋon ²² ɲe ³⁵ noy ⁴¹ เด็กพวก, ɲi- ɲe ³⁵ เด็กผู้หญิง, ba- ɲe ³⁵ = เด็กผู้ชาย	phuu ³³ noy ⁴¹	dek ³⁵ noy ³⁵	
199.	เด็ด (~ใบ)	det ⁴³⁵	det ³⁵ (-phak ³⁵), pit ³⁵ (~m-moonj ³³)	det ⁴³⁵ (~phak ³⁵), pit ⁴³⁵ (~ma- moonj ³¹)	det ⁴³⁵ (-bəə ³⁵ may ⁴¹), pit ³⁵ (~bəə ³⁵ may ⁴¹)	det ⁴³⁵ , liŋ ⁴⁴	
200.	เด็ด	diət ³³	foŋ ³³ (nam ²² ~)	dəət ²² (nam ⁴¹ ~)	foŋ ²² (nam ³³ ~)	diət ⁴⁴	
201.	ตลาด	kaat ³³	kaat ²⁴	kaat ²²	kaat ²²	ta-laət ⁴⁴ , kaat ⁴⁴	
202.	ตาง	tuəŋ ³⁵	phooŋ ³⁵ (ผอง)	tooy ²³	phoy ²³ (~nam ⁴¹)	phooŋ ⁴³⁴	
203.	ตอง (~ใบ~)	tooy ²³	tooy ³⁵ (bay ³⁵ ~)	tooy ²³ (bay ³⁵ ~)	bəə ³⁵ kooy ³³	tooy ²³	
204.	ตอม	tup ³⁵	tup ³⁵ , toom ³⁵	tup ³⁵ (meeŋ ³⁵ ~)	fik ³⁵	toom ²³	
205.	ตะกร้า	saa ⁴³ , ta-kaa ⁴⁴	saa ²² (~waay ³⁵) (ซ้ำ เช่น ซ้าหวาย)	saa ⁴¹ (ซ้ำ)	saa ⁴¹ , ta-kaa ³³ (ta-kaa ³³ = ค้ำขึ้นค้ำมือ ?? สันตจาก tone ที่ควรเป็น 41')	saa ³⁵	
206.	ตะไกร	miit ³¹ ɲap ⁴⁴	miit ³⁸ seem ³¹ , miit ³³ yeŋ ³⁸	miit ³¹ yap ⁴⁴	miit ³¹ ɲap ²²	miit ³⁵ ɲap ⁴⁴	
207.	ตะครูป	khup ⁴⁴	taŋ ³³	khup ³³	khup ²²	khup ⁴⁴	
208.	ตะคริว	ca-khiw ³⁵	sa-khiw ³¹ (~kin ³⁵)	ca-khiw ³⁵ (~kin ²³)	kiəw ²² (~kin ³⁵)	kiəw ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไทรโยน (เมืองน่าน)	ลือ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
209.	ตักแต่น้ำข้าว	meɛŋ ³⁵ maa ⁴³	meɛŋ ³¹ maa ²² tiin ³⁵	meɛŋ ³⁵ cak ³⁵ maa ⁴¹ tiin ²³	meɛŋ ³⁵ maa ⁴¹ tiin ³⁵	cak ³⁵ teen ²³ meɛŋ ²³ maa ³⁵	
210.	ตั้ง	kɔm ³¹ naŋ ³¹	taŋ ²⁴ , taŋ ²⁴ khɔp ³⁵ (taŋ ²⁴ = ตั้งทั่วไป, taŋ ²⁴ khɔp ³⁵ = ตั้งไม้)	taŋ ²²	taŋ ²²	taŋ ²¹	
211.	ตั้งทอง	maan ³³ luuk ³¹	maan ³¹ luuk ³³	maan ³⁵ luuk ³¹	maan ³⁵ luuŋ ³¹	maan ²³ , mi ²³ luuk ³⁵	
212.	ต้น	tan ²³	ten ³¹	ton ²³ (taay ³⁵ ~), tit ³⁵ (taay ³⁵ ~), ten ²³ (โตะ ³¹ ~) (ตอน, ติด, ต้น เช่น ทางตอน/ติด, ท่อ ต้น)	tip ³⁵ (thaay ³⁵ ~)	tan ²³	
213.	ตา (พ่อของแม่)	poɔ ³¹ ruɪ ⁴³	poɔ ³³ ruɪ ²¹³	poɔ ³¹ ruɪ ⁴¹	phoo ³¹ looy ³³	poɔ ²¹ ruɪ ³⁵	
214.	ตาตุ่ม	taa ²³ tiin ²³	taa ³⁵ tiin ³⁵	taa ²³ tiin ²³	taa ³⁵ tiin ³⁵	taa ²³ tuup ⁴⁴ maj ²¹	
215.	ตาเหล่	taa ²³ lee ⁴⁴ ~ taa ²³ loɔ ⁴⁴	taa ³⁵ lee ²¹³ (ตาเหล่)	taa ²³ loɔ ⁴⁴ (ตาเหล่ เหลือ)	taa ³⁵ laaw ²²	taa ²³ khee ⁴⁴ , taa ²³ loɔn ⁴³⁴	
216.	ติดอ่าง	paak ³³ kak ⁴⁴	paak ²⁴ kak ³³	paak ²² kak ²²	paa ²² kii ²²	paak ⁴⁴ kak ³⁵	
217.	ตุ๊กแก	tok ³⁵ too ³⁵	tok ³⁵ too ³¹	tok ³⁵ too ²³	kap ³⁵ kee ⁴¹	kap ³⁵ kee ³⁵	
218.	ตุ้ม	cii ²³	cii ³⁵ , cuum ³⁵ (จี = ต้ม ๆ ออกมาเล็ก ๆ, จูม = เป็นชั้นตอนต่อจาก จี แล้ว ต่อไปจะ baan ³⁵)	cii ²³ (จี)	tuum ³⁵	cii ²³	
219.	เต้า (~นม)	taw ⁴⁴	tuu ²¹³	taw ⁴⁴	tuu ⁴¹	taw ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไวยากรณ์ (เมืองน่าน)	ลือ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
220.	เตียน	hin ⁴⁴	hin ²¹³	hin ⁴⁴	hin ³³	peen ²³	
221.	แดงไทย	ma-teey ²³ saay ⁴³ , ma-teey ²³ laay ³⁵	ba-teey ³⁵ saay ²² , ba-teey ³⁵ laay ³¹ (ปะแดงซัง ขนาดเล็ก กินดิน, ปะแดงลาย ขนาดใหญ่ กินสุก)	ma-teey ²³ saay ⁴¹ , ma-teey ²³ laay ³⁵	ma-teey ³⁵ lom ³⁵	teey ²³ ciy ²³	
222.	แต่ม	teem ⁴⁴	peet ²⁴	peet ²²	teem ⁴¹ , thaa ³⁵	teem ³⁵	
223.	แตะ	pup ³⁵	taɿ ³³	teɿ ³⁵	tiɿ ³⁵ (~miɿ ³⁵)	meɿ ³⁵	
224.	โตกข้าว	koɿ ³⁵ khaw ⁴⁴	koɿ ³⁵ khaw ²¹³	koɿ ³⁵ khaw ⁴⁴	koɿ ³⁵ khaw ³³	phaa ²¹ khaw ⁴⁴	
225.	ไต่ (~ไต่ะ)	piin ⁴³	lum ³⁹ (~toɿ ³³), piin ²⁷ (~toɿ ³³)	piin ⁴¹ (~toɿ ³⁵)	phiin ⁴¹ (~toɿ ²²)	kwɔŋ ³⁵	
226.	ถนน	hon ²³ taay ³⁵	taay ³¹ (hun ³⁵ ~)	hun ²³ taay ³⁵ , kha-nuun ²³ (หนทาง, สะพาน)	hon ²³ thaay ³⁵ , kha-nuun ²³	huen ³⁴ thaay ²³ (สำหรับคนเดิน), kha- nun ³⁴ (สำหรับรถ)	
227.	ถนัดขวา	caay ³¹ khwaa ⁴³ (ข้างขวา)	kwen ²⁴ khwaa ³⁵ , caay ³³ khwaa ³⁵ (แถมขวา, ซ้ายขวา)	caay ³¹ khwaa ²³ , kween ²² khwaa ²³ (ข้างขวา, แถมนขวา)	kwen ²² (biəŋ ⁴¹) khwaa ²³ , saay ³¹ khwaa ²³	saay ²⁷ khwaa ⁴³⁴	
228.	ถนัดซ้าย	caay ³¹ saay ⁴³ (ข้างซ้าย)	kwen ²⁴ saay ²² , caay ³³ saay ²⁷ (แถมซ้าย, ข้างซ้าย)	caay ³¹ saay ⁴¹ , kween ²² saay ⁴¹ (ข้างซ้าย, แถมนซ้าย)	kwen ²² (biəŋ ⁴¹) saay ³¹ , saay ³¹ saay ³¹	saay ²⁷ saay ³⁵	
229.	ถลอก (~หนัง)	thok ³⁵ (~nay ²³)	look ³³ hip ³³ (ลอก = เอาเนื้อ ลอกออก, ลีบ = เอาเม็ด ปาดสีบออก)	look ³¹ (~nay ²³)	hiɿ ⁴¹ (~nay ²³) look ³¹ , hiɿ ³¹ (~nay ²³ look ²²)	hiɿ ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
230.	ถล่ม	poot ³³ paj ³⁵	paj ³¹ poot ²⁴ poot ²⁴ paj ³¹	poot ²² (doo ³⁵ ~)	poot ²² (din ~)	poot ⁴⁴	
231.	ถลอก	thə ³⁵	thə ³⁵ , look ³³	thə ³⁵ (kheen ~)	lə ²²	look ³⁵	
232.	ถ้วย	thuəy ⁴⁴	waan ²⁴ , thooy ²¹³	thooy ⁴⁴	thooy ³³	thuəy ⁴⁴	
233.	ถอย	thooy ²³	hun ³⁵ laj ³⁵	thooy ²³ (-laj ²³)	hon ³⁵ laj ²³	hon ⁴³⁴ laj ⁴³⁴	
234.	ถึง	nam ⁴³ khu ⁴⁴	nam ²² khu ³³	nam ⁴¹ khu ²¹ , nam ⁴¹ poo ⁴¹ (อ้อ, น้อ)	nam ⁴¹ khu ²²	(mam ³⁵) khu ⁴⁴	
235.	ถั่วฝักยาว	thuə ³³ tuun ³⁵ , thuə ³³ khay ³⁵	(ba-) thoə ²⁴ saay ³⁵ səw ²¹³ ((บะ)ถั่ว สายเลื้อย)	thoo ²² saay ²³ səw ⁴⁴ (ถั่วสายเลื้อย)	ma-thuə ²² saay ²³ səw ²²	thuə ²¹ saay ⁴³⁴ səw ⁴⁴	
236.	ถาด	ko ³⁵	thaat ²⁶ (-khaw ²⁵) ko ²⁶ (-khaw ²⁵) (ถาดไม่มีต้น, โต๊ะมีต้น)	ko ³⁵ (-khaw ⁴⁴)	ko ³⁵	phaa ²³	
237.	ถีบ	thiip ³³	taŋ ³³ (tiin ~), thiip ²⁴ (lot ~)	taŋ ³¹ (law ²⁵ tiin ²³ ~), thiip ²² (lot ⁴¹ ~) (เอาดีทั้ง = เอาดีทั้ง, ถีบ, ถอด)	yan ³⁵ , thiip ²²	thaŋ ²¹ , yan ²³ (law ²³ tiin ²³ ~), thiip ⁴⁴ (~lot ⁴⁴)	
238.	ถึง (ไป~)	hoo ³³ (pay ²³ ~)	hoo ³³ (pay ³⁵ ~)	hoo ⁴¹ (pay ²³ ~, maa ³⁵ ~), phew ²³ (-həan ³⁵ lee ²⁷) (ถอด, แด)	hoo ⁴³¹ , phiew ²³ (pay ²³ ~)	hoo ³⁵	
239.	ถึง (เอื่อม~)	təŋ ³⁵ (yih ⁴⁴ ~)	tiŋ ³¹ (yih ²² ~) (ทิ้ง)	phew ²³ , tiŋ ²³ (แหว, ถึง)	thiŋ ²³ (yih ⁴¹ ~)	thiŋ ⁴³⁴	
240.	ถือ	kam ²³	tiw ²³ (-nam ²⁷ khu ³³)	tiw ²³ (ถือ??)	tiw ³³ (-saa ⁴¹)	kam ²³	
241.	ถูก (= โดน)	thuuk ³³	cap ³⁵ (khwaan ³³ ma-hiin ³⁵)	cap ³⁵ (kwaan ³¹ ma-hiin ²³ -hoo ²³)	thi ²²	thiik ⁴⁴	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
242.	แถม	theem ²³	poɿ ³⁵ (siɿ ²² noo ²⁴ pen ³³ ~ bay ³⁵ ma-noom ²⁴ hii ²¹³) (ไม่ ช่น ซื้อมือ เต่านีไม่มะ หมือมือ = ซื้อมือไม่ ซา แบบมูญักงัก)	poɿ ³⁵ (siɿ ²² noo ²⁴ pen ³³ ~ bay ³⁵ ma-noom ²⁴ hii ²¹³)	phie ²² , tiim ²²	phie ²¹ , tiim ²¹ , theem ⁴³⁴	
243.	ทวด	ɿuy ⁴³	poɿ ³³ moon ²⁴ (พอมอน)	poɿ ³³ moon ²⁴ (พอมอน)	mon ²² phoo ³¹ ~, meɛ ³¹ ~)	moon ²¹ (phoo ²¹ ~, meɛ ²¹ ~)	
244.	ทอ	toɿ ³⁵ huuk ³³	tam ²⁴ huuk ²⁴	tam ²⁴ huuk ²⁴	tam ²² huuɿ ²²	tam ²¹ huuk ⁴⁴	
245.	ท้อ (~ใจ)	ɿit ³⁵ cay ²³ (อิดใจ)	ɿoon ²⁴ cay ³⁵	ɿoon ²⁴ cay ³⁵	cay ³⁵ ɿoon ²²	miəy ²¹ cao ²³	
246.	ทองคำ	kham ³⁵	kham ³¹	kham ³¹	thooŋ ³⁵	kham ²³	
247.	ท้องเที่ยว	ɿeew ³³	ɿeew ²⁴ (~pay ³⁵ khway ³³) (แควไได = เทียวไรร้อย ๆ)	ɿeew ²⁴ (~pay ³⁵ khway ³³)	ɿeəw ²² , ɿeew ²²	thiəw ²¹	
248.	ท้องร่วง	luɿ ³⁵ toɿŋ ⁴³	luɿ ³⁵ toɿŋ ²²	luɿ ³⁵ toɿŋ ²²	luɿ ³⁵ thoŋ ⁴¹	suɿ ³⁵ thooŋ ³⁵	
249.	ทอด (~ไข่)	thooɿ ³¹	thooɿ ³³ (~khay ²⁴)	thooɿ ⁴³³ (~khay ²⁴)	caaw ²² (~khay ²²)	thooɿ ³⁵	
250.	ทอด ₂ (~แห)	thooɿ ³¹ (~heɛ ²³)	toɿ ³³ (~heɛ ³⁵)	toɿ ³³ (~heɛ ³⁵)	toɿ ³¹ (~heɛ ²³)	khwaan ²¹ (ค่าง)	
251.	ทัว	khway ³¹	khway ³³ ɿeew ²³ pay ³⁵ (~ ได)	khway ³³	khway ³¹ (pay ³⁵ ~)	hoɿ ³⁵ (pay ²³ ~)	
252.	ทำ	naɿ ⁴⁴	yeɿ ³³ (~kaan ³⁵)	yeɿ ³³ (~kaan ³⁵)	ɿet ³⁵ (~kaan ³⁵)	het ⁴⁴	
253.	ทำไม้	naɿ ⁴⁴ naŋ ²³	ci-day ³⁵ (~m-pay ³⁵) (จิดอ ไป = ทำไม้ไป)	ci-day ³⁵ (~m-pay ³⁵)	pen ³⁵ naŋ ³⁵ , ɿet ³⁵ ka-ləo ³⁵	pen ²³ si-daə ²³	
254.	ทิ้ง	khwaan ³¹	khwaan ³³ , laɿ ³³	khwaan ³³	khwaan ³¹	paɿ ³⁵ (~baan ³⁵),	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
			(~luuk ³³) (ค่าง= ข้าง เช่น ข้างทั้ง, ละ เช่น ละลูก)	laɽ ³³ (~luuk ³³)		khwaay ²¹ (~khii ⁴⁴ hɔɽ ⁴⁴)	
255.	พี่น้อง	sa-lii ³⁵ noon ³⁵	tii ³³ noon ³¹	tii ³³ noon ³¹	phaa ³⁵ siə ²²	noon ²¹ noon ²³	
256.	พี่ไหน	tat ⁴⁴ day ³⁵	tii ³³ nay ³⁵	tii ³³ nay ³⁵	kəə ²² (= เกอ)	noon ²¹ daə ²³ (ป้อน ใด), səə ⁴³⁴ (ใส)	
257.	พี่	mum ³¹	mum ³³ (มุ้ม)	mum ³³	tuu ⁴¹	khii ⁴⁴ iim ⁴⁴ , bɔɔ ²¹ khom ²³ , bɔɔ ²¹ khaw ⁴⁴	
258.	ทุวัน	tiɽ ³⁵ wan ³⁵	tiɽ ³¹ wan ³¹	tiɽ ³¹ wan ³¹	khuu ²² mi ⁴¹	suu ²¹ mi ³⁵ , khuu ²¹ mi ³⁵	
259.	เท	thook ³³ (~nam ⁴³)	hee ²¹³ (~nam ²²)	hee ²¹³ (~nam ²²)	thooɽ ²² (~nam ⁴¹)	thook ⁴⁴ (= ธรรมชาติ), coon ³ (= เทเหมือนสตัน้ำ ไหลลง ๆ)	
260.	เท่าไร	taw ³¹ hi ³⁵	taw ³³ hi ³¹ (เท่าซื่อ)	taw ³³ hi ³¹	thoo ³¹ ləə ²² (ต่อเหลือ)	thoo ²¹ daə ²³ (ต่อใด)	
261.	เที่ยว (~ไป ~มา)	tiəw ³⁵	teew ³¹ (~pay ³⁵ ~maa ³¹)	teew ³¹ (~pay ³⁵ ~maa ³¹)	pik ²² pay ³⁵ pik ²² maa ³⁵	thiəw ²³	
262.	แพง	lem ⁴⁴	lim ²¹³	lim ²¹³	ʔan ³⁵ (pit ³⁵ niɽ ²² ~ ʔan ³⁵ = ดินสอ 1 อัน)	lem ⁴⁴	
263.	ไพร (พืช)	hay ³⁵ (kaw ⁴³ ~)	hay ³¹ (kow ³⁵ ~)	hay ³¹ (kow ³⁵ ~)	say ³⁵ (kow ³⁵ ~)	hay ²³	
264.	นกแก้ว	nok ⁴⁴ ləə ³⁵	nok ³³ ləə ³¹	nok ³³ ləə ³¹	nok ²² ləə ³⁵	nok ⁴⁴ ki ³⁵	
265.	นกเขา	nok ⁴⁴ khaw ²³	nok ³³ dəəy ³⁵	nok ³³ dəəy ³⁵	nok ²² khaw ²³	nok ⁴⁴ khaw ⁴³⁴	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
266.	นกตเหว่า	nok ⁴⁴ pɔw ³¹ həy ²³	nok ³³ pɔw ³³ həy ³¹ (นาคพอเฮย)	nok ³³ pɔw ³³ həy ³¹	nok ²² kuu ²² waw ³¹	nok ⁴⁴ kaa ²³ waw ²³	
267.	นม (น้ำ~)	nom ³⁵ (nam ⁴³ ~)	num ³¹ (nam ²² ~)	num ³¹ (nam ²² ~)	tuu ⁴¹ (nam ⁴¹ ~)	nom ²³	
268.	น้องชาย	now ⁴³ baaw ³³	now ²² (pɔw ³³) caay ³¹	now ²² (pɔw ³³) caay ³¹	now ⁴¹ baaw ²²	now ³⁵ saay ²³	
269.	น้องสาว	now ⁴³ saaw ²³	now ²² (mee ³³) yij ³¹	now ²² (mee ³³) yij ³¹	now ⁴¹ saaw ²³	now ³⁵ saaw ⁴³⁴	
270.	น้อยหน้า	ma-nɔw ⁴⁴ neɛ ⁴⁴	ba-keɛ ³⁵ heɛɛ ⁴³ , ma-nɔw ²¹³ neɛ ²¹³ (เบเก็ดเรต, มะหน้อแหน)	ba-keɛ ³⁵ heɛɛ ³³ , ma-nɔw ²¹³ neɛ ²¹³ (เบเก็ดเรต, มะหน้อแหน)	ma-nɔw ³³ neɛ ³³ (มะหน้อแหน)	mak ³⁵ siəp ⁴⁴	
271.	นุ่น	pun ⁴³	han ²¹³	han ²¹³	kun ⁴¹	phun ³⁵	
272.	นุ่น	han ⁴⁴	nan ²²	nan ²²	han ³³	nan ³⁵ , han ⁴⁴	
273.	น่ารัก	naa ⁴⁴ hak ⁴⁴	dii ³⁵ hak ³³ (ต๊รัก)	dii ³⁵ hak ³³	naa ³³ hak ²² (หนักรัก)	naa ⁴⁴ hak ⁴⁴ (หนักรัก)	
274.	น้ำชาย	naa ⁴⁴ baaw ³³	naa ³³ pɔw ³³ caay ³¹ (น้ำพ่อชาย)	naa ³³ pɔw ³³ caay ³¹ (น้ำพ่อชาย)	naa ⁴¹ ma-saay ³⁵	naa ³⁵ baaw ²¹	
275.	น้ำสาว	naa ⁴⁴ saaw ²³	naa ²² mee ³³ yij ³¹ (น้ำแม่หญิง)	naa ²² mee ³³ yij ³¹ (น้ำแม่หญิง)	naa ⁴¹ mee ³¹ jij ³⁵	naa ³⁵ saaw ³⁴	
276.	นาก (ลื้อว)	meɛj ³⁵ buən ⁴⁴	(meɛj ³¹) boon ²¹³ ((แมง)โบน)	(meɛj ³¹) boon ²¹³ ((แมง)โบน)	naak ³¹	buən ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
277.	นาน	mən ³⁵	min ³¹	min ³¹	mən ³⁵	həŋ ⁴³⁴ , tɛɛ ²¹ dao ²³ (เหิง, แต่โต = นาน)	
278.	น้ำ	paa ³⁵ (-pay ³⁵)	paa ³¹ (-pay ³⁵), pay ³⁵ koon ³³ (ขุโน, ไก่กอน = พงไ)	paa ³¹ (-pay ³⁵), pay ³⁵ koon ³³ (ขุโน, ไก่กอน = พงไ)	nam ³⁵	phaa ²³	
279.	น้ำต่าง	nam ⁴³ məy ²³	mook ²⁴ məy ³⁵ , nam ²² mook ²⁴ (หมอกเหมย, น้ำหมอก)	mook ²⁴ məy ³⁵ , nam ²² mook ²⁴	nam ⁴¹ mɔɔɰ ²² , nam ⁴¹ khaaŋ ⁴¹	nam ³⁵ mook ⁴⁴	
280.	น้ำตก	nam ⁴³ tok ³⁵	nam ²² tok ³⁵ (taat ²⁴ phaa ³⁵), taat ²⁴	nam ²² tok ³⁵ (taat ²⁴ phaa ³⁵), taat ²⁴	nam ⁴¹ tok ³⁵	nam ³⁵ tok ³⁵	
281.	น้ำเต้า	ma-nam ⁴³	(nam ²² tun ²¹³) ba- taw ²¹³ (น้ำตัน)บะ เต้า	(nam ²² tun ²¹³) ba-taw ²¹³ (น้ำ ตัน)บะเต้า	nam ⁴¹ ton ⁴¹	mak ³⁵ nam ³⁵	
282.	น้ำพุ	nam ⁴³ pu ⁴⁴	nam ²² pu ³³	nam ²² pu ³³	nam ⁴¹ pu ²²	nam ³⁵ pun ³⁵	
283.	น้ำลาย	nam ⁴³ laay ³⁵	nam ²² cii ³³ (น้ำจี้)	nam ²² cii ³³	nam ⁴¹ laay ³⁵	nam ³⁵ laay ²³	
284.	น้ำ	diŋ ⁴⁴	diŋ ²¹³ .nim ³⁵ (naŋ ³³ -yuu ³³)	diŋ ²¹³ .nim ³⁵ (naŋ ³³ -yuu ³³)	diŋ ³³	sii ²¹ sii ²¹	
285.	นูน	suət ³³	pooŋ ³¹ (hoo ³⁵ ~), soot ²⁴ loə ³⁵ muu ²⁴ (หัวพอง = หัวนูน (เหมือนหัว โน), สวดเลื้อหนู = นูนขึ้นมาจากนั้น)	pooŋ ³¹ (hoo ³⁵ ~), soot ²⁴ loə ³⁵ muu ²⁴	suət ²² (~hin ³³)	suət ⁴⁴ , khaə ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไวยากรณ์ (เมื่อนำ)	ลือ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
286.	โน้น	pun ⁴³	pun ³¹	pun ³¹	kun ⁴¹	phuə ³⁵	
287.	โน้น	puun ⁴³	puun ³¹	puun ³¹	noə ³⁵ kun ⁴¹	phuun ³⁵	
288.	โน้ม	diŋ ³⁵ loŋ ³⁵ maa ³⁵	noŋ ²⁴ (พ่วง)	noŋ ²⁴	naaw ⁴¹ (man ³⁵) loŋ ³⁵	koŋ ²¹ loŋ ²³ maa ²³	
289.	บ่ง	boŋ ³³	buŋ ²⁴ (~naam ³⁵)	buŋ ²⁴ (~naam ³⁵)	khut ³⁵ (~naam ²³)	boŋ ²¹	
290.	บ่ม	ʔuk ⁴⁴	ʔuk ³³ (~kooy ²¹³)	ʔuk ³³ (~kooy ²¹³)	ʔuk ²² (~ma-muəŋ ²¹)	ʔuk ³⁵ , bom ²¹	
291.	บัว	buən ⁴⁴	boon ²¹³ (~paak ²⁴)	boon ²¹³ (~paak ²⁴)	kuəŋ ⁴¹ (~paəŋ ²²)	buən ³⁵	
292.	บ่อ	nam ⁴³ boə ³³	nam ²² boə ²⁴ , boə ²⁴ (น้ำบ่อ = บ่อที่มีน้ำ, บ่อ = บ่อที่ไม่มีน้ำ)	nam ²² boə ²⁴ , boə ²⁴ (น้ำบ่อ = บ่อที่มีน้ำ, บ่อ = บ่อที่ไม่มีน้ำ)	nam ⁴¹ boə ²²	nam ³⁵ boə ²¹ saəŋ ⁴⁴ , nam ³⁵ boə ²¹ (น้ำบ่อสร้าง = บ่อที่สร้างขึ้น; น้ำบ่อ = บ่อที่เกิดขึ้นเองตาม ธรรมชาติ)	
293.	บ่อ	man ³³	man ²⁴ (พน)	man ²⁴	man ²²	du ³⁵	
294.	บั้ง (~แดด)	kəŋ ³⁵ maŋ ³¹ -, bot ³⁵ (neek ³¹ -, baŋ ³⁵ (~deet ³⁵))	kəŋ ³⁵ (maŋ ³³ ~naa ²¹³), baŋ ³⁵ (~deet ²⁴)	kəŋ ³⁵ (maŋ ³³ ~naa ²¹³), baŋ ³⁵ (~deet ²⁴)	lap ²² yin ³⁵ -, ~deet ²² , baŋ ³⁵ yin ³⁵ -, ~deet ²²)	kəŋ ³⁵ (~deet ⁴⁴), lap ⁴⁴ (maŋ ²¹ ~kan ²³)	
295.	บางคน	baaŋ ³⁵ khon ³⁵	sen ³¹ kun ³¹	sen ³¹ kun ³¹	san ³⁵ khon ³⁵	laaŋ ²³ khon ²³	
296.	บางที	baaŋ ³⁵ tiə ³¹ , baaŋ ³⁵ tiə ³¹	laaŋ ³¹ təə ³³	laaŋ ³¹ təə ³³	san ³⁵ thiə ³¹	laaŋ ²³ thiə ²¹	
297.	बात	cap ³⁵ (miit ³¹ ~)	cap ³⁵ (phaa ²² ~miit ³¹) (จับ เช่น พริกขี้หนู)	cap ³⁵ (phaa ²² ~miit ³¹)	thii ²² (miit ³¹ ~) (= ฤดู)	baat ⁴⁴	

คำที่	ความหมาย	ไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
298.	บาดแผล	phɛɛ ²³	(baat ²⁴) phɛɛ ³⁵	(baat ²⁴) phɛɛ ³⁵	phɛɛ ²³	baat ⁴⁴	
299.	บ้าย (ตอน~)	ma-toon ³⁵	məɔ ³³ toon ³¹	məɔ ³³ toon ³¹	ta-wan ³⁵ caay ⁴¹	baay ²¹	
300.	บิด ₂ (~ผ้า)	bit ³⁵ (~phaa ⁴⁴)	pan ²¹³ (~khoo ³¹)	pan ²¹³ (~khoo ³¹)	bit ³⁵ (~phaa ³³)	pan ³⁵	
301.	บั้น	win ⁴⁴	win ²¹³ , baag ²¹³ (หวั่น = มิดบั้นเอง, บ้าง = บั้น เพราะเอาไปพัน อะไรบางอย่าง)	win ²¹³ , baag ²¹³ (หวั่น = มิดบั้นเอง, บ้าง = บั้น เพราะเอาไปพัน อะไรบางอย่าง)	win ³³ , (หวั่น = บั้นมิด หนอย) baag ³³ (บ้ง = บั้นมาก ๆ)	baan ²¹	
302.	บั้ง (หน้า~)	kay ³¹ (naa ⁴⁴ ~)	kay ³³ (naa ²¹³ ~) (ได้)	kay ³³ (naa ²¹³ ~)	khej ³¹ (naa ³³ ~)	khiaɛ ³⁵ (maa ⁴⁴ ~), biɲ ³⁵ (maa ⁴⁴ ~)	
303.	บุบ (หม้อ~)	beep ³³	boom ²¹³ (moo ²¹³ ~)	boom ²¹³ (moo ²¹³ ~ ~)	buəm ⁴¹ (moo ³³ ~)	bum ³⁵	
304.	บุหรี	baw ⁴⁴ lii ³⁵	baw ²¹³ lii ³¹	baw ²¹³ lii ³¹	baw ⁴¹ lii ³⁵	bu-lii ²³	
305.	เบือ (~อาหาร)	kaay ³¹ (~khaw ⁴⁴)	kaay ²³ (กัย)	kaay ³³	kaay ³¹ (~khaw ²³)	biə ²¹	
306.	แบ	bɛɛ ³⁵	ben ²⁴ (~miɪ ³¹)	ben ²⁴ (~miɪ ³¹)	bɛɛ ³⁵	bɛɛ ²³	
307.	แบ่ง	pan ²³	(ben ²⁴) pan ³⁵ (~kan ³⁵)	(ben ²⁴) pan ³⁵ (~kan ³ 5)	pan ³⁵ , kəy ²²	pan ²³	
308.	แบน	pɛɛp ³¹	pɛp ³³	pɛp ³³	ben ³⁵	phɛɛp ³⁵ , weɛp ³⁵	
309.	ปั๊	ɲaaw ³¹ (pen ~)	ɲaaw ³³ (pin ~)	ɲaaw ³³ (pin ~)	ɲaaw ³¹ (pen ~)	baə ³⁵	
310.	ปลม	poom ²³	poom ³⁵	poom ³⁵	poom ³⁵	kee ³⁵	
311.	ปลากัด	paa ²³ kat ³⁵	paa ³⁵ kat ³⁵	paa ³⁵ kat ³⁵	paa ³⁵ khop ³⁵	paa ²³ kat ³⁵	
312.	ปลาช่อน (ตัวเล็ก)	paa ²³ kaɲ ⁴⁴	paa ³⁵ ca-loɪ ³³	paa ³⁵ ca-loɪ ³³	paa ³⁵ khoo ³¹ ny ³⁷ (ไลซอ นัซ)	paa ²³ khoo ²¹ nɔy ³⁵	
313.	ปลาช่อน (ตัวใหญ่)	paa ²³ ca-liɪ ³⁵	paa ³⁵ khoo ²⁴ (ปลา ช่อ)	paa ³⁵ khoo ²⁴	paa ³⁵ khoo ³¹ jəə ²⁷ (ไลซอ ใหญ่)	paa ²³ khoo ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
						nao ²¹	
314.	ปลาตะเพียน	paa ²³ sik ³⁵	paa ³⁵ sa-paak ³³	paa ³⁵ sa-paak ³³	paa ³⁵ sik ³⁵	paa ²³ ta-phien ³⁵	
315.	ปลาหมอ	paa ²³ sa-det ³⁵	paa ³⁵ sa-det ³⁵	paa ³⁵ sa-det ³⁵	paa ³⁵ sa-det ³⁵	paa ²³ khej ⁴³⁴	
316.	ปลิงเข็ม	pij ²³ taa ²³ ween ²³	piij ³⁵ taa ³⁵ ween ³⁵	pij ²³ taa ²³ ween ²³	pij ³⁵ taa ³⁵ ween ²³	pij ²³ khem ⁴³⁴	
317.	ปลิว	piw ²³	piw ³⁵	piw ²³	piw ³⁵	piij ³⁵ (สิ่งของขนาดใหญ่ เช่น หลังคาปลิว), piw ²³ (สิ่งของขนาดเล็ก เช่น กระดาษ, เสื้อผ้าปลิว)	
318.	ปลุก	hooj ⁴³ hii ⁴⁴ luk ⁴⁴	hooj ²² luk ³³ (ร้อง ลุก)	hooj ⁴¹ hii ⁴⁴ luk ⁴⁴ (ร้องให้ลุก)	hooj ⁴¹ luk ²² (ร้อง ลุก)	puk ³⁵	
319.	ป่วย	pen ²³ khay ⁴⁴ pen ²³ miay ³³	khay ²¹³ , pooy ²⁴ (ไข, ป่วย)	maoy ²¹ , (pen ²³ -) khay ⁴⁴ (เมื่อ, (เป็น) ไข)	maoy ³¹ (เมื่อ = ป่วย)	puey ²¹ (= ป่วย ไปไหนไม่ได้), pen ²³ khay ⁴⁴ (= เป็นไข้ตัวร้อน)	
320.	ปอก (-กั๊ว)	keʔ ³⁵ (-kuay ⁴⁴)	pook ²⁴ (-kooy ²¹³), keʔ ³⁵ (-ba-thoo ²⁴) (ปอก เช่น ปอกกล้วย, แกะ เช่น แกะมะนาว)	pook ²² (-kooy ⁴⁴), keʔ ³⁵ (-lam ³⁵ yay ³⁵) (ปอก เช่น ปอกกล้วย, แกะ เช่น แกะลำไย)	pooʔ ²² (-kooy ⁴¹)	pook ⁴⁴	
321.	ปิ้ง	pij ⁴⁴	piij ²¹³	pij ⁴⁴	ci ²² (~paa ³⁵)	piij ³⁵	
322.	ป็น	piin ³⁵	naat ³³	sa-naat ³¹ , piin ²³	naat ³¹	piin ²³	
323.	ปู่	poo ³¹ iuy ⁴³	poo ³³ moun ²⁴ , puu ²⁴	puu ²² iuy ⁴¹	phoo ³¹ looy ³³ (= พ่อ โหล่ง)	phoo ²¹ iuy ³⁵	
324.	เป็ลียน	pien ³³	thaay ²⁴ (-khoo ³¹ , -səw ²¹³ , -teew ²¹),	thaay ²² (-səw ²¹³), peen ²² (-kan ²³)	phien ²² (= เป็ลียน)	thaay ²¹ (-siə ⁴⁴), pien ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
			peen ²⁴ (-may) ²⁴ (ถ้าใช้กับเสื้อผ้าเช่น ถ้ายเสื้อ ถ้ายเสื้อย ถ้ายเสื้อ เช่น ถ้ายเสื้อใหม่)	(ถ้าย เช่น ถ้ายเสื้อ, เปลี่ยน เช่น เปลี่ยนกัน)		(-kan ²³)	
325.	เปี้ยก	piəŋ ³⁵	peŋ ³⁵	peŋ ³⁵ (soə ⁴⁴ ~)	piəŋ ²²	piək ⁴⁴	
326.	เปือน	piən ⁴⁴	phuɯ ²² phaay ²² (soə ²³ ~) (เสื้อฟ้าย = เสื้อขี้น)	pəən ⁴⁴ (soə ⁴⁴ ~)	piən ⁴¹	peet ⁴⁴ , piən ³⁵	
327.	แปลง	peɛŋ ²³ (-phak ³⁵)	peɛŋ ³⁵ (-phak ³⁵)	leɛŋ ³¹ (-phak ³⁵) (แปลงผัก)	peɛŋ ³⁵ (-phak ³⁵)	naan ⁴³⁴ (-phak ³⁵)	
328.	โปน (ตา~)	suət ⁴³³ (taa ²³ ~)	kuu ²⁴ , meen ³¹ (taa ³⁵ ~) (ถุ, แม่น)	phuut ²² , soot ²² (taa ²³ ~) (ตาชุด ตาจะโปนออกมา มากกว่าตาชุด)	suət ²² (taa ³⁵ ~) (โปน ออกมาไม่มาก), phuut ²² (taa ³⁵ ~) (โปนออกมาก)	koo ³⁵ , suət ⁴⁴ (taa ²³ ~)	
329.	โปรย	phuɯ ²³ (-khaw ⁴⁴)	waan ²⁴ , phuk ³⁵	phuɯ ²³ , phuk ³⁵ (-khaw ⁴⁴) tuŋ ³¹ , khaw ⁴⁴ tɔk ²² , -khaw ⁴⁴ hiə ⁴⁴ kay ²² kin ²³)	phuɯ ²³ (-khaw ⁴⁴)	waan ²¹	
330.	ผมวย	phom ²³ kaw ⁴⁴	kaw ²¹³ phum ³⁵ (เกล้า ผม)	kaw ⁴⁴ phum ²³ (เกล้าผม)	phom ²³ hɔt ⁴⁴ kaw ⁴⁴ (ผม สด)	phum ⁴³⁴ kaw ³⁵	
331.	ผมหยิก	phom ²³ ɲoo ³⁵	phum ³⁵ ɲoo ³¹	phum ²³ ɲoo ³⁵	phom ²³ kuut ²²	phom ⁴³⁴ kuut ⁴⁴ (หยิกตาม ธรรมชาติ), phom ⁴³⁴ ɲoo ²³ (หยิกจากมัด)	
332.	ผสม	poŋ ³⁵	soon ³⁵ (-kan ³⁵), hiin ²⁴ (-kan ³⁵) (สุม = เอาบางอย่างมาผสม กัน, หั้น = ผสมพันธุ์)	poŋ ³⁵ (-kan ²³), hiin ²² (-kan ²³) (เพราะ = ทำพันธุ์, หั้น = ผสมพันธุ์กัน)	suun ²³ (-kan ³⁵) (= เอา บางอย่างมาผสมกัน), hiin ²² (-kan ³⁵) (= ผสม พันธุ์)	phaat ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
333.	ผอม	deŋ ⁴⁴	yɔom ³⁵ , ɔɔy ²⁴ (หยอม, จ้อย)	phoom ²³ (ผู้ออกภาษาถิ่นย่นว่า “ผอม” เป็นคำเก่า)	phoom ²³ , ɔy ³⁵ (= จอย ๓๓๓ ไม่เป็น 22 เป็น 35 คล้าย โพล)	phoom ⁴³⁴	
334.	ผักชี	hɔm ²³ pɔm ⁴⁴	phak ³⁵ pɔm ²¹³	phak ³⁵ pɔm ⁴⁴	hoom ²³ pɔm ⁴¹	phak ³⁵ sii ²³	
335.	ผัก	khue ⁴⁴	khoo ²¹³ (~phak ³⁵) (ชว)	khoo ⁴⁴ (ชว)	khue ³¹ (-phak ³¹ hum ³¹) (ชว...ไม่สำเนียง), caaw ²² (-phak ³¹ buŋ ⁴¹) (จก...ใส่ น้ำมัน)	phat ³⁵	
336.	เผือก	sio ²³ sop ³⁵	phaw ³⁵ sop ³⁵	phaw ²³ sop ³⁵ , see ²³ sop ³⁵ (เผือก, เสียด)	phaw ²³ phi ²³ (taay ³⁵), phaw ²³ sop ³⁵	phaw ⁴³⁴ phi ⁴³⁴ , sio ⁴³⁴ sop ³⁵	
337.	เผือก (ขาว-)	phiək ³³ , pɔon ³⁵	pɔon ³¹ pheək ²⁴ (khwaay ³¹ ~)	pɔon ³⁵ phæk ²² (ปอน, เผือก)	pɔon ³⁵ (khwaay ³⁵ ~)	dɔon ²¹ (khwaay ²³ ~)	
338.	ฝนหยุด	fon ²³ ʔien ⁴⁴	fon ³⁵ yaŋ ²² (ฝนยัง)	fon ²³ yaŋ ⁴¹ (ฝน ยัง)	fon ²³ paŋ ⁴¹	fon ⁴³⁴ ʔien ³⁵ , fon ⁴³⁴ saw ²³	
339.	ฝรั่ง (ผลไม้)	ma-keew ²³	kooy ²¹³ hɔw ²¹³ (กล้วย ห่อ)	ma-kooy ³¹ keew ³¹ (มะ กล้วยห่อ)	ma-ʔooy ²²	mak ³⁵ sii ⁴³⁴ daa ²³	
340.	พบ	paʔ ³⁵	paʔ ³⁵ (~kan ³⁵)	paʔ ³⁵ (~kan ²³)	cuəp ²² (~kan ³⁵)	phɔw ³⁵	
341.	พัก (~หน้า)	ka-ŋɔk ⁴⁴ (~huə ²³)	ka-ŋɔk ³³ (~hoo ³⁵)	ka-ŋɔk ⁴⁴ (~hoo ²³)	ka-ŋɔk ²² (~huə ²³)	(ta-ŋɔk ⁴⁴ ~huə ³¹) tɔt ⁴⁴ (~huə ³¹)	
342.	พรม (~น้ำ)	phom ³⁵ (~nam ⁴³)	wit ³³	pat ⁴⁴ (~nam ⁴¹)	phom ³⁵ (~nam ⁴¹)	hiə ⁴⁴ (ใช้น้ำพรมยอะ), phaʔ ⁴⁴ (ใช้น้ำพรมน้อย), phom ²³	
343.	พร้อมกัน	tuəy ³⁵ kan ²³	phoom ²² kan ³⁵	tooy ³⁵ kan ²³	phom ⁴¹ kan ³⁵	phoom ³⁵ kan ²³	
344.	พลิก	piin ⁴⁴ (~pay ³⁵ ~maa ³⁵)	fiin ²²	fiin ⁴¹ piin ⁴¹ (~pay ³⁵ ~)	fiin ⁴¹ (~pay ³⁵ ~)	piin ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
				maa ³⁵	maa ³⁵		
345.	พวง	puk ⁴⁴	puk ³³ (~m-weey ²²)	puk ⁴⁴ (~lam ³⁵ yay ³⁵)	puk ²² (~lam ³⁵ nay ³⁵)	phuəŋ ²³ (ใช้กับดอกไม้), puk ⁴⁴ (ใช้กับผลไม้)	
346.	พั่น (ก.)	pan ³⁵	pan ³¹	pan ³⁵	wan ²² ɣaw ³⁵ sioɰ ³¹ ~ mi ³⁵	khian ²³ (เช่น เอาเชือก มาเคียนนิ้ว), wan ³⁴ (พันไปรอบ ๆ ใช้กับสิ่งที่มี ขนาดใหญ่มาก เช่น เชือก วัลห้วยต้นไม้)	
347.	พับ	top ⁴⁴	top ³⁵ (~phaa ²¹³)	top ⁴⁴ (~phaa ⁴⁴)	phaɰ ²² (-phaa ³⁵) ciip ²² (-phaa ³⁵)	phəp ⁴⁴ (~toɰŋ ²³)	
348.	พูด	ɣuu ⁴⁴	ɣuu ²¹³	ɣuu ⁴⁴	ɣuu ³³ (คำยืมจากไทยวน สังเกตจาก tone ที่ควรเป็น 41)	ɣuu ³⁵ , waw ³⁵ , paak ⁴⁴	
349.	เพื่อ	kaŋ ³¹	kwaj ³⁵	kaŋ ³¹ , kwaj ²³	kuəŋ ²³	ɣuəŋ ²³ ɣwəŋ ³⁵ (คล้ายตัว รูสึกตัว)	
350.	เพาะ	phoɰ ⁴⁴	kaa ²¹³ (ก้า)	ɣuk ⁴⁴ (~hi ⁴⁴ man ³⁵ mi ³⁵ noɰ ²²) (อุ๊ก)	cam ³⁵ (คำ = เอาต้นเล็ก ๆ มาเพาะ: ch- > C- ไม่เป็น S- , caan ³⁵ (จาน = เอาเมล็ดมา เพาะ), phoɰ ²²	caat ⁴⁴	
351.	เพิ่ม	təəm ³³ , poɰ ³⁵	poɰ ³⁵ (~kan ³⁵)	them ²³ , təəm ²²	tiim ²² (~nam ⁴¹)	tiim ²¹	
352.	เพื่อน	piən ³¹ siəw ²³	poən ³³ (แต่อย่าไม่ทำกันรู้จักและ สนิทกัน), seew ³³ (แต่สนิท อยู่ด้วยกัน)	poən ³³ (แต่อย่าอย่าทำกัน รู้จักและสนิทกัน), seew ²² (แต่สนิทอยู่ด้วยกัน)	piən ²² (แต่อย่ารู้จักกันจึงอย่า ทำกัน), seew ²² (แต่สนิท อยู่ด้วยกัน)	siəw ²¹ (เพื่อนที่อยู่ เท่ากัน), muu ²¹ (เพื่อน ทั่วไป)	
353.	แพง	sa-mey ⁴³	sa-mey ²² (tiin ³⁵ ~) (สะแม้ง)	sa-mey ³¹ (tiin ²³ ~)	khat ³⁵	sa-mey ³⁵ (ใจ ~), pɔk ³⁵ kakidek ³⁵ (khoɰ ⁴⁴ tiin ²³ man ²³ ~) (สะ แม้ง น่าจะหมายถึง พริก เป็นไม้พุ่ม)	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
						ก็หาย ไม่เจ็บมาก, ปวดกะ/กิเด็ก = แดงมากเป็นหัวคัน (=ข้อเท้า) เจ็บปวดมาก และอ้อท้อขบอม (khai ²¹) ได้	
354.	โพรง	phooŋ ³⁵	koon ³⁵	koon ²³ (~may ⁴¹)	koon ³⁵ (~may ⁴¹)	koon ²³	
355.	ฟอง (น.)	puək ³³	pook ²⁴ (~fəp ³³)	pook ²²	puəŋ ²²	poo ³⁵	
356.	ฟอง (ไข่)	ken ³³	nooy ²⁴	ken ²²	ken ²²	ken ²¹	
357.	ฟักเขียว	ma-fak ⁴⁴ mon ³³	mɛk ³³ nam ³³ (ม-ฟักน=สี หนึ่)	ma-fak ³⁵ kheew ³⁵ (มะฟักเขียว)	ma-toon ²²	mak ³⁵ fak ⁴⁴	
358.	ฟักทอง	ma-nam ⁴³ keew ⁴⁴	m-fak ³³ kham ³¹ (ม-ฟักคำ = ทองคำ)	ma-nam ⁴¹ keew ⁴⁴	มณฑาน ³⁵ keew ³⁵ (ออสึง ผืนมณฑาน ³⁵ keew ³⁵ สีมีขลุ่ยขี้ไต้ ขี้มณฑาน ไยจน สีมณฑาน)	mak ³⁵ nam ³⁵ keew ³⁵	
359.	พื้น (น.)	khiew ⁴⁴	kheew ²¹³	kheew ⁴⁴	heew ³³ , hiew ³³	khew ⁴⁴	
360.	ฟ้าแลบ	faa ⁴³ meep ³¹	faa ²² meep ³³	phaa ⁴¹ meep ³¹	faa ⁴¹ mep ³¹	faa ³⁵ liəm ⁴⁴	
361.	ฟูก	sa-lii ³⁵	phaa ²¹³ səw ²⁴ (ผ้า เลื้อ)	phaa ⁴⁴ səw ²² (ผ้า เลื้อ)	phaa ³³ siə ²²	phaa ⁴⁴ siə ²¹	
362.	มดตะนอย	mot ⁴⁴ kuay ³⁵ ɲuə ³⁵	mot ³³ ka-dak ³⁵ (มด กะดึก - เรียกตามท่า เดินกะดึก ๆ)	mot ⁴⁴ khooy ³⁵ ɲoo ³⁵ (มดควยง)	mot ²² ta-looy ³⁵	mot ²³ sa-ɲoo ²³	
363.	มอง	phoo ³³	phoo ²⁴ (ผ่อ)	phoo ²² (ผ่อ)	biŋ ²²	bəŋ ²¹	
364.	มอด (ไฟ~)	wəwt ³¹ (fay ³⁵ ~)	wəwt ³³ (fay ³¹ ~)	dap ³⁵ , wəwt ³¹ (fay ³⁵ ~)	dap ³⁵ (fay ³⁵ ~)	məwt ³⁵ (fay ²³ ~)	
365.	มะกรูด	ma-kiw ³¹	ba-ciw ³¹	ma-kiw ³¹	ma-kiw ³¹	mak ³⁵ kuut ⁴⁴ kiw ²¹ /kiw ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
366.	มะเขือเทศ	ma-khie ²³ som ⁴⁴	ba-khoe ³⁵ sum ²¹³	ma-khoe ²³ sum ⁴⁴	ma-den ²² , ma-len ²²	mak ³⁵ khie ⁴³⁴ som ⁴⁴	
367.	มะตูม	ma-pin ³⁵	m-piin ³¹	ma-piin ²³	ma-piin ³⁵	mak ³⁵ tuum ²³	
368.	มะระ	ma-hœt ⁴³	ma-laŋ ³⁵	ma-hœt ⁴⁴	ma-laŋ ²²	mak ³⁵ (khil ⁴⁴) hœt ⁴⁴	
369.	มะระขี้นก	ma-hay ³³	ma-hay ²⁴ (เล็กกว่า ma-hœt ³⁵)	ma-hay ²²	ma-hœt ²² (ma-hay ²² ลูกเล็กกว่า ma-hœt ²²)	mak ³⁵ hœy ²¹	
370.	มะละกอ	ma-kuøy ⁴⁴ teet ³¹	koøy ²¹³ si-paw ³¹ (กล้วยสีเทา)	ma-koøy ⁴⁴ teet ³¹ (มะละกล้วย เทศ)	ma-koøy ⁴¹ teet ³¹ (uə > oo = Tai Lue)	mak ³⁵ huŋ ²¹	
371.	มันแกว	man ³⁵ keew ²³ la-wœk ³¹	man ³¹ keew ³⁵ la-wœk ³³	man ³⁵ keew ²³ la-wœk ³¹	man ³⁵ phaw ³⁵	man ²³ keew ²³	
372.	มันเทศ	man ³⁵ keew ²³	man ³¹ keew ³⁵	man ³⁵ moon ³⁵ khay ²² (มัน มอนไซ)	man ³⁵ deen ³⁵	man ²³ theet ³⁵	
373.	มาก	caat ³¹ nak ⁴⁴ , caat ³¹ laay ²³ , sapa ⁴⁴ pa-lœ ³⁵ pœ-lœt ³¹	paa ²⁴ lœ ²² mii ³¹ phak ³⁵ ~)	caat ³¹ nak ⁴⁴ , caat ³¹ laay ²³ , pa-lœ ³¹ pa-tœ ²³	caat ³¹ laay ²³ (ch- > C- = Tai Nyuan, Tai Lue ? ?)	laay ⁴³⁴ , khak ⁴⁴ , haay ³⁵ , caŋ ²³	
374.	มัน	maan ⁴⁴	phaa ²¹³ kan ²¹³ (ผัก กิง)	phaa ⁴⁴ maan ⁴⁴ (ผักหมาน)	phaa ³³ kan ⁴¹ (ผัก กิง)	phaa ⁴⁴ kan ³⁵	
375.	มันโกลน	miit ⁴³¹ koon ³⁵	miit ³⁸ tœ ²³ , miit ⁴³ koon ³⁵ (มีดตะ โกลนตรงๆ หรือโกลน ทวน, มีดโกลน = มีดโกลน)	miit ³¹ koon ²³	miit ³⁵ tœ ³⁵	miit ⁴³⁵ koon ²³	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
			หนวด/ศอก)				
376.	มั่ง	mun ⁴³	sut ³⁵ (kaan ³⁵ ~)	sut ³⁵	sut ⁴³⁵	sut ³⁵	
377.	มุด	loot ³¹ pay ³⁵	bun ²⁴ (~kha ²¹³ pay ³⁵)	bun ²² (~kha ⁴⁴ sut ³⁵)	loot ³¹ (~hoo ⁴¹), bun ²² ha ²³ (~sut ³⁵)	loot ³⁵ (kha ⁴⁴ pay ²³)	
378.	เมื่อไร	ma-day ³⁵	yaam ³¹ nay ³⁵	mao ³¹ day ³⁵ , mo-day ³⁵	ma-lao ²³	mii ³⁵ dao ²³	
379.	เมื่อ	maoy ³¹	maoy ³³	maoy ³¹	jit ³⁵ maoy ³¹ (ie > ao = Lie)	miay ²¹	
380.	แม่เต่า	me ³¹ ruy ⁴³	me ³³ thaw ²¹³ (แม่ เต่า)	me ³¹ ruy ⁴¹	me ³¹ loon ³³ (แม่ โหล่ง)	me ²¹ ruy ³⁵	
381.	แมงกว้าง	me ³⁵ kwaan ³³ , me ³⁵ khaam ³⁵	me ³¹ kwan ²⁴	me ³⁵ kwaan ²³ (แมงกวาง)	kuan ²²	me ²³ khaam ²³	
382.	แมงป่อง	me ³⁵ po ³³	me ³¹ po ²⁴	me ³⁵ po ²²	me ³⁵ po ²²	me ²³ moot ³⁵ noy ³⁵	
383.	แมงป่องช้าง	me ³⁵ waw ³⁵	me ³¹ waaw ³¹	me ³⁵ waaw ³⁵	me ³⁵ waaw ³⁵	me ²³ moot ³⁵ , me ²³ i ³⁵ paw ³⁵	
384.	แมงมุม	me ³⁵ kam ²³ poon ⁴³	me ³¹ kam ³⁵ poon ²² (แมงก่า โพ้ง)	me ³⁵ kam ²² poon ⁴¹ (แมงก่า โพ้ง)	me ³⁵ kam ²² poon ⁴¹	me ²³ mum ²³	
385.	แมงลัก	phak ³⁵ kom ⁴⁴ koo ³¹	phak ³⁵ kom ²² koo ³³ (ผักค่อมค่อ)	phak ³⁵ kom ⁴⁴ koo ³¹ (ผักค่อมค่อ)	phak ³⁵ kom ²² koo ³¹	phak ³⁵ i ²¹ tuu ²¹	
386.	แมลงทับ	me ³⁵ tap ⁴⁴ kham ³⁵	me ³¹ khap ³³	me ³⁵ khap ³⁵	me ³⁵ liem ³³	me ³⁵ khap ⁴⁴	
387.	แมลงวัน	me ³⁵ wan ³⁵	me ³¹ mun ³¹ (แมลง วัน)	me ³⁵ wan ³⁵	me ³⁵ hun ³³ (แมลง หุน)	me ²³ wan ²³	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
388.	แมลงหวี่	mɛɛŋ ³⁵ phin ⁴³	mɛɛŋ ³¹ pɔŋ ²² (แมลง บึ้ง)	mɛɛŋ ³⁵ phin ⁴¹ (แมลงฟ้ง)	mɛɛŋ ³⁵ phin ⁴¹ (แมง ฟ้ง)	mɛɛŋ ²³ mi ²¹	
389.	ไมยราบ	naa ⁴⁴ pan ⁴³ ɲɔɔp ³¹	yaa ²¹³ pan ²² yɔɔp ³³ (หญ้าน้ำ ยอบ)	yaa ⁴⁴ pan ⁴¹ yɔɔp ³¹ (หญ้าน้ำ ยอบ)	naa ³³ pan ³¹ ɲɔɔp ²²	khie ²³ kay ²¹ hay ⁴⁴ , naam ⁴³⁴ kay ²¹ hay ⁴⁴ (เครือไม้ไผ่, หวาน ไผ่)	
390.	ไม้ตอง	boɔ ³³ thaa ⁴⁴	ba-thaa ²¹³ , m- thaa ²¹³	boɔ ²² thaa ⁴⁴	boɔ ²² thaa ³³ (~ɲet ³⁵)	boɔ ²¹ thaa ⁴⁴ , boɔ ²¹ ɲɔŋ ³⁵	
391.	ไม้กลัด	may ⁴³ sion ⁴⁴	(may ²²) seen ²¹³ (ไม้ เลียน)	seen ⁴⁴ (เลียน)	sion ³³ (= เลียน)	may ³⁵ sion ⁴⁴ , may ³⁵ kha-lat ³⁵ , may ³⁵ sion ⁴⁴ kha-lat ³⁵	
392.	ยี่น	dan ³⁵	kam ²² (~kin ²⁴ may ²²), dan ³⁵ (คำ, ต้น)	ta ⁴⁴ (~may ⁴¹) (ตะ)	kham ⁴¹ (~koo ³⁵ may ⁴¹) (= คำลั้งจะลัม เช่น ต้นไม้จะลัม), ɲoon ⁴¹ (~ɲaa ³¹ may ⁴¹) (= คำลั้ง ที่เอานิดหน่อย เช่น กิ่งไม้)	kham ³⁵	
393.	ยาสูบ	kaw ⁴³ yaa ³⁵ suup ³³	yaa ³⁵ suup ³⁶ (koo ³⁵ -, bay ³⁵ -)	yaa ³⁵ suup ²² (kaw ³⁵ ~)	yaa ³⁵ suup ²² (koo ³⁵ ~)	yaa ²³ duut ⁴⁴	
394.	ย่า	mɛɛ ³³ ɲuy ⁴³ taŋ ³⁵ pɔɔ ³¹	mɛɛ ³³ ɲuy ²¹³ (แม่ผู้ย)	mɛɛ ³¹ ɲuy ⁴⁴ (แม่ ผู้ย)	mɛɛ ³¹ looŋ ³³ (แม่ โหล่ง)	mɛɛ ²¹ ɲuy ³⁵	
395.	ยางรัด	naŋ ³⁵ wɔŋ ⁴³	naŋ ³⁵ wɔŋ ²² (หนัง อง)	naŋ ²³ wɔŋ ⁴¹	yaan ³⁶ yhi ³¹	yaan ²³ wɔŋ ²³ (ยาง ง)	
396.	ยาย	mɛɛ ³³ ɲuy ⁴³ taŋ ³⁵ mɛɛ ³¹	mɛɛ ³³ ɲuy ²¹³ (แม่ผู้ย)	mɛɛ ³¹ ɲuy ⁴⁴ (แม่ ผู้ย)	mɛɛ ³¹ looŋ ³³ (แม่ โหล่ง)	mɛɛ ²¹ ɲuy ³⁵	
397.	ยิ้ม	nim ⁴³	yim ²²	yim ⁴¹	hoo ²³	huə ⁴³⁴	
398.	ผู้ย (แก้ม~)	too ⁴⁴ (kɛɛm ~)	too ²¹³ (kɛɛm ~)	phuy ⁴¹	too ⁴¹ (kɛɛm ~)	too ³⁵ (kɛɛm ~)	

คำที่	ความหมาย	ไถยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
				(kɛm ⁴¹ ~)			
399.	แย่ง	huu ³¹ (~kan ²³)	ciŋ ³¹ (~kan ³⁵) (ชิง)	huu ³¹ (~kan ²³) (ลู่)	huu ³¹ (~kan ³⁵)	huu ²¹	
400.	ไยแฉ่งมุ่ม	pay ³⁵ kam ²³ poŋ ⁴³	yay ³¹ kam ²⁴ poŋ ²² (ไยก้าโพง) (ดูจาก เดะ ของค้ำว่า poŋ ²² น่าจะเป็นคำ ว่า โพง)	yay ³⁵ kam ²² poŋ ⁴¹ (ไยก้าโพง) (ดูจาก เดะ ของค้ำว่า poŋ ⁴¹ น่าจะเป็นคำ ว่า โพง)	pay ³⁵ kam ²² poŋ ⁴¹ (ไยก้าโพง) (ph- > p-?? ดูภาษาลื้อ)	naaŋ ²¹ meŋ ²³ mum ²³ . yak ³⁵ yay ²³	
401.	รยเขิน	lot ⁴⁴ puu ⁴³	loo ²² khen ³⁵ . lot ³³ khen ³⁵	loo ⁴¹ khen ²³ (ดูเอกสาร รยภู แถวทางใต้ (ใต้จ่านาน) เรียกว่า loo ⁴¹ yuu ⁴¹ ลื้อยู่)	loo ⁴¹ khen ²³	lot ⁴⁴ lun ²³	
402.	รอง (~น้ำ)	tuəŋ ³³ (~nam ⁴³)	toŋ ²⁴ (~nam ²²) fon ³⁵ , hooŋ ³¹ (~nam ²²) (ต่างชนต งน้ำฝน, รองเช่น รองน้ำชัน เฮหัวรองน้ำไม่ให้พัน ยี่เย)	toŋ ²² (~nam ⁴¹) toŋ ²² (~nam ⁴¹)	tuəŋ ²² (~nam ⁴¹) (ต งน้ำ)	toŋ ²¹ (~nam ³⁵)	
403.	ร้องฝัก	houŋ ³¹ pɛŋ ²³	houŋ ³³ pɛŋ ³⁵ phak ³⁵	houŋ ³¹ phak ³⁵	houŋ ³¹ pɛŋ ³⁵ phak ³⁵	naan ⁴³⁴ phak ³⁵	
404.	รอบ	wɛet ³¹	wɛet ⁴³ (yaaŋ ³⁵ -pay ³⁵ -maa ³⁵)	wɛet ⁴³¹ (~həŋ ³⁵)	looŋ ³¹ (~hien ³⁵) (looŋ ³¹ ใช้ l- ไม่ใช้ h-) (r- > l- ไม่ใช้ h-)	wɛet ³⁵	
405.	รักแร้	kaw ⁴³ hee ⁴³	kha-lee ²²	kaw ⁴¹ hee ⁴¹	ka-lee ⁴¹ (นาคัดต้น อย 68), kha-lee ⁴¹ (นาคัด อายุ 85)	khii ⁴⁴ hee ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
406.	วังแก	keep ⁴⁴	khwi ³¹ (-kan ³⁵) (คร)	keep ⁴⁴ (-kan ²³)	khuuy ³⁵ (ตุย)	keep ³⁵	
407.	รำ (น.)	keep ³³ ใจ ³³	ham ³¹	keep ²² ใจ ²²	keep ²⁷ (-kee ²² ใจ ²²)	keep ⁴⁴ ใจ ²¹	
408.	ริน	thook ⁴³ (-nam ⁴³ say ⁴³)	hin ³¹ , thook ²⁴ (-nam ²²) (ริน = ค้อย ๆ ริน, ถอก = ท)	thook ²² (-nam ⁴¹) (ถอก)	thooi ²² (-nam ⁴¹)	thook ⁴⁴ (-nam ³⁵)	
409.	ริมฝึ่ปาก	him ³⁵ paak ³³	him ³¹ sop ³⁵	him ³⁵ paak ²²	him ³⁵ sop ³⁵	khii ⁴⁴ sop ³⁵	
410.	ริบ	faj ³¹ , hiip ³¹	faaw ²² , hiip ³³ (ฟ้า, ริบ)	faj ³¹ , hiip ³¹ (ฟ้า, ริบ)	faaw ⁴¹ , hiip ³¹ (ฟ้า, ริบ)	faaw ³⁵ , khii ⁴⁴ , cao ²³	
411.	เร่ง	hej ³¹	hiip ³¹ , hej ³³	hiip ³¹	hej ³¹	cat ³⁵	
412.	เร็ว	kha-cay ²³ , kha-cay ²³ kha-cay ²³ (-dæon ³⁵)	way ³¹ (leən ³³ ~)	kha-cay ²³ (-yaaŋ ³¹)	lew ³⁵ (naaŋ ³¹ ~)	way ²³	
413.	เรอ	ใจ ³⁵	ใจ ³³	ใจ ³⁵	ใจ ³⁵	ใจ ³⁵	
414.	เรียว	hooŋ ⁴³ (pen ³¹) maa ³⁵	hooŋ ²²	hooŋ ⁴¹	hooŋ ⁴¹	ใจ ³⁵	
415.	เรียง	hieŋ ³⁵	heej ³¹	heej ³⁵ (-kan ²³)	hieŋ ³⁵	hieŋ ²³ , leep ⁴⁴	
416.	เรียว	hieŋ ³⁵	sooy ²¹³ (niw ²²) mi ³¹ ~, khaa ³⁵ ~, theew ³⁵ (ล้วย, เหียว)	sooy ⁴⁴ (niw ⁴¹) mi ³⁵ ~ (ล้วย)	sooy ³³ (niw ⁴¹) mi ³⁵ ~ (ล้วย/ล้วย uə > OO = Tai Lue ??)	hieŋ ²³	
417.	เรือน (โรค~)	khii ⁴⁴ hien ⁴³	khii ¹³ tuut ⁴³ , khii ²¹³ hæn ²² (ชี้ ทูต = เป็นเรือนจมน้ำ)	khii ⁴⁴ tuut ³¹ , khii ⁴⁴ hæn ⁴¹ (ชี้ ทูต = เป็นเรือนจมน้ำ)	khii ³³ hien ⁴¹	khii ⁴⁴ , hien ³⁵ (-maa ⁴³⁴),	

คำที่	ความหมาย	ไวยาณ (เมื่อนำน)	ลือ (หนองบัว)	ชิน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
			กุด, ชีเรือน = ต้นเป็นแฉล เกาแล้วลูกสาม แต่ไม่ถึง ชันมือต้นกุด)	กุด, ชีเรือน = ต้นเป็นแฉล เกาแล้วลูกสาม แต่ไม่ถึง ชันมือต้นกุด)		khii ⁴⁴ cien ³⁵ (~khon ²³)	
418.	โรงพยาบาล	hoon ³⁵ yaa ³⁵ , hoon ³⁵ moo ²³	hoon ³¹ yaa ³⁵ , hoon ³¹ baan ³⁵	hoon ³⁵ baan ³⁵ , hoon ³⁵ yaa ³⁵ , hoon ³⁵ moo ²³	hoon ³⁵ baan ³⁵ (เขาคำตันย ๕๘), loon ³⁵ baan ³⁵ (บถึโผย ๘๕)	loon ²³ baan ²³	
419.	โรย (~พริก, เกลือ)	huy ³³	phaaw ²⁴ (ผ่าว)	huuy ³⁵ (~kao ²³) (ฮุย)	huuy ³⁵	hooy ²³	
420.	ลอน (~ไฟ)	heen ³⁵ (~fay ³⁵)	lum ³¹ (~fay ³¹), heem ³⁵ (~kay ³¹ , khaw ²⁶ khook ³¹) (ลอนเฮ มลีกลนไฟไ้ออน, แอม=สน หรือองไฟ ชันแอมได้ (สพรัย) แอมชักโคป (= อาทอนกลันคัตน้ำของ คปให้ลือ)	heen ³⁵ (~fay ³⁵)	heen ³⁵ (~fay ³⁵)	lon ²³ (~fay ²³)	
421.	ลัม	taaw ³¹ , koon ³¹	taaw ³³ (ตาว)	taaw ³¹ (tao ³⁵ ~) koon ³¹ (kaw ⁴¹ may ⁴¹ ~) (คาก= คัลล, ได้อากลียะต้นคูนชัน คั้งได้ป=คั้งได้ล)	taaw ³¹ (paay ³¹ pay ³⁵ ~), koon ³¹ (koo ³⁵ may ⁴¹ ~) (kh- > k)	lom ³⁵	
422.	ลือ (~รด)	kueng ³⁵	wuuy ³¹ (~lot ³³), wuuy ³¹ loo ²² (~kween ³⁵) (งรด = ล้อรด, งล้อ ชัน วงลือเกียน)	wuuy ³⁵ (~lot ³³) (ง เช่น งรด = ล้อรด)	wuuy ³⁵ (~lot ²² , ~loo ⁴¹)	khuey ²³ , kin ²¹ , woy ²³	
423.	ละ (~ทิ้ง)	la ²⁴ , lai ⁴⁴ loek ³¹	la ²³ (~luuk ³³)	lai ⁴⁴ (~heon ³⁵)	lai ²² (~huu ³¹ , ~hien ³⁵)	pa ³⁵	
424.	ละเมอ	kan ³¹	kwan ³⁵	kan ³¹ , kwan ³¹	kwan ²³ (นงัน อย)	lae ⁴³⁴ , num ²¹	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
					85), kaŋ ³¹ (นายคำตัน อายุ 68)	ɲwaa ⁴³⁴	
425.	ล่า	lay ³¹ law ³³	khap paa²¹ (ตับป่า = กร ล่าสัตว์ แบนหลายคนบุกเข้า ไปป่าร้องไล่ไล่สัตว์ต้น วังไปหาขาย ³¹ pui ³⁵ นย ป็น = คนที่ทำหน้าที่ยิง สัตว์)	laa ³¹ law ²² , khap law²² (ล่าเหล่า, จับเหล่า)	khap law²² (= จับ เหล่า; เหล่า = ป่าเหล่า เป็น ป่าพื้น รก มีสัตว์เยอะ ความหมายตรงข้ามกับ ป่า แก่)	lay ²¹ law ²¹ (= ไล่เหล่า)	
426.	ล้าง	suəy ³¹ , laaŋ ⁴³ , suək ³¹	səy ²³ (-naa ²³ , -mi ³¹ , -phak ⁵ , -khaw ²³), sook²⁸ (-səw ²³ , -khoo ³¹) นย คำว่า səw ²³ ใช้สะอโนใช้ oot ³¹ ให้กรได้คำคำนี้ คำนี้ใช้คำ ว่า səy ²³ ลื้อหลายลื้อเป็น səy ²³ ไม่ใช้ səw ²³ จมอ นย นย แลล (สะทอนหลายลื้อเป็น səy ²³)	sooy³¹ (~naa ⁴⁴), sook³¹ (~khoo ³⁵) (โซย เช่น โซยหน้า โสก เช่น โสกโค (เลื้อผ้า))	laaŋ ⁴¹ (-ben ³⁵ , ~thooy ³³) (= ล้าง เช่น ล้างจาน ล้างถ้วย), sooy³¹ (~naa ³³ , ~mi ³⁵) (= โซย เช่น โซยหน้า โซยมือ)	suəy²¹ (~naa ⁴⁴), laaŋ ³⁵ (~caan ²³), suək⁴⁴ (~phaa ⁴⁴)	
427.	ล้าง	mat ⁴⁴ (-kap ³⁵ saw ²³)	mat ⁴³ , laam ³³ (มัด มี หลักดอก เอาเชือกมัดคน/ สัตว์ให้เดินกันอยู่ในบริเวณ ใกล้ ๆ ล่าม เอาเชือกผูกคอ สัตว์ แต่ไม่ต้องมัดสายเชือก กับอะไรปล่อยให้นินหยูก ได้ตามอิสระ)	laam ³¹ (goo ³⁵ ~)	mat ²² (มัด ต้องมีหลัก ให้ใช้เชือกมัด), laam ³¹ (ล่าม ไม่มีหลักใช้ล่าม)	mat ⁴⁴	
428.	ล่า	lem ⁴⁴	lim ²¹³ (həw ³¹ ~niŋ ³³ , may ²² phay ³¹ ~niŋ ²³) (พ ล่า เช่น เรือหนึ่ง, ไม่ ได้หนึ่ง) (หนึ่ง =	lem ⁴⁴ (həw ³⁵ ~niŋ ²² , may ⁴¹ , phay ²² ~niŋ ²²)	lam ³⁵ hia ³⁵ pheə ³⁵ ~niŋ ²²)	lem ⁴⁴	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
			หนั่ง	(เหล้ม)			
429.	ลิง	wook ³¹	wook ³³	liŋ ³⁵ , wook ³¹	liŋ ³⁵ , wook ³¹ (liŋ ³⁵ สัด หรือสาดตัวใหญ่กว่า wook ³¹) (ในคำว่า wook ³¹ ใช้ k- ไม่ ใช้ l-)	liŋ ²³ , (lii ²¹) wook ³⁵	
430.	สิ้น	min ³¹	min ³³ , pa-laat ³³ (มัน (v.), ปะลาด (adj.)) (pa-laat ³³ peen ²¹³ , min ³³ = สิ้นพื้นที่สิ้น)	min ³¹ (มัน)	min ³¹ (มัน)	min ²¹	
431.	ลื้อ	law ³¹ khaaw ³³	lii ³¹ (khaaw ²⁴ -)	law ³¹ kan ²³	law ³¹ lii ³⁵	law ²¹ khaaw ²¹	
432.	ลุย (~น้ำ)	laŋ ³⁵ (~nam ⁴³)	luy ³¹ (yaan ³³ ~nam ²²)	luy ³⁵ (~nam ⁴¹)	haam ³³ (~nam ⁴¹) (หันน้ำ = ลุยน้ำ)	sooŋ ²¹ (~nam ³⁵), luuy ²³ (~nam ³⁵), thooŋ ²¹ (~nam ³⁵)	
433.	ลูกข้าง	ma-khaaŋ ³³	ba-khaaŋ ²⁴	ma-khaaŋ ²²	ma-khaaŋ ²²	luuk ³⁵ kiŋ ³⁵ , maak ⁴⁴ khaaŋ ²¹	
434.	ลูกน้ำ	noon ²³ nam ⁴³	noon ³⁵ yuŋ ³¹ (หนอน สูง)	noon ²³ yuŋ ³⁵ (หนอนสูง)	noon ²³ nam ⁴¹ (หนอนน้ำ)	meeŋ ²³ ɲooŋ ³⁵ ɲeeŋ ³⁵ , meeŋ ²³ luuk ²³⁵ ɲuŋ ²³	
435.	ลูกเสียง	luuk ³¹ lioŋ ⁴³	luuk ³³ kep ³⁵ (ลูก เก็บ) Note : (luuk ³³ tit ⁴³⁵ ɲooŋ ³³ /mee ³³ ลูกติดพ่อ/แม่)	luuk ³¹ leeŋ ⁴¹	luu ³¹ kep ³⁵ (ลูก เก็บ)	luuk ²³⁵ lioŋ ³⁵	
436.	ลูกศร	luuk ³¹ dook ³³	luuk ³³ dook ²⁴ , luuk ²³ soon ³⁵ (luuk ⁴³ soon ³⁵ ลูกศรที่เป็น เครื่องหมายจราจร)	luuk ²³¹ dook ²² , sii ⁴⁴ dam ⁴⁴ may ⁴¹ (ลูกดอก, ลูกหน้ำไม้)	lii ³³ (~dam ⁴¹) may ⁴¹ (หลัดไม้ = ลูกหน้ำไม้)	sii ⁴⁴ (~naa ⁴⁴) may ³⁵	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง) ซิ่นตามไม้ม = ลูกหน้าไม้	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
437.	ลูกสุดท้อง	luuk ³¹ laa ⁴⁴	luuk ³³ laa ²¹³	luuk ³¹ laa ⁴⁴	luu ³¹ laa ³³	luuk ³⁵ laa ⁴⁴ , luuk ³⁵ sut ³⁵ thooŋ ³⁵	
438.	ลูกหัวปี	luuk ³¹ kaw ⁴³	luuk ³³ kaw ²² (ลูก เค้า)	luuk ³¹ kaw ⁴¹ (ลูก เค้า)	luu ³¹ kaw ⁴¹ (ลูกเค้า)kh-> k-??	luuk ³⁵ (phuu ⁴⁴) kok ³⁵	
439.	เล้ง	lej ³⁵	lij ³¹ (~piin ³⁵ , ~kaaj ²⁴) (เล้งปิ่น เล้งกาง = เล้งหน้าไม้)	lej ³⁵ (~sa-naat ³¹) (เล้งสะนาด = เล้ง ปิ่น)	nee ³⁵ (~dam ⁴¹ , may ⁴¹)	nee ²³ , lej ²³	
440.	เลย	lam ⁴³ (~pay ³⁵)	lam ²² (~pay ³⁵)	lam ⁴¹ (~pay ²³)	kaay ³⁵ (~pay ³⁵)	laoy ²³	
441.	เล่า	law ⁴³	lok ³³ , law ²² (~kay ²⁴ , ~pet ³⁵) (คำเก่า lok ³³ อายุ 50 ปีสมเรียกว่า law ²²)	law ⁴¹	lok ²² (~kay ²² , ~pet ³⁵)	lok ⁴⁴ (~kay ²¹ , ~pet ³⁵)	
442.	เล็ก (~เหล้า/บุหรี)	paŋ ⁴³ (~law ⁴⁴)	yaŋ ²² (~law ²¹³ , ~baw ²¹³ lii ³¹) (ยัง เช่น ยังเหล้า = เล็ก เหล้า, ยังบุหรี = เล็ก บุหรี)	yaŋ ⁴¹ (~law ⁴⁴ , ~baw ⁴⁴ lii ³⁵) (ยัง เช่น ยังเหล้า = เล็กเหล้า ยังเบาสี = เล็กบุหรี)	yaa ²² (~law ²³ , ~baw ⁴¹ lii ³⁵) (หย่า เช่น หย่าเหล้า หย่าบุหรี)	saw ²³ (~law ⁴⁴)	
443.	เล็ก (เปิด)	pit ⁴⁴ phoo ³³	piit ⁴³ (~khin ²¹³)	hi ⁴¹ , pit ²² (~sut ³⁵) (ฮือ, ปิด เช่น ฮือสุด/ปิดสุด = เล็กมุ้ง)	hi ⁴¹ , wui ⁴¹ (~phaa ³³ kaŋ ⁴¹ , ~sin ³³) (ฮือ, วัน เช่น ฮือวันแต่งงาน ฮือวันสิ้น = เล็กผ่านเลิกแต่งงาน)	hi ³⁵ (~khin ⁴⁴) bəŋ ²¹	
444.	เลื่อย (ก.)	ta ³⁵	lao ³³ , tet ³⁵ (เลื่อย เลื่อย ไม้ขนาดใหญ่, ตัด ตัดไม้เล็ก ๆ)	lao ³¹	lao ³¹ , ta ³⁵ dia ³¹ = เลื่อยขาด หรือไม่ขาดก็ได้ แต่ ta ³⁵ = ตัด ใช้ขาด)	lio ²¹ , ta ⁴⁵ (คำว่า lio ²¹ ไม่มี -y)	

คำที่	ความหมาย	ไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
445.	โลง	looŋ ³⁵ (-sop ³⁵)	hiit ²⁴	hiit ²² (-sop ³⁵)	hiit ²² (-see ²⁷ khon ³⁵ taay ³⁵)	hiit ⁴⁴ (-sop ³⁵)	
446.	โล้น	loon ⁴³	hoo ³⁵ mot ³⁵ .hoo ³⁵ ?ooŋ ³⁵ (ทั้งหมด = ชุด/ชิ้นผมออกหมด, หัว โลง = โฉนตามธรรมชาติ)	meey ³⁵ min ³⁵ (แมงเม่น ออกเสียงเป็น แมงมึน)	huə ²³ mot ³⁵ (ทั้งหมด)	huə ³⁴ mot ³⁵	
447.	วัน	wan ³⁵	wan ³¹	wan ³⁵	mi ⁴¹ ³⁵ (มื่อ)	mi ³⁵ ³⁵	
448.	วันก่อน	wan ³⁵ koon ³³ siin ³⁵	wan ³¹ koon ²⁴ siin ³¹ (วันก่อนซิ่น)	wan ³⁵ koon ²² siin ³⁵ (วันก่อน ซิ่น)	wan ³⁵ siin ³⁵ (วันซิ่น)	mi ³⁵ koon ²¹	
449.	วันนี้	wan ³⁵ nii ⁴³	wan ³¹ nii ²²	wan ³⁵ nii ⁴¹	mi ⁴¹ ³⁵ nii ⁴¹ (มื่อ นื่อ)	mi ³⁵ nii ³⁵	
450.	วันพุ่มนี้	wan ³⁵ phuuk ³¹	wan ³¹ phuuk ²³ (วัน พุก)	wan ³⁵ phuuk ³¹ (วันพุก)	wan ³⁵ phuuk ²² (วัน พุก)	mi ³⁵ ?iin ²¹	
451.	วันมะรืนนี้	wan ³⁵ hi ³⁵	wan ³¹ hi ³¹ (วันสือ)	wan ³⁵ hi ³⁵ (วัน สือ)	wan ³⁵ hi ³⁵ (วัน สือ)	mi ³⁵ hi ²³	
452.	วันวาน	wan ³⁵ waa ³⁵	wan ³¹ waa ³¹ (วันวา)	wan ³⁵ waa ³⁵ (วัน วา)	wan ³⁵ waa ³⁵ (วัน วา)	mi ³⁵ leey ²³ wan ²³ nii ³⁵	
453.	วานซืน	wan ³⁵ siin ³⁵	wan ³¹ siin ³¹	wan ³⁵ siin ³⁵	wan ³⁵ siin ³⁵	mi ³⁵ koon ²¹	
454.	วาท	waat ³¹ , teem ⁴⁴	kheen ³⁵ , teem ²⁶ (-huup ³¹)	teem ⁴⁴ , kheen ²³	khien ²³ (-huup ³¹)	teem ³⁵	
455.	วิ่ง	lon ³¹	leey ³³ (เล่น)	loon ³¹ (โล้น)	leey ³¹ (เล่น)	pop ³⁵ , leey ²¹	
456.	วิต (~น้ำ)	ha? ³⁵ (-nam ⁴³)	koon ²² (-nam ²²) (ค้อน เช่น ค้อนน้ำ)	ha? ³⁵ (-nam ⁴¹) (หะ เช่น หะน้ำ)	ha? ³⁵ (-bue? ²² , -nong ²³) (สะ เช่น สะบัก , สะหนอง...บัก = ปลักที่ วัวควายออก)	kha? ³⁵ (-nam ³⁵)	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
457.	สงสาร	ʔi-duu ³⁵	ʔi-duu ³⁵	ʔi-duu ³⁵	ʔi-duu ³⁵ (< ʔet ³⁵ duu ³⁵)	dii ²³ toon ²³	
458.	สน (~ใช้ม)	suk ⁴⁴ (-huu ³⁵ khem ²³)	see ²⁴ sun ³⁵ (-huu ³¹ khim ³⁵)	see ²² (-huu ³⁵ khem ²³) (แสด)	nee ²¹ (-huu ²³ khem ^{43/4})	nee ²¹ (-huu ²³ khem ^{43/4})	
459.	สม (~กิน)	pəŋ ³⁵ (-kan ²³)	phoŋ ³³ (-kan ³⁵)	phoŋ ⁴⁴ (-kan ²³)	phoŋ ³³ (-kan ³⁵)	khii ²³ kan ²³	
460.	ล้มต่ำ	tam ²³ som ⁴⁴	soŋ ³⁵ kooy ²³ si- paw ³¹ (ใส่ด้ายลิเท = ต้มชะกอก)	soŋ ³⁵ kooy ⁴⁴ teet ³¹ (ใส่ด้ายเทศ = ต้มชะกอก)	soŋ ³⁵ (ma-kooy ⁴¹ teet ³¹) (soŋ ³⁵ = ต้ม)	tam ²³ mak ³⁵ huŋ ²¹ , tam ²³ som ⁴⁴	
461.	สมอง	ʔook ³³ -ʔoo ³³	ʔeeŋ ²⁴ (ແຄ)	ʔook ²² ʔoo ³⁵ (ออกออก)	ʔooŋ ²² ʔoo ³⁵ (ออก บอ)	ʔook ⁴⁴ ʔoo ²³ huw ³⁴	
462.	สมัยนี้	ma-diəw ³³ nii ⁴³	badeew ³³ nii ²² ʔee ²⁴ nin ³	ma-deew ³⁵ nii ⁴¹	ma-deew ³³ ʔee ²² kon ²³	diew ²³ nii ³⁵ , samay ⁶⁴ nii ³⁵	
463.	สร้าง	peŋ ²³	peŋ ³⁵ (-haən ³¹)	peŋ ²³ (-haən ³⁵)	peŋ ³⁵ (-hien ³⁵)	peŋ ²³ (-hien ²³), puk ³⁵ (-hien ²³)	
464.	ลัวม	boɔ ³³ khii ⁴⁴	təm ³³ wit ⁴³ soom ^{21/3} (ต่อมวัด = สัมสมัยก่อน ชุด หลุมลึก ๆ เอาไม้ทับ ๆ เวลาถ่าย ใช้ไม้ทำ ความสะอาด, ลัวม)	khum ²³ khii ⁴⁴ , soom ⁴⁴ (คำเก่า: ขุมชี คำใหม่: ลัวม ออกเสียงเป็น ลัวม)	tum ²² mit ²² , suəm ³³ (คำเก่า = ตุ่ม มิด)	wit ⁴⁴ khii ⁴⁴	
465.	ลิว	soɔt ⁴³	hiŋ ³⁵ (-soon ²²) paa ³⁵ -soon ²² kuŋ ^{21/3})	hiŋ ²³ (-soon ⁴⁴) paa ²³	hiŋ ²³ (-soon ³³) paa ³⁵ หึงส่อนปาด)	wiŋ ^{43/4}	
466.	สะดือ	sa-di ³⁵	saay ³⁵ bi ³⁵ (สายบือ)	sa-di ³⁵	sa-di ³⁵	saay ^{43/4} bi ²³ , say ⁴⁴	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ใช้ในภาษา
						bi²³	
467.	สะพาน	khue ²³ , sa- phaan ⁴⁴	khoo ³⁵	khoo ²³	khoo ²³ (ue > oo = Tai Lue)	khue ³⁴	
468.	สะพาน	sa-paay ³⁵	paa ³¹ (~thun ³⁵ , ~yaam ³³) (พ เช่น พาลุง พาย่าน) Note : คำว่า “ยาม” ใช้กับพระ เท่านั้น ยานของคน ธรรมดาเรียกว่า “ลุง”)	sa-paay ³⁵ (~thun ²³ yaam ³¹)	phaay ³⁵ (~thon ²³ naam ³¹)	phaay ²³	
469.	สะอาด	mot ³⁵	mot ³⁵ (dii ³⁵) (หมด (ดี))	mot ³⁵ (หมด)	kieŋ ⁴¹ (เกียง)	kieŋ ³⁵	
470.	สัก	sak ³⁵	sap ³⁵ mik ³⁵ (สับ หมึก) (ใช้ -p ไม่ใช้ -k)	sap ³⁵ (nam ⁴¹) mik ³⁵ (สับ(น้ำ)หมึก) (ใช้ -p ไม่ใช้ -k)	sak ³⁵ (nam ⁴¹) mik ²⁵ (สับ(น้ำ)หมึก)	sak ³⁵ nam ³⁵ mək ³⁵	
471.	สิ้น	san ⁴⁴	sen ²¹³	san ⁴⁴	san ³³	san ⁴⁴ , hin ⁴⁴	
472.	สับ (~กระตู่ก, ~ ดิน)	kok ³³ (~duuk ³³), bok ³³ (~din ³⁵)	kok ³⁵ (~duuk ²⁴), bok ³⁵ (~din ³⁵)	fan ³⁵ (~duuk ²²), kok ³⁵ (~duuk ²²), sap ³⁵ (~yaa ⁴⁴)	kok ³⁵ (~duu ²²), bok ³⁵ (~din ³⁵)	kok ³⁵ (~ka- duuk ⁴⁴), fan ²³ (~din ²³)	
473.	สับ ₂ (~ละเอียด)	laap ³¹ (~ciin ³³); sap ³³ (~din ³³)	laap ³³ , fak ³³ , fak ³³ laap ³³ (~hi ²¹³ , man leew ³⁵)	laap ³¹ , fak ⁴⁴ (~ciin ⁴¹)	laap ³¹ (~muu ²³ , ~siin ⁴¹), fak ³⁵ (~laap ³¹ , ~siin ⁴¹) laap ³¹ = สับให้ ละเอียด)	laap ³⁵ (~siin ³⁵), sap ³⁵ (~din ²³)	
474.	สาก (พื้นผิว~)	caa ³⁵	caa ³¹ (ชา)	caa ³⁵ (ชา)	ja ³⁵	saa ²³	
475.	สาด (ก.)	ha ³³ (~nam ⁴³)	ha ³⁵ , hot ³⁵ (~nam ²²)	khom ³⁵ (~nam ⁴¹)	hot ³⁵ (~nam ⁴¹), thoo ³¹ (~khwaaj ³¹)	hot ³⁵ (~nam ³⁵), saat ⁴⁴ (~nam ³⁵)	

คำที่	ความหมาย	ไถยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
			(พะ = สาดน้ำเยอะ ๆ, หต = ใช้ขันน้อย ๆ)	khwaan ³¹ , haŋ ⁴⁴	(ออกค่าง (= ข้าง) = สาด ทั้ง)		
476.	สาบ (เหม็น~)	saan ²³	saan ²⁴ , min ³⁵ saan ²⁴ , saan ²⁴ saan ³⁵	ŋoo ²² , min ²³ saan ²³	men ²³ tiŋ ³⁵	saan ⁴⁴ (men ⁴³⁴ ~)	
477.	สาปแช่ง	ceen ³¹	pooy ²¹³ (ป้อย)	ceen ³¹	ceen ³¹ , pooy ⁴¹ (ceen ³¹) (แช่ง, ป้อย(แช่ง) ch- ไม่เป็น S- แต่เป็น C- = ไถยวน)	pooy ³⁵	
478.	สาย (มา~, ต้น~)	khwaay ²³	laa ²¹³ (pay ³⁵ ~)	khwaay ²³ (pay ³⁵ ~)	khwaay ²³ (pay ³⁵ ~)	swaay ⁴³⁴ (tin ²¹ ~)	
479.	ส่าย	swaay ³³ (~mii ³⁵ , naa ⁴⁴ , huə ²³)	saay ²⁴ (~hoo ³⁵ , ~naa ²¹³)	saay ²² (~naa ⁴⁴ , ~hoo ²³)	khweŋ ²² (~huə ²³)	swaay ²¹ (~mii ²³ , ~naa ⁴⁴) , lək ⁴⁴ lək ⁴⁴ , luk ⁴⁴ lik ⁴⁴ (~huə ¹³⁴)	
480.	สูด	huup ³³	huup ²⁴ (~khii ²¹³ , muuk ³³ , suup ²⁴ (~lum ³¹)	huup ²²	hiip ²² (~lom ³⁵)	siip ⁴⁴ (~khii ⁴⁴ , muuk ³⁵)	
481.	สูบ (~ยา)	suup ³³ (~yaa ³⁵)	suup ²⁴ (~baw ²¹³ , lii ³¹)	suup ²² (~yaa ³⁵)	suup ²² (~yaa ³⁵)	duut ⁴⁴ (~yaa ²³)	
482.	เสลด	khii ⁴⁴ , təə ³¹	khii ²¹³ , khoŋ ³⁵ , khii ²¹³ , təə ³³ (คน รุ่นเก่าพูด ใช้โคะ คนรุ่น ใหม่พูด ใช้ท้อ)	khii ⁴⁴ , khoŋ ³⁵ (ใช้ โคะ)	khii ¹³³ , təə ³¹ (th- > = t- = ไถยวน ? ?)	khii ⁴⁴ , theə ²¹ (ใช้ท้อ)	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
483.	โสด	soot ³³	peew ²⁴ (kun ³¹ ~, saaw ³⁵ ~, baaw ²⁴ ~)	soot ²²	soot ²²	soot ⁴⁴	
484.	หนังสือ	naŋ sii ²³	pop ³³ (pop ³³ = หนังสือทั่วไป, pop ³³ saa ³⁵ = หนังสือโบราณ)	pop ⁴⁴ , naŋ sii ²³ (คำเก่า pop ⁴⁴)	pap ²² (paan ²² ~) (too ³⁵ = ตัวหนังสือ)	nap ⁴³⁴ sii ⁴³⁴	
485.	หน้าต่าง	pa-tuu ²³ poŋ ³³ , naa ⁴⁴ taan ³³	naa ²¹³ poŋ ²⁴ , pa-tuu ³⁵ poŋ ²⁴ (คำเก่า หน้าป่อง, คำใหม่ ประตูป่อง)	naa ⁴⁴ poŋ ²² , paŋ ²² tuu ²³ poŋ ²² (ใช้ 2 คำ: หน้าป่อง, ประตูป่อง)	poŋ ²² ríem ⁴¹ (ป่อง เยี่ยม)	poŋ ²¹ ríem ³⁵	
486.	หนี้	nii ²³ phaay ³¹ nii ²³	paay ³³ (พ่าย)	paay ³¹ , nii ²³ (พ่าย, หนี้)	nii ²³	nii ⁴³⁴	
487.	หนุ่น	nun ²³	muun ³⁵	mun ²³	nun ²³	hooŋ ²³ (law ²³ may ³⁵ ~khaa ⁴³⁴ toŋ ³⁵), muun ²³ (~moon ⁴³⁴)	
488.	หนุ่พุก (ตัวใหญ่)	nuu ²³ kuk ⁴⁴	nuu ³⁵ kuk ³³	nuu ²³ kuk ⁴⁴	nuu ²³ kuk ²²	nuu ⁴³⁴ fuk ⁴⁴	
489.	ห่ม	tum ⁴³ (~phaa ⁴⁴ , khum ³⁵), hom ³³ (~phaa ⁴⁴ , hom ³³)	hum ²⁴ biŋ ³⁵ , tum ²⁴ (~phaa ²¹³) (ห่ม เป็นคำเก่า = นอนห่ม ผ้า ห่มทั้งตัว, บัง เป็น คำเก่า = ห่มหรือคลุม ผ้าเฉพาะที่ เช่น คลุม)	hum ²² , tum ⁴¹ (~phaa ⁴⁴)	hom ²² (~phaa ³³) (ห่มทั้งตัว), tum ⁴¹ (~phaa ³³) (เอาผ้าคลุม ไหล่)	hom ²¹ (~phaa ⁴⁴ , hom ²¹), tum ³⁵ (~phaa ⁴⁴ tum ³⁵)	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
			ไหล, ตุ่ม เป็นคำใหม่ ความหมาย = บึง				
490.	หมด	siəŋ ⁴⁴	seeŋ ²¹³ (seeŋ ²¹³ theŋ ³⁵ = หมดแล้ว)	seeŋ ⁴⁴ (kin ²³ ~ leew ⁴¹ = กินเลี้ยงแล้ว - อาจเป็นคำว่า “เลี้ยง” ออกเสียงเป็น เล้ง)	mo ⁴³⁵	mo ³⁵	
491.	หมากเก็บ	maak ³³ kep ³⁵	ma-cok ³⁹ (มะซก : cok ³³ ซก = ซกเข้า เล่นขณะแล้วซกเข้า จึงเรียกว่า มะซก)	maak ²² kep ³⁵	maaŋ ²² kep ³⁵	maak ⁴⁴ kep ³⁵	
492.	หยักไย	khii ⁴⁴ kam ²³ poŋ ⁴³	yay ³¹ kam ²⁴ poŋ ²² (ไคคำ โพ้ง)	yay ³⁵ kam ²² poŋ ⁴¹ (ไคคำโพ้ง)	pay ³⁵ kam ²² poŋ ⁴¹	naay ²¹ meeŋ ²³ mum ²³	
493.	หย่านม	pit ³⁵ nom ³⁵	yaa ²⁴ num ³¹ (หย่า นม)	yaa ²⁴ num ³¹ (หย่านม)	yaa ²² tuu ⁴¹ (หย่า ตุ๋)	pit ³⁵ nom ²³	
494.	หยุด	yut ³³ (-paay ²³); ŋien ⁴⁴ (fon ²³ ~)	yaŋ ²² (fun ³⁵ ~)	yaŋ ⁴¹ (fun ²³ ~)	naŋ ⁴¹ (fon ²³ ~, naay ⁴¹ pay ³⁵ leew ⁴¹ koo ²² ~)	saw ²³ (-ŋuu ³⁵ kan ²³), ŋien ³⁵ (fon ⁴³⁴ ~)	
495.	หล่ม	moon ⁴⁴	lum ²⁴ , moon ²¹³ , book ²⁴ (โหม่ง = หลุมลึก ๆ ไม่มีโคลน, โปก = หลุมใหญ่อาจมี โคลนหรือไม่มีโคลน, หล่ม = หลุมที่มีโคลน)	moon ⁴⁴ , lum ²² (โหม่ง, หล่ม ออก เสียงเป็น หลุ่ม)	(lom ²²) moon ³³ (หล่มโหม่ง)	pit ⁴⁴ poo ³⁵ (khii ⁴⁴)	
496.	หลวม	lom ²³ , luəm ²³	loom ³⁵	lum ²³	lom ²³	lom ⁴³⁴	
497.	หลอ	lon ³³ (khiew ⁴⁴ ~)	waw ³³ (kheew ²¹³ ~)	lon ²² (kheew ⁴⁴ ~)	lon ²² (heew ²³ ~)	lon ²¹ (kheew ⁴⁴ ~)	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
498.	หลีก	lop ³⁵	niik ²⁴ (~tuŋ ³³ caw ²¹³ , ~kun ³¹), win ²² (~pay ³⁵ taay ³¹ ?iin ²⁴) (หนัก = หลีก คน(หรือพระ)ที่เดิน สวนมา, เว้น = ไม่มี ใคร/อะไรสวนมา แต่ หลีกไปทางอื่น เพราะ ทางเดินไม่ดี)	wiin ⁴¹ (~lot ⁴⁴) (เว้น)	wen ⁴¹ (~lot ²² , ~khon ³⁵) (เว้น เช่น เว้นรถ เว้นคน = หลีกรถ หลีกคน)	liik ⁴⁴ (~lot ⁴⁴), lop ³⁵ (~lot ⁴⁴)	
499.	วาง	khaaj ²³	khaaj ³⁵ (ขาง)	khaaj ²³ (ขาง)	khaaj ²³ (ขาง)	huəŋ ⁴³⁴	
500.	หวัง (น.)	buəŋ ³³	boəŋ ²¹³ (~cəək ³³) (บัวง)	boəŋ ²² (~kwoŋ ⁴¹) (บัวง)	wəŋ ⁴¹ (บัวง) pen ³⁵ ~kəŋ ³⁵ khəw ³⁵ ŋəw ³⁵)	buəŋ ³⁵ (บัวง)	
501.	พัว	ma-kieŋ ²³	ma-kwin ³⁵ (มะ เกวีน)	ma-kwin ²³ (มะ เกวีน)	ma-kween ³⁵ (มะ เกวีน)	maak ⁴⁴ waa ⁴⁴	
502.	พัว (ก.)	saaj ²³ (~phom ²³)	wii ³⁵ , saaj ³⁵ (~phum ³⁵) (หัดใช้หัด หัดขำขัน สก๊ชชีอ๊อวก็ ได้)	wii ²³ , saaj ²³ (~phum ²³)	wii ²³ (~phom ²³)	wii ⁴³⁴ (~phom ⁴³⁴), saaj ²³ (~phom ⁴³⁴)	
503.	พอยโซ่ง	hoy ²³	hoy ³⁵ ʔəw ³¹ (พอย ทอง - สีเหลืองทอง)	hoy ²³ ʔi-wəw ⁴¹ (พอยสีเือง)	hoy ²³ ʔi- wəw ⁴¹ (พอยสีเือง)	hoy ⁴³⁴ khoŋ ²¹	
504.	พัน	bin ³³ (~naa ⁴⁴)	win ²⁴ (~naa ²¹³)	lee ²³ (~naa ⁴¹), bin ²² (~naa ⁴¹)	liəw ²³ (~naa ³³)	liəw ⁴³⁴ (~naa ⁴⁴)	
505.	พา	soŋ ⁴⁴	loŋ ³³ haa ³⁵ (โละหา)	loŋ ⁴⁴ (โละ)	soŋ ³⁵ ha ²³ (สะหา=หาตาม บ้านหรือที่ใด ๆ), loŋ ³⁵	soŋ ³⁵ (~haa ⁴³⁴), loŋ ³⁵ (~haa ⁴³⁴)	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝ่ายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
					haa ²³ (ละท=ทไปหัว หรือที่ไกล ๆ)		
506.	ทางนกยูง (พีช)	som phoo ³⁵	sam phoo ³¹	som phoo ³⁵	som phoo ³⁵ luoŋ ²³ (ขอมพอลง; หลวง = ไทญ)	haaŋ ⁴³⁴ nok ⁴⁴ puŋ ²³ , soŋ phoo ²¹ paə ²¹	
507.	หาย (ของ~)	haay ²³ , hiə ²³	see ³⁵ (khaoy ³⁵ ~, lot ³³ ~) (เสีย เช่น ของเสีย = ของหาย, รถเสีย = รถหาย)	haay ²³ , hee ³¹ (หาย, เห็น ออกเสียง เป็น เห้)	haay ²³	sio ⁴³⁴ (khaoy ⁴³⁴ ~)	
508.	หาย (~ใช้)	haay ²³	haay ³⁵	haay ²³ (~maoy ³¹)	haay ²³ (~maoy ³¹) (หายเมย = หายใช้)	swaaŋ ²¹ , saaŋ ²¹	
509.	หิ้ง	khaaŋ ²³	khaaŋ ³⁵ (ขาง)	khaaŋ ²³ (ขาง)	khaaŋ ²³	huoŋ ⁴³⁴	
510.	หุหนวก	huu ²³ liŋ ³³	huu ³⁵ liŋ ²⁴ , huu ³⁵ nook ²⁴ , huu ³⁵ ten ²⁴ (หุหลัง = หูตั้ง ได้ยินนัดหนองย ถ้าพูด ด้วยดัง ๆ ก็ได้ยิน, หู หนวก, หูดัน = หูหนวก สนิท ไม่ได้ยินอะไรเลย)	huu ²³ nook ²² , huu ²³ liŋ ²² (หุ หนวก, หุหลัง)	huu ²³ nuoŋ ²² , huu ²³ boo ²² huu ⁴¹ (หุหนวก, หูไม่รู้ = หูไม่รู้)	huu ⁴³⁴ nuək ⁴⁴	
511.	เห็ดโคน	het ⁴³⁵ khon ³⁵	het ³⁵ kun ³¹ (เห็ดคน)	het ⁴³⁵ khun ³⁵ (เห็ด คน)	het ³⁵ taap ²² (khon ³⁵) (เห็ด ตบคน)	het ³⁵ puək ⁴⁴	
512.	เห็ดเผาะ	het ⁴³⁵ thoop ³⁵	het ³⁵ thoop ²⁴ (เห็ด อบ)	het ³⁵ thoop ²² (เห็ดอบ)	het ⁴³⁵ thoop ²² (เห็ด อบ)	het ³⁵ phoŋ ³⁵	
513.	เห็ดหูหนู	het ⁴³⁵ loŋ ³⁵ laŋ ³⁵	het ⁴³⁵ loŋ ³⁵ laŋ ³⁵ (เห็ดโหละหละ)	het ⁴³⁵ loŋ ³⁵ laŋ ³⁵ (เห็ดโหละหละ)	het ³⁵ tən ²² (เห็ด ต่อน; ต่อน = ชั่น)	het ³⁵ tha-nun ²¹	
514.	เหิน (ก.)	han ²³	han ³⁵	han ²³	hen ²³	hen ⁴³⁴	

คำที่	ความหมาย	ไทวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
515.	เหน็บชา	nep ³⁵ kin ²³ tiin ²³	net ³⁵ kin ³⁵ tiin ³⁵ (เน็ต กินตีน)	net ³⁵ kin ²³ tiin ²³ (เน็ตกินตีน)	maat ³¹ kin ³⁵ tiin ³⁵ (มาตกินตีน)	mín ⁴³⁴ kin ²³ tiin ²³	
516.	เหนื่อย	pit ⁴³⁵	mæy ²³ (-khaa ³⁵), mooy ³³ leen ³³ maa ³¹ ~)(ม้อย เช่น เมื่อยขา, ม้อย ซ้น เล่นมมม้อย = รังมา เหนื่อย)	mæy ³¹ (~kheey ³¹), pit ³⁵ (ม้อย, อิด)	mooy ³¹ , pit ³⁵ (ม้อย, อิด)	miəy ²¹	
517.	เหมือน	mien ²³	mæw ³⁵ (-kan ³⁵)	mæw ²³ (-kan ²³)	khii ³⁵ (-kan ³⁵)	khii ²³ (-kan ²³)	
518.	เหี่ยว	leew ²³ , huɿ ⁴³	leew ³⁵ , huɿ ²² (เหว ตัวเล็ก ๆ ลีตา, ฮู้ง/ฮู้ง ?? ตัวลีมนัน ๆ หัวขาว ขนาดใหญ่มาก)	leew ²³ , huɿ ⁴¹ (เหว ตัวเล็ก, ฮู้ง/ รู้ง ?? ตัวใหญ่)	(ba-) leew ²³ (~naam ³¹ kay ²²) ((เบ) เหว ซ้น (เบ) เหว ยามเก็ = ซ้อยจับเก็)	pit ²¹ luɿ ³⁵	
519.	เหี่ยว	lew ²³ (-naa ⁴⁴ , ~lay ²³)	win ²⁴ (-naa ²¹³) (หัวน)	leew ²³ (-naa ⁴¹ -lay ²³) (เหว)	liəw ²³ (-naa ³³)	liəw ⁴³⁴ (-naa ⁴⁴ , ~lay ⁴³⁴)	
520.	เหลือ	liə ²³	liə ³⁵	liə ²³	liə ²³	coŋ ²¹ way ³⁵ , paŋ ²³ , liə ⁴³⁴	
521.	เหว	hew ²³	heew ³⁵	heew ²³	taat ²² (lot ²² tok ³⁵ ~taat ²²) (ตาด)	sook ⁴⁴ (lot ⁴⁴ tok ³⁵ ~)	
522.	เหี้ย	tuə ²³ hie ⁴⁴	(too ³⁵) hee ²¹³ , meej ³¹ leen ³¹ (ตัวเหี้ย ซิ้นตันไม้ ไม่ได้, แมงแลน ซิ้นตันไม้ได้)	too ²² hee ⁴⁴	waan ²² khuɿ ²² (จอนชู่ย)	hie ⁴⁴	
523.	เหี่ยม	hiəm ⁴⁴	sook ²⁴ (kun ³¹ ~)	sook ²² (khun ³⁵ ~)	suək ²² (khon ³⁵ ~)	khii ⁴⁴ suək ⁴⁴	

คำที่	ความหมาย	ไไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	ซิ่น (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
524.	แหลม	liəm ⁴⁴	liem ³⁵	leem ⁴⁴	liəm ³³ (แหลม)	liem ⁴³⁴	
525.	แพวก	khwaɪ ³⁵	waɪ ³⁵ (-paa ²⁴ yaa ²¹³)	waɪ ³⁵ (-yaa ⁴⁴)	waɪ ³⁵ (-paa ³³)	phiɪ ²¹ (-paa ⁴⁴ pay ²³)	
526.	แพวน	wɛn ²³	wɛn ³⁵	wɛn ²³	poɪ ²² mi ⁵ (โปมื่อ)	wɛn ⁴³⁴	
527.	โพน	hooy ⁴⁴	hooy ²¹³	hun ²³ , hooy ⁴⁴	hooy ³³	hooy ⁴⁴ , ɹɛn ²¹	
528.	โหม่ง	moŋ ³³	leen ³⁵	tun ³¹	len ²³	len ⁴³⁴	
529.	ใหญ่	ɲay ³³	looy ³⁵	looy ²³	ɲə ²²	ɲə ²¹	
530.	ไห	hay ²³	hay ³⁵ , ɲə ³⁵ (ไห = โถขนาดกลาง/ใหญ่, อม = ไทขนาดเล็ก, กระปุก)	ɲun ²² (-say ²² haa ⁴¹)	ɲun ²² (-sə ²² haa ⁴¹) (อุ้งใส่ข้าว = ไท ใส่ปลาร้า)	ɲun ²¹	
531.	โพน	ɲay ²³ (pay ³⁵ -, tii ³¹ -), day ³⁵ (khon -)	ɲay ³⁵ (pay ³⁵ -, kun ³¹ -)	ɲay ²³ (pay ²³ -), day ²³ (khun ³⁵)	lə ³⁵ (phu ³³ -) (เลอ เช่น ผู้เลอ = ผู้โต/คนโพน), kə ²³ (yuu ²² -, ca- pay ³⁵ -) (เกอ เช่น อยู่เกอ = อยู่โพน, จะไปเกอ = จะไป โพน)	sə ⁴³⁴ (ɲi-pay ²³ -), daə ²³ (phu ⁴⁴ -)	
532.	โหม (ลงท้ายคำถาม)	kə ³³ (pay ³⁵ -)	...ɲaɪ ³⁵ (tiɲ ³⁵ pay ³⁵ -)	...kə ²² (pay ²³ -)	..boh ³⁵ (capay ³⁵ -)	bə ²¹ (ɲi-pay ²³ -)	
533.	โหล	huə ²³ lay ³³	hoo ³⁵ lə ²⁴ (หัวหล)	(hoə ²³) lay ²²	huə ²³ lə ²² (หัวหล)	(baa ²¹) lay ²¹	
534.	อบอ้าว	ɲam ⁴⁴	ɲop ³⁵ ɲaw ²¹³	hə ⁴¹ ɲam ⁴⁴ , hə ⁴¹ ɲuk ⁴⁴ (-hə ⁴¹ ɲaw ⁴⁴)	hə ⁴¹ ɲuk ³⁵ (ร้อนอวก)	ɲaw ³⁵	
535.	อย่า	fə ³¹ tiə ³¹	tiɲ ³⁵ (-pay ³⁵ yeɪ ³⁵) (ติ เช่น ติไปเฮะ = อย่าทำ)	ca ²² (-pay ²³ yeɪ ⁴⁴) (จะ อาจมา จาก “อย่า”)	suu ²² (-ɲet ³⁵) (สู่ เช่น สู่เอ็ด = อย่าทำ)	ɲa-suh ²¹ (-het ²¹ , -maa ²³)	

คำที่	ความหมาย	ไทยวน (เมืองน่าน)	ลื้อ (หนองบัว)	จีน (หนองม่วง)	พวน (ฝายมูล)	ลาว (น้ำบัว)	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา
536.	อยาก	khay ³⁵ (-pay ³⁵)	khay ²³ (-pay ³⁵ , -kin ³⁵)	khay ³¹ (-pay ²³ , -kin ²³)	yaar ²³ (-pay ³⁵ , -kin ³⁵)	yaak ⁴⁴ (-pay ²³)	
537.	อย่างนั้น	ca-han ⁴⁴ , ca- ?an ⁴⁴	ci-nan ²²	ca-nan ⁴¹	niŋ ⁴¹ (suu ²² ?et ³⁵ ~) (ยัง เช่น สู้เอ็ดยัง = อย่างทำ อย่างนั้น)	sa-nan ³⁵	
538.	อย่างนี้	ca-nii ⁴³ , ca-?ii ⁴⁴ , ca-?iə ⁴³	ci-nii ²²	ci-nii ⁴¹	ca-nii ⁴¹ (ch- ไม่เป็น S- แต่เป็น C- = ไทย วน)	sa-nii ³⁵	
539.	อร่อย	lam ³⁵	lam ³¹	lam ³⁵	lam ³⁵ (-dii ³⁵)	seep ³⁵	
540.	อะไร	?a-paŋ ³⁵	ti-yay ³⁵ , yay ³⁵ ye? ³³ ~)	yay ²³ ye? ⁴⁴ ~)	paŋ ²³ (?et ³⁵ ~)	paŋ ⁴³⁴ , meen ²¹ paŋ ⁴³⁴	
541.	อัน	kan ⁴⁴	kan ²¹³ , ?ot ³⁵ (~khii ²¹³ , ~yeew ³³)	kan ⁴⁴ (~khii ⁴⁴ , ~yeew ³¹)	khaa ²² (~khii ³³ , ~niəw ²¹)	?ot ³⁵ (~niəw ²¹)	
542.	อับ (น.)	kap ³⁵	?ap ³⁵	?ap ³⁵	kap ³⁵ (-yaa ³⁵)	?ep ³⁵ (-yaa ²³), kap ³⁵ (-yaa ²³)	
543.	อาหญิง	?aa ³⁵	?aa ³⁵	?aa ³⁵	khua ⁴¹ (คำ)	?aa ²³	
544.	อ้าง	chaam ³⁵ (-sak ⁴⁴ , phaa ⁴⁴)	saam ³¹	saam ³⁵	laa ³⁵ (-sak ²² , phaa ³³) (ลา เช่น ลา ชักผ้า)	saam ²³ (-sak ⁴⁴ , phaa ⁴⁴)	
545.	อาหาร	kam ³⁵ kin ²³	kam ³¹ kin ³⁵	kam ³⁵ kin ²³	kham ³⁵ kin ³⁵ (คำ กิน)	niəŋ ²¹ kin ²³	
546.	อึก	faan ³⁵ , kwaan ³⁵	faan ³¹	faan ³⁵ (ฟาน)	faan ³⁵ (ฟาน)	faan ²³	
547.	อุต	?ut ³⁵ tit ³⁵ (~huu ²³)	tit ³⁵ , ?it ³⁵ (~huu ³⁵)	?it ³⁵ (~huu ²³)	?it ³⁵ (~huu ²³)	?it ³⁵ (~huu ⁴³⁴)	

รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระในภาษาไทยถิ่น จังหวัดน่าน

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
1.	7	[o] : [u]	ก.	ก่ง (ทำให้งั่ง)		
2.	5	[uə] : [oo]	น.	กรวย		
3.	1	[ch-] : [c-]	น.	กระชาย		
4.	7	[o] : [u]	น.	กัณ		
5.	3, 5	[h] : [r] : [l], [uə] : [oo]	ก.	รวบ (~รวม)		
6.	7	[o] : [u]	ก.	กัณ (ลาว = ชูด)		
7.	4	[khw-]	ก.	กระดก	ชวิด	[khwit ⁵]
8.	7	[o] : [u]	น.	กรง		
9.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	ร่วน (ดิน~)		
10.	4	[sw-]	ก.	กะมก้วยกะสับกะส่นพ่น, พ่น่ง	ชว่าน	[swaan ³]
11.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	กระรอก		
12.	7	[o] : [u]	ก.	กัณ		
13.	1, 5	[th-] : [t-], [ie] : [ee]	น.	กระเทียม		
14.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รวบรัด		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
15.	7	[o] : [u]	น.	กระตัง		
16.	7	[e] : [i]	ก.	กระตั้น		
17.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	กล้วยไม้ (ดอกเอื้อง)		
18.	7	[o] : [u]	น.	กระตง		
19.	1	[th-] : [t-]	ก.	กระต๊ပ်		
20.	7	[o] : [u]	น.	กรรมพาร		
21.	5	[uə] : [oo]	น.	กระบวย		
22.	1	[ph-] : [p-]	ก.	กระพ้อ (~ปีก)		
23.	7	[o] : [u]	ก.	กรน (นอน~)		
24.	5	[uə] : [oo]	ก.	รวม		
25.	7	[e] : [i]	น.	กระแต (แมงอีเส็น)		
26.	5	[uə] : [oo]	น.	กระสวย		
27.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รอง		
28.	7	[o] : [u]	ว.	กลม		
29.	5	[uə] : [oo]	ว.	กลวง		
30.	3, 5	[h] : [r] : [l], [uə] : [oo]	ก.	ร่วมมือ		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
31.	7	[o] : [u]	ก.	ลง (~เงิน)		
32.	4	[ɥw-]	ก.	กลับ, หันกลับ	[ɥwaay ¹]	
33.	5	[uə] : [oo]	น.	กล้วย		
34.	7	[o] : [u]	ก.	ลง (~บันได)		
35.	4	[ɥw-]	น.	กลับปาก, คำนินทา, คำพูดให้ร้าย	อวยปาก [ɥwaay ¹ paak ²]	
36.	5	[uə] : [oo]	ก.	กล้วย		
37.	4	[ɥw-]	ก.	กล้วย, แผลอก, แผลอก, แผลอก	ลาย (หรือ อวย)	
38.	5	[uə] : [oo]	ก.	กวาน (~มะม่วง)		
39.	7	[o] : [u]	ว.	สั้น		
40.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ร้อง (~ฝึก, ~น้ำ)		
41.	5	[uə] : [oo]	น.	กล้วยเดี่ยว		
42.	4	[ɥw-]	ก.	กล้วย (กล้วยที่สืบทอดมาแต่โบราณ)	หงวาบ [ɥwaap ²]	
43.	5	[uə] : [oo]	ว.	กว้าง (ลาว: ก้าง)		
44.	7	[o] : [u]	ก.	ลบ		
45.	5	[iə] : [ee]	ว.	เกเรียน (ผม-, ชน-)		
46.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เกลือ		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
47.	4	[khw-]	ก.	กะกะ, กัดขวาง, กว้าง	ข้าง [khwaaŋ ^๖]	
48.	5	[ua] : [oo]	ก.	ววย		
49.	5	[ie] : [ee]	ก.	เก็ลย		
50.	7	[o] : [u]	น.	ลม		
51.	5	[ie] : [ae], [ie] : [ie]	ก.	เก็ลยอกกิ้ง		
52.	7	[o] : [u]	ก.	ลุ่ม		
53.	5	[ie] : [ee]	ว.	เก็ลยง		
54.	2, 7	[kh-] : [h-], [o] : [u]	ก.	ชน		
55.	5	[ua] : [oo]	ว.	ล้วงหน้า		
56.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รื่องรอย		
57.	5	[ie] : [ee]	น.	เก็ลยว		
58.	7	[o] : [u]	ก.	ลุ่ม		
59.	5	[ua] : [oo]	น.	กาย (ยวน = ตะกร้า)		
60.	5	[ie] : [ae], [ie] : [ie]	น.	เก็ลยอน		
61.	5	[ie] : [ee]	ว.	เก็ลยม (ใหม่-)		
62.	5	[ua] : [oo]	น.	ลวด		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
63.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	ร้องแรง		
64.	5	[uə] : [oo]	ก.	ลูก (ไฟ~)		
65.	4	[lw]	ว.	แบกที่ไม่ใส่ล้อ มีขาเหล็กตัวหลัง	หลวง, หล้าง [lwaan ⁶]	
66.	5	[iə] : [ee]	ก.	เกียง		
67.	5	[uə] : [oo]	น.	ขวด		
68.	2, 7	[kh-] : [h-], [o] : [u]	ก.	خم		
69.	5	[uə] : [oo]	ก.	ล้าง (~กระป๋อง)		
70.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	รถ(บน-สี่ล้อ ล้อ 6 ถึง 12 ล้อโดยมาก)		
71.	5	[iə] : [ee]	น.	เกี้ยว		
72.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ก.	เกือ (= ชุน)		
73.	5	[uə] : [oo]	ว.	ล้น		
74.	4	[lw-]	น.	ละว้า, ละวะ	ละวะ [lwaɪ ⁷]	
75.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	ร่อน		
76.	6	[ay] : [əə]	ว.	ไถลัด		
77.	4	[lw-]	น.	ลา	ลา [lwaɪ ⁷]	
78.	5	[iə] : [ee]	ก.	โคร (เคียด)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
79.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	ร้อน (นกบิน~)		
80.	4	[lw-]	ก.	ลาด, ฉาบ, ทา/เคลือบแต่ผิว ๆ	ลาวต	[lwaat ³]
81.	6	[ay] : [ae]	ว.	ไถ่		
82.	5	[ie] : [ee]	ก.	เกลียด		
83.	4	[lw-]	ก.	ลาด/จากด้วยปูนผสมกับทราย และน้ำอย่างในกาบก่อสร้าง	ลาวตสะทาย	[lwaat ³ sa ³ tʰay ³]
84.	2, 7	[kh-] : [h-], [o] : [u]	ว.	ชั้น		
85.	5	[ie] : [ee]	ก.	เกี่ยว		
86.	7	[e] : [i]	น.	ลำ (เล่ม)		
87.	2, 7	[kh-] : [h-], [o] : [u]	น.	ชน		
88.	4	[lw-]	ว.	ร้อนผ่าว ๆ, ไปอย่างรวดเร็ว	หลวต ๆ	[lwaat ² lwaat ²]
89.	7	[o] : [u]	น.	ชนม		
90.	2, 7	[kh-] : [h-], [o] : [u]	ว.	ชม		
91.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น., ป.	รอบ		
92.	5	[ie] : [ee]	น.	เก็บ (ชนะ-เดือนเมษายน, เดือน๕)		
93.	7	[o] : [u]	ก.	ชม		
94.	4	[pw-]	ก.	ข่ม, คลุก, เกร็งนิ้วทั้งห้า หรือหยิบสิ่งของให้มากที่สุด	ญวาม	[ɲwaa ³]

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
95.	2	[kh-] : [h-]	น.	ลูกช้าง		
96.	4	[khw-]	น.	ลูกกระมด	แคว้น	[khwen ^๒]
97.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รอม (ขาน, ลาว = รอม, ลัสม, ผสม)		
98.	7	[e] : [i]	ก.	เล็ง		
99.	5	[uə] : [oo]	น.	ขวง (ขวน = กรง)		
100.	7	[e] : [i]	ก.	เล่น		
101.	2, 4	[kh-] : [h-], [khw-]	น.	ขวัญ, ผมหหรือชนที่ขึ้น เวียนเป็นกันหอย	ขวัญ	[khwan ^๑]
102.	4	[cw-]	ก.	ขาดสติ, เพ้อ, ฟั่นเฟือน, ละเมอ	จ้วง, จวาง, จวง	[cwaŋ ^๑ , cwaap ^๑]
103.	7	[e] : [i]	ก.	เดิม		
104.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ร้อม (ขวน, ลาว = ร้อง, ช่อง, ช่องทาง, หว่าง, หุบ)		
105.	5	[uə] : [oo]	น.	ขวบ		
106.	7	[e] : [i]	น.	เดิม		
107.	2, 5	[kh-] : [h-], [o] : [u]	ก.	ชวน		
108.	5	[iə] : [ee]	ก.	เลีย		
109.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ร้อมดอย (ขวน = ที่ราบหรือ แอ่งระหว่างหุบเขา)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
110.	5	[iə] : [ee]	ก.	เลี้ยง		
111.	2, 4	[kh-] : [h-], [khw]	ก.	ขวาง, ขัดขวาง	แขว้ง [khweɛŋ ⁶]	
112.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ร่อนน้ำ (ขวน = ร่อนน้ำ, ทางน้ำลึกที่เรือเดินได้)		
113.	5	[iə] : [ee]	ก.	เลี้ยง (หลีก~)		
114.	2, 5	[kh-] : [h-], [ue] : [oo]	น.	ขัว (= สะพาน)		
115.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รอย		
116.	2, 4	[kh-] : [h-], [khw-]	น.	ขวน (~ถากไม้)	ขวน, กวน [khwaan ⁶]	
117.	5	[iə] : [ee]	น.	เลี้ยงผา		
118.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	ร้อย		
119.	5	[iə] : [ee]	ก.	เลี้ยงแบบ		
120.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ขอ		
121.	5	[iə] : [ee]	ก.	เลี้ยง (~พระ)		
122.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	ข้าวเปลือก		
123.	2	[kh-] : [h-]	น.	(ตะ)ขอ		
124.	5	[iə] : [ee]	ก.	เลี้ยง		
125.	1	[kh-] : [k-]	น.	คัง (ขวน = ผีอก, ปลานาด)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
				ใหญ่, ก. ตรึง, มัดให้แน่น)		
126.	4	[ɥw-]	ก.	เดียว, เบน, หั้น	จากงว้าย	ɥwaak ³ ɥwaay ⁴
127.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ร้อย (หนึ่ง~)		
128.	4	[khw-]	ก.	ระบายน้ำ	ขวาง (มักใช้ ข้าง)	[khwaan ⁹]
129.	2	[kh-] : [h-]	น.	ข้อ		
130.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ก.	เลือก		
131.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รัก		
132.	1	[kh-] : [k-]	น.	คลอง (= ครัวลอม, แฉก, ทางเดิน, ถนน)		
133.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	เลือด		
134.	2	[kh-] : [h-]	น.	ข้อ		
135.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รัก (ต้น~, ดอก~)		
136.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ก.	เลื่อน		
137.	1, 7	[kh-] : [k-], [o] : [u]	ก.	คน		
138.	2	[kh-] : [h-]	น.	ขอน		
139.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ว.	เลื่อนราง		
140.	1	[kh-] : [k-]	ก.	ตลาด		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
141.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก.	เอี่ยมใส		
142.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รักษา		
143.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ซัง		
144.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เค็รื่องใน		
145.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รัง		
146.	2	[kh-] : [h-]	น.	ซัน (~บันได)		
147.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก., น.	เลื่อย		
148.	1	[kh-] : [k-]	ว.	โด้ง		
149.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	ซัง (เหนียว~)		
150.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ซัน		
151.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก.	เลื่อย		
152.	4	[lw-]	ก.	เลื้อย, ป้ายป็น, ปั้นสละไปทงด้านข้าง	หล้วย, จะหล้วย [lwaay ⁶]	
153.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รัด		
154.	4	[ɽw-]	ก.	วก, เลี้ยว, กลับ	งวาก, งว้าย [ɽwaak ³], [ɽwaay ⁴]	
155.	1	[ch-] : [c-]	น.	ชวด (ปี~)		
156.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รับ		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
157.	7	[o] : [u]	น.	วง		
158.	2	[kh-] : [h-]	น.	ขึ้น		
159.	4, 5	[khw-], [uə] : [oo]	น.	ขึ้น	[khwan ⁶]	
160.	7	[o] : [u]	ก.	วน		
161.	2	[kh-] : [h-]	ก.	แข่ง		
162.	5	[uə] : [oo]	ก.	รู้		
163.	1	[ph-] : [p-]	น.	วันพุธ		
164.	1	[kh-] : [k-]	ว.	คอต (= กัว)		
165.	4	[ɲw-]	ว.	นุ๋นวาย, สับสน	ญว้า [ɲwaa ³]	
166.	7	[e] : [i]	ก.	เว็น		
167.	3, 5	[h] : [r] : [l], [uə] : [oo]	ว.	รู้		
168.	4	[sw-]	น.	เวลาสาย	สวาย [swaay ⁵]	
169.	5	[iə] : [ee]	น.	เวียง		
170.	2	[kh-] : [h-]	น.	ขา		
171.	3, 5	[h] : [r] : [l], [uə] : [oo]	น.	รู้		
172.	2	[kh-] : [h-]	น.	ข่า		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
173.	5	[iə] : [ee]	น.	เวียตนาม		
174.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	ราก (= อาเจียน)		
175.	1	[ch-] : [c-]	น.	ซ้อน		
176.	4	[sw-]	น.	ศาสตร์, วิชา, ความรู้	สวาด [swaat ²]	
177.	7	[o] : [u]	ก.	ส่ง		
178.	5	[iə] : [ee]	ก.	เวียน (~เทียบ)		
179.	2	[kh-] : [h-]	น.	ข้า (= สรรพนามบุรุษที่ 1)		
180.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ราก (ไม้)		
181.	7	[o] : [u]	ก.	สง (~ข้าว)		
182.	1	[kh-] : [k-]	ว.	คล้า (= มาก, คลาดล้า)		
183.	2	[kh-] : [h-]	น.	ช้าง		
184.	1, 5	[ch-] : [c-], [uə] : [oo]	ก.	ช่วย		
185.	2	[kh-] : [h-]	น.	ขาง (= ไข่แมลงวัน)		
186.	7	[o] : [u]	น.	สงกรานต์		
187.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	ร้าง (หย่า-)		
188.	5	[iə] : [ee]	ก.	เจียรไน		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
189.	7	[o] : [u]	ก.	สน (~ซึม)		
190.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	ร้าง (บ้าน~)		
191.	7	[o] : [u]	น.	สัน (~เท้า)		
192.	4	[kw-]	ก.	ควักไปเป็นปริมาณน้อย	แค่วัด	[kweɛtʰ]
193.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ขาน (กล่าว~)		
194.	1	[kh-] : [k-]	ก.	แค้น (= สำนึก, อึดอัด)		
195.	7	[o] : [u]	น.	สน (ต้น~)		
196.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ราง (อาหารสัตว์)		
197.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ข้าม		
198.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	เงื่อน (ผูก~)		
199.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ร่างกาย		
200.	7	[o] : [u]	ก.	สนใจ		
201.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ขาย		
202.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	ราน (~กิ่งไม้)		
203.	7	[o] : [u]	น.	ส้ม		
204.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชัก (อาการ~)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
205.	7	[o] : [u]	ว.	สม (~กัน)		
206.	2	[kh-] : [h-]	น.	ขาว		
207.	7	[o] : [u]	ว.	ส้ม (= เปรี๊ยะ)		
208.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ร้าน (= ที่ที่ปลูกยกพื้นขึ้น สำหรับวางของ, ปลูกไม้เลื้อย)		
209.	2	[kh-] : [h-]	น.	ข้าว		
210.	7	[o] : [u]	ก.	ต้น (~ถอยหลัง)		
211.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ร้านค้า		
212.	7	[o] : [u]	ว.	สมบุรณ์		
213.	2	[kh-] : [h-]	น.	ข้าว		
214.	5	[iə] : [ee]	น.	ข้าวเกรียบ		
215.	2	[kh-] : [h-]	น.	ข้า (= คนรับใช้)		
216.	7	[o] : [u]	ก.	สมมุติ		
217.	1	[kh-] : [k-]	น.	ค้อน (~ตอกตะปู)		
218.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	ร้าย		
219.	4	[sw-]	น.	สมอง	[swaan ²]	
220.	2	[kh-] : [h-]	น.	ชิง		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
221.	4	[sw-]	ก.	สร้าง, ตีขึ้น, ไล่ต้อน้ำ, ทช(จากไข่)	สว่าง [swaaŋ ²]	
222.	1	[kh-] : [k-]	ก.	ค้อม (ยวน = โนมลง, โนมลง)		
223.	2	[kh-] : [h-]	น.	ขิม		
224.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ราว		
225.	4	[sw-]	ว.	สลาย มักใช้บรรยายสิ่ง ที่เรียวสลายอย่างกว้าง	ส้วยหล้าย [swaay ⁶ lwaay ⁶]	
226.	7	[o] : [u]	ว.	คม		
227.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ขี่		
228.	4	[sw-]	ก.	สละ, ปล่อย, วาง	สวะ, ซวาง [swa ¹], [swaaŋ ¹]	
229.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คน		
230.	5	[ue] : [oo]	ว.	สวด (ลาว = โปน, นูนขึ้น)		
231.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ซึ่ง		
232.	5	[ie] : [ee]	ก.	เฉียด		
233.	5	[ue] : [oo]	ก.	สวดมนต์		
234.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	ร้าว		
235.	4	[lw-]	น.	ราหู	ลาวหู [lwaa ¹ huu ⁵]	

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
236.	5	[uə] : [oo]	น.	สวน		
237.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ขึ้น		
238.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชก (= จอบ)		
239.	5	[uə] : [oo]	น.	สวน		
240.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รำ (= ผงเขี้ยวหรือละออง เมล็ดข้าวสาร)		
241.	2	[kh-] : [h-]	น.	ชื่อ		
242.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รำไร		
243.	5	[uə] : [oo]	ว.	สวย		
244.	4	[cw-]	ก.	ชุดไฟรั้งให้กว้างออกไป	ชวาก	[cwaak ³]
245.	2	[kh-] : [h-]	ว.	ขุน		
246.	1	[ch-] : [c-]	น.	ชา (ใบ~)		
247.	5	[uə] : [oo]	น.	สะพาน (ขัว)		
248.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ริน		
249.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ขุน (= ให้อาหารสัตว์)		
250.	1	[ph-] : [p-]	ก.	สะพาน		
251.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คำ		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
252.	1	[ph-] : [p-]	น.	สะ ^๕ ไ้		
253.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	ริน (~น้ำ)		
254.	4	[ɥw-]	ว.	สับสน, วนวาช มักใช้กับคำอื่น เช่น จุ่ม ^๖ ว้า = เคลือบที่ไปอย่างกว้าง	จัว ^๔ [ɥwaa ^๔]	
255.	2	[kh-] : [h-]	น.	ขุม		
256.	4	[khw-]	น.	ขุยไ้	ขี ^๕ [khwii ^๕]	
257.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	ริบ (= เก็บ, รวบรวม)		
258.	4	[khw-]	ว.	ส่าย	ขาย ^๕ [khwaay ^๕]	
259.	2	[kh-] : [h-]	น.	ขุย		
260.	1	[kh-] : [k-]	ว.	ค่อม (หลัง~)		
261.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	ริบหรี		
262.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ขู่		
263.	6	[ay] : [aə]	น.	ใจกว้าง		
264.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น., บ.	ริม		
265.	2	[kh-] : [h-]	น.	เซ่ง		
266.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ช่าง (ชน = ทำเป็น, ช่างญ. ทำได้)		
267.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	สาย ^๕ รัง (= เข็มขัด)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
268.	2, 7	[kh-] : [h-], [e] : [i]	ก.	เข็น		
269.	1	[kh-] : [k-]	ว.	ค้อย (เสียง~)		
270.	4	[sw-]	ก.	ส่าย-สั่น, สะบัด, ซ่าย, แก่งไม่ยก	ส่าย [swaay ²]	
271.	1	[th-] : [t-]	น.	สี่เทา		
272.	4	[sw-]	ก.	เสกคาถา, ร่ายมนตร์	สวดคาถา [swaat ¹ kaa ¹ thaa ¹]	
273.	2, 7	[kh-] : [h-], [e] : [i]	น.	เข็ม (~เย็บผ้า)		
274.	1	[kh-] : [k-]	ว.	คืบ (เสื้อ~)		
275.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น., บ.	ริมฝีปาก		
276.	2, 7	[kh-] : [h-], [e] : [i]	ว.	เข้มน		
277.	1	[kh-] : [k-]	น.	คาง		
278.	7	[e] : [i]	น.	เส้น		
279.	5	[ie] : [ee]	น.	เสียง		
280.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รื้อ (~ปลา)		
281.	2	[kh-] : [h-]	น.	เข้มนซัด		
282.	7	[e] : [i]	ก.	เข้มน (ตา~)		
283.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	รื้อ		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
284.	4	[sw]	ก.	เขย่า	[swaay ²]	
285.	2	[kh-] : [h-]	น.	เข้า		
286.	5	[iə] : [ee]	ก.	เสียง (~อันตราย)		
287.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รีด (~คล่อง)		
288.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ข้างขวา (= ถนัดขวา)		
289.	4	[ʔw-]	ว.	เสียงดัง อย่างเสียงบีตกับหรือท่อนไม้	อ๊วก	[ʔwaak ³]
290.	2	[kh-] : [h-]	ก.	เข้า		
291.	4	[cw-]	ก.	แฉะ, พุงพอง	ชวะ	[cwaʔ ⁴]
292.	2	[kh-] : [h-]	น.	เขา (~ลี้ตัว)		
293.	4	[ʔw-]	ว.	เสียงดังก้องกังวาน อย่างเสียง จากเครื่องขยายเสียงในระยะไกล	อวาบ ะ	[ʔwaap ² -ʔwaap ²]
294.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก., ว.	รีบ		
295.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ชัน		
296.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รื้อ		
297.	2	[kh-] : [h-]	ส.	เขา (= สรรพนามบุรุษที่ 3)		
298.	4	[ʔw-]	ว.	เสียงนัวมีใช้ยกทักขัย (หรือพัก ะ)	หังว้า ะ	[ʔwaaw ⁶ ʔwaaw ⁶]
299.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รุ่ง (~แจ้จ, ยาม~)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
300.	1	[kh-] : [k-]	น.	ค่าง (ที่เกาะ, ที่เกี่ยว)		
301.	5	[iə] : [ee]	ก.	เสียดสี		
302.	2	[kh-] : [h-]	น.	เขา (นก~)		
303.	6	[ay] : [ae]	ก.	เข้าใจ		
304.	2	[kh-] : [h-]	ว.	เขิน (ต้น~)		
305.	5	[iə] : [ee]	ก.	เขี่ย		
306.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รู้้ง		
307.	2, 5	[kh-] : [h-], [iə] : [ee]	น.	เขียง		
308.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	รุนแรง		
309.	5	[iə] : [ee]	น.	เขียด		
310.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รุ่ม		
311.	2, 5	[kh-] : [h-], [iə] : [ee]	ก.	เขียน		
312.	1	[ch-] : [c-]	น.	ช่างขอ, ช่างปี		
313.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	รุ่ม (= รุ่ม, ร้อน, ร้อนผ่า)		
314.	2, 5	[kh-] : [h-], [iə] : [ee]	น.	เขี้ยว		
315.	1	[th-] : [t-]	ว.	ทน/ไททน (= เตี้ยว)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
316.	2, 5	[kh-] : [h-], [ie] : [ee]	น.	เขี้ยว (เขี้ยว)		
317.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รุ		
318.	5	[ie] : [ee]	น.	เสียน		
319.	2	[kh-] : [h-]	น.	เขื่อน		
320.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	น.	เขื่อน		
321.	2	[kh-] : [h-]	ว.	แซ้ง		
322.	1	[ch-] : [c-]	น.	ช่อง		
323.	5	[ie] : [ee]	ก.	เสียบ		
324.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รู้		
325.	2	[kh-] : [h-]	น.	แซ้ง		
326.	5	[ie] : [ee]	ก.	เสียเปรียบ		
327.	1	[ch-] : [c-]	น.	ช้างพลาย		
328.	2	[kh-] : [h-]	น.	แซน		
329.	5	[ie] : [ee]	น.	เสียม		
330.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รู้จัก		
331.	5	[ie] : [ee]	ก.	เสียม (= ทำให้เสียม)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
332.	1	[th-] : [t-]	ก.	ท้วง (ทัก~)		
333.	2	[kh-] : [h-]	น.	โขน		
334.	5	[ie] : [ee]	ก., ว.	เสียว		
335.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รูด		
336.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	ว.	เื้อย (~ชั่ว)		
337.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ไซ		
338.	5	[ie] : [ee]	น.	เสียว (= เพื่อน)		
339.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รูปภาพ		
340.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	น.	เครื่อง (~หมาย)		
341.	5	[ie] : [ee]	ก.	เสี่ยหาย		
342.	2	[kh-] : [h-]	น.	ไซ้		
343.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	น.	เสื่อ		
344.	1	[ch-] : [c-]	ว.	จับ (ยอน = แขนงั่น, สนิท, พอลหมา, ไม่พลาด, ด้ง, จ่านญ)		
345.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	เร่ง		
346.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	น.	เสื่อ		
347.	2	[kh-] : [h-]	น.	ไซ้		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
348.	7	[o] : [u]	ว.	ชม (นอน-)		
349.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ไขว้		
350.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	เสื่อ		
351.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ส.	เรา		
352.	1	[kh-] : [k-]	น.	คต		
353.	2	[kh-] : [h-]	ก.	ขง(=อั้งทำให้อ้วน ทำให้สุก)		
354.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ก.	เสื่อง (ลาว = ช้อน)		
355.	1, 7	[kh-] : [k-], [o] : [u]	น.	คน		
356.	7	[o] : [u]	ก.	คู้		
357.	1	[kh-] : [k-]	ก.	ค่าน (ขาน = พายัพ, ส้ม, ถอย)		
358.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	เรียก		
359.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	ครกกระเดื่อง		
360.	4	[ɲw-]	ก.	ครอบ	หังว้า [ɲwam ⁵]	
361.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ก.	เลื่อม (เครื่องดนตรี ~ สภาพ)		
362.	5	[uə] : [oo]	น.	ควัว		
363.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คั่ง		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
364.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เงือก		
365.	1	[kh-] : [k-]	ก.	ค้อม (ยมน = ค้อม, ^๓ นอมลง)		
366.	6	[ay] : [ae]	ว.	ใส		
367.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คั้ง (= บ้า, ไม่มีสติ, ละเมอ)		
368.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ว.	เลื่อม (~โพรม)		
369.	5	[iə] : [ee]	ก.	เรียง		
370.	1	[ch-] : [c-]	น.	ช้า (ยมน = ที่ขี่มี ^๓ น้ำขมิ้นอยู่ข้างใต้)		
371.	6	[ay] : [ae]	ก.	ใส		
372.	3, 5	[h-] : [r-] : [l-], [iə] : [ee]	ก.	เรียน		
373.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คลาน		
374.	7	[o] : [u]	น.	หงส์		
375.	5	[iə] : [ee]	ว.	เงียบ		
376.	4	[sw-]	ก.	คล้า, ใช้มือควานหาหรือสัมผัส ในที่มืดหรือที่มองไม่เห็น	ชวาม [swaam ¹]	
377.	7	[o] : [u]	น.	<u>หน</u> ทาง		
378.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คลิก (ยมน = คลึง, มั่วหรือคลึงให้ขรุขระ)		
379.	5	[iə] : [ee]	ว.	เรียง		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
380.	5	[uə] : [oo]	น.	หนวด		
381.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คัล		
382.	4	[kw-]	ก.	คัล, แยม, บาน	คัว [kwii ³]	
383.	5	[uə] : [oo]	ก.	ควบ (-คุม)		
384.	1, 5	[kh-] : [k-], [uə] : [oo]	ว.	ควร		
385.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชูป		
386.	5	[uə] : [oo]	น.	หน่วย		
387.	3, 5	[h-] : [r-] : [l-], [iə] : [ee]	ว.	เรียว		
388.	1	[kh-] : [k-]	ก.	ควัก (= กวัก)		
389.	1	[ch-] : [c-]	น.	ชุม (= พวก, กลุ่ม, ชุด)		
390.	7	[o] : [u]	ก.	หม		
391.	5	[iə] : [ee]	น.	เรียวแรง		
392.	1, 4	[kh-] : [k-], [kw-]	ก.	ควัก, ชุดขึ้น, ชุดออก	ควัด [kwat ⁴]	
393.	7	[o] : [u]	ว.	หม่น (สี~)		
394.	3, 5	[h-] : [r-] : [l-], [iə] : [ee], [iə] : [iə]	น.	เรื่อ		
395.	5	[uə] : [oo]	น.	หมวก		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
396.	4	[khw-]	ก.	ควัก, แคะ, ขุด, สลัก, ทำ ลวดลายบนผิวของวัตถุ (หรือ ควัก)	[khwak ^๑]	
397.	5	[uə] : [oo]	น.	หมวด (~หมู่)		
398.	6	[ay] : [ae]	น.	หมาใน		
399.	2	[kh-] : [h-]	น.	ของ		
400.	4	[yw-]	ก.	หยด, หยดยลง	อยวาด	[ywaat ^๒]
401.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	เรื่อง		
402.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คว่ำ		
403.	5	[uə] : [oo]	น.	หยวก (~กล้วย)		
404.	7	[o] : [u]	ก.	หล่น		
405.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ว.	เรื่อง (แสง~)		
406.	4	[sw-]	ก.	คว่ำ	[swat ^๕]	
407.	1	[kh-] : [k-]	น.	ควาย (~ช้าง)		
408.	4	[ɲw-]	ก.	ควาน	[ɲwaan ^๑]	
409.	7	[o] : [u]	ก., น.	หลน (ปลาร้า~)		
410.	1	[kh-] : [k-]	น.	คว้าน (= บึง, หลุมน้ำใหญ่, ทะเลสาบ)		
411.	3, 5	[h-] : [r-] : [l-], [iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	เรือด (ตัว~)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
412.	7	[o] : [u]	น.	หล่ม		
413.	1	[kh-] : [k-]	น.	ความ (~รือน)		
414.	4	[khw-]	ก.	คว่ำ	ขำ [khwam ⁶]	
415.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	เรื่อน		
416.	7	[o] : [u]	ว.	หลม (ลาว = หลวม)		
417.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เรื่อนไฟ (= ครั้ว)		
418.	1	[kh-] : [k-]	น.	ค้อ (ต้น~)		
419.	5	[uə] : [oo]	ว.	หลวง (พ่อ~)		
420.	3, 5	[h-] : [r-] : [l-], [iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เรื่อน (ไรค์~)		
421.	5	[uə] : [oo]	ว.	หลวม		
422.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชิม		
423.	1	[kh-] : [k-]	น.	คอน (นกเกาะ~)		
424.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชาม (ชาม = ลอง, พดลอง, ช้อม)		
425.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ว.	เรื่อย ๆ		
426.	4	[ɲw-]	ว.	หลวม, ไม่แน่น	ญว้าง [ɲwaaŋ ³]	
427.	1	[kh-] : [k-]	น.	ค้อม (ชาม = ตังเตยสำหรับ นั่งของ ๆ ค้อม กัว)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
428.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	แรง		
429.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	ก.	เชื่อม (น้ำ~)		
430.	4	[pw-]	ว.	หลวม, ไม่แน่น, โยกคลอน ได้อย่างเสถียรหรือไม่แน่น	ญ่วงญ่วง [pwaan'pweeŋ]	
431.	1	[kh-] : [k-]	ว.	ค้อม (ยวน = อ่อน, โค้ง)		
432.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทอ (-ผ้า)		
433.	4	[lw-]	ว.	หลัดแหลม, เจลาด, คมคาย	หลัด [lwak ⁵]	
434.	5	[ue] : [oo]	ก.	หวง		
435.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	แรด (= สัตว์)		
436.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คอย (= มอง, ดู, แล)		
437.	5	[ue] : [oo]	น.	หลัว (ยวน = ฟีน)		
438.	1	[ch-] : [c-]	น.	ชานา		
439.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	แรมคืน		
440.	5	[ue] : [oo]	น.	ห้วง		
441.	1	[kh-] : [k-]	ว.	ค้อย ๆ (~กิน)		
442.	4	[yw-]	ก.	ค้อย ๆ เดินไป	อยายอ้อย [ywaay' yooŋ ⁵]	
443.	1	[kh-] : [k-]	ว.	คัก(ยวน=พูดอย่างเร็ว ปากหัด)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
444.	5	[uə] : [oo]	น.	ด้วง (~ด้กแด้)		
445.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	แรว (~ด้กสัด้ว)		
446.	1	[kh-] : [k-]	ว.	คัด้ (~ทอ้ง)		
447.	1	[th-] : [t-]	ก.	ท้อ (~ใจ)		
448.	5	[uə] : [oo]	ก.	ห้วงใย		
449.	1	[kh-] : [k-]	น.	คัด้ (~เบ็ด)		
450.	7	[o] : [u]	น.	ตม (ชี้~)		
451.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คัด้ใจ		
452.	5	[uə] : [oo]	ก.	คัด้		
453.	1	[kh-] : [k-]	น.	คัด้		
454.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เถื่อน (= ป่า)		
455.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คัด้ (คัด้~)		
456.	5	[uə] : [oo]	น.	หวด (~นึ่งข้าว)		
457.	7	[e] : [i]	ก.	เซ้น (~ซื่อ)		
458.	1	[kh-] : [k-]	น.	คัด้		
459.	1	[th-] : [t-]	ว.	คัด้ พงวนทงคัด้		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
460.	5	[uə] : [oo]	ก.	หวด (= ตีแรง ๆ)		
461.	1	[kh-] : [k-]	ก.	ค้าง (ห้อย/แขวนในที่สูง)		
462.	5	[iə] : [ee]	ว.	เตียน (หญ้า~)		
463.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คาบ		
464.	5	[uə] : [oo]	ว.	หัวน		
465.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ซัง (= เกล็ด)		
466.	1	[kh-] : [k-]	ว.	คาย (= คั่น, ระคาย)		
467.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ว.	เหลื่อง		
468.	5	[uə] : [oo]	น.	หวย		
469.	1	[kh-] : [k-]	ก.	ค้าย (ยวน = เปื้อ)		
470.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เชื้อเพลิง		
471.	1	[kh-] : [k-]	น.	คำ		
472.	5	[uə] : [oo]	น.	จัว (หน้า~)		
473.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คำ		
474.	1	[ch-] : [c-]	น.	ชาน (นอก~)		
475.	5	[uə] : [oo]	น.	หัวย		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
476.	4	[ʔw-]	ก.	หันหน้าไป	อ่วยหน้า [ʔwaaɰ ² naa ⁶]	
477.	1	[kh-] : [k-]	น.	คำกิน (= อหกรากกิน)		
478.	1	[ch-] : [c-]	น.	ช่อฟ้า		
479.	5	[uə] : [oo]	น.	หัว		
480.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คิด, คัด		
481.	7	[o] : [u]	ก.	จม		
482.	1	[kh-] : [k-]	ก	คิดถึง		
483.	6	[ay] : [ae]	ว.	ใจร้อน		
484.	5	[uə] : [oo]	ก.	หัวเราะ		
485.	1	[kh-] : [k-]	น.	คิ้ว		
486.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ซ้ำแฉด		
487.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คืบ		
488.	5	[uə] : [oo]	ว.	พูนวณ		
489.	5	[iə] : [ae], [iə] : [iə]	น.	เห้ง		
490.	6	[ay] : [ae]	ส.	ใคร (ไผ)		
491.	1	[kh-] : [k-]	น.	คิม		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
492.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชื (~มีอ, ~แจง)		
493.	1	[kh-] : [k-]	ว.	คูน (= เชื่อง)		
494.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	เห็งอก		
495.	7	[e] : [i]	ก.	เต็น		
496.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คุม (= ควคุม, ดูแล)		
497.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทอ้ง		
498.	1	[kh-] : [k-]	ก.	คุ่ม (= ป้องกัน, ดูแล, รักษา)		
499.	7	[e] : [i]	ก.	เห็น		
500.	4	[khw-]	ก.	คัยออก	ขวะ	[khwaŋ ⁵]
501.	1	[kh-] : [k-]	น.	คู้		
502.	7	[e] : [i]	ก.	เห็นใจ		
503.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชิด (ยมน=รู้จักยัน, รู้ลึกซึ้ง, ครันนี้อครันตัว)		
504.	1	[kh-] : [k-]	ก.	เคย (ชิน, คูน)		
505.	5	[iə] : [ee]	น.	เห็นยง (~ไ่)		
506.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	เคืออ		
507.	1, 7	[kh-] : [k-], [e] : [i]	ว.	เค็ม		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
508.	6	[ay] : [ae]	น.	เครื่องใช้		
509.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	น.	เครื่องใช้		
510.	5	[ie] : [ee]	ว.	เหนียว		
511.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทอด (= ทิ้ง, วาง)		
512.	7	[o] : [u]	น.	เครื่องยนต์		
513.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	ก.	เคลื่อน		
514.	5	[ie] : [ee]	ก.	เหนียว (~รั้ง)		
515.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	ก.	เคลื่อน		
516.	1	[kh-] : [k-]	ก.	เด็ก (= กัดขวาง, เกาะ)		
517.	5	[ie] : [ee]	ก.	เคียง (~กัน)		
518.	1	[kh-] : [k-]	ก.	เคียด (= โกรธ)		
519.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ขึ้น (เปียก~)		
520.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	น., บ.	เหนียว		
521.	5	[ie] : [ee]	ว.	เคียว (คด~)		
522.	1	[kh-] : [k-]	น.	แค (ต้น~, ดอก~)		
523.	7	[o] : [u]	น.	ถนน		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
524.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เดียว (ลูก~)		
525.	1	[kh-] : [k-]	ก.	โค่น (~ล้ม)		
526.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก.	เหนื่อย		
527.	6	[ay] : [aə]	ก.	ใคร (= อียาก)		
528.	1	[kh-] : [k-]	น.	โคม (~ไฟ, ~ลอย)		
529.	7	[o] : [u]	ก.	งม		
530.	7	[e] : [i]	ก., จ.	เหม็น		
531.	1	[kh-] : [k-]	ก.	ไค้ (ยวน = บวม, พอง, ขึ้นอืด)		
532.	1	[ch-] : [c-]	ก.	เชิญ		
533.	1	[kh-] : [k-]	น.	ฝ้อง		
534.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เหมือง		
535.	5	[uə] : [oo]	น.	งวง		
536.	5	[iə] : [ee]	ก.	เหยียด (~แขน ~ขา)		
537.	4	[lw-]	ก.	จับ, ฉก, ฉีก, หยิบฉวยเอาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต	ลัว่ม (หรือจะ ลัว่ม, ธุะลัว่ม)	[lwaam ⁴]
538.	5	[uə] : [oo]	น.	จัว (= ัวัว)		
539.	5	[iə] : [ee]	ก.	เหยียบ		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
540.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	งูเห่าลิ้ม		
541.	5	[iə] : [ee]	น.	เงียง (~ปลาตุก)		
542.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก.	เงื่อ (~มือ)		
543.	1, 5	[kh-] : [k-], [iə] : [ee]	ก.	เคี้ยว (~ข้าว)		
544.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เงื่อน (~ไข่)		
545.	7	[o] : [u]	ว.	จน		
546.	5	[iə] : [ee]	น.	เหยี่ยว		
547.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เงื่อมผา		
548.	1	[ph-] : [p-]	น.	จิ้งหวัดแพร์		
549.	5	[uə] : [oo]	ก.	จั่ว (~ไฟ)		
550.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เหยื่อ		
551.	4	[sw-]	ก.	จิมฟัน	ส่วกเขี้ยว [swak ^s kheew ^h]	
552.	5	[iə] : [ee]	ก.	เจียม (~ตัว)		
553.	6	[ay] : [ae]	น.	ใจ		
554.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เหยือก		
555.	5	[iə] : [ee]	ก.	เจียว (ไข่~)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
556.	5	[uə] : [oo]	ก.	นวย		
557.	4	[lw-]	น.	ชลิ้งก็ใช้คนลั้งจั้งขึ้นเป็นชลิ้งกลา	หลา	[lwaa ¹]
558.	6	[ay] : [ae]	ว.	ไจดี		
559.	4	[sw-]	น.	ฉาบ	ส่ว	[swaa ²]
560.	4	[kw-]	ว.	เหลวเป็นน้ำ, ไม่น	ค้องแคว้ง	[kwəŋ ³ -kwəŋ ³]
561.	4	[cw-]	ว.	เคอะแอะ, เปอะ, เฟอะ	แอะ	[cwəŋ ⁴]
562.	5	[iə] : [ee]	ว.	เฉียง		
563.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก.	เฉือน		
564.	5	[iə] : [ee]	ก.	เฉียว		
565.	4	[cw-]	ก.	แกลบ, เกลี้ยง, ไม่ตรง	จ้วย, จ้วย	[cwaay ⁶]
566.	4	[sw-]	ก.	โอบ, เฉียว, เฉียด	ชาด	[swaat ³]
567.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชก		
568.	5	[iə] : [ee]	น.	เหลียม		
569.	7	[o] : [u]	ก.	ชง		
570.	5	[iə] : [ee]	ก.	เหลียว		
571.	1, 7	[ch-] : [c-], [o] : [u]	ก.	ชน		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
572.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก.	เหลือ		
573.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชม, ชื่นชม		
574.	5	[uə] : [oo]	น.	ช่วง (= ตอน, ระยะ)		
575.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เหลือบ		
576.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชด (= พลาด, ผิด, ไม่สำเร็จ, ไม่ครบ)		
577.	7	[e] : [i]	น.	ชมด (อึ้งเห็น)		
578.	1, 5	[ch-] : [c-], [uə] : [oo]	ก.	ชวน		
579.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ว.	เหลื่อม (~กัน)		
580.	5	[uə] : [oo]	น.	ด้วง (ชอ~)		
581.	5	[iə] : [ee]	น.	เหี้ย		
582.	1	[ch-] : [c-]	น.	ช่อ (~ดอกไม้)		
583.	7	[o] : [u]	น.	ผม (~เปีย)		
584.	5	[iə] : [ee]	ก.	เหียน		
585.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ช้อน		
586.	1	[th-] : [t-]	น.	ท่อน (~ไม้)		
587.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชอบ		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
588.	5	[iə] : [ee]	ว.	เหี่ยว		
589.	1, 7	[ph-] : [p-l], [o] : [u]	ว.	พั่น (หนึ~)		
590.	4	[sw-]	ก.	สระละล้า ล้า ทำมาบ่นชื่อให้คนเล่น	ชาว	[swaʔ ⁴]
591.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชัก (-จูง)		
592.	6	[ay] : [ae]	ก.	ให้		
593.	5	[uə] : [oo]	น.	ถ้าย		
594.	4	[thw-]	ก.	ให้, มอบให้ ใช้กับพระสงฆ์/เจ้าชาย	ถาย	[thwaay ⁵]
595.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ซึ่ง		
596.	5	[uə] : [oo]	ก.	บวช		
597.	6	[ay] : [ae]	ว.	ใหญ่		
598.	1	[ch-] : [c-]	น.	ชั้น		
599.	5	[uə] : [oo]	ว.	ชั่ว		
600.	6	[ay] : [ae]	ว.	ใหม่		
601.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ซ้ำ		
602.	6	[ay] : [ae]	ว.	ไหน (ใส)		
603.	5	[iə] : [ee]	ก.	เหี่ยว		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
604.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ชา (ยาน = หยาน, ชุระ, แซ้ง)		
605.	7	[o] : [u]	น.	องค์ (~พระ)		
606.	5	[uə] : [oo]	ก.	ทวม		
607.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ช่าง (ยาน = ไมเอเป็นธุระ)		
608.	1	[th-] : [t-]	น.	ที่		
609.	7	[o] : [u]	น.	องศา		
610.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ช่างซ้าย (= ถนัดซ้าย)		
611.	7	[o] : [u]	น.	อัน (ตัว-)		
612.	1	[th-] : [t-]	น.	ทะเล		
613.	1	[ch-] : [c-]	น.	ช่าง		
614.	5	[uə] : [oo]	น.	ตรวน		
615.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ชา(ยาน=ภ, ตี เช่น ชาตลี-อวิธนก)		
616.	5	[uə] : [oo]	ก., ว.	ถ้วน		
617.	7	[e] : [i]	ก.	เต็มใจ		
618.	7	[o] : [u]	ก.	อม		
619.	1	[ch-] : [c-]	น.	ชาเยดา		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
620.	5	[uə] : [oo]	ว.	อ้วน		
621.	4	[sw-]	ก.	ช่าน แฉ่, กระจาย, ฟุ้ง	ชว่น [swaan ³]	
622.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ชำ (ปัก~)		
623.	7	[o] : [u]	น.	ซ้น (= ส้น)		
624.	5	[uə] : [oo]	น.	อวน (~จับปลา)		
625.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ชำ		
626.	4	[kw-]	ว.	ชำนญ	แคว่น [kwen ⁴]	
627.	1	[ch-] : [c-]	น.	ซ้น (= เนื้อ เช่น ซ้นวัว, ซ้นหมู)		
628.	5	[uə] : [oo]	ว.	อวบ (พีช ~ น้ำ)		
629.	5	[iə] : [ee]	ว.	เดียว		
630.	1	[ch-] : [c-]	น.	ซี้ (นิ้ว~)		
631.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทัด (ดอกไม้อู ~ หู)		
632.	5	[uə] : [oo]	ก.	อวยพร		
633.	1	[ch-] : [c-]	ว.	ซ้น (= แจ่มใส เบิกบาน)		
634.	1	[th-] : [t-]	น.	ท้น (= พุทรา)		
635.	4	[ɲw-]	ว.	อาการเคลื่อนไหวที่	งัว ำ ใช้ง ำ ɲwaa ⁴ ɲwaa ⁴	

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
				แก้งก้าง ทำอะไรไม่ถูก	sooŋ ⁴ sooŋ ¹	
636.	1	[ch-] : [c-]	น.	ชื้อ		
637.	5	[uə] : [oo]	น.	บ่วง		
638.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ซุ่ม		
639.	7	[o] : [u]	ก.	บน		
640.	4	[ɲw-]	ว.	อาการปวดมาก เร็ยก ขบหงวบ ำ	ɲwaap ² ɲwaap ²	
641.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ซุ่มใจ		
642.	5	[iə] : [ee]	ว.	เตี้ย		
643.	1	[ch-] : [c-]	น.	ซู้		
644.	7	[e] : [i]	ว.	อากาศเย็น		
645.	1	[th-] : [t-]	ว.	ทีบ (มีด~)		
646.	1	[ch-] : [c-]	ก.	ซู่ (~มีอ)		
647.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	อี่แ้รง		
648.	4	[ɪw-]	น.	อุจจาระ	อ้วก [ɪwaa ⁶]	
649.	7	[e] : [i]	ว.	เต็ม		
650.	1	[ch-] : [c-]	ก.	เซ็ด		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
651.	7	[e] : [i]	น.	ตอนเย็น		
652.	1	[ch-] : [c-]	น.	เข้า		
653.	5	[ie] : [ee]	น.	เขียน (~หมาก)		
654.	1	[ch-] : [c-]	น.	เขียนราย		
655.	7	[e] : [i]	น.	เอ็น (เส้น~)		
656.	6	[ay] : [ae]	น.	ไต่ (ไต่)		
657.	1	[ch-] : [c-]	น.	เขียนแสน		
658.	7	[e] : [i]	ก.	เอ็นดู (ยวน = สงสาร)		
659.	4	[sw-]	ว.	ซ่า, ชู่	ซ่า	[swaa ³]
660.	1	[ch-] : [c-]	ก.	เชื้อ		
661.	4	[pw-]	ก.	เอ๋อ, คลอ มักใช้กับน้ำตา	ญว	[pwaa ¹]
662.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	ก.	เชื้อ (~ใจ, ~ถือ)		
663.	4	[pw-]	ก.	เอ๋อ, เอ็ม, จำ	ญว่ง	[pwaaŋ ³]
664.	1	[ch-] : [c-]	น.	เชื้อ (=พันธุ์ เช่น เชื้อข้าว=พันธุ์ข้าว)		
665.	5	[ie] : [ee]	ว.	เอียง		
666.	5	[ue] : [oo]	ว.	ชวย		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
667.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ว.	เชื้อง		
668.	1, 5	[ch-] : [c-], [iə] : [ee]	ว.	เชื้อย (น้ำ-)		
669.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก.	เชื้อด		
670.	1	[ch-] : [c-]	ก.	แข่ง		
671.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เชื้อโรค		
672.	5	[iə] : [ee]	น.	เอียน (ขม, ลม = ปลาไหล)		
673.	1	[ch-] : [c-]	น.	โชค		
674.	4	[sw-]	ก.	โชคยกลีน	ชาวด	[swaat ³]
675.	5	[iə] : [ee]	ก.	เอีย (-ตัว)		
676.	1, 6	[ch-] : [c-], [ay] : [aə]	ก.	ใช้		
677.	4	[khw-]	ก.	ใช้ของเหลวชันป้ายไ้ เช่น เอาปูนแหวดหัว	เขวด	[khweet ²]
678.	4	[kw-]	ก.	ใช้เข็มหรือสิ่งของเล็กแหลม แทงแสงจั้งขึ้น เช่น ปงหนาม	คัวน	[kwɪn ⁴]
679.	4	[sw-]	ก.	ใช้ไม้เท้าพยุงตัวเดิน	สัวักเท้า, สักเท้า	[swak ⁵ taw ⁴]
680.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เอื้อย (= ฟัสาว)		
681.	4	[ʔw-]	น.	ไอ (~น้ำ, ~ดิน)	อวย	[ʔwaay ¹]

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
682.	5	[uə] : [oo]	น.	ฮวก (รวก = ลูกฮอด)		
683.	1	[ch] : [c]	ก.	ไซ		
684.	7	[o] : [u]	ก.	ชน (~ไฟ = เอาพื้นที่ที่หมัก แล้วซุกเข้าไปในกองไฟ)		
685.	1, 5	[ch-] : [c-], [ɕ] : [œ], [ɕ] : [ɔ]	น.	เชือก		
686.	4	[khw-]	น.	ของ, ฝัก	ขัก	[khwak ⁵]
687.	4	[ɲw-]	ก.	ชิม		[ɲwaa ¹]
688.	7	[e] : [i]	ว.	แข็ง (= ชีต, จืด, หมตรส)		
689.	5	[uə] : [oo]	น.	ดวง		
690.	4	[cw-]	ก.	สุน, ัน, เอาไปสก, ตัว, ฉะ, ฉะ	จวบ	[cwaap ²]
691.	7	[o] : [u]	น.	ดง		
692.	5	[uə] : [oo]	ว.	ถ้วน		
693.	7	[o] : [u]	ก.	ดม		
694.	5	[uə] : [oo]	น.	ด้าง (= แผลงชนิดหนึ่ง)		
695.	2, 7	[kh-] : [h-], [e] : [i]	น.	ดอกเข็ม		
696.	4	[ʔw-]	น.	ต่าง (รอย-)	อวาน	[ʔwaan ¹]
697.	5	[uə] : [oo]	ว.	ด้วน		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
698.	4	[yw-]	น.	ดาวตก เรียก ดาว <u>ย</u> วาด/ <u>ย</u> ยัด	อยวาด [ywaat ²]	
699.	5	[uə] : [oo]	ว.	ด้วย		
700.	5	[iə] : [ee]	ว.	เดียว		
701.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ก.	เดือต		
702.	4	[khw-]	ก.	เดือตร้อน, ร้อน, ใหม่	ขวี [khwii ⁵]	
703.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	เดือต		
704.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	เดือต <u>ร</u> แรม		
705.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	เดือต (<u>~</u> ไ่)		
706.	4	[yw-]	ก.	ตก	อยวาด [ywaat ²]	
707.	7	[o] : [u]	น.	ต้น		
708.	4	[khw-]	น.	ต้นขั่วว	ขั่วว [khwaw ⁶]	
709.	7	[o] : [u]	ก.	ต้ม		
710.	5	[uə] : [oo]	ก.	ตรวจ		
711.	7	[o] : [u]	ว.	ตรง (ก่ง)		
712.	4	[khw-]	ก.	ตระหนั <u>ก</u> , รู้	ชาว <u>ดู้</u> [khwat ² huu ⁴]	
713.	5	[uə] : [oo]	ก.	ตวง		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
714.	4	[yw-]	ก.	ตะกาศขึ้นหรือป็นขึ้นทางด้านหลัง	อย่าย [ywaay ⁶]	
715.	5	[iə] : [ee]	น.	ตะเกียง		
716.	6	[ay] : [ae]	น.	ตะไคร้ (ตะไคร้)		
717.	1	[kh-] : [k-]	น.	ตะไคร้		
718.	4	[ɥw-]	ก.	ตะบันตะครุบคว้าน	หงวาม [ɥwaam ⁵]	
719.	2	[kh-] : [h-]	น.	ตาข่าย		
720.	4	[sw-]	ก.	คำ, ห่ม, แพร, กระทุ้ง เข้าไม้เท้ากัด	สวก [swak ⁵]	
721.	7	[e] : [i]	ก.	เต็ง (= ทับลงไป)		
722.	5	[iə] : [ee]	ก.	เต๋ยม		
723.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ก.	เต๋น		
724.	5	[iə] : [ee]	น.	เตียง		
725.	6	[ay] : [ae]	บ.	ไต้		
726.	5	[iə] : [ee]	น.	เต๋ยว (= กางเกง)		
727.	7	[o] : [u]	น.	ถง (ลาว = ถุง)		
728.	5	[uə] : [oo]	ก.	ถ่วง		
729.	7	[o] : [u]	ก.	ถม		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
730.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ถั่ว ^๕ แระ		
731.	7	[o] : [u]	ก.	ถ่ม		
732.	5	[iə] : [ee]	ก.	เถียง		
733.	5	[uə] : [oo]	น.	ถั่ว		
734.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ก.	เถื่อ (~หนัง)		
735.	7	[o] : [u]	น.	พ่ง (พุง)		
736.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ว.	เถื่อน (เหล้า~)		
737.	7	[o] : [u]	ว.	ทน (~ทาน)		
738.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทน (อด~)		
739.	5	[uə] : [oo]	ก.	ทวน (~น้ำ)		
740.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทบ (= พับ)		
741.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	น.	ทองเหลือง		
742.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทวน (~น้ำ)		
743.	5	[uə] : [oo]	ว.	ทัว		
744.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทวย/ไทย (= ตาม)		
745.	4	[tw-]	ก.	ทวย, ทำนวย	ทวย	[twaay']

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
746.	1	[th-] : [t-]	น.	ท่อ		
747.	4	[cw-]	ก.	ท้ม, แทง, จก, แงงด้อยไม้ยาว	ชัวก [cwak ⁴]	
748.	1	[th-] : [t-]	น.	ทอง		
749.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	น.	เพือกเขา		
750.	1	[th-] : [t-]	น.	ท้อง		
751.	5	[ie] : [ee]	ก.	เปียด		
752.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทอด (~กรีน/ ผ่าป่า)		
753.	5	[ue] : [oo]	ก.	นวด (~แป้ง, ~ข้าว)		
754.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทอน (~เงิน)		
755.	7	[o] : [u]	ก.	ปลง (~หม้อข้าว)		
756.	1	[th-] : [t-]	น.	ทอน (= ฤดูกาลง้วน)		
757.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	น.	เบื้อง (~ซ้าย, ~ขวา)		
758.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทัก (~ทาย)		
759.	4	[tw-]	ก.	ทัก (~ทาย)	ทัก [twak ⁴]	
760.	1	[th-] : [t-]	ว.	ทัง/ท่ง (~หลาย)		
761.	5	[ue] : [oo]	ว.	นวล (ผิว~)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
762.	1	[th-] : [t-]	ว.	ทั้งหมด		
763.	6	[ay] : [ae]	น.	ใบตอง		
764.	1	[th-] : [t-]	ว.	ทัน (~เวลา)		
765.	5	[ue] : [oo]	ก.	ปวน (ป่วน~)		
766.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทับ		
767.	5	[ie] : [ee]	ว.	เปรี้ยว		
768.	1	[th-] : [t-]	ว.	ทัว (~ถึง)		
769.	6	[ay] : [ae]	ว.	ไ้ไป		
770.	1	[th-] : [t-]	ว.	ทัว (= ทั้งหมด)		
771.	5	[ue] : [oo]	ก.	บวก		
772.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทำ (~ดี)		
773.	5	[ie] : [ae], [ie] : [ie]	น.	เปลือก (~ข้าว)		
774.	1	[th-] : [t-]	น.	ทำ (~น้ำ)		
775.	7	[o] : [u]	น.	ถึง		
776.	1	[th-] : [t-]	น.	ทาก (หอย~)		
777.	7	[o] : [u]	ก.	หลง (~ทาง)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
778.	1	[th-] : [t-]	น.	ทาง (แนว~)		
779.	6	[ay] : [ae]	น.	ที่เหน (บ่อนไถ)		
780.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทาน (= ใ้)		
781.	1	[th-] : [t-]	ก.	พาย		
782.	4	[lw-]	น.	นกแก้วชนิดหนึ่ง (= นกแผล)	หลว	[lwaa ⁵]
783.	1	[th-] : [t-]	น.	ท้าย (อยู่ ~ สุด)		
784.	4	[khw-]	น1.	นกแขวก	ขวก	[khwaak ²]
785.	1	[th-] : [t-]	น.	ที่		
786.	4	[tw-]	ก.	ทำนายนายทัก	ทวาทัก	[twaay ¹ -twak ⁴]
787.	1	[th-] : [t-]	น.	ทันอน		
788.	1	[th-] : [t-]	น.	ที่อยู่		
789.	7	[o] : [u]	น.	นม (น้ำ~)		
790.	1	[th-] : [t-]	น.	ทุ (~เจ้า = พระ)		
791.	7	[o] : [u]	ก.	บ่งหนาม		
792.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทุกข์ (~ใจ)		
793.	5	[ue] : [oo]	ว.	นิ้ว (ลาว = อร่อย)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
794.	1	[th-] : [t-]	น.	ทุกซ์ (~ยัก)		
795.	5	[iə] : [ee]	ว.	เนียน (เนือ~)		
796.	1	[th-] : [t-]	น.	ทุง/ท่ง (~นา)		
797.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เนือ (~ลัตว์)		
798.	1	[th-] : [t-]	น.	ทุง/ทง (= ัง)		
799.	4	[ʔw-]	น.	แนวทวยได้นำบริเวณห้ามผสมเสียงน้ำ	อวาม, อวาม [ʔwaamʰ]	
800.	1	[th-] : [t-]	น.	ทุน/ทูน (ตัน~, ก้าน~)		
801.	6	[ay] : [ae]	บ.	ใน		
802.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทูป		
803.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก., ว.	เปลือง		
804.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทุ้ม (= ห่ม, คลุม)		
805.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ว.	เปลือย		
806.	1	[th-] : [t-]	น.	ทูต (ซึ~ = โรคเรื้อน)		
807.	5	[iə] : [ee]	น.	เปี้ย		
808.	1	[th-] : [t-]	ก.	เท (~น้ำ)		
809.	5	[uə] : [oo]	ก.	บัววน		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
810.	1	[th-] : [t-]	ก.	เท (= รื้อ, ถอน, ทำลาย)		
811.	5	[ue] : [oo]	น.	บวบ		
812.	1	[th-] : [t-]	น.	เทวดา		
813.	5	[ue] : [oo]	ก.	บวม		
814.	1	[th-] : [t-]	ก.	เท้า (~แขน = คำ, ยืน)		
815.	5	[ue] : [oo]	น.	บัว		
816.	1	[th-] : [t-]	น.	เท่า (= ชี้อั่ว)		
817.	5	[ie] : [oe], [ie] : [ie]	น.	บ้านเรือน		
818.	1	[th-] : [t-]	น.	เทา (= สหายอันดี)		
819.	4	[ʔw-]	ก.	บ้าย, เบน, เอน, เสียว, ตี๋ตัง	อ้าย, หวาย [ʔwaay ²]	
820.	1	[th-] : [t-]	ว.	เท่าไร		
821.	5	[ie] : [ee]	น.	เที่ยงวัน		
822.	1	[th-] : [t-]	น.	เที่ยงวัน		
823.	3, 5	[h] : [r] : [l], [ue] : [oo]	ก.	รวบ (~ผสม)		
824.	1, 5	[th-] : [t-], [ie] : [ee]	น.	เทียบ		
825.	5	[ie] : [ee]	ก.	เทียบ		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
826.	1	[th-] : [t-]	ก.	ทา		
827.	5	[iə] : [ee]	ก.	เที่ยว (~ไป ~มา)		
828.	1	[th-] : [t-]	ก.	เที่ยว (= เดิน)		
829.	4	[kw-]	น.	บึง, ท้องน้ำใหญ่, ทะเลสาบ	คว้าน [kwaan']	
830.	1	[th-] : [t-]	ว.	เตี้ย (= สุกอม, สุกนมล้ำใช้กันเค็ม)		
831.	7	[e] : [i]	ก.	เป่ง		
832.	1, 5	[th-] : [t-], [iə] : [ae], [iə] : [ie]	น.	เพื่อ (= ครั้ง)		
833.	5	[iə] : [ee]	น.	เปื้อน		
834.	1	[th-] : [t-]	ว.	แท้ (= จริง)		
835.	5	[iə] : [ee]	ว.	เปี้ยว (ทาง~)		
836.	1	[th-] : [t-]	ก.	เทา (= วัช, เปรี้ยว, สอดตามหยก)		
837.	5	[iə] : [ee]	ว.	เปื้อน		
838.	1	[th-] : [t-]	ก.	แพง		
839.	5	[iə] : [ae], [iə] : [ie]	ก.	เปื้อน		
840.	1	[th-] : [t-]	น.	แพง		
841.	5	[iə] : [ae], [iə] : [ie]	ก.	เปื้อน (~หน้าหนี)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
858.	5	[uə] : [oo]	ก.	ป่วย		
859.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	ปลา <u>ร</u> ้า		
860.	5	[uə] : [oo]	น.	ปี <u>ช</u> วด		
861.	7	[e] : [i]	ก.	เป็น (ไม่~)		
862.	5	[iə] : [ee]	ก.	เปร <u>ี</u> ยบ		
863.	4	[ɲw-]	ว.	เป็น <u>ช</u> าก, พัก <u>ช</u> าย <u>ช</u> อน <u>ค</u> ย <u>ช</u> ะ	ญะ [ɲwaŋ ⁴]	
864.	5	[iə] : [ee]	ว.	เปล <u>ี</u> ย (อ่อน~)		
865.	7	[o] : [u]	น.	ประ <u>ม</u> ง		
866.	5	[uə] : [oo]	น.	ปล <u>อ</u> ก		
867.	1	[ch-] : [c-]	น.	ปลา <u>ช</u> ่อ <u>น</u>		
868.	6	[ay] : [ae]	น.	ปลา <u>ไ</u> น		
869.	5	[iə] : [əw], [iə] : [iə]	ว.	เป <u>ื</u> อย		
870.	7	[o] : [u]	น.	ผ <u>ง</u>		
871.	5	[iə] : [ee]	ก.	เปล <u>ี</u> ยน		
872.	7	[o] : [u]	ส.	ผ <u>ม</u> (สรพพนามบุรุษที่ 1)		
873.	5	[iə] : [ee]	ว.	เปล <u>ี</u> ยว		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
874.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก., ว.	เปื้อน		
875.	4	[lw-]	ว.	เปื้อนอยู่อย่างตมเนื้อเปื้อนอยู่ หลุดจากกระดูก มักใช้กับของใหญ่	ล่วน [lwaan ³]	
876.	1	[ch-] : [c-]	น.	ผักชี		
877.	4	[sw-]	ก.	ผัดโดยใช้น้ำมันหรือน้ำมันเล็กน้อย ตั้งไฟแล้วพลิกกลับไปกลับมา	ชัว, ไซ, ไซ น้ำมัน, จัว, สัว	
878.	4	[cw-]	น.	ผ้าสไบ	จ้วย, จ้วย	
879.	4	[sw-]	ก.	ผัดอย่างตีน้ำมัน	สัว, ไซ	
880.	5	[uə] : [oo]	น.	ผ่านวณ		
881.	1	[ch-] : [c-]	น.	ผู้ชาย		
882.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ว.	เพื่อ		
883.	4	[cw-]	ก.	เผือกของขาคั่วอย่างขมิ้นซึ่งมีน้ำ	ชัว	
884.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เผือก		
885.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พก		
886.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เผือก		
887.	1	[ph-] : [p-]	น.	พง (-หญั)		
888.	7	[o] : [u]	น.	ไผ่บง		
889.	1, 7	[ph-] : [p-], [o] : [u]	ก.	พ่น (-อันตราย)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
890.	4	[khw-]	น.	เพือกที่ใช้ตามแขนขา	ชวากซุย [khwaak ² suy ¹]	
891.	1	[ph-] : [p-]	น.	พนักงาน		
892.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ว.	เพื่อน (รส~)		
893.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พบ (-ป๊ะ)		
894.	6	[ay] : [əə]	ก.	ไผ่ (~ต่ำ, ~สูง)		
895.	1	[ph-] : [p-]	น.	พยาน		
896.	4	[ɲw-]	ว.	พญางิ้ว, มากมายแต่เป็นระเบียบ	ญะญว้าง ɲwaaɲ ¹ -ɲwaaɲ ¹	
897.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พลัด		
898.	7	[e] : [i]	น.	เพ็ง (= เพ็ญ)		
899.	1	[ph-] : [p-]	น.	พลาย (ข้าง~)		
900.	5	[iə] : [ee]	ว.	เพลี้ย		
901.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พลิก		
902.	5	[iə] : [ee]	น.	เพลี้ย		
903.	1	[ph-] : [p-]	น.	พลู		
904.	7	[o] : [u]	น.	มั่งกู่ญ		
905.	1	[ph-] : [p-]	น.	พวก		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
906.	5	[ue] : [oo]	ก.	พ่วง		
907.	1, 5	[ph-] : [p-], [ue] : [oo]	น.	พวง		
908.	5	[ie] : [ae], [ie] : [ie]	น.	เพื่อง (= ฟาง, ช้างขาว)		
909.	1	[ph-] : [p-], [ue] : [oo]	น.	พวง (-ตอกไม้)		
910.	7	[o] : [u]	น.	ม่งคด		
911.	1	[ph-] : [p-], [ue] : [oo]	น.	พวงกุญแจ		
912.	5	[ue] : [oo]	ก., น.	มวน (~บุหรี)		
913.	1	[ph-] : [p-], [ue] : [oo]	น.	พวงมลัย		
914.	5	[ue] : [oo]	ว.	ม่วน (= สนุก, ไพเราะ)		
915.	1	[ph-] : [p-], [ue] : [oo]	ก.	พ่วง (~ท้าย)		
916.	5	[ue] : [oo]	ก.	ม่วน		
917.	5	[ph-] : [p-], [ue] : [oo]	น.	พวน (คน~)		
918.	1	[ph-] : [p-]	ว.	พอ		
919.	5	[ue] : [oo]	น.	มวย (~ผสม)		
920.	1	[ph-] : [p-]	น.	พ่อ		
921.	5	[ue] : [oo]	น.	มวย (ชก~)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
922.	1	[ph-] : [p-]	น.	พ่อแม่		
923.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	มะ <u>เถ</u> ลื้อ		
924.	1	[ph-] : [p-]	น.	พ่อ <u>ห</u> มาย		
925.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	มะ <u>เ</u> ื่อ		
926.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พอก		
927.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	มะ <u>เ</u> ื่อ		
928.	1	[ph-] : [p-]	ว.	พอกัน (= เสมอกัน)		
929.	5	[uə] : [oo]	น.	มะ <u>ม</u> ่วง		
930.	1	[ph-] : [p-]	ว.	พอกิน		
931.	7	[e] : [i]	น.	มะ <u>ร</u> ึ่ง		
932.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พอใจ		
933.	4	[cw-]	น.	มี <u>น</u> มือเลื่อ, มี <u>น</u> นก	ชวาก [cwaak ³]	
934.	1	[ph-] : [p-]	ว.	พอดี		
935.	5	[uə] : [oo]	ก.	มี <u>ว</u>		
936.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พอง		
937.	5	[uə] : [oo]	ว.	มี <u>ว</u> (ตา~)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
954.	1	[ph-] : [p-]	น.	พ่น (หนึ่ง~)		
955.	1	[kh-] : [k-]	น.	ไม้คาน		
956.	1	[ph-] : [p-]	น.	พับ (= สมุด, ~ทบ)		
957.	5	[ie] : [ae], [ie] : [ie]	น.	เมื่อไร		
958.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พา		
959.	1	[ch-] : [c-]	น.	แมงซี		
960.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พาด		
961.	5	[ie] : [ae], [ie] : [ie]	ก.	เมื่อยตา (= ปรี๊ดตา)		
962.	1	[ph-] : [p-]	ก.	พิง		
963.	5	[ie] : [ae], [ie] : [ie]	ก.	เมื่อย (= เหนื่อย)		
964.	1	[ph-] : [p-]	น.	พิน		
965.	7	[e] : [i]	น.	ไม้เต็ง		
966.	1	[ph-] : [p-]	น.	พิษ		
967.	4	[khw-]	น2.	ไม่ลงกลืนลงส่ายปากไม่ขี้ตอม	ขาก [khwaak ^๒]	
968.	1	[ph-] : [p-]	น.	พู่		
969.	7	[o] : [u]	ก.	ยม (= ร้องไห้)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
986.	1	[ph-] : [p-]	ว.	พูน, พูน (= โนน, โนน)		
987.	4	[pw-]	น.	ยาม	[thuŋ˥˩.pwaam˥˩]	
988.	1	[ph-] : [p-]	น.	เพลิง (= ไฟ, เหมะสม)		
989.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ว.	เยื่อง		
990.	1	[ph-] : [p-]	น.	ต้น (= ต้น, ต้น, สรรพพณฺ์ 3)		
991.	5	[iə] : [ə], [iə] : [iə]	ก.	เยื่อน (เยียม~)		
992.	1, 5	[ph-] : [p-], [iə] : [ee]	ว.	เพียง (= เท่า, เสมอ)		
993.	4	[pw-]	ก.	แยกห่างจากกันเล็กน้อย	จ๊วก [ɲwiik˥˩]	
994.	5	[iə] : [ee]	ว.	เพียน		
995.	4	[kw-]	ก.	เข้มน, เป็ดป่า, สอ, เข้มน, เข้มน, เข้มน	ค๊วก [kwiik˥˩]	
996.	1, 5	[ph-] : [p-], [iə] : [ee]	ก.	เพียร (~ทำ)		
997.	6	[ay] : [ə]	น.	โยบัว		
998.	1, 5	[ph-] : [p-], [iə] : [ee]	น.	เพียร (หม่น~)		
999.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รก (~วิว)		
1000.	1, 5	[ph-] : [p-], [iə] : [ə], [iə] : [iə]	น.	เพื่อน		
1001.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ว.	รก		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
1002.	1	[ph-] : [p-]	น.	แพ		
1003.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รด		
1004.	1	[ph-] : [p-]	ก.	แพ๊		
1005.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	รบ		
1006.	1	[ph-] : [p-]	ก.	แพง (= รัก/ชอบ)		
1007.	3, 7	[h-] : [r-] : [l-], [o] : [u]	ก.	รม (~คว้น)		
1008.	1	[ph-] : [p-]	ว.	แพง (= สูงค่า)		
1009.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รุ่ม (ไม้~)		
1010.	1	[ph-] : [p-]	ว.	แพง (ราคา~)		
1011.	5	[uə] : [oo]	น.	รวก (ไผ่~)		
1012.	1	[ph-] : [p-]	น.	แพะ		
1013.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รวก (ไม้~)		
1014.	1	[ph-] : [p-]	น.	มะพร้าว		
1015.	5	[iə] : [əə], [iə] : [iə]	ก.	เมื่อ (= กลับ)		
1016.	1	[ph-] : [p-]	น.	แมลงมู่		
1017.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รวก (ฮวก = ลูกออก)		

	ชุดที่	เสียงทดสอบ		ความหมาย	ภาษาคำเมืองเชียงใหม่ (เฉพาะบางคำ)	ข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระใน ภาษา
1018.	7	[o] : [u]	ว.	ร้อนรน		
1019.	3	[h-] : [r-] : [l-]	น.	รวง (~ข้าว)		
1020.	5	[ue] : [oo]	น.	รวงข้าว		
1021.	4	[yw-]	ก.	ร่วงหรือหล่นลงโดยเร็ว	อยะ [ywaɪ ⁵]	
1022.	3	[h-] : [r-] : [l-]	ก.	ร้อง		
1023.	4	[yw-]	ก.	ร่วงหรือหล่นอย่างช้า ๆ	อยาด [ywaat ⁵]	
1024.	5	[ie] : [ee]	ว.	เขียน		

ข้อมูลเพิ่มเติม (รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะและสระ):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น จังหวัดน่าน

ชุดที่ 1 รายการคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในคำพูดเดี่ยว

	A	B	C	DL	DS
1	1. หู 2. ขา 3. หัว 4. สอง 5. ขวา 6. ผม 7. ไผ่	29. ไข่ 30. ผ่า 31. ข่า 32. ถั่ว 33. เขี่ย 34. จิ้ง 35. ถ่าน	57. ข้าว 58. เสื่อ 59. หม้อ 60. ห้า 61. ช้าม 62. หน้า 63. ฝ่าย	85. ขวด 86. หมวก 87. ศอก 88. สาก 89. ชาก 90. ถูก 91. แผลด	113. หมัด 114. ผัก 115. หก 116. สิบ 117. ชุด 118. ถัก 119. สุก
2	8. ปู 9. ตา 10. กิน 11. กา 12. เกลือ 13. จม 14. เตียง	36. ไก่ 37. เป่า 38. เต่า 39. ปี่ 40. เก้า 41. เปื่อย 42. เกี้ยว(~ข้าว)	64. แก้ว 65. ป้อน 66. ก้าง 67. ตู้ 68. แก้ม 69. จ้าง 70. ต้ม	92. ปีก 93. กอด 94. ตอก 95. ปาก 96. เกิด 97. ปลุก 98. ตาก	120. กบ 121. เจ็ด 122. เตะ 123. เจ็บ 124. ตัก(ก.) 125. ตบ 126. ปัก
3	15. บิน 16. แดง 17. บาน 18. ตา 19. ด 20. บัว 21. อา	43. บ่า 44. อึ่ง 45. บ่าว 46. ต่าง 47. เบ่ง 48. อ่าน 49. อิ่ม	71. ตั้ง 72. อ้อย 73. ต้าม 74. อ้า 75. บ้วน 76. ดั้น 77. เปี้ยว	99. แดด 100. บีบ 101. บอด 102. ดีด 103. บุด 104. อาบ 105. ออก	127. เบ็ด 128. ดิบ 129. ออก 130. เต็ด 131. ดับ 132. อด(~ข้าว) .. 133. บก
4	22. มือ 23. ควาย 24. นา 25. งู 26. ควัน 27. ยาว 28. พาย	50. พ่อ 51. ว่าว 52. เลื่อย 53. ชื้อ 54. คว่า 55. ง่าย 56. นั้ง	78. น้ำ 79. คิ้ว 80. น้ำ 81. ลื่น 82. ค้อน(น.) 83. ช้าย 84. ฟ้า	106. มีด 107. เลือด 108. เชือก 109. มอด 110. คาบ 111. ทาก 112. นอก	134. นก 135. มด 136. ครก 137. เล็บ 138. ชัก 139. เช็ด 140. วัด(น.)

ชุดที่ 2 รายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย (analogous set)

	A	B	C	DL	DS
1	ขา	ข่า	ข้าว	ขาด	ขัด
2	ปา	ป่า	ป้า	ปาด	ปัด
3	บาน	บำ	บ้า	บาด	บัตร์
4	คา	ค่า	ค้ำ	คาด	คัด/คับ

1. ขา	13. ป่า	25. ค้ำ	37. ป่า	49. ป่า
2. ปา	14. บาน	26. บ่า	38. ขา	50. บาน
3. บาน	15. ขา	27. บ้า	39. ป้า	51. บ่า
4. คา	16. บ่า	28. ป่า	40. บ่า	52. ป้า
5. ข่า	17. ข้าว	29. ข้าว	41. ข่า	53. ข่า
6. ป่า	18. คา	30. คา	42. ค้ำ	54. ขา
7. บ่า	19. ค้ำ	31. บาน	43. บ้า	55. ปา
8. ค่า	20. ป่า	32. ข่า	44. ค่า	56. ข้าว
9. ข้าว	21. ปา	33. ค่า	45. ปา	57. บ้า
10. ป้า	22. ข่า	34. ขา	46. คา	58. คา
11. บ้า	23. บ้า	35. ป้า	47. ข้าว	59. ค่า
12. ค้ำ	24. ค่า	36. ป่า	48. บาน	60. ค้ำ
1. ขาด	5. ปาด	9. คาด	13. ขาด	17. คาด
2. ปาด	6. ขาด	10. บาด	14. ปาด	18. ปาด
3. คาด	7. คาด	11. ขาด	15. คาด	19. ขาด
4. บาด	8. บาด	12. ปาด	16. บาด	20. บาด
21. ขัด	25. ขัด	29. ขัด	33. ขัด	37. บัตร์
22. ปัด	26. คัด/คับ	30. ปัด	34. บัตร์	38. ขัด
23. คัด/คับ	27. ปัด	31. คัด/คับ	35. คัด/คับ	39. ปัด
24. บัตร์	28. บัตร์	32. บัตร์	36. ปัด	40. คัด/คับ

ข้อมูลเพิ่มเติม (วรรณยุกต์):

ภาคผนวก ข

ที่ตั้งและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจุดเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่น

ที่ตั้งและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจุดเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่น

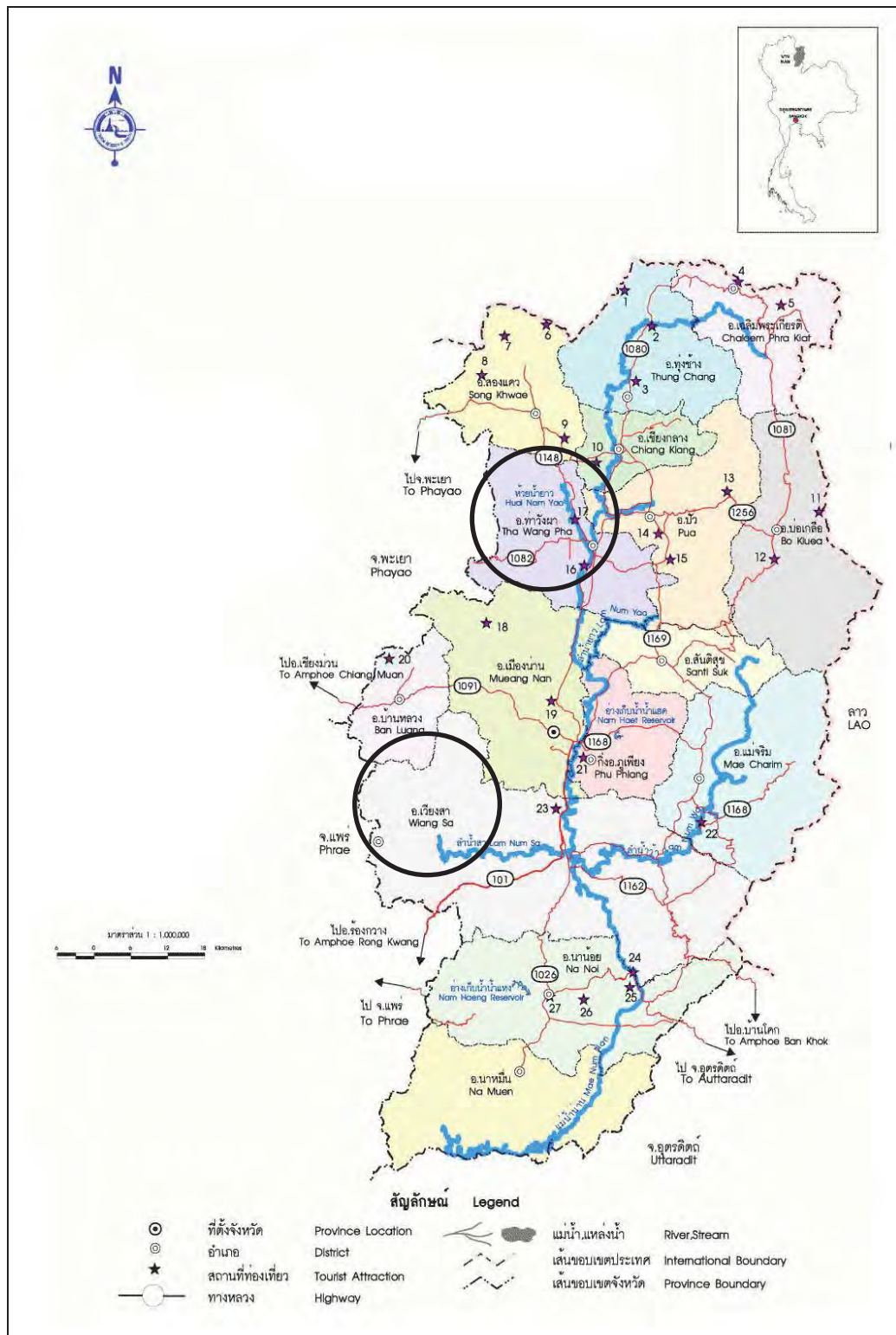
จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ติดกับชายแดนทางด้านทิศตะวันออกของภาคเหนือตอนบน ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 668 กิโลเมตร ระดับความสูงของพื้นที่อยู่สูง 2,112 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่ 11,472.076 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,170,045 ไร่

อาณาเขตโดยรอบของจังหวัดน่าน

- ทิศเหนือ ประกอบด้วย อำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว มีอำเภอทุ่งช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบ่อเกลือ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงฮ่อน - หงสา (สปป.ลาว)
- ทิศตะวันออก ประกอบด้วย อำเภอภูเพียง อำเภอสันติสุข โดยมีอำเภอแม่ จริม อำเภอเวียงสา มีพื้นที่ติดต่อกับแขวงไชยบุรี (สปป.ลาว)
- ทิศใต้ ประกอบด้วย อำเภอนาน้อย อำเภอนาหมื่น มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอนาน้อย มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดแพร่ อำเภอเวียงสา มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดแพร่
- ทิศตะวันตก ประกอบด้วย อำเภอบ้านหลวง มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเชียงม่วนจังหวัดพะเยา อำเภอท่าวังผา มีพื้นที่ติดกับอำเภอปง จังหวัดพะเยา อำเภอสองแคว มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
- ทิศเหนือ และทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นระยะทางยาวประมาณ 227 กม.

(ดัดแปลงจาก http://www.nan.go.th/webjo/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=22)

จังหวัดน่านแบ่งการปกครองแบ่งออกเป็น 15 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองน่าน แม่จริม บ้านหลวง นาน้อย ปัว ท่าวังผา เวียงสา ทุ่งช้าง เชียงกลาง นาหมื่น สันติสุข บ่อเกลือ สองแคว ภูเพียง และเฉลิมพระเกียรติ (ดัดแปลงจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดน่าน>) แผนที่จังหวัดน่านแสดงในภาพที่ 1 โดยได้วงกลมบริเวณที่เป็นอำเภอท่าวังผาและอำเภอเวียงสาซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ด้วย

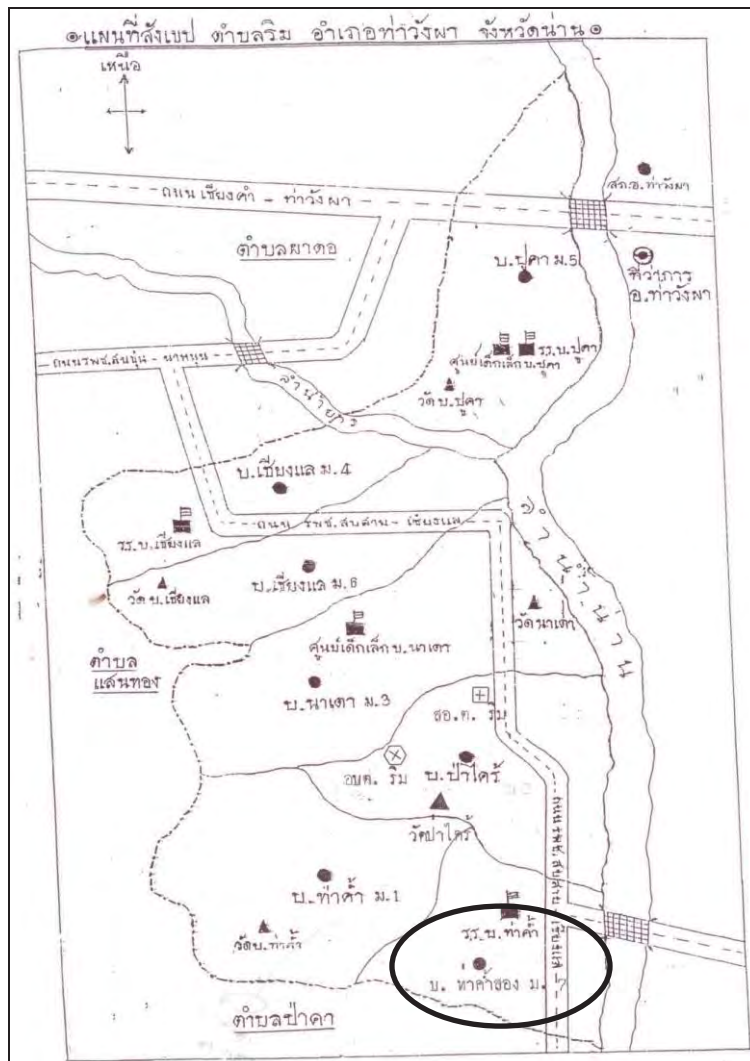
1. ที่ตั้งของอำเภอท่าวังผาและอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

อำเภอท่าวังผาตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดน่าน มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

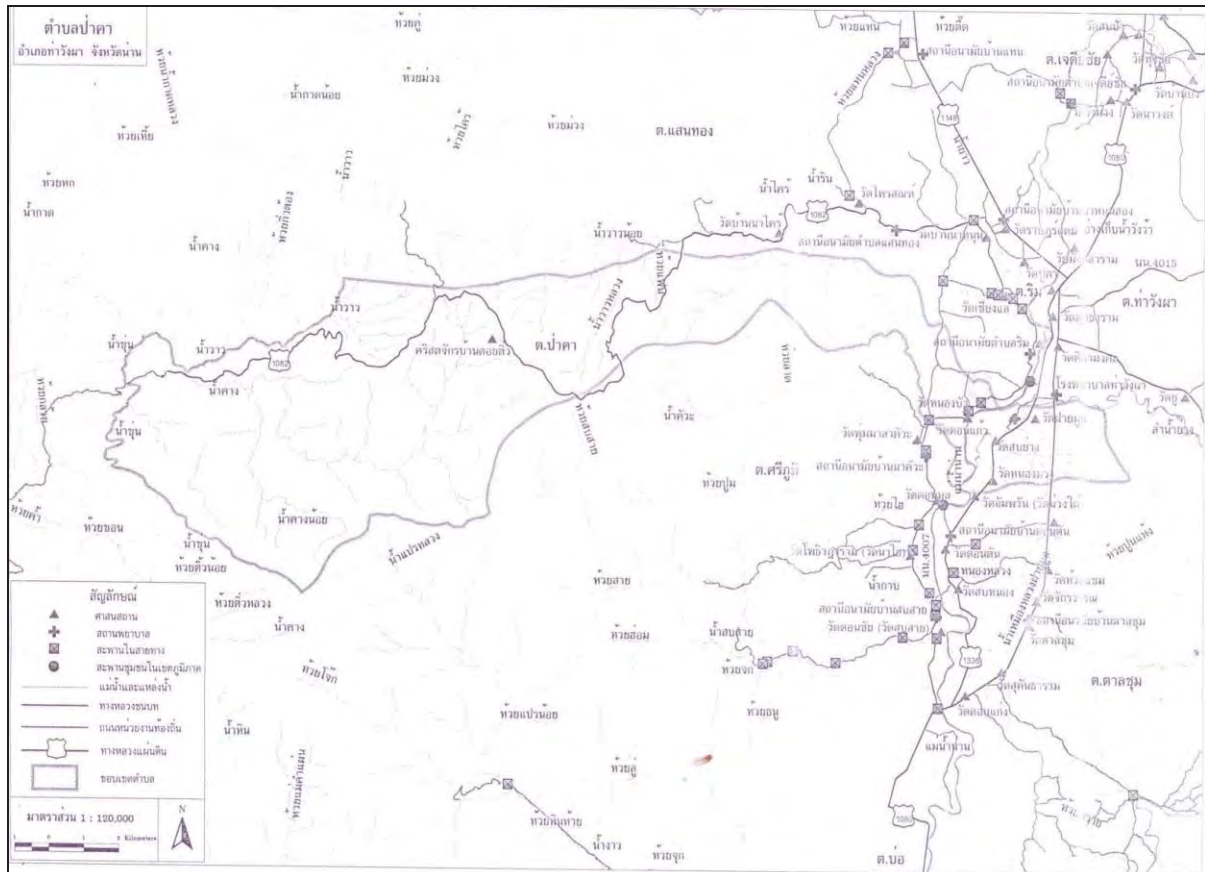
- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสองแคว
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเชียงกลางและอำเภอปัว
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสันติสุขและอำเภอเมืองน่าน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอปง (จังหวัดพะเยา)

อำเภอท่าวังผาแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลลริม ป่าคา ผาตอ ยมตาลชุม ศรีภูมิ จอมพระ แสนทอง ท่าวังผา และผาทอง (ดัดแปลงจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอท่าวังผา>) ตำบลลริมและตำบลป่าคาเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่นในงานวิจัยนี้ ภาพที่ 2 ต่อไปนี้แสดงที่ตั้งของตำบลลริมซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านท่าคำสอง (อยู่ในบริเวณที่วงกลม) ซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง

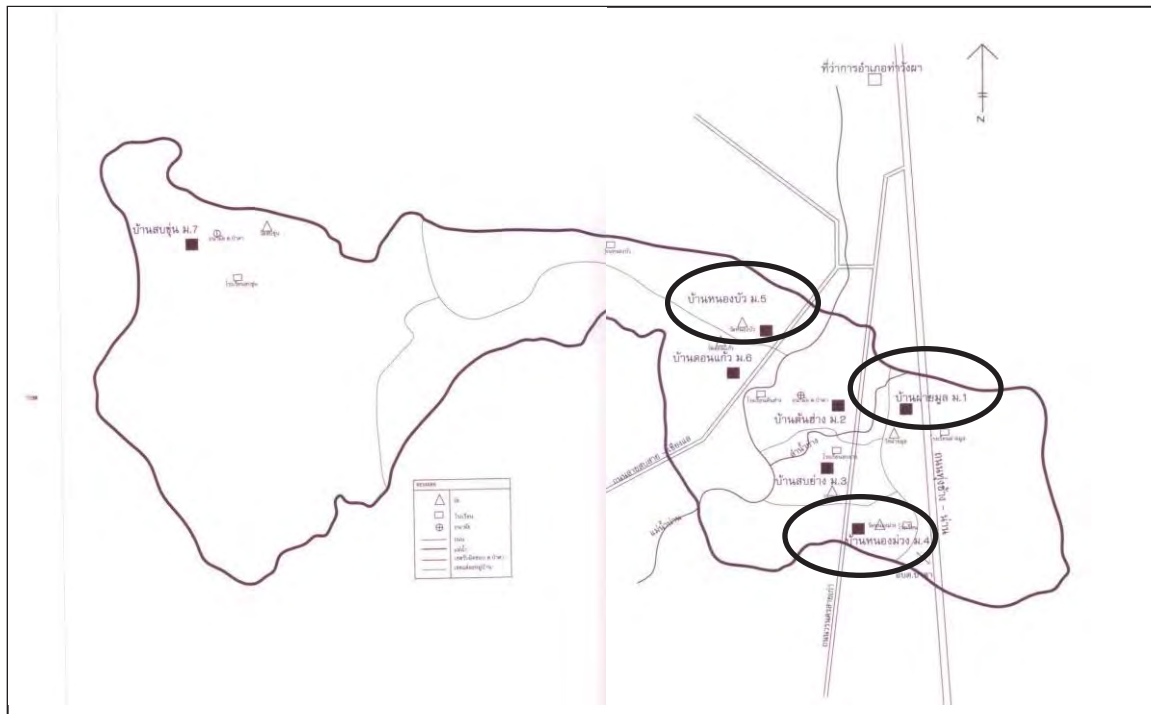

ภาพที่ 2 แผนที่ตำบลลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน)

แผนที่ในภาพที่ 3 ต่อไปนี้แสดงที่ตั้งของตำบลป่าคา และแผนที่ในภาพที่ 4 แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลป่าคาซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ ได้แก่ หมู่บ้านหนองบัว จุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อ หมู่บ้านหนองม่วง จุดเก็บข้อมูลภาษาจีน และหมู่บ้านฝายมูล จุดเก็บข้อมูลภาษาพวน (วงกลมในแผนที่ในภาพที่ 4 แสดงบริเวณที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านหนองบัว หมู่บ้านหนองม่วง และหมู่บ้านฝายมูล)

ภาพที่ 3 แผนที่ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน)

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน)

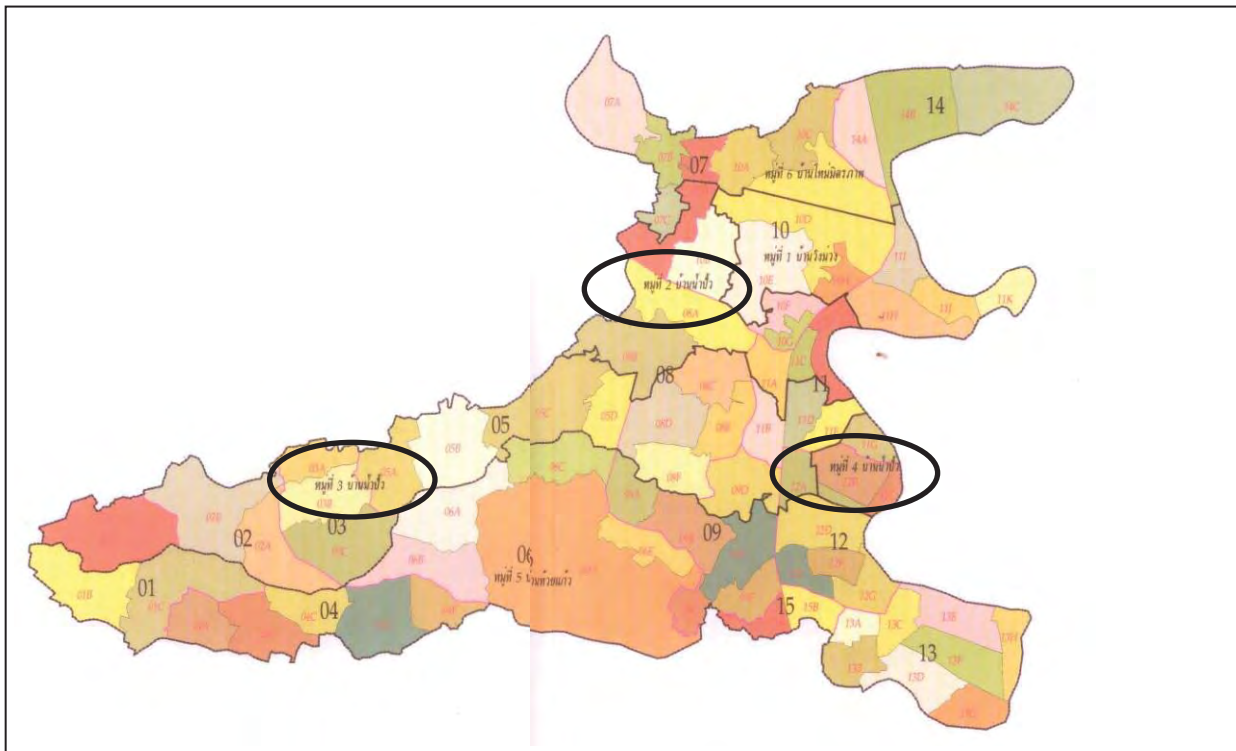
1.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

อำเภอเวียงสา เป็นอำเภอที่มีพื้นที่กว้างขวางเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดน่าน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดน่าน ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 (กำแพงเพชร-ต่อเขตเทศบาลเมืองน่าน) ตอนเวียงสา-ต่อเขตเทศบาลเมืองน่าน และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร เป็นระยะทาง 643 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบ้านหลวง อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง และอำเภอแม่จริม
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงไชยะบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอนาน้อย
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอร้องกวาง และอำเภอสอง (จังหวัดแพร่)

อำเภอเวียงสาแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 17 ตำบล ได้แก่ ตำบลกลางเวียง ซึ่งไหลน่าน ตาลชุม นาเลื่อง ส้าน น้ำมวบ น้ำบัว ยาบหวนา ปงสนุก อายนาลัย ส้านนาหนองใหม่ แม่ชะนิง แม่สาคร จอมจันทร์ แม่สา และทุ่งศรีทอง (ดัดแปลงจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอเวียงสา>)

ภาพที่ 5 ต่อไปนี้เป็นแผนที่ตำบลน้ำบัวซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านน้ำบัวหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 (ได้แก่จุดที่อยู่ในวงกลมในแผน) ซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาลาวในงานวิจัยนี้

ภาพที่ 5 แผนที่ตำบลน้ำปัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน (ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน)

ภาพที่ 6 ต่อไปนี้เป็นแผนที่ตำบลไหล่น่านซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านห้วยเม่น (จุดที่อยู่ในวงกลมในแผนที่เป็นที่ยังตั้งของหมู่บ้านห้วยเม่น) ซึ่งเป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองเพิ่มเติมในงานวิจัยนี้

ภาพที่ 6 แผนที่ตำบลไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน (ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่น่าน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน)

2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาไทถิ่น

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาในงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่มาจากเอกสารต่าง ๆ เท่าที่สืบค้นได้ภายในหมู่บ้าน เช่น เอกสารที่เรียบเรียงขึ้นโดยกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลจากการบอกเล่าของผู้สูงอายุในหมู่บ้าน และมีข้อมูลบางส่วน ที่มาจากเอกสารที่ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ที่เป็นที่ตั้งของ หมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูล ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา องค์การบริหารส่วนตำบลริม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา และองค์การบริหารส่วนตำบลไผ่ล้อม อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ดังนั้น เนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดเก็บข้อมูลที่น่ามารวบรวมไว้ในที่นี้จึงอาจมี บางส่วนที่ไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่สรุปมาจากแหล่งข้อมูลเท่าที่สืบค้นได้เท่านั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เพิ่มเติมข้อสังเกตเกี่ยวกับบางประเด็นตามที่สังเกตได้ระหว่างการเก็บข้อมูล ภาคสนามภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหมู่บ้านท่าคำสอง (จุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง) หมู่บ้านหนองบัว (จุดเก็บข้อมูลภาษาลื้อ) หมู่บ้านหนองม่วง (จุดเก็บข้อมูลภาษาจีน) หมู่บ้านฝายมูล (จุดเก็บข้อมูลภาษาพวน) และหมู่บ้านน้ำบัว (จุดเก็บข้อมูลภาษาลาว) มีดังนี้

2.1 จุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง: หมู่บ้านท่าคำสอง (หมู่ที่ 7 ตำบลริม อำเภอดำรงวิทยาวรณ) ²

ประวัติหมู่บ้าน

จากการบอกเล่าสืบต่อกันมา บรรพบุรุษของประชากรหมู่บ้านท่าคำ ตำบลริม อำเภอดำรงวิทยาวรณ จังหวัดน่าน อพยพมาจากอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน แต่ไม่สามารถระบุ ปีพ.ศ.ได้ จากหลักฐานทางโบราณวัตถุที่มีคือ พระพุทธรูปไม้ อายุประมาณ 300 กว่าปี นำไปสู่ความเชื่อที่ว่า หมู่บ้านท่าคำมีการก่อตั้งมาประมาณ 300 กว่าปีเช่นกัน จนถึงปัจจุบันหมู่บ้านท่าคำได้มีการขยายหมู่บ้าน เนื่องจากจำนวนครัวเรือนและประชากรเพิ่มมากขึ้น ในปีพ.ศ. 2550 ได้มีการจัดแบ่งหมู่บ้าน ท่าคำออกเป็น 2 หมู่ คือ หมู่บ้านท่าคำ หมู่ที่ 1 มีผู้ใหญ่บ้านคือ นายสำราญ สุทธิไชย และหมู่บ้านท่าคำสอง หมู่ที่ 7 มีผู้ใหญ่บ้านคือ นายผ่าน วิทยา

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ เขตการปกครอง จำนวนพื้นที่

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่าน มีผู้ใหญ่บ้านปกครองดูแล

เนื้อที่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านป่าไคร้
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านหนองบัว (เขตอบต.ป่าคา)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านท่าคำ หมู่ที่ 1
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	แม่น้ำน่าน

ภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน และเป็นพื้นที่ทางการเกษตร

ด้านโครงการพื้นฐาน (ระบบบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน)

การคมนาคม มีถนนคอนกรีต และมีเส้นทางคมนาคมเข้าสู่ตลาดท่าวังผา

การไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน

การประปา มีประปาใช้ในหมู่บ้านอย่างทั่วถึงทุกครัวเรือน

การสื่อสารและคมนาคม มีโทรศัพท์บ้านและโทรศัพท์เคลื่อนที่

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรแหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ ลำห้วย	จำนวน 1 แห่ง
- บึง หนอง	จำนวน 1 แห่ง
- แม่น้ำ	จำนวน 1 แห่ง

² ที่มาของข้อมูล: ตัดตอนและเรียบเรียงใหม่จาก “แผนชุมชน (พ.ศ. 2550-2552) บ้านท่าคำสอง หมู่ที่ 7 ตำบลริม อำเภอดำรงวิทยาวรณ จังหวัดน่าน” ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากนายผ่าน วิทยา (ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านท่าคำสอง)

ด้านสังคม

จำนวนหลังคาเรือน 235 หลังคาเรือน

จำนวนประชากร จำนวน 787 คน แยกเป็นชาย 380 คน หญิง 407 คน

การศึกษา มีสถานศึกษาทั้งหมด 1 แห่งได้แก่ โรงเรียนระดับประถมศึกษา

ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น งานประเพณีประจำปีของหมู่บ้าน เช่น งานรดน้ำดำหัว สรงน้ำพระ ทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีสืบทอดประเพณีสงเคราะห์หมู่บ้าน ประเพณีการเลี้ยงผีตอง

2.2 จุดเก็บข้อมูลภาษาถิ่น: หมู่บ้านหนองบัว (หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา)

ประวัติของชาวไทลื้อ บ้านหนองบัว³

จากหลักฐานสมุดข่อยที่มีการค้นพบในหมู่บ้านซึ่งปัจจุบันยังเก็บรักษาไว้อย่างดีเยี่ยม ถือเป็นเอกสารที่อ้างอิงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาวไทลื้อบ้านหนองบัว บ้านต้นฮ้างและบ้านดอนมูลได้เป็นอย่างดีว่าได้สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นชาวเมืองล้า แคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้อพยพมาอยู่ที่จังหวัดน่านในสมัยพญาผายศเป็นเจ้าผู้ครองเมืองน่าน ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เรื่องราวในสมุดข่อยซึ่งเขียนเป็นภาษาล้านนา กล่าวไว้ดังนี้

“ขอกราบคารวะข้าพระพุทธเจ้าทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งมาจากเมืองล้าทั้งหลายทั้งมวลเหล่านี้ ขอกราบแทบฝ่าละอองธุลีพระบาท เสด็จเจ้ามหาชีวิต ขอพระองค์ทรงทราบด้วยว่า ได้ฝ่าพระบาททั้งหลายได้หนีมาจากเมืองล้าเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารแต่เสด็จเจ้าฟ้าหลวงเมืองน่าน เรื่องเดิมมีอยู่ว่า เมืองสิบสองปันนามีเจ้ามหาวิงและเจ้าหม่อมน้อย ซึ่งเป็นอาภักกับหลาน ได้ทะเลาะวิวาทกันเมื่อจุลศักราช 1184 (พ.ศ.2365, ค.ศ. 1822, รศ. 41) เมืองสิบสองปันนาทางปากตะวันตกออกของแม่น้ำโขงได้แตกแยกออกเป็นสองฝั่งสองฝ่าย เมืองล้า เมืองอุไต อุเหนือ เมืองเชียงทอง เมืองบางเมืองลิ่ง เมืองดังกล่าวมานี้เป็นกำลังของเจ้าหม่อมน้อย เจ้าหม่อมน้อยได้ส่งราชทูตไปถึงพระเจ้าล้านช้างร่มขาว เพื่อขอกำลังทหารไปช่วยเจ้าหม่อมน้อยในการทำสงครามกับเจ้ามหาวิง เมื่อทราบดังนั้นพระเจ้าล้านช้างร่มขาวจึงได้ยกกองทัพซึ่งมีกำลังทหาร 3,000 คนไปยังเมืองล้า

ต่อมาพระเจ้าอริยวงศา ขณะนั้นยังเป็นเจ้าราชบุตรพร้อมกับเจ้าไชยราชา ขณะที่ยังเป็นเจ้าคำม่น ทั้งเจ้าราชบุตรและเจ้าคำม่นพากันไปพำนักอยู่ที่ปากแฉก ในเมืองหลวงภูคา ณ ที่แห่งนั้น เจ้าหม่อมน้อยได้มอบเงินหนึ่งหมื่นให้แก่พญาอรินทร์และราชาไชยวงศา ให้มาซื้อช้างจากพระเจ้าล้านช้างร่มขาว พอได้มาพบกับเจ้าราชบุตร เจ้าราชบุตรได้ทราบข้อราชการว่าเจ้าหม่อมน้อยต้องการเอาเงินหนึ่งหมื่นนี้ไปซื้อช้างให้ได้ 6 เชือก ดังนั้นเจ้าราชบุตรจึงขอรับอาสาที่จะไปซื้อช้างมาให้ เจ้าราชบุตรจึง

³ คัดลอกจากเอกสารเรื่อง “จากแคว้นสิบสองปันนา สู่มหาเมืองหนองบัว” โดย คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดน่าน (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์)

ได้มอบหมายท้าวโลกพาราชทูตของเจ้าหม่อมน้อยลงมาซื้อช้างกับพระเจ้าฟ้าหลวงเมืองน่านได้ช้าง 6 เชือก และเจ้าฟ้าหลวงเมืองน่านยังได้ส่งกำลังทหารไปช่วยรบอีก 70 คน นอกจากนั้นยังมีสัมภาระที่มีผู้บริจาคสมทบอีกส่วนหนึ่งด้วย ซึ่งเป็นเงินหนึ่งพันกับม้าอีกหนึ่งตัวและสัมภาระอื่น ๆ หลังจากได้ช้าง 6 เชือกและกำลังของฝ่ายเมืองน่านอีก 70 คน จึงไปสมทบกับกำลังของเจ้าหม่อมน้อยและกำลังของลาวอีก 3,000 คนเข้าทำสงครามกับเจ้าม้าวัง กองกำลังลื้อ ลาวชาวน่านซึ่งเป็นฝ่ายเจ้าหม่อมน้อยได้นัดหมายกันบุกเข้าถึงเมืองลำในเดือน 6 แรม 2 ค่ำ และเข้าโจมตีกองกำลังของฝ่ายเจ้าม้าวังสู้รบกันจนกระทั่งเมืองลำแตก กำลังเจ้าหม่อมน้อยฝ่ายแพ้งจึงแตกกระจัดกระจายไปคนละทิศละทาง

ขณะที่กำลังของเจ้าคำมมตั้งอยู่บริเวณปากน้ำแรม ถูกข้าศึกโจมตีข้างหลัง เป็นเหตุให้เจ้าราชบุตรและเจ้าคำมมพลัดพรากจากกัน ณ ที่แห่งนั้น สำหรับเจ้าราชบุตรได้หนีมากับพวกครัว (พวกเปียง) และกำลังของเมืองลำถอยร่นมาจนถึงนาแพงซางและได้ทิ้งช้างทิ้งม้าไปเสีย พร้อมกับยกกำลังถอยร่นลงมาจนถึงบ่อหลวงโดยพักรวมอยู่กับพวกครัว

ต่อมาเจ้าราชบุตรได้ขอกำลังจากเจ้าเมืองลำ ให้นำกำลังกลับไปเอาช้างคืนมา เจ้าเมืองลำจึงเกณฑ์เอากำลังสองร้อย โดยมอบหมายให้ท้าวหนันทเสนาและหมื่นเทพ เป็นหัวหน้ายกกำลังกลับไปเอาช้างที่นาแพงซางและที่เมืองลำ ได้ช้างกลับคืนมา 2 เชือกกับม้าอีก 1 ตัว นำมาให้เจ้าราชบุตรที่บ่อหลวง เมื่อได้ช้างแล้ว เจ้าราชบุตรจึงได้นำเอากำลังของฝ่ายเมืองน่านหนีลงมาวันนั้น

ขณะที่กำลังของเจ้าเมืองลำและพวกครัวพักอยู่ที่นั่น กำลังของเจ้าม้าวังได้ติดตามมาถึงจึงเกิดการรบพุ่งกันอีก รบกันอยู่หนึ่งวันกับหนึ่งคืน กำลังฝ่ายเจ้าม้าวังแตก บางพวกก็หนีเข้าไปเมืองลาว บางพวกหนีตามรอยช้างของเจ้าราชบุตร เพื่อมาขอพึ่งบารมีเจ้าราชบุตร เจ้าราชบุตรได้พักแรมอยู่ที่ท่าแสงหนึ่งคืน รุ่งเช้าเจ้าราชบุตรกับกองกำลังได้ออกจากท่าแสงแล้วมาพักแรมต่อที่ท่ากาด ส่วนพวกครัวก็พักที่ท่าแสงได้ 5 คืน พอถึงคืนที่ 6 เจ้าคำมมซึ่งหนีมาจากแห่งหนตำบลใดไม่ทราบได้มาประสกับพวกเมืองลำและพวกครัวที่ท่าแสง จากนั้นจึงได้อพยพลงมาเมืองน่าน เมื่ออพยพมาถึงเมืองน่านแล้ว พวกเมืองลำไม่มีที่คืนทำกิน จึงได้พากันเข้ากราบทูลพระเจ้าอชิตวงศ์ (เจ้าราชบุตร) เจ้าราชบุตรซึ่งทราบเรื่องราวความเป็นมาของพวกเมืองลำดีอยู่แล้ว จึงดำริให้พวกเมืองลำช่วยกันสร้างฝายกั้นน้ำขึ้นมาแห่งหนึ่ง เรียกฝายแห่งนี้ว่า “ฝายชุมสิงห์” (ปัจจุบันอยู่บริเวณบ้านดอนชัย ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา) เพื่อใช้ในการเพาะปลูก พวกเมืองลำได้ระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของเจ้าราชบุตรและเจ้าคำมมที่ได้อุปถัมภ์ค้ำจุนจนมีที่ทำกิน ด้วยเหตุนี้จึงขียนทำไร่ ทำนา ส่งผลผลิตไปถวายเจ้าราชบุตรและเจ้าคำมมอยู่เป็นเวลาช้านานจนถึงสมัยพระเจ้าม้าวังขึ้นเสวยราช

ต่อมาพระเจ้าม้าวังได้โปรดเกล้าฯ และรับสั่งเจ้าไชยวงศ์เมืองลำว่า จะนำเจ้าไชยวงศ์เมืองลำตามไปเข้าเฝ้าพระเจ้าปราสาททอง (พระเจ้าแผ่นดิน) ที่กรุงเทพมหานคร เพื่อทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ในการนี้ได้ไต่ถามขอความเห็นชอบจากพวกเมืองลำด้วย ต่อมาเจ้าม้าวังได้นำเจ้าไชยวงศ์เมืองลำติดตามไปกรุงเทพมหานคร หลังจากนั้นมาไม่นานจึงยกเจ้าเมืองลำเป็นพญาล้า ครองหัวเมืองให้เหมือนกับเมืองทั้งหลาย แล้วให้พวกเมืองลำออกเงินกันรวบรวมได้ 2 พันเอาถวายเจ้าคำมมหนึ่งพัน แต่เจ้าคำมมไม่รับอีกพันหนึ่งถวายแก่พญาวังขวา พญาวังขวารับ เสร็จแล้วพระเจ้าม้าวังได้อวยชัยให้พรแก่เจ้าเมืองลำพร้อมด้วยไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ให้มีความสุขสวัสดิ์สืบไป พร้อมกับคืนเงินหนึ่งพันให้แก่พวกเมืองลำ”

หลังจากที่ได้ตั้งหลักแหล่งเป็นที่มั่นคงแล้ว พวกเมืองล้าซึ่งปัจจุบันคือ ชาวไทลื้อ บ้านหนองบัว หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านยังได้แผ่เครือญาติไปตั้งรกรากที่บ้านต้นฮ้าง ตำบลป่าคา บ้านดอนมูล ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านและบ้านแวนพัฒนา ตำบลเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

2.3 จุดเก็บข้อมูลภาษาจีน: หมู่บ้านหนองม่วง (หมู่ที่ 4 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน)

ข้อมูลทั่วไป

หมู่บ้านหนองม่วงมีจำนวนหลังคาเรือน 240 ครัวเรือน จำนวนครอบครัว 245 หลังคาเรือน จำนวนประชากร: ชาย 438 คน หญิง 429 คน รวม 867 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 6 มิถุนายน 2551) ประวัติหมู่บ้านหนองม่วง⁴

บ้านหนองม่วงเป็นบรรพบุรุษไตเขิน เป็นชนชาติไทยเผ่าหนึ่งที่อยู่พหุมาจากแถบภูเขาอันไตทางตอนใต้ของประเทศจีนที่อยู่พหุพร้อมกับชนชาวไทยเผ่าอื่น ๆ เช่น พวกชาวไทยลื้อ ชาวไทยพวน ชาวไทยน้อย ชาวไทยใหญ่ เป็นต้น บรรพบุรุษไตเขินที่อยู่พหุมาตั้งถิ่นฐานในบ้านหนองม่วงเมื่อใดไม่มีหลักฐานปรากฏให้เห็น เพียงแต่ทราบว่า เมื่อปีพ.ศ. 2310 มีพ่อหลวงแสน-แม่คำเอื้อย คำวังเป็นผู้ริเริ่มปลูกบ้านขึ้นทางทิศตะวันตกของหนองน้ำและทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านที่อยู่ปัจจุบันซึ่งมีต้นมะม่วงต้นใหญ่ขึ้นอยู่ริมหนองน้ำ ต่อมาจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองม่วง” จนถึงปัจจุบันนี้ ในยุคแรกบ้านหนองม่วงได้อยู่ในความปกครองของตระกูลพ่อหลวงแสน คำวัง ต่อมาทางราชการได้ส่งเจ้าชายน้ำผึ้งและเจ้าชายภูคามาเป็นผู้ดูแลหมู่บ้านแทน ในระยะนั้น บ้านหนองม่วงจึงมีความเจริญขึ้น โดยมีประชาชนจากต่างหมู่บ้านได้ย้ายเข้ามาอยู่ร่วมด้วย เช่น มาจากบ้านคัวะ บ้านสะ เป็นต้น รวมประมาณ 50 หลังคาเรือน หลังจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงเลิกทาสและได้ทรงมีการจัดตั้งกระทรวงทบวงกรมขึ้น บ้านหนองม่วงจึงได้มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นตามระเบียบราชการสมัยนั้น โดยแต่งตั้งให้พ่อหลวงแสน คำวังเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

เมื่อปีพ.ศ. 2500 ได้ย้ายหมู่บ้านจากขอบหนองม่วงทางด้านทิศตะวันตกมาตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของหนองน้ำ สาเหตุที่ย้ายมาเนื่องจากที่ตั้งหมู่บ้านเดิมเป็นที่ราบลุ่มและถูกน้ำท่วมทุกปี โดยเฉพาะปีพ.ศ. 2490 นั้นถูกน้ำท่วมถึงระดับหลังคาบ้าน ทำให้ผู้คนและสัตว์เลี้ยงล้มตายเป็นจำนวนมาก เกรงว่าจะเกิดน้ำท่วมซ้ำขึ้นอีก จึงพร้อมใจกันย้ายหมู่บ้านขึ้นมาตั้งอยู่ในที่ปัจจุบันซึ่งเป็นพื้นที่สูงกว่า ทำเลดีกว่า การคมนาคมสะดวกกว่าในสมัยนั้น จากนั้นมาบ้านหนองม่วงได้พัฒนาปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ทุก ๆ ด้านมาด้วยดีตลอดจนถึงปัจจุบัน

ข้อสังเกตเรื่องคำเรียกชื่อภาษาจีน

ระหว่างการเก็บข้อมูลภาษาจีนในหมู่บ้านหนองม่วง ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เรียกชื่อภาษาของตนเองว่า ภาษาเมือง หรือในภาษาจีนออกเสียงว่า “เมิง” /məŋ^{35/5} และบาง

⁴ บันทึกโดยนายประสิทธิ์ หล้าตุ้ย ผู้ใหญ่บ้าน (พ.ศ.2549)

คนเรียกชื่อภาษาว่า ภาษาจีน /khɯːn²³/ ส่วนกลุ่มกลางคนและกลุ่มวัยรุ่นจะเรียกชื่อภาษาว่า ภาษาไทเขินและออกเสียงเป็น ภาษา “ไตเขิน” /tay³⁵ khəːn²³/ หรือภาษาเขิน /khəːn²³/

2.4 จุดเก็บข้อมูลภาษาพวน: หมู่บ้านฝายมูล (หมู่ที่ 1 ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน)⁶

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคนพวนและภาษาพวน⁷

พวน เป็นประชากรของไทยกลุ่มหนึ่งที่พูดภาษาตระกูลไท (ภาษาลาวพวน) มีถิ่นเดิมอยู่ที่เมืองพวน แขวงนครเชียงขวาง ตอนเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) แขวงนครเชียงขวาง มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	แขวงหัวพัน
ทิศใต้	ติดกับ	แขวงบอลิคำไซ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	แขวงงอน เวียดนาม
ทิศตะวันตก	ติดกับ	แขวงเวียงจันทน์และแขวงหลวงพระบาง

เมืองพวน มีฐานะเป็นเมืองลูกหลวง ปกครองตนเอง โดยส่งบรรณาการแก่หลวงพระบาง ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-22 วงศ์กษัตริย์ ที่ปกครองเมืองพวน เรียกว่า ราชวงศ์เจ็ดเจือง เช่น เจ็ดจอม เจ็ดจอต เจ็ดจิ่ว เจ็ดจัน เจ็ดยอตยอคำ เจ็ดยี่ เจ้าพระยายี่หิน เป็นต้น

ประชากรลาวพวน ในเมืองพวนปัจจุบัน มีประมาณ 60% ของประชากรทั้งหมด 200,619 คน คือ ประมาณ 130,000 คน นอกนั้นเป็นเผ่าม้งและเผ่าขมุ

การอพยพสู่ประเทศไทย จะอพยพมาด้วยสาเหตุ 3 ประการ คือ เกิดสงคราม โรคระบาด ร้ายแรง และต้องการแสวงหาที่อยู่เพื่อประกอบอาชีพในถิ่นฐานใหม่ตามคำบอกเล่าเป็นตำนานสืบต่อกันมา ดังนี้

ครั้งแรก พ.ศ. 2321 สมัยแผ่นดินพระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์โปรดให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระสุรสีห์ยกทัพไปตีเมืองลาว รวมทั้ง เมืองพวน แขวงนครเชียงขวางด้วย และได้นำชาวลาวให้มาตั้งบ้านเมืองตามหัวเมืองต่าง ๆ ของไทย

ครั้งที่สอง พ.ศ. 2334 เจ้านันทเสนราชาองค์ใหญ่ของเจ้าสิริบุญสถาน เจ้าเมืองเวียงจันทน์ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของไทย ได้นำชาวพวน และชาวส้าง ส่งมายังกรุงเทพฯ เพื่อเป็นราชบรรณาการต่อกษัตริย์ไทย

⁵ ผู้บอกภาษาเรียกภาษาคำเมืองน่านว่า ภาษาน่าน หรือภาษาเมืองน่านและยืนยันว่าเป็นคนละภาษากับภาษาเม็งหรือภาษาเมืองที่พูดในหมู่บ้านหนองม่วง

⁶ ข้อมูลจาก เอกสารแนะนำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมู่บ้านไทพวน บ้านฝายมูล โดยสภากาชาดไทย บ้านฝายมูล และองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา (2551)

⁷ เขียนโดยอาจารย์ประสาท ชัยมิ่ง ประธานสภากาชาดไทยพวน บ้านฝายมูล (2551) และผู้วิจัยได้สรุปและเรียบเรียงเนื้อหาบางส่วนใหม่

ครั้งที่สาม พ.ศ. 2369-2371 เกิดสงครามระหว่างลาวกับไทย ไทยตีหัวเมืองที่ขึ้นต่อลาวได้จนสิ้น ได้นำชาวพวนมายังกรุงเทพฯ และหัวเมืองต่าง ๆ ของไทย

ครั้งที่สี่ พ.ศ. 2377 ในรัชสมัยพระนั่งเกล้ากรุงรัตนโกสินทร์ โปรดให้กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ยกทัพไปปราบญวนที่ครองเมืองพวนเมื่อรบได้ชัยชนะแล้วจึงได้นำชาวพวนเข้ามาในประเทศไทย ตามหัวเมืองต่าง ๆ ทางหัวเมืองฝ่ายเหนือ ชาวพวนบ้านฝายมูล อ.ท่าวังผา และชาวพวนบ้านหลักหมื่นพวน อ.เวียงสา จ.น่าน น่าจะเข้ามาในครั้งนี้

ครั้งที่ห้า สมัยรัชกาลที่ 5 พระจุลจอมเกล้าฯ กรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อไทยปราบศึกฮ่อที่แคว้นเชียงขวาง มีการอพยพครอบครัวลาวพวนลงมาพร้อมครอบครัวลาวหลวงพระบางเข้ามาในประเทศไทยด้วย

ประชากรชาวพวน (ไทยพวน) ในประเทศไทยขณะนี้มีอยู่ใน 37 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี (3,678 คน) กำแพงเพชร (3,715 คน) จันทบุรี (151 คน) ฉะเชิงเทรา (12,405 คน) ชัยนาท (468 คน) เชียงราย (80 คน) เชียงใหม่ (2 คน) ตาก (152 คน) นครนายก (11,205 คน) นครปฐม (1,378 คน) นครสวรรค์ (14,255 คน) นนทบุรี (103 คน) น่าน (ฝายมูล, หลักหมื่นพวน) (3,485 คน) ปทุมธานี (15 คน) ประจวบคีรีขันธ์ (268 คน) ปราจีนบุรี (17,461 คน) พะเยา (3 คน) พิษณุโลก (15,558 คน) พิษณุโลก (3,791 คน) เพชรบุรี (4,125 คน) เพชรบูรณ์ (14,700 คน)แพร่ (ทุ่งโฮ้ง) (7,676 คน) ยโสธร (2,099 คน) ร้อยเอ็ด (1 คน) ลพบุรี (อ.บ้านหมี่) (16,769 คน) ลำพูน (2 คน) เลย (1,415 คน) สระบุรี (6,764 คน) สระแก้ว (3,323 คน) สิงห์บุรี (1,272 คน) สุพรรณบุรี (11,919 คน) สุโขทัย (หาดเลี้ยว) (10,385 คน) หนองคาย (3,675 คน) อุตรดิตถ์ (7,340 คน) อุตรดิตถ์ (9,276 คน) อุทัยธานี (1,543 คน) อุบลราชธานี (20 คน) รวมทั้งสิ้น 190,430 คน⁸

ภูมิปัญญาในการสืบสานอัตลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ชาวพวน

ชาวพวนมีเอกลักษณ์เฉพาะตนทั้งในด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน ภาษาพูด จารีต ประเพณี ศาสนา หัตถกรรม คหกรรม แม้ว่าชาวพวนในแต่ละพื้นที่จะมีลักษณะที่ต่างกันในรูปแบบแผนการกินการสร้างที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ในสภาวะการณสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันก็จริง แต่สิ่งหนึ่งที่หล่อหลอมสำนึกของความเป็นพวนทุกแห่ง คือ ผู้ที่นับถือประเพณีกำฟ้า คือ วานเครือ ของชาวพวน

เอกลักษณ์ของชาวไทพวน หมู่บ้านฝายมูล

1. ประเพณีกำฟ้า (ชาวพวนฝายมูล) เรียกว่า ที่บ้าน จะกระทำในวันขึ้น 5 ค่ำ เดือน 3 ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ทุก ๆ สามปี (ที่เรียกว่า สองปีหาม สามปีไขว่) ในพิธีกำฟ้าจะมีการบวงสรวงเจ้าหลวงหมอยฟ้า (เจ้าชมพู) บรรพบุรุษของชาวพวน จะเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า กบบมีปาก ดากบมีหูชี้ หมายความว่า เวลาดังกล่าวแม้ตนเองก็ไม่เปิดปากร้อง และดากหรือทวารก็ไม่มีการขับถ่ายในช่วงพิธีกำฟ้า ชาวพวนจะไม่ด่าทอทะเลาะวิวาทกันเป็นอันขาด หากฝันคตินี้ฟ้าจะลงโทษและ

⁸ ข้อมูลจากโครงการแผนที่ภาษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล (2538 อ้างถึงใน เอกสารแนะนำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมู่บ้านไทพวน บ้านฝายมูล โดยสภาวัฒนธรรมบ้านฝายมูล และองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคา (2551))

ผู้สูงวัยจะคอยฟังเสียงฟ้า เปิดประตูน้ำเพื่อรอทำนายความอุดมสมบูรณ์ของไร่นาพืชพรรณธัญญาหารต่อไป

2. ภาษาพวน เป็นภาษาที่อยู่ในตระกูลภาษาไท ภาษาพวนจะมีคำศัพท์ร่วมกับภาษาลาวมากกว่า หน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 6 เสียง ตัวอย่างคำในภาษาพวน เช่น เห้า (เข้า) แห้ว (ฟัน) หั้น (ขึ้น) โข (สะพาน) เผอ (ใคร) มาผีลา (ทับทิม) ชาวไทพวนมีภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เรียกว่า ภาษาพวน ซึ่งใช้พูดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น

ภาษาพวน	คำอ่าน	ภาษาไทย
มากับเผอ	มา-ก๊ับ-เผอ	มากับใคร
มามะเลอ	มา-มะ-เลอ	มาเมื่อไร
เอ็ดกะเลอ	เอ็ด-กะ-เลอ	ทำอย่างไร

3. อาชีพที่บรรพบุรุษได้ให้แก่ลูกหลานพวน และยึดถือปฏิบัติประกอบอาชีพมาจนถึงปัจจุบัน คือ ชาย ดีเหล็ก (จอบ มีด เสียม พร้า ฯลฯ) และหญิงทอผ้าชนิดต่าง ๆ

อาณาเขตของหมู่บ้านฝ่ายมูล

ทิศเหนือ	ติดกับลำน้ำย่าง ตำบลจอมพระ
ทิศใต้	ติดกับบ้านสบยาง
ทิศตะวันออก	ติดกับตำบลจอมพระ
ทิศตะวันตก	ติดกับบ้านดอนไชยและบ้านต้นฮ้าง

จำนวนหลังคาเรือน 311 หลังคาเรือน

ประชากร 1,328 คน (ชาย 642 คน หญิง 686 คน)

2.5 จุดเก็บข้อมูลภาษาลาว: หมู่บ้านน้ำปั้ว (หมู่ที่ 2, 3, 4) ตำบลน้ำปั้ว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน)⁹

ข้อมูลทั่วไปของตำบลน้ำปั้ว

ที่ตั้ง

ตำบลน้ำปั้วตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเวียงสา เป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร และเป็นเส้นทางที่ติดต่อกับอำเภอเมืองที่บริเวณ บ้านใหม่สันติภาพ

เนื้อที่

พื้นที่ทั้งหมดของตำบลน้ำปั้ว มีเนื้อที่ทั้งหมด 85.4 ตารางกิโลเมตร หรือ 53,375 ไร่ โดยแยกเป็น

หมู่ที่ 1 บ้านวังม่วง มีเนื้อที่ทั้งหมด 30.12 ตารางกิโลเมตร หรือ 18,825 ไร่

หมู่ที่ 2 บ้านน้ำปั้ว มีเนื้อที่ทั้งหมด 10.25 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,406.25 ไร่

⁹ ที่มาของข้อมูล: องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั้ว (กรกฎาคม 2552)

หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบัว มีเนื้อที่ทั้งหมด 12.17 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,606.25 ไร่
หมู่ที่ 4 บ้านน้ำบัว มีเนื้อที่ทั้งหมด 9.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,662.50 ไร่
หมู่ที่ 5 บ้านห้วยแก้ว มีเนื้อที่ทั้งหมด 15.04 ตารางกิโลเมตร หรือ 9,400 ไร่
หมู่ที่ 6 บ้านใหม่สันติภาพ มีเนื้อที่ทั้งหมด 8.76 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,475 ไร่

ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลน้ำบัวเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำซึ่งอยู่ด้านฝั่งทิศตะวันตกของแม่น้ำน่าน มีลำน้ำห้วยแก้ว ลำน้ำบัว และหนองน้ำครก จึงทำให้ตำบลน้ำบัวมีภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ อาณาเขตของตำบลน้ำบัวมีดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลกองควาย อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
ทิศใต้ ติดกับ ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา
ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลนาเหลียง และตำบลตาลชุม
ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลแม่ชะนิงและตำบลทุ่งศรีทอง

สภาพดิน ฟ้า อากาศ โดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ปกติ มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

เขตการปกครอง

ตำบลน้ำบัวแบ่งการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านวังม่วง หมู่ที่ 2 บ้านน้ำบัว หมู่ที่ 3 บ้านน้ำบัว หมู่ที่ 4 บ้านน้ำบัว หมู่ที่ 5 บ้านห้วยแก้ว และหมู่ที่ 6 บ้านใหม่สันติภาพ

ประชากร

ประชากรในตำบลน้ำบัว มีจำนวนดังนี้¹⁰

หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	เพศชาย (คน)	เพศหญิง (คน)	รวม (คน)
หมู่ที่ 1	155	316	314	630
หมู่ที่ 2	156	310	348	658
หมู่ที่ 3	219	459	486	945
หมู่ที่ 4	176	403	398	801
หมู่ที่ 5	196	412	420	832
หมู่ที่ 6	47	108	99	207
รวม	949	2,008	2,065	4,073

ประวัติหมู่บ้านน้ำบัว¹¹

เดิมบ้านน้ำบัวมีชื่อว่า บ้านน้ำมั่ว เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ของชาวพม่ามาแต่โบราณ ซึ่งคนทั่วไปเรียกว่า พวกม่าน ซึ่งขณะนั้นเป็นป่าเขา การทำมาหากินของคนเหล่านั้นคือ ทำไร่ข้าวพอกิน แล้วก็

¹⁰ ข้อมูลประชากรเดือนกรกฎาคม ปี 2552 จากสำนักงานทะเบียนอำเภอเวียงสา

¹¹ ตัดแปลงและเรียบเรียงจากบทความเรื่อง “ความเป็นมาของบ้านน้ำบัว” ในเอกสาร “ประวัติบ้านน้ำบัว” (ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบัว)

การล่าสัตว์ หาปลาตามห้วยหนองคลองบึงไปตามยถากรรม เมื่อถึงฤดูเดือน 4 เดือน 5 ว่างานก็พากันเล่นพนันตามลำห้วย จนลำห้วยนั้นได้ชื่อว่า “แม่น้ำมั่ว” นาน ๆ ไปเลยเปลี่ยนเป็น “แม่น้ำบัว” จนถึงปัจจุบัน

ชนชาวม่านนับถือผีป่า ผีดงควบคู่ไปกับการนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ซึ่งพวกม่านนำมาทางรัฐอัสสัมของประเทศอินเดีย เข้าใจกันว่า พวกม่าน (พม่า) อพยพมาอยู่ที่บ้านน้ำบัวนี้ ก่อนกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ชาวม่านนั้นมีอยู่เป็นกลุ่ม ๆ หลายแห่ง เช่น ที่บ้านกักม่วง (บ้านห้วยแก้วปัจจุบัน) ก็มีหลักฐานอยู่คือ ที่ตั้งของวัดม่าน ชาวบ้านเรียกว่า วัดม่าน ปัจจุบันสถานที่แห่งนั้นยุบกลายเป็นบึง ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “หนองพระ” วัดน้ำบัวเดิมก็เป็นวัดม่านเหมือนกัน เพราะชาวม่านเป็นผู้ก่อตั้งขึ้น การปกครองของชาวม่านนั้นเข้าใจกันว่าคงมีหัวหน้าบ้านเป็นผู้ปกครองดูแลและขึ้นต่อกับเจ้านายผู้ปกครองเมืองน่านอีกทีหนึ่ง เวลาประชาชนเจ็บป่วยต่าง ๆ ก็หายาสมุนไพรตามหมู่บ้านมารักษากัน ที่เรียกว่า “ยากลางบ้าน” และจะมีหมอพื้นเมืองช่วยรักษาด้วยสมุนไพรและเวทย์มนตร์คาถา ชาวบ้านนิยมเรียกหมอเหล่านี้ว่า “พ่อเลี้ยง” ซึ่งเปรียบเสมือนนายแพทย์ใหญ่ของเขา เวลาพ่อเลี้ยงรักษาจนหายแล้ว คนไข้จะเคารพนับถือมากเปรียบเสมือนบิดาคนหนึ่งเลยทีเดียว

जबถึงปลายกรุงศรีอยุธยาต้นกรุงธนบุรี ปีพ.ศ.2312 มีชาวลาวอพยพมาจากเมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว จำนวน 5 ครอบครัว แต่เป็นครอบครัวหญิงม่ายคนหนึ่ง ซึ่งคนที่มาอยู่ที่บ้านน้ำบัวครั้งแรกนี้เรียกว่า 4 คมพั่ว 5 คมเสียม ซึ่งหมายความว่า ครอบครัวที่มีทั้งสามีภรรยามี 4 ครอบครัว คือ มีผู้ชาย 4 คน การทำมาหากินผู้ชายใช้พั่ว (มีด) ทำ 5 คมเสียม มีผู้หญิง 5 คนคือ 4 คนเป็นภรรยาของชายทั้ง 4 อีกคนคือหญิงม่าย รวมเป็น 5 ผู้หญิงนั้นการทำมาหากินทางเกษตรต้องใช้เสียมเลยเรียกว่า 5 คมเสียม ต่อมา มีการขับไล่ กวาดล้างพม่าให้หมดจากแผ่นดินไทย ที่หมู่บ้านน้ำบัวก็มีการรบราฆ่าฟันกัน ระหว่างคนไทยกับพม่า จนสถานที่นั้นชาวบ้านเรียกว่า “โลกม่าน” เป็นลำห้วยเล็ก ๆ เมื่อชาวม่านหนีไปหมดแล้ว ชาวลาวที่อพยพมาก็พากันตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านน้ำบัวนี้จนกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่ในปัจจุบัน

ครอบครัวทั้ง 5 ครอบครัวที่อพยพมาจากประเทศลาวครั้งแรกมีดังนี้ คือ 1) ครอบครัว ท้าวทา (ปู่ทา) ต้นตระกูล ทะริยะ (ทارية) 2) ครอบครัว ท้าวไพสาร์ ต้นตระกูล สารถ้อย 3) ครอบครัว ท้าวหมื่นคำเฮื่อง ต้นตระกูล จันท์คำเรือง 4) ครอบครัว ท้าวหล้า ต้นตระกูล เพ็งพา (เปงมา) และ 5) ครอบครัว แม่เต๋าหยิ่ง ต้นตระกูล ใจคำ ต่อมา มีญาติพี่น้องอพยพตามมาอีก มาจากบ้านแพร่ ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศลาว ครั้งก่อนเคยอพยพมาจากเมืองหลวงพระบางด้วยกัน แต่มาทำมาหากินที่บ้านแพร่ก่อน แล้วอพยพตามมา ประมาณ 12 ครอบครัว

การทำมาหากินของคนสมัยต่อมา ก็ทำมาหากินทางด้านการเกษตร บางคนก็รับจ้างทำนาให้เจ้าเมืองที่มีที่นาอยู่บริเวณนี้ ที่เรียกที่นานี้ว่า “นาหลวง” จนที่เก็บข้าวของเจ้าเมืองจนเป็นหมู่บ้านเรียก “บ้านฉางข้าว” คือที่หมู่บ้านห้วยแก้วปัจจุบัน ถ้าผู้ใดมีความชำนาญในการทำมาหากินก็มีฐานะดีไม่ยากจน การปกครองก็มีนายบ้านเป็นหัวหน้า โดยได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในหมู่บ้าน

เมื่อพวกม่านหรือพม่าได้อพยพหนีไปหมดแล้ว ชาวบ้านน้ำบัวก็ช่วยกันปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม และหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองต่อมา ในด้านการศึกษา ผู้หญิงสมัยนั้นไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ส่วนผู้ชายนั้นเมื่ออายุได้ 10-20 ปี พ่อแม่ก็จะส่งไปเป็นเด็กวัดเพื่อศึกษาตัวหนังสือพื้นเมืองล้านนา อาศัย

พระที่ท่านมีความรู้ช่วยสอน ให้คนสมัยนั้นเรียกพระที่สอนหนังสือว่า “พ่อครู” ต่อมาเมื่อบ้านน้ำบัว เป็นหมู่บ้านที่ใหญ่ขึ้นมาแล้ว ก็อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อื่นจนเป็นหมู่บ้านก็มี เช่น อพยพไปอยู่ที่บ้านห้วยแก้ว คุ่มบ้านกักสะหลี ไปอยู่บ้านทุ่งผิง ซึ่งปัจจุบันนี้คนมาจากประเทศลาวขยายออกจนเป็น 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6, 10 ตำบลน้ำบัว บ้านทุ่งผิง หมู่ที่ 6, 10 นั้นแยกไปทางทิศตะวันตกระยะทาง 6 กิโลเมตร

สถานที่สำคัญเป็นอนุสรณ์หรือหลักฐานที่กล่าวมาคือ ที่ไทยรบพม่าจนเลือดไหลเป็นสาย เรียกว่า “โสกมัน” หนองน้ำที่แม่เฒ่าหึงไปขุดทำนา เรียกว่า “หนองย่าหึง”

บ้านน้ำบัวปัจจุบันแบ่งเป็น 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 2, 3, 4 มีวัด 1 วัด โรงเรียน 1 แห่ง อนามัย 1 แห่ง ผู้ใหญ่บ้าน 2 คน มีกำนัน 1 คน หมู่ที่ 2 มี 141 หลังคา หมู่ที่ 3 มี 186 หลังคา บ้านหมู่ที่ 4 มี 162 หลังคา รวม 3 หมู่บ้าน 501 หลังคาเรือน ประชาชนทั้ง 3 หมู่บ้านทั้งชายหญิงรวม 2,427 คน (สถิติเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2530)

ข้อสังเกตเรื่องคำเรียกชื่อภาษาลาว หมู่บ้านน้ำบัว (หมู่ที่ 2, 3, 4)

ระหว่างการเก็บข้อมูลภาษาลาวในหมู่บ้านน้ำบัว ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตได้ว่า คนลาวในหมู่บ้านน้ำบัวเรียกชื่อภาษาและชื่อกลุ่มชนของตนเองว่า “ลาว” และคนลาวบางคน (โดยเฉพาะผู้สูงอายุ) เรียกชื่อภาษาคำเมืองว่า ภาษายวน /ɣuən²³/ และบางคนเรียกว่า ภาษาเมือง /mɯəŋ²³/

คำศัพท์ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)¹²

	ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)		ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว)
1.	ผ้าจีวร	ผ้าลังกา	108.	ประทุม	ไปพร้อม, ผะชุม
2.	ข้างล่าง	ข้างลุ่ม	109.	กล้วยหอม	กล้วยง้าว
3.	ประตูวัด	ประตูโขง	110.	กล้วยหักมุก	กล้วยส้ม
4.	สุสาน	ป่าเฮี้ยว	111.	กล้วยน้ำว้า	กล้วยอ่อน
5.	น้องผู้หญิงของยาย	แหม่นาย	112.	สำเร็จ	แล้ว
6.	น้องผู้ชายของยาย	ผ่อตา	113.	ไร่	ไฮ้
7.	พ่อตา (พ่อของภรรยา)	ผ่อเมีย	114.	ไม้กระดานผ่า	แป้นผ่า
8.	แม่ยาย (แม่ของภรรยา)	แหม่เมีย	115.	ไม้เต็ง	ไม้แจะ
9.	น้องผู้ชายของแม่	น้ำ	116.	ไม้รัง	ไม้เพา

¹² คำศัพท์เหล่านี้คัดลอกจากเอกสารเรื่อง “ประวัติบ้านน้ำบัว” ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำบัว รายการคำศัพท์ดังกล่าวรวบรวมโดยนายบุญเลิศ สารถ้อย (อายุ 88 ปี) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้านน้ำบัว รวมทั้งคำศัพท์เก่าในภาษาลาวน้ำบัวเป็นอย่างดี

	ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)		ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)
10.	น้องผู้หญิงของแม่	อีน้ำ	117.	ไม้รอกฟ้า	ไม้เชือก
11.	น้องผู้ชายของพ่อ	อาว	118.	ไม้ตะแบก	ไม้เปื่อย
12.	น้องผู้หญิงของแม่	อาว	119.	ไม้กำมปู, จามจุรี	ไม้จำฉา
13.	พี่ชายของพ่อ	ลุง	120.	ขนุน	หมากมี
14.	พี่สาวของพ่อ	ป้า	121.	สับประรด	หมากชนิด
15.	พี่ชายของแม่	ผอลุง	122.	เก้าอี้	ตั้ง
16.	พี่สาวของแม่	แหม่ป้า	123.	เตียงนอน	เกียงนอน
17.	ต้นไม้	กึกไม้	124.	ห้องส้วม	ต้อมวิด
18.	ผักขอม	ผักเนาเหม็น, ผัก หละ	125.	หลุมส้วม	ขุมวิด
19.	ผักกระถิน	ผักเนา	126.	รวมหรือปนกัน	สุ่นกัน
20.	แมงลัก	ผักอีตู	127.	ตรงกลาง	เก็งกลาง (กึ่งกลาง)
21.	ชะพลู	ผักอีเลิด	128.	ข้างบน, ด้านบน	ทางเทิง
22.	ตะไคร้	ชีโค	129.	ผักตำลึง	ผักแคบ
23.	เจตมูลเพลิง	ปิดปิวแดง	130.	มะระ	หมากชี้เหิด
24.	ผักชีฝรั่ง	หอมแป้น	131.	ผักชี	หอมป้อม
25.	ฝรั่ง	มักสีดา	132.	หมามูย	หมากหมาเหยียง
26.	ขมิ้นชัน	ข้าวมันแกง	133.	เถาวัลย์	เคือเขา
27.	ขมิ้นอ้อย	ข้าวมันขึ้น	134.	หญ้าไมยราบ	หญ้าทุยอบ
28.	น้อยหน่า	หมากเสียบ	135.	มันเทศ	มันแกว
29.	ทำอะไร	เฮ็ดหยั่ง	136.	บอระเพ็ด	จุงจะลิง
30.	ไปไหน	ไปไส	137.	ต้นโทงเทง	หลุบหลิบตัน
31.	ชนะ	แพ้	138.	ล้นทม	จำปาลาว
32.	แพ้	ค้าน	139.	กระดังงา	สะบันงา
33.	รับประทานอาหาร	กินข้าว	140.	ไพล	ปูเลย
34.	กางเกง	โสัง, ผ่าต้อย, เตี้ยว	141.	ตาลปัตร	กาละปัตร
35.	พ่อ, บิดา	อีพอ	142.	พระประธาน, พระพุทธรูป	พระเจ้า
36.	แม่, มารดา	อีแม	143.	กล้วยไม้	ดอกเอื้อง
37.	ตา, ปู่	ผ่ออ้อย	144.	ที่หลังอย่าทำ	มือหนಾಯ่าชูเฮ็ด
38.	ยาย, ย่า	แหม่ออ้อย	145.	เมื่อวานนี้	มือแลงวันนี้, มือ แลงวานนี้

	ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)		ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)
39.	พี่ชาย	อ้าย	146.	คนโบราณ	คนแต่ก่อน
40.	พี่สาว	เอ้อย	147.	ถึงน้ำ, กระแบ่งใส่ น้ำ	น้ำคู้
41.	เท้า	ตีน	148.	บันได	ขั้นได
42.	เกล้ากระผม	ผู้ชำน้อย	149.	ไปกับใคร	ไปกับผู้ใด, ไปกับ ไผ
43.	กระผม, ผม	ชำน้อย	150.	มากันกี่คน	มากันจักคน
44.	ดินสอ	ปิด	151.	อย่าพูดมาก	อะซูปากหลาย
45.	ใคร	ไผ ¹³	152.	พูดกัน, คุยกัน	เว้ากัน
46.	เรา	เฮา	153.	พูดกันดี ๆ	ค่อยเว้ากันดี ๆ
47.	ตัวเรา	โตเพื่อน	154.	จะไปไหม	อ้อไปบ่อ
48.	รั้วบ้าน	ฮั่วบ้าน	155.	ไม่ใช่อย่างนี้มั้ง	บ่อแม่นลือกตี
49.	อิฐ	ดินกี้	156.	อย่าพูด	อย่าซุเว้า, อย่าซุ ปาก
50.	คนรัก (ผู้หญิง)	โตแหม่, ตัวแหม่	157.	อย่าคิดมาก	อะซุคิดหลาย
51.	คนรัก (ผู้ชาย)	โตผ่อ, ตัวผ่อ	158.	เดิน	ย่าง (สำเนียงลาว)
52.	เจ้าอาวาส	ธูเจ้า	159.	สะเดา	สะเลียม
53.	รองเจ้าอาวาส	ใบระกา, บาระกา	160.	ผึ้ง	เผ็ง
54.	พระภิกษุ	ธู	161.	รักมาก (เรื่อง สิ่งของรกรุงรัง)	ฮักหลาย
55.	สามเณร	พระ	162.	ไม่ใช่	บ่อแม่น
56.	เล่น	หลั่น	163.	ไม่ถูก	บ่อถึก
57.	มัคทายก	อาจารย์	164.	ไม่ทำ	บ่อเฮ็ด
58.	จอบ	จก	165.	ไม่ไป	บ่อไป
59.	ขวาน	มุย	166.	ไม่ได้	บ่อได้
60.	มีดตัดไม้	พร้า	167.	รักมาก	ฮักหลาย
61.	วัง	ปบ	168.	ไม่รู้จักใคร	บ่อฮู้จักไผ

¹³ รูปสระ ‘ไ-’ ที่ใช้สะกดคำในภาษาไทยมาตรฐาน ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) จะออกเสียงเป็นเสียง [aə] เช่น ‘ไบ’ [baə²³] ‘ไจ’ [caə²³] ‘ใหญ่’ [ɲaə³³] เป็นต้น ส่วนคำที่มีรูปสระ ‘ไ-’ ในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) จะออกเสียงเป็นเสียง [ay] เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน เช่น ‘ไป’ [pay²³] ‘ไก่อ’ [kay³³] ‘ไม’ [may³⁵] เป็นต้น จากการที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว) พบว่า คำว่า “ใคร” ออกเสียงเป็น [phaə^{43,4}] ดังนั้นการถอดถอดเสียงเป็นภาษาไทยในที่นี้จึงควรสะกดคำเป็น ‘ไผ’ ไม่ใช่ ‘ไผ’

	ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)		ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)
62.	ริมฝีปาก	สบ, สบปาก	169.	มากับใคร	มากับผู้ใด, มากับ ไผ่วะ
63.	ประนมมือ	นพ, นบ	170.	งานทานข้าว สลากภัตต์	กินสลาก
64.	อร้อย	แซบ	171.	กุฎิ	โสง
65.	รองเท้าแตะ	เกิบ	172.	ห้องนอน	สัมนอน (เตียงนี้ ไม่ค่อยไต้ยีน)
66.	รองเท้าที่มีสายผูก (เกือกขัดมัน)	เกือก	173.	ทำให้สวย	แปงหื้องาม, เฮ็ด หื้องาม
67.	ย่ามพระ	ถงย่าม	174.	ทำเป็นทุกอย่าง, ทำได้ทุกอย่าง	ช่างเฮ็ดชู้ย่าง
68.	น้อยโหน่ง	หมากทันถั่วรด	175.	ตามหลัง	นำหลัง, ติดกัน
69.	พุทรา	หมากทัน	176.	อะไร	แม่น्हยัง, อะหยัง วื้อะ
70.	ต้นชุมเห็ดไทย	หญ่าลับมีน	177.	เป็นเช่นนั้น	เป็นอย่างนั้นนะ
71.	ลูกสมอ	หมากส้มมอ, หมาก นะ	178.	ทำไมเป็นอย่างนั้น	เป็นหยั่งหยั่งนั้น วื้อะ
72.	ถนน	ชนน, ชนุน	179.	คงไม่ไปหรอก	บ่อไปลือกตี้
73.	ทุ่งนา	กานนา, กลางนา	180.	เขียนหนังสือ	แต่มหนังสือ
74.	น้ำคลอง	น้ำห้วย	181.	ช่าง	สล่า
75.	ตรอก, ซอย	คอง	182.	ถ่ายภาพ	ถ่ายสุป
76.	ตลาด	กาด	183.	หมด, หมดแล้ว	เหมิด, เหมิดแล้ว
77.	ตลาดสด	กาดมั่ว	184.	สารพัด	สะปะสะปะ, สะปะ
78.	ฟางข้าว	เฟื่อง, เฟื่องข้าว	185.	ทุกสิ่ง	สู้เชื้อ, ชูเชื้อ
79.	ตรง ๆ	ชื้อ ๆ	186.	ทุกอย่าง	สู้แซง, ชูแซง
80.	เร็ว ๆ	ไว ๆ	187.	มาก, มาก ๆ	หลาย, หลาย ๆ
81.	เร็ว ๆ หน่อย, ต่วน	ไว ๆ แต่	188.	ร่างกาย	ต้นตัว, ต้นโต
82.	ขุด	ก่น	189.	เอา, บั่นเอา	แเอา, บั่นแเอา
83.	ขุดลึก ๆ	ก่นเล็ก ๆ	190.	เสมอกัน	ถ่อกัน
84.	ลึก	เล็ก	191.	พัน	เขี้ยว, แช่ว
85.	ทำชำนาญ	เคยเฮ็ด, เฮ็ดเก่ง	192.	จมูก, ตั้งจมูก	ดั่ง, มงดั่ง
86.	เดินตามทาง	ไต่หน้าทาง	193.	ขยันหมั่นทำงาน	ดุดัน, ดุการดูงาน

	ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)		ภาษาไทยกลาง	ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำปั่ว)
87.	ทำไมเป็น	บ่อช่างเห็ด, เห็ดบ่อ เป็น	194.	คิดมาก	คิดหลาย
88.	พักทอง	หมากน้ำแก้ว	195.	ไม่รู้	บ่อฮั่ว
89.	บวบเหลี่ยม	หมากนอย	196.	ทำไมพูดเช่นนั้น	ชะใดเว้าเช่นนั้น
90.	มะแว้งเครือ	หมากแค้ง	197.	พูดเช่นนั้นไม่ดี	เว้าเช่นนั้นมันบ่อดี
91.	มะแว้งต้น	หมากแค้งขม	198.	เสียดยทรงผู้หญิง	เสียดยก่องแหล่
92.	มะละกอ	หมากหุ้ง	199.	ล้งใส่ของ (ล้งไม้)	กล่อง
93.	สบู่ดำ	หมากเย้า	200.	กล่องกระดาศ	กล่อง
94.	ภูเขา	ดอย	201.	ปลาช่อน	ปลาค่อ
95.	ทีโนนสูง	โพน	202.	ชั้นน้ำ	ก๊อก
96.	ต้นโพธิ์	กักสะหลี	203.	เถาว์ลยเปรียง	กุกชะหนาน
97.	บึงน้ำ	น้ำครก	204.	เล็บมือนาง	สะมั่ง
98.	มะม่วงแก้ว	หมากม่วงมัน	205.	เฟื่องฟ้า	ดอกกระดาศ
99.	ชฎา	เชิด	206.	เสลดพังพอน, พญาปล้องทอง	หญ้ามั่นไก
100.	เรือแข่ง	เฮือແ່ງ, เฮือເຢິງ	207.	กระเจี๊ยบแดง	ส้มกำปอ, ส้มกำ พอ
101.	ยอดกปลา	จำ	208.	สลอด	มักข้าง
102.	ยอดกปลาขนาดกลาง	จิบ	209.	ลำโพงขาว	มักเชือบ้า
103.	ตอนเย็น	มื่อແລງ	210.	ไฟฉาย	โคมไฟฟ้า
104.	ตอนสาย	มื่อสวาย	211.	ไม้ขีดไฟ	กับไฟโซ่
105.	ต้นฝืน	ต้นหลัว	212.	ไม้กวาด	ยูกวาด
106.	คนฉลาด	คนหลักแหลม, คน หลัก	213.	เรือแข่ง	เฮือແ່ງ, เฮือເຢິງ
107.	ขี่เกียจ	ขี่ค่าน, ย้านการ	214.	ป่าที่มีต้นไม้ใหญ่ไม้ เล็กขึ้นหนาที่บ	ป่าเหล่า

2.6 จุดเก็บข้อมูลภาษาคำเมืองเพิ่มเติม: หมู่บ้านห้วยเม่น (หมู่ที่ 6) ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน¹⁴

ที่ตั้ง

หมู่บ้านห้วยเม่นอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเวียงสา ห่างจากตัวอำเภอเวียงสา 28 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดน่านประมาณ 46 เมตร

การจัดตั้งหมู่บ้าน

หมู่บ้านห้วยเม่น (หมู่ที่ 6) ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2413 โดยมีผู้อพยพมาจากบ้านไผ่ (หมู่ที่ 1) บ้านค้อเวียง (หมู่ที่ 6) ตำบลส้าน บ้านดอนไชย (หมู่ที่ 7) ตำบลกลางเวียง ดังนี้ 1. นายอินตะ ตะน้อย 2. นายคำอ้าย ป้อฝั้น 3. นายพรม ตะน้อย 4. นายดีบ ตะน้อย 5. นายตา ตะน้อย 6. นายปัญญา ยะดวงแปง 7. นายอินตะ อุปคำ 8. นายยะ วังศรี 9. นาย นวล ตะน้อย และ 10. นางจันตา เพยคำ และได้ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำสวน ทำไร่ หาปลา หาของป่า อาศัยอยู่ตามริมฝั่งน้ำว่า เนื่องจากมีเม่นได้มาชุกชุมอยู่ลำห้วยด้านทิศเหนือเป็นจำนวนมากจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “ห้วยเม่น” จนถึงปัจจุบัน โดยรวมเอาบ้านห้วยสอน บ้านหาดไร่เข้าด้วยกัน เรียกว่า บ้านห้วยเม่นห้วยสอนหาดไร่ ต่อมาหมู่บ้านมีประชากรมากขึ้น ทางฝ่ายปกครองอำเภอเวียงสาจึงได้แยกจัดตั้งเป็นหมู่บ้านออกไป คงเหลือแต่เพียงบ้านห้วยเม่นในปัจจุบันนี้

เขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านห้วยทรายมูล ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ลำน้ำว่า บ้านห้วยปู้ (หมู่ที่ 2) ตำบลส้านนาหนองใหม่ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ลำน้ำว่า บ้านหาดไร่ (หมู่ที่ 1) ตำบลส้านนาหนองใหม่ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านห้วยสอน (หมู่ที่ 5) ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

พื้นที่

หมู่บ้านห้วยเม่นมีพื้นที่ทั้งหมด 7,750 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 960 ไร่ พื้นที่ปลูกพืช 941 ไร่ พื้นที่ป่า 1,790 ไร่

¹⁴ ข้อมูลส่วนใหญ่สรุปและเรียบเรียงใหม่จากเอกสารเรื่อง “ข้อมูลหมู่บ้านเป้าหมาย โครงการชุมชนสัมพันธ์ของชุดปฏิบัติการตำรวจชุมชนสัมพันธ์” สถานีตำรวจภูธรอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน บ้านห้วยเม่น หมู่ที่ 6 ต.ไหล่น่าน อ.เวียงสา จ.น่าน (วันที่ 5 เมษายน-5 พฤษภาคม 2549) และข้อมูลบางส่วนเรียบเรียงใหม่จากเอกสารเรื่อง “ข้อมูลทั่วไปบ้านห้วยเม่น เอกสารตำบลไหล่น่านน้อย” ที่ได้รับความอนุเคราะห์จากกองกำกับการบริหารส่วนตำบลไหล่น่าน ผู้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ นายลัด โนชัย ผู้ใหญ่บ้านห้วยเม่น หมู่ 6 ตำบลไหล่น่าน นายมานพ พูลแสง ผู้อำนวยการโรงเรียนริมฝั่งว้าววิทยา นางนงรักษ์ จันทรหล้า อ.2 โรงเรียนริมฝั่งว้าววิทยา และคณะครูโรงเรียนริมฝั่งว้าววิทยา

สภาพภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งของหมู่บ้านห้วยเม่นล้อมรอบไปด้วยแม่น้ำว่า ทางทิศเหนือมีภูเขา สลับซับซ้อน มีที่ราบเพียงเล็กน้อยประมาณ 70% ของพื้นที่ตั้งเป็นของชุมชน วัด สถานบริการ สาธารณสุขมูลฐาน บริเวณโรงเรียนหลังเก่า พื้นที่ของหมู่บ้านอยู่ในเขตสปก. พื้นที่ทำไร่ ทำสวนอยู่ใน เขตป่าสงวนแห่งชาติ แหล่งน้ำธรรมชาติคือ แม่น้ำว่า

แม่น้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้าน

1. แม่น้ำว่าไหลผ่าน อยู่ด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ของหมู่บ้าน น้ำใช้สำหรับอุปโภคบริโภค และเป็นแหล่งสงวนสัตว์น้ำ เป็นแหล่งที่ชาวบ้านหาปลาและสัตว์น้ำเป็นอาหาร
2. ห้วยแม่ อยู่ทางทิศเหนือ มีการกั้นน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตร

จำนวนหลังคาเรือน

หมู่บ้านห้วยเม่น (หมู่ที่ 6) มีประชากรทั้งสิ้น 144 คน ชาย 77 คน หญิง 67 คน มี 44 หลังคาเรือน (ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลไหล่นาน)

ด้านสังคมในหมู่บ้าน

1. โรงเรียน บ้านห้วยเม่น หมู่ที่ 6 ไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน เด็กเดินทางไปโรงเรียนที่โรงเรียนริมฝั่งว้าวิทยา (บ้านห้วยสอน) มีระดับอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อมาเด็กระดับมัธยมศึกษา มีจำนวนลดน้อยลง โรงเรียนดังกล่าวจึงปิดลง เด็กที่เหลือไปเรียนระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนบ้านหาดไร่จนถึงปัจจุบันนี้
2. อาราม วัด โบสถ์ วัดห้วยเม่น ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ที่ 6 ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน สังกัดมหานิกาย มีที่ดิน 1 ไร่ 3 งาน สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ.2464 มีเจ้าอาวาสรูปแรก คือ พระอธิการอินตะ อินทาโก จนถึงพ.ศ.2474 มีหมู่บ้านอื่น เช่น บ้านห้วยสอน บ้านหาดไร่ บ้านห้วยทรายมูล มาร่วมทำบุญที่วัดนี้ ต่อมาหมู่บ้านต่าง ๆ ดังกล่าวได้สร้างวัดขึ้นมาในหมู่บ้านของตนเอง ปัจจุบันวัดห้วยเม่น มีพระอำนวย โชติปัญญาเป็นเจ้าอาวาส

ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี

ราษฎรในบ้านห้วยเม่น นับถือศาสนาพุทธ เครื่องครัดในการบำเพ็ญศาสนกิจในวันสำคัญทาง
พุทธศาสนาเป็นประจำ มีอารามสงฆ์ และอาศรมพระธรรมจาริก มีพระ 1 รูป และสามเณร 1 รูป

การคมนาคมและการสื่อสาร

การคมนาคม มีถนนเชื่อมต่อหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก เชื่อมต่อเข้ากับถนนเชื่อมของตำบลไหล่น่าน ห่างจากที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลไหล่น่าน 13 กิโลเมตร แต่เดินทางได้สะดวกตลอดปี มีเส้นทางจากบ้านห้วยสอน-ห้วยเม่นเท่านั้นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นอีก ระยะทางจากอำเภอเวียงสาถึงหมู่บ้านห้วยเม่น 28 กิโลเมตร

การสาธารณูปโภค มีไฟฟ้าส่วนภูมิภาค บริการรถหลังคาเรือน

ประปาหมู่บ้าน สืบจากแม่น้ำว่า ไ่วอุปโภค ส่วนน้ำดื่มใช้ประปาภูเขา

การสื่อสาร มีโทรศัพท์สาธารณะ 1 ตู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและบุคคลสำคัญ

หมู่บ้านห้วยเม่น มีแม่น้ำว่าไหลผ่าน จึงมีการกำหนดพื้นที่ให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเยาวชน และทุกคนในหมู่บ้าน จึงเป็นที่น่าภาคภูมิใจของหมู่บ้าน

การถักทอไม้กวาด และงานจักสาน ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน มีความถนัดมาก และลูกหลานก็สืบทอดงานศิลปะได้เป็นอย่างดี

การร่วมกันมีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้าน ได้รับแรงสนับสนุนจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะโครงการตำบลไหล่น่านน่าอยู่ ทำให้ทุกคนพัฒนาตนเองมากขึ้น

สถานที่สำคัญและสถานที่ท่องเที่ยว

แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำบ้านห้วยเม่น

แม่น้ำว่าที่สะอาด ใส และเย็น

ภาคผนวก ค

ข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา

ข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา

ข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในที่นี้สรุปจากข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ก่อนการเก็บข้อมูล รายละเอียดของข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล อายุ ภูมิลำเนาเกิด ประวัติการย้ายที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน อาชีพ การศึกษา ภาษา/ภาษาถิ่นที่สามารถพูดได้ ภูมิลำเนาเกิดของบิดา-มารดา ภาษา/ภาษาถิ่นที่บิดา-มารดาสามารถพูดได้ ที่อยู่ปัจจุบันของบิดา-มารดา ภูมิลำเนาของคู่สมรส และภาษา/ภาษาถิ่นที่คู่สมรสสามารถพูดได้ และข้อมูลอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ตีความข้อมูล เช่น ประวัติหมู่บ้าน ประวัติการอพยพย้ายถิ่นของประชากรในหมู่บ้าน ภาษาอื่น ๆ ที่พูดภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น แต่ข้อมูลสังเขปที่นำมาสรุปไว้ในที่นี้ประกอบด้วยชื่อ-ชื่อสกุล อายุ¹⁵ ภาษาที่ 1 และภาษาอื่น ๆ ที่พูดได้เท่านั้น¹⁶

ข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้มีดังนี้

1. ผู้บอกภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดน่าน)

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง	หมายเหตุ
รุ่นอายุที่ 1					
1.	นายแสง กันทะ	69	คำเมือง	ลื้อ ม.บ้านหนองบัว (ปานกลาง), ไทย กลาง (ปานกลาง)	สามารถพูดภาษา พวน ม.ฝ่ายมูล ภาษาจีน ม.หนอง ม่วง และภาษาลื้อ เชียงแสน ม.ดอน แก้วได้บ้างเล็กน้อย
2.	นายชื่น สุทธิไชย	73	คำเมือง	ไทยกลาง (ปานกลาง)	

¹⁵ ผู้บอกภาษาในงานวิจัยนี้มี 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี แต่ในการเก็บข้อมูลภาคสนามภาษาไทถิ่นบางภาษาในโครงการวิจัยนี้ มีบางกรณีที่มีปัญหาและอุปสรรคในการหาผู้บอกภาษาที่มีอายุตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉพาะผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 2 ที่อยู่ในวัยทำงานและมักไม่มีเวลาที่จะให้ข้อมูล รวมทั้งผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 3 ที่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยเรียน ต้องไปโรงเรียน ดังนั้นในบางกรณีที่ไม่สามารถหาผู้บอกภาษาตรงตามเกณฑ์อายุที่กำหนดได้ ผู้บอกภาษาบางคนในงานวิจัยนี้จึงมีอายุต่ำกว่าหรือสูงกว่าเกณฑ์ แต่ผู้วิจัยจะใช้วิธีการพิจารณาคัดเลือกอย่างรอบคอบด้วยการสัมภาษณ์ให้แน่ใจว่า ลักษณะการใช้ภาษาของบุคคลนั้น ๆ ใกล้เคียงกับคนรุ่นอายุใด ตัวอย่างเช่น กรณีที่มีปัญหาคือหาผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 2 ไม่ได้ หากมีผู้ที่มีเวลา มีความพร้อม และมีคุณสมบัติอื่น ๆ ครบถ้วนตามที่งานวิจัยนี้กำหนดทุกประการ แต่อายุ 57 ปีซึ่งมากกว่าที่กำหนด หากผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลในระดับหนึ่งและแน่ใจแล้วว่า บุคคลดังกล่าวมีลักษณะการใช้ภาษาใกล้เคียงกับคนรุ่นอายุที่ 2 ก็จะได้คัดเลือกให้เป็นผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 2

¹⁶ การใช้ชื่อภาษาไทยมาตรฐานในที่นี้ใช้ตามที่ผู้บอกภาษาส่วนใหญ่ใช้เรียก คือ “ภาษาไทยกลาง” ส่วนชื่อเรียกภาษาคำเมือง ผู้บอกภาษาบางคนเรียกว่า “ภาษายวน” และบางคนเรียกว่า “ภาษาคำเมือง” ในที่นี้จะใช้ว่า “ภาษาคำเมือง”

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง	หมายเหตุ
3.	นายตา วงศ์ม่าน	74	คำเมือง	ไทยกลาง (ปานกลาง)	
4.	นางศรีวรรณ ประมะ	70	คำเมือง	ไทยกลาง (ปานกลาง)	
5.	นางต้อม สุธไชย	68	คำเมือง	ไทยกลาง (ปานกลาง)	
รุ่นอายุที่ 2					
6.	นางอำนาจ ไชยสาร	50	คำเมือง	ไทยกลาง (คล่อง)	
7.	นายเกตุ ไชยสาร	50	คำเมือง	ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถฟังภาษาลื้อ ม.หนองบัวรู้เรื่อง
8.	นางจันทร์เพ็ญ วียา	48	คำเมือง	ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถฟังภาษาลื้อ ม.หนองบัวรู้เรื่อง
9.	นางขวัญเรือน วงศ์ม่าน	31	คำเมือง	ลื้อ ม.หนองบัว (ปาน กลาง), ไทยกลาง (ปานกลาง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ม.หนองบัว ได้ เนื่องจากมารดาเป็น คนลื้อ ม.หนองบัว
10.	นางวิสัย กันทะ	45	คำเมือง	ไทยกลาง (ปานกลาง)	
รุ่นอายุที่ 3					
11.	นายพิทยา ชันแปง	22	คำเมือง	ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ม.หนองบัว ภาษา พวน ม.ฝ่ายมูลได้ เพียงบางคำ รวมทั้ง พูดและฟังภาษาจีน ม.หนองม่วงได้เข้าใจ
12.	เด็กหญิงนิศาชล ไชยสาร	14	คำเมือง	ไทยกลาง (คล่อง)	
13.	นางสาวสิรินันท์ ไชยสาร	17	คำเมือง	ไทยกลาง (คล่อง)	
14.	เด็กหญิงจิรัชญา วงศ์ม่าน	14	คำเมือง	ไทยกลาง (คล่อง)	
15.	นางสาวศุทธิกา ไชยเพียร	19	คำเมือง	ไทยกลาง (คล่อง)	

2. ผู้บอกภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน)

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง ¹⁷	หมายเหตุ
รุ่นอายุที่ 1					
1.	นายผัด เทพเสน	79	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
2.	นายบุญตัน จันทะยอด	83	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	
3.	นางปิมปา เทพเสน	76	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
4.	นางคำแพง อินทะแสน	77	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง)	พูดภาษาไทยกลางได้ เล็กน้อย เพราะต้อง ใช้พูดกับหลาน
5.	นางขันคำ เทพเสน	78	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	
รุ่นอายุที่ 2					
6.	นายสมศักดิ์ จันทะยอด	44	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
7.	นางพิมพ์พร ท้าวฮ้าย	37	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษา อื่น ๆ ได้เล็กน้อย ได้แก่ ภาษาไทยถิ่น ใต้ ภาษาจีนกลาง และ ภาษาอังกฤษ เนื่องจากเคยทำงานที่ ต้องใช้ภาษาเหล่านี้
8.	นางเสาวลักษณ์ จันทะ ยอด	47	ลื้อ	ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาจีน ม.หนองม่วง ได้ เล็กน้อย เพราะต้อง ติดต่อคนจีนที่ ม.หนองม่วงเป็น บางครั้ง

¹⁷ คนลื้อส่วนใหญ่เรียกภาษาคำเมือง (ถิ่นจังหวัดน่าน) ว่า “ภาษาไต” /tay³¹/ และเรียกภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยที่สอนในโรงเรียนหรือที่ได้ยินทางโทรทัศน์และวิทยุว่า “ภาษาไทย” หรือ “ภาษาไทยกลาง”

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง ¹⁷	หมายเหตุ
9.	นางบัวเงา พรหมปัญญา	52	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	รู้จักคำในภาษาพวน ม.ฝ่ายมูลเพียงบางคำ
10.	นางศรีเนียม ค่ายอาจ	54	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	
รุ่นอายุที่ 3					
11.	นายสุทธิพงษ์ พรหมปัญญา	23	ลื้อ	คำเมือง (ปานกลาง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	สามารถพูดภาษาลาว อีสานได้เล็กน้อย เนื่องจากมีหัวหน้า งานเป็นคนลาวอีสาน
12.	นายพิริยะพงษ์ อินตะ แสน	15	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาจีน ม.หนองม่วงได้ เล็กน้อย
13.	นางสาวรุจิรา ปารมภ์	18	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
14.	นางสาวทิพวรรณ จันตะ ยอด	15	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
15.	เด็กหญิงหทัยา คำวัง	14	ลื้อ	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	

3. ผู้บอกภาษาจีน (หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน)

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง	หมายเหตุ
รุ่นอายุที่ 1					
1.	นางอินคำ แปะใจ	74	จีน	คำเมือง (คล่อง), ลื้อ ม.หนองบัว (คล่อง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	สามารถฟังภาษาพวน ม.ฝ่ายมูลรู้เรื่องบาง คำ
2.	นายทอง แปะใจ	65	จีน	คำเมือง (คล่อง)	
3.	นายทอง จิณะสิทธิ์	66	จีน	คำเมือง (ปานกลาง), ไทยกลาง (ปาน	สามารถพูดภาษาลื้อ ม.หนองบัวได้

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง	หมายเหตุ
				กลาง)	เล็กน้อย
4.	นางสีพา พุฒหมื่น	73	จีน	คำเมือง (ปานกลาง), ไทยกลาง (ปาน กลาง), ลื้อ ม.หนอง บัว (ปานกลาง)	
5.	นางนา หล้าตุ้ย	76	จีน	-	
รุ่นอายุที่ 2					
6.	นายบรรเทิง พุฒหมื่น	32	จีน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
7.	นางอำพร วิทยา	55	จีน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ม.หนองบัวได้ เล็กน้อย
8.	นางบัวจันทร์ อินตะนัย	45	จีน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	
9.	นางทองใบ แปงใจ	45	จีน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	
10.	นางศรีดา สุจินดานุรักษ์	52	จีน	ลื้อ อ.เชียงกลาง (คล่อง), คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (ปานกลาง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ถิ่นอ.เชียงกลางได้ คล่องเนื่องจากมารดา เป็นคนลื้อ อ.เชียง กลาง
รุ่นอายุที่ 3					
11.	นายศรายุทธ พุฒหมื่น	21	จีน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาลาว อีสานได้เล็กน้อย
12.	นายกิตติพงษ์ พุฒหมื่น	18	จีน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
13.	นายรัตนพันธ์ ตะชา	16	จีน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ม.หนองบัวได้ เล็กน้อย
14.	นางสาววัชรภรณ์ ณ น่าน	16	จีน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
15.	นางสาวภิรมย์พร ศรีสกุล	15	จีน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	

4. ผู้บอกภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา)

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง ¹⁸	หมายเหตุ
รุ่นอายุที่ 1					
1.	นายอิน หมั่นดี	74	พวน	คำเมือง (คล่อง), ลื้อ ม.หนองบัว (คล่อง), ไทยกลาง (ปานกลาง)	สามารถพูดภาษาจีน ม.หนองม่วง และ ภาษาลาวอีสานได้ เล็กน้อย
2.	นายศรีลย์ ยาวีไชย	77	พวน	คำเมือง (คล่อง), ลื้อ ม.หนองบัว (คล่อง), ไทยกลาง (ปานกลาง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ม.หนองบัวได้คล่อง เนื่องจากเคยทำงาน กับคนลื้อ และ สามารถพูดภาษาจีน ม.หนองม่วงได้ เล็กน้อย
3.	นางทอง ไชยมิ่ง	74	พวน	คำเมือง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ม.ต้นฮ้าง (อยู่ใกล้กับ ม.ฝายมูล) ได้เป็น บางคำ
4.	นางน้อย อุปทะ	72	พวน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
5.	นางพุด กาวี	61	พวน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
รุ่นอายุที่ 2					
6.	นายเทียน ยาวีไชย	49	พวน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถฟังภาษาลาว อีสานรู้เรื่อง เนื่องจากเคยทำงาน ในกรุงเทพฯ และมี เพื่อนเป็นคนลาว อีสานหลายคน
7.	นางอำพร อะทะ	43	พวน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาลาว อีสานได้เล็กน้อย

¹⁸ คนพวนรุ่นสูงอายุและวัยกลางคนส่วนใหญ่มักเรียกภาษาคำเมือง (ถิ่นจังหวัดนครราชสีมา) ว่า “ภาษาไต” /tay³⁵/ (ออกเสียงพยัญชนะต้นเป็น “ต” เหมือนกับผู้พูดภาษาจีนในหมู่บ้านหนองม่วงใช้เรียก) และเรียกภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยที่สอนในโรงเรียนหรือที่ได้ยินทางโทรทัศน์และวิทยุว่า “ภาษากลาง” ส่วนคนพวนที่เป็นวัยรุ่นมักเรียกภาษาคำเมืองว่า “ภาษาเมือง” /mieu³⁵/ และเรียกภาษาไทยมาตรฐานหรือไทยกลางว่า “ภาษาไทย”

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง ¹⁸	หมายเหตุ
8.	นางชนธรัตน์ ดวง ประภากร	51	พวน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ได้เล็กน้อย
9.	นางสมภาพ วิชา	57	พวน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ได้เล็กน้อย
10.	นางดวงตา หมั่นดี	54	พวน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (ปาน กลาง)	
รุ่นอายุที่ 3					
11.	นายอดิเรก ไชยมิ่ง	17	พวน	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ได้เป็นคำ ๆ และเคย ใช้พูดเล่นกับเพื่อน เท่านั้น
12.	นายอานนท์ ธิลาว	17	พวน	ไทยกลาง (คล่อง), คำเมือง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาไทย กลางได้คล่องกว่า ภาษาคำเมือง
13.	นางสาวจุฬาลักษณ์ ธิลาว	18	พวน	ไทยกลาง (คล่อง), คำเมือง (คล่อง)	
14.	นางสาววรรณภา จิณป็น	18	พวน	ไทยกลาง (คล่อง), คำเมือง (คล่อง)	
15.	นางสาวมณีนรัตน์ ไชยมิ่ง	16	พวน	ไทยกลาง (คล่อง), คำเมือง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาลื้อ ได้เป็นบางคำ

5. ผู้บอกภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน)

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง ¹⁹	หมายเหตุ
รุ่นอายุที่ 1					
1.	นายหยัด ตาพรมมา	77	ลาว	คำเมือง (ปานกลาง), ไทยกลาง (ปานกลาง)	

¹⁹ คนลาวรุ่นสูงอายุและวัยกลางคนส่วนใหญ่เรียกภาษาคำเมือง (ถิ่นจังหวัดน่าน) ว่าภาษา “ยวน” /ɲuon³⁵/ แต่คนกลุ่มวัยรุ่นมักเรียกว่า “ภาษาคำเมือง” ส่วนชื่อเรียกภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยที่สอนในโรงเรียนหรือที่ได้ยินทางโทรทัศน์และวิทยุ คนลาวทั้งสามรุ่นอายุเรียกว่า “ภาษาไทยกลาง” เหมือนกัน

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง ¹⁹	หมายเหตุ
2.	นายร่วม ช่ายแก้ว	72	ลาว	คำเมือง (ปานกลาง), ไทยกลาง (ปานกลาง)	
3.	นายแก้ว อีสระ	75	ลาว	คำเมือง (ปานกลาง), ไทยกลาง (ปานกลาง)	สามารถฟังภาษาลาว อีสานรู้เรื่อง
4.	นางพันธ์ สารถ้อย	73	ลาว	คำเมือง (ปานกลาง), ไทยกลาง (ปานกลาง)	
5.	นางฉลวย อุ่นใจ	68	ลาว	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
รุ่นอายุที่ 2					
6.	นางไพลร สารถ้อย	57	ลาว	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
7.	นางรัตนภรณ์ เตชนา ลักษณะ	44	ลาว	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาคำเมือง ได้คล่องกว่าภาษาไทย กลาง
8.	นางจันเพลิน แสนอาทิตย์	46	ลาว	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	
9.	นางระนอง จินะรักษ์	51	ลาว	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาไทย กลางได้คล่องกว่าภาษา คำเมือง
10.	น.ส.ศิริขวัญ สารถ้อย	33	ลาว	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาไทย กลางได้คล่องกว่าภาษา คำเมือง และสามารถพูด ภาษาอังกฤษได้เล็กน้อย เนื่องจากต้องใช้เวลา ทำงาน
รุ่นอายุที่ 3					
11.	น.ส.กรชวัล ป้องแก้ว	17	ลาว	ไทยกลาง (คล่อง), คำเมือง (ปานกลาง)	
12.	น.ส.มุกิตา สุปการ	17	ลาว	ไทยกลาง (คล่อง), คำเมือง (ปานกลาง)	
13.	น.ส.พรชนก ชัดวงษ์	16	ลาว	ไทยกลาง (คล่อง), คำเมือง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาไทย กลางคล่องพอ ๆ กับ

รุ่นอายุ/ ลำดับที่	ชื่อ-ชื่อสกุล	อายุ (ปี)	ภาษาแม่หรือ ภาษาที่ 1	ภาษาอื่น ๆ ที่ สามารถพูดได้ระดับ ปานกลาง-คล่อง ¹⁹	หมายเหตุ
					ภาษาลาว
14.	น.ส.เดือนรุ่ง จินะรักษ์	28	ลาว	ไทยกลาง (คล่อง), คำเมือง (คล่อง)	สามารถพูดภาษาอังกฤษ สื่อสารได้ เนื่องจากเคย ทำงานในบริษัทต่างชาติ
15.	นายคิวฤทธิ์ การินตา	15	ลาว	คำเมือง (คล่อง), ไทยกลาง (คล่อง)	

6. ผู้บอกภาษาคำเมืองเพิ่มเติม (หมู่บ้านห้วยเม่น ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน)

ข้อมูลภาษาคำเมืองที่เป็นข้อมูลหลักที่งานวิจัยนี้นำมาวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงได้แก่ ข้อมูลภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสอง ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ส่วนข้อมูลภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านห้วยเม่นเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยนี้ใช้เป็นข้อมูลเพิ่มเติมและนำมาประกอบคำอธิบายเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาคำเมืองที่พูดในหมู่บ้านท่าคำสองเท่านั้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเก็บข้อมูลภาษาคำเมือง (หมู่บ้านห้วยเม่น) ทั้งข้อมูลทางศัพท์และเสียงโดยใช้รายการคำเก็บข้อมูลชุดเดียวกันกับที่ใช้เก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาคำเมืองที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยเม่นรุ่นอายุที่ 1 จำนวน 1 คนเป็นหลัก และตรวจสอบข้อมูลกับผู้พูดคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านอีก 5 คนซึ่งมีทั้งผู้พูดรุ่นสูงอายุและวัยกลางคน

ผู้บอกภาษาคำเมือง (หมู่บ้านห้วยเม่น) ที่เป็นผู้บอกภาษาหลักจำนวน 1 คน คือ นายส่วย คำเต็ม อายุ 76 ปี สามารถพูดภาษาคำเมืองได้เพียงภาษาเดียว (ผู้พูดภาษาคำเมืองในหมู่บ้านห้วยเม่นเรียกชื่อภาษาของตนว่า “ภาษาคำเมือง” /kam³⁵ miəŋ³⁵/ หรือภาษายวน /ɲuən³⁵/) ส่วนผู้บอกภาษาที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบข้อมูล มีจำนวน 5 คน ได้แก่ นางเกียง ยศวงศ์ (อายุ 94 ปี) นางธิดา ยศวงศ์ (อายุ 48 ปี) นางฉลวย ทองดี (อายุ 52 ปี) นางใบ โนชัย (อายุ 55 ปี) และนางนันทมน ทองดี (อายุ 39 ปี)

ผลผลิต (output) จากโครงการวิจัย

ผลผลิต (output) จากโครงการวิจัย

โครงการวิจัย “การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน” (Lexical and Phonological Variation and Change in Tai Dialects Spoken in Nan Province) ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยประเภททุนพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่ประจำปี 2550-2552 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเริ่มดำเนินโครงการวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2550 และสิ้นสุดโครงการในเดือนกุมภาพันธ์ 2555 มีผลผลิต (output) จากโครงการวิจัยดังนี้

1. ผลงานตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนานาชาติ

Akharawatthanakun, Phinnarat. 2012. Phonological Variation in Phuan. *MANUSYA*. Regular Issue, 13 (2). (forthcoming) (ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์)

2. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ

2.1 นำงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นตัวอย่างประกอบการบรรยายในหัวข้อ “ภาษาถิ่น: วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูล” สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในวันที่ 9 กันยายน 2551

2.3 นำผลการวิจัยบางส่วนประกอบการบรรยายในหัวข้อ “Lexical and Phonological Variations in Some Tai Languages” ในการประชุมแลกเปลี่ยนทางวิชาการของสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ (ปัจจุบันเปลี่ยนสังกัดเป็นวิทยาลัยนานาชาติ) มหาวิทยาลัยพายัพ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2551

2.4 นำผลการวิจัยบางส่วนประกอบการบรรยายในหัวข้อ “Is Tai Khün a hybrid language?” ในการประชุมแลกเปลี่ยนทางวิชาการของสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ในวันที่ 16 กันยายน 2552

2.5 นำผลการวิจัยบางส่วนประกอบการบรรยายในหัวข้อ “Notes on Contact-Induced Phonological and Lexical Variation in Lue” ในการประชุมแลกเปลี่ยนทางวิชาการของสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ในวันที่ 30 มิถุนายน 2553

2.6 นำผลการวิจัยบางตอนเป็นตัวอย่างประกอบการบรรยายในหัวข้อ “การสัมผัสภาษา (language contact)” สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่ศึกษารายวิชา 209651 ภาษาศาสตร์สังคมและการวางแผนภาษา (Sociolinguistics and Language Planning) สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาและคตินวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร ในวันที่ 24 สิงหาคม 2554

2.7 นำงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นตัวอย่างประกอบการบรรยายในรายวิชา AL701 Field Methods in Linguistics (ระเบียบวิธีวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์) สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพในปีการศึกษา 2551-2554

2.8 นำผลการวิจัยส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบเสียงในภาษาไทถิ่นเป็นตัวอย่างประกอบการบรรยายในรายวิชา AL603 Phonological Analysis (การวิเคราะห์สัทวิทยา) สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพในปีการศึกษา 2551-2554

3. การเสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการระดับนานาชาติ

3.1 เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Contact-Induced Phonological Variation in Phuan” ในการประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติ The 19th Annual Meeting of the Southeast Asian Linguistics Society (SEALS XIX) จัดโดย University of Social Science and Humanities, Vietnam National University – Ho Chi Minh City, Vietnam ระหว่างวันที่ 28-29 พฤษภาคม 2552

3.2 เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Contact-Induced Phonological and Lexical Variation in Lue, a Tai Language” ในการประชุม “นักวิจัยรุ่นใหม่...พบ...เมธีวิจัยอาวุโส สกว.” ครั้งที่ 9 จัดโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ณ โรงแรมฮอลิเดย์อินน์ รีสอร์ท รีเจนท์ บีช ชะอำ ระหว่างวันที่ 15-17 ตุลาคม 2552

3.3 เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Linguistic Hybridization: A Case Study of Khün Spoken in Nan Province, a Language Mixture Area in Northern Thailand” ในการประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติ The 42nd International Conference on Sino-Tibetan Languages and Linguistics จัดโดย Payap University, SIL National, and The Royal Institute. ระหว่างวันที่ 3-4 พฤศจิกายน 2552

3.4 เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Tones and Lexical Variation in Lao (Nampua), Spoken in Nan Province, Northern Thailand” ในการประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติ The Third International Conference on Lao Studies จัดโดย The Center for Research on Plurality in the Mekong Region & The Center for Lao Studies, Khon Kaen University at Thani Princess Hotel, Khon Kaen, Thailand ระหว่างวันที่ 14-16 กรกฎาคม 2553

3.5 เสนอบทความวิจัยเรื่อง “Patterns of Lexical Variation in Four Southwestern Tai Dialects” ในการประชุมเชิงวิชาการระดับนานาชาติ NWAV Asia-Pacific (New Ways of Analyzing Language Variation and Change: Asia-Pacific Region) จัดโดย The University of Delhi, India ระหว่างวันที่ 23-26 กุมภาพันธ์ 2554

4. การตีพิมพ์บทความภาษาอังกฤษในวารสารวิชาการระดับนานาชาติที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ

เสนอบทความภาษาอังกฤษเรื่อง “Contact-Induced Vowel Variation: A Case Study of the High Short Vowels /i/ and /u/ in Lue and Khün” เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร MANUSYA ผ่านการพิจารณาจากผู้ตรวจบทความของวารสารในรอบแรก และอยู่ระหว่างการแก้ไขปรับปรุงเพื่อนำเสนอให้คณะกรรมการของวารสารพิจารณาในรอบสุดท้าย (ดูบทความย่อในเอกสารแนบท้าย)

PHONOLOGICAL VARIATION IN PHUAN

Phinnarat Akharawatthanakun

Abstract

The aim of this paper is to present the phonological variation in Phuan, part of the author's ongoing research. The findings show that phonological variation in Phuan occurs in all age-groups. The initial consonants /ph, th, kh/ have variants [ph-p, th-t, kh-k-x] respectively. This variation is found mostly in the middle age and the younger groups. The initial consonant /s/ is pronounced as [s], [ch] and [c] while the initial /h/ is pronounced as [h] and [l] in Phuan. These two cases of variation are mostly found in the younger age-group. Concerning the final consonants in Phuan, only one case of variation is found, that is the final consonant /ʔ/ occurring in dead syllables with long vowels (CV:ʔ). It is pronounced as [ʔ] or [k] by all three age-groups but the younger group use the variant [k] more than the other two groups. As for the vowels, it is found that the diphthong /iə/ has three variants [iə, iə, ə:] while /uə/ has two variants [uə, ɔ:]. The vowel /ə:/, uniquely found in Phuan, is also in the process of change, i.e. it has two variants: [ə:] and [ay]. The variation in both consonants and vowels has been influenced by Kam Mueang/Nyuan, Standard Thai, and Lue via Kam Mueang/Nyuan loanwords. The tonal variation is another interesting phenomenon in Phuan. There are six tones in Phuan and the research findings show that Tone 1 /Low-Rising/ is pronounced as [Low-Rising] by both elder and middle-age groups but consistently as [Low-Falling] or [Low Level] by the younger-age group. The other two tones which seem to have variation, though not as clearly as in the case of Tone 1, is that the younger-age group tends to pronounce Tone 2 /Mid-Rising/ as [Low-Rising] and all three age-groups pronounce Tone 6 /High-Falling with glottalization/ in some lexical items as [Mid Level with glottalization]. The variation of Tone 1 is hypothesized to be induced by an internal factor, i.e. tonal simplification, and the variation of Tones 2 and 6 are influenced by Kam Mueang/Nyuan.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการแปรทางเสียงในภาษาพวนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยที่กำลังดำเนินอยู่ของผู้วิจัย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การแปรทางเสียงในภาษาพวนเกิดขึ้นในทุกกลุ่มอายุ เสียงพยัญชนะต้น /ph, th, kh/ มีเสียงแปรคือ [ph-p, th-t, kh-k-x] ตามลำดับ การแปรกรณีดังกล่าวปรากฏมากที่สุดในกลุ่มกลางคนและกลุ่มวัยรุ่น นอกจากนี้ในภาษาพวนยังมีการออกเสียงพยัญชนะต้น /s/ เป็นเสียง [s], [ch] และ [c] ในขณะที่เสียงพยัญชนะต้น /h/ มีเสียงแปรคือ [h] และ [l] การแปรทั้งสองกรณีดังกล่าวพบปรากฏส่วนใหญ่ในกลุ่มวัยรุ่น เมื่อพิจารณาการแปรของเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาพวน พบว่ามีเพียงกรณีเดียว คือ การแปรของเสียงพยัญชนะกักที่เส้นเสียง /ʔ/ ซึ่งปรากฏในพยางค์ตายสระเสียงยาว (CV:ʔ) ผู้พูดภาษาพวนทั้งสามกลุ่มอายุออก

เสียงพยัญชนะท้ายดังกล่าวเป็นเสียง [ʔ] หรือเสียง [k] แต่กลุ่มวัยรุ่นใช้เสียงแปร [k] มากกว่าอีกสองกลุ่ม ส่วนการแปรของเสียงสระ ผลการวิจัยพบว่า เสียงสระประสม /ie/ มีเสียงแปร 3 เสียง คือ [ie, iə, ɔ:] ในขณะที่เสียงสระ /uo/ มีเสียงแปรคือ [uo, ɔ:] ส่วนเสียงสระ /ə/ ซึ่งพบเฉพาะในภาษาพวน นั้นยังอยู่ระหว่างการแปรด้วยโดยมีเสียงแปร 2 เสียงคือ [ə:] และ [ay] การแปรของทั้งเสียงพยัญชนะและสระได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง/ยวน ภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาลื้อโดยผ่านทางคำยืมภาษาคำเมือง/ยวน การแปรของเสียงวรรณยุกต์เป็นอีกปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจในภาษาพวน กล่าวคือ ในภาษาพวนมี 6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ และผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสูงอายุและกลุ่มกลางคน ออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 /ต่ำ-ขึ้น/ เป็นเสียง [ต่ำ-ขึ้น] แต่กลุ่มวัยรุ่นออกเสียงเป็นเสียง [ต่ำ-ตก] หรือ [ต่ำระดับ] อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังมีวรรณยุกต์อีก 2 หน่วยเสียงที่ดูเหมือนจะมีการแปรแต่ไม่ปรากฏชัดเจนเท่าการแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 กล่าวคือ กลุ่มวัยรุ่นจะออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 /กลาง-ขึ้น/ เป็นเสียง [ต่ำ-ขึ้น] และทั้งสามกลุ่มอายุออกเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 /สูง-ตก มีเสียงกักที่เส้นเสียง/ ในคำศัพท์บางคำเป็นเสียง [กลางระดับ มีเสียงกักที่เส้นเสียง] ในที่นี้สันนิษฐานได้ว่า การแปรของวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นการแปรอันเนื่องมาจากปัจจัยภายใน คือ การออกเสียงวรรณยุกต์ให้ง่ายขึ้น และการแปรของวรรณยุกต์ที่ 2 และ 6 นั้นได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมือง/ยวน

บทคัดย่อบทความเรื่อง “Contact-Induced Vowel Variation: A Case Study of the High Short Vowels /i/ and /u/ in Lue and Khün”

CONTACT-INDUCED VOWEL VARIATION: A CASE STUDY OF THE HIGH SHORT VOWELS /i/ AND /u/ IN LUE AND KHÜN

Phinnarat Akharawatthanakun

Abstract

This paper aims to present the variation of the two high vowels /i/ and /u/ occurring in short live syllables ending with final nasal consonants (CVN) in two Southwestern Tai (SWT) dialects: Lue and Khün, respectively spoken in Nong Bua village and Nong Muang village of Pa Kha sub-district, Tha Wang Pha district in Nan province. The data were collected from three age-groups of Lue and Khün language resource persons (LRPs), i.e. an elder group (60 years old and above), a middle-aged group (35–50 years old), and a younger group (15–25 years old), and there are five LRPs in each age-group. The data analyzed for this paper are from a total of 30 LRPs (5 LRPs X 3 age-groups X 2 SWT dialects).

The findings show that the high front unrounded short vowel /i/ in Lue and Khün has two variants: [i] and [e]. As for the high back rounded short vowel /u/, in Lue it has two variants, i.e. [u] and [o], while in Khün it has four variants: [u] and [o] and their long counterparts: [u:] and [o:]. The younger groups of both Lue and Khün use the vowel variants [e] and [o] in higher percentage than the middle-age and the elder groups. The original vowels [i] and [u] are used by the elder group of the two SWT dialects in higher percentage than the other two groups.

Comparing the high vowel variation between Lue and Khün, the findings show that the variants [e] and [o] are used in Khün in significantly higher percentage than in Lue. It may be hypothesized that the two high vowels: [i] and [u] occurring in the CVN syllable structure in Khün may change to [e] and [o] in the near future. Since the two original vowels [i] and [u] are still used in Lue in higher percentage, it may take a longer time for these two vowels in Lue to change.

Because of the fact that Lue and Khün people are bilingual/multilingual and can speak not only their own mother tongues, but also Kam Mueang and Standard Thai, it can be said that language contact plays an important role for motivating the variation of the two high vowels in both Lue and Khün.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับการแปรของสระสูง เสียงสั้น 2 หน่วยเสียง คือ /i/ และ /u/ ซึ่งปรากฏในพยางค์เป็นสระเสียงสั้นที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะนาสิก (CVN) ในภาษาไทถิ่นสาขาตะวันตกเฉียงใต้ 2 ภาษา คือ ภาษาลื้อ หมู่บ้านหนองบัว และภาษาจีน หมู่บ้านหนองม่วง ในตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่พูดภาษาลื้อและภาษาจีน 3 รุ่นอายุ ได้แก่ กลุ่มรุ่นสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) กลุ่มกลางคน (อายุ 35-50 ปี) และกลุ่มวัยรุ่น (อายุ 15-25 ปี) แต่ละกลุ่มรุ่นอายุมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน ข้อมูลที่วิเคราะห์สำหรับบทความนี้ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 30 คน (ผู้ให้ข้อมูล 5 คน X 3 รุ่นอายุ X ภาษาไทถิ่นตะวันตกเฉียงใต้ 2 ภาษา)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สระหน้า-สูง เสียงสั้น ปากไม่ห่อ /i/ ในภาษาลื้อและภาษาจีนมีเสียงแปร 2 เสียง คือ [i] และ [e] ส่วนสระหลัง-สูง เสียงสั้น ปากห่อ /u/ นั้น ในภาษาลื้อมีเสียงแปร 2 เสียงคือ [u] และ [o] ในขณะที่ในภาษาจีนมีเสียงแปร 4 เสียง ได้แก่ [u] และ [o] และสระเสียงยาว คือ [u:] และ [o:] กลุ่มวัยรุ่นทั้งที่พูดภาษาลื้อ และที่พูดภาษาจีนใช้เสียงแปร [e] และ [o] เป็นเปอร์เซ็นต์สูงกว่ากลุ่มกลางคนและกลุ่มรุ่นสูงอายุ กลุ่มรุ่นสูงอายุของทั้ง 2 ภาษาไทถิ่นใช้เสียงสระเดิม [i] และ [u] เป็นเปอร์เซ็นต์สูงกว่าผู้พูดอีก 2 กลุ่ม

เมื่อเปรียบเทียบการแปรของสระสูงระหว่างภาษาลื้อและภาษาจีน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เสียงแปร [e] และ [o] ใช้ในภาษาจีนเป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูงกว่าในภาษาลื้ออย่างเห็นได้ชัด จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า สระสูง 2 เสียงคือ [i] และ [u] ที่ปรากฏในโครงสร้างพยางค์แบบ CVN ในภาษาจีนอาจจะเปลี่ยนแปลงเป็นสระ [e] และ [o] ในอนาคตอันใกล้นี้ เนื่องจากสระเดิมทั้งสองเสียงคือ [i] และ [u] ยังใช้อยู่ในภาษาลื้อในเปอร์เซ็นต์ที่สูง การเปลี่ยนแปลงของสระทั้ง 2 เสียงในภาษาลื้อจึงอาจใช้เวลานานกว่า

ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้พูดภาษาลื้อและภาษาจีนเป็นผู้มีภาวะสองภาษาหรือหลายภาษาซึ่งสามารถพูดได้ทั้งภาษาแม่ของตนเอง และยังสามารถพูดภาษาแม่เมืองและภาษาไทยมาตรฐานได้ด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การสัมผัสภาษามีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการแปรของสระสูงทั้ง 2 เสียงในทั้งภาษาลื้อและภาษาจีน